حديقة الاقاليم

١٢٩٦ هـ
١٨٧٩ ع

Bilgrami, Allah'yar Usmani.

به توفیق خالق انس و جان و بفضل داور کون و مکان

مشتمل بر انواع علوم و آلات اقالیم سبعه و بر مسکن هفت کواکب و انبیاء و اولیاء و ملوک و اکابر و اشراف و علماء و حکماء و شعراء و اطباء و غیرهم

حدیقة الاقالیم

تالیف لطیف منبع همه دان ماهر فن واقف حالات روزگار کرمن قاضی حسین صاحب الخاطب بآله علی بلگرامی

در مطبع نامی منشی نول کشور به طبع رسید

1879

اطلاع

ان سطور مین ہر علم و فن کی کتب موجود ہین شائقین کو فہرست مطول سے جو علحدہ موجود ہے وہ درخواست کرنے سے مل سکتی ہے ۔ رسالوم ہوسکتا ہے کہ قیمت اس سال مین نہایت ارزان مقرر ہوئی ہے ہم صرف کتب تاریخ بزبان فارسی و کتب تاریخ زبان اردو و مجموعات علم وغیرہ کتب نایاب زمانہ و مثنویات قصص نظم و نثر فارسی وغیرہ کی کچھ کتابین ذیل مین درج کرتے ہین ۔

کتب تاریخ بزبان فارسی

اکبر نامہ ہر سہ دفتر و مجلد ہر سہ جلد مصنف اسکے شیخ ابوالفضل ہین ۔

آئین اکبری ۔ ہر سہ دفتر ہر سہ جلد با تصویرات و نقشجات سرخ و سبز و سیاہ بمقابلہ چند نسخون کے صحیح ہو کر طبع ہوئی

تاریخ فرشتہ دو جلد مصنفہ ملا حیدر قاسم ہندو شاہ استر آبادی حالات راجگان و سلاطین ہند تا عہد اکبر شاہ اسمین مذکور ہے ۔

طبقات اکبری ۔ تصنیف خواجہ نظام الدین احمد ابن محمد مقیم ہروی یہ کتاب تاریخ شاہان ہند کے زمانہ بمکتگین سے عصر جلال الدین محمد اکبر شاہ تک نہایت مبسوط و مفصل ہے

عماد السعادت تصنیف سید غلام علی خان صاحب بریلوی ہے اس کتاب مین خاندان شاہان اودھ کا بیان ہے

مفتاح التواریخ ۔ تالیف ٹامس ولیم بیل صاحب بہادر ان یہ مصنف صاحب کو نہایت لائق فارسی زبان کا پیر تو میسر کہنا چاہیئے پس اس کتاب مین اول حالات ہر ایک سنہ کے من ابتدا سے آنحضرت سے تا زمان فتح پنجاب درج ہین اور ہر ایک قصہ کے صحیح روایات کے ساتھ منظوم مادہ تاریخ لکھے ہین خصوصاً آگرہ و دہلی وغیرہ کی عمارات کے کتبہ اور مقابر کی تاریخین نہایت عمدہ اور چیدہ کتب مولفان قدیم سے منتخب کی ہین یہ وہ کتاب ہے کہ آجتک مثل اسکی دیکھی نہ گئی ہے

صحیفۂ والا قدری ۔ خواجہ محمد بشیر صاحب مودود کی تصنیف ہے واقعات مصرح غدر شہر لکھنو شنہ ۱۲۷۳ ع کے ہین ۔

عجائب القصص ۔ قصص الانبیا مشہور فارسی ذکر انبیاء نظام علیہم الصلوۃ والسلام ۔

تاریخ شاہنامہ فردوسی طوسی مشہور کتاب ہے جسکی شان عظمت محتاج بیان نہین چند نسخہ صحیحہ سے مطابق کر کے خوش خط با تصویرات کاغذ نفیس تقطیع کلان بہترین اہتمام طبع ہوئی ۔

شاہنامہ تالیف گنابادی مولف اسکا بہت کامل اہل زبان مشہور شخص ہے بتتبع شاہنامہ فردوسی نہ رطبع دکھایا ہے حالات جنگ شاہان عہد ہنر سے لکھے ہین

وقائع نعمت خان عالی ۔ حالات عالمگیر سوانح وکن ۔

جنگ نامہ ۔ تصنیف نعمت خان عالی سے ہے مشتمل جنگ شہزادگان عالمگیر عبارت نہایت سلیس اور چونکہ مصنف میر منشی و دبیر سلطنت عالمگیر ہے اور معرکہ آرا دونون حقیقی بھائی تھے تو حفظ مراتب اور بلاحاجب دار ہی جانبین کے یہ وقائع لکھا گیا اور مصنف اوس جنگ مین ہمرکاب شاہزادہ عظیم الشان تھا یہ قریب دھولپور متصل آگرہ واقع ہوئی اور اس خانہ جنگی مین سلطنت کے مدبر اور منتظم اسقدر ضائع ہوئے کہ بعد ازان تیموریہ سلطنت کے زوال کا زمانہ ہوا ۔

سیر المتاخرین ۔ ہر سہ جلد حالات شاہان دہلی ابتداے سلطنت راجاؤن سے انتہاے عہد شاہ عالم تک خوب شرح و بسط کے ساتھ بعبارت سلیس لکھا ہے دو مجلد ۔

اقبالنامہ جہانگیری ۔ یہ تاریخ نہایت معتبر تالیف جناب آصف زمان سفید خان عہد شاہجہان مین تصنیف ہوئی ہے عبارت بمحاورہ اہل زبان ہے ۔

اول دفتر مین حالات اجداد محمد جہان گیر شاہ از امیر تیمور تا ہمایون شاہ ۔

دوسرے دفتر مین اکبر نامہ کا انتخاب بعبارت سلیس و بمحاورہ زبان جگہ ابوالفضل پر ایک ملمز زبان خاص کا ملعن بھی کیا ہے ۔

تیسرے دفتر مین حالات تاریخی حضرت جہانگیر بادشاہ کے درج ہین مع حالات نتیجہ ترک جہانگیری چونکہ یہ کتاب نایاب ہے دو نسخہ بڑی تلاش سے بہم پہونچے اون دو نسخہ سے مقابلہ و صحت کر کے طبع ہوئی

جامع التواریخ ۔ یہ عمدہ یادگار تاریخ و زمانہ ابتداے عالم سے احوال پیدایش ارمن و سماد عرش و کرسی و تخلیق جملہ مخلوقات و احوال انبیا علیہم السلام و خلفا و ائمہ و طبقات ملوک و خوانین مع جغرافیہ ہر دیار بہت لطف کے ساتھ تالیف جناب عالم علوم مخبر یہ مولوی فقیر محمد رحمۃ اللہ تعالی و الد ماجد جناب معلی خطاب جناب مولوی عبد اللطیف خان بہادر ڈپٹی کلکٹر کلکتہ ۔

تاریخ خزانہ عامرہ ۔ زبان فارسی کی تاریخ اور کچھ کچھ تذکرہ اور انتخاب اشعار متقدمین جنھون نے نثر سخن عطا حاصل کیے ہین ۔

تاریخ گلزار کشمیر ۔ عمدہ تاریخ ملک کشمیر کی مولفہ مولوی کرپا رام کنٹھ ناشی وزیر سرکار مہاراجہ صاحب کشمیر کا مذشفاف گندہ ۔

رسالہ جواہر العجائب ۔ ذکر عورات شاعرہ کا اسمین ہے مصنف اسکا فخری بن امیر علی الہروی مشہور استاد ہے عہد مین ملہاسپ شاہ ایران کے تھا یہ رسالہ تصنیف فرما کر بمقام سندھ اکبر شاہ غازی بادشاہ ہندوستان مین بطور ارمغان نذر کیا ۔

خزینۃ الاصفیا دو مجلد مین مبسوط تصنیف مفتی غلام سرور صاحب لاہوری در حالات جملہ انبیا و اولیا و ابرار ۔

تاریخ نمایی ۔ یہ کتاب فن تاریخ مین مشاہیر کتب تواریخ سے ہے مصنف ابو جعفر بن جریر الطبری اور اوسکی چار جلدین ہین جلد اول مین احوال ابتداے آفرینش کل موجودات سے تا احوال عرق نمرون ہے ۔

جلد دوم مین احوال حضرت موسی تا حدیث حنان ربیع بادشاہ مصر ہے ۔

جلد سوم مین ذکر دو نفر اصحاب کیف سے تا ذکر بادشاہ سمرے ہے ۔

جلد چہارم مین احوال حضرت خاتم النبیین ہے

فهرست کتاب حدیقة الاقالیم تصریح هر اقلیم از اقالیم سبعه مع فوائد منضمه

صفحه	مضمون
	دیباچه و نام مصنف و سبب تالیف
	اقلیم اول منسوب بمزحل
	مجملا سرحدات طول و عرض و تسطیح تصریح بلاد و بحار و انهار و جبال موقوعه اقلیم اول
۱۷	ذکر اخبار آدم علیه السلام
۱۹	ذکر اخبار شیث و ادریس علیهما السلام
۲۰	ذکر اخبار نوح علیه السلام
۲۴	ذکر ملوک پیشداد و کیومرث و هوشنگ و طهمورث و جمشید
۲۷	**اقلیم دوم منسوب بمشتری**
"	ذکر قصه خود و صلح پیغمبر علیه السلام
۲۹	ذکر حدود اقلیم دوم و نام بلاد و شهرها و انهار و بحار و جبال موقوعه اقلیم دوم
۳۰	**اقلیم سوم منسوب بمریخ**
"	ذکر حدود اقلیم سوم و تصریح بلاد و عمارات و انهار و بحار و جبال موقوعه اقلیم سوم
۳	ذکر احوال اصل نام شاهجهان آباد و بنیاد و قرار داون دار السلطنت
	ذکر خبر آمدن بابر بادشاه ایران
	ذکر احوال سلاطین اندرپت در آخر دوا پرچاک
	ذکر کیفیت مهابهارت
	ذکر احوال اولاد حام بن نوح ع در ممالک هندوستان
	ذکر احوال سلاطین اسلام سلطان قطب الدین ایبک
	ذکر احوال سلطان ناصر الدین و بیان وجه تسمیه آلتمش
	ذکر تالیفات قران السعدین امیر خسرو

صفحه	مضمون
۶۱	ذکر شیخ فرید الدین شکر گنج
۶۶	ذکر هلاک شدن تغلق شاه و غیاث الدین
۷۶	ذکر شیر شاه
۷۹	بیان سلطان محمود عاول
۸۱	ذکر اخبار سلاطین گورگانیه
۹۱	ذکر استخراج حکم از علم جفر در نصرت بادشاه اکبر
۹۴	تاریخ وفات جهانگیر بادشاه
۹۵	تاریخ جلوس شاه جهان بادشاه
۱۰۹	ذکر اوقات نثار روزی شاهجهان بادشاه
۱۱۰	ذکر احوال عالمگیر بادشاه در بقعات و سخطی عالمگیر نسبت شاهزادگان و غیره
۱۲۵	ذکر تاریخ وفات عالمگیر و تنازع شاهزادگان بیکدگر در بارگاه تخت نشینی -
۱۲۶	ذکر احوال باهم جنگ مردمان اعظم شاه و عظیم الشان
۱۲۷	ذکر جلوس محمد معظم بهادر شاه
۱۲۹	ذکر وفات بهادر شاه
۱۳۱	ذکر احوال تخت نشینی معز الدین جهاندار شاه و بیان اجرای سکه
۱۳۳	ذکر سکه فرخ سیر بن شاه عالم بهادر
"	ذکر برخلافی سادات بارهه از فرخ سیر
۱۳۴	ذکر جلوس محمد شاه خجسته اختر جهانشاه
"	ذکر آمدن نادر شاه بهندوستان و قتل کردن مغلان چین علیخان
۱۳۵	ذکر فتن دهلی تا کمپاس
"	ذکر مراجعت نادر شاه از دهلی
۱۵۲	بعد گرفتن دو کرور روپیه

صفحه	مضمون
۱۳۵	ذکر لشکر کشی ابو المنصور خان بر علی محمد خان روهیله
"	ذکر آمدن احمد شاه ابدالی بسوی دهلی -
"	ذکر وفات محمد شاه و تخت نشینی احمد شاه -
۱۳۶	ذکر تخت نشینی محمد عزیز الدین بادشاه
"	ذکر بحباله نکاح آوردن شاه عالم ثانی دو دختر را از خاندان تیموریه -
۱۳۷	ذکر وفات عزیز الدین بادشاه و تخت نشینی شاه عالم ثانی
"	ذکر آمدن انگریزان در ملک هند در عهد شجاع الدوله و تسخیر ملک
۱۳۹	ذکر حکایت عروج علی محمد خان
۱۴۶	ذکر حقیقت رود بار که طلا آرد
	برمی آید بیان لاهور و تعمیر قلعه لاهور و بیان رنج آب لاهور
۱۴۷	بیان نانک شاه گرو
۱۴۹	بیان کان نمک
۱۵۰	ذکر دریای راوی
۱۵۱	بیان اجود هیاور نقد پاونابلنگا و هزیمت دادن او و بیان کشن بن پورب
۱۵۲	بیان آمدن نادر شاه بار دوم
۱۵۳	بیان شهر بهراچ و حقیقت نسل سید سالار مسعود غازی
۱۵۴	بیان سرکار خیرآباد و گوپامئو و بانی و حال صدر جهان
۱۵۵	بیان شهر لکهنو و بنای اکبری دروازه و پل کهنه در عهد وزارت نواب صفدر الدوله بهادر
۱۵۶	بیان احوال قصبه بلگرام و بیان

صفحه	مضمون
	احمد الله و محمد صدیق نقیبه و حافظ قرآن -
۱۶۱	ذکر احوال اکبر بادشاه و بیان مقبره اکبر بادشاه
۱۶۳	ذکر یورش کپتان جوناتهان اسکاث صاحب بهادر به تسخیر و تحصیر قلعه گوالیار و فتح گوالیار
۱۶۴	ذکر حقیقت حال رانا مهر گنه کمنولی
۱۶۹	ذکر سرکار کرولی
۱۷۰	ذکر جی نگر
۱۷۱	ذکر کالپی و قنوج
۱۷۴	ذکر کمن پور و فرخ آباد
۱۷۶	ذکر ملک شام و بیت المقدس
۱۸۰	ذکر احوال لوط علیه السلام
۱۸۱	ذکر موسی علیه السلام
۱۸۹	ذکر نقل عبرت انگیز ولید و یزید و هشام
۱۹۰	ذکر بندی از احوال امرای آمیه
۱۹۱	ذکر شهر بعلبک و حلب
۱۹۳	ذکر جزیره سقلیه
۱۹۹	ذکر شهر عین الشمس یا الملک فرعون
۲۰۰	ذکر برخی از احوال فرنگیان که قلعه انطاکیه را محاصره کردند
۲۰۲	ذکر عراق عرب و بغداد
۲۰۶	ذکر احوال معتصم باللہ
۲۰۸	ذکر المتوکل باللہ
۲۱۰	ذکر المنتظر باللہ
۲۱۲	ذکر بندی از احوال وزرای عظام خلفای عباسیه
۲۱۶	ذکر مقام نجف اشرف
۲۲۰	ذکر عراق عجم
۲۲۲	ذکر ضحاک فریدون

صفحه	مضمون
۲۲۳	ذکر منوچهر
۲۲۵	ذکر کرشاسپ و کیکاوس و کیقباد
۲۲۶	ذکر اهرمن اسپ و کشتاسپ
۲۲۸	ذکر بهمن و دارا اب
۲۲۹	ذکر اسکندر رومی و فیلقوس
۲۳۲	ذکر برخی از احوال حکمای متقدم آغاثاذیمون و صاب و اسقلیبیوس و لقمان
۲۳۵	ذکر حکیم اساد فلیس و فیثاغورس
۲۳۸	ذکر حکیم قلیمن البیس بلطی
۲۳۹	ذکر حکیم انکیاس بلطی و انکیاغورس بلطی و ذیمون اکبر دو مقرر اطلیس
۲۴۰	ذکر اوسرس شاعر یونان
۲۵۰	ذکر حکیم فیثاغورس و موسی بلس و بسطاقوس
۲۵۶	ذکر حکیم ارسطاطالیس و اسقلیبیوس و بقراط ماجس
۲۵۷	ذکر حکیم سقراط و فلاطون و ارسطو وغیره
۲۵۹	ذکر حکیم بابلیوس و اقلیدس
۲۶۰	ذکر حکیم بقراط وغیره
۲۶۲	ذکر زردشت
۲۶۳	ذکر حکیم جاماسپ و بطلیموس
۲۶۴	ذکر مانی نقاش
۲۶۶	ذکر حکیم بابک حرم دین و سیناد
۲۶۹	و ذکر بعضی از حکما که اسلام آورده اند
۲۷۰	ذکر حکیم ابوعثمان دمشقی و ابونصر فارابی
۲۷۱	ذکر حکیم ابوالفرج و یعقوب
۲۷۲	ذکر حکیم ابوالقاسم و ابوالمنصور
۲۷۶	بیان ماهیت همت و ارادت شوق و عیب
۲۷۸	ذکر شیخ شهاب الدین مقتول

صفحه	مضمون
	سهروردی
۲۹۳	ذکر سلطنت آردشیر و شاپور و بهرام و یزدجرد
۲۸۰	ذکر نوشیروان
۲۹۲	ذکر خسرو پرویز
۲۹۴	ذکر سلطنت شهریار و فرخ زاد و ذکر ملوک بن لحم از ملیعان ساسانیان
۲۹۵	ذکر عمر بن نعیم و حذیمه بن مالک بن ابرس و عمر بن عدی و امرالقیس و نعمان بن حارث
۲۹۶	ذکر جزیره خاوک
۲۹۷	ذکر ملک شیراز
۲۹۹	ذکر ملک سیستان و کرمان
۳۰۰	ذکر رستم و اسلافس
۳۰۴	ذکر احمد شاه ابدالی و حال شهر غزنین
۳۰۵	ذکر حال امیر ناصرالدین سبکتگین
۳۲۹	**اقلیم چهارم منسوب بآفتاب**
"	ذکر بلاد حدود اقلیم چهارم
"	ذکر ملک اصفهان
۳۳۰	ذکر ملک نظیر و اردستان و کاشان و جرباذقان و مکره
۳۳۱	ذکر ملک خوانسار و فراهان و نغرش و قم و همدان و ری
۳۳۲	ذکر ملک طهرانی
۳۳۳	ذکر ملک سمنان و شهراباد و طبرستان و جزیره پرسین
۳۳۴	ذکر امیر شمس المعالی قابوس و عنصر المعالی کیکاوس
۳۳۵	ذکر ولایت ماژندران و ساری
۳۴۱	ذکر ولایت ریحان و سهرورد
۳۴۲	ذکر بعضی از رودبیلی

صفحه	مضمون
۳۴۴	ذکر ابوالظفر اسمعیل یعقوبی
۳۴۵	ذکر ابوالظفر طهماسپ شاه
۳۵۰	ذکر شاه عباس یعقوبی و شاه حسین صفوی
۳۵۲	ذکر نادر شاه
۳۵۴	ذکر الپ ارسلان
۳۵۹	ذکر طغرل شاه
۳۶۲	ذکر ابوالفضل بلعمی
۳۸۰	ذکر سلطان زین العابدین
۳۸۶	ذکر وجیه الدین سبزواری صاحب ملک
۳۸۹	ذکر ولایت دشتان
۳۹۵	ذکر ابواسحاق ابراهیم ادهم از اکابر مشایخ صوفیه
۳۹۶	ذکر ابویزید بسطامی و ابوزکریا یحیی
۳۹۷	ذکر ابونصر سپرجانی
۴۰۰	ذکر امام اعظم ابوحنیفه نعمان
۴۰۶	ذکر شیخ فریدالدین عطار
۴۰۸	ذکر شیخ شمس الدین تبریز
۴۰۹	ذکر امیر خسرو دهلوی
۴۱۰	ذکر شیخ عمر داغستانی و ذکر شاه وجه الدین خلیل
۴۱۴	**اقلیم پنجم منسوب بزهره**
"	بلاد و سرحدات اقلیم چهارم
"	ذکر ولایت شروان و آرش علیکان
۴۱۵	ذکر شروان شاه
۴۱۷	ذکر قطب الدین سلطان محمد
۴۱۹	ذکر غیاث الدین شاه و ذکر جلال الدین منکرنی
۴۲۱	ذکر بعضی از وزرای خوارزم شاهیان
۴۲۲	ذکر ولایت ماوراءالنهر و ذکر ولایت سمرقند

صفحه	مضمون
۴۱۵	ذکر ولایت بخارا
۴۲۰	ذکر بغراخان و ملک خان و طاج خان و سلطان عثمان
۴۲۸	ذکر شیخ نجم الدین کبری و شیخ سعد الدین حموی
۴۲۹	ذکر خواجه قطب الدین بختیار کاکی
۴۳۰	ذکر خواجه جلال الدین حسین معروف بخواجه نقشبند
۴۳۳	**اقلیم ششم منسوب بعطارد**
"	ذکر حدود اقلیم ششم
۴۳۳	ذکر ختا و ختن و افراسیاب
۴۵۵	ذکر وزرا و امرای چنگیزخان و اولادش
۴۸۹	**اقلیم هفتم منسوب بقمر**
"	بیان سرحدات اقلیم هفتم
۴۹۰	ذکر یاجوج و ماجوج
۴۹۱	ذکر احوال ذوالقرنین و سد بستن او
۵۰۰	ذکر برخی از مشاهیر حکما و اهل الله
۵۴۱ / ۵۴۸	فصل در حقوق بزرگان و والدین و غیره
	فائده چند ضمیمه کتاب
۵۵۳ / ۵۵۷	معرفت خط تواریخ تتابع سال ۳ و ۴ و ۵ و ۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۰ که بعد هجرت نبی علیه السلام واقع شده و ذکر خلافت ائمه اطهار -
۶۱۱	ذکر مهمات جنگ سراج الدوله
۶۱۵ / ۶۱۸	ذکر صوبه ارکاشهر و صوبه خاندیس
۶۲۰	نوکر و سرگذشت و کهنیان
۶۲۴	ذکر سرکار چندیری
۶۴۱	ذکر گجرات و بهروچ و بندر
۶۴۵	ذکر سرکار سیونان
۶۶۰	ذکر سرکار اربل
۶۸۵	ذکر حضرت خواجه معین الدین چشتی قدس سره و شیخ

به توفیق خالق انس و جان و بفضل داری کون و مکان

حمد ان باغ با انواع حالات اقالیم سبعه و ربع مسکون جمله کی جهال انبیا و سلاطین و الاشاعیر و عجایبات و هر یکی صنایع مفاهیمی

حدیقة الاقالیم

تالیف لطیف موزخ همه دان ماهر فن واقف حالات روزگار کهن مقتضی حسین متخلص بآله یزدانی بلگرامی

در مطبع نامی منشی نول کشور به طبع بهار سر سبزی تازه یافت

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد بیحد مر خدای عز و جل را که لسان عالمیان در ادای شکرش شیرین بیانست و نعت و افر و درود بیکران بر ان سرور فخر انبیا یعنی محمد مصطفی
و بر آل و اصحاب او علیهم التحیة و الثنا باد **اما بعد** محرران اوراق عاصی **مرتضی حسین** الملخطب بلاله یار عثمانی بلگرامی بنظر اعتبار مطالعه میرساند
جلوه میدهد که از عمر ده سالگی مطابق یکهزار و یکصد و چهل و دو هجری نبوی صلی الله علیه وسلم تا سن پنجاه و پنج موافق یک هزار
و یک صد و هشتاد و هفت هجری از عهد و ادارت تاج و تخت صاحبقران امیر تیمور گورگان محمد شاه بادشاه صاحبقران ثانی
خلد ایگان مغفورتا وسط سلطنت ابد مدت عالی گهر بادشاه المخاطب بشاه عالم ثانی خلد الله ملکه در خدمت بسیاری از امرای
هند مثل امیر اعظم عظیم الشان بهادر ذوالملک دلاور جنگ سید سربلند خان بهادر تونی مرحوم که بوسیله اش بمنصب نوکری بادشاهی
رسیده و دیگر امیر کبیر قاطع الکفره و المفسدین برهان الملک سید سعادت خان بهادر نشاپوری و داماد ش امیر با تدبیر صفدر روزگار و یگانه الملک
صفدر جنگ ابو المنصور خان بهادر و ولدش شجاع دوران وزیر الملک شجاع الدوله بهادر نور الله مضجعهم و نائب وزیر الممالک
بهادر جنگ و رای راجه نول رای ستر الله عیوبه و امیر عالی جاه میر محمد قاسم خان بهادر ناظم بنگاله و عظیم آباد عرف پٹنه و امیر بی نظیر سخندان شیرین بیان
علی قلی خان بهادر والی عباسی شوشتگی دلاوری و شجاعت منشیه بجا امیر الامرا النجفی الملک احمد خان بهادر ابن غیف نفر جنگ محمد خان بنگش فرخ آبادی
نور الله مرقدهم و غیره بصیغه نوکری و خدمات عمده حضوری سیر برده و چند سال از زیبنگی زمانه خانه نشین گشته در سن پنجاه و هفت مطابق سنه
یک هزار و یک صد و نود هجری در آخر ماه جمادی الاول بتقریب دوستی بی ریو و رنگ رجب علی نامی ساکن بارهه در خدمت صاحبی
از صاحبان فرنگ مسمی بستر و الاصفات مجمع حسنات کپتان جونا تهان هکات انگریز المخاطب بجلال الدوله مفاخر جنگ زاد الله بقا
که ترجمه نام شریفش دانگیز بخش شاه بخش و مکالمات نام جد آن قبیله است آثار سخاوت و شجاعت از ناصیه اش هویدا و علم و وقار از لهجه اش

LC Control Number
2001 287270

هویدا در سیلان مروت بچوگان فتوت گوی از معاصران ربوده مشرف شد و در زمرهٔ نشیان که انیوقت در سرکار صاحبان انگریز امتیاز
مردم نجبا از بین بالا نر نیست چه بعد قدرشناسی و معرفت نشیان را صاحب و ندیم مجلس خویش می گردانند منسلک گردید و
صاحبان انگریز که از راه فطانت و دانائی طالب علم و هنر اند صاحب مادر نیاب فهمی ذکاوتداقی رسامی دارد و در مطالعهٔ کتب و زمره
عربی و فارسی و شنیدن حکایات عجیب و غریب و خنان حکمت و احوال اسلاف دعوی تمام دارد و بنا بر ضیافت طبع عالی در عهد وزارت
وزیر ابن الوزیر ابن الوزیر صفدر جاه وزیر الممالک آصف الدوله یحیی خان بهادر ابن شجاع الدوله طال الله تعالی عمره و اقباله که ضیای
احسانش چون نیر اعظم محیط عالم و عالمیان گرفته سطرے چند از کتب متبره که نامهای آن در ضمن کتاب اکثر جا مرقوم است مشتمل بر احوال
کرهٔ ارض و بر مسکون و اقالیم سبعه و بندری از عجائب و غرائب هر دیار و قبیلهٔ از اجنار نیای کبار و سلاطین روزگار و برخی از احوال
حکما و مشاهیر اعصار و اکثر حالات انگریز و دیگر فرنگیان انچه از کتب بدست آورده و از سنه جونا تهان اسکاٹ
وغیره استماع نموده و بهمراهی آن جماعه مشاهده در آمده بفهم ناقص اقتباس تالیف کرده مختصرے در
سلک تحریر کشیده و بحدیقة الاقالیم موسوم گردانیده و اندرین کتاب اقتباس از هر کتابی که کرده مقری اکثر همان عبارت درین اوراق ثبت
نموده و در وقت عبارت و شدت اغلاق الفاظ خود را نداخته با پیشیان اهل سخن بهتر و خوشتر ازان گفته اند که اکنون این کم مایه
تفوق یا برابری با ایشان جوید و دیگر میل خاطر بر آن داشت که از فارسی و روزمره متنوعه چه از قدیم و جدید خوانندگان را معرفتے دست دهد
و از تفاوت و تبدیل زبان در هر زبان واقف شنوند و بدانند که در عالم کون و فساد هیچ چیز را انقلاب است ازینجاست کل من علیها فان
و یبقی وجه ربک ذو الجلال و الاکرام بالجمله این نسخه که خبر از عجائب و غرائب عالم و عالمیان می دهد حقا که در نظر طالبان
باغمی است دل کشا که هر هفت اقلیم چون گلهای رنگارنگ بطرز نامی گوناگون در نظر مطالعه کنندگان جلوه پیرا است اما مقبول انگاه شود
که قبول نظر عالیش گردد و اگر دانایان و سخن سنجان انگریز بدیده قبول و مخت مولف در پیرانه سالی بچشم سنیش نظر فرمایند از سر انصاف در
هر زمانه و اوقات بحال مولف و اولاد و اتباعش باداد مراعات از پیش خود و سرکار کمپنی سلطان الوقت تا ابد الآباد که دور
فلک بکام باد پرورانند عجب نبودنی فی افتقار بحضرت وهاب العطایاست فرد گر پذیرد نیز از کمان همے گذرد ✣ از کاندار بینند اهل خرد
و این اول بیاضیست بفن سیر که در هندوستان بزبان فرس پیرون از الفاظ اغلاق در بدو دولت انگریز مشتمل بر اکثر احوال آن کرده
پرشکوه انچه از کتب بدست آورده و هندی از ستر و الاصفات پکستان جونا تهان اسکاٹ اصغا نموده و بهمراهی این جماعه مشاهده در آمده
درین نسخه مرقوم ساخته و بعضے رموز و اشاره که در عین بدو دولت کرده موصوف از عالم غیب بی قصد و خواهش در معاملات مشاهده رفته
اظهار و ترقیم آن طولانی دارد و اصل و اصولش این فقره است صعود من از همه اینتر و بدتر است تفصیلش هر سه بمتبرع در پس پرده
گوشها باشد ✣ اکنون که عمرم در شصت آمد و می رود مراعات ستر و الاصفات جونا تهان اسکاٹ بحالم مبذول است و آن موجب
مزید شکر چند انکه بشمار حالت متمثل لو کان البحر مدادا لکلمات ربی الی آخره واقعست بغلط نرود نقش مدعے درون دلها دوست ✣
الحاصل عنان قلم را بوادی مدعا معطوف ساختن اولی است پوشیده نماند که این کتاب هنوز مسوده نادرست بود که چند نقل ازان بجاها
رفتند ازان جمله بتیس صاحب و الاکپتان جونا تهان اسکاٹ و کرنیل پوکر بفرنگ رسیدند و دیگر در جونپور نزد مولوی درویش علی معد ازان تمام
کتاب بدست انظر ثانی کم و کاست کرده بدستخط خویش مرقوم ساخت بالله التوفیق بد انکه حکمای دقیقه شناس خرد اقتباس اتفاق دارند

که کرهٔ ارض مرکز سماست و نسبت بکلانی هما چون خشخاش است بر روی دریا و نصفی ازان کره در بحر اعظم که بحر اوقیانوس و بحر محیط نیز نشر
گویند مستور است و نصف دیگر که در عالم نمایش و ظهوری دارد بصورت بعضه که آنرا اورب فلکمند و این نصف که بکشوفست نصفی ازان
که در جانب جنوب افتاده ویرانست و نهایت جانب شمال هم آب وار و پس از چهار بخش زمین یک بخش کمتر عمارت دارد و جمله کوهها
و بیابانها ازین جمله است اگر از روی حقیقت در نگرند و انگی معمور نیست و طرفه انکه بر روی زمین از جمله پیشیها و خلقت باری تعالی
یکی آنست **ابیات** زمین در زیر این نیلوفر مینا ✤ چو خشخاشی بود بر روی دریا ✤ ببین تا تو برین خشخاش چندی سر
گربر بروت خویش بندی ✤ باجمله عادت چنین رفته که این قطع را ربع مسکون نامند و ربع مسکون در شمال خط استوا است و
خط استوا خطیست که حکما در فلک محاذی روی زمین از مشرق تا مغرب اعتبار کرده اند بخلاف خط معدل النهار که از جنوب بشمال
مقرر نموده چنانچه از قطبین مرقومین تقاطع روبدهد و ارض و سما بر ابر چهار بخش گردد و بهر دو افق و تمامی خط معدل النهار قطبین که
عبارت از قطب شمالی و جنوبی است واقع اند و هر شهر و ناحیه که برین خط بود و شب و روز در انجا مساوی باشد و در سمائی نیست
فصل در اندیار رو قوع نماید و دو بهار و دو تابستان و دو خریف و دو زمستان و اگر اوقات در صحاری گل و ریحان باشد در مجمع الانساب
گوید که مجمع ربع مسکون صد ساله راه است چنانچه کسی همه وقت در سفر باشد بقدر طاقت و آن قدر طعام و شراب که قاعده است
بکار برد و آسایش که رسیست بجا آرد ازین جمله هشتاد ساله راه بمرور دهور و سلطنت طوفانها خراب شده و آب گرفته بیست ساله
راه بماند پس چهار ده سال نیز ازان کم آید چه در طرف شمال هفت ساله راه بسبب سردی هوا و از طرف جنوب هفت ساله راه بسبب
گرمی هوا جانور نمی تواند رفت پس شش ساله راه مانده و این قدر زمین را هفت بخش کرده اند و هر بخشی را اقلیمی خوانده اند و مجموع را
اقالیم سبعه نامند و طول هر اقلیم از طرف مشرق است تا مغرب و هر اقلیمی بخط استوا نزدیک تر است در ازی و پهنائی آن زیاده است
از اقلیمی که بعید است از خط استوا و طرف جنوب هر اقلیم دراز تر است از طرف شمالی آن اما طرف شرقی و غربی برابر اند و از دریاهای
اعظم آنچه که حکما آنرا از حساب ربع مسکون گرفته اند پنج است و از بحور نیز پنج اگرچه دیگر بحار درین ربع است و در بحار و بحور این ربع
جزایر بسیار بزرگ و کوچک بسیار است و افضل پنج کوه رفیع و وسیع درین ربع واقعست و عدد مجموع جبال ازدو بیست متجاوز است و
قریب بدو بیست و چهل انهار و جوی بزرگ دارد که عبور ازان بجز کشتی میسر نشود و پوشیده نماند که آنچه حکمای سلف احوال کرهٔ زمین
و ربع مسکون و تقسیم هفت اقلیم نموده اند بیان کرده شد اکنون احوال هفت اقلیم شرح و بسط بقلم می آرد و بعد ازان قول حکما و جدید
خصوص کوپرنیکس حکیم که دنیا را چهار بخش کرده و هر بخشی را نام نهاده مثل یورپ که عبارت از فرنگستست و بخشهای دیگر که آسیا و
افریقه که عبارت از هفت اقلیم مشهورست که حکمای سلف آنرا اقرار داده اند بخش چهارم امریکه که امریقو دنیای قوزیکس گویند چه این مرقعه
که عبارت از دنیای نو است اکنون اهل فرنگ آنرا السبی موفور دریافته و بدانجا رسیده استقامت گزیده اند چنانچه تفصیل این معنی
بعد از بیان هفت اقلیم کمنه اند رفصلی که از کپتان جوناتهان اسکات است مرقوم قلم خواهد گشت باللہ توفیق و المستعان ۵

اقلیم اول

زحل منسوب است وعامه اهل این اقلیم اسود اللون باشند جد اول این اقلیم نزدیک خط استوا است ازجائیکه روز دوازده ساعت ونصفی باشد بقرسا او وسط این اقلیم آنجاست که روز در ازترین بست سیزده ساعت ست وحد دوم آنجاست که ارتفاع قطب شمالی نزد درجه ونصفی بقرسا باشند وابتدای این اقلیم از جانب مشرق شمال خزیره یاقوت باشد برجنوب بلاد چین وشمال سراندیپ ووسط دیار هند وسند کرده وبحر فارس را قطع کند پس در وسط بلاد حبشه گذرد وآنجا رود نیل مصر را قطع کند وبر بلاد نوبه ووسط جزائر یونان وجنوب بلاد برطانیه گذشته به بحر اوقیانوس منتهی شود ومساحت سطح این اقلیم شش صد وشصت ودو هزار وچهل وچهار فرسخ ونصف فرسخ است فرسخ بفارسی فرسنگ نامند ورسوید افضلا تحقیق فرسنگ نموده چه یک فرسنگ سه میل بود یک میل عبارت از ثلث فرسنگ یعنی حصه سوم فرسنگ است وآن یک کروه باشد پس یک فرسنگ سه کروه بود ویک کروه بقولی تا چهار هزار گز شرعی مقرر کرده اند شاعر گفته **بیت** ثلث فرسنگ است چار هزار ۴ از قدم های اشتر ببوار ۴ ودرین اقلیم بست کوه رفیع ونهی نهر بزرگ وهزار وسه صد وچهل شهر است وازان جمله شروع از ولایت یمن می نماید یمن ولایتیست نهایت نزهت وطراوت بعضی به یمن بن قطیف بن عامر بن شالخ بن ارفخشد بن سام بن نوح علیه السلام منسوب گردانیده اند وبرخی گویند که چون برمین مکه معظمه واقع شده هر آئینه به یمن اشتهار پذیرفته بهر تقدیر قطرے وطرفے مبارک ست واکثر ولایتش بخط استوا قریب واقع شده چون نوح عم رحلت فرمود سام بن نوح آن ولایت را بنظر اعتنا ملاحظه در آورده همت خود اختیار نمود بعد ازسام اولادش عمرها در ان ولایت بوای اقامت برافراختند راقم حروف اخبار سام واولادش را بتقریبے در اقلیم سوم درضمن اصل سام وبیت المقدس بقلم آرد باجمله چون سلطنت یمن به قحطان بن هود که بدرسلاطین یمن ست رسید اورا حق سبحانه تعالے اولاد بسیار کرامت فرمود که یعرب وجرهم ازان جمله بودند ذکر ملوک **یمن قحطان** بن هود عم از اجداد سام اول ملوک یمن ست وعامه قبائل یمن از اولاد قحطان اند واشان را اعراب قحطانی گویند واورا از ان قحطان گفتند ی که درسالهاے قحط سخا بسیاری کردے واورا پسری بود **یعرب** نام او اول کسیست که بعربے سخن گفتے واعراب یمن تمام از نسل قحطان اند چنانچه گذشت وکنیت یعرب ابوالیمن ست ویعرب را آنحضرت سه نامند وبروایت مولف

صبح صادق سپید بعرب است لشخت پسر نسبت است **سبا** که آل سبا با و منسوب اند و او بعبادت آفتاب قیام مے نمود لهذا
او را عبد الشمس گفتندی و در تاریخ صبح صادق مسطور است که سبا بن یشخت عامر نام داشت او را از بسیاری حسن و جمال اعرب الشمس
خواندندی یعنے روشنی آفتاب و چون رسم سبا در عرب پدید آورد بآن لقب ملقب شد و سبی بالفتح و سبا بالکسر در لغت اسیر
گرفتن باشد و گویند که سبا در لغت خمر خوردنست چون اول رسم شراب خوردن دران دیار او پدید آورد از آنش سبا گفتند و
بقولی بست پسر داشت هر یک از ایشان جد قبیله اند و گفته اند که او را سه پسر بود کهلان و مره و حمیر و شهر سبا که آنرا مارب گویند او بنا
نهاده بقولی بند بر آب سبا از آثار اوست و گفته اند که آنرا بلقیس بسته و چهار صد و هشتاد سال بر پاست قوم پرو خشت و بعد ازو
پسر چهارمش قائم مقام او شد و سه صد سال ملک راند و ملوک نبی نجم و غسانیان از اولاد اویند و احوال غسانیان در شام و بیت المقدس
و ذکر ملوک نبی نجم بعد ملوک سامانیان گفته اند و بعد از فوت کهلان برادرش بن سبا که نسبت تمامی تبابعه بمین تا نزدیک زمان
اسلام که پرسند حکومت متمکن بودند و باو می پیوندد و پانصد سال سلطنت کرد و بعد ازو پسرش **ابو مالک غالب** سه صد سال
و پس ازو **جبار** بن غالب بن زید بن کهلان یک صد و هشت سال حکومت کرد و بعد ازو مملکت بمین به تبابعه رسید اما بر دست
مولف هفت اقلیم چون حمیر فوت کرد اختلاف در میان قبیله پدید آمد و یکی از ایشان در مدینه سبا و دیگرے در حضرموت بادشاه
گردیدی ملک راندند و **گرتبا بع** اول کسی که او را تبع خواندند **تبع ابکیر** حارث را پس بود جمیع اولاد حمیر بر سلطنتش اتفاق
کردند و بتب جاری بچهارده پشت بحمیر بن سبا میرسد چون سلطنت نشست خود را تبع لقب نام نهاده او را پس بدان جهت میگفتند
که عطا بسیاری کرد او معاصر منوچهر بود و بعد فوت او **ابرهه** بن الحارث که به ذو المنار مشهور است بادشاه شد و لشکر به بلاد مغرب کشید
و در راه منار ها ساخت تا هنگام مراجعت راه گم نکند لاجرم مرد المنار بلقب شد و بعد ازو پسرش **افریقص** بن ابرهه ملک راند
و شهر افریقیه در مغرب از نامیه اوست و بعد ازو برادرش **ذو الادغار العهد** بن ابرهه بحکومت نشست و او را ازان
ذو الادغار گویند که وقتی لشکر بولایت بربر کشید و طائفه از ایشان را اسیر کرده بمین آورد و اهالی بمین آن صورتهاے مهیب بر
و تبر سیدند و او را ذو الادغار خواندند و غرور نخوت رسش باشد و بزعم فارسیان کیکاوس بن کیقباد بعهد او به بمین رفت و دخت
او سودابه را بخواست و به بند افتاد و رستم بن زال به بمین رفت و او را بنجات داد و ها ماوران در شاهنامه فردوسی ملوسی عبارت
ازان دیار است و بعد ازو **هدهاد** بن شرحبیل بن حارث را پس بادشاه شد و بعد ازو دخترش و بقولی خواهرش **بلقیس**
بن هدهاد بسروری رسید و طائفه از بزرگان بمین خواستند که دیگرے را بسلطنت برگیرند بلقیس را و ابنا که خویش خویند را داد
بخانه اش رفت بلقیس او را شراب بسیار داد چون مست شد بکشت و بلقیس بے فراحت بر تخت نشست مادر بلقیس از جنبان بود
خویشانش بیامدند و تهنیت گفتند و بهر او تختے مرصع ساختند و بلقیس را سلیمان علیه السلام دعوت فرمود و به نکاح خویش آورد و
تفصیلش که پیش از آمدن بلقیس بخدمت سلیمان آصف بن برخیا وزیر سلیمان بموجب فرمان انجناب تخت بلقیس را در مجلس انحضرت
بیک لمحه زدن ازراه بعید حاضر آورد و قصه اش در قرآن مجید است و بعد از بلقیس **ماسر النعم** بنیره اش اجیل به دولت
رسید و تبع ثانی مخاطب گشت و از بسیاری انعام او را ماسر النعم گفتندے و بعد ازو **ابو کرب اشعر** بن افریقین بادشاه
شد و معاصر گشتاسپ بود و او با جنود موفور روی بشرق نهاد و از جیحون گذشته ماوراء النهر را مسخر ساخت و شهر سمرقند را بنا

ویسوخت و دربرابر آن شهری ساخت پس آن شهر سمرقند اشتهار یافت و سمرقند معروف است چنانچه نموده نماند که بعضی مورخین رفتن او بسمرقند در مصنفات خود ذکر کرده اند لیکن نگفته که دران وقت از ملوک فرس و ایران کرام بادشاه بود و لاجرم این روایت ضعیف می نماید و در بعضی از روایات آمده که گشتاسپ اورا بقتل رسانیده و در بعضی از کتب مسطور است چون سلمانان سمرقند را بگرفتند مستوفی از آهن دیدند بغایت ضخیم طول آن دویست گز و صد و سی گز زیر زمین و هفتاد گز ظاهر بود چون بآن برسیدند سمرقندیان گفتند چون تبع بیامد و این دیار بگرفت باد ابنای فرس بسیار بودند چون این شهر را بدیدند گفتند اینجا مقام کنیم و از این شهر بیرون نرویم و دیگر سلاح نسازیم پس شمشیرهای خود را بگداختند و این منار ازان ساختند و باین دیار اقامت گزیدند بالجمله بعد ازو پسرش **ابو مالک** بادشاه شد و لشکر بسلاد شمال کشید و تا ظلمات برفت و آنجا مریض شده درگذشت مدت مملکتش پنجاه سال بود پس از و پسرش **اقرن** درین جایش گشت و گویند که تبع ثانی عبارت از اوست و او معاصر بهمن بود مدت سلطنتش پنجاه و سه سال بود و بعد از و پسرش **ذو قنان** اسعد بن مالک والی شد و اتباع او سطوخوانند او مردی قهار بود چون شصت و سه سال ملک راند میان پسرش حسان را بحکومت برداشته اسعد را بگشتند **حسان** بحکومت نشست و قائدان پدر را بقتل رسانید و لشکر بسمرقند کشید و بگرفت گویند که زنی ارزق چشم رزقا نام خواهر ملک تمامه بود و نور باصره اش چندان بود که از سه روزه راه احساس می کرد و چون حسان به منزل تمامه رسید او را گفتند رزقا سپاه را خواهد دید برادر را از حال آگاهی خواهد داد تدبیر نیست که لشکریان را امر کنی تا شاخ بزرگ برگ درخت قطع کنند و بچنان برپشت اسب یا خود دارند چنان بفرمود تا چنان کنند رزقا بابرادران گفتگوی می کرد که سپاهی مانند درختان بجانب ما می آیند قوم با در نگردند بعد از سه روز حسان در رسید و والی تمامه را بابرادران بگرفت و بکشت و رزقا را بدست آورده پرسید که چه کرده تا قوت باصره تو باین مرتبه رسیده گفت هرگز نمک نخورده ام تا سرمه در چشم نکرده نخفته ام حسان بفرمود تا چشمهایش بکاردیکاو دیدند و از خدقه بیرون آوردند و رکهارا بدیدند که از سرمه سیاه شده بود بالجمله حسان بر دست عمر بن ابی کرت بقتل رسید و بعد از و برادرش **عمر** بن ابی کرت بسلطنت نشست هشتصد سال بادشاهی نمود و بقولی در عهد او سیل عرم شهر سبا را خراب کرد و بندی که بلقیس بر آب بسته بود بشکست و گفته اند که آن واقعه در عهد ذو لادعار اتفاق افتاده و بقولی شایسته بود قصه سیل عرم در قرآن مجید است و خبر است که سیزده پیغمبر بر آن قوم آمدند و آن محاذیل همه انکذیب کردند و ایشان از کاهنان شنیده بودند که بند سبا را موش خراب کند لاجرم بر هر فرحه ازان گربسته بودند چون زمان موعود در رسید ایزد تعالی موشهای دشتی را زیر بند ایشان پدید آورد و گربه ها بگوشه گریختند موشان بند را شکاف کردند یکشب که مردم در خواب بودند بند بشکست و بسیاری ازان قوم هلاک شدند و خانهای ایشان پر آب شد ایزد تعالی میفرماید پس فرستادیم بر ایشان سیل عرم یعنی سیل صعب و گفته اند که عرم نام شهر سبا است و بقولی نام وادی که آب از آنجا می آمده بالجمله آن سبا از امارت بیرون آمدند از ایشان قبیله غسان بشام و فضاعه بمکه حرارت متحیرین و اتمار بیثرب و خزم بیمامه وارد نعمان و بخسم بعراق و اوس و خزرج بمدینه افتادند قال الله تعالی **مزقناهم کل ممزق** یعنی پراگنده ساختیم همه ایشان را پراگنده ساختنی بالجمله چون عمر ابی کرت در گذشت بن کلال بمنبری رسید و او حنیفه مذهب عیسی علیه السلام داشت و از بیم مخالفان ظاهر نمی توانست کرد زمان زمانش هفتاد و چهار سال بود و بعد از و تبع الاصغر بن ابی کرت بن حسان بحکومت رسید و او

آخرین کسیست که او را تبع گفتند و او کسیست که کعبه را جامه پوشانید و او معاصر بهرام گور بود و در زمان سلطنت خود لشکر به تسخیر ممالک
کشید و مدینه یثرب را محاصره کرد آخر شنید که آن شهر سرای هجرت پیغمبر آخر الزمان خواهد بود ترک محاصره کرد و عازم بحرب مکه شد و در
اثنای آن حال مریض گردید اطبا از معالجه عاجز آمدند یکی از بزرگان گفتش که آن غریب در گذرتا شفا یابی تبع توبه کرد شفا یافت و عزیمت
جامه در کعبه پوشانید ملبس بلباس دین موسوی گردید بروایت مولف تاریخ صبح صادق از مکه بمدینه شتافت چهار هزار تن از
علما با او بودند شاموئل یهودی که از اکابر علما بود گفت بیا چین رسید که این موضع دار هجرت پیغمبر آخر الزمان ست همان بهتر که آنجا اقامت
نمائیم تا باشد که یکی از اولاد با شرف و صحبت آن حضرت مشرف گردد پس با چهار صد تن از علما همانجا بماند تبع نیز خواست که اقامت
کند لشکریان موافقت نکردند ناچار از ان عزیمت در گذشت و نامه برسول صلی الله علیه وسلم بقلم آورد و مشتمل بر شرح حال و اشتیاق شرف
خدمت پس نامه را با شاموئل سپرد و بیمن رفت و آن مکتوب از شاموئل بفرزندانش رسید تا آنکه به ابوایوب انصاری رضی الله عنه
که بست و یکم فرزند شاموئل است مستقل گشت ابوایوب آنرا برسول صلعم رسانید آن حضرت فرمود مرحبا بالاخ الصالح با الجمله چون تبع ببیمن
باز گشت ملت موسوی آشکارا کرد اهالی یمن بت پرست بودند مخالفت آغاز نهادند و به تبع گفتند درین حدود غاری ست هر که در ان
زود آتشی بلند بیند اگر راست گوئی بود او را مضرتی نرسد و گر نه دروغ گوئی و هر دو پس با هم بغار در رفتند آتشی ظاهر شد و
بت پرستان را بسوخت تبع را ضرری نرسید و صد سال مملکت راند و بعد از و خواهرزاده اش بن حجبه و بروایت مولف هفت اقلیم
ربیعه بن نصیر لخمی درین بادشاه شد و شبی خوابی دید که آن سبب هدایت گردیده به نبوت رسول صلعم وقوع حشر و نشر ایمان
آورد و بروایت تاریخ صبح صادق خواب فرید بن کلال و مه چنانچه در احوالش باید بسیط کاین دو سیق هر دو در عصر ربیعه بودند و با تفاق
مورخان در اعضای بسیط استخوان نبوده مگر کله و سه دوست و اصابع و بقولی او را روی در سینه بود و هر گاه در غضب رفتی پر بادشد
نشستی و مطلق بر قیام قدرت نداشتی و او را مانند جامه پیچیده بجایش مے بردند و بسیط شش صد سال پیش دو سیق پسر خالهٔ بسیط بود
و با بسیط در یک روز متولد شده و او بصورت یک نصف آدمی بود و در کتابت نیز مهارت موفور داشت با الجمله بعد از عمر فرید بن کلال با شاه
شد و در ایام حکومت شبی خوابی هائل دید فراموش کرد چون بیدار شد حقیقت حال از کاهنان سوال کرد گفتند که خوابی که فراموش
گردد تعبیر نتوان گفت روزی چند گذشت بشکار رفت و از لشکر جدا ماند و بدامی کوهی رسید ندخانه دید که عجوزی از خانه بیرون آمد و او را
فرود آورد و مرید از رنج راه بیاسود و چون بیدار شد دختری خوب روی مفرانام بربالین خود نشسته دید دختر او را در اداری کرد و طعام حاضر
ساخت مرید در حسن و جمال دختر بنگریست عاشق شده بدختر گفت ملک شما کیست گفت فرید بن کلال که کاهنان را جمع آورد تا خواب
فراموش شده را تعبیر کنند تو نیز گفت مگر تراو را تعبیر خواب و قوفی هست گفت آری گفت از ان خواب باری بگو گفت بخواب دیدی که گرد
باد ها متعاقب یک دیگر پیدا شده به افق رسید و در میان آن آتشها ظاهری گشت و دود بیرون مے آید پس جوی آب ظاهر شد و
مردم را به آشامیدن آن دعوت می کرد فرید گفت خواب چنین بی تعبیر آن چیست گفت گرد باد ها عبارت از ملوک ست و دود آتش موافقت
مخالفت ایشان و جوی آب شریعت عیسوی او منادی پیغمبر ست که مبعوث شود و از اولاد مضر و هر که متابعتش کند از عقوبات آخرت
رهائی یابد پس گفت آن ملک می خواهی که مرا بکار در آوری و این ممکن نیست چه اگر چنان کنی کسیکه طاقت مقاومت با او ندارد
باشی بدشمنی تو برخیزد همانا که یکی از همچنان را با او محبت بود مرید بپرسید و از ان غریمت در گذشت و بعد از و پسرش ولیعهد

ذوجدن پس ابرهه بن صباح بسلطنت نشست ونسبت بر به بلقب بن صباح الاصغر الحمیری میرسد وبعد از و ابرهه و پس از و
حسان بن عمر حکومت کردند وبعد از و ذوشبار روای شد شبارجع شیر است وشیر گوشواره در گوش داشت بآن ملقب شد
و داد از ابنای ملوک برد چون بست و هفت سال ملک راند خواست که با و وسوسس به امری قبیح قیام نماید و وسواس او را زخم کار دهلاک
ساخت ذو لونس یوسف نام و از آل حمیر و از ملال ملک بود و او را ذو لونس گفتندی که دو گیسو دراز داشت و آن پرسته آویخته
بودی و لونس دلفت آویختن باشد و بمضی نام او را رزعه بن شهر ذیل گفته اند هر گونه او سه خیل اصحاب احدود است
و اصحاب اخدود عبارت از تابعان او ست قال الله تعالی قتل اصحاب الاخدود النار قصه آن در قرآن مجید مشروح است
مرا و سه دختر اهل ظلم بوده و در کشتن و سوختن عیسویان نهایت حریص و جهد بلیغ مے نمود و معاصر قباد پدر نوشیروان بوده قیصر روم
که منتابعت ملت عیسوی می نمود به نجاشی پادشاه حبشه نوشت که ذو لونس را استاصل سازد ذو لونس بگریخت و در راه در گذشت
و بعد از و ذوجدن نامی روزی چند بحکومت نشست و بعد از و ارباط نامی از سپهبان نجاشی بحکومت نشست و ابرهه بن
صباح امیر الحبش حبشه که او نیز از امرای نجاشی بوده بر و فروخروج کرد و ارباط را بقتل رسانید ابرهه بن صباح بحکومت یمن نشست
و رغبت مردم بزیارت کنیسه بسیار دیده و در صنعا کنیسه بنا نهاد و آنرا قلیس نام کرد و خلق را از زیارت آن دعوت نمود و از زیارت کعبه مانع
آمده این خبر بمکه رسیده مردی نفیل نام از بنی کنانه در غضب شد و بصفا رفت و محافظان کنیسه را گفت نذر کرده ام که شبے
تا روز انجا عبادت کنم مجاوران او را بگذاشتند نفیل شب دیوار خانه را بکاردرت به اندود و چون صبح دربکشاد ند بیرون آمد
و راه حجاز پیش گرفت ابرهه از آن آگاه شده در غضب رفت و سوگند یاد کرد که کعبه را خراب سازد و آنگاه بلزوم تخریب خانه کعبه
با لشکر بسیار و فیلان کوه پیکر روی بحرم نهاد و بهیت الحرام رسید و با جماعه خویش به زخم سنگ طیراً ابابیل هلاک گشت
بروایت مولف صحیح صادق و درین سال ولادت باسعادت رسول صلے الله علیه وسلم اتفاق افتاد بعد از و پسرش مسکسوم
درین بر تخت نشست و یک سال ملک راند و مادر و زن ذی یزن بوده بعد از و برادرش مسروق حکومت کرد و درست
برادر و مادرے خود سیف بن ذی یزن کشته گشت و بعد از و سیف بن ذی یزن بحکومت نشست او از دودمان ملوک حمیر است
پدر او ذی یزن از و ارثان ملک یمن بوده یزن چراگاه را گویند او در بعضے بلاد یمن که در تصرف داشت امر کرده بود که مردم دواب
خود را در چراگاه نگذ ارند تا پوسته نیز و خرم باشد لاجرم او را ذی یزن خواندندی گویند که چون ابرهه بر یمن مستولی شد زن ذی یزن
را که در حسن نظیر نداشت از و بگرفت و بنجوا ست پسرانش مسکسوم و مسروق از و بوجود آمدندی زن تظلم بقیصر برد و نا امید شده بکشیروان
پیوست و در گذشت پسرش سعدی کرب معروف بسیف ذی یزن بخدمت نوشیروان رفته التماس اعانت نمود تا ملکت موروث
را از حبشیان انتزاع نماید نوشیروان امر فرمود که از سپاهش هر کسیکه در زندان باشد همراه سازند سیف با آن جماعه و گروهے
از بنی حمیر بحبشیان ظفر یافت و در یلادین بحکومت نشست و بعد از هفت سال تهماز شکارگاه بر دست جمعی از حبشیان بقتل رسید و دولت
آن حمیر سپری گشت و قتل شده در سال هفتم از عام الفیل اتفاق افتاد و بعد از و تواما ن نوشیروان بحکومت بلاد یمن رسیدند از ان
جمله هست باز ان بن ساسان نبی که بفرمان خسرو پرویز بحکومت نمی رسید او به نبوت محمد صلی الله علیه وسلم ایمان آورد و بعد از و
داد دیه خواهر زاده مادر آن بحکومت نشست و در سن دهم هجرے در گذشت بعد از و حکومت بین بخلفاء راشدین و پس از ان

بر بنی امیه و بعد از بنی امیه بآل عباس مستقل گشت و در عهد بنی عباس قرامطه خروج کرده بر بعضی ازان دیار استیلا یافتند و احوال قرامطه در بلده هجر که نشستگاه قرامطه بود مرقوم گردد و بروایت مولف صبح صادق **امام هادی** یحیی که از احفاد ابراهیم طباطبا که نسبتش به امام حسن بن علی علیهما السلام می پیوندد در سن دو صد و چهل و پنج هجری در مدینه متولد شد و در دو صد و هشتاد و هجری درین ظهور کرد و با قرامطه محاربات نمود و مظفر یافت و مستقل گشت و اولادش بطناً بعد بطن در انجا حکومت کردند و ازان طائفه است **امام منصور** که سید قبادهٔ شریعت مکه در حجاز بنام او خطبه خواند ناصر عباسی خلیفه بغداد بر و حمله برد و طوایف اعراب مین را بقرمنت تا او را بقتل رسانیدند و بعد ازان طائفه از آل ایوب **شمس الدوله** پور اخشاه بن ایوب برادر صلاح الدین یوسف بن ایوب والی مصر عبد النبی المتوف بن مهدی را که از علماء زمان بود درین می نشست خود را مهدی موعود پنداشته خروج کرده بر بسیاری از بلاد یمن مستولی شده بود در سن پانصد و شصت و نه هجری بقتل رسانید و ان بلاد بگشود و مستقل گشت و چند نفر ازان کرده بحکومت مین قیام نمودند تا شش صد و بست و شش هجری حکومت کردند و بعد ایشان آل رسول که اول طائفه **ملک منصور** نور الدین ابو الفتح است مستقل گشت و در شش صد و سی و پنج هجری رحلت کرده بین مراجعت نمود و اخر این طائفه **ملک موید حسین** طاهر است که در عهد خویش از استیلای عامر بن طاهر بن موصه قریشی عاجز آمد و بمکه رفت و در گذشت و بعد از و آل موصه **ملک ظافر** بن عامر بن طاهر بن موصه قریشی بلوازم سلطنت قیام نمود و در شش صد و هفتاد هجری در گذشت و آخرین آن طائفه **ملک ظافر** صلاح الدین عامر بن ابو الوهاب است که با سلطان قانصوی غوری والی مصر مخالفت گشت در دست لشکران قانصوی بقتل رسید و عمش **عامر** والی عدن آن شهر را مضبوط ساخت حسین بیگ و سلیمان بیگ امرای قانصوی انچه ازین گرفته بودند بران قناعت کردند عامر بعدن والی بود تا آنکه در نهصد و چهل و پنج هجری دست سلیمان پادشاه بفرمان سلطان سلیمان عثمانیه صاحب روم که بتسخیر نهاد رین روی آورده بود تقبل رسید و دولت سلاطین مین بسر پی گشت و مملکت مین تصرف آن عثمان از ملوک روم در آمد و از مصافات مین یکی است که سام بن نوح علیه السلام همت بر آبادانی او گماشت و در انجا خرما دانه خوب می شود و دیگر مخا است که در تمام مین بندرت بدان لطافت نیست و فرسخ سادکه و قوه خوردن از اخر آمات اوست و در مخا واقع است و دیگر تعز است از زبیه اصفت بر خیاو وزیر سلیمان عرم و در جبالش در خلیت که آنرا عرب گویند و برکش از افیون کیفیت می دهد و میوه سرو سیری در انجا نیک بعمل می آید و ایضاً ضنعا است بجیب آب و هوا و لطافت کوه و صحرا مستثنی از جمیع شهرهاست چه قریب خط استوا واقع شده و در سالی دو زمستان و دو تابستان و همچنین خریف و بهار بحصول می پیوندد و انجا سالی دو یا سه میوه می دهد و قصر همدان در صنعا است و از بزرگان آن قصر را بسنگ ایوان ساخته اند که هر طرفی ازان نهر نگی ظاهر می گشت و در قسلمی و فرمخانه بوده که سقف آنرا یک تخته سنگ رخام پوشیده بودند و بر هر گوشش صورت شیری ترتیب داده که چون باد در انخا ذریدی ازان تمثالهای آواز شبیه مسموع شدی و در عجائب البلدان آمده که قصر همدان چندان ارتفاع داشته که در وقت طلوع و غروب آفتاب سایه آن سه میل میرفت و دو چهار فرسنگی صنعا صفوان نام مردی باغی داشته قریب دوازده میل که حاصل آنرا براه خدا نثار می نمود و بعد از چند گاه اورا پسری بهم رسید که پدر را ازان عطیه باز آورد و هر آئینه آتش خط الهی بر آن قوم افتاد شجر آن باغ را مقرر گردانید و آن آتش در عرض سه صد سال التهاب داشته چنانچه در اطراف آن طیور را مجال طیران و وحوش را قدرت جولان نبوده و دیگر مضافات مین

سبا است که آنرا مارب نیز نامند و آنرا سبا تا صنعا سه روزه راه است و بانی الشهر سبا بن یشجب بن یعرب بن قحطان بوده اما اکنون از آن آثار چیزهای باقی مانده و شهر سبا سخت گاه بلقیس بود احوالش در ضمن ملوک یمن گذشت و بقولی بند بر آب سبا از آثار بلقیس است و چون آل سبا در یمن به بلای سنگ سیل مبتلا شدند طائفه ها از آل سبا جابجا متفرق شدند چنانچه مرقوم گشت و از آل از دشام افتادند و بر کنار آنکه آزد شنوءان گفتندی فرود آمدند و به غسانیان اشتهار یافتند و احوال ایشان در اقلیم شوم در ضمن بلاد شام مرقوم است صاحب عجائب البلدان آورده که در سبا از غایت لطافت آب و هوا مگس و پشه و مار و عقرب و دیگر هوام نباشد **حضرموت** شهریست ما تره گویند و در آنجا اتیست هر که از آن بیاشامد مخنث گردد **عدن** دراز منه سابقه نهایت آبادانی داشته و امروز آبادانی آن به مخا منتقل شد و تا مخا سه روزه راه است و بحر عدن همان قلزم است که بحر احمرش نیز خوانند و از جمله خلجات پیداست که طولش چهار صد و شصت فرسخ است و عرضش دویست فرسخ و مرتبه مرتبه کمتر شود تا بشصت فرسخ آید چون قلزم بر ساحل دریا بطرف غربی واقع شده هر آئنه بدین اسم موسوم گردید و بعضی عمانزاد اخل بین شمرده اند اگرچه گرم سیر است اما در بعض ولایاتش سرما سخت شود و جبابرد و اصل معموره اش بر کنار دریای فارس که بحر عمان و بحر بصره و بحر هندش نیز خوانند واقع است و مردم را در بن دریا منافع بسیار باشد و سفائن از بین بحر بسلامت برآید و اضطرابش از دیگر بحور کمتر بود اما گردابی دارد که چون کشتی در ان موضع افتد دیگر خلاصی ممکن نباشد طول این دریا صد و شصت و عرضش را هشتاد فرسخ گرفته اند و دریای عمان و قلزم پانصد فرسخ زمین خشک افتاده آنرا جزیرة العرب خوانند و اعراب بسیار آنجا ساکن اند **هجه** بلده ایست نظیف بین بیان عمان و عدن و در ان ناحیه نسناس بسیار است و آن جانوریست مانند نصف بدن انسان در طول یکدست و یک پای و یک چشم دارد و دست او بر سینه بود بزبان تازی تکلم کند و را صید کرده می خورند از شخصی نقل است که گفت غلام من از صحرای بحر نسناسی زنده بیاورد چون مرا نگریست گفت بخدا که مرا فریاد رس بغلام گفتم که او را بگذار غلام گفت که بکلام او فریفته مشو قبول نکردم او را رها نمودم آن بیک پا از پیش من چون باد بیرون رفت **ذکر قراسطه** در بحر نشین و استیلا داشتند و آن طائفه اند از اسمعیله و ایشان را عراقیان باطنه و فروکنه و خراسانیان بعلیه و ملاحده نامند و ملاحده الموت دیگر گروه اند که در ضمن قهستان احوال ایشان باید بعضی گفته اند که ملاحده الموت از ایشان بودند بالجمله قراسطه گویند قوله تعالی باب باطنه فیه الرحمة وظاهره من قبله العذاب و این آیه را دلیل خود سازند گویند که هر ظاهری را باطنی است و هر تنزیلی را تاویلی و قرآن بمقتضای رای خویش تاویلات گفتند و کلام خود را بکلام فلاسفه مخلوط سازند و دیگر از منقولات آن کرده است که خدا نه جاهل است و نه عالم و نه قادر است و نه عاجز و نه زنده است و نه مرده و نه همچنین جمیع صفات را سلب کنند و گویند عیسی پسر یوسف نجار بود و آنکه مرده را زنده می کرد بتعبیر باین معنی کنند که دلهای مردم را علم بیاموخت و گویند نماز عبارتست از اطاعت مولی و امام و زکات آنکه آنچه از اصطلاح توزیاده آید بفقرا رسانی و نیز عبارت از خمس است و از اشارت آنکه خلق را به اطاعت مقتدای خود خوانی و روزه آنکه خاموش باشی دیگر نگاهداشتن سر را و روزه واجب نبود مگر یک روز نوروز دیگر روز مهرگان و حج عبارتست از قصد بسوی او و محرمات جماعتی اند که ایشان را دشمن باید داشت و دیگر محرمات را حلال دانند مگر شراب حرام بود و نماز آنقوم نه بر وجه نماز مسلمانان بود و قبله نه بموجب قبله مسلمانان و دیگر از ین قبیل بود گویند هر کجا در قرآت فرعون و هامان ست مراد از ابوبکر و عمر ست و جبت و

طاغوت معاویه و عمر عاص باشند و روحه تسمیه ایشان بقرمطه اقوال مختلف است راقم حروف بر یک روایت از تاریخ صحیح صادق اتفاق
می نماید محمد بن اسمعیل بن امام جعفر صادق عرم را غلامی بود مبارک نام خط مقرطه نیک نوشتی لاجرم او را قرمطیه گفتندی عبد الله نامی
یا مبارک دوست بود چون هارون رشید خلیفه عباسی اسمعیل را بگمان آنکه سر خروج دارد حبس نمود عبد الله مبارک گفت خواجه تو دست
من بود و اسرار خود را می گفت مبارک از ان سوال کرد عبد الله سخنی چند از زبان ائمه مخلوطه بکلام اهل طبائع و فلسفه با او گفت و بکوفه
شد و جمعی با و پیوستند و ایشان را مبارکی و قرامطی خواندند و از ان طائفه است **ابو القولاس** بن بهرام قرمطی که در سن و صد
و هفتاد و هشت هجری خروج کرد و بر بعضی از بحرین مستولی شد و در مملکت فسادی کرد بعد از و پسرش **ابو سعید حسن** جانشین شد
و لشکر معتضد عباسی را بهزیمت داد و براند و دیار بحرین قناعت کرد نقل است که چون ابو سعید حسن زکرویه لشکر معتضد عباسی را اسیر
کرد و او را گفت بشرط تو را نجات دهم که از طرف من خلیفه را بگوی که مردی ام در بیابان نشسته اگر همه سپاه خود را بزرم می فرستی
ظفر نیابی چه من بیابان خوگرده ام و لشکر تو به بیابان الفت دارد و در باغ و بوستان گذرانند اگر لشکر اندک فرستی از دست من جان
نبرند اگر بسیار فرستی به بیابان نهاروم و هنگام فرصت شبخون آرم و عاجز گردانم عباس گوید چون این سخن معتضد گفتم بظاهر غضب
کرد پس از ان نام ابو سعید نبرد و انما زکرویه بن حمدویه قرمطی است از دعات قرامطه بود بکوفه می نشست جمع از بنی کلب را
که مابین کوفه و دمشق اقامت داشتند بفریفت و سپه خود ابو القاسم یحیی را بریاست آن طائفه فرستاد یحیی ریاست آن قوم را بسید
و دعوی نبوت کرد و سنگ ریزه غلام معتضد را بهزیمت داد و بقتل رسانید قرامطه متوجه شام شدند و با سپاه و فتح که از قتل احفاد ملوک
طولیه والی مصر ایالت دمشق داشت رزم کردند و غالب آمدند و دمشق را محاصره کرده سپاه مصر در رسید و رزمی صعب نمود و ابو القاسم
یحیی بقتل رسید قرامطه متوجه حمص شد و حسین بن زکرویه المشهور بصاحب الشامه را بریاست برداشتند و چون او خالی بزرگ بود داشت
او را از ان صاحب **الشامه** می گفتند بالجمله صاحب الشامه حمص را محاصره کرد قهرا قهرا گشود و خود را امیر المومنین خواند المکتفی عباسی
خلیفه بغداد علی بن عیسی را بدفع او فرستاد صاحب الشامه بدمشق رفت و از اهالی آنجا خراج گرفت و بحما و بعلبک شتافت
و قتل عام کرد و بسلمیه شد و به ایمان بگرفت و ابتدای قتل از هاسیتان نمود و ساکنان آنجا را مع بهائم کشت و زنان را
بر اصحاب خود مباح ساخت بسیار بودی که بنجاه مرد با یک زن جمع آمدندی علی بن عیسی خود را مردوسیدان او ندید المکتفی ابو الاغر را
بمدد او فرستاد ابو الاغر بسجد و حلب رسید مطوق بفرمان صاحب الشامه روی با و نهاد و رزمی صعب کرد و ظفر یافت ابو الاغر به
قلعه حلب پناه برد صاحب الشامه حلب را محاصره نمود سپاه از مصر در رسید و صاحب الشامه را بقتل رسانید برادر صاحب الشامه
در حدود فرات خروج کرد و دعوی به یمن فرستاد نا بر بعضی مملکت یمن مستولی شدند زکرویه یمین از ان خلیفه خود ابو عالم را بفرقیفت نهاد
پیش نبی کلب فرستاد ایشان زکرویه را والی الله گفتندی و بجده کردندی ابو عالم متوجه دمشق شد در شام فساد آغاز نهاد
و بر لشکر خلیفه مفاد او تاخت قافله حاج را غارت کرد و با لاخر زکرویه بر دست سپاه المکتفی زخمی و اسیر شده بمرد ابو سعید حسین که بانداک مملکت
بحرین بقناعت می گذرانید و ذکرش مقتدر عباسی در خلافت خویش لشکر بحرین فرستاد ابو سعید بحرین بگذاشت و در اطراف ممالک به
فساد پرداخت بالاخر با پانصد سوار روی به بغداد نهاد مقتدر ابن ابی الساج را با سی هزار سپاه و فرستاد والی الساج دشمن را خوار
داشت و پیش آزرم بمقتدر نوشت که ابو سعید را بنده کرده متعاقب بدرگاه می فرستم او باز نوشت که هر چند لشکر تو از سپاه او زیاده است

لاجرم از احتیاط غافل مباش ابی الشاح التقافی بآن نکرد در سولی نزد ابوسعید فرستاد و به اطاعت خواند سعید گفت یا امیر با نوچند
نبرد مردست گفت سی هزار گفت و الله که سه مرد نیستند پس یکی از شکربان خود را گفت سر خود را ببرید و دیگری را بفرمود خود را
در آب غرق کن و دیگری را گفت که خود را از بلندی بزیر افکن لشبان بفرمودهٔ عمل کردند ابوسعید گفت مرا که چنین لشکری بود از
بسیاری خصم نه اندیشید پس بر ابن الشاح شبخون برد و ظفر یافت و او را بگرفت و با مکان در یک زنجیر کشید مقتدر آگاه شد و از
ترس او جسر از دجله برگرفت تا عبور نتواند کرد ابوسعید بجزین شتافت در تمام هجر مستولی شد و در سه صد و یک هجری عزم مصر
کرد و به هجر باز گشت همدران سال از دست غلامی تقبل سعید پسرش **ابوطاهر سلیمان** بجای او نشست و آن هجر
لشکر بر سپاه خلیفه عباس ظفر یافت و در سه صد و یازده هجری در شب تاریه بصره ریخت و مسجد جامع را بسوخت و خلق کثیر را بکشت
و در سه صد و دهده هجری در موسم حج بمکه رفت هر کرا یافت بکشت لکیان سلاح بر خود راست کردند ابوطاهر گفت مانیج آدم نیستم
از اختلاف سپاه تیغ برکشیدند ابوطاهر گفت من ایشان را مانع آمدم تا سلاح از خود دور کنید چنان کردند پس از هر دو جانب سوگند
یاد کردند به اطراف پراکنده شدند ابوطاهر خود را ناگاه در حرم افکند و به قتل عام فرمان داد و قرمطیان بسیاری از مجاوران و مسافران
را بکشتند و در خانه را به کندند و حجر الاسود را قلع کردند و چاه زمزم را از کشتگان انباشتند و گفتند خدای شما بر آسمان شود و خانه بر زمین
گذارد و لاچار آنرا غارت کنیم پس جامه را از خانه باز کردند پاره پاره اش بغارت بردند و بر سبیل استهزا گفتند دین و خانه گان آنها
چون در خانه نهان شدند چرا از تنهای ما امان یافتند و انبیاء مرسل را انا سزا گفتند که تا کس هرگز در دنیا مردم را تباه کردند بجای
و طبیبی دشتر بانی نیفتی موسی و عیسی و محمد صلی الله علیه وسلم پس ابوطاهر سیزده روز در مکه بماند فرمود تا حجر الاسود را بشکستند با
کردند و بالا به بطحا آوردند و گرزی بر آن زدند تا پاره پاره از آن بشکست و حجر مدتی در میان قرامطه بماند و در سه صد و بست پنج هجری
ابوطاهر به کوفه استیلا یافت و درین اوقات اکثر سپاه خلیفه را شکست تا آنکه در صد و سی و دو هجری در ابله فوت کرد بعد از و
ابوالقاسم احسای والی مصر را محاصره کرد چون بغر اسمیلی از افرنجه بمصر آمد حسن بشام بازگشت معز سپاه بدفع او فرستاد
و حسن ظفر یافت و بر بعضی از بلاد شام مستولی شد و در سه صد و شصت و شش هجری در گذشت و بعد از و از قرامطه یا ثماری بر خاست
و در بعضی از تواریخ مسطورست که در چهار صد و سیزده هجری جمعی از قرامطه بمکه شدند یکی از ان بمسجد الحرام رفت و حجر الاسود را سه کرز زد
و سوار ان دیگر بر در مسجد ایستاده محافظت بار خودی کردند پس بیرون آمدند و سوار شدند و باهم امان رفت و کس ندانست که ایشان
از کجا آمده بودند و کجا رفتند **ارم شداد** درین مابین صنعا حضرموت بوده آورده اند که شداد بن عاد بر اورشید بعد فوت
او در دیار شام بسلطنت بنشست و هود پیغمبر علیه السلام را که معاصر او بود گفت که اگر تو ایمان آرم خدای آن چه باشد هود فرمود بهشت
و او صاف آن تغیر ده شداد گفت که من چنان بهشتی بهر خویش بسازم آنگاه رسول نزد خواهر زاده خود ضحاک ماران بایران فرستاد تا
و بسایر بادشاهان جهان نامه نوشت فرد رسیم و جواهر طلب داشت و موضع بشام اختیار کرد و باغی بنیاد نهاد و صد کس از
معتمدان خود جهت آن امر معین فرمود و هر یک را بهزار کس تابع ساخت و ایشان را در اموال خود تصرف داد که زر و جواهر و عطر
آنچه سامان پذیرد بکار برند گویند مساحت آن قصر دوازده در دوازده فرسخ بود و درون آن سی صد قصر ساخته بودند که خاک و خشت
در عفران بوده و در بیرون سه منظر با رسیم و طلا جهت لشکریان ساخته بودند ارتفاع دیوارش سیصد ذرع بود و بعد از پانصد سال

آن عمارت تمام کردند در تواریخ مسطور است که شد اورا تماشای آن نصیب نشد و از نتایج یمن یکی عقیق است دارروی اخبار انگشتری عقیق بهجت قضای حاجت و امان از بلیات دهد و یمنی بسیار نیکیست و عقیق سرخ افضل است بلاد الربح دلالت دسیع زنگ و زنگبار سرش گویند شمالی آن امصار مملکت بمن و جنوبش بیابانها باسکون و شهر فیشن ولایت بوند و غربیش مملکت حبشه است و مردم آن دیار بهره کم غمگین نباشند چنانچه شیخ ابوسعید ابوالخیری فرماید علیت بی غم دل کیست تا بر آن عالم دست + بیغم دل زنگیان شوریده دست + و مکما سبب تفریح آن جماعه را از ظهور کوکب مسهل یافته اند که آن هر شب بر ایشان طلوع کند و تمامی زنگیان از ریح بن کوش بن کنعان بن حام بن نوح عم بوجود آمده اند آن جماعت را سبا الابش خوانند چه هرگاه بر دشمن خود ظفر یابند گوشتش بخورند همچنین اگر از بادشاه خود بریخند او را بکشند و بخورند چون طلا در ان دیار بسیار است و زیور و حلل خود را زنان انجا از آهن سازند و گویند هر که آهن با خود دارد شیطان بروی دست نیابد و نجا عتش افزون شود و گاو آن دیار با آب تازی در کار زار پرباری کنند و غذای اهل زنگ پشه از گوشت فیل در رافه باشد و گویند در آن ولایت درختیست که اوراق آنرا هرگاه در آب اندازند و فیلان از ان آب بیاشامند چنان مست و بیهوش شوند که بسهولیت آنهارا صید کنند و دیگر از احوال زنگیان انچه از کتاب زنگیان و ضمن دنیای نو مبرهن است بعد از بیان هفت اقلیم رقم زده کلک بیان خواهد گشت جزیرة الجوف از جزائر دریای زنگبار مردم کمتر بدانجا رسند و ساکنان این جزیره را هر سال از کوکبی آفتی عظیم رسد چه متعه و اشه و بضاعت ایشان از شدت حرارت آن کوکب می سوزد و آن جماعت مترقب آن می باشند که چون ظهور آن کوکب بمحل رسد که مضر دبدانجا رحلت کنند چون کوکب ازان بجا وزکند بموطن خود باز آیند جزیرة سکیبار نهر از جزائر زنگباست و شهرنی تمام دارد هرکه از روندگان بدین جزائر رسند خلاصی او ممکن نیست پوشیده نماند که جزائر جمع جزیره است آنرا گویند که اطراف او آب باشد و بدون گذار بر آب رفتن بدانجا میسر نشود و بندد آنکه بر ساحل دریا آبادی داشته باشد حبشه مولف هفت اقلیم حبشه بیوسته را قسم حروف گوید که حبش نیز ملک کلان وسیع می دارد و آن از کتب فرهنگ دربخش سوم افریقیه در ضمن دنیای نو مرقوم است بالجمله مملکت حبشه غربی بلاد زیخ افتاده احوال ملوک حبشه را از تاریخ صبح صادق می نویسد چه لقب سلاطین حبش نجاشی است و ایشان قبل از ظهور اسلام استقلالی عظیم داشتند و برخی از امرای ایشان بر مین استیلا یافتند چنانچه گذشت و از سلاطین حبشیست نجاشی که معاصر محمد صلی الله علیه وسلم بوده بآنجناب ایمانی آورد و از نجستان اوست که الملک یبقی علی الکفرة ولا یبقی علی الظلم در زمان سلطنت او جمعی از صحابه رسول صلعم بحبشه هجرتی کرده بودند و کافران مکه عمرو عاص را بدایا بدرگاه او فرستادند تا اصحاب را بدیشان سپارد نجاشی گفت که با خدا عهد کرده ام که رشوت نستانم هدایای روسای مکه باز گردانید و اصحاب محمد را خواند و وصف آنجناب را از ایشان شنید و از دین عیسی عم بدین محمد صلعم میل نموده ایمان آورد بلاد یونه بر کنار بحر نیل واقع است طولش ۱ عرضش ۱ بانزوقطع کنند و شهر تقله دار الملک بلاد یونه است و بر شرقی نیل واقع شد و سکنان آن شهر نصاری باشند و ایشان با حائض جماع بکنند بقول طبیبان هر کس که با زن حائض جماع کند بمرض حرقة البول و قرحة مبتلا شود بالجمله خورش ایشان اکثر جو بود و کعب ستر بسیار بکار برند و زراعت در ان ملک بسیار بود مملکت یونه مشتمل است بر بلاد سودان که از انجا طلا از بیگ روبد و هوایش در غایت گرمی باشد چنانچه اهالی انجا در زیر زمین بسر برند چون شب شود بیرون آمده زرها بدست آورند متاع ایشان همان ست و لباس ایشان پوست حیوانات

بود بجخت بسیار دران دیار رسند و بعد از رسیدن دران نواحی طبل زنند و متعه خود را در موضعی جدا جدا نهند و باز گردند مردم آنجا بآواز طبل برآمدن بخارا و قوف یافته شب بر سر آن متاع آیند و در برابر هر متاعی درجه قیمت آن طلا گذارند و صباح بازرگان در انجا رفته اگر راضی نشوند بضاعت را از طلا دور تر گذارند و باز گردند و دیگر شب باز آن مردم بیایند و پاره طلا بر آن بیفزایند تا وقتیکه بتجار راضی شوند و نوبه از جمله پسران حام بن نوح عم بوده این ولایت بنام او مشهور است و بقولی حام در سلک انبیا انتظام داشته لا از فرزندان او هیچ کس بمرتبه نبوت رسیده و جام را نه پسر بودند و برین موجب هند و سند و زنج نوبه کنعان کوش قبط بربر حبش و هر یک بنام خویش شهرے بنا نهاد و چین مملکت مشتمل بر آب های خوشگوار و اشجار حلاوت آثار و از اقلیم اول تا سوم ولایت چنین است و بعضے با قلیم چهارم نیز گفته اند و اکثرے از مورخین چین را از مضافات خطا ے می دانند و خطای در اقلیم ششم است و ولایت چین از بنیه چین بن یافث بن نوح عم است و او بدقت طبع و حدت ذهن موصوف بود صور نگارے و نقاشی و بافتن جامه ملون و ابریشم از کرم پیله بر آورد و گویند مصنوعات که تا اکنون در میان مردم چین متعارف است او اختراع نمود و چین را فرزندی بود ماچین نام ماچین در زمان حیات پدر شهرے بنا نهاد و ماچین نام گذاشت و رسم پرزدن بر کلاه و دستار از و مانده و مشک از نافه او پدید آورده چین را نیکیاس و ماچین را نیرمے نامند و سکانش بعبادت اوثان اشتغال می دارند و تناسخ و مجوسی در ایشان بسیار بوده و اکثر صنعتهارا نیک مے شمارند خصوص تصویر را که در میان ایشان نوعی از عبادت است و اهل چین مردم ربع مسکون را کورمی دانند الا مردم روم را که می گویند که یک چشم دارند و نیز مشهور است که وقتی گردونی از چوب ساخته بودند که بے حرکت محرک هر قدر که می خواستند حرکت می کرده و در وقت ایستادن بے اشاره مانعے بازمی ایستاده و بادشاه چین بقول مولف هفت اقلیم از قوم ملوک منل است را قم حروف تحقیق این معنے در اقلیم ششم در ضمن احوال چین مرقوم ساخته و ساکنان چین اگرچه بحسن صورت اتصاف دارند اما بشیتر کوتاه قامت و نزرگ سر باشند و دار الملکش را هجر خوانند و بلده هجر که در میان عمان و عدن است آن دیگست و گذشت کپتان چوپانهان اهکات مے فرمود که اکنون دار الملک چین یکی یکین نام دارد و رودی عظیم میان شهر جریان دارد و میان آن ریا یکی ظروف وارانی است که ماده آن آهنگست که در کوههای آن ملک بهم می رسد و آن سنگ را آهن کرده در حوض آبی افگنند و بر هم زنند و بگذارند تا آهن ثقل دور و باشد در ته حوض نشیند و صاف آنرا اگر گرفته در حوض دیگر بر هم زنند و همچنین مکرر این عمل کنند تا هر چه صاف تر باشد آنرا دو سه کاربادشاه ضبط کنند و ظروف فخوری و ماهی بسیے بحصول پیوندد و باقی را بسایر مردمان گذارند و در عجائب البلدان مسطور است که در یکی از قریه چین غدیر یست که در سالی یک مرتبه اهل آن قریه جمع شده آبی دران غدیر اندازند و بر اطراف غدیر ایستاده آب را از بر آمدن مانع آیند و مادام که آب در آب باشد باران آید چون بقدر کفاف بارید شود آب را بر آورده بکشند و گوشش را بر قله کوهی که نزدیک غدیر است گذارند تا طیور و وحوش گرد و نیز در صدد و چین چشمه یست که چون مریض آب از ان بیاشامد اگر حاش رسیده باشد فی الحال بمیرد والا در فوریک شود و همچنین در یکی از مضافاتش آبیائیست که سنگ اسفل آن متحرکست و سنگ اعلای آن ساکن و از بر سنگ آردی سبوس و سبوس بے آرد بیرون آید و بحر چین را بحر اخضر نیز گویند و طول آن پانصد فرسخ و عرضش دویست و هفتاد و پنج فرسخ گرفته اند و دران بحر جزائر باشند و در اکثر آن جزائر معادن زر و یاقوت و دیگر جواهر باشند و از ان جمله جزیره الراج است که طولش هزار فرسخ ست و بادشاه این جزیره صراج نام دارد و از خراج آنجا هر سال شش هزار من طلا حاصل مے شود و درین

جزیره خاره الملک و درخت کافور باشد و آن جزیره عمارات دارد **جزیرة الخرمانی** در خانمه روضة الصفا می نویسد که آن در قصاص چین است و دران هزار فرسخ است و در وی کوههای رفیع با چشمهای آب روان است و هوای خوش دارد و مردم در انجا ساکن باشند و سود اگران جهت تحصیل یاقوت سرخ و زرد و کبود بآن جزیره روند و بدست آرند **جزیرة ولی واق** متصل جزیره رانج است در انجا طلا بسیار حاصل شود چنانچه طوق و زنجیر سگ و بوزینه را طلا سازند و پادشاه این جزیره زنی جمیله باشد و ملازمان و ارکان دولتش حج زمان باشند و با رجل اختلاط ندارند و درین جزیره آنبوس بسیار بود بجای هیزم سوزند **جزیرة قناس** نیز متصل جزیره رانج است و ساکنان انجا بقامت یک گز و نصف بدن انسان در طول که یک چشم و یک دست و یک پای دارند صنفی از طیور هر سال درین جزیره آیند و از ساکنان انجا که قناس اند بچنگال و منقار محاربه کنند و ایشان را ایذای شدید رسانند **جزیرة قاهران** بروایت مولف روضة الصفا نیز در بحر چین باشد و در آن جزیره جانوری که آنرا گرگ خوانند بسیار باشند **جزیرة مطابل** در بحر هندست و صندل و کافور و سنبل ازین جزیره آرند **جزیرة القصب** نیز در بحر هند بود و در انجا قصب بست هر که در انجا زاده و بیهوش شود و ساکنان آن جزیره قومی باشند که ابدان ایشان مانند ابدان بنی آدم بود در وی ایشان مانند وی سگ باشد **جزیرة الاسقم** نیز در بحر هند ساکنان این جزیره را روی بر سینه باشد و درین جزیره کوهست رفیع که معدن گوگرد در انجا باشد و هنگام شب بران کوه آتشی عظیم از گوگرد مشتعل شود و نار جبل دعوی دشمکر درین جزیره باشد **جزیرة سراندیپ** جزیره ایست از بحر هند که دور آنرا هشتاد فرسنگ گرفته اند و در مؤید الفضلا از عجائب البلدان می نویسد که سراندیپ شهریست بزرگ و هشتاد محله دارد و در هر محله فرسنگی و یک حد سراندیپ دارد و بر لب آن آب قبر آدم علیه السلام است و حد دیگر با ظلمات دارد و حدی بسوی مشرق تا مطلع آفتاب و حدی تا سر هند و سند رفتم حروف می گوید شاید در زمان پیشین بدین حدود و حکم آنجا متصرف باشد اما اکنون از بعضی مردم شنیده می شود که راجه آنجا چندان مملکتی ندارد و در سراندیپ چند جا معدن زر و سیم و یاقوت و الماس دارد از محمد صلی الله علیه وسلم نقل است که فرمود بهترین بقاع مکه است و در سراندیپ کوهی است موسوم بدهون و آن را کوه تاباسره گویند و نیز قدم آدم علیه السلام در آن کوه ظاهر است سوای کوه سراندیپ بی ابر و باد و باران همیشه روشنی برق ظاهر می شود و شبها نماند که چون نزول آدم از بهشت بر کوه سراندیپ واقع شده بنابران سطرے از اخبار انبیا آدم علیه السلام و اولادش در ضمن سراندیپ مع بعضے از انبیای مرسلین و سلاطین عصر که قبل از طوفان نوح علیه السلام بوجود آمده اند باحوال مخترع خود مرقوم سازد **اخبار انبیا** بدانکه بنے آدم است از انکه وحے بواسطه جبرئیل علیه السلام نازل شود یا بمجرد الهام و پیام بدعوت قومی مامور گردد و ایشان بر قولی هشت هزار و بروایتے یک صد و بست و چهار هزار تن بودند و از ایشان سیصد و سیزده تن رسول اند و رسول آن بود که وحے الهی بتوسط جبرئیل بر او نازل شود بجای رسل بعد از محمد در سورهٔ انعام مذکور اند و ایشان هیژده تن اند ابراهیم و اسحق و اسمعیل و یعقوب و نوح و داؤد و سلیمان و یعقوب و یوسف و موسی و هارون و زکریا و یحیی و الیاس و عیسی و الیسع و یونس و لوط اولوالعزم از رسول خاص است و انبیای اولی العزم بر قولی هفت تن آدم و ادریس و نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و محمد صلی الله علیه وسلم گفته اند که اولی العزم و اصحاب شریعت اند و بر بن تقدیر بر ایشان شش تن اند ادریس اولی العزم نباشد زیرا که او واضع شریعت نیست و مولوی جامی در شواهد النبوة گوید که بنے آنرا گویند که بر دینی تبلیغ کند و فرود آمده باشد سن علیه السلام بطریق وحی که متضمن باشد پرستش وی مر خدای را چون مامور شود

که ان شریعت بدیگرے رساند و یا رسول گویند و اولی العزم آنان باشند که بعد از تبلیغ رسالت مامور اند بقتال و جهاد بر کافران مخالف نبی رسول گردان شریعت ناسیت و گفته اند که خاص شهید آدم تعلیم اسماء که نامهای همه چیز او را آموختند چنانچه در قرآن مجید است و علم آدم الاسماء کلها و مخصوص گشت نوح عرم یعنی آب باد اختصاص یافت بجمیع هر دو و ابراهیم عرم و خاص شد موسی عرم بتنزیل یعنی فرود آوردن آن و عیسی عرم بتاویل و محمد صلعم بجمع هر دو یعنی بتنزیل و تاویل و گفته اند که اولی العزم ناسخان شریعت ماقبل اند و درین تقدیر پنج تن اند نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و محمد صلعم و بقولی آدم عرم نیز اولی العزم باشد که شریعت اجنه را منسوخ کرده و اصحاب کتاب چهار اند موسی صاحب توریت که در و احکام شریعت باشد و داود صاحب زبور و در زبور احکام شریعت نباشد بجز حمد و ثنای حق تعالی و افتقار باو سبحانه چیزی دیگر نباشد و عیسی صاحب انجیل که در و احکام شریعت است و محمد صاحب قرآن مشتمل است بر احکام شریعت و منسوخ کننده شرائع ماقبل است بر آدم و شیث و دیگر انبیا صحایف نازل شده اند نه کتاب و خاتم از اولی العزم اخص باشد و آن یکی از نیست و آن محمد است و ذکر هریک انبیاء بسبیل اختصار بجای خویش بیاید

اخبار آدم علیه السلام کنیت آنجناب ابو البشر و ابو محمد و لقبش خلیفة الله است و او را آدم ازان گویند که از ادیم خاک مخلوق شده بود آورده اند که چون حق تعالی آدم را بیافرید و بیاموخت او را نامهای مخلوقات همه از علویات و سفلیات و بعضی از ان عرض کرده اشخاص آن تسمیات را بر فرشتگان گفت خبر دهید مرا بنامهای مستنبات اینها ملائکه عاجز گشتند و نتوانستند پس حق تعالی بآدم گفت خبر ده ملائکه را بنامهای مستنبات آدم ملائکه را خبر داد ملائکه بفضل آدم اعتراف کردند ایزد تعالی ایشان را بسجود آدم امر فرمود پس ملائکه آدم را سجده کردند مگر ابلیس که از تکبر سجده نکرد و به لعنت ابدی گرفتار گشت حق تعالی آدم را به بهشت جای داد و ازان بقولی جنت الماوی بود و بر روایتی بوستانی بود بر کوه جزیره یاقوت از نقاش چند انکه صعود بر آن ممکن نیست با لجمله آدم در بهشت بعبادت مائل شد حق تعالی خواب بر و مسلط نمود و در ان حالت از استخوان پهلوی چپ او حوا را بیافرید چنانچه ازان خبر نداشت و او را ازان حوا خوانند که از چیزے حی مخلوق شده بود چون آدم بیدار شد او را بدید و گفت تو کیستی گفت عضوی از اعضای تو ام آدم سجده کرد و بامر الهی میان ایشان مناکحت منعقد شد در فصوص الحکم و شرح آن که از محب الله آله آبادیست بنظر رسیده که نکاح بمعنے جماع است نیز در فص محمدی مرقوم است بالجمله حق تعالی خطبه ایشان خواند و آدم را از خوردن گندم نهی کرد و گفت ابلیس دشمنیست مر تراد جنت تراکه حوا است پس باید فرمان مبر بدیس وسوسه کرد بسوی آدم شیطان و او را بخوردن گندم ترغیب نمود و حوا نیز با غوای شیطان دران باب مبالغه نمود اول خود بخورد و آدم را نیز خورانید هرگاه بخوردند گندم را پس عاصی گشتند و بامر الهی از علو مرتبه بهشت مرتبه انها زمین هبوط کردند حوا بجده افتاد و آدم بر کوه سراندیپ که متصل خبر به یاقوت است نزول کرد و قسم حروف گویند آن وقت هزار و نهصد و پنجاه و سه سال از دور دوار پرجاگ که نهودان دوار پرجاگ گویند باقی بود که آدم هبوط کرد در آن هنگام بقول منهو و بر روی زمین خصوص در ملک هند بنا بر آشوب فساد حاکی و باد شاهی نبود چه گویند که بعد راجه مان که دو هزار سال از عمر دوار پرجاگ مانده بود دو هزار سال کسی به بادشاهی نه نشست و بعد ازان چتر برج بحکومت نشست پس برین تقدیر هبوط آدم عرم در اوائل سالهای آشوب بعد فوت راجه مان شده باشد و احوال هر چهار که او در است جگ و ترتا و دوا پر و کلجگ نامند در ابتدے اقلیم سوم مع بندی از هبوط آدم و کیفیت آفرینش جان بن الجان و احوال ابلیس که مورخان اسلام نقل نموده اند و بگر از اقوال

هبوط و واقعات راجه مان و آنانکه پیش از و در و اپر جگ سلطنت کرده اند در تخت شاه جهان آباد یعنی اندریت و دهلی
مرقوم است بالجمله آدم عرم بقولی اولی العزم اول است و صوفیه چون محی الدین العربی وغیره گویند که در او اخر هر دوره فلک الثوابت
و غیره خود آیند و نیز ارسال عمر بانبذ القصه چون آدم بر روی زمین تبعلیم جبرئیل در عرب بتعمیر خانهٔ کعبه کرد و مناسک حج بجا آورد و بر کوه عرفات
و طلب حوا سعی گشت و حوا نیز از جده بتلاش او آمده بود آنجا تلاقی اتفاق افتاد یک دیگر را شناختند او مرا و را در یف خویش
ساخت و بسر اندیپ مرجعت نمود و سالها خبر آدم و حوا در جهان از ایشان نبود آدم تا صد سال بنا بر معصیتی که از و بوجود آمده بود بگریست
و حوا اول مرتبه بیک حمل یک پسر و یک دختر توام بنهاد و نام آن قابیل نهاد و در حمل دوم به ابیل سه یک دختر بدستور آبستن شد و دیگر فرزندان
همچنین نیز متولد شدند آدم بموجب شریعت خویش توام قابیل را به ابیل و توام ابیل را بقابیل نامزد فرمود چون قابیل بالغ شد
بر جفت و مناکحت خویش با پدر مخالفت کرد گفت توام من بمن رسد و ابیل بگذاشت و آن قصه در نقاسیر و تواریخ مبرهن است و با
توام خویش به یمن و عدن رفت و اقامت گزید و احوال او و اولادش بعد وفات آدم گفته اند اهل تواریخ متفق اند که بعد فوت ابیل
پس از سه صد و پنج سال که از عمر آدم منقضی شد شیث علیه السلام تنها از حوا متولد شد نکته سنجان طرفه رقم گذشته چه مورخان گفته اند که نور
محمد صلی الله علیه وسلم از اصلاب پدران پاک و ارحام امهات پاک انتقال کرده تا صلب عبد الله و از و برحم آمنه رسید و موید این
قول سیر ملا معین است که معارج النبوت نامند پس قابیل و دیگر فرزندان علیه السلام از ذکور و اناث مثل مادر خود که دختر آدم بود
و بنیاد فسق و فجور و فحش اول در دنیا از و بظهور آمده در صد سال ایام معصیت متولد شدند و بعد از سه صد سال که توبهٔ آدم بحضرت
کبریا قبول افتاد و او پاک از انجاس معصیت گردید و پنج سال دیگر بر آن بگذشت و بدل حال ابدان معاصیه آدم و حوا بکلی سترده
شیث متولد شد و آدم شش صد و نود و پنج سال دیگر پرشیت چنانچه هزار سال تمام عمر آدم عرم باشد جمعی طبعی مردم که در دور و اپر جگ
پیدا شوند هزار سال گفته اند پس متحقق شد که آدم علیه السلام در تخرد و اپر جگ بر زمین آمد و بعد هزار سال زندگانی و چهل هزار نفر از اولاد و احفاد
خویش دیده وفات کرد چنانچه ادریس علیه السلام در وقت وفات آدم صد ساله بود با جمله فرزندان صلبی آدم هشت ذکور و نوزده اناث
و بقولی بست و یک پسر و بست دختر بودند و او بعد از یک سال آدم فوت کرد و از سخنان آدم هست که بطریق وصیت و نصیحت با شیث
عرم فرمود که بگفتهٔ زن کار نکنی و بی مشورت و اندیشه مباشر هیچ کار نشوی اگر من در اکل انجام گندم اندیشیدمی و یا هنگام خوردن آن از ملائکه
مصلحت رسیدمی به اخراج از بهشت مبتلا نگشتمی و دیگر در کار یکه دلت متردد باشد آغاز مکنی که در خوردن گندم دل من مضطرب بود ذکر قابیل
و اولادش قابیل پسر بزرگ آدم عرم و اول مولود پسر است از بنی آدم که بر روی زمین اند در سیر بلاد و دیگر مردم پست که قابیل بعد از کشتن برادر
خود ابیل از بیم قصاص با جفت خویش از آدم بگریخت و بر زمین یمن رفت و مقیم گشت و بهمنوئی ابلیس به آتش پرستی اشتغال نمود و
اولادش آتش پرستان شدند و آتشکده بنا نهادند و تومال بن قابیل شراب از انگور و تعلیم ابلیس بر بط ساخت و آن بنامد بالجمله
آدم عرم بعد از وفات شیث عرم بدعوت اولاد قابیل مامور گشتند و معجزه با نمودند قبول ندا شتند همچنان در کفر و ضلالت اصرار کردند و بعد
از آدم رسم نکاح از میان برداشتند و بفسق و فجور افتادند ادریس عرم بدعوت ایشان مامور گشت و غرا کرد و سیر برده گرفت و چون
ادریس عرم عرج بآسمان کرد مدتی بر ان بگذشت و دین اسلام مندرس گشت و همه روی زمین از کفار پر گردید و در ان زمان اولاد
آدم دو بطن بودند یک بطن در عمارت و کاخهای رفیع استقامت می داشتند و انها اولاد قابیل و غیره بودند و بطن دیگر در کوهها سب

می بردند ایشان از اولاد شیث عرم بودند چه آدم عرم به شیث وفرزندان او وصیت کرده بود که با اولاد قابیل اختلاط ومناکحت ونیز دیگر
نکنند لهذا شیث عرم مسکن خویش واولاد خود را در کوهستان اختیار کرده بود واین رسم تا عهد ادریس عرم بماند وبعد از وی اختلال در ان راه
یافت تفصیلش آنکه مردمان اولاد شیث بغایت صاحب جمال وزنان ایشان بغایت بشکل واولاد قابیل برعکس آن خلق می شدند
وروزی ابلیس بر اولاد قابیل آمد وساختن ونواختن بربط وبعضے مزامیر آموخت ایشان نشناختند ونبو اختند بهجوم خلائق جهت استماع
آن آوازی شد آن جمله در سالی یک عید مقرر کردند ودران عید مردم امصار از اولاد قابیل از اطراف وجوانب جمع می آمدند اتفاقاً در
یک عید معهود مردی از ساکنان آن بود از اولاد شیث عرم بدان مجلس رسید وزنان خوبصورت وبازینن بدید که در کوه خویش مثل
آن ندیده بود از انجا بکوه مراجعت نمود وخبر بقوم خویش بگفت وعید دیگر جامه کنیز از اولاد شیث عرم را بنهوفی کرد وبدان مجمع آورد زنان
قابیل چون مرد ان صاحب جمال دیدند بصید دل وجان شیفته حسن آنها گشتند وکام دل از ایشان گرفتند وبسیار ریا تزرفتن بانع آمدند
چه ایشان را در دام خود ودخود را در دام ایشان انداختند پس همچنین در عید هر سال بیرون اولاد شیث انجای رفتند وبرنا دفخش قیام
می نمودند ویدام ودانه زلف وخال زنان انجا گرفتار گشته همانجا اقامت کردند وخلقے کثیر از ایشان بوجود آمدند آتش پرستی بمرتبه اقصے
رسید تا آنکه نوح عرم بدعوت مامور شد نه پذیرفتند انهمه وآنانکه از اولاد قابیل ودیگر فرزندان آدم دران وقت بودند مع گروه
جنیان ودیوان وغیره که بر روی زمین بودند بر طبق دعای نوح عرم که بحضرت کبریا مستجاب گشته که قال رب لا تذر علے الارض
من الکافرین دیارا آد طوفان بآب اندر غرق شد **اخبار شیث علیه السلام** ولی عهد آدم بود مصدد ودوازده سال
عمر داشته از جمله آن شش صد ونود وپنج سال با آدم عرم بسر برده وبعد از فوت آدم عرم دویست هفتده سال زندگانی کرد واورا
زن اجنه ویقولی حوری بود سمے لفظ شیث بسریانی هبیت الله است وحکماء اورا در بار اول گویند واورا بسریانی معلم باشد اول
کسیکه بدرس پرداخت او بود واز انش باین نام خواندند وگفته اند که اعاباً دنمون عبارت از دست واز سخنان اوست که بهترین توانگریها
تندرستی است وبزرگترین شادیها بلندهمتی است ودوست مخلص از برادر یکه تمنا در میراث توکند وفرمود که نسبت بادشاه با
رعیت چون نسبت نفس است با بدن چنانچه نفس یک دم از تعهد بدن غافل نیست همچنین بادشاه را باید که یک لحظه از احوال
رعایا غافل نباشد وگفت عمل کسی را دهند که بمکارم اخلاق موصوف بود ودر انواع شدائد ومحن صبور وبحسن تدبیر معمور باشد
اخبار ادریس علیه السلام بقولی اولی العزم دوم است چه مامور به قتال وجهاد بود ودر وقت وفات آدم عرم بقولے
صد سال عمر داشت ونام آن جناب غیر اضوح است اعراب خواند از انکه پیوسته درس گفتی وتثلث بالنمه نیز گویند از ان که نبوت
وحکمت وحکومت بجمی داشته یونانیان اورا اوریا ثالث وهرمس الهرامه خوانند وهرمس معرب ارمس است وارمس یونانی عطارد
باشد ابو المعشر گفته که هرمس بسیار اند وفاضل ترین ایشان سه کس بود اول کسی است که پیش از طوفان بود اورا هرمس الهرامه
خوانند واعراب ادریس گویند اوا ول کسی است که از عالم بالا سخن گفته واز حرکات کواکب خبر داده وقوم خود را از طوفان نوح آگاه ساخته
وهرمان بنیاد نهاد وقبله اش رو بجنوب بر خط نصف النهار بود واو در بدایت حال نزد اوریا دثانی اعاما ونمودن مصری تلمذے
کردی به صعید مصر شتی وهرمس دوم بابلی است او بعد از طوفان بتعمیر بابل کرد ودر طلب فلسفه ودانستن طبائع عدد ماهر بود و
هرمس سوم مصری است او اکثر بسیر بلاد گردانیدن ودر کیمیا تصانیف کرد وهفتیوس اول که بعضے اورا واضع علم طب دانند

از شاگردان او ست باجمله قصه عروج او بسیس عرم بر آسمان در قرآن مجید و تفاسیر مبرهن است و از کلمات نایاب او بسیس عرم است که جوانمردی هنگام تهیدستی و عفو در وقت قدرت است و حلم هنگام غضب نیکو بود فرمود هر که تقصیری کند باز آمدن از ان شفیع بس است فرمود کسیکه مسکن و وطن سازد جای که در انجا سلطان صاحب شوکت و قاضی عادل و طبیب حاذق و بازار معمور و آب روان نباشد تحقیق که ضائع کرده است نفس خود را و اولاد خود و مال خود را و حصول فقر تقوی بهتر از توانگری با گناه فرمود مردمان ضعیف اند جوینده کینه یابند و یابنده که اکتفائی کنند و گفت که تقصیر نگذشته کسیکه بدان سرزنش می کنند انجناب را پرسیدند که جود چیست گفت آنکه ببخشی انچه داری و نفس خود را از سوال باز داری و فرمود اگر کسی علوم تمامه خواهد باید که تواضع بسیار نماید هر که خواهد که دولت جمع شود ایثار کند و گفت مروت است که بکثرت مال تعدی بمال خود راه ندهد و گفت گستاخی بالملوک و دست از جان شستن است و دیار عیش بر خود بستن و علما را خوار داشتن دین خود را بزبان آوردن و باد و ستان استحقاق و رزیدن نهال مروت را از بیخ بر کندن است و گفت که عاقل انست که اندوه عیش بر خوشحالی نیز مانع آید و همیشه طالب حکمت باشد و در مصیبتی که عام است خرج بنماید

اخبار نوح علیه السلام

نوح بن ملک بن متوشلخ بن ادریس عرم بقولی اولی العزم اول و بقولی الوالعزم دوم است بلقبش آدم ثانی و نجی الله و شیخ الانبیا نامش شکر و ده سال گذشت و یکصد و سی و هفت سال بعد الجبار زیر نگشته و الاول هو الاصح و قال بعض العلما لما خرج نوح عرم من انفاسنفیة اتاه الشیطان فقال یا نوح ان لک علی حق اریدان اقصه قال و ما هو فقال اما ک دعوت علی قومک فهلاکهم و اما سلم دفعة الی النار لو کان بذا لکنت من المجاهدین المرتاضین و لاجل اداء ان انصحک شیئا ما فما فقال انصحک لانی آدم قال لا فاوحی الله تعالی الی نوح ان اسمع نصیحة فقال الشیطان ایاک عرمن فانه اخرج اباک آدم من الجنة و اباک ان تکبر لکبر یاء جعلنی ملعونا و عبرة للعالمین و اباک الحرفة جعل قابیل راس کل الاشقیاء و الخاسرین و ایاک و العجلة فانک لعجلت بالدعوة علی قومک و لو صبرت لعل قومک ینجو من النار بدعوتک فنوح نوح و بکی کثیر فلذا سمی نوحا و کان اسمه شیکر و سمی این عربی چنین است و گفتند بعضی علما و قتیکه بر آمد نوح از کشتی آمد شیطان نزد او گفت شیطان ای نوح بدرستیکه مرترا است بر من حق اراده می دارم انیکه روا بعنی ادا سازم او گفت نوح چه چیز است آن پس گفت شیطان بدرستیکه تو کردی دعا بر قوم خود بهلاکی آنها و رستادی آنها را بیک دفعه بسوی دوزخ و اگر انیکه کردی یعنی اگر نمی کردی هر آئینه می شدند تو از جمله جهاد کنندگان و ریاضت کنندگان و برای ادای حق نصیحت می کنم ترا چیزی را که نفع بخشد ترا پس گفت نوح مثل نصیحت تو مر پدرم را که آدم است گفت شیطان پس چه رستاد الله تعالی بسوی نوح انکه بشنو نصیحت او را پس گفت شیطان دور دار خود را یعنی پرهیز کن از حرص بدرستیکه حرص بیرون کرد آدم را از بهشت و پرهیز کن از بزرگ داشتن خود پس بدرستیکه تکبر مرا ملعون گردانید که عبرت شد مر عالمیان را و پرهیز کن از حسد پس بدرستیکه حسد گردانید قابیل را سر حمله بدختان و زیان کاران پرهیز کن از شتابی پس بدرستیکه نوشتابی کردی بدعای بد کردن بر قوم خود و اگر صبر کردی شاید که قوم تو نجات می یافتند از دوزخ بسبب دعای تو پس نگریست نوح و گریه کرد بسیار پس نام او نوح شد و بود پیش ازین نام او شکر آورده اند که بعد از رفع ادریس ایزد تعالی نوح را در چهار و هشتاد سالگی بر اولاد قابیل و فاسقان اخفاد شیث و غیره مبعوث گردانید و در سیر ملاعین در صدد می نویسد که تولد نوح بعد از وفات آدم بصد و شصت

سال بوده این روایت مخالف قولی است که می آید بالجمله بروایت سیر ملا معین در صد و پنجاه سالگی مبعوث شد و بعد و پنجاه سال وطوت کرد و بعد از طوفان شش صد سال زیست چنانچه عمرش هزار و هفتصد سال بوده و هزار و پانصد نیز گفته اند او اول پیغمبر است که بشب بدعای او هلاک شدگویند که نوح علیه السلام دراز قوم را دعوت کرد قلیلی از ایشان ایمان آوردند و اکثر آن حضرت را بحجر و جنون نسبت کردند بچنان در ضلالت کفر بماندند آخر الامر آنجناب بر ایشان دعای بد کرد چنانچه احوال قبایل گذشت القصه چون نوح ع از ایمان قوم مایوس شد پس از مدت تعلیم جبرئیل کشتی بساخت و بهاشتاد نفر از متابعان کرشام حام و یافث هر سه پسر آنجناب با سه از دواج خویش دران جماعه محسوب بودند و دیگر ابلیس تا بوت آدم و اصناف جانوران از وحوش و طیور جفت جفت و انواع حبوبات ماکوله و بعضے از درختان میوه دار مثل انگور که شاخ آنرا عرش کنند بستم او در حب از کوفه بکشتی نشست و در خلال این احوال سبعه سیاره در حرکت منازعت کرده در یک درجه یکدقیقه بمن سرطان که برج آبی است جمع آمدند پس از هبوط دعوی بطلان دلور فوران آمد نوح ع طبقهٔ اول کشتی را جهت سکونت آدمیان و طبقهٔ دوم آن را به طیور و سوم بسباع و بهایم مقرر فرمود منکوحهٔ نوح و پسر بزرگش کنعان که اورا نام تبه کنند از خوف کشتی امتناع نمود نوح با پسر گفت که ای پسر بیا در کشتی امروز روزی که کسی را بر روی زمین از غرق نجات نیست کنعان بسایر کافران پناه بکوه برد آب از سر کوه در گذشت کنعان و موسوم بپادشاه کافران و بقولی نام آن پادشاه رادرش بوده باتمامی کافران غرق گشتند آورده اند که شبانروز آب از عیون و انهار می جوشید و بار انهای بزرگ قطره می بارید چنانچه همه روی زمین دریا شد و آب سر بلندترین کوه ها چهل گز در گذشت با نیمه از آبهای عوج در نگذشت و از گروه کافران غیر از عوج کسی از غرق کشتی پناه نیافت این بنا بران بود که حق تعالی برنج کسی ضائع نکند چه عوج با وجود کفر در ساختن کشتی معاونت نوح ع نموده بود لاجرم از طوفان نجات یافت گویند که عوج در حالت گرسنگی ماهی از دریا بگرفتی و بحرارت آفتاب بریان کردی و بخوردی بالجمله کشتی از کوفه در حرکت آمد و بمکه که در آب غرق بود رسید هفت بار گرد حرم بگردید پس ازان با قطار آفاق شتافت نقلست که اصحاب کشتی نوح ع را گفتند که چگونه مطمئن توانشست که تیر ماه است نوح دعا کرد تا ایزد تعالی تب بر وسلط کرد و بدان مشغول گشت و آن اول تبی بود که نازل شد و ازان است که شیر همیشه محموم است و حکایت پیدا شدن گربه از شیر و خوک از فیل بدعای نوح و بوجود آمدن موش از خوک بتخیل ابلیس سبعه دیگر حالات در تواریخ مبرهن است و بسیاری حکایات ازین نوع در نسخهٔ معجزات الانبیا که تالیف راقم است مرقوم است بالجمله کشتی در سیر بود تا آنکه دهم ماه محرم بر کوه قرار گرفت و باران تسکین یافت و زمین آنها را فرو برون گرفت و نوح ع از کشتی بیرون آمد و در دیاه به کوه جودی قریه بنا نهاد و چون همرا هیانش هشتاد تن بودند آن بشوق التماس استهار یافت و بعد از اندک زمانی بامیان ایشان پدید آمد بجز نوح و فرزندانش سام و حام و یافث او ازواج این همه کس بماند اسلامیان گویند که زمان اقامت نوح در کشتی شش ماه بود چنانچه گذشت و کپتان جوماتهان اسکاث بار اقم می گفت که در توریت نوشته است که در طوفان نوح چهل شبانروز آب از آسمان می بارید و از زمین مثل فواره بجوشید و بعد از چهل روز مطلع صاف شد اما سیلاب بر زمین تا سیصد و هفتاد و هفت روز بماند بالجمله نوح ع ربع مسکون را در میانهٔ فرزندان خود قسمت کرد حام بن نوح را دیار مغرب و برنج و بربر و هند و ستان و سند و سودان می رسید منقول است که چون نوح بکشتی نشست فرمان الهی قرار رسید که دران کشتی با منکوحهٔ خویش مجامعت نکند حام بآن اقدام نمود دیگر روز رنگش متغیر و تیره گشت و پسر انش هم سیاه فام

قسمت التماس

بوجود آمدند روایتی دیگر در آن آب نیز گفته اند بالجمله جام بفرمان پدر ببلاد مغرب که بادجوالا بود رفت و اقامت گزید ایزد تعالی اورا
نیپسر کرامت نمود هند و سند و سنج و بونه و کنعان و کوس و قبط بر وجه بش هر یکی شهری بنا نهاد و آن بنام او مشهور است و در میان
ایشان نبرده نعمت پدید آمد و احوال هر یک بجای خویش خصوص در اقلیم دوم و سوم اندر مملکت رقوذه کلاک بیان گردد سایم
بن نوح بجاهای خویش خصوص در اقلیم سوم اندر بلاد شام ذکر یافت نوح در اقلیم ششم در ضمن مملکت ترکستان مرقوم خواهد شد بحول الله تعالی و علیه التکلان
فوکر در معرفت اسامی عمر آدم و اولادش تا سام بن نوح و تولد شدن پسران او در عمر پدر ان و تتمه عمر آدم ع و در تولد
شیث و دیگران و لغت و ایام دعوت و نزول صحائف و مضمون آن شریعت و اختراع و مخترعات قوم
مرگ و مدفن آدم ع هر آدم در گوید چون وقت رسیدن طوفان عمر سام بن نوح به نود و هشت سال رسیده بود و بعد از طوفان سیصد
پنجاه سال دیگر زیست بین تقدیر عمر سام چهار صد و چهل و هشت سال بود و بقول مؤلف تاریخ صحیح صادق ششش صد سال شده
و رگذشت و بقولی ادریس علیه السلام هنگام وفات آدم صد ساله بود گویند که شصت او پیش از وفات آدم بوده
و نوح پس از فوت آدم بعد از صد و شصت سال متولد شده و بدانکه در اکثر کتب و تواریخ معتبره چنان مرقوم است که ادریس در وقت
وفات آدم دو صد و بیست ساله بود و نوح بعد از دو صد و بست و شش سال از فوت آدم و پس از نه سال از فوت شیث متولد شده
و بقول بعض نوح ع صد سال عمر داشته که شیث ع فوت کرد و مجوس و اهل خطا قایل طوفان نیستند و راقم حروف گوید که هندوان
منکر طوفان اند و در کتب ایشان خبر طوفان نیست بعضی گویند که طوفان در زمین شام بود این روایت ضعیف است پوشیده نماند که راقم
حروف را در هنگام تالیف این نسخه کتابی پارسیان بدست آمد چون در چهار ورق از اول آن رفته بود نام آن کتاب معلوم نشد آثار
روزمره اش فارسی قدیم و از شاهنامه بزرگ و پسند یقین محمد ابن الحکیم بر اوردی شاهد و از نامه بهرام گور و از نامه ساسانیان و موسی
و عیسی الهروی و هاشم و قاسم اصفهانی و بادشاهان فارس دارگرد آورده فرمان مویدان موبدان دارست بن منیه التمان و غیره روایت
می کنند و اکثر از محمد بن جریر طبری نقل می کنند و در اعتراض می گوید قسم حروف حالی که از ان کتاب می نویسد به الفاظ آنکه در
تاریخی دیده مرقوم می سازد و قسم را از کتاب نصاری کپتان جونا تان اسکاط ترجمه کرده دا دکه در سال دو هزار و سه صد و چهل و
هشت پیش از پیدایش عیسی طوفان نوح شد بالجمله در تاریخی دیده که جنیان و دیوان و پریان در زمان پیشین ظاهر آشکار را
بودند و چون آدم ظهور کردند با ایشان اختلاط داشتند و جنگ و آشتی میان خود با می کردند و نیز سوای آن کتاب در بعضی نسخها
دیده که بنی آدم جنیه را از روح می گرفتند و توالد و تناسخ سال می شد و قوی برین دلیل بر این معنی است که مادر بلقیس جنیه بود
بالجمله آن اختلاط با نوقت نوح ع پیش از طوفان بوده است و بعد از طوفان از نظر مردم غائب و پوشیده شدند و غلبه بنی ادم بر طائفه جنان
ظاهر است چنانچه در ان تاریخ و دیگر کتب مسطور است که بر ادم یا ادریس ع صحائف منزله بشتمل بر تسخیر جن وغیره بود چنانچه سابقا نگاشته گشت
و متفق تر اند بر انکه شیث ع بر طائفه جن و انس مسلط گشته و ایشا گیومرث وغیره او هوشنگ بن سیامک و طهمورث و بوبندین هوشنگ
و جمشید از سلاطین پیش داد او دیو از ابهمذ خویش بقبل رسانیدند و با فسون و افسانه بند کردند و بکارهای شدید مانند سنگ تراشی
و تعمیر قلاع و عمارات و حفر کاریز وغیره می داشتند تا آنکه ستوده آمدند و بگر نجیدند و یا آنکه همه در طوفان غرق شدند بالفرض اگر کسی
از ایشان مانده از دست بردو اقع طوفان که از بنی آدم شاهده نموده در عبی عظیم در دل راه یافته در غار و کوه خزیده و پنهان شده

الغیب عند الله بخاطر تو هم رسیده چه کارهای جنیان لوط بقوت جسم ظاهر است و افعال بنی آدم که صاحب دل اند و بقوت هر دو ظاهری و باطنی است از قوه بفعل می آمد دیگر آنکه گروه اولی کارها بنسبت بخود کرده فخر و مباهات کنند و من اخباره **ابیات**

حق تعالی گفت با موسی براز ✤ کاخراز ابلیس رهزن چون بتاز ✤ دید چون ابلیس را موسی براه ✤ گشت از ابلیس موسی رهزخواه ✤

گفت از سن یاد دار این یک سخن ✤ من نگویم تو نگردی هیچ سن ✤ و اخر و بنی آدم از فریب رانی دهند و خود را در میان نه بینند جنیان اگر چه عضو دل دارند اما صاحب دل نه اند و از احوال مطلق بیخبر اند نکته غریب چون کالبد خاکی آدم تسویه یافت روزی شیطان با گروه خویش بدیدنش آمد و از راه دهن بکالبد آدم در آمد و تمام جسم را سیر کرد و بیرون آمد و گفت این هیچ نیست و از سر تا پا هم خوف است زود بلای شکم مبتلا شود اما بطرف سینه چپ آن چیزی آویخته و آن دری ندارد که اندران توان رفت هر چند سعی کردم رفتن در ان میسر نشد پس حقیقت آن معلوم نگشت باجمله تا گشتن درون و سیر کردن و کارهای سخت و شدید فرمودن آن از بنی آدم برگروه جنیان و دیوان جاری بود در میان مردم سیری بزرند و چون دست برد طوفان که بفرزندانی از نوح علیه السلام وقوع یافته مشاهره گردید و علاوه بر بن مالکم و سه حلقه نفوذ را که ابلیس بود عاجز و متفکر که او را پناه از طوفان بجز در کشتی نوح نبود هوس از سرها رفت از غایت وهن و خوف نهان شدند و نقل است که ابلیس در آسمان و زمین پناهی از طوفان بجز کشتی نوح ندید پای خر بگرفت و خر هر دو دست خویش در کشتی گذاشته کوشش می کرد که بکشتی رود میسر نشد ناگاه نوح ع را بدین خطاب و عتاب کرد که ای خر در پناه کشتی بیا اگر باشد همراه تو شیطان ابلیس پای خر بگذاشت تا خر بکشتی در آمد و بگوشه نشست نوح با ابلیس گفت که ای عدو الله از کجا آمدی ابلیس در جواب گفت که نه تو گفتی ای بیا اگر باشد همراه تو شیطان و دیگر سوال جواب با نوح ع در تواریخ معبر من است و این مختصر متحمل آن نباشد و آنکه گویند شیاطین از عروج آسمان در عهد محمد صلی الله علیه وسلم منع شدند پس سخن در انست که وقت طوفان شیاطین از عروج و صعود بر آسمان نگردند که از غرق یا خون می ترسیدند شاید آن وقت حق تعالی قوت عروج و صعود از ایشان زائل کرده باشد چه مطلب غرق آنها بود و یا آنکه امیر از شیاطین غرق گشتند و ابرار و صلحا بدر القوم عروج بر آسمان کرده از طوفان نجات یافته باشند سخن بر سخن می آید و آن بموافق فن سیر است

باجمله و قیل که ابلیس را پناه در کشتی نباشد دیگری از ان فرقه چگونه از طوفان جان بسلامت برده باقی مانده باشد مگر آنکه ابلیس را بر شمل نبی آدم بعد طوفان اولاد و احفاد پیدا شده باشند ایشان موجب وصیت و نصیحت پدر خویش از چشم نبی آدم نهان گشتند منقول است که چون ابلیس مردود ملعون گشت با مر ایزد تعالی در ران راست او ذکر و در ران چپ او فرج پدید آمده او با خود مجامعت می کند و از ان شیاطین بوجود می آیند و از بنه او بید لاش دلبان صاحب طهارت و صلات آمد چه آنرا که بطهارت و صلوة میل کند اغوا کنند و دیگر التفات داد صاحب صحرا است که مردم را در صحرا و بیابانها سرسری کرده راه بر ایشان غلط نماید و مره در مورد ایشان صاحب آزارها اند و نیز او صائب مصائب است که مردم را بگریبان و بدن لباس ماتم پوشاندن دلالت کند و بعض که پوشش انبیا و اولیاست باور که صاحب ریاست و دنیم که چون مرد بخانه در آمد بر نام خدای تعالی بر و بیاد و باشد و او را اغوا کند و مغلوبش کند که دروغ پدید آورد از رسول صلعم مرویست انبیه هر چند نوع از صنفی درین و لابرند و قسمی بصورت مار و عقرب باشند و برخی بصورت آدمیان در ایشان ابرار و مقربین بسیار این طائفه از ان قوم نزد آنجناب آمدند و ایمان آوردند و از ایشان بود هامه بن اماقیس بن ابلیس نزد رسول صلعم آمد و گفت یا رسول الله در ان ایام که قابیل و هابیل را کشت من خرد سال بودم و هنگام فوج بر دست او مسلمان شدم و

دمدتی با او بسر بردم و هود ع را دیدم و با او ایمان آوردم و ابراهیم ع را دیدم چون برادر انش انداختند با او بودم و پیش از و با آتش
رسیدم و با یوسف ع بودم چون بچاه افتاد پیش از و بقعر چاه رسیدم و موسی علیه السلام را و عیسی را ملازمت کردم مرا گفت محمد سلام
من بگوی رسالت تو رسانیدم و تو ایمان آوردم رسول گفت علیه و علیک السلام چه حاجت داری گفت موسی و عیسی مرا تورات
و انجیل بیاموختند خواهم که مرا قرآن بیاموزی رسول صلعم او را قرآن بیاموخت صوفیه گویند که در انسان عنصر نار قوت شیطانست و
نفس اماره اشارت بد دست او تابع عقل نگردد و با جمله اگر شخصی صاحب قدرت و عمل مانند سلیمان علیه السلام پیدا نشود که گروه
جنیان و دیوان بفرمانش کمر بندند القصه آفرینش ملائکه و جنیان بن الجان و امثال آن در ابتدای اقلیم سوم مرقوم است فلیرجع الیه

ذکر ملوک جنیان و کیومرث که از آدم تا طوفان نوح ع بر سلطنت قیام داشتند و آنانکه در طوفان غرق شدند و به تتمه پیشداد و آنکه عدل
و داد در جهان ایشان پدید آورد نزدیک رواول آن طائفه **کیومرث** است و نزد جمهور مورخان او پسر سام بن نوح است که بعد از
طوفان بحکومت نشست و پیش از انکه بسلطنت رسید جور و ظلم در عالم شائع بود عقلای زمان گفتند عالم صغیر بدن انسان است اصلاح
و فساد آن بر صحت و سقم مزاج میر است انتظام عالم گیر را که عبارت از دنیا است نیز باید که کسی بار نگذارند تا بحسن اهتمام او جهان باصلاح
آید و علوم و جور مسطور شود پس فرخ جسا و بر کیومرث افتاد و **ملت** کیومرث شد در جهان کتخدای + نخستین بکوه اندرون و اشت
جایی + و در تاریخی گوید که در احوال او روایات بسیار است از قول مجوس گوید که کیومرث عبارت از آدم ع است و نیز در ان
تاریخ است که پس از آدم شیث بود خلیفه پدر پس انوش بن شیث پس قلسان بن انوس کیومرث نام قلسان بود و نخستین بادشاه
اندر جهان او بود و نیز از شهرستانی گوید که چون قابیل یعنی کیومرث بپادشاهی نشست سپاه گرد بود و بجرب چنان شد و مهلائل بن جسان
نام سالک بود و هوشنگ پسر سالک بوده و باز از تاریخ علماء اسلام می نویسد که کیومرث یکی بود از فرزندان آدم ع و حام نام
او مردی نیکو روی و نیکو خوی بود کیومرث را کیومرث نیز خوانند و چون شیث ببرد او را برادرزادگان ناسازگاری افتاد و
با فرزندان خویش بکوه بباندند رفت و آنجا او لادش بسیار شدند و دیوان در ان حدود ماوا داشتند همه را از انجا بیرون کرد و
شهرها ساخت و سلاح او چون فی و فلاخنی بوده و نام خدا بران نوشته باز از قول دانایان عجم گوید که کیومرث از فرزندان مهلائیل
فلان بوده او را شاخ خواندندی و نشست او اندر کوه بود و بعض می گویند که در عهد قلبان که خلیفه انوش بن شیث بود لا کیومرث او را
گفت که تو خلیفه پدر هستی برین کرده خلیفه باش و مرا بادشاهی بشناس حاصل کلام انکه از روی آن تاریخ معلوم می شود که کیومرث
پسر سام بن نوح ع نباشد و پیش طوفان نوح ع اول بادشاه بر روی زمین او بود و هفت صد سال بزیست و سی سال سلطنت کرد
و موی تنش و سیم پوشیدن او پدید آورد و از او پس جامه دوختن آموخته د شهر بلخ از بنا را او ست پوشیده نماند که طائفه از
مجوس که ایشان را کیومرثیه خوانند گویند آدم عبارت از کیومرثیه است و ایشان دو اصل ثابت می کنند و نور و ظلمت و ازان یزدان دارند
تعبیر نمایند و یزدان را قدیم و اهرمن را مخلوق شمارند و گویند که یزدان با خود گفت که اگر مرا منازعت بودی چگونه بودی
ازین فکر تاریکی جاست آنرا اهرمن خوانند آن بر نور یعنی بر یزدان خروج کرد و عاصی گشت فرشتگان در میان مصالحه قرار دادند که هفت
هزار سال عالم سفلی اهرمن را باشد اهرمن طالعه را که در عالم سفلی بود هلاک کرد پس ازان کیومرث پدید آمد و لشکرهای اهرمن هلاک
ند عالم سفلی نیز نور را شود و قیامت عبارت از انست و معنی کیومرث بسریانی زنده گویا باشد و بعد از کیومرث هوشنگ

بن سالک بن کیومرث پادشاه شد **هوشنگ** و در اصل هرشن تهمنگ است یعنی صاحب هوش و دانائی اورا پیش داد گویند او بر دین ادریس بود و بسیار چیزها او پدید آورد و چون تخته از چوب بریدن و خانه را دروازه کردن و زره و سپر از کان برآوردن و درشن گستردن و پرستین پوشیدن و برسپ نشستن و زین برنهادن و خربسپ آهنگیدن تا سنه آید و خط نوشتن و دیوز و غیره جانوران خنکاری برگزیدن و تعلیم شکار آنها را کردن و سگان را به محافظت رمه باز داشتن و بر نخت نشستن و خدام را بقیام امر فرمودن او پدید آورد و کار نیز او راند و هفت اقلیم جهان کوشید و شهرها و دیوان بنا نهاد و دیوان را بسیر راه فرمان بنرد از خویش گرد انید و انسان را از آبادانی دور نمود و در بیابانها و کوهها فرستاد و نشش از سنگ او پدید آورد و آن را از عنایت ایزدی دانست و قبلهٔ خویش ساخت و پانصد سال بر بست و بقولی چهل سال بادشاهی کرد و بمرد از سخنان اوست که من رحمت خدایم بر بندگان و عذاب کننده ام بر بدکاران و گفت مستی بر بادشاه حرام است چه او نگاهبان ملکست و زشت باشد نگاهبان را نگاهبانی باید و گفت تو نگری در قناعت است و آزادی در ترک شهوت و دوستی در قطع طمع و گفت دشوار ترین چیزها چهار چیز است بینوائی در پیری و بیماری و غربت در فقر و تنهائی در علت و گفت بادشاه را باید که بسه چیز عادت کند در تنگی در عقوبات و شتاب در خراب و صبر در حادثات و بعد از او **طهمورث** بن هوشنگ بادشاه شد لقب او دیوبند است اول کسی که تاج ساخت و بقولی تخت نیز او ساخته و کرباس یافتن او پدید آورد و در کار دین سعی بسیار کسی شدی در عهد او هر کسی هر دینی که خواستی داشتی و خود بر دین ادریس بود و بسیاری از دیوان بگرفت و بکشت لاجرم دیو بسیار اشتهار یافت و اهل و مرد و از بین سه بود بگذشتها آباد کرد و سی سال بادشاهی کرد و نقل است که در عهد او قحط سالی افتاد یکی از صلحای زمانش تا بجان خود را اهل کرد که بقوت شام قناعت کنند و غذای چاشت به محاجان دهند نام او در توریت مسطور است چون طهمورث از آن آگاهی یافت جهانیان را به آن اشاره فرمود و سنت صوم پدید آورد و **ابیات** سلم کسی را بود در دو بهشت که در ماندگان را دهد نان چاشت ✻ وگرنه چه حاجت که زحمت بری ✻ ز خود دستانی و هم خود خوری ✻ از سخنان اوست قناعت باندک چیزیکه نفع از ان بابی بهتر است و آن چیز نیکتر که ضرر و هتر را و گفت بادشاه را باید که هنگام غضب آن کند که وقت رضا نباشد اگر آن قیام نواند نمود بعد از و پسرش **جمشید** بقولی برادر بادا مادا و بوده بادشاه شد او جم نام داشت و شید لقب او ست شید آفتاب بود و از غائت حسن بآن اشتهار یافت و بقولی اول کسی است که تاج بر سر نهاد و در اول حال بر دین ادریس بود و سلاح از آهن مثل شمشیر و کارد او ساخت و کرباس ساخت و سپر از نهای دیو بای نوش چون عود و عنبر و غالیه رشک او پدید آورد و گرم و سرد ابریشم و علم طب و بقول اصح شراب از انگور نیز و زگار او ظاهر شد او جهانیان را چهار گروه کرد اول دبیر و دانایان دوم لشکریان سوم کشاورز چهارم اهل حرفه و پیشه و در جهان آباد کرد و شهرها چون همدان و طوس بقولی او ساخت و روز نوروز که عبارت از خشن است او پدید آورد و از سخنان اوست که نزول حوادث را سبب و سبب مانع سلاحیکه پیش از طوفان آید و قال الحکمة مفتاح المادای و العارات ادراک الاجهات پوشیده نماند که بروایت آن تاریخ سلاحیکه پیش از طوفان نوح بوده و انچه که پدید آورده بودند آهنه در طوفان غرق گشت و بعد از طوفان هر کسیکه آن چیزها در سهای نشانی و سوای آن که در جهان پدید آورده از تعلیم نوح و پسرانش علیهم السلام که قبل از طوفان دیده و شنیده بودند پدید آورند و یا مجدد ش

طبع والهام غیب ومتابعت عقل تبع پیشینیان کرده باشند باجمله چون جمشید هفت صد سال بادشاهی کرد وباغوای ابلیس دعوی خدائی نمود وعاصی گشت ناگاه ازکنارهٔ بادشاهی او واحدشرق مردی برخاست نام او پیورآسپ بود پیور بزبان پهلوی ده هزار بود چه در طویلهٔ او ده هزار اسپ جوخورد ندی باجمله پیورآسپ سپاه گرد کرد وجمشید را از مملکت برآند وبسلطنت نشست وبعد از چند سال جمشید را ازرهابستان وپا ازجان بدست آورد به آره ونیم کرد پیورآسپ از قوم نوح ۴ بوده که با وغرق دیده در طوفان غرق گشت وبروایت مؤلف روضة الصفا بادشاه که در عهد نوح ۴ بود مغرد وس نام داشته که در طوفان غرق شد باجمله بعد از طوفان پس از چند سال از نسل جام بن نوح ۴ ضحاک بآزان بادشاهی از همه جهان بگرفت واو بر دست فریدون از احفاد سام بن نوح ۴ بقتل رسید چنانچه در عراق عرب ذکر آن بیاید اما جمهور مورخان کیومرث را پسر سام بن نوح ۴ می نویسند ودیگر ضحاک را پیورآسپ می دانند ودرهمان تاریخ باین عبارت می نویسد که مغان گویند که ضحاک پیورآسپ بود واین سخن خلاف است چه پیورآسپ در عهد نوح ۴ قبل از طوفان بوده ضحاک باران بعد از طوفان پس از چند سال پدید آمده **جابل** شهریست در نهایت مشرق ابن عباس گوید که اهل جابل از اولاد ثمود اند وساکنان جابل از اولاد عاد اما یهودان برآنند که چون بنی اسرائیل از تابوت نصر گرفتند حق سبحانه تعالی ایشان را ابدان شهر انداخت وبآنجماعت آنجا اقامت کردند پوشیده نماند چون بنده از احوال امصار وجزائر اقلیم اول سمت عجائب وغرائب آن وبرخی از اخبار انبیا وسلاطین هر دیار بقلم آورده اکنون بذکر بعضی از مردم ومشاهیر این اقلیم سمت پرداز د سهیل یمنی خواجه اوسی قرنی آفتاب پنهان وتنفس رحمان بوده وقرن قریه ایست از توابع بن که وطن اوسی بوده وپنهان از خلق خدا برای عبادت می نمود عمر فاروق چند رسول صلی الله علیه وسلم را بعد از رحلت بموجب وصیت آنجناب به اوسی رسانیدند پس از ان اوسی اورا بسان اهل قرن چرمی عظیم پدید آمد لاجرم از ایشان بگریخت وبکوه شد وبسیاحت می گذرانید تا آنکه بخدمت علی علیه السلام مشتافت وبر فاقش در جنگ صفین بلشکر معاویه رزم کرد وشهادت یافت واز مخنان اوست در خوردی گناه نبگرد ونبگرد بزرگی خداوند مگر که در وی عاصی نشوی وگفت هر که خدای را شناخت هیچ بروپوشیده نماند **شیخ شادلی** بزرگی بر چشمه بود وقهوه خوردن از اختراعات اوست قبرش در بندر گاوا قع است **اشعث** بن قیس کندی در جاهلیت از روسا قوم خود بود تا نزد رسول صلی الله علیه وسلم آمد وسلمان شد وبعد از رحلت آنجناب به یمن باز گشت ومرتد شد وباز ایمان آورد وبمدینه نزد ابوبکر صدیق آمد خواهر او را خواست ودران عروسی غلامان خود را بفرمود تا شتران مردم را در شوارع مدینه پافتند ذبح کردند تا طعام پختند مردم که آن بدیدند وگفتند همانا که اشعث باز مرتد شده است گفت در بلاد شما که غذای شوم وگله ورمه من آنجا نیست تا درین بلوی صرف کنیم شتران شمار اگر فتم تا مهم را کفایت کنند پس مضاعف آنچه از ایشان گرفته بود از یمن طلب داشت وبصاحبانش رسانید **ابوالحسن علی** از اعالی یمن وبزرگان تابعین است ازسخنان اوست که چون در کودک دو وصف باشد که آن حیا وخوف است امید بریده شد آن توانگر داشت وگفت آن کس که مدح تو کند چنانچه بکیرد ر تو نیست از وامین مباش کر ذم تو کند چیزی که آن در تو نباشد وقتی با حکیمی هم صحبت شدم واز وچند سوال کردم او جواب گفت گفتم از من فراخ تر چیست گفت حق گفتم از آسمان گفتم چه چیست گفت نومیدی

ابن عباس مروت به ابن رومی از شعرای عرب است شیخ ابوعلی سینا بر اشعار او شرح نوشته همه ها حال ادیب البرگ گفته جداول ادیب البرگ گفتندی قاسم بن عبدالله وزیر معتصد عباسی ازوی توهم نمود که مبادا او را بجوید پس روزی در مجلس

آبخورد کش و او و ابن روسے بخورد و دریافت برخاست که بجانه رود و زیر گفت کجامی روی گفت آنجا که فرستاده ام گفت سلام من به پدرمن برسان گفت مراهم بدوزخ خواهد افتاد

اقلیم دوم

و آن متعلق بیشتری است که او

بر فلک ششم است بقول اصح

فصل اول ذکر قصه ثمود و صالح پیغامبر علیهما السلام ثمود هم از فرزندان سام بن نوح عم است و نسب او چنان بود که ثمود خاتر بن آدم بن سام بن نوح و آن گروه از فرزندان او بودند و ایشان بزمین حجر بودند و زمین حجر میان حجاز ست و میان جدا اول شام و خدای تعالی فرموده و لقد کذب اصحاب الحجر المرسلین و زمین حجر امروز پیدا ست و پیغامبر ما صلعم چون بغزوه تبوک می شد از انجا بگذشت و یاران را گفت که این جای ثمود است و ایشان بادیه بودند نزدیک کوههای شام و آن کوه بیشتر از سنگ بود و قوم ایشان مردمانی بودند بزور و بقوت همچون قوم عاد و در ان کوه از سنگ خانها کردند چنانکه خدای تعالی فرمود و تنحتون من الجبال بیوتا فارهین و ایشان را چشمه آبی بزرگ این همه گروه از ان چشمه آب خوردندی و همه را بس بودی و همه بت پرست بودند پس خدای عزوجل صالح را سوی ایشان فرستاد چنانکه فرمود و الی ثمود اخاهم صالحا و او صالح بن عبید بن اسف بن نوح بود پس ایشان را گفت یا قوم اعبدوا الله مالکم من الٰه غیره هو انشاکم من الارض و استعمرکم فیها و ستعقره کم فتوبوا الیه ان ربی قریب مجیب ایشان گفتند یا صالح قد کنت فینا مرجوا قبل هذا اتنهانا ان نعبد ما یعبد آباؤنا و آثاننی شک مما تدعونا الیه مریب فصل دوم در بیان بت پرستیدن بودن صالح علیه السلام و نقل میکنند که صالح در میان ایشان بت پرستیدی ایشان گفتندی که چون بزرگ شود پرستد چون بزرگ شد ایشان را بخدای خواند ایشان گفتند که ما گفتیم که تو بزرگ شوی این بتان را پرستی اکنون ما را نیز از پرستش انچه مدران آنرا پرستیده اند باز مدار و با ازین چه دعوے میکنی و میگوئی بر شکیم و صالح پیغامبر بسیار روزگار از میان ایشان بماند و کس بر و نگروید گفتند اے صالح ما را بهر نشانے تا بدانیم که تو پیغمبری صالح گفت چه خواهید گفتند خواهیم از ین سنگ شتر ے بیرون آری با بچه بسرخ موے که ما را شیر دهد تا بخورم صالح گفت این بر خدای آسانست پس جبرئیل بسوی صالح آمد و گفت یا صالح خدا یتعالی پیش از انکه ترا بنیا فریده بهزار سال تقدیر کرده است دعا کن که وقت اظهار قدرتست چنانچه او دعا کرد و از دعای او کوه نالیدن گرفت و بشگافت و از میان سنگ شتر ے بدان گونه که ایشان خواستند بانچه بقدرت حق تعالی بیرون آمد ایشان چون آن را بدیدند گفتند که جادوے کرد و گروهی ملحدان گویند نشاید بودن شتر از سنگ چگونه بیرون آید و ایشان این عادت نشناسند و خلاف عادت بینند و ندانند که معجزه های پیغامبران خلاف عادت باید تا معجزه بود و گرنه هیچ فایده نبود و نصیحت مذاهب بسیارست اگر شرح آن کنیم آنقدر شنیده ایم کتاب از قانون بیرون شود و خدایتعالے جمیع مسلمانان را بسلامت کناد و عدوے ایشان را بر باد و بلا کوبس دارا د پس چون آن شتر از میان سنگ

بقدرت خدایتعالی بیرون آمد بابچه دو رزمان بانگی بکرد و بعلف خوردن بایستاد و ایشان گفتند این جاودیست پس شتر بچه بچشمه آب آمد و بر آن
آب ایشان همه بخوردند و ایشان روز آب نیافتند بسوے صالح آمدند و گفتند که ما را آب می باید صالح گفت یکروز شما را و دیگر از شتران را و آن همه
نشانهٔ عذاب و هلاک ایشان بود پس برین بایستادند چنانکه خدایتعالے فرماید قال هذه ناقة لها شرب ولکم شرب یوم معلوم صالح گفت ایشان را
گر زنهار این شتر را میازارید و نکشید چون چیزی بدو دست نخواهد بود اول سخی در پیش آمد و مردم را حرص بر خلاف نهی بسیار شود چنانکه اول ابلیس را
گفت آدم را سجود کن مخالفت کرد و دوم آدم را نیز مخالفت کرد و گفت از بن گندم مخور مخالفت پیش آورد و قابیل را گفت که هابیل را میازار مخالفت
پیش آورد و ماروت و هاروت را گفت راستی کنید و معصیت نکنید مخالفت پیش گرفتند یوسف را گفت که از گرگ نگاه دارید خلاف
کردند گفتند که گرگش نخورد پیغامبر ما علیه الصلوة والسلام گفت ابن آدم حریص علی ما منع پس چون ایشان را گفت که بکشید این شتر را ایشان
عزم کشتن کردند آن شتر سی سال در میان ایشان بود پس صالح ایشان را گفت شما این شتر را نخواهید کشتن و هنوز از مادر نزاده ست
ایشان دو روز را برزنانیکه باز داشتند بگماشتند که هر که بدین نشانه پسرے زاید ما را آگاه کنید تا بکشیم آن زنان نگاه همیداشتند چون بدان
نشان پسر دیدندے قوم را آگاه کردندے آن پسر را بکشتندے و هیچکس سخنی نیارستندے گفتن ولیکن بر صالح دشمن شدند و نیت
کردند که صالح را بکشند پس برین که پسران ایشان را کشته بودند و مادر و پدر ایشان با صالح در نهان دشمنی میکردند و میگفتند که ما اورا بکشیم و
اما از ین قوم هیچ نگفتندی خدای عزوجل فرمود وکان فی المدینة تسعة رهط یفسدون فی الارض ولا یصلحون و فساد ایشان بر زمین آن نیت بد بود
پس مردے از معتمران ایشان بدین صفت فرزندی خواستند که اورا بکشند بعضے گفتند که سخن صالح را اصلی نیست او هیچ اهد که باین بهانه همه
فرزندان ما کشته شوند و از و در بر ما موس میکند و کس آن شتر را نخواهد کشت پس دست از ان فرزند باز داشتند و او آن بود که صالح
گفته بود پس آن پسر بزرگ شد و آن شتر بر داشت و قوم ثمود از ان جهت هلاک شدند و بر زبن شوم تر از دی فرزندی مادر نزاد و قوم خویش
تا امروز در عرب و عجم مثل زنند و گویند ما قرا لناقة و آن پسر را نام قیدار بود و عرب بمثل گویند اشام من القیدار و آن پسر بست ساله شد
و بجای مردی رسید و آن نه کس که پسران ایشان کشته بودند هر گاه که در ان پسر نگریستندے یا کدیگر گفتندی که اگر صالح پسران ما را بکشتن بفرمودے
امروز همچنین بودندی پس آن نه کس جمع شدند و عهد بستند و سوگند خوردند از پنهان که تا صالح را بکشیم عوض فرزندان خود پس تدبیر کردند که ما گاه باشیم
بهانهٔ سفر بیرون می شویم و در پس کوهی بنشینیم چون شب در آید باز بشهر در آییم و روز استوار باشیم تا مردم پندارند که ما بسفریم پس شب
بیرون آییم و صالح را بکشیم بعد از روزی چند ظاهر شویم و گوییم که اکنون آریم تا کس ما را تهمت نکند چنانکه خدایتعالی و تبارک فرمود
قالوا تقاسموا بالله لنبیتنه و اهله ثم لنقولن لولیه ما شهدنا مهلک اهله و انا لصادقون پس خدای عزوجل فرمود و مکروا مکرا و مکرنا مکرا و هم لا یشعرون
گفت ایشان مر صالح را مکر کردند و من پاداش مکر ایشان بدادم پس آن تدبیر کردند و از شهر بیرون شدند و در زیر سنگی بزرگ پنهان شدند
بران اتفاق خدایتعالی آن سنگ را بر ایشان بگرداند و همه در زیر سنگ بمردند چنانکه خدایتعالے فرمود فانظر کیف کان عاقبة مکرهم انا
دمرناهم و قومهم اجمعین پس سه کس چند بر آمد مردی از ان قوم بر ان راه بگذشت ایشان را همه در زیر آن سنگ مانده و مرده دید پیام
دقوم را آگاه کرد بیرون آمدند و ایشان را بدیدند و بیرون آوردند و بشهر آمدند و صالح را گفتند پس بنود که ما را بفسوس فرار کردے
تا فرزندان این مردم را بکشیم اکنون پدران ایشان را بتر بکشتی ما را این شتر بکار نیست تا او را بکشیم جمع آمدند و کسی را می جستند که آن
را بکشد پس هر کرا گفتندے کس اجابت نکرد آن غلام مهتر زاده را اجابت کرد و بر خاست آن را که بقریب آب شتر بر آمد و بر شتر حمله

بالیستاد با یاران خود شمشیر برکشید و بر پای شتر زد و بینگندش و آسنگ بچهٔ او کردند بچهٔ شتر بگریخت و بران کوه شهر که با مادرش از انجا
بیرون آمده پس صالح را خبر کردند که شتر را کشتند صالح بیرون آمد و گفت ای قوم عذاب را بیارائید که عذاب آمد ایشان پشیمان شدند
و از عذاب ترسیدند صالح را گفتند که ما نفرمودیم و نه پسندیدیم این غلام کشت اکنون چاره چیست گفت بنگرید بچهٔ او را دریابید که او
در میان شما باشد عذاب بنیاید پس بران کوه شدند که بچه را دریابند بچه چون صالح را بدید با آن قوم بایستاد و روی سوی آسمان کرد و سه
بانگ کرد و دران کوه که بیرون آمده بود برفت صالح گفت بدانید که این شتر بچه سه بانگ کرد شمار اسه روز زیان ست اول روز روی بهمه
شما زرد شود دوم روز سرخ سوم روز سیاه گردد چهارم روز عذاب آید چنانکه خدا تعالی فرمود و تمتعوا فی داركم ثلثة ایام پس بر سه روز
بحنان شد که گفته دانستند که عذاب آید و ندانستند که از کدام سو آید پس بانگی از آسمان بیامد که از سهم آن همه را جان از تن جدا شد
و اخذ الذین ظلموا الصیحة فاصبحوا فی دیارهم جاثمین و کس از ایشان زنده نماند مگر صالح و آنکس که با صالح ایمان آورده بودند چنانکه فرمود انا
امرنا نجینا صالحا والذین امنوا معه برحمة منا و از ایشان یک کس بگه بود کنیت ابو رغال چون آن خبر بشنید بمانجا بمرد پس خدا تعالی
فرمود و کان لم یغنوا فیها چنان شدند گویا که هرگز درین جهان نبود بلا ان ثمود کفروا ربهم الا بعدا لثمود و صالح با آن مومنان همی بودند
تا بمردند و بعد از صالح تا وقت ابراهیم هیچ پیغمبری نبود و بدانکه - اقلیم دوم مبدا آن موضع است که عرض آن بست و سیم درجه باشد
و غایت درازی سیزده ساعت و ربع و طرف جنوبی او سه هزار و هشتصد و چهل و بست فرسخ و سی بر سمت و طرف شمال شمالی
آن سه هزار و هشتصد و چهل و بست فرسخ و سدس فرسخ ست و طرف شمالی آن سه هزار و پانصد و پانصد و چهل و هشت فرسخ
و نصف عشر فرسخ است و از طرف شرقی و غربی او یکصد و پنجاه فرسخ است و مساحت سطح این اقلیم پانصد و هفتاد و دو هزار و هشت
و شش فرسخ و سدس فرسخست روهله از بلاد افرنجیه است و از دهم شهر عظیم دارد و اهل روهله دران قابض اند و اهل
روهله در معرفت بقدام مهارت تمام دارد بمرتبه که میان اثر قدم غریب متوطن و مزدوران و دزدو بندهٔ گرخته فرق کنند
و درین اقلیم شهر لیست موسوم بماماس و ماس شهر بزرگ ست در بلاد مریروهر مریم شهر لیست باین سودان و همیشه شهر ماس سیزده دروازه دارد و هر بهار
غربی آن نهر لیست که بران سه هزار طاحونه است و در داخل شهر شش صد و شصت چشمه است و در هر شهری جوی آب و اشنان است
در شرق و غرب مثل آن شهر نیست جزیرهٔ صحانه آن جزیره در بحر بندهست مردم آنجا موی در سینه دارند نزدیک آن جزیره کوه ا
که بشب آتش عظیم بماند در روز هر دو و بسیار چیزی بنظر نیاید و هیچ کس نزدیک نتواند شد جزیرهٔ سقوط آن جزیره در بحر مغرب ست
صبر و دم الاخوین از انجا آورند و جمعی از حکمای یونان دران جزیره ساکن اند و از نسل ایشان مردم آنند که با غیر خود مواصلت نکنند

اقلیم سوم

حد این اقلیم از جائی است که روز درازش سیزده ساعت و ربعی بود و وسط آنجا که روز درازش چهارده ساعت و انتهای این اقلیم آنجاست که ارتفاع قطب نیز درجه و نیمشان درجه باشد و این اقلیم بطرح تعلق می دارد ابتدای این اقلیم از حد شرقی عن بلاد چین بود و بر جنوبی بلاد یاجوج ماجوج و شمالی بلاد ترکستان و وسط بلاد هند و کابل گذرد پس بامصار قندهار و وسط بلاد کرمان است و سیستان و بلاد فارس و عراق و جنوب و باربک و شمال بلاد مغرب و وسط ولایت شام گذرد پس بر بلاد مصر و اسکندریه و وسط فارسیه و وسط بلاد فردان و بلاد خلیج گذشته بحر اعظم منتهی شود مخفی نماند که چون خاتمهٔ اقلیم دوم بر شهرهای هند واقع شده لهذا در اقلیم سوم ابتدا از احوال امصار هند و برخی از حکایات عجیبهٔ آن دیار و اخبار پیغمبران که پس از طوفان نوح ع بوده اند مسوده قصه های غریبهٔ سلاطین نامدار تا سلسلهٔ امصار هند که در اقلیم دوم گذشته منقطع نشود و بعد ازان احوال دیگر بلاد مخصوصه این اقلیم را تمام خواهد آورد بدانکه هندوستان ولایتیست وسیع مملو از معدنیات متنوعه و نباتات مفیده و حیوانات عجیبهٔ ان شکل و همه جا آباد از عمارات دلکشا و باغات فرح افزا و فرد و عات سرسبز و انهار خوشگوار و جویبار روان و گل و میوهٔ فراوان و حد و دش برین گونه که جانب شرق بنگاله و سمت جنوب دکن و طرف مغرب گجرات و دریای شور و سوی شمال کوهیست کلان که انتهایش معلوم نیست و بزبان هند اورا وهولاگر نامند چه سنگ آن کوه همه سفیدست راقم حروف وقتی ازینجا که متصل دامن کوه مدار یه است بیشتر رفته بود از انجا کوه وهولاگر شاهده کرده بود بان عظمت کلانی کوهی ندیده و از انجا چنان صاف بنظر می آید که گویی ساقت پیچ شش کرده و اشته باشد اما مردم آن نواح روایات مختلفه می گفتند که چهل کروه از اینجا مسافت می دارد و دیگری می گفت که چهل روزه راه است و زیاده تر اینکه بسیار دور است و کسی انجا نرفته و کوه قاف عبارت ازین باشد بالجمله در هندوستان موسم زمستان که آغازش از تحویل آفتاب ببرج جوزا و انتهایش با آخر تحویل آفتاب ببرج سنبله باشد و این چهار ماه شنوده که بهندی ساون بهادون کنوار نامند و در هندوستان اکثر مدار زراعت بر باران است و از شهرهای هندوستان در اقلیم اول جربره هنربیب است و در اقلیم دوم و سوم بیشتر از امصار هندوستان مشحون است چنانچه در اقلیم دوم از شهرهای هندوستان گذشته بیان گشته و در اقلیم چهارم کابل و کشمیر از شهرهای هندوستان است و این برایر آن است که از چندگاه خصوص از عهد محمد بابر بادشاه و پسرش همایون بادشاه و محمد اکبر بن همایون بادشاه وغیره شهرین هندوستان مذکوریین در ضبط تسخیر سلاطین هند ماند بنابران در هندوستان می نویسد اما در حقیقت از شهرهای ترکستان است رقم حروف بعد گذارش هندی از عقائد احوال معاش هندوان امصار هندوستان را انچه در اقلیم سوم می شمارند بیان خواهد کرد باید دانست که هندوان بر قدیم عالم قائل اند

و اعتقاد دارند که عالم قدیم است و همچنین بر تناسخ متفق اند صاحب مرات الاسرار در طبقهٔ هفدهم در احوال شیخ سعد الدین حمویه از کتاب هندوی نویسد که به اعتقاد حکمای هند پیش از خلقت افلاک و عناصر اول مخلوقی که بوجود آید برهما است و نظر راقم حروف رسیده که محمد دارا شکوه برهما او را در رسالهٔ مجمع البحرین تعبیر بجبرئیل کرده باجمله چون حق تعالی کرهٔ زمین را بر کرهٔ آب آشکار اگردانید زمین میان آب مثل گل نیلوفر پدید آمد پس بفیض افلاک و عناصر وجود برهما از کل مذکور که زمین باشد پدید آمد و بحمد و ثنای قادر مطلق مشغول شده و عمر طبیعی برهما صد سال آنجهان است و سبب ایجاد جمیع مخلوقات اوست و مدت عمر او چندین هزار هزار بار زمین در آب غرق میشود و عالم معدوم مے گردد و بفرمان الٰہی باز از سر نو پیدا می شود و جمیع حکمای هند متفق اند چنانچه که روز و هفته و ماه و سال دایر اند و پے یک دیگری می آیند و میروند همچنان هر چهار زمانه که عبارت از هر چهار جگ مانند پنیر دایر اند و معطل هرگز نمی باشند و مدت هر چهار جگ موافق سالهای آنجهان دوازده هزار سال اوست و موافق سالهای دنیا چهل و سه لکهه و بست هزار سال میشود و بحساب راقم حروف یک روز و نیم گهڑی یا دو گهڑی و یازده پل آنجهان یک سال و ده روز و سه پاس و دو گهڑی و پاؤ گهڑی و نیم پاو گهڑی دو پل این جهان می شود و شصت پل و بقول ضعیف شصت و چهار پل را یک گهڑی نامند القصه چهل و سه لکهه و بست هزار سال آنجهان که عبارت از دنیاست از ان جمله زمانه اول که شب جگ است افتد آوان هفتده لکهه و بست و هشت هزار سال دنیاست و درین دور جهانیان جمله بر است گوئی و پرهیزگاری و دور از فسق و فجور باشند و آنانکه درین دور باشند عمر طبیعی آنها یک لکهه سال باشد و زمانه دوم دور دوم که تریتا جگ نامند مدت آن دوازده لکهه و نود و شش هزار سال دنیاست و درین زمانه خیر بر سه زیاده باشد و آنانکه درین دور باشند عمر طبیعی آنها ده هزار سال باشد و زمانه سوم که دواپر جگ گویند امتداد آن هشت لکهه و شصت و چهار هزار سال دنیاست و درین دور خیر و شر برابر بود یعنے یکحصه خیر و یک حصه شر و عمر طبیعی مردم این جگ هزار سال باشد و دور چهارم که آنرا کل جگ گویند مدت آن چهار لکهه و سی و دو هزار سال دنیاست و درین زمانه کار جهانیان اکثر دروغ و بار استی باشد و عمر طبیعی مردم این دور صد سال است و این هر چهار جگ را یک جوگری نامند و چهار زمانه و چهار دوره نیز گویند مدت یک روز برهما را هزار جوگری جگ مذکور است و همان قدر شب برهماست چون یک روز برهما که هزار جوگری جگ است بآخری رسد شام میشود و تمام زمین در آب غرق بود و آنرا پرلومی گویند برهما در عالم مثال رفته در خواب می رود پس آن قدر مدت در روز برهما بود همان قدر مدت در شب خواب می کند و باز صباح می شود و آب خشک می گردد و برهما از خواب بیدار شده شروع در آفرینش مخلوقات می کند همچنین سه صد و شصت شبانه روز که می گذرند یک سال از عمر برهما تمام می شود و این چنین صد سال عمر برهماست و چون برهما صد ساله میشود می میرد آن زمان اثر از عالم و عالمیان نماند آنرا مهاپرلو گویند و باز حق تعالی از کمال و قدرت و حکمت خویش برهمای دیگر پیدا می کند جمیع مخلوقات بدستور سابق موجود می گردد و تا حال هزار برهما بیشتر گذشته اند و این برهما هزار و یکم است که پنجاه سال و نیم روز از عمر او گذشته است درین مقدمه حکمای هند سخنهای بسیار گفته اند و کتبها نوشته اند لیکن آنچه معتمد اینان بود تحریر یافت و بعضے حکمای بے تعصب آنقوم از بید یعنے کتاب آسمانی خود چنین روایت کرده اند که چون سه هزار سال از زمانه دوایر باقی نماند قادر مطلق از کرهٔ خاک به ترکیب عنصر بیضی نور ماهتاب و سما نام یعنے آدم صفی اللہ را پیدا کرد و اند مردی جد انتاس و جامع علوم و صاحب جمال و خوش قامت و عاقل و غیور باشد و زنش ارزان چپا او را بزاید و از وی اولاد خوب و بی شمار پیدا شود

و رفته رفته در زمانهٔ کلجگ خلقت قدیم هر روز بیقدر و کم گردد و تمام ربع مسکون از انها پر شود و در هر وقت از اولاد آدم ۱۲ بتقرب الهی ممتاز باشند و دیگران را هدایت نمایند و قوم جنیات را از قوت اسمای الهی مطیع خود گردانند و بعضے بمرتبهٔ سلطنت و ریاست رسند اما بهترین اولاد او مهاست باشد یعنی محمد که در زمانهٔ کلجگ پیدا شود مقرب و محبوب خدا گردد و بمرتبهٔ کمال رسد و بتدریج تمام خلایق متابعت او نمایند بجز یکه بعضے ملایک و اکثر قوم جن فرمانبرداری او کنند و در زمانهٔ کلجگ متابعان او چنان غالب شوند که معبد ها و تیرتهای اهل هندرا منهدم و معدوم گردانند و آب دریای گنگ هم غائب شود بعد ازان از مشرق تا مغرب یک بحر شود و نبظر نه آید پس این دور بکمل برسد و بعد ازان بتدریج در خطهٔ زمانهٔ کلجگ اعمال خسیس مطلق نماند و مردم بر نگ حیوانات زندگانی نمایند آنزمان باران از آسمان ببارد و نباتات تمام خشک گردد و زمین سیاه مثل انگشت گردد و چشمه ها و جویهای آب نماند ناچار جمیع جانداران هلاک شوند و چند مدت عالم تاریک و بیرونق بماند تا آنکه دور کلجگ تمام شود آن زمان ابری سیاه با مهابت و وقار ظاهر شود و بر تمام ربع مسکون باران بصورت آب بنی ببارد یک بار تمام عالم سرسبز و خورم گردد و جمیع جاندار گذشته باجساد و شمائے آشکار شوند و قادر مطلق هر کدام موافق کردار انها بعد از عتاب و خطاب بعضے را در بهشت و بعضے را در اعراف و بعضے را در دوزخ جای در عالم مثال متعین گرداند بعد ازان دور زمانهٔ ست جگ در آمد و بر همان دستور سابق ماند حق تعالی باز بدستور شروع در پیدائش مخلوقات نماند پس درین صورت پرلو که عبارت از قیامت است سه طریق باشد یکی پرلو کبیر است که بر همابیر دوم صغیر است که یک روز بر همان تمام شود و سوم پرلو صغر است که بعد از تمامی هر چهار جگ مذکور روی نماند چنانچه گذشت حکمای هند دران مقدمه سخن بسیار گفته اند و نوشته اند که عقل از ادراک آن حیران است تا آنکه از صفای ریاضت بقبض مواهب الهی از نور مقدمش گذشته دیدهٔ بصیرت عارف از نور مقدمش منور نگردد این اسرار موافق و مطابق واقع کشف نگردد و شنیده کی بود مانند دیده ۴ بفهم فرهم از کتاب اینکمت که در عقائد یهود و نصاری است و محمد دارا شکوه آنرا از زبان هندی بفارسی ترجمه نموده طریق آفرینش مخلوقات می نویسد بر همارا که پیدا کردن مخلوقات از او متعلق است و زن او سرستی نام دارد چون زن مذکور از شوهر خویش که بر همارا ست حامله شد اول مولود ایشان برآمد آن زمان زن موصوف از مباشرت مجبل و از در آشتن مشام شده از شوهر متنفر گشت و از و بگریخت و در لباس صورت اسپ خود را پنهان ساخته یعنی صورت اسپ گرفت شوهرش هنگام غلبهٔ شهوت او را تلاش کرد آخر بدن اسپ او را یافت بر همانیز بصورت اسپ شده با او مباشرت نموده و ازان اسپ متولد شد و زنش نیز باز بصورت خر رفت شوهرش باز بدستور همان بدن ملبس شد و با او جماع کرد خر پیدا شد همچنین هر بار زنش از خجالت و ترس درندگی از آمد آن حیوانی چه بری و چه بحری و چرند و پرند از خرد و بزرگ انچه در عالم شمار بود پیدا شد و شوهرش همان بدن ملبس شده با او مباشرت میکرد و یک مولودی پیدا می شد و جفت جفت باد نیا محمور و معمور گشت و دیگر در کتاب مرات الاسرار در احوال شیخ سعدی الدین جمعویه مذکوری نویسد که در شرح دیوان امیر المومنین علی مرقوم است چون منطقة البروج بر معدن النهار منطبق شود کرهٔ آب از احاطهٔ کرهٔ زمین بطیانی کند یعنی زمین در آب فرو رود آن زمان بعضے بر روی زمین نماند بعد ازان خطاب حق تعالی یا ارض ابلعی ماءک و یا سماء اقلعی برسد یعنی زمین فرو بر آب را و ای آسمان باز گردان که فرو گذشته و منطقة البروج از معدن النهار جدا شود و زمین منکشف گردد حق سبحانه تعالی بسبب تاثیر اوضاع فلکی که بیشتر اقتضای خلق آدم و اولاد او می کرده و بار دیگر انسان افراد انسان وغیره کند و بقول حکمای یونان این مقدمه بعد از بست و چهار هزار سال روی می دهد اما شخص منطبه

نباشد که مراد از سالهای مذکور سال الٰہی که عبارت از سالهای آنجهان است و یا سالهای زمانی که عبارت از سالهای دنیاست بهر کیف درین صورت اگر روز میثاق در روز حشر بگذرد واقع شود بقدرت قادر مطلق و دور نیست جامع فضایل مولانای احمد رحمة علیه در تاریخ حکما مینویسد که جماعتی از حکما بلکه کل ایشان ابتدا و انتهای آفرینش را منکر اند که عالم ذات واجب الوجود است هرگز نبوده که نبوده و هرگز نباشد که نباشد ولیکن اگرچه ذات واجب الوجود را وی ابتدا و انتهائی گویند اما ابتدای عالم آفرینش را یقین نکرده و حکمای هند و چین و ختن و ختا بیان و فرنگیان ابتدای خلقت از هزار سال در گذرانیده اند و اعتقاد بایشان آنست که چندین آدم بوده اند هر یک بلقبی موصوف چنانچه آدم صفی الله مثل آن و چون نسل یکی منقطع می گردد دیگری وجود می گیرد و نمود این اعتقاد است انچه شیخ محی الدین عربی در باب سه صد و شصت و یکم در فتوحات مکی از رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم نقل می کند که آن سرور فرمود ان الله خلق مائة و الف آدم یعنی تحقیق خدا تعالی پیدا کرده است یکصد و هزار آدم هم درین باب حکایت نقل می کند که آن سرور فرمود که مراد ربعضی مشاهدات عالم مثال که بعضی از اولیای الله در طواف بیت الحرام روی نمود چنین ظاهر شد که جماعتی همراه من طواف می کردند و من ایشان را نمی شناختم در اثنای طواف با من گفتند که ما نیز قبل ازین چند سال طواف خانه گذیده کرده ایم چنانچه الآن شما می کنید شیخ گفت که من چون این کلمه شنیدم در خاطر من گذشت که ایشان عالم مثال اند و مقارن این خطور یکی از ایشان جانب من نگاه کرد و گفت که من از جمله اجداد تو ام پرسیدم که چند سال است که والد بزرگوار نقل کرده اند فرمود که از قوت من چهل هزار سال گذشته من از روی تعجب گفتم که از ابتدای خلقت آدم تا این وقت هفت هزار سال بگذشته فرمود که از کدام نگوئی ما را این آدم که در دوره اول این هفت هزار سال خلق گشته شیخ می فرماید که مرا این وقت این حدیث رسول که سابق قلمی شد مضمون آنکه حق سبحانه تعالی هزار آدم مانند ابو البشر خلق کرده بخاطر رسید بعد ازان شیخ می فرماید می تواند بود بنا بر علی هذا که بعد از انقضای هر دوره از دورات سبعه سیاره نسل یکی منقطع می شود و دیگری خلعت وجود می پوشد و ازو می سیزمانند اول نسل حاصل می آید فهذا منافات بحدوث عالم و فنای آن بالاخره ندارد و چه اراده فاعل مختار هرگاه که این وضع مسمی بعالم تعلق گیرد و فنای آن مانند ایجاد نیست بذات او ممکن پس تواند بود بالاخره همچنانکه انبیا و رسل خبر داده اند بدین موضع سیر بقیام قیامت منتهی می گردد و دران روز حق تعالی جمیع افراد مسمی بآدم اولاد ایشان بروجهی که تفصیل بر وجهی در کتب بلغی مسطور است بیکبار خبر نماند و این نسبت بفاعل مختار هیچ اشکال ندارد و الله اعلم و بعضی از محققین حکما در بیان طول اعمار مردم سابق و قصر اعمار مردم این زمان گفته اند این سخن ازینست که چون تعلیم علی الاطلاق که سبب ایجاد موجودات جمیع کائنات است اقتضای آن نمود که اجرام علوی مؤثر باشد در اجسام سفلی و ازجمله اجرام علوی سبعه سیاره اند که تاثیر ایشان در سفلیات متحقق است لهذا اجرام علوی را بر اصطلاح حکما آباء عناصر اربعه را امهات می گویند و انچه از مؤثرات علویات و سفلیات و امتزاج سفلیات با یکدیگر حاصل میشود آنرا امولید ثلاثه که عبارت از معدن و نبات و حیوان است می نامند و می گویند که مدت سلطنت و ظهور آثار هر یک ازین سبعه سیاره هزار سال دنیاست و چون حضرت ابو البشر در دوره زحل بآخر زمانه سوم که دور دوم از هر یک خلقت وجود یافته عمر او و فرزندان او که دران دوره متولد شدند بسیار می بود چنانچه عمر آدم هزار سال رسید و همچنان عمر فرزندان او دراز بود و چون زمان ظهور دولت حضرت محمد خاتم الانبیا در دور قمر و زمانه چهارم یعنی بدور کلنجک بوده است اکثر لهذا اعمار ما میان هفتاد و شصت یا بیشتر و بعضی تا صد سال می رسند چنانچه آنحضرت فرمودند که اکثر اعمار امتی ما بین ستین و سبعین و لهذا متحقق علما آنست که چون این هزار

هفتم باتمام رسید هفته از ایام آلهی که هر یک روز از ان عبارت از هزار سال است باتمام خواهد رسید پس باید دانست که ایام آلهی نزد
ایشان بر دو قسمت صغار و کبار و صغار بایام زمانی یعنی دنیا تعبیر کنند و از کبار بایام آلهی و تکلة این تعبیر در کتب مسطور است و یوم زمانی
که عبارت از یوم صغیر است هزار سال است چنانچه در آیهٔ کریمه بیان بوسطه هر یک کالف سنة مما تعدون یعنی بتحقیق روزی بنزد پروردگار
تو هزار سال است و یوم کثیر از جمله ایام آلهیه عبارت از پنجاه هزار سال است تعرج الملائکة والروح الیه فی یوم کان مقداره خمسین الف
سنة یعنی بالا روند فرشتگان و روح بسوی الله تعالی در روزی که مقدار آن پنجاه هزار سال باشد و آنست بران بر تقدیر رفع بنائی
میان دولت که مقر سناظره است و فتوحات مکی می نویسد که یوم آخرت پنجاه هزار سال است و یوم عالم میان هزار سال دنیا است و آنکه
حکمای هند بر تناسخ اجماع دارند صاحب مرات الاسرار در احوال شیخ او حدی حامد الکرمانی حقیقت تناسخ روح می نویسد و آن آنست
که شیخ موصوف مردی بسیار بزرگ بوده است و صحبت شیخ محی الدین ابن عربی رسیده شیخ محی الدین در باب هشتم از فتوحات مکی از وی حکایت
نقل کرده است که شیخ او حدی کرمانی گفت که در جوانی خدمت شیخ رکن الدین سجاسی مرشد خود می کردم در سفر بودم شیخ در عمارتی
نشسته بود رحمت شکم داشت چون بجای رسید که آنجا بیمارستان بود در خواست گردم که اجازت دهد تا دارو بستانم که نافع باشد چون
اضطراب من دید اجازت داد رفتم و دیدم که شخصی در خیمه نشسته و ملازمان وی بپا ایستاده و پیش روی شمع افروخته اندروی مرا نمی شناخت
و من نیز او را نمی شناختم چون مراد دید برخاست و پیش من آمد و دست مرا گرفت و گفت صاحبت تو چیست حال شیخ خود باز گفتم فی الحال
دارو حاضر کرد و بمن داد و با من بیرون آمد و خادم وی همراه من شمع می آورد پرسیدم شیخ آنرا به بیند سوگند بروی دادم که باز گردد و چون
وی باز گشت من نخدمت شیخ آمدم و دار و گذرانیدم و آن اکرام وی را بگفتم شیخ تبسم کرد و گفت چون اضطراب تو دیدم مرا بر تو شفقت
آمد لاجرم ترا اجازت دادم و اینجا رسیدی ترسیدم که آن شخص امیر مغیث است تو التفات ننماید و شرمنده شوی پس از هیکل خود مجرد شدم
و بصورت وی بر آمدم و در موضع وی نشستم چون تو آمدی ترا گرامی داشتم و کردم انچه دیدی مؤلف مرات الاسرار می نویسد که این قسم
تصرفات از اولیای کمال عجب نیست حق سبحانه تعالی استعدادی خاص و تصرفاتی مخصوص به روحانیات این طائفه در اعیان نامه
داده است پیش از وجود عنصری روحانیت ایشان بقوت ولایت معنوی تصرف می کنند چنانچه حکایت دشت ارزق معروف است
که روحانیت علی دویست سال پیش از ولادت خود وجود مثالی گرفته سلمان فارسی را در شیراز نجات بخشیدند و حالا هم روحانیت
کاملان در هر امور بر اهل بصیرت اند اوصریح واقع می شود بلکه روحانیات کمال گاهی بر ارباب ریاضت چنان تصرف فرمایند فاعل
افعال او می گردد و این مرتبه را صوفیه بروزی گویند و در شرح دیوان علی و دیگر کتب صوفیه می نویسد که اکثر حکمای اشراق و هنود بر تناسخ قایل
اند می گویند که نفوس ناقصهٔ انسانیه متردد اند از بدنی به بدنی منتقل می گردند تا کامل شوند در وقت کمال قطع تعلق از ابدان می کنند
را مذهب قدما و آن بود که هر نفس را در آخرت بدنی ست شبیه مناسب اعمال و اخلاق او ست بعضی بصورت انسان و بعضی بصورت
حیوان و بنای ایشان پیدا شده اند که سخن در بدن عنصری است و آن غلط است و بعضی سخنان صوفیه هم بر یک تناسخ دارد و انسان البعد
طوایف اند و بیرون قایل حضرت شیخ نور بخش فی فرمایند که فرق بین التناسخ و البروز آن ست که چون روح از بدن عنصری انتقال
فرماید و زنیکه حمل چهار ماهه داشته باشد در رحم او نزول نموده وجود جدید موافق مستعد اهل عالم گرفته ظاهر شود این را تناسخ گویند و
بروز آنرا ناسوت که روحانیت کمال در بدن کاملی تصرف نماید و فاعل افعال او شود چنانچه ذات الوهیت بصورت انشش

بر شجره بر موسی تجلی کرد و به لسان حال فرمود انی انا ربک و نیز سید حسینی در شرح فصوص الحکم می نویسد که نزد محققان متحقق است محمد بود که بصورت آدم در سبعهٔ اطباء ظاهر شد و هم او باشد که در آخر بصورت خاتم بر آمد این را بروزات کمال گویند نه تناسخ و بعضی هم بر انند که روح عیسی در مهدی بروز کند که نزول عبارت ازین بروز است مطابق این حدیث صلعم لا مهدی الا عیسی بن مریم و الله اعلم بعضی ارباب تحقیق می کنند که بقایای این عالم صوری تا مدت چهار دوره است چنانچه مفصل در احوال شیخ سعد الدین حموی نوشته شده است پس تا سه دوره ملایک ارضی و حیات درین عالم متصرف بودند و عمل تناسخ دران قوم معمول بود و در دورهٔ چهارم حق تعالی عمل تناسخ مطلق نسخ ساخته چون جمیع اولیا و انبیا در دورهٔ چهارم وجود گرفته اند از ان جهت رد تناسخ نمودن بر ایشان واجب شد و بروز در هر وقت بوده است و آن حال نیز پیش اهل بصیرت هویدا است و هم آنجا می آرد که عیان نامه مظهر اسمای آلهی که فیض اقدس بیواسطه بدو میرسد و فیض مقدس آنرا گویند که از عیان نامه بر عوالم ناشی میشود عالم مثال مظهر اعیان نامه است و این عالم مظهر عالم مثال است پس همان یک حقیقت واحد است که بصفات متعلقه بصورت لطف که عیان نامه ظهور نمود با نکبوت لطیف در عالم مثال بصورت جمیع اشیا هویدا گشت و باز بتدریج درین عالم شهود که حادث و دنیا نیز گویند با نواع صورت مختلف یکسوت کثیف ظاهر شده است تا شیوع یابد آنکه این دورهٔ چهارم تمام گردد و قیامت سه صغیر بجمیع موجودات ربع مسکون بپا شود و حقیقت عالم کبیری در عالم خواست آلهی مستور است و سیر بعضی سالک تا آنجا بود بشیر در نحر در سنا هویت مطلق الوست و قال النبی اللهم ما نحرا نتنی پوشیده نماند که متوطنان هندوستان اکثر بت پرست اند و هر نوع هر کسی که خواهد بماند منعی و تکلفی نمی باشد از عبد الله بن سلام منقول است که شادی را دو جزو آفریده اند و یکجزو آنرا در هندوستان و یکجزو آنرا بباقی جهان داده اند و مصداق این سخن آنکه ساکنان ممالک دور دست چون روم و فرنگی و زنگی و ایرانی و تورانی همه در هندی آیند رفته رفته هندوستانی شوند و مفلسان و بینوایان بدولت می رسند شخصی خوش گفته بیت عجب ابرای رحمت تن فربه اند + در هندی توان دو سه روزی نفس کشید + و خدا تعالی نیز در کلام مجید میفرماید و جعلنا اللیل لباسا و النهار معاشا و از جلادت مردم هند عبارت از هندو بنت کی نیست که چون در برابر مانند آن مغلوب مخالف و دشمن شوند عورات و اطفال ایشان را کشند و کالای خانه بسوزند و دست بشمشیر برند و جنگ کنند این امر اتا کشته شدن بر زبان ایشان جوهر گویند که کنند و این امر اکنون نبوده و دیگر است چه در مغلوبیت زن و بچه باشند و بهیئت اجماعی حمله بر مخالف آرند و دست بردی کرده جان بسلامت بیرون برند و این نوع در میان زمینداران دیهات شایع است و زنان هندو را با شوهر خویش محبت آن قدر باشد که اگر زنی را شوهر بمیرد او خود را بلباس و زیور مثل عروس آراسته شادی کنان در آتش بسوزاند این چنین سوختن را بزبان ایشان ستی می گویند و زنانی که در خود جرات سوختن نیابند در لذات نفس خود چون اکل و شرب و آسایش و زیور هرگز تکلفی نکنند و به بدترین اوقات عمر خود را بسر برند و شوهر دیگر کردن میان ایشان رسم نیست و در مذاهب ایشان دست نباشد و هنود اشهر یعنی است ازان جمله مشت که همه ذکور و اناث هر روز که از خواب برخیزند اول غسل کنند بعد ازان همچنان پیاره پستر عورت که آنرا اهل اسلام لنگی گویند بزبان ایشان دهوتی نامند بسته بنشینند و تبان را در پیش نهند و پوجا و سمرن در میان پوجا و سمرن یعنی عبادت و نام خدا و بزرگان دین خود هر زبانی رند و کلام دیگر نگفتند و همیشه بر رخ راه نمایان دین خویش که مهادیو و پاربتی و راهم و لچمن و غیره باشند کنند و اقم حروف از هنود ان شنیده و فهمیده در باب بت پرستی حکایتی پرسید گفتند که ما خدا را شریک نمی دانیم و نه پرستیم و این بت ها صورت راه نمایان دین ما است

قول اول بعضی از اهل تحقیق

بیان قول تناسخ سعد الدین

قول عبد السلام

بیان بت پرستی هندوان

وقت پرستش پیش خود داشته تصویر میکل ایشان کرده خدا را پرستش می کنیم چنانچه شما وقت عبادت برزخ پیر و مرشد خود می کنید لیکن
مردم جهان ما را بت پرست می گویند باجمله چون از پرستش پیش خود داشته به بردارند اکثر مفلس و بیخانمان و یا آنکه پخته دست
کسی نخورد همچنان برهنه شده طعام به پزند بدین طریق که اول قدری زمین را جارو بسته کرده سه گین گاوی که در صحرا یا در چراگاه چیزی
نخورده باشد بمالند بعقیدهٔ ایشان پوتر بفتح بای عجمی و واو مکسور و تای فوقانی مفتوحه و رای متصله پاک و صاف باشد و آن
جای سرگین مالیده را چوکه بفتح چیم عجمی و واو مجهول کان نازمی های متصله گویند و اگر سرگین نباشد اندک آب بران بپاشند و چوله
طعام پخته شود همانجا برهنه سر یا یک لنگی بسته بنشینند و طعام پیش روگذاشته ادعیهٔ مقرره بر و خوانده تناول کنند و نیز از بانات
و شال لباس پوشیده و با بر دوش افگنده خوردن جائز دانند دیگر آنکه اگر کسی اندرون چوکه باچیزی از بیرون بچوکه اندازد آن
طعام چهوت بضم چیم عجمی متصله و واو و تای فوقانی متصلین یعنی نجس و ناپاک شود و ازان نخورند و بکار ایشان نیاید باجمله چون از
خوردن فارغ شوند لباس پوشند و بکار حرفه و کسب های خویش پردازند و ایضاً از زن حایض پرهیز کنند و تا زمان حیض کارهای
خانه از و نگیرند و ظروف و طعام وغیره از اجداد دارند تا که از حیض پاک شود و غسل کند بهمه کارها بار و یابند و معروف است که پارسیان
شب و روز را بست و چهار قسمت کرده اند و هر کدام را یک ساعت گویند هر ساعت شصت قسمت کرده اند هر کدام را یک دقیقه
اعتبار کرده اند که شب و روز یک هزار و یک صد و چهل دقیقه باشد و مقدار دقیقه انست که کسی فاتحه بسم الله بخواند اهل هند
روز را چهار و شب را چهار قسمت کرده هر قسمت را پهر نامند که مجموع پاک شبان روز هشت پهر باشد و هر شبان روز را شصت قسمت
کرده اند و هر کدام را یک گهری نامند و هر گهری را شصت قسمت کرده اند هر یک را پل گویند و کل شبان روز سه هزار و شش صد
پل بوده باشد و مقدار پل را ابراهیم چشم زدن او باز کردن گفته اند ایضاً اهل هند شست بر نیچ را یک رتی گویند و سه جو میانه نیز یک رتی باشد
و رتی عبارت از چیز سرخ است و از اهندی گنگچی گویند و هشت را یکماشه اعتبار کرده اند و چهار ماشه را یک ٹانگ که سی و دو رتی و
دوازده ماشه را یک توله است که تو بچه نیز ش گویند که نود و شش رتی باشد و پنجاه توله را یک آثار اعتبار کرده اند و ازین آثار قدیم
است که از بست و پنج تنگه خام در وزن و این کشه در شهرهای کهنه رائج است و چهل آثار را یک من و دوازده من را یکمالی و صد
مالی را مهنه نامند پوشیده نماند که وزن آثار غله در بهر مکنه و امصار اختلاف بسیاری دارد چنانچه اکنون در دیار راقم حروف
یک آثار شصتا و چهار توله باشد یقیناً صد هزار را یک لکهه خوانند و ده لکهه را آیوت و ده آیوت را که صد لکهه باشد یک کرور
نامند و صد کرور یک ارب و صد ارب را کهرب و ده کهرب را یک پدم و ده پدم را مهاپدم و صد پدم را
سنکهه خوانند و ده سنکهه را سمندر و کوره نیز نامند ایضاً در بید یعنی کتاب هنود بسیاری از علوم و فنون مندرج است و از همان
کتاب گویند اول در عالم غیر از آب چیزی نبود حق تعالی از ان آب گل نیلوفر پدید آورد و از میان آن گل برهما که ذریعهٔ آفرینش بزعم
ایشان اوست آن در صورت انسان ظاهر شد چنانچه او را چهار دهان بوده با لقاء از هر دهان او بید برآمده و آن چهار بید باشد
چه رگ بید و ساما بید و اتهرن بید و رگهه بید نامند و هنود را بر چهار بید عمل است و گویند که در یکی بید از بیدها از محمد نیز خبر داده است و ایضاً
هنود از بیدهای مذکور علوم و فنون بسیار برآورده اند و آن بزعم ایشان وسیلهٔ هدایت خلایق است و ابتدای بر بهما از ان کتب بسیار
علوم استخراج کرده اند اول بیان توحید و احد مطلق و معرفت یگانهٔ برحق نوشته اند و آن علمی است الهی که کتب شاستر یعنی

ششش کتاب ازان برآورده اند

گروه اول گویند که در موجود شدن هر چیز سه شرط باید فعل و سبب و فاعل چه فعلی و کاری را فاعل حقیقی بدون سبب نکنند اگرچه هرچه بخواهد بکند که فاعل معبود مطلق است اما ارادت الله چنین جاری شده و عبد را هیچ اختیاری نیست چون گل بدست کلال هرچنانکه خواهد ازظروف وغیره بسازد و گل بدست او مجبور و بی اختیار

دیگر فرقه گویند هرچه که بنظر نیاید فنا پذیر است و روح باقی است یعنی نفس ناطقه بسیط و مجرد است پس سعی کنند که روح از محسوسات مجرد شود

دیگر فرقه سوم گوید هرچه هست زمانه و وقت است چه همه بروقت معهود می شود و اینها زمانه را بپرستند + + + + + + + +

دیگر گروه چهارم گوید که حبس نفس یعنی دم عامل شوند به آن نور باطن را مشاهده کنند چون حبس دم بمرتبهٔ اقصا رسانید به هوا پرند و بر و پارو ند و بخاطرات قلوب مردم آگاه شوند و از ماضی و مستقبل خبر دهند و عمر دراز یابند

شش جمع گویند که عالم عین ذات است و این کثرت پیش از وهم اعتبار نیست هرچند عالم در لباس غیریت جلوه نموده و از دست لیکن همه اوست چون زیور از زر

گروهی گویند هرچه هست عمل است چه کشاورز تا کار نه درود و هرچه کار و همان درود یعنی این همه خیر و شر و نیک و بد بهشت و دوزخ نتیجهٔ اعمال است که درین جهان و بدان جهان بعامل میرسد و همچنین دیگر دهر شاستر از سید برآورده اند و آن عبارت از متنوعه و چاره گری عصیان و قیام نیکوکاری و مثل آنکه اسلامیان آنرا فقه گویند چنین کرم شاستر و آن علمی است که ازان شبناسند بیماری بدنی را که عارض ابدان شود چون قایل تناسخ اند گویند این بیماری فلان عمل که در جنم پیشین یعنی ولادت سابق سرزده اکنون در جنم یعنی پیدایش حال بگذاشته و عجب برآنکه چارهٔ آن از خیرات و خواندن افسون بتان کنند و ازان شفا رود دیگر پنجم پران یعنی تواریخ که متضمن است بر احوال قدسیه و عالم ملکوت و پیدایش جهان و جهانیان و احوال قیامت صغیر و کبیر و اخبار بادشاهان ماضی و مستقبل و حال وغیره و دیگر بیاکرن و آن علمی است از صرف و نحو در تحقیق الفاظ و اعراب وغیره و دیگر بیدک بدیا و آن طبابت که احوال صحت بدنی و مرض ازان دریافت شود تا بالعلاج پردازند و دیگر جوتک بدیا یعنی علوم نجوم و دیگر سامدرک یعنی علم قیافه ازان بر احوال نیک و بد انسان از خطوط جبهه و دست و پا وغیره هیئت و صورت انسان دریافت نمایند و دیگر لیلاوتی و آن علم هندسه و حساب است و دیگر شگون بدیا و آن علم است که از آواز مردم و جانوران و طیور و دواب وغیره خبر گرفته از تواریخ حال و مال اطلاع دهند و دیگر سد بدیا از رفتن انفاس یعنی بچپ و راست احوال نیک و بد سائل گذارش کنند و دیگر آگم بدیا آن علم است افسون و جادو و دوست کردن دشمن و دشمن گردانیدن دوست را و تسخیر ساختن جنه و علاج اقسام بیماری بافسون و دیگر اندرجال بدیا و آن علم نیرنجات است و طلسمات و تسخیر قلوب بزرق و مکر و تبدیل صورت یعنی سیمیای و داخل کردن روح خویش در جسم دیگران و امثال آن تعلق بدین علم دارد و دیگر رس بدیا یعنی کشتن سیماب و خاکستر ساختن زر و سیم منظرفات و معدنیات و دیگر گاڑ بدیا و آن علمی است از افسون مار و گژدم و رهائی دادن از گزند اینها و حاضر ساختن اینها بافسون و دیگر دهنک بدیا و آن علم تیراندازی است بهندی کمان را دهنک و تیر را بان

تیر نامند و دیگر رتن پرچها یعنی علم جواهر شناسی و دیگر سنک بدیا یعنی علم تعمیر خانه و مکان و هر گونه خاصیت آن از نیک و بد
دانستن و دیگر گمشاستر یعنی دانستن عیوب و امراض فیل و علاج آن و دیگر سالوتر بدیا یعنی شناختن عیوب و بیماری اسپ
و علاج آن و دیگر گان و هرب بدیا یعنی دانستن علم موسیقی و نغمه و سرود و معرفت و اصول و فروع آن و رقص که آنرا ارمالا
هندی سنگیت نامند و هم سنگیت نوعی از اقسام رقص ست و دیگر نرت بدیا یعنی بازیگری و رفتن بر رسن بهوا و امثال آن و دیگر
رسک بدیا و آن علمی ست که بسته شود بدان احوال مردان و اقسام زنان که آنرا اناتگا بهید گویند ایضاً معرفت زنان از
بدمنشی و چیرانی و دهشتی و شنکنی و منکامه یعنی عشق و محبت میان زن و مرد بقصص و حکایات انگیختن و دیگر کام شاستر و آن علم کوک
ست که عبارت از انواع اشکال مجامعت و انگیختن شهوت زن بحال و گویند هشتاد و چار گونه طریق جماع ست و سوداد و زیان
طریق هر یک و اشکال مغلوب ساختن زن در مباشرت با نزال و فرود آوردن منی زن و فریفته گردانیدن مفعوله را بر خود از جماع
همچنین دیگر علمها نیز بیان کرده اند از طبیعی منطق و بحث و مناظره ضرب و قسمت و اکثیر و تکثیر و امثال آن و این قدر رنم حروف
که مرقوم شود دانسته که همه علوم حکمای هند از کتب آسمانی خویش می دانند و دیگر در نهود چهارم شرم ست یعنی تبرهمرج یعنی
که خدا نشود تحصیل علوم صورت و معنی پردازد و دوم کرست شرم یعنی که خدا شود و بکار متعلقه دنیا پردازد و سوم بان پرست
یعنی در حالت کهولت چون پسر را میسر شود ترک دنیا کنند و بازوجه خویش معجر ارفته بعبادت پردازد و بغیر از نباتات و میوه های
دنیا تجرد و چهارم سنیاس که بطلاق از دنیا دست کشیده بریاضت شاقه پردازد و دیگر در نهود چهار برن یعنی چهار فرقه ست اول
برهمن که خود را از اولاد برهما پندارند و طریق ایشان بید خواندن و علم حقیقی آموختن دوم چهتری که بفرمانروائی سپاهانه سپر برند و
سوم بیس که بتجارت پردازند چهارم شدر که اهل حرفه و مردم بازاری باشند و دیگر در نهود در پیشان یعنی پاشند چون سناسی و جوگی
و بیراگی و نانک شاهی و امثال آن و اکنون که عبارت از وقت تسوید این اوراق ست بموجب روایت مؤلف تاریخ
صحیح صادق سعادت که از کتب هنودی نوشته یک هزار و یک صد و نود و دو هجری ست مطابق سنه یک هزار و هشت صد
و سی و پنج سموت ساکه شالباهن و بکرماجیت موافق سنه یک هزار و هفت صد و هفتاد و هشت ست که از تولد عیسی گذشته
از دور کلجگ چهار هزار و هشت صد و هفتاد و هشت سال و شانزده روز و چند گهڑی و پل گذشته و گویند که چون کلجگ تمام
شود دویگر بار ست جگ دور آید تا که قیامت شود از امهابهارت لوگویند همچنین تسلسل او وار باشد و هیچ یک دور از وجود
راجه ها و فرمانروایان دمی و اوتار یعنی پیمبران خالی نباشد تا اکنون قصه مهابهارت را قریب پنج هزار سال گذشته و از دور کلجگ
چهار هزار سال و هشت صد و هفتاد و هشت قریب سه سال گذشته پس از روی حساب یک صد و بست و یک سال از
دور دوابر باقی بود که مهابهارت شده و آخرش یک هزار و یک صد و نود و دو هجری هبوط آدم علیه السلام شش هزار و هشت
صد و چهل و یک سال می شود موافق روایتی که در تاریخ صحیح صادق از تاریخ هنودی نوشته و آن اینست که هبوط آدم تا وفات
نوح دو هزار و چهار صد و بست سال بود که از وفات نوح تا ابراهیم و موسی پانصد سال و از موسی تا سلیمان چهار صد سال
و از سلیمان تا سکندر پانصد و بست و چهار سال و از سکندر تا هجرت محمد منصد و یازده سال بود پس از هبوط آدم تا هجرت
پنج هزار و شش صد و چهل و نه سال باشد تا اکنون که یک هزار و یک صد و نود و دو هجری ست از هبوط آدم عرم شش هزار و

هشت صد و چهل یک سال گذشته لیس یک هزار و نهصد و پنجاه و سه سال از دو اپر جگ و چهار هزار و هشت صد و هشتاد و هشت سال در دور کلجگ بدین رو چون از دور دو اپر جگ یک هزار و نهصد و پنجاه و سه سال باقیمانده پس بعد از یک صد و بیست سال از روے محاسبه که در اقلیم اول است بعد از دو صد و بیست و شش سال یعنی از روے محاسبه چون دو صد و بیست و شش سال از دور دو اپر جگ بگذشت و هفتصد و بیست و هفت سال در دو اپر جگ باقی مانده نوح متولد شد و بقولے پس یک صد و پنجاه سال مبعوث شد یعنی چون یک صد و پنجاه سال از عمر نوح بگذشت آن زمان از دور دو اپر جگ پانصد و هفتاد و هفت سال باقی مانده بود که نوح بدعوت قوم نامور شده نهصد و پنجاه سال قبل از طوفان نوح بدعوت قوم پرداخت پس از عهد وفات آدم تا آخر ایام دعوت که قبل از طوفان نوح یکهزار و سه صد و هشت سال باشد و از جمله آن نهصد و پنجاه و سه سال در دور دو اپر جگ بوده سی صد و پنجاه و سه سال از کلجگ گذشته بود که بدعاے نوح طوفان واقع شد و بروایت عبد الله ابن عباس از هبوط آدم تا هجرت محمد مختار چهار هزار و یازده سال باشد از اول هجرت تا لیس یک هزار و یک صد و نود و دو هجری شش هزار و دو صد و سه سال میشود و بالجمله از اقوال هنود و کتب ایشان چنان معلوم میشود که در دور دست جگ رام و لچمن و کورو و پنڈو و غیره بر روے زمین فرمان روا بودند و آدم در آخر دو اپر جگ از بهشت هبوط کرد چنانچه در اقلیم اول در ضمن احوال سراندیپ گذشت و در کتب هنود قصه های عجیب و غریب که بمطالعه و مسامع آمد بعلت عدم دانش آموزی این قوم که بر امور ها و مضامین مستوره اش که در هر نکته هزار عالم شاهد حقیقت رو پوش است محروم و بی نصیب مانده و نزد یک جهالان و بیماران نادانے ازین مضحکه دست مید هد حقا اگر عمر وفا نماید و پیری بجوانی مبدل میشد در زمانه تحصیل این سعادت یعنی دریافتن حقیقت کتاب آسمانے ایشان که سراپا بر موز است و راه نمائی عشر تکده وحدت و بجان و دل میکوشیدم راقم حروف را آرزوے که درین شیخوخیت با وجود فسردگی حال باقی مانده همین است چه خوش گفت **قطعه** مرد خردمند هنر پیشه را ✤ عمر دو بایست درین روزگار ✤ تا بیکے تجربه آموختے ✤ وز دگرے تجربه بردے بکار ✤ بالفعل سطرے چند از اقوال ایشان که در معنی حقیقت نزاست و در صورت هوش ربا و ضمن احوال سلاطین دهلی و سلطنت گورو پنڈو مع حادثات زمانه ایشان بقلم خواهد آمد و بالله التوفیق

شاه جهان آباد در زمان سابق به اندرپت دهلی موسوم بوده مؤلف خلاصة التواریخ از کتب هنود نوشته که در زمان پیشین تخت گاه سلاطین هندوستان شهر هستنا پور بر دریاے گنگ بوده و فصحت و وسعت و آبادی آن شهر را در الوف بلا نهایت میگویند و در ایام سلطنت کوروان پنڈوان یکجا بودند چون میان فریقین مخالفت رو داد پنڈوان از هستنا پور برآمده در شهر اندرپت که الحال بدهلی مشهور است دار السلطنت خود مقرر کردند و در سمت چهار صد و چهل راجه یکه ما جیت راجه دگپال تونور نزدیک اندرپت شهر دهلی آباد کرد و بقولے راجه دهلو آباد کرد و بعد ازان راجه پتهورا والی اجمیر که بر دهلی دست یافت در سنه یکهزار و دو صد و کسر ما جیت قلعه شهر مذکور بساخت سلطان قطب الدین ایبک و سلطان شمس الدین التمش در قلعه راے پتهورا می بودند سلطان غیاث الدین بلبن بعهد ایالت خویش که آنزمان مسلطنت رسیده در سن سیصد و شصت و سه هجری قلعه دیگر تعمیر کرد و آن را کوشک لعل نام نهاد و سلطان معز الدین کیقباد در سن سیصد و هشتاد و شش هجری بر ساحل دریاے جمن شهری دیگر طرح انداخت و نام ان کیلوکهڑی نهاد و سلطان جلال الدین خلجی در کیلوکهڑی مقیم گشت امرا درین نزدیکی عمارت ساختند شهری عظیم بارونق آباد

شده و بدهلی موسوم گشت و سلطان علاء الدین خلجی در عهد خویش شهر کوشک سیدی عمارت نمود و تخت گاه ساخت و تغلق شاه در هفتصد و هشت و سه هجری شهر تغلق آباد بنیاد نهاد و پسرش ملک فخر الدین جونا الخ طب بالفخان در سه روز حدود و آن شهر ایوانی هزار ستون تعمیر نمود و سلطان فیروز شاه کوشکی و دیگر مسمی بفیروز آباد که عهد محمد شاه و پسرش احمد شاه از سلاطین گورکانیه بکوتله فیروز شاه مشهور بوده عمارت نمود راقم حروف وقتی آنجا اقامت نمود چون در تمام شهر دهلی آب شور است و اگر آنجا منبع است که بطریق چاه تا سه گز زمین حفر کردند تا آب برآمد و در آن بعضی میگذارند که از ان ممر آب شیرین بدان چاه رود و آب چاه محفوظ گردد و آن را در ذایقه شیرین گردانند و استعمال میکنند آب بغایت ثقیل و مضر باشد و انواع بیماریها از آن تولد کند و دیگر آب نهر است که جابجا جاریست و استعمال آن در احراجات دیگر است و کسانیکه بر ساحل دریای جمن باشند آب جمن استعمال کنند و آن نیز بنا بر قاذورات و حس و خاشاک شهر بلطافت خود است اما تا هم از آب منبع شهر بهتر است در کوتله فیروز شاه چاهی بود که آب آن چاشیرین و خوشگوار و بغایت سبک بوده از چهار گهری شب مانده تا وقت عشا تمام مردم شهر شاه جهان آباد از ان چاه آب کشیده میبردند برای بیماران و مریضان بغایت مفید بود و تندرستان را صحت و اعتدال مزاج بحال میداشتند و از کثرت برداشتن آب هر روز وقت عشا آب چاه کم میگشت و هر روز این قضایا واقع بالجمله سلطان مبارک شاه مبارک آباد بنیاد نهاد و همایون بادشاه گورکانی قلعه اندرپت را تعمیر کرد و مرمت فرموده دین پناه نام نهاد و خنگاه خویش ساخت و شیر شاه افغان در عهد خویش قلعه علاء الدین خلجی را که بکوشک سیدی مشهور بود و بران گردشهری دیگر طرح انداخت پسرش سلیم شاه قلعه غایت متانت و حصانت تعمیر کرد و از اسلیم گذه نام نهاد که تا حال در میان جمن محاذی قلعه سابق الذکر شاه جهان آباد قائم است دور سنه یکهزار و چهل و هشت هجری مطابق سال دوازدهم از جلوس خویش شهاب الدین محمد شاه چنان از سلاطین گورکانیه نزدیک دهلی شهری آباد کرد و بشاه جهان آباد موسوم گردانید اکنون شهرهای سلاطین سابق از نام افتادند و شهر شاه جهان آباد مشهور گردید و در شاه جهان نامه مینویسد شاه جهان بادشاه در ظاهر دار الملک دهلی متصل نور گذه شرقی بدریای جمن که قطع وسیع بدیع بود بنیاد آبادی شهر و قلعه تجویز فرموده و شب جمعه پنجم شهر ذی الحجه در سنه هزار و چهل و هشت هجری مطابق سال دوازدهم از جلوس بنای شهر نهاد و نهر یکه سلطان فیروز شاه در ایام سلطنت خویش از خضر آباد تا صف میدان شکارگاه او بوده آورده و آن پس از حلت او بمرور ایام از جریان آب باز مانده بود حسب الحکم از منبع تا ممر قدیم در آنجا نهری جدید حفر نموده بنا عمارات رسانیدند و اساس عمارات قلعه شاه جهان آباد در مدت هشت سال بخرج سبلغ پنجاه لکهه روپیه اتمام پذیرفت بالجمله آن شهر از نزهت باغ و صحرا از جمیع شهرهای هند ممتاز است و هوایش سه تر از هوای اکبر آباد است مؤلف هفت اقلیم از تواریخ هند مینویسد که شهر دهلی در عهدی و عصری نهایت آبادی داشته و بعد ازان نوعی خراب گشته که مسکن و وحوش و طیور شده راقم حروف در عهد سلطنت محمد شاه شهر شاه جهان آباد را در کمال آبادی و رونق مشاهده کرده که آن رونقش را نمیخواست و چنان شنیده بیان کرده اند که بالجمله شهر پناه شاه جهان آباد را از سنگ خام و غایت استحکام آراسته شاه جهان بادشاه است که بصرف چهار لکهه روپیه صورت اتمام پذیرفت و گویند که علیمردانخان در انشهر نهری از رود جمن از جای آب تراز و کرده بریده آورده و آن در کوچه و بازار انشهر جریان سیدارد و آن غلط است واضح آنست که گذر ست و در وسط انشهر مسجد جامع بادشاهی نیز از بنیه شاه جهان بادشاه معهی بمسجد جهان نماست که از سنگ سرخ تعمیر یافته در سن هزار و پنجاه و شش هجری باتمام سعد الله خان و فاضل خان بانجام رسیده

باهتمام آن هر روز پنجهزار نفر از بنا و سنگتراش و نجار وغیره جمع آمده کار میکردند باهتمام سعد الله خان در مدت شش سال بصرف کرور روپیه
صورت اتمام پذیرفت و اندرون آن مسجد تخته های سنگ مرمر گسترده از آهک و گچ اتصال داده و مجرهای از سنگ موی که سیاه میشود تعبیه
کرده از تفاعش چندانکه بانگ مؤذن بگوش افلاکیان رسد و وسعت آنقدر که عالمی در آن بگنجد و حوضی مقطع با فواره پر از آب صاف
سر و سط آن ساخته اند و دیگر عمارات و باغات و مساجد و حمام و مدارس و خورنق و دکاکین آنشهر بیرون از حصر و در نهایت خوبی و لطافت
و پاکیزگی بیرون از حد بیان ست و مقبرهٔ همایون شاه در کیلوگذی کتیبا دواقع ست و عمارتی بدان خوبی تا اکنون کسی نشان نداده
و مقابر علما و فضلا و سلاطین و امرا و وزرای دهلوی و حمید الدین ناگوری و امیر خسرو دهلوی و دیگران زیارتگاه خاص و عام ست راقم
حروف همراه مبارز الملک سر بلند خان در عهد سلطنت محمد شاه در سن دوازده سالگی بشاهجهان آباد رفت آنوقت شهر موصوف در کمال
رونق و آبادی بود خوبی و لطافت عمارات آنشهر و کثرت ازدحام خلایق را چه بیان نماید که هنگام شام در چوک سعد الله خان و
چاندنی چوک از هجوم مردم گذار سوار هرگز نبوده مگر پیاده و آن هم بمسافت ده بیست قدم را و در آن جمع گشتن میرفت و برزن و بازار همه
گلزار و باغ و بهار بوده و افراط اجناس و امتعهٔ متنوعهٔ هر امصار در آن و یار آن مقدار که اگر کسی خواهد آلات و ادوات جشن سلطانی
و اسباب امارت و وزارت از صامت و ناطق و امتعه و اقمشه و غیره اشیای مطلوبه دریکروز از صبح تا شام چندانکه خواهد خرید نماید و
باجوره و کرایه نگیرد و همبر بوده این مبالغه نیست چه از جمله معمولات آن شهر بوده و دیگر از اکل و شرب و هر اشیای که در بهشت پاس با
شبانروزی هر وقت که بخواهد بقیمت حاصل نماید و دیگر همه چیز را بایع و مشتری بوده مگر بول انسان و خیو که آب دهن باشد رایگان بزمین
می افگنند و دیگر انتلات و شکوه و قوانین بادشاهی تا بحانویسندان جمله آنست که روزی مبارز الملک سر بلند خان دوازده نفر
عمده از روسای عساکر خویش جهت دانیدن منصب و نوکر بادشاهی گردانیدن بدار السلطنه همراه بردراقم حروف نیز در
آن جماعه بود چنانچه بمنصب دوهزاری و پانصدی ذات و هزار سوار بمراتب و خطاب خانی و انعام خلعت پنج پارچه سرافراز گردید
ضابطه و قوانین بادشاهی چنان دیدند که امیری از امرا در هر کس را که از رفقای خویش این مرتبه عظما شاسد تجویز کرده همراه خود بقلعه
کهدار السلطنه ببرد و اندرون در دیوان خاص خلعت از سرکار بادشاهی بپوشانند چنانچه مامردم خلعت پوشیده بمجلس
تا آنگاه که برآمد بادشاهی از باغ که سمت جنوبی بوده شد مامردم بخاستیم و اندرون دیوان خاص صحنی دیدیم در نهایت وسعت
و فراخی و مصفا که تجا اگر حسی برای خلال جویند نیابند و بطرف مشرق آن عمارت دیوانخاص غرب رویه در نهایت زیب
و زینت بارتفاع دو قد آدم تا مکانهای معلقه و در کمال پاکیزگی با پرده های بانانی رزدوزی ثلث بافی که بر هر یک در سته
برداشته چندانکه مقدار نیم در مکشوف گذاشته و درهای عمارات دیوانخاص سیکے بطرف مغرب مقابل دروازهٔ باغ موصوف
بوده و پائین دروازهٔ باغ و دیوانخاص و دیگری بر طرف مشرق مشرف بدریای جمن که آنرا جهرو کهنامند و طرف جنوب دیوان خاص
دروازهٔ محل سرای محاذی دروازهٔ باغ موصوف بوده و پائین دروازه باغ و محلسرای مسافت صحن دیوان خاص قریب بصد قدم انسان
صد قدم انسان ده باشد و اندرون صحن جانوران طیور چون بط و فیل مرغ شتر مرغ و مثل آن سیر کنان و هر سو چمان و دوان و چندین
کسان بر آن مقر که بخیال طیور را نجا افتاده نماند بالجمله تا مردم دروازه دیوان خاص را چند قدم پس گذاشته صفی زده رو بشرق
طرف دیوان خاص ایستادیم بعد نیم گهڑی بر آمد بادشاهی از در باغ و بر تخت طلائی شده یعنی بی سایه سوار بر آمده متوجه محلسرای

اشتباه اصلاحات مشکل
تصحیح

شد و این اثنای شخصی یکی را از مامورین نام برده آنکس از صف برآمده بمقابله سواری بادشاهی سلام کرده دست بسته استاد شخصی نقاره کوچک
از نقره برده پیش وی نهاده و دیگری برده دست برداشته پیش رو سم بسته بآواز بلند بالحان خوش گفت که فلانی بمنصب امیقدر و
خطاب خانی و عنایت مراتب نوبت سه افراز گشت چوبی بر نقاره زد و آنکس تسلیمات نموده بصف آمد و بایستاد و سومی آنچنان
راتم بود کهاز صف برآمد و پیش رفت در و برو سے تخت بایستاد و شخصے سراب نوع که عبارت از علم است بدستم داد و گفت که فلانے
بمنصب دو هزار و پانصدی ذات و هزار سوار و خطاب خانے و مراتب نوع سه افراز گشت آن گاه تسلیمات کرده بصف قمر اگر گشتم
و همچنان دیگران بمراتب رسیدند از در باغ تا در مجلسرا سے مسافتی که بود آنچندان نبود اما بیقوتیان تخت که عبرت از کهاران
و سقالان تخت است بآن تمکین و آهستگی قطع مسافت کردند که ما همه مردم بمراتب و مناصب رسیدیم و هنوز تخت محاذی سراول
صف رسیده بود دیگر جماعت پیش تخت اهتمام میکردند و بعضے ازان کوتک یعنی توته نقره را بر سپر خود می زدند و دبار آواز ملایم
در غایت فصاحت میگفتند که باادب و ملاحظه باشید و دیگر الفاظ نیز میگفتند و اعتماد الدوله قمر الدین خان و نبیرهٔ ابن محمد امین خان
و صمصام الدوله خانداوران خان امیر الامرا بختی الملک و مبارز الملک سربلند خان و برهان الملک سعادت خان برادر شان الدوله
طرهٔ باز خان و دیگر امیران از دست راست و چپ پیاده و در جلو بودند همه را نظر بسوی بادشاه بود که کدام وقت چه فرماید
گوئی که همچو تصویر بر چشم یار بودند چون تا دروازهٔ مجلسرا سے سی و چهل قدم مسافت صحن باقیمانده همه امرا خدمهٔ شاهی سوای دوده پنج نفر
خواجه سدا ناظر شمل بهروز خان و خاوند خان وغیره که همراه تخت بودند مع مامردم قریب دو صد کس یک صف رو بجنوب
طرف دروازهٔ مجلسرا سے عقب تخت بادشاه دست بدست بایستادیم چون تخت بادشاه بدر مجلسرا سے رسید بادشاه
اندکے رو بقفا کرده بگوشه های چشم بگرسیت همه ها تسلیمات کردند و آن آداب رخصت بوده **خبر آمدن ایلچی شاه ایران**
دو دیگر دهان ایام ایلچی بادشاه ایران رسیده شاه پس ازندتها دیوان عام کرده و اعیان مملکت ملازمت ایلچی بار دیوان عام مقرر
کردند و به تیاری آن پرداختند بادشاه بعد تیاری و آهستگی دیوان عام فرمودند امروز ایلچی بایکصد نفر معرفت سید سعادت خان ملازمت
نموده همه را خلعت گرانمایه عطا شده از دروازهٔ طراق و شکوه بادشاهی مشاهده رفته از انجمله آنکه از لال کثه دیوان عام تا دروازهٔ
نوبت خانه که سمت مغرب مقابل دیوان عام است و دروازهٔ عدالت که سمت جنوب دیوان عام است دروازه بزرگ دیوان خاص
که پهلوی دیوان عام طرف مشرق است این همه عمارات دیوان عام و گوشکهای اطراف از هجوم منصبداران بادشاهی و نوکران امرا
مملو بود چنانچه گذاره از ان بدشواری خطر می آمد و از صدای چوب چاوشان و اهتمام چوبداران گوشهای سامعان کر گشته و از طرفے
صدای نوبت خانه که بصوت رسیده و آنهمه ایستاده می نواختند فیلان کوه پیکر را از رنگهای متنوعه پیشانی شان طرم سرخ زرد کرده
و جلهای بانات و مخمل و کار چوبی مورلبقی بر پشت افگنده و گردن از رنگ و رنگوله بالسته و آراسته و هر سه بان از بانات
سرخ زرد وزی با جهاز مرصع و کلابتون گذاشته و افراشته در پیش سلطان به تونک و مراتب خویش آمده از خط طوم
سلام کنان و از طرفے اسپان خوش سطر از عربی و عراقی و ترکی و نازے مختلف اللون برنگهای گوناگون از حنا و نگار و رنگ
منقوشش مانند غنچه گل و سنبل گلکاری کرده بازین و ساز طلا و نقره و مرصع کاری بجواهر نفیسه تیاری کرده و لحافهاے
زربفت بران افگنده و ایستاده و در کشکره نقره که از بیرون بعد از کشکره سرخ چوبی اطراف دیوان عام بوده در آنمیان

هریک از امرایان عظام در عمارت و انعام بمرتبهٔ قصریه خویش جابجا مانند نقش دیوار دست بخدمت بسته ایستاده و دیگر دون لال کثره
که از طرف انتهای عمارت دیوان عام بوده امیران و متصدیان بادشاهی قیام میداشتند و برون آب تا حالیکه عبارت از ریسمان
ریشمی کنده و پرکار مقدار بازوی ایشان و کمتر ازان که آنرا باستونهای خوب بسته و مانند جان بینده بودند و سته دریکی براست و چپ
و پیش روی آن گذاشته بودند و دیگران جاداشتند و ازان در ها آمد و رفت میکردند مگر منصبداران ازدو بخشی و پنجاهی و سه شتی بودند
دو صدی و سه صدی و مثل آن و نوکران و امرا مخلوط بهمدیگر از بیرون جالی تا گلال پاره که عبارت از بانسهای که بطین سرخ
رنگین کرده یکی بر دیگری محرف گذاشته میخهای آهنی و نقره هر دو سو آنرا از ستونهای چوبین سوراخ کرده گذرانیده مثل ٹٹی و دیوار
مشبک ساخته و زمین فرو برده افراشته بودند و بدستور جالی سه دران سر گذاشته بودند در انجا قیام میداشتند بر دنا
چوبداران ایستاده بیرون و اندرون گلال پاره و نیز نوکران امرا چنان که گذشت جمع بودند و دیگران حشری آنبوه از خلایق همه
بیرون گلال پاره بوده و اینهمه از جالی بگلال پاره بمسافت بست و سه قدم زیر سائبان های سرخ که اندرون و بیرون گذاره
بودند بغایت وسیع و رفیع برافراشته بودند از گلال پاره تا دروازهٔ توپخانه که مسافتی بعید داشته عمارتی
نشست گاه بادشاهی که شه نشین نامند و آن مقامی رفیع و مختصر در چاق و سعت عمارت دیوان عام تلقین
بدیوار آن ساخته بودند تخت بادشاه آنجا گذاشته بر آن بادشاه نشسته پارچه سرخ پوشان که لباس ایشان
از بانات سرخ بود تفنگ و دیگر اسلحه گرفته دوش بدوش و قدم بقدم دو رویه که فاصله میان ایشان سه چهار
گز بین ایستاده تا تند نظر بادشاه صاف دبی حجاب بسلامگاه رسد دران باره کسی را آمد و رفت نبوده هرگاه که بادشاه
کسی را از امرای عظام چیزی انعام میفرمود بسلامگاه تا بدر نوبت خانه میرفت و تسلیمات مینمود و باز می آمد و بجای خویش
می ایستاد و آنروز از قوانین بادشاهی بسیار دیده که شرح آن اجمالا کند بالجمله بادشاه تا سه گهڑی نشست و برخاست
بدریچه که عقب شه نشین بود مراجعت فرمود آن مجلس تمام گشت کسانیکه زیر عمارت دیوان عام بودند برای تماشا
قصد رفتن بالا کردند و آنانکه بالای عمارت دیوان عام بودند عزم فرود آمدن کردند عجب هنگامی و کشمکش از
تردد مردم بر زینه ها رو داده راقم حروف دران اژدهام از مردم خویش جدا گشت متردد تلاش افتاد و بعمارت
دیوان عام رسید و لال کثره و کثرهٔ جالی نقرئی را تماشا کرد و فرش آنجا همه قالین های گلگون کشمیری و کابلی و بغایت
صفا و پاکیزگی بوده سیر کنان بجائی رسید که اعتماد الدوله قمرالدین خان وزیر با گروه خویش آنجا نشسته بود و از
بادکش ها بر آن باد میزدند و از گلاب تاشهای طلائی مرصع گلاب بپیش میکردند بدستور طرفی امیر الامرا صمصام الدوله
چاندورانخان بهادر بخشی الملک با جماعهٔ منصب داران عمده نشسته از انقدر محنت ایستادن می آساید چای
روشن الدوله طره باز خان با گروه منصبداران و از رفقای خویش بیتاب نشسته خادمانش گلاب برایو می آرند راقم حروف گوید
که باین نازک مزاجی و آسایش عاقبت شهر شاهجهان آباد ویران مسلطنته هندوستان خراب گشت بالجمله سیر کنان
بجای رسیدم که گروه ایلچیان حلقه زده نشسته بودند در بر یکی خلاع فاخره و چیغه و سرپیچ مرصع از انعام بادشاهی بر سر آنکه رئیس بود
سوای خلعت جواهر و بالای مقرر اید که بر یک مقدار کنار خود صحرای باشد دیگر دون آویزان داشت شوکت و حشمت بادشاهی را دیده با خود تبسم کنان

می گفتند که بادشاه هندوستان خدائی می کند از انجا که هر کسے را زوالی مقرر است پس از چند سال بعد قتل عام شاه جهان آباد که نادر شاه والی ایران کرده بود در عهد همایون محمد شاه پس نسبت سالگی آنشهر را دیدم در آبادی و رونق ماند سابق نبوده و آن هنگام بادشاه را میل خاطر بتصرف اکثر درویشان بود در ایشان متصوف را در مجلس جمع می ساخته ضیافت ایشان میکرد و در میان ایشان می نشست و مسایل تصوف می پرسید از انجمله ست که وقتی سوال کرد که مرغ از بیضا است یا بیضه از مرغ پس درین هر دو تقدم و تاخر کسی است بهتر سکه قرب اوال قرب فرائض اپرسید از نبی سمع نبی بصر و از ما رمیت اذ رمیت الی آخره جواب شنید دیگر در سلطنت غرز الدین محمد عالمگیر ثانی ابن مغز الدین جهاندار شاه بن بهادر شاه پس از تاراج آنشهر کهنه دهلی که جواهر سنگه جات هنگام بلغنے وزیر الممالک ابو المنصور خان در عهد احمد شاه ابن محمد شاه و بار خراب کردن شهر کهنه و نو در احمد شاه ابدالی دورانی کابل و قندهار در عصر عالمگیر ثانی بر هر دو شهر صدمه عظیم رسانیده چه بطمع و فینه عمارات آن شهر را ازیخ کنده و مبالغ بیشمار گرفته مراجعت بدیار خویش نموده راقم حروف همراه ملیقلیخان شش انگشتے انجا رفته بود آن شهر را بغایت ویران یافته چنانچه شهر آب نداشته و خشک افتاده و بر در قلعه بادشاهی بجای گل و ریحان گلخن بوده و بجای هجوم مردم چیزی چند از گماشتگان در نواح سبزه چرا میکردند و اندرون قلعه در عمارت دیوان عام نوکران نجیب خان روهیله که منظور توجه غیاث الدین خان وزیر عالمگیر ثانی نبیره نظام الملک آصف جاه نجیب الدوله شده بود اسپان بسته بودند و آخور و سرگین جا بجا توده گشته بود هر گاه راقم حروف و ملیقلیخان بسواری میرفت و چون سعد الله خان و چاندنی چوک بخدا کتی چند بنظر می آمدند قدری باز از خاتم و کهاری باولی آبادی و رونق باشد دیگر جا با آبادی متعدد و اندک بوده و اکثر جا ها شکل جو رعام و کهیل پوره مطلق ویران و خراب بوده که کسے نام آنجا ها را بیاد نداشته از دست حرامیان تا مزار پر انوار قطب الدین بختیار کاکی رفتن ممکن نبوده و دو دسبت کس متفق شده بزیارت شیخ نظام الدین اولیا خوف ناک میرفتند فاعتبروا یا اولی الابصار آن وقت بادشاه عالمگیر ثانی در قدمیه باغ استقامت میداشت و بر در باغ در خیمه بزرگ و وسیع و فرح بخش نشسته بودند روزی راقم حروف با چوبداران شاهی در ساخت و نقدی با آنها داده اندرون خیمه رفت و مجلس جشن را تماشا کرد که در کمال بی رونقی بوده چه تمام خیمه فرش قالین مستعمل بوده و در وسط خیمه شاهیانه مخمل سرخ کار چوبی مستعمل تر الیتاده های نقره و یا طناب های ریشم افراشته بودند و زیر آن شاهیانه تخت مربع از چوب بعرض و طول شش هفت گز نهاده و قالین بر آن گسترده و بر آن تخت بزرگ تختی از چوب رنگ آمیزی کار کشمیر شده و مختصر گذاشته و بادشاه محصب و مهذب بلباس سفید و سیاه از دستار و جامه بر سر و در کرده بر آن تخت مختصر کشاده رو نشسته و بر تخت بزرگ که سه طرف از اطراف و جوانب تخت خورد مثل غلام گردش خالی بود و طرف دست راست بادشاه سه نفر و طرف دست چپ نیز چهار نفر از شاهزادگان و پسران و بندگان عالمگیر ثانی بادشاه مجموع هفت کس نشسته بودند و شاهزاده والا گهر که اکنون بر تخت سلطنت نشسته است منجمله آن هفت تن بوده دست و دیگر بر تخت اول پیش روی بادشاه مایل بطرف راست پسر خاندان که بجای پدر بخشی الملک بوده ایستاده و غیاث الدین خان ابن غیاث الدین خان این آصف جاه جامه مکهی که در وقت پیشین تا عهد محمد شاه کسے با جامه مکهی بدربار میرفت و مندیل رنگ در بر و دستار شلث آن بر سر و بجای کمر بند دوپٹه مندیلے

در کمر و ما انچه ها گل بسته که سروبن انرا از کلابتون گرفته بودند گوئی کاله مروارید بدست بگردن حمایل کرده در انا القدر که از کمر گذشته مانند
سیمرغ رسیده و عصای از سیب که صدف مانند و در دست گرفته بر همان تخت بزرگ بر طرف دست چپ محاذی پسر خان و مورد انجا خان
پیش بادشاه ایستاده و هر چه بادشاه می پرسیدند تبسم کنان جواب آن بعرض میرسانیدند آن هنگام آداب محمد شاهی بدام
آمد پوپیته بادشاه عطر از عطر کش بدستش داد و بسلام گاه رفت و آداب و تسلیمات بجا آورده و باز آمد و بجای خویش بایستاد
و دیگر بار بنظر توجه بر پسر خانه دوران خان انداخت و سپر پیچ مرصع بر سرش از دست مبارک بست و طره زمرد بر گوشه دستار
او ر و آن نیز بدستور بسلام گاه رفت و آداب و تسلیمات بجا آورده بجای خود قرار گرفت همگی جهل پنجاه کس امرایان مثل نجیب الدوله
و شاد سخان انغان و علیقلیخان نشش انگشتی دور و یه زیر تخت بزرگ ایستاده بودند مجموعه مردم مع خدمه صد و پنجاه کس شمار کردم
و شخصی سپر و شمشیر و غلاف بانات سرخ و حاشیه کار چوبی با غلاف کلابتون و دیگر چیز شاهی با جهالزمرواریدبدست گرفته
مقابل بادشاه اندک مایل چپ دست راست بادشاه پس پشت امرا آخر صف ایستاده بودند و دیگر طرف راست بادشاه
عقب شاهزاده های آسوی جماعه اقبال و هنرال و بمکیه مردم اهل طرب و بدستور جانب چپ پس پشت شاهزاده های
دیگر طرف طوایفان و لوایان عقرب صورت و دیو سیرت بهیئت اجماعی در رقص و سرود بودند که غیر از اصوات ناملایم
بسمع نمیرسید هنگامه جشن ما گرم میداشتند بیادم آمد که در عهد محمد شاه پیش از بادشاهی روزی روشن الدوله طره باز خان
امیر الامرا خانه دوران خان و سربلند خان و سید سعادت خان را بضیافت خوانده از جشن طوایفان آن مجلس چه نویسد
گوئی خیال پری بوده و یا حواران برای آزمایشدن هوش مردم از آسمان فرود آمده بودند خوبی نغمه و رقص بیرون از تحریر
بوده شاید اینوقت کنیزکان ایشان جای ایشان گرفتند یا انزوال بایشان هم رسید بالجمله چون آفتاب بافق نبوت
رسیده بادشاه هر یک امرا را یک سره بان انعام فرموده برخاست و بر تخت سواری که نهایت مختصر بوده نشست بهو بیان
آنرا برداشته اندرون باغ بردند شاهزادگان و وزیر و بخشی و علیقلیخان و نجیب الدوله برکاب رفتند و از انجا رخصت
شده برآمدند بالجمله جانب مشرق شاهجهان آباد صوبه اکبرآباد و جنوب صوبه لاهور و مغربش صوبه اجمیر و شمال کوه
کماؤن ست و طولش از تلول که جانب مغرب اکبرآباد ست بالودانه که بر ساحل دریای ستلج واقع ست یکصد و شصت
کروه و عرضش از سرکار زیواری تا کوه کماون یکصد و چهل کروه باشد از سرکارهای شاهجهان آباد سرهند و حصار فیروزه
و سهارنپور و سنبهل و کمان و بداؤن و ریواری و نارنول انجمله هفت سرکار مستقل بر دو صد و سی و نه پرگنه و چهار کرور
و شصت و سی لکهه و سی و پنجهزار دام و نقل انصوبه ست و درین صوبه بر سمرک برتن دو دریاست یکی جمن که چشمه
آن ظاهر ست اما بقول سیاحان صاحب خلاصة التواریخ مینویسد که بعد از برآمدن از چین قطع کهار نموده در ولایت بشهر
میرسد گوئید از انجا طالبسیار میشیو و ساکنان آنولایت از سنگریزه های آنجا بجهت زر احاصل میکنند در غازی پور با
راقم حروف شاه فدا نامی درویش سیاح که تازه از شمال آمده بود میگفت که از غازی پور بسمت شمال مایل مغرب
شهری کلان بقطع مسافت دو ماه و در راه نهرهای عظیم و جاهای پیدا دارای برف باشد که مسافر نشد تا آن تردد کند و آن شهر
را الماسه نامند و بشد و لاشر نیز گویند اکثر انجا مردم چین و ختا آمد و رفت میدارند و بسیاری از مردم کشمیر در آن شهر آباد اند

و اشیای نفیسه از ظروف چینی و آبگینه و پارچه چین و شالهای کشمیر و زعفران ازان بود و بانگ و نماز بسبب مردم کشمیری که اکثر مسلمان اند و انجا سکونت دارند شنود و راجه انجا که هندو ست متعرض بانگ و نماز نمیشود و گاو و گوشت انجا فراوان باشد و ساکنان انجا همه متمول و مسافر دوست اند با امام علی برادر زاده راقم شخصی سپاهی پیشه که ازلها سه آمده بود تعریف ازرانی غله وغیره افشه میکرد و از گوندتا لها سه منزل بمنزل نویسانیده و از چون آن کاغذ بروقت تالیف این تاریخ حاضر نبود مفصل مرقوم منازل نگشت بالجمله دریای جمن ازان شهر گذشته در ولایت سرمور رسید راجه انجا بخواقین هند از راه دریا کشتیهای پر از بار کرده بطریق هدیه میفرستد عوام آن راجه را برلی گویند نزدیک شهر سرمور دریای مذکور از کوه برآمده بزمین مسطح و هموار جاری شده دران مکان شاهجهان بادشاه بر ساحل دریا عمارتی عالی تعمیر نموده وزرا و امرا در انجا عمارت ساخته مخلص پور و ثانی بقبض آباد مسمی گشته ازین جا شاه نهر که درحقیقت نصف دریای جمن است بریده بشاهجهان آباد آورده اند بالجمله دریای مذکور بعد برآمدن از سرمور بر اکثر محال گذشته بآنان شاهجهان آباد رسیده ازانجا بمسافت پانزده کروه تا بآن شهر متهراو گوکل و بندرابن رسیده بعد ازان باکبر آباد و ازانجا تا مان قلعه اماوه و شهر کالپی و ازانجا بشهر اکبر پور براه اوه راجه سریر اکبر شاهی می آید در اکبر پور بر ساحل آنجا عمارت راجه سریر واقع است و دریای جمنل نزدیک اکبر پور در بیاسی اوه و دیگر دریا با از جانب کوندوار تفاوت یکدیگر در جمن داخل میشود ازانجا بمحل ملکوشه گذشته بسمت جنوب شهر آله آباد و متصل قلعه آن شهر گذشته قرب دروازه ترمیی که یکی از دریای خورد قلعه مذکور است یکیک اتصال جنبانده دومی دریای گنگ از سرمنشی و اصل شده بسمت باعتقاد هندو دار بهشت نازل شده بعد مسافت از بهشت برگوه کیلاس از انجا بولایت چین رسد بر ولایت تالیف خلاصة التاریخ که از شاه نامه فردوسی طوسی اعتقاد کرده می نویسد که عمارت شاهزاده سیاوش بن کیکاوس بن کیقباد بن کیانی درچین بر ساحل گنگ بوده و این روایت ضعیف است بالجمله بعد برآمدن ازچین در کوهستان بدری ناتمه می آید مکان همان جال یعنی محفوظ از برف درهمین کوه است و درین کوه سو احل دریا آنقدر بلند است که آب بدشواری در نظر می آید و عبور بر کشتی متعذر است مگر در اماکن معهود مقرره شهای سطبر و مستحکم بر شجار طرفین ساحل استوار بسته نظر بر شده که بزبان آنجا بر چیکه نامند بران در بار آمد و شد میکنند منهو در بیاری بدری ناتمه میرسند در یا از کوه بدری ناتمه نایان شهر سری نگر میرسند و بآنان رکیتی کیش مرور نموده در مکان هردوار از کوه بیرون می آمد در انجا چهره گاو از سنگ تراشیده اند که آب از دهن این حیوان میبارد و آن چهره را منهود گوکمه می نامند هردوار را آبگینه متبرکه منهود است هر سال در روز تحویل آفتاب بهرچ حمل که آنرا هندیان ماه بیسا کهه نامند از دهام مردم در انجا بسیار میشود خصوصاً در سالی که مشتری بهرچ دلو رسد آن بعد دوازده سال باشد آن هنگام خلایق از جاهای دور و دراز برانجا میرسند و بعد غسل سر و ریش تراشی و خیرات بردارند و اندختن استخوان مردگان در میان گنگ خصوص انجا رسم گاری مروه از غذاب میدانند و آب انجا را بطریق تبرک و هدیه بجاهای دور برند اگر سالها در ظرف ماند تغییر نشود و آب گنگ آبی است خوشگوار جمیع امراجه و طبایع سازگار با فوائد بسیار و بیماران را موجب صحت و صحیح مزاجان را باعث تندرستی و مقوی شهوتین باشد مبارز الملک سربلند خان آب گنگ استعمال مینمود در نظامت کابل و احمد آباد گجرات مبلغ خطیر در اجوره کماران و شتران آب کش صرف میشد بالجمله این دریا بعد از برآمدن هردوار مقام بارهه سادات رسیده بآنان نهسیاپور از انجا نزدیک گذره مکنپور و انوپ شهر و سورون و بداون گذشته بطرف شمال متوجه و جنوب بلگرام که وطن راقم حروف است مفاصله دو نیم کروه گذشته بشمال کوره سهمان آباد تفاوت چند کروه بین شمال متصل کانپور که اکنون کوتی و چهاونی انگریز در انجا است گذشته و شمال شیوراج پور و کجوه و شمال کنره و جنوب مانکپور و شمال شاهزادپور

ودیگر محالات گذشته بطرف شهر نواله آباد مرور کنند واز طرف مشرق بابل کلی شده بسمت جنوب باهین جهوسی وشهر کهنه آله آباد روان گردد چنانچه جهوسی از آله آباد بطرف مشرق باشد پس بآنان قلعه آله آباد متصل میشی دروازه قلعه موصوف بدریای جمن باچندرودها ی دیگر میریزد ودریاشده شمال قلعه چنار گذده متصل آن برجنوب شهر نبارس گذرد تا رسیدن بشمال عظیم آباد ومپنه تا هفتاد ودو دریای خرد وبزرگ کرانجانب کوه جنوب وشمال می آیند بتفاوت یکدیگر اتصال میدارند بحری عظیم شود وآنهمه دریا ها به گنگ موسوم باشد واز انجا بدیهات وقریات مرور کرده شمال مونگیر واکبر پور که راج محال گویند درشد آباد گذشته تا بآن شهر جهانگیر بگذرد وهاکه میرسد بعد فرسنگ ها بروایت مؤلف خلاصة التواریخ دوشعبه شود یکی بسوی مشرق رفته بدماوتی نام دارد ونزدیک خانکا بوبدریای عمان ریزد وبخش دیگر رو بجنوب آورده بسوی لخت شود یکی سرستی ودومی جمنا و دسوی گنگا نام باشد وانیکه گنگا نام باید قریب تر از شعبه گشته بدریای عمان داخل شود وجمنا نیز انجا اتصال یافته بهمان ریزد وسرستی بدستور پوشیده بماند چون سطری چند از احوال شاهجهان آباد دهلی وکیفیت دیوان عام وجشن سلاطین وقوانین آن انچه که دیده بقلم آمده اکنون اخبار سلاطین انجا از ابتدای آفرینش تا سلطان عمد خویش درسه فصل بیان نموده احوال سرکارهای توابع شاهجهان آباد رامرقوم خواهد ساخت

فصل اول در بیان احوال سلاطین اندرپت

پوشیده نماند که در آخر دور دوابر جگ راجه بهرت کنتری در هندوستان بادشاه بود ودر بهسنا پور که اکنون بهنگانو مشهور است نشیمن داشت وبعد از دو هفت تن از اولادش حکومت کردند پس ازان چترنج بسلطنت رسید او را دو پسر داشت دهر برداشت که نابینا بود ودیگر پنڈ نام داشت گوروان اولاد دهر برداشت وپنڈوان اولاد پنڈ اند چنانچه بیاید راقم حروف انچه در کتب هنود دیده واز بقای جماعه منهود شنیده بقلم می آرد چون از عمر دوابر جگ هفت هزار باقی ماند آنوقت راجه شنکر بسلطنت رسید هزار سال بادشاهی کرد بعد از و راجه ولیپ وبین وشیواو راجه مان یکی بعد دیگری یک یک هزار سال کم وبیش بادشاهی کردند بعد راجه مان هزار سال فتنه وآشوب ماند وحاکمی درمیان نماند راقم حروف از سیاق کلام گوید که درخلال انحوال هنگام نزول آدم علیه السلام از بهشت بسوی زمین است چنانچه که در اقلیم اول در ضمن احوال سراندیپ گذشت بالجمله بعد از هزار سال آشوب راجه چترنج مذکور وراجه جگوئی وپس از وچترنج مذکور بقولی راجه جگوئی وپس از و راجه چترنج بیادشاهی نشست وبعدل پرداخت وو رگذشت واو را پسری نبود که بجایش نشیند اعیان سلطنت رجوع به بیاس آورند بدریعه آن از ازواج راجه چترنج پسران بهم رسانیده مولف تاریخ هنودی نویسد که چون زن اولین راجه چترنج ورخدمت بیاس عارف رفت باآن مشاهده عارف نیاورده چشم خود را بسته بمحنا به او شد بعد نه ماه پسری آورد نابینا ونام وهر برداشت نهادند واآن دومی راجه مذکور از مشاهده طلعت عارف ترسناک گشت چندانکه رویش زرد گردید از و پسری اصفر اللون بوجود آمده ونامش پنڈ نهادند وپنڈ بزبان هندی زرد باشد چون پسر کلان وهر برداشت نابینا بود سلطنت به پنڈ رسید او روزے بعزم شکار بصحرا رفت وآهوی را که با جفت خود فراهم آمده بود از تیر بزد واآن آهو عارف مرتاض بود که در پیکر آهو در آمده بازن خویش در لذت مباشرت وجماع محو بود در حالت نزع گفت چنانچه تو ما را در فصل جانان بیجان کردی تو نیز بوقت صحبت زن خویش بیجان شوی پنڈ از آنروز ترک مباشرت کرد وبازن خویش بعبادت پرداخت اما از بی اولادی ملول بودی روزے باز وجه کلان خویش کنتی نام داشت گفت هر که اولاد ندارد در دوزخ جای او ست ودر دین ناجایز است هر که بنابر سستی بازن خود نزدیکی نکند آن از جهت حصول اولاد اگر از بهمن نزدیکی کند گناهی نباشد چنانچه

پیش اربن در زمان چتر برج کرد زن گفت که با مرد بیگانه صحبت ندارم اگر ترا هوس فرزند است من از عابدی افسون خوانده ام
که بنابر آن افسون از عالم ملکوت و آسمان هر کرا انجوا بند طلبیده فرزند حاصل کنند راجه بنابر پاس داری بزور خانه نشست و زن
عمل کرد و افسون خواند و حامله گشت و بعد از نه ماه پسرے زائید نامش جدهشتر نهادند رائم حروف گویداین حکایت فی الجمله مشابهتی
دارد بصفحه الفوا که جانان متحول از اولاد او بندچنانچه در اقلیم ششم در ضمن ترکستان مرقوم است و همچنین مانده است بمریم که عیسی علیه السلام
حامله شد باالجمله دیگر بار زن راجه بدستور پسری آورد نامش بهیم نهادند و مرتبه سوم همچنین اورا ارجن نام گذاشتند و ازن زن دوم راجه
بهین نمط که گفته شد دو پسر بیک شکم توامان بوجود آمدند و نام ایشان نکل و شهدیو نهادند این پنج برادر را پنڈو دو پنڈوان نامند چون
از راجه دهرم راشت نابینا کندهاری نام که دختر راجه قندهار بود حامله گشت بعد از دو سال مضغه گوشت صلب چون مشک از شکم او برآمده
راجه پندبموجب دعای عابد آهو پیکر بسبب مباشرت بازن خویش که خود را از همچنان شهوت نگاهداشتن نتوانست وقت مباشرت
فی الفور در گذشت و زن کنتی او همراه نعش او ستی شد یعنی خود را بسوخت عابدان صحرانشین پنج فرزندان پنڈ را با مادر ایشان
کنتی نام در هستناپور آوردند چون دیدند پسران دهرراشت در نسبت ایشان طعن کرده اند آخر الامر در یک طبقی ایشان از غیب
ندای شنیدند و منفعل شدند بهیکم عم پنڈ به تربیت طفلان کوشید چون سن تمیز رسیدند در فروت و شجاعت مانند خود دانستند گویند که
ارجن در فن تیر اندازی بی مثل بوده و او از تیرهای اختراعی خویش طوفان آتش و باد و آب و خانه بر روے کار آوردی و از یک یک
تیر جماعتی کثیر از دشمنان هلاک ساختی هزاران تیر مخالفان را در هوا بکشادی یک تیر دفع کردی و بریده بر زمین افتادی این نوع تیر اندازے
و اختراع تیرها از ملکوتیان عالم علوی تعلیم گرفته بود و جدهشتر که از همه برادران بزرگ بود در صفات حسنه و در عدل و تبدل در است
گوئی نظیر نداشت چون پنڈو در بزم و رزم سر آمد روبکار خویش گشتند عم ایشان دهرراشت جدهشتر را بعهد گرفتند جرجودهن پسر کلان
دهرراشت بر جدهشتر حسد برده پدر گفت که اطاعت جدهشتر نتوانم کرد دهرراشت نصف ولایت را بجرجودهن و نصف دیگرے را
بجدهشتر حواله کرد و امر فرمود که جدهشتر با مادر و برادران خود بمقام نرماده بر در آنجا با مور سلطنت قیام نماید پیش از انکه جدهشتر بدان
شهر رسد کسان جرجودهن باشاره او در نرماده رفتند و عمارتی از نی و چوب بسیار و نقی امداد ساختند و اراده داشتند که چون پنڈوان
آنجا فرود آیند بهنگام شب در آن عمارت آتش زنند تا پنڈوان بسوزند جدهشتر از مکر جرجودهن آگاه شد و بشهر نرماده آمد و از الفافان
همان روز تهیل زنی با پنج پسر خود در آنجا نزل کرده و بهنگام شب جدهشتر با مادر و برادران خویش ازان عمارت برآمدی کسان
جرجودهن آنرا آتش دادند آن عمارت مع تهیل زن و پنج پسر او که آنجا فرود آمده بودند بسوخت مردم جرجودهن سوختن پنڈوان دانسته
خبر بجرجودهن دادند و جدهشتر و غیره بلباس گدایان سیر صحرا و اماکن کنان هر جا که دبو و عقرب و شتر و گوزن بشدند میگشتند ناگاه
بکیلاس رسیدند راجه دروپد حاکم آنجا دختری جمیله داشت جهت ازدواج تا بین خویش راجه بای روے زمین را طلبیده اشته مجلسی
عالی ترتیب دادند تا هر کس را که دختر پسند کند بعقد او در آید و گویند راجه دروپد چوبدستی مرتفع در میدان وسیع برافراشت و بر سر آن

ماهی از طلا گذاشت و پای چوب دیگی پر از روغن بر دیگدان نهاد و صلای عام در داد که هر که این ماهی را روی عکس و دست بقضا چنان بتر بندکه از تیر چوب جدا شده در دیگ افتد دختر او را رسد از عهدهٔ این شرط هیچکس بر آمدن نتوانست که دران مجمع ارجن تیر بره کمان نهاد و شست بگشاد و چنان بر ماهی زد که از سر چوب جدا شده در دیگ افتاد راجه در دید دختر خویش را که در دیدی نام داشت بارجن حواله کرد چون هر پنج برادران در آنجا بگمان بغالب متعلقه بودند باشارهٔ مادر خویش آن دختر ماهر پنج بر حسب خویش در آورد و هر برادر را بر آن زن هفته و روز مقرر شد آنچنان که زن مذکور هفته و روز واحد نوبت یکی از برادران پنجگانه می ماند چون نوبت آخر میشد آتشی عظیم برمی افروختند در وی بالباس عروسانه دران آتش میگذشت دار طرف دیگر برمی آمد و تر و یکی از آن دیگر میرفت و بعد از انقضای نوبت بدستور باز راه میرفت چون خبر بدهر ترا شت رسید که پنجگانه بسلامتی در کنپلا میگذرانند اشان را طلبید اشته و نصفی و لایت عمد خویش بایشان داد ایشان در اندرپت آمده بسلطنت نشستند و حوصلهٔ جگ راج سوکه باصطلاح هنود عبارت از عبادت عظیم است نمودند و آنچنانست که دران مجلس راجهای جهان را دعوت میکنند و هر یک را شغلی از اشغال جگ فرمایند تا هر کس از ثواب آن بهره رسد و آتشی عظیم برافروزند و اقسام اشیا دران ریزند و بسوزند و بطعام فقرا و ارباب احتیاج بردارند و هر که از هیچ چیز سوال کند او را محروم نسازند بالجمله چند تر برادران از اطراف جهان فرستاد و برنگارا جه آورد و بعضی از راجهائی که با پنجگانه مخالف بودند گفتند همان بهتر که جرجودهن را بر خزینهٔ چند تر گذاریم تا بی محابا دست بانعام کشاید و زود خزانه تهی گردد و چون ایام جگ با تمام رسیده باشد و خزانه خالی گردد چند تر شرمنده شود تا جهانیان دانند که او به آنست که جگ چشتو تواند کرد و گویند که وهاب مطلق در دست جرجودهن اثرے نهاده که نادر هر خزانه که تصرف کند و هر چند از آن بخشد خزانه تهی نشود داود سایر راجهارا از همین خبر بود ند جرجودهن بخزانهٔ چند تر دست برد و هر چند بیشتر می بخشید و خزانه کمتر تهی نمیشد تا آنکه جگ تمام شد و نام چند تر فراموش گردید و حسد جرجودهن افزون برگشت جرجودهن چند تر و غیره پنجگانه را بطریق ضیافت از اندرپت بسنبا پور آورد و بگفتین قلب تمام رنجت و چند تر و برادران او هر چه داشتند در باختند و جرجودهن گفت که یکبار دیگر چنین را افگنم اگر نهارید انچه برده ام باز دهم دگر بیرم شمارا باید که او معمورهٔ جهان بیرون روید و دوازده سال در بیابان بسر برند چند تر قبول کرد و جرجودهن گفتین را با فگند و به برد چند تر با برادران و در دیدی بیابانها رفته یکایک تن رفت و دوازده سال بریاضت و مشقت بسر برده بدکن شتافت و یکسال بر سبیل اختفا بماند پس چند تر راجهای دکن را مطیع ساخت و کشن یعنی کنهیا بن باسدیو را برسالت پیش جرجودهن فرستاد و مملکت باز خواست جرجودهن النفاتی نکرد و چند تر با تفاق راجهای دکن روی بدیار خویش آورد و جرجودهن لشکر با جمع آورد و در مساحت گورکمت که اکنون به نهانیسر شهرت دارد و رزمے صعب کرد که آنرا اهنودان مهابهارت یعنی جنگ بزرگ گویند هجده روز بانیزهٔ چندال اشغال داشت بالآخر جرجودهن بضرب گرز بهیم بقتل رسید و چند تر ظفر یافت گویند بهیم در آن معرکه فیل را از زمین برگرفت و بر فیل دیگرزد و بسا بودی که فیل را بر هوا انداختی چنانچه از نظر غائب شدی گویند که در آن معرکه هفت کهونی از طرف چند تر بود و یازده از طرف جرجودهن بود و هجده کهونی دل یعنی لشکر بود کهونی بحساب هندی عبارت از پنج لاکهه و چهل و هشت هزار و یکصد و بست نفر پیاده و سواری فیلان و اسپان و آرابه که آنرا رتهه نامند مع پیادگان باشد گویند که آن همه سپاه دران معرکه بودند بقتل رسیدند مگر یازده تن که زنده ماندند پنج نفر از سپاه جرجودهن و شش نفر از لشکر چند تر و چند تر هر چهار برادر دیگر و کشن که دوست پند و بوده گویند که کنتهاری مادر جرجودهن مستجاب الدعوات بوده و چون او را برو گفت شوهرم دیر تر است خبر بر است منزاوار نباشد که من فرزندرا به بینم و پدرش

ازان بے نصیب باشد پس دیده ها بربست و همچنان بود تا آنکه جرجودهن بعزم رزم هندوان متوجه کورکمیت گشت مادرش او را گفت اکنون که بزرم میروی باید که پیش مے آئی تا ترا به بینم و به برکت دیدار من اسلحه بر تو کارگر نافتد و جرجودهن گفت بچه هیئت نزد تو آیم گفت پنڈ و ران اگر دشمنان توانند آثار است گوی اند و در مشورت خیانت نکنند که از ایشان نه ترسی جرجودهن پیش پنڈو رفت و حال باز گفت گفتند فرزند اول که بنظر مادر آید برهنه باشد و ترا که تا حال مادرت بدیده گوئی که او امروز تراچه هست پس عریان شوی و نزدیک آوروی جرجودهن باز گشت و خواست که چنان کند که در راه کشن را بدید کشن گفت چرا نزد دشمنان خود رفته بودی جرجودهن حال باز گفت کشن که با او دشمن بود گفت که از خصم راے جستی همانا که باو استمزا کرده اند جرجودهن گفت که نا برهنه خود را بمادر نمائی تا نظر بر عورت افتد و ترا دعای بد کند اکنون چون مادرت ترا نمرده که بقول ایشان عمل کنی پس باید که برهنه شوی و چند حمائل گل در گردن انگنی و آن ها را چندان دراز سازی که ستر عورت تو پوشیده باشد بدان هیئت نزد مادر شوی جرجودهن چنان کرد چون مادرش او را بدید نعره کشید و گفت که ترا این تعلیم که کرده گفت کشن کند هاری کشن را دعای بد کرد و آن از ان بود که او از متمرا آراره کشته بد و ار کا افتاد و آنجا بقتل رسید بالجمله کند هاری بجرجودهن گفت که هر اعضای تو که بنظری آمده بران هیچ حربه کارگر نه آید و اگر بر عضو یکه آنزاد حمائل پوشیده زخمی رسد ترا از پا در آرد پس جرجودهن را

بهر عضو یکه مادرش گفته بود طعن گز بهیم رسید و ازان در گذشت

مهابهارت بالجمله بعد از واقعهٔ مهابهارت جد هشتر سی و شش سال باستقلال سلطنت کرد و بالآخر تجرد گزید و باتفاق برادران در سیاحت و عزلت بعبادت میگذرانیدند و در محوطهٔ همانحال در گذشت و بعد از وے تن از خاندان پنڈو کا اول ایشان پریچهت بهیرو آخرین و آخر آن جماعه راجه کمن بدت یکهزار و هفت صد و هفتاد و دو سال و شش ماه سلطنت کردند چون راجه کمن در امور ریاست و قوفی نداشت و زبردش پسر او را بگرفت و بسلطنت نشست راجه اما سپرده آخر از اولاد خود مجموعه چهارده کس باشد یکی بعد دیگرے تا مدت بانصد سال و شش ماه سلطنت کردند و آخرین انها یفه راجه مدهال که بغایت عیش و دست و نیک نوش بود راجه میرشاه او را بگشت و بجکومت نشست و بعد از و چهارده تن از اولاد او چهار صد سال و دو ماه ریاست کردند و آخر ایشان راجه اومت است که رندهیر زیر او را بگشت و بجکومت نشست و پس از و هست تن از اولادش صد و چهل و یکسال و یکماه کم سلطنت کردند و آخرین آن گروه راجه راج نامست که اکثر از دیار هندوستان به تسخیر آورده فریب و مکر بدستی پیش گرفت سکونت نامے از امراے او که بر کوه کماؤن متصرف بود بر و خروج کرد و او را بقتل رسانیده در دهلی بحکومت نشست و بر خود مغرور شده و بر اعیان سلطنت بد سلوکی آغاز نهاد و بلیشه کو کنار سهویل کرد راجه بکرماجیت بن گندهرپ سین والی اوجین به تسخیر دهلی برخاست و او را بزرم بقتل رسانید مدت سلطنت حکومت چهار سال بوده راجه بکرماجیت بن گندهرپ سین که سیاحت دوست بوده در اندرپت دهلی نائب گذاشته با وجین مراجعت کرد در تواریخ هنود در قول راجه بکرماجیت حکایتے غریب که دور از عقل باشد مینویسد چه زوزے اندرکه رضوان باشد و بهشت رقص حوران و پریان که بزبان هند اپچهرا نامند میدید گندهرپ سین پسر اندر دران مجلس پرحسن حوریکه منظور نظر پدرش بود مبتلا شده و نظرے عاشقانه بسوے او کرد اندر دریافت و بر پسر دعای بد کرد و گفت بعالم سفلی شو و زبصورت خود شب بصورت اصلی خویش شده صماش کن تا نگاه که شخصے پوست خریر اسوز د آنزمان بعالم علوی بمقام خویش بار آئی گندهرپ سین فی الفور بر زمین افتاد و بصورت خر شده و در تالاب که متصل دهارانگر نواح دکن که راجه دهار آنجا حاکم بود مقیم گشت برهمنی برسم عبادت آنجا آمد گندهرپ سین از میان آب برهمن را

آواز داد که من پسر اندرام بارا جه خود بگوکه دختر خود را بمن در عقد دهد و هر مقصد که باشد بمن بگوید بانجام دهم برهمن بارا جه پیغام او گفت
راجه برتالاب برآمد و همان جواب شنید گفت که در یکی شب قلعهٔ آهنی در حوالی این شهر ببازروز دیگر راجه آنرا ساخته یافت پس دختر خود را
بگند هرپ بسین داد ن قبول کرد گند هرپ بسین از تالاب بصورت خر برآمد راجه حیران گشت واز شماتت اعدا برا ندیشید گند هرپ گفت غم مخور
که من در شب بصورت انسان میشوم بالجمله گند هرپ در روز در طویلهٔ راجه بسری بر د و شب بصورت انسان شده با دختر راجه بعیش می نشست
مدتے بران بگذشت شبی راجه فرصت یافت آن پوست خر را در آتش سوخت گند هرپ بسین همانوقت از محل سرا بیرون برآمد حکایت ز عای بد
پدر خویش بارا جه بیان کرد و ا ستکر گفت که اکنون بوسیلهٔ تو بمقام اصلی خویش بروم اما پیش ازین پسر من بهرتهری نام بوجود آمده اکنون
دختر تو که از من حامله است پسرے خواهد آورد نام او بکرماجیت کنی و او را زور بسیار فیل خواهد بود این بگفت و بسوی آسمان رفت راجه در شگفت
ماند از ا ین چنین پسر ماند اندیشید و محافظان بدختر گماشت وقت تولد آن پسر را نزد من آرید تا بدمع آن کوشم دختر ازین حال آگاه شد
وقت آ بستن شکم خود را بدریچه بیرون افتاد و خود بمنزل آن بچه را نزد راجه آورد و ندانست از مرگ دختر آگهی داد و مدر راجه را بر حال پسر شفقت آمد و او را
پرورش نمود نام او بکرماجیت نهاد چون بحد بلوغ رسید و لایت مالوه با و داد بکرماجیت گفت بنام بهرتهری برادر کلان من ریاست
مقرر نمایند و من وزیر او باشم راجه پسندید و چنان کرد بهرتهری شهر اوجین دار السلطنت کرد بکرماجیت وزیر او گشت و بسیاری از مملکت
دکن را دوبار بمنصه تسخیر ساخت و حکایات بکرماجیت و بهرتهری در کتب هندوان بسیار است اندکے ازان بقلم می آرد راجه بهرتهری باز وجهٔ
خویش بشکار رانی بعیش می پرداخت و کمتر بیرون آمد بکرماجیت با مور سلطنت قیام مینمود و اکثر با بهرتهری میگفت که با زنان صحبت بسیار
داشتن موجب اضرار است و رانی ازین سخن با بکرماجیت مخالفت بسیار داشت تا آنکه راجه بهرتهری را برآن آورد که بکرماجیت را از مملکت
خویش بیرون کند بکرماجیت بفرمان برادر بهجرت گزید و مدتے برا ین بگذشت روزی زناردار ی بقوت ریاضت ثمرهٔ بدست آورد
که هرکه آنرا بخورد زندگانی ابدی یابد زناردار بمصلحت زوجهٔ خویش آن ثمر را براجه بهرتهری گذرانید راجه از شرط محبت آنرا برانی اینک سپنا نام زوجهٔ
دوم خویش دادرانی که فاجره بود در دام محبت سیر آخور گرفتار بود آن ثمر را حوالهٔ او کرد سیر آخور بزنی فاحشه گرفتار بود آنرا باو داد لولی با خود
اندیشید که از خوردن این ثمر مرا غیر از زیادتی فسق و فجور چه حاصل همان بهتر که این ثمر را راجه بخورد و تا عالمیان تا مدتے ازو فائده یابند او
پیشکش راجه بهرتهری نموده راجه آن ثمر را بشناخت و تفحص کرد ازان ماجرا واقف گشت رانی از غایت خون خود را از بام خانه بزیر انداخت
و هلاک شد راجه روزے بعزم شکار بصحرا رفت دید که زنی با پیکر شوهر خویش خود را بسوخت و ستی شد راجه این احوال را با نیکارانی
بگفت رانی گفت محبت زن با شوهر آنست که از استماع خبر فوت شوهر فی الفور قالب از جان خالی کند روزے راجه بشکار رفت
و از انجا بدست معتمدے جامهٔ خود را بخون گوسپندے آلوده نزد رانی فرستاد و قاصد آنرا برانی رسانید و گفت راجه را شیر در
شکارگاه بگشت رانی تحقیق ناکرده اضطراب نمود و خنجر زد و جان بداد راجه از مردن رانی ترک سلطنت کرد و در صحرا العبادت پرداخت
و در شهر اوجین آشوبے پدید آمد و بعد چند سال بیتال نامے عفریت خلقی را از سکنهٔ اوجین طعمهٔ خویش ساخت اعیان مملکت با
عفریت گفتند که یک کس بر دروازهٔ شهر برا ے غذاے خود از مایان وظیفه گرفته باشد و دیگر از انه آزار دو یو گفت که هر روز
یکے از شهریان را بر تخت نشانید و او تمام روز بر تخت با حکام سلطنت پردازد و شب غذاے من شود و مدتے برا ین گذشت
تجاران از جانب گجرات باوجین ے آمدند بکرماجیت نوکر یکے از تجاران بوده نیز در انجا آمد و دیگر روز بتماشاے شهر مبل کرد و

بر دکان کلالی رسید و بدکانچهٔ شاهی بر در آن کلال استاده و پسر کلان را لباس ملوکانه پوشانیده بر فیل سوار کرده و پدر و مادر گریه زاری میکنند بکرماجیت بسیار تعجب نمود و سبب گریه پرسید و از احوال دیو و ظلمهٔ آن واقف شد و کلال را گفت که غم مخور من بجای پسر تو میروم بکرماجیت آنهمه لباس شاهی از پسر کلال گرفت و بخود پوشیده بر فیل نشست و بقلعه رفته بر تخت قیام نمود و فرمود که اقسام اغذیه بر در شهر از مرد و بیوه هند هنگام شب دیو آنجا آمد و غذای لایق بخورد و خورسند شد و اندرون قلعه در آمد بکرماجیت از تخت بزیر آمد و کشتی گرد و بکشتی او را مغلوب ساخت و بر زمین زد و بر سینه اش نشست دیو عجز کرد و عهد بست که اکنون اندرین دیار و شهر و نیابم و در هر کار مددگار تو باشم بکرماجیت از دیو قول و قرار حاصل کرد و دیو را باکرده گذاشت بکرماجیت را مردم بر تخت زنده دیدند به تفحص افتادند بکرماجیت خود را ظاهر ساخت و چون ایام هولی بود و آن در هند جشنی است عظیم و مشهور بعضے گویند که بانی جشن هولی بکرماجیت است که بعد قضایای دیو نا بکماه جشنی عظیم نمود و خلقی عظیم را بخود و سخای خویش بی نیاز گردانید و بعد ازان در مملکت هند بسیاری از مملکت دکن و بنگ و بهار و گجرات و سومنات بگشود و سکونت نمود و راجه دهلی را بقتل رسانید تا آنکه کابل را ضبط کرد و پوشیده نماند که در ولایت بکرماجیت روایت مختلف نقل میکنند و بدستور در مردن او نیز اقوالها است و یکے ازان آنست که سالباهن زمیندار دکن بر بکرماجیت خروج کرد و بر ساحل بریده محاربهٔ عظیم نمود و بکرماجیت را بقتل رسانید و در هنود ان ساکه سالباهن مشهور است و سمت بکرماجیت عبارت از سال جلوس بکرماجیت است چنانچه اکنون که هزار و یکصد و نود و پنج هجری از سمت بکرماجیت یکهزار و شصد و سی و هشت سال گذشته و تاریخ جلوس بکرماجیت بعد انقضای ماه پهاگن که هولی تمام شود ماه اول چیت که تحویل آفتاب به برج حوت بشود ابتدا میکنند و ساکه سالباهن را که بکرماجیت دران کشته شد که یکهزار و شش صد و نود و هشت سال میشود پس بکرماجیت یکصد و چهل سال سلطنت کرد ازان جمله در دهلی گماشتگان او متصرف بودند مولف خلاصة التواریخ گوید که عمر بکرماجیت را هنودان یکهزار و یکصد سال گفته اند اما سلطنت همان است که گذشت منقولست که بکرماجیت در آخر عهد سلطنت خویش از سمندر پال جوگی که انتقال روح از جسدی بجسدے تعلیم میگرفت جوگی در جسد بکرماجیت روح خود را انداخت و بجای بکرماجیت بسلطنت نشست و این روایت ضعیف است و اکثر سمت راجه بکرماجیت برا جرائے کارهائے خلایق مصروف بوده و از بزرگترین رایان عصر خویش بوده و او را برائے رامان گویند یعنی ملک الملوک و هنودان را با او اعتقادی تمام است گویند هر گاه خواستی بآسمان رفتی و هر چه در شب بملکش گذشتی دیگر روز بمردم ازان آگاهی ساختے و با خلق برادرانه سلوک کردے و در خانه خرگوزه دیو را چیزی دیگر انداشتی منجمان هند مدار تقاویم هند بر جلوس او و اقتدا نایان هند را در فضایل او تصانیف بسیار است و از قوم پنوار بوده در بدو شباب بسیاحت و صحبت بسیاری از فقرا رسید و در پنجاه سالگی بموجب الهام ربانی طالب ملک شد و در اندک زمانه مالوه و بهراول استیلا یافت و قلعه دهارو شهر اوجین و تنجانه مهاکل بنیاد و نهاد برائے سهله دختری داشت در کمال جمال روزے پیام بر آمده درویشی او را بدید شیفته او شد و نزد برائے سهله رفت و گفت دختر خود را مراده برائے برنجید و خواست که او را بقتل رساند وزیرش گفت بادشاهان دست بخون درویشان نمی آلایند او را بحیلتے از بن دعوی باز دارم پس درویش را گفت عروسان را روا باشد است دختر را یک پیل و یک خزانه زر باید درویش در غم پیل و زر افتاد و گفتند نزد برائے رایان او درویش برفت و حال باز گفت برائے رایان پیل و زر او را داد و درویش او را نزد برائے سهله آورد رائے وزیر را گفت اکنون چاره دیگر باید کرد وزیر گفت ای درویش دختر بادشاهان را بجانوری و مشتی زر بدست نتوان آورد سر برائے رایان را باید تا تاج مصاهرت

بر سر ت سایه در رویش باز نزد رای رایان رفت و حال باز گفت رای رایان گفت سالها است که این سر را میگردانم و گردنم زیر بار است و کسی نگفته که مرا بکار آید مضایقه نیست لیکن بیا و اسر مرا بریده باشی او در پیش جیلیه و دیگر انگیزد و تو بمراد نرسی همان بهتر که رسن در گردن کرده نزد رای بری و گوئی سر را که خواسته بودی اینک ماین آورده ام در پیش او را رسن در گردن کرده با خود بر در رای سهاله قبول رای رایان را بدید بپای او افتاد و گفت جوانمردی تر است پس دختر خود را بیاورد و در پای او افگند که این کنیز ک تست بهر کس که خواهی بیخش رای رایان امر کرد تا اسباب مصاهرت و خویشی مهیا سازند در پیش این بدبد و گفت اینهمه برای امتحان بوده دختر چنانچه دختر رای است دختر من است پس از نظر غائب شد و کسی از و نشانی نیافت رأتم حروف گوید ازین قبیل حکایات راجه بکرماجیت در سنگهاسن بتیسی و غیره کتب هنود بسیار است بالجمله بروایت مؤلف خلاصة التاریخ بعد از راجه سمندر پال در دهلی راجه شد و آخرین او راجه بکرم پال چهارده نفر از ان فرقه پانصد و هشتاد و یکسال سلطنت کردند و راجه بکرم پال از اکثر راجهای هند خراج بگرفت و لشکر بر راجه تلوکچند راجه بیرانچ کشید و انجا بقتل رسید راجه تلوکچند در اندرپت دهلی بحکومت نشست و از و تا مهاراجه بهیم دیوی رانی ده کس مدت یکصد و چهل سال و بعد رانی مذکور کز و جه راجه راکو میچند که آخرین اولاد تلوکچند است از عقب ماند رانی اور ا بخت نشانیدند چون رانی بمبر و اعیان سلطنت بمشورت یکدیگر در وبشی را که بصلاح و تقوی آراسته بود بسلطنت نشانیدند و سه تن دیگر از اولاد او مدت شصت سال و چند ماه حکومت کردند آخرین ایشان راجه مهاپرتم است که ظاهرش بدینا و باطنش بعقبی آراسته بود با اکثر درویشان مجلس داشتی راجه دهی سین بنگاله باستماع اینخبر کز راجه اندرپت دهلی نشست و در خاست با در ویشان دار و بر راجهای دیگر که آرزوی تسخیر داشتند برهمه پیشدستی کرده بدهلی شتافت بی منازعتی بر تخت نشست یازده نفر از اولادش یکصد و پنجاه سال و پنجماه حکومت کردند آخرین ایشان دهو بهر سین است که طریقه ظلم پیش گرفت دلخیر و جوانی دونان و سفله را پرورش کرد و در عهد او بعضی مردم دهلی پیش راجه دیپ سنگه کوهی رفته ظلم او را گذارش کردند و در عیب حکومت دهلی دادند و او بدهلی رسید و بود و بهر سین را مفید ساخته بسلطنت نشست سی و شش نفر از اولادش یکصد و چهل و سه سال و هفت ماه حکومت کردند آخرین آن گروه راجه جیون سنگه و او طرب و دست و شهوت پرست بوده راجه پتهورا والی سیرٹه که با راجه جیون سنگه نیایش داشت و قتیکه راجه جیون سنگه تمام عساکر و اعیان مملکت را بنابر ضرورتی بکوهستان که مسکن اجداد او بود فرستاد و خود با خدمه و خواصی چند در دهلی بغفلت گذرانید راجه پتهورا با لشکری آراسته قصد تسخیر دهلی کرده راجه جیون سنگه بی جنگ بکوهستان گریخت و پتهورا در اندرپت دهلی مستقل گشت و چون یازده سال از حکومتش بگذشت شهاب الدین غوری بکرتبا او محاربات کرد بالآخر در موضع ترا ین پور نلاور ی او را بقتل رسانیدند قطب الدین ایبک را به نیابت در دهلی گذاشت و بغزنین باز گشت انتهی مؤلف خلاصة التاریخ روایت در احوال سلاطین دهلی و دفتر سوم اکبر نامه که در سنه چهار صد و بست و نه بکرماجیت راجه ابیک پال از قوم تونور روایت حکومت بر افراشت قریب اندرپت شهر دهلی طرح انداخت از اولادش هشت تن تا مدت چهار صد سال و یکماه و بست و هفت روز کامرانی کردند آخرین این قوم راجه پرتهی راج نام داشت او را با مالدیو چوهان قوم راجپوت محاربه دست داد و در ان محاربه بقتل رسید در سنه هشتصد و چهل بکرماجیت سلطنت از قوم تونور بر آمده بقوم چوهان قرار گرفت راجه مالدیو اولادش هفت نفر بمدت سه صد و هشتاد و پنج سال و هفت ماه حکومت کردند چون نوبت ریاست بپتهورا رسید سلطان شهاب الدین غوری مکرر با او رزم کرد و بهزیمت گشت و بالآخر

چون

اورا بگشت گویند راجه جے چند راٹھور قوم راجپوت والی قنوج بر اکثر راجها غالب آمده مجلس جنگ راجسوتر تیب داد و خواست که در ان انجمن دختر جودرا به بزرگترین راجه بزوجیت دهد بدین تقریب راجهای ممالک را طلبداشته چنانچه در مجلس سابق پتهورا نیز آمده نمی گفت که با وجود راجگی راجه پتهورا این جنگ را از راجه جے چند بزوجیت بخواهد پس پتهورا غیرت ترک عزیمت کرد در آجه جے چند از راه آنشهر صورت راجه پتهورا را از طلا ساخته بر طریق چوبدار بر در ایستاده کرد پتهورا ازین آگاهی یافت و غضب رفت و با پانصد سوار گزیده ایلغار کرد و پیکر خود را از در در بود درین فضا با بسیارے از سپاه راجهاے چند کشته و خسته شدند بالجمله راجه جے چند جنگ راجسو تمام کرد و دخترش احدی را از آن انجمن قبول نکرد و دلکش بر جوانمردی پتهور تشنه شد و پدرش باطلاع او یعنی و دختر را از مشکوی خویش بیرون کرد و در منزلے علیحده نگاهداشت پتهورا ازین آگاهی مشتاق دختر شد و جابدا باد فرستاد و راجه جے چند فرستاده و بعد رسیدن جابدا القنوج با جمعے از سواران آراسته برسم اختفا القنوج رسیده دختر را ازان منزل برگرفت و بدهلی مراجعت کرد و جے چند بقصد پیکار برخاست و رزمے صعب نمود چنانچه هفت هزار کس از طرفین بقتل رسیدند راجه پتهورا ظفر یافت و بآن صنم ماه پیکر شب و روز بعیش پرداخت و یک سال بر آن بگذشت که سلطان شهاب الدین غوری ازین واقعه خبر یافته بار اجه جے چند داد کرد و در سمت هزار و دو صد و سی و نه بکرماجیت مطابق پانصد و نود و شصت ۵۹۰ هجری که چهل و نه ۴۹ سال از حکومت پتهورا گذشته بود با لشکر بسیارے روی بهند آورد کسے را پیام ے عرض نمود که خبر سلطان بگوید اخبیان سلطنت بوساطت جابدا و آلو بسیله دختر راجه جے چند نوبه سلطان را بعرض پتهورا رسانیدند پتهورا برغم آنکه بکر سلطان را منهزم ساخته بود با عساکر قلیل آماده حرب گشت و جے چند که هر بار بمدد پتهورا می پرداخت اینمرتبه بنابر مخالفت ملک سلطان بر خواست سلطان ظفر یافت و پتهورا را اسیر کرده بغزنین برد و جابدا از راه وفاداری بغزنین شتافت و بخدمت سلطان نوازش یافت و از پتهورا ملاقات کرد و در زندان دمساز او گشت روزے بمشورت پتهورا اوصاف تیر اندازی او پیش سلطان نقل کرد سلطان میل تماشای او خواست کرد پتهورا تبر و کمان هر گرفت و بکشید و بکشاد و تیر حواله سینه سلطان کرد سلطان تبسم کرد و بدمخواهان سلطان پتهورا و جابدا را بقتل رسانیدند مؤلف تاریخ صبح صادق می نویسد که شهاب الدین غوری در پانصد و هشتاد ۵۸۰ هجری دهلی بگشود و در پانصد و نود ۵۹۰ هجری راجه پتهورا که بزرگترین راجهاے هندوستان بود با اتفاق راجه جے چند والی قنوج با یک لک سوار و پیاده و هفتصد فیل روبسوی سلطان کرد و سوگند خورد که تا فارس هیچ جا نشیند سلطان با و رزم صعب کرد و ظفر یافت پتهورا را بقتل رسانید و صاحب هفت اقلیم و مؤلف تاریخ صبح صادق متفق اند بر آنکه شهادت سلطان بر بن نوع بوده که کهوکهران در نواح لاهور عصیان ظاهر کردند بنابر تنبیه ایشان هندوستان آمد و بعد از تنبیه بعاندان معاودت کرده در دنگش نام دهی از توابع غزنین بر دست رسے کهوکهران شهید شد تاریخ شهادتش شاعری گوید ابیات تاریخ شهادت شهادت ملک بحر و بر شهاب الدین ۞ کز ابتدا ے جهان همچو او نیامد کس ۞ سوم ز غره شعبان و سال شش صد و دو ۶۰۲ فتاد در ه غزنین بمنزل دنگس ۞ پوشیده نماند که از جد هشتم تا پتهورا سلاطین دهلی از هندوان بوده اند که بقلم آمد لهذا مؤلف تاریخ صبح صادق پس از چند سال از فوت بکرماجیت بسلطنت گذشته آنرا راجه دهلی نوشته بنابران است که او از جمله راجهاے او جین بوده و بر اورنگ دهلی متسلط نگشته

فصل دوم در احوال اولاد حام بن نوح که در مملکت هندوستان بسلطنت رسیدند

پوشیده نماند که مؤلف تاریخ صبح صادق مینویسد که بعد از مهابهارت جد شهرسی و شش سال سلطنت کرده بعد ازان سیع برادر ان
به سیاحت و عبادت پرداخت چنانچه گذشت واز اولادبش هیچ نوشته نگر بعد ازان اولاد حام بن نوح را در مملکت هندوستان
راجه جی نویسند ظاهرا اولاد حام سوهے اندرپت در نواح هند چون مملکت دکن و بنگاله را حکومت کرده اند دار السلطنت ایشان
ممالک مذکور بوده باشد شاید که در ضعف سلاطین هند که آنزمان اندرپت نامداشته گاه گاه بران استیلا داشته باشد
باالجمله در تاریخ صبح صادق مینویسد که هند بن حام بن نوح بزرگترین برادران بوده است و برادرش سنده که ملک سنده بنام او
مشهور است افتاد و به تعمیر عمارت پرداخت بیرملتان پسران سنده بودند و بنام خود شهرها ساختند چنانچه در ضمن بهٹه و ملتان
گذشت و هند را چهار پسر بودند اول پورے او دیگر بعد بود و احوال دیگران در ضمن دکن و بنگاله گذشت و پورے بن سنده ۴۲ چهل و دو
پسر بودند و در ملتان مقیم گشت چون در گذشت و اولادش بسیار شدند کشن را سلطنت برداشتند و این نه آن کشن است که
هندوان آنرا پرستش میکنند باالجمله این کشن مردانه و عظیم الجثه بوده است طاقت سواری اسپ نداشت لاجرم بفرموده او فیل را از
صحرا گرفتند و او بران سوار شده و چار صد سال ملک راند و در گذشت شهر او در بناهاے اوست و بعد از و پسرش مهاراج بادشاه
شد و بهار بنیاد نهاد و امر کرد تا سر قوم را بنام بزرگ او خواندند چون راٹهور و چوهان و تنور وغیره هم و بالجمله سپدار او بوده و مملکت
مالوه منسوب اوست و قلعه گوالیار و بیانه او ساخته مهاراج بعد عمد خویش بار اجهاے ملنک محاربات کرده مظفر و منصور باز گشت
و در آخر دولتش بهوکه که از بزرگان امرا بود بغی کرد مهاراج از ضحاک ملک فارس استمداد نمود ضحاک گرشنست بن بطریط را از راه دریا
بمدد او فرستاد گرشنست ها و پوست و بربهو که ظفر یافت او را و ابگشت و باسر اندیپ برفت و مسخر ساخت مهاراج او را با تحف و هدایا
رخصت نمود مهاراج هفت صد سال ملک راند و بعد از و پسرش کیشوراج بادشاه شد و با سنگلدیپ ضبط کرد و بالآخر از رایان دکن انتزام
یافت و از منوچهر ملک فارس استمداد نمود سیام بن نریمان بفرمان منوچهر با تفاق او منحا تفاقش را بقتل رسانیدند و باز گشت کیشوراج
تا پنجاب متابعت او کرد و آن مملکت با و مسلم داشت و باز گشته پنج سالها سلطنت کرد و در گذشت و بعد از و پسرش فیروز رے
جانشین شد و او به علم و دانش موسوم بوده و شهر سیرو در عهد او سیام بن نریمان در گذشت و نوذر بن منوچهر بر دست افراسیاب
بنسل سپید و فیروز رے لشکر به پنجاب کشید و بکشود و خالندهر دار السلطنت ساخت و اطاعت افراسیاب کرد و رستم بن زال در عهد
کیقباد بر وے باو نهاد و فیروز رے بعد از جنگ بهرمیت رفت و بکوهستان ترهت گریخت و بجنگل چهار کنڈ افتاد و بهدران ایام در گذشت
مدت ملکش پانصد سال بوده بعد از و دیوراج که اولاد سند بود و بفرمان رستم بن زال بسلطنت رسید و در عهد او برهمنے که در سحره
مهارت داشت ظهور کرد و او را به بت پرستی خواند و دیوراج باو بگروید چنانچه گذشت و قنوج بنا نهاد و آثار السلطنت ساخت و در گذشت
و او سی و پنج پسر داشت بزرگترین او بهراپچ که بعد از پدر بادشاه شد و بهراپچ بنا نهاد و شهر بنارس که پدرش بنا نهاده بود بانام
رسانیده و برادران خود را براجپوت نام کرد یعنے پسر راجه و چون سی و شش سال از ملکش بگذشت کیدار نام پسرے در
کوهستان سوالک خروج کرد و روی باو نهاد و بهراپچ بعد از زدم منزم گشت کیدار السلطنت رسید و کانوج بنا نهاد و اطاعت
گیکاوس کرد و چون نوذر ۱۹ دسال ملک راند سنگل سپید که از شجاعان زمان بوده بولایت کوچ که آنرا کامروپ گویند خروج کرد و روے
بقنوج نهاد و بعد از محاربات بر کیدار غالب آمد و بر تخت نشست و صد هزار سوار بحری او فرستاد و سنگل از قنوج به بنگاله رفت

سران اورا تعاقب کرد و تا کوره کهاٹ باد رسید و رزمے صعب کرد و پنجاه هزار مرد از سپاه سنگل بکشت سنگل اطراف ارو بے
اورا تاختن گرفت ترکان از قلت راه عاجز آمدند سران ناچار از مملکت بنگاله باز گشت و بکوهستان متحصن شد سنگل
باتفاق راجهاے هند بمحاربه پرداخت افراسیاب آگاه شد و با صد هزار سوار روے بهند نهاد سنگل بگریخت و به بنگاله رفت افراسیاب
اورا تعاقب کرد سنگل باسان نزد او آمد افراسیاب اورا به ترکستان برد تا سیران دیلسته بزرم ایرانیان بکوه همایون فرستاد و بر
دست رستم بقتل رسید و گویند ازان معرکه بگریخت و بهند آمد بعد از و پسرش راجه رهت باد شاه شد و قلعهٔ مهناس
بنا نهاد و هشتاد و یک سال ملک راند و در گذشت و بعد از و مهاراج کیمواهه در ماژوار خروج کرد و بر قنوج مستولی شد و
لشکر را به بهروالک کشید و بگرفت و او معاصر گشتاسپ بود و بعد از و خواهر زاده اش کیدر راج جانشین شد و بعد از و وفات
رستم بپنجاب مبتلا بافت و قلعهٔ مجند بنا نهاد و چهل و پنج سال سلطنت کرد و در گذشت و بعد از و سپه سالارش جیچپند باد شاه شد
و بعیش و طرب پرداخت و از تدبیر ملک غافل ماند لاجرم خللها خاست و هندر و بحیرانی نهاد و او معاصر بهمن و دارا ے بوده و
شصت و یک سال ملک راند و بعد از و پسرش بسلطنت نشست و هلو برادر جیچپند برادر زاده را بکشت و به سلطنت نشست و شهر
دهلی بنا نهاد و در عهد او قور که از خویشان راجه کماؤن بود خروج کرد و کماؤن بگرفت آنگاه رو بقنوج نهاد راجه دهلو با و مصاف
کرد و اسیر شد قور او را بر هناس حبس کرد و غرم مستقل گشت و بپاگ که عبارت از آله آباد است دار الملک ساخت و بعد او
اسکندر رومی متوجه هند شد قور نیز در حدود سرهند با و مصاف داد و بقتل رسید راجه هند رصاحب دکن که شهر هندر از آثار اوست
راجه هندره از اولاد او بندلپه خود را نزد سکندر فرستاد و اطاعت کرد و هدایت مولف سکندر نامه گوید هندی آن وقت
باد شاه دهلی بود اسکندر رومی را تحائف فرستاد و قور راجه قنوج بود با لجمله چون سکندر باز گشت سنارچند در قنوج
باد شاه شد و آن مملکت که خراب شده بود آباد ساخت و جهت کرور برسی که از ملوک طوائف بود تخف و هدایا فرستاد و در خشم
عمد او هونا خواهر زاده قور خروج کرد و او را بگرفت هونا بسلطنت نشست چون آردشیر بابک متوجه هند شد سنجدست هیوست
مال و افر پیشکش نمود و نا باز گشت بعد از و پسرش کلیان چند والی گشت و او ظالم و سفاک بود بسیاری از اعیان را بکشت
و هند و ستان خراب کرد و بر بکان از و متنفر شدند پس ازان راجه قنوج را حشمی نماند و بعد او راجه بکرماجیت برمالوه و نهروالهٔ دست
یافت چنانچه گذشت راجه بکرماجیت را رائے رایان یعنی ملک الملوک گفتندے چون بکرماجیت را سالباهن بقتل رسانید
مالوه خراب گردید و پس از اندک زمانے راجه بهوج که او نیز راجپوت تور بوده در آن دیار بحکومت نشست و بعدل و داد پرداخت
و او را سالے دو جشن کردی نا چهار روز بعیش بسر بردے و شب با لباس در و یشان کرد شهر برآمدے و از حال فقرا و مساکین
خبر گرفتے و کهر کوسه هندیه دیجانگر از آثار اوست و در آخر عمر کمال ظاهر و باطن در یافته بشگفتگی پیشانی از نیجهان فانی در گذشت بعد از و
باسدیو در قنوج باد شاه شد و بر بهار و بنگاله استیلا یافت و کالپی بنا نهاد و در عهد او بهرام گور بر هم ساحت بهند آمد
کارهاے مردانه کرد و در حبالهٔ آن باسدیو دختر خود را باد منسوب کرد و بعد از باسدیو در میان برادران مخالفت خواست و ده سال
با یکدیگر قتل کردند راجم و یور را ثهور سپه سالار باسدیو فرصت یافت و ایشان را استیصال ساخت و بسلطنت نشست و لشکر
به ماژوار کشید و آن ملک را از قوم کچواهه انتزاع نمود و قوم خود را در آن دیار آباد ساخت و بعد از فوت راجه بهوج که

ذکر کرش گذشت بر مالوه مستولی شد و باجمله رام دیو از شیوراج راجه دکن باج گرفت و بقنوج باز گشت و لشکر بکوهستان سوالک کشید
و رایان آن دیار را مطیع خود ساخت و باراجه کماؤن رزمی صعب کرد و ظفر یافت تا راجه کماؤن بهزیمت رفت بالآخر دختر خود را برام دیو داد و
رامدیو باز گشت بنگرکوٹ شد و رای آنجا را بحبالهٔ اطاعت آورد و دختر بپسر او دا دارام دیو بسبب احمل در پای بهپت رسید و بقنوج باز گشت
و بعدل پرداخت بعد از دو پشت تاب چند که از امرای او بود دعوی سلطنت کرد چون فرزندان رامدیو که با یکدیگر خلاف داشتند
ایشان را برانداخت و بقنوج استیلا یافت موجب آن که سلاطین هندوستان بایران نمی فرستادند باز گشت نوشیروان عادل لشکر
بهند فرستاد و پرتاب چند عاجز شد و از کرده استغفار خواست و دختر خود را با مالی وافر نزد نوشیروان فرستاد و بعد از و رایان
اطراف بسیاری از هندوستان را بتغلب فرو گرفتند و چرا نکه از ان لشکر فرزندان او نماندند و ایشان خود را رانا خواندند چون پرتاب چند
دختر خود را بنوشیروان فرستاده بود اعتقادش خود را از خویشان نوشیروان بلکه از اولاد او شمارند و کوهستان کوملر و چیتور در تصرف ایشان
ماند بالجمله بعد پرتاب چند انند دیو بر مالوه خروج کرد و بر مالوه و نهروالهٔ استیلا یافت و قلعهٔ هندونها و بعد از و مال دیو بحکومت
رسید و قصد دهلی کرد و هر مملکتی که گذشت در تصرف اولاد پرتاب چند بگذاشت آنگاه لشکر بقنوج کشید و بگرفت و لشکر و مملکت آباد
ساخت و در عهد او آبادی قنوج بجایی رسید که سی هزار دوکان نان فروش در آن جمع آمد و بعد او راجه پراگ در هند بسلطنت رسید
و ملوک الطوایف پدید آمدند چنانچه در عهد سلطان محمود غزنوی در قنوج کوره و در بیراب هروت و در مهابت علیچند و در لاهور جیپال بن
نیپال و در کالنجر بچند راجه بودند و همه بیک اطاعت دیگری نمیکردند و همچنین در مالوه و گجرات و دکن و غیره رایان علیحده بودند پوشیده نماند
اول کسیکه از سلطان بجانب هندوستان بسبب ورت نمود آلپتگین بود و ذکر او در ضمن غزنین مذکور میشود و بعد از آلپتگین امیر ناصر الدین
که در رم خریده آلپتکین و پدر سلطان محمود غازی غزنوی بود با جیپال راجه لاهور رزمی صعب کرد و ظفر یافت و بمیان بگرفت و بعد او
سلطان محمود غزنوی دو دار آلده و بقولی هفتده کرت بهند آمد در مرتبهٔ اول بنجاب و لاهور از جیپال و الی آنجا انتزاع کرد و گویند که
جیپال را بقتل رسانیدند و باز گشت و در چهار صد و نه هجری بعد محاربه بقنوج بگرفت چنانچه رقم حروف محمد یوسف نام را بهوپاست
سری نگر که بعد ازان معروف بگلرام شده فرستاد و در لاهور نائب فرستاد و غزنین باز گشت و همچنین هر سال از راجهای هند
مثل راجه گوالیار و کالنجر و مهابن و متهرا و سومنات و غیره بجنگ و آشتی پیشکشها گرفته باز میگشت بعد از و فرزندانش استیلا
یافتند و در لاهور گاه ساختند و اول کسیکه قصد مجاهده بر بحاست صاحب بود و در غزنین قصد هند کرد و راجه متهورا که از بزرگترین راجهای دیوبرات
مولف هفت اقلیم والی اجمیر بود و در آخر عهد غزنویان بر بسیاری از بلاد هند که در تصرف ایشان بود انتزاع نموده روی بسلطان
شهاب الدین محمد شام غوری نهاد سلطان با او رزمی صعب کرد و ظفر یافت و بسی از هند بگشود و قطب الدین ایبک را
در دهلی گذاشت و غزنین باز گشت و ضمن غور مرقوم است

فصل سوم در احوال سلاطین اسلام

که در دهلی سلطنت کردند و ایشان بزرگترین بادشاهان هند اند جمعی که در سایر ممالک هندوستان بدولت و حکومت رسیده اند
از امرای ایشان اند باجمله اول آن طائفه سلطان قطب الدین ایبک است که بر تخت دهلی جلوس کرده

و او را ایبک آن گفتندے که یک انگشت خنصر او شکسته بود و او از ترکستان بود در طفلی باسیری افتاد و چند جا فروخته شد و آخر سلطان شهاب الدین او را بخرید و تربیتی نموده حکومت دہلی باو داد و ایبک در بلاد ہند غزوات بسیار کرد و استقلال یافت و محمد بختیار خلجی از گماشتگان او بود که بہار و بنگاله را مسخر ساخت و ایبک عادل و عاقل بوده اورا الکبیر گفتندے چه بخشش او اکثر لک سکه بود یا لک روپیه بودے که یکبار بخشیدے چون در شش صد و دو ہجری سلطان شہاب الدین غوری در گذشت قطب الدین را لقب سلطان و جهیر داد و قطب الدین بسلطنت نشست و در شش صد و هفت ہجری نبوهی در میدان گوی بازی از اسپ افتاد و در گذشت ایالت و سلطنت بست سال بوده از انجا چهار سال بر تخت سلطنت قیام داشته بعد او پسرش آرام شاه بر تخت نشست و بعیش پرداخت اهل و اعیان او شمس الدین التمش را که از قبل ایبک ایالت بدائون میداشت بآنجا طلبیدند و بر تخت نشاندند سلطان شمس الدین التمش باد شاه بزرگ و دانا بود و التمش ازان گفتندے که در شش خصوف متولد شده بود و باتفاق جمیع بزرگان ترکستان بود باسیری انجا را افتاد پس او را بغزنین بردند قطب الدین ایبک هزار دینار بخرید و باخود بهند برد شمس الدین در خدمت او ترقی کرد ایبک او را پسر خوانده امارت بدائون داد و چون شمس الدین در دهلی باد شاه شد بلدان از ناصر الدین قتاصه برون آورد و تاج الدین یلدوز والی غزنین را شکست و سر خود ناصر الدین محمود را بتسخیر بنگاله و لکهنوتی فرستاد و او با حسام الدین عوض خلجی والی بنگاله رزم کرد و او را شکست و در بنگاله استقلال گشت و در شش صد و بیست و سه ہجری از خلیفه بغداد عباسی هزار خلعت فرستاد و لقب سلطانی ارزانی داشت چون پسرش ناصر الدین در بنگاله در گذشت سلطان جزع و فزع بسیار کرد و بعد از چند روز او را پسرے آمد سلطان او را ناصر الدین محمود نام نهاد و چون در بنگاله فساد خواسته بود سلطان به آنجانب شتافت و آن ملک را صافی ساخت و ملک علاء الدین جانی دار را ایالت آنجا داد و باز گشت و در شش صد و بست و نه ہجری قلعه گوالیار بعد محاربه یکسال و در شش صد و سی و یک ہجری شهر اوجین بگرفت و بتخانه مهاکل و غیره را خراب ساخت و در شش صد و سی و سه ہجری در گذشت بعد او پسرش رکن الدین فیروز شاه پس از و رضیه دختر التمش بسلطنت رسید او لباس مردان پوشیده بر تخت نشست بروایت مؤلف صبح صادق در عهد او حسام الدین البونیه حاکم سرسند بغی کرد رضیه لشکر گرفت و طوعاً و کرهاً او را بخواست و متوجه دہلی شد امرائے شهر مخر الدین بهرام شاه بن التمش را بحکومت نشاندند و ملک بلبن را که از غلامان التمش بود برزم البونیه فرستادند بلبن بر البونیه ظفر یافت البونیه را گرفت بخدمت بهرام شاه آورد و بر دست زنبیلان اسیر شده بقتل رسید بهرام شاه مستقل شد در عهد او لشکر مغل بلاهور آمد قتل عام کرد و بهرام شاه و قطب الدین حسین و نظام الملک را بدفع مغولان فرستاد و مغولان باز گشته بودند نظام الملک بشاه بهرام نوشت که قطب الدین حسین را سر مخالفت است بهرام شاه در جواب نوشت که او را بقتل رسان نظام الملک همان شب به قطب الدین حسین نمود و باتفاق او نمک حرامی آشکارا کرد و بدہلی رسید بهرام شاه را که بدہلی تحقیق شده بود قهراً گریخته و او را بقتل رسانید **علاء الدین مسعود شاه** بن التمش را بحکومت نشاندند و علاء الدین بلبن را الف خان نام نهاد و اعمام خود جلال الدین و ناصر الدین محمود را از حبس برآورد و بنو اخت و قنوج بجلال الدین و بهرائچ بناصر الدین داد و در عهد او لشکر مغول از راه کوهستان به بنگاله آمد و منهزم و شکست بازگشت و سلطان بطرب و نشاط مشغول شد امرا به مخالفتش برخاستند و ناصر الدین محمود را از بهرائچ طلب داشتند او در شش صد و چهل و چهار ہجری بدہلی آمد علاء الدین مسعود شاه را حبس فرمود و خود را **سلطان ناصر الدین** بن التمش خواند بر تخت نشست و عدل و بذل کوشید

سلطان قطب الدین از قوم ایبک بن شروانی بن شکوه افغان ترک دیار بود عوض حوض

وقاضی منهاج طبقات ناصری بنام او نوشته گوید سر سال و موصوف نوشته و بقدر وسعتی وجه آنرا صرف قوت خویش کردی امر کرده بود
که زیاده از بهاے متعارف بگیرند آنش بهر او طعام پختے روزے از سلطان درخواست کرد که سلطان گفت بیت المال حق بندگان
خدا است دران تصرف نتوانم کرد ماجراے این در آخرت یابی باجمله در عهد او رونقی عظیم پیدا آمد حاجب لشکر به دوانه شد و معانی
ساخت دهلیں را وزارت داد و در عهد او ایلچی هلاکو خان بهند آمد ناصر الدین پنجاه هزار سوار و دو لک پیاده و دو هزار فیل و سه هزار آراسته
باستقبال فرستاد ایلچی متحیر بماند و بعد از ملازمت باتحف و هدایاے هند باز گشت و سلطان در شش صد و شصت و چهار هجری در گذشت ۶۶۴
از و پسری بماند الف خان که بدار الملک بود بر تخت نشست و سلطان غیاث الدین بلبن مخاطب شد و او بزرگ زاده فراسیا بود
و رخوردی بر دست سپاه مغل اسیر شد تاجرے او را بخرید و بهندوستان آورده بدست سلطان شمس الدین فروخت باجمله بلبن بادشاهے
بارے و دین دار بوده کافر انرا اعمل نفرمودی و تا از صلاح و دیانت کسی آگاه نگشتے باو شغلی ندادی و در نگاهداشت مراسم سلطنت
کوشیدے و همیشه در گاهش بفیلان مست و جوانان با شمشیر برهنه کشیده آراسته بودی و به نیتی عظیم باز دادی و در سفر چون مالی رسیدے
وقف کردی بامر یتیمان و پیران و اطفال و بیماران و بیچارگان بدشتندے پس عود بالشکر عبور کردے هرگز خنده و قهقهه نکردے و در
لوازم سیاست علو نمودے و بگناه یکی لشکری بل کشوریرا برانداختی و در مدت سلطنت خویش هزل و سخره و اهل مجلس خود بار ندادی و با او
سخن نگفتے یکی از سهود مالی وافر به پذیرفت که یکبار سخن با او بگوید قبول نکرد و گفت که بهر اندیک مال ناموس سلطنت را بر باد دهم شاهزاده هاے
ایران و توران از آسیب تیغ مغول با و پناه آوردند بلبن ایشان را اقطاع لایق داد و هر یکی در دهلی محله ساختند و آن بنام ایشان
مشهور است اسامی اینها این است عباسی و سنجری و خوارزم شاهی و دهلوی و غلامی و اتابکی و غوری و چنگیزی و رومی و قیصری و یمینی و
موصلی و سمرقندی و کاشغری و ختائی و او امر کرده بود که با هشت کروه دهلی کسے شکار نکنند و خود پیوسته و دران لواح بآن اشغال نمودے و
باوجود آن در امور ملک غافل نگشتی هلاکو خان ایلچی بخدمت بلبن فرستاد گفت بلبن ملکے باتدبیر است چه بسیاری و سقر خویش کند تا وقت کار عاجز
نماند راقم حروف مطابق دید خود گوید که همچنین بود خان بزرگ بهان الملک سید سعادت خان ناظم فوج اوده بوده فوج خود را در پیکار خوگر کرده وقتے
دکنیان در عهد محمد شاه خواستند که دهلی را آسیبی رسانند چه از سید سعادت خان منهزم شده دهلی را شافتند سید موصوف یکصد و پنجاه گروه
ایلغار کرده بدهلی رسید و جماعه دکنیان را پراگنده ساخت باجمله وقتے سلطان غیاث الدین بلبن حکم کرد که اسامی لشکریان که پیر و ضعیف باشند
از دفاتر محو کنند و هر یک را مدد معاش دهند بران سپاه با میر الامرا ملک فخر الدین کوتوال حال باز گفتند و بگریستند و بلبن بر سم رشوت پیش
او نهاد و ملک فخر الدین متاثر شد و مبلغ از کرد و گفت اگر رشوت گیرم سخن از جوش و دل بخدمت سلطان نتوانم کرد پس برخاست و تفکرانه
بدرگاه رفت سلطان او را متغیر شناخت و پرسیدش او گفت و دیوان عرض سلطان هیران را اردی کند تر سم که روز قیامت بنزد چنین شود آنگاه
حال من چگونه باشد سلطان بسی بگریست و مرسوم آن طایفه بحال داشت ۵ قرب سلطان مبارک آنکس را است که کند کار ستمدیدگان
راست باجمله بلبن لشکر همواره بست کشید و صد هزار کار فرمایست و چون والی ملتان در گذشت سلطان مبرز بزرگ خود سلطان محمد را که
ولیعهد بود و قاآن ملک لقب داشت بحکومت فرستاد امیر خسرو دهلی از ندماے او بود و بعد چندے سلطان محمد بر دست امرا مغل که
از طرف جیحون خان والی توران ایالت کابل داشت در محاربه بقتل رسید مغلان در ملتان خرابی کرده باز گشتند امیر خسرو دهلوی
را با سیری بردند بلبن نبیرهٔ خود کیخسرو بن سلطان محمد را بملتان فرستاد و طغرل را ایالت بنگاله و طغرل ملکبتو تی رسید و استقلال یافت

وراجه جاجکر را شکست مال را غارت و نبی کرد و خطبه و سکه بنام خود زد و سلطان ابن خان والی ورود را بدفع او فرستاد ابن خان منهزم شد
بازگشت سلطان او را از حلق آویخت و ملک پرسی ترک را بدانجانب فرستاد و طغرل او را در رزمی بکشت سلطان در خشم شد بنفس خویش
در بنگاله شتافت و بلکهنوتی رسید طغرل بگریخت بالآخر گرفتار شده مع توابعان و اطفال مال خویش و اقربا بقتل رسید نقل است که
قلندر پیر از دست سلطان برون که مصاحب طغرل بود سلطان او را بکشت و امر کرد که هر کجا قلندر را یابند بکشند و همچنان شد آنگاه پسر خود بقراخان
را خدمت لکهنوتی داد و در بنگاله خطبه و سکه بنام او کرد و بعد سه سال بدهلی بازگشت و در خلال این احوال اسیر خسرو از مغولان رهائی یافت
و بدهلی آمد و قصیده که در مرثیه سلطان محمد گفته بود در بارگاه سلطان بلبن بخواند سلطان بنیرهای هاج گریست مریض شد و در آخر سنه صد و شصت و
پنج هجری در گذشت و از سخنان او ست که همت و بادشاهی لازم و ملزوم یکدیگر اند اگر بادشاه صاحب همت نباشد میان او و سایر الناس
فرقی نبود و بعد از و نصیره اش کیقباد بن ناصر الدین بقراخان بسلطان معز الدین کیقباد مخاطب گشته بسلطنت نشست بمقتضای جوانی چنانچه
والی بهر مباشرت و معاشرت کوشید امرا و سایر مردم بموجب الناس علی دین ملوکهم نبیش پرداخت پدرش ناصر الدین بقراخان از اطوار
پسر آگاهی یافت با لشکر انبوه از لکهنوتی بنگاله قصد دهلی کرد کیقباد از دهلی رو به پدر آورد و برلب کنار سرو میکدیگر رسیدند و آب در میان
فاصله بود و صفها بر میان رفت کیقباد خواست که بملاقات پدر رود و امرا گفتند که بادشاه دهلی را نشاید که نزد والی بنگاله رود پس بدش
ناصر الدین اقوات بگذشت چون بنگاله رسید بتلهٔ جاجنگر زمین بوس کرد و کیقباد از تخت فرود آمد بپای پدر افتاد و ناصر الدین دستش بگرفت
و بر تخت نشاند و خود بادب بگوشه تخت بنشست شبی آنجا مهمان بود و بار بشکر خویش آمد و چند روز آمد و رفت میکرد و پسر او عظ و پند گفت و
بنگاله مراجعت نمود امیر خسرو دهلوی قران السعدین را در اثنا واقعه نظم در آورده ناصر الدین سالهای دراز در بنگاله بسلطنت گذرانید و در عهد سلطنت
تغلق شاه در گذشت بالجمله کیقباد چند روز بموجب نصایح پدر خود عمل نمود بالآخر بشرب خمر و عیش پرداخت و بقلاج و لقوه مبتلا شد امرا بزرگ
پسرش کیومرث بن کیقباد را که سه ساله بود به سلطنت برداشتند خلجیان ملک جلال الدین را بهتری قبول کردند میان فریقین حرب اتفاق
افتاد جلال الدین در آب خون انداخت ملک جلال الدین نام سلطنت را بر کیومرث پسر کیقباد نهاد و ملک علاء الدین چهجو برادر زادهٔ سلطان
غیاث الدین بلبن را اقطاع کره داده بدانجانب فرستاد چون جلال الدین مستقل گشت کیومرث را از میان برداشت در اوایل شش صد و
هشتاد و هجری در هفتاد و سالگی بر تخت نشست در مصر لنگوکدهی مقیم گشت امرا در نزدیکی آن عمارات ساختند شهری عظیم آباد شد و بدهلی نو موسوم
گشت سلطان جلال الدین خلجی بادشاهی حلیم بود و بقتل کسی فرمان ندادی هر گاه دزدی را پیش او آوردندی توبه دادی و رها کردی چون
ازین قبیل حکایات سلطان در هندوستان شهرت یافت مفسدان گفتند که جلال الدین را سیاست نیست لاجرم جمعی از افضال جلال الدین
اتفاق کردند سلطان آگاه شد و ایشان را بخواند و تیغ کشید و پیش ایشان انداخت و گفت اکنون سلاح نزد من نیست بر خیزید و با
مقاتله کنید همه ها خجل گشتند جلال الدین گفت شمار بقتل رسانم همان بهتر که با قطاع خود بروید و چندی از من دور باشید ایشان منفعل
شدند و با قطاع خود شتافتند بالجمله جلال الدین بدهلی گنبد شتافت چون بدار الامارت رسید بآواز بلند گفت چگونه از عمدهٔ شکر
ایزدی بیرون آیم که بر تخت که پیش ازین سالها سر بر زمین نهاده بودم بر آمدم پس بکوشک معلی که نشیمن خاص سلطان غیاث الدین
بود برفت و هر قانون قدیم بر جای خود آید ملک احمد چپ گفت که اکنون کوشک از سلطان است چرا بر در فرود باید آمد
گفت در هر حال رعایت حقوق نعمت لازم است ملک احمد گفت دار الامارت این فقیر است خداوندرا بجا باید بود سلطان

گفت که این قصر بلبن است و او پیش از آنکه بسلطنت رسید ساخته بود و مراد ایران حقی نیست ملک فرزندان اوست ملک احمد گفت بهتر امور سلطنت رعایت شرع نباشد سلطان گفت بهر مصلحتی خواهد قواعد اسلام تجاوز نکنم پس بکوشک لعل در آمد و از بهر رعایت ادب بجای سلطان بلبن نشست و بر صفه که نشیمن امرا بود قرار گرفت پس بر خاست و بدهلی نورفت و همانجا اقامت گزید و جشن عالی کرد و ختران خود را به برادرزاده ها سے خویش که علاء الدین و بهرادش الباس بیگ بود داد و امیر خسرو دهلوی را ندیم ساخت ملک چهجو باورزم کرد و بگریخت چاتم خان حاکم اودهه را که با و تعلق بود بابسیارے از اعیان لشکر اسیر کردند از کلیخان ایشان را و شانه بر گردن فرو دیدند فرستاد و سلطان آن طایفه را دید و چشم بپوشید و امر کرد تا ایشان را انجام بردند و لباس فاخره پوشانیدند و حاضر آوردند با ایشان لطف کرد و گفت شما گناهی نیست بر اراکه بندگان سلطان بودند و ملک بهر خویشان او میخواستند اگر باین مخالفت کنند کفران نعمت باشد و همان روز ملک علاء الدین چهجو نیز اسیر گشته حاضر آمد سلطان او را با یار انش نبوخت و بملتان فرستاد و بوالی آنجا نوشت که ابواب عیش بر ایشان کشاده مهیا دارد پس داماد خود علاء الدین را که برادرزاده اش بود بحکومت کوره فرستاد در شش صد و نود و هجری سیدے مولے را در زیر پاے پیل هلاک کرد و منقول است که سیدی مولا از خرجان بود و از درویشان نظر یافت و بهندآمد و تجدید بیعت شیخ فرید شکر گنج نشافت و متوجه دهلی شد شیخ فرمود که بدهلی نزودی بر روے و با طعام فقرا و مساکین بپردازی باید که از محبت امرا و مقربان سلطان دور باشی سیدے مولا بدهلی رسید بلبن بادشاه شده بود سیدے مولا خانقاهی عظیم بنا نهاد و دست بندان گشاد و جمعی او را به کیمیای نسبت کردند و گرد و هے بولایتش اعتراف نمودند چون بلبن در گذشت سیدے با ملوک و امرا اختلاط کرد و هر یک را مالے و خرواد گوسپند هزار من آرد و سنگ هند صرف مطبخ او شدے و هر گرا مالی بخشیدے گفتی که فلان عمار و فلان خشت را بگیر زیرا که هر چه گفتی ظاهر گشتے چون سلطان خلجی بادشاه شد پسر مهترش خانخانان سیدی مولا را پدر بخواند لاجرم رجوع خلایق بیش از پیش شد قاضی جلال الدین او را بخروج تحریص نمودی سیدے مولا نمریفته شد و عزم جزم کرد سلطان او را بخواند و آگاه گردید و خواست که بقتل رساند سیدے مولا گفت مرا مکش که پشیمان شوی از کلیخان برغم برادرش خانخانان فیلبان را اشاره کرد تا فیل بر و راند سیدے مولا زیر پاے پیل هلاک شد صاحبدلے که در دهلی حاضر بود گوید آنروز که آن کشته شد باوے سیاه برخواست و همان تاریک شد و در آنسال در دهلی قحط افتاد و پسر بزرگ سلطان خانخانان در گذشت و در شش صد و نود و یک هجری سپاه مغل رو بهند آورد و سلطان بر ایشان غالب آمد النهون مغل مهتر مغولان با چهار هزار مغل بخدمت پیوست و مسلمان شد سلطان دختر خود را با و داد مغلان در دهلی مغلپوره آباد کردند سلطان پسر خود ارکلیخان را حکومت پنجاب و ملتان داد و در شش صد و نود و دو هجری لشکر بمندور کشید و در حدود آن قلعه عمارت کرد و درین سال برادرزاده او علاء الدین از کره لشکر بهیلسه کشید و ظفر یافت و در شش صد و نود و چهار هجری از راه چهار کهند متوجه دکن شد و بایلچپور رسید و را مدیو صاحب دیوگده که اکنون دولت آباد نامدار و ساخت و آوازه در افگند که از امرا سے سلطان جلال الدین ام و از بیم او گریخته پناه بتو آورده ام رے بآن سخن مغرور شد علاء الدین ناگاه بدیوگده رسید و بشهر استیلا یافت و دست بتاراج گشاد را مدیو در قلعه متحصن شد علاء الدین بمحاصره پرداخت چون بست و پنج روز بگذشت راجه در صلح بکشود و سیصد من طلا و هفت من مروارید و دو من و نیم از من نقره منسوخ و دکن و چهار هزار اسپ و زر بغت و دیگر تحایف بسیار بدست فرستاد و تا بار گشت در اوایل سال شش صد و نود و پنج هجری سلطان جلال الدین متوجه گوالیار شد و به نشاط سر کار پرداخت و در ان حدود خبر رفتن علاء الدین

دیوگذه یافت چون بحکم او نرفته بود در کارش بتردد گشت ملک احمد چپ که مردی مستقیم الرای بود گفت علاء الدین سری دارد اگر سلطان چند روزی دیگر دنا چار بهنگام مراجعت بملازمت آید آنگاه که او در رکاب باشد سلطان در آنچه کند مختار است جلال الدین گفت علاء الدین را اور کنار خویش پرورده ام از من بنی نکنند ملک احمد آه بر کشید و این بیت بر خواند و بر خاست بیت چو تیره شود مرد را روزگار ۔ همه آن کند کس نیاید بکار ۔ پس سلطان بدهلی باز گشت و علاء الدین بکڑه مراجعت نمود و سلطان نوشت که متعاقب مع غنیمت دیوگذه بخدمت بپیوندد و در تاریخ فرشته یاد می آید که علاء الدین محضری از غنایم دیوگذه بخدمت سلطان جلال الدین فرستاد و مخالفانش گفتند که علاء الدین انچه غنیمت یافته عشر عشیر آن بخدمت نفرستاد و مزاج سلطان را از طرف او منحرف گردانیدند برادرش الیاس بیگ بعرض رسانید که علاء الدین از ملکه جهان و امرا متوهم گردیده میگوید که اگر سلطان از من برنجد قلندر شوم سلطان گفت معاذ الله او مرا فرزند است چگونه با و بدی اندیشم پس الیاس بیگ را امر کرد تا نزد او رود و او را ایمن راضی گردانده خود را از پی او متوجه کرده شد علاء الدین از آب گنگ بگذشت و بمانکپور قرار گرفت سلطان با نبرار مرد از راه در پای سجود و کڑه رسید علاء الدین الیاس را باستقبال فرستاد و سلطان گفت که علاء الدین از خداوندم هراسان است چون لشکر مسلح شد و همه شیر شود سلطان امر کرد که کسی با او نباید و با معدودی چند بر کشتی بار و دی علاء الدین رسید و فرود آمد علاء الدین بخدمت پیوست و بپای او افتاد سلطان گفت که ترا تربیت کرده ام و بدولت رسانیدم چه شد که بدگمان گشتی پس دست او بگرفت و خواست که بکشتی برد تمیکه علاء الدین در کمین نشانیده بود بیرون آمدند و قصد سلطان کردند جلال الدین بجانب کشتی بدویدن گرفت که ای علاء الدین بدبخت با من چه کردی پس آن کافر نعمتان او را بکشتند و قولی آنست که جلال الدین در کشتی بود و علاء الدین از کشتی خویش باجاعتے در کشتی جلال الدین رفت و قدمبوسی نمود در آنثنا سے سخن کسان علاء الدین جلال الدین را بقتل رسانیدند چنانچه سر او بدریا افتاد و تن او بکشتی بماند و گفت شاه کرک مجذوب راست گشت چندمه ازان در ضمن بانکپور مرقوم شد ملک احمد چپ که از راه خشکی بکڑه می آمد بدهلی باز گشت و رکن الدین سلطان بن جلال الدین خلیج را که قدر خان نام داشت در عنفوان شباب باتفاق ملکه جهان بر تخت دهلی نشانید پس علاء الدین خود را بادشاه خواند و برادرش الیاس بیگ را الغخان خطاب داد و در وی بدهلی نهاد و هر کجا منزل گزیدی بر در بارگاهش منجنیق نصب کردے و هر روز پنج بدره زر سرخ و سفید در آن نهاده بر خلق پاشیدے چون علاء الدین به بدائون رسید قدر خان سپاهے عظیم بدفعه او فرستاد و جمعی از ایشان علاء الدین پیوستند و دیگران بگریختند ملکه جهان ارکلی خان بن جلال الدین را از ملتان بخواند و ارکلی خان گفت که اکنون کار از دست رفت پس اگر بدهلی آیم فایده نیست پس ملتان را مربوط ساخت علاء الدین بدهلی رسید قدر خان بعد از زدن بگریخت و با ملک احمد و ملکه جهان و دیگران بملتان رفت سلطان علاء الدین در آخر شش صد و نود و پنج هجری در دهلی بر تخت نشست و الغخان و ظفر خان را با چهل هزار سوار بملتان فرستاد ایشان برفتند و ارکلی خان و قدر خان و اقطاع ملتان و ملک احمد چپ را بدست آورده باز گشتند و در راه نصرت خان بفرمان سلطان علاء الدین در رسید و این چهار تن را در چشم میل کشید و بقلعه هانسی حبس نمود سلطان علاء الدین استقلال یافت و قواعد سلطنت ممهد ساخت و بروایت مؤلف سفت اقلیم هر پرگنه و جمعی که بصیغه اقطاع او را داده و وظیفه در تصرف مردم بود همه را بخالصه ضبط کرد و هر کسیکه زر داشت بهر حیله که دانست از و بر گرفت و حکم کرد که امرا با هم اختلاط نکنند و آمیزش نمایند و بخانه یکدیگر نروند و از منع شراب فرمان با طراف ممالک فرستاد و نیز حکم کرد که از روے

سرگذشت جلال الدین فیروز خلجی و علاء الدین

مساحت غله نصف محصول را از رعایا بگیرند و دیگر امر نمود که چودهری و مقدم و غیره را بار عایا در گرفتن باواجبی برابر اعتبار کنند تا قسط چودهری و مقدم بر رعیت زبردست نشود همچنین در قیمت غله ضابطه چند اختراع نمود که باوجود امساک باران تفاوتی در قیمت غله را نیاید دور ایام سلطنت او همیشه گندم یکمن بهفت جیتل می خریدند یک جیتل یک جرمه است که بهندی کوری گویند و چهار جیتل را گندو و بتفصیل جیتل وغیره در نگاله گذشت بالجمله یکمن بخود به پنج جیتل و شالی و ماش و موته به سه جیتل و در قیمت پارچه سر بصاف باریک به پنج تنکه پیش که ده فلوس باشد و صلاحی اعلاکه گاره نامند به چهار تنکه و کرباس کنده جیل گز یک تنکه در بازار خریدند فروخت می شد و ایضاً در قیمت اسپ وغیره و دواب ضابطه وغیره مقرر کرده چنانچه اسپ جوان بے عیب و کلان بقیمت نسبت رده بیه بقول دهیری دهموزن و شانه و کاسه کلی وغیره را نرخ نهاده بودند مکرر بعرض رسانیدند که مولیان و ارباب طرب را نرخ مقرر نشده سلطان بخندید و آنرا نیز نرخی جسته نهاد و امر فرمود که هر روز نرخنامه از قاضی ملک بدهلی رسانند و جمعی کثیر را امر کرد که در ممالک محفوظ ترتیب پردازند و بروایت مولف خلاصة التواریخ دواج اسپ و داک چوکی در هندوستان و وقائع نگار او اختراع نموده و صاحب تاریخ صبح صادق گوید که علاء الدین اول کسست که بر پشت پیل عماری نهاد و او اکثر بر رسے خود عمل کردی و بشریعت النفات کمتر نمودی علمای زمان از بیم جان بموجب فرمان او فتوی دادندے وقتی قاضی مغیث الدین را که ارزها دعصر بوده بخواند و گفت که از تو مسئله پرسم باید که جواب باصواب گوئی قاضی گفت همانا مرگ من نزدیک رسیده است که سلطان از من مسئله می پرسد گفت هرانچه دانی بگو داد حق بگذار پس از سخنان مے پرسید و جواب می شنید تا آنگه گفت مرا در بیت المال چه حق ست قاضی گفت اگر موافق شریعت جواب گویم مرا بقتل رسانی و اگر مجامله کنم مجرم و گنهگار شوم گفت باک ندارو حق بگوئی قاضی گفت حق سلطان در بیت المال چندان که حق سایر لشکریان سلطان در غضب شد و گفت انبهه مال صرف مردم حرم والله است و بارگاه و ادوات میکنم و آنچه جهت مراعات مراسم سلطنت جمعی را بقتل میرسانم نامشروع است قاضی تبرسید و برخاست و قدری راه رفت و باز گشت و سر بر زمین نهاد و گفت همه مشروع است سلطان برخاست و رفت و قاضی را بخواند و صله جزیل بخشید بالجمله در شش صد و نود و شش هجری دواخان صاحب ماوراء النهر سپاه هندوستان فرستاد و الغخان و ظفرخان حاکم ملتان بر ایشان ظفر یافتند و بسال دیگر الغخان و نصرت خان را بتسخیر گجرات فرستاد و رائے کرن والی گجرات بعد از رزم منهزم پناه برامدیو والی دیوگذه فرستاد و در بکلایه مقیم گشت الغخان در گجرات نایب گذاشت و بدهلی باز گشت و در اواخر این سال دواخان پسر خود قتلغخان را با دویست هزار سوار هندوستان فرستاد و ایشان عبور نموده کرده بدهلی رسیدند سلطان باشش صد هزار سوار و دو هزار فیل بزرم او پرداخت و ظفر یافت قتلغخان بهادر الهر گریخت سلطان بدهلی مراجعت نمود و کبر و عجب شعار خود ساخت و خواست که دعوی نبوت کند و خود را محمد رسول الله خواند علاؤ الملک کوتوال را که بسیانت رسے مشهور بود بخواند و راین باب از او مشورت خواست علاؤ الملک گفت که نبوت بے وحی معتبر نیست و آن بر محمد ختم شد سلطان گفت پس به تسخیر هفت اقلیم پردازیم علاؤ الملک گفت که تسخیر هفت اقلیم نیز متعذر است چه آنرا که در دهلی گذاری چون باز گردی بدستور او اطاعت تونکند سلطان گفت ازان عزیمت در نگذرم علاؤ الملک گفت پس باید که در تختگاه توقف کنی تا سپاه مغل در هند در نیامیزند و سپاه بلاد جنوبی هند فرستی تا سحر آنگاه که دکن صافی گردد بعد ازان مختاری سلطان این رائے به پسندید و لشکر بر ستیور کشید و یک سال بحاصره آن پرداخت و در سال هفت صد و سه هجری بگشود و بدهلی باز گشت و در این سال سپاه مغول در هند در آمدند و خرابی بسیار کردند و در هفت صد و چهار هجری علی بیگ مغل با چهار هزار

سوا را از راه نهر به پنجاب آمد سلطان غازی ملک را بحرب او فرستاد و زمے صعب کرد و ظفر یافت در هفتصد و پنج هجری کنگ
سلطان از امرا ے دو دلخان با تمام علی بیگ از صد و ملتان بگذشت و قصد سوالک کرد غازی ملک بسر راه او شبیخون
لشکر بانش از قلب راه بجان رسید بدر بیاده به فرار نهند غازی ملک تعاقب کرد بکنگ را بفرمان سلطان زیر پای فیل هلاک ساخت
بار دیگر سپاه بمقابل از بیم سلطان سپند نبو استند آمد و او در اوایل هفت صد و شش هجری ملک کافور خواجه سرا را که معشوق او بود
با مرا ے تمامدار بفتح ولایت دکن فرستاد و سرا پرده سرخ که مخصوص شاهان بود باو داد و امر فرمود که خواجه حاجی نائب عرض ممالک
با صد هزار سوار و پیین الملک والی مالوه و الپ خان حاکم گجرات باو پیوندند و ملک نائب چون بدکن رسید رامدیو صاحب و یو گذده
پسر خود و برکل دیو را در قلعه گذاشت و بخدمت او آمد ملک نائب او را با خود گرفت و بدهلی باز گشت سلطان چون ابتدا ے سلطنت خود
کهاز مال او نهاد است که در عهد جلال الدین خلجی از رامدیو گرفته بود او را نبو اخت و را ے رایان لقب نهاد و چتر سفید که خلاصهٔ سلاطین بود
بوے داد و یک لک منکه طلا انعام فرمود و او را مدیو گذده باز گردانیدند در این سال قلعه خانور بسعی ملازمان سلطان مفتوح شد و در هفت
صد و نه هجری سلطان ملک نائب کافور خواجه حاجی نائب عرض را بسمرقند فرستاد و امر کرد در ان سفر برفی که اسپ هر که سقط
شود اسپی بهتر از ان باو دهند ملک باین روے بدکن نهاد و رامدیو از دیوگذده باز پیوست لر و بو صاحب وزن کل در قلعه متحصن شد و
عاجز گشت و شش صد فیل و هفت هزار اسپ و بسیاری از زر و جواهر بداد و تاج و خراج بپذیرفت نائب باز گشت در هفت صد و دو هجری
ملک نائب بسنجر و نهور سمند و معبر شتافت و بسیاری از کرناتک گرفت و فتحنامهاے بر این غنیمت یافت و در اقاصی کرناتک که هرگز صیت اسلام و رایات
نرسیده بود مسجدے بقصر ساخت و بیانگی محمدے گفت و خطبه بنام سلطان خواندند آن مسجد اکنون بهمیت بندر اسلامپشر موجود است ذکر این
سابقاً در ضمن احوال بیجانگر گذشت بالجمله چون ملک نائب بعد از فتح کرناتک در هفتصد و پانزده هجری بدهلی آمد و شش صد و دوازده
فیل و هشت هزار اسپ و شش هزار من طلا با لنگ و کمن و صندو قهاے جواهر پیشکش سلطان کرد و سلطان بسیارے از ان بامرا ے و
علما و مشائخ بخشید و دیگر طلا ها را پیش خود بگداخت و سکه و خطبه بنام خود زد و علاے خواند پس از ان دولت سلطان روے براجع
نهاد و شش هفته ملک نائب گشت و در هفت صد و دوازده بشکل دیو که بعد از فوت پدرش را مدیو والی دیوگذده شده بود نافرمانی آغاز کرد
و ملک نائب بموجب امر سلطان بدکن شتافت و بشکل دیو را بگرفت و بکشت و آنملک صافی ساخت و باز گشت و بخدمت سلطان
آمد و پیش از پیش مورد مراحش تصرف کرد و سلطان گفت که پسر تو خضر خان و شادی خان باتفاق مادر خود و ملکه جهان و خال خود الپ خان
صاحب گجرات قصد قتل تو دارند سلطان باور کرد خضر خان و شادی خان را که مطلع بودند بقلعهٔ گوالیار حبس نمود و ملکهٔ جهان را بدهلی فرستاد
و ملک نائب را بقتل او فرمان داد و ملک نائب او را بامدگاه خواند و بکشت و کمال الدین را بفرستاد تا نظام الدین برادر الپ خان
را که والی جونپور بود بقتل رسانید لشکریان الپ خان که در گجرات بودند بنی آغاز کردند سلطان باشارهٔ ملک نائب سید کمال الدین
را حکومت گجرات داد گجراتیان او را بگرفتند و بکشتند همچنین والی جونپور عصیان ورزید سلطان از استماع این اخبار بیمار شده و در ششم
شوال سنهٔ ۷۱۶ هفت صد و شانزده هجری در گذشت گویند که ملک نائب او را سموم ساخت و او ملکے ضابط و عابد و شجاع بود و اول بست
که عماری بر پشت فیل نهاد امیر خسرو گوید بیت کسے در شاهی دو انگه سوارے ۰ بجز او نتواند بر فیلان عماری ۰ گویند هفتاد هزار
کس از ارباب خدمت داشت و از ایشان هفت هزار کس ارباب عمار و بیلدار بودند که در سفر ملازم سرکار بودندے و از مشائخ کبار

در عهد او نظام الدین اولیا در دهلی و شیخ علاء الدین نبیرهٔ شیخ فرید شکر گنج در اجودهن و شیخ رکن الدین نبیرهٔ شیخ بهاؤ الدین ذکریا در
ملتان بر مسند ارشاد متمکن بودند و از شعرا امیر خسرو دهلوی و از اطبا بدر الدین دمشقی معاصر او بودند گویند بدر الدین دمشقی در طبابت
مهارتی تمام داشت که اگر بول چند جانور در شیشه کرده نزد او بردندی گفتی که بول فلان جانور است بالجمله چون علاؤ الدین خلجی در گذشت
ملک نایب کافور خواجه سرا ندا از الملک بوده باتفاق امرا و اعیان مملکت شهاب الدین عمر بن علاؤ الدین خلجی را که هفت ساله بود بر تخت
نشاندند و خضر خان و شادی خان را میل کشیدند و باوجود بیخایگی مادر شهاب الدین که زوجهٔ علاؤ الدین خلجی بود بنحوست و جبر نام سلطنت بشهاب الدین
نگذاشت و مبارک خان بن علاؤ الدین را حبس کرد و بعد از سی و پنج روز از فوت سلطان علاؤ الدین خلجی یارکان که حرامست ملک رجرم
سرای ملک نایب سید داشتند ملک نایب را بکشتند و مبارک خان را از حبس برآورده بر تخت نشاندند سلطان مبارک شاه خلجی در محرم
سن هفت صد و هفتاد هجری بر تخت نشست و برجس نامی که پهلوان گجرات بود عاشق شد و اقبال ملک نایب باو بخشید و خسرو خان خطاب
داد و وزیر ساخت در هفت صد و هفتاد هجری بر مالدیو دامادر امدیو والی دیوگده تبغی کرد سلطان بدکن شتافت و او را بگرفت و پوست بکند
و آنجا مسجدی بنا نهاد و بدهلی باز گشت و بشرب خمر پرداخت و اعمال نکوهیده پیش گرفت و بموجب بعضی از امرا را بکشت و اکثر خود را
بلباس زنان آراستی و در جمع حاضر آمدی و لولیان و مسخرگان را امر فرمودی که تا بر کوشک هزار ستون عریان شده با بستاد ندی و بر امرای
کبار بول کردندی بالجمله حسام الدین برادر خسرو خان را بحکومت گجرات فرستاد و او آنجا رفت تبغی کرد و امرای گجرات او را بگرفتند و بدرگاه
فرستادند سلطان گناهش ببخشید و ملک وجیه الدین قرشی را بحکومت گجرات داد و ملک مالک لکنی حاکم دیوگده باشارهٔ خسرو خان که
به تقصیر رفته بود در دکن مخالفت آغاز نهاد و سلطان لشکری عظیم بفرستاد و او را بدست آورد و گوش و بینی او ببرید خسرو خان متوهم شده
بتبغی آشکارا کرد او را هم بگرفت و ببرباکی نشانده بدرگاه حضور فرستادند و در هر منزل حمالان تازه بالکی او را میگرفتند برین موجب در هفت روز
از دکن بدهلی رسید و زار زار پیش سلطان بگریست و گفت که امرا بر من حسد برده اند و مرا به تبغی نسبت کرده اند سلطان باور کرد و اعتبارش
افزود و خسرو خان بسنت هزار مردم از قوم خویش جمع آورد و قصد قتل سلطان کرد و ضیاء الدین صدر جهان سلطان را آگاهی داد سلطان
باور نکرد و خسرو خان امر کرد باشبی طایفه از موافقان او بکوشک هزار ستون او در آمدند و ضیاء الدین را که کلید حرم با او بود بکشتند و روی
بسلطان نهادند سلطان خسرو خان را بر داشت او خفته بود بیدار شد و گفت که انچه غوغاست خسرو خان گفت که اسپان طویله
رها شده اند سلطان باور کرد و چون دید که قصد او دارند خواست که خود را بحرم سرا افگند خسرو خان از پی در رسید و موی سرش
بگرفت سلطان بر سم عادت او را بزیر افگند خسرو خان موی او را در سر داشت تا آنکه مخالفان در رسیدند و سلطان را بکشتند و سرش
از بام هزار ستون بزیر افگندند و مردم آنحال بدیدند و بگریختند حسام الدین برادر خسرو خان بحرم سرای سلطان رفت پسران
علاؤ الدین خلجی که خورد سال بودند همه را بقتل رسانید و آنچه خواست با اهل حرم کرد و در ربیع الاول سنه هفت صد و شصت و یک سال
هجری روزگار خلجیان سپری گشت خسرو خان خود را ناصر الدین خسرو خان خواند و بر تخت نشست و حرم های سلطان را و رسیان
برادران خود قسمت کرد و زن مبارک شاه را بنکاح خود در آورد و چون اکثر برادران او مهنود بودند رسم بت پرستی شیوع یافت و
امرای بزرگ سلطان علاؤ الدین را چون عین الملک والی دکن و ملک فخر الدین جویا ابن غازی ملک حاکم پنجاب
پیش تخت خود بر پای داشت پس از چند روز ملک فخر الدین جویا بگریخت و نزد پدر خود غازی ملک بدیالپور رفت غازی ملک

لشکر جمع آورد و اکثر امرا که با خسرو شاه در باطن مخالفت داشتند با غازی ملک در ساختند غازی ملک آنکافر نعمت را مع برادر او
حسام الدین بعد از رزم های صعب در سلخ رجب سنه هفت صد و هشت و یک هجری بقتل رسانید و دیگر روز غازی ملک بدهلی
رفت و چون بکوشک هزار ستون رسید بر روال خاندان علاؤ الدین خلجی بگریست و گفت که من یکی از بندگان این درگاهم اگر کسی از
اولاد و جلال الدین باشد بیاید تا بر تخت بنشانیم و اگر کسی از ایشان نمانده هر کرا خواهید بسلطنت برگزیدیم اطاعت او کنیم امرا گفتند که
کسی از ایشان نمانده و سلطنت چیزی نیست که کسی از بیند غازی ملک بر تخت بنشست و خود را غیاث الدین تغلق شاه خواند و از غلامان
سلطان غیاث الدین بلبن بود پدرش تغلق شاه نام داشت بالجمله تغلق شاه ملکی حلیم و کریم و عادل بود همانجا بنیکانه بجماعت گذاردی
واز صبح تا شام بدیوان نشستی و به بنای عمارت سری عظیم داشتی تغلق آباد و زنزدیکی دهلی آراسته او بود و امیر خسرو دهلوی تغلق نامه
بنام او نظم کرده و بیاید و دولت پسر بزرگ خود ملک فخر الدین جویا را بسیهد ساخت و الف خان لقب نهاد و در هفت صد و هشت و در
هجری الف خان را با لشکری عظیم به پلنگ فرستاد و لدر دیو صاحب ورنکل رزمی صعب کرد و منهزم بحصار ورنکل متحصن شد الف خان
بحاصره پرداخت و از طول مدت محاصره در لشکر وبا افتاد و قدر دیگر خواجه عبید که از اعیان بود بجان رسیده آوازه در افکند که سلطان
تغلق شاه در گذشت از شنیدن این خبر الف خان سراسیمه گشته بدیوگذه رفت و بدهلی شتافت تغلق شاه بفرمود تا خواجه عبید را برفار گردند
نقل است عبید بلطف طبع موصوف بوده وقتی که در دهلی بخانقاه شیخ نظام الدین اولیا رفت یکی از مریدان شیخ از مرض بواسیر
شکایت کرد شیخ مسواک میکرد همان مسواک را بدو داد فرمود هر بار مسواک کرد مرض زائل شود مرد رفت خواست که بآن مسواک کند عبید گفت که
بواسیر را از مسواک کردن چه نفع شیخ مسواک را ازان تبرا داده است که بمحل مخصوص خود فرستی مرد باور کرد پس از چند روز مرض زائل شد
نزد شیخ رفت و حال باز گفت شیخ متغیر شد و فرمود اگر عبید مسواک در تو کرد من بدر سلطان وزان کردم پس چنان شد که گفته بود بالجمله
سلطان دیگر بار الف خان را بسخیر ورنکل فرستاد و او برفت و حصار نبدر را که در تصرف لدر دیو والی ورنکل بود محاصره نمود و به ورنکل شتافت
ولدر دیو را با فرزندان اسیر ساخته در دهلی فرستاد و او از انجا راه بجاجی نگر شتافت و از انجا والی تلنگ گرفت بدهلی باز گشت و سلطان
تغلق شاه در سنه هفت صد و هشت و چهار هجری متوجه بنگاله شد و الف خان را به نیابت در دهلی گذاشت ناصر الدین بقرا خان ابن
سلطان غیاث الدین بلبن پدر سلطان معز الدین کیقباد که در عهد خلجیان اطاعت ایشان میکرد و بدستور حکومت لکهنوتی داشت
سنجد ست آمد و سلطان او را چتر داد و لکهنوتی باو باز گذاشت چنانچه در ضمن بنگاله گذشت و سپر خوانده خود تاتار خان را بحکومت
ستارگانون و ترهت با حامد خان داد و با یلغار متوجه دهلی شد الف خان حکم فرمود تا در سه روز سجدود شهر بسه کروهی تغلق آباد کوشکی
ساختند تغلق شاه در رسید و آنجا فرود آمد الف خان بخدمت پدر پیوست تغلق شاه طعام خواست چون سفره بردا شتند الف خان دست
نا شسته از خانه بیرون آمد ناگاه سقف خانه بیفتاد تغلق شاه در ربیع الاول سنه هفت صد و بست و پنج هجری با پنج تن هلاک شد و گفته اند
که الف خان بقصد بدان کوشک از طلسم بنا نهاده بود چون خود بیرون آمد طلسم را بشکست و بدر را هلاک کرد اما آنچه بتحقیق پیوسته است
که چون سلطان از شیخ نظام الدین اولیا رنجیدگی داشت بعد نزول در ان منزل شیخ پیغام داد که بر گاه من داخل دهلی شوم
شیخ از دهلی بیرون رود شیخ فرمود که هنوز دهلی دور است و این لفظ در میان اهل هند مشهور است بالجمله تغلق شاه در دهلی رسیده
هلاک گشت و بعد از و پسرش ملک فخر الدین جویا که الف خان خطاب داشت بر تخت نشست و خود را سلطان محمد شاه بن

تغلق شاه نصیه از قوم لودی بود و از غلامان سلطان غیاث الدین بلبن بود

تغلق شاه در سنه هفت صد و هشت و چهار هجری متوجه بنگاله شد

تعلق شاه خواند و در روز جلوس چندان زر و سیم بر اهالی شهر نثار کرد که فقرا و مساکین باخر عمر محتاج نگشتند و آوازه شاهی عالی همت بود و سر سلطنت هفت اقلیم فرو نیاورد و اگر اسلام مورونی نبودی دعوی الوهیت کردی گویند در اخبار آلما مهارت تمام داشت و عالم متسرسل و شاعر کامل بود هر چه یکبار شنیدی بیاد داشتی و هرگز نماز قضا نکردی و ضعیفان را وظائف مقرر کردی و با ائمه در خوزیزی مبالغه کردی و از بریدن دست و پا و بینی و گوش و در نه فیل انگندن و بر دار کشیدن و پوست کندن و دو پاره کردن و بعضی اعضای انسان را منهج کوب کوفتن و این همه به اندک جریمه از قوه بفعل می آورد و پدر حاجی از ماوحان او بوده وقتی شاعری قصیده گفت و مطلع آنرا خواند سلطان گفت بس کن که طاقت صله تمام ندارم پس بفرمود تا چندان زر و سیم بر او افشاندند که زیر آن نهان گشت و همچنین دیگری را هفتاد لکه تنگه عنایت فرمود و آنجا عرف زر تنگه سکه نقره است که یک تنگه نیم روپیه باشد پس هشتاد لکه تنگه نقره چهل هزار روپیه بود بالجمله سلطان محمد شاه چون بر تخت نشست همدستان آوان ناصر الدین بقرا خان صاحب لکنوتی در گذشت سلطان بر آنملک حاکم فرستاد و این عم خود ملک فیروزی رخت را بارنگ ساخت و احمد ایاز را خواجه جهان لقب نهاد و بحکومت گجرات فرستاد ملک مقتول را عماد الملک خواند و وزیر ساخت چون سلطان در علم تواریخ و حکمت معقولات مهارت تمام داشت میخواست که ضوابط سلطان سلف را یکسو نهاده در سیاست و دیگر قواعد ضابطه جدید اختراع گرداند و احکام مجدد احداث نماید و ضوابط سلاطین سابق را منسوخ گرداند چون احکام او خلاف قرار داد سلاطین سلف بود موجب تنفر عام میشد و خللهای عظیم در ملک راه می یافت ایضاً خراج ولایت دوابه را که یکی بده فراز داد از این امر زراعت معطل ماند و خرابی رویداد بالجمله در هفت صد و بست و هفت هجری بزم شیرین خان والی ماوراء النهر از ملتان تا حدود دهلی غازی کرد سلطان در شهر دهلی متحصن شد و بسیاری از جواهر زر فرستاد با او از دهلی خوشنود شده برخاست حدود سنده را غارت کرد و بملک خویش بازگشت صبا بر له بمقتضای خواهش بزرگان زمان این حکایت را در تاریخ خود ذکر نکرده بالجمله سلطان محمد شاه بن تغلق شاه بعد مراجعت بزم شیرین خان لشکر بالضبط ولایت دکن فرستاد و آن ملک را تا دریای عمان صافی ساخت امیر نوروز و اماور برم شیرین خان با بسیاری از نوازش امرای خفتیا با و پناه آورده سلطان بمغرور شد و عزم تسخیر هفت اقلیم کرد و آنچه بخزانه داشت بسپاه داد و حشری انبوه فراهم آورد و سه لکه و هفتاد هزار سوار را مرسوم داد و خواهر زاده خود خسرو ملک را امر فرمود که از راه کوهستان همانجال که با مین هندو رباے چین است بتسخیر چین و ماچین و ختا ختن بتمام تمام و هوشیاری ما لا کلام بپردازد و خود متوجه نگرکوت شد و در سنه بقصد بهی و هفت هجری قهرا قهرا گنبشود و خسرو ملک در کوهستان همانجال در آمد قهرا قهرا مسخر ساخت و بحدود چین رسید سلطان آنرا بر بزم خسرو ملک پیش آمد خسرو ملک طاقت رزم نداشت برگشت اهالی کوهستان راه بر وگرفتند خسرو ملک با بسیاری از سپاه از بے قوتے در ان ممالک در گذشت و اندکی گریخته سلامت بدهلی رسیدند سلطان در غضب شد و تمام ایشان را بالقتل رسانید و دیگر از جمله کارهای او یکی آن بود که دیوگده را اوسط مملکت دانسته دار الملک ساخت و دولت آباد نام نهاد و دهلی را خراب و ویران ساخت و متوطنان آنجا را امر فرمود که بدولت آباد روند و خرج راه و بهای خانه هر یک از خزانه داد و دیگر اراده کرد که عراق و خراسان را تسخیر سازد چون خزانه باین اراده وفا نمیکرد امر فرمود تا نانش را مانند زر و سیم و نقره سکه زده رواج دهند چون دید که حکم پیش نمیرود پس فرمان داد که هر کسے که سکه مس داشته باشد بخزانه آورد عوض آن سکه زر و نقره بستاند مردم اطراف عوض مس زر و نقره از خزانه بردند و خزانه خالی گشت امرا در هر گوشه باغی گشته فساد در مملکت برخاست سلطان بملتان رفت و بدو آبه پنجاب نشتافت دران ایام از رعایاے دو آبه مال و جهات نیشد طلب بسیار نمود

رعایا آتش در خانه‌ها و زراعت زده بگریختند سلطان برنجید و امر کرد که در ان مملکت ده رهگذار نماند چندین هزار کس از رعایا بگشت و بدهلی آمد
و هر که آنجا باقی مانده بود بدولت آباد فرستاد و بقنوج آمد و از رعایا عالم را بقتل رسانید و بسیار مردم شتافت و خلقی کثیر بگشت و خلال
این احوال ملک فخر الدین سلاح دار و رنگاله قدر خان را بگشت و بران دیار استیلا یافت سلطان خواست که به بنگاله رود سید حسین والی
معبر یعنی آغاز نهاد و سلطان بدولت آباد شد و اعماد الملک را بمعبر فرستاد و برسید حسین ظفر یافت و باز گشت و سلطان بقلع و قمع ساهوے
افغان که در حدود ملتان یعنی می ورزید متوجه شد و در آن سال قحطی عظیم افتاد و ساهوے ملک بهراد والی ملتان را بگشت و بافغانستان
بگریخت چون قحط بود مالی وافر از خزانه بربا و داد و بزراعت امر فرمود و ایلچی بمصر فرستاد و تا از خلیفهٔ عباسی منشور سلطنت بیارد و ایلچی بمصر رفت
و در هفت صد و چهل و چهار هجری ایلچی سلطان با ایلچیان بمصر در آمد سلطان به استقبال شتافت و قدمی چند در رکاب ایلچی رفت و
منشور بگرفت و خلعت خلیفه بپوشید و عریضهٔ بخلیفه نوشت و ایلچی مصر را با تحف و هدایا رخصت کرد و در این سال کیسا بسر لدر دیو که در حدود
در نگل مسری بود باتفاق یلان دیو که اعظم رایان کرناتک بود مخالفت آغاز نهاد و عماد الملک حاکم کرناتک بگریخت و بدولت آباد
آمد و در زمان کرناتک و دهور سمندر که در تصرف مسلمانان بود بگرفتند و در هفت صد و چهل و پنج هجری سلطان از ملتان بدولت آباد
آمد و بدهلی باز گشت و در این سال اهالی نواح دهلی از قحط بجان رسیدند و بسیارے از ایشان به بنگاله گریختند و در هفت صد و چهل و
ششش هجری علیشاه خواهرزادهٔ ظفر خان که از امرائے سلطان علاء الدین بود از دولت آباد بتحصیل مال بگلبرگه رفت و آنجا خود را
خالی دیده باتفاق امرائے صده چون حسن کانگویه و دیگران رایت بغی برافراشت فیلچ خان والی دولت آباد او را منهزم ساخت
و همدرین سال بهین الملک حاکم اودهٔ متوهم شده بغی کرد و سلطان متوجه دزم شد و بهین الملک گرفتار گشت سلطان در بهرائچ رفت و
مزار سالار مسعود غازی را که در پانصد و پنجاه و هفت هجری در معرکهٔ کفار شهادت یافته بود زیارت کرد و بدهلی باز گشت و فیلچ خان والی
دکن را که حوض فیلبود در دولت آباد از آثار اوست بدهلی خواند و برآورش نظام الملک عالم الدین را که حاکم بهرائچ بود بدولت آباد
فرستاد و عزیز جبار را که از ازل بود تربیت خواند و ایالت مالوه داد همچنین بسیاری از دومان را بامارت رسانید ایشان ظلم بیش
گرفتند ملک خراب شد و امرایان صده بگجرات یعنی آغاز نهادند سلطان متوجه گجرات شد فیلچ خان بسلطان پیغام داد که حرکت
سلطان بهر فتنه چنین مناسب نیست سلطان التفاتی نکرد و در هفت صد و چهل و هشت هجری متوجه گجرات گردید و در راه شنید
عزیز جبار والی مالوه عزم رزم مخالفان کرد و بگجرات رفت در معرکه بقتل رسید غضب بر سلطان مستولی گشت و در سیر سرعت نمود
امیران صده با مقدمهٔ سپاه سلطان رزم کرده بهزیمت رفتند سلطان به بهروچ آمد هر کرا یافت که در ان فتنه فی الجمله دخلی داشته بود
بقتل رسانید و قلعه کرنال که بچوب گده مشهور است بگرفت به عالم الملک حاکم دولت آباد نوشت که امیران صده حضرت را بدکن
فرستند عالم الملک حسام الدین و اسماعیل و مسیح و حسن کانگویه وغیره را که در گلبرگه و اتحدود و اقطاع داشتند باجمیر احمد لاچین که
از خویشان امیر خسرو دهلوی و امرائے سلطان بود روانه گجرات ساخت و امرائے صده بحدود گجرات رسیدند و از سلطان متوهم شده
باتفاق احمد لاچین را کشتند چنانچه سابقا در ضمن اخبار سلاطین دکن و امرائے صده باغی گذشت صبا برے گوید در آن
او آن سلطان مرا گفت که مملکت را امراض متضاده پدید آمد اگر یکی را علاج کنم دیگری غالب آید چاره چیست گفتم سلطان پیشین
را اگر چنین جاے دست دادی پسر و برادر خود را که لایق سلطنت بودی بر تخت نشاندندے و یا افغانی که موجب نفرت خلق باشد

ترک گردند سے سلطان گفت چنین است لیک چنان فرزندے ندارم که جانشین تواند بود و ترک ریاست نمیتوانم کرد هرچه خواهد گو شود
پس متوجه گنج شد و از انجا بسید شتافت امیر فیروز والی ماوراالنهر که با سلطان دوستی داشت اکنون مغل را پانچهزار سوار بمدد او فرستاد
و ایشان در حدود سند بخدمت پیوستند سلطان بیمار شد و در بست و یکم محرم هفت صد و پنجاه و دو هجری درگذشت مدت ملکش هشت و هفت
سال محمد بن صدرالدین نشانین الابس را بنام او نوشته و بعد از و این عمش ملک فیروز مالک این سالار رجب که برادر تغلق شاه بود و بزهد و
ورع انصاف داشت آبالی هندو را اولیا شمارند و در ماه رجب روزه گیرند و علم بندند بالجمله ملک فیروز بن رجب در بست و سوم محرم در
هفت صد و پنجاه و دو هجری در سند بر تخت نشست و بسلطان فیروز شاه مخاطب گشت و او ملکے عادل و باذل بوده و سلطان بتعمیر سرے
عظیم داشته دران باو میل برسد در دهلی محمد آباد المخاطب بخواجه جهان که از خویشان سلطان محمد تغلق شاه نائب دهلی بود سیرے
شش ساله را پسر سلطان محمد خوانده و غیاث الدین لقب نهاد و بسلطنت نشانید سلطان فیروز شاه بدهلی رسید و خواجه و تابعان
سرها برنهه کردند و دستارها در گردن افگندند و بخدمت فیروز شاه آمدند فیروز شاه ایشان را در قلعه هانسی بند کرد در رجب آن سال در
دهلی بر تخت نشست در هفت صد و پنجاه و سه هجری بکوه سرمور رفت و زمینداران آنجا در اطیع ساخت و در هفت صد و پنجاه و چهار هجری
بقلع و قمع شمس الدین بهکره والی نگاله که تا حدود بنارس ضبط کرده بود روے به نگاله نهاد و بهکره در اکدله متحصن شد و بعد از رزم بهکریت
رفت سلطان باز گشت و در هفت صد و پنجاه و پنج هجری آنجا حصار فیروزی تعمیر نمود و در ان سال ابوالمحاسن بارالله خلیفه مصر منشور سلطنت
و خلعت بهر او فرستاد و در نامه سفارش علاؤالدین حسن کان گوید بهمنے صاحب دکن مندرج بود و در بن سال شمس الدین بهکره درگذشت
و پسرش اسکندر جانشین شد سلطان به نگاله شتافت و شیخ زاده نظامی از خلیفه مصر خلعت بسلطان رسانید و اعظم الملک لقب یافت
سلطان بر شکال و خضر آباد و سرنرود و آنجا شهر جونپور بنا نهاد و آن سابقاً در ضمن احوال جونپور گذشت بالجمله سلطان به بنده رسید
سکندر در اکدله متحصن گردید و آخر الامر پیشکش داد و سلطان بجاجی نگر شتافت راجه آنجا به پلنگ گریخت سلطان در هفت صد و شصت و
دو هجری بدهلی مراجعت نهاد و سر سنهد که داخل سامانه بود جدا کرد و به نگرکوٹ شتافت راجه آنجا بعد از رزم اطاعت کرد سلطان نگرکوٹ
را محمد آباد نام نهاد و بنجانه هاے آنجا را خراب ساخت و مساجد و خوانق بنا نهاد و قسپند شد والی آنجا حامیابی در قلعه متحصن گردید
سلطان بمحاصره مشغول گشت و چون بر شکال در رسید بگجرات شتافت و ظفرخان را و بعد از و پسرش در باطان را ایالت گجرات داد و
دیگر بار قصد سند کرد و هام امان خواست و سلطان اورا بدهلی آورد و بدستور ایالت سند باو و ملک نظام فرح را فرحت الملک
خطاب داد و بحکومت گجرات فرستاد و در هفت صد و هفتاد و نه هجری زمینداران اٹاوه یغی شدند سلطان بخویش متوجه ایشان شد
و بسیار بر ایشان بگشت و در هفت صد و هشتاد و یک بسامانه رفت و در هفت صد و هشتاد و دو بعزم گوشمالی قوم کتهریه متوجه شد و بسی را بگشت
و ملک داود افغان را در سنبهل گذاشت و بدهلی باز گشت و تا هفت صد و هشتاد و هفت هجری هر سال بشکار سنبهل میرفت و آخرین
نوبت در حدود بداؤن حصارے بنا نهاد و فیروز پور نام کرد و ظرفا آخرین پور گفتندے چه پس ازان سلطان توفیق بناے شهر
نیافت و درین ضمن ضعف پیری بر و غلبه کرد و از سواری باز ماند خان جهان وزیر بر دولتش مستولے شد چون سلطان از اطاعت
سواری نماند فرمود عنکبوتان را گرفته در خریطه نگاه داشتند تا گرسنه شدندے آن بگسان را در خانه شکار کردی بالجمله سلطان
فیروز شاه در آخر وقت محمد خان را ناصر الدین محمد شاه لقب نهاد و بر تخت نشاند و غرلت گزید سلطان ناصر الدین بن فیروز شاه

در هفت صد و هشتاد و نه هجری بادشاه شد و امر کرد که بنام او و پدر خطبه خواندند و سکه بنیور رفت و آنجا بشنید که فرحت الملک با اقبال
امیران صده گجرات سکندر خان را که بقیری او حاکم گجرات شده بود بسیرت بقتل رسانید و محمد شاه بدهلی باز گشت و آنجا بشنید که انگاست
و امرای خود را بدولت رسانید و از امیران پدر حسابی نگرفت ملک بهاؤ الدین وغیره امرای فیروز شاهی با غلامان فیروز شاهی
ساخته فساد آغاز نهادند محمد شاه بر ایشان ظفر یافت مخالفان سلطان فیروز شاه را که از غایت ضعف طاقت نداشت بر پالکی کشانیده
بیرون آوردند لشکریان چون علم فیروز شاهی دیدند گمان بردند که باختیار آمده لاجرم از محمد شاه جدا گشته بخدمت آمدند محمد شاه مظفر بخت
و بسر نیور رفت امرای عاصی **غیاث الدین تغلق شاه** بن فتحخان بن فیروز شاه را بر تخت نشاندند تغلق شاه دو سنان
محمد شاه را بقتل رسانید و در سیزدهم رمضان سنه هفت صد و نود هجری سلطان فیروز شاه که عمرش از نود هم متجاوز بود در گذشت و فات
فیروز شاه تاریخ اوست و او بادشاهی فاضل و عادل بوده بنای عمارت سرای عظیم داشته در مدت ملک خویش که سی و هشت سال و چند
ماه بود مسجد جامع دهلی و مسجد دیگر و سی مدرسه و بیست خانقاه و صد کوشک و دو صد رباط و سی شهر و سی قلعه و صد حوض و پنج دار الشفا و
یک شکارگاه و صد مقبره و ده حمام و ده منار و صد و پنجاه چاه که از انجمله یک منار از سنگ در غایت ارتفاع که مردم آنرا لاٹ فیروز شاه
گویند اکنون در شاهجهان آباد موجود است و همچنین یکماه سیرین در کوشک فیروز شاه تعمیر و حفر نموده و صد پل و صد باغ احداث کرده صباحی
تاریخ فیروز شاهی بنام وی ثبت باجمله بعد از وفات او غیاث الدین تغلق شاه استقلال یافت و بعد از او ابو بکر شاه بن ظفر خان بن فیروز شاه
بر تخت نشست امیران صده سامانه مخالفت آغاز نهادند و حاکم آنجا را بکشتند و سرش نزد محمد شاه بنگر کوٹ فرستادند محمد شاه بسامانه
آمد و بر تخت نشست و دیگر لشکر بدهلی کشید و منهزم گشت و آخر غالب آمد و ابو بکر شاه را بگرفت و بقتل رسانید و غلامان فیروز شاهی را
که هر لحظه فتنه می انگیختند همه را بکشت و اعظم همایون ظفر خان را بکجدست گجرات و دلاور خان را بمالوه و نصرت الملک را امیر الامرائی
ظفر خان بلقب نهاد و بملتان فرستاد و بعد از و پسرش همایون شاه المخاطب بسکندر شاه و بعد از و برادرش ناصر الدین محمود شاه بن
سلطان فیروز شاه بر تخت نشست و در عهد و سلطنت او در هندوستان هرج و مرج اتفاق افتاد و چه سعادت خان بار یکی نصرت خان
بن فتحخان بن فیروز شاه را بسلطنت برداشت ناصر الدین نصرت شاه خواند و در فیروز آباد بر تخت نشاند سیان این هر دو بادشاه
سه سال مخالفت امتداد کشید تا آنکه در محرم سنه هشت صد و یک هجری امیر صاحب قران شاه تیمور گورکان روی بهندوستان نهاد و
اعیان خان باتفاق محمود شاه در ظاهر دهلی رزمی صعب کرد و منهزم بیرون شتافت و محمود شاه بگجرات گریخت و دهلی خراب گشت چنانچه
از ین قضایا در ضمن احوال صاحبقران در اقلیم ششم بیاید باجمله صاحب قران باز گشت و سخا کوکبر را که از عهد تغلق شاه در لاهور
علم مخی افراخته بود بقتل رسانید حکومت لاهور و دیپال پور بخضر خان داد و نصرت خان که در میان دو آبه بسر هندی بر دیپور فیروز آباد آمد
و بر دهلی که خراب شده بود استیلا یافت اقبال خان متوجه دهلی شد نصرت شاه بسیوات گریخت اقبال خان در دهلی مستقل گشت
و امرای کبار در هر گوشه لوای انانیتی بر داشتند اعظم همایون در گجرات و دلاور خان در مالوه ملک اشرف در جونپور داود ده و قنوج و گوره
خضر خان در لاهور و دیپالپور و غالب خان در سامانه و شمشیر خان در هانسی و محمد خان در کالپی و مهوبه بسلطنت رسیدند و میانهٔ ایشان
مخالفت بوده و در هشت صد و چهار هجری ناصر الدین محمود شاه که بگجرات رفته بود و از والی آنجا رنجیده بمالوه شتافته بود دهلی آمد اقبال خان
نام سلطنت بر او نهاد و بالآخر سلطان ازاور نجیده پیش سلطان ابراهیم شرقی رفت و از و نیز رنجیده بقنوج آمد و گماشتهٔ ابراهیم شرقی را

از انجا برآمده راستیلا یافت وبران اکتفا کرد در هشت صد وهفت هجری اقبالخان سامانه بگرفت وبهرام خان والی آنجا بانان نزد او آمد
وبقتل رسید اقبال خان قصد پنجاب کرد وخضرخان باورزم نمود وظفر یافت واقبال خان بقتل رسید ودولتخان واختیارخان ازامرای
اقبال خان که در دهلی بودند محمود شاه را از قنوج طلبیده اشته بسلطنت برداشتند محمود شاه در هشت صد ویازده هجری لشکر بحصار فیروز کشیده
از گماشته خضرخان پیشکش گرفته بازگشت خضرخان بانتقام متوجه دهلی شد ومحمود شاه را در فیروزآباد محاصره کرد وبی نیل مقصود بازگشت ودر
هشت صد وچهارده هجری دیگر بار متوجه دهلی شد اختیارخان واویس خان ازامرای سلطان باو پیوستند محمود شاه بقلعه سیری متحصن شد
ودران دیار قحط افتاد وخضرخان بملتان بازگشت ومحمود شاه در ذیقعده سنه هشت صد ویازده هجری درگذشت ودولت ترکان که
غلامان وغلام زادگان سلطان شهاب الدین محمد شام غوری بودند بسپری گشت وبعد ازان امرای دهلی دولت خان لودی را
بران سلطنت برداشتند وسکه وخطبه بنام او کردند وملک اویس ومبارزخان ازخضرخان جدا شده بدولت خان پیوستند خضرخان
در ذیحجه سنه هشت صد وشانزده هجری در حصار سیری دولتخان را محاصره کرد در ربیع الاول سنه هشت صد وهفده هجری دولتخان
بانان نزد او آمده ودر قلعه محبوس شد رایات عالی خضرخان بن ملک سلطان سلیمان بن ملک مروان دولت بسلطنت دهلی رسید
وخطبه بنام شاهرخ میرزا ابن صاحبقران خواندند ولفظ شاهی برنام خود بفزود ودواز خود رایات عالی تغییر نمود وبقضی اورا سیدالملک
مروان دولت ازامرای سلطان فیروزشاه بود وامارت ملتان داشت چون درگذشت پسرش ملک شیخ وبعد ازملک سلیمان
که پسر خواندهٔ پدرش بود بحکومت ملتان رسیدند وپسرش خضرخان بن ملک سلیمان که پسر خواندهٔ پدرش بود چنانچه دراین اوراق
گذارش یافت وبر دهلی مستولی شد وبگوالیار وبیانه رفت وازحکام آنجا باج گرفت وبدهلی بازگشت ودر هشت صد وبست ویک هجری
به کتهر وبداؤن شتافت وقوام خان واختیارخان ازامرای محمود شاه قصد قتل او کردند او دریافت وبدهلی بازگشت ودر هشت صد
وهفت هجری البشان را بکشت وبعد از دو سال بمیوات شد وقلعه کوهه را خراب کرد وبگوالیار شد ومریض گردید ودر جمادی الاول سنه
هشت صد وبست وچهار هجری درگذشت وبعد از وپسرش مبارک خان خود را سلطان ابوالفتح معز الدین مبارک شاه خواند
بموجب وصیت بسلطنت بنشست ودر محرم سنه هشت صد وبست وپنج هجری بلاهور رسید وآن شهر را که ویران شده بود آباد ساخت
وملک حسن را ملک الشرق نام نهاد وحکومت آنجا داد وبدهلی بازگشت جسرت برادر سنگا کهوکهر لاهور را محاصره نمود کاری نساخت
ولکلا پور رفت وبکوهستان گریخت ودرین سال ملک الشرق ازامارت لاهور معزول شده درگذشت وملک سکندر تحفه که وزیر
بود حکومت لاهور یافت وسرور الملک بوزارت رسید وبملک الشرق مخاطب گشت وسلطان باتاوه رفت وجسرت کهوکهر برای
بیم راجه جموزرم کرد واورا بکشت وباده هزار سوار کهوکهر نواح لاهور ودیپالپور را غارت کرد وملک سکندر از دفع او عاجز آمد وبمدد ین
سال سلطان هوشنگ والی مالوه گوالیار را محاصره کرد سلطان مبارک شاه روی باو نهاد هوشنگ پیشکش فرستاد وبازگشت
سلطان بدهلی مراجعت فرمود وملک رجب را بحکومت ملتان فرستاد ومکرر لشکر بمیوات کشید ودر محرم سنه هشت صد وسی ودو هجری ملک رجب
را حکومت سامانه داد وبگوالیار شتافت واز رای آنجا پیشکش گرفت وبازگشت درین سال سلطان ابراهیم شرقی صاحب جونپور
لشکر بکالپی برد قادر شاه صاحب کالپی از مبارک شاه استمداد نمود سلطان مبارک شاه وسلطان ابراهیم در حدود خندوا از
تمام روز رزمی صعب کردند شب هر دو بادشاه بممالک خود ها بازگشتند ودر محرم سنه هشت صد وسی ودو هجری ملک رجب

حاکم ملتان در گذشت سلطان بجای او ملک محمود بن ملک حسن و عماد الملک لقب نهاد و بملتان فرستاد و در سنه صد و سی و سه هجری
امیر شیخ علی مغول والی کابل بفرمان میرزا شاه رخ بن امیر تیمور صاحب قران روی بهند نهاد و عماد الملک را در ملتان محاصره کرد سلطان
فتح خان بن سلطان بن سلیمان محمد شاه گجراتی و دیگران را با لشکرے عظیم بزرم او فرستاد و عماد الملک از قلعه بیرون آمد در رزمے
صعب کرد فتح خان بقتل رسید آنا بعد او عماد الملک ظفر یافت و شیخ علی با معدودے چند بکابل گریخت و در سنه صد و سی هجری
شیخ علی باتمام از کابل بلاهور آمد و بگرفت دو هزار سوار بحافظت دران شهر بگذاشت و باز گشت سلطان اماری لاهور شمس الملک
عرف ملک سکندر تحفه داد شمس الملک بلاهور آمد مغولان بانان شهر میرسیدند و بکابل رفتند سلطان لاهور را بعماد الملک داد و ملک اشرف
مسرور الملک وزیر بر نجید و باتفاق جمعی در رجب سنه هشت صد و سی هفت هجری سلطان را بقتل رسانید و او ملکے عاقل و باذل بوده
و در مدت عمر خود کبیره از و سر نزد و کسی را دشنام نداد و بعد از و برادر زاده اش چونا محمد خان بن فرید خان بن رایات اعلے خضر خان که داماد
سلطان شرقی بود و نسبی ملک اشرف وزیر بر تخت نشست سلطان محمد شاه مخاطب گشت سلطان محمد چو با عبارت از بیست و در سنه شصت صد
چهل هجری سلطان ره ملتان آورد و بسیاری از مملکت حسرت کمو کهر خراب گردید بدهلی مراجعت نمود و بعیش پرداخت لاجرم در مملکت
فساد و بغاست و اهالی ملتان سر از اطاعت باز زدند ملک بهلول لودی که حاکم سرهند بود بلاهور و دیپالپور استیلا یافت و بغی و رزید
سلطان سپاه بدفع او فرستاد و ملک بهلول بکوهستان گریخت هنگام مراجعت سلطان دیگر بار بر آن مستولے شد سلطان شحنهٔ دهلی
حسام خان را بحرب او فرستاد و ملک بهلول رزم کرد و ظفر یافت حسام خان منهزم بدهلی گریخت بهلول بسلطان پیغام داد اگر حسام خان
را بقتل رسانی اطاعت کنم سلطان حسام خان را بکشت و حمید خان را وزارت داد و ملوک اطراف طمع در دهلی کردند سلطان ابراهیم
شرقی والی جونپور بسیارے از مملکتش بگرفت سلطان محمود خلجی والی مالوه در سنه صد و چهل و چهار هجری بعزم تسخیر دهلی تاخته کروهی بر شهر
آمد سلطان محمد شاه ملک بهلول را بمدد خویش خواند و او را بدفع محمود خلجی فرستاد و خود از دهلی برون آمد بهلول با سلطان محمود خلجی رزم
کرد محمود خلجی عزم صلح نمود سلطان محمد شاه که از شجاعت بهره نداشت بصلح راضی شد محمود خلجی بمالوه باز گشت بهلول او را تعاقب نمود و تا لے
واغر بدست آورد و سلطان محمد شاه بهلول را فرزند خواند و خانخانان لقب نهاد و بدفع حضرت کمو کهر فرستاد بهلول را هوای سلطنت در سر
افتاد و با حرب در ساخت در روی بدهلی نهاد و سلطان محمد شاه متحصن شد تا آنکه در سنه صد و چهل و نه هجری در گذشت و بعد از و پسرش
سلطان علاؤ الدین محمد شاه جانشین شد و سایر امرا ے بچه ملک بهلول بخدمت آمدند و تهنیت گفتند سلطان در سنه صد و پنجاه
هجری متوجه بیانا شد و شنید که سلطان ابراهیم شرقی قصد دهلی کرده تا آنکه ثبوت رسید بدهلی باز گشت و از ان بجوصلگی و دشتی تمام
بجالش راه یافت و در سنه صد و پنجاه و یک هجری به بداؤن رفت و هوا ے آنجا به پسندید و بخبر بداؤن و دهلی و چندیر گنه و دیگر ترفرش
نماند بهلول لشکر بدهلی کشید و باز گشت سلطان باغوا ے مفسدان حمید خان را که وزیر بود حبس نمود در سنه صد و پنجاه و دو هجری
از دهلی به بداؤن رفت و خواست که حمید خان را بقتل رساند او در یافت و برادران و خویشان خود را آگاهی داد ایشان او را حبس
بیرون آوردند و بدهلی رفتند و استیلا یافتند حمید خان ملازمان سلطان را از شهر براند ملک بهلول رو بدهلی نهاد حمید خان را بگرفت
و سلطان نوشت که حمید خان را حبس کردند سلطان گفت پدر من ترا فرستاده و تو مرا برادری من به بداؤن قناعت کرده ام
این شهر من باز گذار و در دیگر اقطار هر چه خواهی بکن بهلول شاد شد و نام او را از خطبه بیفگندند و در سنه صد و پنجاه و پنج هجری

سکه وخطبه خواند وسلطان علاء الدین سالها در بداؤن بود تا آنکه در شتصد و شصتاد و سه هجری در گذشت و بداؤن نیز در تصرف گماشتگان بهلول آمد باالجمله بعد از قناعت کرسی سلطان علاء الدین بهلول لودی بر تخت نشست و خود را سلطان بهلول خواند آورده اند که جد بهلول ملک بهرام لودی از خدمت ملک مروان دولت والی ملتان بسر برد و بعد از و پسرش سلطان شیرین بهرام ملازمت حضرتیان حاکم ملتان گزید و در زمرهٔ اقبال خان را بدست خود پرورش نمود و دختر خان اورا بخواهشت و اسلام خان لقب نهاد و حکومت سرهند داد و ملک کالا برادر اسلام خان با او بسر برد و قتی خانه بر سر ملک کالا فرود آمد هلاک شدن زن حامله بود شکمش چاک کردند و پسرے زنده بیرون آوردند و ملو نام نهادند بهلول عبارت از اوست چون بسن تمیز رسید اسلام خان دختر خود را باو داد و ولیعهد ساخت و قتی ملو سبا مانه رسید انجا درویشے بود که او را سید این گفتندی بخانقاهش رفت سید این گفت کمیت که ملک دهلی بدو هزار تنگه بخرد بهلول هزار و سیصد تنگه داشت پیش او نهاد و گفت زیاده بر این ندارم سید این قبول کرد و او را بشارت داد بهلول در شتصد و پنجاه با سپاه آراسته بدهلی آمد چون حمید خان آنجا بر استقلال داشت ناچار شاه را از بهت او نمود در روے حمید خان را ضیافت کرد بهلول افغان را گفت باید که در مجلس او حرکات ابلهانه کنند ایشان بموجب فرموده عمل کردند تبعضی کفش های خود را بر کمر بستند و برخی در طاقهای خانه نهادند حمید خان گفت این چه عمل است گفتند برسم آنکه کفشهای مایان را دزد نبرد حمید خان بخندید پس چون گل و عطر بمجلس آوردند افغانان آنرا بخوردند و پان را باچونه فرو بردند چون دهان شان بسوخت اضطراب آغاز کردند حمید خان آنطایفه را احمق شمرد و بمجلس کرد و بعد چندے روز ملک بهلول نزد حمید خان شد افغانانی که بر در مانده بودند بهلول را دشنام دادن گرفتند و گفتند که اگر بهلول نوکر حمید خان است ما نیز نوکر حمید خان هستیم چرا او بدرون رود و ما بیرون مانیم حمید خان آواز ایشان بشنید همه را اندرون خواند افغانان در آمدند و حمید خان را گرفتند و زنبیل بر پایش نهادند و گفتند نمک ترا خورده ایم لاجرم قصد جانت نمیکنیم بهلول بر دهلی استیلا یافت خطبه و سکه بنام سلطان علاء الدین خواند و پسر خود بایزید را در دهلی گذاشت و به پنجاب باز گشت چون از سلطان اجازت سلطنت یافت در شتصد و پنجاه و پنج سکه و خطبه بنام خود خواند چنانکه گذشت امرا ے مخالفت سلطان محمود شرقی والی جونپور را بخواندند شرقی در شتصد و پنجاه و شش هجری بحاصرهٔ دهلی پرداخت و بهلول از دیپالپور بدهلی آمد فتح خان امرا ے محمود شرقی را بهزیمت داد و ظفر یافت محمود شرقی بجونپور مراجعت نمود بهلول بدهلی مستقل گشت و میان سلطان محمود شرقی و پسرش سلطان حسین شرقی و بهلول مکرر محاربه و مصالحه وقوع یافت آما در زمرهٔ هر بار ظفر به بهلول بود و آخر الامر ضعف بر سلطنت سلطان حسین شرقی راه نمود و متهزم بجونپور رفت بهلول قصد جونپور کرد سلطان حسین شرقی به تهور شد و از آنجا نیز از بهلول متهزم بجونپور مراجعت نمود بهلول در قنوج در آمده و کالپی متصرف شده بدهلی باز گشت و با لشکری عظیم متوجه جونپور شد سلطان حسین در شتصد و نود و یک هجری مگر بخت و به تکلیفها بود باندک ولایتی که در حدود بنگاله داشت قناعت نمود بهلول پسر خود باربک شاه را بر تخت سلاطین شرقیه نشاند چنانچه در تخت جونپور مرقوم گشت و بهیرو خود اعظم همایون بن خواجه بایزید را حکومت کالپی و پسر خود سیاکمان را کنره مانک پور و برادر زاده خود شیخ محمد قریلی عرف کالا پهاڑ را اهراییچ و بنجاکمان بداؤن تفویض نموده و دهلی و سیانه و دوآب و پنج آب به پسر سومی خود نظام خان را داد و او را ولیعهد ساخت و در حدود و بانگشت به هشت صد و نود و چهار رفت از عالم تاریخ فوت او هست و او ملکی صالح و متقی بود و با صلحا و مشایخ بحث داشتی و با رؤسای افاغنه برادرانه سلوک کردی و پیش ایشان بر تخت نه نشستی و هرگز بطعام خانه نخوردی و بر اسپ خود سوار نشدی هر روز از بهر او طعام از خانه امیرے آوردندی و بر اسپ ایشان سوار شدی و گفتے

که مرا از سلطنت نامی کافی است و رعایت و حرمت مغل بسیار کردی و ایشان را بر افغانان ترجیح نهادی و قلوس بهلولی با تو منسوب است بعد ازو پسرش نظام خان بر تخت نشست و خود را اسکندر لودی خواند جمعی از امرا خواستند که عظم همایون بن خواجه بایزید ابن سلطان بهلول را سلطنت برگزینند خواستند سکندر شاه عیسی خان را که معتبر ایشان بود بگرفت و حبس نمود و متوجه جونپور شد و در راه درویشی با او رسید و دستش بگرفت و گفت ظفر تراست که سکندر دست از و باز کشید درویش گفت فال نیک بتو نمکرده سیداری سلطان سکندر گفت سزاوار آنست که چون در میان دو مخالفت بود ظفر هیچکدام را نخواهند بلکه گوسپر آنچه صلاح مسلمانان است پیش آید باکجله چون سکندر شاه لودی بجد و جونپور رسید برادرش بازنگشاه با نفاق برادر دیگر مبارک صاحب کره کالا پهار حاکم بهرائچ روی باو آورد کالا پهار که در شجاعت ثابت بود با قوی آراسته بر قلب سکندر شاه تاخت و رزمی مصعب کرد و اسیر شد سکندر چون او را بدید از اسپ فرود آمد و گفت از بهر گرفتاری خواهم که مرا بفرزندی قبول کنی کالا پهار منفعل شد و گفت این احسان بجز جاندادن نتوان کرد اکنون آنچه گفتم از قوه بفعل آور مراد سلطان سکندر را سپی باو داد و کالا پهار بر شصت و بر فوج بایزید ظفر یافت بایزید شاه همایون و ظفر یافت بایزید شاه بگریخت و مبارک خان گرفتار گشت بازنگشاه امان خواست و نزد سلطان آمد سلطان سکندر او را بنوازش حکومت جونپور داد و کالپی رفت و آمد یار را از اعظم همایون بگرفت و بحمود خان لودی داد و مبارک خان را بدستور ایالت کره داد و بدهلی بازگشت و با خر بازنگشاه متوهم گشت و عزم مخالفت کرد و سلطان سکندر کالا پهار و دیگران را بجونپور فرستاد و او را محبوس بجونپور آوردند و در نه صد هجری بجونپور رفت و دران سفر اسپان لشکریان بسیار تلف شدند و سلطان حسان شرقی که در حدود بهار بسر می برد از پریشانی لشکر خبر آگاه شد روی باو نهاد بعد از رزم منهزم به بهار رفت و از انجا بکهگانو شتافت سلطان سکندر بکهگانو رفت و استیلا یافت و محمد خان را آنجا گذاشت و بترهت رفت رای ترهت سنجیت پیوست سلطان سکندر به بنگاله شتافت سلطان علاء الدین حسین شاه والی بنگاله که قلعه گوزار نهاد ای او ست پسر خود را بجرب فرستاد و با تحف و هدایا می فرستاد و سلطان با گره صلح شد و آنشهر تختگاه ساخت و آنجا عمارتی عالی بنا نهاد و در نهصد و یازده زلزله عظیم حادث شد و بسیاری از عمارت آگره فرو ریخت سلطان سکندر بگوالیار رفت و بسیاری از مفسدان آنجا در آبکشت و در نهصد و بست و سه هجری در گذشت و او ملکی نیکوکار بود و بجمال ظاهری و کمال معنوی اشتهار داشته هر روز بار عام دادی و داد و زیدی و نماز پنجگانه در یک مجلس ادا کردی و به هوای نفس هرگز نپرداختی و بصحبت فقرا و درویشان رغبتی تمام داشتی و ایشان را در هر زمستان جاسه ها دادی و هر روز در چند موضع طعام پختی و به بینوایان دادی و به تعصب اسلام مبالغه نمودی و امرا را بر کسب فضایل تحریص دادی و از تعلیل و تغیر خبر گرفتی و هر گاه لشکر بجای نرسیدی هر روز دو فرمان بامیران لشکر نوشتی یکی صبح که کوچ کنند و دیگری شام که از حزم و احتیاط غافل نباشند و از اخبار او آنست که دختری و پسری را از اهالی گوالیار در سفر فتند و دو لعل و قدری زر بقیمت غفیمت یافتند یکی خواست که باز گردد و برادرش نصیحت خود باو داد که تا بارش رسانداز بر فت و برفش زر داد و از لعل نام نبرد و بعد از یکسال آن دیگر پسر بخانه آمد و از زن خود لعل خواست زن گفت که کدام لعل آن مرد لعل را از او طلب نمود گفت بزن تو دادم مرد باور کرد و خواست که زن را در شکنجه کند و زن بگریخت و نزد حاکم شهر رفت و حال باز گفت حاکم سر دو برادر را بخواند و باز خواست کرد تا لعل از میان برده بود گفت که لعل را باین زن داده ام و گواه دارم پس برفت و دو مرد را مالی داده بگواهی بیاورد و بموجب خواهش او گواهی دادند حاکم حکم کرد که لعل پیش زن است زن خود را بدرگاه سلطان سکندر افگند و آواز برکشید و داد خواست سکندر او را پیش خواند و برادران و گواهان را طلب داشت و موسم خواست

وایشان را از هیم جدا ساخت و بهر یک قدری از آن موم داد که صورت لعل ها بسازند گواهان بموجب دانش خود صورتها ساختند و نزد سلطان آوردند زن صورتے بساخت منقوش گواهان مختلف یافت زن را بگفت تو چرا صورتے نساختی عرض نمود انچه صورت ندیده بودم چگونه توانم ساخت سلطان امر فرمود تا خاین و گواهان را شکنجه کنند پس چنان کردند و لعل بدست آوردند و بخداوندش رسانیدند بالجمله چون سکندر سلطان درگذشت و پسر متهترش سلطان ابراهیم لودی بر تخت نشست و برخلاف جد کبر و نخوت شعار ساخت فخانان را گفت پدر و جد من با شما برادرانه سلوک میکرد و با دشاهان را خویش و قوم نباشد همه شرایط و بندگی بجا آرند امرا بزرگ همیشه در مجالس می نشستند و همیش مجالس برپا می ایستادند با او دل دگرگون کردند و خواستند که جلال خان بن سکندر خان حاکم کالپی در جونپور بر تخت نشیند پس جلال خان بجونپور رفت خان جهان لودی که از اعاظم امرا بود گفت دو برادر بادشاه در یک ملک استقرار نمی یابند باید که جلال خان در حدست آید و اطاعت کند جلال خان توهم کرده بنی نمود سلطان ابراهیم بدریا خان لوهانی والی پٹنه و بهار و نصرت خان حاکم غازی پور و شیخ محمد و علی ازاوده و لکهنو پیوست که بقلع و قمع او پردازند جلال خان طاقت اقامت در جونپور ندید و بکالپی شتافت و سکه و خطبه بنام خود کرد و اعظم همایون سروانی که بمحاصرهٔ قلعهٔ کالنجر مشغول بود با وساخت سلطان ابراهیم روی بکالپی نهاد و اعظم همایون از جلال خان بگریخت و با و پیوست جلال خان از راه دیگر با گره رفت ملک آدم که بفرمان ابراهیم حکومت آگره داشت بجلال خان پیغام داد که اگر چتر وغیره علامت سلطنت نزد من فرستی از سلطان کالپی را تبوه و بانم جلال خان با و رضا داد سلطان ابراهیم که کالپی گرفته بود بران راضی نشد جلال خان سراسیمه بگوالیار رفت سلطان ابراهیم با گره رفت و اسیر الامرا اعظم همایون سروانی را با سی هزار سوار و سه صد فیل به تسخیر قلعه گوالیار فرستاد جلال خان با بوه گریخت و از انجا نزد راجه کریه کن شتافت راجه او را بگرفت و نزد سلطان ابراهیم فرستاد سلطان او را بکشت و از امرای پدر متوهم شده اعظم همایون سروانی و ولدش و فتح خان را که بمحاصرهٔ گوالیار اشتغال داشتند بمجلس خواند و حبس فرمود اسلام خان بن اعظم همایون سروانی که از قتل پدر حکومت کره داشت بنی آغاز نهاد و اعظم همایون لودی و سعید خان که بعد از اعظم همایون سروانی بمحاصرهٔ گوالیار مشغول بودند ملکهٔ شتاختند و با تفاق اسلام خان مخالفت سلطان آشکارا کردند سلطان ابراهیم خان را بسجرب ایشان فرستاد و در حدود قنوج تلاقی فریقین دست داد اسلام خان بقتل رسید و سعید خان گرفتار گشت و آن فتنه فرو نشست سلطان با مرا دل دگرگون کرد و میان بهگوه و اعظم همایون سروانی را که محبوس بودند بقتل رسانیدند دیگران متوهم شدند و بنی آشکارا کردند دریا خان لوهانی در بهار بنی کرد و درگذشت و پسرش بهار خان بن دریا خان جانشین شد و خود را سلطان محمد شاه خواند و سکه و خطبه بنام خود کرد و بسیارے از امرای سلطان با و پیوستند سلطان محمد شاه صد هزار سوار جمع آورد و بکرر با لشکر سلطان ابراهیم لودی رزم کرد و ظفر یافت و در خلال احیال غازی خان بن دولت خان لودهی والی لاهور از سلطان متوهم شده بگریخت و نزد پدر بلاهور رفت دولت خان لودهی از سلطان ابراهیم متوهم شده و ظهیر الدین محمد بابر شاه را به تسخیر هند تحریص نمود بابر شاه بلشکر هند گشید و در نهصد و سی و سه هجری در پانی پت با سلطان ابراهیم لودی رزمی صعب کرد و ظفر یافت و سلطان ابراهیم بقتل رسید بتفصیل احیال در حالات بابری بقلم آمد نیک چون انجا شیر شاه و اسلام شاه از بقایای سلاطین افاغنه بودند و در عهد همایون بادشاه این بابر بادشاه بر دهلی استیلا یافتند ذکر ایشان در آنجا مناسب بنمود بعد ازان دگر یابر سلطنت دهلی و سایر بلاد هندوستان تیموریه گورکانیه مستقل شد رقم حروف بعد از گذارش احوال شیر شاه و غیره حالات سلطنت بابر و اولادش را باشاه عالم ثانی عالی گهر

بادشاه که راقم در عهد زمان او حیات مستعار دارد مرقوم خواهد ساخت بالله التوفیق **ذکر شیر شاه** فرید الدین شیر شاه بن حسن بن ابراهیم افغان سور جد او ابراهیم در خدمت سلطان بهلول لودی بسر برده و چون در گذشت پسرش حسن بن ابراهیم بعهد سکندر لودی خدمت جلال خان گزید و سرانجام خاص پور ماند جاگیر یافت و بدان جانب شتافت و پانصد سوار جمع آورد و آوازه هشت پسر داشت فرید و نظام مادر ایشان افغان لودی و سکش مسپر دیگر از کنیزکان بوجود آمده بودند حسن با فرید که شیر عبارت از دست لطفی نداشت او از پدر گریخت و بجونپور رفت و گلستان و بوستان و سکندر نامه بخواند در میان افغانان بفضیلت مشهور گشت بعد چندی حسن بجونپور آمد خویشانش فرید را عفو تقصیرات کنانیدند حسن وارد نمکی جاگیر یابد و او فرید بجاگیر پدر رفت یکی از زمینداران آنجا با او مخالفت کرد فرید لشکری نداشت از مقدم برو بهی اسپی طلبید هشت و پیادگان را سوار ساخت و برو تاخت برو ظفر یافت حسن چون بجاگیر آمد ملک معمور دید فرید را نبوا خت و خلال انجال کنیزک که معشوق حسن بود گفت فرید بسیار دارد نمکی جاگیر کرد سلیمان و احمد که از کنیزک بودند بداد و فرید بیفزود و با برادرش نظام باگره رفت و بخدمت دولت خان لودی که از اکابر امرای سلطان ابراهیم لودی بود پیوست و گفت پدرم پیر شده و مبتلای کبر سنی گشته و از مملکت خبری ندارد و اگر جاگیرش بادو برادر دهند یکی با پانصد سوار پیوسته خدمت سلطان باشد دولتخان این سخن بسلطان عرض نمود سلطان گفت با مرد پیست که از پدر شکایت میکند فرید در آگره بود که پدرش در گذشت سلطان بسبعی دولت خان جاگیر او بفرید و نظام و او ایشان بسهرام آمدند سلیمان و احمد نزد محمد خان حاکم چونپور رفتند و رعایت یافتند پس چون ابراهیم لودی در سر کنه با بر بادشاه بقتل رسید فرید از محمد خان سور توهم کرده نزد بهار خان بن دریا خان لوهانی صاحب بتنه و بهار که خود را احمد شاه مینخواند رفت و قربت یافت روزی محمد شاه بشکار شتافت فرید با او بود شیری از بیشه برون آمد فرید آنرا بکشت و شیر خان خطاب یافت و چند چندی رخصت شد و بسهرام رفت محمد خان در غیبت او در خدمت محمد شاه بعرض رسانیدند که شیر خان همه جاگیر پدر را متصرف شده و نصیبی ازان به برادرانش سلیمان و احمد نمیدهد محمد شاه گفت که جاگیر را میانه ایشان قسمت کن محمد خان از سپاه پیش سلیمان فرستاد ایشان بخاص پور دبانده رسیدند سکه بغلام شیر خان که پدر خواص خان آنجا بود و با ایشان مصاف داد و بقتل رسید شیر خان را طاقت مقاومت نماند و بکره رفت و بخدمت سلطان جنید برلاس که از قتل بادشاه بابر والی آنجا بود پیوست و مستظهر شده بسهرام آمد محمد خان سور چون بدا نگه داشت و بر هتاس بگریخت شیر خان در سهرام استقلال یافت لشکریان جنید را باز گردانید و بمحمد خان سور نوشت که تو مرا بجای عم و پدری مرا بجاگیر تو احتیاجی نیست محمد خان هشت صد سپاه داشت چون بدا مر احبت نمود شیر خان برادر خود نظام خان را در سهرام گذاشت و بکره نزد سلطان جنید متوجه آگره شد و او را با خود برد شیر در سفر چند پیری ملازم رکاب بابر بادشاه بود روزی با یاران گفت که مغلان را از هندوستان آسان بیرون توان کرد چه ایشان معاملات با مرا با زمینداران بمقتضای رشوت کار میکنند اگر خدا خواهد اتفاق از افاغنه بردارم و مغلان را بر انم روزی در مجلس بابر بادشاه کاسه ماهیچه پیش او نهادند شیر خان از خوردن آن عاجز شد با آخر آنرا بر زمان ریخت و بکار دریزه ریزه کرد و در کاسه انداخت و بقاشق بخورد بابر بادشاه بدید یکی را از مقربان بگفت که این افغان کاری عجیب و غریب کرده زود باشد که بدولتی عظیم رسد شیر خان این بشنید و متوهم شد و همان شب بجاگیر خود گریخت و سلطان جنید برلاس نوشت که محمد شاه لوهانی قصد سهرام دارد لاجرم بی رخصت پنجاب نشافتم پس چون بسهرام رسید اطاعت محمد شاه بن دریا خان والی بتنه نمود و با و پیوست در همان ایام محمد شاه در گذشت پسرش جلال خان بن محمد شاه

جهانشین شد و شیر خان به نیابت او کار سیکر و سلطان محمود صاحب بنگاله در ولایت بهار طمع کرد و قطب خان حاکم مونگیر را بدفع محمد وم
عالم حاکم جاجی پور که از دوستان شیر خان بود فرستاد هر چند در صلح زد هیچ در نگرفت ناچار باتفاق مخدوم عالم باو رزمے صعب کرد
و ظفر یافت و قطب خان بقتل رسید و لوهانیان بر شیر خان حسد بردند جلال خان را برانگیختند تا قصد قتل او کرد شیر خان در یافت و در
محافظت خود کوشید ایشان از دفع شیر خان عاجز آمدند ناچار پٹنه و بهار بگذاشتند با جلال خان به بنگاله رفتند سلطان محمود والی بنگاله
ابراهیم خان بن قطب خان حاکم مونگیر را با فیلان بسیار و لشکر بیشمار در خدمت جلال خان بدفع او فرستاد شیر خان رزمے صعب نمود ابراهیم خان
بقتل رسید جلال خان به بنگاله گریخت شیر خان فتحنامه و توپخانه بنگالیان و لوهانیان بدست آورد و مملکت بهار صافی ساخت و در ان
آوان تاج خان صاحب قلعه ارچنار که از امرای سلطان ابراهیم لودی بود بر دست پسر خود بقتل رسید شیر خان از و ملکه تاج خان صاحب را
بنخواست و بران قلعه دست یافت سلطان محمود بن سکندر لودی که بجانب لاهور رفته بود به پٹنه آمد چون وارث ملک بوده
افغانان اطاعتش کردند شیر خان ناچار لاجرم متابعت نمود سلطان محمود بن سکندر و امرای او مملکت بهار را میان خود بگیر مقسمت
کردند و بے بهره نماندند شیر خان از کبر و نخوت امرای عظام سلطان محمود نجنبید و با میر هند و بیک سپه سالار همایون بادشاه
به عزم رزم سلطان محمود نامه نوشت که بزودی به پنجاب آئی که از ایشان جد اشوم و تبو پیوندم هند و بیک در سیر سرعت کرد و هنگام تلاقے
فریقین شیر خان بیچنیک رو ی از معرکه برتافت سلطان محمود با تبع و جهی منهزم گشت و به پٹنه رفت و بالآخر با او دیسه افتاد و انجا در نهصد و چهل و نهه
هجری مرگ دشت بالجمله چون امیر هند و بیگ ظفر یافت همایون بادشاه نامه نوشت و قلعه چنار خواست شیر خان عذر آورد همایون بادشاه متوجه
چنار شد شیر خان پسر خود قطب خان را بخدمت فرستاد و اطاعت کرد همایون بادشاه شنید که سلطان بهادر گجراتی قصد اگره کرد لاجرم
بمصالح رضا داد و دیگر هم از راه مراجعت نمود قطب خان منزلے به اگره در رفت و بالآخر بگریخت و به پدر پیوست همایون شاه بزرم سلطان بهادر و
فتح گجرات مشغول گشت شیر خان در آن ایام لشکر به بنگاله کشید و با سلطان محمود والی بنگاله مصاف داد و ظفر یافت و گور بگرفت سلطان
محمود رخمی شده نزد همایون بادشاه رفت بادشاه از گجرات باز گشته بود رو به بلاد شرق آورد و قلعه چنپار را محاصره نمود تا قهراً آنکه بشود و متوجه
بنگاله شد شیر خان گور را گذاشت از راه بهار آمده بنا مه بر اجه رهتاس صاحب رهتاس نوشت و قلعه رهتاس بکر و فریب از راجه
بگرفت و آن حکایت در رهتاس مرقوم است زنان و فرزندان و خزاین خود را در قلعه رهتاس بگذاشت و بجمع سپاه پرداخت همایون بادشاه
مدتے در گور بسر برد و از و خبرے نبود داشت تا آنکه لشکر یانش بجهت عقوبت آب و هوا ے گور مریض شدند و اسپان سقط شدند همایون
بادشاه با لشکرے پریشان متوجه پٹنه شد و جهانگیر قلی را با پنجهزار سوار در بنگاله گذاشت شیر خان با لشکری آراسته در حدود جنوب راه بر و
گرفت چنانچه در احوال همایون بادشاه رمزوه کلک بیان خواهد گشت شیر خان ظفر یافت و اکثر لشکر همایون بادشاه در آب غرق شدند
شیر خان این بیت گفت ؎ سپاه همایون بماهی دهیم ۞ فریدون را تو شاهی دهیم ۞ و این واقعه در سنه نهصد و چهل و شش
هجری اتفاق افتاد پس شیر خان خطبه و سکه بنام خود کرد و خود را فرید الدین شیر شاه خواند و به بنگاله رفت و جهانگیر قلی بیگ را با
همراهیانش بکشت و سال دیگر با پنجاه هزار سوار روی باگره نهاد و در روز عاشوره نهصد و چهل هفت هجری در حدود قنوج با همایون بادشاه
رزمے صعب کرد و ظفر یافت و کارش بزرگ شد و خود خواص خان را که در حسن سعی او بفتوحات مخصوص شده بود امیر الامرا لقب
نهاد و جمله ممالک محروسه را با قطاع او داد و در نهصد و چهل و نه متوجه مالوه گشت و از ابو قاد رشاه والی مالوه آن مملکت را انتزاع نمود

ودرین سال ملتان از فتح خان بلوچ بحسن وسعی همیت خان مفتوح شد واورا اعظم همایون لقب نهاد ودرین قصد و پنجاه هجری صبیح بیگ شاه
رسید که پورنمل ولد سلدی در آبستن زنان مسلمانان را مثله کرده در سلک زنان رقاصه انتظام داده لاجرم از غایت تعصب
که در اسلام داشت بآنجانب شتافت وبحاصره پرداخت وکار بپورنمل تنگ شد وباچهار هزار راجپوت بامان از قلعه بیرون آمد
وبفتوای علما باسایر راجپوتان بقتل رسید شیر شاه باگره مراجعت نمود ومتوجه تسخیر مالوا گشت رای مالدیو صاحب ناگور وجوده پور
بانیچاه هزار سوار وپیاده ورا جپوت روی باو آورد ویکماه هردو لشکر در برابر یکدیگر نشستند شیر شاه نکوی اندیشید ونامه بامرای
مالدیو نوشت که نوشته های شما رسید باید که زود تر بلشکر ظفر اثر پیوندید آن نوشته ها بدست مالدیو افتاد در امرا اعتماد ش نماند ویکو مستان
جوده پور گریخت کوتپهار راجپوت با دوازده هزار مرد دست از جان شست وبرزمگاه شتافت شیر شاه با هفتاد هزار سوار صف نبرد آراست
راجپوتان رزمی صعب کردند آثار شیر شاهی بهم برآمد ونزدیک شد که بهزیمت بروند جلال خان جلوانی بافوجی از بهادران حمله برد
وظفر بافت راجپوتان بالتمام بقتل رسیدند شیر شاه بفیروزی مخصوص گشت وگفتی بهر شتی جوار سلطنت هندوستان بیاورفته بود
چه در ملک مالدیو بجز جوار دیگر جنوب نمی شود بالجمله بعد ازین فتح شیر شاه بچتور رفت وپایان بگرفت وبرهمتور شتافت پسرش عادل خان
که برهمتور باقطاع او مقرر بود بهانجا بماند شیر شاه قصد تسخیر قلعه کالنجر کرد در آنجا متحصن گشت شیر شاه بمحاصره پرداخت روزی در
موضع که از انجا حقه بدرون قلعه می افگندند ایستاده بودند ناگاه آتش در حقه ها وکیسه های باروت که نزدیک او نهاده بود افتاد شیر شاه
بامر شد خود شیخ جلال را مهولا نا نظام دانشمند ودر باخان سروالی بسوخت وبانخال خود را مبور چال رسانید سپاه را بجنگ تحریص نمود وبشهر
گشت وهرگاه بشعور آمدی ایشان را بحرب تحریص نمودی تا آنکه قلعه مفتوح شد ودر آخر همان روز شیر شاه درگذشت واین واقعه در ربیع الاول
سنه نهصد وپنجاه ودو اتفاق افتاد از آتش مرد تاریخیست واو ملکی عادل بوده ضابط وقاهر بسیار بود در هر روز چهار هزار مرد بسفره اش طعام خوردندی
پنج سال باستقلال سلطنت کرده ویانزده سال بامارت گذرانیده وباندک زمانی از سنگاله تا آب سند ضبط کرد ودر هر کروه سرای عالی
وچاه ساخت ودر هر سرا امر کرد که مسافران را طعام وهند وا اسب مهیا دارند تا در هر روز اخبار ممالک باو رسانند گویند هرگاه در آینه
ریش سفیدی دیدی بگریستی وگفتی سلطنت بمن رسید لیک بوقت شام زود باشد که درگذرم وآنچه در نوبه است بفعل نه در آید قوم سور
از افاغنه اند انگشتند باید که قوم خود را از دیگر افاغنه بیشتر رعایت کنی تا از سایر طایفه ممتاز باشند لختی اندیشه کرد پس گفت اگر چنین کنم
مرا بادشاه قوم سور گویند واگر این همه رعایت وعاطفت با همه سبذول دارم بادشاه جمیع افاغنه باشم آنهمه او در هندوستان ملاست
در وا هیت عظیم روی داد واو در میان افغانان بفضل ودانش امتیاز داشت وبهارسی شعر ضعیف گفتی گویند هیچ نگذشت این بیت بود
بیت سه آئینه باقی تر ایا دوایم ۰ بمان شیر شه بن حسن سور قایم ۰ بالجمله شیر شه درگذشت پسرش سلیم خان بر تخت نشست
وخود را اسلام شاه خواند اهالی اورا اسلیم شاه گویند چون بسلطنت رسید بهرادرش عادل خان عریضه نوشت که خداوندحاضر نبود
بهمافظت اردوی پرداخته هرگاه رایات عالیات متوجه انجانب گردد تخت وتاج بخداوند سپارم پس باگره شتافت وعادل خان
نیامد واو فراغت دوست بوده لاجرم اسلام شاه بر تخت نشست ومبارک باد گفت ودر مجلس اول رخصت شد وبیانه بجاگیرش
مقرر گشت وعیسی خان تتاری وخواص خان باورفتند وبعد دو ماه اسلام شاه غازی نامی محلی بازنجیر طلا نزد عادل خان فرستاد
وعادل خان برنجید ودر زندخواص خان بهیوات رفت خواص خان همان زنجیر برکعب غازی محلی نهاد وبا عادل خان روی

بجانب اگره نهاد از قطب خان و عیسی خان تتاری بوساطت ایشان میان برادران مصالحه اتفاق افتاده بود از تفحص عهد اسلام شاه متوهم شدند عادل خان و خواص خان بحدود اگره رسیدند عیسی خان حجاب بفرمان اسلام شاه روی برزم ایشان آورده مقابله عظیم کرد و ظفر یافت عادل شاه بهزیمت رفت و مآل کارش معلوم نشد خواص خان و عیسی خان تتاری بمیوات گریختند اسلام شاه قطب خان را بتعاقب ایشان فرستاد خواص خان بکوه کماؤن پناه برد اسلام شاه به قلعه چنار شد خزاین را از آنجا بقلعه گوالیار فرستاد و متوجه دهلی شد و عزم لاهور کرد خواص خان با اعظم همایون هیبت خان تتاری متوجه شد با لشکری عظیم روی باسلام شاه نهادند و در حدود پتیالا تلاقی فریقین اتفاق افتاد خواص خان هزیمت گرفت و تتاریان بعد از زرم بهزیمت رفتند اسلام شاه تا قلعه رهتاس برآمد و خواجه اویس سروانی را با تعاقب تتاریان فرستاد و بگوالیار باز گشت شجاع خان حاکم مالوه در سنه نهصد و پنجاه و چهار هجری بخدمت پیوست متوهم شده بهمالش داده گریخت و اعظم همایون هیبت خان تتاری و تتاریان بکشمیر افتادند و کشمیریان قصد ایشان کردند و بعد از زرم ظفر یافتند سر بآسمان رسانیدند آنطایفه را نزد اسلام شاه فرستادند اسلام شاه از امرا متوهم بود مدتی در گوالیار بسر برد و در اواخر عمر بدهلی شتافت سیر را کامران این بابر شاه از بیم همایون بادشاه باو پناه آوردند و افغانان چون او را نزد سلیم شاه بردند گفتند مقدم زاده کاهلست چون میترا ریش بتراشد سلیم شاه خواست که با سیر را کامران مزاح کند گفت تا سر را ترا شید آنازمان شما نیز چنین میکنند سیر را کامران گفت که ایشان مانند شما میگذارند سلیم شاه بخندید سیر را قوم نمود و دیگر بخدمت اسلام شاه شتابند که همایون بکنار نیلاب آمده و قصد هندوستان دارد فی الفور متوجه لاهور گردید چون همایون بکابل مراجعت کرده بود بدهلی باز گشت و در آخر سنه نهصد و پنجاه و نه هجری تاج خان و خواص خان را که اهالی هند او را اولیای شمارند با شاره اسلام شاه بکشتند و قتلش بر اسلام شاه مبارک نماند و در اوائل نهصد و شصت و یک هجری و نبلی بر مقعدش برآمد و بآن در گذشت و در بن سال سلطان محمود گجراتی و نظام شاه بحری وفات یافتند **زوال خسروان** تاریخیست و او ملکی شجاع و مغرور بود و بارعایا سلوک نیکو کردی لیک سپاه را از راه دوستی داشتی گویند از غایت غرور در دم نزع بحاضران گفت که ایزد تعالی را بر خود چنین غالب نمیدانستم نعوذ بالله من الخذلان و از قضایای زمان اسلام شاه واقعه شیخ غازی است که گمان خویش سید محمد جونپوری را امهدی موعود دانسته خلق را بآن مذهب دعوت کردن گرفت و بر طبق فتوای علمای زمان اسلام شاه او را تازیانه زدن فرمود و در سوم تازیانه در سنه نهصد و پنجاه و پنج هجری وداعیت حیات سپرد بالجمله بعد از اسلام شاه پسرش فیروز شاه که دوازده ساله بود بر تخت نشست و چون سه روز بگذشت بهبار زخان بن نظام خان برادر زن اسلام شاه خواهرزاده را بکشت و بسلطنت نشست و خود را **سلطان محمد عاول** خواند عوام هند او را عادلی گویند و همیون بقال را که در عهد اسلام در امور مدخل بسزا نبوده بود بکرباجیت لقب نهاده کار مملکت باو گذاشت و بشرب مدام پرداخت و همیون از غایت حرارت بکارهای بزرگ قیام نمود و قبر وز جنگ آمد او سواری اسپ ندانستی و پیوسته بر فیل سوار شدی بالجمله عدلی در خزاین بگشاد و اندوخته شیر شاه و سلیم شاه را اندک زمانی تلف ساخت گویند او یکه های طلا ساخته بود در هر خانه مردم افگندی هر که آنرا برگرفتی بصد سکه یافتی و یکه باز و اسه افغانان او را اندهلی خوانند یعنی کور در بدو دولتش احمد خان سور حاکم پنجاب که شوهر خواهرش بود مخالفت آغاز نهاد و خود را سکندر شاه خواند خطبه و سکه بنام خود کرد همچنین ابراهیم خان سور در بیانه و شجاع خان در مالوه و محمد خان سور در بنگاله دعوی سلطنت کردند عدلی در گوالیار بود امر کرد که قنوج را از شاه محمد قنرلی تغیر کنند و با قطاع سرمست خان بسر بنهند سکندر بسیر شاه قنرلی گفت

مقالة

کار باشجاے رسیده که انقطاع مار ابشیر نیان سگ فروش میدهند سرمست خان و شیر خان با او بجنگ پیش آمدند کار بخنجر و شمشیر رسید سکندر و سرمست خان بقتل رسیدند و تاج کرانی توهم نموده راه مئنه و بهار پیش گرفت و بجدود چنار رفت و بران و بهار استیلا یافت و عدلی قصد تاج خان کرد و با تاج خان رزم کرد و ظفر یافت و قلعه چنار قشمین ساخت و عزم استقبال ابراهیم خان سور کرد و ابراهیم خان نامه باو نوشت که اگر حسین خان و بهار خان سر والی میاید با ایشان بجدیت آیم تحدی ایشان را بفرستاد ابراهیم خان یارشد ند عدلی را طاقت رزم نماند و بچنار بازگشت ابراهیم خان خود را سلطان ابراهیم خواند و در آگره بر تخت نشست سکندر سور عرف احمد خان حاکم پنجاب باتفاق هیبت خان و تاتار خان و نصیب خان باده هزار سوار و ابراهیم خان با هفتاد هزار و دویست اسپ که اکثر ایشان خیمه مخمل داشتند عزم رزم کرد سکندر از آمدن پشیمان شده التماس بکرد که پنجاب باو گذارند تا باز گردد و ابراهیم از غایت غرور رضا نداد و در روے باو آورد و در حمله اول سپاه پنجاب را شکست و لشکرش بغارت مشغول شدند سکندر از کمین بیرون آمد و بر قلب تاخت و ظفر یافت و ابراهیم بسنبهل گریخت سکندر مستقل شد و از آب سند تا گنگ ضبط کرد و شنید که همایون بادشاه متوجه هند است لاجرم به پنجاب مراجعت نمود ابراهیم از سنبهل بکالپی آمد عدلی همیون را از چنار بدفع او فرستاد همیون ظفر یافت ابراهیم بگریخت و پدر و پدر خود غازیخان به بیانه رفت همیون بحاصره اش پرداخت و چون سه ماه بگذشت شنید که محمد خان سور صاحب بنگاله خود را جلال الدین محمد شاه خواند و قصد چنار دارد لاجرم باز گشت و ابراهیم او را تعاقب کرد و به هند باکر باو رسید و همیون باز گشت و رزم کرد و ظفر یافت ابراهیم منهزم بگردان باز گشت تا آنکه در نهصد و هفتاد و پنج هجری سلیمان کرانی براو رقیه مستولی شد و او را معهد و پیمان خواند و بقتل رسانید بالجمله همیون در چنار بعدلی پیوست و با محمد شاه سور مصاف داده ظفر یافت محمد شاه بقتل رسید کار همیون بزرگ شد سکندر سور که بر پنجاب و اگره استیلا داشت جشنے عظیم کرد و افغانان را جمع آورد و گفت من یکے از شما ام بهلول لودی مارا بلند آوازه کرد اکنون همایون بادشاه قصد هند دارد اگر مرا قابل سلطنت دانید اطاعت کنید و نفاق از میان برگیرید و اگر من نشایسته ابنگار رستم یکی را بادشاه خوانید تا اطاعت کنم افغانان گفتند تو ابن عم شیر شاه و شاهزاده مائی پس مصحف در میان آوردند و سوگند یاد کردند که مخالفت او نکنند و چون روزے چند بگذشت همان طایفه بجهت القاب و انقطاع نفاق آغاز نهادند همایون بادشاه به پنجاب رسیده تا سرهند ضبط کرد سکندر تا آنکه نفاق امرا را امید است با هشتاد هزار سوار متوجه لاهور شد و در حدود سرهند با شاهزاده محمد اکبر ابن همایون بادشاه و بیرام خان خانخانان مصاف داد و بهزیمت رفت و بکوهستان سوالک گریخت شاهزاده بتعاقب پرداخت سکندر گریزان به بنگاله افتاد و بعد از وفات بهادر شاه بن محمد شاه سور بر آند بار استیلا یافت و بعد از اندک زمانی در گذشت و بعد از و تاج خان کرانی و برادرش سلیمان در مئنه و بنگاله بسلطنت رسیدند و ذکر ایشان در اخبار بلوک بنگاله مرقوم است بالجمله از انهزام سکندر شاه همایون بادشاه بدهلی رسید و در همان ایام در گذشت عدلی در چنار این اخبار شنیده همیون را با پنجاه هزار سوار و پانصد فیل به تسخیر دهلی فرستاد همیون بحدود دهلی رسید و با یزدی بیگ خان که از اکابر امرا ے اکبر بادشاه بود رزم کرد و دستگیر شده بقتل رسید و این واقعه روز جمعه دوم محرم سنه نهصد و شصت و چهار هجری اتفاق افتاد و بعد از همیون کار عدلی ضعیف شد و خضر خان بن محمد خان سور که بعد از پدر در بنگاله بسلطنت رسیده بود و خود را بهادر شاه میخواند با مقام پدر روی بعدلی آورد و عدلی در اول تهصد و شصت و چهار هجری با و رزم کرد و بقتل رسید و دولت آن طایفه سیری گشت و بعد از و بقایای افاغنه در مئنه و بنگاله

بدولت رسیدند و همه ایشان سارفته رفته اکبر بادشاه برانداخت **اخبار سلاطین گورکانیه** گفته شد که ازان سلسله بر بلاد هند استیلا یافت و در آندیار تختگاه ساخت فردوس مکانی محمد بابر بادشاه غازی بود و او ابن عمر شیخ میرزا ابن سلطان ابوسعید میرزا ابن سلطان محمد میرزا ابن میرزا میران شاه ابن صاحبقران تیمور گورکان او بادشاه شجاع و کریم و بامروت بوده و در فقه حنفی و موسیقی و شعر و انشا مهارتی تمام داشته و بپارسی و ترکی شعر میگفته در هند اقامت نمودی و چون بر خصم ظفر یافتی بر و ببخشودی تا آنکه عمر بمجاربه و مقاتله گذرانیدی عیش و عشرت از دست ندادی و در سرغزار کابل حوضی از سنگ تراشیده بود و در کنار آن این بیت نوشت **بیت** نوروز و نوبهار و می و دلربا خوش است ✻ بارای عیش کوش که عالم دوباره نیست ✻ و آنرا پر از شراب کردی و باندیمان بخوردی و در روزهای جمعه روزه داشتی گویند بامیوزه پاشنه واجب جسته بر کنگره ها دویدی و گاه بودی که دو مرد در بر گرفتی و از کنگره بگنگره جستی طناب پیمایش هندوستان او پدید آورد گروهی قلد طناب و طناب چنبل گز هرگز نی نشست مادر بابر شاه دختر یونس خان بادشاه مغولستان بود و ولادت بابر در سنه ثمانمائة و هشتاد و هشت هجری باندجان اتفاق افتاده شاعری گوید **بیت** اندر شش محرم زاد آن شه مکرم ✻ تاریخ مولدش هم آمد شش محرم ✻ پدرش میرزا عمر شیخ صاحب فرغانه بود و در هشتصد و نود و نه هجری در گذشت میرزا بابر جای نشین پدر گشت اگر مفصل احوالیکه در مملکت موروثی بر سر او گذشته بپردازم این مختصر متحمل آن نشود بنابران انچه در ممالک آثار منوار مخالفان رسیده نبذی ازان بقلم آمده عثمان شدید بر قلم را بصوب قضا یاکه در تسخیر هند دستان و اقعشده معطوف میساز و پوشیده نماند که بابر بادشاه را یا عمش سلطان احمد صاحب سمرقند و خالش سلطان محمد بادشاه مغولستان و بابر میرزا با یسنغر بهرهٔ میرزا ابوسعید و اندر اور خود جهانگیر میرزا و سنگیخان او زبک از الوس خوجی خان بر سمرقند و فرغانه و اجی و اوش و دیگر امصار مکرر محاربه و مصالحه روی داده و گاهی هزیمت و گاهی نصرت دست میداد و وقتی چنان شده که سپاه او متفرق شدند زیاده از دویست و چهل کس با او نماندند تا انجماعهٔ قلیل متوجه سمرقند شده و خود در ابشهر افگندا هالی سمرقند با او پیوستند و از اذبکان هر کرا یافتند بکشتند چنان دفعه میرزا که از قبل سنگیخان در سمرقند بود منهزم بگرخت و سنگی خان پیوست و در نهصد و شش هجری مرتبهٔ دوم سنگیخان از بخارا بسمرقند شتافت بابر بادشاه باتفاق سلطان محمود خان والی مغولستان و میرزا جهانگیر صاحب اندجان که آنزمان مصالحه و اتحاد میدانشتند و بهدو او آمده فوندرزی صعب کرد و بشهر سمرقند پناه برد سنگیخان بمحاصره پرداخت و چون چهار ماه بگذشت در شهر قحط افتاد و از سگ و گربه نشان نماند بابر بادشاه در اوایل سنه نهصد و هفت هجری نیمشبی از شهر بر آمد و بیاسکندر رفت سنگیخان از سمرقند روی بیاخی نهاد سلطان محمود خان باتفاق برادر خود سلطان احمد خان و بابر بادشاه با او رزمی صعب کردند بر او رش سلطان احمد خان گرفتار گشت سنگیخان بیاسکند بگرفت و احمد خان را رها کرد و بابر بادشاه از معرکه برون آمد و پس ازان بمغولستان رفت و چندی با سلطان محمود بسر برد و آنگاه بحصار شادمان و ورزند شتافت امیر محمد باقر اولی آنجا بخدمت آمد بابر بادشاه عزیمت کابل کرد تا از شر دشمنان ایمن ماند پس در نهصد و ده هجری بجدود سمرقند در رسید و آلی آنجا خسرو شاه با هشت هزار سوار بخدمت آمد بابر بادشاه لشکریان او را بفریفت و باخود یار ساخت خسرو شاه آگاه شد و بگریخت بابر متوجه کابل شد محمد مقیم ابن امیر ذوالنون بیگ ارغون که کابل را از میرزا عبدالرزاق بن میرزا الغ بیگ بن میرزا ابوسعید سلطان انتزاع نموده بود و دختر میرزا الغ بیگ را خواسته و شهر متحصن گشت و بالآخر امان خواست و قلعه بسپرد و بابر بادشاه در کابل بسلطنت نشست و برادر خود میرزا جهانگیر را غزنین داد و برادر دیگر میرزا ناصر را بدخشان فرستاد و در نهصد و سیزده هجری

اوزبک افغانان را غارت کرد و روی بقندهار نهاد و شاه بیگ و محمد مقیم پسران ذوالنون بیگ رزم کرده بهزیمت فرستاد شاه بیگ
بشهر شتافت و محمد مقیم زمین داور شده نزد سنگیخان رفت و بابر قندهار گرفت و حکومت آنجا میرزا ناصر داد سنگیخان متوجه قندهار
شد و محاصره کرد و باز گشت و عبد الله سلطان را بحاصره گذاشت عبد الله سلطان قندهار بگرفت و بمحمد مقیم سپرد و باز گشت
و در شب سه شنبه چهارم ذیقعده سنه نهصد و سیزده هجری شاهزاده همایون بن بابر شاه متولد شد (تاریخ ولادت)
و نهصد و هفده هجری بابر بادشاه چون از قبل سنگیخان بر دست شاه اسمعیل صفوی آگاهی یافت روی بحصار شادمان نهاد
خان میرزا امیره سلطان ابو سعید میرزا باو پیوست بابر بادشاه بقندز و میرزا خان را بهرات نزد شاه اسمعیل فرستاد و مدد خواست
شاه اسمعیل نوجی شایسته بمدد او فرستاد و بابر بادشاه با اوزبکان رزم کرد و ظفر یافت و مستقل شد و عدو سیاهش شصت هزار سوار
رسید پس قصد بخارا کرد و بگرفت و بسمرقند رفت و مستولی شد و ناصر میرزا را بکابل فرستاد و سپاه شاه اسمعیل را بخراسان بازگردانید
و هشت ماه در سمرقند بماند تیمور سلطان و عبد الله خان و چالی بیگ خان از ترکستان با سپاه اوزبک روی به بخارا نهاد و بابر بادشاه
در سنه نهصد و هیجده هجری بعد از رزم منهزم بحصار شادمان افتاد و آنگاه امیر نجم ثانی امیر الامرای ایران بفرمان شاه اسمعیل روی بماوراء النهر
آورد و به بابر بادشاه پیوست امیر نجم روی بسمرقند نهاد و بقبل رسید بابر بادشاه منهزم بکابل شد و میرزا ناصر را بغزنین فرستاد و در
نهصد و بست و چهار هجری لشکر بسوا و بجور کشید و سه هزار افغان بگشت و آن ولایت بخواجه کلان بیگ سپرد و در نهصد و بست و پنج
هجری عزم تسخیر هند کرد تا بهره بگرفت و درین سال اورا پسری آمد چون عزم تسخیر هند داشت اورا هندال نام نهاد و آن بزبان
ترکی یعنی یکبیر باشد یعنی هند یکیر و بکابل باز گشت و در آخر این سال باز متوجه هند شد چون شنید که سلطان سعید خان والی کاشغر
عزم تسخیر بدخشان کرده لهذا باز گشت و میرزا محمد سلطان ابن میرزا سلطان اویس بن میرزا سلطان محمد بن میرزا اکبر شیخ ابن امیر تیمور صاحب
قران تیمور گورکان را با چهار هزار سوار بجانب لاهور فرستاد و میرزا اهل لاهور رسیده بود که باز خبر مراجعت سلطان سعید شنید
و در نهصد و بست و شش هجری نوبت سوم متوجه هندوستان شد و سیالکوت بگرفت و سی هزار اسیر بدست آورده باز گشت و در
نهصد و بست و هفت هجری بقندهار رسید و محاصره کرد و در ین سال همایون میرزا را بحکومت بدخشان فرستاد و در نهصد و بست و هشت
هجری قلعه قندهار را قهراً بگرفت و بمیرزا کامران بسپرد و امیر ذوالنون ارغون والی قندهار بسند بگریخت و بابر بکابل باز گشت و افغانان
لودی والی لاهور از سلطان ابراهیم لودی صاحب دهلی توهم نموده اورا بتسخیر هند تحریص کرد بابر بادشاه نوبت چهارم در نهصد و سی
هجری قصد کرد و بشش کروهی لاهور رسید بهادر خان و مبارک خان لودی و دیگر امرای سلطان ابراهیم لودی رزم کرده بهزیمت
رفتند بابر بادشاه لاهور بگرفت و بدیالپور رفت و قتلغام نمود دولتخان لودی با پسران خود علیخان و غازیخان و دلاور خان
بخدمت پیوست و جالندهر وغیره پرگنات جاگیر یافت و از طلب بابر بادشاه پشیمان شده قصد غدر کرد پسرش دلاور خان بابر را از
اطلاع داد بابر بادشاه دولتخان و غازیخان را حبس نمود و دلاور خان را خانخانان لقب نهاد و اقطاع ایشان باو داد پس هر دو را
رها کرد و بکابل رفت و لاهور بمیر عبد العزیز میر آخور و سیالکوت بخسرو گوکلتاش و دیالپور ببابا قشقه و سلطان علاء الدین عالم خان
بن سلطان بهلول لودی که از برادر زاده خود سلطان ابراهیم لودی گریخته بکابل رفته بود تفویض نمود دولتخان و غازیخان بحیله
دلاور خان را بگرفتند و حبس کردند و بدیالپور شدند و بابا قشقه و سلطان علاء الدین رزم کردند و ظفر یافتند و علاء الدین بکابل

باباشقه بلاهور رفت بابر علاءالدین را باز گردانید دولتخان وغازیخان بامرای لاهور نوشتند که علاءالدین شاهزادهٔ ماست او را نزد ما فرستید تا در دهلی بر تخت نشانیم تا سر هند دشمنان ما مسلم دارم ایشان علاءالدین را بفرستادند علاءالدین باتفاق دولتخان با سلطان ابراهیم لودی رزم کرد و ظفر یافت و منهزم بلاهور باز گشت وغازیخان بکلانور رفت واز دست محمد علی بیگ چنگ خیگ گماشته بابر انتزاع نمود بابر ازین واقعات آگاهی یافته در غرهٔ صفر سنه نهصد وسی ودو هجری بانه هزار سوار روی بهندوستان نهاد و در سیالکوت علاءالدین بخدمت رسید دولتخان وغازیخان وعلیخان که در کنار آب راوی اجماع داشتند متفرق شدند وغازیخان نزد سلطان ابراهیم رفت ودولتخان بخدمت بابر آمد بادشاه او را رعایت فرمود ونزدیک خود نشاند ودلاورخان خانخانان که در حبس برادرش غازیخان بود بحیلتی بگریخت وبخدمت بابر آمد ونوازش یافت ودر همان ایام دولتخان در گذشت سلطان ابراهیم صد هزار سوار وهزار فیل از دهلی روی به پنجاب نهاد ودادو خان وحاتم خان را با سی وهفت هزار سوار در مقدمه روان کرد بابر بادشاه چون بحدود سلطان را و سلطان هیبند بر لاس و دیگران را لدفع ایشان فرستاد وبعد از مقابلهٔ حاتم خان بقتل رسید و دیگران بهزیمت رفتند سلطان ابراهیم متوجه پانی پت شد بابر بادشاه با دوازده هزار سوار وشش هزار پیاده روی باو آورد و در روز جمعه هفتم رجب بپانی پت بگذشت وصف قتال بیاراست وتیمنه بسپاه هزاره همایون میرزا و خواجه کلان وغیره وتیسره بمیرزا محمد سلطان و دیگران سپرد و خود و گوکلتاش ومحمد علی چنگ خیگ وامثال آن بر قلب مقابله بعظیم افتاد و تیمنه و تیسره بابر بادشاه از عقب مخالفان در آمدند وظفر یافتند سلطان ابراهیم با شش هزار افغان در معرکه موضع بقتل رسید تاریخ فتح آن واقعه این است قطعه تاریخ گشت در پانی پت ابراهیم را ✻ شاه باهر خسرو عالی نسب ✻ خواستم تاریخ فتحش عقل گفت ✻ صبح بود و جمعه و هفتم رجب ✻ باجمله بابر بادشاه همایون را با گروه فرستاد و در دوازدهم رجب بدهلی رسید وخطبه وسکه بنام خود خواند و متوجه آگره شد و او و خان کرانی و فیروز خان سور با مادر ابراهیم در قلعه آگره متحصن شدند و بعد از پنج روز امان خواستند و شهر بسپردند و در واقعات بابری مسطور است که تلثه تن از اسلام بهندوستان در آمدند و استیلا یافتند اول محمود غزنوی دوم شهاب الدین غوری سوم من وکار مرا با ایشان مشابهتی نیست چه محمود زیاده از صد و بست هزار سوار داشت و خوارزم و خراسان او را بود و در هند ملوک الطوایف بودند و سلطان شهاب الدین صاحب غزنین و برادرش بادشاه خراسان بود و با صد هزار سوار بهند آمد و مسخر ساخت و من اول بار که بهند آمدم دو هزار سوار داشتم و نوبت آخر دوازده هزار سوار و خود کابل و بدخشان و قندهار نداشتم آن نسبت دشمنان مضبوط نبود و هندوستان از بهره تاراج و تصرف ابراهیم لودی بود با صد هزار سوار و هزار فیل بزرم آمد و این فیروزی در سعی و همت من نیست بلکه از عنایت ایزد زیست بالجمله چون بابر بادشاه در آگره بر خزاین افاغنه دست یافت یکخانه در بسته و سه لکهه و پنجاه هزار روپیه همایون میرزا داد و دو لکهه روپیه میرزا محمد سلطان بخشید و امرا را علی الاختلاف علی قدر مراتبهم انعام فرمود و تیسره قندهار و خراسان و کابل و کاشغر و کربلا و نجف اشرف و مشهد مقدس و دیگر اماکن شریفه بهر دوستان و مستحقان بالهای فراوان فرستاد و هر یک از اهالی کابل را که نزد شاهرخی که فی شاهرخی یک مثقال نقره باشد ارساله داشت و آنچه بادشاهان هند در سالها اندوخته بودند بسیاری ازان در یک مجلس صرف کرد و بالجمله بعد ازان افاغنه که در هندوستان پریشان بودند مخالفت آغاز نهادند قاسم سنبهلی و سنبهل وعلیخان قنوجی و میوات و محمد ریتون و ردولپور و تاتارخان بن سارنگخان در گوالیار و حسین لوهانی در ریزی و قطب خان در اتاوه و عالم خان معروف بسلطان عالم در کالپی و

ف
از روی تاریخ معلوم شد که سلطان ابراهیم در پانی پت بقتل رسید

نظام خان در بیانه و نصیر خان لوہانی معروف بہ قبرلی در تتبع دعوی استقلال کردند در ہندوستان شورشی عظیم پدید آمد و در ایشان بسیاری
از سپاہ بابری در آگرہ ودیعت حیات سپرد خواجہ کلان بیگ باتفاق امرا گفت صلاح در مراجعت بکابل است بادشاہ بر تجدید و فرمود
ہر کہ خواہد برود من باری ہم سایہ امرا بماندند مگر خواجہ کلان بیگ کہ اکثر فتوح بسعی او شدہ بود بابر شاہ کابل و غزنین باو داد خواجہ کلان بیگ
رخصت شدہ بدہلی رسید و بر یکی از عمارات آن این بیت نوشت و بکابل رفت بیت اگر بخیر و سلامت گذر پسند کنم ہ سیاہ روے
نشوم گر ہوے ہند کنم پس بادشاہ با باقلی را بر زم نظام خان والی بیانہ فرستاد و نظام خان رزم کرد و ہزیمت رفت و بالآخر استغفار
خواستہ بمذمت آمد و بست لکہ تنکہ را از حاصلات میان دوآبہ باقطاع او مقرر گشت و ہمچنین بسیاری از افاغنہ بخدمت آمدند و اطاعت
کردند در سنہ نہصد و سی و سہ ہجری تاور ابراہیم لودی مطیع بادشاہ را بالفریفت تا او را زہر دہد بادشاہ دریافت مطیع را بکشت و تاور ابراہیم
را بکابل فرستاد و در ہمین سال رانا سانگا باتفاق حسینخان میواتی و راولدیو راجہ مالکدی و میدنی رائے راجہ چندیری و محمود خان بن
سلطان سکندر لودی با صد ہزار سوار عزم رزم بابر بادشاہ کرد و بادشاہ روی بایشان آورد و از حدود بیانہ طایفہ از افاغنہ کہ در خدمت
بودند بگریختند و با مخالفان پیوستند چنانچہ بابر در اول از جای برفت بعضی گفتند کہ بہ پنجاب باید رفت و برخی گفتند کہ بیکی از قلاع
متحصن باید شد بابر بر مرکب زد و گفت شہادت نہیم و بجان کوشش کنیم پس از غرب خراب و جمیع معاصی توبہ کرد و در روز سہ شنبہ نہم جمادی الآخر آن
سال کہ نوروز بود با بست ہزار سوار بر زم گاہ شتافت و با علاء الدین بن بہلول لودی در قلب بایستاد و میمنہ و میسرہ بیاراست پس
قتالی فاحش اتفاق افتاد حسن خان میواتی کہ آبای او قریب بہ بست سال ایالت میوات داشتند و راولدیو رائے چندیر و رانا سانگا چوہان
و مانک چند چوہان و کرم سنگہ بقتل رسیدند رانا سانگا بقعیم وجہی بہزیمت رفت بابر بادشاہ ظفر یافت و پس ازان او را در فیرامین غازی
نوشتند (فتح باشاہ اسلام) تاریخ است و در نہصد و سی و چہار ہجری بابر بادشاہ بعزم استقبال مہدی رائے متوجہ چندیری شد مہدی رائے
متحصن گردید و چون عاجز گشت شمشیر بدست یکی را دتا او را با سایر راجپوتان بقتل رسانیدند و بالآخر قاتل خود را ہلاک کرد (فتح دار الحرب)
تاریخ است بابر بادشاہ احمد شاہ ابن ناصر الدین محمد شاہ ابن ناصر الدین بانوی را حکومت چندیری داد و متوجہ تتبع شد افغانان
کہ از وی آب گنگ بنی بطرف سرحی نگر بلگرام جمعیت کردہ بودند بگریختند بادشاہ باگرہ شتافت و از انجا روی بگوالیار نہاد و در
نہصد و سی و پنج ہجری بازگشت و در ہمین سال نظام شاہ بحری تحف و ہدایا فرستاد و در آخر این سال شاہزادہ ہمایون را از کابل بخواند
و میرزا ہندال را با نجا فرستاد و در نہصد و سی و شش ہجری بادشاہ مریض شد و شاہزادہ ہمایون را بہ تسخیر قلعہ کالنجر فرستادہ بود
باز خواند و لیعہد کرد و در پنجم جمادی الاول در نہصد و سی و ہفت ہجری در گذشت بہشت روزی باو تاریخ است نعش او را بموجب
وصیت بکابل بردند و دفن کردند عمرش پنجاہ و یک سال بود بعد ازان جنت آشیانی نصیر الدین محمد ہمایون بادشاہ غازی در آگرہ
بر تخت نشست (خیر الملوک تاریخ است) و او بادشاہی بلطف طبع موصوف و بنشاط و عیش مشغول بود و بشجاعت و سخاوت و مروت
انصاف داشتہ پیوستہ با فضلا و علما صحبت داشتی و اکثر با وضو بودی و بیوضو نام خدا نبردی بعضے او را بہ تشیع نسبت کردہ اند لیک
اعتباری ندارد حنفی بود لیک بر غم میرزا کامران سنے متعصب بود و از سخنان سر نپیچید کہ دلالت بر تشیع میکرد چنانچہ گویند
روزے با ہم بر ابی میر نشستہ سگے دیدند کہ بر قبری بول میکرد میرزا کامران گفت کہ ہمانا صاحب این قبر رافضی است ہمایون بادشاہ
گفت کہ شاید این سگ سنی است بالجملہ چون ہمایون بادشاہ بسلطنت نشست پنجاب و نیلشاپور و لمعان و کابل و بامیان و

تاریخ فتح باشاہ اسلام

تاریخ فتح دار الحرب

تاریخ جلوس ہمایون بادشاہ

حصار نفیرزده برادرش میرزا کامران که بفرمان پدر ایالت قندهار داشت باز گذاشت و برادر دیگرش میرزا هندال که از کابل بخدمت آمده بود همایون بادشاه او را میوات و برادر دیگر میرزا عسکری را آنبهل تفویض نمود و جشنی عظیم کرد و بکشتی زر بمردم بخشید و کشتی زر تاریخ جلوس او هست و در نهصد و سی و هشت هجری همایون بادشاه لشکر بکالنجر کشید و محاصره نمود چون شنید که سلطان محمود ابن سلطان سکندر لودی از بهار قصد جونپور کرده استیلا یافته از راجه کالنجر پیشکش گرفته بجونپور شتافت افغانان بهر بهانه رفتند و بادشاه کره و جونپور بدستور سابق بسلطان جنید برلاس مسلم داشت و باگره بازگشت پس قصد چنار کرد و شیر شاه عرف شیر خان پسر خود قطب خان را بخدمت فرستاد بادشاه بازگشت قطب خان از راه بگر بخدمت و به پدر خود شیر خان پیوست محمد زمان میرزا که از همایون بادشاه گریخته به بهادر شاه گجراتی پناه آورده بود مدتها در نهصد و چهل و دو هجری روی برزم همایون بادشاه نهاد و منهزم بمندو بگر بخدمت اول بهادر عالم بخست و شرح این قصه در ضمن سلاطین گجرات مرقوم است و مهدرین اثنا برادرش میرزا عسکری از خطبه نام همایون بادشاه بفگند و روی برزم نهاد و بجنگ بگر بخدمت و متوجه آگره بشت همایون بادشاه در مندو این خبر شنید آن مملکت رها کرد و به آگره آمد میرزا عسکری استعفا کرد و بخدمت پیوست گجرات و مالوه که بدست آمده بود از تصرف بیرون رفت و در سال نهصد و چهل و سه هجری شاه طهماسپ صفوی بر قندهار متصرف شد و باز از و میرزا کامران بگرفت و بخواجه کلان بیگ سپرد و خود بلاهور آمد و درین سال سلطان جنید برلاس فوت کرد و شیر خان افغان در حدود در بهتاس استقلال یافت و خبر بغی شیر خان افغان و استقلال او در پیشه و بهار بمسمع بادشاه رسید بادشاه بدفع او در اوایل نهصد و چهل و چهار بچنار آمد و قلعه آنرا محاصره ساخت و بعد از شش ماه استیلا یافت و مندال میرزا بدفع فتنه سلطان محمد میرزا و غیره که در حدود دگره انگیخته بودند فرستاد و خود در اوایل سنه نهصد و چهل و پنج هجری متوجه بنگاله شد جلال خان و غیره گریخته نزد شیر خان رفتند شیر خان بجنگل چهارکنند گریخت بادشاه بگور رفت و آنرا جنت آباد نام نهاد و بعیش پرداخت و سه ماه باز مدادان از ناسازگاری هوای بنگاله اکثر اسپان سپاه تلف شدند و مهام ملک بهم برآمد خواص خان بحکم شیر خان از بهتاس ایلغار کرده بمونگیر رسید و خانخانان لودی را که بفرمان بادشاه آنجا بود اسیر کرد و بهتاس باز گردید خانخانان بفرمان شیر خان بقتل رسید و در خلال این احوال هندال میرزا دگره متوجه آگره شد شیر خان در حدود چونان سر راه بگرفت و سه ماه در برابر نشست شیر خان با همایون بادشاه سخن صلح در میان آورد و او را غافل ساخت و ناگاه روی برزم نهاد بادشاه فرصت صف آرائی نیافت شیر خان غالب آمد و سپاه همایون بهر بهانه رفتند و خود را بآب گنگ زدند بسیاری از ان غرق شدند بادشاه بهدشقات از ان مهلکه نجات یافت و بکنار رسید و این واقعه در سنه نهصد و چهل و شش هجری اتفاق افتاد و پس بادشاه باگره آمد میرزا کامران و میرزا هندال و میرزا محمد سلطان که باغی شده بودند بخدمت آمدند بادشاه خواست که باتفاق ایشان شر شیر خان دفع کند میرزا کامران نفاق آغاز نهاد و عزم لاهور کرد بادشاه هر چند در توقف او الحاح نمود هیچ در نگرفت شیر خان قصد آگره کرد بادگار میرزا و قاسم خان و حسین سلطان و سکندر سلطان او زبک بفرمان بادشاه بحرب او رفتند و رزم نمودند و ظفر یافتند پسر شش قطبخان بن شیر خان بقتل رسید شیر خان با پنجاه هزار سوار متوجه قنوج شد بالکمه سوار بقنوج رفت از گماشتگان نانا منوعبور گنگ نمود محمد سلطان میرزا از وجه اشد و بآن سبب شاه و سپاه و شکفته شدند و عنقریب برشگال در رسید در محال بزدل لشکر بر آب گشت بادشاه در روز عاشور اسنه نهصد و چهل و هفت هجری کوچ کرد تا بجای دیگر

فرود آمد شیر خان در رسید و رزمی صعب کرد و سپاه مغل با قبیح وجهی منهزم گشت و خود در آب گنگ افکندند و بادشاه از اسپ جدا شده در آب افتاد و بآب داد شمس الدین اتکه المخاطب بخان اعظم از ان مهلکه نجات یافت و باگره رسید و مجال توقف ندید و بلاهور شتافت افغانان بادشاه را تعاقب نمودند بادشاه متوجه بهله شده درین اثنا برادرانش میرزا کامران و میرزا هندال و میرزا عسکری و دیگر میرزایان در کابل و قندهار و بدخشان فساد انگیختند و متصرف شدند و همایون بسبسوان رسید و میرزا شاه حسین حاکم سنده کاه با سدد و ساخت سپاه بادشاه از قلاب عاجز آمدند بادشاه ناچار بنکر شد از انجا قصد جیسلمیر کرد و از راجه آنجا مخالفت دید متوجه ملک راجه مالدیو گشت راجه مالدیو خواست که او را بدست آرد و نزد شیر خان برد بادشاه دریافت و بسرعت تمام بامرکوٹ شتافت و در آن راه اسپ خاصه ستی کرد بادشاه بر شتر سوار شد و در راه محنت بسیار کشید راجه امرکوٹ لوازم خدمتگاری بتقدیم رسانید و آنجا در روز یکشنبه پنجم رجب سنه نهصد و چهل و نه هجری شاهزاده جلال الدین محمد اکبر متولد شد و بیرام خان که در گجرات بود بخدمت پیوست متوجه قندهار شد میرزا عسکری خواست که او را بدست آرد بادشاه دریافت و او رد و بجای گذاشت و با سبک دو دو سوار که بیرام خان از ایشان بود متوجه خراسان شد میرزا عسکری او رد و را غارت و شاهزاده اکبر را با خود بقندهار برد بادشاه چون بجد و سیستان رسید احمد شاملو حاکم آنجا باستقبال شتافت و خدمتگاری کرد بادشاه متوجه هرات شد شاهزاده سلطان بن شاه طهماسپ صفوی با اتالیق خود محمد خان شرف الدین اوغلی لکلو باستقبال آمد و در تعظیم و تکریم بادشاه کوشید تا بحتاج سفر بوجهی ترتیب داد که تا زمان ملاقات شاه طهماسپ بهیچ چیز حاجت نیفتاد و بادشاه متوجه عراق شد و در راه حکام و اهالی منازل لوازم ضیافت موجب فرمان بادشاه طهماسپ بتقدیم رسانیدند چنانچه نقل فرمان در ضمن احوال شاه طهماسپ صفوی که بدستخط خاص در باب تعظیم و ضیافت همایون بادشاه بحکام خویش نوشته بتوفیق الله مرقوم خواهد گشت بالجمله در جمادی الاول سنه نهصد و پنجاه و یک هجری قران السعدین اتفاق افتاد شاه طهماسپ گفت سبب غلبه دشمن ضعیف چه بود بادشاه گفت نفاق برادران شاه طهماسپ گفت سلوک با برادران همچنان نباید کرد که شما کردید بالجمله بعد چندی شاه طهماسپ پسر خود شاهزاده مراد را که دوازده ساله بود با بود اغخان قاچار و دو هزار سوار بمدد او تعین کرد همایون بادشاه با ایشان متوجه قندهار شد میرزا عسکری در قلعه متحصن گشت بادشاه در محرم سنه نهصد و پنجاه و دو هجری بمحاصره پرداخت و چون شش ماه بگذشت محمد سلطان میرزا و الغ خان و دیگران از میرزا کامران جدا شده بخدمت پیوستند میرزا عسکری امان خواست و قلعه بسپرد و چون مقرر شده بود که بعد از فتح قندهار را بشاهزاده مراد باز گذارند شاهزاده و بود اغخان بقلعه رفتند همایون بادشاه متوجه کابل شد و در راه شنید که شاهزاده مراد در گذشت بادشاه بقندهار باز گشت ناگاه بقلعه در آمد و بود اغخان عذر خواست و بعراق فرستاد و قندهار را بیرام خان بسپرد و متوجه کابل شد میرزا هندال و دیگران و بسیاری از امرای میرزا کامران بدرگاه آمدند میرزا کامران بگریخت و به بهشه رفت بادشاه بکابل رسید و شاهزاده اکبر را که چهار ساله بود بدید و در نهصد و پنجاه و سه متوجه بدخشان شد و یادگار ناصر میرزا که پیوسته نفاق می ورزید بادشاه او را بکشت میرزا سلیمان حاکم بدخشان بعد از جنگ بگریخت بادشاه بطایفان رسید کامران میرزا بکابل رسیده بگرفت و شاهزاده اکبر را بموکلان سپرد و بادشاه باز روی بکابل نهاد شیر افگن بیگ بفرمان میرزا کامران بزرم بادشاه رفت و بقتل رسید میرزا کامران و میرزا عسکری در قلعه کابل متحصن شدند و بالآخر میرزا کامران بلنج گریخت و باعانت پیر محمد خان والی بلخ بر مغلان متصرف شد و به تسخیر دیگر بلاد بدخشان پرداخت قراچه خان از امرای همایون بگریخت و بمیرزا کامران

پیوست بادشاه متوجه بدخشان شد میرزا البطایفان متحصن گشت وبالآخر امان یافته رخصت مکه حاصل کرد و با میرزا عسکری متوجه حجاز شد
و دو فرسخ رفته سجدست بادشاه بازگشتند بادشاه ایشان را نبواخت وکولاب باقطاع میرزا کامران داد و بکابل بازگشت و در نیصد و
پنجاه و شش بعزم رزم میرزا محمد خان والی بلخ شتافت میرزا کامران و میرزا عسکری باز مخالفت کردند بادشاه از بلخ کارناساخته بازگشت
و در وی میرزا کامران آمد و قراجه سلطان وغیره که از کامران گریخته نزد همایون آمده بودند او را بخواندند میرزا کامران روی برزم بادشاه نهاد
و چون صفها آراسته شد قراجه خان وغیره بگریختند و میرزا کامران پیوستند همایون دران معرکه زخمی شد و بیابیان رفت میرزا کامران دیگر بار
بر کابل استیلا یافت میرزا هندال و میرزا سلیمان در بامیان بخدمت پیوستند بادشاه باتفاق ایشان متوجه کابل شد میرزا کامران با
اورزمی صعب کرد و بهزیمت رفت و قراجه خان بقتل رسید میرزا عسکری اسیر شد و بشفاعت میرزا سلیمان رخصت مکه حاصل نمود و برفت و
در نصد و شصت و یک هجری میان شام و مدینه در گذشت این مصرع تاریخیست (عسکری بادشه در بادل) بالجمله میرزا کامران چون از معرکه
بگریخت سر و ریش چون قلندران تراشید و میان افغانان برفت بادشاه روی باو آورد و در نصد و پنجاه و هشت هجری میرزا کامران
باتفاق افغان بر لشکر همایون بادشاه شبخون آورد و کاری فساخته باز گشت و در آنمعرکه میرزا هندال بقتل رسید (شبخون) تاریخیست
میرزا کامران گریزان بلاهور رفت و سلیم خان بن شیر خان پناه آورد و چنانچه در احوال سلیم خان گذارش یافته بالجمله سلیم خان بناچار خواص اجی
از میرزا کامران برنجید و خواست که او را حبس کند شاه محمد قرملی از بندهای سلیم خان بود خواست که میرزا کامران را آگاهی دهد روزی شطرنج
میباخت میرزا کامران در مهره های او درآمده بود و شاه محمد گشت متواتر میگفت نزدیک بود که اومات کند میرزا کامران گفت که حال شما
در میان ماکه تنها اید چنین است میرزا کامران آگاه شد و بگریخت و بولایت گمکهر رفت سلطان آدم والی گمکهر او را بگرفت و نزد همایون بادشاه
فرستاد شاه او را میل کشید و بمکه روان کرد او ستة جج کرد و در پانزدهم و پنجه نصد و شصت و چهار هجری بمکه در گذشت این مصرع تاریخیست (بادشاه
کامران بکعبه بمرد) و بعد از کامران کابل و بدخشان و قندهار همایون بادشاه را صافی شد و در نصد و شصت و یک هجری میرزا محمد حکیم
بن همایون بادشاه متولد شد و در آن سال خبر وفات سلیم خان و نوشته های بعضی اهالی دهلی بهادشاه رسید بادشاه با پانزده هزار سوار
روی بهندنهاد و میرزا حکیم و منعم خان را در کابل گذاشت و در نصد و شصت و دو هجری بپیشاور رسید و آنجا بیرام خان از قندهار بخدمت
پیوست بادشاه از نیلاب بگذشت سپاه افاغنه بهیگ و پنجاب بگریختند بیرام خان بطریق منقلا بسر هند رسید بادشاه شاه ابوالمعالی
رسید برندی را که فرزند سیخواند با تفاق علی قلیخان زمان بدفع افاغنه بدیبالپور فرستاد و خان زمان بر مخالفان ظفر یافت تاتارخان و
حبیب خان بقرمان سلطان سکندر سور با سی هزار سوار روی بزرم بیرام خان آورد و بیرام خان مقابله عظیم کرد و منهزم بکوهستان
سوالک گریخت (تاریخ در شمشیر همایون طلبید) و در لفظ شمشیر همایون تاریخ این واقعه از تتایج طبع بیرام خان است پس بادشاه بدهلی آمد
و بعد از پانزده سال خطبه دران شهر بنام خود خواند و یزدی بیگ خان را حکومت دهلی و خان زمان را ایالت سنبهل و سکندر خان
اوزبک را امارت آگره داد و شاهزاده اکبر و بیرام خان را بدفع سکندر بکوهستان سوالک فرستاد و در هفتم ربیع الاول سنه نصد و شصت
و سه هجری از بام کتابخانه افتاد و بعد از سه روز بگذشت (همایون بادشاه از بام افتاد) تاریخ وفات اوست بکمی یک عدد عمرش
پنجاه سال بود بعد از و خلف ارشدش عرش آشیانی ابوالمظفر جلال الدین محمد اکبر بادشاه غازی در کلانور باتفاق بیرام خان خانخانان
و سایر اعیان در ربیع الثانی آن سال بر تخت نشست (نصرت اکبر) تاریخ اوست و او از سلاطین اسلطین روزگار بود و شجاعت و

۹۵۱ ۹۶۳

شهامت وفور عقل وتدبیر وقوت بازو اشتهار داشته وبعد او سلطنت هندوستان رونقی عظیم پیدا آمد ودر عهد دولت اکبر بادشاه بیرام خان
مدار المهام گشت وباکبر بادشاه بقلع وقمع سکندر سور متوجه دامن کوه سوالک شد سکندر بگریخت ودران آوان همیون وزیر عدلی پانجاه
هزار سوار وپانصد فیل مست از چنار متوجه اگره شد سکندر را وزبک حاکم اگره بدهلی رفت وشادلخان افغان از امرای عدلی بکنار آب
رهنت رسید علی قلیخان زمان با او رزم کرد وهزیمت گشت وهمیون بر اگره استیلا یافت وروی بدهلی نهاد وزردی بیگ خان حاکم دهلی
با اتفاق دیگر امرا با او رزم کرد همیون ظفر یافت تردی بیگخان بسرهند گریخت بادشاه در حدود سوالک از انحالت خبر یافت امرا گفتند که
صلاح دولت دران است که بکابل باز گردیم بیرام خان خانخانان گفت صواب آنست که رزم کنم پس خضرخواجه خان را که از شاهزادگان
معقول ومدار امور بادشاه بود بحکومت الهور ودفع سکندر سور که تا بحدود رفته بود فرستاد وبا بادشاه متوجه سرهند شد وحاجیان را سکندر خان
او وزبک ودیگر امرا بر سبیل متقلای الویش روان کرد همیون باتفاق شادلخان در حدود بانی پت صبح روز جمعه دوم محرم سنه نهصد وشصت
چهار هجری قتالی خاش کرد وگرفتار شده بقتل رسید بادشاه بدهلی آمد وتجدید بر تخت نشست خانزمان را بحکومت جونپور فرستاد واو
افغانان آنجا را دفع ساخته آن مملکت بتسخیر ساخت ودران آوان سلطان حسین میرزا نبیره شاه اسمعیل صفوی بفرمان عمش شاه طهماسپ
بقندهار باز آمد ومحاصره کرد واز اپانان از گماشته بیرام خان بگرفت ودران آوان خضرخواجه خان در حدود سوالک با سکندر رزم کرد و
منهزم بلاهور رفت بادشاه بقلع وقمع سکندر متوجه پنجاب شد سکندر بقلعه مانکوت متحصن گشت بعد از شش ماه شفاعت خان اعظم
پسر خود شیخ عبد الرحمن را بدرگاه فرستاد وقلعه بگذاشت وبه بنگاله رفت بادشاه در نهصد وشصت وپنج هجری بدهلی رسید ودر محرم نهصد
شصت هجری بادشاه به آگره ودرین سال قلعه گوالیار که در تصرف سنبهل غلام سلیم خان بود مفتوح شده همدرین سال خان زمان
غازی پور ونواح آنرا که افغانان بگرفته بودند بتسخیر ساخت ودرین سال بهادر خان برادر خانزمان به تسخیر مالوه شتافت وبادشاه در نهصد و
شصت وهفت هجری از قسطاط بیرام خان به تنگ آمد وبه بهانه شکار از آگره بیرون رفت وباغوای ناهم انکه واو هم خان از شکارگاه
بدهلی شتافت وطایفه از امرا که با بیرام خان در آگره بودند وجد اشده بخدمت پیوستند بیرام خان عزیمت حج کرد وباغوای مفسدان
عزیمت حجاز موقوف کرده هنگامه آرا گشت ودو مرتبه با فوج بادشاه هنگامه مقابله عظیم کرد وهر بار بهزیمت رفت ودر جنگ ثانی از لشکر بادشاه
سلطان حسین جلایر بقتل رسید بیرام خان چون سزاوار دید بگریست وگفت نشاید که بهر من چنین مردم هلاک شوند پس غلام خود جمال خان را
بدرگاه فرستاد وحقوق خدمات خود را شفیع ساخت پادشاه او را امان داد ودر نهصد وشصت وهشت هجری بیرام خان متوجه درگاه شد
بادشاه او را بنواخت وبجائیکه پیشتر نشسته بنشاند وگفت اگر خواهی که کالپی وچندیری بجاگیر تو دهم تا آنجا آسوده باشی بیرام خان گفت
در تواعد اخلاص فتور راه نیافته همان بهتر که بمکه روم پادشاه پنجاه هزار روپیه او را داد وبجانب گجرات گسیل ساخت وخود عزم مالوه کرد با
والی مالوه بعد از رزم منهزم گشت بادشاه بسارنگپور آمده او هم خان غنایم مالوه معرض رسانید بادشاه باگره باز گشت ودر نهصد وشصت
وچهار هجری بادشاه بزیارت خواجه معین الدین چشتی متوجه اجمیر شد وچون باجمیر رسید زمیندار آنجا راجه پهارا اهل دختر خود را به بادشاه داد
وبسپرش بهگوانداس نوکری اختیار کرد ودو سیر از اشرف الدین حسین بن خواجه معین که از احفاد خواجه احرار بود ولایت اجمیر داشت بتسخیر
سیر شهه ولایت راجه مالدیو بود فرستاد وباگره باز گشت سیر از اشرف الدین بعد محاصره قلعه بانان بگرفت ودیو بداس وجمیل راجپوت که در قلعه
بودند بیرون آمدند وبا پانصد راجپوت بدرگاه شتافتند ومقابله عظیم کردند وبقتل رسیدند ودرین سال پیر محمد خان شروانی حاکم مالوه

بیجانگر بگشود و تجاندیس شتافت و بر بانپور بگرفت و قتلعام کرد باز بهادر صاحب مالوه و میران مبارک شاه فاروقی و خاندیسی و بقالیجان والی برار باتفاق یکدیگر روی به پیر محمد خان آوردند پیر محمد خان بعد از زد و خورد منهزم گشت بقالیجان فاروقی او را تعاقب کرد و پیر محمد خان هنگام عبور نربده غرق شد باز بهادر باز بر مالوه مستولی شد بادشاه عبد الله خان اوزبک حاکم کالپی را برای او تعین نمود باز بهادر بگجرات عبد الله خان در سند و بحکومت نشست و درین سال ایلچی شاه طهماسپ بدرگاه آمد بتعزیت همایون بادشاه و بتهنیت جلوس رسانید و در نهصد و هفتاد و یک هجری فتو غلام عدلی قلعه چنار پیشکش کرد و پادشاه متوجه مالوه شد عبد الله خان اوزبک حاکم مالوه متوهم بگجرات بگریخت بادشاه از مبارک شاه خاندیسی دختر گرفت و مالوه بقرا بهادر خان داد و باگره باز گشت و در نهصد و هفتاد و دو هجری قلعه اگره بنا نهاد و درین سال خانزمان و برادرش بهادر خان حکام جونپور و اسکندر خان و ابراهیم خان اوزبک والی لکنهو یغی شده با فوج بادشاه رزم کردند و در نهصد و هفتاد و سه هجری شمس خان خانخانان از پی مخالفان بقنوج لکنهو رسید سکندر خان اوزبک از لکنهو بگریخت و بجونپور نزد خانزمان رفت خانزمان از آب گنگ بگذشت و بولایت بهار در آمد بادشاه بجونپور رسید و بدفع خانزمان خانخانان را فرستاد و خان زمان بهادر خان و اسکندر خان را باگره فرستاد تا آنجا فتنه انگیزند بادشاه بسیاری از امرا را بسر راه بهادر خان فرستاد و پس در حدود لکنهو میان فرقین رزمی صعب اتفاق افتاد بهادر خان ظفر یافت و در خلال این احوال خانزمان مادر خود را نزد بادشاه فرستاد و صلح خواست بادشاه بشفاعت خانخانان از گناه خانزمان درگذشت و بجونپور بدستور باو داد و متوجه قلعه چنار شد خان زمان بغازیپور آمد و بر مخالفت اصرار نمود بادشاه خانخانان را معاتب ساخت و روی بخانزمان آورد و اشرف خان میر منشی را بجونپور فرستاد تا مادر خانزمان را حبس کنند بهادر خان خبر یافت ناگاه شبی بجونپور آمد و نزدیکان را بنهاد بر قلعه بر آورد و مادر خود را از قلعه بر آورد و اشرف خان را بگرفت و حبس نمود و به بنارس در شد بادشاه بجونپور مراجعت نمود و خانزمان دیگر بار معذرت کرد پادشاه جونپور باو گذاشت و باگره مراجعت نمود درین سال میرزا سلیمان حاکم بدخشان در کابل آمد و فساد انگیخت و خواست که لاهور بگیرد در سنه نهصد و هفتاد و چهار هجری بادشاه بسرعت تمام متوجه لاهور شد و بسرهند رسید و آن فتنه فرو نشست و درین سال خانزمان و بهادر خان و سکندر خان اوزبک و دیگر امرا باغی شدند بادشاه از لاهور باگره آمد و روی بجونپور نهاد و خانزمان که میرزا یوسف خان را در قلعه شیرگڈه قنوج محاصره داشت بجونپور باز گشت و برادر تنی بهادر خان که مجنون خانسال را در قلعه مانکپور محاصره کرده بود بیرادر خود پیوست پادشاه متصل رهے بریلی از آب گنگ بگذشت و الیغار کرد و ناگاه بلشکر خانزمان رسید و در عزه دیجه آنسال رزمے صعب کرد بهادر خان مقابلهٔ عظیم نمود بادشاه که بر فیل بود فرود آمد و بر اسپ نشست بهادر خان بچپ و راست میساخت و مردمی انداخت تا آنکه اسپش از پای در آمد و پیاده مانند فیلبان بادشاهی روی بخانزمان آورد بهادر خان اسیر شد بقتل رسید و خانزمان در پای پیل هلاک شد بادشاه بجونپور شتافت و خان قلی بیگ اوزبک و غیره روسای اوزبکان و میر شاه خیشی و دیگران از اعیان سپاه خانزمان بودند زیر پای پیلان هلاک کرد و اسکندر خان اوزبک که در اودهه بود بگورکپور گریخت پادشاه حکومت جونپور بمنعم خان خانخانان داد و در نهصد و هفتاد و نهم هجری بآگره باز گشت و روی برانا اودی سنگه نهاد و چون بکالکرون رسید میرزا امان از اخفا و میرزا اعمر شیخ ابن صاحبقران تیمور گورکان در وقتے که بادشاه بدفع خانزمان مشغول بود در بندو استیلا داشتند مجال اقامت در ان دیار ندیدند و بگجرات شتافتند و در ان مملکت پنج برادران مشهور اند و در ضمن گجرات احوال ایشان مرقوم است بالجمله بعد از زیر دست میرزایان حکومت مالوه بشهاب الدین محمد خان نیشاپوری تفویض نمود و روی بدیار رانا نهاد و قلعه چتور را محاصره کرده

قهراً قهراً بگرفت و جمیل که از ارکان دولت را نابود عیال و اطفال خود را گشت و اموال را بسوخت و باده هزار مرد قتالی فاحش کرد تا آنکه بقتل رسید بادشاه حکومت چتور با صفحان داد و باگره باز گشت و میرزایان از گجرات آمده قلعه اوجین را محاصره کردند کاری نساخته بگجرات باز گشتند و در سنه نهصد و هفتاد و شش هجری بادشاه متوجه قلعه رنتهبور شد و محاصره کرد و جهار خان غلام سلیم شاه بن شیر شاه متحصن شد و بالآخر بامان بیرون آمد و قلعه تسلیم نمود بادشاه بزیارت خواجه معین الدین چشتی باجمیر رفت و باگره مراجعت نمود و بدیدن شیخ سلیم بسیکری رفت و آنجا مسجدی عالی طرح انداخت و در هفدهم ربیع الاول سنه نهصد و هفتاد و هفت هجری در منزل شیخ سلیم شاهزاده سلیم متولد شد پادشاه بسبب نذری که کرده بود پیاده بزیارت خواجه معین الدین چشتی باجمیر رفت و بدهلی شتافت و در آن آوان راجه رام چند که بعد از فوت سلیم شاه بن شیر شاه بر قلعه کالنجر استیلا یافته بود آن قلعه را پیشکش نمود و در یوم محرم سنه نهصد و شصت هجری در منزل شیخ سلیم شاهزاده دیگر موسوم بمحمد مراد عرف بهاری متولد شد و درین سال دیگر بار بادشاه باجمیر رفت رای کلیان مل راجه بیکانیر بخدمت پیوست پادشاه دختر او را نجواست و پسرش رای سنگر را در ملازمت گذاشت پس باجودهن رفت و بلا مورست و در صفر سنه نهصد و هفتاد و نه هجری باجمیر باز گشت و در آن سال بادشاه موضع سیکری را شهری عظیم ساخت و چون در آن آوان گجرات مفتوح شده بود فتح پور نام کرد و در سنه نهصد و هشتاد هجری متوجه گجرات گشت و چون به پتن گجرات رسید شیر خان فولادی که اعتماد خان گجراتی را در احمد آباد محاصره کرده بود گریخت بادشاه حکومت پتن را بسید احمد خان بارهه داد و چون بلده و متری احمد آباد و سید سلطان مظفر گجراتی و دیگر امرایان گجرات بخدمت پیوستند بادشاه بیمناک بر گجرات دست یافت و چون میرزایان بر بهروچ و بردوده و سورت استیلا داشتند روی بایشان آورد و اخبار الملک امیر گجراتی از لشکر ظفر اثر بگریخت الاجرم هر دیگر امرای گجرات اعتبار نماند و محبوس گشتند ابراهیم حسین میرزا خواست که از هشت کروهی اردوی بادشاه بگذرد و به پنجاب رود بادشاه با بلغار متوجه او شد ابراهیم حسین میرزا با هزار سوار که ملازم بودند مقابله عظیم کرد و بهزیمت رفت بادشاه در تسخیر قلعه سورت در حرکت آمد گلرخ بیگم بنت میرزا کامران که در حبالهٔ ابراهیم حسین میرزا بود قلعه را بمردم جنگی سپرد و بسپر خود مظفر حسین میرزا را بگرفت و متوجه دکن شد پادشاه بسورت رسید و محاصره کرد و میرزایان با ابراهیم حسین میرزا و غیره متوجه پنجاب شدند تا در آن دیار فتنه انگیزند و محمد حسین میرزا و غیره میرزایان باتفاق شیر خان فولادی روی به پتن آوردند و سید احمد خان بارهه را در قلعه آن محاصره کردند خان اعظم از احمد آباد متوجه ایشان شد و در پنجکدوهی پتن را در صعب اتفاق افتاد و میرزایان میمنه و میسره خان اعظم را بشکستند و سر اول را بگشتند و بغارت پرداختند خان اعظم و شاه بداغ خان که در قلب بودند فرصت یافته حمله بردند و ظفر یافتند محمد حسین میرزا بدکن رفت خان اعظم مظفر و منصور در سورت بار دوم بادشاه پیوست و قلعه سورت بامان مفتوح شد اشرف خان میر منشی در تاریخ فتح آن قلعه قطعه گفته اند از انجمله است (تاریخ فتح شد که عجب قلعه گرفت) و در صفر سنه نهصد و هشتاد و دو هجری بادشاه باگره آمد و ابراهیم حسین میرزا که در سنبهل فتنه می انگیخت متوجه سند شد تا از آن راه بگجرات رود و به برادران پیوندد و خان جهان حاکم پنجاب باو رسید بعد از زد و خورد حسین میرزا اسیر شد و ابراهیم حسین میرزا ممنهزم بملتان رفت و بر دست والی آنجا بقتل رسید سر شش را باگره آوردند و از در قلعه آویختند و مسعود حسین میرزا بگوالیار محبوس بود تا در گذشت و درین سال بادشاه کب رای را راجه سیر خطاب داد و درین سال محمد حسین میرزا و اختیار الملک گجراتی در گجرات فساد کردند و خان اعظم را در احمد آباد محاصره کردند بادشاه دو هزار سوار از پیش بفرستاد و با سه صد سوار که اکثر امرا و اعیان بودند شتر سوار متوجه گجرات شد و چون نزدیک گجرات رسید عبد الرحیم میرزا خان بن بیرام خان و سیف خان

گوکه را در قلب باز داشت و خود با صد سوار طرح شد و چون بظاهر احمد آباد رسید سید محمد خان با رهه انقلابی ساخت و خان کلان را با رهه مینه و وزیر خان را با رهه میسره گماشت و چون بکنار احمد آباد در سید محمد حسین میرزا بکنار آب آمد آواز برکشید که سالار این سپاه کیست سبحان قلی از ملازمان بادشاهی گفت که پادشاه است گفت چهار روز پیش ازین کسان من بادشاه را در آگره دیده بودند و اگر بادشاه بودی البته فیلان همراه داشتی سبحان قلی گفت بادشاه در نه روز سواری شتران از آگره بانجا رسید فیلان امهمه مسافت در نه روز چگونه قطع کنند محمد حسین میرزا تعجب کرد و اختیار الملک را با پنجهزار سوار بمحافظت دریای احمد آباد باز داشت و خود با هفت هزار سوار عرم رزم بادشاه کرد و با هزار و پانصد سوار بر قلب حمله آور و شجاعان گوکه را کیه بجای بادشاه در قلب ایستاده دید بگشت و بالآخر اقبال اکبری غالب آمد و محمد حسین میرزا زخمی شد از اسپ بیفتاد و اسیر شده بقتل رسید اختیار الملک بزدم پیش آمده بهزیمت رفت خان اعظم از شهر برآمده بخدمت پیوست و دیگر بار حکومت گجرات با و مقرر شد قطب الدین خان بموجب فرمان بدفع شاه میرزا که در برهانپور بود رفت و بادشاه باگره باز گشت و درین سال داؤد بن سلیمان کراتی صاحب بهار و بنگاله مخالفت آغاز نهاد و برحسب فرمان منعم خان خانخانان از جونپور قصد پتنه کرد و در این قضایا در ضمن احوال بنگاله مرقوم است بالجمله بادشاه از سید میرک اصفهانی که در علم جفر استاد بود پرسید که انجام من چون داؤد چگونه خواهد بود سید میرک در جفر ملاحظه نمود این بیت بیرون آورده بعرض رسانید

بیت بزد و سے اکبر از تخت همایون ✻ برد ملک از کف داؤد بیرون ✻ فقل است که شیخ محمد تقی که از شجاعان زمان و ملازمان داؤد بود بعد از زخم زخمی و گرفتار شد اکبر بادشاه چون از شجاعتش بسیار شنیده بود فرمود که اگر ملازمت ما اختیار نمائی ترا جان بخشی کنم شیخ محمد گفت زنیکه شوهرش زنده باشد شوهر دیگر نتواند کرد بادشاه فرمود که او را بگذارند هر جا که خواهد برود شیخ محمد بنگاله رفت و باز بداؤد پیوست و انجام کار داؤد در اوڑیسه مرقوم گشت اکبر بادشاه در سنه نهصد و هشتاد و چهار هجری متوجه قلعه رهتاس شد شهباز خان کنبو قلعه رهتاس را محاصره کرد و بامان بگرفت و مظفر خان بموجب فرمان بدفع بقایای افاغنه پرداخت و در سنه نهصد و هشتاد و هشت هجری بادشاه روز جمعه بمسجد فتح پور رفت و بر سم خلفاء بر منبر برآمده خطبه خواند و این سه بیت بزبان آورد

ابیات خداوندیکه ما را خسروی داد ✻ دل دانا و بازوئی قوی داد ✻ بعدل و داد ما را مامون کرد ✻ بجز عدل از خیال ما برون کرد ✻ بود و بعضش ز حد فهم برتر ✻ تعالے شانه الله اکبر ✻ و درین باب علمای زمان تذکره نوشتند که سلطان الاسلام کهف الانام امیر المومنین ابو الفتح جلال الدین محمد اکبر بادشاه غازی عالم و عادل است اگر بسجیت تسهیل معیشت بنی آدم حکمی بر خلاف کتاب بر آن عمل باید کرد و خلایق از دعوی نبوت نام نهادند و طعن آغاز کردند سیدی لاهوری گوید

بیت شاه ما امسال دعوای نبوت میکند ✻ سال دیگر کز خدا خواهد خدا خواهد شدن ✻ و درین سال میرزا محمد حکیم بن همایون بادشاه از کابل عازم تسخیر لاهور شد امیران لاهور در قلعه متحصن شدند بادشاه متوجه لاهور شد میرزا محمد حکیم بکابل باز گشت بادشاه شاه منصور شیرازی را که وزیر بود بجهت آنکه با میرزا محمد حکیم در ساخته بقتل رسانید و روی بکابل نهاد میرزا محمد حکیم با مقدمه بادشاه رزم کرد و بهزیمت رفته ایلچیان فرستاده عذر خواست بادشاه کابل را باو گذاشت و باز گشت و در رمضان سنه نهصد و هشتاد و نه هجری بلاهور رسیده بفتح پور مراجعت نمود و جهت دفع قاقشالان که در نواح بنگاله فساد انگیخته بودند سجکام جونپوری و بیاگ و جونپور و پتنه افواج قاهره تعین نمود و فوج شاهی مظفر و منصور گشت و در نهصد و نود و یک هجری بادشاه به بیاگ رفت و قلعه الهآباد بنا نهاد و در محرم سنه نهصد و نود و دو هجری سید مرتضی شیرازی و خداوندخان حاکم برار از صلابت خان منهزم بدرگاه پناه آوردند بادشاه شاه فتح الله را غضنفر الدوله نام نهاد و امر گردکه خان اعظم و سید مرتضی و خداوندخان به تسخیر دکن پردازند خان اعظم متوجه مالوه شد حاکم مالوه باو پیوست

فصل در ذکر خلفاء و جانشینان از اعلیحضرت نصرت پناه بادشاه اکبر

خان اعظم از راه کندوانه داخل برار شد و آن مملکت را غارت کرد و محمد نقی نظیری وغیره امرای دکن بار راجه علیجان خاندیسی روسے
باو آوردند خان اعظم از راهے که رفته بود مراجعت مقدر دید متوجه سلطان پور شد دیار بار گشت و در راه بسیاری از اردوش بغارت رفت
خان اعظم باحمد آباد نزد و خانخانان شد و باز بدربار آمد و درین سال شاهرخ میرزا از غلبه سپاه عبد الله خان ازبک بدخشان بگذاشت و
بدرگاه پناه آورد و درین سال میرزا محمد حکیم میرزا کابل ورگذشت راجه مان سنگه با یالت کابل رسید و پسر خود را آنجا گذاشت و فرزندان
محمد حکیم میرزا باهور آورد و پادشاه متوجه کابل شد و میرزا شاهرخ وغیره را بتسخیر کشمیر فرستاد و بالآخر درسنه نهصد و نود و پنج هجری بر دست
قاسم خان میر بحر کشمیر مفتوح شد و درین سال ایلچی عبد الله خان اوزبک راکه در لاهور آمده بود رخصت انصراف داد و حکیم همام وسید صدر جهان
ساکن بهانی را باور وان کرد و در نهصد و نود و هفت هجری بادشاه بکشمیر رفت و یکسال در یک هجری خان اعظم بر کهکار زمیندار که مظفر گجراتے
عرف بهنو باو پناه برده بود رفت و مظفر ابدست آورد و متوجه گجرات شد مظفر در راه خود را باستره بکشت و آین قضایا در احمد آباد گجرات مترقوم است
و درین سال شاهزاده مراد را بگجرات فرستاد و حکومت آنجا داد و در هزار و دو هجری خانخانان بتسخیر دکن مامور شد و در هزار و سه شاهزاده
مراد و خانخانان از راه بگلانه بدکن در آمدند و احمد نگر را محاصره کردند میرزا شاهرخ حاکم مالوه و راجه علیجان حاکم خاندیس بایشان پیوستند
و در یک هزار و چهار هجری چاند بی بی بنت نظام شاه که در قلعه احمد نگر بود برقعه بر روی افگند و اهالی قلعه را بر جنگ تحریص نمود و انبوه را قعه در
احمد نگر مرقوم است بالجمله سنبهل خان امیر الامرای عادلشاه با هفتاد هزار کس بری بآنجانب آورد و شاهزاده مراد و خانخانان به برار شتافتند
شاهزاده اینجا شاه پور بنا نهاد و اقامت گزید سنبهل خان متوجه برار شد شاهزاده مراد باستصواب خانخانان در شاه پور بماند و خانخانان و
راجه علیجان با هشت هزار سوار متوجه سنبهل شدند و از بان گنگا گذشتند و در هزار و پنج هجری نزدیک صعب کردند فوج خانخانان نهزیمت خورد
و خان خانان شب با سید قاسم بارهه و جمعی قلیل در آن معرکه بایستاد و تا صبح سه هزار سوار بر او جمع شدند و روی بمخالفان نهاد سنبهل از
بایشان آورد و مقابله عظیم نمود و سنبهل چند زخم خورد و از اسپ در افتاد و یارانش او را از معرکه بیرون بردند خانخانان بمظفر و منصور شاه پور
مراجعت نمود و در یک هزار و هفت هجری شاهزاده مراد با فراط شرب خمر در شاه پور در گذشت این مصرع تاریخ است از گلشن اقبال شهانی شد گم
او شاهزاده عالی همت بود و در تربیت ملازمان کوشیدی و هرگز سلاح نه بستی و گفت سلاح من امرا و لشکریانند بالجمله شاهزاده مراد در دکن فساد
خواست پادشاه شاهزاده مراد و انیال را که حکومت آله آباد داشت بخواند و دختر خانخانان را بنکاح او داد و همه خانخانان بدکن فرستاد و در هزار و
هشت هجری خود از پی متوجه شد و درین سال شاهزاده سلیم که بموجب فرمان بدفع رانا رفته بود بحکم بادشاه به اله آباد که جاگیرش بود
رفت و خود در اباد شاه خواند و شاهزاده و انیال و خانخانان وغیره با حمد نگر رفتند و بمحاصره پرداختند بادشاه بخاندیس آمد و بمحاصره قلعه مشغول شد
و در یک هزار و نه هجری قلعه احمد نگر بحسن اهتمام خواجه ابو الحسن و نوائب شاهزاده و انیال مفتوح گشت همین سال خطا خان المعروف به بهادر شاه
ابن راجه علیجان والی اسیر بمحصن شد بادشاه بمحاصره مشغول گشت و بالآخر بهادر شاه امان خواست و قلعه اسیر به سپرد بادشاه به برهان پور
آمد شاهزاده و انیال و خانخانان بخدمت پیوستند و ابراهیم عادل شاه والی بیجاپور پذیرفت پس خاندیس و برار و دکن بشاهزاده و انیال
داد و خاندیس را باندیس نام نهاد و خانخانان را با او انجا گذاشت و در هزار و ده هجری باگره رسید و درین سال عثمان افغان لشکرے
فراهم آورد و قصد اودیسه کرد راجه مان سنگه والی بنگاله بحضور بود گماشتگان چاره کردن تتوانستند راجه بفرمان بادشاه قصد عثمان افغان کرد و با او
مصاف داد و ظفر یافت عثمان باز باقاصی بنگاله افتاد و در یک هزار و یازده هجری شیخ ابو الفضل که از دکن بدرگاه میرفت در حدود برار بشاره

شاهزادهٔ سلیم بدست رجیوتان هرسنگه و فوندیله بقتل رسید بادشاه از شاهزاده سلیم رنجیده بعزم آله آباد کرد و خبر بیماری مادر خود مریم مکانی
شنیده مراجعت نمود و چون مریم مکانی درگذشت شاهزاده سلیم تقریب تعزیت و ادای رسوم ماتم دارای بگره آمده مقیم گشت و بعد از دوازده روز اطلاق یافت و
در هزار و سیزده هجری شاهزادهٔ اقبال ببرهان پور درگذشت بادشاه از شنیدن این خبر فوت شاهزادهٔ دانیال رنجور گشت و در روز چهارشنبه
سیزدهم جمادی الثانی سنه یکهزار و چهارده هجری درگذشت **بیت** فوت اکبر شد از قضای آله ۔ بگذشت تاریخ فوت اکبر شاه ۔
مدت ملکش پنجاه سال و چند ماه و عمرش شصت و چهار سال و چند ماه و بعد از وشاهزادهٔ سلیم روز پنجشنبه سوم جمادی الثانی بر تخت نشست و
بابو المظفر نور الدین جهانگیر بادشاه ملقب گشت امیر عرع تاریخست (بر شاه سلیم بادملک ارزانی) و او بادشاهی کریم و شجاع بوده و در انعام و
احسان مبالغه میفرمود و بشکار شیر بسی عظیم داشت و در ملوک گورکانیه چون خسرو پرویز است در اکاسره و در وجه آن سال شاهزاده خسرو بن جهانگیر
که بعد از فوت اکبر بادشاه اراده سلطنت داشت متوهم شده از آگره بگریخت و متوجه لاهور شد آهالی شهر و رها بپیوستند شاهزاده آنجا مجال
اقامت نیافته متوجه کابل شد و بر کنار آب بردست محمد قاسم گرفتار گشت او را با همراهیان بدرگاه جهانگیر آوردند شاهزاده محبوس گردید
و همراهیانش بعقوبت تمام بقتل رسیدند از آنجمله حسن بیگ را در پوست گاو کشیدند تا هلاک شد و عبد الرحیم خر را در پوست خر گرفتند و بالآخر
نجات دادند در هزار و پانزده هجری شاهزاده پرویز را بادشاه و ولیعهد ساخت و راجه مان سنگ را از حکومت بنگاله عزل کرد و شاهزاده
جهاندار شاه را که یکساله بود با تالیقی قطب الدین خان به بنگاله فرستاد و متوجه کابل گشت و باز بهادر المخاطب بجهانگیر قلیخان را تعینه بهار
داد و در هزار و شانزده هجری بکابل رفت و چندی آنجا بسر برد و مراجعت فرمود و در هزار و هفتده هجری زمانه بیگ المخاطب بمهابت خان
بدفع رانا نامزد شد و در هزار و هیجده مهابت خان بدرگاه آمد و عبد الله خان بجای او تعین شد و شاهزاده پرویز با تالیقی آصفخان و راجه باسنگه
به تسخیر دکن مامور شد و درین سال بادشاه صلابت خان را خانجهان لقب نهاد و فرزند خواند و بدکن فرستاد و درین سال بادشاه دختر
غیاث بیگ طهرانی را که سابق در نکاح شیر افگن خان بود و آورا در بنگاله قطب الدین خان اتالیق شاهزاده جهاندار شاه بقتل رسانیده
بخواست و نور جهان بیگم لقب نهاد و غیاث بیگ طهرانی را وزیر ساخت و اعتماد الدوله خطاب کرد و درین سال چون خان جهان در دکن
کاری نساخت معزول شده بحضور آمد و خان اعظم بجای او نشست و منصوب گشت و در هزار و بست بادگار علی سلطان بطرمان شاه عباس
برسالت آمد و شرف مثبت سلطنت گفت و درین سال شاه قلی ایلچی دیگر از شاه عباس بیامد و التماس کرد که دکن را بدستور بحکام آندیار باگذارند
بادشاه بفرمود که چون آنملک مسخر سازیم بموجب التماس شاه باز بایشان دهیم و در هزار و بست و دو هجری شاهزاده خورم بهم رانا تعین شد
رانا امر سنگه آبن رانا پرتاب سنگه آبن اودی سنگه آبن رانا سانگا سنگه بعد از محاربات عاجز شده بدست پیوست و اطاعت کرد و
درین سال اسلام خان والی بنگاله آن ملک را اصافی ساخت و هزار و بست و شش بادشاه بمندو رفت ملک عنبر و سایر بزرگان دکن
باج و خراج بدیر رفت بادشاه باز گشت و در هزار و بست و نه ملک عنبر مخالفت آغاز نهاد شاهزاده خورم بفرمان پدر متوجه دکن شد سپاه
ملک عنبر از مقدم خورم بعد از زرم بهزیمت رفت سپاه منصور بکهرکی رسید در آن شهر و بار بگذاشت ملک عنبر از کرده استغفار کرد و بسپارش
از مملکت خویش بگجاشتگان خورم باز گذاشت و درین سال بادشاه بسیر کشمیر رفت و بهوای آنجا موافق طبع افتاد و مقرر نمود که هر سال
در فصل بهار بدآن دیار شتابد و در هزار و سی و دو هجری شاهزاده خسرو که در حبس در گذشت و خورم از تسلط نور جهان بیگم که دختر خود را شهریار
بن جهانگیر داده بود بر ملک و مال استیلا داشت ملول شده با لشکرے انبوه از دکن متوجه دهلی شد بادشاه با عسکر هندوے

بفرزندنهاد و در حدود دهلی بکبر باجمیت پیوست خورم باعساکر جهانگیری رزم کرد و بقتل رسید و خورم چون معلوم نمود که بادشاه بنفس خویش متوجه
است خود را از محاربه بدر باز داشته متوجه مالوه گشت بادشاه باجمیر شتافت شاهزاده پرویز از پتنه با و پیوست و در بهرار وسی و سه کوچ جهان
برانا لیقی مهابت خان رسید بمالوه نهاد و طایفه از امیران خورم به پرویز پیوستند خورم به برهانپور شتافت و متوجه دکن شد و از راه غربیت
آور و گماشته پرویز پتنه بگذاشت و بجونپور شتافت و بآله آباد رفت خورم از پتنه بجونپور رسید و عبدالله خان وغیره را بتسخیر آله آباد فرستاد
و حاکم آله آباد در قلعه متحصن شد بعد از چهار روز شاهزاده پرویز و مهابتخان در رسیدند عبدالله خان بجونپور باز گشت خورم به بنارس شتافت
و از آب گنگ بگذشت و بکنار آب یونس اقامت نمود پرویز و مهابت خان بدو رسیدند آقا محمد زمان طهرانی را با طایفه آنجا گذاشته از آب گنگ
بگذشتند و خواستند که از آب یونس عبور نمایند بیرام بیگ المخاطب بنجاندوران بفرمان خورم از آب گنگ روی به آقا محمد طهرانی آورد بهمپوسی رفت
خاندوران بمقابله او شتافت محمد زمان طهرانی رزمی صعب کرد خاندوران بقتل رسید محمد زمان سر او را بریده بدرگاه پرویز فرستاد و آنجا بر نیزه
کردند رستم خان که سابقا در خدمت خورم میبود و گریخته به پرویز پیوسته بود گفت خوب شد که حرام خور بقتل رسید جهانگیر قلیخان بن خان اعظم میرزا
کوکلتاش خان حاضر بود گفت او را حرام خور مگوان گفت چه در راه صاحب خود جان داده و ازین زیاده چه باشد که اکنون سرش از همه سران
بلندتر است باجمله در محرم سنه هزار و سی و چهار هجری در حدود خیر آگده میان خورم و پرویز بمقابله عظیم افتاد و در آنجا بهیم هراول خورم بقتل رسید و
سپاه پراگنده گشت خورم بالتماس امرا از معرکه بیرون آمد بقلعه رهتاس شتافت و جمعی را بحافظت آنجا بداشت و به پتنه شد و به بنگاله رفت
و بدکن شتافت شاهزاده پرویز و مهابت خان منظفر و منصور به بنگاله شتافتند و مهابتخان خانخانان لقب یافت خورم از دکن قصد برهانپور
کرد و راه تن در شهر متحصن شد شاهزاده پرویز و مهابت خان از بنگاله بکنار آب نربده رسیدند خورم از تسخیر برهانپور در گذشت و بدکن باز
رود و با سک اقامت نمود پرویز و مهابت خان به برهانپور رسیدند و دوران آوان نورجهان بیگم که با مهابت خان عداوت داشت فراج جهانگیر
بادشاه را از و متغیر ساخت و او را بدرگاه خواند مهابت خان با لشکری آراسته هنگامیکه بادشاه بعزم کابل بکنار چناب رسیده بود و سپاه بر
سپاه عبور کرده بود با دشاه با جمعی قلیل در آنطرف آب مانده بود آمده ملازمت بادشاه نمود امرای حضور که آنطرف آب بودند عزم رزم
او کردند مهابت خان بر ایشان ظفر یافت و بر امور ملک و مال دست تصرف یافت و مستولی گشت و مخالفان را حبس نمود و در خدمت بادشاه بکابل
رفت و باز گشت و چون بهمان منزل که فیضیه شده بود در رسید و جمعی کثیر از لشکر نورجهان بیگم از لاهور در رسیدند و ناگاه در شکارگاه بخدمت بادشاه
پیوستند مهابت خان متوهم شده بطرف ملک رانا شتافت و در ششم صفر سنه هزار و سی و شش شاهزاده پرویز در برهانپور در گذشت عمر
وی بیست و هفت سال بود و او را بحلم و علو همت و شجاعت و سلامت نفس انصاف دان و او یک پسر و یک دختر داشت که در حباله شاهزاده دارا شکوه
بن شاه جهان بادشاه بود و پسرش را احوال معلوم نیست و همدرین سال مهابت خان خانخانان عرایض بخدمت شاهزاده خورم فرستاد
و اظهار اطاعت کرد و در بست و هفتم سنه هزار و سی و هفت نورالدین محمد جهانگیر بادشاه هنگام مراجعت از کشمیر بمنزل چنگرتهی در گذشت لفظ غربال
تاریخ وفات اوست و هنگام وفات جهانگیر پسرش شهریار که داماد نورجهان بیگم بود در لاهور اقامت داشت و خود را شاه شاهان خواند و
بر تخت نشست نظام الدین اصفهانی بن اعتماد الدوله که مدار الملک جهانگیر بود سلطنت را شایسته تر از شاهزاده خورم نمید انست
و در جمع و قلع شهریار چاره اندیشید و باتفاق امیران تاریسیدن شاهجهان عرف شاهزاده خورم از دکن نام سلطنت بر دارخش بن خسرو

بن جهانگیر بادشاه نهاد و در روی هلا هور کرد و شهریار که از شجاعت بهره نداشت میرزا باسنغر بن شاهزاده دانیال بن اکبر بادشاه را برزم او فرمان داد باسنغر بعد از رزم بهزیمت رفت نظام الدین اصفهانی ظفر یافت و متوجه لاهور گشت شهریار گرفتار شد و محبوس گردید و او بحسن منظر و لطف طبع موصوف بوده نیک از انچه بادشاهان را باید بهره نداشت و مغلوب زن خود که دختر نورجهان بیگم بود و با جمله اصفهانی بادا و رنجش هلا هور رسید و نام سلطنت بر و نهاد و خورم یعنی شاه جهان بادشاه از خبر متوجه گجرات شد و امرای آنديار بحضرت پیوستند رایات عالیات بصوب آگره در حرکت آمد قاسم خان صاحب آگره باستقبال شتافت و قلعه بسپرد و آصف خان چون از رسیدن شاه جهان باگره آگاهی یافت داور بخش را از تخت بزندان فرستاد و عنقریب او را با برادرش شهریار و طهمورث و هوشنگ پسران شاهزاده دانیال بوادی خاموشان روان کرد ابو المظفر شهاب الدین محمد صاحب قران ثانی شاه جهان بادشاه غازی ولادت او در سنه هزار هجری در لاهور از بلقیس مکانی دختر راجه اودی سنگه ابن راو مالدیو واقع شده از شرب خمر و جمیع مناهی توبه کرده در سنه یکهزار و سی و شصت هجری در آگره بر تخت هندوستان جلوس نمود

تاریخ جلوس

یافتند در بدو دولت نذر محمد خان والی بلخ و بدخشان که بعد از وفات جهانگیر بادشاه کابل را محاصره کرده بود منهزم بدیار خویش باز گشت و جوهار سنگه بن سر سنگه دیو بوندیله که از عظمای راجپوتان بود بنی و رزید مهابتخان خانخانان از راه گوالیار و خانجهان لودی حاکم دکن از جانب برهان پور و عبد الله خان فیروز جنگ از راه کالپی روی باو نهاد و ندر جوهار سنگه از کرده استغفار کرد و امیران بدرگاه پیوستند و بسی نگذشت که خانجهان بغی و رزید و از آگره بجانب دکن گریخت خواجه ابو الحسن بموجب فرمان او را تعاقب کرد و خانجهان منهزم هیلالای گهاٹ رفت بادشاه روی بدکن آورد و در یکهزار و سی و نه هجری قلعه دولت آباد را محاصره نمود و قهرا بگشود و نظام شاه فتح خان اهل ملک عنبر را بحضرت آورد و بدرگاه فرستاد و به برهانپور رسیده و رگذشت و بعد از و پسرش خانزمان بن خانخانان بحکومت دکن رسید و نظام الدین آصف خان خانخانان لقب نهاد و در سال هزار و چهل و یک هجری فرنگیان در هوگلی قلعه متین استوار کردند قاسم خان ناظم بنگاله بامرا محاصره کرده نقبها زده به باروت انباشته یورش کرده فتح نمود و چهار هزار و چهار تن از ذکور و اناث فرنگیان باسیری آمدند و قریب ده هزار تن از رعایا بر گنات آن نواح که به بندر فرنگیان افتاده بود بند نجات یافتند و از ابتدا تا آخر این قضایا ناهزار کس از لشکر اسلام کشته شدند و همدرین سال محمد علی بیگ ایلچی از سلاطین صفوی والی ایران رخصت انصراف یافت و از روز ملازمت تا هنگام رخصت سوای خلعت خنجر مرصع و فیل خاصه با ماده فیل با حوضه سیمین و دیگر اجناس چهار لکهه و بست هزار روپیه نقد انعام یافت و در سنه یکهزار و چهل و دو قلعه دولت آباد بجنگ و صلح بر دست خانخانان سپه سالار مفتوح گشت و همدرین سال محبوسان هوگلی بندر بعضی دین اسلام قبول کردند و برخی در حبس بادیه پیمای عدم گشتند و در سنه یکهزار و چهل و سه هجری بحسن تردد ظفر خان والی تبت اطاعت نمود و سکه و خطبه بنام بادشاه مقرر کرد و همدرین سال بادشاه مع شاهزاده بابزیارت شیخ منیر لاهوری رفت و چون شیخ خبری نگرفت لهذا مسجد و دستاری بنظر الیشان گذرانیدند و اظهار قلیلی نقد بجهة تقسیم فقرا کرد شیخ فرمود که تقسیم حق نمیباشد چیزیکه هر که خدا دارد احتیاج باسو اندارد و در سنه هزار و

چهل و چهار هجری بادشاه بروز نوروز که تحویل آفتاب به برج حمل است بر تخت مرصع که در هفت سال بصرف یک کرور روپیه از آنجمله هشتاد لکهه روپیه راجواهر و یکنیار توله طلا سوای اجوره تیار شده بود بنشست طول آن تخت سته ذرع و عرض آن نوزدهم ذرع و ارتفاع از پایه تا نشیمن گاه یکذرع و از آنجا تا سقف پنجذرعه بود و آن تخت را در عهد محمد شاه نادرشاه والی ایران از شاهجهان آباد بایران برد و چهارین سال جوهر سنگ یوندیله این هر سکه دو بیتی کرد و از دست افواج بادشاهی بسر گردگی ارنگ زیب آواره دشت او بار گردید و بالآخر بقتل رسید و قلعه کوهاسولی و اورچه وغیره مسخر ساخت و منجمله ضبطی اموال جوهر سنگه یک کرور روپیه برد و صد فیل بار شده باگبر آباد رسید و چهارین سال عادلخان والی بیجاپور از رقص توبه کرد و عرایض بدرگاه بادشاه فرستاد و سکه و خطبه بنام بادشاه کرد و شیده نماند منگا سیکه شاهجهان در وقت شاهزاده گی کشمیر را گشته بالشکر عظیم از برهان پور عزیمت ملازمت پدر خود جهانگیر بادشاه نموده بود و اهل نفاق نوع دیگر خاطر نشان جهانگیر بادشاه کرده بودند شاه عباس والی ایران که ازمدت خواهان قندهار بود فرصت وقت یافت چه میان پدر و پسر مخالفت در یافته عزم تسخیر قندهار کرد عبد العزیز خان که از پیش جهانگیر بادشاه ایالت قندهار داشت متحصن شد شاه عباس بمحاصرهٔ او پرداخت عبد العزیز خان از قلت زاد و توشه مدی کومک در هزار و سی مطابق سنه هفده جلوس جهانگیر بادشاه از قلعه برآمده قلعه را تفویض شاه عباس نمود شاه اورا رخصت هندوستان کرد و قندهار را بکنج علیخان سپرده بایران بازگشت و چون شاه جهان بادشاه و مسلطنت نشست و از همه سو خاطرش جمع گشت در سنه هزار و چهل و هفت هجری بعزم قندهار از اکبر آباد به پنجاب شتافت علیمردان خان بمجرد است قندهار قیام داشت از شاه عباس طلب اعانت نمود شاه عباس انهمینی را حمل بر دوکاندارای او کرده سیاوشخان را که در مشهد بود نوشت که بهانه کومک خود را بقندهار رسانیده علیمردان خان را بالقتل رسانده خود از قلعه قندهار خبردار باشد علیمردان خان بعد از اطلاع این اراده از شاهجهان بادشاه اظهار رسوخ و بندگی کرد و بسیاوشخان نوشت که تا جان در بدست گرد قلعه قندهار نتوانی گشت و در قندهار سکه و خطبه بنام شاه جهان بادشاه نمود شاه جهان بسعید خان صوبه دار کابل حکم فرمود که باتمام لشکر کابل متوجه قندهار شود و هرگاه قلیچ خان ناظم ملتان از نبد و بست قلعه قندهار فراغت نماید علیمردان خان را با توابع روانه حضور کند در همان سال سعید خان بقلعه قندهار رسیده پسر خود را و قلعه گذاشته با بست هزار سوار و بمصاف سیاوشخان نهاد و در یک کروهی از قندهار سیاوشخان رزمی صعب کرد و منهزم گشت سعید خان ظفر یافت شهر ذوالحجه سنه هزار و چهل و هفت علیمردان خان از قندهار روانه شده بملازمت شاهجهان بادشاه اختصاص حاصل کرد و سعید خان قلاع اطراف قندهار را مسخر ساخت و مستقل گشت تحقیق نماند که آنچه از حقیقت و امان ایران بظهور پیوست همگی لشکر علوفه خوار ایران در آن وقت متی هزار سوار بوده و محصول ولایت ایران دو کرور و بست و پنج لکهه روپیه که نیم حصهٔ هندوستان است بوده بالجمله در سنه یکهزار و چهل و هشت شاهزاده محمد اورنگ زیب بجهت تسخیر ولایت بگلانه تعیین شده جهرجی زمیندار آنجا بملازمت آمد و قلاع بگلانه تسلیم نمود و بگلانه مشتمل بر قلاع نه گانه که سالمیر و مولمیر وغیره قلاع متین اندرسی و چهار پرگنه و محاصل چار لکهه و هزار و یکقریه طوش صدر کرده و عرضش هفتاد گروه و اندیار که از یکهزار و چهار صد سال مرزبانی آن در سلسله بهرجی زمیندار بود در تصرف بادشاهی در آمد بالجمله شاهجهان بادشاه بنابر تنبیه اهل و کن رو بدار شرقی چهار سال در اکبر آباد وغیره توقف نمود شانزدهم ربیع الاول سنه یکهزار و چهل و هشت سیف خان را صوبه دار پتنه و مهلداس را قلعه دار اکبر آباد مقرر نموده بلاهور شتافت و در لاهور علیمردان خان آمده ملازمت نمود و بخلعت چارقب و یراق مرصع و منصب شش هزاری ذات و دو اسپ بازین طلای مرصع و چهار فیل و حویلی اعتماد الدوله سرافراز گردید و بعد ازان بخلعت خاصه مادری و یراق مرصع و برهنی از الماس

هندوستان و کشمیر و پنج لکمه روپیه نقد اختصاص بخشیده بصوبه داری کشمیر مقرر نموده شاهزاده اورنگ زیب را رخصت دولت آباد نمود
و در شوال آنسال شاهجهان بادشاه با پنجاه هزار سوار بجانب کابل شتافت و چون خبر آمدن شاه ایران بر قندهار رسیده بود شاهزاده
محمد دارا شکوه را با فوج و توپخانه رخصت آنطرف فرمود و در همین اثنا بادشاه آب اٹک عبور کرده بشهره مقیم و مخیم سراوق گردانیدند و در ربیع الثانی
سنه یکهزار و چهل و نه هجری متوجه لاهور شد و سعید خان را بدستور بصوبه داری کابل گذاشت و در هشتم جمادی الثانی آن سال داخل لاهور شد
و علیمردان خان از کشمیر آمده ملازمت حاصل نمود بادشاه حکومت پنجاب نیز باو تفویض فرمود و حسب التماس علیمردان خان برای آوردن آب نهر
از دریای راوی بشهر لاهور یک لکمه روپیه مرحمت شده معماران از موضع راجپور که تا شهر لاهور چهل و هشت کروه جریبی است شروع بحفر نهر
نمودند بعد از انجام کار چنانچه باید آب بنا مد صد هزار روپیه دیگر حواله فرمود و پنجاه هزار روپیه صرف شد کاری نتوانستند کرد آخر باشاره ذی کفایتان
ملا علاء الملک توقی از پنجکروه راه نهر آورد و نهر علیمردان خان را گذاشته سی و دو کروه نو بریده آب وافر آورد و همدرین سال شاهزاده
اورنگ زیب از دولت آباد بحضور آمده بانعامات اختصاص یافت و بادشاه بمنزل اورفت شاهزاده با اقسام جواهر و پنجاه فیل پیشکش
نقره پیشکش نمود و ششم شوال آن سال آتش باکبر نگر راجمحل افتاد و در اندک فرصت بمهارت شاهزاده محمد شجاع رسیده همه جا منتشر گشت
و هفتاد و پنج کس از خواصان محل سوخته شد و از جواهرخانه وغیره کارخانجات سوخته خاکستر گشت بادشاه فرمان مشتمل بر عواطف بادو لکمه روپیه نقد
و دو لکمه روپیه را جواهر و پنجشمه یک لکمه روپیه از پور ارسال نمود و بیست و پنجم شوال آن سال بادشاه از لاهور براه پیر پنجال بکشمیر شتافت
و علیمردان خان را نظامت کابل داد و شاهزاده اورنگ زیب را بدولت آباد رخصت فرمود و سلطان مراد بخش را بکابل فرستاد و گفت
که در موضع بهیره توقف نماید و هرگاه فرمان رسد روانه کابل شود و نهم ذیحجه آن سال بادشاه بسواری کشتی داخل کشمیر گردید و غرهم جمادی الثانی
سنه هزار و پنجاه هجری بادشاه از کشمیر بلاهور مراجعت نمود و همدرین سال شیخ سعدالله لاهوری بسفارش موسوی خان صدر کل نظر
گذشت و پنجم طالع و رچند سال اورا بوزارت رسانیدند و بادشاه یکدو سال بعزل و نسق نواح لاهور وغیره پرداخته بتاریخ نهم شعبان سنه
هزار و پنجاه و دو هجری از لاهور متوجه اکبرآباد شد و چهاردهم شوال آن سال از نواح پور به بسواری کشتی قلعه و عمارت دهلی را که
نمایستر رسیده بود تماشا نموده در یازده روز داخل قلعه اکبرآباد شد و علیمردان خان ناظم کابل از پیشاور بحضور آمد و بخطاب
امیرالامرا و انعام کرور درم و حویلی اعتقاد خان باو مرحمت شد و بادشاه بخانه اورفت علیمردان خان یک لکمه روپیه پیشکش نمود
و شاه او را قبول کرد و او را بصوب کابل رخصت ساخت و در اکبرآباد عمارت و مقبره ممتاز محل که در ابتدای سال پنجم جلوس مشرق
ربای جمن که شمالی آن آب میگذرد طرح افگنده بود و آن در غایت وسعت و زیبایش مع چهار مینار زینه دار که در هر چهار جانب آن
بر سی سنگ مرمر بارتفاع پنجاه گز بنوگز تعمیر یافته و غربی مقبره مذکور مسجد عالی که در هر چهار گنج چهار ربع مثمن سه طبقه عمارت کرده
همین سال باتمام رسیده و خرج عمارت مقبره که در دوازده سال باهتمام مکرمت خان و میر عبدالکریم باتمام رسید پنجاه لکمه روپیه
و سی موضع از اکبرآباد که جمیع آن چهل لکمه دام و حاصلش یک لکمه روپیه نادو لکمه روپیه محصول سراها و دکاکین و قفف این روضه
در سنه یکهزار و پنجاه و سه در سلخ جمادی الاول بعد از سه ساعت و هفت دقیقه از شب گذشته شاهزاده دارا شکوه
بهمیه سلطان پروین ممتاز شکوه بوجود آمد و بادشاه برای جشن دو لکمه روپیه انعام فرمود و پوشیده نماند که اختر شناسان هندو در
ساعت گهری قرار داده اند دیک نیم گهری پیش از طلوع آفتاب و نیمگهری بعد از غروب از عدد گهریای شب کم کرده بر روز

افزوده اند چنانچه روز بطول در اکبرآباد و دور شاهجهان آباد سی و شش و نیم گهری و لاهور سی و هفت گهری و کابل سی و هفت و نیم گهری و در کشمیر سی و هشت گهری و در دولت آباد سی و پنج گهری باشد بهمدرین سال در ماه شعبان بادشاه بزیارت خواجه معین الدین چشتی به اجمیر شتافت و حکم فرمود که در دیگ کلان که اکبر بادشاه وقف آن مقبره کرده بود تا اکنون که یکهزار و یکصد و نود و پنج هجری است موجود است و یکصد و چهل من پخته بوزن شاه جهانی در آن طعام پخته میشود و از گوشت و برنج و مصالح و غیره طبخ نموده بفقرا تقسیم مینمودند و پانزدهم رمضان آن سال از اجمیر باکبرآباد شتافت و در اوایل سنه هزار و پنجاه و چهار هجری شاهزاده اورنگ زیب حسب الحکم ببرهان پور و شاهزاده مراد بخش از ملتان سنجر بیت پیوستند و شاهزاده محمد اورنگ زیب ترک منصب و دولت زده عزلت اختیار نمود و صوبه داری دکن بجانداران خان بهادر مرحمت شد و شاهزاده مراد بخش را ابلتان رخصت فرمود در جمادی الثانی آن سال اسلام خان را صاحب صوبگی هر چهار صوبه دکن تفویض نمود و در سنه هزار و پنجاه و پنج هجری راجه جگت سنگه بانذرات از حد و دتوران رسیده بود و از بکان براو هجوم آورده و قتالی فاحش کرده منهزم بمساکن خود بازگشتند و غره ربیع الاول آن سال بادشاه بکشمیر داخل شده بود چهارم شعبان بلاهور مراجعت نموده در اوایل ذی الحجه آن سال شاهزاده مراد بخش را با پنجاه هزار سوار و یکهزار و هفتصد امراوده هزار تفنگچی بتسخیر بدخشان و الملان از لاهور روانه نمود و بیستم صفر سنه هزار و پنجاه و شش هجری بادشاهزاده برای تسخیر بلخ و بدخشان از لاهور بکابل شتافت و بیست و نهم ماه جمادی الاول شاهزاده مراد بخش بقندز رسید و در آجیوت را بقندز گذاشت و بیست و یکم جمادی الاولی ببلخ شتافت بهرام شاه و سبحان قلی پسران نذر محمد خان والی بلخ باستقبال بی اطلاع داخل لشکر شدند امیر الامرا علیمردان خان تاروپود انخانه پیاده شده آمد شاهزاده اعزاز بسیار نموده و هر کدام را خلعت خاص و خنجر مرصع و اسپ بازین طلا داده رخصت نمود و بیست و هشتم جمادی الاول آن سال شاهزاده با امیران لشکر داخل بلخ شده بضبط مداخل و مخارج آنجا پرداخت و به نذر محمد خان پیغام فرستاد که خاطرم آرزومند ملاقات هست نذر محمد خان متغیر و متوهم شده اشرفی و غیره هر قدر که توانست همراه برداشت و باوو پسر سبحان قلی و متعلق محمد حنیف اوزبک و غلام باخود گرفته راه فرار پیش گرفت شاهزاده فوجی تعاقب او فرستاد نذر محمد خان بعد از زد و خورد منهزم بجانب آمد خود نشافت و سبحان قلی با اوزبکان بیخبار ارفت و بدست شاهزاده امیر الامرا علیمردان خان متعلقان و احوال نذر محمد خان که از نقد و جنس قریب هفتاد لکه روپیه بود افتاد و مخفی نماند که محصول تمام ملک بلخ و بدخشان و سرتاسر ماوراء النهر که در تصرف نذر محمد خان و برادرش بود بهمه وجوه خصوص مال و جهات و نقدی و غله قریب یک و بیست لکه خامی که سی لکه روپیه هندوستان باشد بوده سعد الله خان در پانزده روز از کابل به بلخ رسید و اصالت خان و بهادر خان صوبه داری بلخ و قلیچ خان به نظر بهادر و تور الحسن را نظامت بدخشان داد و همچنین دیگران را باطراف و نواحی بلخ و بدخشان تعینات و شاهزاده رموس آباد و باشندان تعین نمود و بهمدرین اثنار شاهزاده مراد بخش از بیدانشی قدم در راه نافرمانی نهاد و بنابران بلخ و بدخشان نیامد و سعد الله خان از بلخ براه سنجان در چهار ده روز بکابل رسیده ملازمت بادشاه نمود و بادشاه بیستم شوال آن مقصی المرام از کابل لاهور شد و پانزدهم محرم سنه یکهزار و پنجاه و هفت شاهزاده محمد اورنگ زیب را رخصت بلخ فرمود و چون از عرایض بهادر خان و غیره شد که عبد العزیز خان والی بخارا باجتماع لشکر توران عزم بلخ دارد بادشاه دهم ربیع الاول آن سال داخل کابل گردید آلمانان عبد العزیز خان با بهادر خان و اصالت خان رزمی صعب کرده بهادر خان و اصالت خان منهزم بلخ رفتند اصالت خان آنجا نذر محمد خان پیش شاه عباس والی ایران رفت و طلب امداد نمود شاه او را دلداری کرده چون داون امداد بطول کشید نذر محمد

بشاه عباس پیغام داد که من اینجا برای خوردن آتش و تماشای چراغان مانده بودم و رخصت خواست شاه او را بسیار مدارا کرد که توقف
کند هیچ در نگرفت آخر الامر شاه سار وخان را با جمعی از سپاه همراه او نمود و گفت که از هرات پیش رود نذر محمد خان از بسطام گذشته براه متعارف
بمشهد رشتافت و سار وخان را اعاوونت نموده رخصت ساخت و خود بطرف مرورود روانه شد و از آنجا بفوج باج آمد جمعی فراهم آورده قلعه میمنه را
محاصره نمود و سار وخان متحصن شد ایام محاصره تا سه ماه کشید در خلال این احوال نذر محمد خان شنید که شاهزاده محمد اورنگ زیب با لشکر بے
آراسته در نواح بلخ رسیدند نذر محمد خان از پای قلعه میمنه و متعلق محمد رستم که با پنجهزار سوار به تسخیر بلخ رفته بود بمشورت سعید قلماق روی بسوے
عبد العزیز خان نهاد و محمد اورنگ زیب از کابل متوجه بلخ شد و بموضع فراه رسیده شنید که او زبک و الموان با انبوه در تنگی دره کرز نزدیک پیوسته
شاهزاده محمد اورنگ زیب قبچاقخان وغیره را با فوجی شایسته بر دره فرستاد و ایشان از دره بگذشتند چون فوج او زبکیه خبردار شدند ایشان را
احاطه کردند جنگی عظیم بمیان آمد او زبکان غالب آمدند که ناگاه هراول شاهزاده نمودار شد او زبکان متفرق شدند روز دیگر شاهزاده متوجه
پیش شد او زبکان و الموان فوج فوج از دره ها نمودار شده هنگامه رزم برپا کردند حسب الحکم شاهزاده امیر الامرا بر مخالفان تاخت آورد
و هزیمت داد و شنبه سلخ ربیع الثانی آنسال بهادر خان سمع فوج بر کنار پل نذر محمد خان ملازمت نمود شاهزاده غره جمادی الاول آن سال مظفر و منصور
از بلخ بلگذره گذشته منزل نمود و تا دو مورسنگه و قتلمش خان را با جمعی بمحافظت بلخ بگذاشت و بعد سه روز از آنجا کوچ نموده و یکروز در موضع تیموریان
فرود آمد لشکر غنیم از هر طرف هجوم آورده بهادر خان و امیر الامرا بر مخالفان حمله آورده و از بکان رزمی صعب کرده روی بگریز نهادند فوج
شاهزاده با لشکرگاه تعاقب نموده چهل و دو اب متعلق محمد و غیره غارت نموده بازگشتند و سعید خان ظفر جنگ که محافظت جانب چپ بعهده او
بود و او بسبب بیماری صادق بیگ بخشی را تعیین نموده و گفته که ثبات ورزیده مقهوران را بگذارند که از آب بگذرند مردم صادق بیگ از
بی تدبیری تردد کنان پیشتر رفتند مخالفان از کمین برآمده همه را بالقتل رسانیدند سعید خان خان زاد خان و لطف الله خان پسران خود را بکمک
صادق بیگ فرستاد و از بکان قتالی فاحش کردند پسران سعید خان بالقتل رسیدند و سعید خان نیز بالقتل رسید شاهزاده باستماع آنخبر جلو ریز آنجا
رسیده و بعد از تردد ات بسیار او زبکان را پراگنده و پریشان ساخت و علیمردان خان نیز مساعی جمیله بجا آورد و ندا آنروز از صبح تا شام رزم بود
شب همانجا ماند روز دیگر هنگامه رزم زیاده ازان برپا گشت آخر الامر او زبکان روی بفرار نهادند روز دیگر خبر رسید که قتلمش خان و سبحان قلی
غرم تاخت بلخ دارند شاهزاده متوجه بلخ شد از علی آباد بگذشت او زبکان فوج فوج از باغات برآمده اطراف لشکر شاهزاده را فروگرفتند
شاهزاده صلاح در باختن ندید فیل سوار بثبات ورزید و از هر طرف که مخالفان هجوم می آوردند مبارزان در دفع آنها میکوشیدند هنگام شام
هر دو لشکر بمقر خود ها باز گشتند و دران شب او زبکان باشاره عبد العزیز خان ترکتازی کرده اطراف لشکر را احاطه داشتند شاهزاده با جمیع
لشکر تمام شب سوار و مدافع کوشید روز دیگر فوجی از فتح آباد و آقچه بمدد شاهزاده رسیده ملازمت نمودند روز دیگر بوجه فیض آباد از اعتماز
سواری نا انجام منزل او زبکان چون سور و بلخ پراگنده گشت و از هر طرف حمله آورده و قابو یافتند چندے از اهل اردو را مقتول ساخته
چند قطار شتر بار بردند علیمردان خان جلو ریز برآشفته هرچه برده بودند باز گرفت در آن رزمی صعب کردن اتفاق افتاد بالآخر شاهزاده
ظفر یافت شانزدهم جمادی الاول شاهزاده کوچ نموده باز او زبکان اطراف لشکر را فروگرفتند و تیر اندازی نمودند همچنین شیر و هم ماه مذکور
شاهزاده در ظاهر بلخ نزول نمود الموان و او زبک گرداگرد او برآمده دست اندازی نمودند قریب بانتشار خبر رسید که قتلمش ماه مذکور عبد العزیز خان
از دریای جیحون گذشته و بسیاری از لشکر بانش غرق آب شده هر کدام بطرفی پراگنده شدند پوشیده نماند که چون شاهزاده اورنگ زیب

از شاهجهان شاه رخصت به تسخیر قلعه بلخ شد پنجاه هزار سوار که همراه شاهزاده مراد بخش تعین شده بودند با ایشان مقرر شد و جمعیت او از یکان
بریک لکه سوار همراه عبدالعزیز خان و سبحان قلی بوده شاهزاده با این جمعیت تعلیل با مخالفان محاربه نمود با جمله غره جمادی الثانی بعرض رسید
که لشکر اوزبکیه اراده تاخت بدخشان دارند بادشاه شاهزاده مراد بخش را حراست کشمیر تفویض نمود و چون نذر محمد خان بعد از شکست بایر ان رسیده
از شاه عباس امداد چنانچه میخواست نیافت لاجرم بر بلخ مراجعت نمود و بهزیمت عبدالعزیز خان و تمامی لشکر ماوراالنهر شنید از همه جانب نومید شده
مکتوبی مشتمل بر اظهار اطاعت بشاهزاده اورنگ زیب نوشته خواهش ملاقات نمود شاهزاده اورنگ زیب نامه نذر محمد خان را پیش بادشاه
فرستاد بادشاه گردهای او را نا کرده انگاشته متوقعات او را قبول نمود و بشاهزاده محمد اورنگ زیب نوشت که اگر نذر محمد خان شمار الماس
کند بلخ و بدخشان او را داد با لشکر بادشاهی عازم حضور شوند بادشاه بعد ازین سلخ رجب از کابل بلاهور شتافت و پنجم شوال آن سال
داخل لاهور شد بادشاه بر آباد رفت نذر محمد خان بعارضه بیماری توقف در ملازمت شاهزاده نمود و بپیرهٔ خود قاسم سلطان را با نقش کاری
قلیچ خان پیش شاهزاده فرستاد شاهزاده اورنگ زیب او را اعزاز کرد و در بر سند خود نشاند و بعد از رخصت او امیر الامرا علیمردان خان
بطریق اصلاح ظاهر کرد که با وجود گرانی غله و عدم کاه و همه و قرب زمستان توقف اینجا محالست و تا رسیدن جواب از بادشاه راه
از برف مسدود خواهد گشت لاجرم شاهزاده قلاع بلخ را تسلیم کفش قلیچ خان کرده چهارم رمضان آنسال بکابل مراجعت کرد و بصعوبت تمام
بیست و دوم شوال آنسال بکابل رسید تخفی نماند که از آغاز تسخیر مملکت بلخ وغیره تا تاریخ مراجعت شاهزاده اورنگ زیب دو کرور روپیه
در وجه مواجب دو دو کرور روپیه در سر انجام ضروریات آن مهم صرف شد و در محرم سنه یکهزار و پنجاه و هشت هجری عنبر اشهب یکقطعه که بوزن
هفتصد تولچه بقیمت ده هزار روپیه در سرکار بود و حسب اتفاق فتیله قندیلی شکل افتاد از اطلائی مشبک گرفته و مینا کاری بران کرده
و بجواهر مرصع نموده و الماس بوزن صد سرخ که قیمتش دو لکه و پنجاه هزار روپیه بود نصب نموده مجموع در تیاری آن سته لکه و پنجاه هزار روپیه صرف
شده و آن بگل محمدی موسوم شده از الطریق تحفه مصحوب حاجی محمد سعید با یک لکه و شصت هزار روپیه خیرات مکه فرستاد و حاجی را
بمنصب پانصدی ذات و انعام دوازده هزار روپیه سرافراز ساخت و بادشاه دوازدهم ربیع الاول آنسال از اکبر آباد بشاهجهان آباد
مراجعت نمود و عمارت فواصد شاهجهان آباد را تماشا نموده و در بیست و چهارم ربیع الاول آن سال که یکهزار و پنجاه و هشت هجری بود
جلوس بود داخل قلعه و عمارت شاهجهان آباد شد تخت بر سر پارگاه چهل ستون که در پیش آن اسپک و لبادل بطول هفتاد و عرض
چهل و پنج در عه در مدت مدید بصرف یک لکه روپیه تیار شده بود بر چهار ستون نقره بار تفاع بیست و دو گز بسعی سه هزار فراش آراسته شده
بود نزول فرمود و خاص و عام را بر مراد خاطر کامیاب گردانید تا نه روز جشن نموده و همدرین سال از عرضداشت امیر الامرا علیمردان خان
بعرض رسید که عبدالعزیز خان والی بخارا لشکری از ماوراالنهریان بنا بر تسخیر بلخ بر سر نذر محمد خان فرستاده بادشاه را جه متهلدا س و نذر بهادر
را با نوجی شایسته روانه کابل نمود و همدرین سال از عرضداشت خواصخان قلعدار قندهار بعرض رسید که شاه عباس والی ایران بعزم تسخیر
قندهار از اصفهان برآمده بمشهد رسیده بادشاه ستوم ذیقعده آن سال را از شاهجهان آباد بلاهور شتافت و دوازدهم دیجه داخل لاهور شده
و در محرم سنه یکهزار و پنجاه و نه هجری از عرضداشت قلعدار قندهار بوضوح پیوست که دهم دیجه سال گذشته والی ایران قندهار را محاصره نموده
بادشاه سعدالله خان و بهادر خان و راجه جسونت سنگه وغیره را با پنجاه هزار سوار بانعام مساعده و تنخواه سه ماهه پیشگی سرافراز ساخته رخصت
بسمت قندهار نمود و حکم شد که شاهزاده اورنگ زیب از ملتان از راه بهیر بریاست این فوج پرداخته بسمت قندهار رسپرد و خود و غیره بیعالاول

آن سال از لاهور بکابل شتافت و دوازدهم ماه مذکور از آب چناب عبور نمود و در وقت کوچ عرضی سعد الله خان بمضمون رسید که هشتم
صفر سنه هزار و پنجاه و نه هجری خواهان قلعه دار قندهار بولایتی ایران بازگذاشت و سایر قلاع متعلقه آنولایت بتصرف او در آمد بادشاه شاهزاده
اورنگ زیب و سعد الله خان را نوشت که اکنون که فصل بهار است از تسخیر قلعه قندهار متوجه دیار خود گردید بسرعت تمام بقندهار رسیده در تسخیر
قلعه سعی نمایند شاهزاده و سعد الله خان از آب نیلاب گذشته منزل گزیدند بسبب کثرت برف از پشاور روانه شده بمیمنت و یکم ربیع الثانی آنسال
داخل کابل گردیدند قحط غلا بدید آمد اما بنا بر تاکیدات بادشاه بعد از پانزده روز روانه قندهار شدند و بغزنین رسیده عرض داشتند که در آنجا
روپیه را دوآثار غله و کاه نایابست و تسعیر هیچ بهم نمیرسد حکم شد که این قسم امور منظور ندارند بته متوجه قندهار شوند و مارا هم رسیده و اند شاهزاده
و سعد الله خان روانه پیشتر شدند چهاردهم جمادی الاول آن سال شاهزاده با لشکر بقاصله نیمکروه از قندهار فرود آمدند و در گرفتن قلعه قندهار
کوششهای مردانه کردند موسم زمستان نزدیک رسید صلاح در مراجعت دیدند در خلال آنحوال بوضوح پیوست که از والی ایران سی هزار سوار عنقریب رسیده
بنابران دوازدهم شعبان شاهزاده رستم خان وغیره را بدفع قزلباشان زرمی صعب نموده منهزم گشتند فوج شاهزاده ظفر یافت شاهزاده آن
فتح را عظیم دانسته تسخیر قندهار را بسال آینده قرار داده بجانب هندوستان شتافت و بادشاه از نیلاب عبور نموده در چهار روز به پشاور رسید
و مهدیرین امنا نذر محمد خان بعد یافتن بلخ و بدخشان استدعای خلاصی متعلقان نموده بادشاه برطبق آن متعلقان نذر محمد خان را بانعام سرافراز ساخته
رخصت بلخ فرمود و خسرو خان سلطان و بهرام سلطان دو پسر کلان نذر محمد خان برفتن بلخ راضی نشدند و بموجب عطمی سرافراز شده در هندوستان
ماندند بادشاه سلخ شعبان آن سال شاهزاده محمد دارا شکوه را تا رسیدن شاهزاده اورنگ زیب وغیره لشکر از قندهار حکم استقامت در شهر کابل فرمود
متوجه هندوستان شده و پنجم شوال آن سال داخل لاهور گردید پانزدهم نجیجه آن سال اورنگ زیب و سعد الله خان از بساق قندهار آمده
بخدمت پیوستند پیش از بن نظامت صوبه ملتان بشاهزاده اورنگ زیب بوده و زمیندار صوبه ٹهٹه و بهکر و سیوستان نیز مرحمت شده دوازدهم
نجیجه آن سال بادشاه از لاهور کوچ فرموده و یازدهم محرم سنه هزار و شصت هجری داخل عمارت شاهجهان آباد شده و شاهزاده مراد بخش را نظامت
کابل داده و شاهزاده محمد دارا شکوه بیست و پنجم سنه مذکور از لاهور رخصت پیوست چون سن بادشاه از شصت تجاوز نموده بود ارباب شرع
و ارزروی کتب فقه فتوی دادند که اگر کار فرمائی زمانه بسبب ضعف بدن انتظار نماید فدیه بدهد لاجرم حکم شد که در هر رمضان شصت هزار روپیه
بفقرا داده باشند در همین سال بعرض رسید که سلطان محمد خان والی روم سید محی الدین نامی را بر سالت فرستاده و او داخل سورت گردیده
حکم شد از سورت تا اکبر آباد بهر شهر که برسد ده هزار روپیه جهت خرج او بدهند فوزدهم محرم سنه یکهزار و شصت و یک هجری شاهزاده اورنگ زیب
از ملتان رخصت پیوست غره ربیع الاولی بادشاه از شاهجهان آباد بسمت کشمیر روانه شده در اکبر آباد منزل کرده و شاهزاده اورنگ زیب
و مهدیرین منزل رخصت ملتان گشت بادشاه بیست و سوم جمادی الثانی آن سال بکشمیر نزول کرد و بعرضی رسید که میرزا عیسی که از
حضور فرار نموده بولایت تبت متصرف شده بود با قبال بادشاه میرزای مسطور فرار شده تبت را با توابع بتصرف بادشاهی آورده بادشاه رومخان
را باضافه منصب سرافراز ساخته ولایت تبت را که هشتاد کلمه دام جمعدار دیجاگیر او و برادرانش طریق وطن مرحمت فرموده غره رمضان آنسال
بکشمیر متوجه هندوستان شدند و فرمود که این همه تصدیع کشیده بکشمیر آمدن محض فعل عبث است بعد ازین هرگز بدین طرف نخواهیم آمد و در راه
شاهزاده دارا شکوه پسران از لاهور آمده بخدمت پیوست دوازدهم ذیقعده آن سال بادشاه داخل شد و سید محی الدین الچی قیصروم
بخدمت رسیده و نامه قیصر با دو اسب مع ساز مرصع و جامهای مروارید از جانب قیصر نظر گذرانیده و پانزده هزار روپیه انعام یافت مهدیرین

سال بعرض رسید که نذر محمد خان والی بلخ که روانه مکه معظمه شده بود در نزدیکی همنان سلخ جمادی الثانی سنه هزار و شصت و یک وديعت حيات سپرد بادشاه خسرو و بهرام شیران خان مرحوم را تعزیت کرده مهربانی نمود عرضه و بجهه آن سال حاجی احمد سعید را برسالت پیش قیصر روم فرستاده دوازده هزار روپیه باو داد شمشیر مرصع و چیزهٔ بقیمت یک لکهه روپیه بانامهٔ قیصر ارسال داشت و متاع یک لکهه روپیه بفقرای مکهٔ معظمه و مدینهٔ منوره نیز ارسال داشت و سعید محی الدین بانعام پانزده هزار روپیه سرافراز شده با حاجی احمد سعید رخصت یافت و هشتم ربیع الاول سنه هزار و شصت و دو هجری بشاهزاده محمد اورنگ زیب فرمان صادر شد که شانزدهم ربیع الاول ساعت کوچ بجانب کابل مقرر شده آنیشان همین ساعت از ملتان روانه قندهار شوند و پنج لکهه روپیه نقد و پنجاه هزار روپیه را جواهر و غیره بشاهزاده فرستاد و نوازش خان و قلیچ خان و راجه بهاسنگه بوندیله و غیره بمنصب امرای نامدار با جمعیت بیست هزار سوار بخدمت شاهزاده تعین نمود و شانزدهم ربیع الاول مذکور از لاهور بجانب کابل شتافت و در همین ساعت سعد الله خان را با پنجاه هزار سوار بسمت قندهار روان ساخت و دهم جمادی الاول داخل کابل شده پنجم ماه مذکور شاهزاده محمد شجاع حسب الحکم از بنگاله بخدمت پیوست و دهم درین اثنا بعرض رسید که شاهزاده محمد اورنگ زیب و سعد الله خان سوم جمادی الثانی قلعه قندهار را محاصره کردند و بسر کردن نقب و ساختن سلامت کوچه و نقب و مدمه و امثال آن مستعد شده قلعه دار قندهار در غایت استقامت بشجاعت و پردلی با ایشان رزم میکنند شاهزاده و سعد الله خان بنابر نفاق امیران کاری از پیش نتوانستند برد و تیز زمستان بر سر رسیده بود بمجال توقف در آنجا ندیده بود تا جرم تسخیر قلعه را بسال دیگر گذاشته معاودت نمودند بادشاه معظم صوبه کابل بمجمد دار اشکوه نمود و لندا الملتان بمجمد دار اشکوه و کابل به پسرش سلطان سلیمان شکوه تفویض نمود و چهار صوبه دکن بشاهزاده محمد اورنگ زیب مقرر شد و شاهزاده محمد شجاع رخصت بنگاله یافت غرهٔ رمضان آنسال که اورنگ زیب و سعد الله خان و غیره که دوازدهم شعبان از قندهار روانه شده بودند بخدمت پیوستند بازدهم رمضان بادشاه از کابل بلاهور شتافت و شاهزاده محمد دارا شکوه را با پسرش سلطان سلیمان و دستوری کابل داد و امیر الامرا و علیمردان خان و راجه جیسنگه و غیره را با شاهزاده مرخص نمود و بیست و یکم رمضان شاهزاده اورنگ زیب بانعام ولایت بنگاله بجمیع کرورام سرافراز شده رخصت و کن یافت و یازدهم محرم سنه هزار و شصت و سه هجری بادشاه بشاهجهان آباد رسید شاهزاده محمد دارا شکوه معروض داشت که سوم ربیع الاول سنه هزار و شصت و سه هجری ساعت روانه شدن لشکر و هفتم جمادی الثانی سال بیست و نهم جلوسی تاریخ محاصره قلعه قندهار مقرر شده امیدوار رخصت است بادشاه بخط خاص نوشت که آن نوبد کارگار مبارک ساعتی بجهت نهضت قندهار اختیار نمود و همراهی بدرقهٔ تائید الهی براه ملتان متوجه مقصد شود و در تسخیر قلعه قندهار سعی موفور بکار برند و از حضور برای شاهزاده بدفعات از جواهر مرصع آلات و شمشیر اسپ و فیل و یک لکهه اشرفی و یک لکهه روپیه نقد مجموع بیست لکهه روپیه ارسال داشت و دو توپ کلان یکی کشور کشا و دویم گنده پیچی که هر کدام بمکین کوله آهن سیصد شتر و هفت توپ هوائی و سی توپ خورد و هزار کلوله و پنجهزار من باروت و پانصد من سرب و چهار هزار بان و سه هزار شتر خزانه و فوجداری و صد لکهه روپیه نقد بر سول داشت و از امیران عظام هفتاد و کس و پنجهزار منصب دار مجموع هفتاد هزار سوار قلمی و ده هزار تفنگچی و شش هزار جلدار و پانصد نقب کن و پانصد سقا و شصت فیل و غیره که تفصیلش طولے داشت همراه شاهزاده تعین نمود و شاهزاده محمد دارا شکوه بقندهار شتافت و فوج اله بیشتر روانه قندهار نمود که بروز ساعت معهود قلعه را محاصره کنند و دوم جمادی الثانی رستم خان و غیره با دوازده هزار سوار بقندهار رسیده و هفتم ماه مذکور محاصره نمودند و شاهزاده تاریخ پانزدهم در باغ میرزا کامران که نیکدره ای از قلعه قندهار مرکبار کلانے واقع است نزول نموده در تضییق حصار کوشید و نقب زدن و راست کردن کوچه خم و پیچ و کوچه سلامت بنیاد نهاد و متحصنان قلعه کلوله چون الله داد

داشته لقب وکوچه را خراب ساختند خجسته سبب الامر شاهزاده دمدمه بطول هفتاد و پنج عرض پنجاه و پنج ذرع انتفاع بیست و هفت ذرع تصرف یک لکمه روپیه در چهل روز برافراخته توپ بالای آن برآورده کار بتهمتان تمک ساخت و دیگر بعد از پنجاه و شش روز از هزار گز راه قلیچ خان و عبد الله خان بکنار خندق رسیدند و مردم رابعه را جروپ زیوار برج را کاواک نموده در انجا گرفتند تهمتان آنقدر توپ و تفنگ و چادرهای توپ الوجه را آتش زده اند اختند که مردم را جزوی ثبات فرو زیده باز گشتند در خلال این حوال قلعه بر دست رستم خان مفتوح گشت چون مدت محاصره قلعه هفت هار پنجاه و پنج ماه کشید سپاهیان باتفاق یکدیگر زینه با بر دوش گرفته بپای حصار داشته یورش کردند و مردانه نمایان بکار بردند و بر دیوار دست از جان شستند و بجان کوشیدند و بمدافع مخالفان هم بجان کوشیدند الحاصل هزار کس در آن یورش زخمی و قتیل شدند و کاری پیش نمی رفت بر دو همچنین چند مرتبه یورش نمودند و انواع تدابیر در تسخیر قلعه انگیختند هیچ فائده مترتب نشد چون محاصره از پنجاه و رگذشت زمستان آغاز نمود و سرانجام گلوله و بارود بآخر رسید و در صحرا علف و از دوقه در لشکر نماند ناچار امیر به هم تسخیر بسال دیگر داشته پانزدهم ذیقعده شاهزاده صحرا عجت نمود و بغیره دیگر آن سال در منزل دوکی رسیده رستم خان را با لشکر بتعاقب گذاشته خود بطریق ایلغار در هژده روز در رستم خان در بیست و یکم ذیحجه آن سال در رسیده بعد از توقف یازده روز بتاریخ دهم محرم سنه هزار و شصت و چهار داخل لاهور شد و بادشاه شانزدهم محرم سنه هزار و شصت و چهار داخل اکبر آباد شد و در مسجد جامع که درون قلعه سراپا از سنگ مرمر بصرف لکمه روپیه در عرصه هفت سال بانجام رسیده بود و دو گانه شکر بجا آورده و چهارده صفر داخل قلعه شاهجهان آباد شد و پانزدهم صفر شاهزاده محمد دارا شکوه با سلطان سلیمان شکوه از قندهار رکوچهای متواتر بخدمت پیوست از نوشتجات سورت بعرض رسید که سلطان محمد خان بادشاه روم ذوالفقار آقا برادر صالح پاشا وزیر اعظم سلطان ابراهیم پدر خود را بطریق رسالت فرستاده بود به بندر سورت رسید حکم شد که از خزانه بندر سورت محمد طاهر ملازم شاهزاده اورنگ زیب و در بندر داود حسین محمد بیگ دیوان شاهزاده محمد مراد بخش از جانب آن والا گهر از خزانه اکبر آباد مجموعه پنجاه هزار روپیه بایلچی مذکور بعنوان ضیافت رسانیده در ربیع الثانی آن سال شاهزاده مراد بخش با پیشکش ایزد بخش ملازمت نمود و همانوقت بعنایت خلعت و صوبه احمد آباد گجرات بتغیری شایسته خان و اضافه سه هزاری و سه هزار سوار بمنصب پانزده هزاری و ده هزار سوار پنج هزار دو اسپه و یک کرور دام و پنج لکمه روپیه نقد بطریق انعام سرافراز شد خسرو بیگ که از نوکران بادشاهی بود از بیرون محجر سیمین شمشیر آخته بجانب بادشاه دوید تخت زینه ایوان دیوان عام رسیده بود که نوتبخان کوتوال و خواجه رحمت الله میر ترک و اراده خان بضرب چوب و شمشیر او را کشتند و هر سه کس با اضافه سرافراز گشتند ذوالفقار آقا ایلچی روم که بمنواح شاهجهان آباد رسیده بود لشکر خان بخشی و قمباد خان و طاهر خان تا کنار شهر استقبال کرده بملازمت رسانیدند ایلچی بعد از ادای تواضع نامه پادشاهی و تحفه مرصع دو اسپ رومی نژاد و بازین مرصع و عبای مروارید دوز از طرف قیصر تربگذرانید قبطای خلعت و خنجر مرصع و سی هزار روپیه نقد سرافراز گشت و چهارده جمادی الثانی آغاز سال بیست و هشتم جلوسی ایلچی روم بانعام سی هزار نقد و صد صد توله یکدیگر و پیه بهمو زن آن و اسپ با ساز طلا از سرکار خاص و انعام چیغه مرصع و هشت هزار روپیه نقد دو اسپ بازین نقره از سرکار شاهزاده محمد دارا شکوه و پانزده هزار روپیه نقد از سرکار بیگم صاحبه و پنج هزار روپیه از سرکار سلیمان شکوه سرافراز شده و پانزده هزار روپیه عمدة الملک سعد الله خان نیز بایلچی مذکور داد و قایم بیگ را که کوتوال اردو بود بعنایت جیغه مرصع و شمشیر و سپر و جمدهر با ساز مینا کار و اضافه منصب و یک لکمه روپیه عوض جاگیر مقرر ساخته با نامه یکقطعه خنجر مرصع و حقه بلور مملو از عطر و یکقطعه زهر مهره و دو هزار پارچه بقیمت دو لکمه و پنجاه هزار روپیه بطریق هدیه بحضرت قیصر روم با ذوالفقار آقا روانه نمود و در ذیحجه آن سال نیز بآستان حضرت خواجه معین الدین

باجمیر شتافت و هنگام بازگشت بعرض رسید که در زمان جنت مکانی مرمت قلعه چتور منع بود اکنون رایه جهبکت سنگه بان مرتکب شد حسب الحکم سعد الله خان باسی هزار سوار بدانجا شتافت تا قلعه را منهدم ساز و در اندک عجز نمود و بشفاعت محمد داراشکوه اظهار اطاعت بعرض داشت حکم شد که اگر پسر خود را با ئین پیشین بحضور فرستاده باهزار سوار در دکن حاضر دارد بعفو تقصیرات او نموده آید رانا قبول کرد و بیست و پنجم ذی حجه آن سال سعد الله خان بظاهر چتور رسیده در عرصه چهار گروه روز مرج و باره آن را با خاک برابر ساخته متوجه حضور گشت حاجی احمد سعید که پیشتر رفته بود آمده ملازمت نمود و سلخ ذی حجه مذکور امیر الامرا علیمردان خان از کشمیر تا بایران رسیده بخدمت پوست تبسر رانا که شش ساله عمر داشت باهزار سوار بیست و یکم محرم سنه هزار و شصت و پنج هجری بحضور رسید بادشاه او را با هشت کس از همراهیانش بانعام اسپ و خلعت سرافراز فرمود بیست و ششم محرم مذکور برسم رخصت پیل و اسپ رخصت وطن فرمود هفدهم صفر آن سال بادشاه داخل اکبرآباد شد و شاهزاده سلطان محمد خلف اورنگ زیب که از دکن براه کمائی جانده باشایسته خان مهم پیشکش پدر خود بملازمت رسیده بود بعطای خلعت و اسپ و از اصل و اضافه بمنصد روپیه یومیه نقد سرافرازی یافته بود نوزدهم صفر آن سال بانعام مرسوم پنجاه هزار روپیه نقد سرافراز شده رخصت برهانپور شد و لکمه روپیه از خزانه برهانپور بشاهزاده اورنگ زیب مرحمت شد بادشاه در اکبرآباد بسواری کشتی داخل قلعه شاهجهان آباد گردید و هشتم ربیع الثانی سال هزار و شصت و پنج هجری مطابق سنه بیست و نه جلوسی جشن نوائین و زن بیزان آغاز سال شصت و ششم قمری از عمر بادشاه زیب و زینت یافته و رسم داد و دهش و آئین آرایش فرمود نخستین شاهزاده محمد داراشکوه را بالعنایت خلعت خاصه با نادرسه رنگارنگ که برگلهای آن قرصهای مرصع الماس دوخته بودند و ورش بادرهای آبدار مطرز بود و دو لکمه و پنجاه هزار روپیه قیمت داشت و سرپیچ بقیمت یک لکمه و هفتاد هزار و سی لکمه روپیه نقد مرحمت گردانیده بخطاب شاه بلند اقبال سرافراز ساخت و بهر سند طلاکه متصل تخت گذاشته بودند رخصت نشستن داد و همچنین شاهزاده سلیمان شکوه را باضافه دو هزاری هزار سوار بمنصب دوازده هزاری هفت هزار سوار و شایسته خان بصوبداری مالوه کامیاب گردیدند و امیر الامرا علیمردان خان رخصت کشمیر یافت و سعد الله خان و غیره پنجاه و نه امرای عظام را از سرکار شاهزاده باچار قب خلعت باریخی المشه و نیز خلعت نقد عنایت شد و شاهزاده محمد شجاع پنجاه و دو اسپ و سلطان محمد پسر عالمگیر یک کرور دام از صوبه بنگاله و اوڑیسه انعام شد و بحکیم صالح تمام زرجیب مرحمت شد و زرجیب عبارت است از هر آنچه که مشتمل بر اکثر مضر و ریه اشیا چون تریاق دو دوار المسک و نوشدارو و کمونی و زهر مهره و موهائی و جدوار خطائی و امثال آن و صد اشرفی و صد روپیه نقد معموله و همه خاور حضور میباشد و نورالدین قلی دستوری یافت که بوع طلاکه حسب الالتماس عادل خان منشور نوازش او بر آن مرتسم شد بابرخی المشه و خنجر مرصع به بیجاپور رساند و دهم ذی حجه آن سال بادشاه بعجبت دوگانه عید الفطر بعیدگاه میکده بیرون حصار شهر شاهجهان آباد در عرض یک و نیم سال بصرف پنجاه هزار روپیه آخر ذی حجه آن سال باتمام رسیده بود رفت بعرض رسید که ذوالفقار آقا ایلچی روم از سورت بر جهاز رضائی سوار شده و چون بجائی رسید که از انجا تا مکه معظمه دوازده منزل است اکثر اسباب خود را در آن جهاز داشته بجده روانه گشت و سی هزار اشرفی و صندوقچه جواهر همراه گرفته باجمی براه خشکی در ششم روز داخل جده شد و چون جهاز مذکور سه منزل جده رسید در آب غرق شد و ذوالفقار آقا که همابود از شنیدن این خبر بحسرت ازین منزل ناکام رحلت نمود و در محرم هزار و شصت و شش هجری از خزانه دکن لکمه روپیه بشاهزاده محمد اورنگ زیب مرحمت شد محمد سعید مخاطب بمیر جمله که بمدار المهام قطب الملک دکنی بود ولایتی از کرناتک بطول صد و پنجاه و عرض سی کروه مشتمل بر معادن الماس از کرناتکیان انتزاع نموده

وبعد از اخذ این ملک که چهل لک روپیه حاصل گذاشت جمعی معاندان مزاج قطب الملک را از و منحرف ساختند یعنی او بر هم شده
شاهزاده محمد اورنگ زیب توسل جسته التماس طلب نمود و شاهزاده فرمان مشتمل بر الطاف و منصب پنجهزاری ذات و دو نیم هزار سوار و
پسرش محمد امین دو هزاری و هزار سوار مصحوب قاضی محمد عارف روانه نمود حاجی فولاد ایلچی عبد الله خان والی کاشغر مشمول اسپ
بنظر گذرانید شش هزار روپیه انعام یافت سری پت زمیندار جوار که سمت شمال آن بسرحد بنگاله و جنوبی ولایت گوکن پیوسته و بندری دارد چول نام
سر بشورش برداشت اورنگ زیب زمینداری آنجا به راو کرن داد بیست و دوم جمادی الثانی آن سال سعد الله خان که از فنون علوم رسمی و
فصاحت زبان از سایر اهل روزگار رتبه اول داشت بعارضه قولنج در گذشت بادشاه از این واقعه متالم گشت و نوکران او را عنایات گوناگون
مبذول داشت و لطف الله خان پسر شانزده ساله او را بمنصب هفتصدی صد سوار و دیگر پسران و دختران و چهار زن آن مرحوم هر یک مناسب منخر
روانید و رای رگهناتهه دیوان تن را حکم فرمود که تا مقرر شدن دیوان اعلی بهر سر انجام باشد بهادر چند مرزبان کماون بخدمت آمد و او را بخلعت
اشیای دیگر پیشکش گذرانید بادشاه او را صد اسپ کچی و ترکی و جمدهر و شمشیر و سپر با یراق مینا کار و سپر چه مرصع و مالای مروارید دوست بند و غیره بخشید
و برگنه وغیره دیگر بجمع دوازده لکه دام عطا کرده خدمت وطن کرد و قطب الملک محمد امین پسر محمد سعید سپهر جمله را قید کرده اموال او را متصرف شد
و رنگ زیب حسب الحکم بادشاه بگلکنده شتافت و پسر خود سلطان محمد را در مقدمه روانه کرد و قطب الملک عذر تقصیرات نمود و محمد امین را
با والده اش روانه درگاه ساخت محمد امین هر دوازده کروهی حیدرآباد بخدمت پیوست چون قطب الملک از قصد و جنبش سپهر جمله پیچ و تاب داده بود
بابران سلطان محمد رسید حیدرآباد که از گلکنده ده سه کروه انطرف است نزول نمود قطب الملک سه لک روپیه نقد و جواهر از حیدرآباد گرسنجیده بقلعه گلکنده در آمد
روز دیگر سلطان محمد قمر قصر از نوکران قطب الملک حیدرآباد را بگرفت و از تاراج و غنیمت شهر را محافظت نمود شاهزاده اورنگ زیب بعد
شانزده روز بحیدرآباد رسید و غریمت گلکنده نمود و قلعه گلکنده را محاصره کرد و در تضییق حصار کوشید کار بر متحصنان قلعه تنگ شد قطب الملک
زینهار خواست و پیشکش مقرری سنوات و اسباب سپهر جمله و نسبت دختر خود بسلطان محمد قبول کرد شاهزاده اورنگ زیب عفوی جرایم
قطب الملک کرد از گلکنده مراجعت نموده داخل اورنگ آباد شد محمود عادل شاه والی بیجاپور درگذشت نوکران که اکثر غلامانش بودند
علی نامی را که محمود عادل شاه بفرزندی گرفته بود بجایش نشانیدند شاهزاده اورنگ زیب فرمان رسید که با لشکر دکن بدانجانب شتابد و
بحدود رین شال بادشاه متجلس پور که بر کنار دریای جمن متصل دامان کوه شمالی که بکوه سرنجال است رسیده از شاه جهان آباد
در سال بیست و هشتم جلوسی حکم احداث عمارت آنجا شده بود شتافت آب و هوای آن موافق طبع یافته بفیض آباد موسوم ساخت و بغده
عادی الثانی آنسال سلطان بخدمت بختی دوم و منصب دو هزاری و پانصد ذات و سه صد سوار و خواجه رحمت الله میر تزک که سابق سر بلند خان
خطاب یافته بود اکنون بخدمت آخته بیگی از تغیر اسد خان سرافراز شدند دوم رجب آن سال بادشاه از فیض آباد بسواری کشتی داخل قلعه
شاهجهان آباد شد در اثنا بوقت بسمع بادشاه رسید که علیمردان خان فوت کرد پسرش ابراهیم خان و عبد الله بیگ باضافه منصب و دیگر نوکرانش
علی قدر مراتبهم سرافراز شدند و شرح آنکه علیمردان خان که از نقد و جنس یک کرور روپیه بضبط بود سی لکه روپیه به ابراهیم خان هبت لکه به
پسر و دختران مرحمت شد و پنجاه لکه روپیه عوض مطالبه کشمیر در سه کار ضبط شد دوازدهم ربیع الاولی آن سال شاهزاده اورنگ زیب
حسب الحکم بادشاه بر علی که بعد فوت محمود عادل بسلطنت بیجاپور رسیده بود لشکر کشید قلعه بند را محاصره کرد سیدی مرجان قلعه دار که غلام
ابراهیم عادل شاه بود و از سنی سال بحر است انقلابی پرداخت متحصن شد اورنگ زیب بهبیت تسوم جمادی الثانی آن سال بر قلعه بزور شمشیر

میرجان قلعدار که با هشت پسر و تمام جمعیت نزدیک برج آمده ایستاده سرگرم مقابله و مدافعه بود درین اثنا شراره آتش از حقه بان در جائیکه بارت
و بان متصل میرجان جمع بود افتاد میرجان با دو پسر و چند کس دیگر بسوخت مجاهدان از اطراف و جوانب حمله آور شدند قلعدار که هنوز از جان رمقی داشت
امان طلبید و پسران خود را با کلید قلعه پیش شاهزاده همراه ملک حسین که پیشتر امان نامه برده بود فرستاد روز دیگر میرجان درگذشت شاهزاده همه
بحفاظت قلعه و شهر پرداخت برگماشت و از نقد و جنس بیست لکه روپیه و دویست و سی توپ بقبضه ضبط آمد شاهزاده سلطان محمد معظم را در قلعه بیدر
گذاشته بیست و سوم رجب آن سال بتنبیه سنوا هو شده و تسخیر قلعه کلیانی شتافت و بیست و نهم رجب مذکور قلعه کلیانی را محاصره نمود دلاور خان جشنی متحصن
شاهزاده در تضییق حصار کوشید غره ذیقعده آن سال که سنه یکهزار و شصت و هفت هجری بود دلاور خان با کلید قلعه بخدمت رسیده خصه
بیجاپور گرفت قلعه مسطور بتصرف شاهزاده درآمد بادشاه ولایت بیدر و قلعه کلیانی با مضافات و قلعه رنگدیده با توابع که دو کرور دام باشد
بشاهزاده انعام کرد شاهزاده مظفر و منصور با ورنگ آباد مراجعت نمود و هفتم ذیحجه آن سال ناگاه بادشاه را حبس بول و طبع دودم اسافل بر
و بعد هفته اندک فرصت از معالجه اطبا حاصل شد شاهزاده محمد دارا شکوه را با ضافه ده هزاری و ده هزار سوار و دو اسپه و بمنصب پنجاه
چهل هزار سوار سی هزار دو اسپه و انعام یک کرور دام که از سابق و لاحق بیست کرور دام باشد بسر افراز ساخت و هفت لکه و پنجاه
روپیه زکات سایر شاهجهان آباد معاف فرمود حکم نمود که هر جا که باشم زکات آنجا معاف باشد پنجم محرم سنه شصت و هشت هجری بعزیمت تخفیف
از شاهجهان آباد باکبرآباد شتافت و در راه از خوردن ماء اللحم فرصت تامل حاصل شد و در ماه صفر آن سال داخل اکبرآباد گردید و چون درین
محمد دارا شکوه وظایف خدمتگاری از عهده گذرانیده نفسی دوری نمیگزید لاجرم بادشاه بعد یافتن صحت و مقام تربیت داد و ای حق خدمت شد
بانعام کرور روپیه نقد و سرپیچ جیغه و کمر و خنجر مرصع و باز و بند و تسبیح مروارید خاصه که شصت لکه روپیه قیمت بود و دیگر مرصع آلات بقدر چهار
لکه روپیه سرافراز نموده ده هزاری ذات سوای بر اصل منصب که شصت هزاری و چهل هزار سوار دو اسپه باشد تنخواه نموده تمام طلب بانعام که
هشتاد و سه کرور دام و حاصل آن بقرار دوازده ماه دو کرور و هفت و نیم لکه روپیه پیشکش دادند و بصوبه بهار و صدر راس اسپ و فیله مرحمت گردید
و پسرش سلطان سلیمان شکوه و سلطان سپهر شکوه را علی قدر مراتبهم انعام و اضافه منصب و غیره عطا فرمود و جعفر خان را بحکومت و زارت
گلگنده و سربلند خان را بداروغگی توپخانه سرافراز نمود یازدهم جمادی الاول آن سال مهابت خان بصوبه داری کابل رخصت شد بالجمله بادشاه
هر چهار پسر را ملکی وسیع ارزانی داشت محمد دارا شکوه را لاهور و غیره و مراد بخش را احمد آباد گجرات و اورنگ زیب را دکن و شجاع
بنگاله تسلیم نمود و محمد دارا شکوه را که از همه بسال و قدر کلانتر بود بپیوسته جلیس محفل خویش میساخت تا آنکه غارضه بیماری بادشاه بطول کشید
همدرین اثنا تجویز دارا شکوه ابواب رسل و رسائل از دیگر شاهزاده ها مسدود گشت بادشاه دل از خلافت برداشته درین اثنا بعرض
رسید که شاهزاده مراد بخش میر علی نقی دیوان بادشاهی را بگناه کشته و سکه و خطبه بنام خود کرده همچنین شاهزاده محمد شجاع بنی نموده
بنا بر رعایت خاطر شاهزاده کلان لشکری بسرداری پسرش سلیمان شکوه و اتالیقی میرزا راجه جیسنگه و غیره مجموع بیست هزار سوار و
پیاده و بندوقچی بمواجهه محمد شجاع تعین نمود و در بنارس تلاقی فریقین دست داد شاهزاده شجاع بیجنگ از راه دریا پیشه شتافت
عرضداشت متضمن عفو تقصیرات بحضور فرستاد بادشاه عفو جرایم او فرموده بمعاودت سلیمان شکوه با سایر لشکر فرمان داد و در
این احوال بیماری بادشاه بالکل رفع شد و خواست که بشاهجهان آباد روانه شود شاهزاده محمد دارا شکوه امور سلطنت خود را در نظر داشت
عرضه نمود که مراد بخش از جاده اطاعت پا بیرون گذاشته صوبه گجرات را از و تغیر کرده بجاگیرداری برار مقرر فرمایند اگر متوجه آن همت

قمیهار الاتفاق بحضور باید طلبید و اورنگ زیب را نیز همچنان از راه برده اند چنانچه با لشکریان آراسته بحیله عیادت رود بحضور نهاده جواب آن است
که در باب طلب سایر قضایتان و کن و خزانه آنجا فرمان صادر شود من بعد تدبیر آن کرده شود چنانچه خواه نخواه در طلب لشکر بیاول رخصت کرد نبید
نیاولان و قتیکه اورنگ زیب مشغول تنبیه اهل بیجاپور بود رسیدند اورنگ زیب با اهل بیجاپور صلح نموده با اورنگ آباد آمده معظم خان
را بقلعه دولت آباد حبس کرده شاه نواز خان را نظر بند نموده اموال او ضبط نموده باستماع این خبر بادشاه ملول شده فرمان بخط خاص بشاهزاده معظم
که آن فرزند و سعید بیگناه را بجرم یک بعضی سادات سران محبوس ساخته کسانیکه در اخلاص ثابت قدم باشند بعمالگی نامزد شده بعد از آن
که هنگام غلبه فوت غضبی عنان اختیار از دست نداده مالک نفس خود باشند اکنون هم اگر عفو آنرا بر انتقام سبقت دهد موجب رضامندی ایزد
است و فرمان دیگر بشاهزاده مراد بخش قلمی نموده چون آن فرزند مراسم ادب را بیاد نسیان داده انواع بد سلوکی که اصلا با آئین عقل نسبت نداشت
آغاز نهاده مصدر تقصیرات شده دیده و دانسته بمقام انتقام درنیامده حکم میفرمایم که بمجرد رسیدن فرمان راه آنرا
شود و چون یک شاهزاده بار جواب فرامین عرائض معذرت آمیز ارسال داشته شاهزاده دارا شکوه بیست و دوم ربیع الاول آن سال مهاراجه
جسونت سنگه را با لشکر براجپوتانه مالوه و قاسم خان را صوبه احمد آباد گجرات تفویض فرموده حکم داد که هر دو در اوجین اقامت کنند اگر مراد بخش
احمد آباد را خالی نکنند در استخلاص احمد آباد کوشند چون هر دو سردار با اوجین رسیدند مراد بخش با لشکر آراسته بدافعیه مقابله روانه شد بعد از
وصول بمقام قرب تنها با لشکر بادشاهی روبرو شدن صلاح ندیدند فی الفور برگشته با اورنگ زیب که بشهرت عیادت بادشاه با سایر کوکبیان
و کن روی بدرگاه نهاده بود پیوست هر دو شاهزاده بنواح اوجین رسیدند مهاراجه جسونت سنگه ذخیره آماده حرب گشتند شاهزادگان باتفاق
رزمی صعب کردند و ظفر یافتند راجه جسونت سنگه و قاسم خان منهزم شدند شاهزادگان باوجین رسیده بعد از یک مقام بطرف اکبر آباد
شتافتند بادشاه باستماع این خبر بیستم پنجم شعبان آن سال از اکبر آباد فوجی بمقدمه روان ساخت پس ازان دارا شکوه را با لشکر بیشمار
رخصت فرمود دارا شکوه بدهولپور رسیده گذرهای دریای چنبل را مسدود ساخت اورنگ زیب سبکبرده بر همنونے زمیندار اتحاد و دبرا
با سباشا از عبور نموده بر لشکر دارا شکوه ریخت قتالی فاحش روی داد دارا شکوه منهزم قریب شام داخل اکبر آباد گردید و زیاده بر یکپاس
شب در آنجا توقف نموده بلاعبور شتافت و اورنگ زیب ظفر یافت و بظاهر اکبر آباد لشکرگاه ساخت سایر اعیان دولت بادشاهی
بطمع مناصب و اضافه بخدمت اورنگ زیب شتافتند بانجا آنچه معنی ملول شده شاهزاده اورنگ زیب نوشت که زمان بیهوده تا خر انجامید
اشتیاق دیدار دوبالا گشته آن قره العین سخت حالی و سست مهری میکنند نهاده بحضور نمیایند و آنچه معنی تکرار یافت بجامل نامه جواب داد که
خاطر از جانب بادشاه جمع ندارم و ظن غالب است که هنگام ملازمت قصد امر دیگر نمایند بادشاه از پیغام او رنجیده و ابواب
قلعه اکبر آباد را مسدود ساخت اورنگ زیب بمحاصره پرداخت توپ و تفنگ بمیان آمد ملازمان بادشاه تاب محاصره نیاورده
بعضے بهانه آب خورد را بیرون قلعه افگندند و جمعی بوسیله امان خواستند که بیرون آیند بادشاه چار ناچار بمصالحه کوشید و فاضل خان
را با مکتوب بازنرستاد که اتفاق آنچه معنی از کیفیت مطلع شده پائین رایت کشید یم سررشته نظام سلطنت بهر که خواهد باشد چه بهتر دانسته
که باقتضای بد اندیشی های غرض پرستان بخیال محال خود را بدنام و مار اسبک میسازد و الدعا اورنگ زیب مردم بادشاهی را
بالکل از آمد و رفت پیش بادشاه منع نمود و سایر کارخانجات را زیر مهر خود در آورد بادشاه نظر بند حوادث زمانه گشت و زندگانی
بر بادشاه تلخ شد و سلیمان شکوه که حسب الحکم بادشاه از مونگیر دست از تعاقب شجاع باز داشته مراجعت بجانب اکبر آباد نموده

باکبرآباد رسیده بود لشکریان باستماع خبر شکست دارا شکوه چشم از حق پوشیده نقد وجنس شاهزاده را غارت کرده رو بگریز نهاده بسلیمان شکوه تنها بعسرت تمام داخل سری نگر شده پناه بزمیندار آنجا برد و اورنگ زیب از رفتن دارا شکوه بلاهور و فراهم کردن لشکر خبر یافته متوجه خجاب شد بتوصل متهرا رسیده فکر مراد بخش پیش خاطر نهاده و بطلب او کس فرستاد آن ساده دل بجیلهٔ اورنگ زیب آمد اورنگ زیب اورا بآغوش چاپلوسی خوشدل ساخت و بعد از تناول طعام که پهلو باستراحت نهاده و بخواب رفت چند خواصان اورنگ زیب از جا برجسته مراد بخش را بزنجیر بسته بنظر در آوردند اورنگ زیب اورا بقید فرستاد و روز دیگر خود بشاهجهان آباد آمد و بر تخت سلطنت جلوس نمود و بمکانان را باغنامه و انعام متنوعه سرافراز ساخت و بعد از چند روز بلاهور شتافت و بر دریای ستلج بنابر ایام برسات عبور متعذر بود برای پل کشتیها طلبید بقارن اینحال خبر رسید که دارا شکوه بجانب ٹهٹه رفت اورنگ زیب جریده بسروی ملتان شتافت و از انجا شیخ میر و دلیر خان را بتعاقب دارا شکوه بجانب ٹهٹه رفتن رخصت کرد و خود بنابر مقابله محمد شجاع که بعزم جنگ از بنگ گذشته از طرف آله آبادی آمده سر شارعت نمود در کهوه تلاقی فریقین دست داد سبزه شاهزاده صف قتال آراسته رزمی صعب کردند و شب را بروز آوردند و در آخر همان شب راجه جسونت سنگه از لشکر اورنگ زیب برآمده و لشکریان را تاراج کرده راه وطن خود گرفت اورنگ زیب عدم وجود او را مساوی شمرده هنگام صبح صف قتال بیاراست و از طرف دیگر محمد شجاع آماده حرب گشت قتال فاحش بمیان آمد و تزلزل در فوج اورنگ زیب افتاد اورنگ زیب با سه هزار سوار ثبات ورزیده و ظریف وغیره را که از فوج شجاع دلیرانه میکوشیدند دستگیر کرد و درچنین وقت یعنی سرداران نامی محمد شجاع بخدمت اورنگ زیب پیوستند اورنگ زیب قوی دل شده بر فوج محمد شجاع حمله آورد محمد شجاع مقدمه دگرگون دیده منهزم بمشرق گریخت اورنگ زیب بظفر یافت و پسر خود سلطان محمد معظم خان را با سی هزار سوار بتعاقب محمد شجاع تعین نمود و خود پس از فتح شدن قلعه آله آباد غرهٔ ربیع الاول سنه یکهزار و شصت و نه هجری مراجعت باکبرآباد نمود شاهزاده سلطان محمد معظم خان بتعاقب محمد شجاع متصل راج محل رسیدند محمد شجاع سلطان محمد را بچاپلوسی و مساز ساخت سلطان محمد پیش محمد شجاع رفت و باتفاق یکدیگر با معظم خان زدوخوردهای مردانه کردند معظم خان نیز ثبات ورزیده پای یکی نکرد و در شروع برسات محمد شجاع از مقابله سپر آمده در خلال انجوال سلطان محمد از محمد شجاع متوهم شده بلشکر معظم خان آمد محمد شجاع آنمعنی را بعضی از خوانین و پنجاه نفر کشتی سواره بجانب مکه معظم روانه ساخت مؤلف شاهجهان نامه مینویسد که تا الیوم که سن هزار و هفتاد و هشت هجری است هیچکس از حیات و ممات محمد شجاع نشان نمیدهد بالجمله سلطان محمد را معظم خان نظر بند بر بالکی کرده بشاهجهان آباد فرستاد اورنگ زیب اورا در قلعهٔ غور گنده محبوس ساخت و فوجی بنابر تنبیه راجه جسونت سنگه که هنگام جنگ محمد شجاع حرکت ناشایسته کرده راه وطن گرفته بود بامیر فرستاد راجه جسونت سنگه از دارا شکوه طلب کومک نموده دارا شکوه از ٹهٹه بسرعت تمام نزدیک ملک اجمیر رسید اورنگ زیب باستماع اینخبر متوجه اجمیر شد و راجه را فرمان تهدید نوشت راجه بجبر در رسیدن فرمان بسرعت تمام از دارا شکوه بریده بوطن خود رفت و بوسیلهٔ میرزا راجه جیسنگه که بزمین جمعیت دارا شکوه بود اطاعت اورنگ زیب نموده چون خبر انهزامیه واقعه بدارا شکوه رسید باوجود هجوم لشکر اورنگ زیب تا سه روز جنگ توپ و تفنگ سرگرم داشت و هنگام شب احمال و اسباب گذاشته باخدمه محل از معرکه بیرون رفت اورنگ زیب بظفر داخل شاهجهان آباد شده و بیست و چهارم رمضان آن سال خطبه و سکه بنام خود کرده جشنی عظیم نمود همدرین اثنا خبر گرفتاری دارا شکوه شنید چه دارا شکوه براه ولایت جام بجانب ٹهٹه اراده رفتن کرده بعد از آب بهکر بقندهار رسیده بوالی ایران پناه برد و درین ضمن زوجه اش بهار شده در گذشت دارا شکوه اندوه ناک گردیده

رکوت قطع راه میکرد و فوج اورنگ زیب تعاقبش سرگرم میرفت دارا شکوه خود را البسر حدود ها سر رسانید و با عتماد جیون زمیندار
الفضلی که سرمویی احسانات دارا شکوه بود آنجا اقامت گزید و همراهان میوه دار اسیان رفاقت و جهانی ساخت جیون زمیندار چشم از
حقوق او پوشیده باتفاق جمعی او را دستگیر ساخت و بهادر خان جنب فرستاد بهادر خان آنجا رفته دارا شکوه را با اهل و عیال دستگیر ساخت
پیش او رنگ زیب فرستاد و ششم رجب آن سال موکلان شدید القهر بر دارا شکوه تعین نمودند و او را شهید ساختند و همان لباس در مقبره
همایون بادشاه دفن ساختند گویند که بعد قتل دارا شکوه او رنگ زیب سر بدر و پیش راکه دارا شکوه با و اعتقادی تمام داشت طلبیده
گفت که تو دارا شکوه را بسلطنت امید داده بودی اکنون کذب تو ظاهر شد که او بقتل رسید سر مگفت که من او را السلطنت امید
داده بودم و اینک بر سر مزینی تحلیست بالجمله سلیمان شکوه پسر کلان دارا شکوه که در کوه سری نگر بحمایت زمیندار آنجا بسر میبرد
سپرد را جه زمیندار سری نگر این شاهزاده غریب نمود زمیندار مذکور شاهزاده را معتقد ساخته بدرگاه او رنگ زیب بعد دو روز
او را و دیده معه مراد بخش او را بقلعه گوالیار محبوس ساخت بعد چندی پسران علی نقی دیوان را که پدرش را مراد بخش کشته بود بعوض
قصاص بحرکت داده گوالیار فرستاد و امر کرد که از نبوده احکام شرعی مراد بخش را بقصاص رسانیدند بیست و یکم ربیع الثانی سنه یکهزار و
هفتاد و دو هجری سلیمان شکوه با اهل طبی در گذشت و سه رود در قلعه گوالیار مدفون شدند رقم حروف قبر هر دو را در گوالیار بعبارت
گرده چون در سنه یکهزار و یکصد و نود و چهار هجری انگریزان بران قلعه دست یافتند تعویذ هر دو قبر را که از سنگ بود برکندند آخته
بگفتند کیستند چونانهان اسکات بجایش نهادند اما بقدرے چنداور استه که درست کرده بودند و شاه جهان بادشاه که سی و
دو سال سلطنت کرد چون نوبت باورنگ زیب رسید شاه جهان تا هفت سال در قلعه اکبر آباد غربت گزین بود و چون سن او هفتاد
و شش سال و چهار ماه و سه روز بهار ضئه هجری حبس بول وغیره در گذشت و در روضهٔ ممتاز محل مدفون گردند او قات شاهزادگی
شاه جهان بادشاه که شاهزاده اورنگ زیب بدستخط خاص یکی از فرزندان خود نبشته این است **اوقات شاهزادگی شاه جهان بادشاه** خود بدولت بنفس نفیس چهار گهڑی آخر شب از خوابگاه برآمده بآبشار توفیق وضو
کرده بوردو وظایف می پرداخت و پیش از صبح صادق بعد بانگ صلوة با جماعة فضلا و علما نماز صبح ادا کرده بچهروکه تشریف می آوردند
و بعد برآمد چهار گهڑی روز دیوان عام میفرمودند دران مجلس جمیع منصبداران خرد و کل بار مجرا یافته دیوان اعلی و میر بخشی تجویز اهل
خدمات و حقایق حسن خدمت و جانفشانی ناظمان و موجداران و امینان و گزوریان صوبجات بعرض رسانیده و از من امید بر کرام
خاصه با نجام مرام پرداخته دل گرمی دیگران مینمودند و بعد از ملاحظه معتادفیلان و اسپان یکپاس و دو گهڑی روز برآمده از دیوان عام
بدیوان خاص رونق می بخشیدند و در آن مقام بخشیان عظام احوال نویسندگان منصب عرض نموده حکم عرض مکرر و نظر ثانی حاصل
میکردند و انتخاب وقایع و سوانح هر صوبه عرض کرده فراخور هر مقدمه صدور احکام و فرامین را حکم ناطق میگرفتند تا قریب دو پهر این
معاملات در پیش بود و من بعد رغبت طعام خاصه که تاکید از وجه حلال مرتب بمن متوجه شده برای تقویت تن و قوت عبادت و
داد گستری بقدر رمق نوشجان فرموده خبر اکل و شرب وظیفه خواران که اکثر ازان فضلا و علما و طلبه علم و مساکین و غربا و یتیمان
و بیماران بودند و بسیاری از بیماران در نظر کیمیا اثر شتاب میداشتند استفسار نموده در خوابگاه تشریف فرموده ساعتی قیلوله کرده
بعد انقضای دو پاس و چهار گهڑی روز از خوابگاه برآمده در تسبیح خانه آمده وضو کرده بتلاوت قرآن مجید مشغول میشدند و پس

از ادای نماز ظهر آورا دربلب و تسبیح در دست در اسد برج آمده می نشستند دیوان اعلی در آنجا حاضر شده بعرض مطالب ملکی و مالی
پرداخته اکثر کاغذها و دستخط میفرمودند و چهار گهڑی روز باقی مانده باز دیوان عام میفرمودند در آن وقت بخشی و دیوان نویسرا فسر ارباب
منصب و طلبداران جاگیر را از نظر انور میگذرانیدند و آنحضرت بغور تمام تفتیش احوال حسب و نسب و جوهر ذاتی و کاردانی هر کدام فرموده
برای تشخیص منصب و جاگیر و تنخواه آن حکم میفرمودند و قبل نماز شام از دیوان عام برخاسته و نماز مغرب خوانده در خلوت کده خاص تشریف
میبردند و نماز عشا خوانده بنجانه کده استراحت میفرمودند و آنجا سورخان شیرین زبان و قصه خوانان فصیح بیان و قوالان خوش الحان
و دستیاران عرضه جهان حاضر شده از احوال اسلامی بزرگان و بادشاهان و عجایب و غرائب دیار و امصار هر یک موافق طبع اعلی بعرض
عرض جوهر خود میرسانیدند تا نیم شب او قات شبانروزی خود با نیم تقسیم داده بودند و داد زندگی و کامرانی می بخشیدند میفرمودند که سیر و شکار کار
بیکاران است انسان اگر با مور عقبی نتواند پرداخت ساختگی کارهای دنیا چه بد است که الدنیا مزرعة الآخرت واقع است و از پاکان اعتقاد
و انکسار آن بادشاه بلند اختر در عصر اعلی حضرت تخصیص بهنگام عبور سواری خاصه بانگ بلند برخواندند که عصر همین است اثر جامع جمیع حسنات است تحت
عادل و زیر اعظم مدبر رئیس دبیران متدین خلق الله مرفه الحال شکرانه این عطایای جناب ایزدی بر ذات مقدس از جمله صفر و صفات است
آنحضرت بعد استماع این حروف در سواری راندن اندکی مکث فرموده بندهای خاص را از دور طلبیده دست بفاتحه برداشتند و ادر
بعنایت خلعت بنوا ختند و بسیاری ازین قبیل از خدا ترسی و اخلاق و تواضع و حسن تدبیر و فهم احوال عالم گیر تقریر بیان کرده اند بالجمله
التوفیق چند فقره از بیاض شما همان مرحوم میشود * چند چیز بهترین اعمال است * رو نداون بمردم بد * ترنجیدن بعدم حصول مقصد
ترنجانیدن مردم خوب مزاج * تنخواستن با وجود کمال احتیاج * صحبت داشتن با اهل معاد * صحبت و جوکرده بدست آوردن قابلان با استعداد
بازنداون پیش خود مردم جهال * واداون بارباب استحقاق بقدر توفیق پیش از سوال * مکرم داشتن اهل فضل * مصروف نمودن مزاج عبث
میل نکردن باقوال غیر عقلا بیخبر بودن از حال اهل مکاید * متعمم داشتن وجود بیگانگان که بیگانه از خلق باشند * پیش داشتن جمعی که
مصالح آموز دنیا و عقبی شوند * عالمگیر این را بفرزندخود مرقوم نموده مینویسد که در عصر حال هم مردم خوب بسیار اند اما دل متخلص و توفیق پیش
اوردن آنها گو ظاهرا بعد ازین بدتر ازین خواهد شد شما که داعیه دارید بجوئید و بخواهید دیگر بدو نگاهدارید ایضاً دیگر می نویسد که روزی بهادر
دیوان دار اشکوه فردی از نظر اعلی حضرت گذرانیدند که ده لکه روپیه تفاوت ایام مابین در سرکار والا طلبست به تنخواه فرمان رود
آنحضرت فرد حساب بسعد الله خان دادند که از روی دفتر دیوانی تحقیق نموده بعرض رساند خان مذکور فی الفور التماس نمود که چنین زر
از خزانه تنخواه نمیشود و تا فی الحال در مطالبه و تصرفات نقدی محسوب خواهد شد دارا شکوه بعد برخاست در دربار با دیوان اعلی کلمات تند
گفت چون از روی فرد مرسله مشروح عسلخانه در مجلس رسید علیا رسید همانوقت شقه خاص به پسر کلان نوشت بیت باصاف دل
مجادله با خویش دشمنی است * هر کس که شد به آئینه خنجر بخود کشد * و دریافت صدق و بطلان خاصه انبار ملوک است تهاڑا اهل کفایت شما و
سعد الله خان صیانت مال ما بخواهد هر گاه این فرد از دفتر شما درست شده بود تحقیق بایستی نمود که تنخواه از سعد الله خان قریب الامکان
است بانه ملول ساختن بنده های بادشاهی مثل سعد الله خان بد است و بدست آوردن دل انسان خوب مصالح کاران متدین صاحب شعور
و اسطه انزایش مال و خوشنامی و خوش نامی صاحب معامله اند آخر روز چند تهان محمودی یک رنگ بوته دار زر روزی برای سعد الله خان
مرحمت فرمود ابو المظفر محی الدین اورنگ زیب عالمگیر بادشاه غازی غره ذیقعده سنه هزار و شصت

هشصت هجری بر تخت سلطنت هندوستان نشست سکه اش این بود ۹ سکه زد در جهان چو بدر منیر ۸ شاه اورنگ زیب عالمگیر ۷
(آفتاب عالمتاب) تاریخ تولد آن بادشاه است و چون بر تخت نشست تاریخ جلوس خود بزبان خویش فرمود (آفتاب عالمتاب) باجمله
عالمگیر در عهد سلطنت شاهجهان متصدی مهم قندهار و بلخ و رانا چتور بود و در هنگام صوبه داری دکن قلعه دولت آباد را متصرف آورده شهر
اورنگ آباد بنا نمود این همه قضایا که بابر اورنگش محمد دارا شکوه و محمد شجاع و مراد بخش ابناء شاهجهان گذشته در ضمن سلطنت شاهجهان بادشاه
مرقوم شده اگر اکنون تمام احوال زمان سلطنت عالمگیر بقلم آرد کتابی دیگر مرتب شود بنابران بنده از واقعاتش مرقوم ساخته بارقام کلمات
طیبه آن بادشاه اکتفا نموده و آنچه بعد از رحلت عالمگیر واقعشده بطریق اجمال رقمزده کلک بیان خواهد شد تخفی نماند که چون عالمگیر بعد از سلطنت
خود در سنه ثلثین و مایه جلوس بدکن شتافت و بیجاپور و حیدرآباد را از سلاطین آنجا انتزاع نموده متصرف گشت و بیست و پنج سال در تسخیر
ولایت دکن صرف نمود و آن مملکت را تا سبیت بندر ایشر که در دریای شور از آئینه رام و لچمن است ضبط نمود و به تنخواه ملازمان و خالصه قسمت نموده
در عهد سلطنت خویش اکثر رسوم نکوهیده خلاف شرع برانداخت و بجای آن آئین پسندیده نهاد از آنجمله است که چون نوروز یراکه در روز تحویل
آفتاب به برج حمل پیشینیان باین جشید و دیگری مقرر داشته از عیدهای بزرگ پنداشته رعایت رسم نشاط میکردند عالمگیر بجای جشن نوروز
هر سال در ماه رمضان جشنی بادشاهانه ترتیب داد و بخاص و عام از بذل و انعام بهره زیاده از اندازه عطا میفرمود و آندران سال که
جلوس بر تخت نموده در قلعه اکبرآباد حصار شیرجاجی که عبارت از قلعه نگرکوت باشد بنا فرمود در دهم و بجمله آن سال دارا شکوه را که اسیر شده آمده
بود بقتل رسانیده و در ضمن احوال شاهجهان بادشاه گذشت و عهدین سال محصول را بداری ممالک محروسه از رسد غلات و سایر اجناس
بر سبیل دوام معاف فرموده چنانچه از خالصه شریفه هر ساله مبلغ بیست و پنج لکه روپیه بخشیده میشد و آنچه از ممالک محروسه معاف می شد
از اندازه ضبط بیرون بوده آجهای کوچ و آشام و کامروپ که در سال هزار و شصت و هفت هجری در عهد سلطنت شاهجهان خبر بهایرسی
شاهجهان شنیده تشویش انگیخته بعضی از دیار بادشاهی سرحد ممالک خود ها را متصرف شده بودند در سنه هزار و هفتاد و یک هجری مطابق
سال چهارم جلوس خویش خانخانان را بانبار بتنبیه مفاسید امر فرمود خانخانان بدانجانب شتافت و مفسدان را برانداخت و بتفصیل
این قضایا در ضمن نگاله در اقلیم دوم گذشت و ایضاً در سال پانزدهم جلوس عالمگیری مطابق سنه هزار و هشتاد و دو هجری ساتیه عجب
خروج سنی نامیان که آنها را موتزیه سرنامند رویدار چه طایفه باغیه زرکرو در دو کرو کناس و صباغ و دباغ و دیگر ارازل مخرفه بر زمین میوات ناگاه
چون مور و ملخ اتفاق نموده بجوشیدند و بعقیده خویش پنداشتند که مازنده جاویدایم و اگر یکی از میان ما کشته شود عوض آن هفتاد تن
دیگر بهم رسد القصه در لواح نارنول دست نهیب و غارت بر پرگنات در از کردند فوجدار نارنول تاب مقاومت در خود ندیده بحضور آمده
بادشاه بیست و هشتم ذیقعده آن سال شاهزاده محمد اکبر را بار عداندازخان و حامدخان و غیره امرا با فوج و توپخانه بسیار بقتل جماعه
اشقیا فرمان داد چون افواج قاهره متصل انگروه رسید اشقیا بعدم مصالح کارزار رزمی صعب کردند چندانکه کشته شدن اقبال قرین محرکه ظهور
رسید و اکثر امرا را مدبران خسته کرده گشتند تا آخر اهل ستیزان منهزم شدند فوج بادشاهی بتعاقب آنها پرداخت و خلقی کثیر را ازان مقهوران بقتل
رسانیدند کم کسی ازان معرکه جان بدر برد و ایضاً عالمگیر در اواسط ایام سلطنت خویش اخذ جزیه موافق شریعت غرا اجرا نموده چنانچه
در قلمرو او بعمل آمد اخذ جزیه در هندوستان در هیچ ازمنه و در عهد سلطنت هیچ یک بادشاه بوقوع نیامده و دیگر بسیاری از بتخانه ها سے
نامی خراب ساخته بجای آن مساجد تعمیر نموده تا در آخر سلطنتش فتنه و فساد اطراف و جوانب نمود ار شد باجمله آن بادشاه

در احکام شریعت غرا نهایت میکوشید و اوقات شبانروزی خود را از صوم و صلوات و اوراد و عبور بیهشت و لباسهای غیر شرعی نمی پوشید
شبانه بر رعایت شرع سرود و نغمه نمی شنید و بظروف نقره و طلا استعمال نکرده و تا شش ماه نمود و در کمال تقوی زر پیشه گاری اوقات می گذرانید
حافظ کلام الله بود اکثر قرآن مجید را کتابت میفرمود و بمدینه منوره تا خر این جهت مستحقان و تحایف بر سبیل نذور ارسال میداشت و خط
نسخ و شکسته نهایت خوب مینوشت و در نشانه بردازی دستی تمام داشت و چون پنجاه سال از سلطنتش بگذشت صبح روز جمعه بیست و هشتم
ذیقعده سنه پنجاه و یک جلوسی مطابق سنه هزار و یکصد و هفده هجری داعی حق را لبیک گفت از جابر قایم عالمگیری که بشاهزادگان
و امیران و غیره مرقوم نموده و آن کلمات طیبه معروفست مرقوم میشود بشاهزاده اعظم شاه در باب پسرش نوشته الحمد لله
فرزند راده خوب برآمد و دلتش روز بروز حالا از تربیت اجداد غافل نباید بود و حسبه مالوه در صورت اقبال مهم سنتی و تنبیه جاتان بنام فرزند بیاد
بحال خواهد ماند فرمان صادر شد که از راجپوتان عمدة راجه بشن سنگه کچواهه را همراه خود دارد و تو پخانه و غیره اسباب حرب مطلوبه از قلعه
اکبرآباد بگیرد و والد بزرگوار را آن سو دیده و راه راست با سلام آباد عرف متهرا برسد رقعه دیگر ظاهرا در سواری خیلی جلد تر مند
سیر و ند چنانچه سائبان بر دار سایشان از پا در افتاد و جان عزیز بداد و تدقی و حضور بجفه و یانده طریق سواری پدر نیز دیده اند چرا اینقدر تند
سیر و ند بیت آهسته خرام ملکه مخرام * زیر قدمت هزار جان است رقعه دیگر حسن بیگ و یران کار پکله کوتاه هر نهایت فضل اهل
معزول شد سکنه انجا و اویلا و از ند و سر بسنگ میز نند و میگویند مصرع اگر تو می ندهی داد روزداوری هست * محاسبان حقیقی ظلم عمال تمام
ما و شما دلیل اند جزای اعمال را حق دانسته به احوال سکنه انجا و ارسند و الا جاگیر تغیر خواهد شد و عوض نخواهد یافت رقعه دیگر
معلوم میشود که مصطفی قلی دیوان خالصه آن فرزند کار بانجر دهی سر انجام میدهد غنیمت است اضافه منصب و خطاب خانی اگر نخواسته
داده آید آدم خوب مثل طلای خالص است فسر و انچه جرثیم و کم دیده ایم و بسیار است دست * بنسبت جز انسان در عالم که در کار است نیست
روزی سعد الله خان مرحوم بعد فراغ اوراد تا دیر دست بدعا برداشته بود ندیمی گستاخ پرسید که کدام آرزو باقی است گفت آدم خوب
الحق حرف خوبی گفت هر چند جوهر دیانت و امانت در خلقت انسان جبلیست لیک بهر کجا تعالی کرامت کرده باشد اما همت و انصاف
آثار انیز و خلی هست که نوکر را مرفه الحال و از وجوه معاش فارغ البال دارد تا ضرر بامانش خلل انداز نشود مصرع که نمرود خدا شد کند
کار بیش رقعه دیگر بالضمار جاسوسان معلوم شد که شاهراه از بهادر پور تا نجسته بنیاد خالی از مخاطره نیست قطاع الطریقان تال و بیابان
و مسافران را بغارت می برند و متردد بن نمیتوانند با امنیت آمد و رفت کرد سپهگاه در قرب لشکر ما و شما نخواهد بود باشد تا ای بر حال
طرق دور دست معلوم میشود که منهیان اخبار معتبر آن فرزند نمیرسانند از آنجا که غفلت و بی پروائی خلاف طریق ریاست و جهانبانی است
کاتبان رشید و جدید تعین نمایند عمله و فعله پیش را بسزا رسانند و فوجی مقرر مستعد سازند که استیصال مفسدان از بیخ و بن کرده شاهراه را
از جماعه حرامیان پاک سازند و تنبک و بد عملی را تا کی گوارا خواهند نمود رقعه دیگر انجوره سفید چینی خوش قماش که اکنون با وجود
تلاش بهم نمیرسد بطریق نیاز آورده بودند در بین فتحپور کری گذشت بنظر گذشت برای آن فرزند و بلند فرستادیم تشکر بروعطیه بجا آرند در
ارسال ترالی ابنه علائی مافات کوشند رقعه دیگر روزی بخدمت میان عبد اللطیف قدس سره رفتم در اثنای کلام گفتم که اگر اجازت
باشد چند ده از مضافات کهرکون بر سبیل مصارف خانقاه مقرر کرده شود این بیت بر زبان صدق ترجمان خواند بیت بشاه
ما را داده دست نمد * برازق ما رازق بی منت و بد * گفتم همچنین است اما تقدیم خدمت فقرا و اهل الله برای خیر و برکت دنیوی و عقبی

خود و حصول مزید نعمت و دولت نه برهے نمود منت گفتند اگر فی الحقیقت تصمیم ارادهٔ باطن چنین است نصف غلات را از رعایا می بگیرند بلکه بمظلومان محنت کش یاوه از ان بگذارند و او را وظیفه برهے گوشه نشینان مشغول کل گردان سوال بسته در زاویه ها و بیابانها مسکن دارند مقرر سازند و بداد مظلومان نوعی رسند که حق کسی تلف نشود و دست اقویا از ضعفا کوتاه باشد در آنوقت افزونی دولت مشاهده کنی تقریب نانش سکانه بچکله کوڑا این نقل بیاد آمد که بآن فرزند دلبند قلمی بگردید رقعه دار و غه دار و غهٔ توپخانه و دیوان خانه را فوجدار احمد آباد کرده اند و تنها نجات باقر با دخویشاوندان مرور از خود سپرده مستغیثان بحمایت دار و غهٔ مذکور بعدالت آن فرزند نمی یابند و جمعی مال مردم خورد او باش رفیق و اماوش شده خلق الله را ایذا میدهند حیرانم که در وقت جزای اعمال چه جواب خواهند داد حق تعالے عادل است اگر ظالم را کار فرما کنم هر عذابیکه از ظالم مامور ما رو برما آید عدل است بآن سزاوار یم که اظلم را در دادن و بداد داد خواه نرسیدن در معنی خود مجوز بظلم بودن است فرد گندم از گندم بروید جو ز جو * از مکافات عمل غافل مشو بدر رقعه دیگر زاید بانو ضعیفه و بیچاره بسجاست تباه و محروم و مغضوب خواهد بود بر ما و شما حقی دارد نو اسهایش انچه کردند نتیجهٔ آن دیدند مشتاق حق بهیچ حال نباید بود باد داشته باشند نوکیه فیل فتح جنگ خان برآن فرزند حمله آور و سیر بدر الدین کار رستمانه کرده فیل را از شوخی باز داشت و خلعت عنایت الگفت که گفت حق خانه زادی بجا آورد م تخرد چرا بگیرم برهے خدا و خاطر ما کینه و دیرینه پرداز ند و آن ضعیفه را که غیر از شما دیگری ندارد مشمول عواطف سازند فرد قدر یمان خود را میفزای قدر * که هرگز نیاید زپرورده غدر رقعه روزی سعد الله خان مرحوم و حضور بدیر آمد اعلی حضرت سبب پرسیدند عرض نمود که نقره چند در بیاضی بنظر آمد نقل بر سید استم تعرض رسانم قیام مبنیان سلطنت از عدالت و افزایش ملک و مال از سخاوت و شجاعت صحبت داشتن با علما و فضلا و محترز بودن از صحبت جهلا نشان عقل است عامل بودن بر عقاید و مستقل بودن در عین شدائد و مقصر بودن در امور دنیوی از تدبیر و راضی و شاکر ماندن بر تقدیر و محتاج نشدن خود از کام روائی محتاجان انصرام امور ملکی بصلاح صوابدید وزرا و منظفر و منصور بودن باستمداد همت فقرا و تندرست ماندن از بیت الاذیت و دردمندان و امید رحمت داشتن از جناب حق بعفو جرایم مجرمان آنحضرت خیلی محظوظ شده بتوسه بر پیشانی خان سرور داده اند آخر روز چند تهان محمودی زر دوزی مرحمت فرمودند خواستم که ماتها تسلی دو تا شیم بآن فرزند دلبند نوشتیم توفیق بهگمنان رفیق باد رقعه دیگر فرزند سعادت توام محمد اعظم حفظ الله سبحانه وسلم ظاهر پسر ناظر دیوانخانه آن فرزند عالیجاه در فکار خانه تمار میباز د حیف صد حیف باوجود دعوی جهانبانی آنهمه غفلت و بیپروائی هر کاره ها را پیشه که خبر نمیرسانند یار فروشی خواهد بود کاتبان جدید مقرر سازند و تمدید نمایند رقعه دیگر ظاهرا ایشان یک ماه طرف ریاگنگ در صید کلنگ مسبر برند اگرچه شکار مشتلیست که هم تماشا هم لذت لیکن امید هدا آمد در صورت فراغ از سر انجام امور متعلقه که بمنزله فرایض توان گفت خوشنما و خوش آینده تر است خصوص ادای حقوق ریاست که شرعا و عرفا واجب آمده و خبر باز پرس آن از احادیث معتبره و تواریخ مشتهره و غیره و کتب سیر یافته میشود و بر جمیع مقدم باید دانست شما را از حشمت امور یک صوبه اگر اطمینانش کلی حاصل شده باشد و به تنظیم و نسق معاملات متعلقهٔ خانجهان و عاقلخان و شجاعت خان و محمد بیگ چه انعمی پرواز ند مار ا ذوق قلاع شکنی و شما را شوق صید افگنی و خروس بچگان را گرفتنی مهمات معاشش کجا و معاد کو فرد هر یکی ناصح برهے دیگران * ناصح خود یافتم کم در جهان * عمر بطالت می گذرد و کار ها از دست برمی آید فردا خدا را جواب باید داد مصرع کریما ببخشای بر حال ما رقعه اخیر کی اگرچه آن فرزند جوان مشتاق پدر پیر نیستند اما پدر

میر بدیع

مشتاق کسیر جوان است مصرع بیاوازدل ماکوههای غم بزار رقعهٔ اخری قصیدهٔ دوصد از مضافات صوبهٔ گجرات تولد این عاصی پر معاصی
رعایت سلکنه آنجا واجب دانند و پیر منعمی که از مدت فوجدار آنجا است متمال و بجا دارند و حرف مریضان غرض که الذین
فی قلوبهم مرض قرادهم الله مرضا در شان آنها است در حق او شنوند فرد عنایت بر ضعیفان گوشهٔ چشمی دگر دارد ۲ بهر کو چک
خود لطف دیگر هست شاهان ۱۲ رقعه اخرے فعل و عمل عامل محال جاگیر آن عالیجاه از فرد مرسلهٔ سوانح نگار ظاهر میگردد
غفلت از روز جزا چرا مصرع داد داد از دست غفلت داد داد رقعهٔ اخری یاد دارم در نگاهیکه اعلے حضرت برادر مراد بخش را بحیث نسخه
ولایت قدیم بجانب بلخ مرخص فرمودند و بوان فوج مطلوب بود در حالت نخوبیه شنیدم کس از اهل کار و بیکار بهر سیدند حالا یک کس
بهاے و بوانی نگفت که بجا به کار روانی در راستی آراسته باشد میخواستم که یافته نمیشود و از نا یابی آدم کار آه آه ۱۳ رقعه اخرے
روزی بحضور اعلے حضرت مذکور شد که رونق خانه افزایش مال و آبادی محالات جاگیر سعد الله خان را عبد النبی و بوان خان
موصوف کرده خودش بجان و دل مصروف در امور سرکار والا است وقتے کنایتاً بخان مذکور فرمودند که ماشنیده ایم که سنگ پارس
دارید از نظر بگذرانید عرض نمود که فلانے را بصورت انسانی و صف زر افشانی دارم تبسم حضرت کلمهٔ الحمد بر زبان آورده فرمودند که باین
وصف ما شما را هم موصوف میدانم اورا بشما ارزانی داشتیم آدم هوشیار و دیانت دار خدا ترس آباد آن کار کمیاب خان مذکور آداب
تفصیلی بجا آورده تو کر خوب را بنوازش امتیاز بخشیدن و بدر ایکیفر عمل رسانیدن عدل ست انتظار جواب داریم رقعهٔ اخرے
طالبی از عالمی در حق خود فاتحه خیر خواست جواب داد که در بارهٔ ستمگاران اخ دعاے مظلومان خیر اثری ندارد رقعهٔ اخری در احمد آباد بسر
عرب در ویش را دیده الا البته باز برود و سلام این شرمنده عقبی و طالب دنیا را ابلاغ نمایند و خبر عواقب امور و سلامتی ایمان
از دل و جان مسئلت کند و بگو بندهٔ نزدیکی باجل و دوری از حسن عمل عمر انبنا فعل بیحاصل گذشت قدری که مانده نیز لایحصل سپرد قدم
حیات پیش سپرد و فکر نجات پس سر فرو انچه ما کردیم با خود هیچ ناینا نکرد ۲ در میان خانه گم کردیم صاحب خانه را رقعهٔ اخرے
اعلے حضرت از سعد الله خان مرحوم پرسیدند که اسباب خوشنودی خان و خیریت عاقبت چیست عرض کرد عدالت و سخاوت که
حضرت آفریدگار در ذات اقدس آفریده رقعهٔ اخری شخصے از راه کنایه بسعد الله خان مرحوم گفت که مردم متدین و فادار دیانت شعار در عرصه
روزگار کمتر اند شاید که بنظر شما در آمده باشند جواب داد که زمانه از آدم پر جوهر هیچگاه خالی نمیباشد صاحب خرد باید که دریابد و بآنها
بپردازد دد کار خود بسازد دو گوش بر اهل غرض در حق او نگذرد رقعهٔ اخری اعلے حضرت می فرمودند که مردم متدین آبرو طلب
و تصدی خوب ضنیمت اند هر کرا خدا بتعالی بهر تبلا علے فایز گرداند باید که تفحص آنها نماید و جوهر قابل را یگانه سازد و اگرچه بیگانه باشد
و از جاهل هیچ هنر هیچگاه نشنود هر چند که او خود را یگانه دارد رقعهٔ اخری ماجراے بے ادبی و نا هموارے بهر بد خو که از وقایع رکاب آنجالیجاه
مفصل بانکشاف گرایید بیت مولوی معنوی مصداق حال اوست بیت لطف حق با تو مواسا ها کند ۲ چونکه از حد بگذرد رسوا کند ۲
شتاب ساختن و از نظر دور انداختن او سمت وجوب داشت که بر حق مادر پیری نازد و قول سعدی نمیداند فرد منت منه که خدمت
سلطان همی کنم ۲ منت شمار ازو که بخدمت بداشت است ۲ بهر تقدیر ملک منان ایشان را بجوهر خرد و خلعت خلق خلق کرده
اگر این جرم بگفته ما بخشند خوب است مصرع که شرمنده گی کراهت گناهکاران اندر رقعهٔ اخرے روزی اعلے حضرت در خلوت
مدار اشکوه ارشاد نمودند که در حق امیران بادشاهی کج خلق و بدگمان نباشند و همه را شمول عواطف دانند و عرض غرض آنست

سخن سازان درحق این جماعت نشنوند که این حرف وقتی بکار خواهد آمد از بسکه دل میسوزد حرف ناگفتنی میگوید کم نفاق با مردم کار ضایع کار نیست **رقعهٔ اخری** روزی اعلی حضرت مسالم الشیخ را تشریف آوردند سعد الله خان و علیمردان خان موجب ملال خاطر اشرف بسته فسانه نمودند آنحضرت فرمودند که چندکس از ناظمان ملک و مال طعمهٔ اجل شدند و سرو دیگر بافروشکوه بالفعل منظر نمی آیند که زود متحمل چنان امر خطیر شوند باندیشه آنکه مبادا انتظام آن ملک ابتر شود خاطر متردد است قلیچ خان عرض نمود که رونق مهمات خلافت از ال بنیاد منحصر بهمین شخص اقدس اعلیست بالفعل نیکبان نوکران خانه غلام چنان تربیت شده اند که منصب والای بادشاهی و خدمات صعب بجهات سرافراز اند بمجرد استماع انحرف فرحت بمزاج اقدس پدید آمد و حکم شد که بملازمت بیارد تا سیر صورت و سیرت آنها کرده شود چه خوش باشد اگر کارهای خاطر خواه بتمشی گردد چنانچه بروقت بحضور پرنور آمده بعد تحصیل دولت ملازمت عرض جوهر انسانی و کاردانی داده هریک بعنایات و قدردانی خدیو آفاق منصب لایق بمرتبه اختصاص یافتند و آن حضرت خان مذکور را اکثر مشمول عواطف خاص فرموده یک هزاری ذات سوار اضافه داده فرمودند مصرع ای وقت تو خوش که وقت تو خوش کردی ✻ خان موصوف درجنب شکرانه پذیری عرض جود و تفضلات خداوند نعمت یکبار مصر باهل استحقاق بخش کرد **رقعهٔ اخری** سعید خان بهادر ظفر جنگ شخصی را از نظر اعلی حضرت گذرانید که سخن توفیق کلمات خیر درحق او نمود سعد الله خان نیز درحق او عرض کرد که خوشا حال سعید خان که چنین آدم پیشکش میکند و عرض خوش کرد و ارادتش سید بدبرزبان مبارک اعلی حضرت رفت که نوکر کماینبغی کار شاه پیش آوردن نوکر خوب کار شاه صاحبان رساله این نسبت برما گذارند که دبیر خوش تاریخ و تحریر و تقریر و حامل آباد ان کار و سپاهی قبیله دار بسیار میخواهم هرجاکه باشد بهر رسانند و از نظر اشرف بگذرانند سعد الله خان عرض نمود که آدم صنف درعصر اقدس هرعمل که میکنند آخر کار بمنصب و خود عطای خلعت فاخره میباید حکم شد که امتحان جوهر او کرده خلعت لایق تجویز نمایند سعید خان بهادر در کفارهٔ اینهمه حسن توفیق خدیو آفاق ده هزار روپیه بفقرا و صلحا و غیره تقسیم نمود **رقعهٔ اخری** روزی اعلی حضرت سعید خان و علیمردان خان را در خلوت بغرض اختصاص بخشیده فرمودند که رتق و فتق ملک و مال منحصر فهم و انصاف است نعوذ بالله اگر بادشاه بیجوهر هر رتبه خلافت رسد امر بی تدبیر و بی حسن را بروی کار آمد و اختلال کلی در نظم و نسق بلاد پدید آید و ویرانی ملک موید اگر دو شاهزاده شد شیر با بقرار صلحا صحبت داشته نیمه شب نماز پنجگانه را با دعا خواسته باشید که نیکبدام بدی ما بزبان نیارد و رتق و فتق امر شاهی بکاردان بعد ما گذرد پسران ما فرمان روا شوند بتوفیقات خیر موفق شوند و بعضی از اوقات اندیشه بخاطر راه میباید که مبین پور خلافت اگرچه اسباب شان و شوکت و سامان بجمل همه دارد نیک عهدی نیکوان و دوستدار ان و معتمدان مصر عه بابدان نیک بد بنیکان استند شجاع غیور حشمی وصفی ندارد و دمراد بخش مجهول الکیفیت باهل و شرب ساخته و ایم الخمر است مگر فلانی یعنی این عاطر فانی ذی عزم و مآل اندیش بنظر می آید اما عجب که متحمل امر خطیر ریاست تواند شد سعید خان این مصرع برخواند مصرع مرد آخربین همه ساله است ✻ آن حضرت فرمود که مصرع تا دوست کرا خواهد دید بیش بگو باشد **رقعهٔ اخری** گویند علیمردان خان و ابوسعید و میرزا قلیچ خان روزی چوکی سپاهیان را اول تواضع نمود و میکردند و وقت حاضری حاضری و هنگام طعام طعام و وقت رخصت خوشبو و پان میدادند و بمردم خانهٔ آنجماعه اقسام طعام میفرستادند و میگفتند که اهل و عیال اینها بر تنها خوری این فرقه کم همتی ما طعن نکنند و حسرت نخورند **رقعهٔ اخری** روزی نقیر سه حدیثی تو آورد که حضرت پیغامبر صلی الله علیه وسلم از حضرت جبرئیل علیه السلام پرسیدند که کدام عمل بهترین اعمال است گفت خدمت ملوک که نفع رسد در باب حاجت رسانند میخواهم که در خدمت باشم و قضای حاجت مسلمانان میکرده باشم فرمودیم که نقصان نیست

رقعهٔ دیگر موسومان را تجویز آنفرزندبخشی اول کردیم اگر از عمدهٔ یکبار هم خوب برآمد غنیمت است صورتش بدنیست و سیرتش
نمیدانم مصرع که ثبت نفس نگردد بسالها معلوم ۱۲ کلیه این است که هر کرا خدمتی باید فرمود مخفی متفحص احوالش باید بود که اخبار دنیا
در ابتدا بتقدیم حسن خدمت فریفته می نمایند و باز اغراض نفسانی را کار میفرمایند امراض بدنی را اطبا علاج توانند نمود اما مریضان
اغراض را مقلب القلوب دواکند رقعهٔ اخری آزو قایع نربد مفصل معروض بارگاه والا گردیده که امان الله بیگ داروغهٔ توپخانهٔ
آنفرزند ارجمند منتای شیطان همتای شقی همیار اشکست داده چهره باتمحانخود فاغار السلامت آورد فی الواقع تلاش وجان فشانی او
در قضایش سزاوار تحسین و آفرین است رعایتی که مناسب باشد نمایند و بحضور هم معروض دارند رقعهٔ اخری میر جلال الدین که ازان فرزند
جدا شده ظاهر ا همشیره زادهٔ همت خان مرحوم است که میر بخشی بود سیدالله کریم النسب است و صحیح الحسب جرا برآورند سپران شمشیر خان
چرا جدا شدند استفتا انهائی سببی نخواهد بود قدیمان را باندک حرف براندا ختن و از جدیدان توقع کار داشتن محض بیمعنی است تا آفتاب
لب بام و ایشان در چنین خیال بهر حال اگر بحضور اقدس بیایند و منصب بادشاهی اختیار نمایند مضایقه نداریم رقعهٔ اخرے از
دیگر بار مسموع میشود که در محالات جاگیر شما ظلم صریح بعمل می آید بچاره که بوانی نرسد و او رفع ظلم از سران نکند مظلمه در دیوان قضا بوا
می نویسند فرو تبرس از آه مظلومان که هنگام دعا کردن ۱۲ اجابت از در حق بهر استقبال می آید رقعهٔ دیگر روزی از خانسامان از
خوش فطرتی و همه دانی حرف خوبی عرض نمود که بیدیانتی مخصوص باخود بیست راستی را بخلاف و خلاف را بر است و انمودن هم عین
خیانت است خوش گشتیم و جمیع مقربان و البته خود قدغن فرمودیم که احوال هر کس را بی کم و کاست عرض کرده باشند و پاس قدر
و خویشی و آشنائی و بیگانگی منظور ندارند رقعهٔ اخرے ماجرای بی ادبی هدایت کیش بحیائی که بر مزار فایض الانوار شاه بنده نواز
گیسو در از خمر خورده رفت و حوصلهٔ خود را عرض داد مفصل از فرد سوانح نگار دریافت شد آن عالیجاه را بایستی که هرگاه آن نابکار باین حال
منکر در آن مقام رفته بود کسان خود تعین نموده میفرستادند که او را بسته بقتال کرده بیاورند بحضور میفرستادند ظاهر ا رعایت واقعه نگاری برین بنیاد و
از انجا که گذرید ۱۲ تعین نمودیم که آن بعین احوال گرد بیاورد تا کسان که بر روی کار آیند چنین نکنند ما را و چنین مقدمات رواداری هیچ یک
از فرزندان نیست تا بعنایت الله خان چه رسد و او هم خدا نخواسته مجوز و رواداران کاب چنین امور بست نیست نیست سلام الله
علیکم از یکم رقعهٔ اخرے پیری رسید و ضعف قوی شد قوت از اعضا رفت بیگانه آمدیم و بیگانه میرویم خبر از خود نداریم که چه کسیم و چه
کاره ایم نفسی که باقی است نیز سپرد و افسوس آن باقی نماند ملک داری و رعیت پروری از سن نیامده عمر عزیز بسفت رفت خداوند
در خانه داریم رو نشانی آن از چشم تاریک نمی بینم حیات پایدار نیست و از نفس رفته نشانی پدیدار نه و از استقبال توقع مقصود تپ مفارقت کرد
و پوست تهاگذاشت فرزند کام بخش اگر چه بچاپور رفت اما نزدیک است و آن عالیجاه ازان هم نزدیکتر عزیز القدر شاه عالم از هم
دورتر فرزند زاده محمد عظیم بحکم الله العظیم بهندوستان رسید لشکریان همه بیدست و پا و سراسیمه همچو من مضطرب که از خداوند خود جدا
گردیده در حالت اضطراب است و چون سیماب بیقرار نمی فهمند که صاحب نعمتی دارم هیچ با خود نیاوردیم تمرهٔ گناهان با خود می برم
نمیدانم که در چه عقوبت گرفتار خواهم شد هر چند بر الطاف و رحمت امید قوی است اما نظر بر افعال و اعمال خود تفکر نمیگذارد
چون از خود گذشتیم دیگری کجا ماند رقعهٔ اخرے حرف چند روز است محمد اعظم شاه عرض نموده که کس دشمن جانی بنده اند جمیل الدین
خان و امیر خان و منعم خان گفتم امیر خان مرد نیک ذات است و احوال منعم خان بر این مظلوم و مجهول بر مجهول شاید خان بهادر

جمیعه هم بد نباشد باری فکر سر و کار حقیقت خان بخشی است خود کرده اند از احوال خود چرا غافل اند موت قریب است الموت اقرب من شراک النعال فاقبامت قریب الله اقرب من حبل الورید فسر و گهی از دست و گاهی از دوش و گاهی زیر پا مانم ✻ بسرعت سیروی ای عمر متبرسم که وا مانم ✻ اگر نا سب دانند بعالیجاه دسپاریم و اگر کدورتی باشد صفا دهم تا در امانت باقی خیانت نکنند هرچه بخاطر رسد بر نگارند یا عرضداشت

رقعه دیگر بمصیبتی که اجر دارد مصیبت نتوان گفت تسلی نمیشود و از جاده مستقیمه عبودیت پا بیرون نگذارد اگرچه اختیاری نیست الحمد لله که رزم واقعه شاهزاده سلطان انبعاصی سر رشته مصابرت از دست ندادم و شاکی از دست حق فراموش کنندهٔ نعمای ماسبق نشده آثار فساد و آثار الیه راجعون لاحول ولا قوت الا بالله العلی العظیم **رقعهٔ دیگر** ابوالوفا دیروز حاضر بود که درویش ساده در آمد و چیزی برای عیال خواست و فقیر را بمدعا چه کار فقیر دل بریده و دگر بیان دریده می باید مردم فقیر فقیر میگویند و نمی دانند که فقیر چیست و چه معنی دارد **فرد** همان آئینه و هم است و این توطی پرستانش ✻ بنفس پرواز تقلید اند و میگویند الهی ✻ الهم بیناعین نومة الغافلین آمین آمین آمین **رقعه** همین پور خلافت یعنی بهادر شاه عریضه کند که اعلی حضرت فردوس آشیانی را اگر فتن ولایت بلخ و بدخشان و بخارا و خراسان و هرات ملک قدیم موروثی توجه بمقر طبوع نگردد افواج بادشاهی بانصوب فرستاده بود چنانچه اکثر اوقات هم فتح شده لیک بسبب کم حوصلگی مراجعت میکنند طالب حضور بوده باستمالت اکابر و اهالی آنها پیشتر ملک متصرفه تو و متعلقان تو دست رفت و محنت و رنج فراوان کشت آزار آنجاست که گفته اند از سپر ناخلف و خشتر بتر نظر بر همان بود و این فانی را هم این آرزو باقیست مصرع اگر پدر تنواند پسر تمام کند ✻ تدبیر شش خبر از نیست که نیر بصیرت را با فوج شایسته و سامان بایسته بانصوب بقصر سیم دیگر از چه آید باد وجود تاکید از حضور بی نور تند بار هم شما نگر فقید تا به این همه چه رسد ظاهرا کار ما از شما نیست عارف همچو پیر عارف است این نمودی بود خود آفتاب سر کوه است بدست آمد چه و نیامد چه فعا فکر خود کنید که در اینجا هم در پیشان چه و خواهید نمود و در انجا حضرت اعلی و حضرت تعالی لاحول ولا قوت الا بالله حسبی الله و کفی **رقعهٔ دیگر** شاه عالم عریضه کند که از نوشته سیفرض مرض ظاهر شد که چشن نوروزی امسال بطور مردم ایرانی غول بیابانی نمیکنند بتکلف کرده از ند عقبا باد خود بفضل الهی دست دارند این بدعت تبازگی از که آموخته اند ظاهرا آن عرب که خود را سید میگوید باید مصرع بد نام کنندهٔ نکو نامی چند ✻ تعلیم کرده باشد حتما حال بچه ها این ز اعیاد مجوس است و نزد کفار هند روز جلوس بکر ماجیت لعین و سبد ارتا ریخ من بعد تعمل باید و از این گونه بدعت هرگز نفضل نگراید و بر بطور جهالت کرده نشود **فرد** گفته گفته من شدم بسیار گو ✻ از شما یک تن نشد اسرار جو ✻ استغفر الله ربی من کل ذنب و اتوب الیه **رقعه اخری** فقیر یکه امروز روح الله خان آورده بود دیدیم بطور اجلاف است بشرطیکه اسلاف بر همین حرف بند میان عبد اللطیف مجدد سرهند الشریف یاد آمد که روزی بانبعاصی فرمودند شما فقرا ندیده باشید گفتم که مادنیا داران عرق عصیان اگر لحظه بدیدن فقرای صاحب کمال مشغول بحق شویم حالیه بکجا رسد گفتند نهی از برای این است که درویشان حال بر روش بزرگان ماضی نمانده اند چون ایشان را به بینند از آنها نیز بدظن شوند و این خوب نیست نعوذ بالله منه آن قدوه بالتعزیز بگوید که حکم شده است انتهاء و الیه الوجه الله العظیم و انتشا لا لامر به الکریم هر جا که باشد اختیار دارد و ضعف ارین بارا و خود را از ملاقات نیاز او و وظیفهٔ انچه مقرر شده خواهد رسید و منه الامداد و التائید و السلام **رقعهٔ** محمد معز الدین بهادر عریضه کند فرزند اینکه قاعده دان و مزاج شناس اند التماس اضافه برای وقایع نگاران و محله داران نمیکند انقدر زیاده چرا التماس نمودند بجاست اضافه دادیم لیک من بعد برای یکی ازین جماعت نخواهند نوشت بل اگر مناسب بشهد بگیری مقرر کنند که این وقایع نگار و وقایع نگار زمانه فهمیده شد ✻ صد حجاب ازدل بسوی دیده شد ✻ بفرزندزاده بهادر مینویسد که فتح ملک غازی و شکست او موجب مجرای شما است تحسین فرمودن باشد فوجداری

لکهی جنگل و دو هزار سوار و دو اسپه سه اسپه اضافه در جلدوی آن مرحمت گشته متعاقب فرمان مشتمل بر خلعت و اسپ و فیل و جواهر خواهد رسید باید که پیش از پیش بر ملک گیری و قلع و قمع مفسدان تاخته از هیچ دین کوتاهی ملوک ست توجه برگمارند و منتظر حکم دیگر نشینند سرکشان و متوقعه اضافه مثل نوکران فشوند که بافتاب بر سر بام ایم مصرع مرد آخر بین بهار ک بنده ایست ۱۲ العاقبت للاتقوی و الآخرة خیر و اتقی و السلام علی من التبع الهدی رقعه دیگر باهی مراتب بخشش هزاری ضابطه نیست که عنایت شود لیک چون المخلص بکرنک گردد نصرت خان عرض کرده و کار دست بسته از و بظهور آمد و ایم از همان باهی مرا تبها که از انجا آورده بکی بگیرد و شکرانه این عطیه عظمی که فوق الرتبه است بصدق دل بجا آرد و لعن شکر تم لازیدنکم رقعه دیگر نوشته معتمد خان رحمی نیست که خواه نخواه بر وفق باید کرد و بند و بست ازین چیز ها سر بر د اگر چه فانی خود هم میرود و هر حال چون او نیز از خود بیزار است مستقبی بد پوانی اکبر آباد آمده خبردار باشد و دست ناظم از امور دیوانی که دلیران ساسا ده و بدراز نموده کوتاه کند و دیوانی لاهور بدیگری تجویز نماید رقعه اخرے عتیق الله خان که حسب الالتماس آن فندوی بحال شده در روشنی بسیار است اول آنکه جمع بگذه زیاده آرد دوم آنکه بر کسی ظلم نشود و سوم آنکه حدود و نوهداری خود خان از قطاع الطریقان خالی و آرام بر کند که مسافرین و تجار دین بلا وسواس آمد و رفت کنند باید که اخبر اتب با او بر نگارد و اگر قبول آوردنی باشد سند حواله وکیل او کند و الا لا خلیفه ثانی امیر المومنین عمر رضی الله عنه در خلافت خود هر گز امیر ناچه میگیر د عهد نامه چنین چیز ها میگیرند یکی آنکه بر د رعایا نگاهدارد و تا مردم بے تکلیف آمده مطالبات خود با او رفع توانند کرد و دیگر آنکه اوقات خویش را مصروف کار خلق الله دارد سوم آنکه مرکوب اضافی نکند چهارم آنکه برای خود و عیال خود چیزی از بیت المال نگیرد و کسب کنند و از وجه حلال قوت نماید اگر بکبر سن یا عارضه نتواند بمشورت مومنین فقه یکدرم تا سکه درم بگیرد و زیاده ازین جایز نباشد و پنجم آنکه بمشورت معتمدین در تعمیل قضایا رعایت پیمایه داری و آشنائی ننماید و دیگر هم شروط بسیار در کتب معتبره مسطور اند ما کیر و ایشان مسلم بقدر طاقت خود بکوشیم اللهم اهدنا الصراط المستقیم و السلام علی اهل التکریم رقعه اخرے منعم خان وکیل شاه عالم بهادر که دیوانی سرکار ایشان هم یافته امروز بهای رخصت بیارد و تا اندواعیه ناصواب اکبر اتبکه باد بدا ایرانی غول بیابانی و رهبرات قریب قندهار مستقیم شده باشاره والی ایران طرفی نمیرود و انتظار قضیه نامرضیه میکشند فرموده آید ابیات نرفت از دلم قول آنکاسه گرد + که میگفت با کاسه پر خطر + ندانم که سنگ جفای سپهر + ترا شکند یا مرا بیشتر + و تدبیر پرسش غیر از منع نیست خود را نگاه داشتن با فوج بزرگ یعنی محمد معز الدین را در ملتان با سامان بسیار تا انفصال مقدمه یعنی بعد فتح این فانی صلح مضمون و راضی بتقسیم ملک نمیشد بطریق قضایا گفته شود که بسا نامداران صاحب داعیه با فر و فتن بهران اقبال دولت بحسرت گذاشته و عمر نیلجی داده اند یکی از دارا شکوه بوده اگر نصایح اعلے حضرت می شنید روز بد چه رامی دید حق بطرف او بود حرص آدمی را نمیگذارد که دمی چند با سایش برآرد و اللهم اجعل امت محمد را رحم امت محمد و فرع علی محمد صلی الله علیه وسلم و بعد الحمد فی الاولی و الآخرة و السلام رقعه محمد امین خان را نوبت بهم خواهد شد از قبول نشدن عرض امروزه دل گران نشود و راضی رضای ما باشد بهتر پایه خوبیهای ملازم راضی بودن از صاحب است در حال مال الحمد لله علی کل حال مصرع در خانه اگر کس است یک حرف بس است رقعه از نوشته عزیزی ظاهر شد که محمد عظیم کسان البطرف دراک چوکی در راه نشانده چه معنی دارد با آنکه افراد و قایع اکثر پیش او میرسد عجب که امقدمه بعرض نمیاندیشد و دماغ یاری نداده باشد چرا در مقدمه با دشاهی که نمونه بارگاه الهی است می آمد با و نهلیدند که بدعت خانگی را که از راه جنده بردارد و الا بر د اشته خواهد شد استغفر الله ربی من کل ذنب و اتوب الیه بیت بس کنم من زبرکان + این بس است + بانگ دو کردم اگر دو کس است +

رقعه اخری امیرخان امسال والی انجا بدیر فرستاد و اگر چیزها ضایع برآمد باو نویسند که زود ارسال داشته باشد اگرچه درکار نیست مصرع آنچه
در کار داریم اکثری در کار نیست رقعه دیگر امیرخان در گذشت اگرچه ما را هم بدگذشت مصرع تا نفس باقی است راه زنده گی بسته است
بدیوان دارالسلطنت لاهور که برادر دست راست احوال آن میرور رسیده دکه تمام که تغیر و تطیر و دامی و دری فروگذاشت نشود ضبط نماید و از خارج نیز
هرچه خیر گرفته دارا متبعه و حقه با میدو بیم هم استقصا نموده هرجا هرچه یابد در قید خود آرد و که این حق عباد است چه شخصی را که خلیفه بصلاح وقت
افساد رای رعایای فرون از حد شرع نماید حق مومنین پامال کرده است و را بام حیات او را بسا خاطرش این معصیت برخود گرفته بود بم اکنون چاره
دیگر پیرم فرو گفتگو بسیار شد خاموش شدم ۱۲ مسئله تسلیم کردم دوم رقعه نجان فیروز رنگ از سن نویسند فرو هرچه دل را افگار آن مینشست
مرد بود ۱۲ آخر از نیمه ری گردون با نهم ساختم ۱۲ بیجد الله قلب با مست مصرع کرد زمینی چو با منی پیش ست از احوال شما زودی خود
نشر اطلاع مبداده باشد نامه حملت صوری نیز دست دهد خاتمه الدعوات الله در اندیدم جای شما خالی است مصرع شاخ گل هر جا که روید هم
گل است ۱۲ فدوی زاده اخلاص پرور حسین قلیخان بهادر میگوید فان لم تغفر لنا و ترحمنا لنکونن من الخاسرین رقعه اخری
محمد خان را پانصدی اضافه مرحمت شده بخشی الملک حکم رساند رقعه دیگر سرپنج یعنی به پسر محمد خان دادیم بصاحب جمع جواهر خانه
ابلاغ حکم نماید که دو سه لقیمت مناسب آخر روز بنظر گذراند اگرچه معامله نیست سرپنج شخصیکه از جهار هزاری منصب کم داشته باشد عنایت شود اما
این طفل است هرچه و نخوشی او چنین عطا مضایقه ندارد اعلی حضرت بیم به پسر صادق خان بخشیده بودند وقتی که پسر تمیز رسید و بزرگ شد
پوشیدن آن نهی فرمودند رقعه دیگر حسن علی خان با فرزند زاده بر جمعدرگی نموده بی اجازت برخاسته آمد چنانچه شاهزاده گله او نوشته می
رسید کرد و جاگیر غیبت باید نمود نا دیگران را عبرت شود فرو کند تحمل بسیار مردار ایقدر ۱۲ کمان چون بکشیدن دید کباده شود ۱۲ عوذ باللہ من
نوشته و را نفسا من مسیات اعمالنا رقعه اخری نشانیکه فرزند ارجمند بآن اخلاص پیوند نوشته بود بمطالعه در آمد بر پشت نوشته آخر
دست بسیار رسید ارند نوشته اند محال نجویز نماید و جهت فصلی ایشان چیزی باید نوشت خبر خانه خود ندارد بچه طور خبر بسر بانته اند ع عمرش دراز باد که اسم
پیمبر است رقعه دیگر خصت فتح الله خان بکابل شاید که خوب باشد اول آنکه صاحب الرای دویس است دیگر جاگیر سپه دار دوم مغلوب الغضب
است بیاده گو روح الله خان همراه بود همچو سلوک میکرد و گویا که او متین است و باوجود آدمیت و مدارات او کم منصبی و قیمت خود و تاکید حضور و رکاب
نصب خان مذکور چان حرفهای تند و تلخ میگفت که او پیش مردم سبک میشد چنین عزیز نه هزاری شده و خطاب بهادری یافته بجای
خود است مرد و مثل بهادر شاه باخبر و هوشیار سیر باید و دیگر چه میکنند اگر خاطر از این امور جمع باشد چه مضایقه والا بودن او در رکاب
بسایش بر آمدن گله او المحال نوشته تا وقت خصت خان مسطور رسید انستم که صحبت این فضول بیاد شاهزاده برانخواهد آمد چکنم مارا بطور مانیگذارند در دوره
منصب خود بر ام میکنند باری پانصدی منصب فتح الله خان و سه صد تابینان کم باید کرد و سیاهه کمی بار طرفی خطاب بهادری بدفتر بخشی دوم
رسانند و بآن زیاده گو حسب الحکم نوشت که نمک حلالی همین معنی دارد که مرشد زاده را انیکس از خود آزرده کند و باینقاع نسبت و خود
محمد عظیم کسانی که وضع سفاهه رویان نیز رسم مردمان حال جان بناموس ده است همین پوره خلافت و دولی نعمت را سرگران نمایه بایستی باین وسیله
باری نداده بالتماس ایشان اضافه گرفت حالا اگر تلافی مافات کند خوب است و اول این ارشاد و رحق او بد بد و چاد شاهزاده چیز
درخواست کند رقعه دیگر که بزبان اقدس رفت با وجود سلامت نفس خان مذکور را چرا نا خوش کرد ند من در ایام شاهزاده کی با مر اهمچو سلوک
نکرده ایم که همه راضی بود ند در حضور و غیبت بخوش دلی تعریف و توصیف میکرد ند بل مبغضه با وصف اقتدار داراشکوه ترک رفاقت

او کرده ملازمت ما اختیار کرده بود ندو جمعی باشارت برادر نامهربان حرکات ناملایم و حرفهای بی ادبانه نموده و گفته بتازیانه اشعاص
متنبه شده از سر انصاف اقرار بصاحب حوصلگی ما کردند تا لقش سرداری و بهادری ما بر لوح خاطر اشرف اعلی حضرت مرتسم گردید و بود
دست بسته بزور بازوی این نحیف و ضعیف صورت بسته شما مثل فتح الله خان را نجیده خاطر گردید همچو سپاهی جگردار همه کاره را که بکار عمده شما می آید
و نیاز مند دل شکسته گردید اگر در برابر گذشته دلجوئی کنند بهتر است و باصلاح کار مفید تر بیت تضیع کمت بشنود و بهانه نگیرد که هر چه
مشفق بگوید ت پذیر بد پیشه بهر چه رضا و السلام علی من اتبع الهدی رقعه اخرے عنایت الله خان زبانی محمد اخلاص عرض نمود که
همین پور خلافت مفوض اند و طلب سپاه بسیار گردیده جائیکه اینقدر مناصب و مواجب بملاحظه لیاقت مردم شود امیمه انعامات را
بیجا بظهور آمد چرا نباشد حافظ قرآن اند و فاضل چهل حدیث و لا بتدبیر یا دندارند و تفسیر این لکر کاهی سهواً هم نمیخواهند فسر و چشم باز و گوش باز و این آ
خیره ام در چشم بندی خدا رقعه دیگر سید ابو الوفا عرض کرد که اسباب جانماز خانه مستعمل و فرسوده شده و دیگر کارخانجات تبار
و همین کارخانه تیار و اشتتی مندرس شود از مسلمانی بعید است جنمان سامان زود حکم برسانند که هر چه در کار باشد باظهار دروغه سر
نماید مصرع حیف صد حیف که ما در چمن روزگار رشیم رقعه اخرے فقیر شنیده بهره از علم ندارد و زاهد خشک معلوم میشود شاید آن
برپا باشد اکثر افعال و اقوال او که یکی از آنها رد فتوح است خلاف شرع اول اینکه حمایه این بیت المالی است هر چه بکسی دهد
حلالست و اگر محصول چندروزه که بفتوای علمای ملت و مشورت امرا و شریک ملک دولت برای خود اختیار نموده مرآن را صرف
قرار داده مروت کند نیز حلال خاصه بدرویش بی پروبال چطور حرام توان گفت و همش بپرسید اگر معقول گوید عرض نماید تا این مغالطه
نفس معقول کند والا همچو بدعتیها نرا که از خود چیزی تراشیده نسبت بشرع و مذهب متنبه باید کرد و سلطان محمود غفرله سنت مذهبان
و مبتدعان را در مجلس راه نمیداد بل در ولایت خود جا نمیداد و تا دیگران آثار البصورت تقریر دیده گمراه نشوند اللهم اهدنا الصر
المستقیم رقعه اخرے همین پور خلافت میل بودن دار السلطنت ظاهر مینماید و دلم رفتن ایشان بقندهار میخواهد باید دید از
بیان مصرع تا دوست کرا خواهد و میلش بکه باشد رقعه دیگر از منعم خان انیکار زود سرانجام نشد و چنانچه باید از عمده است
برنیاید ناکرده کار است و بیهوده گفتار تعلیم باید کرد و تکمی مراتب منتبه نمود اگرچه همین خود تربیت ظالم مصرع ببرم و سرکشته و گمراه
رقعه دیگر این عریضه بعرض رسید که همین پور خلافت با وجود بی زری مردم بیش علوفه نوکر میگیرند ظاهر اقصد قندهار دارد انشاء
خوب است خدا بهتر از همین همت و داد و دهش التماس آمدن دار السلطنت نموده چه چیز است پانصدی تا صد
کم باید کرد و این همه وسعت کس را اهم شیم نمانی نمود ایشان را مضمون آیه کریمه یتخذ الذین اتخذوا من دون الله اولیاء کمثل العنکبوت
باید نوشت مع اهذا است همه نسادباتی رقعه اخرے از نصرخان در لاهور هنگامه برپا کرده است و مردم آنشهر را بجان آو
مگر سر عافیت او بدر برد آمده است یا ملک جمله و بره مراتب اورا از بخشی نویسانیده مطلبد و آخر روز یا فردا لعرض رساند تا کی
فرموده شود و تا باین تتبعه بوش این همه چیش نرود آید شر و باد + نوخاست فرش عزا نرا بچوب دست + بیرون نمیشد چون قدم از کجروی براه رقعه
زبردست خان سپاهی است و در کار بادشاهی به از سپهر در دار السلطنت خوب عمل کرده و اکثر نفسدان آن شهر و نواح را تنبیه کرده حسب
آفرین بجان مذکور بر نگارد و خلعت مهربانی برای او علمه کند مصرع که مزدور خوشدل کند کار بیش + از اوائل این ملک
دکن در ظلم و فرمان روان دهلی بود همینان تغلب از دست آنها برآورده بود ند ایشان را اهلاک و مستهلک لذات نفسانی مشغول

با مور دلی دیده فرصت از دست ندارد تخت و تخت بر جای خود ساختند و هر چه کرده بودند مکافات آن از پیشگاه عدالت منتقم حقیقی یافته اند یعنی همان
بیوفائی و نمک حرامی بوی نعمتان نموده بودند از نوکران خود دیدند مصرع دریاب کنون که دولت هست بدست بدستور خان را که به تسخیر
برنالا مامور شده حسب الحکم در باب تسخیر کردن او باید نوشت و تاکید زیاده در فتن سنجان مذکور بر سرش در جهان وقت که آن سرمست باده غرور
نخابر نزاع بقوم ترکی جریده مکمل رفته زوری ترمیم نموده غالب که بر زود دست یابد و آن بی راه و رسم آزار را پاینده مکافات کند استغفر الله
او چه میکنند و بجزای کردار میرساند اتمم بگیرد و ن کید آداکید کیده افضل الکافرین اهلم روزیدار قعهٔ اخرے سنجانه محمد اعظم شاه کام کش
معامله نافهم را باید برد و استعداد نموده با هم صفادادو مصرع و نیا متاعیست که ارزد بهم راعی ۵ مخلص خان بیمار است آن مخلص را مرا
عیادت آن مخلص باید رفت و از ما نیز احوال پرسند امیر مردم غنیمت است و سلیقه عرض کرا علی حضرت را بسیار خوش مے آید جای آن است که
دیانت و فدویت چنانچه باید و آوخدا شفا دهاد و پرسش امروز نیامده کجا است و چه کار است بطور او را باید گذاشت و تربیت باید کرد و چند
سپار و هم حفظ نموده نشود که فراموش کند قعهٔ اخرے الحمد الله چیخی فتحشد و رانای مردود گرفتن او را چندان کار نبود اما از اغماض
گذشته علاوان از دست رفت و چندی دگان سرد شمنی شان کرم ماندران الذین اتحدوا لاجل سینا لهم غضب من ربهم و ذلة فی الحیوة الدنیا و
گزلک نجری افقهترین دنیا را بخورید پیش از آنکه شما را بخورد قعهٔ اخرے اعلی حضرت را و طراوت باغ حیات بخشش و دیگر اماکن واقع در تصاف
از آرامگی انجار و پرورش اشجار و صفائی آبگینه و حیاض و ترتیب نهالان و انهار توجه مفرط بود و تا ایام اقامت دار الخلافت این مسافر فقیر
برانها نظر مینمود اگر محمد یار خان همیشه خود رفته در تربیت و خورمی آن میکوشید بوده است چه بهتر و الا حالا باید یکبار سر روز خود رفته کما ینبغی ترمیم و تصفیه یابد
باشد و جمیع کیفیات کم و بیش معروض دار و د و تفصیل باغات و عمارات قلعه مبارک صاحب آباد و هزار آباد و نور باری و سنر نباری که تعلق بهمشیره
عزیز القدر دارد و تعمیر و تقید انهار و اشجار از وقت بیرون آمدن این رقمی و تا حال بر نگارد ذیل نقشه بقرب تا حقایق باحسن وجوه معلوم شود و زنها
در صورت شکست و ریخت آنها داده آید افسوس تعمیر خانه دل نکردیم و همچو اطفال بلهو و لعب و خیال باختیم رباعی افسوس که عمر رفت و هوسیارے
نیست ۵ در دا که امید خویشتن داری نیست ۵ گفتم که چو بیدار شوم روز شود ۵ بیهات که روز رفت و بیداری نیست قعهٔ دیگر قید بدهے
خلاف شرع است آنها را از دست این پای بند نفس رهائی داد و قاضی القضات رجوع کرد و تا موافق شریعت غرا تحصیل و هر وجیه بر
کسی نرود الحمد الله که قاضی ما هم متدین است و صالح و متقی چشم بر این دان ندارد و در انفصال حق و حساب بمنظور میدارد و ارضوبحکم القضای القاضی
قعهٔ اخرے شجاعت خان در گذشت انا لله و انا الیه راجعون آدم کاردان بود در گجرات عمل داشت صوبداری آن ملک تجویز باید کرد
و دو سه کس دیگر بجای خود مقرر کرده عرض باید نمود و عالیجاه هم رغبت دارند اگر با شاهزاده گے را کار نفرماید به از دیگران سر انجام تواند نمود التوفیق
من الود و در قعهٔ اخرے در باب دنیا داری تحقیق و حق از دلاور خان چه معنی دارد و از انجا است که گفته اند قاضی تحقیقات مدقق و
متعصب باید کرد تا بیک قرار داد انکار مدعی تمام کند و در انفصال قضایا اصلا کوتاهی نرود و اعتبا بجنبه غالب و منظور ندارد و از این قسم مردم
پیشتر کم بودند و در این وقت که ایمان ضعیف و شیطان قویست خود کجا نقل غربی که از زبان ایرانی راست گوشنیده بودیم نوشته
می آید روزی در اصفهان یکی از باطل مذهبان بحضور سنی پاک اعتقاد در جناب حضرت خلفای راشدین حرفی مناسب حال خود گفت
انغیرت حمیت اسلام بغضب آمده خنجری بجلقوم او زد و او را بآب خنجر بیباک از نجاست پاک نمود عریضه از حاضران برجاست آخر او را گرفته
پیش شاه عباس آوردند شاه اول لتقاضی و بعد از ان بصدر سپرد و در باب تعجیل مهمات بسیار نمود چون قتل بروثابت شد اشاره بقصاص

چیخی بده

رفت یکی از بزرگان حقی سیرت شفیع شد و شفاعت قبول نیفتاد و آن بیچاره بچنگ ایستاد بفضل الٰہی بر فوج باطل گوش غالب آمده و هنگام شب
از شهر بدر رفته بمحمد خان والی روم پیوست و در آنجا مکرم و مرشد هر کسیکه حق میکند بلکه همه جا معزز است و حق یار و او است فقره
این سعادت بزور بازو نیست ✻ تا نبخشد خدای نبخشنده رقعه دیگر برائے دیوانی برهان پور شخصی با مانت مطلوب است الا هم فلانم
رقعه اخرے مکرم خان در چه کار است با وجود اشتیاق زیارت حرمین شریفین توقف از چه راه اولی از این امر چیست فقره فرض حج زیارت
گردون خانه بود و حج رب البیت مردانه بود ✻ اللهم ارزقنا خیر آرد رقعه اخرے عبد الرحیم خان رحلت کرد و بندار و متقی بود و از خبر
هم بهره تمام داشت روزی در حضور ایستاده بود و خنجر ولایتی در کمر داشت خوشم آمد گفتم که این خنجر طرح است در جواب عرض کرد که نام
این به از طرح است پرسیدم چیست گفت رافضی کشش گفتم در سرکار والا هم بود سه همون طرح و نام تیار ساز ندارد کمر برآورده نذر کرد و عرض
نمود تا که آهنسا تیار شود و این تیار مخقر در سرکار اشرف باشد و رفته آداب بجا آورد احوال پسران او معروض دارد و بعنایت اندختان
بگوید تا بقدر هر یک رعایت کرده شود رقعه دیگر خانجهان در گذشت انا لله و انا الیه راجعون سبحانه آدمی چه قدر غافلست و نفس
تا کجا غالب قدرین ایام صوبداری دکن هیچو است و بچه دل کرمی آرزوی آن میکرد آدمی کار نفس بدتر ازین است ابیات کشتن او
کار عقل و هوش نیست ✻ شیر باطن سخره خرگوش نیست ✻ عالمی را لقمه گیرد دود در کشید ✻ معده اش نعره زنان هل من مزید ✻ قوت از حق
خواهم و توفیق لاف ✻ تا بسوزن بر کنم این کوه قاف ✻ او تعالی کرامت کند و ازین روزبهای بخشد بحرمت محمد و آل محمد رقعه اخرے
از عریضه واضح شد که بیماریت بسزا رسید الحمد لله علی ذلک هزاری ذات بسزا سوار و تابینان اضافه باید داد و خلعت و شمشیر و اسپ
و فیل ارسال باید کرد و برائے همراهیان اضافه تجویز نمود و آورد ازین شمرده مسرور ساخت و وکیل را هم اگر رعایت لازم باشد باید
کرد نعم المولی و نعم الوکیل رقعه دیگر از عریضه فرزندزاده عظیم ظاهر شد که همین پوچ خلافت بسی ازان نور چشم آزرده شده اند عجب که
از همچو پسر رشید رنجیده خاطر شوند حسب الحکم دلنیاب بایشان باید نوشت و زاده عفو انام که فی الواقع نیت عرضداشت نمود العذر
عند الکریم مقبول رقعه اخرے فرزندزاده های سعادت مند از مرخصت شده اند اگر بخانه عالیجاه هم بروند و رخصت شوند بهتر است
فقره سبحان الذی ادب کن خصم سرکش را که خاکستر ✻ بنرمی زیر دست خویش گرداند آتش را ✻ این همواره سرگاه که از جناب اعلی حضرت طلب
شده طرفی راهی میشد بخانه برادر بزرگ میرفت و هر قدر که ایشان میگویند از جانب انکسار بحضور میرسید اگرچه در آنوقت
انیوضع خوش نمی آمد اما الحال خوب فهمیده و نوازش حق سبحانه تعالی بالطفیل همون و بدر رقعه اخرے مرحمت خان امروز بسیار
لباس فاخره پوشیده بحضور آمده بود و در اثنا جامه آنقدر در از میدانست که پا بنظر نمی آمد بحضور خان فرمودیم که از دامن آن کوته عقل دوگره
دور کند امروز الفت با لباس نشاید که خوب نباشد رنگ و بوی زیب زنان باشد زرد و سرخی هم گویند که آنچه در حضور دستور دامن شده
همین قدر مقرر کنند والا قدم در غسلخانه نگذارد و حرفهای دیگر نیز موافق مقام بطریق موعظه بگوش او بخواهند رقعه اخرے ماکه بان نمیخوریم این کارخانه
همرنگ دیگر پیدا کرده آبدار خانه هم باب و تاب نیست هوشیاری و خبرسی دارد نکته مقتضی آن است که همه جا همه وقت کارخانجات
عمده خود بتوزک و آراستن دارد تا وقت کار مجرای او شود و در است مزاج و پاکیزگی طبعش بر ما ظاهر گردد و هم مردم شناسش دیده
و دولت خداداد معلوم نمایند تنبیهات دعوی فقر و انیمه تنبیهات حقا بجناب ما السراب و رب الارباب رقعه اخرے
سوانح او چین شب از نظر گذشت وزیر خان دیوان شما بعالم بالا رفت جوهر انسانی و کاردانی داشت حالا میرزا نیا هر آینه استحقاق

دیوانی دار و باید داد الا میر عبد الوهاب نبیرهٔ مخفی است که بدیست محمد علیخان خانسامان و دیوان سیجا پور و پیری و صد عیب با
فرط فطنت حسن دیانت و جوهر انسانیم رقعهٔ اخرے آنقدوی مدار المهام حسب الحکم قضا امضا الفقیر نذر علی العباد قلمی نماید که از نوشتهٔ
نیکنام خان بعرض رسید شما بر سر سپاهیان دیوان قدیم خود را برآورند فهم و ذکای رسا دارید مختار باید حالا با فضایل خان و میر هادی نمونه نما
عنایت الله خان را واسطهٔ المطالب ایشان کردیم پیاده باشند که گو کلناش و جین نظامت و کن و روح الله خان هنگام صوبداری
حیدر آباد و مصدر بعضی اوده های نامناسب شده بودند مصلحت چندی معاتب داشتم آخر نظر بر قدم خدمت با آنها ساختم از زبان اعلے حضرت شنیده ام
که عرش آستانی اکبر باد شاه روزی بفرمود که اوتور بل برائے تقریر و تطهیر امور ملک و مال شعور تمند دارد و آنا غرور ش خویش نمی آید ابو الفضل با او بد بود
شکایت گونه عرض نمود جواب یافت که نوا خته را نمیتوان انداخت کند با تو دم کار چار ناچار باید ساخت **شعر** خدا ای را راست مسلم بزرگی و الطاف
که جرم بندوتان بر قرار میدارد ۱۲ خان جهان چه ادا ها با نکرد اما نظر بر حقوق دیرینه او چشم می پوشیدم که گفته اند متلف حق نباید بود قدیمی اگر
شد مرین و با اخلاص مثل علائیه است و اگر این هر دو صفت ندارد و کار نباید داد و از ارزان تر نفقه محروم نباید ساخت انبوقت هر چه بخاطر آمد گفتم معذور دارید
رقعهٔ اخرے سید هدایت الله خان زرین رقم بگوید که ابیات در بیاضی که دشا نهزاده کامبخش مرحمت میشود بخط خود نبویسد **قطعه** تمت
بود دست خویش و خصم سر خویش ۱۲ بمن خود زده ام چه نالم از دشمن خویش ۱۲ کس دشمن من نیست غم دشمن خویش ۱۲ ای دای من و دست من و دامن خویش
رقعهٔ اخرے گرشته اند دست داون کشتن غربا است دیده و دانسته از عهده باز پرس آخرت بر آمدن مشکل جاگیر نباید داد **مصرع** داد و اداز دست
غفلت داد و داد چه سفارش کو قوال برائے بحالداشتن او بسیاقه نوشته بود در شک افتادم مثل مشهور که چون سخن گفته آید قبول کردم چون بسیاقه نمود
قسم خورد و یقین دانستم که در وغ است ترجمه پایه بلند آید بزرگان حکمت و سعدیت دران ودیعت نهاده است قدرت او ست دیده باید که بیند دانا
دار العدالت داور حقیقی هیچ دولت بسر پری نمیشود و هیچکس از آسمان غرت بزمین نمی افتد بادام که خوی بنگ گذاشته سالک راه انحراف
نگردد ندیده است کسی خانه فریبنده تر از دنیا و طالب جویندهٔ تر از مرگ و غافل عجب تر از آدمی **بیت** پرتو عمر چراغی است که در بزم وجود ۱۲
به نسیم خزد بر هزدن خاموش است ۱۲ اگرچه دنیا امروز و واقع است اما خود حکایت خواهد شد غافل آینده و اشده و اندوشده را فراموش
آینده را روی در شد نیست و شده را روی در رفتن **شعر** فرصت ار کف رفت دل کاری نکرد افسوس عمر به بکار دان بگذشت و من در خواب
ماندم وای من بدو از اشکوه با سعد الله خان خوب نبود سخن بدر کوتاه سر ساندن بروزے گفت شکر نعمت بندگان اعلے حضرت بر شما بسیار است
از کجا بگجرات سایه خان بدرگاه حاضر جواب بود گفت الحق چنین است اما اول حسن مدعا میشد الحال در دربار اعلے حضرت فرمودند فهم من فهم
رقعهٔ اخرے از عرائض شمیان معروض رسید که در محاصره قلعه چنجی بر ذوالفقار خان غنیم لشکر جرار آورد و رسد نمیرسید اگر کومک برسد کارش
از شدت با سانی بر سد بنام عمدة الملک فرمان و یگر با خطاص زینت ترتیب یافت که ایشان خود را عاشق پیشه میگویند حالا بدو عرصه
تنگست دارد و در رسیدن تراخی و تساهل چرا دارید **بیت** ملک الموت شاه به مقتے ام ۱۲ من یکی پیر زال مجتے ام ۱۲ مدعی شدن دو
دعوی صادق بر آمدن دیگر چون بجائی گفته بودند که جا کاری بسته اگر ما مور شدیم خواهند دید که ترکیب چه می باشد **مصرع** دیگر بخود مناز که
ترکی تمام شد رقعه دیگر فرزندار جمند فیروز مند قلعه بر کنند و لول کند از شقیای ضلالت پیوند گرفت الحمد لله کار های آن نور الابصار
سزاوار تحسین و آفرین بسیار است و شمشیر خان هم مدبر و دستی کار خوب از آدم کار آید بر کند و شمشیر کند موسوم کردیم یکے را گرفتن و دیگر را
دعوی کردن حاصله عرض بیت المال عالمگیر است **بیت** کانکه چشم حریصان پر شد ۱۲ تا صدف قانع نشد پر در نشد ۱۲

رقعه فرزند زاده سعید در عرضداشت قلمی کرده که این قلعه باقبال لازال ابدالاتصال فتح شد بموجب مدکه در پیش جناب کبریائی بیهمال این سریع الزوال راچه دخل ومجال انیمه از مآثر افضال آن منفضل برکمال شده ومیشود غم نوالد رقعه اخرے بشاهزاده محمد بیدار بخت قلمی نماید که ولداری خان عالم نمودن بالفاظ متین ازین مستحسن افتاد اگر من چنین مے باید کلام الملوک ملوک الکلام وفعل الملوک ملوک الافعال عبارت ازین است ونوکران بزدل وبیکار جان سپید هند جانفشانی وتلاش خان زمان مدرس لایق فراوان تحسین آفرین است وپسرش هم بوقت کار بر اعتماد خود می افزاید چون از خارج پریشانی او معروض کردند فرمودند فیل مصداق این بیست سی هزار روپیه مساعده سپید هم ودر معاوضه جاگیر کم حاصل مضایقه نمیکنم اگر آن نور الابصار هم نظر برانیکه با ایشان بسیار دویده بقدر پانزده بیست هزار روپیه نقدر عایت کنند حق پرورست ودر جلد وی حسن تردد آن کامگار انچه مانی الضمیر است انشاء الله تعالے در اسرع الزمان سر بظهور انجلا خواهد کشید خدا بر توفیقات شما بیفزاید مصرع کار ما با کارفرما تاب وتابی سپید هد رقعه اخرے افتخار خان در ایام خدمت خانسامانی از خوش فطرتی وهمه دانی روزے حرف خوب عرض کرد که هرگاه کسی بوسیله حسن وشعور منظور نظر بادشاهی میشود اهل حسد در اندختن آن وبدنام ساختن او بقدر وسع میکوشند باخودش باغراض از رتبه می افتد بهر دو تقدیر ارباب کار والا اعتبار را سراسان وزبان والحفیظ گویان باید بود رقعه دیگر غلام محی الدین بدرویشی متهم گردیده در لشکر عالیجاه دکانی برچیده برآورد نش ضرور است فرد واین نمونه واینها صورت اند بکشته نان اند ومردود شهوت اند جهال مستدل مزاج مختال اقوال مطل دارند رقعه بهین پور خلافت اجاره داون جاگیر خود نوکران بادشاهی پیش منصب چه معنی دارد مصرع گفته گفته من شدم بسیار گو جاهلان اگر عذر نا مسموع جعل کنند شاید انکرم ولا کرمین کرم کند آنا عالمیان را چه گذر بسیت لکن ازبادب دور میگویم که مار اوراحقاق حق ورفع تعدی رویدهد هیچکس از فرزندان نیست بمجد اعظم زود برگردد که این سودا سے خام که عبارت ازجنون محض است اندکه اخذ کرده اند نه حد شما دارد ونه حد شما شکر الهی بکنند که صوبه عمده سیر حاصل یافته اند که همه چیز از ان فراوان است فرد ماخود نخوریم وندهیم وندهیم + آنکس که خورد وندهد فرد شما رسم وآئین سلطنت نیست ظن نمایب ایشان از بکت واهمال عبد الله خان تعاقب سگ بچه بے نام ونشان اطلاع یافته باشند اگر از کمر کمتر زود تر بدساخت خان زمان وشیخ نظام در گرفتن سنبهاجیان تلاش کرده بودند واین حق ناشناس وخدا ناترس چنین عرض شجاعت دارد فرد بد باتو نکرد هر که بدکرد + آن بد تو بدان بجای خود کرد + خدا عادل است که در سکافات آن کفران نعمت روزے ندروی غم خواهد بود فرد پند اشت ستمگر که جفا بر ما کرد + بر گردن او بماند وبر ما بگذشت + رقعه اخرے آن فرزند کامگار یقین که جاسوسان متواتر فرستاده باشد اخبار آن آوارهٔ کوی او بارزو دلطلبد وبنویسد که کجا رفته تا نظر بران بران فکرے که توانم بکنیم تبر از کمان جسته ووقت از دست رفته چه باید کرد بیدماغی که از ورود این مقدمه دل مارا گرفته نمی توانم نگاشت ابیات گفت عیسی را یکی هوشیار سر + چیست در هستی ز جمله صعب تر + گفت آنجا صعب تر خشم خدا + تا از و دوزخ همی لرزد چو ما + گفت از خشم خدا چه دهد امان + گفت ترک خشم خویش اندر جهان رقعه اخرے فرزند عالیجاه طلبی که در سرکار والا دارند التماس پرگنه پالوهی کردند همه طلب ایشان اگر خواهد ماند چه مضایقه در حساب مطالبه ونقدی قیمت جواهر وغیره محسوب خواهد شد سودا سے سود اگر این نیست اعلے حضرت زیاده بهمارم حصه از جاگیر بادشاهزاده وامرا موقوف سپید اشتند در نیمه حصه همه ضابطه بضابطه شد رقعه اخرے خان فیروز جنگ یکدیگر سن بخواستم که برائے عیادت آند وانخواه بیایم اما بچه رو وکدام نظر مشاهده نمایم لهذا

سیادت خان را نیابا فرستادم تا چشم ما بیند و اظهار بافی انضمیر کند از سبوهٔ فورش که انجا بهم میرسد انگور است اگنا اطبای یونانی جهت آن
عمده مخلصان مزاجدان مضر میگویند تا هم برخود ناگوار کردیم انشاء الله تعالی و تقدش بعد صحت کامل و شفای عاجل بکجا میخوریم فرمود بار ب این
آرزوی من چه خوش است + تو بدین آرزو مرا برسان + بالجمله چون عالمگیر بهار شد شاهزاده محمد اعظم شاه بیستم ذیقعده بصوبه دارے
مالوه دستوری یافته بود حالت بادشاه را از بیماری سقیم دیده نظر بر نفاد اشته سیزدهم ذیقعده بوقت صبح جمعه عالمگیر در گذشت اعظم شاه
هنگام شام آنروز منقده کرده ایلغار نموده باحمد نگر رسید و عالمگیر را تجهیز و تکفین نمود و محمد کام بخش خبر رحلت عالمگیر شنیده از بیجاپور سرکش گردیده
ایلغار نموده به بیجاپور رسید چه عالمگیر قبل از رحلت چند ساعت وصیت کرده بود که بادشاهزادگان بدین نوع عمل نمایند و وصیت عالمگیر و فوت او مخفی گزیرد
شاهزاده شاه عالم بهادر شاه از کابل تا نزدیکی اکبر آباد و شاهزاده محمد اعظم شاه از اکبر آباد تا دریای نربدا که در دکن مشهور است و شاهزاده
محمد کام بخش در بیجاپور کامرانی نمایند و فتنه و نزاع فیمابین نجویند بالجمله محمد اعظم شاه بعد تجهیز و تکفین علیین مکانی یعنی عالمگیر و ششم و پنجم عید الفطر
روز سه شنبه بر تخت سلطنت جلوس نمود و هر یک پسران و امیران خویش را باضافه منصب و خطاب سرافراز ساخت چون بدست چیزے
نداشت بشیرین زبانی و چاپلوسی اجرے کار میخواست و بر ملازمان پادشاهی چندان اعتماد نداشت و کم کسی را از مساعده و انعام
بهره ور گردانید و برادران را بکنخفت و سبکی عقل یاد نمود و در شجاعت و دلاوری هم ترازوی خویش نمیدید توپهای کلان و خورد را در
احمد نگر گذاشت و با تمام بهیر و بنگاه روانه هندوستان گشت و میگفت که جنگ توپخانه بازی کودکان است سوائے شمشیر بحربه دیگر
دست نباید برد و همین بابن چوبدستی سر کنجی بنگ شاهی مدار بانه الف آلهی که در دست دارم انگاه پروا ری یعنی بهادر شاه را میزنم
امرائے دکنی مثل سرافراز خان و رائے کانهو وغیره از اعظم شاه جدا شده بکام بخش پیوستند و برخی مثل اندر سنگه راٹهور وغیره راه
وطن خود باگرفتند و بعضی فرار شده دست بتاراج ملک دراز کردند بالجمله شاهزاده بیدار بخت ابن اعظم شاه از احمد آباد گجرات آمده بود
مقدمه فوج اعظم شاه شده در ملایجه شش کروه از تر در رسید و شاهزاده عظیم الشان ابن بهادر شاه که حسب الحکم و طلب عالمگیر بادشاه
از بنگاله روانه حضور شده بسیر خود فرمان سپرد و آنجا گذاشته در اثنای خبر رحلت عالمگیر شنیده امواج اکثر قریب هفتاد هزار سوار فراهم آورده
بباکبر آباد رسید و مختار خان ناظم آنجا را که دختر ش در حباله نکاح بیدار بخت بود با فتخار خان پسرش نظر بند کرد و خانه اش را ضبط نمود
تو قلعه اکبر اباد را محاصره نمود با فتخان قلعه از متحصن شد و گفت که بهادر شاه از کابل و همین شب اعظم شاه از دکن می آیند هر کسکه بسلطنت
مستقل خواهد شد قلعه او را باشد فوج عظیم الشان دست از محاصره قلعه باز داشتند اعظم شاه ذوالفقار خان و خان زمان خان
عالم دکنی و راجه ولیپ راو سنگه بوندیله و راجه چترسال وغیره پانزده امرا را با جمعیت هفت هزار سوار در مقدمه پیش بیدار بخت
گسیل داشت و راجه ساهو ابن سنبها ابن سیواکه در عهد عالمگیر نظر بند و باز حواله نصرت جنگ شده بود صریح رخصت داد ن او را
صلاح ندیدند باشارهٔ اعظم شاه از نزدیکی دوراهه با چندے مردم از نقابی خویش فرار نموده راه ملک دکن گرفته پیشه غارتگرے
گرفت و جمعی فراوان بهمرسانیده بیرون شهر اورنگ آباد بریوره جات دست تعدی دراز کرد و ذوالفقار خان به بیدار بخت
و اعظم شاه بکوچهای متواتر بسرعت رسید و گوپال قانوگوی انجا را که غروری داشت بقتل رسانید در لشکر بیدار بخت
غلبه رسیده بود از حرارت هوا و باستان ولے آبی یک پکهال نرگاو پر از آب بعوض بکل ولای بمبلغ بازده روپیه بدشواری
بدست می آمد گرانی غله علاوه بران عظیم الشان از اکبر آباد محتشم خان را جهت انسداد گذرهای چنبل تعین نمود و او در دهولپور

رسیده گذر گداوگور کمیدرود ساخت بیدار بخت در گوالیار رسیده بهیر و سکاه را در آنجا گذاشته بهر بهری زمینداران از گذر نشاد رخ بدریای چنبل را پایاب عبور نمود و حشمتخان شبانه شب گرسخته باکبرآباد پیش عظیم الشان رفت و بیدار بخت در دهولپور رسیده انتظار اعظم شاه در خلال انجوال بگوالیار رسیده بهیر و سکاه با بیگمها صاحبه و مردم محال و امیرالامرا اسدخان را در آنجا گذاشته روانه پیشتر شد چنبل را عبور نمود بیدار بخت و ذوالفقارخان بخدمت پیوستند هرگاه بخبر رحلت عالمگیر در پشاور در بیست و نهم دیجه بهادرشاه استماع یافت پنجم محرم با فوجیکه در رکاب بود کوچ فرمود و دهم محرم بر دریای اٹک رسید حکم پل بستن پیشتر شده بود فی الفور عبور اٹک نموده و دریای جهلم و چناب را بر پل کشتی عبور کرده در نواح لاهور رسید منعم خان نائب صوبه انجا بخدمت پیوست و خزانه لاهور را پیشکش نمود بهادرشاه دریای راوی را پل بسته بگذشت و شاهزاده معزالدین با فوج شایسته از ملتان بخدمت پیوست بهادرشاه با شش هزار سوار بیست و پنجم صفر شاهجهان آباد رسیده عرایض شاهزاده عظیم الشان در سرعت سیر نظر گذشت بهادرشاه در رفتن شتاب کرده بمتهرا رسیده و باعظم شاه نوشت که عنایت آلهی از آباواجداد و املاکی وسیع که متضمن چندین سلطنت است رسیده مناسب آن است که باهم شمشیر از میان برنیاریم و ملک را باهم قسمت نمائیم هرچند که زمن برادر بزرگ ام امّا اختیار قسمت بشما واگذاشته ام آن مشهور مغرور یعنی اعظم شاه در جواب گفت که عنقریب جواب انمیقدمه خود آمده میدهم بهادرشاه ناچار منعم خان را نزد باقیخان قلعدار اکبرآباد فرستاد تا او را بشمول عنایات ساخته بیارد و یازدهم ربیع الاول بهادرشاه بباغ دهره نزول فرموده شاهزاده محمد عظیم الشان بخدمت پیوست قریب یک لکه و پنجاه هزار سوار جمع گردید و منعم خان مع باقیخان قلعدار بخدمت پیوست پانزدهم ربیع الاول بهادرشاه چاچورا دست چپ گذاشته هفدهم ماه مذکور افواج را آراسته روانه جنگ شد تعرض بهادرشاه رسید که محمد اعظم شاه عزیمت اکبرآباد و میدارد بهادرشاه تعجیل متوجه چاچورا شد در خلال انحوال بعرض رسید که محمد اعظم شاه از چاچو بمفاصله دو کروه رسیده شاهزاده عظیم الشان بسرعت تمام صف آراگشته بهادرشاه شاهزادگان دیگر را بکمک عظیم الشان تعین فرمود و فوج عظیم شاه پیشخانه بهادرشاه که متصل جاجو ایستاده بود ریختند رستم دلخان که برای حفاظت پیشخانه تعین بود کاری پیش نبرد فوج اعظم شاه بغارت و تاراج مشغول شدند بمجرد این اشتا فوج عظیم الشان نمودار گشت ذوالفقارخان بمقابله شتافت و چنانچه تاراج مشغول بود همراه ذوالفقارخان نرفت سرراشته تدبیر از دست رفت سرداران متفرق شده راه دلیپ بوندیله رام سنگه هاره و خانعالم و منورخان که در مقدمه بیدار بخت و ذوالفقارخان بودند برحسب تاکیدات اعظم شاه و اشاره نصرت جنگ انتظار فراهم آمدن جماعه متفرقه نکشیده بمقابله فوج عظیم الشان روانه شدند راه دلیپ تعجیل فیل سواری خود را نزدیک فیل بازخان افغان که هراول عظیم الشان بود رسانیدند و جنگی رستمانه کرد از شلک توپخانه گوله زنبورک برزخ راه دلیپ رسید و از عقب پشت بگذشت راه دلیپ بقتل رسید و همچنین خانعالم و منورخان و کنی فیل خود را متصل شاهزاده عظیم الشان رسانیده نیزه بر شاهزاده انداخت اسپ درخواصی عظیم الشان بود پای خود را سپر عظیم الشان نموده نیزه بران خواص رسید عظیم الشان از تیر کار خانعالم را تمام کرد و دیگر رام سنگه هاره و غیره مردانه بقتل رسیدند و همچنین دیگران داد مردانگی داده خسته و کشته شدند نصرت جنگ ذوالفقارخان دل دست داده از عرصه جنگ فیل را تعجیل رانده عقب سواری اعظم شاه دور تر رفته ایستاده بشتاب تمام فوج اعظم شاه رو بدادو گریز نهادند و لشکر اعظم شاه وزیدن گرفت از افراط گرد و غبار جهان در چشم عالمیان تیره و تار یک گشت و مجدبن اشتاه اول عظیم الشان بازخان نام زخمی شد دیگر امیران بهراولی پای ثبات مستحکم گردید و مجددان گرد و غبار را چه جیکه کمپوا

فرستادن بهادرشاه منعم خان را نزد باقیخان قلعدار اکبرآباد

فرستادن بهادرشاه ذوالفقارخان و جمعی را بجنگ اعظم شاه و عظیم الشان

ورفوج بهادرشاه ملحق شد آنا فآنا چندان اعزاز نیافت بالجمله چون خبر قتل امرا و فرار ذوالفقارخان باعظم شاه رسید پای همت و عزم گاه
رزم افشرده سر قدم پیش نهاد شصت عظیم الشان متواتر از بهادرشاه طلب کومک مینمود بهادرشاه هروم سپاه تازه بکمک عظیم الشان
میفرستاد و هر ساعت سپاه اعظم شاه قلیل و اندک میشد بیدار بخت و والاجاه پسران اعظم شاه مردانه بکوشیدند و بقتل رسیدند محمد اعظم شاه
خبر قتل پسران شنیده بر سپاه دشمن زد و بقتل رسید و این واقعه در سنه یکهزار و یکصد و شیزده هجری در ماه ربیع الاول اتفاق افتاد بالجمله
بهادرشاه ظفر یافت و ذوالفقارخان که عقب سواری اعظم شاه سراسیمه ایستاده بود بعد انفصال هنگامه رزم بگوالیار پیش پدر خود امیرالامرا
اسدخان رفت عالمی در آن رزم تلف شد اسب و فیل بسیار در آن رزم بکار آمد زیاده از دو هزار سوار در آن معرکه بقتل رسیدند
و بهادرشاه بعد از دو روز باکبرآباد شتافت و مقرر بود که عالمگیر را خلد مکانی نوشته و در باغ دهرا متصل اکبرآباد بر تخت سلطنت نشست و
خود را بخطاب ابوالمظفر قطب الدین محمد معظم بهادرشاه عالم بادشاه غازی مخاطب ساخته بمصر عه جلوس جلوه
ظل الهی بود تاریخ جلوس اوست با فر و فی یکصد و بالجمله در سنه یکهزار و یکصد و شیزده هجری بر تخت سلطنت نشست امیرالامرا اسدخان
با پسرش ذوالفقارخان از گوالیار بدرگاه آمد و بخطاب آصف الدوله و خدمت وکالت و ذوالفقارخان بخدمت امیرالامرا بخشی الممالک
افتخار یافتند و هر چهار شاهزادگان اول الشان محمد معزالدین بخطاب جهاندارشاه بهادر و عظیم محمد عظیم الشان بهادر و رفیع القدر و
رفیع الشان بهادر و جسته اختر جهان شاه بهادر سرافراز گشتند و هر یکی از شاهزادگان از اصل و اضافه بمنصب سی هزاری و بیست و پنج هزاری
سوار ممتاز شدند و نعم خان بخطاب خانخانان بهادر ظفر جنگ و منصب وزارت رسید و یک کرور روپیه انعام یافت و هر یک بدستور
بخدمات و انعامات سرافراز شدند حسین علیخان پسران سید عبدالله خان بارهه اولین بمنصب چهار هزاری و دویی
بمنصب سه هزاری و بجنسلکه برادر خورد راجه جیسلکه پسر راجه مان سنگه راهور بمناصب سه هزاری سرافراز
شدند و در خلال احیوال او دی پوری مادر کام بخش محل عالمگیر از رحلت عالمگیر و جدائی پسر کشته شدن اعظم شاه که بفرزندی خود
گرفته بود از غایت غم در گذشت اسدخان را با بیگم و جه اعظم شاه بتقریب نظم و نسق شاهجهان آباد رخصت نمود و او را صوبه
لاهور داد و نیابت صوبه لاهور از طرف اسدخان بمنعم خان پسر امیرخان مقرر گشت و نیابت اسدخان به پسرش
ذوالفقارخان تفویض نمود و تیغ بهادر را از اخفا کرد و گوبند نانک در عهد سلطنت عالمگیر بادشاه اسیر شده بحضور آمد و بقتل رسید و
چون بهادرشاه بسلطنت نشست سماوه نشین کرده حسب الحکم بملازمت پیوست و دریافت شد که طریقه فقر و درویشی ندارد و غرور سپه گری
در سر دارد و سپهدارخان از اله آباد بخدمت پیوست و بخطاب پدر خان خانجهان بهادر و اضافه منصب سرافراز گشت آوری سنگه زمیندار اودیپور سه
در آوری مال جهاله قلعه دار برنا و رام چند قلعه دار ستاره و برسنگه قلعه دار اندور دیگر قلاع را حواله مرتهانموده از دکن بحاسته بعضی بحضور آمدند و برخی بوطن خود باز گشتند
بهادرشاه حکم کرد که تا مقرر شدن صوبه دار دکن رستم خان دکنی از ان دیار خبردار باشد و غازالدین خان طلب حضور شد او قبول نکرد و در خواست
صوبه داری دکن نمود پذیرا نشد فرمان رفت که بصوبه داری احمدآباد گجرات رود و غازالدین خان بعمل میگذرانید پسرش
چین قلیچ خان و محمد امین خان از دکن بخدمت بادشاه آمدند چین قلیچ خان بتظامت آورده و محمد امین خان بصوبه داری مرادآباد
بتعمل رسیده ندره بارگاه بهادرشاه افواج بسیار فراهم آمد و خزانه عهد عالمگیر بتصرف در آمد بسیاری از امرا طلبدار جاگیر و تنخواه ماندند
منعم خان خانخانان تدبیری انگیخت و عرض نمود که ملک وطن راجپوتان بتصرف دالا آورده بامر اقسمت نموده متوجه دکن باید شد

بهادر شاه بدین عزیمت از اکبرآباد در سنه احد جلوسی باجمیر شتافت و زیارت حضرت خواجه معین الدین چشتی نموده آسیر را
از راجه جی سنگه و برادرش بجی سنگه و بعد فوت جسونت سنگه راتهور جودهپور را انتزاع نموده بجاگیر امیران داد بمالک رانا شتافت
راجه ساهو که از نزد محمد اعظم شاه برخاسته بدکن رفته بود دران ملک فساد انگیخت چه پور و جاٹ اورنگ آباد را آتش داده بسوخت
و غارت کرده و تحصیل ملک و مال پرداخت در خلال این حال بعرض بادشاه رسید که کام بخش قلعه داکن را قهراً آبگشوده و
گلبرگه را متصرف شده بحیدرآباد رسیده قلعه گلکنڈه را محاصره نموده و غازی الدین خان که بگجرات نرفته بود بادیگر امرا باکام بخش
متفق است بهادر شاه مهم رانا بر وقت دیگر موقوف داشته متوجه دکن شد و بمالوه رسیده چون انبر و جودهپور و طن جیسنگه
و جسونت سنگه بتصرف راجپوتان نماند تا قوجهاگاه داشته برکاب حاضر باشند برخاسته با ولحان خویش رفتند بهادر شاه به اسد خان
نوشت که از شاهجهان آباد باکبرآباد آمده راجپوتان را استمال سازد و خود عبور دریای نربده نموده گرانی غله و کاه و لسبیار واقع شد جماعه
کثیر از لشکر و بنگاه فراوان برخاسته راه شاهجهان آباد و اکبرآباد گرفتند بتدبیرین اثنا العرض رسید که راجه های کچهواهه و کاٹهور با رانا
متفق شده امواج بدیار خود جهت ناظمان باد شاهی فرستاده اند چنانچه که حسین خان نوجدار انبر با مخالفان حرکت مذبوحی کرده و
محراب خان جودهپوریه جنگ جا بار اگذاشته بدر رفتند راجپوتان مستقل گشتند و باغوای رانا ارادهٔ باطل دارند بهادر شاه مکرر به اسد خان
نوشت به تنبیه راجپوتان پردازد و خود بدولت از برهان پور براه ملک برار متوجه حیدرآباد تادیب کام بخش گردید جماعه که کام بخش با
فراهم آورده بود از آمد آمد بهادر شاه از وجد افتادند کام بخش با سه چهار هزار سوار باستقلال میگذرانیدند تا آنکه بهادر شاه نزدیک رسید
و بکام بخش نوشت که والد بزرگ بشما ملک بیجاپور داده بود یا حیدرآباد و نبرد بشما تسلیم نمودیم باید که نزاع نکنید کام بخش نرفت و با جماعهٔ
قلیل صف قتال بیاراست سپاه بهادر شاه او را زخمی بر فیل اسیر کرده نزد بهادر شاه آوردند بهادر شاه او را بدید و بگریست و جراحان
طلبیدند که زخمهایش به بندند کام بخش به بستن زخمها راضی نشد بهادر شاه از شفقت بگفت که مانیخواستم که شما را اینچنین به بینم گفت علاج
کرم می فرمایند لیک من اگر باین وضع نمی آمدم شما را چه روی مینمودم چنان شاه گفت صاحب چرا راضی بصلح نشدند گفت ما خطا کردیم شما نیز
با برادران خود اینچنین نخواهند کرد و همان حال تاسه پهر بر بستر افتاده ماند و نگذاشت که زخمها ببندند و آه و نالهٔ اصلا نکرد و آخر شب در گذشت
بالجمله بهادر شاه بعد از اتمام هنگامه کام بخش از دکن نبا بر تنبیه نانک گرو و سیر بدانش سکهان که از مور و ملخ زیاده فراهم آمده بودند متوجه
لاهور شد و فوجی بسرگردگی سلطان قلیخان بمقدمه روان ساخت سکهان بعد تاراج سرهند و استیصال مساجد و مقابر و رسانیدن سرها بند
و بجال سکنهٔ آنجا ایرادی متوجه نرسانیدند سلطان قلیخان از پانی پت پیشتر رفت سکهان رزمی صعب کرده و بهزیمت رفتند سلطان
قلیخان ظفر یافت بهادر شاه بنواح شاهجهان آباد گذشته سلطان قلیخان پیوست و در شاهدره نزول فرمود بارش کنده بهار بشدت
رو بداد چندانکه تا یکماه و چند روز آفتاب از نیچاب برآمد گرانی غله بمرتبه اتم رسید آرد گندم مطلق نایاب و برنج بمرتبه بدست می آمد و در
تلاش نخود و مردم از خود بیرفتند تا یافته چیزی بیکشتند آسیان طحاق و محشر شدند دیگر پاریایان از پی علفی الف دار خشک را لاغر گشتند و بصحرا
عدم شتافتند لشکریان در هلاکی و لای از زندگی خود بیزار از روزیکه باران رحمت کمتر داده و ساعتی متوقف شد لشکریان بلا توقف
بانند زندانیان از اردو پیش از نقاره کوچ برآمدند و بفاصله چند گروه بر زمین مرتفع خیمه زدند بانگ که با جمعیت سکهان فرصت یافته
در لوهه گده ماوا و منزل گزیده بود بتاخت و تاراج پرداخت روزی بر فوج خانخانان که مقدمه سپاه بادشاه بود ریخت و رزمی صعب نمود

قریب بود که فوج خانخانان منهزم شود ناگاه رستم دل خان چون بلای ناگهانی خود را بر مخالفان زد مقهوران منهزم ملوه گذاشته
پناه بر فوج خانخانان بحاصره آن پرداخت نانک مجال مقاومت انجاندیده بفراری در خزید ماموس ایسمر ایش بدست مبارز خان افتاد
و غنیمت بسیار وقف لشکریان شد همدرین اثنا نعیم خان خانخانان در گذشت و سراغی از مخالفان پیدا نشد و در آن وقت بورش سکهان
بر طرف شد اما در عهد سلطنت فرخ سیر باز سر بفساد برداشتند چنانچه در سلطنت محمد فرخ سیر شمه ازان مرقوم شد باجمله بهادر شاه بلاهور مراجعت
نمود و حکم فرمود که هنودان موی سر تراشند چه سکهان ریش دراز میدارند و ازان دیگر هنودان خصوص در ضلع لاهور هم ریش میدانشتند پس
تفرقه در هنود و مسلمان یک بیک معلوم نمی شد لهذا فرامین ریش تراشی هنودان در ممالک محروسه فرستاد و تیاری جشن جلوس نوزدهمین سال
که در عهد شاهجهان بادشاه تیار شده بود حکم بنصب آن فرمود آن در عرصهٔ چند ماه ایستاده شد و چشم نظارگیان در تماشایش خیره گشت بهادر شاه
در آن خجسته جشنی عظیم نمود و هر چهار شاهزاده معزالدین جهاندار شاه و محمد عظیم الشان و نجسته اختر جهان شاه و رفیع القدر رفیع الشان و پسران
ایشان و وزرا و امرا از خورد و بزرگ بنوازش و عطایای بادشاهانه از نقد و جاگیر و خلایع فاخره و جواهر بمنی سرافراز گشتند و هنگامه جشن تا
هفت روز برپا ماند بعد از انقراغ نشاط جشن در مزاج بادشاه اختلال راه یافت اول در باب کشتن بیگان از دود و شهر حکم فرمود هنگامه سگ کشی ملند
شد و دیم روز جمعه بنابر نماز بجامع لاهور رفت و در آنجا وقت خواندن خطبه بر خطیبی دار و گیر رو داشت ملایان منجاب آنروز یورش سخت
در میان آورده سنگ و خشت از هر کنار ریختند بالآخر بعضی در قلعه گوالیار و اکثری در لاهور محبوس گشتند و گویند که بهادر شاه بمذهب
که مذهب تشیع را رواج و بهدرین اثنا بیمار شد و در عرصه سه چهار روز در گذشت مدت سلطنتش پنجسال بود بعد از و هر چهار پسرانش یعنی
معزالدین جهاندار شاه محمد عظیم الشان و نجسته اختر جهان شاه و رفیع القدر رفیع الشان بدعوی سلطنت برخاسته شیخ یار محمد ملازم نواب
امین الدوله مولف انشاء قلندر که در آن واقعه حاضر بود مینویسد که امین الدوله و دیگر مشیران شاهزاده عظیم الشان بعرض رسانیدند
که ذوالفقار خان سر مخالفت میدارد و از تجهیز و تکفین بادشاه فراغت کرده میخواهد که گلال بار بیرون زود اکنون که جریده است اورا
دستگیر باید کرد عظیم الشان قبول نکرد و ذوالفقار خان بخیمه خود رفت و ازانجا پیش شاهزاده معزالدین شتافت و با جهاندار شاه عهد و پیمان
در اتفاق مؤکد گردانید انگاه شاهزاده نجسته اختر و رفیع القدر با معزالدین جهاندار شاه متفق ساخته هر سه برادران باتفاق یکدیگر از محمد عظیم الشان
صف قتال بیارستند جنگ توپ و بان آغاز شد و آن تا هفت روز کشید امین الدوله و نعمت الله خان و عزیز خان و راجه دیا بهادر
و اکبر و بازخان و عمر خان و غیره عرض نمودند که فرمان شود مخالفان را بیک حمله منهزم گردانم شاهزاده عظیم الشان فرمود که اندک باشید
تا ثل عظیم الشان بنابر آن بوده که خزینه پیش ما بسیار است و چون من جات و بنجاره متکفل ارزانی غله شده اند و مخالفان مفلس اند عنقریب لشکر
آنها بعلت گرانی غله از گرسنگی هلاک خواهید شد پس توقف نیک میدانست و دیگر چشم برآمدن مرزا محمد رفیع سر بلند خان که در موضع تبی نواح
کوتره با لشکر آراسته استقامت داشت و بداود و دهش با سپاه بیحلیه و اسباک می ورزید باجمله ذوالفقار خان با فوج هر سه شاهزاده بقاعله
تربیه توپهای کلان که از قلعه لاهور آورده بودند فراز پراوه نصب کرده ریزش گوله با نمود بعضه سی و چهار آثار دکری کم که ازان تگرگ وار
میبارید موج عظیم الشان تنزل شده راه لاهور گرفت و ابو دبطریق هزیمت عزیمت کردن میخواستند امیران بزرگ تنگدل شده باز عرض کردند که
اگر حکم شود بر مخالفان بزنیم عظیم الشان همان فرمود که اندک باشند باوجود آن دلیران لشکر بیحکم شاهزاده خود را از خشم بر خصم زدند و اعدا را
بشکستند و بیشمار توپها بدست آوردند آنزمان هم شاهزاده بی نصیب را توفیق حرکت رفیق نشد و بکسی را بمدد پیشبان فرستاد

بلکه بعضی سرداران که قدم جرات بکمک پیشینیان گذاشتن میخواستند قراولان فرستاده آنهارا از پیش قدمی منع فرموده چون مرتضی خان و ذوالفقار خان
دیدکه احدی بمدد این اجل گرفتگان نمی آید با فوج کثیر بر سر آنها ریخت و بسیاری را بقتل رسانیدند و بقیه السیف را پیمای هزیمت گشتند
همراه عظیم الشان هفتاد و هشت هزار سوار بود از آنزمان نجرده دوازده هزار سوار باقی بماند و قت شام عظیم الشان بخیمه داخل شد گوله های
توپ بدستور در بارش بود و از لشکر هر کسیکه بود در فکر رفتن سر گرم بود مگر چندی از روشناسان منتظر جاندادن بودند تمام شب در میدان
و بدعا و گریه و زاری گذشت و روز هفتم صبحی عظیم الشان بر فیل سوار شد نعمت الله خان با ده هزار سوار و راجه رام سنگه
بقریب هزار سوار و احقر یعنی امین الدوله مع شیخ یار محمد عمش عنایت علیخان و واسع علیخان و چندی دیگر بهمه جمعیت دو هزار سوار
همراه رکاب عظیم الشان بودند که بر زمگاه رسید آنروز باد تند بر روی عظیم الشان وزیدن گرفت و ریگ آب راوی در چشم مردم
خلیدن و غبار مانع چشم کشادن شد غیر از اواز توپ بگوش نمیرسید جماعه اوباش مغلیه از لشکر مخالف بعزم تاراج خزاین بمقابله آمد
تیر باران کردند از یطرف هم سپاه شاهزاده چشم پوشیده تیری چند از شست کشادند مخالفان ماندند باد تند از پیش نگریختند در این اثنا گوله رهکله
بر یکدیگر فیل سواری عظیم الشان رسید تکیه آتش گرفت شاهزاده آن بالش را بر زمین انداخت امین الدوله گوید که پرسیدم خیر است فرمود
که بخیر گذشت چون شاهزاده را بدینحال دیدم گریه و فغان بنیاد نهادم شاهزاده فرمود که اینقدر بیصبری چرا عرض کردم که کشتی حافیت مراد
من تباه شد اگر فغان نکنم چه کنم هرچند در باب تجلد و تجمل عرض کردم غیر از اندک باشد از زبان نبر آمد تقدیر همین بود که شد الحال صلاح
چنان است که خود بدولت بر اسپ سوار شوند و در ملک بنگاله مرشدزاده یعنی محمد فرخ سیر و در دیار دکن داؤد خان پنی از غدر و بیان
سر کار است هر جا که بخاطر بگذرد رسیده اسباب جنگ فراهم آورده متوجه تدارک شوند فرمود که دارا شکوه و محمد شجاع بهزار حمیت چه گردند
اگر سلطنت مقدر است بصداق آیت کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة بفتح یافتن بعید نیست امین الدوله گوید بعد اندک فرصت مرتبه دوم
عرض کردم که حالا همین بیست و دو سوار همراه مانده اند دیگر همه هار فتند فرمود که ده سوار همراه ما کنند که بر معز الدین بتازیم و شما
با دوازده سوار بمقابله نجبته اختر روان شوند بدل گفتم زهی تدبیر ناگاه دوستی ازان میان گفت که اینک راه بنگاله میگیرم بیائید گفتم که
شاهزاده زنده است نتوانم گذاشت تهدرین اثنار گلوله توپ بر خر طوم فیل سواری شاهزاده رسید روی از میدان برگردانیدند و
بقدم گریز بطرف آب راوی روان گردیدند فیلبان بر زمین افتاد و جلال خان لودی که در خواصی بود بر میان فیل گرفته بزیر آمد و پیاده شده برفت
فیل بسرعت میرفت که گرد باد بگردش نمیتواند رسید اسپان سواری ما مردم هرچند پا شنه کوب میکردیم دور تر میماندند ناگاه فیل از ساحل
بلند بخود در اور آب راوی انداخت و بگرداب افتاد و فرو رفت و غرق شد چون در آنجا رسیدیم دیدیم که کل و لاسے بر نشین پیدا می آمد
معلوم شد که فیل سمه شاهزاده غرق گردید بالجمله چون کار شاهزاده عظیم الشان باتمام رسید نجبته اختر جاندار شاه با برادرش معز الدین
جاندار شاه پیغام داد که بتقسیم ملک مورونی و قسمت غنایم عظیم الشان پردازند معز الدین جواب نامناسب داد نجبته اختر بشنید و
بر نجید و آماده پیکار گشت و شیخ یار محمد مولف انشا رقمزد مینویسد که چون خزاین عظیم الشان بدست نجبته اختر افتاد ذوالفقار خان
داوری پیشکرد و پیغام تقسیم غنایم فرستاد نجبته اختر گران آمد بهر صورت ذوالفقار خان صف قتال بیاراست جنگ توپ و تفنگ
بمیان آمد ناگاه رستم جنگ و حالی خان و غیره امرای نجبته اختر بسپاه معز الدین حمله آور شدند و دست بردی عظیم نمودند معز الدین
سراسیمه شده مضطرب بر حوضه فیل بغلطید لشکر بانش پراگنده شدند معز الدین هم در پراگنده گی بمبلغ رابین سوار آن سوار شد نجبته اختر

پاشنه کوب عقب سپاه خویش بامداد من آمد ناگاه از طرفی که او باشی چند برای تاخت نزاین ایستاده بودند کله تفنگ متصل خجسته اختر رسید و در گذشت سپاهش بهزیمت رفتند مردم ذوالفقارخان دویده فیل خجسته اختر را با فش گرفته آوردند ذوالفقارخان بسعی و تلاش بسیار معزالدین را بدست آورد و تهنیت فتح عرض نمود معزالدین و ذوالفقارخان در عرصه زرگاه شب بسر بردند رفیع القدر نادیده کار بملاحظه شب تار و بمشورت نادرست شمشیرخان متوطن حصار قدرت شناختن و تاختن در شب معزالدین نیافت و شباتی و تامل بالای فیل با امید موهوم شب را بآخر رسانند چون سپیده صبح بدمید ذوالفقارخان نصرت جنگ تعجیل بر سر شاهزاده رفیع الشان شتافت و اطراف او را فروگرفت شاهزاده رفیع الشان از فیل برجست و داد شجاعت داد و ممشیرخان بقتل رسید معزالدین ظفر یافت

معزالدین جهاندار شاه ابن شاه عالم بهادر شاه بر سر برادران راکشته بر تخت سلطنت نشست و اسدخان را وکیل مطلق و پسرش ذوالفقارخان را وزیرالممالک ساخت و کوکلتاش خان کوکه امیرالامرا انجشی الملک گشت و باستصواب ذوالفقارخان سلطان محمد کریم برادر فرخ سیر ابن عظیم الشان را و بسیاری از امرای عظیم الشان را مثل رستم دلخان و مخلص خان و بدستور از امرای دیگر شاهزاده ها بالقتل رسانیدند و اکثر را حبس مجوس گشتند معزالدین خود را از امور ملکی و مالی معذور داشته ذوالفقارخان را مدار المهام گردانیدند و خود بالعلن کنور بنت خصوصیت خان از نبایر سیان تا سین که محبوبه او بود بعیش پرداخت و سکه معزالدین این بود

بیت بزد سکه در ملک چون مهر و ماه ۔ ستد شاه غازی جهاندار شاه ۔ القصه معزالدین باستصواب ذوالفقارخان بعبدالله خان و حسین علی خان سادات بارهه از امرای معتبر عظیم الشان که حسین علیخان در عظیم آباد همراه شاهزاده فرخ سیر برادر کلانش عبدالله خان بنظامت الله آباد قیام میداشتند نوشت که سلطان محمد فرخ سیر را محبوس کرده بشاهجهان آباد بیابند و مورد تفضلات بادشاهی شوند و الا به ضلالت خواهند کشید محمد فرخ سیر از قتل پدرش عظیم الشان آگاه گشته با حسن علیخان و نمازالدین خان عرف احمد بیگ کوشه در سر منازعت نموده به بنارس و اله آباد رسید و عبدالله خان را با خود متفق ساخت و تمامی شیوخ و سادات و افاغنه ذوبنیدار و راجپوت ممنه و اله آباد را ملازم گرفت با وجود بی زری دلهای مردم را بتواضع و خلق بدام تسخیر کشیده راقم حروف از بزرگان خویش شنیده که در موضع نبی از توابع کوڑه که جاگیر عظیم الشان بوده و میرزا محمد رفیع سربلندخان لومی دیوان عظیم الشان انجا قیام میداشت بست نفر سوار فراهم آورده قصد عزیمت پیش عظیم الشان میداشت درین اثنا خبر قتل عظیم الشان شنیده متوقف گشت و در خلال این احوال خبر جلوس معزالدین بگوشش رسید و برمضمون آن بر طبق فرمان معزالدین و مکتوبات اسدخان و پیشرو ذوالفقارخان از صوابدید همچشمان و اقربایان خویش بجانب معزالدین روان شد و در راه فرا این محمد فرخ سیر مشتمل بر متابعت خویش رسیدند و الدر راقم حروف هر چند که عرض نمود که از مرشد زاده خود گسستن و بدیگرے پیوستن صلاح و دولت نیست اقربایش نگذاشتند که با فرخ سیر بپیوندد و بلشکر معزالدین شتافت و معرفت اسدخان ملازمت معزالدین حاصل کرد و مورد الطاف گشت اسدخان بعد چندے از راه دور اندیشی که سربلندخان رفیق عظیم الشان است بودن او در حضور معزالدین بمصلحت ندید چه هنگام رزم مبادا فساد کند و شورش انگیزد و نابهران از راه دوستی با سربلندخان گفت که شما اورا بجنگ بمقابله محمد فرخ سیر شدن مناسب نمی دانم لهذا بنحاطرم میگذرد از طرف من به نیابت احمد آباد گجرات پردازند سربلندخان منت داشت اسدخان او را از بادشاه خلعت گجرات دهانید او بگجرات رفت القصه چون خبر رسیدن محمد فرخ سیر بآله آباد بسمع معزالدین و ذوالفقارخان رسید سرگرم تدبیر

گردیدند و شاهزاده محمد اعز الدین ابن معز الدین با خاندوران شوهر خواهر گوکلتاش خان و لطف الله خان صادق پانی پتی و دیگر
امرا با جمعیت کثیر باستیصال محمد فرخ سیر تعین شدند و مقرر فرمود که تا اله آباد و پٹنه بروند و بنای این فتنه که هنوز مستحکم نشده است بر اندازند
و معز الدین با دو الفقار خان و گوکلتاش خان و محمد امین خان و عبد الصمد خان و غیره سرداران مغلیه تورانی مشورت خواست
عبد الصمد خان گفت که فوج شرقی را زیره مصادفت با سپاه بادشاه نبست مگر بسادات بارهه که بهادرانه میجنگند یعنی پیاده شده جان
امید بهند فکری بکار رود که اینها از رفاقت محمد فرخ سیر سپاه تهی کنند باید که بفرمان پیشین منصبی و امید انعامات و خدمات عمده نام
آنها رود تا اطاعت در زند و این بعمل آمد لیک پیش نرفت بالجمله چون خبر رسیدن فرخ سیر و اله آباد و مکرر بسمع معز الدین و
ذو الفقار خان رسید و ذو الفقار خان معز الدین را از لاهور بشاهجهان آباد آورد و بفراهم آوردن سپاه و بدست آوردن قلوب
مردم سرگرم گردید و کف داد و دهش بکشود و نقود و خزاین و اجناس همه در هوای اینکار خرچ شد بالآخر نوبت بسقف دیوان خاص و
عام شاهجهان آباد که از نقره و طلا بود رسید و آنرا شکسته بخرج آورند محمد اعز الدین ابن معز الدین با لشکری آراسته بکهوه رسید
و بمورچال پرداخت محمد فرخ سیر از اله آباد بدانجانب شتافت محمد اعز الدین چنگ هنگام شب از مورچال بگریخت و باکبر آباد رفت
محمد فرخ سیر ظفر یافت باستماع اینخبر ذو الفقار خان معز الدین را از شاهجهان آباد برآورد و متصل اکبر آباد رسید و بر کنار سمو گذه
بر آب جمن بجمعیت یک لکه سوار خیمه و خرگاه زد و معابر جمن را از مردم سپاه و توپخانه فرو گرفت و گذاره بسد و ساخت جاسوسان
بمحمد فرخ سیر رسانیدند که بالای عبور سمو گذه بمسافت پنج شش کروه پایا بست محمد فرخ سیر بر جناح استعجال بدانجا رفت و بی مدارا
عبور جمن نمود معز الدین و ذو الفقار خان ازین ماجرا باخبر گشته بترتیب افواج پرداختند عبد الله خان و حسین علیخان و راجه
جملی رام برادر زاده دیا بهادر ماکرو غازی الدین خان کوسه و غیره از اطراف حمله آوردند و گوکلتاش خان را که مقدمه سپاه معز الدین
خان و پیش روی ذو الفقار خان چون کوه آهن ثبات میداشت با او زرمی صعب کرده بقتل رسانیدند از ثقات شنیده که ذو الفقار خان
که از طرف گوکلتاش خان کدورتی در دل میداشت در مدد او اغماض نمود و مظنه و غرور آنکه چون کار گوکلتاش خان تمام شود البته سپاه
محمد فرخ سیر شکست و مانده گردد آنزمان بدفع ایشان باید پرداخت همین که گوکلتاش خان از دست برد سپاه محمد فرخ سیر بقتل رسید دندان
طمع ذو الفقار خان کند گردید نتوانست بران جاده زدن توپ و بان با بشام سر دادن آغاز نهاد و پای ثبات در معرکه بفشرد چون فوجی از
محمد فرخ سیر و بعضی گویند که عبد الله خان صبحی از لشکر فرخ سیر با چند هزار سوار بر آمده دکشت زده قلیلی از روز مانده پس شب معز الدین در آمد
آنجا محمد امین خان و عبد الصمد خان و غیره منغول تورانی محافظت میداشتند چون خبر قتل گوکلتاشخان شنیدند و یورش افواج محمد فرخ سیر دیدند اضافت
بدر رفتند گویند که تورانیان با عبد الله خان در خفیه ساختگی داشتند و الله اعلم بالجمله چون معز الدین یورش افواج محمد فرخ سیر از پس پشت شنیده
مضطرب گشت و دوران معرکه لعل کنور معشوقه او روی بهزیمت نهاد و در راه بدست محمد یار خان ناظم دهلی اسیر شد معز الدین سراسیمه
گردیده از قلعه گاه بدر رفت ذو الفقار خان چون خبر هزیمت معز الدین شنیدند دست تغابن بر سر زده منهزم گشت و محمد فرخ سیر ظفر یافت معز الدین بر در
قلعه شاهجهان آباد رسید و خواست که اندرون رود مستحفظان مزاحم شدند معز الدین بخانه اسد خان رفت اسد خان او را محبوس کرد پس
از زبانی ذو الفقار خان پیش پدر رسید و گفت که معز الدین را بمن دهند تا او را بملک دکن رفته جمعیت فراهم آورده بتدارک بافتاده پردازیم
اسد خان گفت از اینخیال فاسد بارای محمد فرخ سیر هم وارث ملک است بر حال من تفقد خواهد فرمود ذو الفقار خان بلطایف الحیل خواست

که از پیش پدر بدربرود و در فتن نیافت و بدستور معز الدین محبوس گشت اسد خان سپهردو محبوسان را احوالی محمد یار خان نمود و التماس بخشایش جرایم
بانوید و دلگیر ساختن جهاندار شاه بدرگاه محمد فرخ سیر فرستاد محمد فرخ سیر فرستاده جهاندار شاه آباد شتافت و فرماندادکه سر جهاندار شاه بریده بدرگاه
آرید اسد خان و پسرش ذوالفقار خان بملازمت رسیدند اسد خان رخصت مراجعت یافت ذوالفقار خان بقصاص سلطان کریم ابن
عظیم الشان و مخلص خان همه هلاک گردیدند مدت سلطنت معز الدین جهاندار شاه یکسال و چند ماه بود و بعد از و محمد فرخ سیر ابن
عظیم الشان ابن شاه عالم بهادر شاه ابن عالمگیر در آخر محرم سنه یکهزار و یکصد و بیست و پنج هجری بسلطنت نشست و سکه اش این بود
سکه مسکه داز فضل حق بسیم و زر ۞ بادشاه بحر و بر فرخ سیر ۞ و در ید و سلطنت او قسطا انتا و سید عبد الله خان را خطاب قطب الملک و وزارت
و برادرش سید حسین علیخان را امیر الامرا النجفی الملک و محمد امین خان حسین بهادر را خطاب اعتماد الدوله و بخشی دوم و خانه دوران مسمی بخواجه
عاصم را داروغگی دیوان خاص و میر جمله را داروغگی خواصان و همچنین هر یک را بداروغگی و خدمات و رساله و مرتبه اش بلند ساخت و
محبوسان ذوالفقار خان را که اکثر در آنمیان امرا بودند حکم نجات داد و پس ازان بخشی جلوس اجلاس فرمود و تا هفته هنگامه جشن سرگرم
ماند و بعد ازان باصورات ملکی پرداخت و چون دخل برخرج اکتفا نمود باصواب اهلکاران در سال شش ماهه تنخواه و جاگیر باسیران و
ملازمان داد و در خلال انحوال جائه سکمان حد لاهور بازمصدر شورش گشتند عبد الصمد خان ناظم لاهور انجماعه را بجبن تدبیر بستاصل
ساخته و اکثر از انها را بچوبه کلاه کرده بر شتران سوار کرده بدیلی فرستاد و این قضایا در ضمن بیان سمت تحریر خواهد یافت و در عهد سلطنت
محمد فرخ سیر سربلند خان بموجب طلب از احمد آباد گجرات بدرگاه آمد و حسن سعی عبد الله خان و حسین علیخان عفو جرایم او شد و
بملازمت حاصل کرد و مورد تفضلات خسروانه گردیده نظامت اودهه شتافت و بعد ازان نظامت الهه آباد رسید و حسین علیخان
براجپوتانه رفت و موافق ضابطه قدیم دختری از اخفاد راجه جیونت سنگه را ثمور باز دواج بادشاه در آورد و این حکایت امیر عبد الجلیل
بلگرامی واسطه بنظم آورده این بیت از انجمله است هنگامیکه محمد فرخ سیر با نفضم خلوت کرده و را بیات گفته بیت باسلام آن صنم را
آشنا کرده ۞ گره از رشته زنار وا کرده ۞ و پس ازین که سلطنت سمت گشت راجپوتان رسم را زمیان برداشتند بالجمله بادشاه
سیر جمله را بنظامت عظیم آباد و مهم راجه میر هوج پوریه که سر حلقه تمردان بود تعین فرمود و حسن علیخان را بنابر نظم و نسق دکن و تادیب
داؤد خان افغان پتی فرستاد و میر جمله ترخان معه بائیسی که عبارت از بیست و دو امرای نامدار با فوج کثیر است از شاه جهان آباد
بعظیم آباد شتافت و همه و میر از و سرانجام یافت و بطلب بحضور رفت فرخ سیر سربلند خان را از الهه آباد بنظامت عظیم آباد و مهم راجه میر هوج
تعین فرمود سربلند خان بعظیم آباد شتافت و راجه و میر را بر دست و الد راقم و شیخ عبد الله غازی پوری بقبل رسانیدند و این قضایا
در ضمن عظیم آباد و احوال اقلیم دویم و سیمسر انوم مرقوم گشت بعد ازان سربلند خان طلب حضور شد و سر رفت عبد الله خان بنظامت کابل و
تفویض شد و کرور روپیه انعام یافت و ملک پنجاب از توابع لاهور ضمیمه صوبه کابل و بجاگیرش مقرر گشت سربلند خان متوجه کابل
شد و مابین شاه جهان آباد و سرهند با نتظار واقعه مقامات فرمود پیش ازین غمازان خانه براندازمزاج بادشاه فرخ سیر را از طرف سادات بارهه
و طبع ایشان از جانب دلنعمت مکدر ساخته بودند و آن مرحفیه رفته رفته دوبالا شد مکتوبات عبد الله خان متضمن بر طلب حسین علیخان و سوء مزاج بادشاه
بادر سید حسین علیخان برسانفت و مجهولی را شاهزاده قرار داده و عمارتی مخلف برفیل نشانیده بالشکر آراسته و مرتبه ها از دکن متوجه شاه جهان آباد
شد محمد فرخ سیر اندیشناک گردید و میر منشی را بنابر استمالت پیش حسین علیخان فرستاد و آن دستور شیت انچه بنا بایست از جانب بادشاه

بحسین علیخان رسانید و در ظاهر استمالت داده او را بشاهجهان آباد آورد حسین علیخان بعبد الله خان پیوست و مصلحت بگیر و
بادشاه عرضه داشت که رسوخ قدویت مانده ها از همه بندگان زیاده است اما حسودان در کمین اند امیدواریم که درگاه معلی از وجود طالبان
سرکار خالی شود و بندگ بست غلام شود تا بملازمت برسیم بادشاه کلید ابواب پیش او فرستاد عبد الله خان و حسین علیخان آمده ملازمت
و بادشاه را مع خدمه محل از صغیر و کبیر به تیغ ترین وجهی اسیر کردند و انیواقعه هشتم ربیع الاول سنه یکهزار و یکصد و سی و یک اتفاق افتاد و یکی
از شاهزاده های محبوس برآورده بر تخت نشانیدند بعد چندروز بمرگ طبعی درگذشت و همچنین دیگری و محمد فرخ سیر نیز در انحال جلوس
مدت سلطنت محمد فرخ سیر قریب هفت سال بود و بعد از و محمد شاه خجسته اختر جهان شاه ابن بهادر شاه ابن عالمگیر را از
زندان برآورد و در ذیقعده سنه یکهزار و یکصد و سی و یک هجری بر تخت سلطنت نشانیدند سر بلند خان که به انتظار آشوب بابین
سرهند بشاهجهان آباد میگذرانید بطبع وزارت غیرت دهلی نمود عبد الله خان فرمان محمد شاه بنام سر بلند خان فرستاد که به تعجیل
سمت کابل روانه شود سر بلند خان بکابل نشافت عبد الله خان و حسین علیخان بدستور پیش محمد شاه بوزارت و امیر الامرای قیام
نموده مدار المهام ملک گشتند در ید سلطنت محمد شاه محمد امین خان تورانی بمکافات محمد فرخ سیر بصوابدید محمد شاه حسین علیخان را
با محمد شاه بادشاه بنا بر تادیب نظام الملک بدکن بیرفت بفریب و غدر بگشت چه زوری حسین علیخان از دربار بادشاهی خصمت
شده بسواری پالکی بخیمه خودی آمد در راه و دو کش از منعوال منصب دار بادشاهی که یکی از ان حیدر بیگ نام داشت فریاد برکشید
و نالش محمد امین خان نمودند که زر تنخواه ما مردم نمیدهد یکی از ان بدست راست و دویمی بدست چپ متصل پالکی حسین علیخان
آمدند و یکی عرضی بدست حسین علیخان داد او بخواندن مشغول شد شخصی دیگر از انطرف پالکی پیش قبض از کمر کشید و زیر پهلوی حسین علیخان
زد همین که حسین علیخان با و نگریست و دیگری از طرف دیگر پیش قبضی حواله او کرد و کارش تمام ساخت و این واقعه در آخر سنه
هزار و یکصد و سی و دو هجری اتفاق افتاد چنانچه شاعری در تاریخ انیواقعه گفته از انجمله است بمصرع قتل حسین کرد پدید یعنی سنه
یکی از آنها بقتل رسید و دیگری جان بسلامت برد و شورشی عظیم در لشکر پدید آمد و انجامش خیمه و بنگاه حسین علیخان بتاراج
رفت چه بموجب حکم محمد شاه هر یک از امرای دیگر خیمه های متعلقان حسین علیخان تسلط شدند چنانچه سید سعادت خان برهان الملک
بزخیمه و اسباب و اثقال غیرت خان همشیره زاده حسین علیخان متصرف گشت و از ان روز اقبالش روی بتراجع نهاد و بالجمله بعد از ین
قضایا محمد شاه و محمد امین خان بشاهجهان آباد مراجعت کردند عبد الله خان که در دهلی بود خبر قتل برادر شنیده شاهزاده را
از حبس برآورده بر تخت نشاند و با فوج بیشمار و توپخانه بسیار قصد محمد شاه کرد رزمی صعب کرده اسیر گشت و در حبس بمرد محمد شاه مستقل
و سی سال سلطنت نمود و در سال بیست و یکم جلوسی نادر شاه والی ایران به تسخیر هند متوجه شاهجهان آباد شد و محمد شاه با
عساکر و توپخانه و افر از دهلی برآمد در پانی پت کرنال با اسپران محمد شاه چون صمصام الدوله خاندوران خان امیر الامرا و
برهان الملک سید سعادت خان ناظم اوده و افواج نادر شاه محاربه بدست و داد خاندوران خان زخمی شد و برگشت
همان شب درگذشت و سعادت خان را فوج نادر شاه سه فیل سواری او اسیر کرده پیش نادر شاه بردند و انیواقعه در سنه یکهزار
و یکصد و سی و یک هجری اتفاق افتاد و بالجمله روز دیگر بموجب طلب نادر شاه نظام الملک آصف جاه و اعتماد الدوله قمر الدین خان
وزیر بدربار شتافتند و دیگر روز بطلب ایشان محمد شاه بادشاه نیز پیش نادر شاه رفت نادر شاه همه ها را در لشکر خویش تواضع نیکا بداشت

پس ازان روزی نادرشاه با محمد شاه سوار شده داخل قلعه شاهجهان آباد شد هنگام شب مردم بازاری افواه کردند که نادرشاه
صد محترم حرم محمد شاه نمود قلمقیان محلسرای بادشاهی اورا در قلعه بکشتند شورشی عظیم برپا شد مردم شهر از سپاه نادرشاه هرکس را که یافتند
ران شب بقتل رسانیدند در آن هنگامه قریب چهار هزار کس از سپاه نادرشاه کشته شده چون سپیده صبح بدمید نادرشاه از قلعه برآمد
بمسجد روشن الدوله که متصل چاندنی چوک ست رفت و نشست امیران محمد شاه برکاب او حاضر بودند حکم بقتل عام فرمود تا یکپاس
هنگامه قتل عام ماند خلقی کثیر و ران یک پهر بقتل رسید و عمارات بعضی جا هار امسوخته و ناموس اکثری بربادرفت پس ازان بشفاعت
امیران محمد شاه شمل نظام الملک و قمرالدین خان و مبارز الملک سربلند خان از قتلعام درگذشت و همین که از زبانش امان برآمد
ی الفور آتشه شورش و هنگامه بطرف شد یکماه و چند روز نادرشاه در دهلی بماند و از ابو المنصور خان داماد سید سعادت خان که در لکهنوه
یابت صوبه اوده قیام داشت و سعادت خان در همان ایام از بیماری سرطان که داشت در دهلی فوت شده بود دو کرور روپیه طلب
سرمودند چنانچه روزها رکلاه پوش همراه نثار محمد خان سپه جنگ برادرزاده سعادت خان بلکهنوه پیش ابو المنصور خان فرستاد و مبارز الملک
سربلند خان را خدمت تحصیل زر از مردم شهر دهلی چه شریف و رذیل داد سربلند خان چار ناچار آن را قبول کرد و ابو المنصور خان
دو کرور روپیه نقد بمردم نادرشاه تسلیم نمود و رخصت انصراف داد نادرشاه از خزاین نقد و اجناس محمد شاه بادشاه که اندوخته اسلاف بود انچه
که یافت بگرفت همچنین از همه امیران عظام و سکنه بصادره مالے وافر بدست آورد و آنگاه از قمرالدین خان و نظام الملک و دیگر توران یان
بسیج نگرفت و بدستور از مبارز الملک سربلند خان که او هیچ نداشت و هنگام غربت ایران محمد شاه را بدستور سلطنت داده بایران مراجعت
نمود و محمد شاه بادشاه سلطنت میراند پس از چند سال محمد شاه بعهود ابد یا ابو المنصور خان که آن هنگام دارروغه توپخانه بود بر علی محمد خان روهیله که بخود
می پسندید از اتفاقات نزاع مستلزم مردم او و ابو المنصور خان واقع شده بود لشکر کشید علی محمد خان روهیله در بنگذه که از محدثات او بود متحصن شد
افواج بادشاهی بحاصره بنگذه پرداخت چند روز زرم توپخانه میان ماند و بالاخر معرفت قمرالدین خان و بر علی محمد خان روهیله بتجدید بادشاه
اسلام و اتمام حروف در آنوقت ملازم ابو المنصور خان و متعینه راجه نول رای در یورش حاضر بود این قضایا در ضمن آنوله از توابع شاهجهان آباد
مرقوم خواهد گشت بالجمله بعد ازین واقعه از چند سال احمد شاه ابدالی والی قندهار و کابل بعزم تسخیر دهلی بلاهور رسید محمد شاه
پسر خود احمد شاه را با قمرالدین خان وزیر و ابو المنصور خان و راجه ایسری سنگه ابن جیسنگه سوائی کچهواهه راجه جے نگر و غیره راجهاے و
جاتان بمقابله ابدالے فرستاد و در پانچی واره مابین سرهند و لاهور تلاقی فریقین دست داد و زمی صعب بمیان آمد قمرالدین خان
وزیر از گلوله توپ در جبه کشته شد و راجه ایسری سنگه همان روز بهراسان گشته بیجنگ ازاردو بگریخت معین الملک عرف میر منو ابن
قمرالدین خان وزیر و ابو المنصور خان قرار بر قرار اختیار کرده قتالی فاحش کردند روز دیگر احمد شاه ابدالی بهزیمت رفت
احمد شاه تهنیت فتح به پدرش محمد شاه بادشاه عرضه داشت محمد شاه معین الملک را صوبه لاهور تفویض فرمود و در خلال

این احوال محمد شاه بمرگ طبیعی درگذشت پسرش احمد شاه ابن محمد شاه در سنه یکهزار و یکصد و شصت هجری بسلطنت نشست
و ابو المنصور خان را سپهسالار و وزارت نمود و بشاهجهان آباد آمد جمدة بن اثنار نظام الملک آصف جاه در دکن درگذشت ابو المنصور خان
وزارت صوبه خاندیس خواجه سرای بادشاه احمد شاه را مشغول بعیش و عشرت گردانید و بتقرب بحضرت گشت و بتصرف و کار و زارت کردن گرفت
ابو المنصور خان بر سید و نیز را در آنجا احمد شاه از ابو المنصور خان متوهم شده سوء مزاج گردید ابو المنصور خان خواست که او را اسیر کند میسر نشد

احمد شاه آنظام الدوله ابن قمر الدین خان را منصب امیر الامرائی بخشی الملک و غازی الدین خان ابن نظام الملک را وزارت داد
ابو المنصور خان برنجید و سورج مل جاٹ را باخود متفق ساخته دهلی را محاصره نمود و غازی الدین خان نجیب خان روهیله را که در آن وقت چندین
گروه فراهم داشت و پیش او آمد و نجان و حافظ رحمت خان در سنبهل مراد آباد وغیره دست برد نجوانند و نجیب خان با جماعه کثیر از روهیله ها بدهلی
رفت و با ابو المنصور خان زد و خورد های صعب کرد و ابو المنصور خان ملکمنوه مراجعت نمود احمد شاه مستقل گشت و نجیب خان بر فاقت غازی الدین خان
بمرتبه اعلی رسید و نجیب الدوله خطاب یافت و پسر گذیده اقطاع او مقرر شده و غازی الدین خان که در آن وقت نوزده یا بیست ساله بود
مقرب الحضرت و مدار المهام گشت و بالآخر از احمد شاه مخالف شد و احمد شاه با ابو المنصور خان در ساخت احمد شاه از شاهجهان آباد
عزیمت لکمنوه کرد و بسکندره رسید و آنجا و مقامات کرد و غازی الدین خان مرهبه را برا احمد شاه بادشاه تعین نمود تا غارت کنند مرهبه ها
در سکندره با لشکر احمد شاه رسیدند و بتاخت و تاراج پرداختند احمد شاه منهزم بشاهجهان آباد رفت و لشکر غارت گشت غازی الدین خان
او را نگرفت و میل کشید و مادرش او و هم هائی را نیز در چشمان میل کشید و بزندان فرستاد و عزیز الدین محمد بن معز الدین بن بهادر شاه
را از حبس برآورده در سنه یکهزار و یکصد و پنجاه و پنج هجری بسلطنت نشاند عزیز الدین محمد خود را عالمگیر ثانی مخاطب گردانیده
بر تخت جلوس کرد و غازی الدین خان وزیر و مدار المهام ملک گشت در آن هنگام احمد شاه ابدالی والی قندهار بتسخیر هندوستان نشاخت
غازی الدین خان نجیب الدوله را با عساکر بسیار بمقابله احمد شاه ابدالی فرستاد و خود با بادشاه بیخواست که از دهلی برآید
لیک بادشاه اجابت نمی کرد و گوئید که بادشاه احمد شاه ابدالی را خفیه جهت تادیب غازی الدین خان طلب کرده بود
بالجمله نجیب الدوله با احمد شاه ابدالی بساخت و بخدمت او برفت غازی الدین خان بجرأتی و شجاعت یکه داشت برآسپ
سوار شده و تنها بلشکر شاه ابدالی اورا بتاخت و بخطاب فرزندخان اورا نبوازخت و مخاطب ساخت
و با او بدهلی آمد و با عالمگیر ثانی دوستی کرد و عمارات عالیه آنشهر را از اعلی و ادنی بکند و مبالغ بسیار که نوبت از کرور ها گذشته
بسنکه رسید بدست آورد و دو وصیه از احفاد تیموریه که یکی از ان دختر محمد شاه بود و دیگری از عالمگیر ثانی یکی بنام خود
و دیگری بنام پسر خود خطبه کرد و عالمگیر ثانی را بدستور بر سلطنت هندوستان مقرر داشت و تولایت خویش بقندهار مراجعت
نمود و شاهزاده عالی گهر ابن عالمگیر ثانی که در جهیز و نواح آن بود بمغزول شده بشاهجهان آباد رسید و در حویلی دارا شکوه منزل گزید
سپاه غازی الدین خان او را محاصره کرد و شاهزاده بتهور یکه داشت از آنجا برآمده براه سنبهل مراد آباد بآنوله و بریلی با حافظ
رحمت خان و دوندیخان روساء روهیله ملاقات کرده بلکمنوه شتافت و بصوابدید شجاع الدوله باله آباد رفت محمد قلی خان
معروف بمیرزا کوچک ناظم الله آباد ابن عم شجاع الدوله با شاهزاده متفق گشته متوجه تسخیر احمد آباد شد راجه رام خراین که از قبل
میر محمد جعفر خان ناظم بنگاله ایالت عظیم آباد داشت در قصبه پهلواری بخدمت شاهزاده آمد و هنگام شام بحیله آوردن کاغذ ملکی خصوصت
شده بقلعه عظیم آباد داخل شده با استحکام برج و باره آن پرداخت شاهزاده عظیم آباد را محاصره کرد رام نراین متحصن شد و خلال این احوال
شجاع الدوله باله آباد شتافت و بر قلعه و صوبه الله آباد مستولی شد و گماشتگان محمد قلیخان را براند محمد قلیخان از استماع این خبر مضطر گشته از شاهزاده
جدا شد شاهزاده ناچار از محاصره عظیم آباد برخاسته به بوندیل کهنڈ رفت و محمد قلیخان نزد شجاع الدوله آمد محبوس گشته بقتل
رسید شجاع الدوله جماعه قزلباشان را که با محمد قلیخان مربوط بودند از الله آباد دوانده اخراج کرد شاهزاده دیگر بار افواج فراهم آورده

ف آوردن نجیب خان را بجانب ابو المنصور خان

ف منتظم شدن احوال شاهزاده و آمدن نجیب خان بخدمت او و رفتن ابو المنصور خان

ف شاهزاده عزیز الدین محمد تخت نشین شد و بر مسند سلطنت جلوس کرد و عالمگیر ثانی خطاب یافت

ف بنکاح اصدن احمد شاه ابدالی دو دختر از خاندان تیموریه پی در پی در آمد و بر اسم خود

روسے بعظیم آباد نهاده محاصره کرد و در خلال این احوال غازی الدین خان کرها عالمگیر ثانی مخاطب داشت روزے پیش بادشاه رفت و گفت
که چند نفر از درویشان مستجاب الدعوات از بلخ و بغداد وارد شاهجهان آباد شده اند غلام بزیارت ایشان رفته بود بسیار مستغنی یافته
بادشاه آرزوی ملاقات درویشان کرد و روزی سوار شده بمقام درویشان رفت و بحجرهٔ ایشان در آمد و ملاقات نمود و ساعتے نیاسود
این سفاکان دربوسیرت کارد از نیام برکشیده آن بادشاه فرشته سیرت را بشهادت رسانیدند امور سلطنت بکلی برهم خورد و تهمتن رین اشتار
احمد شاه ابدالی باستصواب احمد خان بنگش فرخ آبادی در وسای روهیله دیگر بار بنابر اتصال بسوابس راو بهاؤ دکنی از کابل رسیده
آمد و شاهزادهٔ عالی گهر را که بمحاصرهٔ عظیم آباد مشغول بود طلب نمود تا بسلطنت نشاند شاهزاده رفتن شاهجهان آباد مناسب نرفت ندید
ابدالی در حدود پانی پت بادکنان زرے صعب کرد و ظفر یافت چنانچه این قضایا در اقلیم دوم و تحت صوبهٔ خاندیس بعد از حالات
سلاطین آنجا مرقوم است باقی جمله ابدالی بعد از ظفر میرزا جوان بخت این عالی گهر ابن عالمگیر ثانی را به نیابت پدرش در شاهجهان آباد
بر تخت سلطنت نشاند و نجیب الدوله امدار المهام ساخت و غازی الدین خان پیش سورجمل جاٹ رفت و احمد شاه ابدالی بکابل مراجعت
نمود تمهتن رین اشتار میر محمد قاسم خان با عانت انگریزان خسر خود میر محمد جعفر خان را از امارت بنگاله خلع کرد و خود بجای او نشست و بعظیم آباد
آمد و ارام زراین و اجمیل محبوس ساخت آن هنگام انگریزان با شاهزاده عالی گهر رسوخ و رزیدند شاهزاده باستصواب انگریزان و میر محمد قاسم
خان در عظیم آباد در سنه یکهزار و یک صد و هفتاد و دو هجری بسلطنت نشست و خود را بشاه عالم ثانی مخاطب ساخت بعضی احوال
این بادشاه در ضمن بلیار و دیگر جاها مرقوم است باقی جمله از عظیم آباد باوده و لکهنوه رفت و با شجاع الدوله نسبت جهانسی و بر
پسران چهار سال دنکهه شناخت تمهتن رین اشتار میر محمد قاسم خان ناظم بنگاله و عظیم آباد از انگریزان منزعج بامید استعانت بشاه عالم
و شجاع الدوله پیوست شاه عالم و شجاع الدوله با عانت میر محمد قاسم خان بر سر انگریزان لشکر بعظیم آباد کشیدند و در آن سال
کاری نساخته و برگشته در بکسر جپاونی کردند انگریزان با میر محمد جعفر خان که او را پیش ازین از حبس برآورده ایالت بنگاله و پٹنه داده بودند بکسر
شتافتند و با شاه عالم و شجاع الدوله رزم کردند و ظفر یافتند نواب شجاع الدوله بهادر در صوبجات خویش اقامت مصلحت ندید پیش احمد خان بنگش
فرخ آبادی در وسای روهیله کالپی رفت و بادشاه با انگریزان پیوست انگریزان کوره و اله آباد و بیست و شش لکهه روپیه سالیانه از مداخل
بنگاله بهت تصرف بادشاه مقرر کردند بادشاه قریب شش هفت سال در اله آباد باستقامت نمود چون نجیب الدوله فوت کرد با اتفاق دکنیان
بادشاه از اله آباد و شاهجهان آباد نهضت فرسود و آنزمان کوره و اله آباد از تصرف بادشاه بیرون رفت گماشتگان شجاع الدوله بران متصرف
شدند و مرسوم بنگاله که از انگریزان بیادشاه میرسید موقوف گشت و تا امروز که سلخ ذیحجه سنه یکهزار و یکصد و نود و پنج هجری و بیست
سه سال از جلوس گذشته اورنگ سلطنت هندوستان را و شاهجهان آباد و زینت بخش است و در عمداد و سکهان از لاهور تا دریای تاپتی
و سمت مشرق تا حدود و نواح شاهجهان آباد متصرف اند و از سورت بندر تا کلکته تمام ساحل دریای عمان را و از کلکته و بنگاله و پٹنه
و نابه تپه گدهه و متصل ولی صاحبان انگریز کوٹهی ساخته و در لباس سوداگری بر کنار بنگاله و اوده و اله آباد و غیره محیط و حکمران اند و اله آباد
و اوده نابه تپه گدهه بامداد انگریزان آصف الدوله بهادر عرف میرزا امانی ابن شجاع الدوله و صوبهٔ اکبر آباد در تصرف ذوالفقار الدوله
نواب نجف خان بهادر است که تمام آنرا بار را از دست تصرف قوم جات بجوان مروی و باوری طابع برآورده بحیطهٔ ضبط خویش
درآورده بچیری محقر بادشاه را خدمت میکنند و اورنگ آباد و حیدر آباد و دیگر صوبجات مملکت دکن در تصرف نظام علیخان ابن

اتصف جباه نظام الملک است و احمد آباد گجرات و مالوه و دکنک و اودیسه نامند و دیگر امصار و کن در تصرف دکنیان است
در سنه یکهزار و یکصد و نود و چهار هجری احمد آباد گجرات را کلنل کاودر انگریز از گماشتگان سیندیه بونا بقتال و جدال استخراج کرده متصرف
شده از هیچ جا دامی و درمی بپادشاه نمیرسید لیک تا هنوز خطبه و سکه در هندوستان بنام نامی اوست پانی پت از جاهای
معروف است و توابع شاهجهان آباد است مزار شاه اشرف بوعلی قلندر در آنجا است و قلعه اش آنجا مشهور بود تهانیسر
شهری مختصر است و در نزدیکی آن موضیست که آنرا کرکت گویند و معبد هنودان است و در روز کسوف و خسوف مردم اطراف و جوانب
در آنجا حاضر آیند و غسل و خیرات بردازند اکثر اماکن آنجا که در پای سرستی نزدیک آنشهر میگذرد و بوسعت چهل و هشت گروه است
بنام عابدان هنود متقدمین منسوب است و آنهمه سرزمین را افضال ترازدیگر سرزمین مند انند اعتقاد دارند که هرکه در آنجا بمیرد از آمد و شد
زمانه که تناسخ و بزبان هندی اواگون گویند باز ماند لهذا کوروان و پندوان در آنجا جنگ مهابهارت کردند و آن زمین جهل گروهی
از شاهجهان آباد بسمت مغرب مایل بشمال است سرکار سنبهل از توابع شاهجهان آباد شهری قدیم است و در آن شهر هرمند
مکانی است معبد هنودان و باعتقاد ایشان بعد از مرور دهور شخصی بمظهر انوار الهی از آنمقام پدید آمد که بزبان ایشان آنرا بهگلنکی اوتار
نامند و عوام گویند که دجال از انجا ظاهر گردد و بخلاف جمهور مسلمین که دجال از هندوستخیز و متصل سنبهل نانک متة جائیست که
معدن زر و نقره و مس و آهن و سرب و زرنیخ و تنکار در آنجا یافته اند و آهوی مشکین و گاو و اسب کوهی و گرم سیله و باز و شاهین و عسل
فراوان از انجا آرند و زمینداران آنجا با هر صعوبت راه مطلع حاکم نباشند و بفاصله قرب سنبهل صراوا آباد نام آبادی است محمد فتح
در عهد سلطنت خویش اقطاع بران افزوده آنرا صوبه قرار داده و در همه امکنه آنجا نجبا از شیوخ و سادات بکثرت قیام سید اشتند
در عهد سلطنت محمد شاه بادشاه کورکانی عظمت الله خان شیخ زاده مکمنوه بنظامت آنجا از طرف قمرالدین خان وزیر الممالک قیام سید اشتند
و علی محی خان روهیله در زمره ملازمان او بود احوال او و اولاد و اتباعش در ضمن آنوله مرقوم شود بالجمله اولاد و احفاد عظمت الله خان
در آنجا کارهای بانام کرده اند و در آخر سلطنت محمد شاه شیخ محمد ساکن مئو قاضی طبیب عمله برگنه سورام از توابع اله آباد که پیش ازین
ملازم قدیم بهادر زالملک سربلند خان و آورده و الدر اقم بوده و عاقبت بداروغگی توپخانه رسیده چون در شاهجهان آباد سربلند خان
پابد امن قناعت کشید شیخ محمد جدا شده چندی ملازمت خاندوران و بعد نادر شاهی ملازم قمرالدین خان گردید قمرالدین خان
او را بنظامت مراد آباد فرستاد و بعد چندی همان جا در گذشت و بالاخر آنملک تمام بقبضه تصرف علی محمد خان روهیله در آمد امروهه
آبادی بر جسته است اکثر قوم سادات در آنجا سکونت میدارند نظر وفر گلی منقش برنگ های گوناگون مطلا کاریهای طلائی بغایت
باریک و نازک و صاف و لطیف میسازند چنانچه یک حقه با خوانچه و چلم سرپوش وغیره اسباب گلی بقیمت یک اشرفی یا دو تومه بهست
می آید و آنجوزه و کالنه همچنین آنوله شهریست نواحدات از انجمله علی محمد خان روهیله از عمارات عالیه و مساجد و خورنق بسیار و چند مساجد
باگنبدهای نمایان مس بملمع کاری طلا بطور مساجد شاهجهان آباد که نظارگیان را از آن فرحت افزاید بنی بوده آنشهر در یورش
نواب شجاع الدوله و انگریزان که بر حافظ رحمت خان شده خراب گشته بالجمله در وقت آبادی خویش اشیای سربدار در آنجا موجود بود
راقم حروف در رفاقت سید محمد قاسم خان آنمکان را بسیار تماشا کرده شهری کلان و پررونق بوده روهیله و افغانان بسیار در آنجا ساکن
و اشتند بر واج اسلام در آنشهر از بانگ و صلوات و زکات بسیار بوده چون ستاره اقبال روهیله روی بتنزل نهاد مردم آنجا بورطه ادبار

اعمال حسنه مبدل بسیئه گردد چنانچه با امردان نوخیز خوش شکل سیر نکاح میکردند و رسم است لوط تازه شد زر و نقره نقوش بضاعت کیمیای دغل ساخته بکاری برخورد و دیگر ازین قبیل بسیار بوده است چون طغیانی سیئات بدرجه اتم رسید حق تعالی شجاع الدوله ابن ابو المنصور خان وزیر و انگریزان را بران قوم و شهر تعین نمود و در اندک فرصت آنشهر اهل تمامی مسکن و مویله وغیره بتاخت و تاراج بغارت رفت اکنون آن شهر آبادی یابی رونق بیدار و حکایت عروج علی محمد خان بدین منوال است که در عهد محمد فرخ سیر بادشاه تیمور کورکانی شاه عالم خان و حسن خان دو برادر بودند از قوم تنویر از ولایت رده وارد مراد آباد و بداؤن و بریلی که آن ضلع یکپارچه مشهور و معروف گردیدند و بعلاقه نوکری حیات مستعار بسری بردند حسن خان چند پسر داشت از آنجمله ازاد خفا و او دوند بخان است که پیش علی محمد خان مقرب و معظم بوده و شاه عالم خان را دو فرزند بوده یکی داود خان و دیگر حافظ رحمت خان و حافظ رحمت در عهد ریاست علیمحمد خان نیز بدستور و وندی خان رکن دولتش بوده و حافظ رحمت آن است که شجاع الدوله با عانت انگریزان او را در زرم بقتل رسانید بالجمله داود خان بنوکری زمینداران و راجهای ضلع کتهر میگذرانید تا نوبتی پیش راجه کماؤن بصیغه سپه سالاری مقرب و مصاحب گشت و کارهای شگرف ازو بظهور آمد بالآخر راجه از گفته غمازان ازو متوهم گشت و او را بسیاست بکشت و داود خان دو پسر داشت یکی محمد خان و دومی علی محمد خان گویند که علی محمد خان از قوم راجپوت بوده که با سیری آمده و داود خان او را بجای پسر پرورش و تربیت نموده بعد کشته شدن پدر علی محمد خان پیش عظمت الله خان ولد عصمت الله خان معروف بقاضی زاده گمنوه که در آن هنگام از حضور محمد شاه بادشاه بنظامت مراد آباد وغیره کیتهری پرداخت بذریعه رساله داری نوکر گردید و در اندک عرصه ستاره اقبالش روی بترقی نهاد چهار گنات چندین بجاگیر رساله و تنخواه بود سوای آن پرگنات دیگر باجاره گرفت و در قصبه بسولی استقامت ورزید و بتالیف قلوب اوباش و تشونات پرداخت در خلال احیوال عظمت الله خان معزول شده بشاهجهان آباد رفت علی محمد خان در کتهر متوقف شده تا که عامل از حضور بادشاه دینا پدا او درساخت و مبلغ اجاره تمام او نمود و دیگر پرگنات اجاره گرفت و اسباب امارت و ایالت بقدری بهم رسانید و قوت گرفت و آنگاه عامل و قت را دست برد انسته سیداد و فوجداری بی استعداد را بلیت و نعل میداشت و بار اکین بادشاه نوشت و خواندبیش نمود و تحف و هدایا و نذورات بدرگاه بادشاه و وزیر اعظم اعتماد الدوله قمر الدین خان از مسال کردن گرفت چنانکه خود را در زمره منصبداران بادشاهی منسلک ساخت و این منشا خواجه سرا از طرف عمدة الملک امیر خان بنابر انتظام متونه که بجاگیرش مقرر و باجاره علی محمد خان بود تعین شد قلعه بسولی معموله آنوله متونه از علی محمد خان باز خواست کرد علی محمد خان او را بالقتل رسانید و قوپخانه وغیره اسباب حشم و خدم خواجه سرا بتصرف افتاد و در آنوله و متونه مستقل گشت و از امیر خان سیر بدو با قمر الدین خان وزیر پیوست همدران ایام حنیف الدین علی خان وغیره سادات بارهه امرباے عبد الله خان و حسین علیخان سر بشورش افراخته بودند قمر الدین خان که با سادات بارهه خصومت میداشت عظیم الله خان را از شاهجهان آباد با فوج بیشمار و توپخانه بسیار بر سر سادات از پیشگاه خلافت تعین نمود و به محمد حسین الدین خان ابن عظمت الله خان و علی محمد خان حکم کرد که شریک عظیم الله خان باشند در روز جنگ محمد یسین الله خان و علی محمد خان مرد انه بکوشیدند سیف الدین علیخان بقتل رسید عظیم الله خان ظفر یافت و در جلدوی این خدمت قمر الدین خان وزیر الممالک علی محمد خان بخطاب نوابی و عنایت طوغ و نوبت ماهی مراتب منصب چهزاری ذات و پنجهزار سوار سرافراز ساخت بعد چندے علی محمد خان سر از اطاعت وزیر باز زده و آواز مالوجیب باین اجاره نهادن و رزید راجه هر نندر حضور قمر الدین خان عامل مراد آباد شده مکبهر پسر علی محمد خان با او الحاح کرد و صلح خواست هر نند با کرد و عرضه زرم مهیا است علی محمد خان با او مصاف داد هر نند و پسرش موتی رام و عبد النبی خان برادرش

ولیرخان ابن سنجرخان ساکن بلده آباد بقتل رسیدند علی محمدخان ظفر یافت وغنایم بسیار از صامت وناطق وتوپخانه وافر ودیگر آلات حرب
بدست علی محمدخان افتاد وقمرالدین خان ازین ماجرا در غضب رفته معین الملک عرض سر بسنو خلف خود را با لشکری آراسته بر علی محمدخان
تعیین نمود معین الملک باشولاپری مادر خود زوجه قمرالدین خان برگهات وارانگر خیمه گاه ساخت علی محمدخان بعجز ولجاجت پیش آمد وپایوسی
بسیار تحف وهدایای بیشمار مزاج اعتمادالدوله زرنش شولاپری ومعین الملک را زیاده از سابق برخود ساخت وبر کشتی میان دریای
گنگ بنجدست معین الملک پیوست وصدیقه خود را به برادرش میر صدرالدین ابن قمرالدین بنکاح داد ومعین الملک بدیلی مراجعت نمود و
علی محمد بآنوله شتافت وتمکین نیست وهموازه باجتماع افواج سرگرم می بود براراده آنکه بدعوی خون پدرش بدل داود خان
باراجه کماؤن بیاویزد وچون اسباب حرب بوفور فراهم آورد پاینده خان را سپه سالار وملا سردار را
سنجشی وفتح خان را امیر سامان مقرر کرده باحشری انبوه از افغانان وروهیله عازم کماؤن گشت پاینده خان اقطاع ملک
کماؤن مثل صوبه کاشی پور ورودرپور وغیره را که در دامن کوه بود همه آن را تاخت وتاراج نمود وننگ وناموس عالمی را
برباد داد وسکنه آن نواح را قتیل واسیر کرد وچون علی محمدخان بمقدمه خویش ملحق گشت امر کرد که تمام فوج پیاده شده برکوه
بتاخند وخود نیز تا تمامی اراکین پیاده شده برکوه کماؤن قدم همت ننهاد وتا چنان دلی که تا حال احدی از بادشاهان هند
دست قدرت بران نرسیده متصرف گشت راجه کماؤن منهزم براجه سری نگر پناه برد علی محمدخان بشفاعت راجه سری نگر
مردم وتا اندوعوی خون پدر نگذشت وپیشکش بسیار واموال بیشمار بطریق خون بها از راجه کماؤن بگرفت وملک بالای کوه
را که در تصرف آورده بود بعوض سه لکهه روپیه راجه سری نگر اجاره داد وکاشی پور ورودرپور وغیره ملک دامن کوه را بتصرف
خویش گرفت وبآنوله مراجعت نمود وچون چندے بآن برآمد بار ومیله ها ومردم داروغه سرعمارت صفدرجنگ ابوالمنصورخان که آن وقت
بدار وغگی توپخانه بادشاهی سرنگریا بار یافته بود بنابر ارسال چوب کوردکه در دامن کوه سنبراران درخت بریده بشاهجهان آباد می برد ملا
وحشت خاست نوبت بتیغ وتخبر رسید ومردم طرفین زخمی شدند داروغه عمارت بشاهجهان آباد گریخت ابوالمنصورخان بغضب رفت
وقمرالدین خان وزیر را ازان ماجرا مطلع ساخت واعانت خواست که بادشاه را متوجه استیصال روهیله ها سازند که صلاح دولت
است قمرالدین خان بظاهر متفق شد ابوالمنصورخان عمدة الملک امیرخان وفیروزجنگ غازی الدین خان ابن نظام الملک آصف خان
صمصام الدوله ابن صمصام الدوله خاندوران ودیگر رکن السلطنت را باخود یار ساخته رای محمدشاه را بر استیصال علی محمدخان آوردند وبنابر مصالح
بادشاهی یک لکهه روپیه نقد وزر جیغه وپنجاه هزار روپیه بمقام برزنه خود مقرر نمود محمدشاه باعساکر توپخانه بسیار متوجه تهر شد وبر دریای جمن و
گنگ پل کشتیها بسته عبور فرموده بر ساحل بان گنگا لشکرگاه ساخت وابوالمنصورخان راجه نولرای نائب خود را از صوبه اوده طلب فرمود راجه مزبور با جمع انبوه
ابوالمنصورخان بصیغه رسالداری همراه راجه نولرای در آن یورش حاضر بود وقایم جنگ ابن محمدخان بنگش حسب الحکم بادشاه از فرخ آباد داخل لشکر بادشاهی گشت و
علی محمدخان چون از جانب شمسته زبنگله که بابین آنوله وبداؤن از محمدیات او بود محصن گردید فوج هندوستانی تمام واکثر روهیله ها که بهره از علم سید استند بر طبق
فتوای علما که با بادشاه رزم کردن موجب نکال عاقبت است از علی محمدخان جدا شده ودیگر اوس افاغنه ولایت کهیر بجماعت بادشاه پیوستند قریب دوازده هزار کس
همراه بوده باشند بالجمله افواج بادشاهی بمحاصره بنگله پرداخت بکیفرف آن مورچال شد ودیگر اطراف باحاطه آمد القصه چند روز جنگ توپخانه بمیان ماند
بالاخره قمرالدین خان وقایم جنگ از محمدشاه بادشاه شفاعت خواستند بادشاه از تقصیرات او درگذشت علی محمدخان بنجدست بادشاه پیوست

بادشاه اورا ابشاپچهان آباد آورد وهنگامیکه علی محمدخان از بنگذه برای ملازمت بادشاه آمدن خواست راقم حروف باچند سواران نوخیز بطریق سیر از لشکر بدروازه بنگذه آمد و منتظر بایستاد که هنگام برآمدن خیمه علی محمدخان را تماشا کند و قیافه اش به بیند مردی سفید پوست راست قدودلبری ولاغری متوسط ریش شش ستة انگشت دراز و سیاه و بروت تالب نراشیده سرمه در چشمان کشیده پوشاک سفید پوشیده در غایت وقار و تمکین که گرد ملال و غبار اضطراب هرگز بر چهره اش ننشسته از خیمه که بر در گذهی بنگذه زده بودند برآمده بر فیل سوار شده بایستاد تا خیمه اسباب و جونرکه و سراپچه فرود آورده بر شتران بار کردند گفت که خیمه را بمردم بادشاه داده رسید بگیرند و روان شد و بخدمت بادشاه بهمراه برادر قایم جنگ شتافت و قمرالدین خان و محمد فرید الدین حسان ابن عظمت الله خان را حکومت کنهر داد و علی محمدخان را بسرهند فرستاد و علی محمدخان آنجا بود در زمانیکه احمدشاه ابدالی بعزم تسخیر سرهند بلاهور رسید و محمدشاه پسر خود احمدشاه را بمقابله ابدالی فرستاد علی محمدخان فرصت یافته از سرهند بملک خویش شتافت و بتهانه سرائی دوآب انگرومراوآباد و سنبهل و امروهه و بریلی و شاه جهان پور که جاگیرات اعتماد الدوله قمرالدین خان و ابو المنصور خان و خالصه شریفه بود متصرف گشت و بآنوله مستقل نشست و بعد چندی بمرض استسقا مبتلا شد و پسرش عبد الله خان و فیض الله خان را احمدشاه ابدالی بعد از انهزام از احمدشاه همراه خود بقندهار برده بود بالضرور پسر سومی خود سعد الله خان را به نیابت عبد الله خان و فیض الله خان برسند ریاست نشانیده و حافظ رحمت را نایب مستقل سعد الله خان و دوندی خان را سپه سالار و ملا سوار را بخشی و فتح خان را خان سامان بدستور سابق قرار داده سوم شوال سنه احد احمدشاه بن محمدشاه مطابق سنه یک هزار و یک صد و شصت و یک هجری در گذشت و او را شش پسر بود شته ازان مرقوم شد و سته ازان دیگر محمد بازخان و والد یارخان و مرتضی خان بالجمله بعد از و پسرش سعد الله خان ابن علیمحمدخان بحکومت نشست قطب الدین نبیره عظمت الله خان از طرف احمدشاه ابن محمدشاه بوساطت انتظام الدوله ابن قمرالدین خان بحکومت کنهر مقرر شده با دو سه صد سوار بالفضل رسید و دوندیخان و غیره با جمعیت بیست هزار سوار و پیاده با قطب الدین خان مقابله و مقاتله نمود و قطب الدین بعزم رحمه با آن سه صد کس رزم کرد و بقتل رسید و دوندیخان ظفر یافت و در خلال این احوال و بر تصل آن قایم جنگ ابن محمدخان بنگش بمخالفت سعد الله خان برخاست و با انوش افاغنه بجمعیت موفور کمر باستیصال روهیله ها بست سعد الله خان و دیگر روسای روهیله هر چند که عجز و زاری کردند و مصحف در بغل گرفته صلح و آشتی و پیشکش و پرگنات سواحل گنگ میدادند قایم جنگ بصوابدید محمود خان بخشی که مدار المهام او بود قبول نکرد و روهیله ها دست از جان شسته از آنوله کوچ نمودند و قایم جنگ از قسمت در حرکت آمد و در ساخت موضع دوری که از بدایون بسمت مشرق بمسافت چهار گروه است تلاقی فریقین افتاد و رزمی صعب بمیان آمد هر بمیت بر فوج سعد الله خان افتاد و سعد الله خان با حافظ رحمت خان و دوندیخان و دیگر روسای با سعد و دی چند ثبات و رزیدند و یک طرف ملا سوار بخشی با جمعیت خویش ایستاده بود قایم جنگ با سه صد فیل سوار بر سعد الله خان حمله آورد ملا سوار با سپاه انگیخته بر پشت قایم جنگ تاختند و شکستگی فاحش بر افواج قایم جنگ منهزم و پراگنده شد از قضای الهی همه فیل سواران بزخم تفنگ کشته شدند و قایم جنگ از مرگ و حیات نشانی نیافتند سعد الله خان ظفر یافت و بحمایت ابو المنصور خان میگذرانیدند تا زمانیکه احمد خان ابن محمد خان بنگش ابو المنصور خان را منهزم ساخت و ابو المنصور خان با بلهار را و دکنی بر احمد خان بتاخت سعد الله خان با احمد خان متفق شده با ابو المنصور خان رزم کرد و منهزم بکوه کماون پناه برد و این قضایا در ضمن فرخ آباد مرقوم است بالجمله چون خبر فوت علی محمدخان با احمدشاه

ابدالی رسید تاسف خورد و مجد الله خان و فیض الله خان پسران علی محمد خان را دلداری کرد و بسبب استدعای ایشان از قندهار رخصت هندوستان نمود و هر دو برادر بکبتهر رسیدند بموجب وصیت پدر و فرمان احمد شاه ابدالی از سعد الله خان خواهان ریاست شدند حافظ رحمت وغیره اراکین محمد علی خان ملک مورونی را تا حصه کردند و باک و اورکلان یک برادر خورد را بنابر تربیت همراه دادند چنانچه بر یک حصه عبد الله خان و مرتضی خان و بر حصه دوم فیض الله خان و محمد یار خان و بر حصه سوم سعد الله خان و احمد یار خان قایم شدند و حافظ رحمت و دوندی خان و فتح خان و ملا سردار بخشی مدار المهام انبا شده ملک را متصرف گشت و حاصل هر حصه از ملک سبزه بکم بوده بالجمله عاقبت عبد الله خان بحرکات لغو جان شیرین را بها دفنا در داد چه اکثر اوقات تاران و گزومان را در مجلس خود سروادی و با قسون آن را بدست گرفتی رونے اورا نماز گزیدی و رشته جانش بریدی و فیض الله خان در رام پور سکونت گزید و سعد الله خان بلهو و لعب پرداخت حافظ رحمت و دوندی خان و ملا سردار بخشی و فتح خان سپه سالار بر تمام ملک کمتهر متصرف شدند و هشت لکهه روپیه سالیانه بنابر اخراجات سعد الله خان و همچنین برای خرچ دیگران مقرر کردند و مرتضی خان و اله یار خان ابنای علی محمد خان در گذشتند ریاست بر سعد الله خان و فیض الله خان فرار گرفت تا آنکه سعد الله خان در پنجم شعبان سنه هزار و یک صد و هفتاد و پنج هجری در گذشت و برادرش فیض الله خان ابن علی محمد خان در رام پور بر مسند امارت قیام و اشت حافظ رحمت خان و دوندی خان و ملا سردار بخشی و فتح خان سپه سالار بر ملک علی محمد خان مستقل گشتند و فیض الله خان را همچنین رئیس داشتند و در میان خود با تفاق میگذرانیدند چون دوندی خان و ملا سردار بخشی و فتح خان سپه سالار در گذشتند شجاع الدوله ابو المنصور خان طمع در ملک کمتهر کرد و مبالغ که در باب صلح مرتهه و حافظ رحمت بدکنیان بر طبق تمسک حافظ رحمت داده بود از حافظ طلب نمود حافظ مبلغ و خزانه بدست خرچ او بر دخل افزون بود مبالغ را از پسران دوندی خان وغیره طلب نمود ایشان در ادای آن موافقت نکردند و تغیر در جوانی هر یک جوانی از شجاعت خویش نسبت چنین بر شجاع الدوله کرده دادند و تیز گفتند که تمسک بنام شما است سر انجام کرده دهند حافظ گفت که ملک شما را از تاخت و تاراج دکنیان حفاظت کرده ایم پس مبالغ بر ملک است و میدانند که من زر ندارم جوانان نشنیدند فیض الله خان نیز بحافظ گفت که زر شجاع الدوله داون و صلح نمودن او بست چون حافظ رحمت نمیدست بود با نمود و آماده حرب گشت شجاع الدوله با تفاق انگریزان با حافظ رزم کرد حافظ رحمت بقتل رسید لشکر افاغنه منهزم و پراگنده گشت و فیض الله خان در دامن کوه کماؤن بلال ڈانک پناه برد شجاع الدوله اولاد و اخفاد و سای رو میله را اسیر ساخته بالله آباد داود و فرستاد و خرابی بسیار در آنديار کرد و هر کسکه فرصت یافت بلال ڈانک شتافت و پیش فیض الله خان اجماع شده شجاع الدوله در حالت بهاری از بیسولی بلال ڈانک شتافت و راه رسد غله بر فیض الله خان مسدود ساخت در چند روز که مرض زیاده شده بنجر گشتن چاره ندید و فیض الله خان هم از شومی طالع از تنگی غله تنگ آمده بعرضت جنرل جانکین انگریز پیغام صلح بشجاع الدوله داد شجاع الدوله صلح کرد و رام پور و چند محال دیگر بفیض الله خان داد و به او وه مراجعت نمود و بعد چند روز در گذشت اکنونکه سنه یکهزار و یکصد و نود و پنج هجری است فیض الله خان در رام پور بر ریاست قیام میدارد و ملک کمتهر در تصرف آصف الدوله خلف شجاع الدوله است که با عانت انگریزان استقلال میدارند مسکن کماؤن مملکتی علیحده بیرون از تصرف و ماوک هند بقول مؤلف آئین اکبری از توابع شاهجهان آباد است و الشهری است بر کوه مدایه که سمت شمال اعظم بلاد مثل بنگاله و شاهجهان آباد میگذرد و گویند که کشمیر و دیگر امصار مابین غربی و شمالی درین کوه واقع است و بعضی گویند که مملکت چین و خطا

(یعنی مملکت نیپال حاکم)

درین کهلیست ونیبال که شهری است بنور آبادی وآنجا از خاک شوئی طلا حاصل میشود چهار بن کوه است شیخ یار محمد مصنف افشار قلمی
بکماون رفته بود آنچه که در آنجا مشاهده کرده دران انشای مرقوم نموده سطرے چند ازان برسبیل اختصار تحریر می آرد در آخر سنه سوم از
از جلوس محمد شاه مطابق سنه یکهزار و یک صد و سی خطر راجه دیبی چند باز بهادر ابن راجه جگت چند باز بهادر مالک کوهستان کماون مشتمل بر اقسام
پدرش وشکوه عدم تبلیغ تعزیت نامه بخدمت محمد شاه بادشاه فرستاد بوسیله امین الدوله از درگاه محمد شاه بادشاه گورکانی خلعت وجواهر
واسپ وفیل زنجیر فیل ونامه مشتمل بر تسلی حواله بنده یعنی یار محمد شد تا ایلچی شده برساند چنانچه بنده از شاه جهان آباد کوچیده بعبور
جمن نموده ببارهه آبادی سادات رسیده در پهلادوه رسیدم وازانجا بقبضه اولان مملوکه شاه مرتضے رسیده شد وازانجا بگذشت
روز بکاشی پور که صوبه آنست از توابع کماون واز کاشی پور راه اسپ وفیل نیست درآن طرق درآمد رفتیان ودانگی از سرکار
راجه رسیده بود من بسواری جهپان ورفقا بر دانکها سوار شده بر بهری کسان راجه روانه شدیم اسپ وفیل را مردم
راجه از راهیکه هندوستانیان راهان راه واقف نمیکنند برند از صعوبت وسختی راه ورنج صعود ونزول کماؤن وسعت جبال
ودامنگیر بهاے خارستان بیابان وکوه دفترے باید که برتابد در عرصه چهار روز کماؤن منزل گاه شد راجه در بهاے
باغ که تقلید باغ شالامار دارالخلافت شاه جهان آباد از کماودن بفاصله چند کروه ساخته ونهاگذاشته اسلافش است رفته بود
همانجا لطلبید وعلی الصباح در آنجا رفتن باشد مقروم در تیاری فروش وآرایش وتزئین وپیرایش باغ مذکور نگاپوسے کردند همه
سکنه کماودن ودیهات ان امید وبیند ضروریات بجلدی هرچه تمامتری آوردند وزیر وبخشی ومیر سامان ومصاحبان وعمده ها
ورنگ بزازان وفروران وهنرکاران ودهقانیان وزمستایان کرم ودیدن وبار برسر آوردن بودند تا شام تیاری آنباغ
باآئین تمام کردند آنگاه وزیر وبخشی ومیر سامان وبخشی ومصاحبان وجمعداران بلباس فاخره وفراشان متوافره رسیدند
نشستن وحرف زدن مبالغه ومصالحه هیچ بطهور نیاوردند زناری پیش آمده گفت که مهاراجه انیمه ارکان دولت را جراے
استقبال شما فرستاده وخود راه شما هیبند همان زمان روانه شدم چون بدروازه باغ رسیدم هزاران روهیله شمشیر علم کرده رقص و
سرود میکردند وهمه دیوار باغ باوله چپیده ودر پرده ها هے وخورد همه ازتماشا وباوله وفرش ازدروازه باغ تادیوان خانه تمام
قالین هاے ولایتی تازه ونو درختان بالکل ازسر تا پا نبالیش وباوله گرفته ومحاذی هنکمالیش یعنی تنگناه بردو گوشه حوض دو
درخت بقامت المنه نونهال که ثمر وبهار یکی ازطلا ودوم ازنقره وبرگهالیش مینا کاری سبز وبرهر شاخ بصورت طوطی وشارک وقاخته
وکبوتر وزاغ وزغن وبلبل وغیر ذالک جانوران ازطلا ونقره نشسته ودرمنقار هریک طیور غنچیله هاے رنگارنگ افروخته بودند
وسرخ پوشان وزرد ولباسان وپیاده هاے سیاه وبان داران وخاص برداران ودیگر همه تجمل وحشم بادشاهان برجاے
خود ایستاده وعقب سنگهاسن رام جنی با دو دیگر اهل طرب ولشاط در لباس وپوشاک هندوانه جلوه گر کوئی جیل پریان است
یا مجمع حوران باغ جنان متصدیان پیش پیش من سر فتند وازسلام گاه مجرا کردند چوبدار نام هریکی را گرفته مجرا کنانیدن من هم
به ادب تمام سلام کردم چوبدار همین قدر گفت که وکیل بادشاه هند مهاراج سلامت راجه دست برسر گذاشت واشارت
پیش آمدن کرد وآداب بجا آورده پیشتر رفته برابر حوض ایستادم گفت ای شاهی یعنی صاحب پیشتر بیائید ونخل
معانقه راست کرد وبدستور وضابطه دربار بادشاهی دو دیدم ودست بر قدمش بردم هردو دست من گرفته هم آغوش شد

یک اشرفی پیش آوردم بگرفت بعد ازان نامهٔ بادشاه گذرانیدم گرفته در رومال دان گذاشت به تسلیمی و به تعظیمی بجا آورد آنگاه برای نشستن برسنگهاسن فرمود بعد آداب نشستم اول از خیر و عافیت من پرسید بعد ازان گفت که در راه تشدیع یعنی قصدیع بسیار کشیدند گفتم چنین دولت بی محنت در کنار نمی آید بازاز کوالیف بادشاه محمد شاه پرسید و شکوه بانوشتن خط ماتم پرسی سر کرد گفتم انتخاب از شما شکایت دارند در برادری رسم خاص و عام چنان است که هرگاه بنجانهٔ کسی ماتم روے دهد در تمام برادری خبر میکنند شما درین معنی اهمال گردید گفت فی الواقعه تقشیر یعنی تقصیر شد بار گفتم خوش وقتی راج شما بحدی دست داد که غم برادر فراموش شد بسیار خوشنود گردید و زر و بمتصدیان کرده گفت که مردم هندوستان چنین قابل می باشند که تا این مدت از وکلای بادشاه چنین کسی نیامده است همه اری و بلی تعریف کردند پس ازان فرمود که ضابطه خاندان ما این است که هرکه بوکالت از هند می آید خلعت ملازمت می یابد گستاخی یعنی بے ادبی سید انعم الله او فکرم اگر نام خلعت برزمان می آرم مناسب نیست و اگر این نشود ضابطه قدیم برهم خورد گفتم شما کم از بادشاه نیستید خلعت شما موجب فخر است بیخواهم که ضابطه بزرگان شما برهم نخورد زیاده تر مهربانی فرمود دیوان را گفت بمتوسلان خاص برده خلعت خاصه پوشانیده بیارند بعد پوشیدن خلعت بحضور آمده آداب بجا آوردم چوبداران را منع کرده بود که بدستور دیگران نام ایشان برزبان نیارند بدستور نشستم بجای خود نشستم و احوال بادشاه و راجه جینگله سوائی کمپواهه و احیت سنگه را امور پرسید بیان کردم بعد ازان گفت که این راجه ها شان بشوکت بسیار داشته باشند گفتم هرچند جاه و حشم بسیار دارند لیک بشما نمیرسند آنها نوکر بادشاه اند و شما همسر بسیار بسیار فرحناک گردید چون راجه بعد چهارده سالگی وحسن و جمال بے همتا بود چشم بر دویش باز داشته تماشا کرد قدرت صانع بے همال بودم در خلال این احوال گلبانگ ببارکباد قولد فرزند راجه از هر طرف بلند شد من یک اشرفی پیش بردم گفت این حالا چرا گفتم نذر ببارکباد قولد کنور صاحب است گرفته بدیوان گفت که خلعت از سرکار کنور هم پوشانیده بیارید خلعت سابق در سنگینی کم نبود باز این خلعت که پوشیدم در زیر بار این خلاع احوالم متغیر شد و نفس تنگی گرفت آداب بصد محنت بجا آورده شد باز بهمان دستور نشستم راجه از من نشان شنیدن احوال هند بود و من لحظه بلحظه میدانستم که حالا طایر روح از قفس قالب پرواز مینماند فشنگی غلبه کرد بدیوان اشاره کردم او در آبخوره سیمین آب آورد خودم آن آبخوره بخدمتگار من حواله شد و پاندان گذاشته پیش من گذاشت دو بیره برداشتم و برخاستم آن پاندان نیز بدستور آبخوره بعمل آمد چون نزدیک آن اشجار شمع ایستادم راجه خود دست برسر گذاشت و برخاست و گفت فردا باز ملاقات خواهد شد چون اندرون رفت هردو خلعت از بر خود جدا کردم و ازان سبکدوش گردیدم هنوز بقرودگاه نرسیده بودم که مشعلها افروخته مردم بسیار می آمدند من قدمی چند پیش آنها از پس چون بمکان من در رسیدند نظاهر کردند که مهاراج پرشاد یعنی تبرک فرستاده اند ظروف سابق که بحجره رسیدن در آن مکان پر از انواع خورشیها و شیرینیهای خوشگوار آمده بود و این ظروف که پوری و کچوری و دیگر اغذیه یکی از دیگرے شیرین تر و لذیذ تر در آن آورده بودند بانتظار تاکید کردم که حواله آزنده ها نمایند آنها آن ظروف را چهارده خوان و چند کشوره تنهای سیمین بود جدا کردند که از شما است و ظروف حال را گرفته بردند پانزده روپیه انعام دهانیدم نگرفتند گفتند که حکم نیست اگر بگیرم کشته شویم و زن و بچه همه بغارت روند بعد رفتن ایشان منشی دوصد روپیه نقد در وجه ضیافت و پنجاه و یک روپیه بومیه بنام همراهیان آورد بهمین قسم تا نوزده روز و چهار مرتبه هر روز بکیوان نو نبود شیرینیهای

گوناگون وفواکه خشک وتر ونقد بقدر روزاول می آمد همراهان را که مقدور که همه تهماتوانند خورد ونقیران وگدایان را طلبیدم احدے نمی آمد وتنفسی از سکنه آنجا را از عرس راجه مجال نبود که بیاید در پنجم روز که بودیم هرکرا از چوبداران وخدمتگاران و دیگر شاگرد پیشه طلبیدیم یک کس هم نیامد بر اے حجام راجه گفته فرستادم آنزمان موی تراشش میسر شد شبی چهل و پنج اسامے رام جپنے را راجه برزبانگی داده که بسه و دور قص اوقات مهمان را خوش سازند همه شب بکار خود ها عشرت افزائی کردند علے الصباح بهلنها دهانیدم انگشت بدندان گذاشتند وسر بر تافتند بالجمله از کثرت اغذیه حیران شدم که نعمتها چگونه ناچار در پرده شب بجوبیار آنجا انداختن ناگزیر مے افتاد تا جوه وبیری ونپکهی بار یک وقطور شکاری خریدن ورپیش کردم فروشندگان هجوم آوردند قیمت تعین تمام میگفت سودا راست نمی آمد سوگند گنگا ومهادیو ورام رکشن واقسام غلظه که هندوان بلا حفظه آن راستی می ورزند بآنها حواله میکردم لیک ممکن نبود که راست بگویند وبقیمت مناسب فروشند سر ناقه دوازده روپیه وبیری چهار وپنجبر وپیه ونپکهی سه روپیه وبازسه صد روپیه وبیره بیست روپیه بعد انهمه سوگند درخواست نمودم همان حجام که بموجب پروانگی راجه دو وقت هر روز آمد وشد داشت بگوش من گفت که ساکنان این دیار رام ولچهمن ومهادیو وغیره را انبساط اند دو درهم واو درهم درحساب آنها واحد است یعنی برابر است هر یکی پرتمان یعنی تصویر راجه را پرستش مے نمایند آنانکه صاحب استعداد اند از طلا ونقره وکسانیکه وسعت ندارند از مس ومرب واهن تصویر بتا رنموده می پرستند شما همین بگوئید که قسم راجه بشما است راست بگوئید روز دیگر همان مردم باز رسیدند واشیای آن ملک آوردند گفتم بقسم راجه راست بگوئید آن زمان قیمت ناقه دو روپیه وبیری دوازده روپیه ونپکهی چهار آنه وبازشصت روپیه وبیره دو روپیه بشخص شد دست برهم میسودند ومیگفتند که کدام بدخواه ما آنجا بشما طاسر کرده دیگر بینم دیگر مسموع شده که سر کرا انجا دست محالے ما مور میسازند جامه کرپاسی ودستار وفوطه ازهمین جنس ویک راس تانگمن باو سپید هدیگی را بچشم خود دیدم جامه تا بند زانو ودر بر ودستار کنده بسر وفوطه بشت بر کمر ولنجام تانگمنے بدست گرفته تنها پیاده میرود همراهان گفتم که تحقیق نمایند که این کیست معلوم شد که صوبه دار کاشی پور است هر گاه که منصوب بمکان متعلقه میرود مرده گهری آنجا تا یک دهل یک قتلغه جغرات باجماعه از سکنه آنجا پیشتر آمده درون گهری میرود وتصویر راجه از سر اول گرفته بر منصوب میگذارند ودر گهری نشانده ماجرای کار ها سر گرم میسازد ومعزولی را قید کرده همراه یک پیاده جماعه خود بحضور میفرستد متصدیان راجه او را قید مینمایند وزن ودختر وخواهرش را در قحبه خانه می نشانند تا مبلغے که برطریق مصادره بر و مقرر نمودند از زبانش روز مره بوصول رسد بعد یک سال یا دو سال یا زیاده برین بعد بیباقی خلاص مے شود وباز بر آن محال میرود وهمین قسم بعد سه سال معزولی ومنصوبی معمول آن ملک است طرفه اینکه هرگاه تقریب که خدائی پسر وکار دختر با همدیگر درمیان مے آمد تحقیق می نمایند که زنانش چند بار در قحبه خانه نشسته اند اگر معلوم شود که چهار مرتبه یا سه مرتبه نشسته معتبر وکلانتر اعتبار مینمایند وانکه زیاده از یک دو مرتبه باین درجه نرسیده اند او را کمتر از سه مرتبه یا شمارند وکسانیکه یک مرتبه باین مراتب رسیده اند نسبت به آنها قبول نمیسازند وآزاشا بسته اعتبار نمیدانند وزنان آنها خوش نظر در آمدند لیک رنگ زرد وپست تنی ودلی شرم اند اشتیاق تماکو بمرتبه دارند که هر یک چلم تماکو هر کسے که خواهد بکند حاضر شوند حقیقت سیاه بد رنگو نه است که مردم هندوستان هر وقت که باچند سوار وپیاده رسیدند رسیمان های پای اسپان یعنی پچهاری هر قدر که کنج بسته واگذارند نصیب نوکران آنجا

فصل در بیان پچهاری

فصل در بیان آن گروه احوال زنان آن گروه

و بیماری شمرده میروند و مواجب آنها علی العموم مقرری نمایند همان زمان عمالان و فوجداران در سر پل سپاهان در آمده حکم
الخانگی بهمرسانیدند و زر یکه از سرکار تنخواه میشود بدست زنان مذکور می افتد بقدر قوت لایموت و کاه و دانه خرچ مینمایند و دیگر همه
پنهان پنهان کرده در حساب مصارف مقرره سرکار میرسانند بر آنهم اکتفا نکرده راجه بهانه شکار کوچ بعد شش ماه
می کنند چنان نیست که بقای جنس خوردنی بلشکر برد مردم و بهایم را تاکید میرود که یک دانه بدست لشکریان نفروشند چون
خلق الله از گرسنگی قریب بهلاکت میشوند محکم آرد که عبارت بقدر کم از یک آنار بیکروپیه از سرکار میدهند و چند روز
مقامات مینمایند و طلب بانها در یک کوچ فارغ میسازند اگر کسی خواهد که خرچ بخانه بفرستد مهاجنان را منع است که
هندوی متولیند تقدیر برون مجال احدی نیست از زمانیکه مردم روهیله ها مسلط شده این رسم برطرف شده نزدیک
که روهیله ها آن ملک را القبض و تصرف خود در آرند راقم حروف گوید که انچه از دست علی محمد خان روهیله در آنوله گذشت
و دیگر رودباری است روان طلا از میان آن برمی آید روزی بتماشای آن آب رفته بودم دیدم هزاران مردم از هر طرف
آن مشغول بریگ پیزی اند جابجا توده های ریگ بدستور خرمن جمع کرده از آب میشویند تاریک بگلی در آب میرود و قریضه های
زر فروی نشیند آنگاه سه حصه کرده یک حصه بسرکار و دو حصه آنهارا میرسد طلای صاف برنمی آید مگر بعد گداختن تاب و
سه ره بقدر نصف طلای خالص حاصل میشود چند تولچه از آنها خرید کرده شده بوقت فروخت دو آنه منافع سر روپیه
بدست آمد دیگر غرایب یکی این بنظر آمد که خانه روزنها قسمیکه بدیوار قلعها میسازند مشاهده افتاد عند الاستفسار ظاهر گردید که
نشان شهد است زنبوران عسل وقت گرفتن عسل حرکتی نمیکنند و کسی را نمیش نمیزنند و هر قدر که حصه مگسان در شهر از قدیم مقرر
است اگر کسی انقطع کند ناخوش شده راه صحرا میگیرند مالک خانه جمعی را همراه گرفته بدنبال آنها میدود و بافسون و سماجت
از حد افزون سوگند و قرار و عهود استوار باز میگرداند آنوقت باز میگردند و در روزن ها جا میگیرند و رسم مقرر است که در کار خیر
و خیرات مردم آندیار یک دنکاره یا دو یازده جمع میشوند و دنکاره بدال فارسی بزبان هندی کوبان مکس سردار سرخیل را گویند
القصه بعد نوزده روز رخصت از خدمت راجه حاصل گردید و بدستور شد آمد راه بصوب متصدیان و راهبران راجه بکاشی پور رسیده
و اسپان و مردم همراهی که در انجا گذاشته رفته بودم همه را با خود گرفته بتاریخ روز دوم مراد آباد پیش عظمت الله خان ناظم آنجا رسیده شد
و از انجا بشاهجهان آباد مراجعت کردم سر هند که شهر بزرگ و مبرش نامند سلطان فیروز در سنه هفتصد و هشت هجری از سامانه جدا ساخته سرکار گردانیده
و حصاری در آنجا بنا فرمود و موسوم بفیروز آباد و ساکنان سرهند بخیر خواندن و نوشتن شغلی دیگر ندارند و صنعت مصوری انیکو میدانند لاهور شهری است
در هندوستان بر ساحل دریای راوی مولف خلاصه تاریخ مینویسد که هندوان آباد ی آنرا انجلف رام چند که لهور نامد اشت نسبت بسید هندو لهار ولاها و
ولوهر فلهار و لوها در تیر نامند و چون بمرور ایام معموری آنروی بانحطاط نهاد دار الحکومت شهر سیالکوت مقرر گشت و چون سلطان محمود غزنوی فتح هند
نمود ملک ایاز را بآبادی آن گوشیده و شهری تجدید و قلعه پخته تعمیر ساخت و چون خسرو شاه از اضفار سلطان محمود غزنوی از سلطان علاء الدین غوری
جهانسوز هزیمت هند در لاهور بسلطنت نشست و بعد از و پسرش خسرو ملک یکی بعد دیگری تا شش و هفت سال آنجا حکومت کردند چنانچه احوال ایشان در غزنین
مرقوم است بعد ازان از سلاطین هند در آنشهر جلوس بسیار نکرده بنابر آن آبادی آنجا از رونق بافتاد و پس از مدت تاتار خان امیر سلطان بهلول لودی
دار الحکومت ساخت و بعد از و میرزا کامران خلف بابر پادشاه در آنشهر اقامت گزید و پس از و محمد اکبر بادشاه معهد خویش قلعه خشتی و شهر پناه و دو دروازه

تعمیر نموده و بعد ازان جهانگیر بادشاه عمارت عالیه ساخت و شاهجهان بادشاه ابن جهانگیر بادشاه بندی سرازی دو کروه جهت محافظت به بست و
حسب الالتماس علیمردان خان برای آوردن آب دریای راوی بشهر لاهور یک لکه روپیه مرحمت شده معماران از موضع راجپور که تا شهر چهل و شصت و نیم
کروه جریبی مسافت سیدارد شروع در حفر نموده بعد از انجام چنانچه باید آب آمد صد هزار روپیه دیگر حواله رفت چون پنجاه هزار روپیه ازان صرف
شد کاری پیش نرفت حسب الحکم ملاحی لونی نهر علیمردان خان را بمفاصله پنجکروه گذاشته سی و دو کروه راه نو بریده آب وافر آورد و در
عجائب المخلوقات مینویسد که دوته پارچه استخوان از زانوی آدمی در زمان سابق در لاهور افتاده بود متوطنان آنجا یکی را انبار غله و دیگری را
قطره اب ساختند بالجمله لاهور بغور آمده و در زیادتی اتسعه و کثرت مردم در تمام هندوستان بدین عظمت نیست مردمش در اکثر صناعات
مهارتی تمام دارند و بر کنار دریای مهاوی عمارات جهانگیر بادشاه و عالمگیر بادشاه و مسجدی عالی از سنگ بنا نموده و مقبره جهانگیر بادشاه
آنروی دریای راوی نزدیک شاه دره واقع است و در حواشی آن باغهای دلکشا فراوان است و از میوه انگور و خربوزه و خیره خوب و بسیار
میشود و برف و یخ نیز بافراط بدست می آید و شهر لاهور تا هین شاهجهان آباد و پیشاور واقع است چه از شهر لاهور پانزده منزل سمت مشرق
شاهجهان آباد و پانزده منزل سمت مغرب پیشاور و مسافت دارد و بالجمله طول این صوبه از آب ستلج تا دریای سنده صد و هشتاد و گروه
و عرضش از شهر بدناجو کی کهدی هشتاد و هفت گروه شرقی آن سرهند و غربی آن ملتان و شمالی آن کشمیر و جنوبی آن دیپالپور و پنج
سرکار یعنی پنجم دوآبه شمل سه صد و شانزده محال و هشتاد و نه کرور و سی و سه لکه و هفتاد دام داخل این صوبه است و احوال هر پنج دریا که عبارت
از پنجاب است و آن در حقیقت شش دریا اند که معروف به پنجاب گشته بعد از گذارش معموره متعلقه لاهور قلمزده کلک بیان خواهد گردید
بالجمله دوآبه جالندهر نام قصبه ایست قدیم و هم درین دوآبه تجواره نیز قصبه ایست پاستانی پارچه سری بافی فراوان دارد و هر سه ڈور به
و چمتولیه و چیره سفید و کمر بند طلادار نیک میشود و دیگر دوآبه مست پور پلی پرگنه ایست که اسپ عراقی بقیمت ده هانزده هزار روپیه
آنجا پیدا میشود و چند کروهی پٹیالا قصبه ایست و لکشا و خوش آب و هوا گویند نوتهی آنجا طوفان آب آمد که از دریای ستلج تا دریای
چناب تمام زمین با آب غرق شد و ساکنان آنجا هلاک گشتند بعد از رفع طوفان مدتی آن سرزمین ویران بود و اگر جای قدرے آباد
میشد از نهر کنار مغول ملخ و کابل آبادی خوب نمیشد در عهد سلطان بهلول لودی برای راندن بسی از تاتارخان ناظم لاهور تمام پنجاب
را ناچاره گرفت و آبادی کشتکار ساخت و در هشتصد و هفتاد و هفت هجری باجازت تاتارخان ناظم لاهور قصبه پٹیالا آباد کرد و آن
قصبه ایست معمور و وجه تسمیه آنکه در هنگام طرح بنا شگون نیک نشد نمیرا از آنجا موقوف کرده در نزدیکی آنجای دیگر پیوسته بنای آبادی
گذاشتند چون زمان پنجاب پٹیالا مبادله را گویند لهذا آنشهر به پٹیالا موسوم گشت و از عهد محمد اکبر بادشاه هر عالیکه آنجاے آمد
بموا قفت روسای آنشهر و متمولان هندو و مسلمان بزیادتی عمارت و رونق شهر میکوشید و دوازده کروه از پٹیالا تا ساحل دریای
راوی سکان نانک گرو است که تا حال آنجا سکونت دارند جاے سکهان از مریدان اویند و گویند که گروی مذکور در هشتصد و شصت و
سه هجری در عهد سلطان بهلول لودی در سکان بلوندی متولد شده و بسن تمیز رسیده شناخت کرد و خلقی کثیر معتقد وی گشتند در پٹیالا آمد و گفتند
و در بهی از دیهات پٹیالا بر لب دریای راوی چنانچه گذشت اقامت گزید خلایق از اطراف و جوانب آمده معتقد و مرید او گشتند و او را بابا نانک شاه
گرو گفتند و او مریدان خویش را سکه نام گذاشت و نانک شاه مطربی داشت مردانه نام که ابیات هندی او را نغمه و سرود سرایندی و دلهاے
سامعان را و رام عقیدش گشتندی و پسر نانک گرو لکهمیداس چون از اهل باطنی بهره نداشت بنابران نانک شاه اسپر نام کهتری

بزمین بکرو ملکند مخاطب ساخته ولیعهد نمود در عهد سلیم شاه بن شیر شاه در گذشت بعد از و کرو ملکند سیزده سال سجاده نشین ماند پس
از و رام داس داماد کرو ملکند هفت سال و بعد از و پسرش گرو ارجن بیست و پنج سال و بعد از و پسرش گرو هرگوبند شش و شصت سال
و پس از و پسرش گرو هرارای هفت سال و بعد از و پسرش کرو کشن سه سال و بعد از و تیغ بهادر پسر گرو هرگوبند یازده سال سجاده نشین
ماند و بالاخر تیا جماع سکهان سر بفساد برداشت و در هزار و هشتاد و پنج هجری مطابق سنه هفتده جلوس عالمگیر بادشاه کورکانیه
گرفتار آمد و بقتل رسید و بعد از و پسرش گرو گوبند رسید سجاده نشست و کثرت سکهان در آنوقت بسیار
شد و در عهد بهادر شاه سجاده نشین نانک شاه گرو با جماع سکهان مصدر شورش گشت و بسیارے از آنجماعه قتیل و اسیر
گشتند چون محمد فرخ سیر بسلطنت نشست شورش آنجماعه زیاده تر شد چندانکه سجاده نشین نانک شاه گرو سکه بنام خود کرد
و این بیت مسکوک نمود سکه شد عظمت نانک گرو هم ظاهر و هم باطنست ✤ بادشاه دین و دنیا اوست سچا صاحب است ✤ و
گویند که شورش آنجماعه در آخر عهد بهادر شاه بمرتبه کمال رسید عبد الصمد خان ناظم لاهور متوجه استیصال او شد او بقلعه لوه گده
متحصن گردید عبد الصمد خان بمحاصره پرداخت و امر نمود که اطراف قلعه را بفاصله گلوله توپ قلعه خام تعمیر کنند و این طرف دیوار
لشکریان با دو مخالفان باشند هر گاه سکهان از قلعه بر آیند به تیر و تفنگ بزنند چون ذخیره قلعه آخر شود ناچار شوند بالقهر تسخیر
گردید چون ذخیره نماند سکهان عاجز شده هر روز گروه گروه از قلعه بر آمده خود را بکشتن میدادند تا آنکه از بے توشگی سجاه
رسیدند و بی سلاح از قلعه بر آمدند و اسیر گشتند از نقاب شنیده که تقیکه مبارز الملک سربلند خان بنظامت صوبه بکابل میرفت و
آن سنه احد محمد شاه بود عبد الصمد خان با سربلند خان ملاقات نمود و با تفاق یکدیگر بر آن جماعه قلعه تاخت و خلقی کثیر قتیل
و اسیر ساخت بالجمله عبد الصمد خان بسیاری از آنجماعه را بآنچه کلاه کرده بر شتران سوار کرده بدرگاه بادشاه فرستاد و بعضے
گویند که این قضیا در وقت فرخ سیر بوده بهر حال بر آنجماعه اسلام پیش کردند هیچ یک ایجاب نکرد همه بقتل رسیدند اکنون که هزار
و یک صد و نود و پنج هجری است سکهان غلبه دارند و از دریای اتک با نواح دهلی متصرف اند و در همین دو آبه از مضافات
لاهور کوهستانی است موسوم به نگرکوت قلعه بغایت وسیع دارد و بر دامن این کوه پایان نگرکوت گنبدی ساخته اند و هنود ان
آن را به هوائی نسبت میکنند و اندرون سنگ پاره ایست از تکلف ساده صخره اش بهیورت افتاده و هنود ان آن را به اعتقاد تمام
پرستش مینمایند و در سالی دو مرتبه خلقی کثیر از صغیر و کبیر و غنی و فقیر سر و پا برهنه بزیارتش آیند و حاجتمندان زبان خود را بدست
خود پیرند چون را در چند ساعت و بعضی را در چند روز بمیامن اعتقاد مستقیم زبان تازه میروید و ده گروهی نگرکوت جوالامکهی
نام جائیست که چند جا شعله آتش سر بر آورده آن بعد هنود ان است و موکف هفت اقلیم مینویسد که کوه نگرکوت بر شمال هندوانه
و از نگرکوت تا کوچ که اقصی ولایت بنگاله است زمینداران اند که هر کدام زمین سه چهار روزه راه در تصرف دارند و جمله هنود باشند
تحقیق کرده اند که یک لکه و بیست و پنجهزار کوه متصل این کوه است از خجیت اهل هند تا آسوالک پربت نیخواند همین کوه است که
تا نهایت ولایت خطا رسیده و همچنین از هند گذشته بکابل و بدخشان و خراسان شده از شمال پشاور گذشته و بهری و قزوین و طبرستان
رود و واقف هفت اقلیم در تحت لکه عظمه اظهاری با نگوه کرده و کوه مذکور مسمی بهیمل پورا ست که در لکه عظمه گذشت و کشمیر و جمیت
در بین کوه است و آب بسیار از بین کوه بولایت هندوستان جریان مے پذیرد مانند ستلج و بیاه و راوی و چناب بهیت و نیلاب و

نام پسران سکندر و لیعهد
بیان اولاد سکندر
نام پسران گرو هرگوبند و مدت سجاده نشینی ایشان
بیان گرو تیغ بهادر و جماعی از سکهان
سکه زدن نانک گرو بنام خود در عهد
محمد فرخ سیر بادشاه
خلاصه عبد الصمد خان بسکهان
بیان قلعه نگرکوت
بولایت پربت

آین انهار در نواحی ملتان با یکدیگر پیوسته در جوانی تشنه یعنی میریزد و ایضاً آب گنگ و جمن در تبت و لوهی میوازین کوهستان آمده
جابجا یکجا شده در ولایت بنگاله ملحق میشود سیالکوت دوآبه جناب که جانبرس گویند شهری قدیم است مولف خلاصه تاریخ مینویسد
که آنرا سالکوت نیز گویند چه آبادی آنرا راجه سال طغای پاندوان منسوب میکنند و بعضی از امینه سیالباهن زمیندار که راجه بکرماجیت ا
کشته بود اند قلعه کاو در از بادگار اوست و آن در زمان سابق دار السلطنت پنجاب بوده دو سه گروهی آبادی داشت اکنون
بسیار سالکوت شهرت دارد و سلطان شهاب الدین غوری چون مرتبه پنجم در پانصد و هشتاد هجری لاهور را محاصره کرد و بر آن دست
نیافت بسیالکوت آمد و قلعه کهنه آن را مرمت کرده جماعه کثیر از عساکر خویش آنجا گذاشت و بعد از امتداد ایام راجه مان سنگه اکبر شاهی
فوجدار جموو سیالکوت همت بر آبادی شهر و متانت قلعه گماشت و پس ازان صفدر خان جهانگیر شاهی فوجدار جمو قلعه از نوج تعمیر ساخت باجمله
در سیالکوت کاغذ مان سنگی و حریری و جهانگیری نیکو میشود و کارچکن از ابریشم و کلابتون و از اسلحه خنجر هندوان که جمدهر و کتار
گویند و برچهی بهتر میسازند در جموکان قلعی است که سنگریزه از دریای لوهی که پایان جمو میگذرد برآورده میگذرانند و قلعی در غایت
سفیدی و محکمی میآید لودهره قصبه ایست معروف شش لکمه روپیه در عمارت باغ آنجا خرج شده و ایضاً درین دوآبه +
گجرات قصبه ایست در عهد محمد اکبر بادشاه آباد شده چند دهیات از پرگنه سیالکوت جدا کرده پرگنه علیحده نمود و آن شهر مشهور
گجرات شاه دولا است چه سزار شاه دولا متصل آنشهر است و اسپ عراقی آنجا پیدا میشود که بعضی از انرا قیمت تا بده هزار
روپیه رسد و در دوآبه سنده کان نمک سنگ متصل شمس آباد از دامن کوه برمی آید نمک لطیف و شفاف که بنمک لاهوری
اشتهار دارد و آنرا نمک سنده گویند در دوآبه مذکور تمام کوه از نمک واقع شده که طول آن زیاده از صد گروه نشان میدهند
و جمیعه نمک برآرند آنهارا لاسه گویند و در دامن کوه نقبی زیاده از دو سه صد ورع عمیق بر کنده هر یکی سر و پا برهنه چراغی در دست
و کلیدی بر کتف نهاده در نقب میروند و کلوخی مقدار سه من از نمک کنده برپشت نهاده بیرون آرند و بسیاری از سنگان
آنجا از نمک ظروف طبق و پکالے و شمعدان میسازند و بالای آن کوه قلعه رهتاس بنای مال ناتمه چوگیست که آنرا بله سر گویند
و جا بجا گروه بلندی میدارد و در برآمدرستان شبی که هندوان آنرا منسوب بمهادیو کنند و آن روز را شیوراتی خوانند خلقے کثیر و
گروه جوگیان در آنجا جمع شوند و پرستش نمایند مولف خلاصه تاریخ که متوطن پنجاله است شمه از احوال اماکن مشهوره پنج دوآبه و شش
دریاے اینصوبه که معروف به پنجاب اند مینویسد اول دریای ستلج از کوه بهوپت برجوشد و از حدود ولایت دکلو داخل میگذرد و
بعد ازان در کوه سرکند حدود کهلور رسیده آنولایت را از سه طرف احاطه کند و دو شعبه شده از پایان مالکودان مسکن
روگوبند راے گذشته تا رسیدن قصبه روزیکجا میشوند و از انجا پایان قصبه ماچهی واره گذشته نزدیک لودهیانه میرسد و در نیجا
شاهگذر واقع است و از انجا نزدیک ملول و لهارت گذشته متصل موضع لوه گذره از اعمال پرگنه نبت تورنی بدریاے
بیاه می پیوندد و میان این هر دو دریا دوآبه ایست جالندر که شهر اول نامند دوم دریاے بیاه و آن نیز از کوهستان
بهوپت از میان تالاب برجوشد و از قصبه کلوگذشته در قصبه مندئی میرسد و از حدود ولایت کیست و بجنی و
کلموے جاری شده پایان شهر بهندوان که مکان پورن فوجدار کوهستان است میرسد پس از انحدود دهوال و سرکو
والیار میگذرد و از انجا از دهیات نورپور گذشته از کوه برمی آید و بر زمین مسطح رسیده از پایان کالواهی که شکارگاه

فن
بیان سیالکوت و بانی شهر شهاب الدین غوری و قلعه

فن
بیان قصبه لودهره و گجرات

فن
بیان شاه دولا و قصبه گجرات

فن
بیان کان نمک و نمک سنده و نمک لاهوری و قلعه رهتاس و بنای مال ناتمه چوگی

بادشاه است وقصبهٔ المیه گذشته نزدیک موضع لوه گذه بدریاے ستلج اتصال مے یابد وقریبی مے شود واز قصبه فیروزپور وقصور و محمدو مے گذرد واز انجا در حدود محال سرکار دیپالپور رسیده در ایام برشکال پهے می شود وبعد گذشتن از دیپالپور قریب شصه یکے بجانب جنوب رفته دوری بطرف شمال برده میول وکیادی وبلندی انحراف ورزیده بیاه نام مے پذیرد واین هر دو شعبه پس از چند فرسنج باز بهم پیوندند واز حدود ملوچهان بدریاے سنده گراوی وچناب وبهت نیز در و داخل

ف دریاے راوی وبیاه وچناب وغیره

است منتهی مے شود واینهمه دریاے سنده نام باشد سوم دریاے راوی است درمیان بیاه ودرین دریا دو آبه ماشجه مشهور است ودراوے از کوه من بهس تابع ولایت جسته که مکان منسوب بهادیور چوشد وپایان شهر جسته مے گذرد واآن ولایت دارالحکومت مرزبان انجا است واز بارش برف هواے کشمیر وکابل وارد واکثر میوه لطیف وشیرین پیدا میشی دارد وراجه انجا بفوج جمعیت فوج وحشم این دم استقلال میزند واین دریا مسدراه لشکر بادشاه است بعد برآمدن از جسته بجدید ولایت نبوهلی گذشته پایان قصبه شاهپور تابع نورپور میرسد وبشاه نهر در باغ

ف نام چار نهر شاه نهر شاه دار سوم پنجم شاه چهارم پرگنه لمار

شاله مارد واقع لاهور میرود ودوم در پرگنه سهان وسوم بپرگنه پیالهٔ وچهارم بپرگنه لماے پینی پور نهی میرود واز نزدیک شان پور ازان دریا نهرے برآورده اند وبمزروعات آب دهند واین دریا از انجا روان شده از حدود سیال وکابهوبهه وکلانور وپیالهٔ وبرسرور واین آباد ودیگر محال گذاشته بلاهور رود پایان عمارت شاهی راگذار واقع شود واز انجا برآمده بحدود سندهون وفریدآباد وریک وملمه گذشته قریب سرے سنده هون مشت گروهے ملتان بدریاے چناب که یکجا میرود داخل میگردد وچناب نام مے یابد چهارم دریاے چناب میان دریاے راوی واین دریا دو آبه چناب شهرت میدارد وچناب را در کتب هندی چندربهاگا نویسند در آمدن چندر از ولایت چین نشان سیدبند چون از حدود ولایت چین گذشته بکشتوار که زعفران آنجا مشهور است برسد ودریاے بهاگا از جانب تبت آمده باو ملحق شود وچندربهاگا نام میگردد واز انجا براه سال وبهونه سرور کرده پایان قصبه انبار بان نامه

اگه در دناب از کوه بدر مے آید از نزدیک کوه برکت تابع جموکه مکان منسوب به بهوانی است وبعد از گذشتن انجا شنزه لغوت شده میرود تا رسیدن پایان بهلول پور مسافت دوازده گروه بازیکی میگردد واز دهیات پرگنه سیالکوت پایان سود هرگذشته بوزیرآباد میرسد چوب سال وغیره را سوداگران براه همین دریا از کوهستان جسته وغیره بوزیرآباد مے آرند

ف میان وزیرآباد ودریا

ودر مکان وزیرآباد شاهگذر واقع است پس ازان پایان جاکونار گذشته بلودهیانه وبهونه وهزاره میگذرد واز انجا نزدیک شهر خندپوت از میان کوهچه جاری شده متصل قصبه جنک سیالان سکن بذیر ودر آنجا که حکایت عاشقی ومعشوقی ایشان مشهور است بدریاے بهت رده اتصال یافته بیشتر میرود وچهم دریاے بهت پایان چناب ودرین دریا دو آبه جوبهت مشهور است وبدریاے بهت از کوهستان نبهت از حوض برجوشد ودر شهر کشمیر رسیده از میان بازار وکوچه ها میگذرد وجا بجا در کشمیر بر بین دریا ودیگر دریا پل بسته اند وبعد برآمدن از کشمیر در حدود وملکی دریاے کشن گنگ درین رود داخل مے شود واز انجا پایان قصبه رنکی سر گروه لگهران مے رسد پس از انجا از میرپور وغیره حدود لگهران پایان قصبه جهلم که درین محال شاهگذار واقع است دریاے جهلم نام یابد واز انجا از کرجهاک وهند به دمنس آباد وهیره وخوشاب وخوردخانه گذشته اویک قصبه

جهنگ سیالان باب چناب مے پیوندد و چناب نام مے یابد ششم دریاے سنده مابین بهیت و این دریا ولایت لوهر و لوهاور و آبه سنده ساگر مشهور است و این رود درمیان هندوستان و کابل و زابل جائے است که چشمه آن ظاهر نیست اما بقول سیاحان از ولایت قلماق برجوشد و از حدود و کاشغر و کافرستان و حدود و ولایت کشمیر و بکلی و دمنور گذشته باولکهه یوسف زئی میرسد و پایان قلعه اٹک دریاے نیلاب با چند رود دیگر از جانب کابل آمده اتصال مے یابد چون انجا عرض کم دارد و نهایت بسیار تند میرود و درین محال شناگذر مقرر است بسبب تندے آب کشتی هیچ چشمزون بآن ساحل نمیرسد و جانب مغرب بر لب دریا سنگ سیاه است که جلالیه نام دارد و بعضے اوقات کشتی بآن سنگ خورد و شکند و اهل کشتی غرق شوند عوام گویند که بر آن سنگ قبر بزرگے بوده که جلال نام داشت و دیگر وجه تسمیه آن در تواریخ چنین دیده که در عهد محمد اکبر بادشاه جلالیه نام افغان مفسد در اهنرن مشهور بوده توبتے محمد اکبر بادشاه بعزم سیر کابل ازین دریا عبورے کرد ناگاه کشتی جواهر خانه بسنگ مذکور رسید و شکست بر زبان بادشاه گذشت که این سنگ هم جلالیه گردید از آن زمان جلالیه نام یافت و نزدیک آن عمارت راجه هوليت که در ایام سابق حاکم ولایت بوده و بر ساحل مشرق قلعه اٹک واقع است که دارد و صادر راجگر اندرون آن قلعه رهاے دیگر منسوب و این معمور معتدل الهوا مابین هندوستان و کابل چون برزخی است که این روے طرز و زبان هندوستان و آن طرف آب مسکن افغانان و آئین زبان افغان است باتجمله دریا ازان مکان برآمده از کوهستان افغان وغیره گذشته در حدود افغانان برزمین مسطح میرسد و از انجا از حدود و بلوچان و ملتان میگذرد و پنج دریاے پنجاب که هلم در آمده همه از کوه شمال برآمده و آن طرف ملتان بتفاوت یکدیگر در حدود و بلوچان مابین دریاے پیوندد و همه یکے شود و دریاے سنده نام مے یابد و دریاے عظیم گردد و از انجا پایان قلعه بهکهر و لخت شده قلعه را درمیان گیرد و از انجا براه سیوستان از اعمال هندے در آید و سی کروهی بلده ٹٹهه که به بندر لاهور مشهور است بدریاے شور ملتقی مے شود باتجمله صوبه لاهور همه آب و هواے خوش دارد تابستان بسیار گرم و زمستان نسبت بهندسرد است و خربزه و انگور بسان ایران و توران و مانند هندوستان و بهتر ازان و ترنج خوبتر از بنگاله و شکر خوشتر از دکن پیدا شود و درین صوبه اکثر مدار زراعت بر آبشاری چاه است که دولابے از کوزه هاے چرمین ساخته بزور نرگاوان آب از چاه مے کشند و بمزروعات مے دهند مدار فصل خریف و ارزانے غلات بر بارش است و بر دریاے بیاه از ریگ شوئی طلا برمے آرند و در کوه شمالی بعضے جا معدن نقره و مس و روئین و جست است اوده شهریست بزرگ بر دریاے گهاگهره که سرجو نیز ش گویند و آن شهر را در کتب هنود ان اجودهیا نامند و گویند که درست جگ آن شهر تختگاه راجه رام چندر عرف رام بوده و پیل بستن رام بر دریاے شور در فتن بلنکا و ضمن هیجا نگر مرقوم است و بعد از رام آن شهر را در دور کلجگ کشن بن پورب بن هندبن جام بن نوح عمارت نمود و در سواد شهر اوده در زمان پیشین مردم خاک بیزی مے کردند و طلاے ریزه بر مے گرفتند و در نزدیک شهر بسمت مغرب بمفاصله یک کروه قبر حضرت شیث بن آدم و ایوب پیغمبر زیارت گاه خاص و عام است و قبور انبیا درین مقام از تواریخ اصلی ندارد و طول صوبه آوده از سرکار گورکهپور تا قنوج یکصد و سی و دو کروه و عرض از شمال

کوه تا سد مهور تابع آله آباد و صد و پانزده کروه شرقی صوبه بهار غربی فتوح شمالی کوهستان جنوبی نانک پور سرکارهای
انصوبه گورکهپور و بهراچ و خیر آباد و تکمنوه ازین جمله مشتمل بر یکصد و نود و هفت محال و بیست و شش کرور دام دخال انصوبه
است و در عهد سلطنت محمد فرخ سیر سلاطین کورکانی بنظامت صوبه مذکور بهمباز الملک سربلند خان بوده آنجا ران و
وظیفه خواران آنجا را بی رنج آمد و رفت کچهری موافق معمول حکم عام معافی داد و در عهد سلطنت محمد شاه نظامت صوبه او دوه
بتغیری راجه دیا بهادر ماکره برهان الملک سید سعادت خان شده او در ۱۱۳۲ سه کروه بطرف مغرب شهر اوده بر کنار دریای
گهاگهره شهرے طرح انداخت اگرچه دریا بعد چندے از ان بتفاوت رفته اشهر الفیض آباد موسوم گردانید و عمارات عالیه و
باغات متعلقه و دلکشا در آن احداث کرد و بنظم و نسق آنصوبه از کوه شمال مفاسد آنجا کما ینبغی کرده وزیر الممالک ابو المنصور خان
صفدر جنگ داماد و همشیره زاده سید سعادت خان در ایام امارت خویش بر عمارات و آبادی آن شهر بیفزود و چون نواده او یوم
سید سعادت خان نیشاپور است بنابران در اقلیم چهارم و ضمن نیشاپور سطرے چند از احوالش مرقوم است بالجمله
شجاع الدوله خلف وزیر در امارت خویش در آبادی فیض آباد سعی موفور نمود و عمارات مطبوع ساخت و همانجا استقامت گزید
و آن شهری گشت در کمال معموری و شجاع الدوله وزیر شاه عالم ثانی المعروف تعالے گهر بوده و قتیکه در بلکهر از انگریزان
هزیمت یافت و باز بالصلح بر صوبه اوده و الله آباد استقلال یافت و حشمت و شوکت زیاده از سابق بهمرسانید و آنجه و وظیفه روزے
خواران هر دو صوبه را که از عهد محمد اکبر بادشاه تا عالمگیر ثانی جاری بوده بکلم ضبط نمود و از انجا همت و سخاوت سلاطین تیموریه
را بجای مناسب قیاس باید کرد که در تمام مملکت هند چه قدر از خوان انعام آن عالی همتان بهره مند نخبا از مشیخ و سادات
و دیگر قوم از مسلمان و هنود بهره میرسد بالجمله شجاع الدوله در آخر ایالت و زارت خویش باتفاق انگریز متوجه بریلی و آنوله
دیار روهیله باشد حافظ رحمت با او محاربه کرد شجاع الدوله در رزم او را بالقتل رسانید آن مملکت را از تصرف اعیان
و پسران علی محمد خان روهیله انتزاع کرد و بعد از فتح پس از دو سه ماه در گذشت و خلفش آصف الدوله عرف بهزار اسانے
بجایش نشست احوالش در ملفاز تبقریب و ضمن حکایت انگریزان گذشت سرکار گورکهپور شهرے متوسط
است از اوده آن رودے دریاے گهاگهره سمت شمال بمسافت چهل گروه متصل کوه مداریه واقع است آب و هوایش
نیک و خوشتر است و نواح آن بغایت وسعت را دارد و برنج و روغن زرد و مرغ و چاج و امثال آن انجا ارزان باشد
و غلام و کنیز بکثیر بقیمت سهل و آسان بدست مے آید و آنجا مردم را بهر ارزانی غله و خورش و پوشش نوعی از آسایش
است که هر که در آنجا در آید کمتر برآید و مهتی علی قلی خان شش انگشتی دارو غه خواص و میر لونگ اول محمد شاه بادشاه بارقم
حروف فرمود که چون نادر شاه والی ایران مرتبه ثانی عزیمت هندوستان نمود محمد شاه بادشاه از امیران خویش مثل قمر الدین
خان وزیر و ابو المنصور خان که آن وقت میر آتش یعنی داروغه توپخانه بود و دیگران بمصلحت خواست که از دست نادر شاه چگونه
در امان باید ماند وزیر گفت که ساکنان شاهجهان آباد را بباید رکن که ملکیست وسیع و قلاع متین دارد چون نادر شاه
عازم دکن شود بقلاع پناه گیریم و انبار غله و ذخیره را انچه از ذخیره قلاع افزون شود آتش زنیم و گیاه و کاه را همچنین ظاهر است که نادر شاه
زیاده از یکماه مسرسات یعنی ذخیره در عساکر نمیدارد چون غله از بیرون لشکر نرسد از قلاع تا کجا سر زند ناچار برگردد و ابو المنصور خان

گفت که درین تدبیر مبالغ کثیر بخرج آید و ازین ملک یکقلم بیرون رفتیم و دکن بعید المسافت است فکر آسانتر آن است که قلاع این ملک مثل ناهور و اکبرآباد را استحکم باید کرد و مردم چند از سکنه شاهجهان آباد باید گرفت تا در صوبه اودهی آنروسی و دریای گماگهره در سرکار گورکپور که شمال آن کوهست طویل و رفیع و در دامن آن از شرق تا غرب جنگل و بیشه های هولناک و رودهای سهمناک است ناورشاه بنابر صعوبت راه مخالفت آب و هوای آنجا نتواند رسید و زیر گفت که صوبه اودهی خود چقدر است و اندران گورکپور که پیش ازسرکار رسانند ممکن نیست که شکوه شاهی را متحمل شود محمدشاه بادشاه فرمود که مصلحت آن میدانم که چون ناورشاه درین شهر گذرد و حریده پیش اورویم هرچه خواهد بسر ما کند و خلق را از قتل و غارت نیازارد چون جماعه امرا بیرون آمدند من یعنی علی قلیخان گستاخانرا ابوالمنصورخان گفتم که فلانی بیادم آمد شیری برخری کمین کرد و خری دید و از بیم شیر پایش از گریز بست گشت با خود گفت که اکنون صلاح آن است که گوش و سرانه اخته دم جنبان پیش شیر رویم اغلب که بترسیکه من رحم کند بیرآن است که من گویم و بحضرت بادشاه رسانید گفتند آن چیست گفتم که فرقانچیه بیرون زنند و تا سر نهند هیچ خانه ایستند و بنا دشاه نبوسند که عزم ما بدولت بولایت ایران بود تا بند ارک و تلافی خرابی شاهجهان آباد بر دارم درانبولا بسمع مارسید که قصد اینطرف ها دارد ازینجه بهتر باد والت واقبال از سر نهند عنقریب بلاهور سیر سم اگر رنج کشد فبها و الا اتلافی در کابل و قندهار خواهد شد و البته که ازین جرات بادشاه هراسی در دل مادرشاه خواهد آمد غالب که در عزیمت این سمت درنگ و دافتد و در گذر دا ما بادشاه تاجاسن ابدال برود و چندی بانتظار آنجا بسر برد که بادشاهان چنین کرده اند مصرع رنگرگان بگرگ تو انیم رست ✤ همه با تبسم کردند و آفرین گفتند. بهرایچ شهریست قدیم بر ساحل دریاے سرجو طرف شمال از ابینه راجه بهرایچ و دران شهر از که بستان که سمت شمال واقع است مردم کوهی از طلا و مس و سرب و حسل و سوم و چوک که از آب لیمو و ترنج جوشانیده سازند و او بغایت تریش میباشد و دیگر زر بناد که کچور نامند و زرد چوب و زنجبیل خشک و تر و انار دانه و انگور و کهربا و مشک و نانه و فلفل و رازو نمک و شیمینه و زبور شیشه و جانوران شکاری چون باز و جره و شاهین و امثال آن و دیگر اشیا بسیار می آرند و ازران در آنجامی فروشند و میزار سپهرزا سالار مسعود غازی که از خویشان سلطان مسعود ابن محمود غازی غزنوی که بروایت مولف صبح صادق در پانصد و پنجاه و نهصد هجری در سرکه کفار شهادت یافته و در آن شهر است و صاحب مرات الاسرار مے نویسد که سالار مسعود غازی ابن سپه سالار سپهر ساهو ابن عطاء الله علوی که سلسله نسبتش بحضرت حنیف ابن علی مے پیوندد و مادر سالار مسعود غازی شیر معلے نامداشته و او خواهر سلطان محمود غازی غزنوی بود و سالار ساهو او را در حباله نکاح داشت و سالار مسعود در سنه چهار صد و پنج هجری هجرت و یکم شعبان روز یکشنبه وقت طلوع آفتاب در اجمیر از دنیا متولد شد و غرا بسیار کرد و چهارده رجب در سنه چهار صد و بیست و چهار هجری بزخم تیر کفار در بهرایچ شهید شد چنانچه ازین بیت تولد و وفات او مستفاد میشود بیت در چهار صد و پنج در آمد بوجود ✤ در چهار صد و بیست چار رحلت فرمود ✤ در بهرایچ مدفون گردید و در تحویل آفتاب بهرایچ تور که هنودان آن را اما دهیمه مے گویند خلقے کثیر از نزدیک و دور با علمهاے مختلف الالوان نزد بارنش مے آیند و بدور میگردانند و مراجعت مے کنند. نیمکهار نیمکهار و مسرک نیز گویند بر ساحل گومتی قلعه ناموریست و در نزدیک آن حوضی است موسوم بسرتپا و آبش بچنان تعلیمان کند و بگرد و که آدمی در آن فرو شدن توان

و هر چه در روانداز ند بیرون افتند بقول هنودان وقتی از گردش روزگار و انقلاب ادوار کتبهای علوم هندی منعدم شده
بود و براهمنان اهل بینش بران حوض اجماع کرده پشت ستند و علوم رفته را بجدت طبایع از سینه بسینه ظهور آورند و متصل آن
کوه لا بسیت خوشگوار و بدریاے گوتمی میرسند و یک گز عرض و چهار انگشت زرف دارد و هر چه از بهنج و مثل آن در روانداز ند
قدری از ان نماند و چون بر همنان بید خوان پرستش کنند ناگاه از ریگ پیکر مهادیو پدید آمد و مردم مشاهده آن کنند و زود نا پدید
گردد و چه پوست آن زمینی است که آنرا چوبنی نامند و در حبشن هولی بخوری جود شعله آتش از انجا بری آمد ۱۲ سرکار خیر آباد و بشهرت
میانه و مطبوع طبایع پارچه کزینه سفید و رنگی به الوان گوناگون معروف و پسندیده بود راقم حروف در خدمت عارف باصد حامی
صفت الله خیر آبادی که مجدد و بی معروف بود رسید از روبداد ملا فاضل بندی و نسخه را لوح محفوظ که تالیف راقم حروف است
نوشته ۱۲ گوپامئو ۱۲ قصبه بانام متصل پهانی هردم آنجا بصفت تواضع و مهمانداری معروف اند نواب سید صدر جهان ساکن
پهانی در عهد سلطنت شاهجهان بادشاه معتبر میگذرانند و برسالت پیش بادشاه تودان رفته وطن خود و نواح آن مثل
گوپامئو وغیره بجاگیرش سید اشت و با قاضی گوپامئو اتحادی کمال داشت هر گاه سیر گنان متصل گوپامئو میرسید بخانه قاضی
آنجامے آمد و قاضی خوان سیکشید و همراهیانش را بطعام های متنوعه مهمانی میکرد و چند انکه پسند بود سید صدر جهان بفکر و راز
افتاد که قاضی چندان معاش ندارد و سیر گاهها بلکه من بزیارتش سیروم گاهی نشده که مائده عام نکشیده باشد بنابر امتحان روزے بعد
از وقت طعام با حشمت تمام بخانه قاضی آمد و نشست بعد ساعتی قاضی گفت که خوان در ایوان کشیده اند چیزے تناول باید
فرمود برخاست و بر بایده نشست و طعمه گوناگون از لطیف و کثیف مشاهده کرد چند انکه همراهیانش از درون و بیرون بهره یافتند
صدر جهان از قاضی سوال کرد که درین چه سر پنهانے است ما امروز بنابر امتحان بیوقت آمده بودم قاضی گفت ما را ضابطه است
که هر روز بیرون شهر باطراف کسان میگمارم تا مسافر و اهل السبیل که غریبت آنجا داشته باشد بغریب خانه بیارند تا دو پاس روز
انتظار میکشم هر قدر مردم که جمع آیند ایشان را طعام داده میخوریم و هر گاه شما متصل گوپامئو لشکر گاه میسازند جاسوسان تعین کنم
تا که شما طعام خورده استراحت فرمایند و خبر بمن رسد آنزمان چیزے میخوریم امروز وقت طعام گذشت و شما تخورده بعد ساعتے
جاسوسان خبر دادند که نواب مے آید بر من مے آید بر من ضیافت شما است امروز هم آسان گذشت و اینکه طعام متنوعه حتے که
نان جو و بقول ساده و مثل ان بافراطی مینگرسیدش آن است که خانه من دریچه بعقب دارد که ازان راه بخانه یک برادر توان
رفت و همچنین خانه آن برادر دریچه مے دارد که ازان بخانه دیگران توان رفت و بدستور همه خانه ها ے خویشان و
آشنا ے ما دریچه ها مے دارند که مردان و زنان بهر خانه بے تکلف آمد و رفت مے دارند و برادران ما را قاعده
است تا که من تخورم هیچکس از زن و مرد و سوا ے طفلان صغیر کسے دست بطعام نبرد و پس هر گاه که شما مهربانی بغریب خانه
کنید طعامها از خانه برادران و متعلقان هر که در بن شهر است گونه گونه هر چه ایشان را میسر آمده و پخته اند
بدست کنیزکان و غلامان از دریچه ها بخانه من میرسانند و آن نظر بمبارک شما مے در آمد و چون طعام فرستاده
شد و یکبار بسرعت در پختن مشغول مے شوند و گرم گرم مے فرستند تا که پسند بود و نواب گفت این عظیمت و کمال
از اتفاق برادر یست که بوقوع مے آمد القصه ضیافت دهانے گوپامئو مشهور و معروف است که بکشاده پیشانی خدمت

ف
حقیقت اجتماع براهمنان
در حوض بنگما و روایات
مورث مهادیو از ان حوض

ف
بیان سرکار خیر آباد

ف
حال صدر جهان
گوپامئو و مهمانی او

ف
حقیقت حال مهمانی
ضیافت طعام متنوعه
صدر جهان بخانه قاضی

مهمات میکنند راقم را باشیوخ و قضات آنجا برابر و بیست زیاده برین نوشتن نمایش خود و تطویل کلام مے داند در گوپامؤ و قبیله کلان از شیوخ اند یکے شیوخ قضات که بقضیاره معروف اند دوم دیگر شیوخ قنوجے که از قنوج آمده مسکن گزیده اند و در میان این هر دو قبیله حویشیت دارند و انور الدین خان گوپامؤے که بندے از احوالش در آرکاٹه گذشت از قبیله شیوخ قنوج است و او از منکوحه قبیله و سلالهٔ چهارم پسر داشت محمد محفوظ خان و بدر السلام خان ابناے نور الدین خان و بدر السلام خان اکثر با نائب فوجدارے غیر وزآباد و شکوه آباد و اٹاوه وغیره قیام داشته و پسر او ست صدر اسلام خان ابن بدر السلام خان که مفلوج شده در گذشت و پسر او ست فخر الاسلام خان ابن صدر الاسلام که اکنون در قید حیات است و پسر دوم محمد محفوظ خان در آرکاٹه با محمد علی خان ابن انور الدین خان بسر برد و آخر از وجدا شده بحیدر نایک والی میسور پیوست و دیگر پسران انور الدین خان از منکوحهٔ سلالهٔ عبد الوهاب خان و محمد علی خان ابناے انور الدین خان اند و محمد علی خان امیرے با ثروت و قبیله پرور است مگر با راقم رسید که آرزوی آن داشت که کسی از ابناء شیخ اله یار و روح الدین خان بلگرامی اگر بحضور من رسد چه خوش باشد حقیر را چند باره خویش خاطر با نگوشید! اما آنشجو با نصوب نکشید **بیت** هر که نان از عمل خویش خورد منت حاتم طائی نبرد و بالله الحمد علی کل حال با جمله محمد علیخان بعد قتل پدرش بنظامت ارکاٹ رسید و بالمآل خراز پسران آصف جاه انحراف و تغافل ورزید با انگریزان در ساخت و تا اکنون برسند ایالت آرکاٹه متمکن است و بندے از احوالش در اقلیم دوم در ضمن آرکاٹه مرقوم است

لکهنؤ شهرے است بر ساحل دریاے گومتی و دریا بطرف شمال شهر گذر و آب و هوا خوش دارد و قند و آنوله شیرینی و کمان انجا معروف بوده اما اکنون کمان بآن خوبی ساخته نشود و در آخر سلطنت و عهد محمد اکبر بادشاه قاضی محمود از اسلاف راقم حروف دیوان لکهنؤ بوده اکبری دروازه و سرای اکبری متصل نخاس بنام اکبر بادشاه و پل که اکنون قصابان بران می نشیند تعمیر کرده او ست اما الحال دیگرے تعمیر دروازهٔ اکبری کرده و پل کهنه هنوز موجود است و زیر الممالک آصف الدوله میرزا امانی ابن شجاع الدوله در گرد و نواح بیچ محله وغیره عمارات کهنه برانداخته کاخهاے وسیع و باغهاے بدیع نهایت شگفت در کمال وسعت و زیبائی احداث فرموده مشهور است که هر کس خانه در دنیاے ساز د آنجا لی حوصلهٔ و بنا در خانه ساخته بناے امام باڑه و مسجد بر ساحل دریا متصل مسجد عالمگیر چنان نهاده که هیچ ملک را از املاک هفت اقلیم بانی آن در رفعت و متانت و وسعت پیرامنیت راقم حروف در هنگام نوکری ابو المنصور خان همراه راجه نول راے نائب صوبهٔ اوده در لکهنؤ بسیار مانده و با بزرگان آن وقت مثل مولوی نظام الدین که در علم و فضل ثانی نداشت و شاه عبد الغنی وغیره ملاقات داشته هفت گروه از لکهنؤ بسمت مغرب راجه نول راے شهرے مشتمل بر عمارات دلکشا و باغ فرح افزا و حصار بخشتی تعمیر نموده و چند جریب بیرون اطراف حصار گذاشته خندق بعرض چهار ده ذرع حفر کرده و محاذی هر چهار دروازه از چوب و گل پل بست که بعبور مردم وغیره بر آن باشد و آن شهر را نول گنج موسوم گردانید و هر دو طرف آن شهر در راه گذار تا یک کروه دو رویه درختان برشاند و صراطے استوار از خشت و کج و سنگ بر نهر سئی زیر قصبهٔ موهان که یک گروهے غربی نول گنج است بنا کرد و خواست که بنجابا شده فاطمه اف را باحسانات و خلق راضی کرده در آنجا آباد سازد چنانچه بفرموده او راقم حروف حویلی از خشت و کج در نهایت

بیان نسل و اخبار شیوخ قضیاره و قنوج و وقفات وغیره

بیان شهر لکهنؤ

بیان آصف الدوله و بیچ محله

شجاع الدوله

بیان جامع مولوی نظام الدین و عبد الغنی

بیان آبادی نول گنج و باغات وغیره

وسعت که خانه باغ وچاه پخته داشته اندرون شهر پناه پخته متصل دروازه جنوب از حویلی وگذهی راجه لطیف
مشرق وکثهره خام بیرون حصار بر پشت حویلی معه چهاونی مردم برادری تعمیر ساخت در اندک عرصه آبادی از شهر پناه
پخته تجاوز کرده بطرف مغرب متصل موهان واز سمت مشرق با قریب خوشحال گنج که دو کروه از نول گنج بنام پسر خود
خوشحال رای باعمارات پرزیب وباغهای دلفریب تعمیر کرده بود رسید بحکم آنکه آنچه زود برآید دیر بپاید چون راجه نول رای

ف بیان برپادی نول گنج وآبادی وزیر گنج

در جنگ احمد خان بنگش فرخ آبادی کشته شد زمینداران آن نواح آن شهر را غارت کردند وبعد از انکه قلیلی از اهل حرفه در آن
آباد شد شجاع الدوله بنابر عداوتی که با راجه نول رای داشت چه او غیر از ابو المنصور خان کسی را بخاطر نمی آورد
حصار بند نول گنج خراب ساخته مابین نول گنج ولکهنو آبادی بنا نهاده بوزیر گنج موسوم گردانید وساکنان نول گنج را
آنجا آباد ساخت ومصالح حصار نول گنج را نقل کرده در تعمیر وزیر گنج صرف کرد وبعد فوت پسرش آصف الدوله میرزا امانی
نظر بر حقوق راجه کرده وزیر گنج را ویران ساخته نول گنج را عمارت نمود وبند خشتی بدستوریکه بود بحوالی آن کشید وآن باتمام
راجه جهاؤ لعل بانصرام رسید اکنون آبادی آن از اهل حرفه بیوپاریان در قریست وازعمارات راقم غیر از چاه پخته

ف بیان قصبه بلگرانو

در آنجا هیچ باقی نیست بلگرانو در زمان پیشین سری نگر نام داشته مولف خلاصه تاریخ ودیگران مینویسند که بلگرانو
قصبه ایست خوش آب وهوا در آنجا چاهیست هرگه چهار روز آب آن بیاشامد حسن بهنظری وخوش الحانی افزاید طرفه
آنکه بخلاف آن در عوام مشهور است وآبجیاست که مُغلے در زمانه پیشین ندانم که کدام وقت در حکومت فوجداری خویش
آن چاه حفر کرد وآن چاه سمجن نام دارد وظاهرا او علت آبنه داشت ویا مُغلم بوده اکنون آینده وروندهٔ بطریق مزاح

ف بیان ولادت راقم و تاریخ ونام

از آبگشتان وغیره خصوصاً از زنان مے پرسند که چاه سمجن کجاست او پرسنده را بتماشای مغلظه سیدهد وسایل مے خندد
بالجمله قصبه بلگرانو از قنوج بسمت شمال مایل بمشرق بمفاصله پنجکروه واقع است ودریاے گنگ بمسافت دو وپنجکروه در
وسط آن هر دو شهر گذرد وآن وطن مالوف راقم حروف ست وتولد حقیر در ایام صوبه داری کابل که در بدو سلطنت محمد شاه
بمبارز الملک سربلند خان لولی بوده در دهم محرم سنه یکهزار ویکصد وسی وسه هجری در پیشاور روی داده غلام نبی تاریخ است
ونسب مادری حقیر بخواجه عبد الله احرار قدس سره مے پیوندد ودر پیر ونجات نشو ونما یافته چون جد جعفر در آن قصبه اقامت
گزیده بنابران سطرے چند مشتمل بر احوال اجداد واسلاف خویش وبرخی اخبار از مردم شایسته آنجا که در زمانه راقم بوده اند
فیض ترتیب وحسن آداب از ایشان یافته بر صفحه روزگار بنابر یادگار بتقریم مے آرد پوشیده نماند که چون جد راقم عبد الرحیم
عثمانی ارد ار النبوت مدینه منوره در فارس آمد وبکاذرون اقامت گزید وبعد از و پسرش خالد بن داؤد وبعد از و عاصم بن
خالد بجاے او نشست هنگامیکه در سن چهار صد ونه هجری سلطان محمود غازی غزنوی عزیمت هندوستان نمود وتا قنوج
بگشود وقلاع آنرا مفتوح ساخت محمد یوسف بن عاصم بن خالد بن داؤد عثمانی جد راقم را که در خدمت سلطان بسپهسالاری
حکومت ریاست قضاے سری نگر که بعد از دیرگاه موسوم به بلگرانو شده تفویض فرموده رخصت نمود محمد یوسف مستطهر بفتوح سلطانی
گشته بسری نگر بلگرانو آمده لوای اسلام وحکومت قضا مقتدا احکام شریعت غرا برافراشت ودر سجلات وکواغذ طغرای خود، احکم قصبه
سری نگری نوشت تا آنکه درگذشت راقم حروف در سنه یکهزار ودو صد هجری ببیعنامه زمین که بنجانه سید محب الله دهیه برآمده بر آن طغرا

بدستخط قاضی محمد یوسف چنان نوشته دید که بحمد بن یوسف بن عاصم بن خالد بن داود حاکم سری نگر و تحریر بیعانه مذکور تاریخ چهارم
شهر جمادی الاول سنه چهار صد و سبت یک هجری بوده و در تاریخ صبح صادق سال وفات سلطان محمود غازی غزنوی شب پنجشنبه
سبت و سیوم ربیع الاخر سنه چهار صد و سبت بقول مؤلف مرات الاسرار چهار صد و سبت و یک هجری مرقوم است پس تحریر بیعانه
در همانسال وفات سلطان و مابعد یکسال از فوت سلطان محمود مرقوم شده باشد و میر غلام علی آزاد بن محمد نوح بهنه ساکن محله
میدان پوره در بلگرامو مآثر الکلام وغیره تالیفات حویش مینویسد که مملکت هندوستان محمد قاسم ثقفی در خلافت ولید بن عبد الملک
مروانی از سند تا قنوج مفتوح ساخته و در روایت مولف صبح صادق فتح مملکت سند بدست او شده چنانچه در سیوستان و ملتان
رفته ذکر بیان گشت و مهدران تاریخ و روضه الصفا مسطور است که از سلاطین اسلام محمود غزنوی در سنه چهار صد و نه هجری
قنوج بگشود و معلوم نیست که میر غلام علی آزاد از کدام تاریخ فتح قنوج بدست محمد قاسم ثقفی نوشته و اینها مهدران کتاب مے نویسد
که در سنه شش صد و چهار ده هجری در عهد سلطنت شمس الدین التمش سید محمد صغیر اکه جد سادات واسطی ساکنان محله سیدواره است
و سلسله نسب خود را با و رسانیده می فرماید که رواج اسلام در بلگرانو او داده اگر مینوشت که در بلگرانو اسلام که مندرس شده
بود او تازه گردانید پسندیده بود هر گونه بر تحقیقات او محال تعجب است و دیگر مینویسد که جمعیت قصاء از قبیله شیوخ فرسوریان بعشیره
عثمانی رسیده و درین سخن معذور است چه آنوقت اسناد و گواهند پیشین مردم شهر بلگرانو که مسجل و طغرا بدستخط قضات عثمانیه اند بنظرش
نرسیده باجمله بعد فوت قاضی محمد یوسف اولادش بطناً بعد بطن بامور قضاے بلگرانو قیام نمودند چنانچه غلام حسن و داماد قاضی محمد احسان
از وقت قاضی محمد یوسف تا اکنون بقید اسامی از روے اسناد مرقوم بطغراے قضات احفاد قاضی محمد یوسف را بنام نامه بندی از احوال
آنها بدقت تمام تحقیق کرده رقم نموده ازان بر بهن است بالجمله با انکه امر قضا از ابناے محمد یوسف بطناً بعد بطن به بندگی عبد الکریم رسید
و او سه پسر داشت قاضی کمال و عبد الحی و دانشمند و محمد بار بدر و دوئی و آن عبد الحی را خرقه خلافت داده بر مسند ارشاد نشانند عبد الحی و
محمد از و اولادش چندی بر مسند ارشاد پرداختند و لب تشنگان بادیه شوق را سیراب میگردانیدند و پسر دوم محمد باز بدر ا امر بدرس
علم ظاهری فرمود تا طالبان را از ان علوم بهره مند سازد و امر قضا بعد فوت قاضی عبد الکریم بموجب وصیت به پسرش قاضی
کمال رسید و بعد چندی الهداد صدیقی فرشوری از حضور محمد اکبر بادشاه تغیری قاضی کمال بر مسند قضا نشست قاضی محمود ابن قاضی
کمال بحضور محمد اکبر بادشاه شناخت فتح پوره رشناس گشت و بعد چند سال قاضی الهداد را تغیر کرده مسند قضا از درگاه شاهی بنام قاضی کمال
حاصل کرده فرستاد و قاضی کمال باز بر مسند قضا نشست مدتے مصروف قضا بوده تا انکه در گذشت و قاضی کمال از دختر قاضی
مصروف قدوائی از احفاد مخدوم ابی محمد رشید راجگری سه پسر داشت قاضی بهکهاری و قاضی محمود و قاضی بده و احوال ایشان
مرقوم شود قاضی موصوف بعد فوت منکوحه اول دختر بندگے شیخ عبد الرحیم ابن مخدوم مصباح العاشقین صاحب ولایت قصبه ملانوه
را در نکاح آورد و از و قاضی عبد الصمد و قاضی سدن ابن قاضی کمال بوجود آمدند قاضی سدن لاولد رفت قاضی راجا
ابن قاضی عبد الصمد جد القبیله اهل الله و رحم الله و امیر الله ابناے محمد افضل و غلام علے و غلام احمی و کرم الله و عظمت الله ابناے
غلام صفی برادر خرد محمد افضل است و قاضی سبحان ابن جد القبیله محمد حیات و دوست محمد ابناے عبد الواحد و نور الله ابن
علیم الله و محمد عارف و برادرش ولی الله است و قاضی حسین ابن قاضی عبد الصمد که در عالم سپاگیری طفلے در خاست

بدست آورد و عبد الواحد نام گذاشت و به پسر خواندگی گرفت و عبد الواحد تله پسر داشت از دو پسر عقب ماند سوسے
عبد المجید ابن عبد الواحد راو دوم پسر بود ندیگی عبد الکریم محمد نواز و محمد سرفراز از ابناے عبد الکریم اند از محمد نواز عقب تماند
محمد سرفراز ابن عبد الکریم را یک پسر و دو دختر بوجود آمدند دختر کلانش در نکاح حاجی رحم علی ابن صدر بینا و دختر دیگر در نکاح محمد علی
برادر زاده حاجی مذکور است و دوم عبد الرحیم ابن عبد الواحد را یک پسر از منکوحه نامش اسد الله عرف اسدو و از سر به
خیر الله که لاولد رفت و ضیا و الله که بدکن رفت و کتخدا شد و بوطن گزید اما قاضی بهکهاری ابن قاضی کمال و او از همه در سن
بزرگ بود جد القبیله قاضی محمد احسان و قاضی بهورے است و سرای قاضی بهوری در بلگرام سکن اولاد اوست دوم قاضی محمود و سوم قاضی
پذه و بعد فوت قاضی کمال پسر خرد ش پذه بر سند قضا تمکن گشت و پس از چندے باستصواب قاضی محمود قضا را حواله برادر کلان خود قاضی بهکهاری
محمود و این روایت از کتاب غلام حسن است و اصح آنست که قاضی پذه ترک قضا نگفته تمام عمر بآن پرداخته و بعد فوت قاضی پذه پسرش
قاضی محمد بشرکت قاضی بهکهاری بامر قضا پرداخت و این سخن از روی کاغذی ست که محمد یوسف عرف پذه پسر کلان قاضی محمد احسان
آن کاغذ را از خانه راقم وقت تسلط خویش برده و تفصیل این اجمال آنکه چون راقم حروف بشرق زمین بوده والده راقم او را پسر خوانده کرد
و در حویلی جاداد و کارهای دیهات وغیره محمد یوسف عرف پذه متعلق گشت و در آن هنگام آنکاغذ از اسناد برآورده گرفت بالجمله قاضی بهکهاری
امور قضا را باستقلال و امانت تمام سرانجام میداد و بعد از و اولادش بران مستقل گشتند تا آنکه نوبت قضا بقاضی محمد احسان رسید و احکام
قضا را بشوکت و شجاعت جاری فرمود و در زمان او چند کس از اولاد او تغیر کرده اسناد هنگام عصر حاصل کرده حواله قضا نمود قاضی محمد احسان
آماده جنگ شد و هیچکس را دخل نداد القصه قاضی مذکور برادر راقم حروف شفقتے تمام میداشته از انجمله است وقتیکه راقم بنوکری میگذراند حسب الحکم
کار از ناظمان وقت بلشکری آمد و بغیر بیجانه استقامت می فرمود اغره و برادران تکلیف استقامت دیره های خود می نمودند او جواب داد
که این خانه رس شما باشمول خانه همه است هرچند که خطی خوش نداشت اما از غایت شوق صحیح بخاری را تمام کتابت کرده و آن بزرگ
از مدتے خلف ارشد خود احمد الله عرف محمد عثمان را ولیعهد گردانیده ریاست قضا را بقبضهٔ اقتدار او نهاده خانه نشین گشته سنش
از هشتاد تجاوز کرده حواس خمسه ظاهری و باطنی تا وقت رحلت صحیح و درست داده یکروز بصارت ظاهری نقصان پدید آورده بود
قاضی احمد الله عرف محمد عثمان ابن قاضی محمد احسان اکنون که تاریخ سبت و ششم محرم سنه یکهزار و یکصد و نود و شش هجریست سنش
قضا متمکن است و او بجلیه علم اراسته است خصوص در فقه و مسایل شرعیه و حدیث در بلگرام او دوم ندارد و مردے سلیم الطبع است قاضی
محمد یوسف عرف پذه پسر بزرگ قاضی محمد احسان هم سن فقیر بے تکلف و سپاهی وضع است بالجمله مروت و همت بهم می دارد
محمد صدیق ابن محمد احسان از علوم بهره میدارد و علم طب را نیک حاصل کرده بنا بر حوایجات اتفاق عمل در حضور عامل یافتاده
باوجود این عمل دستے رسا دارد و بغایت راست باز و راست گو و بیطمع است بنظر عوام شورے سے در دماغ میدارد و حافظ کلام الله است
و بالحان خوش می خواند و در شعر سخنور تخلص میکند و بغایت شسته و برجسته و نیکوی گوید و صاحب دیوان است غلام حسن
همشیره زاده و داماد قاضی محمد احسان از عشیرهٔ فخر شوریست مخلص بے پرو رنگ حقیر است و بهمراهی حقیر در نوکری گذرانیده
مردیست بزور دانش و بینش آراسته و در شعر بیمن تخلص مے کند و او کتابے بنشتملبر احوال قاضی محمد یوسف جد القبیله
شیوخ عثمانیه بلگرام آنوا اسلاف و اجداد و از عهد عثمان ابن عفان رضی الله عنه تا زمان خویش بتحقیقات تمام معه

منقول فرامین سلاطین در تفویض سیاست قضا و طغرا و نقوش مهر هر یک از قضات تالیف موده و احوال هر یک را از حسب و نسب و حل ناکرده درج نموده و تحمل دیگران طبع آزمائی و بلند حوصلگی نکرده و بر خود نجنبیده و از غایت حزم از بیان واقع کمتر نوشته غلام اے

از اخفاد قاضی بهکهاری در احمد آباد گجرات همراه مالدر راقم ملازم مبارز الملک بوده از انجا بحجاز شتافت و مناسک حج بجا آورد و

و باز آمد و در آله آباد همراه حقیر لوکر شاه نواز خان ابن مبارز الملک مانده مروے متقی و پرهیزگار بوده قاضی محمود پسر دوم قاضی کمال

است و او بدرگاه محمد اکبر بادشاه رفت و سند قضا تبغیری شیخ الله آباد صدیقی قرشوری بنام پدر خویش فرستاد چنانچه گذشت و در

آخر عهد سلطنت محمد اکبر بادشاه بخدمت کروری گزینے صوبه اوده بدیوانی سرکار لکهنؤ و فوجداری پرگنه بلگرام رسید و در عهد

سلطنت جهانگیر بغایت متغیر گشت و در آخر عهد او بدیوانی لاهور رسید و در عهد سلطنت شاهجهان بگو البار در گذشت سرائے

اکبری دروازه متصل نخاس بنام اکبر بادشاه و پل قصاب بزیر ناله که در شهر لکهنؤ میرود از ابنیه اوست آتا اکبری دروازه و پل که بنا بر

کهنگی از هم ریخته و شکسته بود اکنون دیگرے تعمیر نموده و باغ و حویلی پخته برزین زر خرید در لاهور از تعمیرات او نیز هست علی اکبر

نبیره و پسرش وقتے همراه لشکر ابو المنصور خان هنگام منهزم شدن احمد شاه ابدالی بلاهور رفت و بر کسانیکه بر حویلی و باغ متصرف بوده

دعوی کرد آنها کاغذ مهری قاضی محمود و بدستخط او که با آنها ترکه رعمله بخشیده بود برآورده و بدستش داده علی اکبر بدید و بگریست و

ببود رسید و بر سر و چشم نهاده و گفت که من از کاغذ مطلع بودم آتا غرض من آن بود که ندانم آن کاغذ پیش شما هست یا نه و بدر خواست

شان مهر و بدستخط ایشان کرده داد و باحقر این نقل مے فرمود باالجمله قلع و مسجد جامع خشتی بالاے حصار و عیدگاه بیرون شهر

سمت شمال در بلگرام او باهتمام برادرش قاضی پنده از بناهاے اوست قلعه مذکور بنا بر مرمت حاکمان فی الجمله ماهنور حاکم نشین

است و از جامع مسجد غیر از دیوار غربی آثار باقی نمانده و عیدگاه را در سنه هزار و یک صد و نود و یک هجری انگریزان از یاد آورده خشتهاے

آن را در عمارت کتبو که ماهین بلگرام او ملانوه طرح انداخته بوده صرف کردند و ان نیز بعد یک سال منهزم و منعدم گشت و اکنون از

عیدگاه غیر از یک دو منبر باقی نمانده باالجمله قاضی محمود جد القبیله محمودیان گشت و از اولادش که بعرصه آمدند و حقیر آنها را دیده ازان

در گذشته و کسانیکه در وقت حقیر روزگار میگذرانیدند بدو فیض تربیت از ایشان یافته بقلم مے آرد علی اکبر نبیره احمد علی ابن قاضی

محمود است حافظ کلام الله و قرات بغایت درست باد اے مخارج حروف مے خواند و خط ثلث نیک مے نوشت چنانچه مصحفے

بنبوشت و مذهب و مجلد ساخت و او فراخ حوصله و صاحب سلوک و صلح کل بوده در هنگام صوبه داری کابل که بمیانه الملک سربلند خان

بوده نه نیابت روح الامین خان بحکومت مال پور و راهون و غیره محال پنجاب مے پرداخته آتا رام ساکن آنجا که بعد

ازان ببهاوری طالع بدیوانی برهان الملک سید سعادت خان ناظم صوبه اوده رسید و اولادش هر زمان در ازدیاد

و در تاب مزاین و دیگران در سرکار او جون اولاد کودرزکه در عهد کیخسرو و محیط سلطنتش بوده و در دفاتر گشتند هر زمان در

حدود راهون با علی اکبر انحاد داشت و بصیغه مالگذاری سر انجام زر باقی برود شوار گردید روح الامین خان با او نوشت

که هر زمان را سامه متعلقان گرفته بحضور بفرستد علی اکبر از اپوشیده داشت و شب خفیه بدیه او تنها رفت و او را گریزانید

روز دیگر سوار شده بدیه شتافت و دیده گریخته بود بنجان عرضی کرد که او گریخته رفت از انجا که دانایان گفته اند هر که

در حالت توانائی نکوئی نکند در وقت بینوائی زحمت نه بیند از اتفاقات علی اکبر از صدمه انقلاب زمانه

بیان فرستادن او ملازمان خانخانان را

ور وقت عمده گے سپہ ران ورا او دہ پیش او رفت ہر ہر ان او را بنہایت معزز داشت عملی اکبر بن سعی خویش در یک سال تا آنکہ
ابو المنصور خان مخالف روح الامین خان بودہ پروانہ سید سعادت خان در باب طلب روح الامین خان بحضرت او شیخ خانپور
حاصل کرد و خان موصوف بر طبق آن ملازم سعادت خان شد روزے باحقیر نقل کرد کہ در محال متعلقہ ما در فصل انبہ ارباب
کچہری گفتند کہ ضابطہ آنجاست کہ حاکم وقت انبہ ہاے باغات اہالی شہر را فرق میکند کسانیکہ باغ داشتند طلب کردم و باغات
بالیشان واگذاشتم و معاف کردم چون انبہ ہا بمراد خویش نچیدہ شد ہر روز از خانہ ہاے ہر یک آنقدر می آمد کہ عملہ کچہری را صرف آن
و شوا گشت گفتم انبہ خوردن بہ بدنامی بہتر بابہ نیکنامی دیگر گفت در ضلع پنجاب زمیندار نیز بود کہ من او را سیوپ ہمادرے خواندم بعیوض مبلغ
پانصد روپیہ باہت باقی ذمہ خود بنابر ناداری در قید بود با او گفتم کہ اقساط آخر شد و تمام پرگنہ بیباق گردید مبلغ سرکار از تو نرسد

فرستادن زمیندار باقی سرکار را

گفت کہ اکنون مارا بگذارید تا بتدبیر سر انجام دہم ضامن طلبیدم گفت ندارم مگر پسرے جوان دارم عیوض من در زندان باشد
قبول کردم و پسر او را بجایش در زندان داشتم چون دہ روز بگذشت پیادہ بنابر تقاضای مبلغ پیش او فرستادم زن پسرش
خفیہ بمن پیغام داد کہ مارا پسر فلان کس دو ماہ می شود کہ نکاح کردہ و او در قید شماست و من بمفارقت او میگدرانم اگر شما
این سخن در دی بدلم رسید روز دیگر زندانی را طلبیدم و زنجیر از پایش گرفتم و رہا کردم عملہ کچہری فریاد کردند کہ زر بدست نخواہد آمد گفتم

رہا کردن او و فرستادن باقی سرکار را

اندیشہ نیست من از پیش خود در سرکار خواہم داد پسرک بخانہ رفت پدرش پرسید کہ چگونہ آمدی گفت ندانم اما حاکم زنجیر از پاے من
برداشت و رہا کرد و گفت کہ من ترا از پدر تو خواہم گرفت ہمان وقت پدرش پیش من آمد و نشست و پاے خود پیش آورد و گفت
چون پسرم را رہا کردید اکنون بند بر پاے من نہید گفتم کہ من ترا نیز رہا کردم برو و بخانہ بیارام اگر بخاطر آید زر مابدہ آن سر بسیار گفت
کہ بجاے پسر بہ شد قبول نکردم روز سوم آن زن از خانہ پدر خود پانصد روپیہ نقد سر انجام کردہ و چیزے شیرینی بطریق ہدیہ بخانہ

عذر آوردن و معاف کردن و رسیدن زر

شوہر خود پیش من فرستاد و عذر خواست و قتی راقم حروف او را در معاملہ دنیوی امین و منصف کرد و از طرفین محالکہ گرفتہ حکم نمود
چون خسارت کلی حقیر کردہ بود سر باز زدم و از راہ جوانی حرفی چند بے ادبانہ باو نوشتم جواب برگشت خط این بیت نوشتہ بود

فقرہ

تبر زانم کہ خواہی گفت آئی ✤ کہ دانم عیب من چون من ندانی ✤ بہوش آمدم و دانستم کہ بر مزاج مبارک گرد ملال نشستہ روزے
بخانہ او رفتم و گفتم ہر چند نقصان مارا روا داشتند اما عفو تقصیر اینکہ در خطر رفتہ التماس میدارم التفات نکرد و گفت کہ ریاست عبارت
از غمخواری و بردباری است و زیادہ برین نیست کہ فیصلہ مارا قبول نکردید تامل کردم و دستار از سر خود گرفتہ بپایش افتادم
و گفتم اگر معاف نشود سر بر ندارم بگریست و سرم در کنار گرفت و عفو کرد و بوسہ چند بر پیشانی داد ہر چہ او فیصلہ کردہ بود

فیصلہ کردن او بموجب دلخواہ

بپذیرفتم اکثر احوال آنجناب را معہ فرزندانش غلام حسن در تالیف خود مرقوم ساختہ و این مختصر متحمل آن نباشد و او دو پسر
داشت ہر دو حافظ کلام اللہ بودہ ہمراہ راجہ نولرائے کشتہ شدند مرقعے حسین المخاطب بالہ یار ابن الہ یار نام راقم حروف سپرد
چون در کمال پراگندہ گی خاطر ہمت بر تالیف این نسخہ گماشتہ بمقتضاے حال احوال خود را تقریباً در بعضے از بلدان و امصار
مرقوم ساخت و چون ازان کیفیتی حاصل نبود تبکرار نپرداخت التماس از صاحب طبعان آنکہ بر بے ترتیبی این نسخہ نظر نکنند
و سائر عیوب باشند فرد ✤ در باغ عقل تخم ہنر ترتیب کاشتند ✤ صحرائے عشق ہین کہ چہ بستانہ رستہ است ✤ محمد
سبحان پسر و یک دختر راقم حروف از دختر سید عظمت اللہ شیخ بہیہ و آن دختر در نکاح بشارت اللہ فرتوری بود در گذشت

دیگر محمد یحیی دلفگن که نامش از تاریخ تولد اوست و ایضاً غازی الدین محمد که ان نیز بحساب جمل خیر از تاریخ تولد اوست بدو لفظ کام بخش یعنی غازی الدین محمد کام بخش ایراد کرده صاحب راقم حروف کپتان جونا تهان اسکاٹ است که خطاب کام بخشی بخشیده یعنی غازی الدی محمد کام بخش دیگر موجب مشاهده روباشیخ جلال الدین علی جنونه اضافه میکند و شیخ جلال الدین جنونه بے کم و کاست تاریخ تولد جلال الدین است ریاض الدین محمد که اسمش سر تاریخ تولد اوست و مولوی محمد علیم اسم محمد اظهر تاریخ او یافته و در قطعه آورد **ابیات** الله تعالے چو بشیخ آله یار + سر مود عنایت پسر نیک اختر + این مژده شنید هاتف غیب و بگفت + نام وی و تاریخ محمد اطهر + این چهار پسر و یکی دختر این هر دو دیگران از بطن منکوحه صبیه افغان لودی تا سن یک هزار و یک صد و نود و هشت هجری بوجود آمدند و دختر موصوف در حبالهٔ نکاح شیخ عنایت الله ابن شیخ علیم الله قدوائی ساکن موضع اسراوست و بستش بقاضی معروف از احفاد و خواهرزاده محدوم امی حمشید هجری پسر سدد رضی الدین محمد ابن محمد سبحان نبیره راقم اسمش نیز تاریخ تولد اوست **اکبر آباد** در سابق آبام آگره نام دیهے بوده از توابع پرگنه بیانه سکندر لودی همت بانفرد و فی آبادی آن بر گماشته تختگاه ساخت و آن بشهر اول گذه مشهور گشت شیر شاه و پسرش سلیم شاه افغان سور نیز در زمان سلطنت خویش بآبادی آن کوشیدند بعد ازان محمد اکبر بادشاه در عهد سلطنت خویش از احاق وسط ممالک هندوستان تصور نموده تختگاه ساخت و آن را اکبر آباد نام نهاد و در سنه نهصد و هفتاد و دو هجری قلعه سنگین تعمیر نمود و آن در عرصه چهار سال تمام یافت هفت کرور تنکه بس بجاب سی و پنج لکه روپیه باشد در تعمیر آن قلعه خرچ شد از صفات اکبر آباد یکے آنست که دریاے جمن باچهار کروه میانه شهر بگذرد و هر دو طرف ساحل جمن عمارات و باغات بازیب و زینت تعمیر یافته اما اکنون بحد کمال و برانے دارد و کار زرچوب و دیگر پارچه ها انجا نیک میسازند و کلابتون و کناری و گلاب و عطر آن شهر نهایت پسندیده بود میوه هاے خربزه آن شهر مشهور جهانے بسیار شیرین و برگ تنبول بهتر بهم میرسد و هواے انجا بسیار دلگشا و روح افزا گزارش ابد انست و مزار اکثر اولیا در انجا واقع است و مقبره محمد اکبر بادشاه و نبیره اش شاه جهان بادشاه متصل آن شهر در موضع سکندره واقع است و در آن مقبره بست لکه روپیه صرف شده و در بست سال عمارت شده راقم حروف همراه سیاز الملک سلمه بلند خان در عمر ده سالگی بعهد محمد شاه آن شهر را دیده فی الواقع آبادی داشته و اکنون که بس شصت سالگی در عهد شاه عالم ثانی در سن یک هزار و یک صد و نود و دو هجری در وقت نظامت امیر الامرا امیر زا نجف خان بعد استیصال جاٹان نقرب بے انجا رفته تماشا کرده قلعه جا بجا رسخته و عمارات آن شهر اکثر شکسته یافته از دروازه قلعه تا پول متهی و کنارے بازار آبادی و رونق قبل از سیداشت و بعد ازان درجه بدرجه کمتر اطراف و جوانب آن شهر همه خراب افتاده و بالفعل امیر الامرا نجف خان بحکومت انجا دوام سیدارد و آن صوبه را از تصرف جاٹان بسالهاے دراز بیرون آورده بالجمله شرقی صوبهٔ اکبر آباد گهاتم پور تا پلول عمله صوبه شاهجهان آباد و هفتاد و کروه دختش از قنوج تا چندیرے مضاف صوبه مالوه صد کروه سرکار ش الور و نجاره و باڑی و آبرج و کالپی و سناوان و کول و سیدن پور و کوالیار و غیره همارده سرکار شتمل بر دصد و شصت و بست محال و نود و هشت کرور و شهر ده لکه و شصت و پنج هزار مقصد دوام داخل این صوبه است که دو کرور و پنجاه لک روپیه کمتر کم باشد و اندرین صوبه دو دریاے نامور اند یکے جمن و دویم چنبل قو سرچشمه چنبل از مقام حاصل پور تابع مالوه برآمده در هشت کروهی از اکبر آباد از حدود بهدا ور گذشته نزدیک اکبر پور تابع سرکار کالپی

بدریای جمن میریزد میانه در قدیم شهرے بزرگ بوده و قلعه محکم داشته ذاکنون خبرنامی ندارد وحنا و نیل آنجا خوب میباشد و بهوه

قریب یک آثار پنجه نهم میرسد **شیکری** از توابع بیانه بمسافت دوازده کروه از اکبرآباد بسمت جنوب واقع است آنجا اکبر

باشاره زبدة الاولیا شیخ سلیم چشتی قلعه سنگین وعمارات دلنشین ومساجد ومدارس وخوانق تعمیر نموده و بفتح پور سیکری

گردانیده چه در اثنائے تعمیر آن گجرات مفتوح شده بود لهذا فتح پور نام کرد وبوسطه آن تالاب بزرگ درعرض وطول دو کرو

وصفه والا ومنار عالی ودایره گاه فیلان بادشاهی وعرصه چوگان بازی درغایت وسعت برکنار آن تالاب واقع است ودرزی

آن معدن سنگ سرخ است که بکار عمارات صرف می شود **چکله گوالیار** از توابع اکبرآباد است وچهار سرکار دارد وچون سر

پتوا وان وکرولی ونرور وغیره اکنون رانا جهر سنگه لوک آنجا در راجه گوهد چند محال ازان سرکار در تصرف خود دارد و گوالیار شهر

مختصر است وشهرپناه سنگین پیدا ره اما الحال جابجا شکسته واز هم ریخته است ودر گوالیار چند جا معدن آهن باشد و گل یاسمین آنجا

افزونی میباشد وتیل خوشبو ازان میسازند وبطرق تحایف بجاهاے برند وساکنان آنجا در نغمه پردازی مشهور اند وقبر میان تان سن

که در زمان خود در نغمه پردازی وسرایندگی معروف ومعاصر محمد اکبر بادشاه بود قریب آن شهر متصل مقبره زبدة العارفین شیخ محمد غوث

گوالیاری است وعمارات مقبره شیخ دلکشا وبغایت مطبوع واقع است واولاد شیخ اکنون در آنجا سجاده نشین اند وصاحب سج

آنجا شاه سلطان بخش نام دارد ودر پور جلم ارا سته وپیراسته است تا آخر حروف را با او ملافات است وقلعه گوالیار از آثار قدیمه

واز آثار اجداد سورج پال باشاره کوباجل درویش صاحب کمال تعمیر نموده چنانچه در گوالیار نامه مسطور است برفراز کوهچه در

متانت باعمارات رفیع وکاخهاے منیع مثل بان سندل که از بنیه راجه مان سنگه وکنوت محال ورنگ محل وغیره سر بآسمان

واقع است ودر آن قلعه افزونی آب از چاه وباولی وکولاب بسیار وتبروت ورطوبت در آن قلعه بمرتبه ایست که ذخیر

جبوبات ماکوله زیاد از یکسال بحال سحے ماند وبیرون پیوست آن سکانیست معروف به اُور وائے وگویند که از بنیه جهانگیر بادشا

است واینچنانست که بسمت مغرب قلعه اندک مائل بجنوب بر روے زمین دیوارے کشیده وطرفین آنرا بقلعه پیوسته وآن

درهی ندارد وآمد ورفت ازدرون قلعه باشد ودر گوالیار نامه مسطور است که سلطان شمس الدین التمش در شش صد و

هجری قلعه گوالیار قهراً قهراً بگشود وچون آب در آن قلعه کمتر دید بفرمان سلطان سکان اور وائے تعمیر نمودند وبان قلعه ملحق سا

ودر مکان مذکور بسمت جاه کلان بشیرین وخوشگوار واقع است وایضاً بسمت شمال مایل بمشرق سکانے دیگر است معمور

باول گده بر روے زمین که بکوه وقلعه ملصق میشود وگویند که از محدثات محمد اورنگ زیب عالمگیر است واین لقول ضعیف

حصه باول گده از آبینه قدیمست مگر دروازه ششم از طرف قلعه بر روے زمین باهتمام معتمد خان قلعدار عالمگیرے تعمیر یافت

دیوارش کمتر از دیوار قلعه است وآب وهواے آن قلعه بغایت سازگار اهل آن است وآن قلعه در زمان پیشین نهم

چه در گوالیار نامه می نویسد هنگامیکه سیصد وسی ودو سال از عهد سلطنت بکرماجیت گذشته بود راجه سورسین که از وسیو

تصور کنند از قوم راجپوت کچهواهه در مدت سی وشش سال باشاره کولیا نامی شده جوگی باتمام رسانیدند واولاد اتباع

دراز بحکومت آن پرداختند تا آنکه در سنه شش صد ونه هجری شمس الدین التمش والی دهلی لشکر بگوالیار کشید وبعد از

یکسال مفتوح ساخت وتا مدت دراز بدست سلاطین اسلام ماند تا آنکه در عهد محمد شاه غازی از سلاطین تیموریه کورکانی از

بیرون رفت و تصرف دکنیان آمد و آن تقریبی و ضمن احوال کوہ ہدو اجداد رانا چیر سنگھ مرقوم گردد بالجملہ چہل سال در تصرف
دکنیان ماند در سنہ یکہزار و یک صد و نود و چہار بحیری انگریزان بر آن قلعہ مستولی شدند رانا تم حروف در رفاقت صاحب
والا مناقب کپتان جونا تھان اسکاٹ بود و مشاہدہ نمود چہ بیجر نائم رئیس لشکر انگریز کہ بابا دو رانائے کوہ ہدنبا برتنبیہ و دکنیان
باستدعائے رانا از حضور ہنشتن گورنر صاحب کلان کلکتہ تعین شدہ بود برز مہائے متواتر دکنیان را از ملک رانا کوہ ہدبر اند
یا اینہمہ رانا از بیجر نائم سوء مزاج شدہ سخن رخصت بمیان آورد بیجر باقی مبلغ معہودہ طلبید اشت و در خفیہ کمر ہمت بر تسخیر گوالیار بست
و در تفحص افتاد کہ پیش از ین بعضی مواتیان ملازم رانا چند مرتبہ از طرف او روانی بحیلہ در شب تار برائے وزدی بدرون قلعہ میرفتند
و برانا این احوال منکشف بود اما ہر چند کہ خواہش تسخیر قلعہ بخاطر میداشت در پے این سخن کارے از خود پیش نمیبرد روزی رانا
ہنگام موافقت حکایت وزدی از بیجر نائم بمیان آورد بیجر مواتیان را طلبیدہ استفسار نمود و بانعام امیدوار ساخت و نبارا ستے
احوال و تحقیق راہ صعود بر قلعہ جاسوسان را ہمراہ کردہ فرستاد و در اثنای آن ہوید اشد چہ طرف اورائی جائے بودہ کہ دیوارش
چندان بلند نبود اگر بر کوہچہ رفتہ کمند بر کنگرہ اندازند رفتن بالائے قلعہ میسر آید بیجر بایں نہانی بہ تباری اسباب قلعہ گیری از گنگندو
مائل بمشرق مسافت دو اشت لشکرگاہ ساخت و چندی بسر برد و شب بخون شعبان با چند انگریزان و پیشہ ہیجا باد و پلٹن سپاہی کہ یکہزار
و شش صد تا ہنگہ باشد جریدہ از لشکر بنا بر تسخیر قلعہ گوالیار تاخت و چون شب تاریک بود کسی مر راہ ملاقی نشد نزدیک کس دہقانی کہ یا گاوان برائے
قلعہ دانی بمزرع خویش میرفت دہقان بملاحظہ ہجوم مردم بگریخت و آواز برکشید و گاوان چند کس از سپاہیان ہدو بیدند و اورا بگرفتند و دہنش
از پارچہ ببستند و ہمراہ گرفتند و بپای قلعہ رسیدند آنوقت ہا نطرف اندرون قلعہ طلیعہ گردش کردہ رسیدہ بود چہ شعاع روشنی شعلہا بنظر می آمد
و صدائے نقارہ و بقبر بسمع ساعیان بر رسید آنجا توقف گردید چند انگہ طلیعہ شیر رفت یکنفر سیواتی بر زبان سعہ ہندکمند بالائی کوہچہ رفت و
بپای دیوار رسید و کمند ہا را با کنگرہ استوار کرد و فرود آمد و گفت کہ کسی در قلعہ اینطرف بیدار نیست بعد ازان کاون کہ کندہ کپتان بود زبان
چوبی و رسنی بر کوہچہ نہاد و سپاہیان کہ کفش ہا از پنبہ و پارچہ در پا داشتند بر آن زبان بر آمدند و قاعدہ کفش پنبہ آن بود کہ پای روندگان
بر زبان مستحکم نشیند و دیگر ہنگام شبے آواز پا ظاہر نگردد بالجملہ سپاہیان و صاحبان انگریز از زبان گذشتہ بکمند ہا رسیدند و ازان
باندرون قلعہ آنش وار در آمدند مجموعہ نہ دہ و اندہ نفر سعہ روس صاحب داخل شدند و دیگران بپے ایشان سرگرم رفتن بالائی قلعہ بودند
دو سہ کس از قلعہ داران بخواب شیرین آنجا خوابیدہ بودند سہ چہار کس از سپاہیان انگریز از راہ ناوانی بندوقہائی خود را بران خوابیدہ گان
سر دادند و فتنہ خواہید را بیدار کردند چہ از اواز بندوق ساکنان قلعہ بیدار شدند و حوق حوق بر سر سپاہیان انگریز رسیدند آنوقت سپاہ انگریز
کہ بیرون قلعہ ماندہ بود دو کوشش و صعود نمیکردند چنانکہ ہمہ باندرون قلعہ در آمدند سپاہیان انگریز زرمی صعب کردند ناگاہ کلہ تفنگ بہ بابو کہ پیش قلعہ
بود رسید دکنیان او را گرفتہ کشان کشان روی بگریز نہادند بعضی بطرف رنگ محل و برخی بیرون رفتن از قلعہ دو بدند و چندی از غایت اضطراب
خود را از دیوار فصیل قلعہ بدہ شانہ بزیر انداختند اتفاقا بیش از ہم سخت و بابو در ہمان کشمکش بادیہ پیمائی عدم گشت و زنش و انچہ در قلعہ بود بدست انگریزان
آمد و کمتر قتیل و اکثر اسیر گشتند بیجر نائم بحسن سعی کپتان جونا تھان اسکاٹ اسیران را از سعہ روہ بابو و دیگر زنان و دکنیان سواری وزادراہ دادہ بطرف
مالوہ رخصت انصراف داد و رانم حروف نیز در باب رہائی اسیران پیش صاحب خود ساعی کار بود بالجملہ فتحی چنان و تسخیر چنین از جملہ

تائید غیبی است راقم حروف که هیچگاه میل بگفتن نظم و اشعار نداشت صاحب ما تکلیف تاریخ این واقعه کرد ناچار طبع را خوار
رطب و یابس تاریخ صوری سرانجام داد **ابیات** صبح جمعه دوم شعبان چهارم از اگست ۱۸۰۳ مسیحی ما بهم نموده فتح حصن گوالیار
در قلعه قاهره کمپن و بروبیس دیگر صاحبان ۱۸۰۳ بسعی و بحمت و هریکی کردند اندر کارزار ۱۸۰۳ منبع جود و سخا اسکاٹ صاحب باحقیر ۱۸۰۳
گفت تاریخی بگو در فتح این سنگین حصار ۱۸۰۳ حسب ارشادش بپی تاریخ صوری فکر کرد ۱۸۰۳ هاتف از غیبم بگفت ای بنده الله بار
در هزار و هفتصد هشتاد و سال عیسوی ۱۸۰۳ شد چنین فتحی عظیم از دست آن عالی تبار ۱۸۰۳ گر تو پرسی سال هجری راز من ای مهربان
بود هزار و یک صد و سبعین و بالایش چهار ۱۱۷۰ بالجمله اکنون که شهر صفر سنه هزار و یک صد و نود و پنج هجریست ما بهم در قلعه گوالیار بریاست

فصل **بیان کیفیت محاربه و مخالفت آن شهر**

آنجا قیام میدارد و صاحب ما بهمراهی کلیل کمک ارصاحب کلان کلکته مامور شد و کلیل کمک نبرد رسید در ام سنگه هی پت جگ اندر
بهادر راجه نرور را با خود گرویده ساخت و سپاه انگریز بشیوپوری فرستاد و یک حمله که بعد از دو ماه یک بیک واقع شده قلعه شیوپوری
را از ثانیا که از طرف دکهنیان لوای حکومت می افراشت انتزاع نمود شیوپوری را سه توابع از حسن سعی صاحب ما راجه رام سنگه تخشیده
و خود نابه بودها و دیگر و بهدروا س رسیده عازم مالوه شد و تفصیل رفتنش در ضمن صوبه مالوه بعد از احوال سلاطین سلف رقمزده کلک
بیان گشت گو هد پیش ازین دیهی بوده و اکنون شهری مختصر فواحداث است رانا چیر سنگه لوک اندر بهادر از قوم جاٹ ریاست

فصل **حقیقت احوال رانا چیر سنگه**

آنجا میدارد و با حشمت میگذراند راقم حروف وقتی همراه میر محمد قاسم خان ناظم معزول بنگاله آنشهر را تماشا کرده ظروف و دیگر آلات
سنگ آنجا بسیار میسازند و بیار در از آنجا بسیار بافراط میشود دو طرفه اینکه تخمش آنچنان تلخ که نتوان خورد و گوشت و پوست او مستعمل است
میر محمد امین نامی دستکار آنجا خوشباش که اصلش از روم است با راقم حروف بغایت دوستی میدارد وقتی فواره از برنج بساخت آنچنان
از فواره هیجو شید و در طشت می افتاد و باز همان آب در خزانه فواره میرفت و از فواره هیجو شید همان یک آب عروج و نزول میکرد ایضاً
تفنگی ساخت که هار دو دو گله بصدای خفیف ازان برمی آمد چه بحکمت علی در خزانه تفنگ هوا بند نموده بود و گله بر آن نهاده هرگاه حرکت
میداد از صدره هوا سه سدود گله از تفنگ بر هجد و هر که میرسید کار میکرد و زخم می نمود و دیگر چیزها ازین قبیل بسیار ساخته بود که بمشاهده
رفته و در ریختن توپ و قناره دستی عظیم میدارد و بالجمله چون راقم حروف همراه انگریز بزور آنصفع بسیار سیر کرده بنابران سطرے چند
ازان و یار بر سبیل اختصار بقلم مے آرد و پوشیده نماند که کوهد سابق ازین دیهی بوده از پرگنه کهنولی از چکله گوالیار مضاف
صوبه اکبرآباد و اکنون شهرے آباد است هیم سنگه جاٹ تمرد و لیا عموی رانا چیر سنگه زمیندار کوهد بود و آنیکه ایشانرا رانا مے نامند
این خطاب از طرف بادشاه ست و رانا اودی پور که خود را از اولاد نوشیروان عادل میدانند تحقیق در هندوستان رانا ایشان را
میگویند و از تمام راجه های هند جلیل القدر و اجداد رانا چیر سنگه را که رانا می نامند چنین میگوید که در اجداد رانا چیر سنگه شخصے بود که بچشم او از
نور بهره نداشت و آن بگانا مشهور بود روزے راجه آنوقت بشکار رفت و شیری قصد او کرد و کانا بیدستی کرده شیر را بزخم شمشیر بکشت راجه
را و قتش خوش گشت گفت که این کانا نیست رانا است ازان روز او را رانا گفتند و آنخطاب تا اکنون در اولادش مستمر است و گویند که
اجداد رانا چیر سنگه بصیغه نوکری بادشاهی میگذراندند همراه راجه بیربر اکبر شاهی در جنگ افغانان کابل بقتل رسیدند و پس ازان نرمه
ازان بزمینداری گوهد رسیدند و سر بفساد برداشتند عمال آنصفع ایشانرا اخراج نموده تا آنکه رانا بهیم سنگه در وقت خوش به باجی راو دکهنی پیشوا
راجه ساهو پیوست و باعزاز یافت و با عانت او بزمینداری موروثی قیام نمود و مستقل گشت و در گوهد قلعه تعمیر نمود و اقبالش بمرتبه رسید

که جز قلعه گوالیار متصرف گشت بر در قلعه گوالیار قلعدار بادشاهی مقیام داشته و دیهات اطراف بجاگیرش بوده در عهد سلطنت محمد شاه
بنابر ضعف سلطنت عمل قلعدار سست شده را جهای اطراف و دکمنیان بر دیهات متصرف شدند قلعدار بنابر اخراجات حاجبنه
گشت در خلال این احوال دکمنیان بقلعدار پیغام کردند که اگر قلعه را بمن تسلیم کنند در عوض آن مبلغ کثیر بشما بدهیم قلعدار قبول نکرد و همچنین
رانا بهیم سنگه جاٹ زمیندار کوهدار از قلعدار گفت که اگر قلعه را بمن تسلیم کنی من ترا خدمت و پشت بر پشت بآن اقدام نمایم قلعدار پسندید
بنابر آنکه دکمنیان مخالف بادشاه اند قلعه را بایشان تسلیم نمودن مناسب نیست و رانا بهیم سنگه که زمیندار این نواح است قلعه را باو باز داد
چنانچه قلعه را تسلیم رانا بهیم سنگه نمود و بهیم سنگه با قلعدار سلوکے نمایان کرد چنانچه تا اکنون اسباع قلعدار را چیزی مقرر رانا چیتر سنگه وظایف
مقرر داشته بالجمله چون رانا بهیم سنگه بر قلعه گوالیار متصرف شد و دکمنیان با او نزاع کردند بهیم سنگه در یکی از محاربات اهمل راو وغیره
دکمنیان بقتل رسید بلجو برادر رانا بهیم سنگه در قلعه گوالیار متحصن شد و دکمنیان تسخیر قلعه متعذر دیدند و هر نامه سنگه را که از طرف ملهو در قلعه
بود محاصره کردند مدت محاصره نابشتاد شید و از بلجو امداد هر نامه نشد و عاجز گشت و دکمنیان پیغام دادند که اگر قلعه گوالیار بدهند دست از
محاصره کوهدبازداریم و صد و بیست آباد در عوض قلعه بدهیم بلجو قبول نمود و قلعه گوالیار را تسلیم اهمل راو دکمنی کردند دکمنیان صد و بیست بلجو داده از
محاصره کوهدبازداریم و صد و بیست آباد در عوض قلعه بدهیم بلجو قبول نمود و قلعه گوالیار را تسلیم اهمل راو دکمنی کردند دکمنیان صد و بیست بلجو داده از
محاصره کوهد دست کشیدند بلجو در کوهد مستقل گشت و او سه پسر داشت پسر کلانش پرتاپ سنگه را برانا مخاطب ساخته بر ریاست نشاند
بعد از پرتاپ سنگه بعد از یک سال در گذشت بلجو پسر دیگر خود چتر سنگه لوک اندر بهادر دلیر جنگ از درگاه شاهنشاه عالم ثانی عالی گهر او را
بخطاب ست اقبالش چندان یاوری نکرد که علو مرتبه اش از آباو اجداد در گذشت گویند زنے جیله از اقربائے رانا
بهیم سنگه در قتل و غارت موضعی باسیری در دست سورج مل جاٹ رئیس ڈیگ و کمنه افتاد سورج مل شیفته
جمال او گردید و باز دواج کشید ازان هنگام مرتبه رانا چتر سنگه بنابر نظر رعایت سورج مل روز بروز سراج نهاد راقم حروف
این را تحقیق کرد اصلے نداشت و تحقیق آنست که راجه سورج مل را اگر مرگ امان میداد از رانا چتر سنگه نشان
نمیگذاشت مرگ سورج مل را از جمله اقبال رانا میگویند اکنون سنه یک هزار و یک صد و نود و پنج هجری ست رانا چتر سنگه
بریاست استقلال میدارد و در آخر سنه مذکور بمیجر بامم بحکم صاحب کلان کلکته قلعه گوالیار را برانا چتر سنگه تسلیم نمود
الیار آباد و بنارس شناخت کلیل کملک که برهمن سندهیا و غیره دکمنیان والی مالوه باتفاق چتر سنگه تعین شده بود بجائے
خود مامور شد چون رانا از پیشتر حرکات مخالف عهدنامه میکرد تا آنکه قلعه گوالیار هم با و سپرده شد لیکن از انجا آمد
و سندهیا باسندهیا صلح کرد و نام رانا در صلح نامه داخل نکرد و از صلح کوهد و نرور مراجعت کرده عبور جمن نمود اکنون شنیده میشود
که سندهیا بار انا بر قلعه گوالیار نزاع میدارد و چنانچه هنگامه رزم در پیش است بمجهور قصبه ایست قلعه مختصر و سنگین بر فراز
کوهدار و در راجه آنجا هندو پت نامی از قوم جاٹ است و با رانا چتر سنگه قرابتی دارد و مدخل ملکش یک لک روپیه
است کجروره پرگنه ایست از بمجهور سمت مشرق مایل شمال و اقعست و راجه آنجا از قوم جاٹ بهارتپه سنگه نام از هم قرابتیان
رانا است و در آنجا قلعه ایست مستحکم بر فراز کوهچه و اطراف کجروره عمل رانا ست اساسی چهل موضع در ڈانگ عمل بهارتپه سنگه
و مدخلش قریب هفتاد هزار روپیه تخمیناً باشد و در آنجا رکانیست و در دامن کوه از درختان سامحات
و بهت مرغضات و آب ریز و حاض پر از آب بسیار دلپذیر و سیرگاه نیکوست و بریج کجروره تمام است بهتر و استحکام

قلعه سنجیده وارد و حاصلش قریب سی چهل هزار روپیه باشد رام پور آبادی بسیانه وارد عمارتش اکثر خام است از
خان پور اوتریا پانچ شش کروه بسمت جنوب واقع است و قلعه سنگین بسیار دور راجه آنجا کلیان سنگه نامی از قوم
راجپوت کچهواهه بود اکنون فوت نمود و پسرش بجایش اوتمکن است و پرگنه کچهوا کهار و لهار در تعلق و تصرف او بوده و کمپنیان
از و انتزاع کرده بوده میجر پایم بالتفاق رانا گوهد در سنه یک هزار و یک صد و چهار هجری قلعه لهار را تا یکنیم ماه محاصره داشته
باد کمپنیان که از بیرون هنگامه آرای رزم بوده رزمهای مردانه کرد و بالآخر نقب زده برخی را از ان انداخت و یورش کرد
رزمے صعب میان آمد ساکنان قلعه رزمے سخت کرده و آخر اسیر و قتیل گشتند ملوبدر او پنڈت که رئیس آن قلعه بود با سه
آمد رقم حروف در آن رزم حاضر بود بحسب سمی کپتان جوانان اسکاے صاحب راقم حروف بلوندسنگ اسیران رهائی یافت و همراه
رازاد راه و لباس داده رخصت انصراف فرمود **بهداور** راجهاے آنجا از قوم راجپوت چوهان راجه موروثی دار
منصداران هاوشناهی بوده و آنشان را راجه بندور به نامند گویند که پیش ازین در ملک بهداور قطاع الطریقان
تاختن گرفت افغانش یاوری کرد و چیزے از انجماعت بتاراج و غنیمت بدست آورد و بست پانزده اسپ بخرید و پیاده گان را
سوار ساخت و بر قطاع الطریقان میزد تا که قریب صد و صد سوار و پیاده فراهم آورد و ناگاه رئیس قطاع الطریقان را بدست
آورد و بکشت و آمد بار را از راهزنان صافی ساخت و مورد الطاف بادشاه عصر گشت و مستقل شد و اکنون اولادش در آن
ضلع راجه اند اما بنا بر انقلاب زمانه از چند بدت ضعف بحال ایشان راه یافته چه بسیارے از ملکش در تصرف راجهاے اطراف
است بر ملک قلیل قناعت میدارند سر از سر انشین گاه ایشان است و بهندر انیز در تصرف میدارد گویند که چون همت سنگه چوهان
راجه شد اور اپسرے نبود که بجایش بنشیند طفلی از هم قوم خویش بخدمت سنگه نامی را به پسری بر گرفت و ولیعهد خویش گردانید
سخت سنگه بحکومت آنجاے پرداز د بالفعال انیطرف دریاے چنبل راج بهداور و آنزوے چنبل طرف شمال عمل آصف الدوله
ابن وزیر الممالک نواب شجاع الدوله است و بطرف مغرب چنبل عمل میرزا انجف خان است و سر حد بهداور بطرف جنوب
با سر حد راجه کوهد متصل همه کاوان که نخجیر کرده از کوهد است اتصال مے دارد و اکنون آنچه از ملک بهداور در تصرف راجهاے
بهداور است قریب بست و نه لکه روپیه تخمیناً مدخل آن باشد اور چهه سابق آبادی کلان داشته عمارت
جهانگیر نگر و تالابے مشهور و مسطے بدیاره از آئینه زرسنگه دیو است و احوال زرسنگه دیو در ضمن وتپار قمزده گذشته بیان
بندیل کهنڈ عبارت از اور چهه و دتیا وغیره است اکنون راجه اور چهه راجه در اجه و تپار اراوے نامند و بالفعال
اور چهه بکرماجیت بندیله نام دارد و بحمایت راو ستر جیت بندیله حاکم دتیا بر قلیلی از ملکت اور چهه متصرف ست مدخلش سی چهل
روپیه باشد و اکثر از ملک اور چهه در تصرف بکرماجیت است و اکنون این هر دو باج گذار دکمپنیان اند و دتیا شهری مختصر است
و قلعه از آئینه زرسنگه دیو است اما اصح آنست که راؤ دلیپ ابن سمکرن ابن بهگوان ابن راجه زرسنگه دیو بندیله تعمیر کرده و حکایتی عجیب
تعمیر آن بر السنه خاص و عام است چه وقتی راؤ دلیپ میل شکار نموده بجنگل که اکنون دتیا در آنجا آباد است رسید روباهی از سوراخ
بیرون رفت سگان شکاری قصد روباه کردند سگے منفصل روباه رسید روباه بر سگ حمله کرد سگ از و بر بید روباه جان بسلامت
و دلیپ آن موضع را به پسند بد و جنگل را بر بد و طرح عمارت نمود و قلعه و حویلی و باغ احداث کرد و اهن راؤ دلیپ آنست که دیشگاه

ابن عالمگیر بغرز و مقرب بود و در محاربه محمد معظم بهادر شاه و محمد اعظم شاه پسران عالمگیر بهراولی اعظم شاه زدمی صعب کرد و بقتل رسید
باالجمله سرحد شمالی دینا مایل بمشرق دیهات کوه است و نهر سپهدر میان آن فاصلست و مدخلش قریب بست و پنج لکمه روپیه
تخمیناً باشد و اکنون راه و سنر جهت آنجا بر پاست قیام سپدار و احوال راجه نرسنگه دیو بر نمیوال است که کاشی راج نامی جد
کلان راجه نرسنگه دیو در سنه پانصد و پنجاه هجری از بنارس آمده در کمر اگده کمنت در عمله سرکار اربل مصاف صوبه الهآباد استقامت گزید
در کتب منصل هیرزا پور پنجمانه است سمی به بندباسنی دیبی به پرستش آن قیام نمود و کهروار لقب یافت و از کاشی راج تا نرسنگه دیو بست و
سه کس میشوند و ایشانرا بندیله نیز نامند و جه تسمیه آنکه از احفاد کاشی راج هردیو نامی که در اهرور در پرتاب رودر سیرش گویند چون رش
فوت کرد کنیزکی در خدمت خویش نگاهداشت از و دخترے بوجود آمد بعد چندے با دختر کنیزک از کمر اگده کنپ را وسفر بسته با
دیگر اتباع خویش در کده گزار که اکنون دیرانست از توابع اورچه رخت اقامت افگند و او را از ان کنیزک آنجا پسری آمد و مده گرشاه
نام نهاد و آن به بندیله مشهور گشت یعنی زائیده باندی چه کنیزک را زبان هندباندی گویند آنا بندیله با نبا بر افتخار عظمت خویش میگویند
که چون جد کلان ما کمبر اگده رسیده به پرستش بندباسنی دیبی قیام نموده بود و بابران ما را بندیله لقب افتاد لیکن این قول نزدیک
راجهای آن ضلع خصوص راجپوتیه بنوار اعتبار ندارد بالجمله هردو در ملازم راجه کده گزار که آنزمان از قوم کهنکار و تنجار اجه بود سر و سمه گشت
قسمع راجه رسانیدند که هردو در پس پرده دختری در کمال حسن و زیبائی سپدار و راجه او را خواستگاری نمود هردو را با کرد و گفت که ما از
قوم راجپوت و شما از زمره کهنکار خویشی فیمابین صورت نه بندد و راجه با او درشتی نمود هردو رویه که ناموس بر باد میرود از راه فریب درآشتی
بگوفت و گفت چون بر و راجه بقسمت این خاندان ام خدمت کنم و نسبت عروسی قبول کردم بشرطیکه در مجلس شراب و طعام همنواله و هم پیاله
شوند راجه قبول نمود هردو اسباب شادی مهیا ساخت راجه در ساعت سعید با خویش و اقربای خود در مجلس عروسی آمده طعام و
شراب خوردند و در خلال این احوال باشارهٔ هردو در مرو بانش در شراب زهر آمیخته با تباع راجه کهنکار و غیره دادند و راجه کهنکار و غیره
اقربای او در عالم بدستی ازان نبوشیدند بعد از ساعتی زهر در ایشان اثر نمود هریک را داغ مختل و اعضا سست گشت و از
مدهوشی بجان کندن افتادند هردو رهمه ایشان را طعمه تیغ بیدریغ ساخت و بر جناح استعجال آتش و از اندرون قلعه گزار در آمد هرکرا
آنجا یافت بقتل رسانید حتی که بر زنان کودکان شیرخواره به بخشود و بر آن قلعه مستولی شد و بر پاست آنضلع رسید بعد از و
پسرش مدکر شاه بجاے او مستقل گشت و چون او در گذشت پسرش نرسنگه دیو بجایش مستقل گشت و در ایام شاهزادگی
جهانگیر ابن محمد اکبر بادشاه نوکری شاهزاده جهانگیر اختیار نمود و حسب الامر شاهزاده ابوالفضل را که اکبر بادشاه از دکن طلبیده
بود در اثنای راه و بار خویش سر سواری بگشت و اموال و امتعه کلی غارت کرد و از ان جمعیت تمام بهم رسانید و چون عنان سلطنت
جهانگیر بادشاه رسید نرسنگه دیو در جلد وے آن خدمت منصب پنجهزاری و خطاب راجگی عز امتیاز یافت و ملک بندیل کهنند
از تغیری هرا در کلانش رام سنگه بجاگیر او مقرر گشت و او در بندیل کهنند راجه کلان بوده و بر تعمیر عمارات و قلاع شهر هی عظیم داشته قلعه
جهانسی و قلعه دهامونے و کرپره و سهدر و قلعه بهروے و غیره قریب پنجاه و دو قلعه تعمیر نموده و نه مرتبه سلح شده بر سم
هندوان خود را در میزان کشید و در هر مرتبه سن طلا موزون شده را خیرات نمود و زون دهاچین مثل غاز بان شعار خویش
ساخت و بدنکمه مشهور گشت و دنکمه بزبان هندی راهزن را نامند و اکثر جاها از توابع الهآباد را بدنکمهائے متصرف گشت

ازاو رجه بسمت شمال تا ساحل چنبل و جهت شرق تا سرحد پاگ آله آباد و طرف مغرب تا سرحد نرور و کرولی و جانب جنوب اورچه تا کده مندله ضبط کرد و بر سرحد کده مندله قلعه و باسوله بنا کرد و او را هشت پسر بوده مملکت خود را بر آنها تقسیم نمود و در گذشت از انجمله یکی را قلعه و باسوله و دیگری را اسپهبده و دیگری را دیتا داد و بدستور ملک و نکهائی که عبارت ازان ندی و بهاماتر میوان که در سرکار اربل از توابع صوبه آله آباد است و آن ضلع را از تاخت بدست آورده بود هر یکی را خود جیت رایی تفویض نمود جیت رایی در و نکهائی مستقل گشت و پسر او ست چتر سال بن جیت رایی که بعد او بجایش نشست و احوال او و احفادش در ضمن صوبه آله آباد مرقوم است سمتهر جائیست مختصر بیشتر از توابع دیتا بوده قلعه مستحکم سنگ بر روی زمین دارد و آن از ابنیه بشن سنگه گوجر بن مدن سنگه بن لوله شاه است و قدمدن قلعه قریب دو کروه تخمیناً باشد و دو کروه از اطراف آن از آب و اشجار نشانی پیدا نیست و قلعه بلندی که یک کروه از سمتهر طرف مغرب بر یکی رفیع واقع است و اطراف آن کنل و اشجار جنگلی بسیار دارد و زیر آن ناله ایست که آبش همیشه ازان جاری است و اکنون بشن سنگه مذکور که پدر و جدش از رفقا و ملازم معتبر راجه دیتا بوده حکومت سمتهر میدارد و میان او و راجه دیتا حیرجیت نام مخالف است گویند که لوله شاه پیش راجه دیتا رام چندر نام عظیم معتبر بوده چون رام چندر فوت کرد نبیره اش اندرجیت بن رام سنگه بن رام چندر در سن چهار سالگی با عمات لوله شاه و راجپوتان بلوار و دیگر کارپردازان بحکومت نشست و بالآخر کارپردازان مخالف لوله شاه شده لوله شاه را بکشتند پسرش مدن سنگه ابن لوله شاه بسمتهر آمد و طوعاً و کرهاً با راجه اندرجیت بساخت و بعد چندے در گذشت پسرش بشن سنگه بن لوله شاه در سمتهر بجای او نشست هنگامیکه شجاع الدوله با ماده رسید کسی از راجهای عمده مثل راجه دیتا وغیره بملازمتش نرفتند بشن سنگه بجد و جهد شتافت و اعزاز یافت ازان وقت مخالفت راجه دیتا کم اکنون سنتر جیت بن اندرجیت است آشکارا کرد و کمپنیان باشاره راجه دیتا با او نزاع انگیختند مداخل راجه سمتهر قریب دو لکه روپیه تخمیناً باشد و قتیکه سیندیه والی مالوه با کلیل کمک مقابله سید اشت بشن سنگه راجه سمتهر با سندیه در ساخت و با او متفق گشت پرگنه ایرج و بهابر و کونچ و جالون و جهانسی انجمله بیشتر خالصه شریفه بوده یعنی صرف خاص بادشاهی و در وسط سلطنت محمد شاه راجهای اطراف بناء ضعف سلطنت بر آن پرگنات متصرف شدند و از ایشان و کمپنیان انتزاع کرده بر آنند یا مسلط گشتند و نصفے از هر یک مکانات و بعضی با الکل در قبضه خود داشتند و بر نصفے دیگر راجها متصرف اند گویند که قلعه جهانسی از ابنیه راج اندرگرگشائین است و این سخن مردود است چه قلعه جهانسی از ابنیه راجه نرسنگه دیو است چنانچه گذشت و قلعه مونه که تعمیر راج اندرگرگشائین است مشهور است و موضع مونه را د کمپنیان بگوشائین داده بوده بعد چندے او لبنی کرد و کمپنیان بمحاصره آن پرداختند و آخر از و انتزاع کردند راج اندرگرگشائین باله آباد شتافت و در آن هنگام احمد خان فرخ آبادی در قلعه الله آباد رایی پرتاب سنگه دیوان وزیر الممالک ابو المنصور خان و خانعالم بقادر الله خان و علی قلی خان المخاطب بحیدر قلی خان را که از جانب وزیر نظامت صوبه الله آباد میداشت دو ماه در محاصره داشت راقم حروف بهمراهی دیوان نیرو در آن قلعه متحصن بود در آنوقت راج اندرگرگشائین بارای پرتاب سنگه متفق شده رزم های مردانه کرد و پیش رایی موصوف مغز گشت و بالآخر پیش وزیر رفت و کارهای بانام کرد و در یکی از مغازک شاهجهان آباد که ابو المنصور خان وزیر با احمد شاه ابن محمد شاه بادشاه بنی نموده بود و نخاز الدین نبیره آصف جاه نظام الملک که بوزارت رسیده بود بقتل رسید چیله های راج اندرگرگشائین امرا و گروانوپ گرکه بهت بهادر خطاب دارد

بعد قتل گشائین پیش شجاع الدوله ابن ابو المنصور خان وزیر بنایت معتبر و مقرب بوده و اکنون پیش نجف خان باعتبار و شوکت
میگذرانیده و قلعه مونهه در تصرف میدارد و مدتی نائب الحکومه اکثر حروف که کونچ و جالون و جهانسی را و قتیکه از جانب میر محمد قاسم خان بریاست
پیش رام چندر گنیش پیشوا و دیوانش ایشاجی پندت رفته بود در آن شهرها منازل کرده در جهانسی تالابی است مقطع و پخته آخشت و
گچ از ابنیه دراج اندر گرگشائین که اطرافش عمارات میدار و مسافران در انجا منزل و مقام میکنند پرگنه ایرج و دهاندر بتعلق از جهانسی میدارد
و اکنون رگهناتهدار و دکنی حاکم آنجاست و پرگنه مجالون مع کالپی را گنگادهر بالاپسر گویند پندت که فوج احمد شاه ابدالی آنرا بالقتل رسانیده
بود در تصرف میدار و سرکار کروئی شهریست در دامن کوه باندک فاصله و قلعه متین دارد و قشم را تم حروف در آن شهر شده شهرے
دید در غایت آبادی از ذکور و اناث آنجا اکثر صاحب جمال و عشوه پرداز اند نهرے بفاصله یکدو کروه از شهر مرور دارد گویند هر که از امروز
آن آب را نبوشد عادلی و علتی شود و آنجا مانک پال راجه است و راجه آنجا را خطاب پال است چون مانک پال و فلان پال
و از قوم جاد و است و در آنشهر اکثر جادوان مسکن دارند و نسب جادوان به بلبهدر برادر کرشن که کنهیا بن باسدیو است میرسد
بالجمله راجه مانکپال باجگذار امیر الامرا ذوالفقار الدوله نجف خان است و بعضی از ملکش را دکنیان و همچنین را نا چیر سنگه جاٹ در تصرف
خود دارند و پرگنات نه ده لکهه روپیه تخمیناً در تحصیل راجه مانکپال است سرکار نرور شهریست بر دامن کوه و شهر پناه سنگین از ابنیه
راجه چیر سنگه کچپواهه و دیگر آبادی بر قلعه میدار و قلعه متین بر منبع کوه واقع است و از دو راه بر آن کوه و قلعه توان رسید
و طرفین آن راه را پائین کوه تا منبع آن متصل بمقابله دو رویه دیواری سنگین کشیده و تفنگ انداز و تیر کشها در انگذاشته و درپی مستحکم
بر آن نصب کرده ما بین آن هر دو دیوار راه آمد و شد مردم باشد و اگر در بند کنند راه مسدود کردد و طریق دیگر بدستور است و بر سر کوه
اندرون قلعه شهرے دیگر آباد است و نهر سند بتفاوت یک کروه از نرور سمت شمال و بدستور سه چهار کروه بطرف جنوب میگذرد
و هر دو طرف آن دریا صراطی از سنگ بر آن بسته اند و گویند محمد اورنگ زیب عالمگیر بادشاه تعمیر نموده و اکنون آن هر دو صراط شکسته
شده آنراه آمد و شد میدار و سیاحان گویند از سر و نج سمت جنوب بفاصله پنج شش کروه توقعیست سمی بکربیها و آن طرف
موضع تالابی است ازان تالاب نهر سنده میجوشد پوشیده نماند بزعم مندوان نسب راجه نرور بدرام برادر لچمن که در ست جنگ
فرمانروائے اوده بوده مے پیوندد و راجه نرور و انبهر دو برادر حقیقی اند در جنگ تربتا اولادرام از انقلاب زمانه انزاوده برآمده در
بنارس رسیده بریاست آنجا قیام نموده و بمرور دهور بر هنماس گدهه علم ریاست برافروخته و بعد ازان بگوالیار آمده بحکومت
رسیده ساخته و قلعه گوالیار بروایتی تعمیر نمودند و از آنجا بتقریبی در انبهر رسیده بریاست نشستند گویند که در اجداد ایشان دو برادر
حقیقی بوده برادر خورد کلان را ترغیب داد که پدر را بکشم و بر مسند حکومت بنشینم او ابا کرد و آخر با غوائے برادر خورد پدر را بالقتل
رسانیند آنگاه برادر خورد کلان را گفت که از تو کار شنیع واقع شده باید که به پرستش معبد ها و تیرتها بروی تا از گناه پاک شوی
آنگاه بر مسند حکومت نشینی برادر کلان بران اقدام نموده و سیر سفر اختیار کرد برادر خرد دش بحکومت نشست برادر کلانش چون
از پرستش و زیارت معبد ها فراغت کرده باز گشت برادر خورد او را در ریاست دخل نداد او نوعی بحکومت گوالیار رسید
برآن قناعت کرد بعد مرور دهور از اولادش همیشه زاده خود را در گوالیار بریاست نشانیده تقریبی از انجا برآمده
نرور رسید و بحکومت ابضلع متمکن گشت اکنون که سنه یکهزار و یک صد و نود و پنج هجریست راجه رام سنگه میبت جنگ اندرین

راجه چتر سنگه کچهواهه بریاست نزور قیام میدارد و راجه چتر سنگه آنست که بحکم محمد شاه همراه مبارز الملک سربلند خان بگجرات احمد آباد
متعینه شده رفته بود با والد راقم حروف اتحاد و اتحاد میداشت و احفاد برادر خرد که در انبر کوس ریاست مے نوازند و آن در ضمن
جی نگر مرقوم شود القصه در بدو حکومت رام سنگه دکنیان بر مملکتش متصرف گشتند و بر نیمے ازان صلح کردند ازان هنگام رام سنگه بر نیمے مملکت
بلکه کمتر ازان قانع گشته از قلعه کوه و قلعه فرودے آید راقم حروف در آخر سنه یک هزار و یک صد و نود و چهار هجری همراه کپتان
جونانهان اسکاٹ انگریز از طرف کلیل کمک برسالت پیش راجه رفت و بمعرفت سابق اورا مطمئن ساخت و ملاقات کلیل کمک
ترغیب نمود و بحسن سعی کپتان جونانهان اسکاٹ فریقین را ملاقی دست داد چون کلیل کمک دکنیان را در سیری و گلگر
سد و نیج برانداز سیری ناشاه دهوره تسلیم رام سنگه نمود اما بنا بر یورش دکنیان از تصرف اوبیرون رفت سه جے نگر
شهر بسیت کلان متصل آنبیر در غایت خوبی بارا ستی تمام از آبینه جے سنگه سوائی بن جے سنگه از احفاد برادر خرد که احوالش
ضمن زور گذشت و او از قوم راجپوت کچهواهه است و سواد جے نگر اکثر سرسبز و جا بجا آبشارها جاری و شهر پناه سنگین میدار د و در ضمن
دران شهر از آبینه مے سنگه سوائی است اما با تمام نرسیده راقم حروف در آن شهر تقریبے یک روز منزل کرد چه قافله در سر ساعت
گرد اتفاق رسیدن آن شهر نیافت و مدت راجه جے سنگه سوائی مردے باتدبیر و پر فکر و زبان ریاست خود جمله کوه هاے قلعه و خویش را از
برج و باره و قلعه متین محکم و استوار ساخت و ممر دکنیان از امصار خود سد و دو نمود تا که ماندو دکنیان بر آن ملک دست نیافتند
اکنون بمشاهده رفته که بر آن کوه ها غیر از دیوار هاے شکسته اثری باقی نمانده و دکنیان بر آن ملک دست یافته بر نیمے
ازان صلح نموده بالجمله چون جے سنگه سوائی در گذشت پسران امیسری سنگه بریاست نشست و او آنست که در عهد سلطنت
محمد شاه بحسب فرمایش همراه پسرش احمد شاه بن محمد شاه وزیر الممالک اعتماد الدوله قمر الدین خان وسپر آتش ابو المنصور خان
بمقابله احمد شاه درانی والی قندهار و کابل عازم شده و در روز یکه قمر الدین خان وزیر بضرب گله توپ احمد شاه درانی
وديعت حیات سپرد در همان روز امیسری سنگه مضطرب شده از لشکر احمد شاه بن محمد شاه بملک خویش مراجعت نموده
بعد چندے در گذشت و بعد از و برادرش مادهو سنگه بن جے سنگه سوائی بر مسند حکومت نشست و پس از و پسرش پرتهی سنگه بن
مادهو سنگه چندے حکم راند و باندکنون که سنه یک هزار و یک صد و نود و پنج هجریست برادرش پرتاب سنگه بن مادهو سنگه بر مسند
ریاست و رجے نگر قیام میدارد و مشهر اشهر بسیت بر ساحل دریاے جمن مشتمل بر بتخانه هاے عظیم و دریاے جمن سمت شمال آن گذرد
و مولد کشن بن باسدیو که اورا هنودان کنهیا گویند و اورا محل حلول واجب تعالے میدانند که بزبان هندو اوتار میگویند آنجا بود و در
مکانے بمعابد کیسوراے مشهور بوده محمد اورنگ زیب عالمگیر بادشاه در عهد سلطنت خویش قدری ازان بشکست و باقی را همچنان گذاشت
مسجد مقرر فرمود و بر ساحل جمن عبد النبی خان حاکم آنجا زینه سقف تعمیر نموده در وسط شهر مسجدے عالی احداث کرد تا هنوز مسجد
عبد النبی خان مشهور است راقم حروف وقتی آنشهر را دیده مینار طرفین مسجد با نمر تبه ارتفاع میدارد که کمتر کس را یارای صعود
بر آن باشد گویند عبد النبی خان در شفقت و مرحمت سر آمد روزگار خویش بوده تسخیر دلهاے هنودان شهر بمرتبه کرده بود که
در گذشت مردم هنود تا هنوز بلبسر انبس ع بینی جی تم بن متهرا سونی + بالجمله آنجا اکثر هنودان مسکن میدارند و سره متهرا که قسمی از شیر
اعلا معروف و در لطافت و لذت از کس ممتاز است از متهرا سمت شمال اندک مائل بمغرب بمسافت سه کروه بر کنار جمن بندرابن

نام جائے است باعمارات آراستہ و پیراستہ و بازاری مختصر کہ بست و پانزدہ دکاکین بقال و پان و گلفروش و مثل آن دارد و اکثر
درویشان بنود اہل کمال در گنجہائے بندر ابن و قلیلی از فقرائے اسلام در حجرہ ہا استقامت میدارند و مشہور است کہ آن مکان سیر گاہ
کشن بودہ ذکور و اناث آنجا ہمہ در کمال خوبصو ۔ تی میباشد ہر کسے کہ آنجا سیر و تماشا کند بے شبہ سورش عشق و شوق مجازی و حقیقی بسبب
استعداد و وو بالا گردد در آخر حروف در سن یازدہ سالگی مطابق سن یک ہزار و یک صد و چہل و سہ ہجری موافق سال سیزدہم از جلوس
محمد شاہ ہمراہ شاہ نواز خان ولد سپہ سالار الملک سر بلند خان کہ از دہلی ناظم صوبہ آگرہ آباد بہ نیابت پدرش شدہ سیر فت وارد متھرا گردید
و پادشاہ نواز خان بسیر بندرابن رفت تماشائے عجیب و غریب و حسن بدیع کہ بیرون از توصیف و حاطۂ تحریر بہ مشاہدہ کردہ چہ ہر روز سہ چہار
گھڑی روز ماندہ از مردان امرد و سبزہ آغاز و زنان نوخیز نار پستان با بین سیزدہ و بست سالہ در حسن و جمال چون حور و غلمان باز یب
و راستگی تمام ہوش ربائے مردم در جائے معہودہ کہ عرصہ گاہ فراخ دل کشادہ است حاضر آیند و تا یک گھڑی شب بچابازی بسر دد و خندہ
و خندہ بازی با یکدیگر بسر ے برند بعد ازان مجلس تمام شود و زنان چراغہائے چہار رویہ و دو رویہ خود را بدست گرفتہ بمقام خویش
مراجعت کنند و مردان نیز با مشعلہا بخانہائے خود روند و این مجمع را کیہاں گدڑی نامند در تواریخ مسطور است کہ لشکریان سلطان محمود
غازی غزنوی شہر متھرا را غارت کردہ بتخانہا را آتش دادند و یک بت زرین کہ بفرمودۂ سلطان شکستہ وزن گردید نود و ہشت
ہزار روپیہ و سہ صد و چند مثقال زر بودہ و یک پارچہ یاقوت یافتند کہ چہار صد و پنجاہ مثقال وزن سید اشت بالجملہ در عہد سلطنت
محمد شاہ جاتان در شہر متھرا و غیرہ بریاست مستقل بودند و ایشان از احفاد چورامن جاٹ و مدن سنگہ اند چنانچہ سورجمل و پسرش
جواہر سنگہ روزگار بحشمت و اقبال گذرانید سورج مل ہمراہ ابو المنصور خان وزیر بجنگ احمد خان فرخ آبادے آمد
و با ابو المنصور خان بنرم گشت و چون ابو المنصور خان وزیر از احمد شاہ بن محمد شاہ بنی کرد سورجمل بر فاقت ابو المنصور خان
پرداخت و تمام شہر کہنہ شاہجہان آباد را غارت کرد و عمارات عالیہ را بکند و آخر بدست نجیب خان روہیلہ در رزم بقتل رسید
پسرش جواہر سنگہ بجائے او نشست و مرتبہ اش در حشمت و شوکت از آباو اجداد در گذشت و آخر بدست درویشی کیمیا گر
بحیلے مہمائے تعلیم صنع کیمیا بر جم کاروش کشتہ شد و بعد از و برادرش نول سنگہ بن سورجمل بریاست نشست و آن را امیر الامرا
و ہو شیار الفقار الدولہ نجف خان بزر مہائے منوالے از دمک وغیرہ قلاع متبرہ جاتان دفع کرد چنانچہ اکنون ملک متفرقہ جاٹ از
شمال ربع اکبر آباد در قبضہ تصرف نجف خان است **کالپی** شہر یست بر ساحل دریائے جمن و مصری واؤ لہ کالپی کہ قسمی از شیرینی
بندی آنجاست بنام بود اکنون آن ملک را گنگا دھر بن گوبند پنڈت دکھنی متصرف است شاہ سید محمد ولد ارشد ش شاہ
سید احمد کالپوی در زمان خویش باکمال ذوق و وجد آن حال باخرق عادات و کرامات کوس شہرت می نواختند
اکنون اولاد و احفادش در مکانے از توابع کالپی این روے دریائے جمن جانب شمال بر سجادہ ارشاد تمکنا اند
قنوج شہر یست قدیم در زمان پیشین تختگاہ رایان ہند بودہ و از آبیدۂ راجہ سورج است از احفاد ہند بن جام بن نوح ع
چنانچہ در ضمن دہلی اندر احوال راجہائے اولاد ہند بن جام مرقوم است بالجملہ شہر قنوج بروایت مؤلف خلاصۃ تاریخ
بر ساحل دریائے گنگ واقع است و اکنون از ان دریائے مذکور خصوص در تابستان یکدو کروہ فاصلہ ے دارد و
موسم برشکال متصل آن شہر میرسد در تاریخ روضۃ الصفا مسطور است کہ برہنج میل بزرگ پنج قلعہ داشتہ چنانچہ اکنون

ازان قلاع بحر تل باقی نمانده و آن هر پنج قلعه را سلطان محمود غازی غزنوی قهراً قهراً بگشود و در زمان سابق در قنوج راجه فور حاکم بود و بجنگاهش آله آباد بود معاصر اسکندر ذوالقرنین بوده و اسکندر با او رزم کرد و او را بالقبل رسانید چنانچه خواجه نظامی گنجوی در اسکندر نامه بری میفرماید فرود چو فارغ شد از کینهٔ فوریان ✤ کمر بست بر کین فغفوریان ✤ و آن تقریری در آله آباد مرقوم است بالجمله قنوج بروایت مولف صبح صادق در عصرے چنان آباد بوده که سی هزار دوکان پان فروش در آنجا بوده و آن شهر آب و هوائے نیک میدارد اما اکنون چندان آبادی ندارد و که تعریف توان نمود و بسیاری از سادات بخاری از ایام قدیم آنجا مسکن دارند سید شرف الدین ساکن آنجا در سرکار مهابت جنگ علی ورد یخان ناظم بنگاله رساله دار عمده و جلیل القدر بوده و اکنون پسرش رحیم الدین علی عرف پیر بنگالے بزیور حلم آراسته و بجلیهٔ ادب پیراسته است بوسیلهٔ صاحب ما در خدمت مهجد پایم صاحب در زمرهٔ نشیان منسلک و معتبر بود استعفاء نوکری داده بوطن رفت گنبد قنوج که قسمے از شیرینی است در طبقائے چون طباشیر صبح مشهور است ملکن پور تابع پرگنه بلهور سرکار قنوج مزار پر انوار بدیع الدین شاه مدار آنجاست که هر سال در عشره دوم جمادی الاول خلقے کثیر از دکن و بنگاله و دیگر امصار بند با علمهاے رنگارنگ آنجا جمع آیند و بعد از اختتام عرس با وطان خویش روند و آن جماعه را بندلے شاه مدار نامند فرخ آباد شهریست جدید از ابنیهٔ مغفرجنگ محمد خان بنگش که در عهد محمد فرخ سیر بنام بادشاه طرح انداخت و دریاے گنگ از شمال بمشرق آن میرود و آن شهر لیست در غایت کشادگی و وسعت بوفور آبادی تمناے هرکس در آنجا موجود امرود و کنار پیوندی در آنجا بغایت پسندیده بود محمد خان بنگش در ابتداے بجمعداری سوار و پیاده بنوکری میگذرانید در هنگامیکه شاهزاده محمد فرخ سیر ابن عظیم الشان ابن بهادر شاه از عظیم آباد بتنبیه برمعز الدین ابن بهادر شاه خروج کرد و متوجه مغرب گردید محمد خان بنگش با چهل هزار سوار ملازمت محمد فرخ سیر نمود و همنصب هفت هزارے هفت هزار سوار و بخطاب غضنفر جنگ سرفراز گردید و در جنگ شاهزاده اعز الدین ابن معز الدین ساعی جمیله بظهور رسانید و از حضور محمد فرخ سیر در جلدوی آنخدمت پرگنه شمس آباد و بهوج پور و مهر آباد وغیره جاگیر یافت و بالفاصله دوازده کروه از قصبهٔ شمس آباد که آبادی افاغنه است در حدود پرگنه بهوج پور بر لب دریاے گنگ شهرے عظیم بنا نهاد و بفرخ آباد موسوم ساخت و دیگر آبادی قایم گنج بنام پسرش تعمیر نمود و بتدریج از سرحد گول باشاه پور اکبر پور که مسافت صد کروه تخمیناً باشد امصار متعدده مثل محمد آباد و دریا گنج و خدا گنج و نبی گنج و علی گنج و یاقوت گنج و شمشیر گنج و کاسگنج وغیره آباد ساخت و بعد چندے اکثر ازین آبادیها بر دست ابو المنصور خان و نایبش راجه نول رائے خراب و ویران گردید و حقیر درین هنگامه بار راجه نول رائے بوده القصه محمد خان بنگش بعد شهادت عبد الله خان و حسین علی خان سادات بارهه در عهد سلطنت محمد شاه تغیری گردیده ناگزیر بساط است الله آباد رسید و از خلافت بمناصب پسران و همراهیان سرافراز گردید و در السنه عوام به پنجاه و دو هزاری مشهور است و پیش ازین راجه ستر سال دلکه و بوندیله نیز مش گویند کالپی و مهوبه و سنده وغیره محالات جاگیر او را در تصرف آورده بود محمد خان بنگش با بست هزار سوار از الله آباد عبور جمن نموده متوجه چتر سال گشت چتر سال با جمعیت شصت هزار سوار و یک لک پیاده و توپخانه بسیار بزرم پیش آمد و نزدیک موضع اجونی عمله پرگنه مهوبه قتالے فاحش نموده منهزم بکوهستان گردید غضنفر جنگ ظفر یافت و آخر الامر چتر سال از راه مکر و فریب اطاعت اختیار نمود محمد خان بنگش تا دو سال نواح جیت پور را

خیمه گاه ساخت و در خلال این احوال چتر سال باجی را و غیره فوج دکنیان را طلب داشت و خود از آمدنش مطلع شده بجیله
سه انجام سفر که همراه محمد خان بنگش پیش بادشاه روانه شود رخصت یافته بسکن خود رفت ناگاه باجی راؤ دکنی با منصب هزار سوار
در رسید و بوندیله ها از سوار و پیاده هر قدر که توانستند باجی را و را امداد گردید شورش عظیم برپا شد محمد خان بنگش آماده جنگ گردید
در اکثر روز صابر فوج مخالف ظفر یافت باجی راو تاب صف جنگ نیاورده در اندا دراه در رسد غله کوشید بمرور ایام گرانی غله در
لشکر بنگش پدید آمد و نرخ جنوب ماکوله فی آنار بده روپیه کشید آزین مر اکثر سرداران راه بیدلی سپرده متفرق شدند و قلیلی از نامور ان
ثبات ورزیدند محمد خان بنگش ناگزیر برگشته بقلعه جیت پور پناه برد مخالفان بمحاصره قلعه پرداختند محمد خان متحصن گشت مخالفان در تضیق
حصار سعی بلیغ نموده غله حکم عنقا گرفت غیر از آب در آن قلعه چیزے نبود و آن بدل ما یتحلل ابدان حیوان نمے شد ابدان دجان تحلیل شان
گرفت مردم بیرون قلعه شبها مخفی زیر دیوار قلعه آمده از جنوب ماکوله آرد مغوش ماسنجوان بهایم فی آنار بقیمت صد روپیه
سودا میکردند و آنچنان بود که مردم قلعه صد روپیه در فوطه بسته از دیوار قلعه زیر آویختند و تجاران صد روپیه میگرفتند و عوض
آن در همان فوطه یک آنار آردے بستند تا مردم بالا میکشیدند و این گرمی بازار زیاده از سه چهار روز نماند مسلمانان بگوشت
اسپ و سیر روزگار میگذرانیدند تا آنکه موسم برسات برسر رسید باجی را و بملک خود مراجعت نمود و بوندیله ها همچنان قلعه را
محاصره داشتند در خلال این حال قایم خان خلف ارشد محمد خان بنگش که قایم جنگ خطاب داشت با سی هزار سوار
بکنار دریاے جمن بکمک محمد خان رسید بوندیله ها هراسان گشته در مصالحه روندهگی چهار صد یا پنصد کس از قلعه برآمدند خصیکه
درین قضایا حاضر بوده راقم حروف انچه حکایت از کتابش مرقوم نموده بالجمله محمد خان بنگش بعد ازان بصوبداری مالوه رسید و دو
سال آنجا بسر برد و بدهلی آمد و در خلال این احوال نادر شاه والی ایران اکثر ممالک ترکستان را بالضبط در آورده بقندهار رسید و
در یکنیم سال آنرا از افاغنه بگرفت و متوجه هندوستان شد محمد خان بنگش در آن وقت حسب الحکم محمد شاه در دهلی بحفاظت
محله اقیام میداشت بعد از قتل عام دهلی و مراجعت نادر شاه از محمد شاه رخصت شد بفرخ آباد آمد راقم حروف ازان آوان
براه فرخ آباد بدهلی سیر فت سعادت ملازمتش دریافته راهی شد و غضنفر جنگ محمد خان بعد چندے بمرگ طبعی در گذشت بعد
از و پسرش قایم خان که قایم جنگ خطاب داشت در فرخ آباد بجاے او نشست او شکار دوست بود با سعد الله خان ابن
علی محمد خان روهیله مخالفت آغاز نهاد سعد الله خان مصالحه خواست قایم خان از گفته محمود خان بخشی که مدار المهام او بود
نه پذیرفت سعد الله خان آماده حرب گشت قایم خان با او مصاف داد و بقتل رسید و این قضایا در ضمن آنوله در صوبه شاهجهان آباد
در احوال علی محمد خان روهیله مرقوم است بالجمله نعش قایم خان را بنا فتند تا مدتے در از شهر و زندگانی او در آفاق ماند و شخصے بهان
هیت خود را بآن نام مشهور کرده چند سال گرمی بازار خود نمود راقم حروف او را دیده بود بالجمله بعد قایم خان وزیر الممالک ابو المنصور خان
بفرمان احمد شاه بفرخ آباد آمد و خانه اورا ضبط کرد گویند که از نقد و جنس شصت لکه روپیه سر انجام یافت و تمام اولاد و احفاد
و چیله هاے نامی محمد خان بنگش را اسیر کرده بقلعه آله آباد فرستاد و آنجا بقتل رسانید و بر مملکتش تصرف گشت و آنرا براجه نول رائے
تفویض نمود و احمد خان بن محمد خان بنگش را که مجهول و مفلوج پنداشته و از ان جاے نگرفته رها کرده بود او باغوای افاغنه
شمس آباد که سرگروه آن رستم خان نام داشت خروج کرد و بار اجه نول رائے متصل سمدن رزمے صعب نموده او را

بعقل رسانید وزیر الممالک ابو المنصور خان با امیران شاهجهان آباد و جاٹ بجمعیت یک لکهه و سی هزار سوار که از دهلی بنا بر اعاده
راجه نول رائے برآمده تا بهرهره رسیده بود خبر قتل نول رائے شنیده بسراحمد خان رسیده احمد خان با نه ده هزار سوار و پیاده
بادزیر پرزے صعب نموده و رستم خان افغان که باعث این شورش و هنگامه بود از دست افواج جاٹ و اسمعیل خان رساله دار زخمی
گردیده رخت جانان و اسمعیل خان تاب نیاورده انعاقب کرده بقتل رسانیده و خلال این احوال احمد خان فرصت یافته قرار بر قرار اختیار نموده
مردانه بکوشید و بر وزیر حمله آورد و اسمعیل خان که با جمعیت آراسته پیش روے وزیر ایستاده بوده او را بقتل رسانیده بر وزیر الممالک
ریخت چهار زنگیه از مغلیه کلاه پوش که با تفنگ ها از اسپان پیاده شده اطراف فیل وزیر ایستاده بوده یک قلم رو بگریز نهاد و احمد خان
بر فیل وزیر رسید و زیر زخم تفنگ نورده در حوضه بغلطید افغانان بر غنیمت افتادند فیلبان به یکبار فیل را از سر که برآورده رو بگریز
نهاد و وزیر بشاهجهان آباد آمد احمد خان با فتحے چنان مستظهر شده مستقل گشت و پسر خود محمود خان را با جماعه افغانان بلکهنؤ روانه
شادیخان نامی را با له آباد فرستاد تا بر ملک وزیر متصرف شوند رائے پرتاب نراین و خانعالم بقاء الله خان که در لکهنؤ رسیدند
و هراسان بے گذرانیدند از استماع خبر آمد آمد راجه نول رائے بجمعیت هزار و پنجصد سوار از لکهنؤ با له آباد مراجعت نموده و بجونپور رسیدند
را قم حروف درین قضایا رفیق پرتاب نراین بوده حکی قلیخان کرجی نائب صوبه آله آباد که خطاب حیدر قلیخان میداشت ملاقات
رائے موصوف و خانعالم آمد چون شنیدند که شادیخان با جمعیت بست هزار سوار و پیاده حشری انبوه از فرخ آباد متوجه آله آباد است
بصوابدید رائے مذکور با فوج خویش و قلیلی از شاه رائے موصوف بمقابله شادیخان شتافت متصل کوره جهان آباد تلاقی فریقین اتفاق
افتاد شادیخان بعد از زدوخورد منهزم بفرخ آباد رفت و علی قلی خان مظفر و منصور با له آباد آمد و محمود خان ابن احمد خان که از جانب پدرش
بلکهنؤ رسیده بود بے مناز عتی استقلال یافت احمد خان از هزیمت شادیخان بهم برآمد و با عساکر بسیار از سوار و پیاده متوجه آله آباد
شد رائے پرتاب نراین و خانعالم و علی قلی خان در قلعه آله آباد در آمدند و بر دریاے جمن متصل نبی دروازه قلعه پل کشتیها بستند
و لشکر بر آنروے جمن بجنوب قلعه قرار بر استقرار داده احمد خان با له آباد رسید و راجه پرتهی بت این خبر دهارسی ابن بے سنگه
سوم بسنی راجه پرتاب گذه او را اطاعت کرده بخدمت پیوست و تسخیر قلعه آله آباد را بر ذمه خود گرفت رائے پرتاب نراین در
قلعه متحصن شد احمد خان بمحاصره پرداخت و حسب الحکم راجه بلوند سنگه بنارسی از بنارس بجونپور آمده استقامت کرده پیشکش و تحایف
به احمد خان ارسال داشت و بخدمت با مد و بعد چند روز رخصت بانصراف حاصل کرده به بنارس شتافت همدرین اثنا محمود خان ابن
احمد خان حسب الطلب پدرش از لکهنؤ بجونپور آمد و خیمه زد راجه گرگشائین که در آله آباد برائے غسل گنگ آمده بود رفیق رائے پرتاب نراین
شده و رزم مساعی جمیله بظهور رسانید در خلال این احوال وزیر الممالک ابو المنصور خان شکستگیهاے شکست را درست نموده
و ملهار راو دکهنی را مبلغ کثیر قریب شصت لکهه روپیه داده بمدد خود خواند ملهار راو با شصت هزار سوار بخدمت وزیر پیوست وزیر از
شاهجهان آباد با لشکرے آراسته بفرخ آباد شتافت در خلال این احوال شیخ معز الدین خان با شیخزاده ها و ملک زاده هاے لکهنؤ و
کاکوری اتفاق کرده گماشتگان محمود خان از لکهنؤ براند احمد خان از استماع مراجعت وزیر بعد از پنجاه و چهار روز از پاے قلعه آله آباد
برخاسته و ایلغار کرده بفرخ آباد رسید و بر متصل آن وزیر الممالک هم بفرخ آباد آمد احمد خان توقف در فرخ آباد مصلحت ندیده در
کنل گنگ که بمفاصله دو کروه از فرخ آباد است لشکرگاه ساخته آماده جنگ گشت وزیر متصل سنگین رام پور بر دریاے گنگ پل بسته

نسبت و ملهار راؤ وغیره دکهنیان با فوج خود حکم عبور فرمود و خود با جماعه قلیل بر پل بالستاد سعد الله خان ابن علی محمد خان که بظاهر
بے استصواب حافظ رحمت دوندیخان وغیره رؤسا بکمک احمد خان آمده بود با دکهنیان رزمے صعب کرده منهزم گشت و همان شب
احمد خان با جماعه خویش از در یا گذشته بسعد الله خان پیوست و با یکدیگر بکوه کماؤن پناه برده و حافظ رحمت خان بگرگ آشتی پیش وزیر
آمد و در لشکر بماند وزیر بتعاقب افاغنه رو هیله شتافته بحاصره آنها پرداخت و بالآخر بعد چند ماه فیمابین بمصالحه اتفاق افتاد و وزیر نصف
ملک احمد خان را بدکهنیان بخشید و دیگر ازان باحمد خان تفویض نمود و احمد خان بفرخ آباد مستقل گشته به نیکنامی تمام امارت نمود و در عهد
سلطنت عالمگیر ثانی معرفت غازی الدینخان وزیر بنیرنگ آصف جاه نظام الملک از پیشگاه خلافت امیر الامرا بخشی الممالک غالب جنگ
احمد خان بهادر خطاب یافت هنگامیکه در آخر عهد سلطنت عالمگیر ثانی احمد شاه ابدالی بتحریک حافظ رحمت خان وغیره رؤسای روهیله و
بخشی الملک احمد خان بنگیش از قندهار و کابل بهند آمد و بهاؤ دکهنی را بالقتل رسانیده دو بار مابین گنگ و جمن از دکهنیان انتزاع نمود از انجمله
چکلهٔ کوره بشجاع الدوله وا گذاشته بحافظ رحمت خان و ملک احمد خان که از وقت مصالحه وزیر الممالک ابو المنصور خان و بخشی الملک احمد خان
شده و وزیر موصوف نصف ملک احمد خان را بملهار راؤ دکهنی داده بود آنرا باحمد خان تفویض نمود چنانچه بندے ازان بتقریبی در اقلیم دوم
در ضمن آخر صوبهٔ خاندیس مرقوم است بالجمله او امیرے عالی همت و قدردان بخجا و مردم خاندان بزرگ بود و در مروت و
شجاعت و سخاوت و پاک اعتقادی در عصر خویش ثانی نداشته در زمان امارت او اکثر امیران دهلی که از دست بُرد احمد شاه ابدالے که در
شاه جهان آباد واقع شده بود مثل غازی الدین خان ابن نظام الملک آصف جاه و امیر زاده گان عظام و بسیارے از درویشان و فقیران
نامور و محتاجان و غربهان از شهر دور و نزدیک او ازهٔ سخاوتش شنیده بفرخ آباد آمدند و مقیم گشتند و بهره و نصیبه باندازهٔ خود ها از خوان نعمتش
می یافتند و بدستور خادمان بر درگاه تبرکات می آوردند و نذورات گرفته میرفتند و اوراد اضابطه ها بوده که هر چه از ملک تحصیل می آمد اندران یک
حصه بخشش خانواده و سلسله مثل قادریه و سهروردیه و چشتیه وغیره در خریطه های علیحده نگاه میداشت و از هر جاکه خادمی میرسید می پرسید
که خادم کدام درگاه و از کدام سلسله است و را ازان خریطه بهره میداد و دیگر هر چیز از ماکول و مشروب و ملبوس و امثال آن بنظر او
می در آورده اول ازان یک چیزے بنام الله بر آورده بفقیران میرسانید و قتی برائے خود لباس جامه بساخت و از اتفاقات حق نظر
فراموش کرد هنگام پوشیدن بیادش آمد که حق نظر ازان جامه نداده خیاط را بخواند تخته تخته ازان جدا کرد و فرمود که این تخته ها را هر یک
فقیران برسانید روزے راقم حروف در مجلس نشسته بود عرض شد که درویشی از جونپور آمده او را بخواند درویش بیامد و مصافحه کرد و شیشه
روغن خوشبو پیش نهاد و بسیار خوشوقت شد و کرم بسیار فرمود که پنبه ازان تر کرده در درز جی نهاده بنام الله بدرویش رسانند
و بعد ازان خود بوسے کرد و قتی در شب برات آبش باری بسیار پیش او آورده فرمود که ازان بنام خدا الفقیر ابدهند تا طفلان درویشان
تماشا بینند و اکثر بنا بر سیر و تماشاے شهر فرخ آباد سوار شدے و خیرات و نذور بدست چیله ها ے عمده مثل مخر الدوله و مهربان خان و رحمت خان
وغیره میداد و میفرمود که تا بفلان محله و مقام میرویم و شما فلان فلان طرف بروید و بهر یک درویش و سایل این نذورات رسانید و دیگر
خاصه تفریح طبع او بوده که اتمشه زر بفت و کمخواب در موسم سرما سالبسته و امثال آن از سر سامان تخته ها و لبسته ها طلبیده و آنرا بر فرش
پراگنده میکرد و ساعتی میدید و برخاسته بطهار تخانه میرفت خدمتگاران و فراشان و چیله ها ے عمده و دیگر اهل خدمت هر کسے که میتوانست
ازان اتمشه میگرفت و نهان مے نمود چون از طهار تخانه بیرون می آمد حکم میفرمود که اتمشه را بدستور در لبسته ها و تخته ها بگذاشته پیش

میرسامان ببرید و هیچ از کم و کیف آن چیزے نمی گفت و گاهمای بمبلغ برفرش میرنخیت و باسیمجا میرفت مردم دست لیتا گشاده جیب و دهنها
خود را پر میکردند و چون بازمے آمد چیزے بفقرا میرسانید و باقی را همچنان ناشمرده باندرون محل میفرستاد تا صرف کنند راقم حروف ازرفاقت
میر محمد قاسم خان عالیجاه ناظم مغرول صوبه بنگ از کوهدبر خاسته باکمال بے سامانی بوطن نشست گشید ولے استدعای راقم برو اطلب
بدست میوره فرستاد راقم حروف باپنج کس یکے ازسجان محمد پسر راقم و دیگرے غلام محی الدین ابن غلام قطب الدین نبیره روح الامین خان
وامام علی ولد مصطفے حسین برادرزاده حقیر وحید بخش ابن سعد الله برادرزاده رضاعی راقم نجمی احمد الله اززمره برادران شیوخ وهمه را سیر
درکمال شکستگی برپالکی کهنه نشسته بخدمتش رفت وهنگام ملازمت بتقریب مبارکباد شادی اکتخرائی پسرش مظفر جنگ که درهمان ایام
شده بود پنج کله قند لکهنوی سیر پنج روپیه نذر گذرانیده همانشب سه پنج خوان طعام مرحمت فرمود مردم گفتند که پانصد روپیه جهت ماهوار
مقرر شد چه برخوان اسارت پانصد روپیه است وهمچنان شد که خریطه پانصد روپیه نقد بردست چوبدارے فرستاد حال آنکه شرح یک
سوار خوش اسپه درسرکارش بست وپنجروپیه بود یکسال اتفاق اقامت انجا افتاد وچون شورش مرهته بصلح انجامید هریک رئوسارا دوشاله ها
انعام داده رخصت نمود راقم نیز رخصت شده بوطن آمد واو بعد ازیکسال بسرے آخرت خرامید وبعد ازو پسرش مظفر جنگ بهادر ابن امیرالامرا
سخنی الملک غالب جنگ احمد خان بهادر ابن عظفر جنگ محمد خان بنگش درفرخ آباد برسند امارت نشست واز پیشگاه سلطنت شاهعالم
عالی گهر بادشاه بخطاب امیرالامرا سخنی الممالک فرزند خان مظفر جنگ بهادر سرفراز شد و دست جود و کرم بکشاد و در مراعات علما و فقیران عصر
از سالیانه و روزینه داد سخاوت بداد روزے در محفلش درویشی مجذوب آورده پانصد روپیه نقد و لباس فاخر از دوشاله و فرغال و امثال
آن نذرش کردند یکی عرض کرد که مجذوب بست و خبردار فرمود که میدانم اما مروت نمیخواهد که محروم رود هنگامیکه شاهعالم عالی گهر بادشاه
موجب عرض مهاجی سیندیه بقبل دکهنی از آله آباد بسمت دهلی براه فرخ آباد منعطف فرمود امیرالامرا سخنی الممالک فرزند خان مظفر جنگ بهادر
باستقبال شتافت و بملازمت رسید همانروز بخلعت فاخره ملبوس خاص وجیغه و سرپیچ مرصع و شمشیر و زنجیر فیل و اسپ اعزاز یافت وهمچنین عزالدین
خردمند خان ابن خدا بنده خان و بعضی از برادران بخلاع شاهی ممتاز شدند و بادشاه در الفرخ آباد آورد و گویند که چیوتره یک لک و بست
پنجهزار روپیه که عبارت از چهوتره سوالک روپیه است بسمت بادشاه برآن جلوس فرمود و از فیلان کوه پیکر و اسپان تنادر و جواهر آبدار و اقمشه و
اسلحه و دیگر تحائف بسیار به نذر گذرید و یکدو منزل همراه رکاب بادشاه رفت و رخصت انصراف حاصل کرده بفرخ آباد مراجعت نمود و اکنون خوان
احسان بر حاضر و عوام گسترده بکامرانی بسر میبرد و انگیزیران با او اختلاطی عظیم دارند خدا بنده خان ابن عظفر جنگ محمد خان بنگش با برادر خویش
امیرالامرا احمد خان بحشمت و شوکت تمام باتفاق بسرے برد و در جود و سخاوت و متانت رسے معروف بوده و صبیه اش در حباله
نکاح سخنی الممالک فرزند خان مظفر جنگ ابن غالب جنگ احمد خان است چون برادرش امیرالامرا احمد خان درگذشت خدا بنده خان
پس از یکدو سال بدهلی شتافت واز پیشگاه سلطنت شاهعالم ثانی عالی گهر بادشاه بخطاب وخلاع وفیل و اسپ و شمشیر و همچنین خلعت
ارشدش خردمند خان اغراز یافت و فرمان جاگیر از پرگنه سکندر آباد باپرگنه آبرونے مجموع بست و دو محال بنام برادرزاده خویش
سخنی الممالک فرزند خان حاصل کرد و بفرخ آباد مراجعت نمود و بعد از خلف ارشدش خردمند خان ابن خدا بنده خان بهادر بر جنگ
افتخار یافت و اکنون مدار المهام و مختار کار سرکار امیرالامرا فرزند خان مظفر جنگ بهادر است و در اخلاق حمیده و صفات پسندیده
گوے از اقران ربوده از جمله آن دستگیرے ضعفا و قدردانی نجبا و آراستگی عساکر دستی قوی دارد و از راه حق پرستی و خدا ترسی همان

بخدمت آزاده گان بسته و بر در و لها نشسته وارد و صادر از بحر احسانش بهره یاب و کامیاب اند اکنون کمیت قلم در مضمار اظهار احوال املاک پیغمبران و سرگذشت ایشان سبکعنان سازد و پوشیده نماند **شام** و الآنیست وسیع حق سبحانه و تعالی آن را ارض مقدسه خوانده و محمد ع فرموده که نیکوئی ده قسمت و نه قسم آن بشام است و یک قسم در تمام جهان و از خواص شام یکی آنست که هرگز از ولی خالی نبوده و ابدالان که هفتاد تن اند در شام میباشند و مولف عجائب المخلوقات مے آرد که یک ارش زمین در شام نمایند که جبرئیل علیه السلام بدآنجا نزول نکرده و یک صد و هشت و چهار هزار پیغامبران ازان دیار برخاسته اند و در کتاب مسالک ممالک آورده که غربی شام روم سیاسے بر اقیم سیگیفت که از شام چهل منزل قسطنطنیه که دار الملک روم است مسافت میدارد اکثر منازل آب و آبادانی ندارد و شرقی آن بادیه ایست تا فرات و جنوبیش سر حد مصر و قبیله بنی اسرائیل است **فصل** و جسم است زمین بهفت اندام و نقاش غرب است و پشت او شام و بهترین ولایات شام فلسطین است و ابتدای شام نیز از وست و در زمان سابق شداد بعد برادر خود شدید بسلطنت شام رسید و بهود علیه السلام ایمان نیاورد و او آنست که بهشت ساخت و حوالش در اقلیم اول گذشت و دار الملک شام **بیت المقدس** است بیت المقدس مهبط وحی الهی و محل توطن انبای بنی اسرائیل بوده و گویند که از بیت المقدس شهر مصر هفده روز مسافت است و آب در آن منازل نیست مگر یک چاه در منزل هشتم و چاه دوم نزدیک بیت المقدس که ازین چاه بیت المقدس بخکرده مے ماند بالجمله آن شهر را العمری المیاتی خوانده اند و در کتاب عجائب المخلوقات مینویسد که در آخر الزمان تمام عالم خراب گردد الا مکه و مدینه و بیت المقدس در قیامت حشر آدمیان در آن موضع کنند و نبی اسرائیل از والد خود کنعان هجرت کرده در بیت المقدس توطن گزیدند داؤد ع در وقت خویش باتفاق علماے بنی اسرائیل مسجد اقصے را بنا نهاد چون دیوار آن بقد آدمی رسید برطبق وحی که اختتام آن بر دست دیگرے حکم رفته دست از تعمیر باز داشت و چون سلیمان ع بر سریر نبوت نشست در اتمام مسجد اقصے و تعمیر بلده بیت المقدس اهتمام فرموده شهرے بساخت شصت در دوازده سور و بناے آن شهر را از سنگ رخام نهاد و گویند که هر روز صد هزار سنگ تراش در آن شهر کار میکرده اند و نود هزار کس از جبال سنگ را بریده اند و هفتاد هزار فیل و شتر سنگبار کرده بشهر مے آورد ند و بعد از اتمام آن شهر دیوان بمعاون و بحور ستافتند جواهر موفور و دُرر غیر محصور جهت زینت مسجد آورده و در آن قبه نمودند مسجد اقصے در شرقی بیت المقدس واقع شده و طول آن مسجد هفتصد و هشتاد و چهار ذرع است و عرضش چهار صد و پنجاه و پنج ذرع و شش صد و هشتاد و چهار استوانه دارد و هر شب چهار هزار قندیل روشن میکرده اند و هزار گز حصیر هر سال صرف فرش آن مے شد و هفتصد فراش در خدمت آن مسجد بوده و پنجاه خم از نجبته آب کردن در آنجا گذاشته بوده و چهار صد منبر داشته و در صحن مسجد مصطبه ایست که ارتفاع آن پنجه ذرع است و میان مصطبه قبه عظیم است شمن که آنرا قبة الصخره گویند و درون قبه سنگیست که اثر قدم محمد ع بر یکطرف آن ظاهر است و آن حضرت اسرائے آنجا بمعراج رفته و یکطرف آن سنگ بموافقت رسول ع قریب ده ذرع از زمین برخاسته بود که آنحضرت فرمود تا همچنان بحال خود ماند محراب مریم ذکریا که نماز آنجا میکرد ند و ذکر نبی سلیمان علیه السلام که در آنجا خدا را یاد میکرد و در بیت المقدس است القصه مسجد اقصے اول مسجدیست که در عالم ساخته شده چنانچه کعبه اول خانه ایست که بر روی زمین عمارت یافته و از ابن عباس مرویست که در تمام مسجد اقصے بگذشت زمین نیابی که بران پیغمبرے نماز نگذارده باشد و یا آنکه فرشته مقام نکرده محراب داؤد علیه در بیرون شهر است و مقام خلیل در نیم فرسخی واقع است و گویند که در دو فرسنگ بیت المقدس دیهی است که آنرا ناصره جلیلیین خوانند و لادت عیسی ع در بیت اللحم که شش میل

از بیت المقدس است متولد شده و هم از آنجا باسمان رفته قبر ابراهیم و اسحق و یعقوب و یوسف و سارة آنجاست حلبهٔ اول در عهد
اسلام محراب مسجد اقصی بهمت کعبه راست ساخت و در چهار صد و هفتاد و نه هجری فرنگیان بر آن غلبه مستولی شده محرابهای اهل اسلام
را خراب ساختند و خود پنج سال در تصرف داشتند تا در پانصد و هشتاد و پنج سال هجری ایوب از انجوره اسلام در آورده و شعار مسلمانی
آشکار کرد و ندواد و سلیمان و یونس و اشعیا و ایمیاد و دانیال و عزیر و ذکریا و یحیی و عیسی ع و دیگران در بیت المقدس متولد شده با الجمله
فوت سلیمان ع اولاد آنجناب در بلاد شام حکومت کردند و ایشان در میان بنی اسرائیل چون خلفای راشدین آمدند در اسلام اول
آن طایفهٔ رحیم بن سلیمان بن داود ع است و بعضی او را پیغمبر دانند و بعد از و پسرش اقیا بحکومت نشست و بت پرستی گزید و بعد از و
پسرش آسا بخلافت رسید و بدین خدا باز گشت و گویند که پیغمبر بوده و خلق که در عهد پدر او بت پرست شده بودند بدین حق خواند
ایشان ملک هندرا بخواند ملک هند از راه دریا به بیت المقدس رسید آسا بزرگاه شتافت هندوان هر تبرکه انداختند با ایشان
باز گشت همه بگریختند و بکشتی های خود رفتند ایزد تعالی کشتی ها را غرق کرد و آن محاذیل همه بمردند آب آنها را باخواسته ایشان بیرون
افگند لشکر آسا مال را بدست آورده و ظفر منصور باز گشتند و بعد از و پسرش و چند دیگر از احفاد وی یکی بعد دیگری بخلافت نشستند
تا آنکه احدابا هو بخلافت رسید از خیمه تا احدابا هو شش صد و سی و چهار سال سلطنت کردند و بعد احدابا هو پسرش عشلیا هو بدولت
رسید و بر کنیزک ساحره عاشق شد کنیزک بر ملک او استیلا یافت و بسیاری از ذریهٔ سلیمان ع را بالقتل رسانید عشلیا هو هفت سال
سلطنت کرد و در بیقصد و هفتاد و هشت از وفات موسی ع در گذشت و بعد از و برادرش لواش چهل سال و بعد از و پسرش اهزیا هو
بیست و نه سال و بعد از و پسرش عزیا هو پنجاه سال و بعد از و پسرش لوتم شانزده سال خلافت کرده یونس ع در زمان او مبعوث
گشت و بعد از و پسرش احد شانزده سال و بعد از و پسرش حزقیا بحکومت نشست و شعیا ع و حی یونس در عهد او مبعوث گشت و
در سلطنت او سحارنت و ملک مامل لشکر به بیت المقدس کشید و با حزقیا رزم کرد حزقیا اسیر شد و نجات یافت مدت سلطنتش بیست و
نه سال و بعد از و پسرش منوشاه پنجاه و پنج سال و پس از و پسرش امون بشصت و یک سال و بعد از و پسرش یوشیاسی و یک
سال پس از و پسرش یهویاحین که او را فرعون نخجم از مصر تاخته اسیر کرد و بعد از و برادرش یهوا خم در بیت المقدس بر تخت نشست
و پانزده سال سلطنت کرد بخت نصر از بابل لشکر به بیت المقدس کشید و او مطلق گشت و باز نافرمانی کرد بخت نصر او را اسیر کرده
ببابل فرستاد و بعد از و عمش صدقیا بر تخت نشست و مطیع بخت نصر گشت و از مبادر عهد او مبعوث بود صدقیا بعد نه سال مخالفت
بخت نصر آشکار کرد بخت نصر با شش صد هزار به بیت المقدس آمد و قتلعام نمود و صدقیا را اسیر کرد و بیت المقدس را خراب ساخت
و دولت ملوک بنی سلیمان ع سیری گشت و این واقعه در نهصد و نود و نه از وفات موسی ع اتفاق افتاد و بعد از بخت نصر و اولاد در بابل
بحکومت شام رسیدند تا آنکه بنی عشان از آل سیا که چون بلاد یمن بسیل مبتلا شدند طایفه از ان بشام افتادند و قوی شدند
و با بسطوریوس که بحکم قیصر روم والی شام بود مخالفت کردند و بر شام مسولی شدند و اول طایفه غسانیان ما السماء عامر بن حارثه
و اخران طایفه جبلة بن الایهم که سی و سوم ملوک از ماء السماء و بست جبلة بعد از و بست و چهار نفر به هود عامی پیوندد و چون سه سال
از حکومتش بگذشت مسلمانان بر دیار شام استیلا یافتند و جبلة از شام بمدینه نزد عمر فاروق شتافت و ایمان آورد و آخر بقسطنطنیه
نزد قیصر روم رفت و مرتد شد و از ان گروه است حسان بن منذر غسانی که ملک العرب و الشام بود ایمان آورد و در شتاد و هجری

بغزای روم در گذشت و بعد از و دیار شام بتصرف مسلمانان در آمد و بسی نگذشت که بنی امیه و بعد ایشان خلفای بنی عباس بر آنجا ولاة یا فتنه
و امیرے از امرای ایشان بشام و مصر حکومت کردے چنانچه در عهد خلافت هارون رشید طولون بحکومت مصر رسید و در مصر بیاعد و
حکومت بعضے از شام باو حقه رسید و اول ایشان تاج الدین بیش است که در چهار صد و هفتاد هجری بفرمان برادرش ملک شاه
سلجوقی حکومت بعضے از بلاد شام بالجمله چون زاد بوم اکثر انبیاء مملکت شام است بنابران اخبار انبیاء علیهم السلام بتفصیل اختصار در ولایت شام
بقلم مے آرد تخفی نماند که نوح علیه السلام از شوق الشمامین پسر خود شام علیه السلام را که ولیعهد او و از انبیاے مرسل بوده مملکت شام و جزیره و عراق و
فارس و خوزستان که بهترین جهانست تفویض نمود و اولاد را بمتابعت او حکم کرد و دعا نمود و اکثر انبیا و اولیا از نسل او باشند و
او نه پسر داشت اول ابوالانبیاء ارحشد دوم ابوالملوک کیومرث که احوال او در ضمن اقلیم اول نوشته شده سیوم اسود که یمن و شام و
روم و اهواز و بهلو پسران اویند و فارس پسر بهلو است چهارم لوج و بعضے بر انند که توران او ساخته پنجم اولاد و که فراعنه مصر از اولاد اویند
ششم غیلان که خراسان و منهال پسران اویند و عراق پسر خراسان است و کرمان و کمران پسران منهال اند هفتم خوزشید و هشتم نوزکه
آذربایجان و ارمان و موهمان پسران اویند نهم ارم و اولاد اول کسیست که باغ ارم ساخت و باغ ارم باو منسوب است و آن بطوط دمشق بوده
و شداد بن عاد که نسب عاد نیز بشام مے پیوندد و همدران مقام بهشت بنا نهاد لاجرم از نیز باغ ارم گفتندے و ابرهم بن شام ارمن نیز گویند
و شهر ارمن نیز از بنائے اوست و او یازده پسر داشت عملیق و نمود از انجمله اند و شام شش صد سال بوده در گذشت و بعد از و پسرش ارحد
بن شام نوح علیه السلام را بارشاد قوم پرداخت و علوم افلاک که بعد از طوفان مطموس شده بود ظاهر ساخت و شهر حران بنا نهاد و چهار صد و شصت و
پنج سال عمر یافته در گذشت و بعد از و فات او فرزندانش صورت او بسجده کردندے و آن رفته رفته ببت پرستی کشید و بعد از و شالخ و
عبور و ارسلخ نیز گویند جانشین شد و چهار صد و سی سال عمر یافت و پسر او ست عابر و هود پیغمبر علیه السلام او را عابر نام بوده و لغت عبری باو منسوبست
و پیش از ان بسریانی سخن گفتندے جمهور مورخان گویند بعد از نوح و شام و پیش از ابراهیم چهار پیغمبر مبعوث نشده را قم حروف
گوید که صاحب تاریخ صحیح صادق و والقرنین اکبر را بعد صالح از انبیاے مرسل نوشته اند گوید که از اولاد یافث بن نوح علیه السلام است نه از
اولاد شام بن نوح و آن در اولاد یافث مرقوم شود بالجمله هود علیه السلام بر قوم عاد و شداد ابن عاد که آن وقت بادشاه بود مبعوث گشت
و اسد آن محاویل اور امنکر شدند و بطوفان باد هلاک کردند مگر قلیلے که ایمان آورده نجات یافتند و شداد بن عاد آنست که بهشت
ساخته بود و احوالش در ضمن اقلیم اول و تحت ولایت یمن گذشت و در حضرموت اقامت فرمود و پنجاه سال دیگر بزیست عمرش
نهصد و شصت و چهار سال بوده و گویند که بمکه در گذشت و بربیت البدده مدفون گشت و انتخاب بزبد و ریاضت کوشیدے
و بقصد لسیار فرمودے و بتجارت معاش کردے و انحضرت دو پسر داشت قانع که نور محمد علیه السلام از بود یا او انتقال کرده و دیگر محطان
و نوی که اعراب یمن که ایشان را محطانی گویند از اولاد محطان و محطان پدر سلاطین یمن است و احوال ایشان در یمن
نوشت و اعراب حجاز که ایشان را عدنانی خوانند از اولاد قانع اند قانع در شام اقامت گزید و سه صد و چهل و سه
پسر بیست و بعد از و ارعوبن قانع و بروایت سیر ملا معین اشروع بن قانع جانشین پدر گشت و نور محمدی باو انتقال کرد
و او سه صد و نه سال عمر یافت و بعد او عمرو بادشاه شد و بعد از و پسرش سارع بن ارعو و بعد از و تاخره
پسر تاخره تارخ است و آذر عبارت از و ست و او مقرب و ندیم نمرود بوده و آذر چون هفتاد و سالگی شد ابراهیم خلیل

از و بوجود آمد و نور محمدی ﷺ از آذر با ابراهیم و از ابراهیم باسمعیل ﷺ انتقال کرد و ابراهیم خلیل اللہ بن آذر بقولے اولوالعزم دوم و
برو اسیتے اولوالعزم سوم است و اول کسیست که رسم ضیافت نهاد و سنگه بر در ابراهیم و دنا نیز نزد و سراویل و فعلین پوشید و
قص سارب یعنے بریدن موے بروت و چنبیدن ناخن و کندن موے بغل و سترون موے عانه و مسواک و مضمضه و استنجا
باب و ختنه کردن از سنتهاے اوست و اول کسیست که غنیمت را قسمت نمود و اول کسیست که در راه خدا هجرت کرد و اول
کسیست از فرزندان آدم که موے او سفید شد و او معاصر نمرود بوده و برو مبعوث گشته و قصه در آتش انداختن نمرود احتراز او
قربان کردن آنحضرت اسمعیل را و فدیه آمدن گوسفند از آسمان وغیره اخبار در کتب آسمانی و تواریخ منسب است رقم حروف آنچند
مواعظ از صحایف آسمانی که بروے نازل شده تبرکے آرد آی پسر آدم آفریده ام ازبراے چشمهاے تو پوشش که عبارت از ملکست
ماچون چیزے نادیدنی در پیش تو آید فی الحال چشم خود را بپوشی و همچنین ازبراے دهان تو طبقه اباحت ترتیب داده ام که از سخن ناگفتنی
لب به بندے آی پسر آدم چون در دل خود فسادے یابی یا در بدن خود بیماری و یا در مال خود نقصانے یا در روزی خود قصور فهم
شاید کنی بدانکه همه اینها از شامت سخن لایعنی است که بان تکلم کرده ای پسر آدم رزق مقسوم است و حریص محروم و بخیل
مذموم و الرزاق هو الجبار القیوم و دینار و اهم شکے نیست آی پسر آدم گرامی دار مهمان مرا ابراهیم گفت خدایا مهمان تو کیست
وحی آمد که فقیر و حقیر که نزد تو آید آن کس مهمان منست دیگرے پسر آدم چون غضب بر تو مستولے شود مرا یاد کن تا ترا یاری دهم
برحمت خود در وقتیکه غضب و قهر بر من ظهور کند اے پسر آدم مرا بعد نماز بامداد و عصر ساعتے یاد کن تا مابین این دو وقت را
ازبراے تو کفایت کنم آی پسر آدم به پیوند با کسیکه از تو ببرد و عطا کن با آنکه ترا محروم کند و سخن کن با کسیکه از تو سخن گوید
و نصیحت کن کسے را که با تو خیانت کند و عفو کن ازبرکه در حق تو ظلم کند و نکوئی کن در حق کسے که با تو بدی کند تا احسان
سابقان باشی در جیب ابراهیم ﷺ روزے گفت خداوندا چیست جزاے آنکه متکفل یتیمی و بیوه شود فرمود که او را در روز
قیامت زیر سایه عرش جائی دهم و انتخاب روزے میگفت یا کریم العفو جبرئیل ﷺ گفت معنی آن و اے که چیست گفت
بگو گفت آنکه هر سیئه که محو کند حسنه برجاے او ثبت کند عمر آنحناب دو صد سال است علے اختلاف الروایات در اینباب
مؤلف روضة الصفا و روضة الاحباب بفحات در گذشت و بقولے بیمار شده رحلت کرد و در کیمیاے سعادت می نویسد که
مرگ مفاجات راحت مومن است و حسرت فاجره و ایضاً گوید که در خبر است که مومن را درجات مانده بود که بدان بعمل خود
نرسیده بود جان کندن بر و دشوار کند تا بدان درجات رسد و فاجر که نیکوئی کرده بعوض آن جان کندن بر و
آسان کرده حبت آنکه اجر نکوئی او بهدرین و بنا دارد و در عقبی از بهشت و درجات او را نصیبه نداد و محروم ساخت
لوط برادر زاده ابراهیم بوده و بر اتبل مولفکات مبعوث گشت و بقولے مولفکات پنج شهر از دیار شام بوده و قوم او عرم بعمل قوم
و اغلام پیشه بودند ابلیس مے برد اشتند و تا الاخر آنچه بشومی عمل قبیح هلاک گشتند بالجمله ابراهیم ﷺ و از سارة اسحق و از هاجر
اسمعیل بوجود آمدند و لقب اسمعیل ذبیح الله است و او جد پیغمبر ما محمد است و اسمعیل را حق سبحانه تعالی لوفاے وعده ستوده و او
اسمعیل ﷺ در اقلیم دوم در ضمن مکه معظمه مرقوم است و پسر دوم ابراهیم ﷺ از سارة که اسحق است یعیص و یعقوب پسران اسحق
اند که توام بوجود آمدند و وقت ولادت دست یعقوب بر پاشنه یعیص بوده بانسبت را العربے عفت گویند لهذا نام او یعقوب گذاشتند

وجہ اسرائیل گفتن او را این است کہ چون اسحٰق در گذشت یعقوب بموجب وصیت او ہمانشب از کنعان بیرون آمدہ بہ قدان
رسید و یا رشام نزد یک خال خود بستان رفت و چون از وطن ہجرت گزید با اسرائیل موسوم گشت و آنجا دو دختر خال خود را کہ در
سریر ابراہیم جمیع بین الاختین درست بودہ بنکاح آورد و دو کنیزک کہ خال او دادہ بود بر آنہا نیز متصرف شد و او را دوازدہ پسر کہ
چہار از منکوحہ اول و دو از ثانی کہ یکی یوسف و دوم بنیامین نام داشتند و سہ پسر از ان دو کنیزک بوجود آمدند اسباط در
قرآن مجید عبارت ازین دوازدہ تن است و از اولاد عیص بن اسحٰق ایوب پیغمبری رسید بعضی گویند کہ از اولاد عیص کسے بہ
پیغمبری نرسید و عیص بدیار ملوک روم است و بعضے خضر ع را از اولاد ہود دانند و برخی از احفاد عیص بن اسحٰق دانند و دیگر شعیب ع
یعقوبے از اولاد مدین بن ابراہیم ع است کہ ابراہیم بعد از وفات سارہ زنے از کنعانیان بنجواست و از و شش پسر بوجود آمدند
از ان ہیچکدام بنبوت نیافتند و مدین جد شعیب از انجملہ بودہ بالجملہ ہمہ پیغمبران بنی اسرائیل از دوازدہ پسران و فرزندان یعقوب
بوجود آمدند و اولاد و احفاد یعقوب را بنی اسرائیل گویند و کثرت توالد در ایشان بسیار شدہ چہنگام خروج موسے ع از مصر بطرف
بودہ نیل و قتیکہ فرعون را غرق کرد عدد فرزندان یعقوب مافوق بست سالہ و ما دون پنجاہ سالہ بلکہ کہار سیدہ بود چنانچہ فرزندان
یوسف ع ہفتاد و ہزار و پانصد مرد شمار آمدہ و از دیگر پسران یعقوب ع علے ہذا و مجموع قوم از نیسوان و صبیان بنی اسرائیل زیادہ
ازان بودہ و این جملہ بر دین و شریعت ابراہیم بودہ اند و دعوت میکردہ اند تا آنکہ بر موسے توریت نازل شد و او شریعت جدید
و احکام تورات پدید آورد **موسے کلیم اللہ** ابن عمران اولوالعزم سوم و بقولے چہارم است و آن جناب و برادرش ہارون
و ولید بن مصعب والی مصر کہ فرعون چہارم نام است مبعوث گشت و کپتان جوناتان اسکاٹ از کتب خویش بارا تم می گفت کہ در سال
سیزدہ ہزار و چہار صد و نود و یک پیش از پیدائش عیسے ع موسے ع در مصر خروج کرد و در ترجمہ انجیل ہنود یدکہ از بر آمدن موسے و نجیات بنی اسرائیل
بوقت از مصر و غرق شدن فرعون در رود نیل یک ہزار و پانزدہ سال گذشتہ بود کہ عیسے ع متولد شد بالجملہ بعد غرق شدن فرعون
نازل شد و بشریعت و احکام جدیدہ کہ در توریت بود مردم را امر فرمود کہ بعد از و چون یوشع و حرصل و الیاس و الیسع و داؤد و سلیمان
و صاحب کتاب زبور کہ در آن جملہ یحیے و موعظہ است و از احکام شریعت در آن ہیچ نیست و سلیمان و یونس و شعیا و ارمیا و دانیال
و عزیر و ذکریا و یحیے و غیرہ ہمہ بر شریعت موسے ع مبعوث بودہ و بر آن عمال دعوت میکردید تا آخر بر شریعت عیسے ع دعوت
میکرد و قصص ہمہ انبیا در قرآن و تواریخ مثبت است نقلست روزے موسے در مناجات گفت الٰہی آنچہ در کلیہ کدائی من موجود
است در خزانہ بادشاہی تو نیست خطاب آمد کہ تو چہ داری کہ مانداریم گفت من ہیچ توئی دارم تو مانند خودی نداری رائم حروف
رباعی حسب حال بیاد آمد **مستزاد** اول ہمہ چیز را مہیا کردم ✤ دولت این است ✤ آخر ہمہ را ترگ ہیکجا کردم ✤ ہمت این است
قوم را ہیچ خودی نگذاشتم ✤ مقدور بدست ✤ من خوب تری خویش پیدا کردم ✤ قدرت این است ✤ قوم تحت انجناب گفت
رب العزت کجا یابم ترا ندا آمد کہ ہرگاہ قصد کردی رسیدے کپتان جوناتھان اسکاٹ بارا تم میگفت کہ یہود ان قابل تشبیہ اند
خواہند کہ شبیہ خدا بگذند یک تصویر آدم سر ریش سفید بگشند و گویند تصویر خدا است و این خلاف توریت است و نیز میگویند
موسے ع در کوہ طور رفت و کلمات چند بر تختہ نوشت و آن دو یا سہ تختہ بود و چون از انجا نزد قوم آمد قوم را گوسالہ پرست دید بدر
غضب شد و آن الواح بینداخت و یکے یا دو از ان بشکست و توریت بر آن تختہ منقوش بود و آن زیادہ از دہ کلمہ نبود و مفسران

آنرا طول گردید داران دفاتر پرداختند و آن کلمه‌ها این است اوّل آنکه من آنم هستم و بجز من خدائی نیست و بیت بسازید بشکل چیزکه نماز
و زمین دیبا زیر زمین و باد در آب باشد آنرا چهارم سال نسازند و پرستش آب بکنند که من خدا هستم و گناه شمارا تا به پشت سوم ترا خواهم داد
آنانکه مارا فرمان بردارے شوند نعمتها خواهم داد هزاران سال و دوم یوم شب که شنبه است آنرا عید بدانند که من در آنروز آرام گرفتم از
ساختن دنیا در شش روز مخلوقات را ساختم سوم پدر و مادر عزیز دار تا عمر دراز یابند چهارم دزدی نکنند پنجم خونریزی نکنند ششم زنا نکنند
متهم سوگند دروغ مخورند هشتم گواهی دروغ ندهند نهم مال و فرزند دیگران آرزو نکنند یعنی طمع در آن ندارند که مالک آن شوند دربر
حقد میرند عیسی روح الله ابن مریم چون او متولد شد تجائه بزرگ در رومیه کبرای بافتاد و در ترجمه انجیل که در عهد عیسی
شدند دو چیز مخالف که خدایت و آدمیت باشد و بر قولے اولوالعزم چهارم و بروایتی اولوالعزم پنجم است و مسیح از انش گفتند
که شفای مجذوم و مبروص مسیح اوی شد و احیاء موتی از معجزات او بوده یحیی ابن ذکریا در آخر عمر خویش مسبر تعبیش میل فرمود و عیسی
بغایت فرحناک و خندان و شادان بودے و یحیی برخلاف آن روزی عیسی علیه را گفت که ترا پیوسته گریان میبینم مگر
رحمت خدا نومیدی تجے گفت ترا همیشه خندان میبینم مگر از غضب خداوند آگاه نیستے درین اثنا وحی بر هر دو نازل شد که مسیح
عیسی است ان الله غفور الرحیم دیگر واقع است ان رحمتی سبقت علی غضبی باجمله یهودان که بر دین شریعت موسی اند انتخاب را
دشمن اند بروایت مؤلف صبح صادق بخوار یا که گاو زبوده کسی دیگر با انتخاب در سابق نگرویده اند و ایشان از انتخاب معجزه
عیسی علیه جاهاے ایشان در یک چشم زدن بروبیرون آورد هریک برنگی ایشان ایمان آورده حواریان بقولے دوازده
بوده و سعون از جمله حواریان و وصی انتخاب و فیلوشس خلیفه مسیح علیه بوده و باب لقب داشته و باب لقب خلیفه
مسیح است باجمله عیسی در سیزده سالگی مبعوث شده و در ماصره از اعمال ارون انجیل مشتمل بر احکام شریعت جدید بر و نازل شد از اول
تا بعالش را انصارا ے ناصره کپتان جوناتان اسکاث بارا قلم میگفت که صوم نصارا آنست روزیکه نیت صوم کنند آنروز
گوشت نخورند و دیگر هرچه خواهند بخورند روزه داشته باشند و اکثر مسئله حلال و حرام و امثال آن برخلاف احکام توریت
در آن مندرج است و انتخاب بقولے در عمر چهل و دو سالگی مرفوع گشت و نصارے گویند که عیسی باغوا ے مخالفان گرفته
شد و بعد ازان بآسمان رفت روزے کپتان جوناتان اسکاث کتابے بخط و زبان انگریز میخواند و ترجمه آنرا بزبان فارسی
پیش راقم میفرمود که عیسی علیه را یهودان برداركردند و نعش اورا تا بعالش دفن کردند عیسے از قبر برآمده بشهر کلکته رفت
تا بعالش شنیده آنجا رفتند و او را آنجا دیدند عیسے چهل روز در آن شهر بماند و بمریدان وعظ و نصایح گفت و احکام شریعت
بیان نمود و در روز چهل و یکم ناگاه ابرے از آسمان بیامد و عیسے را در خود پیچید و از جماعه مریدان بسوے آسمان برد و سهل
از اخبار گویند که یهودان عیسی را با چندے از مریدان او محبوس کرده و دار نصب نموده شخصے از یهودان در زندان
رفت تا عیسی را گرفته برآورد و بردار کند حق سبحانه تعالے عیسی را پیش ازان بآسمان برده بود آن یهود چون در
زندان رسید حق تعالے شبیه عیسی را بر و انداخت او عیسی را در زندان نیافت بیرون آمد و با یهودان گفتن گرفت
که عیسے را در محبوسان نیافتم یهودان گفتند که عیسے تو ئی باین حیله میخواهی که از دست ما رهائی یابی نگذاریم و او را بردار
کردند بعد ازان که اسیران را بشمردند بار خود را نیافتند حیران گشتند مفسران از اول تا آخر اله ولاکن سه لف

[illegible] یهودی را کردند چنانچه گذشت اما پیش را قم حروف جای نظر است باکمله بعد از رفع عیسی پس از شش صد و [illegible]
[illegible] سال ولادت محمد صلعم اتفاق افتاد مریم بعد از شش سال از رفع عیسی و رگذشت در ترجمه انجیل که در عهد سلطنت محمد اکبر بادشاه
[illegible] یرے تیموشویر پاوری کرده می نویسد که مریم از حفاد داؤد ع بود با خدا عهد کرده که شوهر نکند ذکریا وغیره با انجام کار او
[illegible] مردد بوده که ناگاه بالهام الهی ملهم شدند که رضاے خدا آنست که مریم را اتخذ اکنند پس قرار بر آن افتاد که مردان اولاد داؤد
[illegible] جمع کنند و عصا بر دست هر کسیکه سرسبز شود و گل آورد مریم را باو عقد ببندند از اتفاق یوسف نامے که در دودگری میکرد
[illegible] عصا در دست او سبز شد و گل آورد پس مریم را بایوسف عقد بستند یوسف هم با خدا عهد کرده بود که زن نکند بنابران با مریم
[illegible] با شدت نکرد و با مریم معاش و خدمت برادرانه نمود و حکمت الهی در کتخدائی مریم آن بود که اگر او را شوهر نبودے
[illegible] نا بهتان کردندے چون عیسی پیدا خواهد شد در طفلی او را با مادرش محبت بهجرت از وطن خواهد افتاد پس ناگزیر بصحبت
[illegible] را احتیاج خواهد شد و همراهی زن با مرد بیگانه مردم را خوب نمے نماید بالجمله چون از عمر مریم سیزده سال و شش ماه بگذشت جبرئیل ع
[illegible] پیش خدا بر مریم آمد چنانچه مفسران و مورخان میگویند همچنان در ترجمه انجیل است و نیز مسطور است که تا که عیسی ع سی ساله شد یحیی بن ذکریا
[illegible] و ملاقات نکرد و عیسی ع خلق بدین خویش دعوت نکرد و قتیکه یحیی زائیده شد از حمل مریم سه ماه گذشته بود انبیا اسلامیان گویند چون مهدی
[illegible] ظهور کند و دجال خروج نماید عیسی ع نزول کند و بمتابعت شریعت محمدی یا اعداے دین محمدی محاربات کند و چهل سال
[illegible] زندگانی ماند و زن کند و از و فرزندان آید پس بمدینه رحلت فرماید در قرب و جوار قبر محمد که جاے یک تبر باقی است مدفون گردد و
[illegible] بعضے گویند که روح عیسی در مهدی بروز کند و نزول عیسی ع عبارت ازان بروز است الغیب عند الله کپتن جوناتهان اسکاٹ
[illegible] میگفت که من در متن انجیل خوانده ام که عیسی نوشته است که بعد من بسیار دعوی پیغمبری خواهند کرد و آنهمه دروغیان باشند
[illegible] مراد شلایق را از دین متین برگردانند و هنگامیکه من باز خواهم آمد بار دیگر دین متین تازه خواهد شد نقل ست که عیسی ع فرمود
[illegible] من از معالجه مگدود ابرص عاجز نماندم و از معالجه احمق عاجز ماندم و آنجناب را گفتند که صعب ترین چیزها چیست فرمود خشم خدا
[illegible] گفتند بچه چیز ازان ایمن توان شد گفت بفرو بردن خشم خود آنجناب را گفتند که اشرف ناس کیست و فیصله خاک بر گرفت
[illegible] فرمود که ازین دو کدام اشرف است پس هر دو را تسبیح کرد و بنید آخت آنجناب وقتے بشخصے گفت میخواهی که ترا چیزے
[illegible] آموزم که در دنیا و آخرت نفع یابی گفت نخواهم عیسی فرمود که چرا گفت پنج کلید ابکار بسته ام فرمود که آن چیست گفت
[illegible] است باشد دروغ نگویم و تا حلال باشد حرام نخورم و تا حاجتم در خانه خدا باشد از دیگرے نخواهم و تا خدا
[illegible] احاضرے بینم بعصیان او نے پردازم و تا عیب خود را ے بینم عیب دیگرے مشغول نے شوم از سخنان عیسی ع است
[illegible] اگر کسے بر رخساره نور ماوه کرده طمانچه زند رخساره دیگر پیش او حاضر کن که بران نیز بزند در ترجمه انجیل مے فرماید که دوے
[illegible] عیسی ع خود را به نیت روزه بمصر کشید و چهل شبان روز در عبادت بسر برد و مسیح نخورد شیطان در لباس پیرے پیش او
[illegible] گفت اگر تو پسر خدا آهستی همه چیز در دست قدرت تست چرا خود را از کرسنگی هلاک میکنی عیسی ع گفت که آدمی ازین نان
[illegible] بزندے که از دهان خدا بیرون مے آید انسان را سبب زندگانی مے شود پس شیطان عیسی را به بیت المقدس برد و بر کنار
[illegible] میگفت که بغایت بلند بود ایستاده کرد و بر او هجوم مردم بود و گفت که تیک نیکنی که خود را از مردم بوشیده مبداری و اگر پسر

خدا هستی خود را بزیر انداز تا فرشتگان ترا بر دستهای خود گرفته بر روی زمین گذارند و ترا آسیبی نرسد عیسی گفت که نوشته اند که رب
خود را نه آزمائی شیطان شرمنده شده همان صحرا او را بر دو بالای کوه برآورد و ملک دو دنیا بدو نمود و گفت اینهمه ملک از من ستاند و
اینجمله ترا سجده هم اگر مرا سجده کنی و سیدانی که من کیستم من ابوسقرام یعنی آزرنده نور تمام عالم عیسی گفت که برو ای ملعون چرا که نوشته است
که سجده و پرستش بجز خدای را لایق نیست و او را نے شریک بندگی باید کرد شیطان در حال غائب شد و عیسی ع او را همان صحرا
بماند و در همان زمان فرشتگان خوردنی برے او از آسمان آورده باید دانست که عیسی در همه حال انگه گذشت مامور را نمود که اگر در حاجتے
خویشتن محتاج بچاره شیطان نے شوم خدا علاج ما میکند بالجمله چون روزه تمام گشت عیسی از صحرا بآبادی آمد و بجائیکه بے مردم بنده
سیدا و گذر کرد و سخنان بلند گفت یحی بمردم گفت اینست آنکه شما را میگفتم که در میان شما میگردد و شما نمیدانستید و خدا را کس
ندیده اما پسر یگانه او خبر میدهد و نیز در ترجمه مذکور مرقوم است که انجناب بایهودان گفت که راست باشما میگویم چرا که پدر من
یعنی خدا میکند همانست که پسر میکند همچنان که پدر مردگان را میانگیزد و زنده میکند پسر نیز همچنین زنده میکند و پدر بر کسے حکم نمیکند
همه بدست پسر داده مرقوم است که انجناب در ابتدا موافق دین توریت زندگانی میکرد یعنی دین خود را بر طریق دین موسی که از توریت متعلق است بایهود
یهودان بدست آرد و نیز موافق و نهانی دیگر هم ظاهر میساخت کپتان جونا نهان امکاک میگفت که این سخن مردود است چه عیسی تابعت هیچ
دین نکرده دین خود را اظهار ساخت و مولف صبح صادق گوید که عیسی در ابتدا بر دین مجوس دعوی میکرد تا آنکه دین خود را اظهار ساخت والله اعلم بالصواب
گویند که ابو البشر خلیفة الله است و خلف معروف است و الولد سر لابیه مشهور فهم من فهم بالجمله بروایت مولف صبح صادق اصحاب و خلفای
عیسی ع حواری و باب لقب میداشتند و اول حواری شمعون نام داشته و او وصی عیسی ع بوده چون عیسی ع عروج نمود یهودان حواریان
را شکنجه میکردند و آخر تحکم ملک روم شامیان اطاعت او کردند و بعد از مشاهدهٔ معجزات نبویه بلک انطاکیه با سعدودے چند ایمان آورد و لقب او
شمعون فیطرس از حواریان عیسی ع در انطاکیه باب بوده و برومیه شد ازدون اکبر قیصر روم او را بشکنجه هلاک کرد و بعد ازو دلبهوس
باب گشت و کرانا تش را رومیان سحر گفتند و هلاکش کرده و بعد ازو هر که جانشین گشته باب لقب او بودی و از ایشان الکلیطوس
بعهد لوقطاس قیصر باب شد و امر کرد و نا صاره یعنی سروریش ترا شند بالجمله هر گاه که قیاصره بملت مسیح در آمدند هر که بقیصری نشستے باب
تاج بر سرش نهادی و در تاریخ نبار گینی مسطور است که در هفتصد و هفتده هجری بطلطوس باب بوده و خلیفه صد و دوم است و او معاصر طلفیر
قیصر که صدم قیصر است از اغشطوس و پسرش ابرطوس بن الطلص بوده و الطلقس معاصر غازان بوده اکنون خلفای مسیح را لقب پاپ است
بالجمله جمهور مورخان اسلام گویند که بعد هشتاد و یک سال از رفع عیسی ع باسمان قوشش بگفتار یونس یهودی که خود را بحکم نصرانی کرده بود قابل ثالث
ثلاثه گشتند و حکایت آن در تواریخ و مثنوی مولوی رومی مشرح و بسط بسیار من است و این مختصر متحمل آن نباشد مگر بر سبیل اختصار حکایت میکند یونس یهودی
سه اصحاب بوده یعقوب و ملکا و بطور قوم نصاری بعد از یونس سه فرقه شدند یکی یعقوبیه و ایشان گویند کلمه بگوشت و خون بدل شد یعنی خدا
عیسی ع ظاهر گردد و ملکانیه گویند که لاهوت و ناسوت عیسی را لباس خود ساخته یعنی از ایشان گویند که چیزی از لاهوت و ناسوت در
عیسی فرود آمده بطوریه قائلند باشراق الهی در عیسی ع چون اشراق شمس در روزن و غش در موم راقم حروف انچه که بگوش شنیده است
که گویند عیسی ع را اگر خدا گوییم هم کفر است و در مثنوی مولوی رومی است که نصاری بعد از فوت یونس دوازده فرقه شدند و مشق از بلاد شام است
نخست ارم بن سام بن نوح ع در انجا رود باغی ساخت و آن بباغ ارم موسوم گشت راقم حروف گوید که باغ ارم که اکنون در عوام اشتهار

وارد سیاحان صوبهٔ ارکاٹ ضلع دکن باراقم نقل سے کروند کہ دران نواح باغ ارم نام بیشہ ایست در عرض و طول فرسنگہا کہ انتہای آنرا کسے نداند پُر از اشجار میوہ دار وغیرہ و آن در بعض جا کثرت درختان بمرتبہ دارد کہ آفتاب مرئی نمی شود فقیران و سیاحان دران بیشہ روند زبانی ایشان است کہ بعد پانزدہ و شانزدہ روز از قطع مسافت فقیری منحنی دران بیشہ دوچار میشود و از رفتن بیشتر منع میکند و گوید کہ بیش ازین گذر و مسکن دیوان و پریانست و راہی بہ است و میگفتند کہ غذای آن درویش غیر از میوهٔ آن بیشہ نیست و چشمہ ہای آب شیرین بسیار دران موجود ست العمدة علی الروائی بالجملہ گروہی گفتہ اند کہ دمشق بن فال بن مالک بن ارفخشد بن سام بن نوح ست کہ ہمت برآبادی آن شہر گماشتہ و بقولی پدر ابراہیم آباد نموده اما سکندر رومی در صدد آبادی آن کوشیده و نزد جمیع از محدثات ضحاک ست بہر تقدیر شہری بدان لطافت کس نشان نداده محمد چند کرت از نزدیک دمشق گذشتہ و قدم دران شہر نگذاشتہ و فرموده کہ دمشق بہشت دنیاست قدم من آنرا نہ سپرد القصہ دمشق دار الملک معاویہ بن ابی سفیان بوده و در آن شہر بادشاہان بنی امیہ عمارات رفیع و کاخہای بدیع بنا نہاده اند و دران شہر ہیچ منزل و برزن و رواق و اسواق بے آب روان نیست و عمارات و اسواق بی تکلف و حمامات نیکو بسیار میدارد و از جملہ عمارات مشہورهٔ آنشہر یکے مسجد ولید بن عبد الملک ست از خلفای بنی امیہ کہ در ہشتاد و ہفت ہجری آنرا بنا نہاده و بعد از مسجد اقصی بدالعظمت و لطافت مسجدی ساختہ نشده بعضی پنجاہ سالہ و برخی ہفت سالہ خراج شام را نوشتہ اند کہ صرف آن مسجد شده و آن مسجد دو طبقہ است و تمام فرش و ستونہای آن از سنگ رخام ست و سقف و حذار ان را بلاجورد و طلا منقوش بنقوش عزیمہ و تصویرات عجیبہ گردانیده اند و حاصل اوقات آن ہر روزه در انوقت ہزار و دو سیت دینار زر سرخ بوده و دو سیت دینار ہر شب صرف روشنائی آن ہیشد و ہوان دمشق بگرمی مایل باشد و اندک عفونتی دارد و آلبش کہ از طرف بعلبک مے آید اکثر در سایهٔ درختان حربان میدارد و گوارا نبود و در بہار چنان عریض شود کہ گذر ازان بدشواری میسّر گردد و طول آن نہر شہر ده فرسنگ باشد و در ظاہر دمشق کوہی است مملو از مقابر انبیا و اولیا و در آنجا مغارہ ایست کہ آنرا مغارة الجوع خوانند و گویند کہ چہل پیغمبر از گرسنگی در آنجا مُرده اند و زعم بعضے بر انست کہ قابیل حابیل در آنجا کشتہ و این روایت ضعیف ست چہ اصح آنست کہ قتل ہابیل در سراندیپ واقع شده و ایوب پیغمبر در یکے از مضافات دمشق متولد شده و آن موضع الحال بدار ایوب شہرت دارد و چشمہ کہ از افرقدمش پیدا شده امروز جاری ست محمد بن جبیر طبری آورده کہ من در سال سہ صد و سی ہجری بدان چشمہ رسیدم و آن آب آشامیدم و ہر بیمار کہ از ان آب بیاشامد صحت یابد و ارباب مسالک الممالک گفتہ اند کہ از دمشق تا مصر صد و بست و شش فرسنگ مسافت ست پوشیده نماند کہ مملکت شام و دار الملک دمشق در عہد خلافت عمر رضی اللہ عنہ بدست ابو عبیدہ بن الجراح مفتوح گشت و چون او در گذشت معاذ بن جبل بجای او نشست و عنقریب در گذشت پس بفرمان عمر رضی اللہ عنہ یزید ابی سفیان بامارت شام رسید و جزیرهٔ ورقہ و حمص و قنسرین و غیرہ مفتوح ساخت و گویند کہ بدست سعید بن وقاص فتح شد گویند کہ یک سال بمحاصرهٔ قنسرین پرداخت و کارے نساخت بالآخر کوزه ہای پر از کژدم در منجنیق نہاده بشہر انداخت کژدم ہا در حصار بآن آویختند ایشان لاچار شده شہر سپردند بالجملہ بعد فوت یزید بن ابی سفیان والی شام شد و عکا

وعسقلان وطرابلس وغیره بکشود و پسر خود یزید را با لشکرے عظیم بروم فرستاد او بقسطنطنیه رسید و با غنائم بسیار
باز گشت **معاویه بن ابی سفیان** اوّل کسی ست از بنی امیه بسلطنت رسیده و مدت سلطنت بنی امیه بر سایر بلاد اسلام
هزار ماه که هشتاد و سه سال و چهار ماه میفود نود و چهار کس از بنی امیه بخلافت رسیده اند و معاویه بن ابی سفیان صخر بن حرب
بن امیه بن عبد الشمس بن عبد مناف از مؤلفة القلوب ست و در روز فتح مکه مسلمان شد و خواهرش ام حبیبه زوجهٔ محمد
بوده و معاویه بربیت و بجبل شغفی عظیم داشته اوّل کسے ست که اسلام هزار درم بیک کس بخشید اول کسی ست که بوی خوشرا
غالیه خواند و اوّل کسے ست در اسلام که بنام پسر خود یزید بیعت ستاند و اول کسی ست که در مساجد مقصوره ساخت و اول
کسی ست که در اسلام خواجه سرایان را بخود مخصوص گردانید و اوّل کسے است که خاتم بدست چپ کرد یکے با معاویه گفت
که خلافت حق تو بود یا علی گفت حق علی گفت پس چرا حرب کردی گفت الملک عقیم هر که بادشاه جوید به اینها بنگرد
شمهٔ از ذکر طغیان او در احوال علیؑ و امام حسنؑ گذشت و گفته اند که معاویه بسجود و حلم معروف بوده و در غدر و مکر نظیر نداشته
روزی عمر عاص با معاویه گفت که در غدر و مکر چون من نتوانی بود معاویه گفت ظاهر کنم که من از تو ماهرم پس خلوت شد معاویه
عمر عاص را پیش خواند تا در گوش او سخنی گوید عمر پیش آمد معاویه گفت اینک تر الفر بفتیم گفت چگونه گفت در نیخانه
کسے نیست و میدانی که خلوت ست و ندانستی که چون کسی نباشد سخن بگوش گفتن حاجت نباشد و از سخنان معاویه است
که اگر میان من و اهل عالم بکتار موے ماند و ایشان خواهند که او را بگسلانند نتوانند زیرا که اگر بکشند فرو گذارم و اگر فرو گذارند
بکشم و سیکے از غدر او بیعت یزید گرفتن از امام حسینؑ ست و آن مرقوم شود و دیگر از غدر او آن ست که در خلافت
علیؑ بغی کرد و گفت که عثمانؓ را با شارهٔ علی کشتند و من که خویش عثمانم خون از و باز خواهم نقل ست که همدران آوان
بدمشق و مشقی بر کوفی دعوی شتر ے کرد و قصه بمعاویه رسید مشقی بیچاره گواه از اهالی دمشق بیاورد تا گواهی دادند که این ناقه
و مشقی ست معاویه حکم کرد تا شتر کوفی را بمشقی دادند کوفی گفت اصلحک الله این حمل ست یا ناقه معاویه گفت هذا احکم قد قضی
پس کوفی را در خلوت بخواند و گفت که بهای شتر چند ست او گفت صد دینار معاویه مضاعف آنرا بداد و گفت برو بعلی بگوی
که با صد هزار کس که ناقه از حمل ندانند و نشناسند با تو جنگ خواهم کرد و فی الواقع اگر شامیان اینقدر دانش داشتندی
با علیؑ رزم نکردندے با جمله معاویه در چهل و یک هجری امام حسنؑ را از خلافت خلع کرد و در چهل و دو را شدین
عمر بفرمان معاویه ببلاد سند شد و بسیارے از کافران را بکشت و در چهل و چهار هجری زیاد را ایالت بصره داد
و ضبط بحرین و عمان و خراسان و سجستان تا حدود سند باو مقرر نمود و در چهل و شش ربیع بن زیاد حارثی امارت سجستان
یافت و با والی کابل رزم کرد و غالب آمد و در چهل و نه معاویه پسر خود یزید را با لشکرے عظیم بروم فرستاد و عبد الله بن
عباس و ابو ایوب انصاری و عبد الله ابن زبیر دران سپاه بوده ایشان بقسطنطنیه رسیدند و با غنائم موفور باز آمدند
و در پنجاه و چهار ابن زیاد حکومت خراسان یافت و بماوراء النهر رفت و بسے بکشود و درین سال محمد بن مالک بغزوهٔ روم رفت و جزیره
اورا بگرفت و در پنجاه و شش هجری پسر خود یزید را ولیعهد ساخت ملای و افریدیار اسلام فرستاد تا مردم آنجا را خوشنود ساخته
بیعت یزید ستانند بعضے آن ملا را بر گرفتند و بیعت یزید نموده و اهل حجاز آن ملا را رد کردند معاویه دران باب با محمد بن عمر

که از بزرگان مدینه بود مشورت نمود محمد گفت یزید را و حسب و نسب نظیر نیست لیکن باندیش که برامت محمد ﷺ گرا والی میکنی مرا و م
گفت تو نیکخواه منی اما اکنون هر که از اصحاب رسول ﷺ ماند نباید بر کبر سن سزاوار انیکار است و اولاد صحابه شایستهٔ این کار نیستند
امامن پسر خود را از پسران ایشان دوست تر میدارم و با هزار سوار روی بحجاز نهاد و بمدینه آمد امام حسین ؑ و عبد الله بن عمر رض فاروق رض
و عبد الرحمن رض بن ابی بکر و عبد الله رض بن زبیر نزد معاویه رفتند و باز نیامدند و رنجیده بمکه گشتافتند دیگر روز معاویه بر منبر شد و گفت یزید
ولیعهد کردم با او بیعت کنید و اگر حسین ؑ فلان و فلان مخالفت کنند با ایشان آنچه باید باید و ابن عباس را در خلوت بخواند و در تعظیم و تکریم
او کوشید و گفت ما و شما آل عبد مناف ایم پیش از یکه خلافت در قبیلهٔ بنی یعنی ابو بکر رض و عدوی یعنی عمر رض بود راضی بوده
و چون عثمان رض را بکشتند از بنی امیه اعراض نمودند چون این کار مرا رسیده شمارا بمال بنواختم و مخالفند ابن عباس
گفت چنین هست لیکن حسین ؑ را مرنجان که ترا ملامت کنند معاویه تمیذیرفت و بمکه شد و بهر کس صله فرستاد
امام حسین ؑ آزار دکرد معاویه آنحضرت را بخواند و گفت شایستهٔ خلافت جز یزید نیست امام فرمود که یزید فاجر خمار
باز من باشد معاویه گفت برخیز و باز گرد و از شامیان پرحذر باش پس عبد الرحمن رض بن ابو بکر را بخواند عبد الرحمن رض
پیش از انکه معاویه سخن گوید گفت باغوای تو بایزید بیعت نکنم معاویه گفت من سفاهت ترا بخشیده ام بر خود
ببخشای و از شامیان بترس پس عبد الله رض بن عمر رض را بخواند عبد الله گفت هیچ یک خلیفه با آنکه پسران لایق
داشتند و لیعهد خود نکردند و من با وجود آن مخالفت مسلمانان نکنیم معاویه او را استحذیر نمود و باز گردانید
پس عبد الله زبیر را بخواند چون او را از دور بدید گفت این روباه هست که هر راه که بروبه بندند از راه دیگر بر آید
پس گفت ای پسر زبیر بر جان خود ببخشای و مخالفت مکن عبد الله زبیر گفت اینک من مخالفت مسلمانان نکنم
لیکن ترا باید که فتنه بجوئی و این کار بشورے باندازی معاویه او را نیز بدستور باز گردانید و دست بانعام بگشاد
و مالی وافر بقریش داد روزی فکری و خلوتی اندیشید و بر منبر رفت و اهل قریش و امام حسین ؑ و عبد الله رض بن عمر رض و عبد الرحمن رض
بن ابو بکر رض و عبد الله رض بن زبیر رض را بخواند و در باب بیعت یزید سخنان گفت و ایشان را از شامیان تحذیر نمود و خطبه خواند و گفت دیروز
شنیدم که جمعی میگفتند حسین ؑ بن علی رض و عبد الله رض بن عمر رض و عبد الرحمن رض بن ابو بکر رض و عبد الله رض بن زبیر بخلافت یزید راضی نیستند این چهار را بخواندم
و از ان استفسار نمودم لطفها کردند بیعت یزید بپذیرفتند و این سخن حضور ایشان از ان میگویم که کس را شکی نماند و درین اثنا
شامیان تیغها بر کشیدند و گفتند این چهار را اگر بیعت بایزید آشکارا نکنند بقتل رسانم که بیعت خفیه راضی نیستم معاویه گفت ساکن باشید و تیغها
نیام کشید امام حسین ؑ و عبد الرحمن رض بن ابو بکر رض و عبد الله رض بن عمر رض و عبد الله رض بن زبیر از مکر معاویه بتعجب گردنید و هیچ نگفتند دیگران گمان بردند که ایشان
به بیعت یزید رضا داده اند پس معاویه از منبر فرود آمد و بشام باز گشت دو شصت هجری بمرض لقوه گرفتار شد و یزید را وصیت
کرد که حسین ؑ و عبد الرحمن رض بن ابو بکر رض و عبد الله رض بن زبیر را تو بیعت نکرده اند و نخواهند کرد حسین ؑ را رعایت کن و اگر مخالفت کند
بتهدید کفایت کن و از عبد الله رض بن عمر رض و الجمعه ارکه او را بملک حاجت نیست و بعبادت مشغول هست و عبد الرحمن بن ابو بکر را باز نا
حرصی و بمباشرت شرهی عظیم هست او را مالی وافر ده که از تو راضی گردد و از عبد الله بن زبیر غافل مباش که بر تو خروج کند و رعایت
شامیان کنی که دوستدار تو اند و ایشان را بهر کجا فرستی چون مطلب حاصل شود باز خوانی و اگر جایی دیر بمانند اخلاق متغیر گردد معاویه

بعد چندی در گذشت و بعد از و پسرش یزید بن معاویه بخلافت نشست و از طرف او عبد الله ابن زیاد امام حسین را
بکربلا بشهادت رسانید و مسلم بن عقبه مزنی را جهت اخذ بیعت بمدینه فرستاد مدنیان با عبد الله و بن حنظله بیعت کردند و گفتند
که مروان بن حکم و سائر بنی امیه که در مدینه اند بقتل رسان عبد الله بن حنظله بپذیرفت اما از سائر بنی امیه قسم گرفت که با او
حرب بکنید و از مدینه بیرون کرد مروان با بنی امیه بشامیان پیوست مسلم با مروان در کار جنگ مشورت پرسید مروان گفت
مارا سوگند داده اند که سخنی در میان نگویم لیکن پیرش عبد الملک را سوگند نداده اند مسلم از عبد الملک پرسید او گفت باید
که در فلان موضع فرود آیند و از آنجا بمشرق نقل کنند که آفتاب بر روی مدنیان باشد مسلم بمدینه رسید و با عبد الله بن
حنظله رزم کرد و سه روز محاربه صعب گردید و عبد الله بن حنظله با جمعی کثیر از مدنیان بشهادت رسید مسلم مدینه را تاراج کرد
و بمسجد شد و اهالی مدینه را جمع کرد تا بیعت یزید کنند عبد الله بن ربیعه بنیرهٔ ام المؤمنین شده نزد او آمد مسلم گفت با یزید
بیعت کن گفت بمقتضای کتاب خدا و سنت رسول صلی الله علیه وسلم بیعت کنم مسلم گفت چنین بیعت کن که خلیفه هرگز
که خواهد در اولاد و اموال شما نکند عبد الله بن ربیعه ابا کرد و شهادت یافت مسلم عمر بن عثمان بن عفان را بخواند و یک یک
موی از محاسن او بر کند و بشفاعت عبد الملک بن مروان از سر خونش در گذشت و مسلم امام زین العابدین را بگفته یزید
اعزاز و احترام کرد و چرا که مدنیان اول خواسته بودند که بیعت با امام زین العابدین کنند و آنحضرت قبول نفرموده و در اوائل سال شصت
و چهار هجری مسلم متوجه مکه شد و در راه بمرد و حصین بن تمیز سکونی را امارت داد و وصیت کرد که حرمت حرم بدل بگیری و منجنیق
نصب کنی و از ویرانی و خرابی کعبه پاک نداری حصین بمکه رسید و عبد الله بن زبیر را که بمکه بود متحصن شد و در ربیع الآخر
آنسال یزید بن معاویه در حالت مستی شراب رقص میکرد ناگاه بیفتاد و سرش بزمین آمد و بجهنم رفت دست از محاصره
باز داشت و بشام شتافت و بعد از و پسرش معاویه بن یزید بخلافت نشست و بعد از چهل روز بزرگان شام را
جمع آورد و بر منبر شد و گفت مردی عاجزم و پدر و جد من آنچه خواستند کردند اکنون خلافت حق زین العابدین است
باید که او را اختیار کنید و گرنه هر که را دانید بحکومت برگزیدید پس بخانه رفت و بیرون نیامد و در گذشت
و بعد از و مروان بن حکم بحکومت نشست پدر او حکم بن ابو العاص بن امیه بن عبد الشمس بن عبد مناف بود
نقلست که رفر بن حارث از دوستان ضحاک بن قیس بعد قتل ضحاک که مطیع ابن زبیر بوده از مروان بگریخت و بقرقیسیا شد
و بعیاض بن مسلم والی آن قلعه پیغام داد که مرا بقلعه راه ده او بپذیرفت رفر گفت مرا چندان رخصت ده که بقلعه در آیم و بحمام
غسل کنم و بر آیم عیاض او را سوگند داد و بقلعه خواند رفر آنروز آنجا بماند و گفت فردا بحمام روم و بیرون شوم پس اهالی قلعه را
که خویشان او بودند بفریفت و دیگر روز گفت من سوگند خورده ام که بحمام روم و بیرون شوم و اکنون نه بحمام میروم و نه از قلعه بیرون میشوم
و عیاض را از قلعه براند و استیلا یافت بالجمله مروان عبد الملک بن مروان بخلافت نشست و او اول کسی است که از اسلام زر و نقره امسکوک
کرد و او اول خلیفه ایست در اسلام که بخل ورزید لاجرم عطای او را از شیخ الحجر خواندندی و دیگر خلق از تکلم پیش خلفا مانع اند پیشتر چنان بود که هر کس
هر چه خواستی بگفتی و بدستور محاسبات دیوانی را از پارسی بعربی نقل کرد و او بگفته که اگر مشورت کنم و خطا کنم و ده ستر دارم که بر عقل خود
کار کنم و گویند که چون عمر بن سعد اسدی که از بزرگان بنی امیه بود بدمشق خلیفه ساخت و خود قصد تسخیر عراق کرد عمر بنی نمود عبد الملک از

راه بازگشت واو را در دمشق محاصره کرد پس بمصالحه اتفاق افتاد مقرر بر آنکه خلافت در میان ایشان مشترک باشد عمرو
شاد شد و برون آمد و عبد الملک او را با خود بر تخت نشاند و پس از چند روز با او گفت من در ایام محاصره سوگند خورده بودم
که علی بر گردون تو نهم اکنون چه زیان دارد که سوگند من راست شود پس غلی بر گردون او نهاد و سوگند خورد که آنرا بر گیرد یحیی برادر
عمر بر بود با لشکریان در خدمتش آمد و آماده حرب گشت عبد الملک سر عمر را ببرید و از بام در میان ایشان انداخت و صد هزار
درم فرو ریخت زر و سر بدیدند زر ها برچیدند و سر خود بر گرفتند **نقل عبرت انگیز** وقتیکه عبد الملک در قصر کوفه نزول کرد قاضی
عبد الملک لحمی در انجا حاضر بود سر مصعب را بیاوردند و پیش عبد الملک نهادند قاضی گفت یا ابن زیاد درین قصر بودم سر
امام حسین شهید را پیش او دیدم و با مختار بودم و سر ابن زیاد را پیش او دیدم و با مصعب بودم و سر مختار پیش او در همین مکان
دیدم اکنون با تو ام و سر مصعب را پیش تو می بینم عبد الملک بر خاست و امر کرد تا دار الامارت را خراب کردند و عاملان عبد الملک
پسرش عبد الله بمصر و حجاج بن یوسف نوح بعراقین و مهلب بخراسان و هشام بن اسمعیل مخزومی بمدینه و موسی ابن نصر لخمی با
با فریقیه و محمد بن مروان بجزیره و پس از عبد الملک پسرش **ولید** بن عبد الملک بخلافت نشست و در عهد شامیان افضل
خلفای بنی امیه بود هر معمد را خادمی و هر نابینائی را قایدی داد مجذومان را اوغلق جدا ساخت و بهر ایشان وجه معاش
تعیین نمود و بعمارات شهری تمام داشت و در دمشق مسجدی عالی بنا نهاد چنانچه در ضمن احوال دمشق گذشت و در عهد
او شهر اندلس مفتوح شد و قتیبه بن مسلم باهلی والی خراسان لشکر بتوران کشید و بسیار بکشود و بعد از و برادرش
سلیمان بن عبد الملک بر تخت نشست روزی عمر عبد العزیز را گفت چگونی در سلطنت گفت سروریست اگر نباشد
غرور و نعیم است اگر بنودی عذاب و خیانست اگر بنودی ممات بالجمله او را بخوردن طعام شغفی عظیم بود هر روز صد طاوس و شصت بهای
بزرگان علوفه خوانگاهش نهادندی تا هر گاه بیدار شدی از ان تناول کردی بالجمله سلیمان برادر خود مسلمه بن عبد الملک را
با صد و بیست هزار سوار بغرای روم تعیین کرد او از آذربایجان و ارمنیه که والی آنجا بود به اینجانب شتافت و النون را که از
بزرگان روم بود و با آذربایجان لشکر میبرد با او روان کرد ملک روم دران اوان در گذشته بود مسلمه بقسطنطنیه رسیده محاصره
کرد و غله بسیار جمع آورد و دام کرد تا زراعت کنند و بهر خود منازل زید اهالی قسطنطنیه بجان آمدند و مصالحه خواستند مسلمه پذیرفت
و رومیان با لنون گفتند اگر مسلمه را باز گردانی تا سلطنت روم دهیم النون بمسلمه گفت رومیان بسبب آنکه غله جمع میکنی بر ضعیف
نسبت میکنند باید که دانبار با آتش زنی تا شوکت تو ایشان را معلوم شود مسلمه فریفته شد و آتش در انبار ها زد و پس از ان شوکتش
بیفزود و مقارن آن خبر وفات سلیمان شنید و بشام باز گشت و بعد از سلیمان عمر بن عبد العزیز بن مروان بخلافت نشست
و از مروان دین بود و نامزا گفتن علی و اهلبیت طاهرین را او در خلافت خود مردم را منع کرد و آن بدعت شنیع را از میان
برداشت و او در خلافت خود عمر بن مسلم را بغرای هند فرستاد و او بعضی از آنجا را بگرفت و طایفه از ملوک سند را مسلمان کرد و ایشان
در زمان هشام بن عبد الملک مرید شدند و بعد از و یزید بن عبد الملک و پس از و هشام بن عبد الملک بخلافت رسیده در عهد خلافت
هشام حج بن عبد الله حکمی و بعد از و سعید بن عمر بن حرسی از سپهداران او را با ترکان محاربات اتفاق افتاد و در همه آن غلبه بمسلمانان را بوده و بعد از
هشام برادر زاده اش **ولید** بن یزید بن عبد الملک و پس از و یزید بن ولید بن عبد الملک بحکومت نشست و خود را بشاکر

لانعم الله بقلب نهادند و مذهب قدریه گزیده و او را یزید ناقص گفتندی زیرا که انچه ولید بخلق داده باز ستده و بعد از او برادر او ابراهیم بن ولید بخلافت رسید و بعد از و مروان حمار بن محمد بن مروان بخلافت رسید و او را مروان حمار ازان گفتندی که او بر هر صد سال راست الحمد خوانند یا نیمعنی که حمار عزیر صد سال مرده و پس ازان زنده شد و از ابتدای دولت بنی امیه تا حکومت او بر بصد سال بود و قران را مخلوق می گفت و او سخنان اوست اذا انتهی المدة لم ینفع المدة و در عهد خلافت او دولت بنی امیه سپری گشت چه شفای عباسی بسلطنت رسید و او را بکشت و بعد از و طایفه از بقایای بنی امیه بماندس سلطنت نهمه از جمله وجوه بنی امیه خالدین یزید بن معاویه بن ابوسفیان از علمای زمان بوده و در صناعت و کیمیا و طب سخنان گفته از فرمود تا کتب یونانی بعربی نقل کردند اگرچه بارون و هامون عباس در ینباب اصلی عظیم بوده **فصل** نبدی از احوال بعضی از امرای بنی امیه از انجمله زیاد بن امیه که پسر او ست عبد الصمد بن زیاد که بفرمان یزید بن معاویه امام حسین رضی را در کربلا بشهادت رسانید و دیگر **ابو محمد حجاج** بن یوسف ثقفی بزرگترین امرای عبد الملک مروان و پسرش ولید بن عبد الملک بوده و او در ظلم و جور اخبار یادگار گذاشته و او را در سفک دماء و عقوبات اختراعات بوده از انجمله که زندانش سقف نداشت و او با فاطمه دشمن علی و اولاد امجادش بوده و چون در گذشت صد و پنجاه هزار کس در زندان او بودند و در مدت عمر خود سوای انچه در جنگها بقتل رسانیده صد و بیست هزار کس را بکشت و من کلامه اکبر اللذات سفک الدماء ارتکاب امور لا تقدر علیها فحیره و قال جور السلطان خیر من ضعفه و قال صلاطین الشیاطین خیر من شیاطین السلاطین حجاج روزی باندما پرسید چه چیز ماندگی را دفع می کند هریکی سخنی گفتند حجاج گفت چیزی که در طلب آن مانده شده باشی چون بیابی ماندگی را دفع می کند روزی وکیل خود را گفت مال مرا بکسی بده که از و نتوانم ستد وکیل گفت آنکه باشد که تو مال از و نتوانی گرفت گفت آنکس که مفلس بود از و چه گیرم و او اول کسی ست که سفاین را بقیر اندود و او اول کسی است که مروان را با زنان در یک زنجیر کشید و او اول کسی ست که محمل ساخت و او اول کسی است که در جنگ بسر بر نشست و ثبات و رزید و او اول کسی ست که هزار مائده بیکبار در مجلس او می نهادند و بر هر مائده دو کس نشاندی و گفتی رسول من آفتاب است چون سر زند حاضر شوید و او اول کسی است که بر حروف نقط نهاد و گویند که چهل سال بعد از ان که عثمان بن عفان قرآن را جمع کرد و قرآن بسیار شد و در ان تصحیف پدید آمد حجاج نقاط پدید آورده تا حروف از یکدیگر متمیز شدند و شهر واسط از بناهای اوست و شاید که زمرهٔ سادات بعد از مرگ حجاج در ان شهر سکونت گزیده باشند که اکنون واسطی مشهور اند **ابو سعید مهلب** بن ابی صفره از اکابر امرای بنی امیه بود و جز دروغ گوئی عیبی نداشته و در سخاوت و شجاعت نظیر وقت بوده و او اول کسی ست که رکاب از آهن ساخت و پیش ازان از چوب ساختندی از سخنان مهلب ست که الحیات خیر من الموت و ان الحسن خیر من الحیوات و گفت مرا از کسی عجب می آید که بندگان را بمال می خرند و آزادگان را بخلق خوش نمی خرند پسرش **ابو خالد یزید** بن مهلب در جود و سخاوت و شجاعت با او مثل زنند ابن خلکان گوید مورخان متفق اند که بعد بنی امیه اکرم از مهالبه و بعد بنی عباس از برامکه کسی نبود از سخنان ابو خالد ست که دوست داشتمی که کاسهٔ خمر بهزار دینار بودی و زن جمیله در پیشانی شیر باخمر بخوردی مگر شیخ و نکاح فکردی مگر شجاع او را گفتند

پیر ابهر خویش خانه نازی گفت خانهٔ من آماده است گفتند کجاست گفت اگر منصوبم دار الامارة و اگر معزولم ام زندان
فتی بحج رفت و حجامی سر او را ببرا شید یزید فرمود تا او را هزار درم بدهند حجام متحیر بماند و گفت این از زر مادر خود برم که از و قیمت
مراد اده یزید فرمود تا هزار درم دیگر باو دادند حجام گفت کافر باشم اگر بعد ازین سر دیگرے ببرا شم یزید او را هزار درم دیگر داد
ایضاً عبد الملک بگفتهٔ حجاج یزید را از خراسان عزل کرد و حبس نمود حجاج او را معذب ساخت و گفت اگر روزے
صد هزار درم دهد آنروز نعذیب بکنند دوستانش صد هزار درم جمع کردند و نزد او بردند تا عذاب یک روزهٔ خویش
بخرد اخطل شاعر آمد و قصیده در مدح بر خواند صد هزار درم باو بخشید حجاج بشنید او را بخواند و گفت در بیتی چنین
چشمشها میکنی پس بفرمود تا او را بگیرند عذاب بکنند گویند که چون از حبس گریخت زنی پیر او را بخانه برد و گوسفندی جهت او
بکشت یزید بسه امیر او گفت وجه خرج چه داری گفت صد دینار گفت باین زن ده گفت این زن را با ندک چیزے
راضی توان کرد و نزا نمی شناسد گفت آما من خود را شناسم پسر پش ابو حداس مخلد بن یزید بن مهلب در جود و کرم
نظیر نداشت بسا بودی که صد هزار درم بیک کس بخشیدی یکی نزد او رفت و صله یافت و دیگر باز رفت و جائزه گرفت و چون
سوم بار حاضر آمد مخلد گفت ترا دو نوبت جائزه دادم شاعر گفت آری و این بیت بر خواند **بیت** فاعطی ثم اعطی ثم
اعطی ؛ فاعطاه ثم عدت استر فعادا ؛ مخلد مضاعف انچه بشیتر داده بود باز بخشید و بالآخر مخلد در عهد خلافت یزید بن عبد الملک
خروج کرد و ببصره استیلا یافت و در موضع عقر که از کربلا نزدیک است بر دست سپاه یزید بقتل رسید و گفته اند که نبی امیه
روز کربلا دین بر انداختند و روز عقر بنیاد کرم و سخا را منهدم ساختند و ایضاً آنکه در عهد خلافت بنی امیه خروج کردند و بسیار
کشتند ارسا بدند و از انجمله یکے مختار بود و دیگری صاحب الدولة عبد الرحمن بن مسلم مروزی که دولت بنی امیه بر انداخت
و بنی عباسیان را بسلطنت نشاند **بعلبک** در نزدیکی دمشق است و قلعه در غایت حصانت دارد بعضی از مورخان
گویند که آن شهر را بک نام بوده و در زمان الیاس پیغمبر بادشاه آن شهر را بعل بود از طلا موسوم به بعل
پس از آن بعل را بک ترکیب کردند و بعلبک خواندند **غزه** شهری است بلطافت آب و هوا و نضارت کوه و صحرا
در قرآن اکثر بلاد شام رحبان دارد و در وصف آن شهر محمد صلے الله علیه وسلم فرمود که شما را بشارت دادم بدو عروس
یکے غزه و دیگرے عسقلان و امام شافعی از غزه ست طلال عراقی گوید که خدائے تعالے بچهار نفر منت نهاده
یکے امام شافعی که فقه از حدیث محمد صلے الله علیه وسلم استخراج نمود و دوم امام احمد حنبل که در خلق قرآن بمحنت
بسیار کشیده سوم یحیی بن معین که کذب از احادیث محمد دور کرده چهارم ابو عبد بن قاسم طرسوسی
که الوله غرائب احادیث را تفسیر کرده **حلب** از بلاد مشهور شام است و هوائے تنگ دارد چون
ابراهیم خلیل الله علیه السلام در روزه هائے جمعه گوسفندان خود را در ان موضع مے دوشید
شیر آن را بفقرا قسمت میکرده هر آئینه بحلب موسوم گردیده و در لغت عرب حلب
یعنی دوشیدن باشد گویند که در نواحی آن شهر چاهی است که آب آن سگ گزیده اگر بیاشامد شفا
یابد و در سال شش صد و بست و چهار هجری اژدهائی در حلب پیدا شد که دوازده فرسنگ از لقت و حرارت

نمیرست تا آنکه بقدرت خدا یتعالی ابری پیدا شد از دریا در هم پیچیده از نظر مردم غائب ساخت منتج میان حلب و فرات واقع است نوشیروان آنرا آباد ساخت و هارون رشید نیز در آن کوشیده عسقلان شهریست بر ساحل بحر روم و گویند که مشهد سر امام حسین علیه السلام در آنجا است و در انمقام اکنون زیارتگاه خاص و عام است و محمد صلی الله علیه وسلم فرمود هر که از عسقلان بگذارد دو و بعد از شصت سال بمیرد در جنت شهد ایافته باشد طرسوس شهریست بر ساحل دریای شام و در سال صد و شصت و هشت هجری مهدی عباسی آنرا بنا نهاده و از پنج نهر که در رابع مسکونست یکی بحر شام است که آنرا بحر روم و بحر فرانقیه و بحر الکبیر گویند و طولش هزار و ششصد فرسخ است و در بعضی جا عرضش دو صد فرسخ باشد و چون بحد و د شام رسید دویست و شش فرسخ باشد و دیگر اندلس بر شمال و بلاد مغرب بر جنوب آن دریاست و اکثر رودها که از روم آید بدین بحر پیوندد و دو شعبه ازین دریا بمیان این اقالیم در آمده یکی را خلیج اندلس و دیگر را خلیج یونان گویند و درین بحر دو بست و شصت و دو جزیره معمور است و مسافت این جزیره از دو فرسخ تا پانزده فرسخ است و دیگر از شهرهای شام اسکندریه است و آن نیز بر کنار رود نیل واقع شده تمام عمارت آن شهر از رخام الوانست و حصارش چهار دروازه دارد که یکی همیشه مسدود است و دیگر یرا باب الرشید و سوم را باب البحر گویند از آنجهت که بجانب دریای روم بارمی شود و در کنار آن دریا نیز حصاری در کمال متانت ساخته اند که ستقابل مغرب در روم و شام بدین بندر آمد و شد میدارند و از امتعه و اقمشه آنچه که خواهند درین بندر یافته میشود این دریا بقسطنطنیه که از خشکی سه ماهه راه است به پنجروز در هوای موافق باندک کم و بیش میروند دروازه چهارم را باب سدره گویند چه درخت سدره در پیش آن دروازه واقع است و این درخت از زمان اسکندر مانده و مولف تاریخ صبح صادق میگوید که ذوالقرنین اکبر که شصت سال سلطنت کرده و ستد یاجوج و ماجوج از انجا اوست و آن در اقلیم هفتم نوشته آمده و ذوالقرنین اکبر بعد اتمام سد متوجه شمال گشت و بهند شد و باز گشت و بار اضی اسکندریه رسیده شهر ما قدونیه عمارت کرد و در صد و پنجاه سال آنشهر را باتمام رسانیدند گرد آن شهر سوری از صاروخ کشیدند و آنچنان شفاف و براق بوده که ساکنانش جهت محافظت چشم ببدی نقاب می بستند و آن شهر تا هزار و پانصد سال معمور بود و هزار سال دیگر خراب ماند پس از ان سکندر رومی هم بران صفت که تاریخ اوائل معلوم کرده بود آنجا شهری بنا نهاد و اسکندریه نام کرد و اکنون آثار ازان باقی است بلیناس حکیم بفرمودهٔ اسکندر رومی در یک گوشهٔ شهر منارهٔ بارتفاع ششصد گز ساخته و بقدر هفت درع آینهٔ در ان نشانده و بقولی در ان منار سوراخها که بر دریا نگاه میکردند در آن آینه ها نصب کرده که هرگاه لشکر عازم شهر میشدی اهالی آنجا بدیدندی و مطلع شدندی و مولف هفت اقلیم مینویسد که هر کشتی که در قسطنطنیه بر روی آب حرکت کردی در آئینه پدید آمدی اهالی آن مطلع شده آمادهٔ حرب گشتندی و از خواص آن شهر بوده که موذیات مثل مار و گرزدم در انجا نباشند و هر صباح که اهل آنجا بر بنجا ستند منازل خود را پاکیزه رفت و روب داده ملاحظه می نمودند و دودی که بر هوا تصاعد کردی از آن مرئی نشدی در تواریخ منقولست که خبر دار گشتن اهالی آن شهر از فوج کشتی فرنگیان که ازان منار و آبگینه ها بود بیمنعی بر مردم فرنگ دشوار می آمد که دست تصرف ایشان بر آنشهر نمیرسید آخر الامر اعیان فرنگ جمعی را با سکندریه فرستاده تا در لباس مردم تقوی خود را بجائی ظاهر کنند و چون ایشانرا در خاطرها قبول پدید آمد آوازه دادند که اسکندر دیگر پس آئینه گنجی نهاده است عمر مخالص با این همه دانش بدان سخن فریفته شده فرمود تا

آئینه را ازان موضع برکنند و چون بغیر ازمکر و حیل چیزے نیافتند باز آئینه را بموضع اصل نصب کردند اما آنچنان خاصیت ندیدند کپتان جوناتهان اسکاٹ میگفت که منارهٔ مذکور از ابنیهٔ بنولیس سپه سالار روم ست و بران تاریخ استیلای خود در اسکندریه بر یونانیان منقوش ساخته ست و آن منار تا اکنون موجود ست و آنچه در تاریخ شما از آئینه وغیره مینولسید همه خلاف ست مولف تاریخ صحیح صادق مینولسید که چون عمر عاص اسکندریه فتح نمود یحیی نحوی نزد او آمد و گفت که کتب خانهٔ ملوک آنجا مرا داده تا مستفید شوم عمر گفت بے اذن خلیفه صورت نه بندد نامهٔ بعمر ابن الخطاب نوشت عمر گفت اگر این کتاب با موافق کتاب خدا ست بآن حاجت نبود و اگر مخالف باشد بباید عمر عاص چندین هزار کتاب که از عهد اسکندر رومی دران شهر جمع بود گفت بنابر حمامهای اسکندریه قسمت کردند مدت شش ماه حمامهای آنجا بآن برداخته شد کپتان جوناتهان اسکاٹ از تاریخ فرنگ میفرمود که در سال ششصد و چهل عیسوی بفرمان عمر فاروق خلیفهٔ ثانی کنجخانهٔ اسکندریه در آب غرق کردند و دیگر جزائر شام که در دریای شام اند بسیار اند از انجمله جزیرهٔ مقلبه است و در آن نود و فر سنگ باشد و ساکنان آنجا کریمة الخلقت و ذمیمة الاوصاف جزیرة الطریقه جزیرهٔ مبارک ست و در دریای شام دو در او سه صد فرسخ باشد و بخارا از انجا مصر شهریست وسیع و از مدینه چهار و زه راه مسافت دارد و همه بر است مسافران آب و دانه همراه میدارند اما چاه ها در جائیکه مکان و قفه و منزلست واقع است و امتداد و مسافت آنقدر که یک پاس شب مانده روانه شود و در دو پاس روز بر آمده بمنزل رسد و شهر مذکور بمصر بن ابراهیم بن جام بن نوح منسوب ست و از مدرتش سیکے رود نیل ست کہ از جنوب بشمال میرود و بر خلاف دیگر آبها و ابتدای رود نیل از پس خط استوا است من جبال القمر و بحیرروم منتهی مے شود و مولف اسباب العجائب می نولسید که سبب ارتفاع و هیجان آب نیل است که بحیرروم در فصل هیجان کند و از موضع خود مرتفع گشته در پیش آب نیل چون سدّ ما بلند و بگذارد که آب نیل در وی ریزد هر آئینه رجعت نماید و یوسف در انجا مقیاسی وضع فرموده که بآن مقادیر زیاده و نقصان آب را معلوم کنند و آن در میان نیل موضوع است و بر انجا خطی چند است و چون آب بخط شانزدهم رسد خیر و منفعت بسیار در آن شهر حاصل آید و اگر زیاده پانزده خط بود و هر گاه آب او بین بیشتر بود در مصر خرابی بسیار پدید آید و دیگر از عجائبات مصر احرام ست و آنعبارت از سه گنبدست که حکماء سلف ساخته اند و گویند که عمر المویکلی آنرا بنا نهاده و در مدت هفتاد سال ساخته شده و هفتاد هزار مرد در آنجا کار میکرد و بعضے گفته اند که ادریس ابو حی احوال طوفان نوح علیه السلام معلوم شده بود که همه عالم را فرو گیرد قبرے چند از آبا و اجداد خود را بارز و جواهر بسیار دران مکان دفن نمود و بر زیر آن قبها ساخت گویند هیچ وجه آلات آهن وغیره دران اثر نکند بادشاهے بطمع زر دران اندام آن سعی مفوره نمود و آخر بے نیل مقصود باز ماند و باعتقاد بعضے آن بنا از طلسم ست کپتان جوناتهان اسکاٹ بارقم مے فرمود که بر احرام سه قبه مثل قبهاے بنجانه ساخته اند و آن مانند که مدوّر مے شود نیست و اکنون عمارت احرام تا نصف در ریگ فرو رفته در آثار البلاد گوید که شخصے را در مصر طلسم کشائی بدست افتاد و در حوالی قبه کلان زمین را حفر کرد چاهے ظاهر شد چون نظر کردی خندے اژدها بنظرش در آمدی او چیزی در انچاه افگند پدید شد پس باده کش بدرون چاه رفت چهار صفه بنظرش آمد و در هر صفه ده خم زرین نهاده بودند و بر سر خم شیشے از زر

گشته هر که دست پیش آن خم بردی شیر آنرا مجروح ساختی و همچنین در هر صفه جواهر بسیار افتاده شخصی ازان گروه را ازان برداشت فی الفور در نظر آن طائفه غائب شد پس از ساعتی دیوار خانه شگافی بهم رسانیده بر اثر آن سر بریده آنمرد ظاهر شد و آنجماعه چون طریق تصرف آن نمیدانستند بحرومی تمام برگشتند مؤلف تاریخ الفی گوید که در عهد ملک عادل بسال پانصد و هشتاد و هفت هجری در مصر قحط افتاد که در عرصهٔ یکماه دویست هزار کس از گرسنگی بمردند و ملک عادل همه آنهارا از مال خود کفن پوشانید آخر کار بجائی رسید که در مصر سگ و گربه نماند چه همه آنرا خورده و بعد ازان مردم فرزندان خود را خورده بعد ازانکه فرزندان نماندند شروع در خوردن اطبا نموده چه به بهانهٔ بیماری هر طبیبی را که آنجا می بردند آن را میکشتند و گوشتش را میخوردند و در تمام مصر آب روان نیست مگر رود نیل و برف اصلا نباشد و باران نیز احیانا بارد و هرگاه بسیار بارد علامت قحط باشد زیرا که حبوبات در زمین نمیشود و در مصر حوضی هست و چشمه که آب آن چشمه بدان حوض آید و هرگاه زن حایض و جنب دست بآن چشمه کند آب چشمه بازایستد و آب حوض بدو گیرد و تا آب حوض را بیرون نکنند آب چشمه روان نشود و در یکی از نواحیه مصر فرمده که دو عدد آن را بریک شتر بار کنند و سرے پیچیده دارد و بهئیت مار قریب به نیم گز و دنباله او برگشیده هست چنانچه میان دنبال و شکم فرق بسیار هست و بر زمین مصر دریاچه ایست که آب آن شور است هرگاه رود نیل غلبه کند آب آن دریاچه شیرین گردد چون رو بکمی نهد باز شور گردد و از حد این دریا تا ولایت شام همه ریگ روان هست و آن مابین را حفار ماران گزنده و جنبد بسیار اند که جمعه محمل سوار را بگیرند و گزیدن آن ماران مهلک باشد و حفار حدی بدریای روم و حدے به تیه بنی اسرائیل دارد و مسافت تیه بنی اسرائیل چهل فرسنگست و تیه مابین فلسطین و ایله و اردن و مصر واقع هست و تیه آنمقام هست که موسی ع بعد غرق کردن فرعون از مصر بقصد تسخیر شام که آن هنگام عمالقه در تصرف داشتند بموجب فرمان الهی بدانجا رسید و بنابر نافرمانی قوم تسخیر شام در ایشان افتاد و آنجناب مع قوم بهمانجا بماند و من و سلوے در آنجا فرود آمد و بقولے موسی ع و برادرش هارون در تیه گذشتند و بروایت اصح یوشع بن نون خلیفه موسی ع مملکت شام را مفتوح ساخت و عوج بن عوق که بدرازی قامت مشهور بود در جماعت عمالقه بسر مے برد بقتل رسید القصه طول و عرض مصر شبانروزه راه ست مخفی نماند که مملکت مصر در زمان پیشین فراعنه در تصرف داشتند و فرعون لقب ملوک مصر هست و ایشان از اولاد عملیق بن لاود بن شام بن نوح ع اند و فرعونیان نجکس بوده اند اوّل ایشان سنان بن طوان و او فرعون بن ابراهیم خلیل هست چه وقتیکه ابراهیم ع از بابل بقولے بعد فوت نمرود بهجرت کرده بمصر رسید آنوقت سنان بادشاه مصر بود شنیدند که مردی با زنی جمیله بشهر مصر آمده پس زن ابراهیم که ساره نام داشت آنرا بخواند و بقولے آنکه ابراهیم ع از بابل بنواح شهر مصر رسیده بود ساره را جائی گذاشته برای هیزم رفت بادشاه مصر که از نگاه مراجعت کرده بود بدانجا رسید و ساره را با خود گرفت و بمصر برد و خواست که با ساره دست درازی کند دستش خشک گشت گفت آنرا سحر کردی ساره گفت اینقدر خدا بس دعا کرد تا دستش درست شد و سه نوبت آنحال تکرار یافت بالاخر سنان از و عذر خواست و کنیزکی با و بخشید و گفت ها اجر کنیزک را جرتو لاجرم کنیزک بهاجره موسوم گشت و او آنست که ساره آنرا با ابراهیم ع بخشید از ابراهیم ع از هاجره اسمعیل جد پیغمبر ما محمد صلی الله علیه وسلم

متولد شد بالجمله بادشاه ساره را نزد ابراهیم فرستاد امر کرد تا از مملکتش بیرون رود و بالجمله ساره خواست که حال باز گوید
ابراهیم سبقت کرده بگفت چه حق تعالی حجاب از پیش ابراهیم برداشته بود تا انچه میان ساره و بادشاه گذشته بود مشاهده
نمود پس ابراهیم بفلسطین شد و در بیابانی مقیم گشت و بتدریج انجا آبادانی روبداد مردم انجا آنحضرت را ارنجانیدند و انجناب
از انجا برخاسته میان رمله و ایلیا که بیت المقدس خوانند اقامت فرمود تا اکنون آبادی اول بموضع ابراهیم آباد و ثانی
بقدس خلیل موسوم و اشتهار دارد و فرعون دوم **ابان** بن ولید که فرعون یوسف است و در عهد او یوسف را انجا بمصر
و عزیز که آنزمان بلقب و خطاب وزیر مصر عزیز بود باشارهٔ زلیخا یوسف را خریداری نمود قصهٔ یوسف در قرآن مجید و در تفاسیر
و تواریخ از دیدن خواب یوسف که آفتاب و ماه یازده ستاره او را سجده میکنند و گذاردن قعیر آن یعقوب و حسد بردن
برادران بر یوسف و بچاه افگندن برادران او را از چاه و فروختن آنجناب را بر دست بازرگان بدرمی چند معدوده
و آوردن بازرگان یوسف را بمصر و خریدن عزیز مصر باستصواب زلیخا آنجناب را و به تهمت زلیخا افتادن در
زندان و خواب دیدن ملک زنان و تعبیر گفتن یوسف آزاد بیرون آمدن از زندان و بوزارت رسیدن یوسف
و نجات دادن مملکت مصر را از حسن تدبیر خود از قحط هفت سال و باز دواج کشیدن زلیخا را آنجناب و آمدن برادران
یوسف جهة خواستن و خریدن غله و مع غله باز رفتن و بار دیگر آمدن بحکم یوسف بن یامین برادر یوسف را در مصر پیش یوسف
گذاشتن و سراسیمه بکنعان پیش یعقوب رفتن و باز بموجب حکم یعقوب جهة مخلصی ابن یامین پیش یوسف آمدن و بموجب
امر یوسف باز بکنعان رفتن و یعقوب را مع متعلقان بمصر آوردن و زنان بن ولید بادشاه مصر یعقوب را استقبال نمودن
و دیگر واقعات همه بشرح و بسط مثبوت است بالجمله ابان بن ولید بیوسف ایمان آورد و فرعون سوم **قابوس**
بن مصعب بست که بعد از آبان بسلطنت رسید و کفر ورزید و بنی اسرائیل را اعمال شاقه فرمود و فرعون چهارم برادر او
ولید بن مصعب که فرعون موسی بود دعوی خدائی کرد و موسی و برادرش هارون برو مبعوث شدند و موسی معجزات
نمود ند و او ایمان نیاورد بالآخر او را موسی با تو ابعان دعا کرد رود نیل غرق نمود و آن نیز در قرآن مجید مبرهن بست
نقل است که هر روز رانبهٔ خوان فرعون چهار هزار گوسفند و چهار صد گاو و دو لیست شتر بود موسی در شتاب رفت
که زود هلاک شود و مناجات کرد که الهی وعدهٔ هلاک فرعون دادی و سالها گذشت ندا رسید که هزار هزار از بندهٔ من نعمت
میخورند او را زود هلاک نکنم تا که او نان و نعمت بر خلق فراخ دارد هلاک نشود پس چندی بگذشت فرعون هامان وزیر
خود را گفت ندانم که کار من و موسی بکجا کشد اکنون از خزانه ناچار لیست هامان گفت نیمه از رانبه کم کنم و بر خزانه
افزایم پس چنان کردند و هر ماه و هر روز چیزی از ان کمتر می کردند تا آنکه روزیکه
فرعون غرق شد در مطبخ او بره و بیشی گشته بود مخفی نماند جماعهٔ فراغنه که گذشتند
هیچ یک از ملوک عجم وغیره را مطیع نبودند و باستقلال سلطنت داشتند تا عهد کیخسرو
ابن کیکاوس کیانی بالجمله فرعون پنجم **نقل** است که تخت مصر که از طرف
کی گشتاسپ بن کی لهراسپ ملک فرس ایالت شام داشته اورا تقبل نمایند نجت نصر اولاد ش

بطالیه در مصر بسلطنت رسیدند چه وقتی که سکندر رومی بر یونان دست یافت دغوس بن اغوس را در یونان خلیفه ساخت و ابو
سکندر غوس مستقل گشت و بر مصر مستولی شد و آنرا دار الملک ساخت و خود در ابطلیموس خواند و بطلیموس یونانی بادشاه
بزرگ باشد و کتاب مجسطی در علم هندسه از تصانیف اوست و گفته که او نه بادشاه بود احوال بطلیموس حکیم در ضمن حکما
مرقوم است بالجمله بعد از بطلیموس پنج شش کس از پی یکدیگر بحکومت مصر رسیدند تا آنکه اعسطوس قیصر که اول قیاصره است
از روم لشکر بمصر و یونان کشید و بگرفت و دولت بطالسه سپری گشت و اعسطوس قیصر معاصر ساپور بن اسک اسکانی
بادشاه فرس بوده و احوال او در ضمن روم و قسطنطنیه و قضایای شاپور در ایران و فارس مرقوم است و مصر در
خلافت عمر رضی الله عنه بدست عمر عاص مفتوح شد و در عهد هارون رشید عباسی طولون نامی از بنده های
عباسیان بموجب فرمان هارون رشید بحکومت مصر رسید و در دویست و چهل هجری در گذشت و بعد از و پسرش احمد
طولون بحکومت نشست و در سخاوت و تواضع کوشید و هر ماه هزار دینار تصدق کردی روزی وکیلش که بر
صدقه بود گفت زنی از من تصدق همیخواهد و انگشتری طلا در دست دارد او را صدقه توان داد احمد گفت هر که دست
دراز کند او را صدقه توان داد و ایضاً هر روز خلعتی نو که قیمتش هزار دینار بودی پوشیدی و شام آنرا بخشیدی و کلا
از راه کفایت همان خلعت را بقیمت کمتر از اول میخریدند و در خزانه می داشتند و بعد از چند روز دیگر می پوشیدند احمد
چون ازان کار آگاه شد هر جامه که پوشیدی انگشت سیاهی بر آستین آن کشیدی تا داند که آنرا پوشیده است
یا نه احمد روزی طعام میخورد درویشی حاضر آمد غلام بموجب امر احمد درویش را طعام داد احمد در درویش نگریست و او را
پیش خواند و سخنان پرسید پس گفت راست گوئی که جاسوس کیستی و نامه با ظاهر کن درویش گفت انها
چه میگوئی احمد باز نامه و خطش خواست و درویش اقرار نمود و نامه ها را داد گفتند از چه دانستی که او جاسوس است
گفت چنانچه شیوهٔ درویشان است در گرفتن طعام تعجیل نکرد راقم حروف گوید همچنین با بر بادشاه هنگام خوردن
طعام شیر شاه را نبابر حرکتی که از و صادر شد بنظر سنجیده بود و آن در ضمن احوال بابر بادشاه و شیر شاه افغان
مرقوم است بالجمله حکومت در دویست و نود و دو هجری از تصرف طولونیه بدر رفت و بعد از اندک زمان ایالت مصر
بمملوک اخشید به رسید و اول ایشان ابو بکر محمد است که خلیفة الراضی بالله عباسی در سه صد و بست و سه هجری
امارت مصر و شام و جزیره و حرمین شریفین به محمد داد و اخشید لقب یافت معنی اخشید بلغت فرغانه ملک الموت باشد و نسبت
او بملوک فرغانه می پیوندد و خلیفه ایشان در سه صد و پنجاه و هشت هجری سپری گشت و پس ازان خلفای اسمعیلیه
که عبیدیه نیز گویند و تقویلی نسبشان بامام جعفر صادق می رسد بحکومت مصر رسیدند و گروه اینجماعه مهدیست که بزعم اسمعیلیه
هرگاه که المعز لدین بالله از اولاد مهدی چون در مهدیه بجای پدر نشست غلام خود ابو الحسن جوهر را مدرایه تسخیر مغرب
فرستاد او تا ساحل بحر او قیانوس و جزائر خالدات برآمد و مصر بگشود و المعز را فریقه ثابت گذاشت و با مال و عیال
متوجه مصر گشت گویند در ان سفر پانزده هزار شتر و ده هزار استر اسکوک او را می کشیدند نقل هست که چند
صندوق پر زر هر روز در پیش بارگاه او نهادندی و اجازت داده بود که هر محتاجی چندانکه در یک کفدستش گنجد ازان

برگیر و بعد او دو خلیفهٔ پنجم است از اولاد او المستقر بالله بالبو تمیم معد و انچه او را بسلطنت ملک و کثرت
اعوان و انصار میرسید هیچ کس از پدرانش را نبوده و بعد او در سنه چهار صد و شصت هجری در مصر زلزلهٔ عظیم افتاد چنانچه
ماهیان در قعر دریا مضطرب شدند و بهمدان سال قحط روی نمود هفت سال کشید و قیمت یک رغیف یعنی گردهٔ
نان به پنجاه دینار رسید بالجمله مستقر لبسپر بزرگ خود نزار را ولایت عهد داد و المصطفی لدین الله لقب نهاد و این نزار آنست که حسن صباح
نوشته اند مستقر از نزار برنجید و پسر خود احمد را ولیعهد ساخت المستعلی بالله خواند المعز لدین الله اسمعیل از ضبط اوین
مغرب فراغت حاصل کرده ابو الحسن جوهر بن عبد الله را بقصبی بلاد مغرب فرستاد و جوهر تا ساحل دریای اوقیانوس و جزائر خالدات
که انتهای معموره بجهانست و ابتدای اقالیم را از انجا گرفته اند متصرف آورد و مصر را نیز متصرف شد و نام عباسیان از
خطبه افگند اسکندریه و دیار معبد و مناط و مکه و مدینه و فلسطین و دمشق را از تصرف عباسیان بیرون آورد چهار
سال سلطنت راند و در سه صد و شصت و یک هجری نزار پسر خود را ولیعهد ساخت و در گذشت العزیز بالله لقب یافت
مدت عمرش چهل و دو سال و ایام خلافتش بست و یک سال و بعد از و پسرش الحاکم بالله جانشین گشت حاکمی عادل بود
و در امر معروف و نهی منکر مبالغه فرمودی و در حکومت او دوازده حصرود کاکین بند بکردی شبها در بازار روشنی
بغایت مستقل بود که گویا جشن کرده اند و شب لبسپر خاستی زمان حکومتش بست و پنجسال و بعد از و لبسپرش الطاهر لاعزاز الدین الله
بادشاه شد در زمان او قیصر روم با ششصد هزار مرد متوجه شام شد در حدود عرب از حرارت هوا تشنگی بر آنجماعه غلبه آورد
جلبیان بر ایشان شبخون زده بسیاری را بقتل آورده رومیان بهمت رفتند زمان حکومتش شانزده سال بعد از و لبسپر المستنصر بالله
در عمر هفت سالگی بر تخت نشست قریب یک سال در بغداد او خطبه بخود خواند در عهد او بمصر ساره ظاهر شد مقارن آنحال هر روز قریب
صد هزار کس از فقدان تان جان میدادند از زلزله بسیاری خرابی رو نمود ناصر خسرو و حسن صباح در خدمت حاضر بوده
در عهد خود پسر دوم المستعلی بالله احمد را جانشین ساخت و بعد از فوت او اسمعیلیه دو فرقه شدند المستعلی بالله
بر طبق وصیت جانشین گشت مرادر خود نزار را بقتل رسانید بعد از هفت سال و دو ماه حکومت نمود در سنه اربعین
و اربعمائه بر دست هوا داران نزار کشته شد الامر بالاحکام بالله بن المستعلی بالله در پنج سالگی بر تخت نشست
در زمان وی حسن صباح بمرتبهٔ اعلی رسید در سنه خمس و عشر خمسمائه فدائیان ملک افضل که لایق امور سلطنت
بود کشتند و احوال او را که بحساب بود متصرف گشتند بعد نه سال در سنه اربعه و عشر و خمسمائه فدائیان امر را
کشتند پس از و الحافظ الدین بالله بن المستعلی بالله بر تخت نشست وزارت با احمد پسر ملک افضل داد او نیز بدست
فدائیان کشته شد بعد ازان حافظ پسر خود حسن را وزارت داد و او را نیز بکشتند حکومتش بست سال
بوده در پانصد و چهل و چهار در گذشته پسرش الظاهر بالله بجای پدر نشست و با آنسر و نیز میلی
بهم رسید و زیرا و را در خانه طلبیده بجان گشت مدت خلافتش پنجسال و کمتری بوده و بعد از و
پسرش الفائز بنصرة الله بر در قتل پدر مسند نشین گشت و در پانصد و پنجاه و پنج انتقال کرد و مدت سلطنتش شش سال
و چند ماه بود المعاضد لدین الله بن الظاهر بر تخت نشست و در ایام او لنگار فرنگ بتسخیر مصر آمدند عاضد عماد الدین زنگی که والی شام بود طلبید

امداد نمود و نور الدین اسد الدین شیرکوه را با هشتاد هزار سوار بدانجانب فرستاد فرنگان انهزیمت شنیده معاودت نمودند شیرکوه در پانصد و شصت و چهار سر انجام امور ملک عاضد را از پیش خود گرفت و در ششصت و پنج روز دنیل شده ببرد پس از و صلاح الدین برادرزاده اش خلعت وزارت پوشید در خلال این احوال عاضد در پانصد و شصت و هفت فوت شد صلاح الدین خطبه بنام المستضر بالله عباسی کرد اجدادان ملکت مصر گرفت پس از و هفت نفر از اولاد سلطنت کردند مدت دولت ایشان دویست و شصت و شش سال بود اول آنطائفه که بسلطنت رسیده ابو القاسم محمد بن عبید الله که اولاد او منسوب باسمعیل بن جعفر صادق علیه السلام می کردند بزعم اسمعیلیه که نفرازمان عبارت از محمد بن عبد الله مذکور است در سنه سبعین و عشر و مائتین در ولایت افریقیه خروج کرد گماشتگان خلیفه را از انولایت خارج کرد مملکت اندلس و قروان و طرابلس و دیار مغرب مسخر ساخت در ششصد و سی دو در قلعه مهدیه در گذشت عمرش شصت و دو سال بود بعد از و پسرش القائم بامر الله احمد بن محمد بجای پدر نشست در ایام او ابو یزید مخلد بن کیداد متفق ساخته محاربه نمود قائم بقلعه مهدیه منهزم رفت اسمعیلیه را عقیده است که دجال کنایه از ابو یزید هست و گویند که دجال بمهدی خروج کند. اما پیش از انکه ابو یزید مندفع شود قائم در ششصد و سی و چهار در گذشت امر او فاتش را نهان داشته بالیسرش اسمعیل بیعت نمودند قائم دوازده سال بسلطنت نشست المنصور بالله اسمعیل بن قائم بجای پدر نشست و از قلعه بر آمده با ابو یزید مصاف داد و او را بدست آورده بقتل رسانید بعد از ده در ششصد و چهل و یک هجری منصور در گذشت هفت سال بسلطنت نشست سی و نه سال عمرش بود بعد او پسرش المعز لدین الله بجای پدر نشست و بسیاری از ولایات تسخیر نمود و در پانصد و شصت و نهه در گذشت و حسب السیر آمده که جد ملک صلاح الدین ساوی نام داشته در زمان مسعود سلجوقی کوتوال تکریت بوده پس از فوت هادی پسرش نجم الدین ایوب بجای وی نشست با اسد الدین برادر خود بموصل آمد و نزد نور الدین پسر عماد الدین هر دو را منصبی لایق سرفراز ساخت و بمعیت پسر سالاری فرستاد در انجا وزیر عاضد گردید و بعد از و برادرزاده اش صلاح الدین بجای او قیام یافت از جمله مسموعات عاضد عمای زمرد و صد هزار کتاب بدست صلاح الدین افتاد در پانصد و شصت و نهه نور الدین در گذشت صلاح الدین بجای او استقلال یافت و بادشاهی عادل بوده و مملکت شام تصرف آورده بارها بفرنگیان رزم ها کرده و امان داده در پانصد و هشتاد و نهه فوت گشت پسرش را عثمان نام بود سه برادر داشت یکی ابی بکر دوم عمر سوم علی بعد از و ملک عزیز ابو الفتح عثمان روزی چند ملک راند در پانصد و نود و پنج در گذشت پس از و عمش ملک عادل ابی بکر باسپاه بسیار بدمشق رفت و مستقل گشت ملک کامل پسر خود را در مصر گذاشت و دمشق را بملک معظم پسر دوم و جزیره را بملک اشرف پسر سوم داد مملکت اصلا بطرابه پسر چهارم ملک اوحد که ایوب نام داشت سپرد و در پانصد و نود و هشت در گذشت ملک کامل بن ملک عادل بادشاه شد با علما و فضلا گذرانیدی و دمشق را از ملک معظم ناصر الدین برآورده بملک اشرف داد حلم و علم بسیار داشت و عادل بود در ششصد و پنج در گذشت و همدرین سال ملک اشرف نیز در گذشت ملک عادل در مصر بسلطنت رسید بعد یکسال امرا عصر اطاعتش نکرده برادرش ملک صالح را که ایوب نام داشت بپادشاهی برداشتند از مصر فارغ شده بدمشق شتافت عم خود اسمعیل را که بملک صالح مشهور بود محاربه کرد ملک صالح منهزمیت بجانب کرک رفت صاحب کرک قید نمود ایوب در ششصد و چهل و هفت وفات یافت بعد از و پسرش ملک معظم را

مقام پدر ساختند در خلال این احوال غلامان صالح بر ولی نعمت زاده خروج نموده بقتل رسانیدند و عزالدین ترکمانی را
بر سپاه ساخته و ملک ناصر حاکم کرک از قضیه واقف گشته بلشکر بدان جانب کشید امرای مصر مستقلال کردند بعد از جنگ بسیار
شدند ملک ناصر بقاهره آمده خطبه بنام خود خواند غلامان با برادرش ملک صالح که حکومت دمشق میکردند در آن وقت مستقل
شدند ناصر این خبر شنیده بجدود ولایت شام شتافت در سال ششصد و پنجاه و دو امرا عزالدین ترکمانی را که از ملوک ملک صالح
بود بسلطنت برداشتند و از ان تاریخ بادشاهی تعلق بغلامان گرفت و غلامی چند که در مصر حکومت داشتند
جنگیزیه بودند و با او شان محاربه ها کردند اول ایشان اعزالدین ایبک بوده و ابتدا بملک ایشان ششصد و چهل و دو
ملک ایشان دو بیست و یک سال بوده و سیزده نفر حکومت کرده اند تا در نهصد و بست سلطان سلیم بن سلطان
بید در حوالی حلب با قانصوه غوری که آخر سلاطین جراکسه است صف قتال آراسته قانصوه با کثری از امرا کشته گشته مصر و شام
صرف سلطان سلیم در آمد و از ان زمان تا حال در تصرف آل عثمان است از هفت اقلیم نوشته شد قسطاطه در زمان سابق
دار الملک مصر بوده بر شمال نیل واقع است و درین شهر کوچه های و محله های عالی است که مردم کثیر از هر قبائل درآن می باشند
عمارتش جمله سه مرتبه و چهار مرتبه است و مزار امام شافعی در قسطاط است صاحب مسالک و ممالک آورده که قسطاط منقسم بدو قسم است
بنای آنرا صعید و سفلی را از لف خوانند و در غرائب الاسرار آمده که صعید در جنوبی قسطاط واقع است و در صحرای آن خانه ها ست
مردگان در آنجا افتاده اند و اموات مرا از کتاب های سطر کرده اند و ادویه ها در ان مالیده که پارچه ها و پوسیده نشوند گویند
چوبی جامه را از ان مردگان باز کرده اند اصلا تغیری به بدنش راه نیافته بود اثر حنا در دست و پای آن
میت باقی بوده و در عجائب البلدان آمده که مومیائی مصر از ان مردگان حاصل می شود گویند آن بهترین مومیائی هاست
نزد راقم آنچنان نیست و اثر حنا در پای میت نیز از قبیل محالات است در نزدیکی قسطاط کوهی است که آنرا مقطم خوانند از انکوه
زر بحد حاصل می شود قاهره مقر حالیه دار الملک مصر است در حبیب السیر آمده که در زمان المعز لدین الله اسمعیل خوجه خادم
که در ملک غلامانش انتظام داشت در سال سه صد و پنجاه و هفت هجری مصر را تصرف آورده میان قسطاط و عین الشمس
شهری بنا نهاد و آنرا القاهره بمغربیه موسوم گردانید و در سن سه صد و شصت و یک هجری المعز لدین الله را فریقیه بقاهره آمد
و آن بلده را دار الملک ساخت و چون نوبت بآل ایوب رسید در ان بلده بقاع خیر و عمارات عالی
بسیار ساخته شد و قاهره بر کنار نیل واقع است و عمارتش چهار طبقه دارد و منقش
و ملون مشتمل بر طاقهای بدیع و رواق های دلکش و رفیع و اقسام عمارات از رخام الوان است
و دیگر از شهرهای معروف مصر عین الشمس است و در جنوب قسطاط واقع شده و دار الملک
فرعون و یوسف علیه السلام بوده و قصری که زلیخا جهت یوسف ساخته بود درین شهر است
و درخت بلسان در باغ فرعون درین شهر بوده و گویند که اکنون ناپید است
عطاران اینوقت بجای حب بلسان و عود بلسان حب و چوب بشام را که آن نیز درختی است استعمال میکنند و روغن بلسان
ناپید است و از ثقه مسموع شده که در سلطنت جایتکا نو مردم کوهی در پای درختی بر آفروخت می آرند و گویند که روغن بلسانست پس شاید درخت

دران نواح پیدا ئے میدارد و بالجمله از عجائب آنشهر مناره ایست از یک پارچه سنگ سرخ که تقطها دارد و طولش زیاده
صد ذرع است و بر سر آن صورت انسانی است از مس و بر میمن و یسار او صورت دیگر است و پیوسته آب ازان ترشح
ترشح کند و بهر جا که رود سبزه از آنجا بدمد و گویند که دیوان در زمان سلیمان ساخته اند حکم دار الملک اینای طولون که از
هارون رشید عباسی حکومت مصر داشته بود و خرابی آنشهر بانام ست و ایضاً فراماس شهر کیست کوچک اما نهایت خوش
و آبادانی دارد و از فراماس تا تلیس دو فرسنگ است تلیس بر زمین مرتفع واقع شده و بر یکطرف آن تلی ست بر کوه نام نهاده
و رفعت او ذاتست که بر بالای یکدیگر مردم را دفن کرده اند و این رسم گویا پیش از زمان موسی شائع بوده قیصرم شهر لیست
در غربی نیل از نواح صعید و زمینش مسطح است افیون مصری در آنجا حاصل میشود و خشخاشش آن سیاه است و بدسور
سورنجان مصری و شقاقل مصری و ثعلب مصری که خصیه الثعلب نامند ازان دیار بانام بوده و قند مصر نیز بانام بود اصیمیم در بیابان
واقع شده و اطراف او رگ و نخلستان بسیار ست و ارتفاعاتش نیک بحصول می پیوندد و ذوالنون مصری از انجاست
فصل نهمین از احوال فرنگیان قلعهٔ انطاکیه را محاصره کردند بعد از یک سال قهرا تهر ابکشود و در سال چهار صد و نود و دو هجری
قدس و در سال چهار صد و نود و سه هجری بر اکثر سواحل شام و در چهار صد و نود و چهار هجری بر قباریه استیلا یافتند ملک افضل
ابو القاسم شاهنشاه پدر جمالی در هر مشغلی قصد فرنگیان کرد و از دفع ایشان عاجز آمد و بمصر مراجعت نمود و در عهد خلافت
الامر باحکام الله مستعلی شاهنشاه قصد فرنگیان کرد و شمس الخلافت بابت عسقلان که از شاهنشاه توهم داشت با فرنگیان
عسقلان در ساخت شهنشاه روی بعسقلان آورد و شمس الخلافه باتفاق فرنگیان با در زم کرد و بقتل رسید شاهنشاه
ظفر یافت و بمصر باز گشت و کشته شد و در سال چهار صد و نود و هفت هجری فرنگیان عکا بگرفتند و در پانصد و دو هجری
طرابلس و در پانصد و بست و دو هجری صور و در پانصد و بست و سه هجری سروب را بگرفتند و در پانصد و بست و چهار
هجری سرو و نیل فرنگی که امیر فرنگیان بود با لشکری عظیم قصد مصر کرد و شهر فرمان بکشود و مساجد آنرا بسوخت و در راه
مریض شده و در گذشت قبر او در میان مصر و شام واقع است و چون از آل ایوب ملک ناصر صلاح الدین یوسف
بن ایوب بسلطنت مصر رسید و فرنگیان از استقلال او خبر یافتند گفتند او البته قصد ما کند همان بهتر که پیش دستی
کنم ناگاه بسال پانصد و شصت و پنج هجری روی ببلاد اسلام نهادند و با لشکر بسیار بر در قلعه دمیاط نزول کردند
صلاح الدین متوجه مناط شد و با فرنگیان رزمی صعب کرد و ظفر یافت و در پانصد و هشتاد و سه هجری روی بفرنگیان
که بر سواحل شام استیلا داشتند نهاد و بحسب طریقه محاصره کرد و بکشود و فرنگیان جمع شده روی باو آورده صلاح الدین بهمشایزوز
با ایشان رزم کرد و ظفر یافت و امیر بسیار بدست افتاد و ملک فرنجی که پادشاه فراسیس بود و برادر او برنس ارنت والی کرا ک
و لونک که مشهور بطرابلس است و دو تن دیگر از امرای فرنگ گرفتار شدند و صاحب طرابلس گوید از معرکه بگریخت
و بشهر خود رسیده در گذشت و صلاح الدین صاحب کراک را بخواند و اسلام بر وی عرض داشت بپذیرفت و کشته شد و کبتان جوزتاهلان
اسکاث از تاریخ فرنگ بارا قم می گفت که برنس ارنت قافله حاج را اسیر کرد و بزندان داشت و صلاح الدین جهت
خلاصی اینها با و نوشت برنس ارنت بپذیرفت صلاح الدین برنجید و سوگند خورد که اگر برارنت دست بیابم او را

بقتل رسانم چون برلس ارتط والی کراکه و دیگران در رزم با سیری آمدند صلاح الدین برلس ارتط را بقتل
رسانید دیگران را اعزاز کرد و این واقعه در قریه اتفاق افتاد که حضرت شعیب علیه السلام در آنجا بود پس صلاح الدین بعکا شد و
بگرفت وطرابلس وقیصریه وصفوریه وناصریه وصیدون وسدوت ورملة وعسقلان بگرفت واستیلا یافت و در رجب آن
سال بقدس رسید اهالی شهر خواستند و شهر بسپردند صلاح الدین در شب بست و هفتم رجب که بر قولی معراج است بشهر
در آمد و بمسجد رفته خطبه و سکه باسلام خواند و کسی برس که شاید قرص باشد که فرنگیان آن را متصرف شده بودند باز و تصرف
مسلمانان در آمد و فرنگیان عوض هر اسیر از مردی بست دینار و هر زنی پنج دینار و هر کودکی یک دینار فدا دادند و اسیران
نجات یافتند صلاح الدین بصور شد و محاصره کرد چون زمستان در رسید اطراف صور را سوخته بعکا شتافت و در پانصد
و هشتاد و چهار هجری بقلعه کراکه شد و کاری نساخت و بدمشق شد و پنجروز بسر برد شنید که فرنگیان با جماعه عظیم روی
بدیار اسلام آورده و میتی بنا کنید نمود و روی بایشان نهاد و عماد الدین والی سنجار و مظفر الدین گوکبوری حاکم اربل با وی پیوستند
و سیف الدین مسعود فرمانروای موصل سپاه بسیار بمدد او فرستاد صلاح الدین چند شهر بگرفت و اطراکیه را محاصره کرد و
فرنگیان صلح کردند و اسیران مسلمانان را بگذاشتند صلاح الدین بحلب باز گشت پس بحماة شد برادر زاده اش
تقی الدین تعمیر نیافت کرد صلاح الدین از انجا به بعلبک رفت و در رمضان بدمشق شتافت و بصد صد که از بلاد کفار
بود کرد و بامان بگرفت در آن سال قلعه کراکه بر دست امرای صلاح الدین بفتوح گشت صلاح الدین بقلعه کرک
شد و بگشود و از آنجا به حکاره رفت و بهاء الدین فراموش را آنجا بگذاشت و بدمشق آمد تا ربیع الاول سال پانصد و
هشتاد و پنج هجری آنجا بود فرنگیان جمعی انبوه جمع آورده و عکا را محاصره کردند صلاح الدین بمجنت بسیار بعکا رسید
و فرنگیان در تضیق حصار کوشیدند و ایشان زیاده از چهار صد هزار مرد بودند و عکا بر بهاء الدین فراموش و سیف الدین علی
تنگ شد و صلاح الدین را از بیرون کار پیش نرفت و بدین قصه دو سال بگذشت کپتان جونانتان اسکاث از توابع
فرنگ بارا تم حروف میگفت که چون فرنگیان دانستند که شورش مسلمانان بسیار است به اندیشیدند و تمام
پادشاهان فرنگ بالاتفاق یکدیگر بر دفع فتنه صلاح الدین و غیره مسلمانان کمر بستند و مملکت فرنگ را
بر ترتیب صلاح الدین و غیره نگاهداشت و این قضایا تا دو سه سال کشید بالجمله در روز جمعه هفتم جمادی الاول
سال پانصد و هشتاد و چهار هجری عامه خلایق از عکا بیرون آمدند و خواستند که مصالح کشتند بر آن موجب که آلات
و ادوات حرب و شهر گذارند و دویست هزار دینار و پانصد نفر اسیر بفرنگیان دهند صلاح الدین منکر مصالح گشت
و در تدبیر کار بود که ناگاه فرنگیان بشهر در آمدند و بغارت پرداختند و فراتوس را اسیر ساختند و بسیار خرابی
و شعله کرده صلاح الدین شهر عکا در باخت و بر بلندی فرنگیان قصد عسقلان کرده صلاح الدین از ایشان
قوی هیبتی عظیم نمود و بیت المقدس شد و از غایت بر اس امر فرمود که شور آن را خراب کنند و در خرابی
آن مبالغه تمام مینمود و بهزار محنت یک شب آنجا بسر برد و اتم حروف گوید که این قضایا بعینه قضایا محمد تاشفین
و صاحبان انگریز بوده و آن در ضمن بلیارگذشت بالجمله ملک عادل برادر صلاح الدین که در برابر فرنگیان بود

بصلاح الدین نوشت که با الکلنار ملک الملوک فرنگ ملاقات کردم بصلح راضی است بشرطیکه بعضے بلاد از سواحل شام بایشان گذارم صلاح الدین همت داشت و در شعبان سن پانصد و هشتاد و هشت هجری مصالحه باتمام رسید صلاح الدین به آبادی بیت المقدس پرداخت ملک عادل بکرا که و ملک طاهر بحلب و ملک افضل بدمشق رفتند پس صلاح الدین شنید که الکلنار قصد دیار او کرده لاجرم بدمشق شد و به بیت المقدس باز گشت و بمصر رفت و قلاع و ولایات خویش محکم ساخت و بدمشق مراجعت کرد و در پانصد و هشتاد و نه هجری در گذشت و در ششصد و شانزده هجری فرنگیان و مناطق محاصره کردند ملک کامل را که والی مصر بود کارے پیش نرفت فرنگیان در ششصد و نوزده هجری و میاط بگرفتند و قتل عام کردند و قصد مصر نمودند ملک کامل با فرنگیان صلح کرد و در ششصد و بست و شش هجری بیت المقدس بایشان داد و در سال ششصد و چهل و هفت هجری در عهد ملک صالح ایوب بن ملک کامل والی دمشق روے بدیار او نهادند و مناطر اقهراً قهراً بگشودند و چون ملک اشرف صلاح الدین خلیل بن یوسف الدین فلان غلام زاده علاء الدین شامی بسلطنت رسید لشکر بطرابلس کشید قهراً قهراً بگشود و لبیاری از فرنگیان در آن رزم کشته شدند پس بعکا شتافت محاصره کرد و روزے فرنگیان یکی از مسلمانان را که در حبس بود در کفه منجنیق نهادند و پرتاب کردند آخر آن بیچاره در هوائے پاره پاره شد ملک اشرف و غضب شد و در تضییق حصار کوشید و بگشود و سی هزار فرنگی اسیر کرد و این واقعه در سال ششصد و نود هجری افتاد چون در سال ششصد و ده هجری ملک اشرف فالصو غوری غلام ملک طاهر چون که در مصر و شام بادشاه شد سامری والی ملیبار از توابع مملکت دکن جهة دفع فرنگیان از و استمداد خواست ملک اشرف فالصو غوری نیز ده غراب بساحل هند به امداد او فرستاد چنانچه در اقلیم دوم در ضمن احوال ملیبار گذشت ملک اشرف فالصو غوری و سایر چراکسه را سلطان سلیم صاحب روم در پنصد و بست و دو هجری بقتل رسانید و بلاد مصر و شام در تصرف بادشاه روم رفت سوره از آثار ملک اشرف فالصو غوری است پوشیده نماند که چون برخی از احوال بلاد شام بقلم آمد اکنون باحوال امصار عراق عرب که نیز در اقلیم سوم است مے پردازد **عراق و عرب** ولایتیست در غایت وسعت حدودش از کوهستان تا بادیه گوفه و یارنبی سلیمان تا بحر فارس و بصره و خبیر و قادسیه پیوسته است و حالفین نیز داخل عراق است و در عهد خلیفه ثانی عراق را پیموده اند بغیر از نیبا و نهاوند زمین نامزروع شش بار صد هزار جریب بحیطه ضبط آمد و مطلوع شهرها از عراق یکے **بغداد** است گویند که در زمان پیشین باغی بود که نوشیروان آنجا بعدالت نشستے و بباغ داد مشهور بود چون منصور بود الفی در سن یک صد و چهل و پنج هجری آنجا شهرے بنا نهاد و بکثرت استعمال الف از لفظ باغ حذف شده به بغداد شهرت گرفت گویند که چون منصور دوالقی شهر بغداد را بنا نهاد خواست که عمارت عدالت و طاق کسرے را بشکند و مصالح آن را به بغداد نقل کند وزیرش خالد برمکے گفت زشت باشد گویند که بادشاهے خواست که شهرے بنا نهد تا شهرے خراب نگردد شهرے نتوانست ساخت منصور بپذیرفت چون دید که آنچه از ان حاصل مے آید بخرج نقل تا به بغداد وفا نمیکند آن را ترک نمود خالد گفت چون در آن باب شروع کردے باید که باتمام رسانی وگرنه گویند بادشاهی عمارتے ساخت و ملک دیگر آن خراب نتوانست کرد منصور بدان نیز عمل نکرد و در عجائب البلدان آورده

که چون المعتصم در وقت تعمیر بغداد ملاحظه نمود آفتاب در برج قوس بود و این دلیل است بر آن که هیچ خلیفه در آن شهر نمیرد و همچنان شد که او گفته بود چنانچه از جمله سی و هفت تن از خلفای بنی عباس یک تن در آن خاک پهلو بر لبنه هلاک ننهاد و همچنین دیگر سلاطین که در بغداد بحکومت نشستند کسی آنجا نمرد مگر میرزا اسپند برادر جهان شاه از احفاد قرا قوینلو که در هشت صد و پنجاه هجری در بغداد در گذشت در مجمع الحکایات آورده که در بغداد دکنه دختر میرا بشوهر داده هنگام زفاف شوهر فوت کرد آلت مردان از میان فرج او ظاهر شد بعد ازان کتخدا شد فرزندان از و بوجود آمدند همچنین محمد هادی همشیره زاده والد راقم حروف پدر نظام الدین احمد المتخلص بفصاحت مطابق سنا هاده دید خویش بار راقم میگفت که در عهد محمد فرخ سیر بادشاه گورکانیه در دهلی شخصے عمده را دیدم که آلت مردان و زنان هر دو بکار داشت چه او شوهرے داشت و ازان او را فرزندان بود و یکی را در حضور من از پستان خود شیر میداد متعجب گشتم و سوال کردم گفت قدرت حق سبحانه تعالے است که با این ریش و بروت شوهر دارم و این پسر از شکم من متولد شده و همچنین دو پسر از زنان دیگر دارم که بسن تمیز رسیده اند و دو زن در نکاح خویش میدارم رحمتا ابی المطلب گویند که در بغداد چهار ده فرسنگ بوده و عرض اصر افش چهل گز تعیین نموده بود نه حمام و مساجد بسیار در آن شهر بوده و عمارات که بخلفا و توابع ایشان تعلق داشته دو فرسنگ بوده اما الحال ازان بغداد اثرے نمانده چنانچه سباع و وحوش و طیور در آن بقاع آشیانه نهاده مؤلف لب التواریخ گوید که امیر شیخ حسن ایلکانے بر آذربایجان استیلا یافت شیخ حسن جهانیے بروے خروج کرد و میان ایشان محاربات بسیار واقع شده آخر سر حسن ایلکانے بعراق و عرب رفته بغداد و نواحی انها نهاد و در اندک زمانے چنان معمور گشت که بسبب آبادانی آن کوفه خراب گردید از ان زمان تا حال همان رونق آبادے دارد اگرچه هوائے بغداد گرم است اما صحت تمام با اوست و قحط و غلاے از روے ندرت اتفاق افتد و مردم نبک ازان دیار بسیار برخاسته اند گویند هر که در آنجا بمیرد عذاب قبر بر و نشود و بالجمله آن شهر دار السلطنت خلفاے عباس بوده چه منصور دوانیقی آن عمارت کرده تختگاه مقرر نمود بندے از احوال خلفاے بنی عباس در تحت بغداد مرقوم قلم میگردد اول آنطایفه ابو العباس عبد الله بن محمد بن علی بن عبد الله بن عباس عم محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم است و او را سفاح گفتند بے چرا که خون بسیارے از بنی امیه بریخت و تسفح در لغت خون ریختن باشد و آخرین خلفاے بنی عباس مستعصم است و از سفاح تا مستعصم نوزده تن بوده که بخلافت رسیدند و سفاح اول کسے است که در اسلام نام وزارت نهاد چه در عهد بنی امیه کس را وزیر نگفتندے بالجمله چون ابو العباس بخلافت نشست بمسجد جامع رفت و بر منبر ایستاده خطبه خواند بر خلاف خلفاے بنی امیه که نشسته خطبه خواندے الفقصه قبل ازین بر متصل امراے خراسان و دیگران در چهار دهم ربیع الآخر سن یک صد و سی و دو هجری با سفاح بیعت کردند سفاح عم خود عبد الله بن علی را با لشکر بسیار بر سر مروان حمار که آخر بنی خلفاے بنی امیه و مروانیان بود و ازان او با مروان حمار زد و ظفر یافت و مروان را با لاخر در سن یک صد و سی و دو هجری در آخر ذی حجه بقتل رسانید

پس چون سفاح از قتل و غارت مروانیان فراغت یافت برادر ابوجعفر را در یک صد و سی و چهار و لبهد ساخت
و بعد از سفاح برادرش ابو المنصور بالله ابوجعفر عبد الله بن محمد بن علی بن عبد الله بن عباس معروف
بمنصور دوانقی بخلافت رسید او را بظلم و بخل نسبت کردندی و از آن او را دوانقی گفتندی که از هر کس دو دانگ
بگرفت و در حفر خندق کوفه صرف کرد و دوانق سدس درهم است و قیراط نصف آن باشد و اسپ چوگی به نوبت
بر در قصر مهیا داشتن او هم نهاده چهل و نیم جماعتی قصد قتل او کردند منصور پیاده از قصر بیرون آمد و چون اسپ حاضر
نبود بر اشتری سوار شد و پس از آن اسپ تبار بر در مهیا داشتند و شهر بغداد از ابنیهٔ اوست چنانچه گذشت منصور
در آخر عمر روزی بر بام قصر بود مراشی پیر را دید که حوالی و اطراف قصر را آب میزد او را بخواند و گفت چرا
سلاطین کوتاه عمر باشند و شما عمرهای دراز یابید گفت از آن که ایشان روزی خود را بیکبار می خورند
و ما بتدریج بکار میبریم منصور بخندید و او را صد درم بخشید و بعد از هفته کودکی را دید که بآن کار اشتغال داشت
گفت تو کیستی گفت پسر آن پیرم و او در گذشت منصور گفت پدرت راست گفته بود و بسی نگذشت که منصور
در یک صد و پنجاه و پنج هجری در حدود کوفه در گذشت و او را بر بنه و روی کشاده دفن کردند زیرا که احرام
حج بسته بود و بعد از و پسرش ابو المهدی بالله بخلافت نشست و زندانیان را بنجات داد او ملکی
کریم بود و نقلست که مهدی در شکار از لشکر جدا ماند و شب بخانهٔ اعرابی رسید اعرابی ما حضری و کوزهٔ شیری
حاضر آورد مهدی چون کاسه را بخورد گفت من یکی از خلیفه ام و چون کاسهٔ دوم درکشید گفت از امرای اویم
و چون کاسهٔ سوم بخورد گفت من خلیفه ام اعرابی کوزه را از پیش برداشت و گفت اگر کاسهٔ دیگر خوری دعوی نبوت
کنی دیگر روز لشکر بر وجمع آمدند اعرابی از آن گستاخی بترسید و بگریخت مهدی او را بخواند اعرابی حاضر آمد او را
دید بر تخت نشسته بود و دیگران زیر او ایستاده گفت السلام علیک یا الله گفت من خدا نیستم گفت رسول الله گفت
من پیغمبر نیستم گفت خدا نیستی و پیغمبر نیستی چرا بر تخت نشسته فرود آئی و در میان دیگران بنشین مهدی بخندید و او را
صله داد و القصه مهدی بحج شتافت بزرگان مکه گفتند هر که از خلفای بنی امیه و بنی عباس بحج آمدی کعبه را جامه پوشیدی
اکنون از بسیاری انواب دیوارها گران بار است مهدی بفرمود تا آن جامه ها را بفقرا و مساکین دادند
و دویست جامه ز ربفت در خانه بپوشیدند و بمشک و عنبر و گلاب دیوارها به بندند پس دو حج بگذارد و بمدینه
رفت و سه صد هزار درم و دویست هزار دینار بخشید و به بغداد شتافت و در یک صد و شصت و پنج هجری
مهدی دختر برادر خود زبیده خاتون بنت جعفر بن منصور دوانقی را بعقد پسر خود هارون رشید کشید و او را بعزاء
روم فرستاد هارون بروم شتافت و اسیر بسیار گرفت تا باز گشت و در یک صد و شصت و هفت هجری
مهدی دیگر بار بحج رفت و زمین بسیار داخل مسجد حرام ساخت و بعد از و پسرش الهادی بالله موسی
بخلافت نشست و او بغاوت قلب و خشونت طبع و شرارت نفس و شجاعت و سخاوت و انصاف داشت
روزی در باغ بر خر سوار شده بود سر میکردی یکی از خوارج را حاضر ساختند خارجی چون برابر او رسید

شمشیر کی بگرفت و روی باو نهاد و معدودی چند که با هادی بودند بگریختند هادی از مرکب فرود آمد چون خصم نزدیک رسید
آواز برکشید که گردنش بزن خارجی بگمان آنکه از عقب کسی دیده باز پس بگریست هادی خود را باو رسانید و شمشیر از دستش
بگرفت او را بگشت و ازان پس بحمار سوار نشد و سلاح از خود دور نساخت هر همه بن اعین گوید روزے
هادی مرا نزد یک محلسرای در خلوت بخواند و گفت می بینی که این سگ ملحد یعنی یحیی برمکی با من چه نوع
معاش میکند و میخواهد که هارون را بخلافت نشاند هم اکنون بهرو سر رشید را نزد من آر پس بزندان شو و آل
ابی طالب را که آنجا اند بقتل رسان پس بکوفه رو و دیگر کس را از عباسیان یا بی با تا بعان بکش و آتش در کوفه زن
گفتم یا امیر المومنین این کارے عظیم است گفت از انچه گفتم چاره نیست اکنون در ین مقام باش و فلان وقت
برو و خود بسرای عورات رفت و در همان شب بمرد و در همان شب هارون رشید بخلافت مقرر گشت و جعفر بن
هادی که پدرش او را بخلد عهد ساخته بود مخلوع و مامون متولد شد و یکشب خلیفه بمرد و خلیفه جانشین گشت
و خلیفه مخلوع و خلیفه متولد شد بالجمله بعد از هادی برادرش الرشید بامید هارون بن مهدی در عمر بست و
دو سالگی در سنه یکصد و هفتاد و هجری بخلافت بنشست و وزارت به یحیی برمکی داد و اول خلیفه الیست که در میدان
گوی بازی کرد و اول خلیفه الیست که شطرنج باخت و اول کسی است در اسلام که خربزه است انگند و او را بصحبت علما
و فضلا و شعرا شهرہی تمام بود و بغایت متواضع بود و یکی او را گفت با چنین تواضع مهابت خلافت نماند گفت منا بتی که بتواضع زایل
شود مرا باید روزے جوانی را که وزیری کرده بود بفرمود تا دستش ببرند مادر جوان اضطراب کرد و گفت دستے را که خدای
بداده قطع مکن گفت بفرمان خدا میکنم زن گفت قوت از صناعت دست است دست هارون گفت که اگر دست او را نه برم از
گناه گاران باشم پیر زن گفت ای خلیفه ترا گناه بسیار است این را نیز از انها انکار و دست ازین بیچاره باز دار هارون بخندید
و پسر را بوی بخشید بالجمله در سنه یکصد و هفتاد و پنج هجری محمد امین بن هارون رشید از زبیده خاتون بعد از هفت ماه و بست روز
از تولد مامون بوجود آمد و در یکصد و هفتاد و پنج هجری هارون محمد امین را ولیعهد ساخت و در یکصد و هشتاد و دو هجری مامون را
ولیعهد ساخت و امین را و ران تقدیم نمود که مادرش زبیده بود و مادر مامون کنیزک بود و لیکن مامون بعلم و فضل انصاف
داشت و امین را ازان بهره نبود هارون امر کرد تا سجلے بنویسند و گواهی اکابر و علما و وجوه بنی هاشم و بنی عباس
و سائر امرا بر آن ثبت کردند که از شرقی حلوان که عبارت است از کرمان و نهاوند و قم و کاشان و ماوراء النهر و ترکستان و
ری و قومس و طبرستان و جرجان و خراسان و کابل و زابل مامون را باشد و بغداد و دواسط و بصره و کوفه و شام و موصل
و جزیره و حجاز و مصر و افریقیه تا اقصی مغرب امین را و امین به بغداد نشیند و مامون قزوین تختگاه سازد و اگر یکے پیش از دیگری
وفات یابد آن مملکت نیز دیگر را باشد و پسر سوے که تا یم نام داشت بعضی از ولایات جزیره که بروم متصل بود با و دادند و او را
مؤتمن لقب نهاد و بسیج شتافت و بمدینه رفت و سه مرتبه اهالی آن دیار را بعطاء و اهالی مدینه آن سال را عام الاعطیة الثلثة
خواندند گویند که هارون رشید امین و مامون را در خانه کعبه سوگند داد که باهم مخالفت نکنند و یکی را امر کرد که تا آن سجل را که
نوشته بودند از خانه کعبه بیاورند در وقت آویختن آنکاغذ از دست دارنده بیفتاد و حلق آن را بفال بد گرفتند بالجمله

پس چون سفاح از قتل و غارت مروانیان فراغت یافت برادر ابوجعفر را و یک صد و سی و چهار و لبهدیسان تخت
و بعد از سفاح برادرش ابو المنصور بالله ابوجعفر عبد الله بن محمد بن علی بن عبد الله بن عباس معروف
بمنصور دوانقی بخلافت رسید او را بظلم و بخل نسبت کردندی و از ان او را دوانقی گفتندی که از هر کس دو دانگ
بگرفت و در حفر خندق کوفه صرف کرد و دوانق سدس درهم است و قیراط نصف آن باشد و اسپ چوکی بنوبت
بر در قصر مهیا داشتن او هم نهاده چه وقتی جماعتی قصد قتل او کرده منصور پیاده از قصر بیرون آمد و چون اسپ حاضر
نبود برداشته سوار شد و پس ازان اسپ تیار بر در مهیا داشتندی و شهر بغداد از ابنیه اوست چنانچه گذشت منصور
در آخر عمر روزی بر بام قصر بود فراشی پیر را دید که جوالی و اطراف قصر را آب میزد او را بخواند و گفت چرا
سلاطین کوتاه عمر باشند و شما عمرهای دراز یابید گفت ازان که ایشان روزی خود را بیکبار می خورند
و ما بتدریج بکار میبریم منصور بخندید و او را صد درم بخشید و بعد از هفته کودکی را دید که بآن کار اشتغال داشت
گفت تو کیستی گفت پسر آن پیرم و او در گذشت منصور گفت پدرت راست گفته بود و بسی نگذشت که منصور
در یک صد و پنجاه و پنج هجری در حدود کوفه در گذشت و او را سر برهنه و روی کشاده دفن کردند زیرا که احرام
حج بسته بود و بعد از و پسرش ابو المهدی بالله بخلافت نشست و زندانیان را رنجات داد و او ملکی
کریم بود و نقلست که مهدی در شکار از لشکر جدا ماند
حاضر آورد مهدی چون کاسه را بخورد گفت من
و چون کاسه سوم بخورد گفت من خلیفه ام اعرابی کوزه را
کنی دیگر روز لشکر بر و جمع آمدند اعرابی ازان گستاخی تبر
دید بر تخت نشسته بود و دیگران زیر او ایستاده گفت السلام ع
من پیغمبرم گفت خدا نیستی و پیغمبر نیستی چرا بر تخت نشسته فرود آ
صله داد القصه مهدی بحج شتافت بزرگان مکه گفتند هر که از خلفا
اکنون از بسیاری انواب دیوارها گران بار است مه
و دو لیست جامه زربفت در خانه بپوشیدند و بمشک
رفت و سه صد هزار درم و دو لیست هزار دینار بخ
مهدی دختر برادر خود زبیده خاتون بنت جعفر بن منصور را
روم فرستاد هارون بروم شتافت و اسیر بسیار گرفت
مهدی دیگر بار بحج رفت و زمین بسیار داخل مسجد حرام ساخت و بعد از و پسرش الهادی بالله بخلافت نشست و او بغاوت قلب و خشونت طبع و شرارت نفس و شجاعت و سخاوت انصاف داشته
روزی در باغ بر خر سوار شده بود سر سیکر دیگی از خوارج را حاضر ساختند خارجی چون برابر او رسید

شمشیر یکی بگرفت و روی باو بنهاد و معدودی چند که با هادی بودند بگریختند هادی از مرکب فرود آمد چون خصم نزدیک رسید
آواز برکشید که گردنش بزن خارجی بگمان آنکه از عقب کمین گاه بوده باز پس بگریست هادی خود را باو رسانید و شمشیر از دستش
بگرفت او را بگشت و ازان پس بجمار سوار نشد و سلاح از خود دور نساخت هرمه بن اعین گوید روزی
هادی مرا نزدیک محلسرای در خلوت بخواند و گفت می بینی که این سگ ملحد یعنی یحیی برمکی با من چه نوع
معاش میکند و میخواهد که هارون را بخلافت نشاند هم اکنون بروم سر رشید را نزد من آرید پس بزندان شوم و آل
ابی طالب را که آنجا اند بقتل رسان پس بکوفه روم و هر کس را از خیاسیبان یا بی با تا بعان بکشم و آتش در کوفه زنم
گفتم یا امیر المومنین این کاری عظیم است گفت از انچه گفتم چاره نیست اکنون در بن مقام باش و فلان وقت
بروم و خود بسرای عورات رفت و در همان شب بمرو در همان شب هارون رشید بخلافت مقرر گشت و جعفر بن
هادی که پدرش او را بخلد عهد ساخته بود مخلوع و مامون متولد شد و یکشب خلیفه بمرد و خلیفه جانشین گشت
و خلیفه مخلوع و خلیفه متولد شد با لجمله بعد از هادی برادرش الرشید با بن هارون بن مهدی در عمر بست و
[illegible] یحیی برمکی را و او را اول خلیفه الیست که در میدان
[illegible] در اسلام که خر بر اسب انگند و او را بصحبت علما
[illegible] اضع مهابت خلافت نماند گفت منابی که تو اضع زایل
[illegible] ند او در جوان اضطراب کرد و گفت دستی را که خدای
[illegible] ست او دست هارون گفت که اگر دست او را نه برم از
[illegible] انها انکار و دست ازین بیچاره باز دار هارون بخندید
[illegible] شید از زبیده خاتون بعد از هفت ماه و بست روز
[illegible] لیعهد ساخت و در یکصد و هشتاد و دو هجری مامون را
[illegible] مون کنیزک بود و لیکن مامون بعلم و فضل انصاف
[illegible] اکابر و علما و وجوه بنی هاشم و بنی عباس
[illegible] ن و نهادند و قم و کاشان و ماوراء النهر و ترکستان و
[illegible] سی و طبرستان و جرجان و خراسان و کابل و زابل مامون را باشد و بغداد و واسط و بصره و کوفه و شام و موصل
[illegible] یره و حجاز و مصر و افریقه تا اقصی مغرب امین را و امین به بغداد نشیند و مامون قزوین تختگاه سازد و اگر یکی پیش از دیگری
[illegible] یابد آن مملکت نیز دیگر را باشد و پسر سوی که تا یم نام داشت بعضی از ولایات جزیره که بروم متصل بود با و دادند و او را
[illegible] ون لقب نهادند و بسیج شتافت و بمدینه رفت و سه مرتبه اهالی آن دیار را عطا و اهالی مدینه آن سال را عام الاعطیة الثلثة
[illegible] خواندند گویند که هارون رشید امین و مامون را در خانه کعبه سوگند داد که با هم مخالفت نکنند و یکی را امر کرد که تا آن سجل را که
[illegible] نوشته بودند از خانه کعبه بیاورند در وقت آویختن آنکاغذ از دست دارنده بیفتاد و حلق آن را بفال بد گرفتند بالجمله

چون هارون در سنه یکصد و هشتاد و هفت هجری که از زیارت مکه و مدینه پرداخت بعفور نایب عطرز و جهٔ نیصر را
که فرمان فرمای روم بود بگوشه نشاند و خود بسلطنت نشست و انچه هر سال عطر بهارون میفرستاد و باز گرفت هارون
بمدینه هرقل رسید و قتل و غارت کرد بعفور چراغ به پذیرفت و عهد کرد که بغی نورزد و چون هارون برگشت باغی شد
و لشکر بدیار اسلام کشید و بسیاری از مسلمانان را اسیر کرد هارون در یکصد و هشتاد و نه هجری دیگر بار روی
بروم نهاد بعفور اسیران بگذاشت هارون باز گشت و در یکصد و نود و هجری دیگر بار بان دیار شتافت و با یکصد
و سی هفت هزار سوار رسوای آنانکه بر رعیت و خواهش بغز آمده بود بمدینهٔ هرقل رسید و قهراً قهراً آن شهر بگشود
و سپاه بقدس فرستاد تا شانزده هزار اسیر از آنجا بیاوردند و اسقف در میان ایشان بود بعفور مالی وافر باز داد
بخدمت فرستاد و عهد کرد که دیگر هرقل آباد نسازد و هر سال سه صد هزار دینار بخزانه رساند هارون قبول نمود
و باز گشت و دیگر بروم لشکر بکشید و در یکصد و نود و سه هجری بطوس در گذشت محمد امین بن هارون در بغداد
بحکومت نشست مامون بن هارون رشید در مرو بحکومت قرار گرفت گویند که محمد امین در ابتداء بغلامان عشق
عظیم داشت مادر شش نبیده لباس مردان در زنان پوشانید تا رفته رفته با ایشان مایل گشت القصه امین روزی
چند با مامون بصلح گذرانید و با لآخر مخالف گشت و بر دست طاهر ذوالیمنین که امرای مامون بود در محرم سنه
نود و هشت هجری بود بقتل رسید ابوالعباس عبد الله المامون استقلال یافت و او ملکی عادل و عالم و فاضل
بوده و قرآن حفظ داشته و گفته اند که پیش از و جز عثمان رضی و علی کسی از خلفا حافظ قرآن نبوده گویند که یکی نزد مامون آمد
و گفت از عرب ام گفت عجب نباشد گفت خواهم که بحج روم گفت راه گشاده است گفت چیزی ندارم گفت حج از تو
ساقط شد اعرابی گفت من آمده ام که از تو چیزی بگیرم نه آنکه فتوی خواهم مامون بخندید و او را عطای جزیل داد گویند
مامون در خرد سالی پیش پدر شوخی کردی روزی هارون او را گفت یا ابن الزانیه مامون این آیه بر خواند الزانی
لا ینکحها الا زان او مشرک یعنی زانی نکاح کرده نمی شود مگر بزانیه یا مشرکه روزی یکی را پیش هارون آوردند که دعوی
نبوت میکرد هارون بفرمود تا او را بازیانه زنند مدعی زاری آغاز کرد مامون آن آیه بر خواند و عجز کما صبر داود
اولوالعزم من الرسل یعنی صبر کن چنانچه کردند اولوالعزم از رسولان هارون از لطف طبع او تعجب نمود گویند که در
خلافت مامون یکی دعوی نبوت بکرد او را نزد مامون آوردند مامون او را گفت تو کیستی گفت پیغمبرم در روح موسی در من
حلول کرده مامون گفت موسی اعصای خود انداخت تا مار شدی تو نیز چنان کن گفت عصای موسی انگاه مار
می شدی که فرعون انا ربکم الاعلی گفتی تو آن گوئی تا هر معجزه که خواهی نمایم مامون گفت خواهم که همین لحظه
از زمین بیرون آری گفت سه روز تو مرا مهلت ده گفت هم اکنون خواهم گفت که ایزد تعالی بکمال قدرت
خود در سه ماه آنرا بیرون می آرد تو مرا مهلت سه روز نمیدهی مامون بخندید و او را توبه داد و از ندمای ساخت
بالجمله در عهد خلافت او در هر گوشه علویان خروج کردند و مملکت پر آشوب گشت فضل بن سهل وزیر او بمامون
گفت تدبیر آنست که یکی از جملهٔ سادات را ولیعهد کنی مامون به پسندید و در سنه دویست هجری امام علی موسی رضا را از مدینه

بخراسان طلب داشت پس صغیر و کبیر اولاد عباس را بمرو خواند ایشان سی و سه هزار کس جمع آمدند باتفاق امام را
ولیعهد کرد و امر فرمود که رایات و لباس سیاه که شعار عباسیان بود برایات و ثبات سپید بدل کردند فتنه و فساد
برطرف شد و آخر الامر انجناب را در انگور زهر داد و مامون قولی بخلق قرآن ظاهر کرد یعنی قرآن مخلوق است گویند
که مامون روزی نزد زبیده خاتون رفت و او را دل تنگ یافت گفت ای مادر بگو بر فرزند عزیز خویش محمد امین دل تنگ
هستی که او را بکشتند گفت نه ولیکن از کرده خود پشیمانم گفت چه کرده گفت اگر گویم دل تنگ شوی مامون گفت بگوئی زبیده
روزی باپدرت شطرنج می باختم پدرت بر دم اگفت عریان شو و گرد قصر طواف کن و دران باب الحاج نمودنا چار
چنان کردم پس دیگر بار با او شطرنج باختم و به بردم گفتم بمطبخ رو و با جاریه خرزاق نام که آنجا است جماع کن و خرزاق
کنیز کے قبیح منظر بود پدرت هر چند زاری کرد سود نداشت و چندان الحاح کردم که ناچار با او گرد آمد و تو بوجود آمدی
و رسید من و پسران من انچه رسید مامون گفت لعنت بر الحاح کند اگر الحاح نکردمی این حدیث آگاه نگشتمی بالجمله زبیده در آخر
جمادی الثانی در سنه وصد و دو هجری در گذشت و او ملکه عادله و عاقله بود هارون را بخیرات و دلالت کردی و در راه ها
و بادیه با بر کها ساخت و از بغداد تا مکه بمغطه دیوارے کشید تا نابینا ان دست بران نهاده بمکه رفتندے و بر منبر حاجت شدے
بالجمله مامون متوجه بلاد روم گشت و چهارده قلعه ازان دیار بگشود و مراجعت نمود و در قبه در گذشت گویند وقتی مامون
بخواب دید که مردے سرخ روی با جامهٔ زربفت بر کرسی نشسته بود پیش رفت و سلام کرد نامش پرسید گفت منم
ارسطاطالیس گفت رخصت دهی که از تو سوالے کنم گفت به پرس گفت خوب چیست گفت انچه نزد عقل
خوب بود گفت دیگر چیست گفت انچه نزد شرع خوب بود گفت دیگر چیست گفت انچه در عرف خوب بود گفت
دیگر چیست گفت دیگر هیچ خوب نباشد مامون بیدار شد و معتقد او گشت و بعلم حکمت رغبت نمود در سولی
نزد ملک روم فرستاد و کتب یونان بدست آورد و علماء را فرمان داد تا آن را بعربی ترجمه کردند و آن علم را رواج
دادند و بعد از مامون برادرش المعتصم بالله بن هارون بخلافت نشست و او عادل و شجاع و
بقوت بازو اشتهار داشته و امی بود و از ان هارون اورا در شمار پسران نه آورده و عجب تر آنکه بخلافت رسید
و در اولاد او بماند گویند صد و سی هزار اسپ در طویلهٔ او جو خوردندے چون شهر عموریه نا نهاد امر کرد تا توبره های
اسپان را پر از خاک کرده در موضعے ریختند پلی بلند پدید آمد معتصم بر آن کوشکے ساخت روزی معتصم مگس را
در پیش خود گردون زدن فرمود مجرم گفت اے امیر بحق خدا و رسول مرا یک شربت آب ده معتصم فرمود
تا او را آب دادند مرد آب بخورد گفت ای امیر المؤمنین باین شربت مهمان تو بودم اکنون اگر مهمان
کشتن واجب بود بفرما تا مرا بکشند معتصم گفت حق مهمان بزرگ بود او را اطلاق فرمود و در
سال دو صد و بیست و سه هجری قیصر روم ملیطه را غارت کرد و بسیارے از مسلمانان اسیر ساخت
معتصم با دویست هزار سوار که از ان جمله صد و سی هزار که همه اسپان ابلق داشتند متوجه روم شد
و با قیصر مصاف داد و ظفر یافت و عموریه را محاصره کرد و بگرفت و متوجه قسطنطنیه شد

قیصر هر که را از مسلمانان گرفته بود فداداد و معتصم بدیار خویش بازگشت و در دو صد و بست و هفت هجری بسامره
در گذشت و او را خلیفه متمن خوانند زیرا که هشتم خلیفه است از بنی عباس و هشتم اولاد عباس است و هو معتصم بن رشید
بن مهدی بن منصور دوانقی بن محمد بن علی بن عبد الله بن عباس و در مدت سلطنت هشت شهر فتح کرد و هشت تن از ملوک
زادگان عجم در خدمت او بمیرند و هشت پسر و دختر داشت و هشت هزار غلام و هشت هزار کنیزک و هشت صد شتر بانها و هشت سال خلافت
کرد و پنجاه و هشت سال عمر یافت و هشت هزار دینار و هشت هزار درم میراث ماند و این از عجایب اتفاقات است و بعد از و پسرش
الواثق بالله بخلافت نشست بجود و اخلاق ستوده موصوف بود و با علما بسر بردی و در تعظیم علویان
کوشیدی و قتی زنی نزد او آمد و گفت من پیغمبرم واثق گفت رسول صلی الله علیه وسلم فرموده لا نبی بعدی گفت
آری لیکن نفرموده لا نبیة بعدی واثق بخندید و او را توبه داد و خورسند ساخت گویند واثق در قول بخلق قرآن
مبالغه نمودی بعضی او را شیعه و گروهی مغربی گفتندی و در سنه و صد و هشت هجری واثق خواست که بر حقیقت
سد یاجوج و ماجوج اطلاع یابد پس سلام ترجمان را با پنجاه نفر بمشرق فرستاد راقم حروف این واقعه را در ضمن اقلیم هفتم در احوال
سد یاجوج و ماجوج مرقوم ساخت گویند واثق بطعام خوردن شهری عظیم داشته لاجرم در جوانی باستسقا مبتلا شده
بطلیبه تنور گرم کرد و اخگر ها را بیرون آورده واثق را آنجا نشانیدند از حمت زایل شد چون دیگر بار آن مرض عارض شد
واثق بفرمود تا تنور را پیشتر تافتند پس بدستور در آن نشست و از غایت حرارت طاقت نیاورد و بیرون نه آمد
و در گذشت و در سنه و صد و سی و سه هجری بعد از و برادرش المتوکل علی الله بن معتصم بالله بخلافت نشست
و او زشت ترین خلفای بنی عباس بود و با اولاد علی ع عداوت ورزیدی و در سال اول از جلوس او در دمشق زلزله
افتاد و تا سه ساعت بماند خلق کثیر هلاک شدند و همچنین در خلافت او اکثر زلزله در شهر های وی واوی و مردم بسیار
تلف شدندی و در و صد و سی و نه هجری مسلمانان بحوالی قسطنطنیه رفتند و هزار هزار قریه از مضافات آنولایت غارت
کردند و در این سال متوکل امر کرد که اهل جزیه زنار خود را شتر سوار نشوند و در این سال آب دجله زرد شد و بعد سه روز سرخ گشت پس بحالت
اصلی باز آمد متوکل پیوسته بهزل میگذرانیدی و بسیار بودی که با ندمای خویش ظرافت ها کیک کرده و شیرینی قلاوه بمجلس میرداد
و گاه ماهی در آستین یکی افکندی و چون او را بگزیدی به تریاق علاج کردی و موافق این قضایا انچه راقم حروف
دیده آنست که عبد الله خان ابن علی محمد خان روهیله با بازی کران مار و کژدم میلی تمام داشت و از آنیان
افسون مار و کژدم ها آموخت و بسا بودی که در مجلس خویش ماران را سر دادی و بدشت گرفتی
و بگردن آویختی و ندیمان او را از ان منع کردندی و او نشنیدی و ندیمی را که مار گزیدی او از افسون نیز هر
را دفع کردی ناگاه روزی او را مار گزید و بمرد و هر چند با فسون و افسانه پرداختند هیچ حاصل نشد
بالجمله در شبی که متوکل را بکشتند و بعد از و پسرش المنتصر بالله بن متوکل بخلافت نشست او صبور و عاقل و کثیر الخیر بود و دوستی
با اهل بیت رسول میداشت و شش سال خلافت کرد و در گذشت و گویند که با شاره ترک او را بزهر هلاک کردند و بعد از و
المستعین بالله بن معتصم با شاره امرای ترک بخلافت نشست و او بعلم و فضل معروف بوده و در اخبار انساب مهارت

داشته خلافتش رونق نیافت ترکان المعتز بالله بن متوکل را که محبوس بود بخلافت نشاندند و او اول خلیفه
که بر زین مذهب سوار شد با جمله ترکان از و مرسوم طلبد اشتند و شورشی عظیم نمودند و او را بگرفتند و در آفتاب گرم بر پا داشتند
تا خود را از خلافت خلع کرد و بعد از و المهتدی بن واثق بن معتصم خلافت یافت و زاهد و عابد بوده او و در بنی عباس
چون عمر عبد العزیز در بنی امیه و او آوانی و ظروف زرین و سیمین را بگداخت و سکه زد و صورتها که بر بساط بود محو کرد و بساط را
گه در زنجیر بوده بکشت و امر کرد که زیاده از صد درم خرج مطبخ نکنند و پیشتر ده هزار درم هر روزه در مطبخ خلیفه صرف شدی
و در دو صد و پنجاه و شش ترکان بگرفتند و بقتل رسانیدند گویند که در خوابگاه او صندوقی مقفل یافتند گمان برده که گنج است
چون بکشادند غلی با جامه پشمین دیدند و از خادمش پرسیدند او گفت او آخرهای شب بیدار شدی و این جامه پوشیدی و
غسل بر کردن نهادی و تا صبح نماز گذاردی و بعد از و المعتمد بالله بن متوکل بخلافت نشست و بسامره بسر میبرد و با ارباب
موسیقی مجالست میکرد و بعد او دولت عباسیان دیگر بار رونق گرفت و ترکان بر گاه خواستندی خلیفه را بکشتندی و دیگرے
بجای او نصب کردندی مغلوب شدند در دو صد و شصت و یک هجری معتمد پسر خود جعفر را ولیعهد ساخت و افریقیه و مصر
و شام و جزیره موصل و ارمنیه و آذربایجان و حلوان او را داد و برادر خود ابو احمد موفق را بولایت عهد مقرر نمود و بغداد و
کوفه سواد و طرق و مکه و مدینه اهواز و فارس و عراق عجم و خراسان و جرجان و طبرستان و کرمان با و تفویض نمود و یعقوب
لیث که در عهد او بر بعضی دیار استیلا یافته بود برادر معتمد موفق او را بهمت داد و بعد از معتمد برادر زاده اش المعتضد بالله
بن موفق الملقب بسفاح ثانی بخلافت نشست او امیرے ضابطه و شجاع و سفاک و بخل مفرط داشت و بگناه یکے
خلقے را بکشتی و در بنیاد عمارت حریص بوده و علویان را محترم میداشت و سبب آن بود پیش از آنکه بخلافت رسد
بخواب دید که مردے بکنار دجله نشسته هرگاه دست دراز کردے آب تمام دجله بدستش آمدی و چون باز کردے
بجای خود رفتے معتضد را گفت مرا می شناسی گفت نه گفت منم علی بن ابی طالب چون خلافت بتو رسد باید که با
فرزندان من نکوئی کنی و بعد از و المکتفی بالله بن معتضد بخلافت نشست و بعد از و برادرش المقتدر بالله
بن معتضد در عمر چهارده سالگی بخلافت نشست و او بجود و کرم موصوف بوده و بعضے از مورخان حادثات
خلافت او را در هزار ورق نوشته اند و بعد از و برادرش القاهر بالله بخلافت نشست و در عهد او دو مزدوری
ظاهر شد زن گفت روح فاطمه زهرا در من حلول کرده و یکے از مردان خود را علی و دیگرے را جبرئیل بنخواند
قاهر ایشان را بتازیانه بنواخت تا توبه کردند با جمله ترکان مخالفت قاهر آغاز نهادند و او را بگرفتند و میل بکشیدند
و او زندگانی دراز یافت مانند سایر کوران جامع مسجد ببغداد گدائی میکرد و اعتر و ایا اولی الابصار
و بعد از خلع او برادر زاده اش الراضی بالله و بعد از و برادرش المتقی بالله و پس از و این عمش
المستکفی بالله از پی یکدیگر بخلافت نشستند و در عهد مستکفی معز الدوله دیلمی از اضطراب و انقلاب مملکت
بغداد آگاه شد و روی بدانصوب نهاد و استیلا یافت مستکفی او را بنواخت و برادرش را عماد الدوله و رکن الدوله و او را معز الدوله
لقب نهاد و بالآخر معز الدوله از و برنجید و او را بگرفت و در سنه سه صد و سی و پنج هجری او را میل کشید و بعد از و المطیع بالله

بفرمان معز الدوله بخلافت نشست معز الدوله خواست که ابو الحسن محمد علوی را بخلافت بنشاند چه خلافت حق علویانست وزیرش گفت
آن را که خلافت دهی اطاعتش کنی با مخالفت گفت مطاوعت وزیر گفت اگر گوید دست از حکومت باز دار
چکنی معز الدوله گفت اگر نفس با من مسامحت کند بفرموده عمل کنم و اگر عصیان ورزم بدو نرخ روم وزیر گفت
پس چرا نام خلافت بر شخصی باز بگذاری که با سمی قانع باشد معز الدوله بپذیرفت و از ان عزیمت در گذشت
القصه بعد از بیماری مطیع پسرش **الطائع باللہ** بفرمان پدر بخلافت نشست و بعد دو ماه پدرش در گذشت
و در عهد او ترکان باعز الدوله دیلمی محاربات کردند و عضد الدوله به بغداد رفت و استیلا یافت و طائع
خلیفه بود تا آنکه بهاء الدوله بن عضد الدوله بسلطنت رسید و طائع را خلع کرد و آنچه داشت بستد و در سنه
وهشتاد و یک هجری **القائم باللہ** در من مقتدر بفرمان بهاء الدوله بخلافت نشست و بر طبق خوابیکه علی را دیده
در تعظیم علویان میکوشید و احسن وجوه بجا میاورد یکی آن است که طائع مخلوع را انیس و جلیس خود ساخت و بعد او
چندی در خراسان بدستور خطبه بنام او و طائع میخواندند چون سلطان محمود غزنوی در خراسان استیلا یافت خطبه
بنام قادر کرد و قادر هشتاد و شش سال عمر یافت و یکسال و چند ماه خلافت کرد و بعد از و پسرش **القایم باللہ** بخلافت
نشست و در عهد او دولت و بالمله منقرض گشت و بسا سیری که مقدم اتراک بود خروج کرد و بر بغداد استیلا یافت
و خطبه بنام مستنصر باللہ علوی عبیدی صاحب مصر خواند قایم به ابو الحارث پناه برد و نامه بطغرلبیگ سلجوقی
نوشت و او را تبلغ و طمع بسا سیری تحریص نمود طغرلبیگ بیامد و بسا سیری را متاصل ساخت و دیگر بار قایم را به بغداد
خواند و بخلافت نشاند و بعد از و پسرش **المقتدی باللہ** بخلافت نشست و او بزید و ورع اتصاف داشت
بعهد خویش کبوتر خانه منهدم ساخت و امر کرد که ملاحان زنان و مردان را در یک کشتی ننشانند و در چهار صد و هشتاد
هجری مقتدی دختر سلطان ملک شاه سلجوقی بخواست او را از دختر سلطان پسری بوجود آمد موسوم بابو الفضل جعفر
و در چهار صد و هشتاد و پنج هجری سلطان ملک شاه به بغداد آمد و بمقتدی پیغام داد که پسر خود مستظهر را که ولیعهد
کرده خلع کن و ولایت عهد به ابو الفضل جعفر ده و بغداد با و باز گذار و به بصره رو و اقامت گزین مقتدی طوعاً
و کرهاً قبول کرد و ده روز را مهلت خواست سلطان اجازت داد و مقتدی در ان ایام روزه گرفتی و هنگام
افطار بر خاکستر نشستی و سلطان را دعای بد کردی و هنوز آن مدت بسر نه آمده بود که سلطان در گذشت
و مقتدی به بغداد ماند و بعد از و پسرش **المستظهر باللہ** بخلافت نشست و او با خلاق حمیده و اوصاف
داشت و خط خوب نوشتی و شعر نیک گفتی بعهد او ستارگان سوای زحل در برج حوت جمع آمدند ابن عیسی منجم
گفت اگر زحل با ایشان بودی طوفان چون طوفان نوح اتفاق افتادی اکنون باید که در قطری
از اقطار عالم سیلی عظیم آمد پس چنان شد که گفته بود چه در بیست هزار کس از قافلهٔ حاج در ممر سیل فرود
آمده بودند و سیل باید و همه را به برد و او در پانصد و دوازده در گذشت و بعد از و پسرش **المسترشد باللہ**
بخلافت نشست و از سلاجقه حساب بے گرفت و در پانصد و بست و نه هجری طایفه از سلطان مسعود سلجوقی

مسعود را و مسعود سلجوقی

باو مصاف داد و ظفر یافت لشکریان مسترشد گریختند مسترشد بخانهٔ خود ایستاده بود بدستی مصحف و بدستی شمشیر داشت و جمعی از کتاب
باو زیرش علی بن طراز با و ماندند بود مسعود ازو قرار او عجب نمود و جمعی بفرستاد تا او را بگرفتند مسعود سلجوقی بهمدان رفت
و بروایتی در غیبت فدائیان ملاحده مسترشد را بکشتند و بعد از و پسرش الراشد باللہ در بغداد بخلافت نشست
و با لشکر سلطان مسعود سلجوقی رزم کرد و ظفر یافت داؤد بن محمد بن ملکشاه از آذربایجان و اتابک عماد الدین زنگی صاحب
موصل براشد پیوستند و راشد نام مسعود را از خطبه برافگند و نام داؤد را ولیعهد نام خویش ساخت مسعود به بغداد آمده بمجاهره
پرداخت اتابک بموصل گریخت و داؤد و راشد بمراغه شتافتند سلجوقی بر بغداد مستولی شد و راشد باصفهان شتافت
و دران دیار بر دست فدای ملاحده بقتل رسید و کان ذلک فی پانصد و سی و یک هجری و بعد از و المقتضی لامر اللہ
بن مستظهر باشارهٔ مسعود سلجوقی بخلافت نشست مسعود باو پیغام داد که ما نیتاج تو اتباع تو چندست که موازی آن معین کنم
گفت هر روز چهل استراب کند بدار الخلافت می کشید دیگر چیزها برین قیاس باید کرد مسعود سلجوقی گفت مردی عظیم القدر را
بخلافت نشانیدم خدا شر او را دفع کند و گفته اند که از هنگام ظهور و بالمه را تا آن زمان هیچ خلیفه باستقلال او حکومت
نکرد و تا مسعود سلجوقی زنده بود خلافتش رواج نیافت و بعد از و مستقل گشت و سلجوقیان را در بغداد راه نداد و بعد از و
پسرش المستنجد باللہ بن المقتفی بخلافت نشست و بعد از و پسرش المستقی بنور اللہ و پس از و پسرش
الناصر لدین اللہ بخلافت نشست و در سنهٔ ششصد و چهارده هجری سلطان محمد خوارزم شاه باسید
علاؤ الملک ترمذی بیعت کرد و لشکر به بغداد کشید ناصر شیخ شهاب الدین سهروردی را برسالت نزد خوارزم شاه
فرستاد تا باز کرد و شیخ در صدد و همدان بسلطان رسید و بعد از محنت بسیار اجازت ملاقات یافت و چون سلام کرد
سلطان جواب نداد و بجلوس نیز اشاره نکرد شیخ خطبه برخواند و ناصر را بستود خوارزم شاه گفت ناصر چنان نیست
که تو گفتی چون ببغداد رسم آن را خلافت دهم که چنین باشد پس شیخ باز گفت و خوارزم شاه بقصد جلوان رسید برنی
سخت بارید و اکثر دواب سپاه سلطان تلف شد خوارزم شاه ناچار از عزیمت بغداد درگذشت و ناصر باشارهٔ نصیر الدین
طوسی جهت استقبال خوارزم شاه چنگیز خان را طلبیده شت در ظاهر خوارزم شاه را و در معنی خاندان خود و تمامی مسلمان را
ببادنیستی و فنا داد و گویند که چون ناصر خلیفه خواست که نامه بمجمو د بلواح وزیر چنگیز خان نبویسد تا او را برزم خوارزم شاه
تحریص دهد گفتند فرستاده را باید که تا چار ماه در ملک خوارزم شاه برود اگر نامه بدست کسی از خوارزم شاهیان افتد چگونه
باشد پس از سر مردی موی تراشیدند و به استره انچه خواستند بر آن نقش کردند و داروی بران مالیدند و چون موی
برآمد نزد چنگیز خان فرستاد و چون آنجا رسید سر او را تراشیدند آن نقوش نمایان گشت تا مدعا دریافتند بالجمله ناصر در
شش صد و بست و دو هجری در گذشت و بعد از و پسرش الظاهر باللہ و پس از و پسرش المستنصر باللہ بن طاهر
بخلافت نشست و او بحود و انصاف داشت و روزی با یکی از ندمای عرض خزانه می دید و بسر حوضی رسید که پر از دنانیر بود
مستنصر گفت ای چندان مهلت یابم که این را به بخشم ندیم بخندید مستنصر سبب این باز پرسید گفت تو بتی باجد تو الناصر لدین اللہ
بر سر این حوض رسیدم مقداری تهی بود گفت آیا چندان زندگانی یابم که انچه خالی مانده است پر کنم بالجمله بعهد مستنصر خراج عراق

بفرمان او کتای قاآن بن چنگیزخان قصد بغداد کرد و منهزم بازگشت و مستعصم در شش صد و چهل هجری درگذشت
و بعد از و پسرش المستعصم بالله بخلافت نشست و او آخرین خلیفهٔ خلفای بنی عباس است و او به تجرد و تکسر
معروف بوده و از ملوک جهان کس را در مجلس او بار نبودی بر آستان ایوان او سنگی چون حجرالاسود انداخته بودند
و یک اطلس سیاه بر هیئت آستین از مخرجه فروگذاشته هر که بدرگاه آمدی آستین را زیارت کردی و بر سنگ بوسه زدی
و صد و بیست و چهار هزار سوار در دیوان او علوفه داشتندی و خدام امرا غیر ازین بوده و در سنهٔ ششصد و پنجاه و شش هجری
هلاکوخان بن تولیخان بن چنگیزخان بفرمان برادرش منکوقاآن متوجه ایران شد و بسی نگذشت که لشکر به بغداد کشید
و بعد از رزم و محاصره بر بغداد استیلا یافت و مستعصم را با پسران و چند بن هزار کس بکشت و دولت بنی عباس از بغداد بپری
گشت و بعد از مستعصم کسی از عباسیان در بغداد نام خلافت نه بردند مگر چند نفر از ایشان در مصر نام خلافت یافتند و اول
ایشان مستنصر بالله بن طاهر بالله مشهور باسود الوجه بود و چون معتصم بردست هلاکوخان بقتل رسید مستنصر بگریخت و بمصر رفت
و هند فداز صاحب مصر و شام در سن ششصد و پنجاه و نهٔ هجری نام خلافت برو گذاشت و مستنصر بالله که سلطان محمد
تغلق شاه بادشاه هندوستان در بلاد خویش بنام او خطبه خواند و همچنین در آوازه تن دیگر از عباسیان یکی بعد دیگری
خلافت یافتند و آخرین آن گروه دو آوازه هم بنام متوکل علی الله است که در سنهٔ نهصد و بست و دو هجری به اتفاق سلطان
قانصوی غوری صاحب مصر و شام با سلطان سلیم خونکار روم رزم کرد و اسیر گشت و نام خلافت از خاندان بنی عباس
برخاست بالجمله گویند که چون هلاکوخان در بغداد بقتل عام فرمان داد مغولان هزار هزار و هشتصد هزار مرد بقتل رسانیدند جمعی
باز مانده را پیش هلاکوخان بردند هلاکوخان گفت از اهل حرفه ناگزیر است و ایشان را بگذاشت و بنجار را فرمود تا بهار و تجارت
کنند و جهود ان گفت قومی مظلوم اند و بجزیه از ایشان قانع شدند و قضات و مشایخ و صوفیان و حاجیان و واعظان و
معرفان و گدایان و قلندران و کشتی گیران و شاعران و قصه خوانان و بازی گران و سخرگان و امثال ایشان را جدا کرده فرمود
که در آفرینش زیاده اند و نعمت خدای را بزیان می برند پس امر کرد تا همه را در شط غرق ساختند و بخلیفه گفت که مهمانیم میزبانی قیام نما
خلیفه مالی حاضر ساخت هلاکوخان گفت هر انچه ظاهر است از مخفیات چیزی ده خلیفه بصحن دار الخلافه اشاره کرد
آنرا بکندند و حوضی پر از طلا یافتند پس بامر هلاکوخان طعام از خلیفه بازگرفتند و چون نهایت گرسنه شد طبقی پر از زر و جواهر نزد
او بردند خلیفه گفت این را چگونه خورم گفت انچه نتوان خورد چرا فدای جان خود و چندین هزار کس نباید کرد و ملک از بیگانگان
نگاه نباید داشت پس امر کرد تا او را بالقتل رسانیدند و گفت نشاید که خون خلیفه بر زمین افتد آنگاه او را در نمد پیچیده چندان بهالیدند
که درگذشت پوشیده نماند که بعد خلفای آشد بنی امیه خلافت با ولاد عباس عم رسول صلی الله علیه وسلم رسید چنانچه گذشت و در عهد عباسیان
اکثر طبقهٔ از مسلمین اهل اسلام چون ظاهریه و المنین و صفاریه چون یعقوب بن لیث و سامانیان بحکومت خراسان و غزنویه که سلطان محمود غازی
ازان گروه است و سلاجقه و خوارزم شاهیان و غوریان و دیلمیان و امثال ایشان بسیار و همچنین ملوک هند در متابعت و بعضی در مخالفت چون
حسن صباح و دیگران بسلطنت رسیده اند احوال هریک بجاهای مناسب مرقوم است **فصل نهدی از احوال**
وزرای و عظمای خلفای عباسیه موسی عباسی شیخ عباسیان بوده گویند نمی جمیله داشت روزی با او گفت اگر از

ماه نیکوتر نباشی طائفے زن در حجاب شد و موسی از گفتهٔ پشیمان گشت دیگر روز نزد منصور دوانقی رفت و حال باز گفت منصور
فقها را جمع آورد و ازان سوال کرد همه گفتند آن مطلقه است مگر یکے از ایشان گفت نه چنین است زیرا که آدمی از ماه نیکوتر
است و قال الله تعالی و لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم موسی شاد شد مالی وافر بفقیه داد ابو الولید معن بن زائده
شیبانی از مشاهیر اجواد است در عهد بنی امیه حکومت آذربایجان داشت چون دولت بنی امیه بسر آمد بخدمت منصور
دوانقی رفت و اعزاز یافت صاحب ابن عباد گوید یکے معن را گفت مرا سوار کن و خلعتے در من پوشان معن بفرمود تا اشتر
و اسپی و اعتر ے و خترے و کنیزکے او را دادند و آنگاه جامه و کرته و ردائے و کنیلے و موزه و چادرے و لنگے با و عطا
فرمود و گفت بخدا سوگند اگر خزاین مرکب و لباس میدانستم آن نیز ترا می بخشیدم جعفر برمکی لقب جعفر است و بر انکه از
اکابر وزرا و اسخیا بوده اند و اجداد او وزرا ے سلاطین عجم بوده اند و جعفر آنست که زرافقه را صافی ساخت و زر جعفری
با و منسوب است و در باب لقب هر یک وجوهات بسیار گفته اند از انجمله آنست که چون سلیمان وزیر بگریست و از مجلس برامد ندیمی
گفت که جعفر را باعزاز طلبید و از مجلس راندن سبب چه بود سلیمان گفت که او بد مردیست که با خود زر میدارد ندیم گفت
که اگر فرمان هی تفحص کنم سلیمان رضا داد ندیم پیش جعفر رفت و استفسار نمود جعفر گفت راست ست و زر نگین انگشتری من ست
بهر احتیاط داشته ام که اگر کسی به اهانت ما را تنگ کند آنرا بزنگ و از مذلت برهم ندیم حال با سلیمان گفت پس سلیمان جعفر را
بطلبید پس ازان او را بر یک خواند نزدیک نگاه سلیمان از حزم او تعجب نمود و او را وزارت داد و وقت خلوت جعفر گفت که
خداوند چگونه دانست که با من زهر است گفت دو مهره بر بازوی منست و خاصیتش آنست که چون بوی زهر بدو رسد بحرکت آیند
پس چون پیش می آمدی مهره ها در حرکت آمدند ازان دانستم که زهر داری بالجمله بعد چندے سلیمان و پس از و جعفر در گذشت
پسرش خالد بر یکے در ضمانت رای چون او دوران عصر نبوده و او آنست که هنگام خراب کردن قصر کسرے
بتمامت رای منصور دوانقی را ازان منع نمود و این حکایت در ضمن بغداد مرقوم است پسر او ابو علی یحیے
بن خالد برمکی از مشاهیر اجواد است و او چهار پسر داشته که هر یک در کار خود نظیر نداشتند فضل در جود و سخا و جعفر در فصاحت
و بلاغت و کتابت و محمد در غنا و سرور دنیا و موسے در شجاعت و شهامت ارخنان یحیی است ثلثه بدل علی عقول
ارباب الهدیة و الکتاب و الرسول و قال اکتبوا احسن ما تسمعون و احفظوا احسن ما تکتبون و نجد لو لا احسن ما یحفظون و گفت
هر کسی که غبار موکب من بر و نشیند بر من واجب است که غبار احتیاج از و بردارم روزے خواست که با معاویه بن مسلم مصافحه
کند معاویه دست باز کشید یحیے گفت چه واقعه شده معاویه گفت هیچ واقعه نشده لیکن ترسم که کف من خوے
کف تو گیرد و انچه دارم از و ستم رود اسحق ندیم گوید یکے از غلامان یحیے را در خدمت آواز دادم جواب ندادی یحیی گفت
بدل علی حلم الصاحب سوے ادب غلمان منقول ست که مهدے عباسی بعهد خویش یحیی را بنواخت و پسر خود
هارون رشید را که زن یحیے دایهٔ او بود با و سپرد تا تربیت نماید یحیے هارون را تربیت کرد چون خلافت بهادی
رسید چندان سعے نمود که بعد از و هارون خلیفه شد و او را بنواخت و در یکصد و هفتاد هجری وزارت داد و یحیی
بر ملک و مال مستولی شد و او و پسرانش دست بجود و عطا بر کشادند در رسوم حاتم طائی و معن بن زائده را حیران کردند

اسحق ندیم گوید مرا پسرے آمد عبد اللہ بن ملک چراغی دہ ہزار درم ہر من فرستاد و مرا بخواند نزد او رفتم شراب
میخورد و گفت ای اسحق سرودے بگوی چون ہرگز با من گستاخی نکردہ بود دانستم کہ از بہر آن ہزار درم است
بتکلیف سرودے آغاز کردم باندیمان گفت اسحق سرود نیک پیش بربکیان گوئید و بربکیان ہر چند کہ حالا
مسلمان اند ما را از اولاد بربر انند گفتم چنین مگوے کہ انچہ در کرم و بخشش ایشان را بود دیگران را نبود اکنون یک کرم
از ایشان باز گویم گفت بگوی گفتم مرا خانۂ تنگ بود خواستم کہ خانۂ ہمسایہ بخرم ہمسایہ رضا نداد روز دیگر صبح فرستادۂ یحیی آمد و مرا بخواند
کہ میخواہم صبوحی بکنم خواستم کہ روانہ شوم ہمسایہ بیاید و گفت کہ کارے ضرور دارم اگر خواہی ہمین لحظہ خانۂ مرا بخر و الا
بدیگرے فروشم یکپایش بخرید آن مشغول شدم پس بخدمت شدم گفت ازین بہتر رعایت صبوحی نتوانکرد حال باز
گفتم گفت ازین بخبری از حال تو شرمندہ شدم پس صد ہزار درم و اسپی گران بہا بمن داد و یکی را گفت کہ بخانۂ اسحق
برو و بربام شود ہر خانہ کہ گرد او ست بخر و معماران را جمع آر تا خانۂ عالی بنا نہند و دیگر روز خواجہ احمد وکیل یحیی بیاید
و سیزدہ خانۂ دیگر را کہ اطراف خانۂ من بود بخرید و بہا مضاعف داد و در اندک زمانے خانۂ عالی ساختند و
فرش و ران افگندند و از قسمہ و خدام انچہ در سرای بزرگان باید آنجا فرستاد و صد ہزار درم بہر خرج آنجا
نہاد و انگاہ مرا گفت ای اسحق وقت آن رسیدہ کہ مرا ضیافت کنی پس با پسران و ندیمان بخانہ آمد و فضل و جعفر گفت
ہدیۂ اسحق چہ ساختہ آید ہر کدام از ایشان ہزار دینار دادند یحیی با ایشان تمام روز آنجا بود و چون برخاست کہ بخانہ رود بست
دینار دیگر مرا داد اسحق گوید چون این سخن تمام کردم عبد اللہ بن مالک برپای خاست و انصاف داد کہ با برامکہ ہمسری
نتوانکرد و قصے با ہارون رشید سوارہ می رفت غلامے از غلامان ہارون عرض کرد کہ اسپم سقط شد ہارون
گفت کہ پانصد درم باو دہید تا بہر خود اسپی بخرد و اشارتے کرد ہارون دریافت پس خلوت شد و گفت انچہ اشارت
کردی گفت تو خلیفۂ زمانے نشاید کہ بر زبانت عددے کمتر از ہزار رود ہارون گفت چون خواہم کہ بہای
اسپے کہ پانصد درم ست بغلام دہم چہ باید گفت گفت باید گفت کہ بہر این غلام اسپے بخرند گوید چون یحیی
چندے وزارت ہارون کرد از ان شغل استعفا خواست ہارون گفت اگر خود آن کار نکنی پسران تو فضل و جعفر
ہر دو شایستہ اند ہر کدام را خواہی وزارت دہ یحیی فضل را اختیار نمود فضل بن یحیی بربکی رضیع ہارون رشید
و اکرم بربکیان است و گفتہ اند کہ جود بربکیان از دو شہرت یافتہ و او را حاتم اسلام خواندندے
باگمان جود بغایت متکبر بود و گفتی الجہل و الجہل مع التواضع ازین بالرجل من الشجاعۃ و العلم مع الکبر ازو منفور تر
کہ گفت کہ من کسبہ و سخا از عمارہ بن حمزہ آموختہ ام گفتند چگونہ گفت پدرم وقتے عامل سوا فارس بود
در مطالبہ ہر چہ داشت بداد شش صد ہزار درم بر و باقی ماندہ دراد اے آن متحیر گشت و با من گفت با آنکہ
در میان من و عمارہ وحشت خاست لیکن جز او کسے مرا اعانت نخواہد کرد پس من بخانۂ عمار رفتم
او در صدر دیوان بر مسند نشستہ بود سلام کردم جواب نداد و قصہ باز گفتم لحظہ خاموش ماند پس گفت
درنگرم تا چہ شود من ملول از پیش بیرون آمدم و از غایت اندوہ در مسجدے بخفتم چون بیدار شدم

بخانه نشناختم استرے چند پرزر دیدم که بر در خانه ایستاده بودند حال به پرسیدم گفتند زر بست که
بحار بهرجی برمکی فرستاده اند پدر را ازان آگاه کردم تعجب کرد و آن بدیوانیان داد پس از اندک زمانی پدرم شغلی بزرگ
گفت و مالی وافر بدست آورد و مرا گفت که آن وجه بمهار برسان نزد او رفتم و او را بر وجه اول نشسته دیدم سلام کردم
جواب نداد و گفتم آن زر را آورده ام برخیزید و گفت باز گرد و پدرت را بگوی که من صراف نیستم که هرگاه خواهی مال از من بستانی
باز دهی پس گفت از پیش من دور شو تا چار با مال باز گشتم و از انگار و جود در طبیعت من جای گیر گشت یکے نزد فضل آمد فضل
گفت چه حاجت داری گفت در همسایگی تو می باشم و نام من دتو یکے است و ولادت من و تو در یک شب اتفاق افتاده
فضل گفت چه عمر داری گفت سی و پنج سال گفت راست گفتی پس او را ده هزار درم و اسپی بداد و مقرر نمود
هر سال دو هزار درم باو رسانند و وقتے پیش از انکه وزیر شود باجمیر آرند تا بشکار رفت و از صید گاه مراجعت نموده بمنزل
می آمد اعرابی برناقه سوار پیش آمد و چون فضل را با سپاه بدید پیاده شد و گفت السلام علیک یا امیر المؤمنین فضل گفت من خلیفه نیستم گفت السلام
علیک یا یحیا الوزیر گفت من وزیر نیستم گفت السلام علیک یا ایها الامیر گفت علیک السلام پس نخیمه در اعرابی را بخواند و گفت از کجا می آئی گفت
از بیابان قفا گفت آن از کجا چند فرسخ است گفت شصت صد فرسخ گفت این همه راه بچه آمدی گفت از انکه بحدیث برامکه سیم و از سخای ایشان بهره یابم فضل گفت بهر که امید داری
از ایشان کرا اختیار کردی گفت من هواطو لهم باعا و سمحهم کفا و اشهدهم کرما گفت آن کیست گفت فضل برمکی گفت فضل
مردے بزرگ است چون بار دهد جز علما و فقها و شعرا به مجلس او راه نیابند اگر از ایشانی خوش آمدی والا خود را رنجه
داشتی اعرابی گفت من نزد او آمده ام و دو بیت در مدح او گفته ام فضل گفت برخوان اگر قابل آن باشد که در مجلس
فضل خوانده شود ترا نزد او برم و الا از مال خود ترا چیزے دهم اعرابی این دو بیت برخواند رباعی الم تران الحود من ظهر
یحیی ✤ وجدہ رفعتے صبارا الملک الفضل ✤ تلوام لطفل مضاجوع طفل ✤ وخدبه باسم الفضل لاستعصم الطفل ✤ فضل گفت
نیک گفتی لیکن اگر فضل گوید این دو بیت را شاعرے دیگر در حق من گفته چگونی گفت دو بیت دیگر از اشعار خود برخوانم
برخواند فضل همان سخن گفت اعرابی برخواند و همچنین فضل میگفت و اعرابی شعر میخواند تا آنکه ملول شد فضل گفت اگر بعد ازین
بیند که این را دیگرے گفته چگونے گفت چهار بیت دیگر گفته ام که هیچکس نگفته گفت برخوان اعرابی
گفت آن چهار بیت این است که چهار دست و پای ناقهٔ خود را در فلان مادر فضل کنم و خایب و خاسر
فضا عه باز گردم فضل منفعل شد و سر بزیر افگند پس سر برآورد و گفت من فضلم بگوئی که چه میخواهے
اعرابی گفت ده هزار درم فضل بفرمود تا او را بیست هزار درم دادند ما بر اعرابی حسد بردند و گفتند
معلوم نیست که این اعرابی شعر تواند گفت و گمان آنست که انچه خوانده شعر دیگران است فضل گمان
نیکو گرفت و نیز دران پیوست و گفت بیک بیت مناسب این را از خود دفع کن اعرابی بیهمه این بیت برخواند
بیت فقوسک قوس الجود والمدے وبذلها ✤ وسهمک سهم الیسر فازعم به عدے ✤
فضل به پسندید و بیست هزار درم دیگر باو بخشید و ازین قبیل حکایات جود او بسیار است بالجمله
فضل دو سال وزارت کرد و هارون خواست که برادرش جعفر بن یحیے وزیر باشد پس نامه به یحیے

نوشت که انگشتری مرا از دست راست بدست چپ کن یحیی دریافت بفضل نوشت که قد امیر المومنین بخجول
الخاتم من یمینک الی شمالک فضل آگاه شد وزارت به برادرش جعفر باز گذاشت و در یکصد و هفتاد و هشت هجری
بفرمان هارون به ایالت خراسان و طبرستان و جرجان رسید و برادرش موسی بن یحیی بامارت سند رسید و بالاخره
فضل از امارت خراسان معزول شد جعفر بن یحیی برمکی عالمی و فاضلی بوده و در فصاحت و بلاغت
نظیر نداشته و از وی کلماتی او آنست که یهودی گفت که هارون درین سال بمیرد هارون بشنید و مغموم گشت و یهودی
حاضر کرد و تفحص نمود یهودی گفت که درین شکی نیست اینچه از مرگ خلیفه گفته ام همچنان شود و جعفر گفت سخن او
معتبر نتوان داشت و هر چند ازین قبیل سخنان گفت هارون شادمان نشد جعفر گفت اے یهودی بگوی که
از تو چند باقی مانده گفت چندین سال جعفر گفت یا امیر المؤمنین او را بقتل رسان و ظاهر شود که کذاب است
و ازین اندوه رهائی یابی هارون بخندید و یهودی را بقتل رسانید روزے جعفر با فضل بن ربیع در امور دینی
مناظره کرد و با او سخنان درشت گفت فضل بن ربیع برنجید و روی به هارون آورد و گفت یا امیر المؤمنین
گواه باش که جعفر باین چه میگوید جعفر گفت ای اسد فلیک هرگاه امیر المؤمنین میان من و تو شاهد باشد
حکم که خواهد بود هارون بخندید فضل بن ربیع را گفت چرا با کسی مناظره کنی که از جواب او عاجز مانی اسحق ندیم
گوید روزے جعفر در خانهٔ خود خلوت کرد و لباس حریر در پوشید و حاجب را گفت کسے را بدرون مگذار
مگر عبد الملک را و ابن عبد الملک ندیم او بود حاجب گمان برد که عبد الملک بن صالح هاشمی را میگوید
پس جعفر بشراب مشغول شد ناگاه عبد الملک بن صالح در آمد و او مردے باشرع بود و خلیفه مکرر او را تکلیف شرب
کرده و او ازان ابا نموده چون جعفر عبد الملک را بدید رنگش متغیر گردید عبد الملک دریافت طیلسان
بغلام داد و جعفر را گفت مرا در کار خود شریک گردان پس جامهٔ حریر در پوشید و شراب نوشید
جعفر ازان حیران بماند و گفت حاجت خود باز گوئی که شرمسارم عبد الملک گفت خلیفه را با من سوء
مزاج است خواهم که آزاد فع کنی جعفر گفت امیر المومنین از تو خوشنود گشت گفت چهار هزار درم وام
دارم جعفر گفت آن از جانب من حاضر است گفت لیکن از خزانهٔ خلیفه او لی باشد گفت پسرم ابراهیم
بصفات حمیده آراسته است خواهم که خلیفه دختر خود او را دهد جعفر گفت امیر المؤمنین دختر
خود عالیه را با و داد و امارت مصر با و تفویض فرمود اسحق گوید ازان سخنان تعجب نمودم و
برستی حمل کردم و شب بخانه نشدم و صبح بدار الخلافه شتافتم قاضی ابو یوسف و محمد بن حسن شیبانی
را آنجا دیدم ناگاه ابراهیم بن عبد الملک بن صالح بیامد و بدرون رفت و با خلعت و لوا و منشور حکومت
مصر بیرون آمد و عالیه دختر خلیفه را با و عقد بستند و چهار هزار درم با و بخانه اش بردند تعجب کردم و بخانهٔ جعفر
رفتم چون از دار الخلافت باز آمد حال پرسیدم گفت صبح مرا خلیفه شدم و انچه در دوش گذشته بود بگفتم
و انچه تعهد نموده بودم رضا داد و بالآخر با ینهمه اقتدار و اعتبار هارون جعفر را بکشت و موسی و محمد

و محمد برادر ان جعفر را بقتل رسانید و پدرش یحی و فضل بن یحی در حبس در گذشتند و سبب قتل ایشان در تواریخ مذکور است و اخفا ندان را برانداخت چندانکه زمان بقوت شبینه عاجز شدند محمد بن عطیان گوید روز عید بخانه شدم زنی در لباس سوگواران دیدم از مادر خود پرسیدم که این کیست گفت مادر جعفر برمکی ست از حالش پرسیدم گفت در حیات پسر من گذشت که چهار صد مقنعه گران بها داشتم و درین عهد دو پوست گوسفند دارم یکی بستر و یکی لحاف منست بر حال او رحم کردم و یا نصد درم باو دادم گویند که چون یحی و پسرش فضل به زندان افتادند یحی قدرت آن نداشت که بهر وضو آب گرم تواند کرد فضل ابریق پر آب بر شکم خود نهادی تا بقدر گرم شدی و یحی بآن وضو کردی بالجمله چون هارون رشید بر انکه راه ستاصل ساخت امر کرد که هیچکس نام برامکه نبرد جوانی بخانها ی برامکه که خراب شده بود میرفت و زاری میکرد هارون این را بشنید و آن جوان را بدست آورد و گفت از من نترسیدی که خلاف امر من کردی گفت یا امیر المؤمنین برامکه را بر ذمهٔ من حقوق بسیار ست اگر فرمائی یکی از ان عرض کنم گفت بگوی گفت من منذر بن مغیره دشتکی ام از خاندان بزرگ مالے وافر داشتم از دستم برفت به آوازه برامکه قصد بغداد کردم و چون برسیدم زنان و فرزندان را در مسجدی فرود آوردم و ایشان را گرسنه و تشنه نگذاشتم و بمسجدی دیگر رسیدم جمعی نشسته دیدم برخاستند و روان شدند من از پی ایشان برفتم بدر سرائی رسیدند و درون رفتند من نیز برفتم یحی بن خالد برمکی را دیدم بر تخت عاج نشسته من باهمراهان بنشستم خادمان ما را شمردند یکصد و یک تن بودیم یکصد و یک محمل عود آوردند و ما را معطر ساختند پس جوانی خوبصورت در گوشه بنشست یحی قاضی را گفت دختر من عالیشه را ببر این پسر که ابن عم اوست خطبه کن قاضی عقد بست نثارها کردند پس صد و یک خادم بیامدند هر یک باطبقی از نقره و در یکدست دینار پیش هر یک طبقی نهادند همراهان من یکان یکان برمیخواستند و طبق بیرون زر گرفته بیرون میرفتند من تنها بماندم خادمے گفت طبق برگیر و بیرون رو چنان کردم و هنگام رفتن هر لحظه باز پس می نگرستم که مبادا کسے از پی بیاید و آن زر از من بستاند یحی مرا بآن حالت بدید و باز خواند پس گفت بنشین بنشستم گفت بیگانه و غریب می نمائی حال باز گفتم پس پسر خود موسے را بخواند و گفت این مرد از دودمان بزرگ است بخانه ببر و با و نکوئی کن موسے مرا بخانهٔ خود به برد و خلعتے فاخر در من پوشید و آن شب و روز با او بعیش بسر بردم دیگر روز برادرش محمد بدستور با من سلوک کرد و همچنین هر روز یکے از برامکه ضیافت ما میکرد تا ده روز گذشت و دران ایام ندانستم که بر سر فرزندان من چه آمد و هر چند میخواستم که بیرون روم رخصت نمے یافتم بعد از دو روز خادمے بیامد و گفت برخیز و نزد عیال خویش برو با خود گفتم اگر فایده توقف دو روز همان طبق و زر بود کاش همان روز رفته بودمے پس برخاستم و روان شدم خادم پیش پیش میرفت تا بسرای خویش رفتم به فرشها و پرده ها آراسته چون بدر دون رفتم فرزندان خود را دیدم که جامهاے اطلس و دیبا پوشیده بودند و در صحن سرا میخرامیدند متحیر ماندم ناگاه صد هزار درم و چند تخته رخت و قبالهٔ آن خانه نزد من آوردند و انچه آنجا بود نوشته تسلیم من کردند خدمت برامکه گزیدم و از عطاهای ایشان ضیاع

وعقار خریدیم چون ایشان درگذشتند عمر بن معده خراج کران بران نهاد و لاجرم هرگاه دل تنگ می شوم باین ویرانه می آیم و ساعتی بگریه وزاری مشغول می شوم و روزگار را به بیوفائی نکوهش میکنم هارون چون این حکایت بشنید بر قت گرد و عمر بن معده را بخواند و گفت هر خراجی که دران مدت ازو گرفته بود باز دهد و خراج بدستور عهد برانکه گرفته باشد جوان بهای هائی بگریست هارون گفت با تو احسان کردم موجب گریستن چیست جوان گفت بدانا یقیناً من برکات ابر آنکه چنین هست که امیر المؤمنین میفرماید لیکن اگر من ایشان را یاد نکردی مهربانی تو شامل حال من نشدی هارون بپسندید و او را صله داد و گفت همبر بن شیوه باش که وفا مبارک هست وحسن العهد من الایمان ـ

ابو بعباس فضل بن سهل ذوالریاستین سرخسی از اکابر وزرای بنی عباس است اول دین کبری داشت وخدمت یحیی برمکی گزید و بر دست او مسلمان شد و او اول کسی است که عنوان رسایل نوشت و پیش ازین چنین نوشتندی که من فلان آبی فلان کوفه نیز از توابع بغداد است ـ چون بگذرے از حدود بغداد بـ کوفه شهرے سعادت آباد بـ دراز منه سابق از بناهای هوشنگ پیش داده بود بعد از انکه شکرش بزبر و بسمش بسموم مبدل گشت در سال هفتصد هم سعد وقاص بفرمان خلیفه ثانی عمر ابن الخطاب بنا نموده چون از تخت ازنی بود منازل ترتیب نموده بودند بکوفه شهرت یافت چه عرب آن نوع جاے را کوفه گوید امیر المؤمنین علی علیه السلام بعد از فوت فاطمه زهرا در کوفه اقامت می نمود و خط کوفی اختراع آن حضرت است و پیش ازان خط مقلے شایع بوده و قول اهل کوفه اعتماد را نشاید چنانچه گفته اند الکوفی لایوفی **نجف اشرف** در دو فرسنگے کوفه بطرف قبله واقع شده و مزار علی علیه السلام آنجاست و در سنه سه صد و شصت و شش هجری بر زیر قبر آنجناب عضد الدوله دیلمی عمارتے عالی ساخت و پس از و غازان خان عمارات بران افزود ـ سر من رائے مشهوره بسامره از ابنیه معتصم عباسی است و سببش آنکه چون معتصم در تربیت غلامان ترک کوشیده از ایشان اهانت بسیار باهل بغداد رسید روزے جمعی سر راه بروی گرفتند و گفتند که از شهر ما بیرون رو و الا با تو حرب کنیم معتصم برسید که بکدام قوت گفتند درون شب با چشمهاے تر و دلهاے ریش معتصم از شنیدن این سخن متاثر شده و در موضع قاطول شهرے ساخت و سر من رائے نام نهاد یعنی هر کسیکه آنرا بیند مسرور گردد و تا بتدریج بسامره مشهور گشت و در زمان معتصم هفت فرسنگ طول و یک فرسنگ عرض آن شهر بود و مسجد آن شهر در غایت وسعت و رفعت تعمیر یافته و حوضی از یک پارچه سنگ در میان مسجد ترتیب داده بودند که قعرش بیست و سه گز و از تفاعش هفت گز و فحاصتش نیم گز بود و در جنب آن مسجد مناری بطول صد و هشتاد گز برآورده و دران شهر اکثر خلفای عباسی مسکن مید اشتند و اکنون گویند که بقدر ده یک مانده و گویند که غیبت امام مهدی آخر الزمان در سرداب سر من رای شده مدائن از شهرهای معروف عراق عرب است اول طهمورث دیوبند پیشداد آنرا بنا نهاده کرد آباد خواند اما جمشید بن طهمورث به اتمام رسانید و از انکه معظم ترین مدائن سبعه بوده و شش دیگر قاوسیه درومیه وجره و بابل و حلوان و نهروان و هر هفت شهر امروز خراب هست و مدائن عالما دار الملک اکاسره بوده عمارتیکه نوشیروان آنجا ساخته بود و منصور دوانقی عباسی در شروع ساختن بغداد خواست

که اثر اخراب کند و بمصالح بغداد را بسازد و وزیرش سلیمان بن خالد مشورت آن نداد و این حکایت در ضمن بغداد
و احوال خلفای عباس گذشت رومیه بقول مؤلف تاریخ صبح صادق در عراق شهری بوده از ابنیهٔ نوشیروان مانند
انطاکیه که شهریست در روم و احوال بنای رومیه در اقالیم ششم بعد قسطنطنیه بتقریبی مرقوم گردد و آن ببرهمن خواهد شد
بابل از مدائن سیبهٔ مذکوره سمت دو در میان عراق واقع شده و همچنان که عراق در میان جهان واقع شده و اول فیضان
نیزه شیث آن را آباد کرد و پس ازان ملهورث بتجدید عمارت نمود و بعد از ضحاک دار الملک ساخت و قلعه در وی بنا نهاد و موسوم
بانگ در که اکنون اثر آن باقی است و نمرود در انشهر سالها بسر برد و تکبر بی حد در عراق گذشت و پس از وی رفته رفته خراب
گشت و کثرت دیگر ذو القرنین اصغر که اسکندر رومی است آن را عمارت کرد و الحال باز خراب است و از توابع جلهٔ است و در حین معموری
دوازده فرسنگ عرض آبادانی آن شهر بوده و دوازده هزار قصر رفیع داشته و در انجا چاهی است که بنام دانیال خوانند و بقولی
هاروت و ماروت در ان چاه محبوس اند آورده اند که حجاج در زمان ایالت خود مجاهد نامی را فرستاد تا حقیقت آن معامله را معلوم کرداند
از مجاهد نوشت که با شخصیکه دلیل بود بدان چاه در آمدیم الیشان را دیدیم که هر یک بر مثال کوهی سرنگون آویخته و بندهای آهنین بر پای
الیشان نهاده گفتم الله و اکبر چون این بشنیدند اضطرابی عظیم در الیشان پیدا شد چنانچه نزدیک بود که بندها را پاره پاره سازند و دیگر قصهٔ
الیشان در اخبار و تواریخ مبرهن است و مؤلف تاریخ صبح صادق گوید که چون منوچهر نبیرهٔ ایرج بن فریدون برسلم و تور بن فریدون ظفر یافت
و بایران بازگشت گلهٔ ایشان بر بلاد روم خروج کردند و اول آن طایفه که کوشش بن ارم بن شام بن نوح است که بعدد و شام بسیری بر
خروج کرد و در ان دیار استقلال یافت و بابل تخت گاه کرد و بت پرست بود و بعد از و پسرش کنعان بن کوش و پس از و
پسرش نمرود بن کنعان بادشاه شد و بر بسیاری از ربع مسکون مستولی گشت و دعوی الوهیت کرد و از و سبحانه ابراهیم را
با و فرستاد و نمرود ایمان نیاورد و تخشری گوید که بعهد نمرود در بابل هفت طلسم ساخته بودند اول عذریکه صورت جمع بلاد قلم نمرود بر کنار
آن نوشته بود هر گاه اهالی شهری نافرمانی آغاز نهادندی جوی ازان خدیر بانجانب برآمدی و دران سال بان دیار سیل آمدی مخالفان را
غرق ساختی دوم حوضی بود که هر سال نمرود بر کنار آن جشن کردی و اکابر و اصاغر شهر جمع آمدندی و هر کدام قدحی پر از گلاب یا شراب یا عسل
یا سرکه و یا شیر و امثال آن در آن حوض ریختی ساقی جامی ازان حوض بهر کس دادی سهم هر کس آن بودی که دران ریخته بود و موسوم بطبل بود
تا احوال غایب ازان معلوم می شدی چه دست بر آن زدی اگر آواز برآمدی غایب زنده بودی و گرنه و فاتش بوضوح انجامیدی چهار
آئینه بود که از حال غایب خبر دادی چه دران نظر کردندی غایب بهر وجه که بودی در آن نمودی را تم حروف از عجایب هندوستان که بعمل
است مینویسد چه بعضی از زنان قدری روغن تلخ و یا کنجد در تابه آهنین بطرف اندرونی آندیار بر چیزی دیگر که از آتش دود سیاه شده باشد و عنقریب
منبسط میگردانند و در خانهٔ تاریک بجمعیت حواس تمام شده در آن بکدو ساعت دراز نظر میکنند صورت غایبه بالطبع در یک هست
نیک مشاهده میکنند و ازان بپرسند خبر میدهند اکثر آن در شب باشد و بعضی در هر دو ناخن انگشتان ابهام چراغ دست سیاهی مخلوط کرده
بمالند و چراغی بر افروزند و در خانهٔ تاریک نشسته سر انگشتان را در مقابل چراغ کرده و بر ناخن ها که بروغن مصقل گذاشته اند می بینند و این را بزبان
الیشان جوتسی گویند مؤلف هفت اقلیم گوید که از طبل مذکور احوال بیمار معلوم میشد چه اگر آواز بعید بود بیمار صحت می یافت و الا علاوه آن آئینه
احوال غایب چنانچه گذشت و پنجم بطی از مس ساخته بودند که هر گاه غریبی بدان شهر آمدی آواز دادی و بقول مؤلف هفت اقلیم هر گاه

جاسوسی وران شهر آمدی آواز ازان بظهور آمدی و آمدن غریب و مسافر هیچ نه ششم غدیری قاضی شهر بر کنارش
نشستی و مدعی و مدعا علیه را گفتی که پای در آتش نهند هر که بر باطل بودی غوطه خوردی و هر که بر حق بودی بآتش فرو نرفتی
هفتم درختی بود از مس که بر هزار کس سایه افگندی و اگر یک بر هزار زیاده بودی همه در آفتاب بودندی و استحکام سلطنت
نمرود به آنها بوده و چهار صد سال ملک راند و ابراهیم علیه السلام را مطیع نشد و آنجناب را در آتش افگند و او علیه السلام
سالم ازان آتش برآمد چنانچه در قرآن مبرهن است القصه بالآخر پشه بدماغ نمرود رفت و بعد از چهل روز و بقولی هفت
سال هلاکش کرد و بعد از و انوشش و بس از وسی و یک تن از پی یکدیگر سلطنت کردند و بعد از ایشان هیجار
پادشاه شد و لشکر به بیت المقدس کشید و بسیاری از بنی اسرائیل را بکشت و بعد از و منوسا والی شد آنگاه بخت نصر
به ایالت بابل رسید بخت نصر بقول مورخان عبارت از زهام بن گودرزبن کشواد بن کاوهٔ آهن گر هست و دیگر روزبان
نیز میدارد و بالجمله کی لهراسب و کی گشتاسب در عهد سلطنت خویش او را سپه سالار ساخته ببابل فرستاد او
آن مملکت را بگرفت و بیت المقدس را بعد از محاربه بکشود و قتلعام کرد و خرابی بسیار در ان دیار کرد و زمرهٔ بران هستند که
بخت نصر از ملوک گلدانیه بوده و بعد از و پسرش فومو و وج و نه تن دیگر از پی یکدیگر بحکومت رسیدند که آخر بن ایشان
افتطخش است که بفرمان سکندر رومی چندان با ایران سلطنت کرد و در عهد او اسکانیان غالب آمدند و در ایران سلطنت
رسیدند و آنگاه قیاصره بران مملکت مستولی گشتند و ذکر قیاصره در تحت اقلیم ششم در قسطنطنیه سابد بصره شهری معمور است
در حبیب السیر منقولست که عمر فاروق عتبه را که یکی از اصحاب رسول صلی الله علیه وسلم بود بجانب ایله فرستاد تا دران ناحیه بلده
بنا کند که میان بادشاه عجم و ملک هند طریق استمداد از یکدیگر مسدود گردد و عتبه در سال هفتاد هم هجری شهر بنا نهاد و موسوم بهذا
گردانید و گویند شط العرب بر کنار بصره واقع شده و در شبانروزی دو مرتبه مد و جزر یافته اطراف و جوانب بصره را از باغ و اشجار
سقی کند ازان سبب اطرافش همیشه سرسبز باشد و صاحب تاریخ گزیده آورده که چون معاویه دمشق را دار الملک ساخت بصره
به زیاد بن عتبه داد و گفت که در آنجا شرایط سیاست تقدیم رساند چه از سبب فزونی مفسدان تا مین بود چون زیاد بصره رسید
فرمود تا منادی کردند که هیچ کس در شب از خانه برون نیاید هر که را به بینند بکشید در شب اول یکهزار و هشت صد کس و در شب دوم
چهار صد کس و در شب سوم سی کس بقتل آورند بعد ازان کس را زهره نبود که بشب پای از خانه بیرون نهد تا سی اعرابی را
بگرفتند گفت من بزرگ بدین شهر آمده ام و منادی را نشنیده ام زیاد گفت که راست میگوید اما گذاشتن موجب فضل سیاست
است او را نیز بکشت بعد ازان فرمود که شبها سگان را نکشند و هر چه بر دهن او را جواب گویم همچنان کردند و خوش شد
بشهر در آمده در دوکانها خرابی میکردند فرمود که جیف کشیدند ازان وقت رسم جیف کشیدن پیدا شد ایله بالضم همزه و بار موحده و لام مفتوح
به های زده شهریست بر چهار فرسخ بصره و یکی از سلاطین عجم نهری از شط العرب جدا کرده که اطراف ایله بسبب آن آب تمام دارد و باغ و
مزارع آن همیشه سرسبز و خرم میباشد مخفی نماند که از بغداد تا ایله عراق عرب بوده که مرقوم گشت اکنون از شهرهای عراق عجم تحریر می یابد و عراق عجم
پوشیده نماند که عراق عجم مشترک است میان اقلیم سوم و چهارم و اکثر بلادش معتدل میباشد و حدودش بولایت آذربایجان و کردستان و خوزستان و فارس و جبال متصل
پیوسته است و طولش از سفیدرود تا نزدیک دشت خرسنگ و عرضش از جبال ناب تا خوزستان صد فرسنگ است

ایران مملکتی است در غایت وسعت و در زمین وسط اقلیم سبعه افتاده شرقیش ولایات سند و کابل و ماوراء النهر و خوارزم است تا حدود سقین
و بلغار و مغربیش ولایات روم و نکنوز و دستش و شامات و شمالیش ولایات ارمن و روس و تکش و پرکزنه طاس و دشت خورک که آنرا دشت مبحاق خوانند
و آلان که فرنگستان گویند و فارقا میان ایالت ایران و این قلعه یکصد و بیست فرسخ است که بحر گیلان و مازندران تا سند و جنوبیش بیابان تهامه است که بره کرمان شده و مضمون این
بکیومرث منسوب داشته اند و گفته اند که اورا ایران نام بوده و برخی هوشنگ بن سیامک بن کیومرث که او نیز ایران نام داشته نسبت
میدهند اما اصح آنست که ایرج بن فریدون منسوب است و مردم عراق بدتهای صحیح و اعضای سلیم دارند و صاحب
عقول صحیح و رای صایب اند و در تحصیل اسباب حشمت و بزرگی جد و جهد و تمام بکار می برند و بوفور فطنت و کیاست
از دیگران برتر اند مخفی نماند که چون ابتدای شهرهای ایران از این اقلیم ست بنابران احوال سلاطین عجم را در ضمن ایران
مرقوم میسازد پوشیده نماند که مولف صبح صادق و دیگر مورخان ملوک عجم را چهار طایفه مقرر کرده اند شداديان و کیان
و آشکانیان و ساسانیان در طایفهٔ شداديان اول کیومرث است نبیل هوشنگ و طهمورث و جمشید و ضحاک تازی
و ضحاک نزد ایشان داخل شداديان است و راقم حروف از تاریخی احوال کیومرث تا جمشید و بیورسپ که سوای ضحاک ست
و پیش از طوفان نوح بوده اند بتقریبی در اقلیم اول و ضمن احوال سراندیب بیان کرده و احوال ضحاک تازی و فریدون و غیره
از گروه شداديان و دیگر طایفه کیان و آشکانیان و ساسانیان را بانجام مرقوم میسازد بدانکه سلاطین عجم از عهد ضحاک
تازی و فریدون تا یزدجرد شهریار که آخرین ملوک عجم ست در شهرهای عراق عرب و عراق عجم مانند اصفهان و غیره تخت گاه
داشتند و در تاریخی دیده که بعد طوفان پس از گذشتن هزار سال ضحاک تازی که بیوراسپ لقب او ست نه نام او
از نسل جام بن نوح ع بوده بسلطنت نشست و ببسیاری ربع مسکون مستولی شد و هزار سال یکروز کم سلطنت نمود و تمامی
روایات در باب جمشید و بیوراسپ و ضحاک و قتل نمودن فریدون ضحاک را و احوال دیگر سلاطین در اقلیم اول مرقوم است بالجمله
چون ضحاک بسلطنت نشست پس از فوت حال خود شداد بن عاد بر مملکت شام و دیار عرب استیلا یافت و بابل تختگاه ساخت
و کرشسپ سپه سالار خود را که از احفاد رستم بن زال بود بهند و مهاراج ملک هند فرستاد و آن در ضمن ملوک هندوستان گذشت
روزی ابلیس پیش ضحاک آمد و گفت بحسن تدبیر من بسلطنت رسیدی اکنون مرا برخود متوکل ساز تا ترا طعامهای
لذیذ خورانم ضحاک پذیرفت ابلیس هر روز طعامهای جدید و تازه بهر او ساختی ترکیب اقسام اغذیه از ابلیس پدید آمد تا آنکه
روزی خاگینه دکوکوشش رنگه بساخت ضحاک بخورد و شاد گشت و در صلهٔ آن ابلیس بحسب استدعای او بوسیدن
کتفهای خود امر فرمود ابلیس کتفهای او را ببوسید و ناپدید شد و دو مار سیاه از کتفهای ضحاک پدید آمدند که مغز سر
آن غذای انسان گشت و خلقی کثیر بدان سبب در سلطنت او بادیه پیمای عدم گشتند و دیگر جور و ظلم ازین افزون تر چه
باشد تا زمان فریدون و در کشیدن و مسلسل نمودن از اختراعات اوست و بقول مولف تاریخ روضة الصفا ابراهیم خلیل اسد
در زمان او مبعوث گشت و همدران تاریخ هست که نمرود بن کنعان بن کوس بن ارم بن سام بن نوح ع جباری بوده در بابل از
گماشتگان ضحاک پس اصح نزد راقم حروف آنست که چون ضحاک را فریدون بکشت نمرود در شام مستقل شده بابل را تختگاه
ساخته باشد و در عهد فریدون اطاعتش کرده باشد و بعد از کشته شدن ایرج بن فریدون که در مملکت ایران اتفاق افتاد نمرود

سر از اطاعت پیچیده در شام نهایت مستقل گشت تا آنکه دعوی الوهیت کرد و ابراهیم علیه السلام دران وقت بوجود آمده بدو مبعوث گشت پس درینصورت میتواند شد که ولادت ابراهیم در عهد نمرود هنگامیکه گمانشه ضحاک بود شده باشد و بعثت بعد از کشته شدن ضحاک و استقلال یافتن نمرود در بابل واقع شده باشد الغیب عند الله و این بقیاس اقرب می نماید لیکن این سخن مخالف قول صاحب تاریخ صحیح صادق و آن تاریخ است چه وقتی که منوچهر پیره ایرج قورد سلم را کشته بایران باز گشت کوس بن ارم بعد از و کنعان بسلطنت شام رسیدند و پس ازان نمرود بر سلطنت رسید و بابل تختگاه ساخت چنانچه در بابل گذشت و ابراهیم در عهد نمرود متولد شد و در تاریخی دیده که آنجناب هزار و دویست سال پس از طوفان نوح متولد شد و آن عهد سلطنت ضحاک تازی بود الغیب عند الله و تفصیل احوال خروج کردن کاوه آهنگر بر ضحاک و چرم پاره که آهنگران جهت محافظت شرار آتش بر کمر بندند و یا چرم دوم و حدادی را بر طرف علم بر چوبی بستن آن اول علم بوده که در جهان بسته شده و بدست آوردن کاوه آهنگر فریدون را که پسر آبتین بود و بسلطنت برگرفتن او و اوکشتن فریدون ضحاک را در تواریخ مبرهن است بالجمله بعد از قتل ضحاک فریدون بسلطنت نشست و او اول کسی است که بر فیل سوار شد و فیل را حرب فرمود و اول ملوک است که بنجوم نگریست و طبیعی گرامی داشت و از کیفیت مزاج بحث کرد و او عادل و باذل بوده کاوه آهنگر عظیم و معتبر شد و بفرمان فریدون بمرو رفت و مسخر ساخت و تا بحر اوقیانوس صافی کرد و عراق عجم که اصفهان و غیره است اقطاع یافت و گرشسب بن اترط را که از اجداد رستم بود به تسخیر بلاد مشرق فرستاد و او منظفر شده بسجستان و کوچ که از ولایات بنگاله است رسیده بر نهرے عظیم که آنجا بود پلے به بست و آن بود تا در عهد محمد بختیار خلجی خراب گشت بالجمله گرشسب از انجا منظفر بسیستان باز گشت بالجمله فریدون آن علم چرم را بر خود مبارک دانسته بزر و جواهر مرصع ساخت پس از و هر کس از ملوک عجم بحکومت نشستی چیزے از زر و جواهر بر آن افزودندے و درفش کاویانی عبارت ازانست فردوسی طوسی در تعریف آن در شاه نامه گفته فرد هوا سرخ و زرد و کبود و بنفش ✣ ز تابیدن کاویانی درفش ✣ و آن درفش کاویانی در فتح قادسیه بدست مسلمانان افتاد عمر رضی الله عنه خلیفه ثانی زر و جواهر آن را کنده و شکسته بر مسلمانان قسمت نمود و آن چرم و چوب را بسوخت مشهور است که در لشکری که آن درفش بود سے ظفر شدی چه میگویند که بران چرم پاره از شرارهای آتش دو دوده که بران نشسته بود شکل صد مد صد نقش بسته بود چون سپاه عجم بآن درفش قصد رزم مسلمانان کردند علی ع نقش صد یک هر صد یک نوشته بخلیفه ثانی داد تا نزد سعد بن ابی وقاص که سپهبد فوج اسلام بوده فرستاد و آن را بر رایت اسلام بستند و ظفر یافتند نقل است که فریدون وزیرے پسندیده داشت زر بقرض مردم دادے و ادای آن بر مرگ فریدون افزار گرفتے فریدون بشنید و برنجید و عتاب فرمود وزیر گفت فرد چو مرگت بود وعده سیم من ✣ بقا میش خواهند از بیم من ✣ تو خواهی که مردم بصدق و نیاز ✣ سرت سبز خواهند عمرت دراز ✣ فریدون به پسندید و قدرش بفزود القصه فریدون را از دختر ضحاک دو پسر سلم و تور

وازین دو پسر یک پسر ایرج نام بوجود آمده بود چون بسن تمیز رسیدند فریدون ربع مسکون را سه بخش کرد
و نواح روم و دیار مغرب و مملکت فرنگ بسلم و بلاد چین و ماچین و دیار مشرق و تمام ترکستان بتور داد و بلاد ایران
که عبارت از کنار آب فرات و وسط معمور عالم و زمین عراق است تا شط جیحون و سجلة و بصره و واسط و بغداد به ایرج
نامزد فرمود و او را ولیعهد ساخت سلطنت فریدون پانصد سال بود سلم و تور بدو برادری خویش رفتند و استقلال یافتند
تور با سپاه موفور از راه دشت قبچاق بروم رفت و سلم پیوست هر دو بر برادران بر ایرج حسد بردند و بر تقسیم پدر
ناراضی شده نامه بفریدون نوشتند ایرج پیش برادران رفتن خواست فریدون منع کرد ایرج نشنید و برفت
برادرانش سلم و تور او را بقتل رسانیدند و سرش را بریده پیش پدرش فریدون فرستادند فریدون ماتم او داشت
و تفحص حال شیفتستان ایرج کرد کنیزکی از ایرج باز داشت فریدون او را تخاطب نمود او دختری زائید
هنگام بلوغ او را به یکی از احفاد بسلک ازدواج کشید و بقولی فریدون باو گرد آمد که در شرع ایشان جائز بود
دو پسر آمد و برخی گویند که همان کنیزک که از ایرج باز داشت پسری زائید فریدون آنرا منوچهر
نام نهاد و به پرورد و چون بسن تمیز رسید بکین ایرج با سلم و تور محاربه کرد و هر دو را بکشت و سرهای ایشان بریده
پیش فریدون فرستاد — منوچهر بن پشنگ در ایران بسلطنت نشست و فردوسی گوید بهیت ندائی
برآمد زهفت آسمان ❊ منوچهر شاه است شاه جهان ❊ فریدون بعبادت پرداخت و احوال سلم و روم و ذکر
تور و ترکستان رتمزوه کلک بیان خواهد گشت بروایت مؤلف روضة الصفا شعیب و موسی ع در وسط سلطنت
منوچهر مبعوث گشتند و منوچهر را ملوک شام و یمن تا مغرب سوای سلاطین مصر که فراعنه بودند از عهد ابراهیم خلیل الله و
یوسف تا عهد موسی ع مطیع بودند و بدستور سلاطین مصر از عهد فریدون هیچ یک بادشاهان را فرمان نبردند
و در وقت بعثت دعوت موسی ع منوچهر به محاربهٔ افراسیاب نپیوست و تورتا سالهای دراز مشغول بودند و آخر الامر فیمابین
مصالح واقع شد بر آنکه این طرف رود جیحون منوچهر را و آن طرف جیحون که عبارت از ماوراء النهر است افراسیاب
بن پشنگ را باشد و جیحون در میان مملکت هر دو حدی فاصل باشد و در آخر سلطنت منوچهر یوشع ع به پیغمبری مبعوث
گویند چون منوچهر از حرب افراسیاب عاجز شد و بحصار طبرستان پناه برد افراسیاب تا ده سال بمحاصرهٔ
آن پرداخت همه چیز انچه می بایست در شهر طبرستان تا ایام محاصره موجود بود که حاجت از بیرون آوردن نبود مگر
پیل که از هندوستان می آوردند و یکی نهاد و آن شکر شرف بدریاست هوای رطب دارد و پیل را در دیگها و
خمها کردندی تا از رطوبت محفوظ ماندندی منوچهر چاره آن از حکما پرسید گفتند که درین شهر تره ایست که آنرا
زنبیل خوانند و در تاثیر مانند پیل یعنی منوچهر شاد گشت و باستعمال آن فرمود منوچهر اول کسی است که حفر خندق کرد و اول کسی
است که صبح و شام نقاره زدن فرموده راقم حروف گوید که نصاری بجای آن نقاره صبح و شام یکضرب توپ سر میدهند بالجمله
منوچهر صد و بیست سال سلطنت کرد و این چند کلمه از وصیت نامه و دستور العمل اوست که مشهور بخطبهٔ منوچهر است نخست اندر
ابتدای خطبه خدا پرستان سپاسداری کرد پخلایق گفت که ای مردمان آگاه باشید که بادشاهان را بر لشکریان و سپاه و رعیت

حق بود و رعیت و سپاه را نیز بر پادشاه حق بود اما حق ملک بر سپاه آنست که جمله پادشاه را مطیع باشند و با دشمن او جنگ کنند و بهر نوع که باشد دشمن و مخالف پادشاه را دفع کنند و پادشاهی بر و نگاه دارند و حق سپاه و رعیت بر ملک آنست که ایشان را هر چه در ماهیه و وظیفه مقرر کند بر وقت معهود برساند بی تاخیر و رعیت و غیره تابعین را باید که ملک آبادان دارند و زراعت و عمارت کنند و درخت بنشانند و در خراج دادن و خزانهٔ سرکار پادشاهی سایمان تاخیر نکنند و حق رعیت و ملک آنست که بر ایشان داد و عدل کند و خراج واجبی از ایشان بستاند و زنهار در گرفتن خراج سختی و درشتی نکند و ستمگاران را بر رعیت نگمارد و اگر رعیت را بر کار آبادانی و زراعت حاجت آید پادشاه ایشان را از خزانهٔ خویش مدد کند و اگر سالی از آسمان باران نیاید خراج نباید خواستن و بدانکه ملک را ایدون باید که سه خصلت در و بود یکی راست گوئی بود که در فروغ آبروی ببرد و دیگر سخاوت و سوم خشم نگیرد زیرا که خلق زیردست و اندردست و است و هر چه سلطان بخواهد بر ایشان تواند کردن پس نباید که خشم او بخویشتن راه دهد چرا که هر چه خواهد بی خشم تواند کردن و باید که هر چیز که ملک را بود از نعمت و خواسته و فراخی همه آنرا بر رعیت دهد تا رعیت آباد آن و آسوده باشند و آن چیز که ملک را باشد در رعیت را کار نیاید چون اسپان و آلات حرب و جواهر که خبر ملوک را بکار نیاید و باید که عفو ملک بر عقوبت ملک زیاده بود چرا که اگر جائی عقوبت باید کردن و بغلط عفو کند تواند که آنرا بار عقوبت کند و اگر جائی عفو باید کردن و بغلط عقوبت کند آن از دست رفت و تدارک آن نتواند کردن خصوص در قتل نفسی و اگر کسی از رعیت پیش ملک تظلم کند از کارداری که بر وی ستم کرده باشد ملک را باید که آن ظالم و تظلم را حاضر آرد و اگر ظلم آن کاردار ثابت شود البته او را ستراوید و اگر چیزی بقهر ستده باشد بفرماید که باز دهد و آن کاردار انذار آرد و پادشاه از خاصهٔ خود بدهد و بتدریج از عامل بستاند تا دیگران چنان نکنند و هم او را بدانجای باز بفرستد تا هر تباهی که در آنجا کرده است او خود نیکو کند و اگر عامل نفسی را بقتل رسانیده است ملک را باید که بفرمان او قصاص دهد و هرگز دیت از وی نستاند تا کسان مقتول او را عفو کنند و راضی بدیت شوند و بدانکه ابتدای خلق الله که پادشاهی نتواند کرد بی عتقاد درست و فرمان برداری خدا و هر گاه پادشاه راه راست و سپاه و رعیت او را فرمان برداری شوند و بی شک دشمنش شکسته گردد و گرنه ملک از دشمن نگاه داشته باشد و در میان شما که کارداران و عاملان اند باید که بر رعایا داد کنند و ستم نکنند چرا که این رعیت سبب خورش طعام و شراب شماست و شما هر گاه که داد کنید رعیت آبادان باشد و خراج من زود تر حاصل شود و روزیهای شما از سر کار پیش بر سد و هر گاه که ستم کنید رعیت از آبادانی دست بدارد و ملک ایران شود و خراج من تاخیر شود و روزیهای شما نیز تاخیر افتد و شما مفلس گردید و دشمن بملک در آید و از بیدلی و ضعف شما دست بیابد پس ملک بر ملک نماند نتیجه ستم کردن بر رعایا این ثمره دهد لازم است که رعیت را نیکو دارید این است راه و سیرت من که منوچهرام و بشما گفتم همه بجواب دادند که سمعنا و اطعنا پس منوچهر همه کسان را طعام و شراب داد و بعد ازان سپاه را بفرستاد تا با دشاه ترک را هزیمت داد و من کلامه عقوبة الملک بقاء ملکه و بعد از و پسرش تور بن منوچهر بحکومت رسید و بر دست افراسیاب پادشاه توران بقتل رسید افراسیاب دوازده سال در ایران بماند و خرابات بسیار کرد **راب** بن طهماب

از اجداد فریدون بانفاق زال بن سام قصد افراسیاب که بسنجر بازندران متوجه بود کرده و هفت ماه بر دو لشکر دیر بر
بلد یگر بوده در لشکر افراسیاب قحط افتاد و ناچار بمصالحه رضا داد و بماوراء النهر باز گشت و اراب در ایران بحکومت
نشست و هفت سال خراج از رعایا برداشت تا آن ملک آباد شد و سی سال ملک راند و بعد از و برادر زاده اش
گرشاسپ که برواتی مادر او دختر ایرین یامین بن یعقوب بوده بحکومت نشست و در گذشت و او آخرین سلاطین
شداد یان بوده و چون او نماند افراسیاب لشکر بایران کشید پوشیده نماند که بعد از راب که او را رو نیز گویند کیقباد
که از طایفهٔ دوم و از سلاطین کیان است و سکے بلقب پهلوی چهار را گویند و اول ایشان کیقباد است که بکوه البرز
سکونت داشته کیقباد و نسب او بمنوچهری پیوندد و رستم بن زال باشاره پدر او را از کوه آورده بسلطنت نشاند کیقباد
بزرم افراسیاب شتافت و رستم دران معرکه دست برد ملی عظیم نمود و افراسیاب صلح خواست کیقباد تا آنکه رستم
وغیره راضی نبودند صلح کرد و بفارس شتافت و مطمئن نشست فردوسی گوید قطعه از آنجا سوی پارس لشکر کشید
که در پارس بد گنجها را کلید نشستن که آنگاه اصطخر بود پدید کیان را بدانجا بکه فخر بود و کیقباد اول کسی است که تعین
فرانسخ نمود و رستم را سپه سالاری داد و صد سال ملک راند و کیکاوس او لیعهد ساخت و در گذشت و الیاس
و اسیع و اشموئیل و خرنیل بقولی بعهد او مبعوث گشتند و او ملت ایشان تپذیرفت و من کلامه العارت کالحیوة و الحجرات
کالمات و بعد از و پسرش **کیکاوس** بر تخت نشست و او قوی هیکل و خوب روی و زشت خوی بوده و تلوینے
در طبیعت داشتی و محاربات او با افراسیاب و دیگر احوال در تواریخ مرقوم است و داؤد و سلیمان در عهد او
مبعوث گشتند و آن هنگام مملکت عجم کیکاوس را و ترکستان افراسیاب را و ناحیهٔ حجاز و یمنستان و یمن تا حد مغرب
سلیمان علیه السلام را بوده و کیکاوس از سلیمان دیوان اطلب کرد تا شهر و قلاع سازند آنحضرت دیوان را بانجا فرستاد
و کیکاوس رستم بن زال را سلطنت زابل و کابل داد و سیجهان پهلوان و تهمتن او را ملقب ساخت و فرمود که چون
سلطان تاج بر سر نهد و بر تخت نشیند و کارهای شگرف رستم در جنگ و غیره از عهد کیقباد و کیخسرو تا سلطنت
گشتاسپ بن لهراسپ که اسفندیار بن گشتاسپ را کشته در شاهنامهٔ فردوسی طوسی مثبت است از سخنان
کیکاؤس است که نیکوترین چیزها صحت است و ملیح ترین چیزها عاقبت و تمام ترین اشیا امن و لذیذ ترین چیزها غنا
و بزرگترین چیزها دین و ایمان و اصفا ها عدل است و گفت نیکوئی رافع بلیات است و کارها مرهون است به اوقات
کیکاؤس را پسرے بود سیاوش نام کمند زن کیکاوس از پدر برنجید نزد افراسیاب به ترکستان رفت
افراسیاب باستقبال بیرون آمد و بسه روز دختر خود فرنگیش را باز و داج کشید بالآخر بغمازی گرسیوز
برادر خود سرش از تن جدا کرد و مشهور است که چون خون سیاوش بر زمین افتاد خون سیاوشان که
بعربی دم الاخوین نامند از زمین بروئید فرنگیش از سیاوش باز داشت پسرے آورد کیخسرو نام نهاد و افراسیاب
او را بدشت و صحرا باز داشت تا میان شبانان و مجهولان تربیت پذیرد و چون خبر قتل سیاوش به بیدرش کیکاؤس
رسید ماتم داشت و فتنه خوابیده از سر نو بیدار شد کیون گودرز از اولاد کاوهٔ آهنگر تهمتا بر سم استقبال او رفت

و بعد از شش سال با کیخسرو ملاقات کرد و او را با مادر او فرنگیش با ایران آورد و گویند که کیو شش سال در تحصن کیخسرو بتوران بسر برد بشهر در نیامدی و بصحرا و بیشه بسر بردی چون لباسش کهنه و پوسیده شد کیخت را به اختراع طبع ترتیب داد و پوشید نام کیخت کیو آموخت است که اکنون بکثرت استعمال کیخت نامند و بهترین کیخت از پوست فرباشد بالجمله کیکاؤس بعد از مناظره و رد و بدل کیخسرو را بسلطنت نشاند کیخسرو لیکن پدرش سیاوش با افراسیاب مکرر محاربات کرد چنانچه شاه نامهٔ فردوسی طوسی از آن مملوست و بعد از مدتها او بلرزش کرشیوز و قاتلان سیاوش را بدست آورده بقصاص خون سیاوش بقتل رسانید و جمن بن افراسیاب بسلطنت ترکستان و لهراسب اولاد عهد خویش داد خود ترک سلطنت نمود و بغاری رفت و ناپدید گشت و بقولی چون سلیمان ع قصد مملکت او کرد کیخسرو بلرزه گرفت و آنجا هلاک شد جام جهان نما از اختراعات اوست گویند که دل صافی او جام جهان نما بوده از سنخنان کیخسرو است که آبادی و زراعت چشمهٔ مالنهاست و بند و بست ملک و البسته بمال است چه گوا نیده است حق سبحانه تعالی مال را اسباب اصلاح معاش و آبادی و گفت بزرگ ترین خطاها آنکه کارزار کسی با کسی که صلح خواهد و گفت سعادت و رستگاری قضاست و این سخن بلند ست و بتوکل گرایید پس از وی لهراسپ از اخفا و کیقباد است بموجب وصیت کیخسرو بسلطنت نشست و او اول کسی است که سراپرده وضع کرد و او اول کسی است که اصحاب دیوان چون مستوفی عارض و مشرف و غیره تعیین نمود و رهام بن گودرز که نسبتش بکاوهٔ آهنگری می پیوندد سپه سالار ساخت و بقولی بخت نصر که بیت المقدس خراب کرد و قتل عام نمود عبارت از رهام است و لهراسپ او را بسنخیر بابل فرستاد و چنانچه در خصمن بابل مرقوم است از سنخنان لهراسپ است نمیکند غیبت انسان را مگر آنکه او خود معیوب است و گفت عمل مکن در پنهانی چیزی که آنرا حیا میکنی از آن چیز در ظاهر و گفت که بادشاه در عذاب گنهکاران و مهربانی بر ایشان چون طبیب مشفق است که از بهر دفع مضرت اعضا عضو پیرا بشکافد و باز بدرد و بعد از لهراسپ پسرش گشتاسپ بسلطنت نشست و در عهد او زردشت ظهور کرد و دعوی پیغمبری کرد و معجزهٔ او دین آتش پرستی و ملت مجوس را تازه ساخت و کتاب او ست زند و شرح آن پازند است گشتاسپ باو بگرویدند و پسر گشتاسپ است اسفندیار که از کتابون دختر ملک روم متولد شد و او آنست که مانند رستم براه هفت خوان بر سم تجارت بترکستان رفت و همشیره های خود را از بندار جاسپ والی ترکستان برهانید دار جاسپ را بقتل رسانید و منظفر و منصور بایران آمد و موجب عهد از پدر درخواست سلطنت کرد و بمکر پدرش گشتاسپ بر دست رستم بن زال بقتل رسید چه گشتاسپ با اسفندیار گفت اکنون مثل تو پهلوان نیست که خواهران خود را از حبس ارجاسپ بشاه نجات دادی حالا یک مخالف که رستم است باقی است باید او را در زنجیر کشیده بیاری آنزمان مطمئن به سلطنت شستی اسفندیار ناآزموده کار بطمع ریاست بسیمرغ و پیش رستم آمد رستم او را گرد اسفندیار بار رستم گفت که دست بسته همراه من بیا تا بایران بخدمت گشتاسپ ببرم و عفو تقصیرات نمایم و بوزارت خویش برگزینم رستم باین اهانت رفتن قبول نکرد و در بنیاب الحاج نمود اسفندیار نشنید کار بمقابله انجامید اسفندیار بر خسم تیر بر کمر گاه رستم بچشمانش زد و خسته و کشته شد رستم پسر او تهمتن را بایوان خویش برد و تربیت نمود

گشتاسب بهمن را از پیش طلبید اشت رستم او را باخواسته بسیار پیش گشتاسب فرستاد بهمن بخدمت پیوست و گشتاسب
اول کسی است که شکل آتشکده بر یکطرف درهم و دینار و طرف دیگر صورت خود نقش نمود و از سخنان اوست
میت و کسی که دین ندارد و برابر است گفت مناسب نیست مر بادشاه را آنکه جنگ کند بر بادشاهان مگر نیکوئی خصلت
و بعد از گشتاسب بهمن بن اسفندیار بن گشتاسب بسلطنت نشست و بهمن بمعنی نیکو باشد رستم بن زال
در عهد سلطنت بهمن بکشید برادر خود شغاد بن زال در کابل بچاهی افتاد و شغاد را در حالت نزع بیک چوبه تیر بدوخت
چنار که شغاد بناه بآن درخت برده بود و بدوخت این مصرع از شاه نامه بیادم آمد مصرع شغاد و چهار و بهم بر
بدوخت به الحاصل شغاد و رستم هر دو از جان قالب تهی کردند بهمن بقصاص خون پدرش اسفندیار لشکر
به نیروز کشید و فرامرز بن رستم را بقتل رسانید و آنخاندان را بر انداخت و زال را بعد از عقوبت نجات داد و بهمن
اول کسی است که نام در اول مکتوب نوشت عنوان نامه اش چنین بوده که نامه آرد و یشیر بهمن بنده خاص خدا و
حاکم شما اول کسی است که بدرگاه خود بزبان دری سخن گفتن فرموده و پیش ازین به پهلوی سخن گفتندی و دختر خود
همای را که از وحمل بوده اشت چه در دین زردشت و مجوس نکاح با دختر و خواهر درست بوده چنانچه اکنون نیز در
مجوسیان شائع است و لیعهد ساخت و پسر خود ساسان را از سلطنت بی نصیب گردانید ساسان انقطاع
گزید و بقه اطیس و بقراط معاصر بهمن بوده اند از سخنان بهمن است ذکر نیکو ثمره عمر است گفت که انصاف نیکوترین اوصاف
است و گفت تجربة المجرب یقطع العمر یعنی از موده را باز آزمودن ضایع کردن عمر است گویند که بهمن هرگاه عاملی
بجای فرستادی منتهی برگماشتی منتهی اگر از عدل او بار عایا بیان کردی عامل را پایه اش بلند ساختی و اگر نه
جزایش دادی و در سال یکبار رعایا را بدرگاه خواندی و از تخت فرود آمدی و بر زمین نشستی و گفتی یکسال شد
که میان شما حکومت میکنم اگر امرے از من صادر شده باشد که آن را نمی بینند اعلام کنند پس موبد موبدان
یعنی قاضی القضاة برپا خاستی و گفتی خاص و عام از تو راضی اند پس سفره عام کشیدی تا بخورند و چون
فارغ شدے شخصے تاوان بلند بدا کردے که عمارت و زراعت کنند و از خدا بترسند و گرد خیانت نگردند و بعد
ازان رخصت شدندی و گفته اند که از کیان هیچ بادشاهی بفضل و دانش او نبوده و بعد از تهمتن همای
بنت بهمن بسلطنت نشست و چون اندیشه اش بهمن حمل داشت پسرے زائید و از مردم جهان داشت و از
حسب سلطنت اورا دهندوقتی کروه در آب انداخت آن صندوق بدست گاوذرے افتاد و چون بگشاد پسرے
نیکو روی دید او را بپرورد و داراب نام نهاد و چون بسن تمیز رسید سر بگاوذری او فرو نیاورد و ملازم همای گشت
و کاری بزرگ کرد و بمرتبه عظیم رسید و بالآخر همای او را دانست که پسر اوست لاجرم ملک با و باز گذاشت کے
داراب بن کے بهمن بجکونه نشست و او را دارای اکبر گویند و او دختر فیلقوس را بخواست و آخر بعد چندی پیش
پدرش بروم فرستاد و فیلقوس تاج گذار او بوده و هر سال هزار پیمانه طلا که وزن هر یک چهل مثقال بوده بخزانه
میرسانید و بعد از داراب پسرش کی دارا که او را دارای اصغر گویند بادشاه شد و او آخر بن ملوک طبقه کیان است

درخت برادر بهم بر بر درخت

طبعی ناخوش داشت و با سکندر رومی مصاف داد و بر دست ندیمان خویش بحیل سکندر بقتل رسید سکندر قابلیان افراد
بگشت دولت طبقهٔ کیان منقرض گشت **سکندو اسکندر رومی** بن فیلقوس و کپتان جونا تهان اسکاث میگفت
که فیلقوس نام داشت و معنی آن امیر لشکر باشد با جمله اسکندر را ذوالقرنین اصغر نامند بر تخت ایران نشست در
تاریخ الحکما مسطور است که اسکندر را بزبان یونانی اخشیدروشن گفتند و اسکاث موصوف می فرمود که الک
زندروش بفتح الف و کسر لام بکاف تازی زده و فتح راینون زده و فتح دال و ضم را به واو زده و فتح سین مهمله میگویند
یعنی محب حکمت اسکندر و پدرش بادشاه روم بوده و اسکندر را ارسطو وزیر بوده و اسکاث موصوف میگفت که
درمیان فرنگ وزیر بودن ارسطو اسکندر را قول مردود است چه زمانهٔ ارسطو پیش از اسکندر بوده و آن گفته آید
القصه اسکندر رومی بیونان آورد و ملوک آن ملک براند اخت و بمغرب رفت و بکشور و بمصر رفت و سخر ساخت
و بشام شتافت و بگرفت و اخبار یهود را گفت که تاریخ موسیٰ را ترک کند و از زمان ناگزیر قبول کردند و آن
سال بست و هفتم بود از عمر اسکندر و اکنون که به تسوید این اوراق هزار و یکصد و نود و پنج هجریست و هزار و پنجاه سال
از آن گذشته بالجمله اسکندر بهند آمد راجه فور سحدو دسر هند با او مصاف داد و بقتل رسید و گفته اند که فور اطاعت
اسکندر کرد و حکیمی را که بدانش معروف بود با دختر و کانسه که هرگاه آن را بر زمین نهادندی پر آب شدی نزد اسکندر
فرستاد و اما قول اول اصح است چه مؤلف تاریخ روضة الصفا گوید که اسکندر فور را بقتل رسانید و کید هندی که ملکی دیگر
بود در اقصی بلاد هند و قریب صد سال عمر داشت سکندر را با طاعت خواند کید هندی دختر خود را که در حسن و جمال
شهرهٔ آفاق بود با فیلسوفی و کاسه نزد سکندر فرستاد و در اسکندر نامه مینویسد که فور در رزم کشته نشد زهر خورد
مرد این مصرع شاهد این معنی **مصرع** زمردانگی فور کافور خورد ☆ بالجمله چون اسکندر روانه هندوستان شد
شنیده بود و پیش ایشان رفت دید که در بیابانها نشسته اند و بکناه روزگار میگذرانند پس سوال کرد و جواب ها
شنید و بفصل ایشان اعتراف نموده باز گشت و روی ببلاد چین نهاد و چنانچه در سکندر نامه گوید فرد و چون فارغ
شد از کینهٔ فوریان ☆ کمر بسته بر کین فغفوریان ☆ ملک چین غلامی و کنیزی دید دست پوشیدنی و طعام
یک روزه و اسپی بهر او فرستاد و سکندر حکمارا از این معنی سوال کرد گفتند اشارت است به آنکه اگر مالک همه جهان
شوی هر آینه ترا کافی است جاریه بهر دفع فضله و غلامی که خدمت تو کند و جامه که بپوشی و طعامی که بخوری و اسپی
که بران سوار شوی پس چرا طلب زیادتی کنی و خود را و جهانیان را از انچه میداری اسکندر گفت مرا پند دادی و متعرض او
نشد و گفت هیچ بادشاه بر من غالب نشد مگر خاقان چین و صاحب سکندر نامه گوید که آن کنیز کچینی در رزم
روس جنگی عظیم نمود و بر دست ولور وسیان اسیر شده و اسکندر بر اسپی که خاقان چین داده بود
سوار شد و بر زم ولوشتافت و او را اسیر ساخت و بالآخر آن ویلو کنیزک را بطریق هدیه پیش اسکندر
آورد و اسکندر بر روسیان ظفر یافت بالجمله چون سکندر نوبت دوم با ایران رسید فرمود که تا کتب فرس را بیونانی
نقل کردند و شروع شتافت و بر سولی نزد زنی نوشابه نام که حاکم بروع بود رفت نوشابه او را بشناخت سکندر از آن

اما نمود و تو شا به سکندر را گفت مصرع به ابروی خود آسمان را بپوشش پ و تصویر او را که کاغذی نقش کشیده بودند بدستش داد سکندر حیران گشت نوشابه خدمت کرد و او را البشوهری قبول نمود و بعد ازان سکندر بطلب آبحیوان شتافت و نیافت و گفته اند که آن ذوالقرنین اکبر بوده که اخبار او در قرآن مجید مبرهن است و ذکر او بیاید از عجایب المخلوقات نقلست و مؤلف صبح صادق ازو نیز مینویسد که آدم آبی نزد اسکندر آورده بودند که دم داشت و بختش مفهوم نمیشد زنی را با او دادند از و پسری متولد شد گفتند که پدر تو چه میگوید گفت میگوید که دم حیوان نیز است و این مردم را چیست که دم بر روی میدارند و ایضاً اسکندر خواست که بر ساحل بحر محیط مطلع شود پس کشتی بانگار فرستاد و یکسال رفته و هیچ ندیدند پس بجماه دیگر رفتند کشتی دیگر دیدند و دران مردم بسیار و زبان ایشان فهم نمیشد زنی از ایشان بدست آوردند و پیش سکندر بردند و سکندر آن زن را بمردی داد و فرزندی ازو بوجود آمد که هم زبان مادر و هم زبان پدر آموخت او را گفتند از مادرت بپرس که از کجا آمدی مادرش گفت ملک ما را فرستاده بود تا حال آنجانب دریا معلوم کنیم گفتند آنجا مکه معموری هست گفت آری ملکیست ازین عظیم تر و خلقی ازین انبوه تر پوشیده نماند که انچه اخبار سکندر را زبان کپتان جوناتان انگلیسی شنیده در اینجا مرقوم میشود چه می گفت شخصی که همراه سکندر بسیر و سفر مانده بود کتابی مشتمل بر احوال سکندر تالیف نموده و آن در میان ما معروف و مشهور است چه سکندر مملکت ایران را از دارا انتزاع نموده و در هیچ بلاد از چین و روس فرنگ و غیره نرفت غیر از تسخیر ایران همه را در دست میگفت چه در کتب فرنگ قوم نیست و نیز تمام ملک یونان را تسخیر نکرد بلکه بعضی از بلاد یونان را بگشود و آنگه در میان مردم مشهور است که تمام دیار یونان در آب غرق شده این را نیز غلط میگفت بلکه مقصود که بعضی از شهر یونان را آب برده و دیگر اکنون موجود است و بادشاه آنجا است و آنگه سکندر کشتی برای تحقیقات ساحل بحر محیط فرستاده این را هم نمیگفت اما میگفت که قریب سه صد سال ست که صاحبان فرنگ اند این دنیای جدید پیدا کرده اند چه آنجا رفتند بالاخر بادشاه آنجا را براندند و دران ملک حربه تیر و کمان و شمشیر و امثال ان بود و از توپ و بکله و تفنگ و دیگر آتش بازی هرگز واقف نبودند و اسپ تیز دران دیار نبود و فرنگیان با سوار و پیاده و توپ و تفنگ آنجا رفتند چون مردم فرقه سواران را دیدند که گاهی ندیده بودند دانستند که مردم شکلی مهیب میدارند که بیچاره یا بهروند و اسپ و سوار را حیوان واحد دانستند و گمان برده اند که این بلائیست که از آسمان فرود آمده و یا از دریا برآمده هرگونه برسیدند و دیگر فرنگیان با توپ و تفنگ آنجا رفتند و دست بردی نمودند آن جماعه منهزم گشتند فرنگیان ظفر یافتند و آن ملک را متصرف شدند و آن را دنیای نو نام گذاشتند و آن از فرنگیان سه گروه اند که آن دنیای نو را در تصرف دارند یکی بادشاه اسپین و دیگری والی پرتگیز و سومی بادشاه انگریز و آن دنیای نو درکلانی و طولانی زیاده از مفت اقلیم ست و آندیار را مرقه نامند و میگفت که مرقه جنوبی ای از خط استوا بطرف جنوب یعنی مابین مغرب و جنوب در تصرف بادشاه اسپین است و همچنین دیگر از جاها در قبضهٔ والی پرتگیز است و مرقه شمالی ای از خط استوا جانب شمال مابین مغرب و شمال در قبضهٔ تصرف بادشاه انگریز است و هر چه درین هفت اقلیم پیدای میدارد زیاده بران دران دنیای نو پیدا میشود مردم آنجا اکثر اسود اللون باشند و روی بینی پست و بینی پست و زبان فربه و چشمان سیاه و کلان و موی سیاه دارند و زنان ایشان موی سر دراز و سیاه و در حسن و جمال زنان از مردان آنجا برتبه افزون تر اند و تمام آن گروه بت پرست اند و از وزرا و امرا و عده های آندیار و دیگر هر کسی که نذر کند دختر و شیزه و پسران نوخیز خود را بهت خدمت بتخانه ها میدهند

آن زنان بی شوهر و مردان بی زنان عمر را بسر میبرند و هرگاه از اتفاقات زنا در جماعهٔ خدام تجاذب واقع شود و مردم از آن آگاه شوند زن را زنده در گور کنند و مرد را بسته در آتش اندازند و اکنون فرنگیان آنجا رسیده اند و اسپ ابرماده اسپ انداخته اند اسپان خوب بسیار پیدا شدند اما الحال اکنون بیاست بران گروه مرفرنگیان راست و متعرض هر سم و آئین جماعه میباشند و آن دنیای نو را بملک انگلیز و شهر لندن که تختگاه انگلیز است بشرط موافقت هوا از راه دریا سه ماه راه مسافت دارد و رقم حروف کتابی پیش کپتان موصوف دیده اند ران نقشه و تصویر مجمع ملکها و شهرهای امرقه و ناحیهای امصار امرقه و آنچه در هر امصار آنرا یافته از جنوب تا کوله و اجناس بقعه و اقمشه و نباتات و حیوانات و غیره پیدائی میدارد و مردم قوم است گفتم که بیشکر و انبه و دیگر میوه های هندوستان مثل انگور و سیب وغیره آنجا پیدا میشوند فرمود که همه بافراط و از انجا چندان بفرنگ میرسد که همه فرنگ از رسیدن چیزهای آنجا از دیگر دیار مستغنی است و ایضاً اندران کتاب دو دایره مقابل یکدیگر که هیچ یکی ازان کم و بیش نبود کشیده و دیدم یکی را دایرهٔ دنیای کهنه که عبارت از هفت اقلیم است نامهای امصار اقلیم و بعد و دوری آن از یکی بدیگری و بسیار چیزها مثل این بخط انگریزی مرقوم بود و در دایرهٔ دیگر که امرقه است و آن دنیای نو نامند و ران بدستور نامهای شهرهای دنیای نو بخط و زبان انگریزی بطریق اجمال مرقوم است و بعد ازان بتفصیل هر یک امصار و آنچه پیدائی دارد مرقوم است و خواستم که مجملی از احوال دنیای نو به فارسی ترجمه نمایند تا بلاد و رعالم و عالمیان نماید قبول فرمود اما تا هنوز بنا بر عدم فرصت از قوه بفعل نیامده اگر حاصل میشود بعد از بیان هفت اقلیم کهنه ان خواهد نوشت و بالله التوفیق و دیگر سخنی غریب از همان کتاب پیش آمد بر خواند که در سال سه صد و سی و یک پیش از پیدایش عیسی علیه السلام اسکندر دارا پادشاه ایران را بکشت و در سال نهصد و سی و دو پیش از پیدایش عیسی علیه السلام ارسطو در عهد وزارت ارسطو مر سکندر را بشوب میرسد شاید پیش ازین چندی بوده باشد بالجمله سکندر اول کسی است که سوبق ساخت و آن عذر را عاشق و معشوق بعد او بوده گویند که سکندر در باب ملک زادگان ایران از ارسطو مشورت خواست و ران باب نامه با نوشت فرستاده بروم نزد ارسطو رفت ارسطو او را بباغی برد و درختی چند سال خورده بر کند و بر جاهای آنها نهالی نشانده فرستاده باز گشت و حال بسکندر باز گفت سکندر دریافت و طایفهٔ ازامرای دارا را بکشت و اقربای دارا را بنیابت خود حکومت فارس داد و ایضاً وقتی نامه از مادرش باسکندر رسید مضمونش آنکه ای عجب دختر را بخود راه مده و از بخل بپرهیز و گنجهای که بدست آوردهٔ بامردی جلد بر اسپ دونده نزد من فرست سکندر نامه بخواند و با حکما گفت چندین گنج و خواسته بر اسپی چگونه توان فرستاد و ایشان را سخنی نیامد سکندر گفت انچه بدست آوردهٔ ام بر کاغذی نویسید و ببردی دهید تا به اسپی جلد بر نشیند و باو رساند که مراد او همین ست حکما بر دانش او آفرین کردند و قتی سکندر ارسطو را پرسید که در باب فلان مجرم چگونی ارسطو گفت اگر گناه نبودی صفت عفو که بهترین فضالست ظاهر نشدی سکندر مجرم را به بخشید و هم از ارسطو پرسید که عفو در چه وقت نیکوست گفت و در وقت قدرت سکندر را گفتند لذت سلطنت در چیست گفت در سه چیز مغلوب ساختن دشمنان و تربیت دوستان و روا کردن حاجت محتاجان و غیر این هر چه بود آن را اعتباری نباشد و قتی بگشتن وزیری اشاره کرد و او گفت مرا بکش که درین کارگاه بودم گفت اکنون نیز در گشته شدن کاره باش شخصی با جامه های کهنه باسکندر سخنان فصیح گفت سکندر او را گفت که لباس خود را چون سخن خود کن گفت مرا بر سخن قدرت است

وپادشاه را بلباس سکندر بخندید و او را خلعتی ملوکانه داد و روزی از وشاعری وه نزارد پینار خواست سکندر گفت این
مال از قدرت تو بسیار کمتر است سکندر شاد شد و مضاعف آن باو داد سکندر را گفتند که چگونه است که تعظیم او ستاد پیش
از تعظیم پدر کنی گفت از آنکه پدر سبب حیات فانی است و او ستاد سبب حیات باقی پدر مرا از آسمان بزمین آورد و او ستاد مرا
از زمین بآسمان برد روزی در مجلس نشسته بود کسی از وحاجتی بخواست گفت امروز از ایام سلطنت خویش نمی شمارم و متاع خود
بایکی گفت و در محافظت آن مبالغه نمود و آن را رفاش شد سکندر بطلیناس حکیم را گفت سزای آنکه راز سلطان فاش کند چیست
عباس گفت از دو مرنج که افشای سر خود را خود کرده باز اسرار خویش خود نتوانی کشید اگر دیگری نتواند کشید عجب نبود یکی از اعدای را
مفسد بدرگاه آورند سکندر خواست که از وعفو کند یکی از امرا گفت اگر من بجای ملک بودمی او را بکشتمی سکندر گفت اکنون که
بجای من بنشستی بشکرانه آن او را بخشیدم عالمی درست کردار نزد او در سخنان دلیری کرد گفت از من نمی ترسی گفت ترس نبود
از خیانت او باشد و یا از ظلم خداوند تو و من ازین دو عیب مبرا ایم از سخنان سکندر درست که قبیح است گفتن
و ناکردن چه قبیلست کردن پیش از گفتن و گفت احتیاج آدمی بعقل بیشتر است نه بمال گفت خدام سلاطین چهار گروه اند
چنانچه بقای بدن بچهار عنصر راست نمی آید سلطنت بی ایشان تمشیت نپذیرد اول اهل شمشیر امرا و لشکریان
و ایشان بمثابه آتش اند دوم ارباب قلم چون وزرا و کتاب و ایشان بمنزله هوا اند سوم اهل معامله چون بازرگانان
و اهل حرفه و ایشان بمثابه آب اند چهارم اهل زرعه و ایشان بمنزله خاک اند گفت صاحب کرم بود اگرچه درویش باشد
و بیچاره غمخوار باشد اگرچه تونگر باشد چون سکندر بیمار شد و دانست که مرض موتست نامه بسوی مادر خویش روفنا نوشت
چون مادرش برخواند نوشته بود طعامیکه ترتیب کنی زنان بزرگان را بخوان و با جمعی غرامی من کن و ازان طعام
نصیب کسی را ده که با و مصیبتی نرسیده باشد روفنا چنان کرد هیچکس دست بطعام نبرد همه گفتند از ما کسی نیست که مصیبتی
گرفتار نشده باشد روفنا گفت که مرا وعظ کردکه در مصیبتش صبر کنم بالجمله سکندر بقول مؤرخان ما بر هشتاد و دو طبقه که بر یک
را بادشاهی جداگانه بود غالب آمد و عدد و سپاهش که همراه او بودند از شش صد و بیست هزار مرد زیاده بودند و شمار
آنانکه در اطراف ممالک بودند خدای بهتر میداند در تاریخ صبح صادق مینویسد که عسر لشکر چنگیز خان هشتاد هزار
سوار بود پس هشت صد هزار سوار که بزبان هندی هشت لکهه باشد در رکاب چنگیز خان بودند که با او در تسخیر بلاد میگردیدند
با این کثرت عساکر و سفک دماء تسخیر هفت اقلیم نتوانست کرد بیت از تواضع میتوان کردن مسخر عالمے ؎
خاتمی ملک سلیمانی بمین پشت دست ؎ بالجمله بعد از فوت سکندر رومیان خواستند که پسرش روس
بن سکندر را بسلطنت برنشانند نه پذیرفت و انقطاع گزید مردے وعوس نام در روم پادشاه شد و بطلیموس
لقب یافت یعنی ملک بزرگ و او یونان و مصر و شام و مغرب تا کنار دجله ضبط کرد و مذهب بهو داشت و بعد از و
دقیانوس بادشاه شد و او آنست که اصحابش از و بگریختند و در کیف بیاسودند و قصهٔ اصحاب کهف بیاید و نزد برخی
دقیانوس بعد از اعسطوس بوده و ذکرش در روم باید مخفی نماند که بعد از طبقهٔ سلاطین کیانیان اسکانیان که
طبقهٔ سوم اند از ملوک عجم در ایران بسلطنت رسیدند اما چون اینجا احوال سکندر بقلم آمد و آن بادشاه جم جاه حکمت

دوست بود بنا بران مناسب نمود که سطرے چند در احوال حکما و برخے از مشاهیر هر دیار از ابتدای آفرینش تا پیش از ظهور اسلام و بعد از اسلام که بوده اند درو فصل مرقوم ساخته بعد ازان طبقه سلاطین اسکانیان بتحریر آرد و بالله التوفیق **فصل اول در ذکر حکما و برخے از مشاهیر که پیش ظهور اسلام بوده اند**

آغاثاذیمون مصری و او از قدمای حکماست و او را اوریای ثانی خوانند و گویند از ابنای مرسل بوده و بر اهل مصر مبعوث گشته و گفته اند که او شیث علیه السلام است و در تاریخ الحکما مسطور است که اوریای اول شیث است که آغاثاذیمونش نیز خوانند و او استاد هرمس الهرامه است که عرب او را ادریس گویند و معنی آغاثاذیمون نیکبخت باشد و اصح آنست که شاگرد شیث و استاد ادریس بود و لیدالعلم بالصواب

صاب پسر اوریس است و صابی باو منسوب اند از سخنان اوست گفت کسے که صاحب عقل نیست غضب را مغلوب نمیتواند کرد و گفت که بادشاه عاقل برفق و مدارا میرسد بجائی که بجور و صولت نتوان رسید خصوصًا با نیکان و برگزیدگان و گفت که طریق بادشاه صاحب رای اینست که اعتبار کند مردان را بکردار ایشان نه بر جثت و بزرگی جسم ایشان و گفت با کسے که قدرت دفع آن نداری مخالفت ظاهر مکن

اسفلینوس از اکابر متقدمین حکماست وطن و مسکن او شام بوده و شاگرد اوریس بود بقول جالینوس او پیغمبر بوده و بروایتے و اصح علم طب اوست و تعلیم آن بالمشافهه نکردی جز بفرزندان خود و دیگران را نیاموختی تا آنکه در عهد بقراط بیگانگان را آموختند و اکثر علما از اولاد اسفلینوس اند از سخنان اوست که بسیار روزگار باشد که ان را مذمت کنند و چون روزگاری دیگر پیش آید ستایش نمایند و گفت قوت حاجت ازان بهتر است که منت نااهل کشند و گفته سزاوار احسان آنکس است که کافر نعمت نبود و گفت عطا بر فاسق تقویت اوست بر فسق و گفت دشمنان شمان ناصح شما نیستند و گفت عابد بے معرفت چون گاو اسیانیست که میگردد و بر جای خود ایستاده درویشی گفته زاهد بے علم مسخره شیطان بود و گفت بعجب دارم ازان که باحتمال ضرر از طعام مضر پرهیزد و بسبب هم آخرت از گناه خود را پاک نمیدارد

لقمان حکیم بقولی پیغمبر بوده اکثر بر انند که حکیم بوده هر گونه در عهد داؤد بوده و او غلام اعرابی بود و گویند میخرانید اعرابی او را بدست اسرائیلے بفروخت اسرائیلے او را هیزم کشی فرمود گویند که خداوندش او را روزے گفت که گوسفند بکش و بهترین اعضای او نیز دمن بیار لقمان برفت و دل گوسفند را بیاورد و خواجه گفت بدترین اعضایش را بیار لقمان برفت و همانرا بیاورد. خواجه بعجب نمود و از سبب آن سوال کرد لقمان گفت دل بهترین اعضاست اگر دران حکمت بود و بدترین اعضاست اگر برخلاف این باشد خواجه بر دانائی او متحیر بماند و آزادش کرد گویند روزی خواجه او را گفت در فلان مزرعه کنجد بکار او جوابش داد و هنگام درو خواجه بسیر مزرعه رفت بجای کنجد جو دید گفت نه ترا گفتم که کنجد بکار گفت جو کاشتم گمان آنکه کنجد بار آرد خواجه بخندید گفت چگونه کنجد آرد لقمان گفت تو ای بنیم که باعمال نکوهیده بهشت میخواهی بانجود گفتم اگر با این اعمال بهشت رسے تواند نمود که کنجد بار آرد خواجه بر دانائی او گفت آزادش کرد حکایات دیگر در باب آزادی لقمان نیز مسطور است و بالجمله چون لقمان آزاد شد خواجه اش او را مایه داد و دران بگیتی عظیم پدید آمد لقمان مالدار شد

وبنجبت داؤد پیوست و در حکمت کامل گشت روزے لقمان تردد داؤد رفت دید که داؤد حلقهاے آهن میساخت هیچ
نه پرسید لیکن تعجب نمود داؤد آنرا تمام کرد و برخاست و در بر کرد و گفت نیکو زرهی است لقمان بے سوال حال
بدانست و گفت الصمت خیر الحکمة و راگفتند ادب از که آموختی گفت از بے ادبان که هرچه از افعال ایشان در نظرم
ناپسند آمد احتراز کردم نقلست که لقمان صاحب مال بوده بمردم قرض دادی و گفتی که بگیر این امانت خدا ست و بکسال
او اکثر و کتبان جوناتهان اسکاٹ از کتب فرنگ بارقام میگفت که لقمان هرگز مالدار نبوده و در غایت تنگدستی میگذرانید
در حبب السیر مینویسد وقتی رئیس وهبی را دام داد چون یکسال بگذشت پسر خویش را بطلب آن وجه فرستاد و هنگام
وداع گفت در راه زیر فلان درخت چشمه ایست آنجا فرود نه آئے و رئیس فلان موضع اگر ترا بدادی قبول کند
قبول نکنی و چون رئیس بدیون برسی در قصرے که بکنار دریا دارد دست بنجبی پس گفت اگر در راه پیری رفیق تو شود از فرمودهاش
تخلف جائز نداری پسر برفت و در راه پیری همراه او شد چون بچشمه و درخت رسیدند گفت اینجا فرود آئی گفت
پدرم ازان منع کرده گفت این نیز گفته که سخن پیر بشنو گفت آرے پس فرود آمد و بخفت پیر او را حجامت میکرد مارے
از درخت قصد پسر کرد پیر او را بعصا بکشت و چون جوان بیدار شد پیر گفت دانستی که لقمان ترا از نزول اینجا چند منع
کرده بود پس سر مار را از تن جدا کرد با خود گرفت و روان شد پس بموضعی رسیدند رئیس آنجا ایشان را بخانه
خود برد و خواست که دختر به پسر لقمان دهد او ابا نمود و بالآخر باشارهٔ پیر قبول کرد پیر آن سر مار را در شب بنافه بدیوار
و گفت پیش از مباشرت این را بر آتش نه و زن را بگوی که تن خود را بران محیط کند و دود با سفل بدنش رسد پسر به فرموده
عمل کرد و دود بموضع مخصوص دختر رسید نعره بزد و بیهوش شد و کرمی مرده از فرجش در افتاد پیر گفت هرکه باین
دختر گرد آمدی کرم قضیب او را بگزیدے تا هلاک شدے لقمان ازان ترا منع کرده بود پس روزے چند در خانه رئیس
بماندند و بدیهه رئیس مدیون شدند او پسر را احترام کرد و خواست که شب در قصر کنار دریا بسر برد پسر لقمان
بموجب وصیت پدر با نمود و بدستور باشارهٔ پیر قبول کرد شب چون همه بخواب رفتند پیر پسر لقمان را بیدار
ساخت و گفت عادت این رئیس آنست که چون فرصتی خواهش آید او را در کنار دریا بخوابانند و شب بامعدودے
چند بیاید و آن بیچاره را با سر بریده بران خفته است بردارد و در آب افگند اکنون برخیز پسر لقمان برخاست
پیر با تفاق او سر بریده را داشت و بموضعے برد که پسر رئیس در خواب بود ناگاه سر او را بگرفت و آورده
بجاے خود نهاد رئیس شب بدستور انجا آمد که پسر لقمان را جاے داده بود و سر پسر خویش را بگمان پسر
لقمان برگرفت و در آب افگند چون روز شد از حال آگاه گشت و متحیر بماند و مال بداد و پسر لقمان را
مختصر المرام باز گردانید کبتان جوناتهان اسکاٹ می فرمود که در توریت هرگز مرقوم نیست که لقمان متمول بود
و شاگرد داؤد و بوجه او بعسرت و فقر روزگار گذرانیدے و بعد از داؤد و بچندین سال بوجود آمد و از
جمله نصایح لقمان است که به پسر خود اخلاق مردم بیجیا و بدبخت و اخلاق مردم سعادتمند نمود و گفت
اے پسر تقع گیر از چیزیکه حق تعالے ترا دانا نیده است بدرستیکه دانا جاهل نیست و گفت

اے پسر من بدستیکه فحش گوینده بیحیا و بدبخت است اگر سخن گوید زبان او را رسوا سازد و اگر سکوت ورزد
رسوا نگردد و اگر عمل کند بد میکند و اگر نعلے کند ضائع میسازد و اگر استغنا ورزد مکبر میگردد و اگر مفلس میشود یاوس
میگردد و اگر کسے بر و قدرت می یابد خوار و حقیر میگردد و اگر خوشحال شود با فراط می شود و اگر خرین گردد اسیر میگردد و اگر
بر کسی قدرت یابد بے ایذا هیچ نمیکند و اگر سوال کند ابرام و مبالغه مینماید و اگر سئوال می شود بخل می ورزد و اگر خنده میکند
مثل آواز خر میکند و اگر مکافات کند جور را و امیدارد و اگر زجر میکند عنف و تعدی میکند و اگر کسے باو زجر میکند خشم
و غضب میکند و اگر عطا میکند منت می نهد و اگر کسے باو عطا میکند شکر نمیکند و اگر سرّے باو سپارند خیانت میکند
و اگر بکسے ستری سپارد تهمت می نهد و اگر رتبه اش بالمین تر است از تو ترا عیب میکند و اگر بالاتر است
غلبه میکند و اگر مصاحبت ترا کند در رنجے می اندازد و اگر ازو کناره کنی ترا میگذارد و از زجر کسان استراحت نمی یابد
تعلیم او بآخر نمیرسد و اهل اوازو خوشحال نمیشوند و از ایشان بدی را دور نمی سازند و اگر بزرگ از ایشان است
همیشه ایشان را در رنج میدارد و اگر خرد تر است بزرگ را در آزار میدارد و راه بندگی نمی یابد و اگر راه نماید طاعت
نمی کند کسے که با او معاشرت کند خوبی نمی بیند و کسے از و گوشه گزیند سالم نمی ماند و اگر سخن گوید صواب نمی گوید
و اگر با او گویند نمی فهمد و میانه روی در فرامی نمی کند و در بلاد تنگدستی صبر نمی نماید و در مسئله تامل و توقف
نمی ورزد و انچه معروف و نیکو است بفعل نمی آرد و شکر گذاری خدا نمی کند و غاز بازی ترک نمی سازد
و قبول نصیحت نمی کند با حکما موافقت نمی نماید و علم او را در عجب میدارد و اگر موافق علما در رای نباشد چنین
میداند که نیکو کار است اگرچه بدکار باشد و خیر خود را شر می بیند و شر خود را خیر می پندارد و تقریط خود را خرم
و جهل خود را علم می انگارد و هر چه نفس او را خوش کند فرا میگیرد و هر چه بخشش نه آید ترک می کند و خود را نیز بدان
سنوده میگرداند و اگر مخالفت افتد حق را تکذیب میکند و اگر محتاج بحق شود با و میل نمی کند و اگر از حق سوال
کنند منع کند و اگر حاضر شود اهل حق را یارے نمیدهد و اگر از ایشان غایب گردد در ابطال حق کوشد و اگر با علما
مجالست کند ادب و تعظیم ایشان نگاه دارد و اگر با زیردستان خود نشیند بر ایشان فخر میکند و سخن حق که
از ایشان سر زند خنده می زند و مخالف ایشان میگوید از نقمان پرسیدند که کیست از مردمان دانا تر گفت
آنکه از علم مردمان بعلم خود می افزاید و گفته عجز در سخن خیر از عقل میدهد پس نظر کن آن چیز را که میگوید و گفت بمجلسے
که در آئی بالاتر از همه بنشین و گفت حسن نیت از عبادت است و حسن استماع از حکمت خوشخوی از کرم است
و حسن جواب از دانش ست و گفت اگر کسی را بحاجتے فرستی حکیمی را فرست و اگر حکیم را نیابی خود برو و گفت
سنگها را از جای خود نقل کردن آسان تر است از آن که بکس چیزے فهمانیدن گفت و در شوید از مردمان بد
تا سالم ماند دلهای شما و راحت یابد بدنهای شما و نیکو شود نفسهای شما و گفت صبر دو قسم است یکے
صبر ست بر آنکه مکروه داری آنرا مثل نقصان مال و ضیاع و عقار و موت اطفال امثال آن و دوم صبر از آنکه
دوست داری آنرا و در تحصیل آن اضطراب میکنی و می باید که صابر باشی در تحصیل آن و گفت شکر گذاری کن

کسی را که بتو انعام دهد و انعام ده کسی را که شکر گذاری تو کند بدرستیکه بقای نعمت در نعمتی که کفران کنی زوال نعمتی را که شکر گوئی و گفت شریف هرگاه که پرهیزگار گردد و متواضع میشود و خسیس چون پرهیزگار شود و متکبر میگردد و گفت مراد کلید حاجت است و لجاجت کلید گناه است و گفت علم بهتر از گنج است گنج ترا نگاه باید داشت و علم ترا نگاه میدارد و گفت در تضییع مال خود و اصلاح مال دیگران بکوش که مال توان بود که ذخیرهٔ آخرت سازی و آنکه بمیراث بدیگران گذاری ازان دیگران بود و گفت احمق هرچند صاحب جمال بود با او صحبت نباید داشت که شیر هرچند خوب رخسار است زشت کردار است و گفت سه کس را در سه حال توان شناخت حلیم را نزد غضب و شجاع را بروقت خوف و برادر را نزد حاجت و گفت چهار هزار کلمهٔ حکمت جمع کردم و چهار ازان برگزیدم و دور افراموش باید کرد و دور بیاد باید گرفت خدا را و مرگ را یاد باید داشت و نیکی را که با مردم کنی و بدی را که با تو کنند فراموش باید کرد و گفت وخوشخوی یعنی خوش خو و خوب خویش بیگانگان است و بدخوئی یعنی خوی بد بیگانهٔ خویشان سعدی گوید

فرو بندهٔ حلقه بگوش ار ستوه ازمی بر و پند لطف کن لطف که بیگانه شود حلقه بگوش ☆ و گفت اصل عقل باز

متکلم جاهل **اساذفلیس** و انباذقلیس نیز ش نامند از اکابر حکماست حکمت از لقمان و سلیمان بشام آموخت و بقولے از داؤد تعلیم یافت و او مجرد و متوکل بود و هرچه از قوت یکروزه اش زیاده آمدے تصدق کردے و ذخیره نهادی و او بیونان رفت و از کیفیت خلقت عالم سخنها گفت نه پسندیدند و از شهر براندند و در تاریخ الحکما مسطور است که حکمت او حکمت پیغمبری بوده که ممزوج بفلسفه بود و اول کسی است که جمع میان معنی و صفات الله تعالے کرد و همه را راجع بیک معنی ساخت و گفت که نیت حق تعالے را معنی متعدد و متمیز از یکدیگر که هریک از آنها مخصوص بنامی باشند بلکه او یکیست فی الحقیقت جمع من الوجوه بخلاف موجودات دیگر بدرستیکه مجردات عالیه را بکثرت و تعدد عارض می شود یا به اجرای ایشان و یا بمعانی و نظایر و ذات حضرت باریتعالے منزه و مقدس است از همه اینها و بسیاری از بزرگان حکما و بنیاب با او متفق اند و علی علیه السلام حسن بصری و جماعهٔ معتزله همین مذهب دارند **فیثاغورس** حکیم اول کسی است که حکمت را فلسفه نام نهاد و علم شما پدید آورد و او را بعضے حکیم خواندند و گروهی برآنند که فیثاغورس معاصر لهراسپ و وزیر او بوده حکمت از اصحاب سلیمان آموخت و بیونان شد و علم هندسه و طبعی ظاهر ساخت و موسیقی اختراع نمود و دو ولیست و هشتاد کتاب تصنیف کرد و به بقای نفس بعد از فنای بدن قایل گشت و اینکه بعد از نیکه اگر از اهل ثواب است ثواب می یابد و اگر از اهل گناه است عذاب با و خواهد رسید برای حکمای آلمی را و هر روز بهر خود غذائی ترتیب داده بود که هرگز بیمار نشدے و گاه فربه و گاه لاغر نبودے و گاه شاد و گاه غمگین نگشتی و خنده و گریه نکردے و در تاریخ الحکما مسطور است که طعام صباح او شیر گاو و غسل او بوقت طعام نان و آب و سبزی ها و طعام مطبوخ او قربانهای کاهنای بود که برای خدا قربان می نمودند و هرگاه که رئیس کاهنان شد غذای خود از چیزے ترتیب داد که کم گرسنه و تشنه شدی و او مطلوب دوستان را بر مقصود خود مقدم داشتی و گفتی که مال دوستان مشترک است میان ایشان و او بشهر فرو طوس شتافت فلون از اهالی آنجا که بکثرت مال معروف بود نزد او آمد پس

خود بتمامی آغاز نهاد و فیثاغورس او را ملامت کرد افلون برنجید و قصد فیثاغورس نمود و فیثاغورس با اتفاق شاگردان
با او رزم کرد و ظفر یافت افلون با چهل تن بقتل رسید حکیم از اهالی آن شهر متوهم شد نه فارانو نیا رفت و از آنجا بشهر فارس
شتافت بزرگان آن دیار نزد او آمدند و گفتند آنکه قتل چهل تن را روا دارد حکیم نبود اکنون بشهر دریا بار کرد و فیثاغورس
بشهری دیگر رفت جمعی قصد او کردند فیثاغورس بجای رفت آنرا هیکل گفتندی دشمنان او را محاصره نمودند
و آتش در هیکل زدند فیثاغورس با اصحاب بسوخت از سخنان اوست هر چیزی بعقل محتاج است الا دولت و گفت خنده
بوقت این غم گریه است او را گفتند تو حکیمی گفت فیلسوفم یعنی دوستدار از حکمت را قم حروف از کبتان چونانهان
اسکاٹ تحقیق این لفظ فرمود که فیلسوف لفظ یونانی است مرکب از دو لفظ فیلو بمعنی محبت و عاشق و سوف بمعنی علم
و بکثرت استعمال واو فیلو حذف شد فیلسوف ماند بالجمله او را گفتند شیرین چیزها چیست گفت انچه کس را بآن میل باشد
گفتند فلان مرا بد گفته گفت از انکه راه نجوبی نمیرود گفت شرم دوام با زبیزرائل و گفت خاموشی موجب سلامت است
از ندامت و گفت باید که شرم از خود بیشتر کنی که از دیگران یعنی در خلوت نیز با دب باشی و گفت عتاب با خود بهتر از
عتاب دیگران و گفت جهد کن تا با کردنی در دل نگذرانی و هم آن کنی که شاید نا انچه خواهی و گفت مدح خود هجو خود است
و گفت سوگند بسیار خوردن نشان دروغگوئی است گفت اگر از کسی خطا سر زند چه نیکو بود اگر سر زند و بر آن مطلع
شود چه مفید باشد گفت بدترین مردم کسی ست که مال بهر دیگری جمع کند و گفت نگاهداشت انچه در دست تست
بهتر ست از طلب انچه پیش تو نیست و گفت آنکه مداح خود را مال ندهد مالش برد که او را بد گوید یکی را دید که لباس فاخره
پوشیده بود و سخنی ناصواب میگفت گفت با سخن را چون لباس خود کن یا لباس را چون سخن و گفت سزاوار انست
که بشناسی وقت را که سخن گفتن را و آن خوب ست یا سکوت و رزیدن و گفت طبیب کسی ست که بدن خود را از
بیمار یها نگاهدارد و کسی که محتاج بمعالجه غیر شود طبیب نیست و می گفت بیشتر آفتها که بر حیوانات میرسد بنا بر بی زبانی
ست و اکثر کلفتهای انسان را که روی میدهد از باعث زبان است و گفت کسی که نفس خود را دور ساز دا ز چار چیز هرگز
مکروهی به او نرسد و آن اول عجلت است دوم لجاجت سوم عجب چهارم کاهلی چه ثمرهٔ تعجیل پشیمانی است و ثمرهٔ لجاجت
حیرت است و ثمرهٔ عجب منقصت و ثمرهٔ سستی ذلت و خواری و گفت حکیم محافظت نفس خود نخواهد چنانکه دیگران محافظت
بدن خود مینمایند و گفت نفس میان نیکان در لذت و نعمت است و میان بدان در کلفت و الم گفت کسانیکه گرفتار
شهوت بدنی اند بندگانند حواس را و ارباب فضائل موافق اند عقل را و گفت حذر کنید در بیعالم از کسی که بی باکانه
عیوب خود را بشمرد و گفت فکر را پیش از عمل بعمل آرند و گفت با همه کس بگشاده روئی و تلطف به پیش آئی نه بگرفتگی
و کراهیت و گفت پیش حق تعالی فعلها و کردارها معتبر است نه قولها و گفتار و گفت چه نافع است انسانرا که
سخن گوید بچیزهای نفیس و اگر ممکن نباشد گوش کند از کسیکه آنرا بگوید و گفت پیش از انکه کاری کنند فکر کنند و از انکار زیرا که
کار بدر شفیعی و مددگاری نیست و گفت محافظت و صحت بدن خود به میانه روی از طعام و شراب کنید و نکاح
و ریاضت چندان مکنید بلکه طلب کنید صحت نفس را و گفت ملاحظه کنید از کاریکه در کردن آن نفس شما حدی کسب کند

وگفت طمع مدار بداد مردم بد و شر مرنکوئی را و گفت زاد و توشهٔ خوب از برای زندگانی خوب اینست که بمصاحبان کلفت
دیدی برساند و گفت که اعتقاد کنیم که مدح کردن و هجو نمودن و بخشیدن و بخل ورزیدن کسیکه معرفت ندارد لایق خنده
مسخرگیست که شمار استایش جاهل تنگ و عار است و گفت چرکین آلوده میسازند زبان خود را بدشنام و گوش خود را ضائع مکنید
بشنیدن آن و گفت شخصیکه برخاکستر نشسته باشد و توکلش برخدا باشد بهتر از انست که برنجی از طلا متمکن باشد و توکل او
شک و سستی باشد و گفت نتیجهٔ ترس خدای تعالی رحمت است چه هرگاه که ترس غالب باشد خلاف رضای او سبحانه
نخواهد کرد از اینجاست که مولوی روم گفته مصرع مرد و ترسنده مبارک بنده ایست ؛ و گفت آرام و بهبود و عادت بخشید
نفس را بقول حالات تا از انچه باعث خوشحالیست مسبب کرامت سرور نشوید و رنج نکشید و گفت که واجب ست بر تو که
اجتناب نمائی و دور کنی خود را از آرایشهای دنیا که تیره و گمراه سازد فکر را و گفت چون بخانهٔ خواب در آئی پیش از آنکه
بخواب روی تامل گفتار و کردار آن بزرگ کن اگر باقی چیزے ناشایسته را که کرده ولایق آن بوده که آنرا نمیکردی پس باید که
نفس را ملامت کنی و اگر چیزے یافتی که سزاوار کردن بود و نکردی در قوت آن افسوس کن و پشیمان شو و اگر بدی بفعل آید و
عمل ستوده نیز فوت شده خوشحال باش و خدای را شکر گوئی بدرستیکه این طریق نزدیک میرساند برای بفضل و رحمت الهی
و گفت هرگاه که ابتدای کاسے کنی او لا بتضرع و افتادگی بسیدا عه رجوع کن تا تراامداد کند و گفت بادشاه را باید که از
مملکت خود اهل فضل و دانش و ضعیفان عالم را بهره مند و محفوظ دارد و حاجات ایشان را بحصول رساند تا حاجات او نیز
از درگاه عزت بحصول پیوندد و گفت شخصے را که بدوستی اختیار کردی بعد ازان او را اهل آن نیافتی با او نوعے
سلوک کن که دشمن تو نشود و گفت دور تر از خوبی و خیر آنکس است که قادر نباشد بر ضبط خود و گفت که بر اطوار
مردم نظر کرده بدوستی بگزین و نظر بر گفتار او کرده اختیار مکن چه بسیاری از مردمان با اخلاق مذموم و سیرت بد از روے
سخن گفتن بے عیب و بے نقصان اند گفت کسیکه باید از رسانیدن تو از روی حسد عداوت کرده چون بران قدرت
یافتی بانتقام آن سرعت منمائی و گفت اگر خواهی که زندگانی تو خوش گذرد و مخلوط بالم نباشد باید که راضی شوی
از مردمان بانیکه ترا احمق گویند بجای آنکه ترا عاقل نامند و گفت هرگاه که نفس خود را ستوده ساختی بعد از مرگ سپرگاه تو عالم
ملکوت است و اگر رجوع نمیکنی باخلاق انسانے مرگ ترا روا نیست یعنے باز مے آئی ازین سخن بوی تناسخ
می آید و گفت ظاهر مکنید فروتنے کسی را که از روی فقر مرتکب بآن شده زیرا که او در و حقیقی نیست فقر او فروتنی است
از و پرسیدند که چه چیز مضرت بسیار دارد گفت زیادتی مال و گفت چه چیز از نیکوئیها ست پوشیده داشتن فاقه و افلاس
و مصیبت و اندوه و درد و ضعف وقت قوت دوستان گفت طریق بادشاه آنکه حذر کند از عجب و تنها بودن و در رای و تدبیر
و قتیکه بسیار از لشکریان مخالف شوند رای او را و حذر کند از رای که نداند آن را و حذر کند از سواری در شب تاریک و هرگاه که
میان لشکر خود در آید باید که بر اسپ از روی تمکین خوب نشسته باشد باروی کشاده و نگاه خوش بمردمان کند و رو سلام ایشان
بزبان و دست نماید دل و هدایشان را چه نظر با بطرف اوست از دشمن و دوست داخل نشوند بر اهل حرم او زنهار خدمتگاران گرانکه
مدت مدید مثل پنجاه سال و یا زیاده آزموده باشند و اگر محتاج شود در حرم بمردی که در خدمت ایشان می بوده باشد باید که مسن

وو پرسال دکریه منظر و دین دار و امانت گزار باشد و چون بادشاه بخواب رود و پاسشغول بچیزے از لذت شود
باید که اعتماد کند بر دربانان و نگهبانان قصر خود و حذر کند از خوردن و آشامیدن از دست زنان که نزدیک او بیند و همچنین
لباس از دست ایشان پوشد و استشمام رایحه و بخورات آنها نه نماید گر نهایت اعتماد بر و داشته باشد و گفت بهتر است
اناث را نسوان و ذکور را مردان تعلیم کنند تالیس ملیطی از حکماء کبار پیشین بوده بمصر شد و علم آموخت و بملیطه باز گشت
و او اول کسے است که دران دیار فلسفه ظاهر ساخت و از سخنان اوست که مبداء اول آب است و هوا و خاک ازان
متکون شده و از صفوت آن آتش پدید آمده و از دود و بخار آن آسمانها ترتیب یافته و کواکب از شعله های کره اثیر ظاهر
گشته و این قول موافق توریت است و در قرآن شریف است قال الله تعالے و کان عرشه علی الماء و ایضا ثم استوی
الی السماء و هی دخان از سخنان اوست عاقل کسے است که زبان خود را از مذمت نگاهدارد و گفت فاضل ترین هر کار
ملاقات است بر وجه نیکو گفت صورت رواز ضمیر خبر میدهد و گفت بخاموشی عادت کردن مورث پستی است و
گفت لجاجت دور میکند رای و عقل را و ابواب بسبکی میگشاید بسوی لجاجت کننده و گفت لایق نیست ترا کردن چیزے
که هرگاه ترا بآن سرزنش کنند درخشم شوی و گفت اگر خواهی که غنی شوی شهوت را مغلوب و مقهور سازبدرستی که فقر کسی
است که زیر دست شهوت ست و گفت ایشان نیکوکار بهترین چیزها ست که بر روی زمین است از سایر حیوانات
و گفت که مردم سه طبقه اند یکے ریوم به نیکی و دیگرے موسوم به بدی و سوم عاقل که نه خیر شناسد و نه شر گفت همزبانی
بسیار باعث انکسار قدر است و گفت کیست که بداند که حیات موجب بند گیست و موت باعث آزادی و گفت اگر بر
حصول غرضها صبر کنی هر آئینه سعید شوی و گفت کسی که احسان کند بر کسی و او بذکر خیر تلافی ننماید شکر گذاری آن نکرده است
و گفت کسی که تحمل مصیبت های سخت شود او مرد است و گفت بسیار ضررها که بمردم میرسد بجهت ترک مشورت است
و گفت ملامت مکنید احدی را که پیش ازان که تفحص از کار او کنید و گفت چیزهای ظاهر را ترک نکنید و طلب چیزیکه ظاهر
نباشد نکنید و گفت که ادب باعث انس همه چیزها ست و گفت بگریزید از مشورت مرد شریر و اگر بمشورت عمل کنید
و برسد و شما را مضرتے پس تحقیق شما سزاوار مضرت هستند و گفت از کلام مرد دانسته میشود مذهب او و گفت
عادل آن نیست که طلسم بکند بلکه عادل کسے است که اگر تقویت دهند و رهبری کنند او را ظالم طلسم نکند و گفت آن کسی
که میگریزد از جنگ پس باز میگردد و جنگ میکند او مرد ست و گفت دوستدار زنده مال را آزادی نیست و گفت شقی
زندگانی میکند باز و آرزو و گفت سخن خوب نگاهدارنده غضب ست و گفت عمر آنست که به فرح میگذرد و انچه برنج گذرد
زندگی زندان است و گفت جمیع مردمان می مانند و انچه در اندیشه ایشان است چنانچه حق تعالی جزا سیدهد ایشان را
موافق عقیده ایشان و گفت عمر یکه بعمر غیر گذراند عمر او نیست الم حروف را حسب حال بیاورم آمد مصرع هر کس که بکام
دیگری زیست که او مرده به و گفت بدرستیکه زن عمر مرد را کوتاه میسازد و اگر نباشد ترا زنی پس زندگانی کن به بهترین وجهے
و گفت زینت هر زن سکون و آرام اوست پس زن صالح سالم میدارد منزل را و گفت هرگاه منزل را تجویز کردی طلب
کن زنی را یاری دهد ترا در کارها و گفت عاقبت نکاح ندامت ست و گفت زن نیکوکار سهل و آسان بدست نه آید

وزن عاقله باعث سلامتی شوهر است وگفت زن اگر وفن کرده شود بهتر است از اینکه تزویج کرده شود وگفت زنان بطبع
میل دارند باسراف نفقه وگفت نکاح کنید زنانرا نه چهار ایشان ابدرستیکه مردمان تزویج میکنند بچهار نه بزنان وگفت بطبیعت اخلاق
بزرگی بر زنان نمیکنند وگفت هرگاه اراده تزویج کنی پس نظر کن بهمسایگان زن که نمی پوشند چیزیرا که در آن صلاحی باشد
وگفت زن قدرت میدارد بر آنکه چیزی از تو فراگیرد وگفت کسی که در یک چیز دو بار غلط کند حکیم نیست وگفت اگر بدهی
صاحب دولت وکرم را چیزی اندک فراگیری از و بسیار وگفت ایشان قادرترین حیوانات است برحیله وگفت از
دشمنان انتقام بیدلی مکن تا ترا اسفرت نرسانند وگفت آماده ساز آنچیزیرا که محتاجی بآن از برای ایام پیری وگفت
گرسنگی وتفلسی عشق را بر طرف نمیسازد راقم حروف گوید شاید عشق مجازی را برطرف سازد ونه حقیقی را وگفت مرد نیکو کار
در آرام وسکون است وگفت کمتر یافت می شود امانت در زمان وگفت بعضی از مردمان باشند که رای های بد میزنند
وکردارهای شان خوب ست وگفت اگر عمل بقول دشمنان کنی مضرت کشی وگفت کسی که صاحب سکوت شود بسبب
آن مهابت پیدا میکند وگفت بعضے از مردمان دشمن میدارند وکسے را که احسان کند بسوی ایشان وگفت صالح از مردمان
کسے ست که نیکو باشد ظن او راقم حروف گوید از آنجاست ظن المومنین خیرا وگفت خوبیها حاصل نمی شود ونمی توان کرد
مگر بمشقت وگفت نیکو میشو در زندگانی تو اگر مغلوب سازی غضب را وگفت عاقل مرگ را بر زندگی ترجیح می نهد و
گفت بدرستیکه از بد مهیا وآماده نمیکرد و برای فاسق وحریص وگفت بگریزید از خوی بد واز تزویج زن بد و اگر زن میکند
پس نگاه دارد او را از اخلاق رویه وگفت سکوت بهتر است از سخنانیکه بنزاوار نیست وگفت پدر و مادر را قدر و منزلت
پیش عاقل است وحسد غالب است بر اکثر طبایع وگفت نیکوی کن بر کسے که قدرت بر نفع تو نداشته باشد و
گفت یاری کردن بدان را بر بدے کفر است بحق تعالے **انکناس** ملیطی از کبار حکمای ملیط است صاحب
مذهب بوده واو گفته که اول مخلوقات هواست وجزو آن هرچه هست ازان متکون شده **انکیاغورس ملیطی** از اکابر
حکما بوده اول کسے است که مکون وظلمت را قایل گشته وارسطو قول او را در کتب خویش آورده وانچه موافق خود نیافته
رد کرده ومذهب او آنست که اصل اشیا جسمیست که همه اجسام وقوی ازان متکون شده واو پیوسته در تعجب وشگفت
بود وگفتی اگر نفس زیردست می باشد ازان بهتر که من زیردست او باشم وهرکه او را ستایش کردی الحاح نمودی
که ازان نگوید شهر او انقلاب پدید آمد وخلق مضطرب شدند او بود چنانچه بود گفتند در بیخالت چگونه آرامی گفت اگر
مثال این در جواب بیند اضطراب کنند یا نه گفتند نه گفت مرا همان خوابست که کارهای اینجهانی را خوابی ونمایی میدانم
وقتی ریش او سخنهای درشت گفت حکیم تحمل نمود زن از تحمل حکیم در غضب شد ودر آنوقت رخت نشست بر سقف
ومالیه بر سر حکیم ریخت آن وقت حکیم کتاب مطالعه میکرد سر برداشت وگفت مرا مهمانی کردی وطعام خود را بدادی
باران بارانیدی وچیزے دیگر گفت زهون اکبر از اکابر حکمای یونان است معاصر انکیاغورس ودر مقدونیه
واستاد لاوقوس سوفسطائی بوده بادشاه او را گفت مرا وعظ بگو در کاسهٔ آب بیاورد وگفت اگر تشنگی بر تو غالب آید
این را بچند میخری گفت بنصف مملکت خویش گفت که چیزے که بشربت آبے برابری نکند فخر نتوان کرد بر وے

جوانے دید که یکبار دریا از غایت فقر مخزون نشسته بود گفت چنان انگارم که تاجرے صاحب مایه بودے و صد زر
کشتے داشتی و بران دریا میرفتے و ناگاه بادے عظیم برخاست و تو بآن راضی گشتی که کشتی ها غرق شوند خود بسلامت
مانی چنان شمار دوست از تفکر معاش بدار جوان شاد شد و خدمت گزید گویند که او را دوستان بسیار بود و بادشاه عجم
گمان برد که سر فروح وارد و پس بگرفتش خواست که نام موافقان خود باز گوید ریتون بگفت او را شکنجه کردند زیتون
زبان بریده پیش انداخت و در شکنجه گذشت از سخنان اوست که ترس از مردن بدن و بترس از مردن نفس و گفت
که اگر چیزے بدست شما افتد نگوئید که از ماست و اگر از شما برود نگویند که ما را بود چه آن عاریت بوده که اگر ملک شما بود
از شما بودی و از شما بدیگرے و از دیگرے بشما منتقل نشدی گفت مشکل ترین چیزها آنست که نفس خود را شناسی
و سر خود را نهان داری و گفت زبان مرد فصیح از شمشیر بریده تر است و گفت حکیم شراب المقدار که مست سازد نمیخورد
او را پرسیدند که خواب چیست گفت راحت ست از مشقت و مناسب مکست برگ و گفت سزاوار نیست
مردان را که نکاح کنند زن صاحب جمال و اچه بسیار میکنند مباشرت ما او و آن باعث ضعف است و او تکبر میکند
بر مرد و گفت خواب مرگے ست کوتاه و مرگ خوابی ست دراز و دیمقراطیس از اکابر مشاهیر حکماست معاصر بهمن
بن اسفندیار بود و ارسطو سخن او را بر سخن اوستاد خود افلاطون ترجیح نهاد از سخنهاے اوست که تا شهوت را مغلوب
خود نکنی خود را از افراد ایشان نشماری و گفت چنان شیرین مباش که ترا فرو برند و چندان تلخ مباش که از دهانت
بیرون افگنند نقاشی او را گفت که خانه خود را بگنج بندی تا آنرا مصور کنم گفت اول تصویر کن تا آنرا بگنج پیدا نم او را
گفتند بگوئی دست بر دهان نهاد گفتند مشنو دست بر گوش گرفت گفتند ببین چشم بپوشید گفتند بدان گفت برین
قادر نیستم اومرس شاعر اقدم افضال شعرای یونان بوده بعد از موسی پانصد و نود سال ظاهر شده
ارسطو دیوان شعر او را از خود جدا کردی و وقتی با سمیرے او فتاد یکے خواست که او را بخرد و گفت از کجائی گفت از
مادر و پدر گفت ترا میخرم گفت نتوانی خرید زیرا که خریدار آن بود که آفریننده بود و دیگری او را بخرید گفت بچه کار می آئی
گفت بکار آزادی پس چندی بنده بماند آنگاه آزاد گشت صد و هشتاد سال عمر یافت از سخنان اوست الاخیر فی
کثیر من الرءوسای و گفت خاموشی بسیار گمراهی آرد و بسیاری سخن قدر سخن زایل میکند گفت عاقل آن بود که زبان
خویش قادر بود و آنچه یعنی نشاید نگوید و گفت حیات موجب بندگیست و ممات موجب آزادی سقراط از اکابر فلاسفه
است شاگرد میشاغورس و استاد افلاطون بود نام سقراطیس است و سقراط مخفف آنست بعضی بر انند که او وزیر
بهمن بود دل از همه برداشت و تجرید گزید و در طریق عبادت مخالفت یونانیان نمود و لهذا از حکمت طبعی برگردانید
حکمت عملی را نیک سرانجام داد او را گفتند که خداشوی زنی را که بسفاهت میل بود بخواست و گفت این بهر آن
کردم که بصبر و تحمل عادت کنم بکتان خوناتهان اسکاث با راقم میگفت که نام زن سقراط ازان چنتی بود و در فرنگ
هر زن که زیاده گو باشد او را ازان تنی تا مندروزے سقراط از زیاده گوئی آن علاج شده از در خانه خواست که بیرون رود
آن زن دیگی پر از بول از بام خانه بر سر او ریخت مردم بخندیدند و از حکیم پرسیدند که این چیست حکیم گفت که بعد از رعد

بارش می آید سخنهای یاوه آن زن مانند رعد بود و بول بجای باران است القصه سقراط حکمت را عزیز داشتی و در صحائف ثبت نکردی و گفتی که حکمت پاک ست و دلهای پاک باید نه در پوست حیوانات و گفته اند که بهمین سبب هیچ کتاب تصنیف نکرد می گویند که در ابتدا انچه از اوستاد شنیدی بنوشتی اوستاد گفت که اگر یکی در راه بتو رسد و سخنی پرسد لاچار بخانه روی و در کتاب نگری و جواب گوئی سقراط متینه شد انچه نوشته بود بشست و پس ازان انچه آموختی بیاد گرفتی آورده اند که سلاطین یونان هرگاه بحرب رفتندی حکمتی را با خود بردی یکی از ایشان سقراط را با خود برد زمستان سخت بود سقراط شب ها از شدت سرما بخرابه پناه بردی و روز در آفتاب نشستی و گفته اند که در حمام بسر بردی روزی با دشاه در آستخالت او را بدید گفت چرا نزد ما نه آئی گفت از انکه مشغولی دارم گفت بچه مشغولی گفت بانچه مرا زندگی بخشد ملک گفت نزد ما آئی که انچه خواهی هست گفت اگر چنین استمی در خدمت تو بسر بردمی ملک گفت حاجتی که داری بخواه گفت حاجت آنست که باز کردمی که اسپ های شما مانع رسیدن پرتو آفتاب شده اند و سرما میخورم ملک خواست که او را فلعت دهد سقراط گفت که وعده کردمی که مرا چیزے دهی که زندگی را بر پای دارد اکنون لعاب کرمان پیدا ست مرا حاجت نیست آورده اند که سقراط همیشه از بت پرستی ابرامی نمودی لاجرم یونانیان که بت پرست بودند بعداوتش برخاستند و یازده تن از قضات ایشان بقتلش فرمان دادند ملک را مخالفت آنجماعه بسیار بود بقتلش فرمان داد اورا گفتند چه مرگ اختیار میکنی سقراط گفت بزهرم هلاک کنید ملک او را حبس نمود فریطون شاگردانش نزد او آمدند و گفتند اگر فرمائی ترا شب از حبس بیرون آریم و بروميه رسانیم گفت این شهر وطن همست انچه بمن میرسد مستحقم بل از بهر نصرت دین حق ست اگر بروميه روم و تصرف دین حق کنم آنجا نیز همین واقعه پیش آید پس شاگردان را وصیت کرد و کاسئه زهر که براو فرستاده بودند بخورد و افریطون را پیش خواند و روبروی او نهاد و گفت پس خود را بقالیص نفوس حکما سپردم و در گذشت گویند چون شاگردانش بمرگ او متیقن شدند گفتند ای اوستاد ترا کجا دفن کنم گفت اگر مرا بیابید هرجا که خواهید دفن کنید یعنی آن نه منم مرا کالبد من است گویند او سخن مرگ بسیار گفتی و هرگاه از و سخنی پرسیدندی زمانی سر بپیش افگندی آنگاه جواب گفتی و او تمنای دوست بود و کمتر روز بسیار عبادت و کم سفر بود و صاحب تواریخ الحکما گوید که سقراط اکثر سخن رمز گفتی چنانچه گفت ظرفها پر سازند از بویهای خوش یعنی پر سازند نفس خود از حکمت و اخلاق را که زمین گرداند و گفت حوض شلث از سر کوبها پر کن یعنی حوض شلث که عبارت از ترکیب بدیع انسانست چه ازان او کمر گیست از نفس نباتی و حیوانی و انسانی میفزاید که حوض شلث قابلیت انسان را از مساوی عالیه که بمثابه خلل اند از سر کوبها که عبارت از نواهر جواهر و لالی آبدار حقایق است پر کن و گفت مخورید گرگ و شیر را یعنی حذر کنید از گناهان که گناه مثل شیر و گرگ ست که می مذد و گفت وقت مردن مورچه نباشید یعنی در وقت کشتن نفس التفات بر چیزهای خواهش نکنید و گفت بکابید سیاه و بدروید سفید را یعنی گریه را بکارید و خوشحالی و سرور را بدروید و اگفتند مثل دنیا چیست گفت دنیا ازان حقیر تر است که بهر او مثلی زنند و گفت هیچ گنج بهتر از عقل نیست و هیچ غربی بهتر از دانش و هیچ پیرایه بهتر از شرم و هیچ دشمن بدتر از خوی بد نیست و گفت با دشمن مشورت کن تا پایه دشمنی او را بدانی و گفت هرگز با نامشورت کننده از رسوائی ایمن باش و گفت سعی در کار یکه نشاید و سود مند

از کاهلی بدتر است و گفت اگر خاموش شود آنکه بداند اختلاف بر خیزد و گفت کسی که علم بداند چون جهل است که روح ندارد و گفت
حکمت آنگاه بکمال رسد که از ستایش خود خورسند نشوی و از مذمت غمگین نگردی و گفت نیک و بد کس اند عالم گویا بجز خاموش
شنوای حق روزی بر کشتی سوار بود و طوفانی عظیم برخاست ملاح را گفت از کنار آب تا کشتی چه مانده گفت مقدار دو انگشت
گفت کشتی بساحل رسید ان که میان ما و مرگ دو انگشت مانده اورا گفتند چرا ترک دنیا کردی گفت یقین دانم که مرا به اکراه از این
بیرون برند خود برغبت ترک کرده ام تا حسرت در دل نماند یکی نزد او آمد و گفت جای سقراط کجاست جای خود باو نمود
مرد آنجا رفت و چون دانست که سقراط اوست و باز گشت و گفت چرا نام خود نگفتی گفت تو مرا از جای سقراط پرسیدی
نه از سقراط جواب مطابق سوال باید یکی اورا گفت پدران تو انا را ازل اند و این بیت از شعری نیست گفت تو عاد اهل سبب خودی و اهل بیت
من عاد من اند و گفت حوادث دنیا هلاک طایفه ایست و وعظ طایفه و گفت تو نگری صحت تن است و علم صحت مزاج و گفت اگر کس را همه کارها
بر مراد بود عقلش زایل گردد و گفت باید دوما در چنان باش که پسر خود را چنان باخود خواهی اورا گفتند دشوار تر از مرگ چیست گفت ندانی
به بطالت گذرانیدن گفتند چرا پادشاه خود را استحقاف کنی گفت او چگونه پادشاه من باشد که بنده بنده من است چه شهوت و غضب
هر دو بنده من اند و بنده آنهاست و گفت طالب دنیا چون سوار کشتی است اگر غرق شود خطا کرده باشد و اگر نه مرتکب خطر باشد و در هر دو
حال او را صایب نتوان گفت و گفت نزدیکترین چیزها مرگ است و دورترین حصول آرزو و گفت مرگ نیکوکار آسودگی اوست و مرگ بدکار آسودگی
جهانیان گویند که سقراط در شهر علم موسیقی می آموخت گفتند شرم نداری که با این همه فضل و دانش شاگردی میکنی گفت ازان فتح تر باشد که
درین جاهل باشم و گفت اگر خاموش نشود دیگری او را خاموش کند و گفت اگر ساکت شوی تا دیگران بسنجند آرندازان بهتر است که سخن
گوئی و خاموشت کنند یکی از و مشورت خواست که کدخدا شود گفت حذر کن ماهی در دام است میل خروج دارد و آنکه بیرون است
هوس دخول و گفت خواب مرگیست کوتاه و مرگ خوابیست دراز و گفت بهترین گرو ابها قناعت است اورا گفتند فلان دشمن تو بمرد گفت
میخواستم که گویند که کدخدا شد و قتی با تونگری برای مبرت با نزدان در رسیدند تونگر فریاد برکشید و میگفت ای وای اگر مرا نشناسند
سقراط میخندید و میگفت ای وای اگر شناسند و گفت آغاز دوستی نیک گفتن است و آغاز دشمنی بد گفتن او را گفتند آدمی
بی عیب باشد گفت آدمی اگر بی عیب بودی مرگ باو راه نبردی گفت اقرار و اعتراف بیگانگی حق تعالی و آراستن خانه دل از بیور
اخلاص او و پوشیدن بدن و اعضا بلاس طبیعت و اعمال شریعت خلاص است اهل جور و گمراهی را از سرگشتگی و بی راهی و گفت
در عجم از کسی که داند و شناسند فنا و زوال را دنیا چگونه او را یاری میدهد و غافل میگرداند از چیزیکه زوال و فنا را بران راه نیست
نقلست که سقراط روزی پیش پادشاهی که او را کشت در آمد پادشاه گفت ای سقراط تو میگوئی که بت پرستی خوب نیست سقراط
گفت آری این سخن گفته ام و میگویم که بت پرستی خوب نیست و گر خوب است پادشاه پرسید که گر خوب است سقراط
جواب داد که سقراط را خوب نیست و ملک را خوب است از برای آنکه کسی که شناخت ایزد تعالی را چنانچه حق شناخت او را
احتیاج نیست اورا بچیزیکه از بدیها نگاهدارد و بترساند او را و این از لوازم و اجبات شناخت پروردگار
است که شناسنده حق تعالی از بدیها و ترسها در و محفوظ می ماند و آنکس که خدای را
نه شناخت محتاج است بچیزیکه او را نگاه دارد و باز دارد از گناهان و کردارهای بد ترس

تنها که می پرستند آن را پس چون پرستندهٔ بت از ترس بت از کردارهای بد باز میمانند بنابران گفت بادشاه راست پرستی خوب ست و هر کسی که اعتقاد بخدا آرد و آنکس را از تنها فایده نیست بحیث آنکه بسیدهای مرده اند در تاریخ الحکما مسطور است که سقراط را گفتند که ترا کتخدا باید شد گفت اگر لابد است پس زن بدروی و بدخلق از برای من بهم سانند گفتند فائدهٔ این چیست گفت بدرویی بحیث آنکه مرا بر نزدیکی او بسیار میل نشود و بدخلق بنابر آنکه تا بحجالست او ملکه و تحمل بهم سانم گفتند چرا نزدیکی بر مباشرت مکروه میداری و حال آنکه در مباشرت ازلی ست بی پایان گفت مباشرت را از برای چهار وجه خوش نمی آید اول آنکه دانا و عاقل ابا دارد از اینکه پردهٔ خود را شبگاهد یعنی عورت خویش را مکشوف کند و ستر غیری مشاهده نماید دوم آنکه در آوردن و انداختن چیزی باشد در جای نجس یعنی آلت را بفرج فرو بردن باشد سوم آنکه ضعف قوتست و عاقل محافظت قوت را ضروری داند چهارم آنکه بهم سو گندو مصاحب شدنست تا وقت مرگ اگر آن زن می زید و زندگانی یابد این کس رهون او ست و اگر می میرد این کس مخزون میگردد و عاقل نفس خود را مرهون چیزی نمیسازد و سقراط را گفتند که مال و منال دل عاقل را تعمیر میدهد و گفت آنکس که چنین باشد عاقل نخواهد بود و گفت شخصی که علم نداشته باشد صیدیست که روح نداشته باشد روزی با بوشاه بر سر او ایستاده و گفت از من نمی ترسی گفت تو نیکی یا بد گفت نیکم گفت از نیکان چرا ترسم و گفت نفس خامیست همه چیز را یعنی همه اشیا در نفس حاضر و جمعست کسی که شناخت نفس خود را می شناسد همه چیز را و گفت از سه طبقه اندوه و غم جدا نمیشود یکی حسود که در فکر آنست که نعمت از آن شخص زایل شود و با و رسد و دیگر حقود که عناد کسی را در دل خود محکم ساخته همیشه در فکر آنست که او را بکشد و سوم تونگری که از فکر و اندیشهٔ فقر و پریشانی بترسد و خواهان رتبه باشد که او را قدرت آن مرتبه باشد و گفت بهتر از بهتر آنکسی ست که عمل کند به بهتر و تدبیر از تدبیر آنکسی ست که عمل کند بتدبیر و گفت عقول موهبتی است و علم کسبی و گفت سعی را کار غیر موقع بدتر از کاهلی در کارهای کردنی و گفت کامل نشوی تا آنکه ایمن نشوی از تو و دشمن تو و چگونه کامل توانی بود هرگاه که دوست از تو در امن نباشد و گفت هیچ خیر و خوبی در دنیا نیست الا دو کس را عالم گویا بحق خاموش و شنونده بحق و گفت دنیا دوزخ است کسی را که پرهیز کند از ان و ضبیث است کسی که دوست دارد آن را و گفت چه عاقل است کسی که گویا شود بر فتن و باز گشتن از دنیا و سعی و اهتمام راند در آبادانی دنیا و گفت کسی که ترک کرد دنیا را استراحت کرد از مشقت ها و رنجها او و دوست دارند او را اهل دنیا و ایمن شود از خوف عاقبت بعد از مفارقت دنیا و گفت که واجب است تامل کند عاقل در ین که بجد نباشد در عمارت چیزیکه بگذارد او را از برای دیگر گفتند سقراط را حکمی بغربت میگذرانی گفت اگر شما شناسید نفع عزلت و بچشید آن لذت را هر آئینه وحشت کنید و بگریزید از خود و چه جای دیگران پیش سقراط حکایت نبوت موسے علیه السلام مذکور ے شد گفت اگر وه یونانیم احتیاج نیست در تهذیب اخلاق ما را بغیر خود و بنابر آنکه ما اخلاق خود را پاکیزه ساخته ایم و گفتند سخن گفتن در باب چیزے که مدرک و مفهوم نباشد جهل و نادانی است و مباحثه و مناظره در چیزے که بحقیقت او نتوان رسید خطاست و گفت دنیا هیچو طورت هاست در طوماری پیچیده

برگاه کشوده شود بعضی پیچیده گردد و گفت در شکم زمین میت است و مرده بر پشت زمین سقیم است و بیمار و گفت چه خوب است شهوتهای مباح و چه قبیح است شهوتهای بد و گفت ملاحظه نمایند و پرهیز دیدار از سخن چینی اگرچه راست باشد از سقراط پرسیدند که چیزی دشوارتر از مرگ هست گفت زندگانی زیرا که در بستن غم است و اندیشه بیماری و محنت سفر و رنج و در برگ آسایش و خلاصی است از همه آفت ها و گفت عاقل سزاوار آنست که هرگاه سخن گوید بجاهل بنوعی سخن گوید که طبیب مشفق با بیمار و گفت طلب دنیا خالی نسبت از اندوه و قتیکه بیافته ست او را و طلب آن اندوه میکشد و هرگاه که یافت او را اندوه می برد از آنکه چگونه نگاهدارم که فوت نگردد و اگر ایمن باشد از آنکه فوت نخواهد شد یقین میداند که از برای غیر خواهد گذاشت پس در غصه است همه حال و گفت شاکر خود را ای پسر من قناعت کن از دنیا بخوراک روزکه تو را رسد و اکتفا کن از مشروبات بچیزیکه تشنگی را بنشاند و راضی شو از پوشیدنی ها بچیزیکه دفع سرما و گرما کند و فناور از مسکنها بجائیکه در آن گنجی و خود خادم باش و مستغنی شو از و سلامت بغیر و نعلین را مرکب ساز و زمین را خوابگاه و ماه و ستاره ها را چراغ و مشعل و علم و دانش را مطلوب و عمل را آداب و شعار آموختن حکمت را شیوه و دثار که پیشوای فاضل ترین اهل زمان خود لاحق میگردد بنیکان که پیش از تو بوده اند و گفت طالب دنیا همچو بیننده سراب است که تشنگی آن را در نظر او خوب و مستحسن مینماید پس خود را در جست و جو در رسیدن بآن در تعب می اندازد و چون رسید بآن زمین معلوم او شد که گمان او بخیانت کرده است و مقصود را فوت نموده و از آن تشنه ست و حسرت او زیاده شده است در رنج او ضایع گشته و گفت دوستی دنیا مورث ریا و نکاریست و کاشتن تخم حسد و نگاهداشتن بدیها و بار آوردن از نیکیها و گفت ایشان در دنیا بجمیع احوال در عذاب و ملالست انچه با و میرسد از نعمتهای آن همگی در معرض تغیر و زوال و بهره و متعه از لذات آن کم و گفت دنیا فریب میدهد و رسوا می سازد طالب خود را چنانچه می بیند از تغیر اینکه بر اهل دنیا واقع میشود از نیکه ساعتی لذت چشاند و در عقب آن لقمه تلخ در کام نهد و می گفت جماعه حکما و اهل دانش همه مخدوم اند و کسیکه غیر خود را خدمت کند او بنده ست نه آزاد و گفت مرگ حق ست و مکروه نمی دارد آن را مگر آنکس که بسیار شده باشد جور و ستم او و کم باشد عدالت او و گفت فضیلت مرگ همین بس است که باعث نقل ست از عالم خواری و ذلت بعالم عزت و از عالم فنا بعالم بقا و از عالم حبس بعالم عقل و دانائی از عالم تعب بعالم سرور و گفت کسی که خوب گذاشته است زندگانی او خوب ست مرگ او و گفت در محالست نیکوان سعی کن و دور باش از صحبت بدان اگرچه تو نیک باشی و گفت مردمان را چرا دو گوش و یک زبان داده اند از برای آنکه شنیدنهای او زیاده از گفتن های او باشد و گفت نفس برین چیزها که جوانان با و رغبت گیرند ادب ست چه کمترین نفع ادبست که انسان را باز میدارد از چیزهای رذیه و گفت سلوک اسلم است از برای آنکه سخن بسیار بی خطای بسیار نیست و گفت اکثر خطا کسی را در سخن عارض میگردد و که نداند که چه میگوید و گفت اگر جاهل سخن اندک گوید هرگز بخطا نبود و گفت نفع سکوت زیاده ست از نفع سخن گفتن و ضرر سخن گفتن از حد زیاده ست از ضرر سکوت و گفت که عاقل دانسته میشود به بسیاری خاموشی و نادان و جاهل دانسته میشود به بسیار گفتن و گفت کسی که سکوت می ورزد منسوب میگردد بسستی و کاهلی اما سالم میماند و سخن منسوب می شود بفضول و گفت سکوت کننده را

همین بس ست که ایم مجادله و گفتگو نمیکشد و گفت حکمت طب نفوس است و حکیم معالج نفوس و گفت سخن ملوک و نده است و ایم
کاز و هن تر نیامده است و چون از دهن بر آید از ملکیت بر آید و گفت کلام کلید بیهاست و سکوت افضل ست و گفت خاموشی
ستوده است در اکثر جاها و سخن نکو پسندیده است در بیشتر مواضع و گفت هرگاه سخن گوید دانسته می شود و کمال نقصان او و اگر سکوت
ورزد دانسته نمی شود و حقیقت او چه بکمالش حکم توان کرد و نه بنقصانش و گفت سخن را از نفس خود تبادل و اندیشه او کنند تا کلام غیر
شمارا نماند یشه مانند زنی که معروف و مشهور بود بمسخره گی سقراط را گفت ای شیخ چه قبیح است صورت تو سقراط گفت اگر
تو آئینه رنگ گرفته نمی بودی هر آئینه روشن میشد بر تو حسن و خوبی صورت من و گفت مستی بر طرف سازنده نفس عقلست
و نفس را چون هیولے بے نفس و صورت سگر داند یعنی نفس و عقل بے پوشش و بی زینت مینماید گفت اگر دوست داری
که دیگران سر ترا بپوشند سر دیگران را بپوش و گفت هرگاه ترا سینه تنگ آمد و حفظ اسرار خود نتوانی کرد سینه
دیگران زیاده تر تنگ خواهد بود پرسیدند که چرا عاقل در کار مشورت میکند گفت از برای آنکه رای خود را از هوا و هوس مجرد
ساخته است و مشورتش از جهت آنست که مبادا آلوده بهوا شده باشد گفت فرق میان بنده و آزاد آنست که
آزاد بالطبع محافظت و حراست حق میکند و بنده بجهت غرض های نگاهداشت حق مینماید و گفت کسے که زیاده بر احتیاج
خود طلب میکند غافل میشود از فائده و منفعت آن و گفت قناعت پیشوای کفایت است و گفت بدی و مکر زنان بسیار
است هرگز آن را کسے نتوانست شمرد و مرد شهوت پاک پشیمان ست در آخر کار و مذموم ست الحال و مخالف
شهوات در امن و سلامت ست از روی عاقبت ستوده است الحال و گفت کسے که از خواهش های نفس خود را
بار میدارد ایمن میشود از بدی های روزگار پرسیدند که آب دریا چرا شور ست گفت شما در بیان کنید که از آن بشما چه فائده
میرسد تا من بیان کنم که چرا شور ست و گفت آدمی از سه چیز عاجز آید اول بے پروا ماندن در تربیت و مصلحت
نفس خود دوم مخالفت نکردن با شهوتها و میل ها که وارد سوم سخن زن خود شنیدن در هر چه میداند و نمیداند بسقراط
نظر کرد بر زنگه بوی خوش و زینت بکار برده بود و گفت آتشیست که هیزم بسیار بر آن ریزد تا تیز شود و شعله آن دو چندان گردد
ضرر او گفتند که تو چه وقت متوجه کسب فضایل شدے گفت وقتیکه ابتدا بسیرنش نفس خود کردم و گفت هرگاه که
احساس کنید در خود بیدار نفس خود که در تحصیل حکمت کراهیت از مذمت مردمان ندارد و تحقیق که حکیم می شود و گفت نفس
فاضل و شریف در مرتبه اول آنست که طلب فضایل و کمالات بخواهش نفس و اراده خود کند و نفس فاضل در مرتبه دوم
آنست که چون از دیگران فضایل بشنود رغبت و میل کند بکسب و کسے که داخل هیچ یکے از این دو قسم نباشد از درجه مردمی
ساقط است چه خسیس است و دنی مردمی سقراط را گفت که چه قبیح است صورت تو گفت خلقت من بقدرت من نیست
پس ملامت را سزاوار نیم اما انچه مقدور من است آنرا بکمال رسانیده ام یعنے اخلاق تهذیب لیکن انچه در ملک
تست بغایت خسیس و قبیح ساخته آنرا آن شخص گفت که چه چیز است آن گفت زینت های ظاهر بازشتی های شهوانی
باطنی که در تحت و تصرف تست و انچه که من بر زینت های ظاهری بران قادرم و ازان معموری و آبادی خاطر است
این ست که بحکمت مصفا و روشن ساختن عقل است با ادب و برکندن خار دین غضبست از ریاض دل و تبدیل

حرص ست بقناعت وکشتن حسد است بپرهیزگاری وتحریک مزاجست بسلوک ساختن وریاضت نفس ست تا آنکه
بسر حد اطمینان رسد واز زشتی ها که خود را ازان پاک ومنزه کرده گردانیده ام معطل گردانیدن ذهن است سوای زیاده
گرفتن حکمت پوشیدن عقل تضائع گردانیدن ادب یعنی عقل را ازضائع گردانیدن ادب باز داشته ام چه عقل من
ادب را ضائع نمیسازد وقوت دادن غضب کشیدن انتقام یعنی غضب را قوت نداده ام وقول نفس بارتکاب شهوتهای
حیوانی یعنی نفس خود را باین ذلت نیالوده ام وگفت صبر قلعهٔ انسانست وعجلت وتندی مروت را فاسد ونابود میسازد
وبسر حد پشیمانی میرساند وحرص مره کریمست وحرص نیز یاوه ترین شهوتهاست وگفت کسی که با همه کس در مقام صلح باشد
عزیز الوجود است وخوی زندگانی بفراخی خلق ست وگفت برای انتباه اهل بصیرت گردش روزگار کافی ست وگفت
تنگفتنگی وکشاده روئی نمی بخشد ومیپوشاند لباس محبت صاحب خود را وبدخوئی وکریهه روئی لباس قبول از صاحب خود
پریکند وگفت فائده مند کسی است که بحاسبهٔ نفس خود پردازد وزیان کار کسیکه خود را ازین غافل سازد وکسی که صبر کرد
غنیمت یافت وکسی که تحمل نکرد ندامت کشید وکسی که هوشیار شد فهمید وکسی که فهمید دانست وگفت قناعت بانگ
مال عزت ست وحرص بسیار مالی ذلت وگفت مصاحبت دروغ مردود ست ومصاحبت عاقل فائده مند ست
ومصاحبت نادان از اهل خسران وزیان ست وگفت عاقل کسی ست که داب وروش خود را پوشیده دارد
والتفات وتوجه نکند بفریب نفس خود یعنی فریب نخورد وجاهل کسی ست که تقصیر خود نداند واگر ازان آگاه کنی نفهمد ونصیحت
ناصحان نشنود وگفت شرم مدار ازان که حق را قبول کنی از هر که باشد اگرچه نکوهیده صورتی باشد چرا که حق از نفس خود
عظیم المنزلتست یکی از شاگردانش پرسید که ما هرگز اثر جنون در تو نمی بینیم گفت ازبرای آنکه من مالک چیزی نیستم که اگر
فوت شود مرا در الم نیاندازد مردی را که از حرب میگریخت سقراط گفت کما الحرب ففیه التشخص گفت الموت شدید من التفضیح
یعنی مرگ بدتر است از فضیحت سقراط گفت زندگی بهتر ست از مرگ اگر دوران کسب فضائل وتهذیب نفس ودوری
از گناه میسر گردد واگر زندگانی ناستوده باشد مرگ بهتر ست وگفت زن خود را وقتی از زندان برآوردند تا بکشند
گریه میکرد وگفت چرا گریه میکنی گفت چگونه گریه نکنم وحال آنکه ترا بناحق میکشند بخندید وگفت اگر مرا بحق میکشتند آنوقت
جای گریه است نه این وقت وگفت جائیکه شراب والهو باشد عفت وحکمت از آنجا گریزان ست بلکه شراب برطرف
سازندهٔ آنست وبعضے از سفیهان سقراط را دشنام داده برخی از اصحاب گفتند که ما را رخصت ده تا دفع کنم گفت
حکیم نیست کسے که رخصت شر دهد بعضے از امرا پادشاه او را دیدند که گیاه صحرا میخورد وگفتند اگر خدمت پادشاه
اختیار کنی مستغنی خواهی شدن از گیاه خوردن گفت اگر شما را قدرت بر گیاه خوردن مے بود پرستش مثل خودی
هرگز نکردندی وگفت هرگاه اراده کنی که در باب نفس با کسی مشورت نمائی نظر کن که او چگونه است در کار نفس خود اگر نفس
خود را بصلاح نیاورده است وکسب خیر وخوبی نکرده بطریق اولے نفس ترا از خیر وخوبی نخواهد رسید وگفت کسی که
تجربه کرد وعملش زیاده شد وکسی که نفیس زیاده شد زیاده میکند سعی واجتهاد در او وکسی را حرص وخواهش بر عمل باشد تولیش
زیاده میگردد وکسی که توکل میکند زیاده میشود خوبی های او وگفت همچنانکه جمیع احوال واغراض که بیرون اند از بدن تابع اند مرض های

بدی را و چیزها که بیرون از طبیعت اند مانند خشم غضب ناک و فعلهای دشوار که ظاهر میشوند از نفس تابع اند امراض نفسانی را
و گفت حذر کنید از حلم حاکم که بازی میخورید از همیشگی حلم او بدرستیکه درخت صندل تا آنگه طبیعت سرد است اما چون باد بران
می وزد و شاخها را با یکدیگر میساید و از آن آتش بر میخیزد و میسوزد آنرا درخت را شخصی پیش سقراط آمد گفت فلان دشنام میدهد ترا
سقراط گفت اگر او گمان برده است که از دشنام من او را فائده خواهد رسید گو دشنام بدهد او در خلیت ما را دشنام داد و تو
اکنون بر روی من دشنام میدهی شخصی در مجلس بزرگی از بزرگان آنوقت بر سقراط رفعت گزید و بلند نشست سقراط
ازان در خشم نشد سبب پرسیدند گفت این دیوار که در برابر ماست بلندتر از همه مردم مجلس ست که در آنجا جمع اند نمی بینم
کسی را از ینجماعت که در خشم باشد و من از کسی وقتی در خشم شوم که همتش بلندتر از همت من باشد چون همت من بلندتر از همت
اوست در معنی من در مجلس از و بالاتر نشست دارم راقم حروف را مطابق این حکایت نقلی بیاد آمد شخصی در مجلس بر حکیم
خاقانی بالاتر نشست خاقانی فی البدیهه گفت قطعه گر فرو تر نشست خاقانی ✤ نه مراعیب و نه ترا ادب ست ✤
قل هو الله که وصف خالق ماست ✤ زیر تبت یدا ابی لهب ست ✤ سقراط جامه کهنه پوشیده بود که بعضے از اعدای
او بر هنه بنظر می آمد شخصی بحقارت بطرف او گفت که این ست سقراط که شریعت و سنن وضع کرده است سقراط با او گفت
سبب و علت ناموس و شرایع حق جامه تو نیست سقراط در وقت مرگ خود چند وصیت بشاگردان خود نمود ازان جمله
که گفت طبایع خود را عادات دهید بقناعت و بگوئید شکر را در وقت زیادتی نعمت تا خوش گذرد زندگانی شما و بگذارید کار خورد
و حقیر که شما را پیش آید آنرا خرد مدارید که قابل زیادتی ست در تربیت دوستان و مخلصان خود بکنید بحبت چنانچه تربیت
اطفال میکنند و اظهار محبت و دوستی بیکدیگر فسخ نکنید زیرا که هرگاه از شما تغیری مشاهده نماید بدشمنی خواهد برخاست و اجتناب
کنید از پیشوایان ریاوه که ایشان خوار میکنند مروت را تازه می سازند بر دبار را و شرف فضیلت را ضائع میسازند و محبت را بعمل
می آرند با همه کس و ارزوی حق و حساب معاملات را با انجام رسانند تا نقوش شما سالم ماند از اشرار و نزدیک شوید به نیکان
و زجر و عتاب بکنید کسے را به فعلی که مانند آن از شما سر می زده باشد تا که اجتناب ازان فعل نکنید سر زنش با او لازم نیست
راقم حروف گوید مثل مشهور است خود فضیحت و دیگران را نصیحت و گفت از حکمت و دانائیست که هر کس بشناسد نفس خود را
که از و چه کار می آید و قابلیت چه خبر میدارد تا با آن کار او را بدارد و گویند که افلاطون بسقراط نوشت که سه چیز از تو می پرسم اگر جواب
گوئی بشاگردی نزدیک تو آیم سقراط نوشت سوال کن از هر چه خواهی و خدمت یاری و هندت افلاطون نوشت که سزاوار تر خرم
کیست و کار مردم کے ضائع شود و کس به چه چیز به نعمت رسد سقراط جواب نوشت که سزاوار تر حرم سه کس اند یکی که محکوم حکم مدعی شود و
که او همیشه با مجاورت او حزین و غمگین است از آنچه می بیند و می شنود و عاقلی که مدبر او جاهلی باشد که در هنگام روزگار من به تعجب
میگذرد و کریمی که محتاج لئیمی شود که تمام ایام در خضوع و خواری ست و کار مردم سه وقت ضائع میشود وقتی که برای صواب باگفتن
او نه پذیرفت و سلاح و آلات حرب همراه داشت کار نتوانست فرمود و مال پیش کسی بود که فائده ازان بمردم نرسد و رسیدن به نعمت
نیز بسه چیز بود بشکر و همیشه باطاعت و بندگی قیام نمودن و اجتناب کردن از گناه پیش افلاطون چون جواب شنید شاگردی سقراط گزید و مدتها با او
بسر برد پیش از انکه سقراط وفات یابد بشهری دیگر رفت و اقامت ورزید و دران هنگام که سقراط در گذشت حاضر نبود دیوجانس کلبی

از قدریه فلاسفه است حکیمی فاضل و با انقطاع مائل بود و ذخیره نه نهادی و بمنزل التفات نکردی و هر جا که شب شدی
همانجا بسر بردی و از ویوشش بانچه ستر عورت کند کفایت کردی و چون گرسنه شدی هر جا که طعام
یافتی بخوردی روزی بدوکان خبازی نانی بگرفت و بخورد پس هر گاه گرسنه شدی آنجا برفتی و نان خوردی
روزی چند بگذشت خباز گفت چند روز شد که نان میخوری قیمتش نمیدهی گفت چه کنم هر روز من گرسنه میشوم
تو نان میپزی او را گفتند چرا بهر خود خانه نسازی گفت اگر وسعت خانه مرا بدانید این سخن نگوئید اهالی یونان او را بر سالت نزد
ملکی فرستادند ملک چون او را بدید گفت چه چیز یونانیان را از من خوشنود ساز و گفت گمانم آنست که جز بمرگ تو از تو خشنود
نشوند شاعری در آمد مدح بادشاه خواندن گرفت و یوجانس نان پاره از بغلش برآورد و خوردن گرفت و مقربان
گفتند نان میخوری و مدح بادشاه نمی شنوی گفت نان خوردن نافع تر است از شنیدن سخنان دروغ گفتند ترا چرا
کلبی گویند گفت از انکه با نیکان تملق میکنم و بر بدان بانگ میزنم گفتند طعام کی باید خورد گفت غنی را هر گاه گرسنه شود و
فقیر را هر گاه که بیابد گفتند چرا با جاهلان نیک نیستی گفت با نیکان از انکه بدان راه وعظ نمیگویند و با بدان از انکه بدانند وقتی یکی را دید
که کتخدا میشد گفت راحت اندک است و تعب بسیار روزی مردی خوبصورت و بیدلش دید گفت خانه خوب ست
و صاحب خانه بدیکی او را دشنام داد جواب نگفت گفتند چرا تحمل کردی گفت او را همین بدی بس که دشنام میدهد کسی را
که او را دشنام نمیدهد او را گفتند دوستان کیانند گفت نفس اندر اجسام متعدده وقتی دو کس را دوست یکدیگر بوند یکی تو نگر و دیگری درویش
بود گفت میان ایشان دوستی نباشد چه اگر دوست بوندی یکی تو نگر و یکی درویش نبودی روز عید وقتی زن نیکو روی را دید
که بهر نظاره از شهر بیرون رفته بود و یوجانس گفت این زن از خانه بر آمده است برای نظاره کردن بلکه بر آمده است برای
نمائیدن خود بمردمان او را گفتند چرا علما بدر اغنیا میروند و اغنیا بسجانهٔ علما نمی آیند گفت علما منافع اغنیا را میدانند
و اغنیا از قواعد علم آگاه نیستند از علما غافل اند او در حمی مسکن داشت و پیوسته میگفت مرا خانه ایست متحرک و در زمستان
آنرا رو بمشرق می نهم و در تابستان رو بمغرب و در جهان کس را چنین خانه نباشد گویند کاسهٔ داشت که در ان آب میخورد روزی
پسری را دید که بکف دست آب میخورد کاسه بزمین زد و بشکست چون سکندر بشهر او مستولی شد نزد او رفت حکیم
خفته بود سکندر سر پای بر او زد و گفت چه خفته که شهر ترا بگرفتم گفت شهر کشودن کار پادشاهان و لگد زدن کار خران از سخنان
اوست که چون آتش خشم شعله کشید اول در خداوند خشم افتد و پس بدیگران ازان شراره رسد و گفت سگی از غذا و نخ
به برید و عقب تو گرفت او را بران دور کن که روزی ترا نیز بگذارد و پی دیگری گیرد روزی اسکندر بر سر او رسید حکیم التفات
نکرد و سکندر گفت ای یوجانس ترک ما کردی و احتیاج بما نداری گفت مرا چه احتیاج ست از بنده بندهٔ خود پس در جواب او
سکندر گفت چه گونه من بندهٔ بندهٔ تو هستم گفت بنا بر انکه من شهوت را مغلوب و بندهٔ خود ساختم چه خواهش او همگی بر رضای
من ست و شهوت بر تو غالب ست یعنی تو مطیع شهوت خود هستی پس تو بندهٔ بندهٔ من باشی سکندر گفت اگر با ما
صحبت داری ترا از اسباب دنیوی مستغنی سازم گفت چگونه مصاحبت کنم با تو که من
غنی تر از تو هستم سکندر گفت بچه چیز همچنین شدی گفت بمعرفت آنکه

گفت بجهت آنکه برانند کی که داشتم اعتماد من زیاده از اعتماد تو به بسیاری که داری از جمله آداب دیو نیست که گفت مرد آنکس خورد از اندیشه
نگاهدار و امانیک مرد کسی است که عمل نیکو کند او را گفتند بادشاه ترا دوست نمیدارد گفت بزرگ ترین از خود را چگونه دوست دارد روزی
عمس را دید که دزد را چه میزند گفت بسیار عجب است که دزد پنهانی و دزد ظاهری را میزند روزی سکندر را گفت که ای ملک فخر مکن
بجمال خوبی و لباس خود و جهندگی و روندگی اسپ خود و لیکن باید که حریص باشی بر انیکه فخر کنی بظاهر گردانیدن آنچه که در
طبع تست از نیکی ها و بخشش با مردی از دو خواست و سوال کرد که نفع از حکمت بر ساند حکیم گفت اگر میل تعلیم دورس گفتن نمیدانم
البته ترا فایده میرسانیدم گفتند او را ترا خانه هست که دران استراحت کنی گفت بلی خانه بجهت استراحت است و هر جا که من استراحت
میکنم خانه منست و گفت زیادتی در همه نیکوست و کمر و زیادتی در سخن عیب ست وقتی جوانی دید که روی خوب و خلق نیکو میداشت
گفت او را که جمع کردی فضایل نفس را با خوب روی روزی مردی بی ادب خوبصورت را که بر کرسی سنگی نشسته بود بدید گفت
سنگ بر سنگ ست در زمان او مردی مصور ترک مصوری کرده طبیب گشته بود او را گفت خوب کردی چون دیدی که
خطا و عیب تصویر را چشم می بیند و خطای طبیب را خاک می پوشد ترک تصویر کرده طب اختیار کردی گفت من غمی تر و براحت تر از
بادشاه فرسم گفتند چگونه گفت بجهت آنکه اندک مرا بسیار ست و بسیاری او کافی نیست و من محتاج نیستم باحدی و او محتاج ست بهمه عالم
مانیدرش دیوجانس را دید بر کنار جوی آبی که تره می چید و می شست و میخورد او را گفت این ست طعام تو گفت اگر ممکن می بود
ترا که طعام خود را ازین می ساختی نمیرفتی بر در ملوک دیوجانس را پرسیدند که چرا انگشتری در دست راست کردی گفت تا بدانم
عضو راست از چپ وقتی بیمار شد دوستان بعیادت او آمدند و گفتند او را صبر کن و اضطراب مکن که امر خداست و او را
چاره نیست گفت این سخن شما پیش من سخت تر از بیماریست پیری را دید که ریش خود را رنگ کرده بود گفت او را اگر سفیدی را
بسیاهی خضاب پوشیدی ضعف و ناتوانی را چگونه خواهی پوشید اسکندر بطلب او کس فرستاد او پیغام داد که آنچه مانع است
از آمدن من پیش ما همان مانع ست مرا از آمدن پیش تو شخصی او را گفت که ما را سخن نمیگوئی گفت نه از برای آنکه شما ظاهر میبازید
چیزهای پنهان مرا و من پنهان میسازم چیزهای ظاهر شما را گفتند او را که بملاحظه باش در آمدن بشهر که مردمان جمع اند تا ترا
نزنند گفت از اسخالت مقدار حلم خود را معلوم خواهم کرد و نگاه کرد به جیفتی پسری که خود را آراسته میساخت گفت اگر خود را
برای مردان می آرائی خطا کرده و اگر برای زنان میکنی پس خود را در هلاکت می اندازی وقتی زنی را دید که زینت خود میکرد و
بجهت زنها میسازی پس تو دام فریب دیگرانی زندگان بدام تو آیند و اگر آماده میشوی از برای مردگان
پس زود باش مسخره با او گفت طعام نمی خوری گفت آنچه از شما باقی ماند گفت چون گفتی این را و گفت از برای آنکه
شما میخورید هر چه من می خواهم گفت پیش کسی سخن مگو تا بشنوی سخن او را و آنچه در دل اوست از علوم ما قیاس مکنی
با نچه در نفس تست پس اگر یافتی او را زیاده از خویش ساکت باش و بشنو سخن او را و اگر از خود کمتر یابی او را لگاه زبان
بکشا بهر چه میخواهی او را گفتند چرا به نفس خود مباشر جنگ نمی شوی گفت بجهت آنکه مال من نفس من ست هرگاه
آنرا ضایع کنم پس بر چه چیز باقی ماندم ازین سخن بوی خواهش زندگانی این جهان معلوم می شود او را گفتند کیست
از مردمان مالک تر بر نفس خود گفت کسی که او را شهوتش دیوانه و مصروع نساخته باشد گفتند او را فلان طالب زیادتی

شان و بزرگی خود ست گفت پس او همه اهل زبان را بر خویشتن دشمن مے سازد او را عتاب کردند ترک زبان گفت مرا
یا نعم محبت هاے سختی شهوت را آسان تر تر و خود را از حیله کردن ها بجهت نفقه و تربیت عیال جماعه از اهل تنعم عیب میکردند
زندگانی دیوجانس را او گفت اگر اراده کنم که زندگانی خود را مثل زندگانی شما بگذرانم قدرت دارم و میتوانم و اگر شما اراده
کنید که مانند زندگانی من زندگانی کنید قدرت ندارید و گفت نانے زیاده تر از عقل نیست و نصیبے سخت تر از جهل
نه و همنشینی بهتر از خلق خوب نیست و گفت هیچ لشت پناهی موافق و معتمد تر از مشورت نے و هیچ راهبری نیکوتر از
توفیق نیست و میراثی بهتر از ادب نیست و گفت بیماری زندان بدن ست و غم زندان روح گفت احوال خط مزدور
گوشهای اوست و خط غیر او در زبان شنیدند که مردے او را به بدی یاد میکرد گفت احوال ما حق تعالی میداند زیاده
ازان ست که آن مرد میگوید پرسید از مردے که بچه چیز دشمن خود را غمگین سازم گفت با اینکه بوده باشی در غایت
فضیلت و کمال و گفت هرگاه اراده کنی که در چشم مردمان عظیم الشان باشی پس خود را در نفس خود معظم بدان گفت بسیاری
از مردمان را مراد از زیستن خوردن ست و مراد من از خوردن زیستن یعنے ان قدر باید خورد که زندگانی برپا میماند
و مطلب حکیم از زندگانی عقل است پرسیدند او را که دوستان را کے توان شناخت گفت شدت و سختی و تخفی او را
دشمنان داد گفت اگر راست گفته چشم بے تقریب است و اگر دروغ گفته بطریق او بنے در چشم نباید شد دیوجانس
بر سر مفلسی گذشت گفت او را با تو چیزی هست که توان خورد گفت آرے پس فرود آورد کیسه خود را او کاوید
آنرا و نیافت چیزے را حکیم گفت کجا شد آنچه مے گفتی آن مرد سینه خود را او کرد و گفت اینجا نیست که من ندزد
برآورون آن ندارم دیوجانس دید زنے که بر میداشت آتش را پس گفت که بردارنده آتش زیاده میدارد
ازین آتش آتش فکر و فساد و کپتان جونا نهان اسکاٹ از کتب فرنگ نقل مے فرمود که دیوجانس اکثر اوقات
قضیب خود را راست و ایستاده کرده در بازار ها می گشت و زلیق می زد و منی ازان برمے آورد و میگفت که
این جهت آن مے کنم که انسان چنانچه می باید پیدا نمی شود و اینکه پیدا اند انسان نیستند پس بهتر آنست که
پیدا ے انسان سعد و مرد شود و دیگر اینکه گاه گاه شعله ها افروخته در کوچه ها ے شهرے گردید و مردم ازان حال
پرسیدندی و میگفت که من انسان را میجویم ازین قبیل و نظایر حرکات نا پسندیده اکثر ازو بوقوع مے آمد
هندا او را یونانیان بطلیموس کتبرے کردند سولون حکیم از کبار حکماے یونان ست از کلماے سبعه علم آموخته و مقتدا
و هفت سال زندگانی کرده و او از حکماے هفت گانه ست که در یک عهد بودند آن شش دیگر تالیس ملیطی و
بیطاقوس و بیاندروس و لیلون و قیانوس و شمشی سلسن بعهد ایشان جمعی بمرد رسیدند که ماهی
میگرفت درے چند او را او دند و گفتند بهر او اے بیند از هر چه برآید ما را باشد صیاد در مها بر گرفت و دام
انداخت و برکشید زیوری از طلا بیرون آمد صیاد گفت من ماهی بشما فروخته ام نه زیور و آن مراست سیانه
ایشان وحشت خاست نزد تالیس شدند و قضیه باز گفتند او ایشان را به حکیمی دیگر اشاره کرد که از من افضل ست
ایشان نزد او فرستادند و او هم چنین بدیگرے حواله کردند تا باز تالیس رسید بفرمود تا آنرا در بحر اندازند

از سخنان سولون است گفت دوست آن بود که در هوا و هوس مخالفت تو کند و در زیروی عقل متابعت تو کند و نیز گفت جوا د آن بود که نان خود بدهد و از ان دیگران نگاهدارد خود را یعنی از کسے چیزے نگیرد و گفت جاهل در خطای خود مذمت خویش کند و طالب ادب مذمت خویش و آنکه ادیب بود مذمت هیچ کس نکند و گفت دوستان آنند که چون حاضر شوند یکدیگر را گرامے دارند و چون غایب شوند بخوبی یاد آرند او را پسرے در گذشت گریستن آغاز نهاد گفتند از ان فایده نبود گفت من نیز از ان می گریم و گفت که زن اصیل و آزاد را نکاح کنید تا اولاد خسیس و ارذل بهم نرسد و گفت اگر خواهی بشناسے نیکو کار را پس ببین که در چه چیز اطاعت تو مے کند و در چه چیز نافرمانے مے نماید اگر تابعت در کارهاے خیر نیک ست والا فلا و گفت بزرگان خرد را تعظیم نمایند و ملاحظه کنند از کسانیکه شما بزرگ ایشانید تا تعظیم کنند شما را و گفت در وقت ضرورت دروغ را استعمال توان کرد چنانچه استعمال کنند دوا را در وقت احتیاج پرسیدند از شخصے که نکاح کنم یا نه گفت اگر یکنی پشیمانی و اگر نکنی پشیمانی و گفت نسبت میان خالق و مخلوق فاصله حسب زبان بلکه جدائی و دوری ماهیت ست که یکے علت ست و دیگرے معلول و علت مرگ عالمیان این ست که همه بقاے دایمے یابند راقم حروف گوید هنود ان و کسانیکه قایل تناسخ اند گویند اگر روح ایشان در بدن انسانے کمال حاصل کرد بقاء دایمے دابدی یافت و باز درین عالم و در ابدان عنصری نے آید و اگر در بدن انسانی بکمال نرسد و انسان بمیرد روح آن در بدن حیوانات می افتد و دیگر در تا وقتی شود که باز بدن انسانی بیابد و این مرتبه اگر حاصل کرد باز آمد و رفت موقوف ماند و الا باز بدستور آمد و رفت میدارد و بابدان این و آن تا آنکه ببدن انسانے رسیده به کمال رسد و هرگاه همه عالمیان به کمال رسند در عالم تمام شود یعنی معنی این عالم و عالمیان نمایند ای عالم فانی بعالم باقے مبدل شود و همچنین مجوسیان گویند که چون عالم سفلی نورزا شود قیامت عبارت ازان ست نزد مجوسیان قیامت این باشد و در احوال کیومرث مرقوم ست هرعلم که ایمن سازد ترا از ترس مکروهی او گنجی ست از گنجها گفت کسیکه کارهاے نیکو کند باید که اجتناب کند از خلاف انکار تا او را شرمنده کار نگویند پرسیدند از و که طفل را حیا ستوده تر ست یا ترس گفت حیا دلالت مے کند بر عقل و ترس دلالت میکند بر بزدلی نفس پرسیدند از و که دشوارترین چیزها بر انسان چه چیز ست گفت اینکه نفس خود را بشناسد و اسرار خود را پوشیده دارد و در نسخه دیگر ست که عیب نفس خود بشناسد و آنچه لایق گفتن نباشد نگوید و گفت کسیکه ضبط یک نفس نتواند نمود ضبط نفوس بسیار نمیتواند کرد و گفت از شاگردان خود را که مزاج ترک کنند کبابها کینه است پرسیدند از و که حکما چرا در آداب و سنن خود عقوبت کسیکه بدر را بکشد بیان نکرده گفت ندیدیم که این امر میتواند بود و گفت کسیکه طلب چیزی کند که نهایت نداشته باشد جاهل ست و آنکه او را نهایت نیست آن ابدیست و گفت نفس فاضل بلندرتبه تر ازانست که مغموم و مسرور شود جهت آنکه خوش حالی و فقی عارض میگردد که نظر کند

در خوبیهای چیزی نه وریدیها والم گاهی بهم میرسد که به بیند بدیهای چیز را بغیر خوبیها ونفس فاضل تامل مینماید
در کلیت چیزها که در عالم عقل موجود است فضایل وزوایل آنها را که درین عالم محسوس موجود ست شناوی میداند
پس غالب نمیگردد وبران یکی ازین دو چیز سوای ذخیرهٔ قوت زیاده از یکروزه راحلال نمیداند لست گفتند اورا که
بادشاه ترا دشمن میدارد گفت کدام بادشاه دوست میدارد بادشاهی را که غنی تر از دست افلاطون حکیم
آلهی اشهر حکمای یونان وحاتم حکمای اشراق است اورا افلاطون وفلاطن نیز گویند ومعنی این لفظ بزبان
یونانی پرشنفعت وبسیار علم باشد بنسبت او به اسفلینوس اول مے پیوندد ومادرش از نسل اسرلون ست که صاحب
شریعت بود گویند چون فلاطون سنه تولد سنه تا یکسال یکسان انگبین در دهانش مے گردید در ابتدا العلم لغت
وشعر اشتغال نمود آنگاه بخدمت سقراط پیوست ودر انواع علوم ماهر گشت ولبث وپیچسال با او بسر برد
آنگاه بمصر رفت وباز گشت وقتی در سفری مجتمع از شاگردان را بهنگام مے مسافت درس مے گفت لاجرم آنها را
مشائین خوانند ارسطو ویاران او را ازایشانند آورده اند که اسفلینوس اول در علم طب مجرب تهنا عمل نمودی مینوس قیاس را
بران ضم گردد وبر مایندس بقیاس تهنا عمل نمود چون نوبت بافلاطون رسید هر دو را باهم ضم ساخت وپنج نفر از شاگردان خود
را بهر تدبیر امور معالجه تعین نمود متاوس را بهر تدبیر ابدان وفوارس را بهر علاج نامردان ویکی را بهر علاج خراجات وسبرجس را بهر
علاج چشم بهفورس را بهر بدن مستخوان شکسته وبعد از افلاطون اطبا برسنت او رفتند تالیف وتصانیف افلاطون بسیار ست از انجمله
است کتاب ماوون النفس وغیره وانچه که ارسطو تصنیف وتالیف نموده بهت از اوئی تا الی خلاصه وثمره آنچیزهست که افلاطون
گاشته افلاطون خبر یافت که در مصر جماعه هستند از اصحاب فیثاغورس متوجه مصر شد تا از ایشان آنچه نمیداند فراگیرد وپیش از انکه
بخدمت سقراط رسد اعتقادش موافق رای ابرقلیطس بود پسندکرد وچون بصحبت سقراط رسید برگشت از مذهب ابرقلیطس
اما تابع بود او را در چیزهای محسوس پس زفیثاغورس بود ودر چیزهای معقول وبیعت سقراطی نمود وترتیبات دینوی عبدالرحمن
چغتی مولف میراث الاسرار در رسالهٔ مرات المخلوقات مینویسد که افلاطون قایل تناسخ بوده وشاگرد کوتم وجمن حکمای هندی
وجمن وکوتم موصوف در زمرهٔ هنود از حکمای هنود وقایل تناسخ اند باجمله افلاطون بسیرت خود را بغایت پسندیده گردانیده بود
وهر که بعد از افلاطون آمده از حکما وعلما افلاطون به پیشوائی مسلم داشتند واگر کسی خواهد که مشاهدهٔ کثرت علوم او کند بوسعت
علوم ارسطو که هم عصر او ست شیخ شهاب الدین مقتول در تلویحات ذکر کرده که ارسطو را بخواب دیدم که مرح افلاطون میگفت
که هیچ کس از فلاسفه اسلام بمرتبه او نرسیده نگفت نه پس جمعی که بشناختم مے شمردم او ملتفت نه شد چون ابویزید بسطامی وسهل تستری
وامثال ایشان را نام بردم خورم شد وگفت ایشان فلاسفه وحکمای بحق اند واز علوم رسمی گذشته اند وبعلم حضوری واتصال
شهودی رسیده اند وسخن ایشان ازانجاست که سخن راست گویند در عهد افلاطون در بنی اسرائیل نبای پدید آمد وایشان را
ندبحی بود ومکعب بشکل وحی به پیغمبر ایشان رسید که فرمانگاه خود را وچند سازند تا وبارفع شود ایشان چنانچه دانستند زمینی
بیفزود وهیچ اثری نکرد ووحی بآن نبی رسید که قربان گاه دوچند نشده ایشان نزد افلاطون شدند وحال
باز گفتند او بانشکل هندی زمینی برابر قربان گاه بران بیفزود وبار مرفوع گشت افلاطون گفت حکمت ربانی که ازان بود

شما را آگهی کند که حکمت را منزلتی عظیم هست شما از آن تنفر اید با جمله فلاطون وعظ بسیار گفتی از انجمله آنست که سعی نمودن در طلب زیادتی خود را همیشه در تعب و رنج انداختن ست پس باید که اکتفا نمایند بانچه خدایتعالی انعام کرده است شما را و خبر میدهم شما از روی راستی که من میبینم که شما در خودسر و رخوشحالی در وقتیکه طلا و نقره ندارم آنچنان اسروری که کسی یابد در وقت زیادتی این طلا و نقره بلکه عمها زیاده می گردد از انقطاع و توجه باهتمام نگاهداشت آن و من میخواهم از این خوشحالی حکمت و رسیدن بآن تا آنکه ذهب و فضه را فضیلتی نیست اصلا بجهت آنکه من می بینم جماعتی را که زر و نقره را تبدیل می کنند باد تا آن که مس و نقره باشند اگر زر و نقره را فضیلتی می بود بایستی که در هر جا یافته می شود مرغوب و مطلوب باشد چنانچه حکمت در اقطار عالم پسندیده هست و جهل و نادانی نکوهیده و گویند فلاطون تنهائی دوست داشتی و در صحرا بسر بردی آواز گریه اش بدومیل رفتی دیدآن اورا راه بردندی که او هشتاد و یک سال عمر یافت ارسطو گوید روزی او را در کوهستان دیدم انخوانی چند بوسیده در چپ و راست نهاده میچندید و گاه می گریست گفت خنده برای آن می کنم که بدینیا مغرور بودند و بازی خوردن اینها از دنیا و گریه از آن می کنم که در ترک دنیا متفکر اند بعضی از علما بر انند که فلاطون با سایر حکمای سلف در مسئله قدم عالم مخالفت نموده و بر آن رفته که عالم حادث هست و این سخن را بسیاری معتبر میداند و در تاریخ الحکما مسطور هست که فلاطون تصریح کرده که عالم را ابتدا نیست اما ابتدای زبانی نیست از سخنان فلاطون هست که نام آنست که تو بر خویش بنهی و اینکه پدر و مادر نهاده اند نشان ست نه نام و گفت خصلت نکوهیده عمل را فاسد و ضایع می گرداند چنانچه صبر عسل را و گفت پادشاه آنست که مالک آزادگان شود و مالک بندگان با دشاه نبود و گفت جاهلترین مردم آن بود که عجبش بیشتر بود و گفت عاقل وقتی آزرده شود که با جاهل سخن گوید و گفت مردان از سه کس بهترست از مالداری که محتاج شود و از عزیزی که ذلیل گردد و از حکیمی که جاهل بر و مسلط شود و گفت هیچ درد چون نادانی نیست و هیچ ذل چون ذل سوال نیست و گفت بدترین جراحت آنست که کریم از لئیم حاجت خواهد و نیابد و سخت ترین ذلت آن بود که بزرگی بر در سفله رود و بار نیابد و گفت تحمل را عفو کردن گناه آسان تر و شاگرد را از مکافات نیکی که یاد کند و گفت چون مصیبتی بشما رسد باید که مصیبتی صعب تر از آن در دل گذرانیده آن بر شما آسان گذرد و گفت بزرگترین فخرها آنست که فخر نکنی و گفت لازم ست که دوست دوست را دوست داری و لازم نیست که دشمن اورا دشمن داری و گفت چون عقل شما تمام شود حرص و شهوت ناقص گردد و گفت جود پیش از خواستن دادن ست و بعد از خواستن مکافات خواستن ست گفت هر که نیکی از تو نادیده شکرت گوید در نیکی کردن تعجیل نما تا به شکایت برساند و گفت هر نفس اظهار بد دیگران و اخفای نیکی ایشان کند چنانکه مگس همیشه بر جای مجروح نشیند و بر درست نرود و گفت نفس ترا بنده روزگار کند و عقل روزگار را بنده تو کند و گفت آنکه فضیلت با سپ و جامه حاصل کند جاهل باشد چه فضیلت آنست و جامه راست راست بر میان و جامهای دیگر نه او را بر مردم دیگر و گفت مردن مال بدشمنان گذاشتن بهتر از زیستن و بدوستان محتاج شدن و گفت ضعیف ترین مردم کسی ست که از پوشیدن سر خود عاجز آید و گفت کمال مردم بآن باید شناخت که اگر رای صواب از و سر زند بآن افتخار ننماید و هنگام ندامت او را غیرت از جای نبرد و هنگام مدح نخوت با و راه نیابد و کار خیر به تکلیف نکند و گفت کسیکه تعلیم کند مردمان را بچیزی و خود نکند بمنزله شخصی ست که چراغ را روشنی دیگری و گفت غنی کسی ست که تدبیر

وعقل صرف کند و نگاهدارد نه کسیکه جمع سازد و صرف نه نماید شخصی پرسید از فلاطون که بچه رسیدی و یافتی علم و حکمت
را گفت سوختن روغن چراغ را پیش از شراب آشامیدن تو شخصی او را دشنام داد فلاطون گفت چون کار تست شه
وبدی پس بگو و بکن آنچه میتوانی بکنی او را گفت که فلاطون را دیدم که ترا ثنا می گفت فلاطون دل تنگ شد و
بگریست مرد گفت ترا ازین چه رنج رسید گفت ازین هول ترچه باشد که جاهلی مرا ستاید ندانم که کدام کار کرده ام
که به طبع او نزدیک است و او را خوش آمده که ستایش من بنابران کرده مردی بعد از فوت پدر وارث ملک و مال
گردید و در اندک زمانه تلف کرد فلاطون گفت زمین مرد را فرو می برد و این جوان زمین را فرمی برد از فلاطون پرسیدند
که چه قسم مردم لایق و احمق اند تدبیر شهر گفت کسیکه نفس خود طریق ستوده باشد فلاطون را پرسیدند کیست جاهل زمین
مردمان در کردار خود گفت آنکه همگی تابع تدبیر خود باشد و ترک مخالفت رای دیگران نماید و در تدبیر کارهای خود چون
ظن خود مغرور باشد پرسیدند فلاطون را کیست که سالم باشد از سایر عیوب گفت آن کس که عقل
خود را امیر ساخته باشد و پرهیز و حذر را در بر و موعظ را مهار و صبر را رهبر و ترس خدا را دوست خود و ذکر مرگ را
مصاحب خود کرده باشد پرسیدند کیست که ضایع ساخته باشد نفس خود را و خوار کرده باشد قدر و منزلت خود را گفت
کیسکه تواضع کند کسی را که آنکس اکرام نکند او را قبول بکند ستایش کسی را که او را ثنا نسد فلاطون را گفتند آیا کسی هست
که ترا خدمت کند گفت آنهائیکه شما ایشان را خدمت و بندگی می کنید یعنی قوای سبعی و بهیمی و شهوی که شما را مغلوب خود
ساخته اند ما مور و محکوم من هستند و گفت متلذذ و محفوظ نشوید از چیزهای عالم تا آنکه میان حس و عقل مصالحه کنید و باکیکدیگر
موافق سازید یعنی اگر خواهید که از لذت حسی بهره گیرید باید که رجوع کنید بعقل اگر عقل زجر کند و رخصت دهد بعمل آرید والا
هرگاه که مصالحه گردید میان حس و عقل هر چیز را چنانکه هست در واقعه می بینید نیک را نیک و بد را بد و گفت هر چیز را بقدر
واندازه آنچیز ستایش کنید زیرا که بعد از اندک زمانی حقیقت آن در روشن خواهد گشت نادانی تو هم آنوقت معلوم میگردد
که تو ستایش بحروی بلکه بیان ندمت خود نموده پرسیدند که عاقل کی آزاده می شود گفت وقتیکه او را بهمه زبانی نادان بدانند
و گفت هر جا که عقل بصورت کمال شود آنجا شهوت بیمار است و ضعیف و گفت هرگاه که حاکم والی در عمل خود قوت پیدا میکند
آنچه که در تحت و تصرف اوست به طبع خود اگر خیر است خیر و اگر بد است بد و قبیح است قبیح و بجز راست نگفتن هم رغبت کسی حرفی نباید
گفت که راست شنود و گفت ممنوع ست نیک گرفتن معذور را و در عذر بخیلی کردن بر کسی که عاجز است از سوال و طلب و غلبه کردن بر
کسی که از شر او ایمن باشد و گفت سعادتمند ترین مردم آنست که خود را از تسلط حادث و رسوم بر آورده باشد و بر
فرمان برداری غضب نکند و مشغول نگردد و نگوید آنچه را که در نکوهیدنها او را است بر بدی و گلمنهای که بر و وارد شود و گفت
هرگاه نفس انسانی قوت پیدا کرد و رای کسی تابع نمی شود و اگر ضعیف باشد مایل مباحثه می گردد و گفت حلم نهایت
نمی شود کسی را مگر وقتیکه قدرت دفع داشته باشد و هم چنین زهد گاهی منسوب می شود به کسیکه ترک کند آنچه
قدرت دارد و گفت یاری مجو از کسیکه مثیل صحبت تو کند تا آنکه بدانی عرض او را اگر بجهت محبت صفات ذاتی تست
بخانه او برو و اگر برای چیزهای عارضی است با او همنشینی مکن چه این دوستی بآن غرض است و هرگاه

غرض برطرف نشود دیگر برطرف شود و گفت ندانستم و رین دنیا الا آنکه ندانستم و گفت سزاوار نیست که از طلب فایده علم حیا کنی زیرا که جهل قبیح تر از حیاست رسید
که نافع ترین مردم کیست از روی علم گفت آنکه رغبت کند بتحصیل آنچه بخصیل کرده ست و گفت هر گاه کامل شود و بر چهار مجالس سخن راتا تربیت دماغ عامل آید و گفت
العالم کقولا الارض مرکز والافلاک دوائر والحوادث سهام والانسان هدف الاراجی هو الله تعالی فان المفر وفال تظرالی وجهک فی المرات لو کان حسنا فاعمل ما یاسیه ولو کان
قبیحا جمع بین القبحتین یعنی بین طرف و بجود در آئینه اگر هست ترا صورت خوب پس کار ها بکن مناسب صورت خویش اگر هست صورت بد پس جمع مکن صورت
بد را بکار ها که جمع کردن هست و بدی پسندیده یعنی اگر بد صورت هستی کار های نیک بکن تا کار نیک صورت زبون ترا کو شد
و پنهان نشاز و گفت واجب هست دو چیز را بسیار ذکر کردن یاد خدا و موت و دو چیز را فراموش کردن واجب اول احسانیکه
در حق کسی کنی دوم بدی که در حق تو کند گفت اذا دخلتم علی الکریم فعلیکم بتخفیف الکلام و تقلیل الطعام و تعجیل القیام یعنی وقتیکه
داخل شوید بر کریم پس بر شماست اندک گفتن و اندک خوردن و بشتاب برخاستن از پیش کریم تا بسلامت نه انجامد و گفت
حریص ترین همه کس ست و قانع ترین عنکبوت هست پس قدرت خدای که مستولی کرد حق تعالی قانع را بر حریص چه بکس
طمعه عنکبوت هست انچند کلمه از جمله آنست که افلاطون بجهت ارسطو املا نموده اصبح شناس خدایرا و حق او را و همگی توجه خود را
مصروف دار بتحصیل علم نافع پیش از انکه مصروف میداری بغذای بدن خود را هر روز طلب کن از خدای تعالی چیزیرا
که نقش دایمی هست اگر از دمی طلبی باید که بعمت دایمی به طلب که همیشه با تو باشد و بیدار باش همیشه که علل و اسباب بسیار ست مطلب آنکه چیزیرا که سزاوار کردن باشد بنا باید کرد و ایضا طلب زندگانی خوب بهترین بمکنت دولت بنا باید کرد
بلکه طلب کن مرگ خوب را و خواب مکن تا محاسبه نفس خود نکنی بر سه چیز اول آنکه بر افروز خطای یا صوابی کرده ست یا نه
دوم انکه سزاوار بود ترا که کنی در روز آن عمل را و نکردی آن را سوم آنکه در نفس خود تامل و اندیشه نمائی که من چه چیزام
و کجا آدم و بکجا می روم و شقی و بدبخت کیست که هرگز عاقبت خود را بادنیا روای بسپر بر کرد ازسه چیز اول کاری مکن که
بسبب ان گمراهی مردم شود دوم آن سیکه استحقاق کند یا او کلمه حق نگوید ران بخیلی مکن سوم همیشه در ذکر موت مشغول
باش بدانکه حکیم را خوشنای ایعالم بفرح نیاورد و مصایب آن او را غمگین نسازد و از بسیاری سخن در چیزیکه ضرور نباشد
و خبر دادن از چیزیکه از و پرسند کم عقلی گوینده ست بسیار و اندیشه نمائی و بعد ازان بگوئی و زود خشمگین مشو که چون عادت
شود خشم بر تو غالب گردد حاجت امروز مستحقان بفردا مینداز چه دانی که فردا چه حادث شود بگذران تقصیر کسی را که ببلای
مبتلا شده باشد اگر چه آن بلا از بدی کردار او باشد و دوست مدار کنیزک خوش خو روی را که ناچار دو شوی دوستی و نزدیک
مشو بیکی از بدی ها را بری کنیزک موصوف و تنها بر سخن حکیم مباش و ناظر بعمل حکیم شو چه حکمتی که با عمل باشد از و در عالم باقی
تر افاید خواهد شد پیش حق تعالی سخنان حکمت نسنجیده علمهائیکوئی مپندار اگر در تحصیل نکوئی رنج بکشی عنقریب آن رنج برطرف
می گردد و نکوئی مینماید چنین اگر از گناه توبه نمائی زود تر برود گناه بماند و یاد آر روزی را که فریاد کنند شنوی زبانهای
گویا و را نروز لال گردند و فکرها باطل چشمها تاریک شوند و اعضاء در خاک پوشیده و کنده گردند و آگاه باش که بمکانی
باید رفت که آنجا نه دوست شناسی نه دشمن و برابر باشد آنجا صاحب بنده و جمیع ارادت و ریاضت را که تو میدانی
که چه وقت سفر خواهد کرد و بدانکه باز دارد وجود را از شر تا همه وقت محفوظ باشی و بکار خود تغفل کن و بکه مکن بر چیزی از امور

و دور شو از خیرات و نزدیک مشو بیکی از بدیهای اینجهان فانی و بجهت سرور زبان بی ثبات ترک شادمانی عالم بقائی
بباید کرد بر طرف مساز در هیچ وقت آداب نیکو فرمان بردار شو سلطان را دشمن چیز بد و غیر وقت خود اگر در وقتش کمی از روی
فهمیدگی بکن و تباید سخن گفت که دران نفعی نباشد و اگر سخن نافع خواهی که بگوئی فکر کرده بگو و لایق نیست که تکبر کنی در وقت عنایت
آواز بلند مساز در مصیبتها و بچشم حقارت حقیران را مبین بلکه مددکاری کن بر چیز یکه عیب نباشد و دشمن مشو کسی را و سزاوار
است ترا که بکنی انچه لایق ست بی آنکه تحریک نمایند ترا بکردن آن و باز دار خود را از کردن هر چیزیکه ناکردنی ست بی آنکه ترا باز دارند
و گفت سزاوار است عاقل را که نگهبان نفس خود باشد و خطای او را اگرچه خرد باشد بزرگ شمرد و صواب او را خرد داند
اگرچه بزرگ باشد و گفت نظر بکن بمردان بسبب موضعی و مکانی که در زمانی آنرا مرتب ساخته لیکن نظر بکن باهمندی او در
حقیقت زیرا که نیست مکان طبعی او و گفت کسیکه بعجائب فکر کند گرد آید او ضعیف ست بسبب هدایت و بسبب عقل و کسی که طلب ممتنع کند کودن
و ناقص فکر ست و گفت غضب و شهوت و سایر اخلاق نفس مقدار و اندازه ایست که باین اصلاح حال آن شخص که
اینها در داند میکند و اگر از ان مقدار زیاده شوند بیرون می آرند آن شخص را ببدی و بدذاتی زیرا که غضب شبیه ست بنمک طعام
که می اندازند دران اگر باندازه ست مصلح طعام ست و الا فاسد میسازد طعام را همچنین ست سایر قوتها که در بدن ایست و
گفت ادیب و معلم را بسیاری علم و دانش و پیاز مایند بلکه به بودن شرد بدی در و باید آزموده و گفت مباش از کسانیکه زود خشمگین
شوند که عادت سفیهان و بی عقلان بر تو مسلط خواهد گشت و گفت خوشجان مباش ببطالت و گفت کسیکه عار و خواری را نکرده دارد
سزاوار نیست او را که در بلند ساختن نام کوشش نماید و گفت سزاوار نیست ادیب را که غیر ادیب را خطاب کند
بدرستی بلکه بر وفق و مدارا چنانکه اهل هوش مستانرا بملایمت و نرمی خطاب کنند و گفت سعادتمند ترین آزادان و سزاوار
ترین ایشان بتفصیل کسیست که خود را از تسلط عادات و رسوم برآورده باشد و دور ساخته باشد خود را از فرمان
برداری غضب و فکر خود را که در نکوئیها مصروف میدارد آنرا مشغول نگرداند در انچه که وارد شود او را از بدیها و کلفتها
و گفت هرگاه به بیند کسی را که کاری را که او را نافع نباشد تو پیش خود او میکند پس او را داخل ترسنده گان از خدا بدانند و گفت
شگفتگی و بی کلفتی عورتیست از عورات تو او را تغیر نباید نمود و اظهار نباید کرد ارسطاطالیس شیخ حکمای مشائین است
و نسبتش به اسقلیبوس اول میپیوندد او را ارسطو و ارسطاطالیس نیز گویند و معنی آن بیونانی فاضل و کامل باشد
پدرش نقوماخش نام داشت و در طب ماهر بود و معنی نقوماخش مجاهد قاهر باشد او و در خدمت جد اسکندر لسر بردی
و چون ارسطو هشت ساله شد او را بشهر حکما فرستاد ارسطو نه سال انجا ماند و در تعب سفر که یونانیان آنرا علم مخیط
گویند ماهر شد پس بخدمت افلاطون پیوست و بیست سال با او بسر برد و بمشافهه علم آموخت گویند هرگاه از فلاطون سخن
خواستندی گفت صبر کنید تا عقل حاضر آید و گاه گفتی که صبر کنید که عقل حاضر نیست و چون ارسطو حاضر آمدی گفتی هر سید که مردن ما حاضر شد
و ازین هر دو مراد حضوری ارسطو بود و همچنین روزی فلاطون گفت اگر سامع یافتمی سخنی گفتمی گفتند هزار شاگرد در خدمت اند و گفت خواهم که چون
و یک بود مراد وی ارسطو بود و ارسطو واضع منطق ست و ارسطو را در صغرش رد حانی گفتندی و او طریق نظر پیش گرفت و کتب
را تدوین ساخت و او را معلم اولین گویند و فلاطون او را عقل خواندی خاتم عظمای حکمای یونان ست و ایشان بر

ارسطاطالیس

اسقلیبوس

نقوماخس

ابتدای فلس وفلاطون وارسطو

بقول مشهور پنج تن اند ابتدای فلس وفیثاغورس وسقراط وفلاطون وارسطو پس جز ایشان یونانیان کسی را حکیم نخوانند ودیگر آنرا طبقی که دران مهارت داشتند نسبت دادند چنانچه بقراط را طبیب ومیرس راشاعر وارشمیدس را مهندس ودیوجانس را کلبی وبمقراطیس را طبعی چون جالینوس در حکمت تصانیف بسیار کرد خواست که او را حکیم خوانند یونانیان زبان باستهزا کشادند وگفتند کار تو ترتیب مرهمها ومسهلها وعلاج آنهاست سزاوار نباشد که ترا حکیم خوانند چون ارسطو تدوین حکمت کرد فلاطون او را ملامت نمود وگفت چرا حکمت ظاهر ساختی گفت آنانرا که خواهش حکمت است سزاوار نیست ازان بی نصیب مانند ومنکران را بآن که ظاهر ساخته ام از آن اصلا بهره نه بود وارسطو بسیار متواضع وبسیار مغذار ها واستماع عقیده سیاسی عظیم داشت ودر رعایت جانب وستان جهدی بلیغ میکردی واکثر با اهل ریاضت بسر بردی وانفاقش چندان بود که در عین مناظره با خصم بخطا معترف میگشت وگفته اند که او پیغمبر بوده وبشهری رفت تا خلق را بزیت پرستی باز دارد قوم بجان بکشش برخاستند باز گشت وبمانقدونیه شد نقل الیست که عمر عاص نزد رسول صلی الله علیه وسلم گفت وقتیکه باسکندریه رفتم وجمعی را دیدم که برارسطاطالیس لعنت میکردند آنحضرت بما فرمود که بدیکردند چنین مگوئی که ارسطو پیمبر بوده قوم او را تکذیب کردند از آنسان بخیت بالجمله ارسطو بعد از فلاطون بمقدر دو مرتبه شد وبتعلیم اسکندریه پرداخت متابعان ارسطو را مشائین خوانند وقراطیس بزرگترین فائده افلاطون بود وبعد از فلاطون بجای او نشست وبافادهٔ علوم اشراقیان مشغول گشت وبه ارسطو قریب بصد کتاب در منطق وحکمت آلهی وطبعی وسیاست واخلاق تصنیف نمود وشهتاد سال زیست از سخنان ارسطوست که رغبت بصحبت آنکه از تو اغراض تو خواریست واغراض از آنکه بصحبت تو رغبت کند کم همتی وگفت سلطان چون پلنگ بزرگ است وارکان دولت چون سباع متفرق ازان جدا شده هر رنگ وطعم که آب رود را بود آب جوی را نیز چنان باشد پس پادشاه را باید که سیرت خود پسندیده کند تا دیگران نیز نیکو شوند وگفت سعادت گوینده که شنونده وی بفهم بود وگفت هر که از مردمان شرم دارد از خود شرم نکند نفس او را پیش او قدری نبود وگفت مزاج نباید کرد که اکثر با بزرگی کینه درون گیرد اگر با کوچک کمتر دلیر گردد وگفت هر که بچشم خرد عاقبت کار را تواند دید چون بآن رسد اندوهگین نگردد وگفت اورا گفتند مال جمع میکنی گفت نزد من چندان قدر نداری که دست از عمل صالح وفکر مسایل حکمت بازدارم وتو بپردازم اورا گفتند مال جمع میکنی واین از حکما پسندیده نباشد گفت حکما از آن مال جمع کنند که محتاج لئیمان نشوند وگفت هیچ فساد بدتر از حاکم ظالم نیست وگفت تونگری قناعت است واز آنرا که قناعت بنا شد بمال میسر نشود وهر چند که بسیار بود وگفت کسیکه حکیم نباشد همیشه سقیم بود وگفت طلب کنید تونگر یرا که فانی نگردد وزندگی را تغیر نباید وملکی را که زایل نه شود وگفت آنکه بر مردم تکبر کند خواری خود را دوست دارد وگفت دلیکه بطلب معیشت مشغول بود از حکمت فایده نیابد وگفت شگفت آید مرا از آنکه او را گویند نیکوست وبناشد وشاد شود واز آنکه گویند نه نیکوست وبود بغضب رود وگفت جاهل چون غریقیست او را زود دور نصیحت کن ونزدیک ودر کار اگر هلاک شود ترا باخود ببرد وسکندر با ارسطو ودیگر حکمای زمان در کار ملک رای نیز دهر کسی سخن گفت ارسطو تدبیر اسکندر بپسندید گفت در رای او چه دیدی که برای چندین حکم نه گزیدی ارسطو گفت آل کار معلوم نیست اگر تقدیر نه بر وفق تدبیر بود باری بسبب موافقت او از عتاب ایمن باشیم وگفت کسیکه خنده زند ترا بحق بگریاند ترا بباطل بخنداند وکسی را که

باری تعالی بی فهم آفریده باشد موعظه حکیم او را فهم خواهد ساخت و گفت فرمانبرده بخرسعادتمندتر از فرمان پذیرنده نیست و آموزانیده بهتر از آموزنده و نصیحت کننده ارجمندتر از نصیحت شنونده و گفت دوری شو و گفت از حرص بپرهیز زهد و پرهیزگاری چه پرهیزگاری و زهد مصلح نفس و بدن است بدانکه زهد و پرهیزگاری بیقین است و یقین بصبر است و صبر بفکر است و هرگاه فکر کنی در ماده و دنیا لاتق بجهت خواری آخرت او را برجوه لازم داری زیرا که دنیا خانه ملاقات منزل بهم رسانیدن اسباب راه است گفت باطل مگردانید مال خود را در کاریکه نفعی بران مترتب نباشد و در غیر حق و صرف مساز قوت خود را بغیر فائده و ضائع مکن رای خود را در چیزها بکار که رشد و صلاح کار تو در آن نباشد پس بر تو باد حفظ آنچیزیکه برای آن آفریده شده و علی الخصوص در حفظ عمر خود کوشان همیشه حالا بکسب حاصل میشود مگر عمر که بهیچ نوع حاصل نمیشود اگر ناچار ترا مباشر لذتی باید شد باید که آن در همزبانی علما و درس کتب حکمت باشد و گفت عدل ترازوی خداست بر زمین که بران ترازو ضعیفان از ظالمان خلاص یابند و حق از باطل ممتاز میگردد پس کسیکه باطل گرداند بران حق را آنکس بجهل بزرگ مرتکب می شود و گفت سه کس را سزاوار باید داشت تا خیر نشنوند زدن و فرزند و بنده گفت طلب علم طمع رفعت و بزرگی رسیدن نکرده ام اما چون جهل مرا خوش نیامد بتحصیل علم کوشیدم و گفت خلوا دن چیزیست در وقت احتیاج و دیگر آنکه برساند خود را باستحقاق بقدر طاقت پس کسیکه تفاوت و تجاوز کند از این اندازه او مفرط است و از حد تجاوز بیرون میرود و اسکندر را پسری فوت شد ارسطو در آمد و گفت ترس از چیزیکه روا نباشد صفت کسی است که عقل ندارد و گفت کسیکه گریه میکند بر مردمان دوست می دارد دولت خود را و کسی که افترا کند و سر زنش و ملامت مردمان دوست می دارد مرگ او را گفت بادشاه که با اهل بازار مناقشه و منازعه کند پرده خود را بدرد و گفت کسیکه محبت دنیا را بافراط رساند فقیر و مفلس مرد و کسی که قناعت گزید غنی مرد و کسیکه اصراف کرد در آشامیدن شراب پس از زبون ترین مردمان است از روی طبیعت سخن آبرو پیش مردمان خرد و بزرگ و گفت کسی که قدرت بر کردن فضیلتی ندارد باشد باید که همتش مصروف دارد بتر ک رذیلتی و گفت حکمت نیز همه علوم را دلیست و بار و رگردانندهٔ تنهاست و بناسے آرام سهل و آسان میشود مطالب و تفکر صحیح یافته می شود رای پوشیده و بزبان خوش و ملایم بجهت می رسد و مودت صفت دوام می پذیرد و بخلق وسیع پسندیده میشود و عیش و زندگانی به کمال می رسد و خوب می گذرد و بحسن خموشی بزرگ می شود از روی هیبت و بحق و راستی بزرگ قدر میشود و ترقی می کند از روی شرافت و بانصاف می رسد بمهتری و بتواضع و محبت بسیار می گردد و بلعفت و عصمت علمای پاکیزه وقت میکردند و بعدل غالب می شود بر دشمن و بحلم زیاده می شوند یار و امداد کار و بردار رفیق طلب خدمت و لهامی توان نمود و بصفت بدن و ایثار مستوجب نام جوادی گردد و الم حروف در نسخهٔ تفالیس الفنون دیده که اگر کسی خواهد که دولت بهم رساند باید که ایثار کند و گفت سرعت نمودن در جواب مسودت لغزش ست و گفت ریاضت تبدیل طبیعت را و گفت بمنزلهٔ احمق عذاب روح ست و گفت اسکندر را که صورت خوب مضر است صاحب صورت را فائده مند است بیننده ارسطو دید شخصے ناقه را که از بیماری برآمده بود و طعام بسیار میخورد و ارسطو گفت ای فلان زیادتی قوت بجز زون بسیار نیست اما قوت بعد ادریافتن بدن ست یعنی قوت آنزمان حاصل میشود که بدن غذا یابد راقم حروف گوید که غرض حکیم آن ست که طعام آنقدر باید خورد که غذای بدن شود نه آن قدر که هاضمهٔ زنان عاجز آید و چون هاضمه

مقدم نیک نکند غذای بدن نشود و پس قوت حاصل نگردد بنابر آن است که گفته اند که اندک گرسنگی داشته دست از طعام باید کشید
و گفت سه چیز بجا و ندش زیان رساند کار کردن باعتماد نیروی تن و بسیار خوردن باعتماد صحت و تکلیف کردن باعتماد قدرت
و گفت که دفع بدی به بدی جلادت است و دفع بدی به نیکی فضیلت ست و گفت بپرهیز از شهوتها بدرستیکه پرطرف کنندهٔ عقل
و صانع سازندهٔ رای و معیوب کنندهٔ مطلب و غرض لذت و مشغول میسازد ترا ببازی و هرگاه بازی آمد کوشش برخاست و اگر مناعت
نکند نفس تو با تو در شهوتها و خواهشها تحقیق راغب میگرداند ترا به بدترین منازل و گفت سعادت سه گونه است سعادت در نفس و
آن معرفت و حکمت و شجاعت ست و سعادت در بدن و آن صحت و قوت و جمالست و سعادت سوم خارج از نفس و بدن است
و آنمال و جاه و حب است و گفت هر که بترسد از چیزی میگریزد از آن و هر که بترسد از خدا میگریزد بسوی او و گفت سخن عاقل قوت است و جواب
جاهل سکوت است و گفت عشق چیزی است که کور میکند حس را از دریافتن عیبهای معشوق و گفت حکمت برای ارواح مانند طب برای اجساد و گفت
نیکوئی ادب پیوشد بدی و زبونی نفس را و گفت فضیلت بعلم و ادب است با صل نسب و گفت شغل کردن و مشغول شدن بانچه که فوت شدنی
از ضایع کردن و قیست و قال المحرب حکم من الطبیب و قال حرکت الاقبال کطبیعة و حرکت الادبار سریعة لان المقبل کالصاعد و المدبر کالمقذوف من علو الی
اسفل و قال اذا اعطاک الله بدایجیه من النظر فاعمل احسب الله تعالی من العفو نادر مسطیس و مرطیس نیز بنظر رسیده پسر خاله ارسطو طلیسه
ادبوده از سخنان اوست که حکمت غنی کنندهٔ بدن و غنی النفس محمد و ده و غنی المال مجدوده سخن از اکابر مشائین و اصحاب
ارسطو بوده از سخنان اوست هر تیر که بسنگی رسد باز گردد و همچنان از رسے بدجون بمردی نیک گویند در و کار نکند و نکوهیده باز
گردد و گفت اسرار با جاهل مگو که طاقت پوشیدن آن ندارد و قدرت تحمان بر حکیم راست از و پرسیدند که چه چیز محال است
گفت چیزی که صورتی از و در نفس شنیت اسخیلوس و اشخاولیش نیز نامبردار بزرگ ترین شاگردان ارسطو بود اسکندر او را
تعظیم کردی و قتی بحبس فرمان داد و بزندانیان تفحص کردند که اگر با آذر رسے باشد بستانند گفت نادان مستید
زینجا بهر تجارت نیامده ام که با من مالی باشد این حدیث با سکندر رسید بخندید و به اطلاقش فرمان داد او را گفتند که چرا زن نکنی گفت
با صلاح نفس خود در مانده ام با صلاح دیگری نتوانم پرداخت یکی او را گفت تو جاهلی گفت در رفع گفته جاهی خشم نیست زیرا که
چنان است و اگر راست گفته از و نتوان رنجید بلنیاس حکیم از اکابر حکمای زمان و تلامذهٔ ارسطو بوده و اکثر با سکندر
بسرے برده بقول مورخان منارهٔ اسکندریه از آثار اوست اسکندر افرودسی که از اکابر حکمای یونان است و معشر کتب ارسطو
بوده از سخنان اوست اگر خواهی که بر حقیقت دانش کسی اطلاع یابی در اثنای سخن گفتن محال بگو اگر انکار نکند احمق باشد و گویند
او معاصر جالینوس بود فلوطرخیس حکیم از عظمای پیشین بوده اول کسی است که بفلسفه مشهور گشته بعد از شستی بملا بطرشت ملیطان
حکمت از و آموختند روزی اهالی شهر از سکهر بتان خویش فرمان میکردند فلوطرخیس کادی از گل بساخت و قربان کرد
مردم با او عتاب کردند گفت جاندار بهر چیز یکه جان ندارد قربان نتوان کرد با سلیموس از اکابر حکمای یونان بوده
از سخنان اوست لباس پاکیزه و تن چرکین نزد عقلا قبیح بود پس نفس خود را با خلاق ذمیمه گذاشتن و تن را زینت کردن
نیکو نباشد شیخ سعدی گوید مصرع تو در بند آنی که خر پروری و گفت نفس در دنیا غریب است و غریب را گرامی باید داشت
اقلیدس صوری از اکابر حکما بوده و در هندسه نظیر نداشته اقلی بیونانی کلید را گویند و دوس هندسه را خواهند

فیثاغورس
فیثاغورس
بلیناس حکیم
فلوطرخیس
سلیموس
اقلیدس

اول کسیست که بهند سه رامدون ساخت و کتاب او مشهور است و نام او و من کلامه الخط هندسته روحانیة ظهرت بآلة جسمانیة
وقال بعض العلماء الخط لسان البدن وقال بعضهم الخط عند الفقیر مال وعند الغنی جمال وعند الاکابر کمال واز سخنان اقلیدس است
که بدترین مردم آن ست که بنا بر سوء ظن بر کسی اعتماد نکند وکسی بنا بر سوء عمل بر و اعتماد نکند وگفت میان دو دوست خصومت
میفگن که ایشان اگر با یکدیگر صلح کنند ترا ملامت حاصل آید وگفت هر انچه از دست برود اگر بتحصیل ان قادر باشی تاسف
بناید خورد و اگر باشی آنرا فایده بنود یکی اورا گفت جهد کنم تا ترا نیست کنم حکیم گفت جهد کنم تا غضب ترا نیست کنم ارشمیدس
مهندس از اکابر حکمای بوده از مخترعات او میزابی ست مشهور بنام او که مان غش از صافی شناخته شدی واز حکمای اسلام
ابو حاتم حکیم بعهد سلاطین سنجر آنرا بساخت کپتان جوناتهان اسکاث از کتب فرنگ میفرماید که تولد ارشمیدش در شهر مرکوس کنزیست
در جزیره سسیلی در دریای فرنگ بوده ارشمیدش حکیم میگفت که اگر جای مقدار ایستادن سوای ایجهان بیافتی ایجهان را بهمزدی یعنی از گردن
گردی مهندس حسین از اکابر یونان بوده وگفته اند که در علم ریاضی بعد از بطلیموس چون کهی برنخاسته از سخنان اوست که بهمای
زندان بدن ست و نعم زندان روح را بقراط طبیب از مشاهیر حکمای یونان و البای شتگانه و بقول صحیح بعد از اسکندر بوده و نسبش
باسقلیوس اول می پیوندد و او مردی خدا پرست و عابد بوده و معالجه بهر رضای خدا کردی و از فقرا و اوساط الناس هیچ نگرفتی و
از اغنیا طوق و تاج و یا دست برنجن گرفتی آورده اند که چون اسقلیوس ثانی در گذشت بقراط بخانه او نشست نزدیک شد که علم
طب مندرس گردد چه اسقلیوس اول وصیت کرده بود که اینعلم بیگانه را نیاموزند تا شرف در خاندان او بماند فرزندانش بموجب
وصیت عمل میکردند تا آنکه از ایشان گم ماند و اما آنکه بودند ملاجت ندانستند بقراط مسائل طب را مدون ساخت و امر کرد
که هر که خواهد این علم بیاموزد جمع کثیر بدان مشغول شدند و از بقراط پسرش تا تالیس آنرا در آفاق منتشر ساخت از
سخنان بقراط است که حاصل من از فضل علم از نست که بر جهل خود مطلع ام و گفت چهار چیز باهره را زیان دارد طعام شور خوردن
و آب گرم بسیار بر سر بخفتن و در آفتاب نگریستن و روی دشمن دیدن و گفت سه چیز لاغری آرد آب بنیاشتا آشامیدن و بر
زمین سخت خواب کردن و با واز بلند سخن گفتن و گفت معالجه بدن کرده می شود بپنج قسم انچه در سر است بعز غره و انچه در معده
است بقی و انچه در بدن است باسهال و انچه در خلاست بعرق و انچه بعمق و درون رگهاست ببرآمدن خون و گفت با نهاییکه
نباشد و از اخلاط رویه هر چند غذا داده شود زیاده میشود و رواب دبدی او همچنین ست نفس بیمار قیاس بغذای او که حکمت است
و گفت چهار چیز ست که بدن را خراب بسیار دویر ماندن در حمام و جماع با خلاء معده و خوردن گوشت قدید خشک شده و آشامیدن
آب بنافتاو گفت جمیع میشود امراض شش چیز یعنی سبب پیدای بیماری شش چیز ست کثرت غذا و کثرت جماع و اندک خوابیدن
در شب و زیادتی خواب در روز و زیاده خوردن آب و خوف نهار و بند داشتن بول و گفت که انسان آنست که تواضع کند در
دولت و عفو کند نزد یک قدرت و بخشش کند بغیر منت و گفت که محبت میان دو عاقل واقع میشود بجهت مناسبت و مشاکلت
هر دو در عقل و واقع نمیشود میان دو احمق از باب مناسبت در حماقت بجهت آنکه عقل جاری در و انست و بر ترتیب و ضوابط
پس میان دو عاقل خلاف و بتباین واقع نمیشود و حماقت را ترتیبی نیست که در ان موافق افتد میان هر دو احمقان و گفت که قناعت کنید
بقوت که شما را گر بزیاد اردو دور کنید از خود حاجت را نا باشد مربی شما حق تعالی چه حق تعالی محتاج نیست بچیزی پس چند انچه

بقراط
بقراط

احتیاج شما زیاده است از حق دور تر اید و بگریزید از خوشحالی ها و گفتا بهما بعد ازان طلب دارید از نیکیها و غایات آنها را و گفت بذل کم پایدار زبسیار ناپایدار و گفت لایق است که ایشان در دنیا همچو کسی باشند که او را بمهمانی طلبیده باشند اگر کاسه پیش او نهند بخورد و اگر از و بگذرانند توقع نداشته باشد و خواهش نکند و همچنین خود را نگاهدارد و از مال و اهل فرزند یعنی اگر یافت بهتر و اگر نه خیر او را پرسیدند از زبان سکوت و رزیدگفتند چرا جواب این نمی گفت جواب این خاموشی است و گفت کم خوردن از چیزهای مضر بهتر است از بسیار خوردن از چیزهای فائده مند گفت اگر مردمان مخلوق و آفریده نمیشدند از یک طبیعت هرگز بیمار نمیشدند بحیث عدم صدیق و گفت مریض نگه من دو تو دو مرض سه چیزایم اگر بسخن من عمل کنی هر آینه غالب می آیم بر مرض از برای آنکه دو بر یک غالب است و اگر یار شوی مرض را پس من مغلوب شویم زیرا که بدستور دو غالب است هر یک و قال افناطس الحیوة و الصحة فوقه و الفقر مثل الموت و المرض فوقه و قال ثلثة ان لم افعلهم ظلموک وارک و عبدک و زوجک جالینوس حکیم شیخ حکمای زمان و قائم اطبای هشتگانه است و اسامی آن هفت دیگر این است اقلیمنوس اول اغورس و میمیوس و برامندس و افلاطون و اقلیمنوس ثانی و بقراط و جالینوس سیر و سفر بسیار کردی در سماع و الحان شوق عظیم داشتی روزی در صحرا کی را دید که زبان در چشم کار کرده میلیسید و گفت چرا چنین کنی گفت بهر ماه یفندی در چشم این بدبدی آید و نشکوه میشود من آنرا میلیسم زایل شود جالینوس مرمی چند او را داد و گفت ای مرد مرا فائده در طب سایندی و بعضی گویند که او در خدمت فیثی رسیده بود جالینوس هشتاد و هفت سال عمر یافت و گویند او باسهال در گذشت بنگام مرض او را گفتند چگونه عاجز شدی از علاج خود با کمالیکه داری جالینوس طشتی پر از اب خواست و دارو دران افگند آب منجمد گشت و هر چند ازان دارو بخورد هیچ فائده نداشت پس گفت علم و تجربه با قضای الهی سودی نکند روزی جوانی خوبرو را دید از سختی پرسید و جوابی درشت شنید گفت ظرفی از زر است و دران سرکه است وقتی الهی را دید با دانشمندی در آویخته بود گفت اگر و انا بوی کارش با ناوان تا بانجا نرسیدی و گفت که آنرا که عقل نباشد عمایش فایده ندهد و گفت مریض را که اشتها باشد او بصحت نزدیکتر است از تندرستیکه او را اشتها نباشد روزی مرد را دید که خلق او را تعظیم میکردند گفت چه کرده که او را تعظیم میکنند گفتند گاو برا از زمین برداشته گفت گاو نیز او را از زمین برمیدارد و او را فضیلتی نیست گفت صاحب علم شو تا بمقام عالی برسی و معجب مباش تا خوارشوی گفت هم زوال دست و غم بیماری دل راقم حروف گوید که فرق میان هم و غم آنست که صاحب هم در طلب چیزی باشد و آن او را برسد و صاحب غم را چیزی از دست رفته و فوت شده باشد و گفت کسیکه از خوردن بمیانه روی در تدبیر بدن عادت کند حرکات شهوات او همه بر نهج اعتدال خواهد بود و کسیکه عادت کند بمنع کردن شهوات خود از نفس خسی منع نکند نفس حرص او را از بدی و شرارت آنمکس صحبت میشود و قوت میباید بعمل تا شایسته و فعلهای بد که او را عادت میشود گفت بد تبیر ند صبیان بیحیا تر ایشان است بس سزاوار است که لمع اصلاح نداشته باشد البته و آنکه بدترین صبیان بیحیا است از اصلاح او نهایت مانوس نمیباید بود و گفت چار نرسیدن صاحب حیا است از تقصیر یکه واقع شود پیش کسیکه او را افضل او دست و گفت انسان کسی است که قدرت بر جور و ستم داشته باشد و نکند و عاقل کسیست بشناسد هر چیزی که در طبیعت انسان است از حقیقتان قال الطبیعة کالمدعی و العلمة کالخصم و الطبیب کالقاضی و سئل عن الاخلاط فقال الدم عبد مملوک و ایما قیل المعبد مولاه و العصر الکلب عفوری فی حدیقة و البلغم الماء حکما علی علیه

بانا فتح بانا اجراو انشود ان الارض اذا تحرک ما علیها فیل من سقی الانسان ان یموت یقال اذا اجهل بالفر ومما نفع عن بقورس رای
عالم وحکیمی متکلم بوده بعالم لاهوت بوده ومیش از ظهور اسلام باندک زمانی ورگذشت از متحان اوست مخالفت دوستان ر
نیکان بهتر است از گرامی داشتن دشمنان وبدان گفت اعتقاد کمن بخود انچه هستی بدرستیکه که هلاک میگردی وگفت همه چیز
را تصور بعقل کن پس از آنها انچه ترا واست بعمل آر وگفت هرگاه سیر وسفر گشتی ترا خوش آید ملاحظه غرق شدن
بکن وگفت نفس خود را محافظت بکن وخوشحالی تو بخوبی که داری وگفت آخر بخشایش ها ومعاینهای این است که حد
بچیزی تبری وذلت وخواری این است که حسود باشی وگفت هرگاه که قادر شدی برانتقام کشیدن از دشنام بر بنده پس
بدفت تمام تامل نمائی در انچه که عمل مورث عجب است از دشنام وگفت نزدیکی زنان اتش شهوت را می افروزد چنانچه روغن
چراغ را باستماع سخن زنان شهوت بزرگ میشود سخن حکمت بحرکت می آرد علم را وحلم جمع میگرداند کراست وآداب فرمینشاند
آتش حسد را صفصفه از حکمای هندی وواضع شطرنج است وآن را بهر شهرام ملک ملک هند وضع کرده در شاهنامه
فردوسی طوسی در قضایای کیقباد وطلخند بنا بر تفهیم معاملات رزم باین هر دو بهادر ش نقل نموده وآن لعب را از آن
شطرنج خوانند که چون نزد نوشیروان بردند شش رنگ خواند چه مهره های آن بر شش گونه است وشاه فرزین واسپ
ورخ وفیل وپیاده واین نام را بزرجمهر نهاده است وشطرنج معرب شش رنگ است اما در هند مشهور است که شطرنج را
بجلاج ساخته بهر کیف از روی شاهنامه فردوسی طوسی در عهد کیقباد وطلخند ملوک هند ساخته شده وحکایت ایشان در شاهنامه
معنوان عجیب وغریب است بالجمله چون شطرنج را صفصفه وضع کرد ونزدیک ملک برد از جای در آید وگفت چه حاجت دارید
گفت خواهم که در خانه اول شطرنج یک جبه طلا نهی ودر دوم دو ودر سوم چهار ودر چهارم هشت وهمچنین مضاعف ساز تا آخر
پس انچه جمشده بشمرادهی شهرام گفت انچه خواستی قدری ندارد چیزی دیگر خواه گفت حاجت مرا هست نه ترا شهرام
گفت تا چنان کنند ظاهر شد که اگر محصول جهان را جمع آرند از عهده آن برآمدن نتوانند شهرام متحیر بماند وصفصفه را بخواند وگفت
حاجت خواستن تو از وضع شطرنج بهتر بود پس او را بنواخت وشطرنج با یران فرستاد از دانش حکمای دیار خویش خبر داد کیقباد
بفرمود تا بزرجمهر یعنی در برابر آن وضع کند بزرجمهر پدید آورد وگفته اند که واضع نرد آردشیر بابکیست وآنرا نردشیر گفتندی
برهام نیز از حکمای هند بوده وگفته اند که براهمه باو منسوب اند ودر علل متحل مسطور است که براهمه را بابراهیم علیه السلام نسبت
هند واین صحیح نیست چه ایشان منکر نبوت اند وگویند آدمی پیغمبر نتواند بود وایشان منسوب اند به برهام واو بهندوستان
بود وگفت که انچه بتجربه معلوم شود اگر معقول بود عقل ادراک ان را کافی بود واین سخن مردود است چه مسلم
نیست که عقل ادراک هر معقول را کافی باشد وشرح ان در کتب مبسوطه است راقم حروف گوید که لفظ معقول جز نمیدهد
از همین که هر چه آنرا عقل درک کند چه معقول یعنی درآمدن بعقل باشد پس در نصورت صحیح معقول از ادراک عقل خالی نباشد
صوفیان گویند که کار انبیا نامعقول است وشاهد ایشان این است که در مثنوی مولوی رومی است بیت کار انبیا
کار معقول است کار اشقیا یعنی کار انبیا از عقل وفهم بیرون است وهر کار انبیا مبسوط است بحکم الهی که هر چه فرمان شود
بکنند نه بر عقل خویش وندر زرد شت صاحب ملت مجوس است اورا رزدا شت ورزدشت ورزا شت

نیز گویند و بعضی بر آنند که زردشت بسر یانی نام ابراهیم علیه السلام ست و گفته اند که او را و زرین اما مان ملت ابراهیم اند و
گفته اند اول کسیست که مذهب کسری نهاد و زند و پازند از مصنفات اوست و تا بعانش را زندیق خوانند و نسبتش بمنوچهر میرسانند و
او شاگرد افلاطوس حکیم و او شاگرد فیثاغورس بوده و مجوس او را پیغمبر دانند و بدو و آرقا یلند و نور ظلمت یعنی خالق خیر و خالق
شر و از آن یزدان و اهرمن تعبیر کنند و در صبح صادق مرقوم ست که بعضی بر انند که اوایل عیسی علیه السلام خلق را بدین
زردشت میخواند و راقم حروف بوی از ان در ترجمهٔ انجیل نشنیده آورده اند که زردشت در آذربایجان بزیر زمین خانه ساخت
و سادیکسال خود پنهان در آنجا بر د پس خود را بخوری انداخت و وصیت کرد چون در گذرم مرا بانجا دفن کنند انگاه تن بمرگ نهاد و حبس
دم نمود و همان سه را به وفتش کردند و چون سال بآخر رسید زردشت پاسلی که آنجا نهان کرده بود زمین را سوراخ کرد و بیرون
آمد و کتابی با خود آورد و گفت من رسول خدایم و این کتاب او ست و از زردشت منقول ست که مردی بودم از
آذربایجان و در نخجوان بحکیمی رسیدم و چندی با او بسر بردم و بفکر افتادم که اجسام فلکی اجسام مرکزی را چگونه تدبیر میکنند پس
بدورزمل رسیدم بوزی بدلمن رسید و رسیدم بابخه رسیدم پس بآذربایجان باز گشتم اشتر بمن حمله برد و بدو ملوک را بر قتل من
تحریض نمودند بکوهی تاریک رفتم و مدتی بعبادت مشغول بودم پس نزد رستم زال رفتم و دین خود را بدو عرض کردم گفت برگرد
بدو شاهان گشتاسپ ست و رای تملط نکند نزد او و القصه زردشت بتبلیغ نزد گشتاسپ رفت و باز نیافت روزی گشتاسپ در
ایوان نشسته بود سقف ایوان بیگانه فت و زردشت از انجا فرود آمد گشتاسپ گفت تو کیستی گفت منم زردشت رسول خدا علما و حکما
را و مناظره کردند زردشت بر همه غالب آمده علما گفتند مس گداخته بر و بریزند و آنچه بر زردشت نرسید و گشتاسپ و علما با او
گرویدند و آتشخانه ها ساختند گویند با و داروی برتن مالیده بود و کلا نرمس گداخته مصون ماند بالجمله زردشت در
عهد گشتاسپ معتقد جمیع اکابر و اصاغر بود تا آنکه در گذشت و مجوس گویند بآسمان رفت جاماسپ حکیم مدبر امور گشتاسپ
بود گویند که جاماسپ علم از لقمان آموخته بود و در نجوم مهارتی داشت و از ظهور اسکندر و عیسی و محمد صلی الله علیه وسلم و اندرا
ملت مجوس خبر داد و از سخنان اوست که بدترین خصلت کریم ترک عمل اوست و بهترین خصلتهای لئیم ترک عمل او و گفت عوام چون انعام
اند و تونگران چون گوران بطلیموس از مشاهیر حکمای یونان ست و بعضی او را از ملوک بطالمه شمرده اند که از طرف اسکندر
بمصر و یونان سلطنت کرده اند و گذشت مولف تاریخ الحکما مینویسد که بطلیموس از ملوک بطالمه دیگر ست و حکیم بطلیموس دیگر
و حکیم بطلیموس در ریاضی نظیر نداشته و اکنون مجسطی کتاب او مشهور ست و از سخنان اوست که حکمت درختیست که در دل
بروید و از زبان بثمر رود و گفت آنکه بوقایع دیگر بواقعه پند گیرد و گفت نیکبخت آنکه از حال دیگران پند
گیرد و بدبخت آنکه از حال او پند گیرند و نیکوترین مردمان کسیست که قول و فعل او موافق باشد و گفت نعمت ناوان چون باغیست
در زمینه و گفت سزاوار آن است که چون حق تعالی اگر در ضمیر تو گذرد از پروردگار خود شرم کنی و گفت شادی کردن بنا کردن نا
صواب بهتر از شادی کردن و نگفتن صواب و گفت مردمان دو صنف اند یکی آنکه یافته و دیگر آنکه میخواهد و نمییابد و گفت حاسد زوال
نعمت دیگران از نعمت خود میداند و گفت زوال ملک بادشاهی شش چیز بود سختی روزگار تنگی خزانه با نقطاع باران مداومت سلطان
بر لهو و لعب و گفت هر گاه یکی بخشم آئی مرسان خشم را بسر صد گناه او گفت عفو کن هر گاه که ترک انتقام از روی عجز

بنا شد و گفت علما غریب اند در جماعه نادانان و گفت مباحثه مکن با منصف و جواب مده کسی را که از تو راه مغونی نخواهد و راز خود را
بکسی سپار که حافظ آن باشد و گفت کیسکه قبول بخشش و عطا از تو کند بدستیکه بایی داده است ترا بکرم و کار خیر چه از تو اگر
قبول کنند و بخشش نباشد عطا و بخشش ظاهر نگردد و گفت همچنان که بدن هر گاه که سقیم و بیمار شود شراب و طعام آن را قبول
نمیکند و همچنین دل نیز هر گاه حب دنیا او را غافل سازد پند و مواعظ او را نفع ندهد و گفت رفیع و بزرگ ترین مرمان کسی است
که مغلوب دنیا اهل نشود و گفت هیچ چیز بهتر از این نیست پیش خدا یتعالی از روی حرکات که بد کننده را مکافات کنی باحسان
با وجود دوام بدی او اسکندر رومی و الفیلقوس بن فیلقوس اکثر از حوالش در ضمن سلاطین ایران مرقوم است چون بر طریق
حکما صاحب حکمت بود اینجا نیز سطری چند از و بقلم می آرد سکندر را پرسیدند که چرا گنج جمع نمیسازی و همه با صحاب می بخشی گفت
تفویض گنج بر بندگان که اصحاب باشند بهتر است از انکه مردگان سپارند چه خانه و زمین حکم میت و مرده میدارد که در آن
می نهند و دفینه کنند گویند چون سکندر رفات یافت و ربازوی صحیفه یافتند که دران نوشته بود کمی دنیا باعث سلامتی ست و بکیه
قضا و قدر سبب راحت و حسن ظن موجب سعب اعتبار یعنی از ظن نیک غیر مخالف مطلع میشود مانی نقاش از ائمه دین مجوس ست
اتباع او را مانویه گویند و انسان دو اصل قدیم ثابت میکنند مانی را پیغمبر دانند در نقاشی ماهر بود و بانگشت دایره کشیدی
که نظر آن هیچ گز بودی و اصحاب او این را معجز آتش شمر دندی چون عیسی مرقوم گشت مانی شنیدند که او با صحاب خویش گفته بعد ازین
فارقلیطا مبعوث شود مانی بر خود گمان برد پس دعوی پیغمبری کرد و پیراهنی ساخت که هر گاه آنرا پوشیدی گمی او را
ندیدی و کتابی ترتیب داد و گفت که از آسمان فرود آمده و نزد شاپور جنوداد آورد شیر با یک رفت شاپور را بگرفت دید و پشیمان شد
و قصد قتل او کرد مانی بهند گریخت و از انجا بختلان رفت و بخارا ری پنهان شد و بعد از یکسال با نوحی مرتب که ساخته بود
آنرا نیک خواهد تنبیر کرد آمد خلایق متعجب شدند و از معجزه او پسندیدند مانی از ختلان با ران شد بهرام بن بهرام بن بهرام شاپور را بود او بخواند و موبدان را بمناظره او
فرمان داد مانی مغلوب شد و مع تابعانش بحکم بهرام شاه بقتل رسید فنزوک نیز از ائمه دین مجوس ست تابعان او بامزدکیه
گویند و ایشان دو اصل ثابت میکنند نور و ظلمت هر دو را قایم دانند لیکن گویند افعال نور بقصد و اختیار ست و افعال ظلمت
بحیطه نفاق و گفته اند که او اول کسی ست که مذهب معطل پدید آورد و بخوم نیک میدانست از آن دانست که مردی آمد
و دینی آرد که تا قیامت ماند با خود گفت که آن منم پس پنهان شد بکند چنانچه سر سوراخ با آتشکده رسیده دعوی نبوت
کرده و گفت خدا مرا فرستاده این رز دشت تازه کنم قباد و این فیروز و پدر نوشیروان عادل بادشاه بود معجزه از او
طلبید گفت آتش را بسخن آرم که آن قبله شماست موبدان گفتند این از قدرت آدمی نیست پس روزی مزدک با موبدان
بآتشکده رفتند مزدک کسی را در آن سوراخ فرستاده و چون بخانه آتش رسید مزدک آن را بخواند رز دشت را شناخت گفت از میان
آتش آواز برآمد که سخن مزدک بشنوید قباد و موبدان باور کردند مزدک گفت مال همه کس از خداست و همه بندگان خدا
باید که مال خدا در میان همه بندگان خدا بیشتر ک باشد تا کی تو نگر دیکی درویش نماند عوام بآن راضی شدند و دهها
گزیدند مزدک گفت زنان شما نیز چون مال شما اند زن هر کس را از خود شناسید تا از لذت بی نصیب نمانید از آن او رجوع
آوردند کا بجای رسید که اگر مردی نیست در خانه خود مهمان بردی همه با زن او کردا مدی و عیب ندانستندی

عادت چنان بود که هر که بخانه شدی تا با زنی زنا کند کلاه بزور ستادی تا هر که اتفاق دیدی باز گشتی نوشیروان آن بدید و
منکر مزدک شد و موبدان را گفت چرا با او مناظره نمیکنید که مال و ناموس خلق از دست رفت موبدان نزد قباد شدند و با مزدک
مناظره خواستند مزدک گفت انچه من میگویم در زند نیز راست است لیکن شما تفسیر آن نمیدانید و اگر با ور ندارید از آتش بپرسید
پس ایشانرا با آتشکده برد و چنانچه خواست جواب شنید مزدک قباد را گفت نوشیروان در مذهب من نه آمده قباد نوشیروان را تنگ
گرفت نوشیروان گفت کسی زندوا استا را چنین تفسیر نکرد که مال و زن یکدیگر مباح باشد و این طریقه بهایم ست قباد
گفت سخن مزدک را اگر توانی باطل کن والا ترا بسیاست کنم نوشیروان چهل روز مهلت خواست و از فارس موبدی دانا
طلب داشت و حال با زنمود و موبد گفت اکنون پیش از انکه مزدک خبر یابد مرا پیش قباد ببر و نوشیروان موبد را نزد قباد برد
موبد قباد را ثنا گفت و گفت که ایملک مزدک را در نجوم غلط افتاده و مدانسته که پیغمبری ظاهر شود و دینها را تو باطل کند انچه نیست چاره از
غرب باشد و منکر زردشت بود و مزدک عجمی و معتقد زردشت است و میخواهد با دشاهی از خاندان بیرون برد قباد را سخنان
موبد پسند افتاد و دیگر روز مجلس بیاراست موبد مزدک را گفت تو سائل خواهی بود یا من مزدک گفت تو آمده گفتن من را باطل کنی مرا
سائل باید بود موبد گفت مرتبه سائل دون مرتبه مجیب است پس از کرسی زرین فرود آی تا من آنجا بنشینم و تو بجای من بنشین
مزدک خجل شد و گفت مرا اینجا ملک نشانیده است هر چه خواهی پرس موبد گفت رباطها و پلها و آتشکده ها که میسازند بهر ثواب
آنجهان است تو مال مردم را مباح کرده هر گاه کسی را مال نباشد چگونه تعمیر کند و زنان مباح کرده چون بیست مرد با زنی گردند
فرزندی که آید کرا باشد مزدک را سخن بنماند موبد گفت حاشا که بموجب حکم تو با زن قباد که با دشاه است و سلطنت بارث دارد چند مرد
مباشرت کنند و فرزند که آید آن از نسل که باشد ناچار نسل ملک بریده شود پس تو میخواهی که خاندان ملک را براندازی قباد گفت ای مزدک
جواب آن بگو مزدک گفت جواب آنست که تقتیلش فرمانده قباد گفت بعجب کسی را نتوان کشت مزدک گفت از آتش بپرسیم که من بحق جواب نتوانم گفت
پس بران مقرر شد که دیگر روز با آتشکده روند مزدک بخانه رفت و دوستان خود بخواند و گفت بنهان دو شمشیر گیرید و با آتشکده روید
که هیچکس با شمشیر در آتشکده نیاید چون قباد بیاید او را بقتل رسانید و دیگر روز قباد و نوشیروان متوجه آتشکده شدند موبد نوشیروان را گفت
تو مردم را بفرمائی تا با شمشیر همراه تو بآتشکده در آیند اگر مزدک مکری سازد کار گر بیاید نوشیروان چنانکرد پس چون بآتشکده شدند مزدک بود
راگفت تو از آتش سخن بپرس موبد هر چند سخن گفت جوابی نیافت مزدک گفت ای آتش میان ما حکم کن او از آمد که از سر با ضعیف شده اکنم
مرا از دل و جگر قباد زور دهید تا سخن گویم و مزدک بهمای شماست مزدک گفت آتش را زور دهند دو مرد با تیغهای کشیده آهنگ قباد کردند
نوشیروان آن دو مرد را بفر مود تا ایشانرا بکشتند پس قباد در شب موبد را بخواند و خلوت کرد موبد گفت مزدک پیغمبر نیست بلکه دشمن خاندان ملک
است تو نوشیروان را اخر وسال مدان و سخن گفتن آتش با مزدک بر تو ظاهر شود پس موبد نوشیروان را گفت جهد کن تا یکی از نزدیکان
مزدک را بفریبی و حال آتش را معلوم کنی نوشیروان یکی را بفریفت تا از نقب سوراخ آتشگاه یافت و قباد را آگهی داد
قباد بموبد گفت اکنون تدبیر هلاک او چیست موبد گفت نماید که آگاه شود پس من با رو دیگر با دو مناظره کنم و بفجر
مقر آیم و بفارسی شوم آنگاه انچه نوشیروان صواب بیند همان کند قباد دیگر روز بار داد و موبد با مزدک گفت مرا عجب آید
از سخن گفتن آتش با تو مزدک گفت این را من نمی کنم بلکه یزدان می کند موبد برخاست و گفت کسی از تو آتش و یزدان سخن گوید جواب نتوانم

گفت پس برخاست وراه فارس گرفت قباد در کشتن مزدک با نوشیروان سخن گفت نوشیروان گفت کشتن مزدک آسان است لیکن تا بعان بسیار اند مبادا بعد کشتن او خروج کنند و در ملک خلل افتد آن باید کرد که همه یکبار کشته شوند قباد گفت که آن چگونه شود گفت چون مزدک بیاید بگوی که نوشیروان میخواهد که تو بگردد و قباد چنان کرد مزدک شاد شد بر نوشیروان مهربانی کرد نوشیروان گفت که مذهب تو نه مذهب من است لیکن من می ترسم که اگر آنرا قبول کنم مخالفان خروج کنند بنشانند پس اگر دانم که عدد ایشان درین مذهب اند چند است ایشان را سلاح دهم و دین را اشکار کنم پس جریده بکن مزدک بنوشت و دوازده هزار مرد بودند مزدک از دور نظر دیک همه را بخواند و جمع نمود نوشیروان سه صد بیلدار را امر کرد که چند هزار چاه دشت که عمق هر چاه یک گز و دو گز باشد در صحن سرای بکنند و چار صد مرد مسلح در صحن باز داشته و گفته که هر بیست مرد را یاران مزدک که از مجلس بسرای فرستیم آنها گرفته برهنه کرده سر نگون در چاه کنند تا ناف و پایهای ایشان از هوا بود و آنجا چون مزدکیان فراهم شدند نوشیروان مهمانی مزدک و مزدکیان کرد و قباد نوشیروان مزدک بر تخت نشاند چون از طعام فارغ شدند نوشیروان بامزدک گفت که اصحاب شما را خلعت سپید هم دیگر خواهم که در سرای بتدریج رفته همه را خلعت پوشند بنشینند تا بادشاه و شما و با نظاره کنم مزدک شادی نمود و قبول کرد و بست کس بسرا میر فرستاد تا آنکه همه سلاح از سر نهند و بسرای اعمال خود رسیدند آنگاه نوشیروان پدر را گفت همه مردم را خلعت پوشانیدم برخیزید و نظاره کنید قباد و مزدک در سر شدند و سراسر صحن سرا را پایهای در هوا دیدند نوشیروان مزدک را گفت لشکر بیا که پیش روایشان تو باشی خلعت ازین بهتر نتواند بود پس مزدک را بدستور در چاه سر نگون فرو بردند آنگاه فرمود تا در سرا را بکشادند اهالی شهر از زن و مرد بیامدند و نظاره کردند زن مزدک بگریخت و بروستائی رفت و خلایق را بمذهب شوهر خواند جمعی او بگرویدند دستبنا مجوسی از احفاد ایشان بود که بعهد منصور دوانقی خروج کرد منصور فوجی شایسته بدفع او فرستاد و دستبنا در حدود ساوه با او زدم کرد و هفتاد هزار کس از یاران او بقتل رسیدند دستبنا بگریخت و بالاخر اسیر شده با اولاد و اقربا و اتباع بقتل رسید و اینواقعه در ابتدای سال یکصد و چهل هجری رویداد و دیگر بابک خرم دین مردی بود از اهالی خرم فارس بجلال و حرام ایمان نیاوردی و خدایرا انکار کردی و بتناسخ ارواح قایل بود و بعهد مامون عباسی خروج کرد و بر سپاه مامون ظفر یافت و بالاخر بدست عبدالله ظاهر دوالمینین بعهد رزم بگریخت و دیگر بار قوت گرفت و در عهد معتصم عباسی از آتشین سپهبد معتظم هزیمت خورد و بارمینیه افتاد سهیل بن سنباد بطارقه روم والی انجا بود او را ضیافت کرد و در خدمت بایستاد و هنگام طعام خوردن بابک بر مائده نشست بابک برنجیده گفت بزرگی رسد که با من بر یک خوان طعام خوردی سهیل برخاست و عذر کرد پس چون بابک از خوردن فارغ گشت سهیل آهنگر بیاورد و گفت پای مبارک دراز کن که عذر گناه خویش خواهم پس بند بر پای او نهاد و مرد افشین فرستاد تا افشین او را بنزد معتصم فرستاد معتصم بفرمود تا دست و پای بابک ببریدند بابک در انحال دست در خون زد و بر روی خود مالید معتصم گفت چرا چنین کردی گفت چون خون از تن بسیار زود برود رنگ زرد شود از ان روی خود را سرخ کردم اگر گفتندی از بیم هلاک رویش زرد شد پس او را بر دار کردند و کان ذلک فی رمضان سال دویست و بیست و سه هجری گویند بابک در ایام تسلط خویش هزار هزار مسلمان کشته بود یکی از اجلاد افشین سر بابک چند هزار کس کشته باشد گفت و اچند جلاد بود

یکی از آنها منم وسی هزار کشته ام بزرجمهر بن بختگان سروی از اکابر حکما است پانزده ساله بود وزارت یافت آورده اند که
نوشیروان شبی بخواب دید که پیش تخت او درختی بزرگ است هر گاه جام بدست گرفتی خوکی پدید آمدی و آنرا در کشیدی چون
بیدار شد از معبران تعبیر خواست ایشان عجز نمودند نوشیروان جمعی را بطلب معبری ماهر فرستاد و آزاد سروی نامی بمرو رسید
نزد معلم رفت و گفت از علم تعبیر خبر داری گفت ندانم بزرجمهر کودک بود و پیش معلم میخواند از او سر در آگفت خواب را بازگوی
تا دیا یک بروز و آزاد سرو بلغ آمد و خواب نوشیروان بگفت بزرجمهر گفت سگ نگویم من این نکته جز نزد شاه نه بگویم که
نشاندم پنگاه از او سر و او را با خود گرفت و پیش گشتی آورد و نوشیروان از او تعبیر خواست بزرجمهر گفت خلوت کن جهان
گر گفت در شبستان خداوند خلاصیست که باکی از الحرم بعمل نشاید قیام نماید نوشیروان بحرم رفت و امر فرمود تا همه
کنیزکان برهنه شوند پس چنان کردند مصرع غلامی پدید آمد اندر میان پس ظاهر شد که او را دختر حلج از خانه پدر همراه آورده بود
و در لباس کنیزکان میداشت نوشیروان غلام را بازن بگذشت و بزرجمهر را تربیت کرد و چون پانزده ساله شد وزارت
داد و بزرجمهر سالها وزیر بود و بآلاخر دین کسری بگذاشت و ملت عیسی گزید و خلق را بدان دعوت کردن گرفت و از بعثت محمد مصطفی
علیه وسلم خبر داد و فرزندان و شاگردان را بقبول ملت اسلام وصیت کرد نوشیروان بدنجید و حبس فرمود و در حبس ابنیا
شد و دران آوان نامه او ملک روم رسید کسی خواندن آن نتوانست نوشیروان از بزرجمهر چاره خواست بزرجمهر گفت نوز
بامره ندانست تدبیری کرد چه بگرمابه رفت و امر کرد تا طشتی پر از نیخ بیاورند و انشکال حروف نامه را بر نیخ بر پشت او نوشتند
و حروف را ضبط میکرد و چون تمام شد ترجمه کرد نوشیروان میخر بماند و او را اطلاق فرمود بزرجمهر نوقا آنکه بعهد خسرو پرویز وزیر دانشمند
و گویند که بفرمان نوشیروان به قتل رسید از سخنان بزرجمهر است که بزرگترین پادشاهان آن است که از دو ایمن باشند و گناهگاران را
ترسان قال اشتدت بعد الرفق غر الرفق بعد اشتدت قال گفت اگر بالای حیات چیزی بودی صحت بودی و اگر مثل
حیات چیزی بودی تونگری بودی و اگر بالای مرگ چیزی بودی قرض بودی و اگر مثل خیر بودی درویشی بودی او را گفتند که در
عالم چه چیز یافته که از آن خرم شده گفت قوت و قدرت بر مکافات آنکه با من احسان کرده باشد و گفت پنج چیز بقضاء و قدرت است
و سعی بنده در آن مفید نیست زن موافق خواستن و فرزندان آوردن و مال یافتن و موت و حیات و پنج چیز بجد و جهد حاصل شود و علم
و ادب و شجاعت یافتن بهشت و رستن از دوزخ و پنج چیز مورو ثی است روی خوب و خوی خوش و همت بلند و میکری و سخاوت و پنج چیز
بی جهد و وفا و مدارا و تواضع و سخاوت و راست گوئی و پنج چیز عادتی است رفتن و خفتن و جماع و بول و خایط کردن و فنی
نوشیروان حکما و موبدان را جمع آورد و گفت بقدر دانش خویش کلمه چند در مصالح پادشاه بگویید بزرجمهر گفت پادشاه را
دوازده چیز باید پرهیز از شهوت و صدق گفتار و مشورت با دانایان و اکرام با علما و تفحص زندانیان و تعهد بازاریان و تادیب
رعایا و جمع آلات حرب و اکرام اولاد و اقارب و ارسال جواسیس و تفقد وزرا و خیل و حشم نوشیروان از جای در آمد و گفت
این باب را زر نبویسند که جامع سیاسات تمامیست نوشیروان او را گفت حلم چیست گفت لج خوان اخلاق حلم را اگر بگردانند ملح
میشود چنانچه هیچ طعام بی ملح مزه ندهد و هیچ خلق بی حلم نیک ننماید نوشیروان گفت شجاعت چیست گفت قوت دل گفت چرا قوت
دست نگفت گفت اگر دل قوی نبود دست قوت نماند بزرجمهر گفته که از استاد پرسیدم که از خدا چه خواهم تا همه چیز خواسته باشم

گفت سه چیز تندرستی و تونگری و ایمنی گفتم در جوانی و پیری چکار بهتر است گفت در جوانی دانش آموختن و در پیری بکار بردن
گفتم از جوانان و پیران چه چیز بهتر است گفت از جوانان شرم و دلیری از پیران دانش و زیرکی گفتم بهتر چه باشد گفت نگه نیک از
بداند و کار بکاردان دهد گفتم سخی ترین مردم کیست گفت آنکه به بخشند و شاد شود گفتم نیکی کردن بهتر یا از بدی دور بودن گفت از بدی دور
بودن سر همه نیکوئیهاست گفتم از زندگانی کدام ساعت ضایع تر گفت آنزمانیکه بجای کسی نیکی تواند کرد و نکند گفتم کدام چیز است که آنرا
بجویند و کسی جملگی نیابد گفت آن چهار چیز است تندرستی و راستی و شادی و دوست مخلص گفتم کدام راست است که نزدیک مردم خوار
نماید گفت عرض هنر خود گفتم از دوست ناشایسته چگونه باید برید گفت سه چیز بدیدنش نرفتن و حالش نپرسیدن و از و آرزو نخواستن
گفتم کارها بکوشش است و یا بقضا گفت کوشش قضا را سبب است گفتم بهتر از زندگانی چیست گفت فراغت و امن گفتم بتر از مرگ
چیست گفت درویشی و هم گفتم چگونه تا طبیب حاجت نباشد گفت کم خور و کم گو و خواب باندازه کن و خود را بهر کس میالا گفتم از
مردم کدام عاقل است گفت تمام گفتم گوید و بسیار داند گفتم دل از چه خیزد گفت از نیاز گفتم نیاز از چه خیزد گفت از کاهلی گفتم کم رنج تر کیست
گفت آنکه تنها تر گفتم تنها تر کیست گفت آنکه بی عیال تر گفتم که چه چیز است که جمعیت را ببرد گفت طمع گفتم درین جهان چه بدتر
گفت تندی از بادشاهان و بخیلی از توانگران گفتم بادشاه را بیشتر بچه چیز حاجت افتد گفت بمردم دانا گفتم در پنهان که بکار تر
گفت آنکه نادان تر گفتم عبادت چند بهره است گفت سه یکی بهره تن عمل کردن و بهره زبان ذکر کردن و بهره دل فکر کردن
گفتم نیکوئی با که باید کرد گفت با عاقل و خداوند حسب گفتم چگونه تا زندگانی بسلامت بگذرد گفت بپرهیز کن از استخفاف کردن
بر بادشاه وقت و علمای دین و دوست صادق گفتم نیکوئی با که نباید کرد گفت با ابله و بدگوی و بدفعل گفتم چه چیز است که زندگانی
بآن آسان تواند گفت پرهیزگاری و بردباری و ملایمی گفتم چگونه تا مردم مرا دوست دارند گفت در معامله ستم مکن و دروغ مگوی
و بزبان کسی را مرنجان گفتم چه چیز است اگرچه بخورده اند تن را سود دارد گفت جامه نرم و دیبا رنگو و صحبت نیکان و نیکی دیدن از دوستان
و گرما به معتدل و بوی خوش گفتم هیچ هست که وقتی عیب شود گفت سخاوت که بامنت باشد گفتم در پنهان چه تدبیر گفت حق خویشتن
بگذاری و توشه آنجهان برداری برخ اسود مردی مستجاب الدعوات بود بعهد موسی علیه السلام وقتی بخط افتاد و موسی را بدعا استسقا فرمود
باران بنارید و ندا رسید که ای موسی نزد برخ رو موسی نزد او رفت مردی نحیف دید گفت دعا کن تا باران بارد برخ اسود روی بآسمان کرد
و گفت خدایا بهر چه باران نمیفرستی تا هیانیان از محنت نجات بیابند در حال باران ببارید و وحی بموسی رسید که برخ نیکو بنده ایست و او را جزیک
عیب نیست که نسیم سحر را بسیار دوست میدارد و بر صیصا عابد بعد از مسیح علیه السلام و پیش از محمد صلی الله علیه وسلم بود گویند هفتاد
سال عبادت کرد و در آخر ابلیس بمکر و حیله از راه به برد و در کفر بمرد و ابو عدی حاتم طائی اشهر اجواد است او را گفتند از خود
کریم تری دیدی گفت بلی روزی در خانه غلامی یتیم فرود آمد او ده گوسفند داشت یکی را ببرد و بکشت و بپخت و نزد مهمان
آورد دل او را بخوردم و گفتم والله که این بسیار خوب غلام بیرون نرفت و یک یک گوسفند را میکشت و دل او را می پخت تا
بهر من می آورد از آن آگاه نبودم چون بیرون آمدم که سوار شوم بر در خانه اش خون بسیار دیدم که ریخته است گفتم چیست گفتند
او همه گوسفندان خود را کشته او را ملامت کردم که چرا چنین کردی گفت سبحان الله نزد چیزی خوش آید در من مالک آن
باشم و دران بخیلی کنم پس حاتم را گفتند که تو دران معامله او را چه دادی گفت سه صد شتر و پانصد گوسفند گفتند پس تو کریم تر باشی

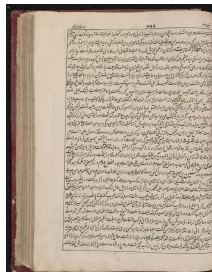

حکیم چون بنجا رسید امیر منصور را معالجه آغاز نهاد و فائده از ان مترتب نشد روزی نزد بادشاه آمد و گفت علاجی دیگر میکنم باید
که فلان اسپ و فلان اشتر را بمن بخشی و آن دو مرکب معروف بودند که در روزی چهل فرسنگ راه رفتندی بادشاه قبول کرد و محمد ذکریا
روز دیگر او را بجمامیکه در بیرون شهر بود برد و آن دو مرکب را بر در داشت و امر کرد که هیچکس از خدام حاضر نباشد و شهر بندیکه ساخته بود
بادشاه را محمد ابهت اخلاط رافضجی پدید آمد پس بیامد و ملک را سقط گفت که با فلان تو فرمودی تا مرا بستیدند و در کشتی افگندند اگر مکافات ان
از تو نکنم پسر ذکریا نباشم بادشاه غمگین شد حکیم دید که اثری پدید آمد و روشنائی فزود بادشاه از جای در آمد و بزانو نشست حکیم کار بر کشاد
و تشنه دبیش کرد امیر از بیم جان و غایت چشم بر پای بر خاست حکیم چون امیر را بر پای دید باز گشت و از حمام بیرون آمد با غلام
خویش سوار شد و راه بیجون گرفت و از آب بگذشت و تا مرو هیچ جا نایستاد و بادشاه چون برخاست غش کرد و چون بهوش آمد یکی را
آواز داد که طبیب کجاست گفتند برفت بادشاه تو انا از حمام بیرون آمد روز هفتم نامه حکیم در رسید و اسپ و اشتر باز آورد و در
نامه مسطور بود که چون هنگام علاج بی ادبی کرده بود صواب ندید که دیگر در خدمت بادشاه باشد لاجرم خود را بمرو رسانید بادشاه بهر حکیم
تشریف فرستاد و چند موضع در زرمی او را سیورغال داد ایضاً شخصی را منقد مفلی بسته شده بود هر چه خوردی همی کردی اطبا از معالجه عاجز آمدند
محمد ذکریا زمود تا سه درم سیماب بخورد هندا از مجرای طبعی او بیرون آمد و مرض زایل گشت **ابو عثمان دمشقی** از افاضل زمان بود و
کتب پیشینیان را خوب پیروی مینمود بعد از حنین و پسر او ثابت بن قره کسی در فن طب مثل او نبوده و بلغت عربی و یونانی فصیح النقل
بوده از سخنان اوست هر گاه چشم سر بشهوت بینا شد چشم دل از دیدن نیکی و نیکوان کور گشت و کسیکه بچشم از زود آرزو در رموت محو گردد آنرا دور
می بیند و کسیکه بچشم عقل در موت می بیند نزدیک میداند و گفت عقل سبب صفای نفس است و جهل باعث کدورت **ابو الخیر بن بهام** در طب
بجائی رسیده بود که او را محمود الارض میگفتند و از خصوصیات آدان بوده که هر گاه او را فقیری طلب میداشت پیاده بسر وقت
وی گفت که این رفتن را کفارت در های ملوک میسازم و اگر سلطان طلب کند سوار و با حشم و خدم میروم گویند که بادشاه عصر
اسلام بر وی عرض کرد او را بمنوده بشبی محمد علیه السلام را در خواب دید که میگفت ای ابو الخیر مثل و کمال علم مسیح که منکر نبوت باشد
همان لحظه بر دست حضرت مسلمان شد چون از خواب بیدار شد اظهار اسلام نمود و فقه آموخت و قرآن حفظ کرد و اسلام
خود را نیکو گردانید **متی** بن یونس حکیم مترجم بقرآنی بود و کتب ارسطو را شرح کرده و از سخنان اوست که سعادت سه قسم است
نفسانی و بدنی و خارجی نفسانی عبارت از اخلاق ستوده و فضایل پسندیده و سیرت حسنه و سعادت بدنی کمال اعضا است که
که آلت اند و خوبی تالیف و ترکیب است و سعادت خارجی بیرونی عبارت از حسن اکتساب دنیا و تحصیل آن و صرف آن
و نفقه آن در موضعیکه عقل و شرع تجویز کند این سعادت بالتمام در یک کس جمع نشود گر نباد **حکیم ابو نصر فارابی**
از اکمل حکمای اسلام و باتفاق جمهور معلم اول ارسطو ثانی ابو نصر فارابی است آورده اند که ابو نصر بدمشق رفت و در مجلس
سیف الدوله همدانی الی شام حاضر آمد و با ایستاد سیف الدوله گفت بنشین گفت بجا بنشینم گفت جائیکه سزاوار تو بود فارابی
پیش رفت و بر مسند سیف الدوله در پهلوی او به نشست سیف الدوله بر نجید لیک از حکم سخنی نه گفت امیا بزبان خاص از حاضران
گفت این مرد رعایت ادب نکرده چون برون رود سزا و هندفارابی گفت ای امیر تو خود مرا گفتی که جائیکه سزاوار تست بنشین
باینجه کردم مرا گناهی نیست سیف الدوله گفت این زبان تو چه دانی گفت من هفتاد زبان میدانم پس با علماء که حاضر بودند مناظره

وغالب آمد آنگاه مطربان درآمدند وساز نواختن گرفتند فارابی بر هریکی خطای گرفت سیف الدوله گفت تو این صنعت نیز دانی
گفت آری واز کیسهٔ خود چند پارچه چوب بیرون آورد و آنرا بر یکدیگر فصل کرد و سازی ساخت و بنواخت که اهل مجلس تمامی
بخندیدند پس اجزای او جدا کرد و ترکیبی دیگر ساخت و بنواخت که حاضران بگریستند پس دیگر بار جدا کرد و سازی دیگر ساخت و
بنواخت حاضران بخواب رفتند فارابی برکاسه بربط بنوشت که هذا عمل الفارابی فارابی برخاست و بیرون رفت و براه بروست
قطاع الطریقان بزدم کرده به قتل رسیده گویند که در دمشق درگذشت واز سخنان اوست که تمام سعادت بمکارم اخلاق است
چنانکه تمامی درختان بوجود میوه و گفت کسیکه علم و اخلاق او را مهذب و پاکیزه نساز د نفس او در آخرت سعادت نخواهد یافت و
گفت کسیکه نفس خود را فوق رتبه داند نفس او از رسیدن بکمال خود باز میماند یعقوب بن اسحق کندی منجم ماهر بوده و گویند که
او یهودی یا نصرانی بود و مسلمان گشت از سخنان اوست گفت کسیکه بهترین اعضای خود را فاسد سازد مذموم است و اشرف
اعضاء دماغ است و از اوست حس و حرکت و سایر افعال ستوده پس کسیکه استعمال مسکرات کند داخل میگرداند فساد را در دماغ خود
و هرگاه مستی پی در پی روی نماید و اعضش بیمار و ضعیف شد آنگاه قوتیکه ممد افعال نفسانی ست از او دور میشود و گفت کسیکه مالک
نفس خود شد بر مملکت عظمی وارث میگردد و از موت مستغنی میشود و گفت که نظر در کتب حکمت نزدیک نفس ناطقه است و گفت که
فلاطون شهوت را بجوک تشبیه داده است و قوت غضبی را بسگ نسبت نموده است و قوت عقلی را بملک منسوب ساخته پس کسیکه
شهوت بر او غالب است خوکست و کسیکه خشم بر او غلبه دارد سگ است و کسیکه قوت عقلی بر او غالب است فرشته است
و هرگاهیکه فرشته باشد از روی مناسبت نزدیکست بحق تعالی از برای انکه چیزها بیکه بخدا نسبت میدهند و او بسجانه موصوف است
بآنها آن حکمت است که قدرت و عدل و خیر و کرم و احسان و فضل و انعام بخشش و غیر نیکوئیها باشد و انسان آنوقت صاحب
فضیلت و شرف میگردد که باین صفات متصف شود و این صفات حاصل شود و بر او غالب گردد پس ازین مقدمات معلوم شد
که عاقبت و بازگشت مردمان در میان عالم کون و فساد صفات است یعنی صفات رذیله بصفات حسنه مبدل شود و
گفت از عجبت است که بعضی از قایلین تناسخ نفوس گفته اند که نفوس بر دو قسم اند یکی ملکه یعنی ناحیه که موصوف شده اند بصفات
مذکور که ایشان را دیگر رجوع به بدن نیست و از عذاب تعلق بدن بنجات و رستگاری یافته اند و قسم دوم نفس سالکیه و آن
نفسی اند که صفات مذکوره را ملکه خود نساخته اند مادام که ناقص اند بتعلقات بدنی گرفتار اند تا بکمال بهم رسانیده و فلاطون
گفته است که هرگاه نفوس عقلیه را قدرت و تمکین و تجرد بهم رسید همچنانکه قدمای فلاسفه میگویند که افلاک را پس نیست خود گفته است
بعالم ربوبیت که آنجا مقام جبار تعالی است عروج مینماید و نیست آنچنین که هر نفسی که از بدن مفارقت کند همان ساعت بآن
محل میرود و از برای آنکه در بعضی از نفوس بعد مفارقت از بدن چیزهای خسیس باقیست بعضی از اینها بر فلک عطارد صعود مینماید
و در انجا مدتی میباشد هرگاه که متقی و پاکیزه گردد بعالم عقل ترقی کند و در بزرگترین محل از آن قرار سد یابد و هیچ چیز از و پوشیده
نماند و واصل میگردد بنور الهی و تصور اشیا از قلیل و کثیر میکنند همچون علم انسان نیک بمعرفت خود و جمیع را شیا مکشوف او میگردد
پس در این هنگام فایض میگردد بر او آرمیده باقی چیزها از نیابت و تدبیر عقلی منتذ میشود و بآنها بعقل و تدبیر آنها میکند
حکیم ابو الفرج بغدادی بود و میگفت که من از اولاد قونوس پسر خواهر جالینوس ام چون عیسی علیه السلام مبعوث شد

جالینوس پیر شده بود کتابی بدست فونوس پیش مسیح فرستاد که ای طبیب نفوس دینی خدا بسیار است که مریض بحبت عوارض بدنی علیل میشود از خدمت طبیب وبآن رسیدن نمیتواند فرستادم فونوس نزدیکی خود را بخدمت رسول بانفس او را آداب نیموی معالجه کنی السلام فونوس چون بخدمت مسیح رسید رفته رفته از خواریان گشت و مسیح جالینوس نوشت کسیکه از علم صحیح خود از روی انصاف بانفس خود معالجه او احتیاج طبیب ندارد دیگر در حفظ صحت بدنی و بعد مسافت مانع نفوس از نفوس **ابو جابر بن احمد** اسفزاری حکیم متقی و نیکو نمایان بود و از سخنان اوست که علم بحق تعالی باندک لفظی حاصل است و الفاظ بسیار دلیل است بر عدم علم و گفت مظلوم میکه ظلم تجویز نکند مستجاب الدعوات است و گفت در خوشحالی و شگفتگی ببالغه و افراط رو اباید بدرستیکه این شیوه بیعقلان است همچنانکه کم گوئی از تکبر است **ابو علی هشیم** بعلوم ریاضی و معقولات دانا بود از سخنان اوست که انسان محمول است بر انیکه دور شود و از کسیکه نزدیکی او خواهد و نزدیک شود بکسیکه دوری جوید از و گفت موعظت و نصیحت حکما اگرچه اندک باشد منفعت او بسیار است **ابو علی** مجوسی ملت بود از سخنان اوست که عقل نفیس است و رغبت و گفت لذات عقلی شفای است که دردی لاحق آن نمیگردد و صحتی است که بیماری لازم آن نیست و گفت کسیکه علوم عقلی را بیاموزد و متخلق باخلاق و آداب انعلوم نشود جاهل حقایق علوم است و گفت هر حکمتی که زیاده بر حاجت خود بطلبد او اعلم و حکمت حاصل نیست و ذوق آن نیافته است **ابو المنصور الحسین** بن طاهر عالم بود بریاضات و در رلبقات شفا اختصاری کرد و در صنعت موسیقی ماهر بوده و در سن بیست و دو سالگی در گذشت از سخنان اوست گفت که در آموزانیده ملکر ممنوع و در گذشته لا ینفع و در حال که موجود است در ان چه فکر نیز حالرا استفراری نیست پس حاصل معنی آنکه خود را از فکر امور دنیوی باز داشته بخود بپاسای باید گذرانید **حکیم ابو القاسم عبد الرحمان** نیشاپوری بن ابو صادق در حکمت بمرتبه اعظم رسید خصوص در طب مهارتی کلی داشت و ملقب به بقراط ثانی است از سخنان اوست که طبیب حقیقی کسیست که معالجه نفس خود کند بفضایل و کمالات انسانی و به بلند مرتبت خود را در امور دنیائی خسیسه بعد از ان فرود آید معالجه اجسام پس کسیکه معالجه نفس نکرده بمعالجه بدن مشغول شود باسفل السافلین فرود آید وقتی او را ملک عهد بخدمت خواند نپذیرفت و گفت آنکه قناعت کند قابل خدمت ملوک نباشد و آنرا که باکراه بخدمت آرند از و لقمی نیابند ملک آن حدیث بشنید و از ان غرامت درگذشت **ابو المحیض** بن ابو الحسن در هند و سه دستگاهی عظیم داشت از سخنان اوست بهمت عالی و راست گوئی مرد به مطلوب خود میرسد یکدیگر و جد شاگردان خود را میگفت اصحاب صنعتها باشد تا و بهم معیشت از ان حاصل کنند و از سوال کنندگان بنباشند که ایشان سیر نشوند هرگز قاضی **زین الدین عمر** بن سنبهلان ساوجی حکمت و شریعت باهم ترتیب داده و ترک قضای شهر نموده عزلت گزید از سخنان اوست کسیکه از خدا نترسد از همه کس میترسد و کسیکه از خدا ترسد از هیچ کس نمیترسد **ابو القیس حکیم** نوادر فلاسفه را از همه یاد میداشت او میگفت که بعضی از حکمای پیشین گفته اند مال بجهت بقای زندگانی محبوب است هرگاه قوت حیز نفس سستی پیدا کرد تو هم بقاد عالم قناعت او را باعث طلب مال میشود و گفت تندرستی و تیزی قوت مطالب است و در لجاج نقصان مراتب صور عجب حیرت آرد و میگفت امید واریم که حق تعالی ما را بخشد آن مقدار عقل که بشناسم بآن نفس خود را و آن مقدار ادب که مباشرت کنم بانی نوع خود را و آن مثابه کفاف که غنی سازد ما را از اکرام مردم مردم را یام با و آنقدر شکر که مستحق شویم بازدیاد نعمت را از پروردگار خود و آنقدر صبر که بکشیم بان تلخی روزگار **رابها و الدین محمد حرمی** از حکمای وقت بود از

سخنان اوست کمال نفس ناطقه ادراک معقولات است وجمال او هیئت وتعقل آن موسیقی وهندسه است محمود حکیم از سخنان
اوست کسیکه متابعت وهم را در جمیع احوال خود خواهد همچو شنوائیست که از کر خبر بر سد یا همچو گریست که گوش شنوا کند ابو ریحان
محمد بن احمد بیرونی خیرون بلده ایست ورسند از سخنان اوست تکرار اخلاق حکما وعلما زنده میدارد وسنت راوی میراند
بدعتها را وسنتهای مصالحه ونیکو علامات خیرست واینچه لایق امروزست ودر آن روز حاضر واینچه بر لب فردا آماده است
ابو الحسن العامری در تقسیم موجودات رساله لطیف میدارد از سخنان اوست فضایل مبدا چیز آنست ورذایل نبای شر وده
گفت خاموشی بهتر از آن ست که سخن بد گوئی واز آن بد گردی وگفت اقدام بر عمل بعد از تانی وتامل بهتر است که بعد از اقدام
بر آن عمل خود را از آن باز داری وگفت بمشورت عقلها یک عقل میشوند ابو الحسن بن هارون الحرامی حکیمی فیلسوف
وطبیبی ماهر بود از سخنان اوست که گفت مشورت نادانها ی غیر خود باید کرد وگفت مرد ترسناک رای را ضعیف میکند وگفت
تجمل به نهایت مطلب نمیرسد وگفت حریص میخواهد که استکمال کارها بغیر استکمال آلات اسباب کند سید امام زین الدین
بن حسن خرفانی اخبار علم طب وسایر علوم نمود واو را رساله ایست واز انجمله است که ای برادر من چیزست ترا ومرا که آرام
وسکون نموده وبا بین مینالی فانی نفس را مطیع ساختی بقوت غضبی وسعی که یکی ترا میکشد بسبعیت ودیگری بسوی بهیمه و
دو شوار گردیده اجابت نمودن قوت عاقله را که میرساند ترا به بهشت وبدرجه عالی پس بازی تخوری از دنیا ومغرور نشوی
مباشرت لذات آن که فی الحقیقت همه آلام اند وچه آلام آیا نمیدانی که همه لذات دنیا به که خوردن چیزهای خوب و
خوابیدن مرغوب وپوشیدن لباس پر زینت وسوار کمی اسپان بیش قیمت وغالب شدن بر دشمنان بسبی خشم و
ونکاح زنان وامثال آن اینجمله نیست مگر طالب لذت بدنی واین احتیاجات که گذشت بنفسه خوب ولذیذ نیست ودر حقیقت
همه حاجات آلام اند پس لذات نیست که عالم جوع وتشنگی وتعب مسافت ورفتن راه بکشد واز گرما وسرما متاثر نشوند
وعیش وزندگانی را بغصب مفرط کمدر نسازند وبحقیق که من مصاحب شدم کسی را که چون گرسنه بشد صبر بسیار میفرمود
وچون طعام حاضر میساختند گریه میکرد وبعد از آن میخورد ومیگفت که خداوندا تو مرا خلق کردی وتو مرا محتاج گردانیدی پس
بخش مرا اینچه وعده کرده ابو الحسن محمد بن یوسف عامری در خراسان حکمت آموخت وبه بغداد رفت وکتب ارسطو را شرح نمود
از سخنان ابو الحسن است عاقل زیرک کسی ست که فارغ سازد ایام خود را از برای اداء آنچیزیکه از برای آن مخلوق
شده ست وزیانکار کسیست که همت او مصروف باشد بچیزیکه مشغول دارد او را چیزی مطلق وجمعیت آنست که در خود
از شهرت بقدری بگذاری وکسیکه لاف بسیار میزند او فاسد میگرداند خلق خود را گفت ورصفت بارتجالی طور او نافع از
ادراک اوست مانند آفتاب که نافع وبدین آفتاب سوای شدت شعاع کرت نور آن بنست ابو الفتح بستی حکیمی شاعر بوده و
از عهد ملوک سامانیه تا روزگار سلطان محمد بن محمود غزنوی زندگانی کرد از سخنان اوست که گفت هر کار را وقتی است
مقدر را برای انکار که در غیر آن وقت صورت نمی بندد پس در طلب چیزیکه مطلوب نست شتابی مکن که بچنه شدن ماده
پیش از رسیدن ستوده نمیست پس بشارت باد ترا که ریاض خلط نو لفرات سرسبز وشاداب ابو علی سینا وصفش
زیاده بر آفرین وثناست داد در تمام فنون ماهر وسر آمد روزگار خویش بود گویند که حکمای پیشین سنگ مرمری خورده

ابوعلی سینا ترک سنت ایشان کرد و شب و روز بمطالعه مشغول بودی و هرگاه خوابش غلبه میکرد و ضعف مزاج روی میداد
قدحی از شراب کشیدی و هرگاه در مسئله شبه روی نمودی وضو ساختی و دو رکعت نماز گذاردی و بخشوع و خضوع کشف آن از
درگاه ایزدی مسئلت نمودی منکشف گشتی و در شانزده سالگی تدریس پرداخت و کتاب مابعد الطبیعت را چهل بار بخواند و نفهمید
و مایوس شد و مطالعه آنرا ترک کرد روزی در بازار صحافی گفت کتابی بیفروشم ابوعلی رغبت نکرد صحاف گفت کتاب بسیار
درم می ارزد و قیمتش چندان نیست ابوعلی بخرید و چون نیک نظر کرد کتابی دید از تصانیف فارابی در حل مشکلات مابعد الطبیعت
ابوعلی عظیم شاد شد و در آن فن نیز لی نظیر گشت وقتی امیر نوح بن منصور سلیمانی مریض شد ابوعلی را معالجه کرد و صلاح خویش
پیش امیر مرکز کرد که ابواب کتبخانه را بر او مفتوح دارند ابوعلی بجد و جهد بمطالعه کتاب اشتغال نمود و فنون اندوخت پس از چندی التفات کتبخانه
نامه بسوختند بپایه دانست متفرد و شهرتش بدانکه در کتبخانه آتش زدند از علم حکمت او را نظیر نباشد بالجمله در هژده سالگی کامل گشت و بحدت اکثر ملوک
رسید و وزیر او گشت و جا با بغازی حاسدان محبوس گشت و رهائی هم یافت گویند ابوعلی بجماع شهوی عظیم داشت بسبب آن مریض
شد و بقولنج مبتلا گشت و کار بجائی رسید که در یکروز هشت بار حقنه کرد بالاخر همان مرض در گذشت واقعه او در چهارصد
و بست و هشت هجری روز جمعه غره رمضان رویداد و در ماه صفر سنه سه صد و هفتاد و سه هجری متولد شد و از بوعلی سینا منقولست
که چون بزردم چنان دیدم که در ظلمتی رفتم پس بروشنائی باز آمدم از مادرش حال پرسیدن گفت چون او را بزادم کسی نبود از
بیم گریه در زیر طشتی که پیش من نهاده بود او را نهان کردم پس بیرون آوردم از سخنان ابوعلی است گفت دو سنان زمانه
چون شمع یک شبه اند دیگر روزه چون لاله و یک ساعت چون خواب و گذرنده چون آب و برفند که بجهند نمانند و رعداند که نگریند
و بنایند از وی پرسیدند که فلان کس چگونه است گفت که یک عیب ارد و دیگر همه هنر گفتند آن کدام ست گفت آنکه هیچ عیب
ندارد نقلست که ابوعلی وقتی در سفری بموضعی فرود آمد و اسپ را بر درختی بست و گاه پیش او ریخت و سفره پیش خود نهاد و
تا چیزی خورد روستائی خرسوار آنجا رسید الاغ فرود آمد و خر را در پهلوی اسپ ابوعلی بست تا در خوردن گاه شریک او
شود و خود در پیش نهاد بر سفره نشست شیخ گفت خر را پهلوی اسپ مابند که همچو هم لگد زند و دستش بشکند روستائی آن سخن نشنید
انگاشت و با شیخ بتان خوردن مشغول گشت ناگاه اسپ لگدی زور روستائی گفت اسپ بی خر مرا لنگ کرد شیخ دم در کشید
و خود را لال ظاهر نمود روستائی او را کشان کشان نزد قاضی برد قاضی از حال سوال کرد شیخ همچنان خاموش بود قاضی بر روستائی
گفت این مرد لال است بر وی چه دعوی میکنی روستائی گفت این لال نیست بلکه خود را لال ظاهر ساخته تا تاوان خر مرا ندهد قاضی
ازین بهن سخن گفته قاضی گفت با تو چه سخن گفت گفت خر را پهلوی اسپ من مبند که لگد زند و دستش بشکند قاضی بخندید و برو آفرین
شیخ آفرین گفت مثل مشهورست که روستائی بگذرد که بزبان خود اقرار کند گویند شیخ در مدت عمر از هیچکس چنان ملزم نشد که از
کناسی روزی در همدان باکوبه وزارت میرفت کناسی را دید که بکار خود مشغول بود و میگفت فرو گرامی داشتم ای نفس از نان
که آسان بگذرد بر دل جهانست ☆ شیخ بخندید و گفت افتخار همین باشد که کناسی گفت نان شغل خویش خوردن به که بار منت
رئیس برون شیخ برو آفرین کرد و خاموش گشت وقتی در اصفهان فقها او را تکفیر کردند این رباعی را بایشان نوشت رباعی کفر
چون سخت ای کذاف آسان نه بود ☆ محکم تر ز ایمان من ایمان نه بود ☆ در هر چو من یکی ز آن هستم کافر پس در همه هر بحیسلمان نه بود

یعنی را گمان آنست که او بحشر و نشر اجسام قایل نبوده و این صحیح نیست چه در شفا و نجات بآن تصریح نموده و گفته بخیب آن تعلیم آن المعاد انما
هو معقول من الشرع والاسبیل الی اثباته الا من طریق الشریعة و تصدیق خبر النبوة و هو الذی البدن عند البعث و
ذات البدن و مسروره معلوم لا یحتاج الی آن تعلم و قد بسطت الشریعة الحقیقة التی تاتها سیدنا و مولانا محمد صلی الله علیه وسلم حال السعادة
والشقاوة و ان کان الاوهام مناقصر عن التصور بهما الآن یعنی کفایت میکند انیکه تو بدانی بدرستیکه معاد از ان چیزیست که
بخبر معقول است از شرع و نیست راه بسوی ثبات آن مگر از راه شریعت و تصدیق خبر نبوت و آنچه خبر است برای بدن نزدیک
بر گرد انیدن و خراب شدن بدن و سرور او معلوم محتاج نیست بی آنکه بدنی بود به تحقیق که گشاده کرده من شریعت حقه را که آورد
بها سید ما محمد علیه و السلام بحال سعادت و شقاوت و اگرچه هست اوهام تا که قصور میکند از تصور آن هر دو الحال
هر دو و دیگران را قسم را از شیخ رسانیده بنظر رسیده که عقاید ش و ایمان دریافت میشود و آن این است
بسم الله الرحمن الرحیم ✤ سپاس خداوند آسمان و زمین و ستایش و هنده جان و دین و درود بر پیغمبر گزین را محمد مصطفی
صلی الله علیه وسلم اما بعد وصیت میکنم که اینچند کلمه در تحقیق شرع میرود و از اغیار نامحرم دریغ دارند که مدتها از ظهور این کلمات
بحکم خطر محترز بودم لالامر ارمعو نهاعن الاغیار و اجب بر حسب انکه سخن آشنا بامر و بیگانه موضع از سر ار نزدیک جاهل خطا بود
چنانکه رسول علیه السلام فرموده لا تطرح الدرافی اقدام الکلاب آنا منع معانی از غافل ناشسته وده بود همچنین خاتم الانبیا بنی
علیه السلام فرمود یا علی علیه السلام اذا اقرب الناس الی خالقهم بانواع البر تقرب البر بانواع العقل تسبقهم و از برای این توانست
گفت علی بما بوکشف الغطا لما زدت یقینا بهشت آراسته بانواع نعیم و سلسبیل ادراک معقول است و دوزخ بعقاب و اغلال و
اشغال جسمانی بود که در بند هوا و حجاب خیال بنماند و بند خیال و اشکال العلم زود تر بر خیزد و از انچه بعمل زیرا که عمل حرکت
بدن است و علم قوت روح چنانکه فرموده که قلیل العلم خیر امن کثیر العمل و نیز فرموده که نیة المومن خیر امن عمله بهره مند و برخوردار
مباد انکس که این رساله را که بهر دو دلی و حبسی بیموزد و یا بدید و هر که مخالف بود سخن ما را خاین بود و از نیهود قال من غش فلیس
منا و الله بیننا و بین القوم الظالمین رب اشرح لی صدری یسر لی امری و احلل عقدة من لسانی یفقهوا قولی فصل در
پیدا کردن احوال ۴۰۰۶۵ و حقیقت کلام ربانی و معجزه و تشریح بدن بدانکه ایزد تعالی آدمی را از دو چیز مختلف بیافرید
یکی جسم و یکی روح اول جسم را از اجتماع اخلاط و ترکیب ارکان فراهم آورد یعنی آتش و باد و آب و خاک و قوت عقل
نعل بدو پیوندد و داد آنکه بچشم را بیارست باعضا روست و پا و سر و صورت و حواس دیگر چیزها انگاه سه عضو شریف آدمی
بر گزیدد در هر یکی قوت روحی انها و روح حیوانی را در دل و روح طبعی را در جگر و روح نفسانی را در دماغ و هر یکی را از انها
بیارست و بقوتهای روح حیوانی را بشهوت و غضبیت و روح نفسانی را بحس و خیال و روح طبعی را بقوت جاذبه و هاضمه
و دافعه بدانکه جاذبه قوتی بود که ماکول اکل را جذب کند و ماسکه طعام را نگاهدارد و هاضمه هضم کند و دافعه انچه متشفل بود
باندازه و روح نفسانی را بقوت بفکر و بذکر و حفظ نیز انا روح حیوانی و طبعی و نفسانی بمدشرف و زوال اند و فنا پذیر و روح
انسانی را زوال و فنا نه و باقی بود و همیشه بدانکه روح ناطقه و روح انسانی را جان بخوانند زیرا که جان جسمی لطیف است و بخار
از لطافت آتش و باد اما روح انسانی قوت است الهی منبع علم و خیر و شر در آدمی منفس ناطقه بود و مرکب و آلت جسمی است

لابد مرکب و آلت نگاه باید داشت و قوت باید داد بقدر حاجت تا در ناپاکی وهلاک میفتد و از کار باز نماند پس برای آنچنین
روح طبعی را دو جگر نهاد و او را قوتها داد تا از غذا مدد خواهد و مرکب را تربیت کند و طبیعت آنها باعتدال باعضا فرستد و باینهمه قوت
روح حیوانی نیز داد تا بقوت غضبی هرچه ناموافق خاطر باشد دور کند و بقوت شهوانی هرچه آن موافق طبیعت است نزدیک
میدارد و قوتهای حواس ظاهر پنج است اول سمع دوم بصر سوم شم چهارم ذوق پنجم لمس و قوتهای حواس باطن هم پنج است
متفکره و حافظه و متخیله دو هم حس مشترک و هرچه بحواس ظاهر پیدا شود بحس مشترک رساند که از ظاهر به باطن خبر کند و از باطن بظاهر
اثر کند و صورت پذیرد همه چیزها هست تا آنچه متخیله را باید بدو رساند و آنچه عقل را باید بدو بدهد تا او را بمدد فکرت در خزانه حافظه
ذخیره گرداند تا بوقتیکه عقل را بکار آید قوت متفکره را از حافظه طلب کند و بذاکره رساند آنچه مطلوب و مقصود وی است پس معلوم
شد که در آدمی سه روح نهاده است و تفاوت آدمیان از غلبهٔ قوتهای این روح پدید آید آنرا که قوت روح طبعی غالب بود هرچه
بلقمه و حرص تعلق دارد کار وی کند و هرکرا روح حیوانی غالب افتد شهوت و غضب و حسد و حقد حریص بود و کار او کند و آنرا
که روح نفسانی غالب بود آنچه بعلم و خرد بفکر و تمیز تعلق دارد از و ظاهر شود بدانکه حواس ظاهر شاگردان حواس باطن اند و حواس
باطن شاگردان عقلند و عقل مهتر نیست که مدرک همه چیزهاست و قابل همه صورتها و هر علمی که به نفس انسان رسید و هر سعادتی
در و پدید آید تربیت عقل است و عقل همیشه روی به بالا دارد و از شرف تخصیص فرشته آمد اما مدوی داده است نفس را که
مصلحت عالم زیرین و احوال محسوسات را ترتیب کند و از اعقل کمتر خوانند پس شرف آدمی بدو چیز بود یکی نفس ناطقه
دوم بعقل مکتسب و هر دو از عالم علوی اند متصرف بدن نه ساکن به بدن و در حقیقت هر دو یکی اند اما تمیز در الفاظ و ترتیب
ظاهر میشود چنانکه روح حیوانی در وست یکی حقیقت پیش هست هر وقتیکه اثری ازان قوت بعضوی معین ظاهر شود همه
دیگر پذیرد چون پذیرای صورت شود نور خوانند و چون شنوا شود سمع خوانند چون بمیدان در محل بینی ظاهر شود شم
و چون پذیرای طعم شود ذوق خوانند و بحقیقت در قوت تمیز ظاهر آید و همچنان قوت ناطقه نیز باعتبارات
مختلفه نامهای دیگر پذیرد و نفس ناطقه جوهریست قایم بذات خود از لطافت جایی نذارد و موضع نمی پذیرد و
آنچه را در یابد بصیرت خوانند و چون در ادراک رود و نهایت ادراک طلب کند آنرا فکر خوانند و چون بدرازا
نیک جدا کند تمیز خوانند و چون آن جدا کردن را قبول کند آنرا حفظ خوانند و چون بظهور نزدیک رسد
آنرا ذکر خوانند و چون ارادت کشف مجرد شود آنرا عزم و نیت خوانند و چون بزبان پیوندد آنرا قول
گویند و چون در عبارت آید آنرا کلام گویند و بیشتر آنرا که مقدمه را نطق گویند و فصل عقل روی در عالم خود دارد
و ناظر مهتران خود است تا چه بدو رسانند که از آن واسطه مصلحت ظاهر و باطن پیدا شود و انتظار عقل را که بدو علم
حاصل شود آنرا شوق و همت خوانند و ارادت گویند که بروی حیرت و اضطراب روانیست و در شناس علوم
است و دیدهٔ بصیرت داگرده است باختیار مداومت می طلبد و آن مداومت را شوق میخوانند و آنچه که بصیرت
او کشاده است و در حس بصر پوشیده آنرا عیب گویند و این عقل همیشه دیدهٔ علم از حدقه بصیرت کشاده است
و ترتیب مدد از مهتران خود میطلبد و همیشه از عقل فعل فائده میشناسد تا قوت او بعقل کل دهد و محسوس او متلاشی شود

و حرکت و سکون او از شرع پاک شود باختصاص بامور واجب الوجود گردد امر الاول روح او را خوانند و آنرا القدس خوانند
کما قال تعالی و ایدناه بروح القدس انگاه خود را بدو نماید تا تمیز معلومات را دریابد زیرا که بر کل چون وقوف افتاد علوم اخر بتضمین حاصل آید
و این روزگار مهلت یابد کما قال النبی صلعم او بنی زنی فاحش تا دیتی و ایزد تعالی چنان یاد کرده که علمناه از ناعلما و روح القدس
که بر تر ارواح است جبرئیل امین است نظیر خود پیوگرداند بدانکس که نظر بدو رسد وحی است و حرکت و سکون او را هم رنگ بهیئت دهد چنانکه
حق سبحانه تعالی فرموده صعبه ان و من احسن من الله صعبه و آنچه از روح القدس بعقل پیوندد نبوت است و آنچه از روح عقل ظاهر رسد رسالت است
و آنچه نبی گوید دعوت است و آنچه از دعوت پیدا شود شریعت است و قانون وی ملت است و قبول انجمله ایمان و اسمش در یافتن وحی نبوت است
و روح القدس خود را بوی کشاده گرداند تا پاک و عالی و کم طمع و بیحقده و بیحد گردد و هر چه کند از قوت روح القدس کند چنانچه در خبر است
اسلک ایمانا دنیا سر قلبی پس باین دلایل واضح روح القدس شریفترین ارواح است و همه ارواح تبع تقلیدی روح القدس و واسطهٔ اوست
میان واجب الوجود و عقل اول و ایمان قوت نبی است که گشیده فیض قدسی است چنانچه صاحب الشریعة خبر داده که ایمان الایمان
و الحکمة ثمانیة و مدد القوت از روح القدس گشیده چنانچه فرموده الی لاحد نفس الرحمن من قبل الیمن و روح القدس قوتیست الهی جبرائیل
بقرص امر لیست ایزدی الا له الخلق و الامر و کسانیکه روا ندارند که روح را ثرا مر خوانند از برای آنکه از حقیقت بیخبر باشند و الا شرف
ازان بشیتر نیست که روح بامر ایزد تعالی مصاف ست چنانکه گفت قل الروح من امر ربی پس امر مطلق جز این نیست که نبی حقائق را
در راه شرع آورد پس امر ایزدی ان قوی است که عقلش نفس کل خواند و شعرش جبرئیل او در شرف باجمله عقول و ارواح برابر است
و از راه مرتبه چنانکه حق سبحانه تعالی فرمود که یقوم الروح و الملایکة صفا و چون این مقدمات معلوم شد بیاید دانست که نطق در یافتن
حقایق بود بجود و نبوت و دعوت ما عقل آنچه خواهد ار معانی بحسن بیاراند و حسن آنرا بدست ذکر دهد تا آنرا بشکل و حروف آورد و بقول
پیوندد تا سمع دریابد همچنین ۵ ب ۶ ت نیز خواهد تا امر ایرد بخلق بیاراند قوت رسالت را اجازت دهد تا آن معانی را بخیال آورد و
مجسم کند پس زبان دعوت باست رساند لاجرم دعوت چون قول نبوت چون نطق و رسالت به نبوت شد و لکن رسالت بی نبوت
بود کما کال صلعم کنت بنیا و آدم بین الماء و الطین و بدانکه روح قدسی چون نطق است و رسالت چون سطح و نبوت
چون خط و دعوت چون جوهر و ملت چون جسم پس همچنین ملت بنوت بود و جسم عام و نقطهٔ خاص و جسم محسوس و معنی نامحسوس
قال الله تعالی لا تدرکه الابصار پس ابتدای همه چیزها نقطه ست و ابتدای همه کار روح القدس سلطنت نقطهٔ موجودات معلوم و سلطنت
نفس قدسی بر معقولات ظاهر چنانکه حقتعالی فرمود و هو القاهر فوق عباده و این در وهم نماند زیرا که خیال در جبل اشکال می افزاید
اما عقل نزدیکتر ازان ست که احتمال یقین وضع باشد چنانکه فرمود لن اقربا الیه جبل الورید و جای دیگر گفت و هو معلم انما کنتم و اما
همه چیزها محتاج فیض قدس ست و از همه فارغ نه بارواح متعلق است و نه باجسام مشغول چنانکه گفت لی مع الله وقت لا یسعنی فیه
و ملک مقرب و لا نبی المرسل و چون دانسته شد که قوت فیض قدس ست باید دانست که نبی کلان کلام یزدان است از برا که قول بحرف
و صورت نتواند بود و آنرا لب و دندان و شش و نقفا و مخارج حروف نباید و انجمله در اسم بود و این در شان باریتعالی خطای عظیم بود
پس باید دانست که اثبات قول ایزد تعالی از جانب کون محال بود پس کلام ایزدی کشف حالی بود که روح القدس کند

بوسیله عقل بروح وصل است پس انچه نطق مخبر است جمله عین کلام ایزد است حکم خود باطل کرد نام قدس بر وی افتد
نامش قرآن بود و انچه گوید نیز حقیقت گوید بلکه باجازت امر گوید چنانکه فرمود است الرحمن علم القرآن و چون کشف نطق را
مستغرق خود گرداند حقایق معنی محل نبی گردد ولیکن هر کس را بران اطلاع نتواند بود که حواس بند ایشان باشد و از برای مصلحت خلق
نبی را اجازت امد تا خیال و وهم را در کار آورد و انچه ادراک وهم بود بوهم سپارد و فیض را در عمل آورد و قوت قدسی را در کار کشد تا قوت
متخیله را مجسم کند و آنرا بنماید تا معجزه باشد و انچه عقلی باشد بخیال سپارد تا ذکر در وی متصرف گردد و آنرا در قول آورد تا کتاب گردد
و آنرا مصاف کند که کتاب الله چنانکه بثبت الله و رفع الله پس انچه دریابد از روح معقول محض بود و انچه می گوید محسوس باشد بر تخیل
و وهم آراسته چنانکه گوید بخن بعاشر الانبیاء و کلم الناس علی قدر عقولهم پس شرط انبیا آن است که معقولی را در محسوس تعبیه کنند
و در قول آرند تا امت آن محسوسات را متابعت کنند و در وغیره امید بها بافزایند تا شرطها بکمال رسند تا قواعد و ناموس درج
و اساس عبودیت مختل نشود اما چون عاقلی رسد و بعقل خویش ادراک کند داند که گفتهای نبی همه رموز است اگنده معقول و آنرا
غذای روح الحمد لله بل اکثرهم لا یعقلون فصلی الله علی محمد خاتم النبیین و از اشعار ابوعلی سینا است فرد جمیع الطب فی البیتین روحی
وحس القول فی قصر الکلام ؛ فقل ان اکلت و بعد اکل ؛ بحسب فاسقانی الا نهضام ؛ و لیس علی النفوس اشد علیها من اول
الطعام علی الطعام شیخ شهاب الدین مقتول سهروردی در حکمت مشائیان و اشراقیان یگانهٔ عصر و متخرج بوده و از کتاب او
مفهوم میشود که در اثنای سیر و سفر با جماعهٔ صوفیه نیز ملاقات کرد و صحبت داشت و بعد ازان تفرد گزید و بریاضت و خلوت بکار نفس خود
مشغول گشت تا انگه رسید بجای که رسید و اکثر عبادتش گرسنگی و بیداری و فکر و تامل در عوالم الهی بود و قلیل التفات کثیر السکوت و مشغول
بود و بغایت الغایت دوست میداشت و بعضی وی را منسوب بسیمیا داشته اند مؤلف تاریخ الحکما منکر این معنی است و صاحب هفت
اقلیم از مردم حکایت میکند که روزی شیخ با جماعتی از دمشق بیرون آمد و بر مه گوسفندی رسید آنجماعه گوسفندی گرفتند و ده درم
بزکمان که صاحب گوسفندان بود داد صاحب آنرا وی راضی نمیشد شیخ اصحاب را گفت شما بروید من او را خوشنود میسازم ایشان پیش رفتند
شیخ او را بسخن داشت چون اصحاب از نظر غائب شدند شیخ نیز خواست که برود بزکمان در وی رخیت و دست شیخ را گرفت و نمی گذاشت که
برود و ناگاه ملاحظه کرد که دست شیخ از شانه جدا شده بدست بزکمان بماند چون برفت بزکمان بتر رسید و دست دیرا بیند اخت دیگر بخیه شیخ دست خود را
برداشت و بیاران پیوست و ذر دست او بجای دست شکسته چرب قندیل چیزی بنود و در تاریخ امام مالکی مینویسد که وی را بعضی فقهای عصر زندیق و ملحد گویند
و او شافعی مذهب بود و بعضی او را صاحب مقامات و کرامات شمارند اما علمای ظاهر بقبول وی فتوی دادند و او را کشتند قتل او در پانصد و شانزده هفت
هجری بود ملک ظاهر بن صلاح الدین بن یوسف بن ایوب واقع شده از سخنان اوست هرگاه نفس خود را از جانب امور ضروریه بدن
معطوف گرداند خود را بمرتبهٔ کمال علم رسانیدی و اکثر عنان توجه را از اشتغال نامتناهی انگاه دارد بتحقیق به بسیاری از فضایل رسید
و گفت در کار آخرت بیشتر بدعا بخشوع و خضوع باید بود و بطلبند از خدا چیزیکه از شما جدا نشود و با شما باشد تا آنکه بمبدا خود واصل شوند
و گفت سخن بکن پیش از فکر یعنی هر چه که خواهی بگوئی اول تامل کنی و بعد ازان بگوئی و گفت در شگفت مباش از حالات خود بدستیکه حضرت
قوت نامتناهی است در تو باد بقراءت قرآن چنانچه گویا نازل شده مگر در شان تو پس این فصل تمام را در نفس خود جمع آر که از رستگاران گردی
و گفت حقیقت یک آفتاب است که متعدد و منکر نبود و متبدد و مظاهر از دریچها و روزنها و شگافها و گفت اول شروع حکمت بر آمدن است

از دنیا و سیانهٔ آن مشاهدهٔ انوار آلهی است و آخرش سفر چیز بیتناهی است و گفت صاحب مروت ننگ و ناموسی است اگر بساند سخن حق را
بکسی پس آنرا بصورت صدق و راستی مرآرامید و اگر وعده کنی البته از آن تخلف نمیکرداند و بجای آرد و گفت ترا این علوم بحکمت بیدار میسازد از خواب غفلت
و تو مخلوق نشدهٔ الا برای آنکه در مملکه فردوسی واقف سوای مسکین بترک دشمنان خود و صعود کن السماطه و لیسین امید است که نه بینی پروردگار خود را
براه راست و گفت باید که امروز تو بهتر از دیروز تو باشد و الا تو از زبان کارانی و خوشحال و فرخناک مسارون خود را از آنچه گران است بر تو مکافات او
و گفت صاحب عزم باش مدبستیکه عزم مردان محرک ایشان است و گفت نیکو رفیق از کر سنگی و بیداری کم قوای شیطانی و حیوانی را ضعیف بسازند و گفت
فقیر تا زیادهٔ خداست که بآن میراند صدیق را ببدرجات فاضله و عالیه و گفت اگر عبادت کند حق را از روی محبت و دوستی بهتر
از آن بدست که ببود روی ترس و بیم بدرستیکه پرستش از روی ترس دین و ایمان است و گفت او برای خود کار را تحقیق هر که محتاج شد بشفیع
و شریک خواهد گشت و گفت شکر گفته نشد پروردگار را بچیزی دیگر از صبر و راضی نساخت او را چیزی همچو رضا حکیم ناصر المشهور بناصر
خسرو سید حسنی است یگانهٔ دهر بود و محبت تخلص میکرد بعضی او را موحد و عارف دانند و بعضی او را طبعی و دهری و قابل تناسخ نشناسند
و برخی گویند او بدو الله قائل بود آورده اند که شیخ ابوالحسن خرقانی روزی اصحاب خود را گفت فردا مردی چنین و چنان بدر خانقاه آید او را
اکرام کنند و اگر از علم سخنی گوید جوابش ندهند و نزد منش آورید دیگر روز ناصر خسرو بدرگاه خانقاه شیخ رسید اصحاب بفرموده عمل کردند و او را نزد شیخ
آوردند شیخ او را اعزاز نمود و گفت خواهم که از این قبیل و قال مدگذرم و ببل حال پناه برم شیخ گفت تو با من چگونه صحبت داری که سالها در سیر عقل
ناقص خود بوده ناصر خسرو گفت که اول ما خلق الله العقل و افعست شیخ فرمود آن عقل انبیاست دلیری مکن که عقل ناقص تو
و پور سینا ست و دلیل بر ان قصیده ایست که دوش گفته و مطلع اینست بیت بالای هفت طاق مقرنس دو گوهر اند کز کمالات
هر چه در دهست بهره اند ناصر خسرو از کرامات شیخ متحیر بماند و عظیم معتقد شد شیخ فرمود که سخنان تو بسیار بلند و فهمیده و علما ظاهر
خراسان قصد تو دارند بایدکه خود را بکوشه رسانی ناصر از خراسان ببلخ رفت و از انجا بکوهستان خجستان شافت و مزوری گشت نادر گذشت
صاحب هفت اقلیم گوید که در وقت تحریر کتاب رساله ازوی بنظر آمده که احوال خود را بالتمام در آن ذکر کرده که همیگوید ابو المعین ناصر بن خسرو
بن حارث بن علی بن حسین بن علی بن محمد بن موسی بن جعفر بن محمد بن علی بن حسین بن علی بن ابیطالب که در آوان طفولیت و سن تمیز بتحصیل کمالات
مشغول بود یم تا در سنه سالگی بحفظ قرآن مشرف شدم و پنجسال دیگر بنحو و صرف و نحو و عروض و قافیه و اشتقاق و رسائل حساب و مساحت بپایان خواجه
پس در نه سال در نجوم و هیئت و هندسه و رمل ماهر گشتم و تتبع طرق مختلفه در بصره و روم و هند و یونان و بابل کردم پس بفقه و حدیث
پرداختم و نه صد جلد در آن فن بدست آوردم و آنچه می بایست از توریت و انجیل و زبور بیاد گرفتم تا کارم بجای رسید که هیچ علمی نماند که ندانستم
و هیچ مشکلی نماند که نگشودم و بعد از چند وقت بزیارت مصر اتفاق افتاد با فقها آنجا مباحثه کردم و از ایشان سبق بردم از راه حسد
مرا بکفر نسبت کردند و فتوی بقتلم دادند آگاه شدم تا برادرم سعید عم در میان نهادم و در شب تاریک متوجه بغداد شدم و التجا بملازمان
امیر المومنین القادر باللہ آوردم و در خدمت او بزیارت رسیدم پس از مدتی مرا بدیار ملاحده فرستاد تا از ایشان بیعت او ستانم
چون بملاحده طالب من بود چون ملاقات دست داد گفت نام تو چیست گفتم ناصر گفت پسر خسرو علوی هستی گفتم آری مرد حکیم است من از آن
باشم گفت تو از علما می بایم پس کتابی حاضر ساخت گفت این از تصانیف ناصر خسرو است و در ین دریا کسی از علما نمی فهد چون نیک نظر کردم
اگر غیر عظیم بود از مصنفات من در منطق و در ین اثنا شخصی از در در آمد و سلام کرد و نعره بر زد و مدهوش شد چون نیک دیدم ناطس مغربی بود

در بابل مرا تلمیذی میکرد چون بهوش آمد حاکم گفت مگر این شخص رامی شناسی گفت آری این نامرحسرو است حاکم برخاست و دست مرا
ببوسید و گفت الحمدلله که طالب بمطلوب رسید پس جواب نامهٔ القادر بالله و اجازت مراجعت خواستم اباد و امتناع نمود و نامهٔ قادر را پاره کرد
و تکلیف وزارت داد و مبالغه کرد ناچار مرتکب آن شدم و دوائم الاوقات بران بودم که خود را یکبار کشم تا آنکه گریختیم بعد از چند
مرا یافته نزد او بردند گفت ای ناصر مرا تمنا بود که ترا در خواب بینم اکنون که در بیداری یافتم ممکن نیست که گذاشته از من خلاصی یابی
پس بند بر پای من نهاد حاکم را پسری بود که در امندت شادی میکردی گفت چاره نیست از تصنیف کتابی که موافق ملت پدرم باشد
که استخلاص تو در ان می بینم چون چاره نبود کتابی تفسیر تصنیف کردم موافق رای ایشان و حق علیم و علام است که مذهب و اعتقاد من نیست
آن خود سبب خلاص نشد و کتاب در آفاق منتشر گشت مرا بکفر و زندقه نسبت کردند حق گواه است که من بصحبت حاکم ملاحده راضی
نبودم برادرم سعید گفت چه سود که التجا بروحانیان بری پس در تفکر شدم و نزد حاکم رفتم و گفتم عمر من بآخر رسید و مرا ضعف پیری
دریافته اگر بتجانم دهی و در عوض مرا دهم را مبذکنی سزاوار بود او را رحم آمد و بند از من بگرفت من به تسخیر روحانیات پرداختم و حاکم را نفس
گرد انیدم مرا طلب نمود و از علاج پرسید گفتم در دمشق گیاهی هست که دوای این مرض هست من بابرادر بروم و آنرا
اخذ کنم گفت بشکوباشد پس بچاره سوار بنگاهبانی همراه من کردند چون بیست روز ده فرسخ برفتیم علمی از اعمال مریخ ظاهر ساختم که
باد و اب بسوختند چون خاطرم جمع شد با برادرم سعید و یکی از شاگردان به بنیفا پور آمدم و نفش خود را که پاره شده بود بگرفتم و بدو
نفش دوزی رفتم برادرم و شاگرد از حال آگاه نبودند ناگاه شور و دریا زار پدید آمد و برادرم تنها می آمد نفش دوز تعجیل بازار رفت
و باز آمد و بر سر دفش پارهٔ گوشت داشت گفتم آنچه شورست و این کیفیت چیست گفت جوانی از شاگردان ناصرخسرو با نفیس
بحث کرد در سخن ناصرخسرو را حجت آورد فقها او را پاره کردند و از گوشتش تبرک بردند من نیز فصیله بدست آوردم تا ثواب یابم
گفتم ای برادر کفش مرا بده تا بروم چرا که در جائیکه نام خسرو برند خیر نیست پس عزم بدخشان کردم و نزد حاکم آنجا دو سال وزیر بودم بدخشان
جای مبارک یافتم همه مسلمانان و دوستدار اهل بیت بودند مگر جمعی از فقهای متعصب که دعوی ایمان میکردند و بهرهٔ ازان نداشتند
همدم بهتان در حق من میکردند متوهم شده بقریه بمکان از توابع بدخشان آمدم اهل آنجا بگریدند مگر اندکی اندیشه کردم که مبادا
از ایشان بمن آسیبی رسد و به طلسماتی که واقع ملاقات ایشان باشد مشغول شدم و بست سال درین بسر بردم و خدای
عبادت کردم تا حالم بجائی رسید که بوی از طعام قانع شد و بست و پنج روز یک نوبت طعام خوردم و الحال قریب بیکصد
و چهل سال از عمر من گذشته و عمر بانجام رسیده که بوی از طعام قانع شد و اهل کوتاه شده عقل نقصان یافته و تقصیرات در عبادت
واقع شده ای برادر صبح روز جمعه دوازدهم ربیع الاول در بنیفار روح از بدنم مفارقت میکند با ایمان در ازمان باید که هیچ کس را خبر نکنی
تا وقتیکه مرا غسل دهی چون بمن مشغول گردی دو فقیر از علمای حی بامداد تو آیند متعرض ایشان مشو که ترا یاری دهند پس تو امامت کن
و بر من نماز گذار انگاه مرا دفن کن بعد ازین در بنیفار مباش و کتاب مرا که در علم یونانیان ست یا کتاب دیگر من که در سحریات ملاحده
بسوز اگرچه مشهور شده اند و قانون اعظم را نزد پسر عم من منصور هدیه فرست و کتاب مرا که زاد المسلمین نام ست پیش سید الحکمای علی
بن اسد علوی فرست و کتاب دیگر مرا که در فقه است و دستور اعظم نامدار و بقیه نصیر بالله قاضی بدخشان بده و کتاب اشعار را
شاه بن گیسو یمکانی و نانی موقوف برای تمام شد انچه شاه ناصرخسرو هنگام وفات با برادرش گفته برادرش گوید دیگر رد

چون درگذشت انچه فرموده بود بعمل آورد و انیکه در شیشه کرده بمن سپرده بود بردر غار بیاشیدم و برفتم و باز گشتم در غار بستگی عظیم محکم شده بود گفتم ای ناصر توئی که در هر چیز حیله چاره پدید آوردی چه حاصل که مرگ را چاره نکردی و اینوا قعه در چهار صد و هشتاد و یک هجری رویداد و فرو خاستند و پیمبر شدند بود و نبود و علاج مرگ نکردند احتیاج نبود چون احوال بعضی انحکما و مشاهیر که پیش از اسلام و بعد آن بودند بقلم آمده تا بقیه از انجا عه در ضمن خاتمه اقلیم مرقوم است اکنون بذکر طبقهٔ سلاطین اشکانیان می پردازد پوشیده نماند که طبقهٔ سوم ملوک عجم اشکانیان اند و ایشان را ملوک طوایف نیز گویند اول الطایفه **اشک** بن کی دارا بن کی داراب است و او اشکان لقب داشت و اشکانیان باو منسوب اند چون اسکندر بر ابر آن دست یافت مملکت فارس را بر اولاد ملوک فرس قسمت نمود ناحیه ازان باو رسید اسکان مستقل گشت و بعد از فوت اسکندر بر الطخش رومی که از بزرگان دولت اسکندری بود بعراق عرب و فارس استیلا داشت خروج کرد و او را بگرفت و بگشت و بر تخت نشست و بهمین قدر از ملوک طوایف خوشنود گشت که نام او را بر بالای نام خود نویسند و الی روم از قتل الطخش آگاه شد و روی بایران نهاد اشکان باتفاق بادشاه دست حرود و دیگر ملوک طوایف بار دوم با او رزم کرد و ظفر یافت و بعد از و پسرش **اشک** بن اشکان بن دارا و بعد از و پسرش **شاپور** کی او را شاپور بزرگ خوانند از پی یکدیگر بسلطنت رسیدند خسر آهن بر دجله از آثار شاپور بزرگ بوده و آن تا زمان نوشیروان بر دجله بود و پس و **رامین** عاشق و معشوق در عهد او بودند و گویند که عیسی در عهد او مبعوث گشت و بعد از و پسرش **بهرام** و پس از و پسرش **بلاس** بن بهرام بادشاه شدند و در عهد بلاس جمعی از بنی اسرائیل بنا بر معصیت بصورت بوزنه مسخ شدند و بعد از هفت روز هلاک شدند و پس از و پسرش **هرمز** بن بهرام بحکومت نشست و به قولی نویس در عهد او مبعوث گشته گویند که هرمز در شکارگاه گنجی از نگاه داشت فریدون یافت همه آنرا بر سپاه قسمت کرد و خود هیچ نگرفت و بعد از و برادرش **الوس** بن بلاس و نزد جمعی بعد هرمز برادرش **نرسی** بن بلاس بادشاه شد و اینهمه عادل و باذل بوده اند و بعد ازان **فیروز** بن هرمز بسلطنت نشست و ظلم کرد در عایا او را میل کشیدند و پسرش **بلاس** را بر تخت نشاندند و بعد ازان **خسرو** بن بلاس بن نرسی بادشاه شد و او شهوت پرست بود چنانچه از ناذر و خواهر در نگذشته و پس از و **بلاش** بن بلاس بن فیروز بحکومت رسید و سمعون عابد بقولی صابر بوده و بعد از و **اردوان** بن بلاس والی گشت و در زمان او اردوان بن اشغ که هم از ملوک طوایف بود بر و خروج کرد و او را بگشت و بر مملکت استیلا یافت و اردوان بن اشغ و اولادش را اشغانیان خوانند و در شاهنامه داخل طبقهٔ اشکانیان اند **ذکر اشغانیان و نسب اشغانیان** فقر سنرین کیکاوس بن کیقباد می پیوندد و اول ایشان اردوان بن اشغ که هم از ملوک طوایف بود که خروج کرد اردوان بن بلاس را بگشت و بر مملکت استیلا یافت چنانچه گذشت و در تاریخ جعفری مسطور است که در زمان وی تمامی ملوک طوایف بت پرست بودند حقتعالی جبرئیل را برسالت ایشان فرستاد و بعد از و خسرو بن اشغ و بلاس بن اشغ از پی یکدیگر بادشاه شدند و عیسی در عهد بلاش بن اشغ متولد شد و اصح اقوالست و بعد از و گودرز بن بلاش که او را گو درز بزرگ گفتندی بادشاه شد و لکین یحیی از نبی اسرائیل او خواست و پس از و نرسی بن گودرز و پسرش **شهرن** بن نرسی و **نرسی** از پی یکدیگر یازده سال بادشاهی کردند و بعد ازان **اردوان** بن نرسی بر تخت نشست و او آخرین ملوک طوایف است اردشیر بابکان بر و خروج کرد و او را بقتل رسانید از سخنان اردوان است که من و النصیحت ای الفضیحة بالجمله دولت

ملوک طوایف سپری گشت ذکر ساسانیان که طبقهٔ چهارم اند از ملوک عجم و ایشان را اکاسره خوانند و آن طایفه را بساسان بن بهمن را بن اسفندیار منسوب اند و ساسان نامی دیگر داشت چون پدرش بهمن دختر خود همای را بسلطنت داد ساسان برگزید و روی بشکار گزید پس ازان هرکه نامش پرسیدی او نام خود را ساسان گفتی چه ساسان بزبان دری گدا باشد اول ساسانیان اردشیر بابکان است و او را ساسان الاصغر خوانند او بقولی بعد چهارصد سال و بروایتی پانصد سال و بقول مجمل پس ازدویست سال بعد از اسکندر ظاهر شد و نخستین گشتاسپ که بشهنشاه مخاطب گشت بادشاه عادل و عالم با صابطه بوده و کارنامه و آداب بعیش از مصنفات اوست و بقولی لغت یزدان مخترعات اوست و آنرا اردشیر گفتندی و گفته اند که او اکثر ربع مسکون را گرفت و عیسی در عهد او مبعوث گشت و رسولی نزد او فرستاد و اردشیر دین عیسی بپذیرفت و از سخنان اردشیر است وقتیکه بادشاه رغبت کند بعدل خواهش کند رغبت اطاعت او کند ملک و بادشاه هیبت قایم نماند مگر باجماع مردم و کثرت و اجماع مردم موقوف است بمال و گردآمدن مال موقوف بر عمارت راه ها ملک موقوف است بر عدل راقم حروف گوید باجماع تواضع فاسق نیز میشود چنانچه ابنیا را حاصل بود و رسم اردشیر چنین بود که بروز مهرکان و بروز نوروز بار عام دادی و پیش ازان چند روز منادی فرمودی که آنروز را نسازند هر کسیکه شغلی داشتی نساختی و حجت خود بدست آوردی بروز معهود اردشیر قصد مردمان بگرفتی و یکیک بنگریستی و اگر آنجا کسی اردشیر تظلم کرده بودی از تخت فرود آمدی و بدو زانو نشستی و موبد موبدان گفتی که او را دادنمیدیه پس موبد بنگریستی اگر حق بجانب داد خواه بودی داد او بدادی و اگر دعوی باطل کرده بودی او را عقوبتی بزرگ کردی پس چون ازان دادوری بپرداختی بادبر تخت سندی و تاج بر سر نهادی و بر پرنگان گفتی که از خود ابتدا کردم تا شما را طمع بمیده شود و بر کسی ظلم نکنند و این رسم از عهد او تا آخر زمان دولت ساسانیان مستمر بود و فرق پسر خود را دید که جامهٔ قیمتی پوشیده بود گفت ای پسر چنین جامه بسیار یافته می شود سلاطین را جامه باید که در هیچ خزانه نباشد پسر گفت آنجا مه چگونه است گفت نارش از نیکو کاریست و پودش از بردباری و بعد از و پسرش شابور بن اردشیر بادشاه شد و از سخنان اوست که لا عصمة الا بالتوفیق و لا الا بالله فسد و لا رأی الا بالوت مانی نقاش در عهد او ظهور کرد شابور خواست که او را بقتل رساند مانی ببند بگریخت و بچین رفت و بعد از و پسرش هرمز بادشاه شد و از سخنان اوست که بادشاه را چهار خصلت باید ذکا و سخاوت و شجاعت و صدق و گفت کسیکه مجانست کند با ملوک پس لازم ست او را صمت و نگاهداشتن آواز یعنی سخن با آهستگی گوید و اسرار نگاه دارد و مستعمل وقار کند و گفت هرکه در و یک عیب باشد و آن مبغض مردمان باشد او را هیچ عیب نبود و بعد از و بهرام بن هرمز بریاست رسید و من کلام الاسرور الامع الامین و اللذة الامع العافیة و بعهد او مانی نقاشش پیران آمد بهرام او را بگرفت و بکشت و بعد از و پسرش بهرام بن بهرام که پدرش از غایت محبت او را بنام خود خواندی بادشاه شد و از سخنان اوست الدنیا فانیة و المال عاریة و بعد از و پسرش نرسی بن بهرام بسلطنت نشست و از سخنان اوست الجود افضل الذخر و الحلم افضل الغنی و المودة افضل القرابة و بعد و پسال انزوا گزید و پسر خود هرمز را بر تخت نشاند هرمز بن نرسی ملکی بلند همت و سخی بود دختر بادشاه کابل را بخواست و شبی خواست که خلوت کند دختر مانع آمد بر نخیزید و کس نزد وزیر فرستاد پیغام داد که سزای آنکه نافرمانی بادشاه کند چیست وزیر در خانه بنمود و پسرش جواب داد که چنین کسی واجب القتل هرمز از غایت خشم بقتل دختر فرمان داد و دیگر روز پشیمان شد و همان مسئله از وزیر پرسید وزیر گفت آن شخص مستوجب قتل است مگر آنکه زنی باشد و او دگ و یا مست ملک گفت سزای آنکه

خون بیگناهی را مصاف گرداند چیست وزیر گفت او را باید کشت هرمز امر کرد که پسر وزیر را بقتل رسانند پسر را بپای دار بردند وزیر آنجا رسید گفت
ای پسر چکنیم با کسیکه در دنیا و آخرت طاقت مقاومت ندارم چه در دنیا یال هست و در آخرت حق بجانب او دست انیجا دیش هرمز رسید
و او را بخواند در منظر پدرش بفرمود و بعد از و پسرش شاپور ذوالاکتاف بادشاه شد و او ملکی شجاع و قاهر و ضابط بود آورده اند که چون
پدرش هرمز از دنیا رفت رسید زنش حامله بود داعیان بموجب وصیتش تاج بر سرش آویختند و بعد زمانی اندک شاپور متولد شد و بسلطنت
موسوم گردید بزرگان عرب خصوص بنی عبد القیس خبر یافتند که در ملک فارس کودکی بگهواره بسلطنت موسوم است لاجرم ملک ایران
کردند و فساد آغاز نهادند شاپور چون بحد بالغ شد آثار رشد از و ظهور رسید از جمله آنکه وقتی از غوغای خلق بیدار شد و سبب پرسید گفتند
از دحام آمیدورو مندهست برخیزگفت حصری دیگر بندند تا آیندگان جبهری باشند و روندگان برحصری دیگر پس چون شانزده ساله شد
با چهار هزار سوار روی باعراب نهاد جمعی از ایشان که بحدود فارس رسیده بودند بشکست تا بهجوم تعاقب کرد بسیاری از اعراب بگشت
چون از کشتن ملول شد فرمود تا شاهای ایشان بسوراخ کنند و ریسمان در گردن کفشهای افگنند لاجرم او را ذوالاکتاف خواندند بقلمت
که چون شاپور در تصال اعراب کوشید طایفه از بنی تمیم جلای اوطان اختیار کردند و بگریختند عمری بنی تمیم که از اعیان ایشان بود و صد
سال عمر داشت در قبیله بماند شاپور چون بر نشیمن بنی تمیم رسید جزا و کسی را ندید از حال باز پرسید گفت نفس خود را فدا کرده ام و از موافقت
اصحاب باز مانده ام اکنون اگر رضا دهی کلبه چند بعیر خرسانم شاپور اجازت داد عمر گفت سبب این همه خونریزی از چیست گفت
ایشان در مملکت من فساد و خرابی بسیار کردند و مکافات بر طبیعت لازم است عمر گفت اکنون ایشان بسزای خود رسیدند
شاپور گفت از علما شنیده ام که روزی اعراب بر مملکت مستولی شوند ازان ایشان را قبل میرسانم عمر گفت بمجرد گمان خلقی کثیر را
چگونه توان گشت شاپور گفت اینگمان بلکه یقینی است عمر گفت بر تقدیر صواب آنست که ایشان را مراعات کنی یا چون استیلا
یابند پاداش آن بعمل آرند شاپور بسپندید و از تعرض اعراب در گذشت و بعد از و اردشیر بن هرمز برادر شاپور ذوالاکتاف بادشاه شد
و پس از و شاپور بن سابور ذوالاکتاف بسلطنت نشست از سخنان اوست و لیس شی احسن من الجود و الشکر احسن منه بعد از و برادرش
بهرام بن شاپور ذوالاکتاف بریاست رسید و بعد از و برادر زاده اش یزدجرد بن شاپور بسلطنت نشست و ظلم پیش گرفت
و گفت بلیته الزمان البحر و النار و السلطان و بعد از و اعیان عجم کسری را که از احفاد اردشیر بود بسلطنت برداشتند و بگذشت
که بهرام گور جانشین پدر شد منقول است که برادر خرد در اهرمزد نام که تولد شدی بزودی در گذشتی چون بهرام آمد منجمان گفتند از
بادشاهی بزرگ شود لیکن باید که در عزبت نشو نما یابد لاجرم یزدجرد او را بنعمان بن امرء القیس ملک خیره سپرد و نعمان
او را بملک خود بمرد و معمار را که بهندلبش مشهور بود از روم بخواند تا بهرام را دو قصر ساخت یکی را خورنق و دیگر را اسد بنام نهاد خورنق
مغرب خورنق نگاهداشت و سدیر را ازان باین نام خواندندی که مشتمل بر سه گنبد بود و آن عمارت صبح از رنق و هنگام استوار سفید و بعد از ان
زرد نمودی بالجمله بهرام گور در بلاد حیره بلبن بتمیز رسید و چون نعمان مملکت بگذاشت و در ویشی گزید پسرش منذر بن نعمان
جانشین گشت و او تربیت بهرام پرداخت و چون یزدجرد در گذشت عظمای فرس که از ستمش بجان رسیده بودند گفتند نشاید
که پسر او را سلطنت دهیم که او نیز چون پدر ظلم کند چون پس کسری را بسلطنت نشاندند بهرام عزم تسخیر مملکت مورونی کرد منذر
بن نعمان پسر خود نعمان را با او روان ساخت بهرام چون بکسر نزدیک شد سیان او و اکابر فرس معارضات اتفاق افتاد

بالآخر بران مقرر شد که تاج میان دو شیر گرسنه نهند تا هر آنکه بر گیرد بادشاه باشد اسپهبد بسطام تاج را با شیران بمیدان آورد
بهرام بکبری گفت پیش رو و تاج بر گیر گفت من صاحب تاجم و تو طالب آنی ترا باید که نخست باینکار قیام نمائی بهرام
پیش رفت و هر دو شیر را بگرز بکشت و تاج را بر گرفت و بر سر نهاد اول کسیکه ببادشاه سلام کرد کسری بود بهرام گور بن یزدجرد
بسلطنت نشست و او از اکابر سلاطین روزگار بوده و بصید گور شوقی تمام داشته ازان بهرام گورش خواندند بشفاعت نعمان بن
مندر از گناه ایرانیان بگذشت و بعدل و داد پرداخت نقل است دران آوان که ببلاد عرب بود روزی در شکار قصد آهو کرد آهو
بگریخت بهرام از پی براند و چون هوا گرم شد آهو را طاقت نماند بکنار قبیلهٔ طی رسید دختیه قبیضهٔ اعرابی در آمد قبضه او را بگرفت و بر سپهان
به بست بهرام در رسید و تیز و کمان نهاد و گفت شکار من اینجا آمده آنرا بمن ده قبضه گفت از مردی نباشد جانوری را که بمن پناه
آورده بدست تو بدهم تا بکشی بهرام درشتی آغاز نهاد قبضه گفت تا باین تیر که در کمان داری مرا بکشی این آهو ترا نرسد چون
مرا بکشی مردم این قبیله جمع آیند ترا بقصاص کشند بر جان خود رحم کن و از ستیزه بمیت در گذر و این اسپ تازی که بر در خیمه من
بسته است در عوض آهو بگیر و باز گرد بهرام را این حمایت خوش آمد و باز گشت و چون ببادشاهی رسید قبضه را بخواند و تربیت
او را در عرب فخر الغزالان خواندند یعنی زنهار دهندهٔ آهو و بهرام گور اوّل کسی است که شعر بارسی گفت و رزای بهرام از غایت
جود او تنگ آمدند و بعرض رسانیدند که قاعدهٔ دولت خزانه است چون از مال تهی گردد اساس ملک پایدار نماند بهرام گفت
اگر دلهای آزادگان را بخود صید نکنم چگونه صید توانم کرد اینچه میگویند من نیز میدانم و اگر مال جمع کنم سپاه متفرق شوند و اگر
و اگر سپاه جمع کنم مال نماند اکنون چاره چیست ایشان گفتند مال جمع کن و اگر صبح متفرق شوند و چون حاجت آید مال بر ایشان
عرض کنی شام حاضر آیند گفت بر این دعوی دلیلی هست گفتند آری در بنجانه هیچ مگس نیست بفرماتا طرفی پر عسل بیارایند
بهرام بفرمود تا چنان کردند مگس بسیار جمع آمدند بهرام گفت راست گفتند شب بزمومن آیند که در بنکار اندیشه کنم ایشان
نزدا ور فتند بهرام بفرمود تا طرفی پر عسل بیاورد و در بیچ مگس پدید انشد بهرام گفت چون است که در بنوقت کسی هم بنیامد
و ازین ظاهر شود که بسیا باشد که بسپاه حاجت افتد و هر چند مال بایشان عرض کنم جمع نشوند و ز امتفعل شدند بهرام دیر در خشی
خفته بود مرغی آواز بر کشید بهرام او را بتیر بزد و گفت ما اسر حفظ الاسان بالطائر و الانسان اگر خاموشی گزیدی هلاک نگشتی
و در بیمعنی در امثال آمده که ملک فارس و روم و چین و هند جمع آمدند و از حکمت سخن گفتند ملک فارس گفت هرگز بنا گفتن چیزی
پشیمان نشده ام ملک روم گفت بر دعوی آنچه بگفتم قادر تر م از آنچه نگفته ام ملک چین گفت هر سخنیکه بگفته هلاک آنم چون من گفتم
او مالک من گشت ملک هند گفت عجب میدارم از کسیکه سخن بگوید که در نگفتنش مضرت باشد و در نا گفتن منفعت گوید بهرام همیشه
بعیش و عشرت بسر بردی و چون آوازهٔ عیش او بماکول اطراف رسید قصد مملکتش کردند خاقان چین با دو صد و پنجاه هزار سوار
بمرو آمد و بگرفت اعیان مملکت بهرام را بجرب تحریص دادند در بگرفت پس با هفت هزار سوار از تنگناه بدون رفت و برادر خود
نرسی را بجای خود بنشین بساخت و با آذربایجان رفت نرسی اطاعت خاقان کرد خاقان بخاطر جمعی تمام بمجدودی رسید و بعیش
پرداخت بهرام از آذربایجان متوجه ری شد و در شب تار چون بلای ناگهان بر خاقان زد خاقان که مست غرور بود
بهزیمت رفت و بالآخر گرفتار شده بقتل رسید بهرام منظفر و منصور باز گشت آورده اند که بهرام هوس سیر بند کرد و تنها با آنجانب

شتافت و در وار الملک هند مقیم گشت و پیوسته بصید و شکار می پرداخت هندوان از تیر اندازی و چابک سواری او
عجب نمودند و شمه از ان بملک خود باز گفتند دران ایام پیلی راه مسافران میگرفت و هر چند سپاه بدفع او می رفت
هزم باز می آمد بهرام این حدیث بشنید و بجنگ فیل رفت و او را به تیر بکشت و سر او را از شش جدا کرد و از بیشه
بیرون آورد و ملک باحضار بهرام فرمان داد و حالش می پرسید بهرام گفت از اعیان فرسم و از بیم
بهرام تو پناه آورده ام ملک او را ندیم خویش ساخت و در خلال این احوال دشمنی قصد ملک کرد ملک
خواست که باج بپذیرد بهرام مانع آمد و ملک را بر زمگاه برد و مقابله عظیم کرد و ظفر یافت ملک دختر خود را
بهرام داد و خواست که ولیعهد کند بهرام گفت که مرا بملک تو حاجت نیست منم بهرام گور پس دختر ملک هند
بایران باز گشت و تربیتی را که جانشین او بود بروم فرستاد و قسطنطنیه بگرفت و خود بمین رفت و استیلا یافت
مراجعت نمود و هفت منظر بنا نهاد و هر کدام از انها مخصوص بیکی از بنات ملوک بوده هفته یکشب بهر
منظر بسر بردی و عیش کردی تا آنکه روزی در شکار از پی گوری تاخت و در چاهی افتاده ناپدید شد مدتی آن چاه را
کندند و از بهرام دازا سپش نشانی نیافتند **فرد** کمند صید بهرامی بیفگن جام جم در کش که من پیمودم این صحرا
نه بهرام است ولی گورش **یزدجرد** بعد از و پسرش بن بهرام بسلطنت نشست و یزدجرد را دو پسر بود
فیروز و هرمز فیروز را بحکومت نیمروز فرستاد و هرمز را که کهتر بود ولیعهد ساخت و بعد از و پسرش **هرمز** بن
یزدجرد بادشاه شد چون برادرش فیروز از قوت پدر آگاه شد نزد خوشنواز صاحب بلاد هیاطله رفت
خوشنواز سی هزار سوار با وردان کرد فیروز با مداد او بهرمز غالب آمد و بسلطنت رسید **فیروز** بن
یزدجرد بادشاه شد و سپاه هیاطله را باز گردانید گویند برادرش هرمز لعهد خویش بایکی از امرا گفت روزی با تو
درمیان منهم باید که بکسی نگوئی گفت میخواهم که برادر خود فیروز را به قتل رسانم امیر آن حدیث بفیروز رسانید
فیروز بگریخت نزد خوشنواز رفت پس چون بپادشاهی رسید بقتل آن امیر فرمان داد امیر گفت ای ملک
مرا بر تو حقی است عظیم چه اگر خبر نمیکردم بقتل میرسیدی فیروز گفت ترا بسبب همان بقتل میرسانم چه تو راز
برادرم که با تو احسان کرده بود فاش کردی هر آینه برادر نیز فاش کنی او را بقتل رسانید و
چون یک سال از سلطنت بگذشت قحط افتاد و هفت سال باران نبارید و دریچون وجله خشک نمانند
و هیچ گیاه نرست فیروز خراج برعایا ببخشید و تو انگران را بر عایت در ویشان امر نمود
و مقرر کرد که در هر شهری که در ویشی از گرسنگی بمیرد در عوض او یکی از اعیان را بقتل رسانند
از حسن تدبیرش دران مدت جز یک کس در تمام مملکت او از گرسنگی نمرد و بعد از هفت سال باران بارید
فیروز قصد بلاد هیاطله و روم و خوشنواز کرد و از کفران نعمت نماندیشید خوشنواز نامه ها او نوشت
و حقوق خدمت خود بر شمرد و هیچ دریغ نگرفت خوشنواز متحیر بماند یکی از سرهنگانش گفت
مرا دست و پای و سر در فلان موضع که ممر سپاه فیروز است اندازتا کار را ولباز م خوشنواز

چنان کرد فیروز چون بآن موضع رسید او را که پیشتر در خدمت خوشتو از دیده بود بشناخت و از احوالش پرسید سرهنگ گفت اگر قصد استیصال خوشتو از داری باید که از راه بیابان که نزدیک است بروتا ختن بری و من دلیلم که از تظلم او بجان رسیده ام فیروز بگفتار او فریفته شد و راه بیابان پیش گرفت و زرزا هر چند دران باب سخن گفتند در نگرفت و دران بیابان بی پایان آواز تشنگی و باد سموم هلاک شدند فیروز با سه چند خلاصی یافت و از خوشتو از امان خواست خوشتو ارا و را امان داد و منماری در میان مملکت خود بنا نهاد و او را سوگند داد که از ان منار در نگذارد بحکایتی موافق این واقعه امیر خان تهوکیه امیر دکنیان بارام حروف سرگذشت خویش مے گفت که جالوجی بهوسله از ناگ پور که نشیمن او بود بر سکر راو از احفاد باجی راکه در پونا استقامت مے داشت لشکر کشید لشکر راجا و رزم کرد و ظفر یافت جالوجی بگریخت سنکر راو با سی هزار سوار متعاقبش بر اخت چون منهزم خود را در بیشه عظیم افگند سنکر راو از راه جوانے نیز در پے او در بیشه شتافت اعیان لشکر ممانعت کردند نه پذیرفت و پانزده روز براند جالوجی در سیر مسارعت کرد و چند کروه این سو آن سو رفته برانیکه جاسوسان او میدانستند از بیشه بیرون رفت سنکر را پنج روز دیگر در آن بیشه لگمان آنکه متعاقب جالوجی میرود و براند بسنکر راو گفتم که کجا میروید گفت بتعاقب جالوجی میرویم گفتم که آثارش پدید نیست لشکر سه روز دیگر رفت و بجای رسید که از کثرت درختان عظیم آفتاب بنظر نمے آمد و خیمه هاے که دران بیشه بکثرتی بود انجا کمتر یافتند ریح تشنگی بر گرسنگی غالب آمد آن زمان رئیس فوج مضطرب گشت از رهگیکه آمده بود عزیمت باز گشت نمود و در دو سه روز آن راه هم گم کرد و در آن بیشه شش روز سرگردان گردید و آذوقه مطلق نماند و برگ درختان و گوشت اسپ و شتر غذا مقرر شده و مرکوب از غایت ناتوانی فرو ماندند سواران پیاده شده قطع مسافت میکردند و نمیدانستند که کجا میروند و بسیاری از لشکر یالنش تلف گشتند روسای لشکر از تدبیر آن عاجز شدند پنج روز دیگر از صبح تا شام در آن بیشه پریشان حال براندند ناگاه بر ساحل دریاے که عبور ازان بحر کشتی میسر نبود رسیدند و هوش از سر باختند که اکنون گذاره ازین دریا چگونه میسر شود بمشورت نشستند و از ما گفتند که شما مرد کهن سال و آزموده کار و همراه باجی راو دیگران بسیار واقعه دیده اید تدبیر چیست گفتم پیش ازین سخن نا شنیدند گفتند که اکنون ملامت سود ندارد بالفعل صلاح آن ست که ساحل این دریا را نگذارند چه بالیقین این دریا یا باین شهرے و یا موضعی آباد گذشته بود تا بتوسل ساحل بابادے برسیم نه پسندیدند و نه روز تمام در کمال بے برگی و ناتوانی قطع مسافت کردند و روز دیگر بدیهی مختصر رسیدند همچا با خود راوران دیده افگندند و غله اسخار بقیمت و غنیمت پسندیدند و یک روز آنجا بیاسودند و سپاه را برسمشر دند و ده هزار کس بشمار آمدند و آنموضع از توابع جالنوجی بود و از مردم آنجا تفحص احوال جالوجی کردند و گفتند که قریب یکماه باشد که جالوجی در فلان قلعه استقامت میدارد و انتها بالجمله فیروز

بیارا ملک خود رسید دیگر بار کفران تعجب در زید و با لشکر انبوه قصد خوشنواز کرد و موبدان هر چند او نقض عهد منع کردند نشنید پس
بموضع مهنار رسید و امر کرد تا سرب گداخته بران ریزند تا آن مهار بکناره شده پس آنرا بکند و برارا بهاکرد پیش پیش لشکر
میرود و گفت سوگند خورده بودم که ازین مناز در بگذرم خوشنواز از قصد او آگاه شد خندق عریض و عمیق عقب لشکر
خود بکند و آنرا بچوبهای ضعیف بپوشید و عهدنامه فیروز را برنیزه کرد و روی بزرمگاه نهاد و بجنگ روی از معرکه برتافت
و از راهی که میان خندق گذاشته بود بگذشت فیروز او را تعاقب نمود و با اعیان فرس در مغاک هلاک افتاد و خوشنواز
بارمنیت و غنیمت بسیار یافت دختر فیروز را بسیری برد چون خبر هلاک فیروز بسوخر که از اولاد منوچهر بود و فیروز او را
بیلاس و قباد پسران خود در تخمنگاه خویش گذاشته بود رسید با خوشنواز صلح کرد و بلاش بن فیروز را بر تخت نشاند و قباد
بتبرستان گریخت و بعد از دو قباد بن فیروز را بسلطنت نشست و چون دو سال از ملکش بگذشت مزدک ظهور کرد و دعوی
نبوت کرد قباد با و بگروید جهان بر و بشوریدا عیان بلاک برادرش جاماسپ را جامه خواب پیچیده و قباد را حبس کرد
خواهرش بهابت مزدک از برادر کام حاصل کرد و بود بهانه بزندان رفت و او را در جامه خواب پیچیده بیرون آورد
قباد دیگر بخت و بها و بها طله رفت و از والی انجا مدد یافته دیگر بار بسلطنت نشست و پس از چندی مزدک را با ستصواب
پسر خود نوشیروان بقتل رسانید و بعد از قباد پسرش نوشیروان عادل بر تخت نشست و کسری لقب او شد و بعد
از و هر کدا از طایفه بسلطنت نشستی او را کسری خواندی ولادت محمد در سال چهلم از سلطنت او اتفاق افتاد و آنحضرت او را
بعدل ستوده و او مملکت را بچهار قسم منقسم ساخت و بر هر قسمی معتمدی منصف گماشت قسم اول خراسان و توران و فرمان قسم
دوم عراق عجم و آذربایجان قسم سوم فارس و اهواز قسم چهارم عراق عرب تا سرحد روم و چون او پادشاه تخت بلاد بابا طله بگشود
و با و را الپهر شد خاقان صلح کرد و نوشیروان بدشت قبچاق شتافت و حاکم آنجا را قهر کرد و روی ببلاد روم نهاد و با قیصر رزم
کرد و ظفر یافت و با نطاکیه رفت و طموح آن شهر در نظرش خوش آمد و بصورت آن شهر در عراق شهری بنا نهاد و رومیه نام کرد
و ایلچی بهند فرستاد و ملک هندو را اطاعت نمود و در آخر عهد او سیف ذی الیزان از یمن بخدمتش آمد و بمدد مستظهر گشته بیمن
و آن مملکت از دست مخالفان مستخلص ساخت و نوشته آن برادر را الپهر خراسان و طبرستان و جرجان و آذربایجان و
فارس و کرمان و بعضی از هند و جزیره موغان و عراقین و بحرین و تهامیه و سرحد روم و شام استیلا داشت و بروایت تالیف
روضة الصفا و قیتکه نوشیروان مزدک را بکشت انوزاد را نوشیروان خواندند و چون این لفظ جدید الملوک نوشته است
و در زمان دولت نوشیروان کتاب کلیله و دمنه و شطرنج از هندوستان بایران آوردند و دیگر حضاب آسود که معروف بود
بخضاب هندی در انوقت از هند بعجم آوردند و آن خضابی بود که چون بر موی سفید میمالید سیاه میشد و مزدک سود
ازان میگرفت در آخر ایام سلطنت نوشیروان شغال هندی سیال گویند از بلاد ترکستان در بلاد عراق ظاهر شد مردم که آوازشان شنیدند
در بدایت حال ترسان شدند نوشیروان مستعجب شده از موبدان پرسید که سبب ظهور سباع در بن سرزمین کدام چیز تواند بود
موبد گفت که از اجنبا را دلمن بگوش من رسیده که چون در مملکتی ظلم بر عدل غالب آید سباع متوجه آن ممالک شوند نوشیروان بتحقیق
علم ظالمان بتاخت و جماعه ظالمان را از قلم نیشتن ست آورده بنزد رسانید و دانائی با قلم میگفت که در عرب شغال نباشد و در عجم شغال نباشد و در عراق عجم شغالان شنیدند از اینجا

عراق عجم خوانند نقلاً مارگویند پیش ازانکه نوشیروان بعدل مشهور گردد در لباس بازرگانان بخانه مردی که بکرم معروف بود رفت با از حالش آگاه گردد میزبان او را نشناخت لیکن برعادت خویش بخدمتش پرداخت وقت رخصت نوشیروان گفت که بگوی تا بهر چه تحفه تشه میزبان گفت قدری انگور گفت در باغ تو انگور بسیار است چرا ازان بخوزدی گفت بادشاه مردی غافل است انگور نارسیده او هنوز کس تعیین نکرده که عشر ستاند و من ناحق سلطان ترسانم انگور نخورم چه اگر چنان کنم بد دیانتی کرده باشم نوشیروان بگریست وگفت آن بادشاه غافل منم وبسبب دیانت تو از خواب غفلت بیدار شدم و از جمله حکایات عدالت او یکی آنست که حاکم آذربایجان از پیرزنی که پاره زمین داشت خواست که بقیمت بستاند و داخل سرای خویش نماید پیرزن نفروخت حاکم ظلم گرفت پیرزن ناچار شد بنالید دو سال برین بگذشت پیرزن رنج سفر کشید بدین آمد و چون بدرگاه نوشیروان رسید با خود گوی را در سرای حاکم آذربایجان که چاکر نوشیروان ست نیگذاشتند درین سرای چگونه گذارند پس روز یکه بشکار رفته بود پیرزن راه نوشیروان گرفت و حال با گفت نوشیروان فراشی را گفت که پیرزن را بدیهه ببرد و مهتر ده را بگوی که تیمارش نیکو دارد و چون بشهر رود او را بشهر آورد و غلامی معتمد را گفت که بآذربایجان برود و بگوی که بطلب غلامی گریخته آمده ام و از هر کس پرسم که در فلان پیرزنی بوده چه شد و آن پاره زمین که داشت چه کرد با جمله غلام بآذربایجان رفت و حال معلوم کرده باز گشت و بعرض رسانید نوشیروان دیگر روز او را با دو سه بزرگان گفت سخنی از شما مے پرسم باید که براستی جواب دهید گفتند فرمان برداریم گفت امیر آذربایجان چه دستگاه دارد گفتند چندین چندین نوشیروان گفت کسیکه اینهمه نعمت داشته باشد و ستم روا دارد مستوجب چیست گفتند مستوجب عقوبت است نوشیروان گفت هم اکنون خواهم که پوست او را برآورند و کوفش را بسگان دهند هفت روز منادی کنند که هر که بعد ازین ستم کند با او چنین کنم پس فرمان داد چنین بفرمودند تا پیرزن را حاضر ساخت و غلام را گفت باز گوی غلام حال باز گفت پس میر آذربایجان را بهتوبیخ فرموده بود بقتل رسانید و این سیاستی که بود از دصاد رگشت پس پیرزن را گفت آنزا که بر تو ستم کرده بود سزا دادم و سزای او را که بر زمین تو در آنجاست بتو بخشیدم آنگاه او را بنواخت و با دزربایجان فرستاد گفت که چرا باید که سرای بابر ستمگاران گشاده بود و بر مظلومان بسته رعایا دهنده اند و لشکریان ستاننده واجب چنان بود که سزا بر دهندگان گشاده تر بود از ستانندگان اگر پیرزن اینجا راه یافتی او را انکار رفتن حاجت بنودی پس بفرمود تا سلسله ساختند و جرسها در آویختند چنانچه دست هفت ساله بهمان نرسد تا مظلومیکه بدرگاه آید او را بحاجب حاجت بنباشد سلسله بجنبانید جرسها بآواز درآمد و حال معلوم شود پس امر آنحال پدید ند و خصمان خجل و را خوشنود ساختند روزی نوشیروان در دیوان مظالم نشسته بود ماری پدید آمد خواستند که آنرا بکشند مانع آمد و گفت گمان من نیست که این مظلوم است چه اگر مظلوم نبود مے صحبت حاضر نماندی پس امر کرد که تا بازپی او روند مردم دیدند که مار بسر چاهی رسید و بایستاد نوشیروان را خبر کردند امر کرد تا یکی بدرون چاه رفت ماری مرده دید که عقربی بر سر آن نشسته عقرب را بکشت و پیرون آمد دیگر روز نوشیروان در دیوان نشسته همان مار بنماند و تخمی در دهان داشت در برابر نوشیروان بگذاشت و برفت نوشیروان گفت گمان من آنست که چون دشمن را نقبل رسانیدم بهر من تحفه آورده است پس آن تخم را بکاشتند ریحان بروید و پیش ازان کس ریحان نبود و نوشیروان آنرا شایسته نام نهاد و چون گفت ز کام و وجع دماغ داشت بشتغال نمود و شفا یافت گویند که چون نوشیروان ایوان مدائن باتمام رسانید حکیمان را بخواند و گفت که این عمارت هیچ عیبے ندارد و بعد از ملاحظه تمام گفتند هیچ عیبی ندارد مگر نزدیک ایوان خانه محقر است که دو دآن سپیدی آید و دیوار

پیره میسازد و نوشیروان گفت آنخانه از پیرزنی تست اورا گفتم بهر بهائیکه خواهی اینخانه را بفروش رضا ندارد و گفت که من با بنخانه انس
گرفته ام و من همه عالم ترا توانم دید و تو اینقدر رخانه مرا نتوانی دید متاثر شدم و هیچ نگفتم چون ایوان تمام شد باو پیغام دادم که این دو چرا مسکنی
گفت چیزی بمیرم شب خوان آراسته بهر او فرستادم و گفتم هر چیز خواهی بر تو فرستم آتش در کلبه خود میفروزگفت بسبب خویش میسوزم و نان
مفت نمیخورم و این کلبه مرا برقرار دارکه زینت ایوان تست و سواد و دوش ایوان ترا از عین الکمال نگاهدارد این سخن از وی پسندیدم و بهمه بگوش رضا
دادم گویند آن پیرزن گاوی لاغر داشت هر روز بصحرا برد و دیبا زاورد گاو از پیش ایوان آمد و رفت کردی پیرزن را گفتند که چنین مکن که
ترنکست ناموس سلطنت میست گفت شکست ناموس سلطنت ظلم است نه بعدل و قول قیصر نزد نوشیروان آمد چون طاق کسری را بدید بر زمین
گفت آفرین کرد و چون چشمش بر اعلاج میدان پیش ایوان افتاد بسبب ان باز پرسید گفتند پیرزنی اینجا مقام دارد و حال باز گفتند رسول
گفت اعوجاج بعدل به از استقامت بظلم ست بعهد نوشیروان مردی بویرانه در آمدیکی را دید که افتاده بود و سرش بریده و کاردی بر سینه او
نهاده منتظر بماند همان زمان ملازمان شحنه در رسیدند و او را بگرفتند که کشنده تو ئی هر چند انکار نمود و اسود نداشت دیگر روز او را بپای دار بردند
تا قتل رسانند جوانی از نظارگیان پیش آمد و گفت این شخص بیگناه ست و آنرا که در ویرانه افتاده بود من کشته ام شحنه او را حبس نمود و حال
بنوشیروان باز گفت نوشیروان گفت اگر او یکی را کشته سبب حیات دیگری گشته باطلاقش فرمانداد گویند رسم ساسانیان آن بود هر که پیش
ایشان سخن نیکو گفتی و با که ایشان را تحسین کردی خزینه دار هزار درم بانگس دادی روزی نوشیروان بشکار رفت و بر دیهی گذر کرد پیر را که
بغایت رسیده بود دید که درخت خرما میکاشت نوشیروان را عجب آمد از بهر آنکه دوازده سال می بایست که خرما بار آرد گفت ای پیر چندان خواهی
زیست که ثمر این بخوری پیر گفت کشته خود رویم کارم خورند نوشیروان را خوش آمد گفت زه در دم خزینه هزار درم با و بسپرد پیرزن گفت ای
خداوند هیچ کس نود تر از بنده از خرما بر نخورده گفت چگونه گفت اگر خرما نکشتی خداوند ما هرگز سخن نگفتی و مرا صله ندادی نوشیروان از عنایت خویش آمد گفت
زه خزینه دار دو هزار درم دیگر و دو امن پیر بخت مرا ی هر روز بعهد نوشیروان بیازار آمدی و گفتی سه سخن گویم اگر کسی هر سخنی را از آن
هزار دینار بخواهد بنوشیروان رسید او را بخواند و از آن سوال کرد مرد گفت اول آنکه در مردمان چیزیست دوم آنکه ناچار با ایشان
باید بود سوم آنکه هرگاه چنین باشد موافقت با ایشان باید کرد بقدر حاجت نوشیروان بفرمود تا او را سه هزار درم بدهند مرد چند بر نیامد
گفت غرض من سیم نبود بلکه سخنی است که بنگرم که کس حکمت را بمال نخرید یا نه فضلست که حکیمی از نوشیروان پرسید که ترا بعدل کردن چه سود گفت در
نگاهگاهی پیاده را دیدم سگی بینداخت و پای بسگ بشکست و چون گامی چند برفت سواری رسید پیش لگدی زد و پای پیاده بشکست چون قدری
راه رفت پاسبان لشکری فرود شد و مکافات یافت لاجرم متاثر شدم و عدل گزیدم مردی گوتاه قد نزد او آمد و تظلم نمود نوشیروان گفت
ارزنع بیگوید که گوتاه قد بجیل و بمگر بشد پس چون تحقیق کردند چنان بود که گفت دشمنی گوتاه قامتی دیگر بیاید نوشیروان همان سخن بزبان
آورد مرد گفت ای ملک نه گوتاه قامتی من فریفته شد آنکه بر من ظلم کرده ست از من بیازارد گوتاه قدست نوشیروان بخندید و زر داد قیصر او را
گفت که بقای بادشاهی تو در چیست گفت من هرگز کار بیهوده نفرمایم و هر مهمی که بآن امر کنم با تمام رسانم یکی بنوشیروان نوشت که بادشاه را
خزینه است و این ملوک را خواری عظیم بود نوشیروان در جواب او نوشت که آنچه در خزانه است حق مستحقان ست اگر با ایشان نرسانم عار بود گویند که
نوشیروان را گفتند چرا مردم بار گران را نتوانند برداشت و حمل مصاحبت گران جان نتوانند کرد گفت بهر آنکه بار گران بر اعضا رست و گرانی
مصاحب جانب بر روح او را گفتند خدا فلان دشمن ترا برداشت گفت هیچ تنبدی که مرا خواهد کذاشت او را گفتند رشت باشد که کسی و پیر

چیزی آموز و گفت هر که داند که جهل و جاهلی زشت ترست در هر که عمر یکه باشد بیاموزد و از سخنان نوشیروان است که در ولایت متعلقه من اگر یکی
ویران شود و در ده گوسفندی بران بگذرد و پای گوسفندی بسوراخی فرو رود مرا در قیامت از عهدهٔ آن بیرون باید آمد حکایت موفق
آن سخن بیاورد م آمد هنگام وفات عمر رضی الله عنه پسرش عبد الله بن عمر از عمر پرسید که ترا کی بینم گفت بانجمان گفت زود ترخواهم
شب سوم مرا خواهی دید در خواب عبد الله بعد از دو از ده سال عمر را بخواب دید گفت ای پدر گفته بودی که در شب سوم مرا خواهی دید گفت
دوازده سال بگذشت گفت مشغول دل بودم که در سواد عراق بعهد من پلی ویران شده بود گماشتگان چاره آن نکرده بودند
گوسفندی را بران دست در سوراخی فرو شده بود تا حال جواب آن میدادم نوشیروان راست که گفت فاضل ترین بادشاهان از
وزیر و فاضل ترین زنان از شوهر و بهترین اسپان از تازیانه و نیکو برین شمشیر ها از صیقل بی نیاز بوند و ایضاً گفت آنکه مال ندارد
آبرو ندارد آنکه فرزند سعادتمند ندارد روشنائی چشم ندارد و آنکه برادر مطیع ندارد قوت بازو ندارد و آنکه زن فرمان بندارد عیش و سرور
ندارد و آنکه این هر چهار ندارد پیچ غم ندارد و گفت روز باید بهر خوابست و روز را بهر شکار و روز باران بهر شراب خواران و روز
آفتاب بهر یار و گذاردن مهمات لازم حروف گوید روز یکه ابر و تبریج قطرات باران و هوا در غایت اعتدال بود و او رنگ زرد
عالمگیر بادشاه گورکانیه که بغایت متقی و پرهیزگار بود از راه سرور و تفرج خاطر با آله و ریحان که از ندیمان ظریف بود فرمود که امروز
هوا بسیار بجهان ست یعنی مجوسان آر و ریحان خدمت کرد و خاموش ماند پرسید حال روزی بادشاه بشکار سوار شد آفتاب گرم
گشت و هوا در غایت حرارت و زیان گرفت مزاجها بگشت آله رود ریحان خدمت کرد و عرض نمود که امروز نهوای نیکبختان است عالم
تبسم نمود الفقصه از سخنان نوشیروان ست که گفت چرا مردم از کاری پشیمانی برند که دیگری پشیمانی برده باشد و گفت چگونه خسید کسیکه با بادشاه
آشنا باشد و گفت چون زنده شمار و خود را کسی زندگانی او بمراد نباشد و گفت پرهیز از کسی خود را دانا دانند نادان باشد و گفت حق بگوی
اگر چه تلخ باشد و گفت اگر خواهی که کسی راز تو ندانند بگوی و گفت مرگ بهتر که نیازمند بیچ خودی باشی و گفت از گرسنگی مردن به
بنان دونان سیر شدن و نیز گفته اند که در گرسنگی مرده به که حاجت پیش کسی بردن و گفت فریفتهٔ آن مباش که یافته نیابنده دهد و
گفت اگر خواهی که مردم ترا نیک گویند نیکی ایشان گوی و گفت اگر خواهی که زیانت نباشد کوتاه دست باش گفت فاسق بجهان خوشی
به از ارسا طالی نیجهان جوی و من کلامه الملک بالجند والجند بالمال والمال بالخراج والخراج بالعمارت والعمارت بالعدل العدل اصلاح الاعمال واصلاح الاعمال
باستقامت الوزرای و راس کل تفقد الملک حاله و قال صلاح الرعیة الصبر من الجنود و قال ایام السرور کلمة البصر و ایام الحزن بکاء
و یکون مشهورا و قال للاساس مثل العقل و الاحاس مثل العدل و قال اربعة قبایح و هی فی اربعة انجل فی الملوک
الکذب فی القضات و الحسد فی العلماء و الوقاحت فی النساء و قال الرجس یا قوت اصغر علی زمرد احقر من لولو احقر و از نصایح
نوشیروان ست بخوانی عزه مشوند و از دوستان غر کینه میجوئید و کار ناکرده کرده شمارند و طاعت ناکرده کرده انگارید و کار
نفرمایند گیرید و بر پدر و مادر بخندید و زندگانی اگر چه دراز بود دیگر روز دانید و از مردم کینه ور تبر سید دست و دیوانه را پند مدهید و از کژ زنان
نباشید و بر مرگ دشمنان غم مخورید و نان خود را بر سفرهٔ دیگران تناول نکنید و میان زنان و شوهر کینه منهید و از آموختن ننگ ندارید و نخوانید
مهمان کس نشوید و آزموده را میازمائید و با خداوندان دولت کینه ندارید و از بادشاهان بر حذر باشید و بمرگ دشمن شاد نشوید و
تندیستی بهترین نعمتها دانید و در خبر شبید و رود فرمودند و اندک خورید و کم گویند گویند که چون نوشیروان در گذشت بموجب وصیت

بوش در قلمرو او بگردانیدند و نداد روا دند که هر گز ابر ما حتی باشد و یا جوری از من رسیده بود باید که حاضر شود هیچ کس را نیافتند
بر دو دعوی کنند یکی از علما گوید در مجلس مامون عباسی حدیثی روایت کردند که سبب ملک عادل و زیر متفرق نشود و مامون گفت
خواهم که نوشیروان را به بینم که با دشاه عادل بود در رسول او را بعدل ستوده پس بهداین رفت و خمه اش بکشاد و او را نامه
و یک هفته بر تخت و سته انگشتری در دست داشت و بر هر یکی پندی نوشته بود نخست اول آنکه با دوست و دشمن مدارا کن دوم آنکه
با شورت در کاری شروع کن سوم آنکه رعایت رعیت را فرو مگذار نقل ست چون سیف ذی الیزن با جماعه قبایل از
نوشیروان بهر دستظهر شد گفت که با نبطایفه اندک پنجاه هزار مرد را نتوان شکست نوشیروان گفت کثیر الحطب نگفته
قلیل من النار یعنی هیزم بسیار را اندک آتش کفایت میکند و قتی نوشیروان در شکار از سپاه جدا ماند تشنگی بر و غلبه کرد دهی
رسید و بدر خانه شد و آب خواست زنی جمیله با کوزه آب بیرون آمد نوشیروان آب بخورد و در دیگر گسسته مفتون شد زن در خانه
در رون خانه رفت و کاغذی بیاورد و بدست او را د نوشیروان بر خواند کلمه چند نوشته دید از زجر ارباب زنا و عذاب
پشان نوشیروان منفعل شد و باز گشت شوهر زن بخانه آمد و از حال مطلع شد ترسید و از زن دوری گزید چه دران
نان رسم چنان بود زنی را که با دشاه خواهد دیگر ا برا نرسد مدتی دیرین قصه بگذشت خویشان زن آگاه شدند
وان مرد را بگرفتند و نزد نوشیروان بردند و گفتند ای با دشاه عادل انیمرد زبینی از ما اجاره گرفته از بهر زراعت و مدتی آنرا
زراعت کرده اکنون معطل گذاشته ست نه زراعت میکند و نه میگذارد که آنرا بدیگری دهیم نا زراعت کند نوشیروان شوهر
زن را گفت چرا زراعت نمیکنی گفت شنیده ام که شیری با آن سرزمین آمده و مرا با شیر طاقت مقاومت نیست لاجرم
زراعت از بیم آن شیر نمیتوانم کرد نوشیروان دریافت و گفت زمین تو قابل زراعت ست آنرا زراعت کن شیر آنجا نخواهد آمد
پس بفرمود تا ایشان را صله دادند و باز گردانیدند نوشیروان را گفتند درین شهر دو بازرگان اند دیوسته بشرب خمر
اشتغال دارند نوشیروان گفت اگر کسی را از ایشان رنجی بنا شد هر که خواهد مانند ایشان بسر برد نوشیروان را گفتند که با معدودی
چند آمد و شد میکنی مبادا از اعدا چشم زخمی رسد گفت نگاهبان با دشاهان عدل ست یکی نبو شیروان نوشت که فلان خازن تو صد
هزار درم از مال تو تصدق کرده در جواب نوشت که هر چه با هل استحقاق رسیده از ماست روزی در معرکه به درختی رسید
پیری از لشکریان را دید که سلاح افگنده بن درخت بر آمده بود و از غایت بیم میلرزید گفت من جنگ میکنم و تو اینجا ایمن
لشکری گفت اگر چنین نمیترسم هرگز با بن عمر نمیرسیدم نوشیروان بخندید و گفتا مش بخشید بعد از نوشیروان هرمز با دشاه شد
و دادا و دختر خاقان بوده و او در سیاست مبالغه بسیار کردی گویند در نهصد سال که با دشاه بود سیزده هزار کس از اکابر عجم
بکشت خلایق از و متفرق شدند و ملوک دیار قصد او میکردند قیصر با هشتاد هزار سوار مشین و اهالی دشت خزر با ذربایجان و اعراب بکنار
فرات آمدند و خرابی بسیار کردند و شاه ترک بن خاقان کرمان هرمز بود با سیصد هزار سوار از جیحون گذشت و بیا دغیش رسید بهرمز
در باب رفع مخالفان با قیه اکابر مشورت نمود گفتند قیصر روم ترسای متدین ست اگر اسپنجه نوشیروان از مملکت او گرفته باز گذارد
باز گردد و اهل خزر را کشودن مملکت مطلب نیست میخواهند که مالی چند از غنیمت اضافه مالهای خویش کنند اگر الهای آذربایجان
بهیئت اجماعی روی بدیشان نهند از بیم تلف مال که بدست آورده اند بدست باز گردند و اعراب را اگر بمال شاد کنی مطیع تو باشند

پس دشمن ملک پرخاقان ست که بطمع تسخیر ولایت ایران متوجه بدین صوب است هرمزبران رای عمل نمود و مورد دفع ساوشاه پرخاقان
تدبیر خواست یکی از امرا گفت پدر من تدبیر این نیکو میداند هرمز پدر را و را بخواند پیرے کهن سال پیامد و بنشست و گفت
نوشیروان بجراحت نگاری دختر خاقان که مادر خاقان است مرا بترکستان فرستاد خاقان از منجمان حال دختر باز پرسید گفتند
از پادشاه عجم او را پسری آید کوتاه قد فراخ چشم بزرگ سیره بعد از پدر پادشاه شود و ملک این دیار قصد تسخیر مملکت او کنند و مرد
بلند بالا بزرگ پیشانی جعد موی پر گوشت روی پیوسته ابرو گندم گون خشک اندام بدشکل را بجنب او فرستند تا او را بکشد هرمز
در طلب مردی چنان ساعی شد و بالآخر بهرام چوبین را که از اولاد گرگین میلاد و ملک زادگان ری و سرآمد مبارزان عجم بود بدست
آورد و او را بجای ساوه شاه فرستاد بهرام چوبین با دوازده هزار سوار چیده و برگزیده از چهل سالگی تا پنجاه سالگی با ساوشاه رزمی محکم
کرد و ظفر یافت ساوشاه را بقتل رسانید و غنایم سوفور بدست آورد و چند شتر بار از ان از نقود و ظروف بهرمز فرستاد و وزیر
هرمز عرض نمود که بهرام محقری از غنایم بدرگاه فرستاد هرمز را این سخن مؤثر آمد و علی و مغربی که چرخانه ها ندوود و کدانی که در ان
ریسمان تنیده و پنبه و تخته ها میزدند جهت بهرام فرستاد بهرام غل در گردن کرد و چرخه و دوکدان بپیش نهاد و بآن هیئت سپاه را
بار داد و گفت خلعت ملک ست دایره قبچی که کردم همین فرستاد اعیان سپاه آنصوب را سنگر شمردند و در مخالفت هرمز با بهرام نفاق
کردند بهرام نام هرمز از خطبه برافگندند و بنام پسرش خسرو پرویز سکه زد و هرمز بر پسر بدگمان شد خسرو تبریز رسید و با رمن بگریخت و دختر
ملک آنجا شیرین را بخواست و با آذربایجان رفت هرمز بندوبه و بسطام خالان خسرو را حبس فرمود ایشان با تفاق جمعی لشکر
بیرون آمدند و هرمز را گرفته میل کشیدند خسرو بعد این بازگشت و بر تخت نشست بهرام چوبین از خراسان روی بدین آورد و بر
کنار شط نهروان با خسرو پرویز رزمے صعب کرد و ظفر یافت خسرو بعد این گریخت و از انجا قصد روم کرد بهرام چوبین در ماین
بر تخت نشست و او را از ان چوبین گفتندی که بنایت خشک آمده ام بود گویند چون ببنادی و دستها فرو گذاشتی پنجهای او از زانوش
گذشتی و از جمله سخنان بهرام ست سردار سپاه را که به صفت از صفات حیوانات متصف باشد چون شیر قوی دل و چون پلنگ با
خصم شکیر و چون خروس شجاع که بجمیع خواص خود حرب کنند و در حمله چون خوک که باز گشتن نداند و در غارت چون گرگ که
اگر از چاهی ناامید شود بجانب دیگر شتابد و در برداشتن سلاح چون مور که اضعاف مضاعف وزن خود بردارد و در وفا چون
سگ و در صبر چون خر و در نگاهبانی چون کلنگ بالجمله چون خسرو بروم رسید قیصر او را گرامی داشت و دختر خود مریم را با و داد و
بعد چندی خسرو پرویز بمدد قیصر مستظهر شده با بهرام چوبین رزم کرد و ظفر یافت بهرام بچین گریخت خاقان او را معزز داشت و او
کارهای شگرف انجا کرد خاقان دختر خود را با و داد و با لشکری عظیم تسخیر ایران فرستاد خسرو تنخصے بر زین نام را بر سالت نزد خاقان
فرستاد و برزین بچین مردی فلون نامی را بقبر لقیت و نامه با و داد و گفت که نزد بهرام برو و بگوی که این را دختر خاقان فرستاد
او را بقتل رسان فلون برفت و در حدود خراسان نامه بدست بهرام داد و او را بگارد ملاک کرد و این را ذکر خسرو بوده که پیرزن
تعلیم نموده بالجمله چون بهرام منهزم بچین افتاد خسرو پرویز بادشاه شد لقب پرویز مرادف مظفر ست خسرو لشکر قیصر را تحف و هدایا
باز گردانید و خسرو پرویز از سایر ملوک عجم بمعموری ملک و کثرت خزاین ممتاز بوده و او هشت گنج داشت از انجمله گنج باد آورد ست که قیصر
در کشتیها کرده بجزیره میفرستاد با دانرا بموضعی فگندند که گماشتگان خسرو آنجا بودند خسرو آنرا گنج باد آورد نام نهاد فردوسی گوید

فرود گرد گنج باد آورش خزانه‌دار و مخزن خاص شده را نده اند و خسرو منتقی هزار زرین مرصع داشت و پنجاه هزار اسپ
در طویله او جو خوردندی و دوازده هزار شتر بار خانه خاص او کشیدندی و منصد و شصت فیل داشت و در زمان او باران
فیل بچه آورد چون خسرو سوار شدی دو فیل کش با محمل او رحوالی او در قفندی تا بوی خوش با و رسیدی و هزار سقا بر او
آب پاشیدندی و نعل اسپ خاص را از زر ساختی و میخ چون بران زدی تازه و تر بیفتادی و هر که یافتی بر گرفتی و کاسه داشت که چون
او را بر آب کردندی هر چند از ان بخوردی تمام نشدی و دستی از عاج داشت با پنج انگشت که چون او را فرزندی خواست متولد شد
آزاد در آب نهادندی پنجم دران بنگریستی و چون فرزند تولد شدی انگشتان بهم برآمدی و پنجم طابع گرفتی و قدری طلای دست افشار
مانند سوم داشت هر چه خواستی ازان بساختی و دوازده هزار کنیزک در شبستان داشت و زنی چون شیرین در حرم سرای بود که در النغمه
بحسن و جمال او کس نبود روزی خسرو شیرین را گفت خوش چیزیست پادشاهی اگر همیشه بودی شیرین گفت اگر چنین بودی
تا از رسیدی بار بهد که در موسیقی با دمشل زدندی مطرب خسرو بود و قتی غلامی با و سپرد نادر مطربی ماهر شد خسرو را بغلام عنایتی عظیم پدید آمد
بار بد از غایت حسد غلام را بکاشت خسرو بشنید بار بد را بخواند و بقتلش فرمان داد و گفت لذت من از نغمه تو بود و نه از غلام تو
او را بگشتی و نمی عیش مرا منغص ساختی بار بد گفت تو همه آزا منغص میسازی خسرو آن سخن بشنید و از خویش در گذشت مهدی
عباسی از معتمد بن مخلد بن انس بن مالک پرسید که ملوک فرس چگونه خوان گشیدندی گفت نهر غاله بر سر خوان خسرو آذوندی که بهار
هزار در رم خرج ان شدی گفت چگونه گفت نهر غاله از رز رنگ از رق چشم بشیر میش پرورده بالبستی و از اچند با بگلاب بشستندی به معطر
گردندی و منوشجهین بعود تافتندی و مشک زعفران بران مالیدندی و چون بریان شدی بگارد و زرین آزا پاره کردندی
و آزاد بر طبق زرین کشیدندی و گوهر قیمتی سائیدندی و بران پاشیدندی پس آن کارد و طبق زرین و منوشجهین بفرزادو کی
دیگر روز از سر نو ساختندی گویند که خسرو مرض سل داشت و نهر غاله چنان دوای او بود و قتی غلامی طبق آس بمجلس خسرو آورد و
دستش بلرزید و قدری ورد امن خسرو ریخت خسرو بر نجید و بقتلش فرمان داد غلام باز گشت و تمام طبق در کنارش ریخت خسرو
در خشم عظیم شد غلام گفت که ای خداوند با بنقدر که قطره دوسه اشتی است رسیده مستحق قتل نبودم اگر مرا باین قدر
جرمی بکشتندی ترا بظلم نسبت کردندی روا نداشتم که ولی نعمت من بظلم منسوب شود این بی ادبی از ان کردم که
تا گناه عظیم شود و نزد رقتل من ملامت کنند خسرو گناهش ببخشید و او را از مقربان گردانید و قتی بسبع او رسیدند که فلان
سپه سالار را امر فساد است خسرو گفت چاره چیست گفتند او را بند باید کرد خسرو برای ایشان آفرین کرد و
روز دیگر سپه سالار را منزلت بفزود و آنانکه بحبس اشاره کرده بودند هنگام خلوت ازان سوال کرد گفت گفته بودید که
او را بند کنم خواستم که محکم بر بندی برو نهم هیچ بند محکمتر از قید احسان ندیدم گفتم هر بند بعضوی معین است خواستم که بر دلش
بند نهم که سلطان اعضاست پس سلطان را باید که مثل خود مرا بند کند و قتی یکی بظلم نزد خسرو آمد که فلان عامل
تو ضیاع مرا غصب کرده خسرو گفت که چند سال است که دران تصرف میکنی گفت چهل سال گفت اگر بکیسال عامل من تصرف
کرده چه شد گفت تو چرا ملک به بهرام چوبین نگذاشتی خسرو بر نجید و امر فرمود تا او را بچند بزوند مظلوم گفت بیک مظلمه بدرگاه
آمدم و اکنون بد و مظلمه باز میگردم خسرو بخندید و او را بنواخت و امر فرمود تا ضیاع و را باز گذاشتند از سخنان خسرو پرویز است

که بزرگان را فرمان برتا خوردان فرمان تو برند باتجله چون چهارده سال سلطنت خسرو بگذشت رومیان قیصر را با پسرش نابلوس بکشتند و هرقل را بر خود بادشاه ساختند پسر دیگر قیصر نخبر و پناه بر دخسرو او را با سپاه عظیم بروم فرستاد سپاه عجم تا قسطنطنیه برآمدند و در روم خرابی بسیار کردند و هرچند خواستند که رومیان پسر قیصر را بسلطنت بپذیرند قبول نکردند هرقل از خوف سپاه عجم تنگ آمد بخدای تعالی بنالید و سپاه پراگنده جمع آورد و با مخالفان رزم کرد و ظفر یافت و اشاره باین قصه در قرآن مجید الم غلبت الروم فی ادنی الارض تا بضع سنین القصه چون سی و هفت سال از سلطنت خسرو بگذشت افعال حسنه او با عمال سیئه مبدل گشت چه نامه رسول علیه السلام را که با دو شبوده پاره ساخت چنانچه در اخبار محمد علیه السلام گذشت ایزد تعالی پسرش شیرویه را بر او گماشت تا بقتلش رسانید و در زن پدر خود که شیرین نام داشت طمع کرد و در انیبات الحاج نمود شیرین بحیله خود را بدخمه خسرو رسانید و آنجا خود را بخنجر هلاک کرد باتجله بعد از خسرو پسرش شیرویه بن خسرو بسلطنت نشست مادرش دختر قیصر بود و بعد از و پسرش اردشیر بن شیرویه پس از و بعد از یکسال و نیم شهریار حاکم سرحد روم او را بکشت و به بادشاهی نشست چون از خاندان ملک نبود عظمای فرس از شتابش عار داشتند باتفاق یکدیگر او را بکشتند جوان شیر بن خسرو را که از دختر خواهر بهرام چوبین متولد شده بود بسلطنت نشاندند او یک سال ملک راند و نماند و بعد از و توران دخت بنت خسرو بسلطنت نشست و رسول علیه السلام فرمود فلاح نیابد قومی که والی ایشان زنی باشد و او در عهد خویش بلهو و باطل عمارت کرد و رسول در زمان او رحلت فرمود و او یکسال و چهار ماه سلطنت کرد و در گذشت و بعد از و خواهرش آرزمی دخت بحکومت رسید و او زنی جمیله و عاقله بود پیوسته برای خود عمل کردی بعهد او فرخ زاد که از زمان خسرو پرویز مرو لی خراسان بود پسر خود رستم را بحکومت آذربایجان گذاشته بدین آمد و آرزمی دخت را دید و عاشق شد و خواست که او را بخواهد آرزمی دخت گفت که بادشاهان را شوی کردن عار بود که فلان شب به قصر ای تا بکام رسی فرخ زاد شاد شد و در شب معهوده بپای قصر آمد آرزمی دخت پاسبانان را بفرمود تا او را بقتل رسانیدند پس رستم بکین پدر لشکر بدین کشید و رزمی دخت را بقتل رسانید مدت ملکش چهار ماه و بعد از و کسری را که از احفاد آنوشیروان بود و بعد از و فرخ زاد بن خسرو چند ماه یکی بعد دیگری حکومت کردند و بعد از و یزدجرد شهریار بن خسرو پرویز که آخر بن ملوک عجم ست بسلطنت نشست و تاریخ عجم را که از زمان جمشید بود بگذاشت و از عهد خود تاریخی جدید گرفت و آنرا اکنون که تقاویم منیو لیسند در ستم بن فرخ زاد که او را بر تخت نشانیده بود مدار المهام گشت و در عهد یزدجرد میان عرب و عجم محاربات اتفاق افتاد و آن از زمان خلافت عمر فاروق تا خلافت عثمان رضی بن عفان بود و بالجمله یزدجرد از دست سپاه اسلام بخراسان گریخت و دختر انش شهربانو دگیهان بانو و نخیره بسیری بدست مسلمانان افتادند شهربانو بنکاح امام حسین بن علی علیهما السلام و گیهان بانو بنکاح محمد ابن ابی بکر درآمد و بالآخر یزدجرد در آخر سال سی و یکم هجری در عهد خلافت عثمان بدست آسیابانان در مرو کشته شد و روزگار ساسانیان بسر می گشت و مملکت ایران بتصرف اسلامیان درآمد ذکر ملوک بنی لخم که از متبوعان ساسانیان بودند و بجزیره موصل حکومت کردند چون از انقضاء احوال موصل درین نسخه بقلم نیامده که در تحت آن احوال ملوک

انجامی نوشت بنابران بعد طبقه ساسانیان بطریق اجمال سطری چند مشتمل بر احوال ملوک آنجا مرقوم قلم می گردد پوشیده نماند
که ملوک بنی لخم را ملوک بنی نصر و ملوک خبره نیز خوانند و دول ایشان **مالک بن فهم** طمیت از احفاد کهلان بن سبا آورده اند
که در آن اوان که اشکانیان بر ابران سلطنت داشتند ایزد تعالی آل سبا را بالجمله عفو کرده پندیه لطیفی بسته بود بشکبت
مالک بن فهم با جمعی از قبیله خود گریخت و بحدود حیار رسید و با مداد قبیله آرد که دران نزدیکی قیام داشتند بران نمط استیلا یافت
و بعد از و برادرش **عمر بن فهم** و بعد از و **خدیمه بن مالک بن ابرس** یکی بعد دیگری بحکومت رسید و خدیمه مبروص بخوانش
ابرص گفتندی و اندک زبان پیش از ظهور عیسی بوده و بحجر و نکر معروف بود و هرگز با کسی شراب نخوردی و گفتی ندیم من خبر ستارگان
نشناسند لاجرم او را ندیم الفرقدین خواندندی چون مستقل گشت آوازه حسن عدی بن نصر بن ربیعه ازدی که در نزد گان نبی ازدی بود
بشنید و او را طلبید اشت نصر قبول نکرد خدیمه بدیار او کشید نصر خواست که با او حرب کند مصلحیان درمیان آمدند و عدی را نزد خدیمه آوردند خدیمه
او را شراب دادی فرمود از فاس خواهر خدیمه او را بدید و عاشق شد و بکام رسیده از و حامله گشت این سخن بخدیمه رسید عدی
مذموم شده بقبیله خود گریخت پدرش نصر در گذشته بود عدی ریاست یافت و درین اثنا زنی بر او عاشق شد و شبی نزد او پنهان
بر براوران زن آگاه شدند و عدی را در شکارگاه بکشتند از فاس خواهر خدیمه پسری آورد که در حسن و جمال مانند پدر
بود خدیمه او را عمر نام نهاد و پسر خواند چون بسن تمیز رسید خدیمه او را ولیعهد ساخت عمر بعد از خدیمه بحکومت رسید
و چون جد او نفرزاد اشت او را و اولاد او را ملوک بنی نصر خوانند **از جمله عمرو بن نصر بن عدی** از دی
در انبار بادشاه شد و شهر خبره بنا نهاد و دبزریا نام زنی که بر جزیره حکومت داشت لشکر کشید زنبار غیرت خود از بر ملاک کرد
عمر بر جزیره مستولی شد چه آن شهر بحسن تدبیر قیصر بن سعد لخمی که ابن عم خدیمه بود مسخر گشت و قیصر اول کسی ست که غراره ساخت
و عمر بسیاری از توابع جزیره بکشود و خبره تختگاه ساخت و در عهد او آرد شیر با یکان خروج کرد و ملوک طوالف را بر انداخت
عمر بن عدی تا چهار صد و بست سال ملک راند و بعد از و پسرش **امرء القیس بن عمر بن عدی**
بادشاه شد پس از و **عمرو ابن امرء القیس** و بعد از و **امرء القیس بن عمرو بن امرء القیس** بادشاه شده و بعد از و پسرش
نعمان اغور بسلطنت یافت اعراب دار ابجوز بنا خواندندی زیرا که پسر خود بهرام گور را با و سپرد نعمان عمارت خورنق و سدیر بهرا و ساخت
و آن گذشت نقل ست که چون سی سال از سلطنت نعمان اغور گذشت زوری با وزیر خود عدی که دین عیسی داشت در کوستان خبره
طوان بسکر و عدی گفت و الی که اصحاب قبور چه میگویند گفت که ما چون شما بودیم شما نیز بسی نگذرد که چون ما شوید نعمان ملک بگذاشت و دین عیسی
گزید و صومعه بنا نهاد و عزلت گزید و گفته اند که نعمان روزی بر خورنق نشسته بود و وزیر را گفت ازین نیکوتر موضعی در جهان هست وزیر گفت نه ولیکن
بهشت نیست که باقی نخواهد بود گفت اینجا بقیت چیست گفت بهشت نعمان متاثر شد و پلاس سیاه پوشید و پس ازان از و کسی
نشان نیافت بعد از انقطاع نعمان پسرش **منذر بن نعمان** بسلطنت نشست و او آن ست که بهرام گور بار داد او بسلطنت رسید و بعد از و
اسود بن منذر و منذر بن منذر و نعمان بن اسود و ابو الغیفر بن علقمه از خویشان نعمان از پی یکدیگر بحکومت کردند و بعد از ایشان
منذر بن امرء القیس مشهور بابن ماء السما بحکومت یافت چه ماء السما لقب او و راست ز غایت حسن بان نامش خواندندی
و فی که مردی ظهور کرد و در مملکت منذر نیز فساد خاست و **حارث بن عمر بن حجر کندی** بر و غالب آمد منذر بگریخت و در عهد نوشیروان بعاونت او دگر

با سلطنت رسید و بعد از وی پسرش عمر بن منذر و منذر بن منذر بسلطنت کردند انگاه نعمان بن منذر بحکومت یافت و او آخرین ملوک خیره است و شقایق نعمان باو منسوب ست گویند وقتی بشیر رفت و بمنزلی خورم رسید شقایق بسیار دید امر کرد که هر که شاخی از آن ببرید دستش ببرند لاجرم آنرا شقایق النعمان خوانند و گفته اند که نعمان بمعنی خون ست و شقایق النعمان که گویند آنرا در سند می بخون نسبت دهند بجهت آنکه نعمان با خسرو پرویز در مخالفت گشت خسرو سپاه را گرد تا او را بگیرند خسرو در مداین او را بزیر پای پیل هلاک بردو بعد از وی اباس بن قبیصه طائی بفرمان خسرو پرویز بحکومت خیره رسید و بعد از وی اراوماهسان همدانی از امرای عجم ایالت خیره یافت و بعد از وی بسی بگذشت تا آنکه مملکت خیره بدست سپاه اسلام کشاده گشت و پس از چندی منذر بن نعمان بن منذر که بغرور مشهور بود بفرمان یزدجرد شهریار بخیره آمد و استیلا یافت خالد بن ولید در بحران باو مصاف داد و منذر در سنه دوازده از هجری نفس بسپرد و دولت بنی نصر بسر آمد گشت پرداخت

شهر بست از عراق عجم در غایت لطافت و در هفته سه روز دکوردارند آنشهر همیشه بمسرت و سروری پردازند و اوقات آنشهر تمام بلهو صبح میکنند و در آنجا بلفرب و عمارت پرزیب و رانحه بسیار ست خصوصا در نقب کراز جاهای نیک برداشت و بسیار دارد از مردم قابل گاذرگاه هرات را بالقب نجیب نوازند و مقابل داشته اند اما هر یک را خصایصیست که دیگر را نیست اول آنکه بکطرف گاذرگاه مترویک شهرست و از سر پل آب چکان تا سر پل نعمت آباد که ابتدای خیابان گاذرگاه است تمام باغیست و دیگر آنکه گاذرگاه کوهست و بسطرف دیگر کشاده ست و قافل جمع تمتع را تا شهر هرگز نمیوداند و گفته اند بر خلاف نقت که از نیز و تا آنجا هزار فرسنگ ست در میان ذکور رفیع واقع شده اما بکثرت عمارت دل نشین و باغات بهشت آئین ترجیح بر گاذرگاه دارد و رود و خانه در میان نقت واقع شده که اگر آنرا آب بودی نقت را بر روی زمین شبه بنودی و دو محله هر دو طرف آن رود خانه دلنشین ست که یکی را گرم سیر و دیگری را سرد سیر میگویند و تفاوت آب و هوا میان دو محله بنابر آنیست که عزروعات محله گرم سیر زمستان محله سرد سیر زود تر بحصول پیوندد و گویند مدت آن شهر اقامت و اشربت در ایضا از خواکه آنجا انار است که دانه اش در غیرت در شاهوار است پوشیده نماند که در نیزد آنا بکان که اول آن قوم آتابک سام ست که بنیابت و فرمان علاء الدوله دیلمی والی شده و او حلم بسیار داشت و سیاست اندک بنابران حکومت ببرادر خود عزیز الدین لنکر باز گذاشت و عزیز الدین در پانصد و شصت و چهار هجری وفات یافت و بعد از و برادرش اتابک علاء الدوله بن سام بحکومت نشست و عمری دراز یافت و چون سلطان جلال الدین ابن خوارزمشاه از هندوستان باز گشت باو پیوست سلطان او را پدر خواند و ایالت اصفهان داد و همچنین ایالت یزد در اولاد اتابکان ماند تا آنکه در عهد اتابک یوسف شاه امرای مغول بحکومت یزد رسیدند و سی نگذشت که امیر مظفر طرف خارا خان بحکومت یزد رسید و فرزندانش بیاد شاهی رسیدند اکنون مظفر عبارت از ایشان ست طلیس کیلک چون داخل این اقلیم است در جوار یزد واقع شده لهذا اینجا ذکر کرده و طلیس داخل اقلیم چهارم ست و در بحث فایین مرقوم شود و طلیس کیلک شهریست کوچک قلعه اش در غایت استواریست ابرقوه سابق داخل فارس بوده و اکنون تعلق بعراق دارد و در نزهة القلوب آمده که اول آن شهر را برزین کوهی ساخته لهذا ابرکوه می گفتند چون خراب گشت پس ازان و زمین که الحال معمورست ساختند آهنش سبب گفتگوی عوام ابرقوه قرار گرفت گویند کیکاؤس پسر خود سیاوش را در ابرقوه از کشش گذرانیدند و مال بزرگی که الحال آنجاست همان خاکسترست ولایت فارس ملایج ست آباد آن و فارس بن اشور بن سام بن نوح علیه السلام آباد کرد و مردم آنجا را از اصحاب عقول کامله دانند و صاحب مسالک ممالک آورده که شرقی فارس حدود گرمان ست و غربی خوزستان و صفاهان و شمال پایان بهری از حدود گرمان جنوب دریای فارس ست و در دریای فارس جزایر بسیار بود و انچند جزیره مشهور مرقوم گشته اند جزیره خارک در بحر فارس ست و لولو در آنجا بسیار می باشد جزیره دال

در بحر فارس بود و گاه گاه چون این دریا مد کند ماهی عظیم در خشکی بماند و دران سال مردم آن جزیره بعیش گذرانند چه آن ماهی را بگیرند
و بجوشانند و روغن آنرا اخذ کنند تمام سال مردم آنجا را کفایت کند اهل دول راجهت سوختن و محتاجانرا جهت خوردن بکار آید و
این روغن را در ظرف چوبین کنند والا در سفال باشد ترشح کند مجموع ضایع گردد جزیرهٔ سوریا در بحر فارس ست و ساکنان
آنجا قومی باشند بر ملت ابراهیم خلیل الله القصه فارس در زمان قدیم پنج کوره داشته که کشف ترین آن اصطخر بوده و مسافات آنرا
بدشت فرسنگ گرفته اند و الحال نه ملوک ست و معظم ترین ملوکات شبانکاره ایست و دارالملک ان خرد ست دارالبحر دشهری ست
در غایت ترتیب و خضرت در تاریخ بیاکنی مسطور ست که دارا بحرد بنا کرده رشید او زیر دارا بن بهمای بن بهمن ست و بعضی گویند
که بهمن بنا کرده ست و دیگی از خیال این موسیائی بحصول می پیوندد که نهایت نفاست دارد و در سالی از یست مثقال زیاده نمی شود
و این در عهد فریدون پیدا شده گویند که یکی از وسای فریدون گوشش گوهی را به تیر زد چون شب بود گوش رنگ گاو کوهی متواری شد
اتفاقا از ان سنگ قرنی متقاطر بود چون گوش از ان آبخور دشنگ گاو درست گردید صباح همان شخص آن گوش را صید کرد و
نزد فریدون آورد و کیفیت را باز نمود فریدون مرهمی شکسته بال را از ان آب خوراند تمرغ نیک شد از ان هنگام در خبر ضبط آورد
و اطراف دارالبحرد بفور اشجار سایه گستر و انهار روح پرور و رتیج بر بساری از شهر کشور دارد یکی از شهرهای مختصر دارالبحرد
است و ساکنانش اکثر بصنعت کمانگری اشتغال می دارند و از مصانعاتش موضعی ست بدره نام که زراعتش تمام سفیده و لاله است
اصطخر نامها دارالملک عجم بوده و بر لبق آیه کریمه خدوها شهر اسلیمان مباح در بعلبک و شام و در اصطخر سه بر دی
و آتشکده که فر و مردن آن از جمله علامات و لادت محمد بوده همدران بلده بوده و کیومرث که آغاز بادشاهی جهان
بر داست اول شهریکه در جهان بنا نهاد اصطخر بوده و طول آنشهر باقی نمانده که نقشش چون همت کریمان بلند تر و راهش از
نظر خورده بینان مار یکتر آورده اند که جمشید دران شهر قصری رفیع ساخت و بروز تحویل آفتاب بسرج حمل که روز نوروز
ست بعیش و جشن بر داخت و الحال ازان آثار چهار ده ستون باقی است بیضا در زمنه سابقه شهری معروف بوده
و نزد بعضی از بناهای گشتاسپ ست و برخی گویند که جمشید نفیر وده سلیمان بنا کرده اند و در صدد و آن مرغزاری بوده ده فرسنگ در ده فرسنگ
در کمال خضرت و لطافت آب و هوا و میوه اش در کمال پاکیزگی بحصولی پیوست چه و جیب آنموضع ده و جب بوده اما الحال ان مرغذار
بر طرف شده و عوض آن ده کده ها بعمل آمده و قاضی ناصر الدین صاحب تفسیر بیضاوی ازان شهر ست گاذرون بر وابست
صحح صادق از ائمه یقبا و بن فیروز ست که پدر نوشیروان بوده جا باتره و طراوت است خصوص در فصل ربیع از کثرت گل و بعین لگل خانه چین
است جد راقم حروف از مدینه منوره بگاذرون آمد و مقیم شد شیراز بجب لطافت آب و هوا از باغ ارم آیتی دارد روضه رضوان
کنایتی است محمد قاسم این عقیل عزاه بحجاج آن شهر را در هفتاد و چهار هجری بنا کرد و چون در تصرف عمر لیث در آمد و مسجدی در انجا فرخت
و موسوم بعتیق گردانیدند و در زمان عضد الدوله دیلمی معموری موفور بهر سانید و او سور و پاره بگردشیراز بگردانید و ملک اشرف انجا تجدید
در ربیع و بارهٔ آن سعی بتقدیم رسانید و بهترین آبهای شیراز از آب کاریز رکن الدوله بوبه ویلمی ست که بآب رکنا باد در گتی اشتهار پذیرفته
و زه ترین جایهای شیراز متصلی زمین ست که اکثر سیر گاه خاص و عام ست و در وه فرسنگی شیراز چشمه ایست موسوم بآبچلو ست که در
فصل پائیز آب انچشمه خاصیت جلاب بخشد و دران ایام از خاص و عام چندین هزار آدمی بدان موضع رفته و سه روز صبح و شام ازان آب

آشامیده دفع فضلات مینماید بشرطیکه در وقت خوردن باید که در دل بگذراند که از مقعد و یا از دهان یعنی از طرف اسفل یا اعلی دفع شود
واگر هیچ در دل بگذراند نفخی در شکم پیدا شود که هم هلاکت باشد و فضلات دفع نگردد و در فارس وشیراز امیر شیخ ابو اسحق انجو حکومت
و امیر مبارزالدین محمد مظفر که آل مظفر مشهورست آنرا از انجو انتزاع نمود و ذکر آل مظفر و خواهد که وطن اجداد او دست نوشته شود و اما
شیخ ابو اسحق انجو آنست که پدرش سید محمود شاه انجو از اعیان اکابر فارس بوده پسرش بواسطه خواجه عبد الله انصاری مرید
و شیخ زمان عهد اجداد هلاکو خان متصدی خالصات فارس شده و چون مغول خالصه را انجو گویند لهذا بآن اشتهار یافت و شیخ
ابو اسحق انجو امیری باسخاوت و عیاش و طرب دوست بود و هنگامیکه امیر مبارزالدین محمد مظفر ابو اسحق در شیراز بشرب خمر مشغول
مطربان مشغول بود تا آنکه امیر محمد بشهر در آمد و در اثنای حالت شیخ ابو اسحق مست بود و گفت اینچه آشوب است گفتند صدای کوس
محمد مظفرست گفت هنوز بن مزدک گرا نجان نرفته است لار از شهرهای قدیم است اما اینکه در چه عصر و زمان بنا شده و کدام یک از سلاطین
همت بر آبادانی آن گماشته بنظر نرسیده بود و در تاریخ صحیح صادق مینویسد که آذر یا ربعهد ملوک عجم باقطاع لارین گرگین میلاد بود و از تغلب
دریافت میشود که از ابنیه لارین گرگین بن میلاد باشد باجمله قلعه لار از بناهای او و بنام او مشهورست و بعد از او اولاد او نیز مدتها
سلطنت میکردند تا آنکه جلال الدین ابرج از اولاد گرگین میلاد در عهد خلافت عمر عبد العزیز مروانی الالت یافت و اسلام آورد
و بعد از و فرزندانش در اندیار حکومت میکردند تا آنکه ابراهیم شاه والی شد و در سنه یکهزار و دو هجری شاه عباس صفوی بر اندیار مستیلا یافت
و دولت اولاد گرگین بسر رسید گشت خوزستان ولایتی پر نعمت است اما هوایش فاسد و ناخوش میباشد و حدودش تا ولایت عراق عرب و کردستان
و فارس پیوسته صاحب طبقات محمود شاهی آورده که در سنه چهار صد و چهل و چهار هجری بخوزستان و توابع ان زلزله دست داده که خلقی کثیر
شدند و کوی متفرق گشته از میان آن نر دبانی از اجر ظاهر شد که گویا در میان پنهان کرده بودند فتح آنولایت را چنان نوشته اند
که بسیره بفرموده عمر فاروق لشکر بسر هرمزان که حاکم آن اصطخر بود کشید و هرمزان با وی صلح کرده همراه او بمدینه آمد و مسلمان شد و
بروایتی تسخیر خوزستان بسعی موسی اشعری شد و در ازمنه سابقه اهواز ولایت خوزستان را کوره معتبر بوده و هوای انجا در غایت
بدی و گرمی بوده آورده اند که هر که سالی در انجا مقیم شود در عقل خود نقصان بیند و باعث آبادی آن شهر آردشیر بابکان بوده شهرش
از شهرهای معروف خوزستان بوده بروایت این مقفع اول سوره که بعد از طوفان نوح علیه السلام در جهان بنا شد سوشیرش بوده و سام
بن نوح همت بر بنای آن گماشته و ابو موسی اشعری در عهد خلافت فاروق آنشهر را فتح کرده و سه صد زینه در ان یافت پس از ان خانه دید که
هر چه در ان آویخته بودند قصد اندرون کرده خازن گفت که در انخانه مالی نیست مگر تابوت دانیال پیغمبر چون در آن بگشاد سریرے
دید که شخصی بر ان خفته و اصلا خللی در جسم او راه نیافته موسی اشعری بفرمود عمر رضی الله عنه دانیال را در قعر آبی دفن کردند
عسکر مکرم شهری بنام بوده اول لشکر بن طهمورث دیو بند در انجا شهری بزرگ خشت و آجر لشکر خواند بعد چندی ویران گردید شاپور ذوالاکتاف تجدید تعمیر کرد و موسوم بشاپور خواند و بار دیگر ویران گشت مکرم و فنیکه بحکم حجاج بن یوسف ثقفی بخوزستان رفت و فرخ زاد
را بکشت آن شهر را آباد ان ساخت و موسوم بعسکر مکرم گردانید و این سه شهر که مذکور شد الحال خرابست و از شهرهای سابق
خوزستان که حالا ذکر قول اشتهر و غیره است بذکر آنها می پردازد ذکر قول از امینیه دیشر بابکان است و در کتاب دورقیت القلوب
گوید که شهری کوچک است اما مضافات بسیار دارد و در حوالی آن مرغزاری است نیم فرسنگ در نیم فرسنگ که نام نرگس زار خود است

دیهرین حدود و رختان اندکه آنرا ازین گویند و شگوفه آن زرد است و بسیار نفاست تا ثمر نمیدهد بشستر بنشستر تعبیر کنند دارالملک
خورستان ست بعضی گفته اند که بنا کرده شاپور بن شاپور ست و در نزهت القلوب گوید که بخت هونگ شاه آنرا تعمیر کرده و بلبلان
اردشیر بابکان تجدید آباد ساخت و بنای آنرا بصورت سیب بنا نهاد و آن شهر بر کنار نهر الشرفان بر زمین مرتفع واقع شده و قلعه اش
در غایت محکمی ست کرمان ولایتی ست وسیع و بی پایان شرقی آن نگران و غربی آن فارس و شمالی آن خراسان ست و کرمان بن
فارس و بقولی کرمان بن نبیال آنرا آباد کرده و در تاریخ گزیده گوید که چون اردشیر بابکان بر ملوک الطوایف دست یافت متوجه کرمان
شده و در انجا مردی بود هفتواد نام و او کرمی داشت موسوم بتخت کرم که کسی را با او تاب مقاومت نبود و غذای او شیر بز بود
اردشیر با او جنگ کرد و مغلوب گشت و بالاخره بحیله یکی از پیشکاران آن کرم را بفریفت تا در کام آن کرم از زیر گداخته بجای شیر تحت
او آن هلاک گردید این حکایت در شاهنامه فردوسی طوسی بشرح و بسط مرقوم نموده و گفته آن کرم از سیب متولد شده بود و کرمان از و
منسوب ست القصه بعد کشته شدن نخجت کرم اردشیر شهر گواشیر را تعمیر کرده و آن شهر سالها دارالملک کرمان بوده و اردشیر از کنار جلگه
بغداد تا روجیحون مسخر ساخت حمد الله مستوفی در نزهت القلوب آورده که کرمان ده شهر دارد و اکثر شهرها را هوای معتدل است و
شهر گلان چرقب و سرجانست و در بعضی ایکیه کرمان خرما در انجا بسالی دو ثمر بار میدهد و در حوالی کوه تابان پشته ایست که خاک آنرا مردم عوض
صابون بکار برند و در عجائب البلدان گوید که در جبال کرمان سنگهاست که چون آنرا بر هم سایند باران آید و ایضا سنگیست
که مانند هزم میسوزد ابو علی محمد بن الیاس مشهور بآل الیاس از امرای امیر نصر بن احمد سامانی بود و در سنه ثلث و ثلثمائة بحری معز الدوله دیلمی
قصد کرمان کرد امیر علی مختص شد روزها و با له رزم های صعب کردی و شب بهر ایشان میوه و طعام فرستادی معز الدوله گفت
اگر دوستی چنین چیست و اگر دشمنی چنانست چرا گفت بزور دشمن هستید با شما جنگ میکنم و چون اینملک ملک شماست و شما غریبید
نباید که مهمانی نباشد که مهمان را بنان تواضع کنم معز الدوله خجل شد و دست از کرمان برداشت و دیگر از ملوک کرمان فراختابان اند و اول ایشان
براق حاجب ست که در عهد سلطان محمد خوارزم شاه مسلمان شد و سلطان بحسن تدبیر او بر کور خان غالب آمد و چون سلطان
در حادثه چنگیز خانی رگذشت متوجه کرمان شد تا از انجا بهندوستان رود و بسلطان جلال الدین منکبرنی بن سلطان محمد خوارزم شاه پیوندد چنگیز خان
ابو القاسم زوزنی والی کرمان و در زمان براق حاجب که بخوبروئی مشهور بودند طمع کرد و راه بر و گرفت براق را چند زخم
پیاده نمود و زنان را لباس مردان پوشانید و عقب خود نگاه داشت و با سعد و دی چند از مردان آنجا روی بزرم آورد و ظفر
یافت و بکرمان شد و بگرفت و در هفت صد و نوزده هجری بسلطنت نشست و با و کنای قآن ابن چنگیز خان متوصل گشت و
قتلغ خان خطاب یافت و چند کس از اولاد او حکومت کرمان کردند و آخرین این طایفه شاه جهان ست که بحکم قاراخان والی کرمان شد
خلخ بیگ کور اوزبک و مه شاه بیگ گفتندی مادر شاه شجاع ابن مبارز الدین محمد بن مظفر دختر شاه جهان ست سلیمان نجم ثانی
از شهرهای مشخص کرمانست و آب و هوا نا خوش دارد و قلعه اش در غایت محکمی ست سیستان ولایتی ست که حدودش از
خراسان ست و در مغازه کرمان و جانب غزنین و اطراف افغانستان هند و در ازمنه سابق نوعی آباد ان بوده که
امروز بین باوجود قلت آب بهزار دینار کمتکی قیمت نموده و غور را سفرار و اول حال داخل سیستان بوده و آنولایت
را سجستان نیز گویند چه سجستان بن فالس تعمیر کرده و بزابلستان و نیم روز نیز شهرت دارد و اهل آندیار را شکرستان

سکزی اکنون

نیز خوانده اند و عرب معرب ساخته نخیزی خوانند بزرگترین نهر سجستان نهر مرمند ست که اکثر وقت از ان بگشتے عبور مے نماید و نهر مذکور
در سجزره می ریزد و رزه دریاچه ایست سے فرسنگ و درمیان آب جزیره ایست مرزوع و مردم نشین و مولف مبارکشاهی
گوید که در همه سجستان یک کوهی ست بر در شهر بام و ماری که از بهشت برآمده بران کوه افتاده و از عجایب آنست ریگ روان
ست نزدیک اوق و قلعه گاه مان کوهیست که قریب ثلث فرسنگ بلندی دارد و یکروی او را ریگ گرفته و در انجا چند مزار متبرک
است که مردم شبها آنجا بزیارت روند چون بسر کوه رسید خود را بزوی ریگ ها کرده میل پایان میکنند و در انوقت آواز نقاره و نفیر
بسیار و بغایت شدید و سخت در گوش آید و عجب آنکه چون بپای کوه میرسند بر هر ریگی که پایان آمده باز میگردد و هرگز تخلف نمیکند
در عهد پیشدادیان و کیانیان تختگاه زال و رستم و اسلاف ایشان بوده و ذکر رستم و اسلافش از زال بن سام
بن نریمان بن کورنک بن اطرط بن شم بن طورک بن شیداسپ بن جمشید چون جمشید از بیم ضحاک گریخت ضحاک صورت
بر کاغذ پاره ها نقش کرده باطراف جهان فرستاد که هر کرا خواهد شود کند دختر آنصورت بدید و عاشق شد جمشید بلباس درویشان بسیستان
رسید و در باغی که دختر ملک در آنجا بود سر کنان رفت دختر جمشید را بدید و نشناخت و خلوت کرد و آن صورت پیش نهاد
اسدی گوید قصر و بشد خانه آن نیلگون پریان ۱ بیاورد و بنهاد اندر میان ۲ جمشید بعد از انکار و سخنان بسیار با دختر اقرار
کرد و گفت جمشید منم پس جمشید دختر را بخواست دختر او را در قصر خویش پنهان کرد پدرش آگاه شد بنا بر عهدی که با دختر کرده بود
و بمحافظت جمشید کوشید جمشید چندی بسیستان ببرد و او را پسری آمد شیداسپ موسوم گشت و چون حدیث جمشید فاش شد آنسیستان
بگریخت و بچین افتاد و بقتل رسید ملک سیستان شیداسپ را پسر خود میخواند چون او درگذشت شیداسپ بحکومت نشست و بعد
از و پسرش طورک بن شیداسپ والی شد و لشکر بکابل کشید و ضحاک او را بنواخت و سپه سالاری داد و بعد از و
پسرش شم بن طورک و پس از و پسرش اطرط بن شم بحکومت نشست اطرط را اول پسری آمد او را گرشک نام کرد
و پسر دیگر اطرط بگرشاسپ موسوم گشت و گرشاسپ کارهای بزرگ نمود ضحاک او را بخواند و سپه سالاری داد مهاراج ملک هند
که از امرای خود که بر و خروج کرده بودند تظلم نمود ضحاک گرشاسپ را با دوازده هزار سوار از راه دریا بهند فرستاد گرشاسپ
کرشمنان مهاراج را بکشت و ناسزندیب پرفت و منظفر و منصور از راه لاهور بسیستان باز گشت و بفرمان ضحاک بر ارمنیه و بلاد مغرب
بکشود و مستولی گشت و مراجعت نمود و چون فریدون بر تخت نشست او را بدستور جهان پهلوانی داد و به تسخیر ولایت
مشرق فرستاد گرشاسپ ملوک آنممالک را بر انداخت و برادر زاده خود نریمان بن کورنک بن اطرط را که پسر میخواند
بهمین فرستاد تا فغفور را مستاصل ساخت پس باز گشت و بحدود کوچ از بنگاله رسیده بر نهری عظیم که آنجا بود پلے بست و
آن تا زمان محمد بختیار خلجی بود آنگاه بسیستان باز گشت و بعد از و بر او زاده اش نریمان که او را اینرم نیز خوانند بن
کورنک بفرمان فریدون والی سیستان شد و جهان پهلوان گشت و در عهد منوچهر لشکر بکوه سفید کشید و آنجا بزخم سنگ
هلاک گردید و بعد از و پسرش سام بن نریمان بفرمان منوچهر والی سیستان شد جهان پهلوان شد و سوار لقب یافت و سام

سپاه بهند برو و بسی بکشو و و بر حکام هند خراج نهاد و باز گشت و او را پسری آمد که موی او سفید بود سام بر نجید و از ننگ بصحرا انداخت
سیمرغ او بکنام خویش برد و پرورد و گفته اند که سیمرغ نام زاهدی بود که سام فرزندرا باو سپرد و سیمرغ او را زال نام نهاد و تربیت
نمود و چون زال بزرگ شد سام برفت و او را بیاورد و زال او را به دختر والی کابل رابازد واج کشید و سام در زندگی خویش حکومت
سیستان بزال داد و زال بن سام بحکومت نشست و او بعقل و دانش و تدبیر موصوف بوده و در کتاب ذخیره ذکر
کرده که زال بصحبت یکی از اصحاب سلیمان رسیده بود و زبان مرغان آموخته بود و در شجاعت بعد از پدر نظیر نداشته
رودابه دستان لقب او ست و چون چندی از حکومت او بگذشت پسرش رستم از رزو ابه متولد شد و او نیز چون پدر
بعلم و فضل اتصاف داشت بعضی او را از حکماشمرده اند در قوت و شجاعت باو مثل از زند و در فرهنگ رشیدی
مینویسد که او در روز هفت صد فیل داشت و گویند که بر یک فیل زور صد کس سوار و پس حق سبحانه تعالی رستم را
در روز هفتاد زور کس داده بود چون رستم بسن تمیز رسید شبی فیل سفید سواری پدرش رها شده رستم برخاست و گرز جدش
برگرفت و فیل را بیک زخم گرز از پا در انداخت زال او را امر کرد که بکوه سفید رود از ساکنان آنجا کین جدت نرمان
بازخواهد رستم گرز خود را در زنگ نمک نهان کرد و بر سم بارزگان بکوه برفت و چون شب شد با همراهان روی براه
راه قلعه نهاد او را بگشت و بر قلعه مستولی شد و ران انما منوچهر در گذشت و پسرش نوذر بسلطنت رسید و در
اوایل دولت نوذر رستم وفات یافت و زال بر تربت سام مقیم گشت و تقصیر او جمله بر داخت افراسیاب و لشکر
تورانیان سپاه بایران کشید ایرانیان بزال پناه بردند زال باتفاق ایشان زاب بن طهماسب را که از احفاد
فریدون بود بسلطنت برداشت و افراسیاب را از ایران براند و بعد از راسپ کرشاسپ و پس از و کیقباد را
بسلطنت برگرفت کیقباد پسر او بهمن خویش رستم دستان را جهان پهلوانی او رستم بعد از کیقباد بهمن پسرش کیقباد کیکاوس
کارها با نام گرد تهتن لقب یافت و در شاهنامه فردوسی طوسی بسیاری از احوال او مرقوم است و او دو پسر داشت سهراب آذر آزاد
خود رستم قبل رسید و بعد از و رستم تهمینه را در سمرقند باز شهر سمنگان بخواند از و فرامرز بوجود آمد و فرامرز بگیاست و شجاعت موصوف
بوده و چون لهراسپ بعد از کیکاوس بسلطنت نشست رستم از اطاعت او عار داشت و با بدامن گشید و بسیستان مقیم گشت زواره را
برادری بود شغاد نام رستم خود و دختر ملک کابل را بهر او بخواست شغاد بکابل رفت و باتفاق شاه کابل در دفع برادر
کوشید و در شکارگاه چاهی چند بکندند و در ان شمشیرها و خنجرها تعبیه کرد و بظاهر از شاه کابل بر نجید و بسیستان آمد و از
رستم و اخواست رستم با برادر دیگر خود زواره بکابل شتافت و استقبال نمود و عذر گناه خواست و او را بشکارگاه
آورد برونا گاه رستم بچاهی در افتاد و شغاد بر سر چاه آمد و شماتت آغاز نهاد و رستم مجروح شده بعد
از گفت اکنون با من غدر کردی تیر و کمان مرا بده تا اگر جانوری قصد من کند تا زنده ام شر او دفع توانم کرد
شغاد تیر و کمان باو داد و رستم کمان برگرفت و خواست که شغاد را تیر زند شغاد پس درختی نهان گشت چنانچه فردوسی
فرمود نظم ✤ درختی بد اندر بر او چنار ✤ بر و بر گذشته بسی روزگار ✤ میانش تهی بود بر گش بجای ✤ نهان شد
پسش مرد ناپاک رای ✤ چو رستم چنان دید بفراخت دست ✤ چنان خسته از تیر بگشاد شست ✤ درخت

وبرادر هم برید رخصت ✤ بهنگام رفتن دلشن بیم فروخت ✤ شغاد از پس زخم او آه کرد ✤ تهمتن بر و دست کوتاه کرد ✤ فلفل زن
رستم چون از حال پدر آگاهی یافت با سپاه روی بکابل نهاد و نغش رستم و زواره بسیستان فرستاد و شغاد را با درخت سپوخت
بپادشاه کابل سپرد کرده او را بکشت و بسیستان باز گشت بهمن بن اسفندیار بکین پدر لشکر بسیستان کشید فرامرز برزم او شتافت
و پنجاه سال حرب کردند تا بقیت اسیر شد بهمن او را بردار کشید و زال را اسیر کرده با خود ببرد و دولت آن دودمان بسری گشت
بهمن بعد چندی بشفاعت بشوتن عمش بود زال را رها کرد و فردوسی گوید فرد ولفظ موذنا پای دستان زنند ✤ کشادند و دادند و بسیار چیز
زال در دابه در غم فرامرز بسیستان میگزراند تا آنکه کی همای بنت بهمن بعد فوت بهمن بسلطنت رسید زال و رودابه را تعزیت کرد
و از کرده های بهمن عذر خواست فردوسی طوسی گوید نظم بزال و رودابه پیغام کرد ✤ که بهمن بد کار پس خام کرد ✤ بدان نامه
بزال سام سوار ✤ نپایست کردن چنان کار و زار ✤ از تعزیت و غدر گی های زال و رودابه را غم فرامرز تازه شد فردوسی گوید
نظم ازان پس همه رود کریان شدند ✤ چو بر آتش تیز بریان شدند ✤ بزاری بگفتند با یکدگر ✤ که دیدی که ما را چه آمد بسر ✤ چه سود
اکنون بگفت همای ✤ دل ما همی باز ناید بجای ✤ همان چون فرامرز بر دار شد ✤ همه خواسته پیش ما خوار شد ✤ چو ده روز بگذشت بر
رنج زال ✤ بنا کرد بگریدن رویش زمان ✤ بداد و اریده گفت آنزمان ✤ که ای برتر از جان کون و مکان ✤ پشیمانم از هر چه کردم گناه
بدین گفت ما یم تو هستی گواه ✤ بگفت این و جان را بیزدان سپرد ✤ ز گیتی بجز نام نیکی نبرد ✤ چو رودابه ان دید شد دردمند ✤ غریو
بر آمد بچرخ بلند ✤ سر انجام مرخویشتن را بزهر ✤ بکشت از غم شوی و بیتاب دهر ✤ بدخمه نهادند پس شوی زن ✤ برایشان کنی نه
گونه کفن ✤ و ازان هنگام ازان دودمان مردی ناهور بر نخاست معتبر یکه که همراه انگریزان بهند و مدراس را سیر و تماشا کرده بود با
راقم حروف ے گفت که اکنون اولاد رستم بن زال در بمبی و مدراس سکونت دارند و بر دین مجوس و طریق زردشت اند و
تشنه بر پیشانی میکشند و با من ملاقات میدهشتند و اکثر از ایشان بتجارت میکردند العهدة علی الراوی و در عهد خلفای بنی عباس یعقوب
بن لیث صفار بحکومت سیستان رسید گویند یعقوب بن لیث صفار یعنی روی گر که پدرش در سیستان روی گری کردی یعقوب
مرد بیکار فرد بنا و کرد و باتفاق چندی براه زنی پرداخت و بالآخر بحکومت سیستان رسید منقول ست که بعهد طاهر بن عبد الله از اولاد
ذوالیمین والی خوستان و سیم بنصر سیستانی خروج کرد و ظاهر با ابراهیم مستقل گشت یعقوب بیت شبی خود را بخزانه در هم رسانید و در هم
و دینار بسیار بدست آورد و درین اثنا نظر بر جواهر آمد ارا تعاد بکمان آنکه وری گران بهاست در دهان انگشت آن خود نمک بود یعقوب
گفت نمک اینجا چه خورده ام رعایت آن ضرور افتاد پس اموال را بالتمام بگذاشت و برفت دیگر روز خازن از روی تعجب آنچه در هم
رسانیده در هم امر کرد تا مانده را دادند که دادان را امان ست باید که حاضر شوند یعقوب نیامد و حال باز گفت و در هم را خوش آمد داد
ملازم گردانید و حاجب ساخت و بالآخر سپه سالاری داد یعقوب چون نام بر در هم نگذاشت امیر خراسان بحیله در هم را مجبور کرد
و بغداد و فرستاد یعقوب در دو صد و پنجاه و یک هجری جانشین در هم شد و در همان سال هرات و قوشیج بگرفت پس بکرمان
شتافت و استیلا یافت و والی فارس را بکشت و بلخ بگرفت و عظیم مستقل گشت گویند که چون یعقوب بدولت رسید مال یکے
از اغنیا بر بایستید پس ازان او را بدید گفت حالت چون ست گفت چنانچه دیروز حال تو گفت دیروز حال من چگونه بود گفت
چنانچه امروز حال من ست یعقوب متاثر شد و مالش بدو باز داد در دو صد و پنجاه و ستم هجری قصد خراسان کرد و محمد بن طاهر طاهریه

خراسان بگرفت و پناه بداعی کبیر برد و یعقوب بر خراسان استیلا یافت گویند رستم یعقوب لیث آن بود که هر که او را تخدش
آدمی یکساله محتاج باو دادی و اگر پیش از انقضای آن مدت دیگر چیزی طلبیدی انچه داده بودی باز گرفتی و او را
برانداختی و هر سه ماه سپاه را یکبار مرسوم دادی و از لشکر بانش کسی را مجال نبود که دست بتاراج بردی و دو هزار مرد بر گزیده بود
و بدست هر یک چتری و دادی هزار زرین و هزار سیمین و در خیمهٔ او چیزی پلاسی که بر ان نشسته بود چیزی نبود و باو گفت که داعیه
پیشوای داری و چنین پلاس نشینی و جز سلاحیکه پوشیده چیزی نداری گفت سردار را باید که چنان معاش کند که لشکریان نیز بر ان
نهج زندگانی تواند کرد و بعد از و برادرش عمر بن لیث جانشین شد و او ملکی قهار بود و در دو صد و هشتاد و هفت هجری خلیفه
بغداد منشور ایالت خراسان و فارس و کرمان و سیستان و ماوراالنهر فرستاد عمر بضبط ماوراالنهر فرمان داد امیر اسمعیل سامانی صاحب ماوراالنهر با ده هزار سوار
و پیجون بگذشت عمر با هفتاد هزار سوار متوجه او شد چون صفها بیاراستند اسپ عمر لیث که بغایت سرکش بود در جولان آمد و
او را بصعب اسمعیل سامانی بی آنکه کسی بقتل رساند امیر اسمعیل ظفر یافت و عمر را در خیمه حبس نمود عمر بابکی از فراش گفت گر سنه ام فراش
قدری گوشت در شطل کرد و زیر او آتش افروخت و بکاری رفت سگی در آمد و سر در شطل کرد دهانش بسوخت بعجیل سر بیرون
آورد و سه شطل در گردنش سگ بید و بدو شطل را میبرد عمر از ان حالت بخندید یکی از نگاهبانش گفت چه وقت خنده است گفت
امروز بامداد خوان سالار من شکایت میکرد که سه صد شتر آلات مطبخ را بحجت می کشند اکنون من بنیم کسکی آنرا بسهولیت می برد پس
معتقد خلیفه او را بغداد طلب داشت امیر اسمعیل بفرمود تا عمل نمود عمر بغداد رفت و محبوس گشت و در حبس خلیفه مریض شد و در
حبس بگرسنگی بمرد و از عجایب آنکه هیچکسی از سلاطین را سفره و شیلان مانند او نبوده و عاقبت از گرسنگی هلاک شد چه کسی از مردم
خلیفه جز از و نگرفت از سخنان اوست که در راز گوش با خود بردید که اگر بار شما نبرد باری راه شما باید جامع عنق شیراز از
آثار اوست و بعد از و بقایامی از صفاریه در سیستان حکومت کردند قراه ولایتی است محتضر و در یک فرسخی قراه کوهی است که آنرا
ماندکی گویند درین کوه طاقی ست از سنگ که همیشه آب از انجا میچکد و مردم از انجا دست برداشته بدعا طلب حاجت نمایند اگر
چکیدن آب زیاده شود و برداشتن مطلوب بهم رسد میدارند و الا محروم باز میگردند قند هار شهر بندی دارد که در میان قلعه
چاهی ست عمیق از سنگ خارا که از نیکه دران خوض کرده اند آب آنرا جاری دیده اند و در وقتیکه از انجا آب میکشند بر گهای درخت
و شاخهای گیاه برمی آید و یکی از مضافات قند هار زمین داور ست که دار الملک سوری بوده که جد سلاطین غور ست و دیگر
بلدیست که شهری بعظمت بوده و دران ناحیه گنبدیست و در انجا خاده قبر است که ایشان را شهزاده های گنبد سر باز میگویند گرد سقف
ان گنبد پوشانیده اند و مصباح آن نگاشته یافته اند چنانچه از ان گل و خاک و رون گنبد بافتاده بعمیق شهر چه است از
شهایم قند هار نزدیک بقلات و آنرا مقر زمین گویند و دیگر میچشه ست که الحال بقدر دیهی مانده و در جنوب کوهستان جبل
کرنزو یک زمین داور واقع ست مولف تاریخ صبح صادق گوید که امیر ذوالنون بیک ارغون از امرای سلاطین
غور کاینه بوده و بفرمان سلطان حسین مرزا گورکانیه در هشت صد و هفتاد و چهار هجری حکومت داور و غور یافت پس قند هار
و زواه بگرفت و زمین داور نشیمن ساخت و بعد از و پسرش شجاع بیگ که بشاه بیگ شهورست و محمد مقیم در قند هار و کرمسیر
بحکومت رسیدند شاه بیگ فاضلی شجاع و مشهور بوده و در تزوزرم پیش از همه لشکریان سه اسپر قتال شدی او را گفتند

سردار را چنین بتهور و اوار نباشد گفت اگر چنین نباشد پس آگاه اعتبار من از دست میرود و گمان مبرم که هیچ کس در پیش من بخواهد ایستاد
و او بعد از پدر بقندهار باستقلال یافت و لشکر بسند کشید و شهد و آن ولایت از جام فیروز بگرفت چنانچه در اقلیم دوم در احوال سیوستان
مرقوم ست و بعد از و پسرش شاه حسین بن شاه بیگ از غون بحکومت رسید و سند تیز در تصرف داشت و بعد چندی آن ملک ترخانیه رسید
و او از امرای شاه بیگ بود اول ایشان میر ابا علیی برخان ست و از احفاد او مرزا غازی بفرمان محمد اکبر بادشاه ایالت سند
و در عهد جهانگیر بادشاه حکومت قندهار نیز یافت و بعد از و کسی از ترخانیان بحکومت نرسید و در بد و سلطنت محمد شاه گورکانیه
افاغنه قندهار خروج کردند و ازان گروه بود سلطان محمود خان غلزئه که بایران شتافت و استیلا یافت و بیخ و بن سلاطین
صفویه از آندیار بکند و احوال او و دیگران در اقلیم چهارم و ضمن نیمال مرقوم شود و دیگر احمد شاه ابدالی درانی در قندهار
بسلطنت نشست و از اینجا پیش ملازم نادر شاه بوده و بعد او بخجم طالعش ترقی کرد و در عهد سلطنت محمد شاه و عزیز الدین محمد عالمگیر
ثانی گورکانی لکر بشکر به شاهجهان آباد کشید و کردوا نچه خواست بندی از قضایای او و در ضمن شاهجهان آباد و دهلی بگذشت و
اکنون تیمور شاه بن احمد شاه در رالی ابدالی بر قندهار استیلا میدارد و کابل تختگاه اوست و شمه از احوال او در ضمن کابل بیاید

غزنین مولف تاریخ مبارکشاهی گوید غزنین در عهد سلطان محمود غازی چنان آبادی بوده که هر روزه هزار خروار تخم
صیادان به شهرے آوردند و غزنین آب و هوای نیکے دارد و ادویه میفهده در خبایش بسیار یافته میشود و گزدم و
دیگر موذیات در اینجا کمرے باشد و در واقعات بابری آمده که در زمان بابر پستان غزنین قندهار را از بلستان گفته اند
راقم حروف گوید که در آخر عهد محمد فرخ شیرو بد و سلطنت محمد شاه گورکانیه ایالت کابل بمبارز الملک سربلند خان بوده
همراه میارز الملک الله یار والد راقم بخدمت بخشی گری قیام میداشت مبارز الملک خلف بزرگ خود خانزاد خان را با فوج
سوائے والد راقم کابل فرستاد خان موصوف بکابل رفت و از انجا بغزنین شتافت کسانیکه همراهش بودند در
مے گفتند که الحال آبادی غزنین بیش از دهی نمانده و قبر سلطان محمود سبکتگین در انجاست بر بالین قبرش مسجد
مجید و پهلوے قبر گردی قتیل و گران از هفت جوش نهاده و بالجمله غزنین نشیمن گاه الپتگین و تختگاه سلطان محمود غازی
و پدرش سبکتگین و اولادش بوده و در تاریخ مرقوم است الپتگین در خریده امیر شهید احمد اسمعیل سامانی
بوده و در عهد عبد الملک بن نوح بن نصیر سامانی باماره خراسان یافت و انجا کارهاے بزرگ کرده و چون عبد الملک
درگذشته امرا از انجا زنامه با و نوشتند که منزا وار سلطنت عم عبد الملک ست و پایه او در عبد الملک که منصور بن نوح است
الپتگین در جواب نوشت که منصور نوجوان است و بعد او پنج شش روز نشیند که منصور در بخارا بر تخت نشست الپتگین
کسان بتعجیل فرستاد که قاصدان را باز گردانند ایشان از جیحون گذشته بودند چون نامه الپتگین بخارا رسید منصور کار با و شده
شده بود دل دگرگون کرد و بدلگاهش خواند تا بقتلش رساند الپتگین هر چند خواست بجاے نرسیده امرا ے خراسان
بخواند و گفت مرا خوانده اند که بقتل رسانند چاره چیست گفتند خوارزم و خراسان نمیروز تر است خود را سلطان خوان تا
اطاعت کنیم گفت نخواهم که در پیرانه سر کار و زحمت شوم شما چاکران او تید بدلگاه آورید تا که من بهند و ستان میروم
تا غنه اکنم پس امرا را دو انع کرد و مبلغ آمد روزے چند اقامت گزید منصور آگاه شد و شاهزاده را با لشکر جرار بدفع او فرستاد

سپاه چون خبر بدرسید الپتگین بخلج رفت و خلج دربند تنگ ست و از بلخ چهار فرسنگ مسافت دارد و آنرا محکم کرده سپاه پس
منصور نتوانستند گذشت دو ماه چنان بنشستند الپتگین سه هزار بر بده داشت از انجمله دو هزار رودویست غلامان او بودند و رو
الپتگین در طلایه بود با سه صد غلام بر طلایه سپاه منصور آمد جمعی را بکشت و باز گشت الپتگین گفت شتاب روی کردی
فنون که بشوید تدبیر کار باید کرد پس مقدر نمود با نماز خفتن کوچ کردند و بنگاه از دربند بیرون بردند الپتگین طغانرا با هزار
و سبکتگین را با هزار مرد در دریا پنهان کرد و خود با هزار تن عبور دریا کرده بمیدان ایستاد و روز دیگر لشکر منصور بر نشستند
و گریخته وقت تعجیل بر آمدند چون از دریا بگذشتند الپتگین را در میان ایستاده دیدند الپتگین روی بایشان
طغان و سبکتگین از دو جانب دریا بیرون تاختند و از اطراف تیغ در مخالفان نهادند امیر سپاه منصور
قتل رسید الپتگین ظفر یافت و بیامیان رفت امیر بامیان رزم کرد و امیر گشت و پس ازین نوا رش یافت و
ولایت کابل بدستور حوالی آورفت و بغزنین رفت و محاصره کرد ابو علی کوچک در غزنین بود الپتگین فرمان داد که هیچ
از لشکریان چیزی از کسی نستاند روزی غلامی را دید نوبرده کاه بر نعی بفتد اک کرده و بسته است الپتگین گفت کراین
گرفته گفت خریده ام الپتگین تحقیق کرد چون او را از روستائی بجبر گرفته بود امر کرد تا غلام را بدو نمیش کردند و در
سر راه با نوبرده و مرغش آویختند و منادی کردند که این سزای آنکه مال کسی را بزور بستاند پس در سنه سه صد و پنجاه
یک هجری شهر غزنین را قهرا قهرا بگشود و کسی را امن نداد و بهند دستان تاخت بزود و غنیمت بسیار آورد و چون سپاهش شش هزار
رسید بشاور بگرفت ملک هند گمر قصد الپتگین کرد و رزم نمود اتا ظفر الپتگین را بود و در صد و دیپنا و رور گذشت چون
سپاهش در ملک بنگاله بود مدی رئیس گذاره متعدد رسید پس سبکتگین را امیر ساخته و بحسن تدبیر او سلامت بغزنین رسیدند
اسحق بن الپتگین که بغزنین بود بنشست اسحق بن الپتگین بحکومت نشست و اطاعت منصور بن سامانی کرد و بعد اسحق
او فرزندی نداشت اعیان ملکانگین را که مقدم اجواد بود امیر خواندند و چون نماند پیرے که از غلامان معتبر سبکتگین
بود بامارت غزنین رسیده و بدسلوکی آغاز نهاد و سپاه عرش کردند و سبکتگین را امارت دادند امیر ناصر الدین
سبکتگین غلام الپتگین بود و الپتگین در رم خریده امیر شهید ابو نصر احمد بن اسمعیل سامانی بوده بعضی گویند که نسب
امیر ناصر الدین ببزدجرد شهریار سے پیوندد و بغلامی افتاد بالجمله امیر ناصر الدین قبل از حکومت روزی بصحرا رفت و آهوے
بچه را دید و اسپ را بر انگیخت آهو بگریخت بچه گرفتار شد سبکتگین راه شهر پیش گرفت آهو بمحبت بچه از پے میدوید و فریاد
سبکتگین را بر و رحم آمد بچه را بگذاشت مادرش او را پیش گرفت و سر بآسمان کرد و برفت سبکتگین همان شب
رسول را بخواب دید که فرمودبان شفقتے که کردی ایزد تعالے هر کرا پادشاهی دهد باید که با خلق خدا شفقت کند وقتے
الپتگین دولست غلام را بهر تحصیل مالے نزد خلجیان و ترکمانان فرستاد سبکتگین از ایشان بود و ترکمانان را دلی مال اتهام
کردند غلامان عزم رزم کردند سبکتگین گفت خداوندما را بجنگ نفرستاده اگر جنگ کنم ما را بکند حشمت مدانند ما را زیان دارد آن باز گشتند
مخالفت ترکمانان الپتگین گفتند چرا جنگ نکردید غلامان گفتند سبکتگین نگذاشت الپتگین او را گفت چرا چنین کردی گفت خداوند
جنگ نفرموده بود اگر بفرمان جنگ میکردیم هر یکے خداوندی نمیدیدیم نه بند الپتگین را خوش آمد و در حشمتش بیفزود و چون

۶ نبی ۱۲ تقویم ۱۲ نظر ۱۲ بند ۱۲ الف ۱۲ نبی ۱۲ تقویم ۱۲ نظر ۱۲ بند ۱۲ الف ۱۲ نبی ۱۲ تقویم ۱۲ نظر ۱۲ بند ۱۲ الف

الپتگین در گذشت کار سبکتگین بزرگ شد و در شب پنجشنبه دهم محرم سنه ثلثمائه صد و شصت و یک هجری بخواب دید که از میان آتش خانه
در خیمی بیرون آمد و بزرگ شد و سر بفلک گشت چون از خواب بیدار شد یکی از خادمان خبر تولد پسر باو رسانید سبکتگین او را محمود نام نهاد
وقتی پسرش محمود باغی ساخت و سبکتگین را آنجا ضیافت کرد سبکتگین از چاکران ماهر که خواهد باغی چنین تواند ساخت ملوک را باید که
چنین باغی سازند که دیگری نتواند ساخت محمود گفت آنچگونه گفت نهال احسان بنشان تا بادخزان را دران تصرفی نباشد
سبکتگین در سنه صد و شصت و پنج هجری بر بست مستولی شد ابتدای سلطنت غزنویان ازین سال اعتبار کنند النوس حاجب
گوید چون سبکتگین بست بگرفت روزی یکی از فیلبانان او فیل را بپای درخت خرما بربست خرما چیده بگرفت مالک خرما تان
بدرگاه آمد و داد خواست سبکتگین تنها بود آواز بشنید و برخاست با من و یک غلام دیگر سوار شد و بآنجا رفت و فیل بسته بود فیلبان
را دید که بر درخت خرما برآمده بچیند مرا گفت که بر درخت حزار و دیگر گمان فیلبان بخلق بیاویز بر فتم و بفرمود عمل کردم پس ازان
کس را مجال تم نماند بجمله در سنه صد و هفتاد و پنج هجری جیپال صاحب هند با لشکری عظیم بعزم غزنین از بلغان بگذشت سبکتگین
مکرر با او نرم کرد و پسرش محمود با وجود صغر سن آثار جلادت بظهور رسانید گویند نزدیک لشکر جیپال چشمه بود که هرگاه بنجاست
افگندی رعد و برق و سرمای عظیم پدید آمدی و بادهای مخالف وزیدی سبکتگین امر کرد تا قاز و رات دران ریختند عدو واقعه
و سرمای عظیم پدید آمد هندوان عاجز شدند جیپال تضرع نمود سبکتگین بصلح راضی شد جیپال هزار ران هزار درم و پنجاه فیل قدی
قبول کرد محمود را نزد آمد جیپال گفته فرستاد که در هندوان رسم ست که هرگاه عاجز آیند زن فرزند را بکشند و اموال را در آتش
سوزند و جنگ کنند تا کشته شوند و حالا شدت سرما و باران و احوال ما باین مرتبه رسید اگر صلح بکنند بآن پردازیم سبکتگین با محمود گفت
که صلح اصلح است چه هندوان عاجز شده اند و دست از جان شسته محمود خاموش ماند سبکتگین رضا داد جیپال هزار ران هزار درم و پنجاه
فیل قدی داد و مقرر کرد که چند قلعه با و تسلم دادو پس چندی از اعیان امرای خود پیش او فرستاد سبکتگین طایفه باوراون کردند آن
قلاع را تصرف شوند جیپال بهند بازگشت و فرستادگان سبکتگین را حبس فرمود و گفت تا او را که هوا پیش او بند بار بر نشند
شمارهائی نیاید سبکتگین آگاه شد و روی بهند نهاد و لمغان بگرفت و بازگشت جی پال با بنقام متوجه غزنین شد سبکتگین باو رزم کرد
و ظفر یافت جی پال تضرع نمود و محبوسان را رها کرد سبکتگین بغزنین مراجعت نمود پس باستدعای امیر نوح بن منصور سامانی
بماوراء النهر رفت لشکر بخراسان کشید و ابو علی و فائق را منهزم ساخت امیر نوح امارت خراسان بپسرش محمود داد و او را سیف الدوله
لقب نهاد محمود به نیشابور مقیم گشت سبکتگین بلخ بگذاشت و متوجه غزنین شد و در سنه صد و هشتاد و هفت هجری در راه در گذشت
بعد از و پسرش **اسمعیل** بن سبکتگین که از دختر الپتگین متولد شده بود بموجب وصیت در بلخ بر تخت نشست و از ضبط ملک عاجز آمده برادر
محمود را از پشاور قصد او کرد اسمعیل بغزنین رفت محمود بهرات آمد عمش بغراجق و برادرش ابو المظفر سبکتگین با و پیوستند محمود بغزنین متوجه
و بعد از محاربه بر اسمعیل ظفر یافت و منصور گشت و با و گفت که اگر من بدست تو گرفتار میشدم چه میکردی گفت ترا بقلعه میفرستادم تا
عیش بر تو مفتوح میداشتم تا بفراغت روزگار میگذرانیدی محمود امر کرد تا با و همان کردند و بعد از و **سلطان ابو القاسم محمود**
غازی غزنوی در غزنین بر تخت نشست و در همان روز بجهت ضبط خراسان متوجه بلخ شد و او از خلیفه قادر عباسی بیمین الدوله
لقب یافت و اول کسیست از سلاطین اسلام که او را سلطان گفتند او بادشاهی شجاع و غازی مجاهد بود در حق او گویند مذهب خود تعصب

تمام داشته گویند محمود کشیده روی دکوسه بود روزی در حجرهٔ خاص چون از نماز فارغ شد لختی بدست دکلاه بر سر نهاد و در آئینه بر گشت
و تبسم کرد و گفت ترسم که خلق مرا دوست ندارند از نیکه روی نیکو ندارم و زیرش حسن میمندی حاضر بود گفت این را چاره هست
گفت چیست گفت رز نزد دشمن دار تا ترا دوست دارند پس محمود چنان کرد و گویند الغاش تا دو بست دینار بود دی دیگر
بیفزود دی و مادرش دختر رئیس زابل بود دارائش زابلی گفتندی در اجرای امور شرع مبالغه بسیار کردی شبی با ندیمان شراب
خورد و با مداد صبوحی کرد علی پوستکین از اکابر امرای دران مجلس حاضر بود و او را در شجاعت برابر هزار مرد و نهاد ندی و پنجهزار
مرد در خیل او بودند چون روزی بیجاشتگاه رسید خواست که بخانه رود سلطان گفت در حالت مستی برود خانه رفتن صلاح نیست
اگر محتسب ترا با بخال در بازار بیند بی آبرو کند علی پوستکین نشنید و گفت البته بروم برخاست و بر اسپ بر نشست و با فوجی
عظیم روی بخانه نهاد و در راه محتسب با صد سوار پیش آمد و او را مست دید بفرمود تا آنرا از اسپش در کشیدند پس مست خود را
چهل تازیانه زدند و بخانه رفت و دیگر روز بخدمت سلطان شتافت سلطان گفت از دست محتسب چگونه خلاص یافتی علی پشت
برهنه کرد بازنمود و شلاخ شاخ شده بود گفت این سزای آنکه فرمان سلطان نبرد محمود بخندید و گفت توبه کن که دیگر بار دستی از خانه
بیرون نزدی یکی ترد و محمود تظلم کرد که دو هزار دینار در کیسه سربسته بمهر قاضی شهر با مانت دادم و بسفر رفتم اکنون که باز آمدم
آنچه سپرده بودم همچنان سربمهر یافتم چون سر کیسه بگشودم و در سنهای مس یافتم نزد قاضی رفتم و حال باز گفتم گفت کیسه
سربمهر من سپرده دی و همچنان گرفتی و دیگر چه خواهی سلطان تعجب نمود و آن کیسه از و بستد و در خزینه نگاه کرد و اثر شگافتن نیافت و
با خود گفت شاید که رفوگر کرده باشند پس شب برخاست و چادر مذهب که بر نهائی افگنده بود در کیسه کرد و بگفت با مداد ان را قرابین دید
شتابید و بگریه افتاد و فراش دیگر او را با حمد رفوگر نشان داد فراش رفت و دینار دی با و داد و رفوگران را چنانچه مه بایست
رفوگر و فراش آنرا بر نهالی افگندند سلطان از شکار باز آمد چادر درست دید گفت این دریده بود فراش گفت ندریده بود
سلطان گفت مترس آنرا من دریده بودم فراش قصه باز گفت سلطان رفوگر را بخواند و گفت مترس حق گزاری
راست گو در ین سال هیچ کیسه سربمهر رفوگر ده گفت آری بخانه قاضی گفت آن کیسه را شناسی گفت آری محمود کیسه آورد و رفوگر گفت
همان ست گفت بکار رفوگر دهٔ رفوگر بنمود و سلطان تعجب نمود و قاضی را بخواند و گفت تا زر بصاحب کیسه رسانند آنگاه امر کرد قاضی را
بکون ساز بیاویختند قاضی پنجاه هزار دینار فدای داد و از قضا معزول شد و از جان امان یافت عامل نا صناع مردی
را بگرفت مرد بفریاد بنشست و تظلم نمود سلطان بعامل نوشت که صناع بده عامل بفرمود عمل نکرد مظلوم دیگر بار بفریاد نشست رفت
و تظلم کرد سلطان در آنوقت تنگدل بود گفت بر من نامه داده است اگر فرمان نبرم چکنم مظلوم گفت من چکنم گفت برو و خاک
بر سر کن گفت ای بادشاه عامل تو بفرمان تو کار نمی کند مرا خاک سر باید کرد محمود گفت غلط گفتم ترا خاک سر باید کرد و در ساعت
امر کرد که عامل را ازان جوانمرد و آن نامه بگردنش آویخته گرد شهر بگردانند پس بقتلش رسانند مدتی زندگانی زسیا نمیشی
بخانه درویشی رفت و او را بر اند و در زنش تصرف کرد درویش نزد سلطان شد و حال باز نمود سلطان گفت گردیگ
بیاید مرا خبر کن بعد از نیمشب بزیخانه درویش آمد درویش محمود را آگاه کرد محمود با چندی بخانه درویش رفت و او را
بفرمود تا چراغ خاموش کن پس بزرگ را بقتل رسانید آنگاه چراغ طلب نمود روی مقتول بدید و سجده شکر بجای آورد و درویش

را گفت خوردنی هر چه داری بیار درویش نان جو دسر که پیش آورد سلطان بخورد چون خواست که باز گردد درویش گفت چرا امر کردی که چراغ خاموش کردم گفت با خود گفتم که جز فرزندان من کس این جرأت نتواند کرد شاید در روشنی محبت پدری از قتل او مرا مانع آید پس چون روی بدیدم دانستم که بیگانه است سجده شکر کردم و از آن روز که انیقصه مرا گفته بودی هیچ نخوردم و سوگند یاد کرده تا مرا نخوری تو نیز هم چیزی نخورم چون او را بکشتم عظیم گرسنه بودم لاجرم چیزی از تو خواستم روزی در بادغیس بشکار اشتغال نمود از سپاه جدا ماند و شب بخانه عجوزه ای رفت و دیگر روز خواست که بسپاه پیوندد عجوزه را گفت من سلطان ام فردا پسر خود را نزد من فرست تا او را خوشنود سازم دیگر روز عجوزه پسر را بدرگاه فرستاد و پس هم درگاه آمد حاجبان را گفت مرا سلطان خوانده است گفتند لحظه صبر کن که سلطان بنماز مشغول است پس عجوزه با خود گفت سلطان نیز چون در تحصیل مرام خود محتاج بدیگری است بهتر آنکه حاجت از کسی خواهم که بکس محتاج نبود پس او نزد مادر شد و حال باز گفت و بدستور دیگر روز تیشه برگرفت و بهیزم شکستن بصحرا رفت تیشه اش بر سنگی آمد آنرا برگرفت گنجی طلا پدید شد نزد مادر رفت و حال باز گفت مادر گفت نزد محمود برو حال باز گوی پسر چنان کرد محمود تمام آن مال را بدو بخشید و قصر خود نشسته بود هر طرف می نگریست بی سر و پای دید که جغتی سرغ در دست داشت و با او اشاره میکرد سلطان او را پیش خواند و حال باز پرسید گفت مردی مقام امروز بشرکت سلطان نزد باختم و دو جفت مرغ بردم یک جفت فروختم و دو جفت مرغ بردم یک جفت فروختم و دو جفت مرغ بردم یک جفت فرو

بیارست چون رزم با املک خان والی ماوراالنهر وظفر یافتن بران وبر ملتان وثهٹه استیلا یافتن ومکرر لشکر بهند کشیدن جانجه
در سنه صد ونود ویک هجری لاهور ازجی پال بگرفت ودر سنه سه صد ونود و نهه هجری چند قلعه از هند گرفته بغزنین بازگشت وبخیبر
چهارصد ونهه هجری بعد از محاربات فتوح بگرفت وپنج قلاع آنرا قهرا مفتوح ساخت وبدستور در چهارصد وشانزده
هجری رودی لبومنات آورد ویکشبو وحکایت والیشلیم والی سومنات که از عجائب روزگارست در اقلیم دوم ودر ششمن سومنات
نوم ست در هفت اقلیم می نویسد که هفت دکرت برهمند پورش نموده آورده اند که چون سلطان در سنه سه صد ونود وهفت
هجری املک خان بادشاه ماوراالنهر را که از جیحون عبور کرده بزرم پیش آمده بود هزیمت داد وپس ازان سلطان محمود بقادر
عباسی خلیفهٔ بغداد نوشت که ماوراالنهر مراده تا آنجا روم وآن مملکت را بشمشیر بستانم خلیفه گفت در اسلام از اهالی ماوراالنهر
که مطیع تر نیست اینکار مکنم اگر بفرمان من قصد آن دیار کنی عالم را بر تو بشورانم محمود نیزه شد ورسول را گفت خلیفه را بگوی که
من از ابومسلم کمترم انیک با هزار فیل می آیم وماوراالخلافه را از پای ویران کنم وخاک آنجا را بر پشت بغزنین
آرم رسول برفت وباز آمد وباندازه بکدسته کاغذ پیچیده پیش سلطان نهاد سلطان نامه بکشاد واول نامه نوشته بود
بسم الله الرحمن الرحیم آنگاه سطور چنین مقطعات الم الم الم وسوای این چیزی دیگر نبود ودر آخر نامه
اینکه الحمد لله رب العالمین والصلوٰة والسلام علی رسوله محمد وآله اجمعین سلطان حیران بماند واز کتاب معنی آن سوال
کرد ودر هر سورة از قرآن که الم بود بخواندند وتفسیر کردند جواب نوشته سلطان بنود ابوبکر قهستانی که مرتبهٔ بدبیری داشت نوشت
دران مجلس بپای ایستاده بود گفت خداوند خلیفه را تهدید کرده بود که بر فیلان از دارالخلافه تاخاک بغزنین آرد خلیفه در جواب
آنسوره الم تر کیف نوشته ست سلطان بسی بگریست واز خلیفه عذر خواست وابوبکر قهستانی را خلعت داد ودندیم ساخت و
هرگز دنادر ندیمان نشیند وچون در شب پنجشنبه لبست وسوم ربیع الآخر سنه چهارصد ولبست ویک هجری سلطان در گذشت
پسرش ابواحمد محمد بن محمود غزنوی در غزنین ولپسر دیگرش مسعود بن محمود غزنوی در ری بسلطنت نشست
مسعود بخراسان آمد وبرادر خود نوشت که غزنین وخراسان تو باز گذارم وبلاد عراق وجبال طبرستان قناعت کنم بشرط
آنکه در خطبه نام مرا بر نام خود مقدم داری محمد قبول نکرد وبالاخر امر ایانش اورا محبوس کرده بخدمت مسعود در هرات آوردند
مسعود برادر خود را میل کشید وکسانیکه اورا محبوس کرده بودند اینها را بکشت مسعود ملکے سخی بوده وبا علماء وفضلا مجالست کردی
وقتی تب دق بهم رسید علاج هیچ یکے از اطبا مفید نه افتاد حکیم ابوبکر باقلانی فقه حمزه را ترتیب داد تا آنرا پیش او خواندند
گرفتند آن علت زائل شد بنا بر آنکه از شنیدن فقه حرارت غریزی مسعود بجوش آمد وحرارت عارضی را مغلوب وخفی
ساخت ودر مسعود سلاجقه غالب آمدند وبعد مسعود پسرش مودود بن مسعود بحکومت نشست وبر غزنین وبلخ ولاهور
وقندهار مستولی گشت ودر چهارصد وسی وپنج هجری سپاه بدفع سلاجقه فرستاد وآن از الپ ارسلان بن چغربک سلجوقی
منهزم گردید ولشکر دیگر یقین نمود که طایفهٔ سلاجقه را از حدود قندهار براندند وهمدرین سال رایان هندوستان باتفاق
یکدیگر لاهور را محاصره کردند مودود لشکرے عظیم بدفع ایشان فرستاد هندوان منهزم بازگشتند وهر قلعه که گرفته بودند مسلمانان
آزاد کردند ودر سنه چهارصد وچهل هجری مودود بامداد ملوک اطراف بعزیمت آنکه خراسان را که سلاجقه متصرف شده بودند

انتزاع نمایند یک منزل از غزنین برآمد و بقولنج گرفتار گشت و بغزنین مراجعت نمود و در بستم رجب سنه چهار صد و چهل و یک
بغزنین درگذشت امر السپرش مسعود بن مودود را که خرد سال بود بسلطنت نشاندند و بعد پنجروز خلع کردند علی بن مسعود
بن محمود را بحکومت برگزیدند و او بدون تمتع بیست رای معروف بود و بسعی عبد الرزاق بن احمد بن حسن میمندی مجد الدوله
عبد الرشید بن مسعود که در یکی از قلاع حدود سیستان محبوس بود بسلطنت نشست و روی بغزنین نهاد و علی بگریخت عبد الرشید
استقلال یافت طغرل کرا از امرای مودود بود بفرمان عبد الرشید در حدود سیستان با امرای سلاجقه رزم کرد و ظفر یافت و
سیستان منتقل گشت و بعبد الرشید نوشت که سپاه بفرست تا خراسان بگشایم عبد الرشید اکثر سپاه خود را از داو فرستاد
طغرل همه را با خود متفق ساخت و متوجه غزنین شد عبد الرشید متحصن گشت طغرل شهر بگرفت و مودود را با سایر محمودیان بقتل
رسانید و از ایشان جز سه تن که در قلعه محبوس بودند رهائی نیافتند پس طغرل کامگار فرمانفرمای مقتدر مسعود بن محمود را با چهار پنج است
تخت نشست و بحریر والی لاهور نامه نوشت و بشایعت خویش خواند حریر او را تهدید کرد و بدختر مسعود و امرای غزنین نامها
نوشت که در افنای طغرل سعی نمایند چندی از لشکریان متفق گشته روزیکه طغرل بار داده بود بر تخت نشست پیش افتاد
و تیغ در وی نهادند و بعد از قتل طغرل حریر از لاهور بغزنین آمد و فرخزاد بن مسعود را که در یکی از قلاع محبوس بود
بیاورد و بر تخت نشاند جمال الدوله فرخزاد بن مسعود بسلطنت رسید و دوستان طغرل را بکشت و بعد از زمانها با سلاجقه
صلح کرد و ایاز که معشوق محمود غزنوی بود در عهد فرخزاد در سنه چهار صد و چهل و نه هجری وفات یافت و فرخزاد در
چهار صد و پنجاه و یک هجری درگذشت و بعد از و برادرش ظهیر الدوله ابراهیم بن مسعود بادشاه شد و او ملکی عادل
و ضابط و زاهد و دولت یار بود و در سالی سه ماه رجب و شعبان و رمضان روزه داشتی و خط خوب نوشتی و هر سال
یک مصحف باتمام رسانیدی و بامثال و اقران بمکه فرستادی سلاجقه او را تعظیم بسیار کردندی و بزرگ نوشتندی در مدت
سلطنت خویش کوشکی و منظرهای بساخت و قریب پنجاه صد خانقاه و مساجد در باطنیها و نهاد و در بدو دولت او سلطان
ملکشاه سلجوقی عزم غزنین کرد ابراهیم آگاه شد نامها بامرای او نوشت که شما ملکشاه را بران دشته اید که متوجه اینجانب شود
خدمت شما مستحصن افتاد باید که سعی نمایند که زود تر بدین ملک در آید تا خاطر از و فارغ کرده ایم و چنانچه عهد کرده ایم مرسوم
شما را مضاعف کنیم پس مکتوبات بملکشاه سپرد تا به لشکر ملکشاه رود و چنان کنند که در شکارگاه گرفتار شود و ملکشاه
چون باسفار رسیده عزم شکار کرد تا صدان خود را بشکارگاه رسانیدند و گرفتار گشت را و را تزد سلطان بردند سخنی چند
پریشان گفت سلطان امر کرد تا او را تباه زیانه نواختند قاصد مکتوبات اظهار کرد ملکشاه برخواند و صلاح در عتاب
امرا ندیده از ان عزیمت درگذشت و بالاخر میان هر دو صلح اتفاق ملکشاه دختر خود را به پسر او مسعود بن ابراهیم
در چهار صد و نود و دو هجری درگذشت و بعد از و پسرش علاء الدوله مسعود بن ابراهیم بر تخت نشست و در پانصد و نه
هجری درگذشت و بعد از و پسرش ابو الملوک سلطان الدوله ارسلان شاه بن مسعود بن ابراهیم بادشاه شد
و برادران خود را حبس نمود و برادر دیگرش بهرام شاه بگریخت و نزد خال خود سنجر سلجوقی رفت سنجر روی بغزنین نهاد و
ارسلان شاه با او مصاف داد و منهزم بغزنین متحصن شد و او را خواهر سنجر بود با دویست هزار دینار و تحف و هدایا

داد فرستاد تا باز گردد و هیچ در نگرفت ارسلان شاه با او مصاف داد و منهزم بهند گریخت سلطان بنجر و ریا نصد و ده هجری
بغزین رسید و چهل روز آنجا توقف کرد و خزاین غزنویان بدست آورد و آن مملکت بهرام شاه داد و باز گشت و مقرر
بود که هر روز هزار دینار بخزانه رساند بالآخر ارسلان شاه در پانصد و دوازده گرفتار شده بفرمان بهرام شاه
بقتل رسید و بعد از و برادرش معز الدوله بهرام شاه بن مسعود بن ابراهیم استقلال یافت و او ملکی باشوکت
و هیبت بوده و علما و فضلا را بعطایا نوازشها کرده و بهرام شاه نامه بعمال نوشت و بمظلوم داد
تا ظلوم نزد عامل رفت عامل بر نجید و امر کرد که آن مکتوب را پاره پاره کنند بعضی بخبر دادند آن مظلوم را و او مظلوم دیگر بار نزد بهرام شاه باز آمد و گله
نمود و سلیمانی دران بگرفت تا فرمان نویسد مظلوم گفت برای خدا فرمان را بر کاغذی بنویس وقت خواندن کمتر خوانش یاد بهرام شاه بر نجید و بخندید مظلوم گفت
ای خداوند عبرت بودی بر کار خود دیگرگونی که عامل تو فرمان تو بر و بهرام شاه متغیر شد و دردم برخاست و تیغ بر میان بست و بان ناحیه برفت
و عامل را بکشت و او در عهد خویش مکرر لشکر بهند کشید و تا بنارس بگشود و در پانصد و چهل و هفت هجری در گذشت
بعد از و پسرش خسرو شاه بن بهرام شاه غزنوی بادشاه شد و بر بدو دولتش سلطان علاء الدین جهانسوز غوری قصد غزنین
کرد و خسرو شاه بهند گریخت و آن مملکت بتصرف علاء الدین غوری در آمد و خسرو شاه در لاهور بسلطنت نشست و در پانصد
و پنجاه هجری در گذشت و بعد از و پسرش خسرو ملک بن خسرو شاه در لاهور بادشاه شد چنانچه در ضمن لاهور در گذشت و او
عرب دوست بود و بعیش می پرداخت و در پانصد و هشتاد و سه هجری سلطان غیاث الدین محمد بن سام غوری
لاهور را از و انتزاع نمود و خسرو ملک از لاهور بامان نزد او آمد غیاث الدین او را بغزنین فرستاد و چون تمام غزنویه
را بدست آورد و همه را بقتل رسانید ملک لانام نداد لهذا ذکر بعضی از امرای و وزرای سلاطین غزنویه خواجه ابو العباس
در ابتدای عهد سلطنت محمود بوزارت رسید و آخر سلطان از و رنجیده احمد بن حسن میمندی را وزیر ساخت نقل است که
چون سلطان محمود از ابو العباس قرض خواست و گفت مرا مال نیست سلطان از و بر نجید و گفت در مملکت آنچه بقلم خود
جمع بسته است و آن تمام حاصل نشده هر چه باقیمانده است آنرا جواب گوید کار بمطالبه کشید ابو العباس آنچه داشت بداد
و رهائی نیافت سلطان گفت سوگند یاد کن که دیگر هیچ نداری ابو العباس بجان و سر پادشاه سوگند خورد که مرا هیچ
نمانده سلطان او را بیکی از قلاع حبس نمود و بعد چند روز علی خویشاوند که با ابو العباس دشمن بود با سلطان گفت
که او را مال بسیار است از جمله آنکه قبضه خنجر مرصع ست پیاله یاقوت اگر فرمایند آن را بدست آریم سلطان بآن رضا داد
علی خویشاوندان خنجر دان پیاده را که از خزاین ملوک هند بدست آورده بود و از بیم سلطان ظاهر نمیکرد
با خود گرفت و بقلعه برود با ابو العباس سخنان گفته باز آمد و بعرض رسانید که او را تهدید نمودم نمی نشنود و تفحص این دو چیز مرا
دارد سلطان آن هر دو را با و بخشید و امر کرد که ابو العباس را در شکنجه کنید و هر چه داد و ستاند علی خویشاوند او را در شکنجه
هلاک ساخت احمد بن حسن میمندی بعد ابو العباس بوزارت محمود رسید ما وزا او سلطان را شیر داده بود و باحمد احمد وزیر کافی
بوده چون هر ده سال از وزارت خواجه احمد بگذشت شاهزاده محمد بن محمود که ولی عهد بود خواجه احمد را دوست مسعود
میدانست و النوشاش صاحب علی خویشاوند و جنگ منگال و سایر امرای درگاه بران متفق شدند که مزاج سلطان را

از خواجه متغیر سازند لیک بحمایت حرم سلطان که دختر خان ترکستان بود و بخواجه احمد عنایت داشت کاری پیش نمیرفت
و دختر خان ترکستان را در غزنین مهد چکل گفتندی و جمیلهٔ قندهاری از خدمتگاران او در حمایت خواجه بغایت کوشیدی
کاروانی ترکستان میرفت خواجه نظر الیه غزنین یکی از معتمدان را داد و با آن کاروان روان ساخت تا ترکستان برند
آن پوستین آرند جنگ بنگال اینحدیث بالنوشاش حاجت رسانیدند که بعرض سلطان رسانند که خواجه احمد حسن با خان ترکستان
متفق است و اینک بهر او تحفت و هدایا فرستاده خواجه احمد از حیال ایشان آگاه شد و جمیلهٔ قندهاری را آگاهی داد جمیله نزد مهد
چکل رفت و حال باز گفت مهد چکل باشارهٔ جمیله نامه بوالده و خویشان خود نوشت و آنچه خواجه فرستاده بود بطریق تحفت بدو
تبعت کرد و چند چیز دیگر از ملبوسات زمان بران افزود و نزد خواجه فرستاد و النوشاش کسان بفرستاد تا از پی کاروان
برفتند و آن مرد را حاضر آوردند و بدرگاه سلطان رسانیدند فرستاده چون بدرگاه رسید موجب مواضع فریاد برآورد
که فرستادهٔ مهد چکل ام و مکتوبات بهر او باز نمود و مقنعه و حمایل و غیر آن برون آورد النوشاش منفعل شد مهد چکل باسلطان
عتاب آغاز نهاد و گفت اینهمه ملامت بفرستادهٔ من رسیده و مقنعه و حمایل بر سر و یوان نمودند سلطان بقبل ستانیدن فرمان داد
مهد چکل شفاعت نمود تا نجات یافتند و بالآخر بعلتی دیگر سلطان محمود احمد بن حسن میمندی را بقلعه کالنجر از قلاع هندوستان
حبس نمود و جنگ بنگال را وزارت داد و چون سلطان مسعود بسلطنت رسید او را بنجات داد و وزیر خویش ساخت ابو علی
حسن معروف بجنگ بنگال از آن بنگال بود و سلطان از روی خواهش او را جنگ خواند گویند سلطان محمود را بشکار
کرامیان عقیدتی عظیم بوده و جنگ دران باب پیوسته با سلطان مناظره کردی و فتی محمود قصد رزم علی سمجور کرد و بجاجرد
جام رسید و بزیارت زاهدی از کرامیان که معدود بود رفت و گفت چیزی از من پذیر گفت هرا بمال حاجت نیست و دست
در هوا کرد و مشتی زر بگرفت و بدست سلطان داد سلطان آنرا بجنگ سپرد و جنگ بنگر لست نوشته دید که الوبدین اسمار
ابو علی سمجوییں چون سلطان از پیش زاهد برخاست جنگ را گفت این کرامت را چگونه منکر شوی جنگ گفت منکر نیستم لیک
خداوند را بحرب کسے نباید رفت که بر آسمان سکه بنام او زنند سلطان بخندید و پس ازان منکر کرامیان شد راقم حروف
را در آکه آباد فقیری هندو دو چار شد و مجلس داشت روزی زنی با دو بنجانی چندی بزد او را طلبید و یکعدد بادنجان در دست
گرفت و گفت درین بادنجان چهل خر مهره است چون بشکافتم همانقدر خر مهره که گفته بود ازان برآمد چون او را تفحص کردم
گفت که هر چه بطلبم ازان بکار خود صرف بکنم اگر چنین کنم عمل از دست برود و او بر طلبیدن تا یکفلوس قادر بوده و آن
غیر از بدام آوردن مردم بنود و فصل در ذکر برخی از مشاهیر اقلیم سوم جنید بغدادی شیخ المشایخ عالم و امام ایمه بود
ابو جعفر حداد در حق او گفته که اگر عقل مردی بودی بصورت جنید آمدی یکے از وی پرسید که دل کدام وقت خوش بود گفت
آن وقت که دل بود شخصے با لصد دینار پیش جنید آورد و گفت غیر ازین چیزی داری گفت دارم گفت دیگر مے باید
گفت یکدو بر و که تو بدین اولی تری که من هیچ ندارم و مرا هیچ نباید از سخنان اوست ملاحیاغ عارفان ست و پیدا کنندهٔ
مریدان و هلاک کنندهٔ عاقلان گفت که غایت صبر توکل ست و صبر خوردن تلخهای ناکامی رضا آن ست که بلا نهایت شمری
و گفت که میان حق و بنده چهار دریاست تا از آنها نگذری بمقصود نرسی یکے دنیاست و کشتی آن زهد و یکی مخلوق و کشتی آن

غوث و دیگر ابلیس و کشتی عداوت با او و دیگر هوا و کشتی آن مخالفت باوی شیخ ابو محمد بن احمد رویم بغدادی از بزرگان
وقت بوده و مذهب ملامتیان و نیشاپور از و منتشر شد گفت توبه آنست که توبه کنی از توبه گفت رضا آن بود که اگر دوزخ بر
گذارد بگوئی که از سوی چپ مرو باید و گفت اخلاص در عمل آن بود که بهر دو سرای عوض آن چشم مداری سمنون محب مقبول زمانه بود و محبت را
مے داد چه پیشه این طایفه معرفت را بر محبت تقدیم داده زیرا که محبت بهین پسنده هست که محبت مقدم
است بر معرفت چه اگر محبت و ذوق معرفت و شناخت نباشد معرفت چگونه حاصل شود از شمنان سمنونست که
تصوف آن ست که هیچ چیز ملک تو نباشد و تو مالک هیچ چیز نباشی ابو عبد الله قلانسی از اکرم قوم و بزرگان
طایفه است وے گفته که در بعضی سیاحت خود در کشتی نشسته بودم پای برخاست طوفان عظیم شد اهل کشتی بدعا و زاری
درآمدند و نذرها کردند مرا گفتند تو نیز نظرے بکن گفتم نذر کردم که اگر ازین تهلکه نجات یابیم هرگز کسی گوشت فیل نخورم گفتند انچه
نذر یست هرگز کسے گوشت فیل نخورده هست گفتم اینچنین در خاطر من افتاده ناگاه کشتی بشکست و باجماعتی بخار افتادیم چند روز
گذشته بود که از خوردنی چیزے نیافتم فیل بچه پیدا شد و مرا گرفتند و بکشتند و پختند و گوشتش بخوردند و استخوانش براندا ختند و هر چند بر من عرض کردند
گفتم من نذر کرده ام که گوشت فیل نخورم هر چند الحاح کردند پذیرفتم چون شبگاه شب در خواب شدند مادر فیل بچه
بیامد و بوی کردن گرفت و استخوان بچه خود را یافت پس ازان آمده انگر و مان را بوی کشید از هر کدام که آن بوی میافت
دیر او زیر دست و پای خود پیمالید تا همه را بکشت و من ترسان و لرزان بدیدم پس بوی من آمده دمر آنا دیری بوی کرده
بوش از سرم رفته بود از من هیچ بوی نیافت پشت بجانب من کرد و پای باد را نمود و دانستم که اشارت بسوار شدن میکند
شادان و توکل کنان بر نشستم بشتاب تمام روان شدم مرا در شب بموضعی آبادان رسانید و بخرطوم اشارت کرد که فرود آی
فرود آمدم و وی باز گشت چون باد شد باد افی رفتم زبان من کسے نمی فهمید و من زبان ایشان را تر جمان از احوال
من باز پرسید قصهٔ خود را گفتم گفت از انجا که ترا آورده اند تا اینجا چند راه است گفتم که ندانم گفت هفت هشت روز راه
هست این حکایت را سهلوی روم در شنوی خویش نقل کرده هست همینکه عیادم آمد مصرع در شکار فیل بچگان نگرو بیدش و از پیل و بچه او را و یگر
داشته شیخ ابو بکر کتانی هر زمانه بوده از سخنان اوست که صوفی کسی هست که طاعت او تر و یک او خیانت بود که از ان
استغفارش باید کرد و گفته که شبی بخواب دیدم رسول علیه السلام را در خواب دیدم گفتم که چه دعا کنم تا خدا تعالی دل مرا بمیر اندر نبود
هر روز چهل بار بگوئی یا حی یا قیوم یا لا اله الا انت یکی ازو سے درخواست وصیتی کرد چنانچه فردا خدای ترا خواهد بود امروز تو او را باش
و گفت تصوف همه خلق ست هر که اخلق بیشتر تصوف بیشتر ابو العباس ابن عطا معدن حکمت ربانی بوده از سخنان اوست که اگر کسی
بست سال در شیوه قدم زند و در ریدت یکقدم برای نفع برادری بردارد فاضل تر ست از انکه شصت سال عبادت کند خالص با
و گفت همت آن بود که در دنیا نبود عباس بن یوسف اشقی از مشایخ قدیم بغداد بود وی گفته که هر که به جهت خدا تعالی مشغول
از ایمان وی نیاید پرسید ابراهیم بن ثابت شخصی از و وصیتی درخواست گفت کاری کن که از ان پشیمان نشوی ابو العباس محمد
بن زید البرد و در نحو و لغت امام زمان بوده و یکی از تالیفات خود وی آرد که منصور دوانقی یکی را سفر فرستاده بود که هر جا بنائی بینی
و عورت بی شوهری باشد جمع ساخته از احوال ایشان باخبر مرا شید عرق طمع یکی از بغداد سے در حرکت آمد نزد

آن شخص رفت وگفت مرا داخل آنحورت ساز ونفقه مقرر گردان آنشخص گفت تو مردی چگونه ترا در عورت نویسم پس گفت یاری در فرمن
نابینایان منسلک گردان آن شخص گفت قبول کردم چه اگر چشم ظاهر تو پوشیده نیست اما نابینائی دل میداری ابو الهاشم
الصوفی الکوفی اول کسی ست که او را صوفی خواندند واول کسی است که خانقاه جهت صوفیان ساخت ابو عمر شیعی کوفی جلیل القدر
دار العلم بوده اورده اند که عبد الملک بن مروان او را برسالت نزد والی روم فرستاد صحبت شیعی ملک روم را خوش آمد تا
مدت نگاه داشت هنگام رخصت مکتوبی مهر کرده بدو سپرد که در وقت خاص بصاحب خود دهی شیعی وقت خلوت آن نامه بگذرانید
خلیفه آنرا بخواند ودست شیعی داد نوشته بود که عجبا از حماقت قومی که درمیان ایشان آنچنین مردی باشد ودیگری برابر خود
بادشاه سازد شیعی گفت بخدا که من بر مضمون این نامه اطلاع ندارم عبد الملک گفت خاطر مطمئن دار که والی روم بر تو
رشک برده ومیخواهد که تو با من باشی واین راجهت آن نوشته که من ترا بقتل رسانم چون والی روم این ماجرا شنید وآنچه
خواسته بود بظهور رسانید برجس رای خلیفه آفرین گفت طفیل بن بلال آزاد کرده عثمان بن عفان بوده بکوفه نوشته
ازسخنان اوست که میخواهم بکوفه کوهی بشد ومن بالای آن نشسته باشم تا هر جماعتی بضیافت دوستی شنوند آگاه گردم وآنجا روم
اورا گفتند چرا رنگ تو زرد ست گفت از بیم آنکه مبادا طعام زود آخر شود وطفیلان باو منسوب اند وایشان جماعتی اند که خانه بر
خوانها روند واز ایشان ست بنیان طفیلی واو از ظرفای عصر بود اورا گفتند از قرآن کدام آیت دوستداری
گفت کلوا واشربوا گفت کدام آیت واد رساحتی گفت ربنا انزل علینا مائدة اورا گفتند روزی چند بار طعام میخوری گفت
اگر داشته باشم یکبار واگر نداشته باشم معلوم نیست که چند بار بدست آید و
اگر داشته باشم از صبح تا شام خواهم خورد پس بخبار باشد ابو بحر ضحاک معروف باحنف کوفی از کبار تابعین بوده یک چشم از نور
بهره نداشت ویک پایش کم بود از انرو احنف گفتندی گویند که چون ابن زیاد جانشین گشت احنف را و قدری بنهاد
ابن زیاد بشام نزد معاویه رفت وروسای عراق را با خود برد چون بدرگاه معاویه رسانید امر کرد که ایشان را حاضر سازند
احنف را بعد از همه بیاورند معاویه احترام او کرد اهالی عراق شکر این زیاد را گفتند احنف سخن نگفت معاویه گفت چرا سخن
نگوئی گفت اگر سخن گویم مخالفت ایشان کرده باشم معاویه گفت ابن زیاد را از امارت عراق عزل کردم پس وبر وسای
عراق آورد وگفت بروید وباهم مشورت کنید وامیری بهر خود اختیار نمائید وسه روز شمارا مهلت ست ایشان برفتند وچندی
دران میان امارت عراق بهر خود میخواستند سخن بطول کشید معاویه باحنف گفت توچه گوئی احنف گفت گر کسی را هم از اهل بیت
خود امارت خواهی داد ابن زیاد را که غالبتین کسی ست از اهل بیت تو امیر کن اگر دیگری را امارت میدهی اختیار سفیهی داری
معاویه ابن زیاد را امارت عراق داد ودر خلوت با بن زیاد گفت قدر احنف را نیک شناسی باید که در تعظیم او کوشی ابن زیاد
بعد از ان بازگشت واحنف را محرم اسرار خود ساخت او معمر زمانه بود تا آنکه در ایام حکومت مصعب بن امیر در سنه
شصت وهفت هجری درگذشت واو بغایت حلیم بود روزی بر لبه میرفت مردی همراه او شد واورا دشنام میداد
احنف چون بقبیله خود نزدیک رسید گفت اگر چیزی با قیمانده ست بگو که مبادا بقبیله نزدیکتر شوی وسفهای ایشان ترا
جواب گویند یکی را با احنف عداوتی بود مردی را هزار درم داد تا نزد او رود وسفاهت کند سفیه چنان کرد احنف جواب

گفت سفیه را خشم زیاده گشت مرا گفت تا آنکه وقت زوال رسید احنف گفت امروز زحمت بسیار کشیدی بیا که با هم طعام خوریم
دانم که از غایت غضب تا حال هیچ نخورده باشی و از سخنان احنف است که زیادتی خنده میرساند هیبت را و افزونی مزاح می برد مروت
را گفت عاقل آن است که پیوسته شمار گناهان خود کند و گفت شریفترین آدم خیانت نکند و عاقل دروغ نه گوید و مومن غیبت
نکند ابو محمد سلمان کوفی بن مهران الغنی از دانشمندان بوده و همواره میان او و امام اعظم کوفی ابواب طیبت مفتوح بود
روزی امام بدیدن وی رفت و از روی طیبت پرسید که هرگز احق تعالی بینائی از چشم باز میگیرد و در عوض چیزی
بهتر از آن میدهد تراچه چیز در عوض او داد گفت نادیدن کرانان و از انجمله خواجه حسن بصری از یگانگان زمان بوده
از سخنان اوست که گوسفندی از مردم آگاه تر است از آنکه یک شبان چندی از ایشان را از چرا کردن باز آورد و مردم را چنین
سخن خدا از مراد باز نداند و گفت که سنگین فرزند آدم راضی شده که حلال آن حسابست و حرام آن عذاب روزی بچه اعتقاد بگذشت
گفتند عجب از کسان میدارم که میخندند و حقیقت کار خود نمیدانند و گفت هر چه بنده برادر و پدر نفقه کند آن را حساب بود مگر طعام که
پیش مهمان نهند رابعه بصریه زنی بوده که در محبت و معرفت حق تعالی گوی سبقت از مردان ربوده و وقتی بمکه میرفت در میان راه
کعبه را دید که باستقبالش آمد گویند که ابراهیم ادهم در عرفه چهارده سال بکعبه رسیده از آنکه در هر قدم دو رکعت نماز میگذارد چون
متصل کعبه رسید کعبه را ندید گفت آه چه حادثه است مگر چشم را خللی رسیده هاتفی آواز داد که چشم ترا خللی نرسیده است کعبه باستقبال
ضعیفه رفته است چون ابراهیم ادهم از رابعه ملاقات کرد گفت اینچه شورست که در جهان افگنده گفت شور تو در جهان انداخته که
در عرض چهارده سال این راه را طی کرده فرقی که هست این است که تو در نماز قطع کرده و من در نماز رابعه را گفتند حضرت پروردگار
را دوست میداری گفت دارم گفتند شیطان را دشمن داری گفت نه گفتند چرا گفت از محبت رحمان پروای عداوت
شیطان ندارم از سخنان اوست اگر صبر مردی بودی کریم بودی وقتی چهار درم سیم بیکی داد که مرا گلیمی بخر که برهنه ام
آن مرد رفت و باز آمد که چه رنگ بخرم گفت چون رنگ که در میان آید بمن ده و آن سیم بستید و در دجله انداخت حارث
بن اسد المحاسبی بصری عالم بعلوم ظاهر و باطن بوده از وست که خدایرا باش والا خود را مباش ابوبکر محمد بن سیرین
امام معتبر بین بوده و در باب تعبیر خواب حکایت غریبه از ان نقل کنند چنانچه مردی روزی آمد و گفت چهل خرما در خواب
دیدم که میافتم گفت فردا هما بخانه ترا چهل چوب بزنند و همچنان شد سال دیگر همان شخص آمد و گفت که امشب در واقعه دیدم
که بر در سرای سلطان چهل خرما میافتم گفت چهل هزار درم مالی پارسال تعبیر این خواب بگونه دیگر بود جواب داد که پارسال
خبر وفات خود و تاویل آن چوب بود و امسال خبر بر دست تعبیر چنین شد یکی از اصلزادگان آمد گفت در خواب دیدم که کبوتری سفید بر کنگره مسجد مدینه نشسته است
ناگاه ماری پیدا شد و کبوتر را ببود ابن سیرین گفت که حجاج دختر عبد الله بن جعفر طیار را تزویج کند گفت بچه دلیل انچنین راند
گفت کبوتر در تعبیر زن ست و سفیدی حسن او ست و کنگره بزرگی او امروز هیچ زنی خوبتر و بزرگتر در مدینه از دختر عبد الله
نیافتم و در مار تامل کردم سلطان ظالم یافتم و از سلاطین هیچ کس ظالمتر از حجاج نیافتم ابو الحجی مالک دینا از اهالی بصره است
و از اصحاب حسن بصری ست گویند که چون الحمد نمیخواندی دیباک نعبد و ایاک نستعین رسیدی زار زار بگریستی و گفتی اگر نه از کتاب خدا
بودی بخواندمی چه میگویم ترا می پرستم و نفس خود را پرستش می کنم و از تو یاری می خواهم و بدر سلطان میروم اورا گفتند چگونه

گفت نان خدا میخورم و فرمان سلطان میبرم وقتی مرد دیرا دید که خانه میساخت و مزدوران را اجرت میداد و مالک دینار دست بپیش کرد
مرد در ره باو داد و مالک آنرا در گل انداخت مرد گفت چرا در هم در گل انداختی گفت چرا در راهی خود را بگل مے اندازی یعنے صرف
عمارت دنیا کنی راقم حروف گوید دای بر آنکه بتنه شود چه برای بود و باش طفلان از راه طول امل عمارت مے ساختم اگرچه بنیت داشتم
که نوعی فائده بمردم رسد که این حکایت بنظر در آمد آیت کاوین مے آیت فی السموات و الارض بمردن علیها و هم عنها معرضون یعنے
بساطاهر مے شوند از دنیا نها و دلایل در آسمان و زمین که میگذرند بران و ایشان ازان نشانها رو گردانند یعنی تعقل نمیکنند
درست آمد چه بیچاره انسان چقدر رو در طول امل گرفتار است اللهم بنبهنا عن نومة الغافلین مالک دینار روزی سگے همراه بود گفتند
باسگ صحبت میداری گفت این بهتر است از همنشین بد ابو وائله ایاس بن معاویه بن قره بن ایاس بن هلال مزنی بصری
از بزرگان علما و قضای عصر بوده و در ذکاوت و فراست با دو مثل زنند او را گفتند ترا با بن همه دانش سه عیب است اول آنکه جواب
بیفکر گوئی و دوم آنکه با دونان مے نشینی سوم آنکه جامه کم بها می پوشی گفت سه گفتند چار گفت چرا در تعجیل گردید گفتند در
جواب بفکر حاجت نیست گفت جوابهای که من بدهم نزد من همه ازان قبیل ست و با دونان ازان نشینم که عزت من میدانند
و خدمت میکنند و در آسایشم و اگر با بزرگان نشینم مرا خدمت ایشان باید کرد و در زحمت باید بود و جامه کم بها ازان مے پوشم
که جامه باید که نگهبان من باشد نه من نگهبان او را گفتند که براه رفتن تعجیل مے کنی گفت به اینطریق رفتن از تکبر دور است
و بقضای حاجت نزدیک شیخ سری سقطی مرید معروف کرخی را و ستادجنید بغدادی و سایر بغدادیان ست از سخنان اوست
هر معصیتے که بشهوت صادر شود امید عفوست و معصیتے که از تکبر متولد شود امید مغفرت ندارد که ذات آدم از شهوت بود و گناه ابلیس
از تکبر ابو وهب بهلول کوفی از اکابر علمای محدثین بوده گویند چون هارون رشید از علمای زمان فتوی خواست که امام
موسی کاظم را بشهادت رساند بهلول خود را دیوانه ظاهر کرد تا از و فتوای نخواهند روزے هارون رشید او را دید که چون
کودکان بر اسپ نی سوار بود و با ایشان مے دوید هارون بر و سلام کرد پند خواست بهلول گفت نه قصور هم و نه قبور هم
یعنے مشاهده قصور هم و قبور سلاطین را پندی عظیمست هارون گفت حاجتی از من بخواه گفت که حاجتم این ست که از من دور شوی
و ازین پس نتوم را بینی و نه من ترا پس با اسپ نی در حرکت آمد و گفت دور شو دیر که اسپ من لگد بزند سری سقطی گوید بهلول را در
گورستان دیدم بر قبری نشسته و با خاک بازی میکرد گفتم بشتیر در گورستان بسر مے بری گفت آری با جمعی بسر مے برم که
ایذا نمیرسانند و چون از پیش ایشان میروم غیبت نمے کنند روزی هارون رشید او را گفت حاجتی از من بخواه گفت حاجت
من آنست که گناهان مرا بمن بخشی و مرا به بهشت رسانی گفت اینکار نتوانم کرد گفت هرگاه اینچیزے خواهم نمے توانے کرد
از تو چیزے نخواهم و دیگر جمعی را دید که بدعای یاران میرفتند و اطفال با خود میدهشتند گفت اینها را بکجا مے برید گفت شاید
دعاے ایشان مستجاب شود گفت اگر چنین بود می یک معلم زنده نماندی و قتے بحلقه مجلسی رسید که مذاکره حدیث میکردند
سیکے از عائشه روایت کرده که گفت لوادرکت لیلة القدر ما سالت ربی الا العفو و العافیة یعنے اگر میدانستم من شب قدر را سوال
نمے کردم من از رب خود مگر عفو و عافیت را بهلول گفت نصف ازین فراموش کرده اید گفتند آن چیست گفت
الظفر فی الجمل بهلول وقتے نزد هارون رفت و قصه ساخته بود گفت برین پیری مینویس بهلول قلم برداشت و ازان نبوشت

رفعت الطین ووضعت الدین درفعت الحبص ووضعت النص ان کان من مالک نقد امرفت والله لایحب المسرفین والا کان من مال
غیرک فقد ظلمت والله لایحب الظالمین یعنی بلند کردی گل را واندا ختی دین را دبلند کردی گچ را واندا ختی نص را یعنی با
گرمست از مال تو پس تحقیق اسراف کردی تو وخدا دوست نمیدارد مسرفان را واگر مست از مال دیگرے پس بدرستیکه ظلم
کردی وخدا دوست نمے دارد ظالمان را واورا گفتند دیوان را بشمار گفت از شمار بیرون اند اگر گویند عاقلان را
بشمارم که معدودی چند پیش هستند محمد ادریس شافعی از غزه ست نسبتش بهاشم بن عبد المطلب بن عبد المناف می پیوندد
وصاحب مذهب مستقل ست واول کسے ست که واصول فقه تصنیف کرده ولادت شافعی در روزیکه امام ابو حنیفه در گذشت
بهمه اتفاق افتاد ودریک صد ونجاه هجری مذهب امام شافعی معروف ومشهور ست واو از امام چهارگانه است وسه دیگر ابو حنیفه
ومالک واحمد حنبل باشند از امام احمد حنبل که شاگرد شافعی بود نقل ست که عقل شافعی را اگر وزن کنند بعقل یک نیمه جهان
راجح آید وقتی مامون عباسی در دو صد ویک هجری شافعی را گفت که بخلق قسم آن قایل شو شافعی بر منبر رفت وگفتن آغاز کرد
بشر دو گفت صحف وتوریت وزبور وانجیل وقرآن این هر پنج مخلوقند یعنے پنج انگشت پس باین حیله رهائی یافت وبمصر
رفت وقوطن گزید وروز جمعه آخر رجب دو صد وچهار هجری در گذشت واز سخنان اوست نه دوست بود آنکه ترا بدو
مدارا باید کرد وگفت هرگز فربه عاقل ندیدم وگفت که در توریت ست اگر کوتاهی بینی که جنت بنا شد بدانکه صورت او امسخ
کرده اند وگفته اگر دراز عاقل بینی او را سجده کنم یعنے دراز عاقل بنا شد ابو الهذیل بصری رئیس طایفه ایست از معتزله که
ایشان را مذهبیه خوانند واز و منقول ست که وقتی بدیر هرقل پرسیدم مردی را نجا بدیدم گفت تو معتزلی گفتم آرے گفت پس
ابو هذیل تو ابو هذیل بناشی گفتم همانم گفت خواب را الذتی هست گفتم آرے گفت آنرا که توان یافت اگر گوئی در حالت
خواب این درست نبود چه الچیز یکه نیامده ست لذت نتوان یافت واگر گوئی بعد ازان نیز راست نه آید چه در چیزیکه گذشته
لذت نبود من از جواب عاجز آمدم وگفتم تو بگو گفت بیکی امیست وچون خواب آمد آن مقصود گردد ورفع الم الذب باشد
یعنی کسی که گریه میکند بر موتی وچون او بخواب آمد آن گریه واندوه او موقوف شد پس رفع الم واندوه لذت باشد م گریه کننده را
ابو سعید معروف باصمعی شیخ بصری وصاحب اخبار ونوادر بوده او گوید اعرابی دیدم وصد وبست سال عمر داشت گفتم
چه دراز ست عمر تو گفت چند را ترک کردم لاجرم باقی ماندم وگفت از نشانهای احمق آن باشد که پیش از آن سخن نشنود وبخواب
مشغول شود روزی زیر درخت جوز بول کرد بادی از و صادر شد اطفال عرب بازی میکردند اصمعی خواست که با ایشان
مزاح کند گفت ثمره این درخت چیست یکے از اطفال گفت پارسال غربی بود وامسال عجمی شد چه جوز معرب کوزاست
واصمعی در عهد مامون خلیفه در گذشت ابو معن شمامه بصری معتزلی فاضل فاسق بود ونديم مامون خلیفه بود ومردے
شمامه را گفت مرا با تو حاجت ست خواهم که برآری گفت مرا نیز با تو حاجتست نخست حاجت مرا برآر تا حاجت ترا برآرم
گفت بگوی که چیست گفت حاجت من آنست که از من حاجت نخواهی ابو عبد الله محمد بن کرام سیستانی فرقه کرامیان منسوب
اند محمد بکه ستوده شد وعلم آموخت وبوطن شتافت ومذهبی جدید پدید آورد وگویند او از هر مذهبی چیزی اختیار کرده در کتاب
خویش نوشت وبعد از و در عهد سلطان محمود غزنوی آن مذهب نصرت یافت وایشان بسیار شدند واز مقولات

کرامیان ست که هر چه در شش جهت نبود معدوم بود پس خدا را تشبیه دهند و گویند در جهت است و باین آیت تمسک نمایند
الرحمن علی العرش استوی و اینها نوا لواخشم وجه الله و ید الله فوق ایدیهم و گویند ایزد تعالی جوهر ست لیکن واحد الذات
و واحد الجوهر و بر عرش قرار دارد و استقال و تحویل و نزول بر و جایز ست و اکثر سخنان ایشان بمذهب مذمشته و محمد راجع گردد
موسی بن شاکر از فضلای حکمای زمان بوده و دو سه پسر داشت و آن هر سه در علم قدیم هندسه و موسیقی و نجوم مهارت
تمام داشتند و به بنی موسی مشهور بودند برادر بزرگ را ابو عبد الله محمد گفتندی و دیگر را احمد و حسن نام بود و در زمان اسلام
عجایب حکمت از ایشان ظاهر شد چه علمای سلف و ارباب رصد که پیش از اسلام بوده اند یقین کرده که دوری
کوه زمین بست و چهار هزار میل ست و هر سه میل یک فرسخ است چون این حدیث بمامون خلیفه رسید خواست که آن را
محقق شود از ایشان تدبیر خواست گفتند آن را ظاهر کنیم چنانچه شک نماند پس اراضی مساویرا تجسس کردند صحرایی
بنجار و کوفه را در غایت استوا یافتند تا بنی موسی بصحرایی بنجار شدند مامون جمعی همراه ایشان کرد ایشان در موضعی
از ان صحرا ارتفاع قطب شمال گرفتند و آنجا میخی در زمین فرو بردند و ریسمانی با آن بستند و روی بجانب شمال نهادند
و بسی برفتند پس ارتفاع گرفتند ارتفاع قطب بیکدرجه از ان بیشتر شد که در موضع سابق گرفته بودند آنگاه ریسمان
را مساحت کردند شصت و شش میل و دو ثلث میل بود و ازان معلوم شد که مقابل هر درجه از آسمان شصت و شش
میل و دو ثلث ضرب کنند بست و چهار هزار حاصل آید بنی موسی بموضعی گشتند که میخ در زمین فرو برده بودند آنگاه
رو بجنوب نهادند و شصت و شش میل و دو ثلث برفتند و ارتفاع گرفتند کمتر آمد از انچه که پیش گرفته بودند یک درجه
پس انچه گذشت همه ایشان را مستحق شد مامون نفرمود تا در صحرای کوفه نیز همان عمل کنند هم انچنان ظاهر شد پس
ایشان را عطای جزیل داد ابو معشر جعفر بن محمد عمر بلخی از اعلام علمای منجم ست از احکام او آنست که وقتی قنایهٔ
نقره در خانه ملک ندر دیدند ابو معشر گفت نقره خود را گرفته است ملک تجسس فرمود ظاهر شد که آنرا کنیزکی فضه نام دزدیده
ایضاً ملک میخواست که یکی از امرای خود را بقتل رساند امیر دریافت و پنهان شد و دانست که هر نوع که بشنود ابو معشر او را
پیدا کند پس حیلتی اندیشید و طشتی پر خون کرد و ماوی از طلا در میان آن نهاد و هر روز ساعتی چند بران نشستی ملک او را
هر چند جست نیافت بالآخر ابو معشر را گفت بنگر که کجاست ابو معشر گوید گفت که هست از طلا در دریا چون هر روز بران مقیم ست و هر چند در ان باب تامل
می کنم خراش چیزی نمی یابم ملک فرمود تا ندا در دادند که امیر حاضر آید که کس متعذر نخواهد شد امیر بیامد و مال عرض
نمود بادشاه شاد شد و او را و ابو معاشر را نوازش نمود ابو القاسم سمنون بغدادی زسخنان اوست که گفت
محبت بنده را صافی نشود تا زشتی بر همه عالم نه نهند و قال اول وصال العبد للحق هجرانه لنفسه و اول هجران العبد للحق هو صلته
لنفسه ابو سعید خراز بغدادی از اجلهٔ مشایخ صوفیه بود وقتی در عرفات بود و خواست که دعا کند ناگاه آوازداد که پس از
وجود حق دعا کنی یعنی پس از یافت ما جزی میجوئی ابو الحسین احمد بن محمد البغدادی المعروف با بو الحسین نوری از
سادات مشایخ صوفیه ست و او را از زان نوری گفتندی که چون بشب تاریک سخن گفتی نور از دهان او تافتی چنانچه
خانه روشن شدی روزی بر کنار دجله میرفت روزنی دید سی خم و رو نهاده ملاح را گفت در آنها چیست گفت تو مردی درویشی

را بانها چکار گفت باری بگو گفت شاید است که بهر مقصد خلیفه مرا برم شیخ چوب بگرفت همه را بشکست او را بگرفتند و نزد خلیفه بردند
خلیفه بدید و بانگ بر وزد و گفت چرا چنین گستاخی کردی گفت من محتسب ام گفت ترا که محتسب کرد گفت آنکه ترا خلافت داده
مقصد نیز در پیش افگند پس گفت ترا چه برین داشت گفت شفقت بر تو و بر رعیت تو اگر شراب خوری ایشان دلیر شوند
و مرا درین عرضی نبود جز خوشنودی خدا مقصد بگریست و گفت نیک کردی پس از ین چنین مکن ابو عبد الله احمد
ساتالی البصری از بزرگان صوفیه بوده او را گفتند او لیا را بچه چیز توان شناخت گفت بلطایف زبان و حسن اخلاق
و سخای نفس و قلت اعتراض و پذیرفتن عذر ابو محمد سهیل بن عبد الله شتری و شتر را شستر نیز گویند از اکابر مشایخ و
علمای صوفیه بوده ریاضت بسیار کشیده سالها در هر چهل روز یک مغز بادام خوردی سهیل بن عبد الله تاریخ اوفات او ست
از سخنان اوست نشان بدبختی آنست که ترا علم دهند و توفیق عمل ندهند و اخلاص ندهند و گفت شیطان از گرسنه بگریزد و احمد
بن ابو الورد از بزرگان مشایخ عراق بوده و گفته که چون حق تعالی در کسی سه چیز افزاید او نیز سه چیز بیفزاید باید که او در تواضع
و فقر و تنی بیفزاید و چون در مالش بیفزاید باید که در اجتهاد و عبادت بیفزاید مولانا جمال الدین محمد وانی گاوزونی
از اکابر علماست از سخنان اوست که یک میغیست که اگر در اخبرای ممتزجه ظاهر شود اعتدال مزاج نماند و اگر در حرکات
بوضیح و لال گویند و اگر در اعضا باشد حسن خواند و اگر در کلام بود فصاحت نماند لقول شاعر که یکذات واحد است
برنگ جدا جدا گفت از دلایل توچند آنست که در کلمه لا آله الا الله چون ملاحظه کنی بحسب از تکرار حروف الله هیچ بنظر در نیاید
شاه شجاع کرمانی از اکابر مشایخ صوفیه بوده گوید چهل سال نمک در چشم کردم و نخفت روزی بخواب رفت خدایرا
بخواب دید گفت الهی ترا به بیداری میجستم یا قتم ندا بجا آمد که ما را در خواب ازان بیداریها یافتی روزی در مجلس نشسته بود
درویشی بیامد و دو من نان خواست کسی ندا داد شاه شجاع گفت کیست که پنجاه من مرا بخرد و دو من نان او را بدهد فقیهی گفت
ایها الشیخ با شریعت اینقدر نان کی گفت هرگز خود را قیمتی ننهاده ام کردار خود را چه قیمت نهم سنیان بن علی
مصری از محدثان مشایخ مصر است یکی از مریدانش خواست که تجربه کند بر دو شیخ گفت اول دل را از سهو و غفلت
و نفس را از هوا و زبان را از لغو مجرد کن تا بتجرید حاصل آید انگاه خواهی دنیا دار و خواهی مدار ابو سلیمان دارانی
و شیخ او بزرگان مشایخ صوفیه بیست از سخنان اوست که چون آدمی سیر شود همه اعضایش بشهوت گرسنه گردد و گفت هر که
در دنیا ذوق ندهد در آخرت ثمره بهشت و گفت افضلترین اعمال مخالفت نفس ست و گفت مفتاح الدنیا التبع و مفتاح
الجوع یعنی کلید دنیا سیریست و کلید آخرت گرسنگی ست ابو جعفر معروف بابن کرسی از اجله مشایخ بغداد ست چنانچه گویند
هنگام وفات جنید بر سرش نشسته بود جنید سر بآسمان برداشت ابو جعفر گفت بد است و دوری و گفته اند بعضی درین
معنی ان الحق اقرب للبعد من انشأ الله سه بحسب شیخ ابو محمد منصاف از بزرگان مشایخ شیراز ست بیشتر کفش دوزی کردی
با جرم او را منصاف گفتندی و محتی با مشایخ شیراز در مجلس نشسته بود در مشاهده سخن میرفت گفت حقیقت مشاهده آنست
که حجاب منکشف گردد و وقتی در بادیه تبوک بودیم ناگاه حجاب منکشف شد خدا را بر آسمان نشسته دیدم و سجده کردم
قوم خاموش ماندند موبل خصاص شیرازی گفت برخیز تا مشایخ شهر را زیارت کنم پس او را بخانه ابن سعد محدث برد

وگفت خواهم که حدیث ان الشیطان عرشا الی آخره روایت کن ابن سعد آن گفت حدیثنی فلان بن فلان ان النبی صلی الله علیه وسلم قال ان الشیطان عرشا بین السماء والارض اذا اراد بعبد فتنة کشف له عنه ابو محمد آن حدیث بشنید وبگریست ودبر خاست وبرون رفت وروزی چند کسی اورا ندید پس ظاهر شد وگفت درین ایام نمازهای که وراوقت گذارده بودم قضا میکردم زیرا که شیطان را پرستنده بودم پس گفت چاره نیست آن را بهمان موضع که اورا سجده کردم باز کردم وبر ولغت کنم پس برون رفت کسی ازو چیزی نیافت سعید بن هارون فارسی یکی شاعر وفاضل وفصیح بود ودر خدمت امون عباسی بسر برده در بخل بادشل زنند وعیال خراعی گوید روزی نزد او شدم وبنشستم واز گرسنگی عاجز گشتم غلامش بیاید وکاسه بیاورد خرد سی پخته وران بود سعید ران بگرست سر خروس را ندید گفت سران کجاست غلام گفت آنرا بدورانداختم گفت من نمی خواهم که پای اورا بدور انگنند چه جای سر که آن رئیس اعضاست وخروس بان آواز میکند تا خلق بیدار شوند ونماز گذارند وتاج او نمودار بادشاهان است وسر او دوای ورم دل وگرده ست وچشم او شعر امثال زنند وگویند اذا کعین الدیک یعنی شراب مانند چشم خروس ای سرخ چشم خروس وآن بهترین شرابست وهیچ استخوانی در زیر دندان ازان خوشتر نمی آید اگر تو پنداشتی که من آنرا خواهم خورد شاید که عیال واطفال ومهمانان میخورند اکنون راست گوی که آنرا چه کردی غلام گفت والله که بدورانداختم سعید بر بخندید وگفت راست فی البطنک فالملک الله یعنی مرا بنیم درشکم تو قبل کند تراخذ پس برخاست وبر غلام آویخت پالیش بکاسه خورد وشور بابر سفره ریخت وخروس برزمین افتاد وگریه در کمین بود آن را در ربود ومناسب این مقام ست پسر خواجه بخیلی واکمی بدرویش داد پدر بشنید بانگ عتاب کرد پسر گفت من در فلان کتاب خوانده ام که هرکه بزرگی خواهد باید که هرچه باید ایثار کند ازان این کار کرده ام خواجه گفت غلط کردند وتصحیف خوانده گفته اند هرچه یابی باید که انبار کنی نه ایثار گویند که در بصره بخیلی معروف بود وبخیلی از کوفه بزیارتش رفت وچون اورا بدید گفت بهر دیدن تو آمده ام گفت از راه دور آمده نا چار ترا ضیافت باید کرد بمارچه خواهی گفت نیز بریان برخاست وبدوکان پنیر فروش رفت وپنیر تازه خواست پنیر فروش گفت ترا پنیر سه درم چون زیده بخیل گفت از پنیر زبده بهتر است همان بهتر که آن را بر مهمان برم انگاه بدوکان مسکه فروش رفت مسکه فروش گفت ترا از بده صاف وهم چون روغن زیت بخیل گفت چون روغن از زبده بهتر ست همان را بهر مهمان باید برد انگاه بدوکان روغن گرشتافت وروغن خواست روغن گر گفت ترا روغن صاف وهم چون آب زلال بخیل گفت پس آب به از روغن ست وآنرا در خانه دارم انگاه بازگشت وکاسه بر آب پیش مهمان نهاد وگفت تمام بازار بصره بگشتم هیچ چیز بهتر از آب نیافتم وقصه بازنمود مهمان بخندید واورا بر تری قبول کرد وبکوفه بازگشت خلیل بن احمد واضع عروض ست شیخ ابو الحسن کردویه صاحب علم وتقوی بود واز سخنان اوست که نه از انجا دهشت که از بار خود فراموش کنی واز بار خود پرسی که از کجا می آئی وکجا میروی ودر چه کاری گفتند تصوف چیست گفت وفا بعهد ابو بکر کلمتانی صاحب کرامات بوده او گفته که وصل بفصیل است وچون فصل ابد وصل نماند گفت که عاقل آنست که سخن بر قدر حاجت گوید وزیاده نگوید وگفت هرکرا خاموشی وطن نیست او در فضولیست وگفت زندگانی در مرگ است یعنی حیات را دل در مرگ نفیست ابن مقله بغایت زیرک بوده قاهر خلیفه عباسی ودیگر خلفا را وزارت کرده وراضی خلیفه حکم بقطع بداو کرده پس ازان این مقله قلم را بر ساعد بسته کتابت میکرد واو گفته که جمیع کنایات اسم ربع مسکون از شرق تا غرب

دوازده نوع است - عربی - حمیری - یونانی - فارسی - سریانی - عبرانی - رومی - قبطی - بربری - اندلسی - هندی -
یعنی ۴ راقم گوید خط العنوری را بکدام اینها شامل داشته واول کسی ست که خط مثلث را از خط کوفی استنباط نمود قطب محی
در سلاست نظم ونثر بعید لیست در مکتوبات خود می آرد که شور در جهان افتاده عالم پر غوغاست مردمان چرا نمی شنوند
که بر اند و باکری کور اند و باکری و کوری و نگاند و باکری و کوری و دنگی دیوانه اند نه از خدا بیگانه اند و هم او گوید
سبحان الله زمین چنین ساکن وفلک چنان در حرکت وآسمان چنان در کار وآدمی چنین بیکار شیخ نصیر الدین خلیفهٔ
دوم شیخ نظام الدین است از سخنان اوست که نفس آدمی بمنزلهٔ درختیست که بمد و مواد در ذات آنکس قرار میگیرد و محکم
میشود واگر آدمی بزور عبادت هر روز انداخت را بجنباند بیخ او سست میشود و قابل قلع میگردد ذو النون مصری
از اکابر صلحا و اولیا و صاحب خوارق کرامات وعادات بوده اکثر اهل مصر او را زندیق میدانستند و بعضی در کار او متحیر
بودند تا وفات نکرد کس واقف حال او نشد از سخنان اوست دوستی با کسی کن که بتغیر تو متغیر نگردد او را پرسیدند توبه
چیست گفت توبه عوام از گناه است و توبهٔ خواص از غفلت وعبودیت آنست که بنده او باشی بهمه حال چنانچه او خداوند
است در همه حال شخص از وی زینتی خواست گفت همت خود را بپرس و پس مقرست گفتند این را شرح باید کرد گفت از
هر چه گذشته واز هر چه بیاید اندیشه مکن ونقد وقت را باش و نیز او گفته که در بادیه ابلیس را دیدم که جمل روز سر بسجود نهاده بود
گه برداشت گفتم بعد از بیزاری لعنت این بر همه عبادت چیست گفت اے ذو النون اگر من از بندگی معزول آواز خدائی
معزول نیست از سخنان ذو النون ست تو گل نرگ تدبیر باشد از و پرسیدند او را گفت بیشتر گفت بدخوترین مردمان را
گفتند دنیا چیست گفت هر چه ترا از خدا غافل سازد گفت در سفری زنی را دیدم غایت محبت چیست آن را نهایت نبود
از آنکه جمال محبوب را غایت نبود ابو شعیب المقنعه هفتاد حج پیاده گزارده گویند در حج آخرین سگے را از تشنگی زبان از
دهان بیرون افتاده بود دید فریاد برآورد و گفت که کیست تا هفتاد حج نیک شربت آب بجز شخصی یک شربت آب بوے داد
داد آن را لیک داد ابو بکر ولف شیلے مصری از اکابر مشایخ صوفیه است و در سنه ستمائه صد و سی و چهار هجری در گذشته وقتے
بمسجدی رفت تا نماز گذارد کودکان و پیرستان آنجا بودند و نان میخوردند و کودک نزدیک او نشسته بود ندیکی تو نگرزاده بود
و قدری حلوا در زنبیل داشت و دیگری درویش زاده و او جز نان خشک نداشت از تو انگرزاده حلوا خواست تو نگرزاده گفت
سگ من باش تا ترا حلوا دهم گفت من سگ توام گفت بانگ سگ کن بیچاره دو تا شد و بانگ کرد و حلوا یافت بشاش و رایشان
نظاره میکرد و میگریست گفتند ای شیخ ترا چه افتاد گفت در نگرید کہ طمع خلق را بچه میرساند اگر کودک درویش نان خشک تا بحلق
کردی و در حلوا طمع نکردی او را سگے چو خود نبایستی شد او را گفتند فرق در اولیا و انبیا چیست گفت انبیا را بر احوال
مسلط کردند احوال را بر اولیا یعنی انبیا بر احوال غالب اند تا تبلیغ رسالت میکنند که بندو بست عالم بآن مربوط است و اولیا
مغلوب احوال خویش اند که ایشان را بجز حق پرستی کاری نیست ازین کلام معلوم میشود که انبیا ابو النوفت و اولیا ابن الوقت
باشند لهذا گفته اند رباعی گویند نبی و جهتین از لیست یا روئی بخلق دارد و روئی بحق یا روئی که بخلق داشت آنست نبی
روئی که بحق داشت همان روی علیست یا النبی روی بخلق و الولی روی بحق از فتوحات یکے شخصی میگفت که محی الدین مخبر

گوید من وقتی بمقام خضر علیه السلام رسیدم ما را در آن مقام وحشت خواست چه دیدم که کارخانه نبوت بسیار بزرگ است و نیز کلام بزرگیست
که گفت چون عقل بکمال رسد ابتدای ولایت است یعنی انتهای عقل ابتدای ولایت باشد و ابتدای ولایت انتهای نبوت ست شبلی را رسید
اکرم الاکرمین که بود گفت آن بود وقتی گناه کسی را آمرزیده باشد دیگری را بآن گناه عذاب نکند چه گوید که این آن گناه است که من فلان
بنده خود را بخشیده ام و من کلامه من عبد الله خوفا من النار فانه عبد النار و من عبد الله شوقا الی الجنة فانه عبد الجنت لان من خاف شیئا
او رجاه فهو معبوده یعنی کسی که عبادت کرد حق تعالی او را بخوف آتش پس تحقیق او پرستنده آتش را و کسی که پرستش کرد خدایرا بجهت بهشت
پس تحقیق او بنده بهشت ست پس آن کس که هرش چیزی دهد امید چیزی پرستش نمود پس همه پرستش و با امید معبود اوست که
حسب حال قول بزرگی بیادم آمد که گفته اگر ما را قدرت باشد دوزخ و بهشت یک لقمه کرده فرو بریم تا مردم خدایرا بی تعرض پرستش کنند
شبلی راست که عبارت زبان علم ست و اشارت زبان معرفت و گفت علم الیقین آنست که بما شنیده از زبان رسل و عین الیقین آنکه
خدایرا عزوجل بما رسانند از نور هدایت با سرار قلوب و حق الیقین آنست که بدان هیچکس را راه نیست از شبلی پرسیدند که انس چیست گفت
آنکه ترا از تو وحشت بود شبلی هنوز زنده بود که مردم برای نماز جنازه او آمدند شبلی معلوم کرد و گفت عجب که مردمان آمده اند تا بر زنده
نماز گذارند او را گفتند بگو لا اله الا الله گفت چون او غیر نیست نفی کرا کنم گویند شبلی را پس از مرگ بخواب دید پرسید که با تو
آخرت را چگونه دیدی گفت دل مجروح و جگر سوخته را هم بما نهند و هیچ چیز دیگر التفات نمیکنند مجوسی صد دینار صدقه کرد شبلی گفت ترا
ایمان نیست صدقه را سودی نبود مجوسی بگریست و بآسمان نگریست رقعه از آسمان افتاد و این دو بیت بران نوشته بود شعر
مکافات السماحت دار خلدا یعنی عوض جوانمردی بخشش بهشت است دامن من مخافت بوم بوسن ما پناه ست آن بخشش از روز
سختی ها و مانا ریحرقه جوادا و نیست آتش آنکه بسوزاند سخی را والنکان الجواد من المجوس اگرچه باشد سخی از مجوس مجوسی آن
بداد و ایمان آورد شبلی را گفتند از دو بست درم چند درم زکات باید داد گفت ترا از دویست درم پنج درم و مرا از دویست پنج
گفتند این دویست و اینم و آن پنج چیست گفت دویست بدرهم و پنج دیگر دام کنم و بدرهم از شبلی منقول ست که گفت وقتی از بغداد با قافله
حاج روان شدم جوانی دیدم نعلین من مع در پا و دستار مصری بر سر گلاب بر خود میپاشند و خوش خوش میخرامند گفتم ای برنا چه کاره ای
گفت بخانه گفتم بکدام خانه گفت بخانه پر بهانه که خلقی را آواره کرده میروم تا در نگرم که آنجا گرامی بیند گفتم کار با این تنعم میسر نشود و نخواهند
خواندند اند خواستم که با او موافقت کنم گفت تو مرقع پوش و من جرعه نوش همرهی راست نیاید او را بگذاشتم چون بمکه رسیدم روز ترویه
او را زیر میزاب خفته دیدم ترا روز بخور دامنم بگرفت و گفت مرا غماسی گفتم آری این حال چیست گفت بمعشوقی آرند و
عاشق کنند اول گفتند معشوقی و چون ببادیه رسیدم عاشقم خواندند و بعرفات نداد دادند که طفلی و چون بخانه رسیدم گفتند تا
محرمی حلقه بر در زدم گفتم انا المطلوب گفتند اخرج ما محجوب از بن تفکر بیمار شدم و لم بزاری او بسوخت گفتم با من بیا گفت بگذار
که درین حسرت مری دارم از دیگذشتم و شب در حوالی مسجد بعبادت گذرانیدم صبح دیدم که از کنار حطیم جوان را مرده برگرفتند
و بدفن برند حال او را از محرمان راز سوال کردم و گفتند بیت عاشقان کشتگان معشوقند ما بر نیاید ز کشتگان آواز
وقتی شبلی از میان مردم چند روز بنهان و غائب شد اصحابش بطلب او افتادند بآلاخر در محنت خانه یافتند این نه جای تست
و این بما لیقه لایق تو نیستند گفت جای من همین ست جهت آنها نه مردانند و نه زنان من نیز در کار خود نه مردم نه زن پس حقیقت

مال من انیست ابو بکر محمد بن داود دینوری رقی الاصلست از اکابر مشایخ صوفیه بوده و در سنه صد و پنجاه و نه در گذشت از سخنان
ست معده محل طعام ست اگر حلال در وانگنی قوت طاعت یابی و اگر شبهت بود راه حق را بپوشد و اگر حرام باشد از ان معصیت زاید
ابو الحسین محمد بن احمد بغدادی معروف به ابن مسعود در وعظ و حسن عبارت وحید عصر بوده روزی در مجلس وعظ بر زبان آورد
جان من النطق بالحکم و البصره بالعلم و السمع بالعظم یعنی پاکست آنکه گویائی نهاده است در گوشت یعنی زبان و بینائی نهاده است در
بائی یعنی چشم چه نگون چشم از چربی است که طبقه شحمیه و غیره باشد شنوائی نهاده است در استخوان چه سوراخ گوش در استخوان ست و این
الف اشارت ست و از سخنان اوست که هر سخن که از ذکرت خالی ست لغو است و هر فکر که از غیرت خالی ست سهو و هر خاموشی که از
ن خالی ست سهو قاضی ابو بکر محمد بن عبد الرحمن بغدادی معروف بابن قریعه از افاضل زمان بوده بحدت فهم و سرعت بدیهه و
ل زندی وزیر ابن مهلبی او را احترام کردی و همکنان بر اشاره وزیر از مسایل مشکله سوال کردندی قاضی بدیهه جواب آن
یک او را گفت مردی گوسفندی بخرید گوسفند بچگه بنیداخت بر چشم یکی آمد و کور شد ذنب بر بالغ شد ما بر شتری قاضی گفت بر
ل از انکه هنگام فروختن گوسفند گفت که در مقعد این مخنیق که مردم را کور میکند بشر نام مردی از ظرفای کوفه بود و وقتی بخفته است
عرابی را در بازار دید که شتری را فروخته بهای آن در دست داشت پیش رفت و گفت چه نام داری گفت نوزده
ار زر تو دام دارم مرا بده اعرابی گفت من ترا نمیشناسم بشر در وا و بخت نزد قاضی این فریقه رفت دعوی کرد قاضی گواه
ست بشر گفت گواه من ایزد تعالی ست مال حلیشا نه نواخته البر علیها تشعه عشر قاضی نخندید و نوزده دینار از خود به پسر او داد
در همان مجلس نی حمیا نزد او آمد و از شوهر شکایت کرد که حق مرا ضایع میکند و من بی پر داز دشوهرش گفت برانچه من قدرت
دارم او را مجبر میسازم زن گفت کمتر از پنج نوبت راضی نشوم مرد گفت مرا قدرت زیاده از سه نوبت نیست قاضی نخندید و گفت عجب حالتی
است دعوی واقع نشود که مرا از خود چیزی بنماید و پس زن را گفت باز گرد که از بهر قطع خصومت شمایان دو نوبت دیگر را بر
ار زنم ابو عمر عبد الرحیم اصطخری از کبار اولیا بوده بصحبت او بم و سهیل بن عبد الله بصری و غیره از مشایخ رسیده گویند احوال خود پوشیده
ی در همان عبادت پر و اخی پدرش مردی مالدار بود چون در گذشت بست هزار درهم از و بر ذمه مردم قرض ماند عبد الرحیم
ار را گفت ده هزار نقد بمن رسید و ده هزار دیگر بشما بحل کنم پس آن نقد بگرفت و بخانه برد و شب در دهوسه افتاد گاه گفتی بان بجانب
گاه گفتی بر فقرا و قف نمایم پس بر خاست و زیر بام برد و مشت مشت بهر جا انداخت چون صبح شد همسایگان گفتند که شب
ه بوده است عبد الرحیم کیسه بیفشانده و بنم درم بیفتاد و با اصحاب گفت بشارت باد که نان و باقلا نخورم مردم گفتند این دیوانه را
ر ده هزار درم تلف کرده و به بنیم درم شاد و خنده ابو جعفر ابن نابوبه از ملوک سیستان و حکمای زمان بوده سخنان از یونانیان
بیاد داشته شبی گفتگو شد که سخن راست آنست که چون گفته شود و کس را عطسه آید حکما گفتند که عطسه از آثار تر طبیعت است آن
خلط بود و انواع چیزها می راه خل در راستی و کذب نبایست گفت نه چنین ست چه نفس را بر سخن راست اطلاع ست چون گفته شود
ت باشاره او خواهد که آن را ظاهر کند لاجرم عطسه آید شیخ ابو اسحاق ابراهیم بن شهریار گازرونی شیخ عهد بوده در سنه
ست هجری در گذشت او گفته که رسول را بخواب دیدم گفتم یا رسول الله تصوف چیست فرمود ترک الدعاوی کتمان المعانی
و فرمود چیست فرمودان تنزه عن الاشک و الشرک و التعطیل یعنی اینکه منزه شود از شک و شرک و تعطیل گفتم عقل چیست فرمود

او نام ترک الدنیا و اعلاه ترک التفکر فی ذات الله تعالی یعنی کمتر او گذاشتن دنیا و بزرگ ترین او ترک کردن فکر ست در ذات الله
یکی را با او عقیدتی معظم بود خواست که چیزی از وی بپذیرد و قبول نکرد و بالاخر شیخ نوشت که چه چیز از من چیزی بپذیری و قتی صد
بنده آزاد کردم و صد اسب آن ترا بخشیدم شیخ گفت مذهب ما آزاد کردن بندگان نیست بلکه بنده ساختن آزادان ست برفق
روزی دانشمندی در خدمت ابو اسحق بود بخاطرش گذشت که علم من از شیخ افزون ست چون ست آنکه او فات من بجهت میگذرد و او فات
شیخ بفراغت این را سبب چه باشد در حال شیخ را نظر بر قندیل افتاد گفت آب در روغن بهم مناظره کردند آب گفت بار روغن
من از تو شریف و عزیز ترم و حمایت همه چیز بمن ست چه کل شی حی من الماء و اقع ست چون تفوق تو بر من چراست که پیوسته
من نشستی روغن گفت از برای آنکه من رنجها دیده ام و محنت ها کشیده ام در روز دیدن و کوفتن و از انجا مرا تخور و رمی افگنند و انگه
میسایم و بالین همه آتش در من میزنند و میسوزند و من همه را روشنائی مے رسانم چون سخن آن دانشمند شنید در حال توبه
پس توبه کرد و ابراهیم بن داود شامی بزرگ عهد بود از سخنان اوست که آنچه کفایت ست بتو میرسد و رنج تو در زیاده طلبیدن
است و گفت راضی آن که سوال نکند شیخ ابو سعید ابو الخیر مهنی سلطان وقت بزرگ عهد خویش بوده و قتی شیخ ابو سعید ابو الخیر
با شیخ ابو علی سینا صحبت اتفاق افتاد چون جدا شدند از هر یکی پرسید دیگری پرسید ند ابو سعید گفت آنچه من مے بینم او میداند ابو علی گفت آنچه
من میدانم او می بیند وفات شیخ در چهار صد و چهل هجری اتفاق افتاد و عمرش هزار ماه بود و کی در مجالس او گفت لا خیر فی الاشراف
شیخ فرمود الا اشراف فی الخیر و قتی اصحاب برای میرفت بجای رسیده که چاه مزبله پاک میکرد ند ماران بگریختند شیخ بالسنادو گفت میدا
که این بچاست چه میگوید گفتند ندانیم گفت میگوید که دیروز در بازار بودم همه کیسه های خویش بر من می افشاندند تا مرا بدست آرند
یک شب با شما صحبت داشتم بدین صورت گشتم مرا از شما باید گریخت یا شما را از من او را گفتند ایزد تعالی خلایق را از بهر چه آفرید فرمود
که بهر سه چیز قدرتش بسیار بود و نظار کی میخواست و نعمتش بسیار بود خورند مے صحبت و دوستش بسیار بود گفتند از سخنان شیخ ابو سعید
ابو الخیر ست که الله بس و ما سواه هوس و انقطاع النفس و زی زیر و رختی بر کش زرد شده بود و نشست و این بیت بر خواند
فرد تو از مهر زرد و من از مهر زرد ۴ تو از مهر ماه و من از مهر ماه ۴ او گفت صوفی آنست که آنچه در سر دارد بنهد و آنچه در کف دارد
بدهد و از آنچه بر در آید بجهد او را گفتند که فلان بر روی آب میرود گفت سهل ست زاغ و قاز بر روی آب زور گفتند که بر هوای پرد گفت فلان
در لحظه از شهری بشهری رود گفت شیطان در یک نفس از مشرق بمغرب رود این ها را قیمتی نیست مردان بود که میان شهر نشیند
و دا و استد با خلق کند و زن خواهد و با خلق در آمیزد و از خدای خود غافل نباشد آورده اند که وقتی در خوالی خانقاه شیخ جمعی خر مے
و بانگ مے کردند اصحاب شکایت بدر طویلان شیخ عرض کردند گفت ایشان بر باطل اند و چنان مستغرق مزاج خود اند که پروای
ندارند و شما که حق آید چنان مشغول حال و کار خود نمیباشند که پروای باطل ایشان بکنید حمشا و مینوری از بزرگان مشایخ
و یگانهٔ عصر بوده در علم ظاهری و باطنی و کرامات یگانهٔ آفاق از کمک مریدان شیخ جنید بغدادی ست از سخنان او ست که
اجسام مختلف اند و از حد بیرون بعضے کسان را نفس انسان تبست و بعضی را زن و بعضے را فرزند بعضے را کسب و حرفه و بعضے را انباز و
و همچنین بیان بسیار اند و هر کس بسته بست راقم حروف بجای در ترجمه اسم و دود دیده که همه کس مودت حق دارند بعضے در دنیا دانسته
شوند بر حقیقت حال و بعضے بعد از موت دریابند که معروف و دوستی مال و زن و فرزند و غیره همه مودت حق تعالی بود آنا اسم خلق

بران حجاب بود و ندانستم آنرا و روا دیدنا چنانچه بعد از موت بر من ظاهر شد که نه پرستیدم مگر حق تعالی را که مسمی بود بلات وغیر او بمناسب
وغیره واین باشد معنی لات آله آخره فهم من فهم از اینجاست که شیخ محب الله آله آبادی در تصنیفی میگوید که الحمد لمن وجد بکمال ما وجد و سجد
بکل ما سجد یعنی بپایمی نشانی و محنت و اخلاص حیاتی و خدمت و طاعت ارکانی مردانی راست که موجود باشد بوجود و بر موجود و لطیف کسیف
جیند راست طلیته فی الصفار و حدیه فی الکدیه بیت عزیش عمیه در جهان نگذاشت ✤ لاجرم همه عین آسیا شد ✤ و گفت طریق
حق بعید است و صبر بران شدند روز بهان مصری معروف بروزبهان کبیر از اکابر علمای مشایخ زمان بوده از شیخ نجم الدین
کبری منقول است که گفت سمعت روزبهان بمصر یقول قیل لی مرارا اترک الصلوات فانک لاتحتاج علیها فقلت یا ربانی لااترک
ذلک کلفنی شیئا آخر یعنی شنیدم من روزبهان را که میگفت گفته شد برای من مکرر که ترک کن نماز را پس بدرستیکه تو نیستی محتاج بسوی
نماز پس گفتم من بدرستیکه من بخدای من دارم طاعت این را که تکلیف دهی مرا بشی آخرای بترک نماز یعنی من نمیخواهم
که بترک نماز مرا تکلیف دهی پس اگر بترک امر چیزی دیگر مرا کنی قبول دارم و نماز را ترک نکنم شیخ صدقه از اکابر مشایخ
زمان بوده وقتی بر بساط شیخ عبد القادر گیلانی شد شیخ بر منبر رفت و هنوز چیزی نگفته بود که مریدان او در وجد شدند صدقه گفت
این بیت شیخ عبد القادر فرمود که یکی از مریدان من از بیت المقدس بیکگام اینجا آمده و بر دست بمن توبه کرده مریدان در همانی
او شیخ صدقه گفت اینکه بیک قدم از بیت المقدس اینجا آمده او را از چه چیز توبه باید کرد شیخ چه حاجت شیخ عبد القادر گفت
او توبه میکند آنکه در هوس پیر و حاجت او بمن آنست که او را بمحبت حق رسانم شیخ سعدی شیرازی از بزرگان صوفیه و اکابر شعرای
عجم بوده معروف و مشهور و بیرون از توصیف است در کتاب گلستان و بوستان اکثر از احوال سیاحت خویش نوشته و از سخنان
اوست دو کس مرد ند و حسرت بردند یکی آنکه داشت و نخورد و دیگر آنکه آموخت و عمل نکرد و گفت سخنان در میان دو دشمن چنان
گوئی اگر دوست شکر دند شرمساری نبری و گفت هر چه زود در آید دیر نپاید و گفت هر که نصیحت نشنود ملامت ننمود یکی از صلحا
با شیخ عداوت می ورزید شبی بخواب دید که درهای آسمان گشاده و جمعی از روحانیان بالطبقهای نورانی بر زمین می آیند گفت کجا
میروند گفتند سعدی بتی گفته و این صلاة آنست عابد بیدار شد و روی بصوب معبد شیخ نهاد بدر صومعه شیخ رسید و از درون زمزمه شیخ
شنید که رخ از خون و جگر بر میخورد و با خود این بیت مکرر نمود فرو برگ درختان سبز در نظر هوشیار ✤ هر ورقی دفتریست معرفت
کردگار ✤ زاهد بپای شیخ افتاد و معتقد گشت راقم حروف میگوید که حکایتی بیادم آمد و قبضی برادر شیخ ابو الفضل در شعر گوئی مهارتی
حواله کرد من همه بتی بهتر از بیت شیخ سعدی بگویم و از جناب کبریا امیدوار صلاح روزی بصحرائی رفت و حالتی بر خود پیدا
کرد و وجد نمود بیتی بگفت فرو هر گیاهی که از زمین روید ✤ وحده لاشریک له گوید ✤ بخشوع و خضوع صاحبی مراقبه نمود و سر بر
داشت و با میدصله روی بسوی آسمان کرد و هنوز باز نگشت زغنی از بالا بچنگال نمود بدهن او افتاد و فیضی گفت شعری فی العالم لا معلوم
شد و این ضرب المثل است القصه کلام شیخ عذوبت بسیار دارد گویند وقتی خضر علیه السلام در مجلس شیخ نظام الدین اولیا حاضر آمد
امیر خسرو دهلوی استدعا کرد که دعا فرماید تا کلام من موزون و شیرین شود خضر علیه السلام فرمود این سعادت نصیب سعدی شد
بدیگری ممکن نیست شیخ نظام الدین محمد المشهور بشیخ نظام الدین اولیا از اکابر اولیا و بزرگان مشایخ هندوستان صاحب حالات
و مقامات و خوارق عادات بوده و مرید شیخ فرید شکر گنج است و شیخ فرید مرید شیخ قطب الدین بختیار کاکیست و او مسترشد

خواجه معین الدین چشتی ست وچشتی مرید خواجه عثمان هارونست وشیخ نظام الدین را از انچه از فتوح حاصل آمدی بر مریدان قسمت کردی
وهر روزه چندین هزار کس برخوان احسانش طعام خوردندی وگفته اند که هر روز هفتاد من نمک در مطبخ او صرف شدی امیر خسرو هم
از مریدان او بود وسلطان علاؤالدین خلجی باو عقیدتی تمام داشت لیکن هرگز بزیارتش نرفت وچون قطب الدین مبارک شاه
بسلطنت رسید باشیخ دشمنی پیش گرفت ومنع کرد که هیچکس بدیدنش نمیرفت وو را واخر عمر گفت باید که ماهی یکبار شیخ ببارگاه ما بیاید
شیخ قبول فرمود مریدان بران انکار کردند گفت چون یک ماه بگذرد واو زنده باشد بدرگاهش روم پس چون روز معهود رسید شبی
سلطان بردست خسرو خان کشته شد وخسرو خان در دهلی دعوی سلطنت کرد پنج لکهه بیگهه بهر شیخ ومالی وافر بهر دیگر مشایخ فرستاد و
دیگران انوجه نگاهداشتند شیخ همه را صرف نمود وچون تغلق شاه بادشاه شد باز خواست آغاز کرد واز دیگران بستد وچون شیخ چیزی
نداشت ازو برنجید بسایران فرصت یافته عرض کردند که او مبتدع وکافرست ومرتکب سماع میشود وسماع در مذهب ابوحنیفه کوفی جایز
نیست سلطان شیخ را بتغلق آباد خواند وعلمارا بمناظره او امر فرمود ناگاه مولانا علم الدین از احفاد شیخ بهاء الدین ذکریای
ملتانی که سلطان معتقد او بود در آمد سلطان او را استقبال کرد وعلم الدین آن حال بدید گفت قال رسول الله السماع لاهل
حلال تغلق شاه چاره ندانست وشیخ را بخانقاه باز گردانید پس چون بسفر بنگاله باز رفت وعزم مراجعت نمود گفت چون سم شیخ
را اخراج کنم این سخن بشیخ رسید گفت هنوز دهلی دورست وهر کسی که آمد آمد سلطان مرا گفت همچنین مرا فرمود تا آنکه تغلق شاه
بسبه گردهی دهلی رسید وهلاک شد این مثل مشهور گشت مولانا قطب الدین محمد علامه شیرازی از اکابر علمای جهان بود
وعلم از خواجه نصیر الدین طوسی آموخت ودر فنون علم کامل گشت ودر خدمت سلاطین عهد اعتباری نیافت گویند مزاج بر وغالب
بود وپیوسته با شیخ سعدی شیرازی مطلبه کردی روزی باهم بمسجد رفتند یکی از شاهزادگان که بحسن معروف بوده آن را
عمارت میکرده اند گلی برخساره شاهزاده رسیده بود مولانا گفت بالتینی کنت ترا یعنی ای کاشکی من مے بودم خاک شاهزاده
گفت چه گفتی گفت بقول الکافر بالتینی کنت ترا مولانا سعد الدین از تلامذه سیاه جرده بود شبی شیشه سیاهی بر جاسه اش ریخت
سعد الدین دیگر بار باهمان جامه بدرگاه رفت حاضران بخندیدند وگفتند اینچه رسوائی ست مولانا گفت رسوائی نیست عرق مولانا
است وقتے بعیادت بزرگی رفت وگفت چه حال داری گفت تپ میکنم وگردنم درد میکند لیکن امروز تپ نشکست ودر وگردن
باقیست مولانا گفت دل جمع دار که آن نیز فشکند روزی پیش یهودان رفت وگفت دانید که عالم مسلمانم اکنون دلم از مسلمانی
گرفته مر اچهل روز خدمت کنید که بدین شما در آیم ایشان شاد شدند وخدمت چهل روز قبول کردند مولانا دران ایام دوستان را
جمع آوردی یهودان الوان اطعمه واشربه حاضر آوردندی وگمان بردندی که آن طایفه نیز بموافقت او یهودی خواهند شد چون
چهل روز بگذشت مولانا گفت فاتحمنا یعنی تمام کنید بده روز دیگر ده روز بران بیفزودند پس علمای یهود جمع آمدند گفتند
که مولانا یهودی شود گفت شمار نده مرد مانید بنجاه سالست که طعام وشراب مسلمانان میخورم هنوز مسلمان نشدم چگونه بپنجاه روز که طعام
شما خورده ام یهودی شوم وقتی پیش امیری نشسته بود امیر کبابے در دست داشت که گفت براندازیم هر که شک کند دیوث باشد امیر
براند اخت شک نکرد مولانا بیندا خت شک کرد امیر گفت تو دیوثی مولانا گفت آری من دیوث ام باشک وتو دیوثی بیشک غار اخان
زانوی مولانا تکیه کرده بود وبادی مزاج میکرد گفت تو دیوثان راچه باشی گفت متکا خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی نازنین

رفوه جهان بوده و در قرات نظیر نداشته چون امیر تیمور صاحب قران گورکان فارس بگرفت خواجه را بخواند و گفت ربع مسکون را
ویران کرده ام تا سمرقند و بخارا را آباد کنم و توان را بخانی مے بخشی و میگوئی بیت اگر آن ترک شیرازی بدست آرد دل ما را ؛
بخال هندوش بخشم سمرقند و بخارا را ؛ خواجه گفت که ازین بخشید گیهاست که باین روز افتاده ام صاحبقران بخندید و او را
نواخت الیغا چون شاه اسمعیل ماضی به شیراز رسید خواست که بهر طور دیگر اکابر را ببال سنت جماعت قرار داد را بسوزد دیوانش بران
نهاده بود گفت آنرا بجشانید هر اینچه برآید از آن بعقیده اش پے برم چون باز کرد قصیده بیرون آورد رباعی جو زاهد نهاده
دایل برابرم ؛ یعنے غلام شاهم سوگند مے خورم ؛ نامم محمد ست و علی حرز جان من ؛ دراین دو نام نیک براعد امنظفرم ؛ شاه
و صحابه اهل بیت بوده پس مزعی بر مزارش وقف کرد دیوان حافظ متداول است و اکثر مردم باو فال گیرند و بسیار درست افتد الجزء المنصو
شیخ جمال الدین حسین بن یوسف بن علی بن مطهر حلی از اکابر مستعدان فضیلت است در علم و فضل سرآمد عصر بوده گویند چون الحاهو سلطان
سلطان شد خواست که مذهبی اختیار کند علمای هر طائفه را بخواند تا با یکدیگر مناظرات کنند اهل شیعه شیخ جمال الدین حسین را اختیار کردند
و اهل سنت جماعت سید رکن الدین را که دایه در شرح کافیه از مصنفات اوست و مولانا قطب الدین محمد شیرازی را محاکمه ساختند شیخ
جمال الدین سید رکن الدین غالب آمد چون نام امت علی ابن ابیطالب را بثبوت رسانید بصلوات و سلام بران جناب مشغول شد
رکن الدین گفت مستحق صلوة جنبنی تواند بود شیخ جمال الدین گفت خضر از کجا ثابت شده و این آیت برخواند الذین اذا اصابتهم
مصیبة قالوا انا لله و انا الیه راجعون اولئک علیهم الصلوات من ربهم سید رکن الدین گفت چه مصیبت بعلے و اولا و اورسید
که بر ایشان صلوات میفرستی شیخ جمال الدین گفت کدام مصیبت ازین زیاده بود که فرزندی چون تو ایشان را پدید آید حاضران
بخندیدند و رکن الدین خجل منفعل شد الحاصل تو سلطان از مولانا قطب الدین که محاکم بود کیفیت بحث سوال نمود قطب الدین گفت
شیخ جمال الدین از سید رکن الدین میگوید که پدر تو علی از همه افضل ست و سید میگوید که همه از پدر من افضل هستند چون سلطان
از اهل بحث نبود و از علم بهره نداشت شیعی شد و مذهب ما میه را رواج داد شیخ شرف الدین ابو علی قلندر کے از اکابر مشایخ هست
مدتے مستغرق بودی و سخن نگفتی و از و منقول است که رسول علیه السلام و سنت خود را امر بخشید چهل سال فریضه بی سنت ادا کردم
پس فرمان در رسید که حبیب من سنت خود را ترا بخشیده ما نیز فرض خود را بخشیدیم یعنے از خواجه سرایان سلطان علاء الدین خلجے
صاحب دهلی درویشی را بر بخارا بنزد شیخ بفرستند نامه بعلاء الدین نوشت بدین موجب علاء الدین خلج خوطه دهلی را اعلام آنکه خواجه سرائی
پیش بریده و پس دریده فقیر خود را طبا نچه زده که عرش از ان لرزیده اگر او را سزا دهد بهتر و الا دهلی را خوطه دیگر خواسته شود
خوط بزبان دهلی ریش ده باشد و هم از رقعات اوست که سلطان علاء الدین نوشته علاء الدین خلج خوطه دهلی چند بن مال بفلان
رسانده که روز قیامت زیر عرش مجرا خواهد یافت سلطان محمد تغلق شاه وقتی این رباعی شیخ فرستاد رباعی
مردی و زنی ؛ گه بشکند این طلسم جانی و تنی ؛ کس نیست که او ستاد قضا را پرسد ؛ کز بهر چه سازی و چرا مے شکنی ؛ شیخ بدیهه این رباعی
در جواب گفت و نبوشت رباعی شرط ست که در امر قضا دم نزنی ؛ زین گونه که گفتی تو مردی نزنی ؛ گل را چه مجال ست که پرسد
ز گلال ؛ کز بهر چه سازی و چرا مے شکنی ؛ شیخ جمال الدین خطیب هانسوی شیخ عهد و خلیفه شیخ فرید گنج شکر بود و شیخ نظام الدین اولیا
گوید که چون شیخ فرید مرا خلافت داد جمال الدین بهر من قیام نکرد و پیش ازان بر پای خاست گمان بردم که مگر خلافت من

موافق مزاج او نبود و شیخ بکرامت دریافت گفت نه چنان ست که تو دانسته چون محبت در میان پدید آمد رسم دوری برخاست و خود را تنظیر کرد ان
روا نباشد امیر ابو المعالی صدر الدین محمد بشیرازی از اکابر سادات فارس و اعظم فضلای جهان بوده وقتی بخدمت یعقوب بیگ اق قویونلو
رفت او را تکلیف صدارت کرد ندانا نمود و گفت اگر صدارت بپذیرم دین از دستم برود گفتند چگونه گفت اکنون امیر صدر الدین میخواند نگاه
امیر صدر خواهد خواند و دلدار شد او امیر غیاث الدین منصور از اکابر افضل جهان بوده و در سایر علوم دستگاه داشته او را عقل حاوی عقل گفتی
گویند او علوم عربیه نیک دانستی در شیراز نزد یکی دینی می داشت چون تقاضا کرد مدیون منکر شد میر گواه نداشت پس از چند روز مدیون را
گفت باغی بر میوه دارم اگر خواهی تو بفروش پس او را از شهر بیرون کرد باغی خوش دید گفت قیمت آن چند ست میر همان مبلغ گفت که
از و طلبیده است آنگاه رستبد و باغ او را داد و دیگر روز مرد بموضع آمد از باغ اثری ندید چه آسیا ساخته بود مرد نزد او رفت و حال باز گفت میر گفت
حق مرا بمن نمیدادی باین وجه از تو بستدم مردی معمائی نزد او رفت و سخن از معما گفت میر فرمود تو معمای قولی دانی یا فعلی گفت معمای فعلی
کدام ست میر بر پای ایستاد و بر کوع رفت و سه نوبت دست بر ریش زد و گفت این معما ست با سم او ریس گفت آن را نمیدانم پس گفت
ترا در سعایت دستی نیست مرا و از ایستادن الف ست و از خم شدن دال و سه نوبت در ریش دست بردن اشارة ست یا آنکه نقطه ها نماند
شاه عبد الجلیل الکهنوی درویشی صاحب حال و کمال بوده مزارش در لکهنوه زیارت گاه خاص و عام ست بیرون دروازه سنخان او
که معروف ست بر موزات راقم حروف ازان سطری چند بر چیده در قوم میباز در رموز طریقت بهمین نحوی راه رفتن یعنی و رخود رفتن آبی یافتن
خدا در خود ست نه که در آسمان و زمین از انجاست که گفته من عرف نفسه فقد عرف ربه یعنی هر که خود را شناخت خدا را شناخت پس تحقیق شد که خدا
پروردگار ما گفت خاموشی آنست که دم بیفایده نزند یعنی هر چه گوید از او گوید گفت تقوی آنست که پرهیز کند از خود نه از طعام و شراب
ایضا گفت در بیان معنی کریم یعنی کرم و رحمه حال میسر طبایع کوشیدن و برضای و الهاجو شیدن یعنی دوا نمودگان را به نیکی یاد کردن و عاقبت ان
را بداد را دادی فرو با بخیر ان پسند و بجا جان سپیم ٭ با خرد ان لطف و با بزرگان خدمت ٭ هر که باین کرم کریم باشد هو الرحمن الرحیم از انگشت
گرد و نیز از آن بزرگ ست عروتی در خود شناسی بود چون خود را شناخت هیچ نیافت و گفت طالبی سالک و در طلب حق بود چون حق را یافت فنا
ناش گرفتن غیرت آمد و گفت هر که جوید یابد و هر که گوید نداند و هر که بوید نرسد و گفت در راهی بسیاحی لایتناهی گردیدم پرسیدم که از کجائی و تا کجا
رسیده و نجنبیدی و گفت که از ملک عدم بیرون آمدم و بولایت رسیدم هر چند که جستم باز نیافتم آنست معنی لا آله الا الله ایضا گفت رموز در بیان قلب
که در قالب ست گاهی حاضر ست و گاهی ناظر و گاهی عاجز ست و گاهی قادر و گاهی عاقل ست و گاهی ذاکر و گاهی خیر ست و گاهی شر و گاهی
جاهل ست و گاهی عالم و گاهی با او و گاهی بیرون از هر دو از انجاست که محمد صلعم گفته مالیت رب محمد لم یخلق محمد اهر که این مذکور دریافت که قلب
سمنی گردنده است یعنی بر یک حالت نماند و آن دل ست که بعربی قلب گویند رموز در بیان بهشت بهشت در لغت نامه یعنی باغی دیدن
و یکی دانستن و یکی شنیدن و یکی گفتن و یکی شدن چنانچه جنید بغدادی گفته لیس فی الجبة سوی الله و پیغمبر صلعم فرموده لا فی الجبة غیر الله مقصود
دلالین و لاعسل بال تجلی رب ضما حکما هر که درین مقام رسید او را همیشه لذت مشهود ست این عبارت از حور و قصور ست و گفت
دوزخ عبارت از مجبوری و بیکانگیست چون سالک یگانگی را بهشت و بیگانگی را دوزخ کند تقدیر ابدیکم آنهلکه یعنی نه اندازید و ست نامه خود را
در تهلکه مفهوم کند و دیگر رموز در بیان عزلت یعنی عزلت از علم خلق نه که از خلق چه جمیع اولیا و انبیا در خلق بوده اند یعنی در خلق بوده اند گفت تا که نبینا
نابینا بودم چون بینا شدم بینا شدم و گفت بنده آنست که از بند خود بگسلد مولانا علی احمد مهر کن دهلوی از ارباب حال بوده او را قصیده ایست در مدح

اکبر بادشاه مطابش انیست بلیت صورت معنی گیرد جمع در هر بادشاه ✤ بادشاه صورت و معنی است اکبر بادشاه ✤ روزی در خدمت انوار الدین محمد جهانگیر بادشاه غوالان این بیت میخواندند بلیت هر قوم راست راهی دینی و قبله گاهی ✤ من قبله راست کردم بر طرف کج کلاهی بعضی از حاضران گفتند جمعی از اراذل هند خود را صوفی خوانند و بزرق و تلبیس وجد کنند مولانا علی احمد گفت نه چنین ست بسا باشد که ایشان را در وجد خالی دست دهد که در گذرند طاعیان انکار کردند مولانا را حالی دست داد بوجد در آمد و آهی بر کشید و در گذشت و این واقعه در هزار و بست و شش هجری اتفاق افتاد ابو عبد الله سالمی از خلفای سهیل تشتری بوده از و پرسیدند که کسی بچه چیز اولیا الله را بشناسد گفت بلطائف زبان و حسن اخلاق تازه روی و قلت اعراض و پذیرفتن عذر ابو عبد الله نحوی بسیار دریده دهن و بد زبان بوده که از وی تیز هجو و مزاح نخورده روزی پیش موسی بن عبد الرحمان هلالی رفت موسی چون از احوال او نیک واقف بود بلطایف تقید نمود و در کمال حرمت و رعایت احوال او کوشید قضا را وقت آش کشیدن چند قطره شوربا بر دامن او ریخت موسی از ان بهم بر آمد از راه معذرت گفت خاطر جمع دارید که در عوض ده قبا خدمت کرده خواهد شد ابو عبیده گفت باکی نیست چه اش شما چندان چیزی نداشت که از ان نقصانی بجامه اینجانب رسد حسین بن منصور حلاج کاری عجیب و غریب داشته و از شهر بیضا بوده و شاگرد عمر بن عثمان مکی و در تذکره الاولیا آمده که وی نه حلاج بوده بلکه او را دوستی بود حلاج نام و روزی منصور وی را بکاری فرستاد بخاطر رسید که کاروی را خود بکند بر انگشت اشاره پنبه کرد و انه از پنبه بکسو شده از انجه او را حلاج گفتند مشایخ در کاروی اختلاف کرده اند بعضی چون ابن عطا و ابو عبد الله خفیف و شبلی و ابو القاسم یکتن و رضا نداده و فتوی بنوشتند و شیخ ابو سعید ابو الخیر شیخ ابو القاسم کرکانی و امام یوسف همدانی در کار او متوقف بوده و بعضی او را ساحر میدانند و برخی از اصحاب خلوتش میشمارند بالجمله او در مقام اظهار اسرار شد لاجرم او را صلاح الاسرار گفتندی پس بغداد شد روزی ببرای جنید رفت جنید گفت کیست گفت حسین جنید گفت شوخی زیرک چیزی میگوید بر آید گفت مرا سجده کنند که خدایم و سبب قتال او آن شد که سطری چند بخط او یافتند نوشته بود هر که آرزوی حج بود و در سرای خود خانه مربع سازد و آن را پاک کند و چون امام حج برسد طواف آن نماید و مناسک حج بجا آرد و سه نیم را بخانه آورد و نیکوتر طعامی دهد این بجای حج باشد حامد بن عباس وزیر مقتدر عباسی از علمای زمان فتوای قتل او حاصل کرد و بحکم خلیفه بقتل رسانید ابو ذکریا یحیی بن معاذ رازی واعظ از مردان دین بوده او را گفتند که قومی گویند که ما بجائی رسیده ایم که ما را نماز نباید کرد گفت رسیده اند اما بدوزخ شیخ ابو الحسن شیرازی صاحب علم و تقوی بود شصت سال در خانه نخفته ماند و جز بادای نماز جمعه و عیدین بیرون نه آمده او را پرسیدند تصوف چیست گفت وفا بعهد شیخ ابو سلیمان عبد الرحیم دمشقی را ای یگانه عصر خود بوده از سخنان اوست که چون آدمی سیر شود همه اعضای او بشهوت گرسنه گردد گفت رضا آنست که از خدای تعالی بهشت نخواهی و از دوزخ پناه نطلبی گفت هر عطا که در دنیا دوق تدهد ثمره نه بخشد ابو عمر از اجله مشایخ شام بوده وی گفته چنانچه فرض ست به پیغمبران اظهار آیات و معجزات همچنان فرض ست بر اولیا پنهان داشتن کرامات با خلق در فتنه مفتند ✤ ✤ ✤

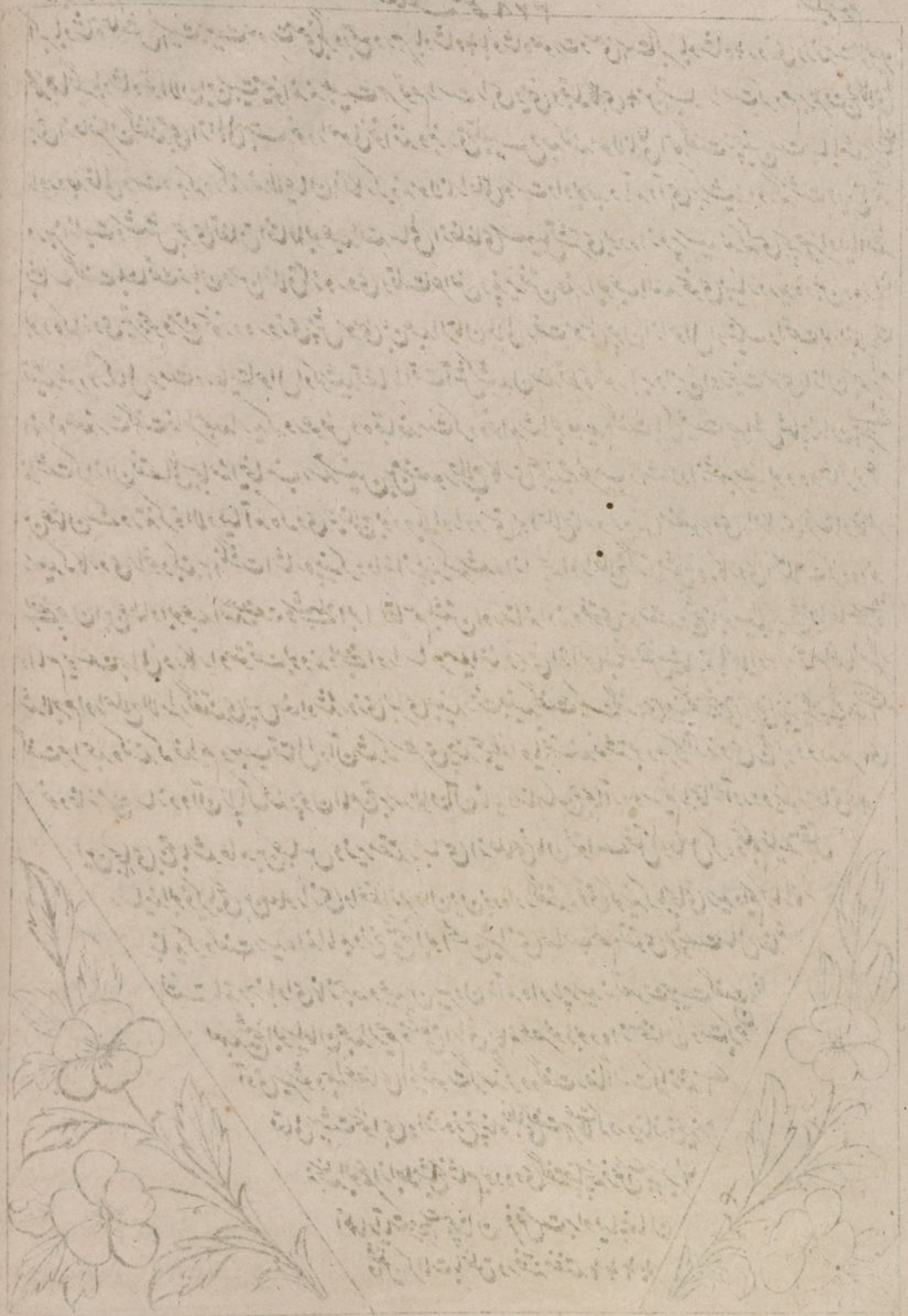

اقلیم چهارم

تعلق بآفتاب دارد و در وسط عموری عالم و مسکن اشرف اولاد و بنی آدم است و مبدأ اول این اقلیم از آنجاست که روز چهارده ساعت و ربعی باشد و وسط آنجا که روز بچهارده ساعت و نصف رسد و مبدأ دوم آن آنجا که ارتفاع قطب سی و شش درجه و سدسی بوده و ابتدای این اقلیم از مشرق و شمال بلاد چین بود و بر بلاد تبت و خزر و خطا و صین و شمیسه و بدخشان و جنوب بلاد یاجوج و ماجوج گذر دپس بر وسط بلاد ترک و شمال بلاد هند و وسط بلاد کربان و فارس و بلاد خوزستان گذر دپس بوسط عراق و دیار بکر و ربیعه و شمال بلاد شام گذشته آنجا بحر ادم را قطع کند و بر جزیرهٔ قبرس و سفله و شمال بلاد مصر و اسکندریه و بلاد فرنگ تا آنچه گذشته بساحل بحر اوقیانوس که بحر محیط گویند منتهی شود و در این اقلیم دویست و پانزده شهر عظیم و چهارصد شهر کوچک و بیست و پنج کوه و بیست و دو نهر بزرگ باشد و ساکنان این اقلیم اگر بحسب صورت و سیرت و بوفور حسن خلق و لطیف طبع مظهر اصناف فضل و هنر اند و در این اقلیم اکثر شهرهای عراق عجم چون اصفهان و امثال آن و بسیاری از امصار خراسان و چند شهر از ماوراء النهر داخل این اقلیم اند و رقم حروف در این اقلیم ابتدا از شهر عراق عجم می نماید بنا بر آنکه چون خاتمه اقلیم سوم بر امصار عراق عجم واقع شده تا سر رشته بیان شهرهای عجم گسیخته نگردد و بعد از ان احوال امصار خراسان و ماوراء النهر بقلم خواهد آورد و بالله التوفیق

اصفهان از بلاد معظم ایران و در عراق عجم است و بعضی حکما از اینجا بحسب طول و عرض از اقلیم سوم شمرده اند اما اصح آنست که داخل اقلیم چهارم و در ابنای اصفهان اختلاف بسیار است بعضی گویند که اصفهان بن فلوخ بن بوسط بن لومان بن یافث بن نوح علیه السلام بنا کرده و برخی از آنند که اصفهان بن شام نوح علیه السلام می دانند و این در بده آورده که اصفهان لفظ مرکب است از اصبهن که شهر است و هان بمعنی سواران یعنی شهر سواران و بعضی گفته اند که اصفهان نام تمام شهر است و مولف عجائب البلدان گوید که این شهر را در قدیم الایام دار الیهود خوانند باعث آنکه چون بنی اسرائیل از بخت نصر بگریختند پارهٔ از خاک بیت المقدس را گرفته که دعا می کردند چون خاک اصفهان را موافق خاک بیت المقدس یافتند در آن زمین شهری

بنا کردہ موسوم بدار الیہود گردانیدند وصاحب آثار البلاد از بنیاد اسکندر گفتہ وصاحب نزہت القلوب آوردہ کہ اصفہان کہ ابتدا اے چہار قریہ بود گران وکوسک وجویبار ودویست وچند فراغ نیز داشتہ کہ بعضے ازان را طہمورث دیو بند پیشدادی وچند را جمشید ساختہ بود وچون کیقباد کہ اول کیانیان است اورا دار الملک ساخت آن چہار دہ در آبادے بہم پیوستہ شہرے بحصول انجامید واکنون بہجار دہ شہر موسوم بکوجہا گردیدہ وچون رکن الدولہ حسن بن بویہ دیلمے بر آن شہر استیلا یافت فرمود تا روزے کہ قمر در قوس بود سوران را برکشیدند وتا امروز آن بحال خود است ودو بار بست ویک ہزار گام است ودر تمام مملکت ایران شہرے بنزرگی وتموری اصفہان نیست واصفہان بکنار آب رندہ رود کہ بعضے بر آنیدہ رود گویند واقعست واز رندہ رود دو ہزار یک نہر جدا شدہ وبست ملوک را کفایت کنند وآب فاضلش بر زمین رنگے فرو رود از کرمان کہ سنگ شصت فرسنگ است بیرون مے آید وبعضے ازان ولایت را نیز منفعت رساندہ بدریاے شور رسد ہی شود ودر اصفہان بنا بر نفاست آب وہوا مارو کژدم کم باشد ودر گرما گوشت رود منفس نشود ومیوہ اش از باد سرما زوہ ماند وہر چہ از قسم غلہ دران خاک دفن کنند نیکو نگاہ دارد وزلزلہ وصاعقہ وبادو بیماریہاے مزمن کمتر رود ہر وعمارات وحمامات وباغات نیک در آن شہر بسیار باشد خصوص باغ نقش جہان کہ از باغات نیک ایر است

ومردم نیک ازان دیار بیرون از صد شمار برخاستہ اند واصفہان تختگاہ ملک سلجوقے بود

قطیفہ ولایتے باتڑہ وہ باطراوت است مشتمل بر انہار روان وجنات وانجار فراوان وقریب سی وپانزدہ دارد روارہ سے پانزدہ دہ دار دروارہ برادر رستم بن زال تعمیر نمودہ

اردستان ولایتے است متضمن بر پنجاہ پارہ دہ چون زمین آنہمہ ریگ است از ارتفاعاتش چوب ہیچ نمی شود ومانواکہ اش بیک خصوص آثار کہ ہمہ صفات موصوف است حمد اللہ مستوفی در نزہت القلوب آوردہ کہ بہمن بن اسفندیار در اینجا اقتضا نہ ساختہ بود کہ مردم از اطراف عالم آمدہ بعبادت آن قیام می نمودند

کاشان شہریست ارستہ عمارات آن چون عارض حوران پر نور وشوارق آن چون دامن عروسان پر سجور واز ابنیہ آنہ خاتون منکوحہ ہارون رشید است کہ آنرا بطالع سنبلہ بنا نہادہ متوطنان آنجا در ہفتہ سہ روز صرف سیر وصحبت نمودہ باساط نشاط بقدم انبساط بقدم انبساط می شمرند ودیگر در سال دو سہ شخص دارند اول در فصل ربیع از بیرون بر نادر اعلی وادنی از شہر بر آمدہ قریب گلپایہ بر کنار سبزہ وصحرا خیمۂ اقامت بر پا می کنند وصحبت می دارند ودیگر سیر گلزار فین است ودر فتن چشمہ ایست عظیم کہ از یک سنگ بر می آید اکثر زراعات وباغات کاشان بریں آب است ومتوطنان آنجا اکثر نصفی مشغول مے دارند واز قسم میوہ انچہ در زستان آن شہر بسیر ست ہیچ شہرے را نیست وغیرہ را انوعے نگاہ می دارند کہ بعد از نوروز اگر ہزار سن احتیاج افتد شخص سالمان تماید واز حرارت عقارب قتالہ وغیرہ دران شہر بسیار ست اما طرفہ آنکہ بنوبب ومسافر مضرت نمی رساند

جربادقان ہمائے بنیست بن اسفندیار ست گویند کہ چون ہمائے آن شہر را باتمام رسانید موسوم بسمرہ گردانید چہ نام ہمائے سمرہ بود وکرۂ بعد ازے کہ آبادان شد نکلیا وکان اشتہار یافت وعرب ومعرب ساختہ جربادقان خوانند ہوا بش معتدل دار الشفا عفش نیک بحصول مے آید

کمرہ جاے ایست محقر ومیوہ اندک وانتفاعش نیک حاصل مے شود

خوانار دهیست قریب چهار فرسنگ که تمام باغ و باغچه است و گشنیز فراوان خوب می شود مخصوص سیب که آنرا اعلاطی نامند و دیگر شهد که دران کوهستان بسیار میشود

فراهان ولایتیست آبادان و در زمان سابق از مضافات قم بوده و بعد ازین جدا گشته و آب و زمینی نیک دارد و اقسام غلات آنجا نیک بعمل می پیوندد

نعرش ولایتیست که اطراف آن کوهستان است و از هر طرف که بدینجا روند بکریوه باید رفت هوای آن معتدل است و آب از چشمهای و کاریزهاست همه وقت دران ولایت ارزانی بوده و از میوه و انگور و امرود و شفتالو خوب می شود و در یکی از کوههای او مغاره ایست که کس به نهایت آن نرسیده و مردم آن شهر گویند که وقتی گاوی بدرون آن مغاره رفته و در فراهان بیرون آمده بنابران آنرا مغاره گاو هل می گویند حق بزبان تازیست سوراخ را می گویند

قم از شهرهای معروف عراق عجم است اکنون چندان معموری ندارد مولف عجایب البلدان گوید که از ابنیه حجاج است و هوای قم معتدل و کار قم میوه انار و خربزه و انجیر نیک می شود و گویند در ان ولایت عود قمار میدهد فاق از ابنیه طهمورث و بونیدان خداد است آتش از رودخانه مرد فاق است و قنات نیز بسیار دارد و از میوه انگور و انجیر و انار و سیب و بهی نیک می شود اما خود گاه آنولایت بهار پایان سازگار نبود و گاه قم بهتر از خوشاوه گرفته اند راقم حروف گوید که همچنین گاه بلگرام که وطن مولف است هر گز به اسپاز سازگار نیست هر چند که فربه آرند لاغر برند عجب بر آنکه قصبه ساندی که از بلگرام هیچ کرده است بطرف شمال مائل بمغرب واقع است اسپاز اسپیار سازگار است و در چهل روز اسپ لاغر فربه می شود بالجمله در سوابق ایام بر کنار شهر رودی بوده که الحال علامت آن ظاهر است گویند در شب ولادت پیغمبر ما صلے الله علیه وسلم خشک شده و ایضاً در یکی از مضافات ساوه کوهی است و در آن کوه غاری بر شمال ایوانی و در شکاف آن ایوان چهار سنگ نشان بستان آدمی بیرون آمده که همیشه آب از انها متقاطر است مگر یکی که آنرا وقتی کافری بکنده و ازان مان خشک شده

همدان شهریست قدیم در آثار البلاد آمده که آن شهر را همدان بن شام بن نوح علیه السلام بطالع نور بنا نهاد و بقولی جمشید بطالع جمال تعمیر نموده هوای آن سرد است و آتش از کوه است و اطراف آن همیشه سبز و شاداب باشد گویند اگر فلکینی در ان شهر در آید شادمان شود و لهو طرب بر مردم آن ولایت غالب باشد و کوه الوند بر یک فرسنگی همدان بجانب غربی واقع شده و دور آنرا دوازده فرسنگ دیده اند و گویند که دوازده هزار چشمه روان از اطراف آن باشد و هیچ وقت برف از زیر آن کوه خالی نباشد

رے ولایتیست بانام در ممالک و مسالک آورده که از خراسان و عراق غیر از بغداد هیچ شهری بزرگ تر و آبادان از رے نبوده مگر نیشاپور که عریض نیز واقع شده آورده که الری عروس البلدان و در بنای شهر رے اختلاف بسیار کرده اند بعضے برین اند که ری را رازی بن یقلان بن اصفهان بن فلوح بنا کرده و برخے گویند که رازی بن خراسان ساخته و جمعے بهوشنگ منسوب می سازند اما محمد آمنه مستوفی آورده که شهر رے شهر شیث علیه السلام است و در زمان مهتدی بالله عباسی عمارت شهر رے بدین منوال بوده مدارس و خوانق شش صد هزار و چهار صد حمام هزار و سه صد و شصت مساجد چهل و شش

هزار و چهار صد طاحونه نه هزار و دویست کاروان سرای و دوازده هزار و هفت صد مناره و پانزده هزار و سه پنج پنجال چهار صد و پنجاه عصار خانه هزار و هفت صد قنیات حارنه سیزده هزار رنود و یک رود خانه نیز بسیار بوده و محلات نود و شش و در هر محله چهل و شش کوه و در هر کوه هزار مسجد و در هر مسجد هزار چراغ و آن از زر و سیم و غیر هما بوده و شب روشن می کرده اند و مجموع خانها هشت بار هزار هزار و سه صد و نود و شش بوده و اصحاب تاریخ چنین نوشته اند که مکرات آن شهر بقتل عام و زلزله ویران شده و باز عمارت یافته تا آنکه در زمان خلافت جعفر و واسقی عمارت بر اصل یافت و یاز حادثه چنگیز خان و دیگر بار بقتل عام خراب گردید شیخ نجم الدین دایه در کتاب مرصاد العباد که از تالیفات اوست آورده که در بن ایام از شهر سه که مولد و منشای این فقیر است هفت صد هزار مردم صاحب اهبتار بقتل رسیده اند و مولد هفت اقلیم که امین احمد زارے نام دارد از آن شهر بوده و اگر ضروریات فروین که قریب چهل سال اقامت سلاطین صفویه بود از ری بحصول میپیوست و اصلاً غله و سامان علاوه مردم کاشان از ری سر انجام می شد و اهالے رسم داد و ستاد و قم را نیز از آن منفعت بوده و انواع میوه در آن دیار خوب و فراوان است خربزه و انگور قه تا ر اپلتے که رگے سرشی با اوست و انجیر در رودابود و امرود و شفتالو در غایت شادابے بحصول میپیوندد و اما ندست آن شهر نیز گفته اند چه در فصل خریف که ابتدا ے اختلاف آب و هوا ے است مردم آنجا بنا بر رسوم و عادات سیلا حظه ناها رسیوه بسیار بکار برند و در تب و لرزه گرفتار ے شوند و این تب و لرزه در شبانروزی از دو ساعت زیاده نیست بعد از ان برخاسته هر چه می خواهند ے خورند و بکار خود ے روند چه مشهور است که جمعے از دوستان با یک دیگر براهے می فرستند یکے را تب آمد بیاران گفت که شما ساعتی توقف نمائید تا من رفته بلزم و بیایم القصه قضیه شهر رے که در حادثه چنگیز خان چنانچه گذشت نوعے خراب کردند که نقش آبادی بکلے از وی محو شد و بعد از ان دار الملک ری طهران مقرر شد

طهران در زمان سلطنت شاه طهماسب صفوی بسبب کثرت صداول انهار و اشجار سایه و از هزار انهار ممتاز از امصار و دیار بوده و بر شمال رویه آن کوهستانی است موسوم بسیوان که قطعه ایست از قطعهاے جنان و در زمان پیشین این کوهستانے را شمع می گفته اند و در مصافاتش میوه بافراط بحصول میپیوندد و خصوص کیلاس همچنین کوهستانی ست دو فرسنگے مشهور بکند و سلفاس که آن نیز از بسیارے آب روان و کثرت درختان و میوه ها ی الوان غیرت بوستان جنان تواند بود و ماوند اول شهریست در عالم تعمیر شده و ماوند بود و کیومرث در ایام حیات خود شهر بنا نهاد اول و ماوند دوم اصطخر سوم ری و ماوند کوهستانے است و هیچ منزلے بی آب روان و سرابستان نیست از فواکه سیب و امرود نیک می شود و جبل ماوند کوهے است در غایت بلندے و رفعت که هرگز از سر آن حالی نمے شود و از صدور سنگ پدیدار بود بعضے گفته اند که سلیمان علیه السلام صخره چینے را در آنجا محبوس کرده برنمے گویند که فریدون ضحاک را در اینجا مقید ساخته و نیز گفته اند که برین کوه معدن کبریت احمر است چنانچه در عجائب البلدان از محمد بن ابراهیم ضراب نقل مے کنند که پدرم خواست که چیزے از ان کبریت احمر بردارد و معرفها ساخت که دنباله آن دراز بود چون معرفه این نزدیک آن می رسند گداخته می شد و گفت شنیدم که مردی از خراسان بیاید با او معرفها بوده از نوها اندوده از ان کبریت چندانکه خواست برگرفت محمد بن ابراهیم گوید در خدمت امیر موسی این حفص بودم قاصد ماوند عباسے رسید و گفت حکم چنانست که بکوه ماوند شوی و احوال محبوس ماوند را معلوم نمائے امیر برخاست و بدان موضع

ب واز احوال آن مجوس پرسید پیری بیامد که او پیش از نوح حال بود گفت این مجوس را نتوان دید اما اگر خواهی در رسد
خانه را بعلوم کنم امیر پسندید آنگاه پیر برکوه رفت و مردم از پس او تا بجای رسیدند که گفت این مکان را حصر کنند چون حصر
در خانه پیدا شد از سنگ کنده و در آنجا نشانی بر صورت عجیب دیدیم بر دست او منظره و در پیش او سندلی و پیر بعد ساعت وقت
منظره را بران سندان منیر دانگاه فرمود تا آنرا بر طریق اول مدور ساختند و گفت این طلسم است و بحیلت همین ساخته اند
دام این طلسم باقی باشد مهر این مجوس بسته شود و بعد ازان فرمود تا نرد با نها بیاوردند و بر یک دیگر نشستند تا مقدار
از شد آنگاه آنرا بدان فرو گذاشتند و بران برفتند و دری از آهن پدید آمد و بران نوشته یافتند و بر این قلعه کوه هفت در است
روی چهار قفل و بر عضاوه نوشته بود که در بنجا حیوانی است که شرح آنرا نهایت نیست باید که در را بکشایند و هر گاه این
گشوده شود این اقلیم را آفتی رسد که دفع آن ممکن نیست امیر گفت همچنین خلیفه باید نوشت مامون در جواب نوشت
عرض بی نشوند **سمنان** بکثرت اشجار سایه دار و انهار خوشگوار از خواکه چون انگور و انار بر بسیار ی از شهر و دیار
جان دارد **سحراباد** نخست نزهت و طیب هوا و افزونی اشجار هیچ وقت از سبزه و هوا زمین آنجا از نرگس خالی
ست و صحرا ش پر شیر گل و ریحان و لاله و ضمیران دارد و بهره گرم سیری و سرد سیری در آنجا می شود و در ایام سابق تختگاه
رجان بود و اکنون از ان شهر جز بیلی باقی نیست **طبرستان** ولایتی است در غایت نزهت و طراوت و در نهایت صفا
هوا از خوابی خرجان و حدود و امنان تا کوهستان ری و طایفه آن همه طبرستان ست و رستمدار و کوه تعلق بطبرستان دارد
بحر طبرستان را دریای گیلانی و بحر گرگان و دریای باب الابواب و بحر خزر نیز مانند و طول این دیار از مشرق تا مغرب
دولیت و عرض فرسخ است و عرضش دولیت فرسخ و این دریا بطرف دیلم و نارستان و باب الابواب و شیروان
دو بار خزر نیکدرد و بزمین فتحی شود و درین دریا بد و چیز بوفوع نه آمد و این بحر هفت جزیره دارد که از ان جزائر نفط سیاه و
سپید حاصل می شود از ان جمله جزیرهٔ **پرسین** از جزیره دریای طبرستان ست که تمام سنگ خارست و مسافت و
ساحت آن جزیره چهار صد فرسخ ست و اکثر مرغزار بود و نفط سپید از انجا خیزد و طبرستان اکثر بسیار موی و پیوسته ابرو
بابستان و سخن بشتاب کنند و مرغ و ماهی در ان دیار بسیار بود و احوال ملک طبرستان صاحب هفت اقلیم می نویسد که
بعد فوت سکندر اعیان ممالک عجم را بر ملوک طوایف تقسیم نموده و حکومت طبرستان بیکی از اولاد ملوک فرس رسید و اولاد او
کامران بودند تا آنکه آرد شیر بابکان ملوک طوایف را بر انداخت حیف شاد نامی از اولاد همان شخص بحکومت رسید او و
احفاد س دولیت و شصت و پنج سال بریاست پرداختند چون قباد بن فیروز بادشاه عجم شد آن دیار بپسر خود کیومرث
تفویض نمود او اولاد حیف شاه را استاصل ساخت و بحکومت رسید میان کیوس و برادرش نوشیروان مخالفت
خاست کیوس بر دست برادر اسیر شد و بقتل رسید نوشیروان شاپور بن کیوس را بحکومت طبرستان عنایت نمود و بعد
از و پورش یاوند بن شاپور بن کیوس بحکومت رسید و ایشان را بروایت مؤلف صبح صادق یاوندیه خوانند و مازندران
نیز در تصرف داشتند و ملوک یاوندیه سه فرقه اند در فرقه اولین کیوس اول شخص است چنانچه گذشت و آخرین فرقه اول
اسپهبد رستم بن شهریار ست که در چهار صد و نیزده هجری بحبس علاء الدوله کاکویه در گذشت و فرقه دوم بعد از ان

فرقه سوم ازماوندسجکوست رسیدند اما اهل طبرستان درسال سبت و دوم هجری ایمان قبول کردند و بروایت هفت اقلیم
کسے که قدم جهاد در ارانهی آن ملک نهاد امام حسن بن علی علیه السلام است و این واقعه در زمان خلیفه ثانی روے نمود
از چند وفات امام حسن از متوطنان انجا صلح نموده هر محبت فرمود و در خلافت منصور دوانیقی عباسی ابو الخنیف برسر جاب
نهروان تاخت سر جاب خود را بزهر هلاک کرد ابو الخنیف استیلا یافت تا آنکه حکومت آنجا کبن المشهوره و اسـ

کبیر بن زید بن محمد بن اسمعیل بن حسن بن زید بن امام حسن علیه السلام بن علی علیه السلام رسید چه یواب طبا
که در خراسان سلطنت داشتند در طبرستان حکومت کردند و براهالی طبرستان طلم نمودند ایشان داعی کبیر را از ر
بخواندند و در تجسم میهمان در رود صد و پنجاه هجری با او بیعت کردند او زید نمود و مذهب تشیع بنا ساخت بعد از و برادرش محمد
زید بریاست رسید و او اول کسے که قبه بر مرقد علی علیه السلام ساخت و بعضے او را داعی صغر گویند و از جمله فرمان روایان طبرستا

امیر شمس المعالی قابوس بن وشمگیر است که از احفاد آل اباذین و روان شاه جیلی که یکے از اعیان و اکابر
بود چون خبر وفات کیقباد بن وشمگیر در سنه سه صد و شصت هجری در گذشت قابوس بسلطنت رسید گویند که قابوس بالکمال فضل
و سیاست افراط نمودی امرا او را محبوس کردند و در آشناے راه که او را بقلعه می بردند یکے از امرای عاصیان که برندان او ر
می برده قابوس رسید که فتنه که انگیخت گفت که چون تو در قتل و سیاست افراط نمودی یکے من و پنج کس دیگر از امرا ے ق
قابوس گفت اینچه نمی رسیدند از افراط قتل بود چه اگر ترا و ان پنج کس را بکشتی و هرگز باین بلا گرفتار نگشتی پس چون بقلعه رسید
امرای عاصے جمع را بقلعه فرستادند تا او را بکشند عنصر المعالی **کیکاؤس بن اسکندر بن قابوس** امیری عادل
عالم بود و پیش از انکه بسلطنت رسد در خدمت سلطان محمود غزنوے سر بردی از و منقول است که چون از صد بار گشتم غزم غزا در روم
کردم و گنجه رفتم امیر ابو الاسوار شاور بن فضل بادشاه گنجه مردے خردمند و عادل و شجاع بود و مرا گرامی داشت روزی از عجایب
جهان سخنے میرفت گفتم که در خرجان دیهی است و چشمه آبے دارد و زمان انجا بطلب آب روند و در ان زمین گرمے است تر اگر بر
یکے در ان گرم سرد کرم نمیرد آن آب که در سبو است کنده شود و عجب بر انکه سبوهاے که از نے زوند نیز متغیر گردد امیر ابو الاسوار
روی ترش کرد پس از چند روز با من نه بر حال سابق بود یکے مرا گفت امیر از تو رنجیده و می گفته که فلان چرا با من سخنے چنان گوید
که با کودکان گویند من درین باب معذوری از روساے خرجان طلبیدم بعد از چهار ماه عنصر من رسید بگواهے معارف آنرا بیاورد
و عنصر المعالی را تصنیفے است در علم اخلاق مسمے و مشهور بقابوس نامه و آنرا در نصیحت فرزند خود گیلان شاه نوشته حکایات غریب
و فقرهاے مفید در ان مندرج است از انجمله حکایت یکی از ملوک فارس بروز بر خود خشم گرفت و او را عزل کرد و گفت بهر خود جاے
اختیار کن تا آنجا روی و قرار گیرے گفت چند ده ویران مرا به بخش تا آنرا چنانچه خواهم آباد کنم ملک گفت چند ده
ویران باو دهد پس در همه مملکت بخشید هیچ جا دیهے ویران نیافتند ملک را خبر کردند و زیر مخزول حاضر بود گفت ای ملک
می دانستم که چنین است اکنون ولایت چنین از من بازگرفته به نکبت ده که هرگاه از وی باز خواهی همچنان تو بازسپارد ملک از و
عذر خواست و دیگر بار شش وزارت داد و ایضاً از ان کتاب است که دو صوفی برابه میرفتند یکے مجرد بود و بیباک میرفت و هر جا که
رسیدی بخفتے و ارکس نماندیدی و دیگرے پنج دینار زاد داشت باری موافقت کردے لیکن در هم بودے و قفه بجاے رسیدند

که در رسیابار بود مجرد بخجبت آن دیگر پیاس محبت خفته نشسته بود چه کنم چه کنم می گفت مجرد بید ارشد گفت ترا چه رسیده گفت پنج دینار دارم و از دزدان می ترسم گفت آن پنج دینار مرا ده تا تدبیر کنم صوفی پنج دینار از او داد مجرد بسپید و در چاه افگند و گفت اکنون از بیم دزدان ایمن باش و بخسب آنیضا مردی صد ساله کوزه پشت بر عصا تکیه کرده می رفت جوانی باو رسید بر سبیل استهزا گفت که این گمان را بچند خریده تا من بخرم گفت اگر عمر مابی را یگان بمن بخشید این چند فقره نیز از ان کتاب است زنهار انجوب گفتن آموخته کن و بر بلا اندر نمای و تا نخواهد کسی را نصیحت مکن و کسی که بنجی بر آمده باشد گرد دست گردان او نگردد و نیم مردم شادی مکن تا دیگران بنم تو شادی نکنند خوب گوئی نا خوب شنوئی نیکی سزاوار نیکی در ربع مدار بر شادی باز گشت او نیم است از شادی شمر رنج هیچکس ضایع مگردان و اگر از بیخردی و بی هنری نام و نان تو ان بدست آوردن بیخرد و بی هنر مباش و دانش از نادان باید آموخت از انکه هر گاه سنجشم دل نادان نگری و فضارت عمل بر دگماری انچه از وی ناپسند آید آن نکنی از سکندر ی آرد که من منفعت اندیمه از دوستان ی یابم که از دشمنان نیز ی یابم از انچه اگر در من فعلی زشت بود دوستان بموجب شفقت پوشیدند تا من ندانم و دشمنان را ظاهر کنند و من انفعل را از خود دور کنم سرمایه نیکوئی در دانش و ادب نفس تواضع در راست گوئی و بی آزاری و شرمگینی است و جای باشد که شرم بر مردم و بال گردد باید چنان نکنی که از شرم کنی در مهمات خود تقصیر کنی و خلل در کار تو راه یابد که بی جا بی شرمی باید کرد که تا غرض حاصل شود همچنان که شرم کنی نتیجه ایمان است بی نوری نتیجه شرمگینی است و چنان نرم مباش که از نرمی بخورند و نیز انچنان درشت مباش که از درشتی بیرون افگنند و هیچکس را بدی میاموز که بد آموختن بجای بد کردن است و کس را بیازار که اصل مردی کم آزاری است و خویشتن را نادان شمر که تو دانا آنگاه باشی که بر نادانی خود واقف شوی و اگر خواهی که راز تو دشمن بداند با دوست مگو از گرسنگی مردن به که بیان فرومایگان سیر شدن مردم بی هنر به دوستی را شاید و دشمنی را از ان کسی نبود که کسی را جفتی آورد او رو انکند اگر خواهی که کم دوست نباشی کینه دار مباش که زندگانی او بکام نباشد زنده اش بشمار اگر خواهی که بی اندوه باشی خود مباش اگر خواهی که با آبروئی پیشه کن اگر خواهی که شرم زده نگردی انچه نهاده بر مدار اگر خواهی که قدر بر جای باشد قدر دیگران بشناس اگر خواهی که برتر از دیگران باشی فراخ شده باش اگر خواهی که آزاد باشی طمع را در دل جای مده **مازندران** ولایتی است ناهموار دیار طراوت بسیار و در بعضی چیزها مشابهتی بهندی دارد و مازندران راه های سخت و بیشه های پر درخت بسیار دارد و اگر چند قلعه در غایت حصانت میوه گرم سیری و سرد سیری اکثر دران دیار پیدا ست دارد اما انچه قابل ایراد باشد نارنج و لیموست و حاصلش بیشتر برنج و ابریشم است و ولایت مازندران مشتمل بر چند شهر است و در زمان سلاطین مازندران ملوک ماوندبود چنانچه در طبرستان مرقوم گشت و از جمله مازندران **ساری** شهری است در غایت خوبی و معموری و بر یک طرف شهر مرغزاریست قریب بدو میل و نهایت خضرت و خرمی را دارد و از زمان قدیم تا اکنون آبادانی بسیار دارد و ساری از نهسارویه ابویه است و بست سارونه بکار و باره ی پیوندد و وجه تسمیه کاوباره آنکه خلیل بن فرو زین نرسی بن جاماسپ عم نوشیروان حکومت ری داشت قصد تسخیر طبرستان کرد و بصورت مجهول کاوی چند را مطاع ری باز کرد و بطبرستان شتافت و ملازم و الی آنجا او را دلاس شد و بر مداخل و مخارج ملک مطلع شد و مراجعت نمود پس سپاه جمع آورد و روی به آمدیار نهاد او را دلاس از زد و خرد شهریار

که بادشاه قیم بود مدد و خواست سر و خرو گفت خلیل ابن عم من ست باید که اطاعت کنی او رو پس بگذاشت یوسف و بعد زمانی
در گذشت خلیل و بعد او پسرستان استقلال یافت و سال چهل و چهار حکومت نمود و بعد او پسرش نوذه و بعد او ستان و او اولاد او ملوک رستمدار
آمده اند و بعد از چند در طبرستان و مازندران بحکومت رسیده و تبرها او دست بسیار بدین طرفان بن نوذه که شهر ساریه و بنا از نهاده و صت
و دیگر چار راه فرموده که شهری نامیده و بازار و دست و بنای آن درین روزی شده و اهل از جمله بلاد دیلم ست بعضی گویند
که جمشید بنا نموده و بقول برخی فریدون و در زینت القلوب از هیئه طهمورث دیوبندی نوشته و مولف کتاب ممالک گوید
که از روزگار فریدون تا عهد بهرام گور نخجگاه مرز مسکون اهل بود و در اهل شهر گفتند که اصنام اشجار بران روئیده گویند که فرامرز بن
فریدون دران گنبد ست و قریب شهر رودی ست که آنرا نهر اره می خوانند و قدوم آن شهر بهزار ان حد بر ساخته بعد از اعادت و عمارت
خود شهر بر مذنابر ان پنج منزل بی آب روان و سر استان نیست اسپهبد ار قریب صد بار روده دار و ولایت آن بمازندران
و گیلان و دریای خزر و کوهستان رسی متصل ست و خاصلش شش تومن نخ و آهن ست و قلاع معتبر بسیار دارد و ساکنش اگرچه
بکسب کمال کمتر متوجه می شوند اما بعضی که موافق ست کردند نهایت خوبی و دینداری را دارند و ملوک اسپهبد ار از اولاد بادوستان
خلیل اند و ذکر بعضی از ایشان در سابق گذشت بر ازان طایفه ست فخر الدوله مامور بن شهریار کم ملکی عادل و متشرع بوده و در مملکت
خویش ندا در داد که بمقتضای آیه کریمه یا ایها الذین آمنوا اذا نودی للصلوة من یوم الجمعة فاسعوا الی ذکر الله و در اینجا بسیار
در روز جمعه بکار دنیوی نه پردازند و همه بمسجد جمع آیند ضعفای محرفه بعرض رسانیدند که بجهت کثرت عیال ما را طاقت نیست اگر بان
نپردازیم روزه بمیشیم آن روز بدست نه آید شاه امر کرد که بهر ایشان وظیفه مقرر کنند تا تلافی روز جمعه شود پس چنان کردند و قومی محتسب
یکی از ایشان را که بی وضو نماز کرده بود بگرفت و خواست که صدکنند گفت که مرا از ضرب و شتم بهر ادای نماز وظیفه مقرر ست اگر خواهند
که وضو فیز کرده بهران باید افزود و این حدیث بملک رسید بوجوب تاهر وضو نیز وظیفه مقرر کنند و درین مقام صاحب صبح صادق
سقطی می نویسد که عبد الله خان اوربک والی ماوراء النهر پیوسته نماز بجماعت گذاردی و سایر سپاه طوعا و کرها بان پرداختند
و سبابودی که بی وضو نماز کردندی عبد الله خان آگاه شد خواست که معلوم کند که آنها کدام کس اند پس امام را گفت چون اذان
گوئی فریاد کن که هر که او وضو نباشد باید که بجانب چپ آید امام چنان کرد جمعی آزاوگان که بجانب راست ایستاده بودند بجانب چپ
میل کردند عبد الله خان بسی بخندید و ایشان را سیاست کرد و توبه داد و بعضی تقلبات بادام می گفتند که وقتی عالمگیر بادشاه مردم
بسیار از پیشتر همی آوردند پوسته بودند کشمکش بر مردم بادشائی چندان شد که جای ایستادن نیافتند بادشاه بدماغ شد
خانخانان بهادر را بعرض رسانید که اگر فرمان شود بخوشش طبلچی و خدام خلایق را لگد کوب نماز نشسته اند و جای بر مامردم تنگ کرده
می سازیم بادشاه حکم داد خانخانان بهادر با او آواز بلند گفت که حکم بادشاه جهان پناه است که مردم بی وضو از دست راست بدست چپ
آیند خلقی کثیر از دست راست بدست چپ رفتند خانخانان بفرمود که ایشان را از اهتمام بخوب سلطان از اینجا بر اند فراخی در امکان
پدید آمد بادشاه بخندید و فرمود که جلدی پسندیده کردی و همانا رقم حروف از بزرگان خوشنویس نشنیده که سید مبارک محدث ساکن
بلگرام در بلگرام محله خوشنویسان مسجد و سرائی تعمیر نموده و در سرای قوم جولاهه و غیره مردم رعایا که اکثر مسلمانان بودند آباد ساخت و برای
نماز هر پنج وقت با ایشان تقید کرد ایشان گفتند اگر بنماز مقید شویم از کسب معاش باز مانیم و عیال از گرسنگی بمیرند امیر گفت

گفت که هر روز هر پنج وقت نماز را فی الفور یک فلوس از من بگیرند و در نماز حاضر شده باشند چون چندی بران برآمد بعضی بسمع میرسانیدند که جولاهگان بی وضو نماز میگذارند مرا ایشان را بطلبید و عتاب کرد گفتند که میر چون بر یک فلوس دو کار یعنی نماز و وضو میشود میر نمیخرید و من فلوس بر آن مزید کردم تا آنکه میر زنده بود و رونق مسجد بحال بود و اکنون آن مسجد موجود است اما کسی بغلط هم آنجا نمیرود و گیلان ولایتی ست مشتمل بر خیال و دراندیار قریب پنج ماه برف می بارد طول آن از ستمدار تا موغان و عرض آن از دیلمان تا ولایت مازندران و عراق و عجم و آذربائیجان و بحر خزر پیوسته و باطلاع مردم آنجا رسیده و واقف راگویند چون سپیدرود از میان ولایت گیلان جریان میدارد و هر آئینه یک طرف آب آن را بیشه بیش و طرف دیگر پس گویند دارالملک بیشه پیش لاهجان ست که شهری معمور و آبادان ست و ازان بیشه پس شهر رسیده ست که رشت نیز گویند و حاصل آن بیشتر ابریشم و برنج بود و دختران نجاد در غایت طنازی خود را ببازار خود فروشی جلوه میدهند و بندگان نیز در دست متاع خود را بهم کتابت بیشتر بایشان عرض مینمایند تا که شخصی بنظر خواستگاری یکی از آنها را دید و دیگران دختر بازار گیرد و چنانچه در بنیاب مولانا شاکی گیلانی گوید ۵ دختر اگه ساکن رشت اند ۵ همچو طاؤس مست در گردند ۵ طلب مشتری ببازار ۵ بندگان بدست میگردند ۵ پوشیده نماند که مردم گیلان را از روی تعظم کارکیا گفتندی و اول آن طائفه علی کیا ابن کیا ست و نسبت آن بانام زین العابدین میرسد چون در احوال ملوک گیلان نقلی عرب و عجیب بنظر نرسیده بنابران حادثات زمان ایشان را بنوشت دیلم و دیلمان نیز گویند مؤلف هفت اقلیم آن را ننوشته راقم حروف از فرهنگ جهانگیری مینویسد که شهریست از شهرهای گیلان و موی مردم آنجا مجعد باشد و اکثر جربهای ایشان روئین بود و سلاطین دیالمه که ایشان را آل بویه نیز گویند متوطن دیلم و از اکابر ملوک اسلام اند و شهرهای عراق عجم و عرب و غیرها حکومت کردند و از آن طائفه است عضد الدوله بن رکن الدوله دیلمی و او خلاصهٔ سلاطین دیالمه بود و او اول کسی ست که او را ملک الاسلام خواندند و اول کسی ست که او را در اسلام شهنشاه گفتند و او کسی ست که در بغداد بعد از خلفا تمام او را بر منبر بردند و در فارس استقلال یافت و او بفضل و علم موصوف بوده بزرگی نیز داد و رفت تا کاریکه بسازد عضد الدوله اغماض نمود و آن بزرگ هر چند سخن گفت هیچ در نگرفت و بالآخر عضد الدوله برنجید و گفت عجب مردی بود و این همه آمدن و گفتن کارت نساختم و بازمی آئی و مراد خود را رنجه میدارے گفت کار من رضای خدا بود و آن ساخته ش. اما کار تو ساخته نشد که در مهم مسلمانی اهتمام نکردی عضد الدوله بگریست و کار او بساخت منهی باو نوشت که بیرون شهر جوانی زرد چهره دیدم گفتم چه ایستاده گفت همراه میجویم تا بشهری روم که در آن پادشاه عادل و قاضی متصف باشد گفتم پادشاه از عضد الدوله عادل تر و از قاضی یا منصف هرگز کجاست گفت اگر پادشاه عادل بودی در کارها بیدار بودی گفتم از غفلت او چه دیدی گفت پدرم مالی را نزد او داشت چه در گذشت بیمار شدم و نذر کردم اگر صحت یابم حجی و غزوی کنم چون شفا یافتم پنجاه هزار دینار تصدق و بیست هزار درد و آفتابه سین نهادم و نزد قاضی بردم و به امانت گذاشتم و سی هزار برگرفتم و راه سفر کرده از عهدهٔ عهد آمدم و در غزوه اسیر دیلمان شدم و چهار سال در بند ماندم قبصر مریض شد و اسیران را آزاد کرد و من نیز خلاصی یافتم اکنون باز گشتم تا امانت از قاضی بستانم نزد او رفتم جوابی نگفت مکرر سخن گفتم بجائی نرسید اگر عضد الدوله بیدار بودی قاضی چنین بیداد نکردی عضد الدوله نامه بر خواند و منهی و جوان را بخواند و گفت و جوان را باصفهان فرستاد و گفت آنجا باش تا ترا

طلب نمایم پس شبنی قاضی را بخواند و گفت که از عاقبت مے اندیشم که ملک را بقاے هست ترسم که درگذرم و ملک دیگری رسد
و اطفال و عیال من بیچاره باشند از تو پلساتر نمی بینم میخواهم که دو هزار دینار پیش تو بود بعث نهم قاضی گفت فرمان بردارم و بدل
شاد شد عضد الدوله خادم را بفرمود تا صد و چهل آنجا بخت زر و سه قرابه مروارید و امثال آن در خانهٔ قاضی نهد قاضی را دل از شادی
در بر طپیدن گرفت که این همه بعد فوت عضد الدوله مارا باشد عضد الدوله جوان را از اصفهان بخواند گفت قاضی برو و بگوی که زر ما
بده وگرنه بعضد الدوله تظلم برم جوان چنان کرد قاضی با خود گفت اگر او نزد عضد الدوله رود مقدمه دگرگون شود و دلی اعتبار گردم همانا
که مال جوان باز بدهم و آن همه مال بستانم پس برود و آفتابه بجوان داد جوان بعضد الدوله حال باز گفت عضد الدوله بخندید و گفت
تا قاضی اسپر و پا برهنه و دستار در گردن افگنده حاضر ساختند پس آنچه داشت از دست و شفاعت جمعے از قبلش درگذشت و از
قضا منزلش گرد گویند عضد الدوله خواست که چنانچه بعد ملوک عجم سلاطین روم بهر ایشان تحف و هدایا مینفرستادند بهر او نیز
بفرستند پس تاجرے معتمد را مالے وافر داد و گفت برو م روچنان چنین کن تاجر بخدمت قیصر شتافت و مال وافر پیشکش کرد
و چنین نمود که نصرانی ست و هر بار که نزد قیصر رفتی تحف و هدایا گذراندے تا آنکه معتبر گشت و در موضعی که قریب بخانهٔ او بود صنعی
که عضد الدوله باو داده بود دفن کرد چون مدتے بگذشت بقیصر گفت نزدیک خانهٔ من خرابه ایست خواهم که در انموضع
کلیسای بسازم قیصر رضا داد تا جوهر آن مشغول شد تا اساس بنیاد نهد مزدوران هنگام کندن صندوقچه مقفل یافتند از فولاد کنند
بسته آمد از و بازرگانان آن دیار چنان نزد قیصر بردند قیصر بر دگمان برد که گنج نامه ایست سرش بگشاد آنجا طومارے دید از کاغذهاے
قدیم که بخط قدیم نوشته بودند یکے را بخواند نوشته بود که فلان تاریخ موافق سال جلوس عضد الدوله بشیراز پادشاهے
بر تخت نشیند که صفات او چنان و چنین ست و القاب او این و آن و چون سکندر جهان گیر شود قیصر توجه نمود تاجر را گفت
تو به فارس رفته گفت آرے گفت صفات و القاب ابو شاهی باز بگوی تاجر بگفت و قیصر گفت با او آشنائی داری
گفت آرے قیصر رسولے با تحف و هدایا بیشمار همراه او بفارس فرستاد و عضد الدوله خبر یافت برسم شکار از شهر بیرون رفت
و بر کنار رودے خیمه زد هنگام شام رسول و تاجر بلا زمتش رسیدند عضد الدوله یا رسول در تکلم آمد و از آواز و رسم اظهار ملال
کرد یکی را بفرمود تا برود و باو در غان بگوئی که حکم عضد الدوله هست که خاموش باشند فرستاده رفت و نیا بر مواضع رود و چند
از گوسپندان پر باد کرده در آب ریخت و در غان آنرا باز تصور کرده خاموش گشتند رسول قیصر متعجب شد بر آنکه
حیوانات نیز در دریا از حکم این پادشاه تجاوز نمیکنند پس چون بروم باز گشت بعرض قیصر رسانید قیصر جزم کرد که
آنچه در طومار ست موافق واقع ست پس دختر او باو داد و کوشید تا قلعه ست که در بدد و دولت عضد الدوله کنیزکے از کنیزگان
او را با لشکرے سر و کار پدید آمد لشکری روزے بشکار رفت روباهے بسوراخے خزید لشکرے فرود آمد و سوراخ را کافتن
گرفت به نر و بانی رسید نر بران رفت خانهٔ یافت و در انجا چند خشم پر از زر قدرے ازان بر گرفت و ملامتے بران
نصب کرد و بشهر باز گشت و در حالت مستی حال بمعشوقه باز گفت کنیزک نزد عضد الدوله رفت و گفت گناهے کرده ام
اگر امان بخشی بگنجے دلالت کنم عضد الدوله او را امان داد کنیزک حال باز گفت عضد الدوله او را گفت که از لشکرے درخواه گنج را بتو نماید
کنیزک چنان کرد مقرر نمود که شبی با هم بر سر گنج روند بادشاه مقدار کاغذ پاره باو داد و تا هنگام رفتن در راه بیفشاند کنیزک با لشکری بر سر گنج رفت کاغذ

را بیفشاند عضد الدوله برابر ایشان شتافت تا بسر گنج رسید لشکریان او را بدید عضد الدوله گفت مترس پس کنیزک بایک خم زر باو داد و باقی را بخزانه
بدین بر نربت علی علیه السلام عمارتے عالی بنا نهاد و نقل ست که چون در سنه سه صد و هفتاد و یک هجری بیمارستان عضدی در عراق بغداد باتمام رسانید
پادشاهی آن رفت دیوانه را دید که بند بپایش نهاده اند پرسید که چه کرده که زنجیر در پایت کرده اند دیوانه گفت ای امیر عجب حالتی است که دیوانه توئی بند بر پای
ر مال از عاملان گیری و حرف از دیوانگان پرسی ترا با این چه کار شفا و راحت خدای راست و تو را در اشفا بیمارستانی برتر از دیوانگی چه باشد
عضد گفت زه ای سرآینده زه ۰ سخن هیچ عاقل نگفت از توبه ۰ وفات عضد الدوله در سنه سه صد و هفتاد و دو هجری در بغداد اتفاق افتاد و دیگر
سلاطین دیالمه فخر الدوله بن رکن الدوله ست که ری و همدان باو تعلق بود وزیر باتدبیر ابو القاسم اسمعیل المعروف بصاحب ابن عباد که در فضائل
مکارم از تعریف مستغنی بوده نقل ست که چون زمان وفات صاحب نزدیک رسید فخر الدوله بعیادت رفت صاحب گفت بعنایت خداوند خداوند
خلق نوعی بسر بردم که نام بادشاه من و جهان به نکوئی مثل ست اگر بعد از من همین شیوه مرعی باشد همه آن را از پادشاه دانند و اگر بر خلاف
از من دانید و نام خداوندی بیدی مشهور گردد و چون صاحب فوت کرد و فخر الدوله بر وصیت صاحب عمل نمود و بکرم و بذل سلطنت
دود یکرا ز ملوک دیالمه مجد الدوله بن فخر الدوله است که بخرد سالی در رسنے بحکومت رسید و مادرش صیده که دختر مادر عم امیر
فخر المعالی کیکاوس بن اسکندر بن قابوس بود تدبیر ملک پرداخت و او عورتے عاقله عادله بود وقتی محمود غزنوی به او پیغام داد
که طبل و سکه بنام من کن وگرنه جنگ را آماده باش سیده در جواب گفت تا شوهرم فخر الدوله زنده بود از این اندیشه مند بودم
که سلطان چنین گوید چه کنم اکنون از این غم رسته ام چه سلطان عاقل ست داند که چون او پادشاهی را بجنگ زنی بباید آمد که
هم نر بود و هم مرده اکنون اگر آید نخواهیم گریخت و جنگ را ساخته ام حال از دو بیرون نیست ظفر یابد نیست اگر مرا ظفر باشد بطرافت
گویند که محمود را شکستم و مرا فخر بود و نام تو بدی برآید که زنی محمود را بهزیمت داد اگر ظفر تر ابود جزاین چه توانی نوشت که زنی را شکستم و باین
چیزی ننامی نباشد چون جواب بمحمود رسید ازان عزیمت درگذشت و تا سیده زنده بود قصد ری نکرد چو سیده فوت کرد مجد الدوله از
بر ملکت عاجز آمد و امرا بنافرمانی آغاز نهادند سلطان محمود غازی آگاه شد در شش صد و هشت هجری قصد ری کرد مجد الدوله از امیران خود
حمایت نوشت و استمداد نمود محمود غزنوی برسید مجد الدوله بخدمت او رفت سلطان گفت شاهنامه خوانده و شطرنج باخته گفت
آری گفت هرگز دیده که دو بادشاه در یک مملکت حکومت کنند و دو بادشاه در بساط شطرنج در یک خانه باشند گفت نه گفت تراچه باید داشت
که ممالک خود خواندی و اختیار خود بکسی دادی که از تو قوی تر بود آنگاه او را بالیسر شش بغزنین فرستاد و در انجا هر دو در گذشتند
و سلطان مملکت به پسر خود مسعود داد و باز گشت و آخرین ملوک دیالمه ابو علی کیخسرو بن عزالملک بالکلیه انجاست که بخدمت سلطان الپ ارسلان
رسید و اقطاع لائق یافت و در چهار صد و هفتاد و هفت هجری در گذشت و بعد از وی آل بویه جز نامے دیگرے نماند بندی از احوال
وزرا و امرا دیالمه ابو الفضل محمد بن ابی عبد الله حسین کاتب معروف بابن عمید رکن الدوله دیلمی بود از غایت
دانش که داشت او را حافظ ثانی گفتندے و سخن کم گفتے و پر گوے عیب کردے حافظ او چنان بود که پنجاه بیت شنیده
از گرفتے و صاحب عباد در صحبت او بسر بردے ابو القاسم اسمعیل بن ابی الحسن عباد طالقانی قزوینی معروف
بصاحب ابن عباد در مکارم و فضائل نظیر نداشت و نادره عصر و عجوبه دهر بود چهار صد شتر کتاب خانه های
ری کشیدندے و بعد از ابو الفتح بن عمید وزارت مؤید الدوله یافت و بعد از وفات او برادرش فخر الدوله را

بسلطنت نشانید نقل است که قابوس وشمگیر وقایق وغیرهما بفرمان امیر نوح بن منصور سامانی روی بجرجان آورده مدتی
رزم مؤید الدوله کردند صاحب عباد جاسوس بسپاه دشمن فرستاد او برفت وباز گشت وگفت لشکر نپندان است که توان شمرد
وچندین فیل دران سپاه است گفت بگو چند پیرپا ایشان ست گفت آنرا ندانم صاحب گفت اپیران را می زن می ترسم نه از پیلان صاحب گفت پس خاطر
بفریفت تا روز جنگ بنزیمت رفت وآنهمه سپاه بیکبار بر ایشان شد نوح بن منصور از فضل او آگاه شد ونامه باو نوشت که بدین جانب شتاب که وزارت
صاحب در جواب نوشت که مرا چهار صد شتر بهر نقل کتابخانه ماند ودیگر چیزها برین قیاس باید کرد وبخدمت رسیدن چگونه میسر گردد وگویند روزی تمام
وبدیوان نشست فخر الدوله پیغام فرستاد که اگر کوفتی عارض شده بخدمت برای عبادت آیم گفت کوفتی نیست که خداوند را تصدیع باید کشید
ودیگر روز نیز فخر الدوله رفت فخر الدوله از حال سوال کرد صاحب گفت فخر من در کار شعر است نوشته بود که خاقان با فلان سپه سالار سخن گفت
ندانم که چه گفت ازین معنی آزرده شدم که چرا خاقان با علاو رکاشعر سخن گوید که من ندانم شب نوشته دیگر رسید که آن سخن فلان بود لاجرم قبض بسط
تبدیل یافت ربیع بن ظفر عضدی کاتبی ماهر بود وفاضلی برجسته لیکن خط او بسیار خوب نوشتی صاحب آگاه شد واو السبب فضیلتی که داشت ملال گرفت
روزی رنجور شد ربیع باعیادت او آمد ونشست وگفت بسبب ناتوانی چیست وچه میخوری صاحب گفت از انکه تو میسازی یعنی تر وبر بیع دانست
که او چه گفت گفت ای خدایگان سبحان وسر نوکه دیگر نکنم گفت از انچه کردی عفو کردم بربیع تو بنجوا از انچه میکنی درگذشت کمترین همت صاحب آن بود
که هر روز قریب سه هزار کس بر مائدهٔ او طعام خوردندی روزی صاحب عباد با جمعی بر سفره نشسته بود مردی لقمه بر گرفت موی در لقمه بود صاحب دید
وگفت موی از لقمه بیرون آر مرد لقمهٔ از دست بیرون بنهاد وبر خاست ودر فتن خواست صاحب گفت
چرا نیم خوردی واز خوان من بر خاستی گفت مرا نان آنکس نباید خورد که موی در لقمهٔ من بیند صاحب خجل شد
وعذر خواست وگویند صاحب ابن عباد مخرج راند است او را گفتند بگوی امیر الامرا ای ان یحضر سرای الطریق
یشرب منه الصادر والوارد وگفت خشم حاکم الحکام ان یعمل فلیسافی النیل لنفع من العادی ولنادی
فخر الملک ابو غالب محمد بن علی بن خلقت واسطی گویند که بعد از ابن عمید وصاحب عباد بزرگترین وزرای آل
است واو اول کسی ست که در شب برات حلوا بر فقرا قسمت کرد وآن رسم اکنون نیز شایع است یکی
رقعه باو داد فخر الملک برخواند سعانت مردی دید بر ظهران نوشت العایته فتجبه وانکانت صحیحة گویند هر ماه
درویش را جامه ودوختی **قزوین** از شهرهای قدیم ست مؤلف تذکره گوید که ان را شاپور بن اردشیر
بابکان ساخته وصاحب لب التواریخ گوید که چون شاپور ذوالاکتاف از زندان قیصر روم گریخت بقزوین
عاشق شده بود بگرفت وتا زمین قزوین هیچ جانه ایستاد ودران وقت عنبر از باغی کوچک صومعه نبردان
پرست چنبری دیگر نبود چون دران سرزمین لشکر بدو پیوست آن جا را مبارک دانسته شهری دران سرزمین بنا
وحمزهٔ اصفهانی را اعتقاد آنست که اول در زمان بهرام نباشده بود وبعضی گفته اند که از ملوک اکاسره لشکری
بجنگ دیلمان فرستاده بود ودر صحرا بر قزوین قتال واقع شده سپهدار اکاسره در لشکر خویش خللی
دیده یکی را گفت مصرعی که آن کس دین یعنی آن گنج لشکر راست کن ∴ چون ازان جانب فتح
رو داده هر آئینه در انموضع شهری بنا کرده موسوم بکسوین گردانید عرب آن را قزوین خواندند

در زمان خلیفه سوم یعنی عثمان رضی الله عنه ولید بن عقبه که والی عراقین بود سعید بن عاص را فرستاد تا تعمیر آن شهر نمود و چون بنی عباسی خلیفه شد شهرے دیگر در جنب آن بساخت و مدینه موسی نام کرد و آن شهرستان داخل محله درج و جوسق کردند هارون رشید مسجدی دران شهر بساخت و تازه بنیاد نهاد و آن به اتمام نرسیده بود که هارون وفات کرد و وزیر سلطان سلجوقی عضد الدین محمد آنرا بآخر رسانید اما در فترت مغول اثرے ازان نماند و بهترین قزوین حمامهاسی و حمام باس زاید سنگل بود و در بالصد هجرے بنای این کار بر نهاده و شاه طهماسپ صفوی قریب سی سال دار الملک ساخته و شاه عباس نیز بران افزوده و در قزوین مسجد است که آنجا دعاے مستجاب شب دوازدهم غرائب دنیا معامله باغات انگور آنجاست که در سال سه نوبته زیاده آب نمیخورند و از میوه هاے انگور و خربزه و هندوانه نیک تر نمیشود و مردمش در روشن و گرمی اختلاط بے انباز اند و از علم موسیقی باخبر اند و بی ترجیع آهنگ و حسن صوت هستند چنانچه شاعر گفته ؎ شاه را باید که باشد چار صف از چار شهر ✤ تا بود نازد دائم بر سریر سروری ✤ از خراسان مطرب از قزوین ندیس هزبان از صفاهان عامل از تبریز مردے لشکری ایهر شهر لیست قدیم از ابنیه کیخسرو بن سیاوش بن کیقباد و دارابن دارا ب آنجا قلعه از گل بنا نهاده آنرا اسکندر رومی باتمام رسانید و بقولے شاپور ذوالاکتاف بنا کرده هواے آنشهر دست و آبش از رود خانه هست و غله و میوه دران نیک بحصول سے پیوندد و دولایتش بست و پنج پاره دیه هست ریحان شهرے بانام از ابنیه آرد شیر بابکان بوده چون در فترت مغول خراب گردید و لکن بحال اصلی باز نیامد الحال شهرے کوچک و صد پاره ده دارد و هواے آن بسردی مائل هست حاصل ربیع آن از آب کاریز و خریف آن از آب رود بحصول سے پیوندد و میوه اش خوب نمیشود و نقل کنند که سے فرخی یکی از اکابر اولیا ساکن ریحان بود دیر اگریه بود که هرگاه جمعے مهمانان بخانقاه شیخ آمدندے گریه بعدد هر یک از مهمانان بانگ کردی خادم هر بانگی از یک کاسه آب در دیگ ریختی روزے عدد مهمانان بر عدد بانگهاے گریه زیاده آمد تعجب کردند گریه درمیان انجماعه در آمد یک یک را بوے میکرد تا هر یکی از آنها بول کرد چون تفحص کردند از دین بیگانه نبود دیگرے وقتی خادم طبخ براے اصحاب در دیگ شیر برنج می پخت خادم براے کارے برتصل رفت ناگاه مارے از راه دود گذار در دیگ افتاد گربه آنرا بدید کرد دیگ میگشت و بانگ میکرد و اضطراب می نمود خادم چون از منعفے اطلاع نداشت و براه زجر کرد و دور می انداخت چون خادم هیچ چه تنبه نشد گربه خود را در دیگ انداخت چون شیر برنج را بر نخندز ماری سیاه ازان ظاهر شد شیخ بفرمود که چون این گربه خود را فداے درویشان ساخت ویرا در قبر کنند و زیارتے سازند گویند که هنوز آن قبر ظاهر است و مردم زیارت آن کنند راقم حروف گوید در خانقاه بر بالشین سنگی کوچک بود هرگاه موذن بانگ نماز میگفت آنسنگ عقب موذن آمده نیز بانگ میکرد تا آنکه موذن اذان را تمام میکرد در پنج وقت هیچگاه نشد که آنسنگ بموافقت موذن نپرداخت هرجا که بعضے بودی شنیدن اذان دو بده عقب موذن حاضر شدے نخاوش و سهرورد اول دو شهر بودند در غایت عموری و در فترت مغول خراب شده بود از هر یک بقدر دیهی مانده دولایتے سردسیر است و حاصل آن غله و اندک میوه باشد و زیاده بر صد پاره ده توابع دارد و نخجیر و دار مصافات شهر در دهست در جنوبی سلطانیه بیک روزه راه افتاده و مغول آنرا بمغولیق نام کرده و کیخسرو لیاقے آنرا آباد کرده و دران موضع سرلے هست بزرگ و در صحن سرا

چشمهٔ آب است بقدر دریا هر چند هر چند سعی کرده اند بقعرش نرسیده اند و دو جوی آب بزرگ که هر یک بمقدار آسیا گردش باشد از انجا بیرون می آید چون پیش آنرا می بندند آب حوض زیاده نمی شود و چون میگشایند بر قرار خود جاری است و در هیچ موسم کم و بیش نمی باشد طارم محلی باتره و باطراوت است و بر جانب شمال سلطانیه یک روزه راه واقع شده و خواکه آنجا خوب تر میشود و زیتون بحصول می پیوندد سلطانیه ازابنیهٔ الجایتو سلطان است و آنرا مربع وضع کرده و طول هر دیوار کان آن پانصد گز قرار داده و دیوار قلعه را از سنگ تراشیده نوعی عریض ساخته که چهار سوار بفراغت بران راه روند و منبع آن بادشاه گنبدی بران صورت و قطرش صد گز و ارتفاعش صد و بیست گز و چنین گنبد بی تکلف در عرصهٔ چهل روز به اتمام رسانیده گویند که چون آن عمارت به اتمام رسید سلطان با حضار جمله افاضل ممالک محروسه امر فرمود تا اکابر و اشراف و سادات و شیوخ هر بلاد جمع آمده دران گنبد مجلس سازند تا برکت قدوم و نفس آنجماعه دران بقعه بحصول پیوندد و از جمله حضراتیکه در آنحضرت حاضر بودند یکی شیخ صفی الدین اردبیلی و دیگری شیخ علاو الدوله سمنانی بوده که هر کدام در یکطرف بارتفاع مسکن نموده بودند چون سفرهٔ طعام گسترده شد شیخ علاو الدوله بطعام میل نموده شیخ صفی الدین میل نمود بعد فراغ تمام سلطان گفت در بزرگی شما هر دو عزیزان شکی نیست اگر این طعام حلال بوده شیخ صفی الدین چرا میل نکرد و اگر حرام بود شیخ علاو الدوله چون میل نمود شیخ صفی الدین گفت که حضرت ایشان بحر اند بجز از ملاقات هر نیز از تخریب نمی افتد شیخ علاو الدوله گفت که حضرت ایشان شاهباز اند و شاهباز هر طعمه نمی نشیند بادشاه را بسیار خوش آمد که آن دو بزرگ یکدیگر را ستایش کردند آذربایجان ولایتی است مشتمل بر بلاد و قصبات و ازابنیهٔ ملک آذر بن ایران بن اسهود بن شام بن نوح علیه السلام است صاحب تذکره گوید که بعهد شاپور ذوالاکتاف مردی آذرباد نام در آذربایجان دعوی پیغمبری کرد و بسیاری از اهل آن دیار با و ایمان آوردند سالور او را بگرفت و بعضی از نزدیکان را بهر سینهٔ او گداخت ضرر با و نرسید مردم شهر معتقد او شدند و او مردم را بشباب تحریص نمود و اباحت میفرمود بعضی آباولی آذربایجان را به نام او میخوانند و نهر ارس در میان ولایت آذربایجان جریان دارد گویند هر کسی که پناه بران ببرد و دوپای خود بر شکم زن بارور نهد وضع حمل بر او آسان شود و نهر کر بکنار آن ولایت افتاده و فارق است میان گرجستان و شروان و آذربایجان و سرچشمه ایست که چون آتش برآمده اند راهی جریان می ماند سنگ شفاف انعقادی یابد که آنرا مرخوانند و اکثر هوای شهر آذربایجان بسردی مایل است و حدودش بولایت عراق عجم و موغان و گرجستان و ارزن پیوسته طولش از ناکونه تا شهر خلخال و عرضش از مروان تا کوه سینا پنجاه و پنج فرسنگ است دارالملک آذربایجان اول مراغه بود و باز تبریز گشت تبریز معظم ترین شهرهای آذربایجان ملک ایران است و بیده خاتون زوجهٔ هارون رشید در سنه یکصد و نه هجری این شهر را بنا کرده بروایت مؤلف صبح صادق ازابنیهٔ بلاس فیروز اشکانی است شاید بنا بر بلاسل زلزله خراب شده باشد و در عهد هارون زوجه اش پیرایش پرداخت القصه تعمیر زبیده خاتون بعد از چندی بسبب زلزله خراب شده بود و در زمان متوکل عباسی باز عمارت یافت و باز ویران شد و همچنین چند مرتبه خراب و آباد ان گشت تا در عهد واثق بالله عباسی حکم ما شاء الله مصری بطالع عقرب این شهر بنا نهاد گویند ازان زمان این شهر از زلزله خراب نگشته و بعضی گفته اند که چون کاریز بسیار در اطراف شهر ساخته شده و مناقذ زمین گشاده گشته بهر اینه نجارات القدر محتبس می گردد که زمین را در حرکت آورده شهر را خراب سازد و تبریز در عهد سلاطین چنگیزیه

دار الملک بوده بتدریج عمارات بسیار از مساجد و مدارس و اسواق و حمام و غیره ذلک ساخته شده و غازاخان عمارتی عظیم
جهت مضجع خود در آنشهر ساخته و خواجه رشید الدین بموضع لنبان کوه و پورا و غیاث الدین محمد و دیگران ابنیهٔ رفیع و مساجد عالی
بنا نهاده اند و اکثر میوه های آنجا خوب تر پیدا میشود و خصوص سیب و امرود و زردآلو و کیلاس و انگور و آب نهر آن رود که از کوه
سندی آید بالنصد و ابد کار بزازان اخراج نموده اند تمام در باغات و ارتفاعات تبریز صرف میشود و متوطنان آنجا سپید
چهره و خوشصورت و صاحب نخوت باشند و معاشران لطیف و صاحب جمال در آنشهر بسیار بوده اند شستر از مضافات تبریز است
و رود یار از شهر های تبره آذربایجان است و بر کنار رود ارس واقع شده و مفتاد و چند چشمهٔ از میان معمورهٔ آن جریان
می پذیرد و مردم آنجا در عبادت نهایت دقت را بکار سے برند چه مردم اردو بازار اخانه پرست و اهل تبریز از زن پرست و سایکان
جوان را زر پرست میخوانند در اردو پاره میوه سیب سلطانی و امرود نیکو ترسے شود هر اغه بحسب وسعت و فصحت و لطافت
کوه و صحرا و کثرت میوه روح افزا بر بسیاری از بلاد ایران رجحان دارد اما و ماوران دیار بسیار اتفاق سے افتد و در تمام
بران جهت بستن رصد بهتر از مراغه نیافته لهذا خواجه نصیر الدین طوسی بعد از تفحص بسیار در انجا رصد بسته خلخال شهرے مختصر
میوه در انجا فراوان سے باشد و در یکی از دیهات آنجا چشمه است که آبش در نابستان یخ سے بندد و بر طرف مناره ریخته است
و در آتش بیفته مرغ پخته میگردد و در یک فرسخی خلخال کوهے است همچون دیوار کم و بیش دو لیست گز ارتفاع دارد و بر فراز آن
بقدر محرجه کوهے تخمیناً پانزده گز بیرون آمده همیشه ازان مخرجه قطرات فرومی ریزد که نزع آن بر این آب است اردبیل بکثرت
چشمه و آب های روان از بسیاری امصار ایران ممتاز است و هوایش در غایت سردی است چنانچه در بعضے مکان غله که
بدرو اندخورد نتوانکرد و از میوه های قلیل چون سیب و امرود چیزے دیگر حاصل نمیشود اما بنا بر قرب و جوار تبریز هر چند که
خواهند میراست وصل سیلان که از اعظم جبال جهان است در چهار فرسنگ اردبیل واقع است و بر زیر کوه قلعه بوده موسوم
بر بهن که رویین دژ نیز مش خوانند چون میان کیخسرو بن سیاوش و فرانسیاوش بن کیکاؤس کیانی جهت سلطنت مهم نزاع
رسید سر آن سیاه قرار دادند که هر که فتح در بهن نماید بادشاهے اورا باشد نخست فرابرز باطوس و کسهم بود در انجا رفت و
آنرا ساخته باز گشت چنانچه فردوسی در شاهنامه بیان آن نموده پس از فراگیخسرو دیاکو در زوکیو و غیرهما فتح نمود کیکاؤس
آنرا بادشاهی نشاند و خود را نزد گزید و کیخسرو بفرمود تا اردبیل را عمارت کردند و گویند چون ارموغان و قراباغ بیرون آیند
برف نباشد و آن گیاهے است که ترکان آنرا بوستان گویند هر چهار ماهی که آنرا بخورد البته بمیرد اما آنقدر زمین که از انجا
گذشته سیلان را توان دید آن زمان کار نه نباشد شیخ صفی الدین اردبیلی که نسبش به امام موسی کاظم علیه السلام میرسد
در آنشهر است صاحب مقامات و کرامات بوده سلاطین صفویه که در ایران بسلطنت رسیدند از اولاد او بودند و نیز وایش
خواجه علی که بدستور جد بزرگوار خویش بوده امیر تیمور صاحب قران چون از سفر روم بار دبیل رسید خواجه علی را بدید
معتقد او شد و بحسب خواهش او اسیران روم را که در محبس داشت نجات داد ایشان مرید شیخ شدند بدیار خویش بشتافتند
چون سلطان جنید بن شیخ صدر الدین ابراهیم بن خواجه علی بر مسند ارشاد نشست و مرید بسیار جمع آورد میرزا جهان شاه
بن قرا یوسف والی ایران نیز هم نمود و پیغام داد که از مملکت من بیرون رو سلطان با جمعے کثیر از مریدان بجانب شتافت

آنا بدیار بکر رفت امیر کبیر ابو النصیر حسن بیگ اقا قویونلو صاحب دیار بکر در اغاز و اکرام او کوشید و خواهر خود خدیجه بیگم را با او
در سلک ازدواج کشید سلطان حیدر از و متولد شد پس سلطان جنید با مریدان بغزای گرجستان شتافت و بسیاری از کفار را
بکشت و چون بگرجستان و شروان رسید امیر خلیل شروان شاه قصد او کرد میان ایشان رزمی صعب اتفاق افتاد سلطان جنید
شهادت یافت مریدان او متفقا بپسران او سلطان حیدر رشدند و با او پیوستند سلطان حیدر بجای پدر نشست و ش
بشروان کشید شروان شاه با او رزم کرد و سلطان حیدر کشته شد چنانچه در شروان مرقوم است بالجمله سلطان حیدر باجی ا
قزلباش مزی شتمل بر دوازده ترک بر تارک نهادی و هر که مرید او گشتی باجی چنان باو دادی و آن طایفه را قزلباش گفتند
یعنی سرخ سر پس چون وفتی حسن بیگ اقا قویونلو والی دیار بکر که خواهرش خدیجه بیگم مادر سلطان حیدر بود جهان شاه
والی ایران را بکشت و بر آذربایجان و عراق استیلا یافت و دختر خود علم شاه بیگم بهشیره زاده خود سلطان حیدر داد از و سه پ
متولد شد سلطان علی و شاه اسمعیل و سید ابراهیم ولادت شاه اسمعیل در دوشنبه بست و پنجم رجب سنه هشت صد و نود و دو
اتفاق افتاد و دولت قزلباش تاریخ است گویند که سلطان حیدر بدست شروان شاه شهادت یافت یعقوب بیگ بن
حسن بیگ اق قویونلو فرزندان سلطان حیدر را القلعة اصطخر محبوس نمود چون رستم بیگ اق قویونلو بسلطنت رسید در هشت صد
و نود و هشت هجری ایشانرا نجات داد و سلطان علی مرزا که از بزرگترین فرزندان سلطان حیدر بود نزد او رفت و در معرکه
رستم بیگ رانا مالبفر مرزا واقع شد مراسم شجاعت بظهور رسانید رستم بیگ ظفر یافت و ازو توهم نمود و غدر اندیشید سلطان علی
میرزا در یافت و به اردبیل رفت رستم بیگ فوجی بتعاقب ایشان فرستاد و در یک فرسخی اردبیل میان ایشان محاربه بست سلطان
سلطان علی میرزا شهادت یافت و شاه اسمعیل با برادرش سید ابراهیم بگیلان شتافت کارکیا میرزا علی صاحب گیلان
و راغاز و اکرام او کوشید رستم بیگ هر چند نامه با دنوشت که شاه اسمعیل را بحضور نفرستد هیچ در نگرفت شاه اسمعیل در بازدهم
محرم سنه نهصد و پنج هجری لبسن سیزده سالگی بعزم جهانگشای با چهار صد صوفی از کارکیا میرزا علی مرخص شد و در بهار
بحدود اردبیل رسید در حدود آذربایجان و ازربجان از طوالف استخلو و شاملو و روملو ذوالقدر و افشار و قاجار و
قریب هفت هزار کس که مریدان سلسله عالیه بودند بر و جمع آمدند در سنه نهصد و شش هجری او لشروان نهاد شروانشاه
با بیست و شش هزار سوار قصد او کرد در رزمی صعب اتفاق افتاد و شروان شاه بقتل رسید و پسرش شیخ شاه بکنار دریای خزر گریخت و
بگیلان رفت ابو المظفر شاه اسمعیل صفوی بر شروان استیلا یافت و خطبه بنام خویش خواند قاتلان پدر را بکشت کار
بانام کرد و به بعد اورسیده بر تخت متمکن شد و مذهب امامیه را رواج داد و مذهب ۹۰۶ الحق تاریخ یافتند و در نهصد و هشت هجری
متوجه عراق عجم شد و مفتوح ساخت و محمد خان سیستانی صاحب ماوراء النهر و ترکستان و طبرستان و خراسان را
رزم شاه اسمعیل از هرات بمرو رفت شاه اسمعیل از مسجد مقدس متوجه او شد مقدمه سپاه سینک خان با مقدمه شاه اسمعیل
در نواحی قریه طاهر آباد رزم کرد و منهزم بمرو رفت سینک خان در مرو متحصن شده شاه اسمعیل روزی چند بظاهر مرو توقف
کرده بر سبیل هزیمت کوچ نمود امیر خان موصلی را با سه صد سوار بر سبیل تحمود وی گذاشت و مقرر نمود که چون او زبکان
او گفته روی بهزیمت نهند سینک خان آنرا بر ضعف حمل کرد و با پانزده هزار او زبک بیرون آمد عزم تعاقب کرد امیر خان او

اردبیل

بدبد دیگر بخیمت سینک خان از نهر محمود بگذشت چون قدری مسافت طی کرد با لشکر شاه رسید که در صحرای وسیع مستعد قتال ایستاده
است پس رزمی صعب اتفاق افتاد و سینک خان بهزیمت رفت و هنگام فرار از غایت اضطراب با بالفصد کس بچهار دیواری در نیافت
که راه بیرون شدن نداشت سپاه شاهی در رسیدند و آن محوطه را احاطه کردند و بسیاری از اوزبکان را بکشت و سینک خان را
در میان کشتگان جستند و در زیر جیفه یافتند سرش را ببریدند و نزد شاه بردند فتح شاه دین پناه تاریخ این واقعه است و در نهصد
و هفده هجری عزم تسخیر ماوراء النهر ذخیره نمود و از خراسان و جمع کرده باصفهان باز گشت و در نهصد و هشت هجری سلطان ابراهیم
صاحب روم بعزم رزم شاه روی بایران آورد و در موضع خالدران که هشت فرسخی از تبریز است تلاقی فریقین اتفاق
افتاد سلطان سلیم با دویست هزار سوار روی به رزم آورد و دوازده هزار توپچی پیش خود یاره داشت و پیش الشان دیوارے
از ارابه کشید و آنها را از زنجیر بیک دیگر بست محمد خان استاجلو والی دیار بکر بعرض شاه رسانید که صواب آنست که هنگام کوچ
باردمیان مصاف دهم که در آنوقت دیوار ارابه ترتیب نتوانند داد شاه بصلاح دولتش خان بآن رضا نداد و بالآخر مقابله
عظیم اتفاق افتاد و بسیاری از روساء سپاه شاه و امراے قزلباش بزخم توپ و تفنگ رومیان بر خاک هلاک افتادند
شاه حال بدینمنوال دیده باشجاخان قزلباش فدائے و از بر رومیان حمله آورده و بار آنها رسانیده زنجیری که از آنها
بدان بسته بودند بضرب تیغ برند و بمیان مخالفان در آمد و دست برے عظیم نمود چون اکثر سپاهش بقتل رسیده بودند
شاه برگشت و بدر کوین رفت و سلطان سلیم به تبریز آمد و بعد از هفته بردم مراجعت نموده شاه به تبریز آمد و در آخر
این سال حکومت خراسان به شاهزاده طهماسپ مقرر شد و شاه از کثرت شرب خمر مریض شد و در گذشت طاب مضجعه
تاریخ است و بعد از دو پسرش ابو المظفر شاه طهماسپ بن شاه اسمعیل در سن یازده سالگی بسلطنت رسید لفظ حتال تاریخ
است و او بادشاهے دیندار پرهیزگار بود اما کالی ایران بعهد او آسودگی تمام داشتند در محرم سنه نهصد و سی پنج هجری
عبید خان با سایر سلاطین اوزبکیه باشاه طهماسپ رزمی صعب کرد سپاه شاه بهزیمت رفت شاه بجمعے قلیل در میدان
بماند و در خواب بشارت فتح یافت صبح دیگر روز با جمعے قلیل بر اوزبکان که بغارت مشغول بودند حمله برد و ظفر یافت
عبید خان زخمے شد و دیگر بخیمت شاه طهماسپ به نیشاپور شد خراسان مضبوط ساخت و بعراق باز گشت و به بغداد شتافت
در نهصد و پنجاه هجری نصیر الدین همایون بادشاه فرمان روائے هندوستان از شیر خان افغان منهزم بایران
آمد و از جمله تحایف که گذرانید قطعهٔ الماس بود که چهار مثقال و چهار دانگ وزن داشت در کتابے دیده و گفته که
همایون بادشاه از قندهار عزیمت ایران نمود و این چند ابیات بدستخط خاص بشاه طهماسپ قلمی نموده فرستاد
بیت خسرو اعمر یست باعتقاے عالی همتم ✣ قانعم کوه قناعت را نشین کرده است ✣ طالعم شیر است عمری پشت
برمن کرده بود ✣ این دم از کین و عداوت روی بر من کرده است ✣ روزگاری سفله گندم نما و جو فروش ✣ طوطی
طبع مرا قانع بارزن کرده است ✣ التماس از شاه آن دارم که با من آن کند ✣ انچه با سلمان علی در دشت ارزن
کرده است ✣ شاه طهماسپ شعرے چند در جواب آن انشا نمود و فرمان بنام محمد خان حاکم هرے مشتمل بر مهماندارے
و تواضع همایون بادشاه قلمی فرمود رباعی امژده ای پیک صبا کز خبر مقدم دوست ✣ خبرت راست بود در همه جا محرم دوست

نسخه خلص کند

باشد آنروز که در بزم وصالش یکدم ✣ بنشینیم براد دل خود همدم دوست ✣ اقدام آن بی ملال توجه آن بادشاه جم جاه دسته احترام غنیمت دانسته شکرانه بجا آورند و فرمان که بنام محمد خان بدستخط خاص نوشته این است ایالت پناه شوکت دستگاه شمت الایالت والاقبال محمد خان شرف الدین اوغلی بکلواله و فرزند ارجمند ارشد وحاکم دار السلطنت هرات و میر دیوان بانواع اعطاف والطاف بادشاهی سرفراز گشته اند انچه درباب توجه رایات عالیات نواب کامیاب سپهر رکاب خورشید قبات گوهر دریای سلطنت وکامگاری دوحه چمن آرای فرمان دهی وجهانداری نور عالم افروز ایوان سلطنت وجلال سرو سرافراز جویبار سعادت واقبال گلشن شوکت وعظمت ثمره شجره طیبه خلافت ولفیفت بادشاه برین شهنشاه برین نیر عالمتاب فلک کامرانی بدر بلند قدر اوج خلافت وجهانبانی قدوه قبله سلاطین عدالت آئین مهتر وتهمتن خواقین صاحبقران شهریار عالی نسب تخت سروری خاقان معالی حسب ملک عدل گستری سلطان سکندر نشان جم جاه علی مکان سلیمان قدر تخت نشین صاحب هدایت ویقین جهان بان وارث تخت وتاج صاحبقرانی مصباح مشکوت گورکانی نور بشیم سلاطین روزگار تاج فرق خواقین نامدار المؤید من عند الله نصیر الدین محمد همایون بادشاه غازی خلد الله تعالی ملکه حسب الامال انی یوم المال بمتعلق نوشته بود چه گوید که چه قدر سرور حضور روی نمود مژده ای پیک صبا اقدام نداند که این خبر خبر اثر والا سردار را از ابتدای عمل بوشفان نیل به آن ایالت پناه مرحمت فرمودیم می باید که متصدیان خود انجا فرستند که مال وجوهات دیوانی انجارا از ابتدای سال حال لتصرف نموده بموجب لشکر ظفر اثر وفرمودیات خود صرف خود نمایند بر تفصیل نشان مذکور شد فصل بفصل روز بروز عمل نموده از مضمون مطاع وتخلف ننماید پانصد کس از مردم عاقل روزگار دیده که یک اسپ کتل و یک استر رکاب براق درخوران داشته باشد تعین نماید که باستقبال آن شاه صاحبقبال رفته باصد راس اسپ خوشرنگ که از درگاه معلی معه زین طلا جهت آنحضرت فرستاده شد و آن ایالت پناه در طوایل خود سی راس اسپ قوی جثه آسوده که لایق سواری آن شهسوار معرکه دولت وکامرانی بوده باشند انتخاب نموده زین های لاجوردی منقش باغنهای زربفت وزردوزکه لایق اسپان سواری آن بادشاه جم جاه باشد بالای اسپان نهاده هر اسپ را بدو نفر از ملازمان خود داده روانه گرداند وکمر وخنجر خاصه سربفه نواب کامیاب مرحومی مغفوری علیین آشیانی انار الله برهانه شاه بابام به نواب همایون مارسیده بجواهر نفیسه مکلل است معه شمشیر طلا وکمربند مرصع جهت فتح ونصرت وشکون آن بادشاه سکندر آئین فرستاده شد وموازی چهارصد توپ ومخمل وطاس فرنگی ممرسل شد یکصد وپنجاه جامه بجهت خاصه آنحضرت است همه ملازمان جهت کاب ظفر انتساب آن کامیاب وقالیچه مخمل دوخوابه طلابات ونمدتکیه کرکی که با استر طاس است وسه روج قالین دوازده درعی کوسفالی خوش قماش دوازده چادر قرمز سبید فرستاده شده بطریق حسن رسانیدن روز بروز استره لازمه سر براه نموده بامان های سپید که با روغن وشیر خمیر کرده باشند راز پانه پخته باشند مکمل نموده جهت آنحضرت فرستاده باشند وجهت مقربان مجلس حضرت عالی ودیگر ملازمان فردا فردا ارسال نموده باشند وانچنان قرار دهند که فردا در منزل ومقامی که نزول فرمایند همانروز چادرها بصفا ولطیف ومنقش وشامیانه های طاس ومخمل زردوزی برپا کرده در کارخانه مطبخ وجمیع کارخانهای ایشان را مرتب ساخته نصب نمایند که هر کارخانه ضروری آن مهیا باشد چون ایشان بدولت واقبال نزول فرمایند شربت به آب لیمون وگلاب خوش طعم ساخته وبا برف وبخ سرد کرده

باشند بعد از شربت مربا های سیب مشکانی و مشهدی و هندوانه و انگور و غیره میوه های لطیف با نانهای سپید بدستوری که مقرر شده حاضر سازند
و سعی کنند که تمامی اشربه در نظر آن سلطنت پناه آید گلاب و عنبر شهیب داخل نمایند هر روز پانصد طبق طعام الوان با اشربهای خوشگوار مقرر دارند که میکشیده
باشند و ایالت پناه بگلربیگی بیگلر بیگی هرات و ایالت پناه جعفر سلطان فرزندان و قوم خود را با هزار کس که بعد از سه روز که آن
پانصد کس رفته باشند باستقبال فرستند دران سه روز لشکریان و امیران مذکور رنگ برنگ در نظر آرند و اسپان
یوچاق تازی مقرر دارند که بلازمان خود بدهند که هیچ مزینیست سپاهی به از اسپ خوبنیست سراپای آن هزار کس پاکیزه و رنگین
کرده باشند و چنین قرار دهد چون آن امرا بلازمت آنحضرت رسند زمین ادب بوقار و تمکین بوسیده یکیک خدمت نماید
احتیاط کنند در سر سواری وغیره میانه ملازمان امرا ملازمان آنحضرت گفتگو واقع نشود و هیچ وجه از وجوه آزردگی بلازمان
آن حضرت نرسد در وقت سواری و کوچ لشکر از امرا دور دور خدمت کنند نوبت کنتک هریک از امرای مذکور که باشد
در محل و مکان آنحضرت کنتک داده باشند و منوعیکه در خدمت بادشاه خود خدمت میکنند خدمت کنند و آنچه تهماسپ ملاحظه ادب باشد
منظور داشته بعمل آرند در هر ولایت که برسند همین فرمان بوالی آنجا روا نمایند مقرر دارند که آن امیر خدمت شایسته
نماید مهمانی بدین دستور ظهور آورد که مجموع طعام و حلاوه و اشربه کمتر از یکهزار ود پانصد طبق نبوده باشد و خدمت
ملازمت آن سلطنت پناه تا مشهد معلی مرکی تعلق بایالت پناه محمد خان بیگلر بیگی داده و چون امرای مذکور بلازمت رسند
هر روز یکهزار و دو دست طبق ایوان که لایق حال بادشاهان بوده باشد در مجلس آن بادشاه گرامی باشد هریک از
امرای مذکور در روز مهمانی نه رأس اسپ پیشکش نمایند که سه اسپ خاصگی باشد و یکی بامیر اعظم محمد بیرام خان بهادر
پنج اسپ دیگر بامیران مخصوص بهرکس که لایق باشد بهریک فراخور حال بدهند نه اسپ تمامی از نظر مجسته اثر گذرانند
اگر نمایتی که کدام اسپ از نواب کامیاب و هریک که قبل گذشت قرار یافته باشد که از فلان امرا باشد بگویند و این حکایت
هرچند بدنماست لایق خواهد بود بدنخواهد بود بهر دستوریکه مقدور باشد ملازمان رکاب ظفر انتساب را مسرور دارند
و آنچه نهایت یکجهتی و شخواری باشد بظهور آورند و خاطر انجماعت را که از گردش روزگار غدار خباریها دارد بدلداری مهربانی
که درین نوع اوقات لایق ست سرور گردانند که خوشنماست بدین دستور همه وقت منظور باشد تا بحضور بارسند و بعد ازان آنچه لایق
باشد از جانب بامعمول خواهد گشت بعد از طعام مفرحات و حلاوه و پالوده که از قند و نبات طبخ نموده باشند مرباهای مطبوخ در سنه
خانهای خاصه که بگلاب و عنبر و شهیب و مشک معطر باشد بمجالس برند و حاکم بعد از مهمانی و خدمات مذکوره از ولایت آنجا خاطر جمع نموده
بدار السلطنت هرات همگی رفیق خدمت بوده دقیقه از دقایق خدمت نامرعی نگذارد و چون آنحضرت بدروازده فرسخی ولایت مذکور برسد آن
بگلربیگی یکی از ادیاق کاروان خود را در خدمت فرزند ارجمند گذارد که از شهر و خدمت آن فرزند ارجمند خبردار باشد باقی لشکر ظفر قرین از
شهر ولایت و سرحدها از هزاره و کلدرے وغیره تا سی هزار کس بشمار صحیح رسد از ملازمان کمک آن ایالت پناه همراه برداشته استقبال نماید
و چادر و سائبان و اسباب ضروری از شتر و استر قطار همراه برد چنانچه اردوی آراسته بنظر آن بادشاه درآید
چون بلازمت آن بادشاه سرفراز گردد پیش از جمع حکایات دعای بسیار از جانب مارسانده و هما نروز که بلازمت ممتاز
گردد بموزک و قاعده لشکر نزول نماید ایالت پناه در خدمت ایستاده رخصت مهمانی سه روزه طلبیده سه روز دران منزل مقام کنند

روز اول جمیع لشکریان پادشاهی را جماعت فاخره که از اطلس و کمخواب بزی و دوارائیهای جامی و شهدی باشد مخلع سازد و مجموعه را بالاپوش مخمل بدهند بهر نفر از لشکریان و ملازمان دو تومان تبریزی یوم الحرج بدهند و طعام های الوان بدستوری که مقرر شد سر براه نموده مجالس ملوکانه بدارد که زبان ها بتحسین و آفرین گویا گردد و آوازه بگوش عالمیان رسد تفصیل لشکریان را داده روانهٔ درگاه عالی گردانند و مبلغ دو هزار تومان تبریزی از تحویلات خاصهٔ شریفه که بدار السلطنت مذکور میرسد باز یافت نمایند و صرف ضروریات خود کنند و آنچه نهایت بندگی و خدمتگاری بوده باشد بجان منت داشته بظهور آورند از منزل مذکور تا شهر بچهار روز بیایند هر روز مهمانی طعام بدستور اول مهیا داده باشند باید که در روز مهمانی اولاد آن اعلم ایالت پناه مانند چاکران و خدمتگاران کمر خدمت بر میان بسته آداب خدمت بجا آورند لشکر آنکه این فرع پادشاه که هدیه ایست از هدایای آسمانی مهمان ماشد و در ملازمت خدمت آنچه نهایت خدمت باشد بجا آرند و تقصیر ننمایند هر چند انواع جان سپاری و خون گرمی نسبت باعظمت میسر باشد پسندیده تر خواهد بود چون فردا بشهر خواهند رسید امروز درون باغ عیدگاه سبز میابان چادرها درون اطلس قرمزی به کرباس اصفهانی که درین ایام اتمام داده عرض کرده بودند بزینت دهند و ملاحظه نمایند که هر جا خاطر خاطر آن عظمت مسرور باشد در هر گل زمین که در آب و هوا نزهت و لطافت بیشتر داشته باشد رضاجوئی آنحضرت نمایند و در خدمت ملازم و از دست برسینه نهاده پیش رود و عرض نماید که از دور لشکر و اسباب تمام پیشکش نواب کامیاب است در راه کوچ دمبدم خاطر اشرف را بخبر بانی که در کمال استحکام باشد خوشوقت سازد و خود از منزلی که فردا بشهر خواهد آمد رخصت طلبیده روانهٔ خدمت فرزندارجمند کرد و علی الصباح آنفرزندارا بعزیمت استقبال از منزل بیرون آورده سراپا که در نوروز پارسال بدان ارسال داشته ایم بپوشاند و یکی از ریش سپیدان اوباق بلکه از معتمدان آن ایالت پناه بوده باشد در دار السلطنت مذکور گذاشته فرزند ارجمند را سوار کند در وقتیکه بشهر برود ایالت پناه قرا سلطان در خدمت نواب کامیاب باشد و چون فرزندارشهر بیرون آید قدغن نمایند که جمیع لشکریان مقرر سوار شده متوجه استقبال شوند و چون نزدیک آن بادشاه عظمت و ستگاه رود چنانچه میدان میانهٔ ایشان و بادشاه یک تیر پرتاب باشد آن ایالت پناه پیش رفته التماس نماید که بادشاه از اسپ فرود نرنه آیند اگر آنحضرت قبول کنند در ساعت باز گردد و آن فرزند برخوردار را پیاده کرده بتعجیل تمام رکاب گشته ران رکاب آن بادشاه سلیمان بارگاه را بوسیده قواعد خدمت و عزت و حرمت آنچه مقدور باشد بظهور آورده خدمت کند و بار اول آنحضرت را سوار کرده دست نواب کامیاب را بوسه داده فرزندارجمند را متوجه سواری سازد بدستور سوار گردانند و متوجه اردوی خود شوند و آن ایالت پناه خود نزدیک فرزندارجمند باشد اکبر بادشاه سخنی و حکایتی از برخورداری نیکو خصال پرسد و آن فرزند بواسطهٔ حجاب جواب نتواند داد آن ایالت پناه جواب لایق عرض نماید و در منزل مذکور آن فرزند بادشاه را مهمان نماید بدین دستور چون چاشت گاه رسد فی الحال سه صد طبق ماحضر مجالس بهشت آئین آورده بین الصلاتین عشا یکهزار و دویست طبق الوان بر طبق های نقره و لنگر که مشهور است بمجمدانی و طبق های نقره و لنگر پهای طلا و چینی و فغفوری با سرپوش ها نصف طلا و نصف نقره و نمکدان ها تمام مرصع کاری بر روی آن انهار مجالس آرند و سفرهای قلمکاری و طبق کاشانی و بعد ازان بیات لذیذ آنچه موافق حال باشد

بعمل آرند هفت راس اسپ رعنا از طریق اول از طویله آن فرزند جدا سازد و جلهای مخمل پوشانیده و پنک های قصب
و ابریشمی برین عمل پنک سپید بر جل مخمل سرخ پنک سیاه بر جل مخمل زرد باشد باید که حافظ صابر و حافظ دوست محمد و قاسم قالوچی
و استاد شاه محمد سنتائی و استاد یوسف کمانچه و دیگر گوینده و سراینده و سازنده که در شهر مشهور اند همه وقت حاضر بوده باشند
که اوقات خجسته ساعات آن بادشاه بعشرت گذرانیده چه هرگاه نواب کامیاب خواهد بنغمه و ترنم آنحضرت را خوشوقت
سازند و کدورت از ایشان بردارند هر کس که قابل آن مجلس باشد از نزدیک و دور بوقت حاضر الوقت والخدمت
باشند و دیگر از شکار باز و باشه و شاهین و چرغ و بحری در سرکار موجود باشد از نظر بگذرانند هر قدر خوش کند پیشکش نمایند
و از زمان ایشان را تمام خلعت فاخره از ابریشمی از هر جنس رنگ برنگ فراخور حال هر کس از الوان مخمل خارا و تکمه کلابتون
دور و طلایات پوشانیده و چون بمنزل خود روند ایشان را یک یک از نظر خجسته اثر آن فرزند ارجمند در آرند و آن فرزند
ارشد خلق کریمه که از آباد اجداد و میراث یافته با ایشان تلطف نماید و بهر یکی از ایشان جدا جدا فراخور حال اسپ را با یدک
و انعام زیاده از سه تومان تبریزی نبوده باشد دوازده تو فور پارچه ابریشمی از مخمل و اطلس و کمخا فرنگی و مردوی
بافته شامی و غیره که بغایت لطیف باشد پارچه نفیسی که در سرکار ما خرج میشود باسه ضد نقد که هر سه کیسه پنجاه تومان باشد
برای خرج سرکار عالی بدهند هر روز تا سه روز در سیر خیابان و کاذرگاه سر سیفر موده باشند و درین سه روز در باغ
چهار باغ که منزل بادشاهانه است سیر خیابان که در باغ عیدگاه است و اصناف چهار طاق و آئین بندی خیرین بندند
و هر صنعت گری یکی از امرای مذکور را شریک سازند تا به تعصب یکدیگر هر صنعت شیرین کاری که دانسته باشند بعمل آرند چون
بادشاه آن مرزبوم را بقدوم فرخنده لزوم مشرف سازد آنشهر از غبار سمندان بادشاه آمرزبوم رشک فردوس گردد و از
روم خوش طبع و لطیفه گو که در شهر هستند تمامی در نظر کیمیا اثر در آورند که باعث سرور باشد روز سوم که ازین جهار طاق
خیابان شهر و صفا داون چهار باغ فراغ خاطر نموده باشد در شهر و محلات حدود و مواضع نزدیک شهر مقرر دارند که
چار نمایند که تمامی مرد و زن صبح روز چهارم در سیر باغ خیابان حاضر گردند در هر دکان بازاری آئین که بسته باشند
قالین و پلاس فرش انداخته عورات بیکدیگر داد و ستد میکرده باشند چنانچه قاعدهٔ آنشهر است از هر کوچه و محله تعمیر مردان
بیرون می آمده باشند که مثل ایشان در بلاد عالم نبوده باشد تمامی آن مردم را به استقبال فرستند و بعد ازان بادشاه
را بلزت و ادب گویند که پای دولت بر کاب نهاده سوار شوند فرزند ارجمند در پهلوی آنحضرت چنانکه سر و گردن
است بادشاه پیش ما باشد براه روند آن ایالت پناه خود از عقب ایشان نزدیک میرفته باشد که از عمارات و منازل
و رباتین هر چه پرسند جواب سنجیده عرض دارند چون بسعادت در شهر در آیند چار باغ را گشت فرمایند در باغچه که هنگام
آمدن ساکن نواب همایون ما بود جهت بودن و خواب کردن فرمودند و نوشتن تعمیر یافته و الحال بباغ شاهی مشهور است
نزول فرمایند و حمام چار باغ و حمامات دیگر را سپید و پاکیزه ساخته بمشک و گلاب و عنبر خوشبو سازند تا هرگاه که میل
فرمایند بران آسایش بوده باشد روز اول فرزند ارجمند بطعام و افر مهمانی نمایند خوان مسلمانی بکشند چون ایشان
بفر اقبال متوجه خواب شوند آن ایالت پناه خود بدستور تمهید مهمانی کند که مذکور خواهد شد چون ایشان بشهر در آیند همانروز

عرضداشت روانهٔ درگاه معلی نمایند قوام الدین حسین کلان تردر بلدهٔ فاخرهٔ دار السلطنت هرات مردم خوشنویس صاحب
وقوف است تعیین کند که از روز یکه آن پالیده کس باتفاق ایالت پناه قرا سلطان مهماندار بشرف ملازمت مشرف
گردیده تا روز یکه بشهر در آمده روزنامچه منقح درست کرده از روایات وحکایات ومطایبات از هر قسمی که در مجالس عالی
از معتمدان وخوش طبعان ظاهر گردد ونوشته دران طومار کرده بدرگاه عرش اشتباه سپر ستاده باشد که بر جمیع اوقات
نواب همایون مارا اطلاعے حاصل گردد وبدستور مهمانی آن ایالت پناه از اطعمه وحلاوه ومیوه باسه هزار طبق ملیق کشیده
شود تا بودن آن بادشاه در دار السلطنت عراق یراق ضروری بدین دستور سر براه نماید اول پنجاه چادر دست سایبان
وچادر بزرگ موافق خیمه ها که برائے دولتخانهٔ مابسازند وشامیانهٔ لاجوردی وقفقورے بیست گزی وپنجاه گزی یک چوبه
خاصه برائے ماتر تیب داده تا قالین هائے چهل گزی وبیست ودوازده گزی کرمانی یکصد قطار اشتر دویست وپنجاه طبق
قفقورے چینی بزرگ وکوچک واطباق ودیگهائے ضروری باسر پوش باهر چه هست پیشکش نمایند امرائے دیگر بدین تفصیل
بعمل آرند از طعام وحلاوه وپالوده یکهزار وپانصد طبق وسه اسپ خاصه ویک قطار اشتر وبک قطار اشتر که آن ایالت پناه
اول آزاد دیده وپسندیده باشد پیشکش نمایند حاکم غوربان وقوچ گویند در ولایت باحرز مهمانی نمایند وحاکم ماحرز وجام
وحاکم خاف در برشتر وراوه ومحولات در محال سرائے فرهاد که پنج فرسخے مشهد است ازین مقولات که بقلم در آمده در بیان
تفاوت نماید بطریقے که ذکر کرده شد که باعث عتاب خواهد شد امرا در وسای هر محال همین فرمان دستور داشته بعمل آورند
بالجمله شاه طهماسپ در تعظیم وتکریم همایون بادشاه کوشید چنانچه گذشت وبعد چند سال شاهزادهٔ سلطان مراد میرزا
باده هزار سوار باو فرستاد تا برفت وممالک موروثی بدست آورد شاه طهماسپ در نهصد وهشتاد وچهار هجری درگذشت
پانزدهم شهر صفر تاریخ است بعد از و پسرش شاه اسمعیل ثانی بن شاه طهماسپ بر تخت نشست واز مذهب
تشیع تبرا کرد وخود را از اهل سنت وجماعت ظاهر ساخت چون در تسنن تعصب داشت وبرادران وخویشان خود را قتل
رسانیده بود اعیان ملک از و برنجیدند تا آنکه بقصد خواهر خود مسموم گشت شهنشاه روے زمین تاریخ جلوس اوست
وشهنشاه زیر زمین تاریخ وفات اوست وبعد از و برادرش سلطان محمد بن شاه طهماسپ پادشاه شد وسلطنت
رو باختلال کرد وبالآخر تاج از سر خود برگرفت وبر سر پسرش عباس نام نهاد شاه عباس صفوی بر تخت نشست
وکارهائے باتمام کرد ومملکت ایران که بهم برآمده بود ضبط نمود وعراق عرب وحدود روم که رومیان گرفته بودند از ایشان
انتزاع نمود وسالها باستقلال سلطنت کرد ودر سنه یکهزار وسی هجری لشکر بقندهار کشید ملک را از عبد العزیز خان که
بفرمان نور الدین جهانگیر بادشاه هندوستان حاکم قندهار بود انتزاع نمود وهمران سال امام قلیخان حاکم فارس را
فرمان داد تا جزیره هرمز را با تفاق انگریزان بگرفت وجمعے کثیر را از انگریزان بقتال بکشت چنانچه جزیرهٔ هرمز بگشت و
عساکر روم را که بانتقام آن روے بدان دیار آورده بودند مکرر بهزیمت داد واورا مکرر با سپاه روم محاربات اتفاق
افتاد وغالب آمد ودر هزار وسی وهشت هجری درگذشت واز ان وودمان است سام میرزا ابن صفی میرزا ابن شاه عباس
المخاطب بشاه صفی صفوی بسلطنت رسید وبعد از و پسرش شاه سلطان حسین صفوی بسلطنت رسید

میر اویس خان علزی قندهاری شاه نواز خان حاکم قندهار را کشته بر قندهار متصرف شد و بعد ازان یورش شاه سلیمان صفوی بسند حکومت رسید و ضعف سلاطین صفویه دیده دست تطاول بر معمورهای ایران دراز کرد و شاه سلطان حسین صفوی را در اصفهان محاصره نمود و چون ایام محاصره طول کشید و کار بر متحصنان تنگ گردید شاه سلطان حسین با نزدیکان و مقربان خویش پیش محمود خان رفت و با نزد هم محرم سنه یکهزار و یکصد و سی و پنج هجری محمود خان داخل اصفهان شد و بر عراق عجم مستولی شد و شاه سلطان حسین را با نزدیکان و مقربان محبوس نمود و خود را بمحمود شاه ملقب ساخته بر تخت نشست در خلال این احوال ملک محمود سمنانی والی نیمروز که بعد از محبس شاه سلطان حسین اکثر بلاد خراسان از تصرف عمالان محمود شاه برآورده متصرف شده بود نادر قلی بیگ که بالآخر نادر شاه عبارت ازاوست طاعم ملک سمنانی گشت و عاقبت الامر ازو جدا شده او باشی چند فراهم آورده قطاع الطریقی پیشه گرفت ملک محمود سمنانی بسته آمد و شاه طهماسپ بن شاه سلطان حسین بن شاه سلیمان صفوی که پیش از غلبهٔ محمود شاه غلزی از اصفهان بطرف مازندران رفته اقامت میداشت حسب الطلب نادر قلی بیگ متوجه خراسان گشت و ملک محمود سمنانی را به اتفاق نادر قلی بیگ اسیر کرد و بر بلاد و مقبوضهٔ او متصرف گشت و نادر قلی بیگ را بخطاب طهماسپ قلیخان و بخدمت قورچی باشی سرفراز فرمود محمود شاه ابن میر اویس خان غلزی قندهاری سه سال بر تخت ایران سلطنت کرد و سکنهٔ آنجا را بانواع ایذا بر نجانید و اولاد سلاطین صفویه را از صغیر و کبیر هفتاد تن سوای شاه سلطان حسین که اورا امان داده بود بقتل رسانید و خود نیز بمرض ایشان درگذشت و بعد از و اشرف شاه غلزی که ابن عم او بود بسلطنت ایران رسید و به اشرف شاه مخاطب شد در خلال این احوال افواج قیصر روم بر سر وقتا رسید تا شاه سلطان حسین را از زندان برآورده پیش ولی روم برند اشرف شاه سلطان حسین را بقتل رسانید و با رومیان صلح کرد و با عساکر موفور از اصفهان متوجه خراسان شده شاه طهماسپ و طهماسپ قلیخان در شهر صفر سال یکهزار و یکصد و چهل و دو هجری بمقابلهٔ اشرف شاه شتافتند و قتالی فاحش نمودند اشرف شاه منهزم باصفهان رفت و آنچه از خزاین و اموال قوانست برد برداشت بسمت فارس شتافت شاه طهماسپ بن شاه سلطان حسین بسلطنت رسید سلطنت ایران بعد از هفت سال باز بخاندان صفویه مستقل گشت نادر قلی بیگ المخاطب بطهماسپ قلیخان بتعاقب اشرف شاه شتافت و او را باز ساخت چه عبد الله بلوچ اشرف شاه را با سعدودی چند اسیر کرده بدرگاه شاه طهماسپ فرستاد طهماسپ قلیخان بعد ازین قضایا بامتوجه همدان شد و بر والی آنجا ظفر یافت و حدود و عراق عجم از مخالفان صافی نمود شاه طهماسپ از استیلای طهماسپ قلیخان بخاطر اندیشه داشت بهر حال طهماسپ تبریز در تصرف اولیای او مستخلص گردانید و الوس برکمان و افاغنه را متاصل کرد و افاغنه ابدال را در هرات محاصره کرد و بعد از هشت ماه قلعهٔ هرات را مفتوح ساخت و بدست شاه طهماسپ آمده و بنا بر بعضی اطوار که لایق سلطنت نبود در خاطر غول شاه طهماسپ را مقرر نمود و بالآخر او را بلطائف الحیل از سلطنت خلع کرد و باستصواب شاه طهماسپ پسر او را که کودک دو ماهه بود نام سلطنت بر او گذاشت و به شاه عباس موسوم ساخت و شاه معزول را بخراسان فرستاد بر جمیع ممالک متصرف و مستقل گشت و لشکر به بغداد کشید احمد پاشا حاکم بغداد متحصن شد و طهماسپ قلی خان بمجاصره

پرداخت ایام محاصره قریب بیکسال رسید نوپال پاشا ازطرف ولی روم بمدد احمد پاشا رسید وطهماسپ قلی خان بعد
ازرزم ازبغداد یان دنوپال پاشا منهزم بهران شد ودرعرض چهار وزشکر پراگنده راجمع کرده بمقابله افواج روم که توپال پاشا
تبعاقبش فرستاده بود پرداخت ودریکهزار ویکصد وچهل وشش هجری بران ظفر یافت افواج روم منهزم بموضع کرکو
نزد نوپال پاشا رفتند طهماسپ قلی خان تعاقب اونمود نوپال پاشا ازکرکو بشکرے جرار بیرون آمد وصف قتل بیارست
طهماسپ قلیخان قتالے فاحش کرد نوپال پاشا بقتل رسید رومیان منهزم شدند غنیمت بیشمار بردست سپاه ایران
افتاد طهماسپ قلیخان اندیشید که درحالت مالدارے سپاهیان درخودداری وحفاظت مال خود باخواهند بود وتن در
رزم نخواهند داد حاکم فرمود که غنیمت راجمع آرند چون فراهم شد همه را آتش داد وبسوخت ودلهاے سپاه کباب شد
ومتوجه بغداد شد وآنرا باز محاصره کرد احمد پاشا متحصن گردید ودرخلال این احوال خبر رسید که محمد خان بلوچ حاکم دیارفارس
بغی کرد طهماسپ قلیخان ازاحمد پاشا صلح کرد وبامحمد خان رزم نمود وغالب آمد اورا اسیر گردانید وچشمان اورا بکارد از حدقه
بیرون آورد وخاطر ازمخالفان پرداخت وشوکتی عظیم بهم رسانید ودرسنه یکهزار ویکصد وهشت هجری برتخت سلطنت
ایران نشست چنانچه انخیر فے ماوقع تاریخ جلوس اوست وخودرا به نادرشاه مخاطب ساخت واورا پیش ازین نادرسلطان
نیز میگفتند واو از قوم افشار بود وپیش ازین نادرقلی بیگ افشار پسر امام قلی بیگ ازسایر الناس عده ابیور وبوده باختلال
احوال وتنگی معیشت امام بسپرده بابا علی بیگ که رئیس جمعی از افشار ابیور وبود وبعد از فوت امام قلی بیگ زن دوم اورا که
نادر نادرقلی بیگ باشد درعقد خود در آورد ونظر بروفور شعور نادرقلی بیگ نموده دختر خود را که اززن اولین داشت باو منسوب
نمود انیعنی سبب رفاه احوال نادرقلی بیگ گردید وشده رسید بجائیکه رسید یعنی نادرشاه شهنشاه گویند بالجمله بعد از
جلوس برتخت ایران بسمت قندهار شتافت وتا مدت قلعه قندهار را محاصره کرد ودرجنب آن شهرے آباد کرد وبنادرآباد
موسوم گردانید وبالآخر قلعه قندهار امفتوح کرد واثرے ازان نگذاشت وحسین خان برادر محمود شاه والی قندهار
راحبوس نمود ومتوجه کابل شد ناصرخان که ازطرف محمد شاه پادشاه هند نظامت کابل داشت بخدمت پیوست
نادرشاه کابل بگرفت وعزیمت هندوستان کرد ودرسنه یکهزار ویکصد وپنجاه ویک هجری بافواج محمد شاه بادشاه هند که گروه
آن افواج برهان الملک سعید سعادت خان بهادر وصمصام الدوله خاندوران خان امیر الامرا بودند دریانی پیوسته رزم
کرد وغالب آمد ولعد ازین واقعه محمد شاه بانادرشاه صلح کرد وبانادرشاه بشاهجهان آباد آمد وبنابر بدخوئی مردم شاهجهان آباد
آنشهر را قتلعام نمود وبالآخر امان داد وخزاین موفور را ازانجا برگرفت وازانجا ایران توران فے شمل اتصاف جاه نظام الملک
واعتماد الدوله قمر الدین حسن خان بهادر ودیگر از مبارز الملک سربلند خان که اوهیچ نداشت وازملکه زمانیه حرم محترم محمد شاه
بادشاه وغیره خدمه محل هیچ نگرفت وبدستور محمد شاه راسلطنت هند داده بایران مراجعت نمود ودوم شتافته واکثر ازان
دیار بگرفت وبه تسخیر دیار لوران ودیگر امصار پرداخت ومتصرف گشت ودرسنه یکهزار ویکصد وشصت هجری بردست ایران
خود بقتل رسید وپس ازوچندین ازاولاد اوبسلطنت رسیدند تا آنکه کریم خان نامے والی ایران شد وخود را نائب
امام آخرالزمان خواند واکنون شنیده میشود که اوهم نماند ودیگری بجاے اوشست هنگام تحریر این وقایعه کتابی که مشتمل براحوال

نادرشاه و احفادش و افاغنه قندهار و کریم خان وغیره باشد حاضر نبود بنابران برباد خوش وسماعت باختصار مرقوم نمود
ظاهرا هنگام سلطنت اولاد نادرشاه شاید در وقت شاهرخ میرزا ابن نادرشاه بعضے از دیار ایران از تصرف اولاد نادرشاه
بیرون رفت چنانچه در بعضے امصار احمدشاه ابدالے درانی متصرف گشت واحوال احمدشاه ابدالی در کابل مرقوم شود کپتان
جوناتهان اسکاٹ زبانی محمد قلیخان ایرانی بارقسم میگفت که چون نادرشاه بقتل رسید وبعد از و برادرزاده او عادل شاه
وپس از و برادر عادل شاه ابراهیم شاه نامے وبعد از و شاهرخ میرزا بن نادرشاه بسلطنت رسید بعد چندے امرا
اورا محبوس ومخلول کردند ویکی از اولاد صفویان باسمے بشاه سلیمان صفوے را بر تخت نشانیدند وبعد از چهل روز او را
محبوس نمودند شاهرخ مخلولی را بر تخت نشانیدند علی مردان خان کریم خان که از امرای عمده بودند میانه خود رزم کردند علیمردان خان ظفر یافت ومرتبه ثانی
کریم خان بر علیمردان خان مستولی شد ومرتبه ثالث علیمردان خان بر کریم خان غالب آمد وکریم خان مدت شش سال در کوهستان بسر برد وسپاه بسیار فراهم
اورده با علیمردان خان مقابله کرد و بر او ظفر یافت و بر ریاست رسید کریم خان والے ایران شد وخود را نائب امام مهدی صاحب آخر الزمان خواند خطبه
وسکه بنام صاحب آخر الزمان نمود و تا اکنون که سنه یکهزار و یکصد و نود و پنج هجری ست کریم خان در اصفهان وغیره شاهرخ میرزا ابن نادرشاه در مشهد
مقدس وتیمور شاه ابن احمدشاه ابدالی در کابل وقندهار سلطنت میکنند پوشیده نماند که معمار عراق عجم بانجام رسید اکنون خراسان و شهرهای آنرا
که تعلق از اقلیم چهارم سیارند بروایت مؤلف هفت اقلیم بقلمے آرد خراسان ولایتے ست که در همه روی زمین
عرصه ازان وسیع تر و هیچ مملکت و ناحیت بطول و عرض خراسان نیست گویند در عهد مامون عباسے روم را بمودند
ثلث خراسان برنیامده و مثل شجار و اثمار و ریاحین و نهار خراسان در هیچ اقلیمے نشان نمیدهند مرو و شهجان از بلاد معظم خراسان
است بقولے از بناهاے اسکندر رومی ست برخی از ابنیه شاپور ذوالاکتاف میگویند اما اصح آنست که طهورث و یوجد آباد
نموده در عهد سلطان محمود غزنوے در چهارصد و یک هجرے در خراسان قحط افتاد و از سگ و گربه نشان نماند
و مردم یکدیگر را خوردن گرفتند بالجمله خراسان سالها دارالملک سلطان سنجر سلجوقے بوده چون عراق بر سلطان ستولے
شد نیمه شبانه روز آن شهر را غارت کردند ازان جهت خرابی بسیار بمرور راه یافت وپس ازان بتدریج آبادان گشت تا در ان
زمان که چنگیز خان از قتل و غارت بلخ باز پرداخت پسر کهتر خود لوقیخانرا با هشتاد هزار سوار بطرف خراسان روان ساخت
لوقیخان آنشهر را محاصره کرد تخر الملک از امراے سلطان محمد خوارزم شاه حاکم مرو با پیش گشتهای فراوان بخدمت
لوقیخان شتافت بعد ازان لشکریان لوقیخان آنشهر را محاصره کردند چهار روز متوطنان مرو العجز را نده چهارصد نفر از
تحفه و پسران و دختران کوچک را بامان داده بقیه السیف را القتل رسانیدند و تا مدت آنشهر همچنان خراب بود تا
در زمان میرزا شاهرخ ابن صاحب قران تیمور گورکان فی الجمله آبادان گردید و مرو در زمین هموار واقع شده و توابع
بسیار دارد و آبش آرزو داشت که عبارت از مرغاب باشد و مرغاب در مروشتے میشود و از میوه هاے انگور و خرما نیک
و وافر میشود اما هواے بد دارد و بیماری بسیار دران دیار بود سلطان سلجوقے را در عهد سلطنت خود در معموره آن شهر
سعی موفور تقدیم رسانید و مدینه جدیدی بساخت و کهنه هم از ابنیه او بوده که دران تصرف کرده داود و مدینه دارد مخفی نماند
که سلاجقه بزرگ زمین ملوک اسلام اند سلجوق بن دقاق که آنطایفه باو منسوب اند از امراے بزرگ بود و نسب اورا چهار پشت

با فراسیاب می پیوندد و پدرش وفاق در خدمت بمینو ملک خزانه نزد سلجوق بود تربیت نمود بالآخر میان ایشان وحشت خاست سلجوق تو هم نمود با نصد سوار و هزار و پانصد خیمه و خرگاه بسپند روی بماوراء النهر نهاد و در نواحی چند بالهام ربانی مسلمان شد قوم متابعت او گزیدند سلجوق در صحرا اقامت گزید و بسیاری از قبیله او که در دشت خرزماند بود با و پیوستند دران آوان کفار چند هر ساله خراج گرفتندی با ایشان رزم کرد و غالب آمد سلجوق را پسران بودند از انجمله یکی میکائیل نام داشت و میکائیل را دو پسر بوده که طغرلبک و جغربک نام داشتند چون میکائیل در محاربت بخارا کشته شد سلجوق پسران خود را تربیت کرد چون سلجوق بچند در گذشت طغرلبک و جغربک بریاست قوم رسیدند طغرلبک اول سلاطین سلاجقه است که مملکت خراسان را از مسعود بن سلطان محمود غزنوی انتزاع نموده و آن دیار در چهار صد و سی و یک هجری سلاجقه را صافی شد و خوارزم نیز بگرفت و در کمتر زمانی ممالک عراق عجم بتصرف گشت و در چهار صد و چهل و شش هجری آذربایجان بگشود و بقرای روم رفت و ظفر باز آمد و در چهار صد و چهل و هفت هجری باستدعای خلیفه ببغداد رفت و ملک رحیم دیلمی را منهزم کرد و در بصره و اکثر عراق عرب خطبه و سکه بنام طغرلبک خواندند و دران که برادرش طغرلبک صاحب خراسان در مرو در چهار صد و شش هجری فوت کرد و پسر او الپ ارسلان بن جغربک بجای پدر نشست و از مرو بعراق آمد بعد از یک سال بعد طغرلبک فوت کرد و از و عقب نماند الپ ارسلان در بادشاهی مستقل گشت و او بسخاوت و شجاعت و حشمت و شوکت موصوف بوده و محاسن دراز داشته و طاقیه دراز بر سر می نهاد از سر طاقیه تا نهایت بچه او دکر بنظر آمدی سلطان الپ ارسلان در بدو دولت خود عبد الملک کندری وزیر طغرلبک را بکشت و نظام الملک را وزارت داد و در ایام جهانداری خود از جیحون تا فرات مسخر ساخت و قصد بلاد شام کرد و از فرات عبور کرده و اول کسی است از ملوک ترک که از آب فرات بگذشت و حلب را محاصره کرد و اهل حلب اطاعت نمود آورده اند که در چهار و پنجاه و شش از جالوس قیصر روم با سه صد هزار سوار فرنگ و روس و ارمن و غیره هما عزم تسخیر بلاد بغداد و عراق عرب کرد سلطان بزیارت خلیفه متوجه بغداد بود باستماع این خبر داده هزار سوار که ملازم رکاب او بودند متوجه قیصر شد و بنا بر اعیان سپاه را مضمون آیه کریمه کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة باذن الله مطمئن گردانید و فرمود که جنگ را در روز جمعه که خطبا اسلام زبان بکلمه اللهم القرا من نصر دین محمد و اللهم انصر جیوش المسلمین گشاده باشند و خواص و عام و شب با مین برداشته آنوقت حمله باید کرد الغرض روز جمعه هر دو بادشاه صف برقتال تیار داشتند قیصر با سپاه خود که بهیئت مجموعی برین فوج اندک حمله آورد و ندیس رزمی صعب اتفاق افتاد و از صبح تا نیم روز بازار قتل گرم بود سلطان با طایفه از خواص در کمین ایستاده انتظار وقت معهود می کشند چون آفتاب بنصف النهار رسید بادی که از آتش دوزخ نشان میداد بر روی مسلمانان وزیدن گرفت اسلامیان بیطاقت شدند سلطان در گریه آمد و سر برهنه بمناجات قیام نمود و بگریست معارف لشکر بموافقت سلطان در گریه افتادند ناگاه آن باد متوجه مخالفان شد و سلطان بر اسپ نشست و خود را بر مخالفان زد جنگی صعب نمود و ظفر یافت و قیصر اسیر گشت و خواست که بقتل رساند قیصر گفت اگر مرا بقتل رسانی رومیان دیگری را بسلطنت برنشانند و اگر مرا بخشی خدمتگار باشم سلطان او را ببخشید و دختر او را بهر پسر خود ارسلان بخواست و بعد از طوی قیصر را رخصت فرود داد و بقولی این واقعه در چهار صد و شصت و سه هجری اتفاق افتاد و بالجمله سلطان بدیار خو

راجعت نمود و براکثر معمورهٔ عالم فرمانروا گشت و پسر خود سلطان ملکشاه سلجوقی را ولی عهد گردانیده بر فارس و عراق مستولی ساخت
بستور دیگر مملکت را بر پسران دیگر تقسیم کرد و بخراسان مراجعت نمود و به نیشاپور که دار الملک او بود رسید و در آخر عمر متوجه
زم حاکم ماوراء النهر شد و چون او چیحون بگذشت طایفه از غلامان بقلعه که بکنار آب بود شبخون بردند کوتوال آنجا یوسف نامی
ا اسیر ساخته بخدمت سلطان آوردند سلطان از و سخنان می پرسید او بر ایشان گفتن آغاز نهاد سلطان در غضب شد و فرمود
ه او را بیرون برند و بسیاست رسانند یوسف دست از جان بشست و کاردی از میان بیرون آورده قصد سلطان کرد
بندگان درگاه خواستند که او را بقتل رسانند سلطان مانع آمد چه خواست که او را بدست خود کشد چون تیرش هرگز خطا
نمی کرد پس تیری بجانب او نهاده انداخت خطا کرد یوسف پیش تخت رفت و سلطان را بشهادت رسانید گویند سلطان را
رمقی باقی بود که مردم بر و جمع آمدند گفت من در عمر خود جز امروز خوه مین نبوده ام چه امروز صبح بر بستر برآمده ام و سواد لشکر
دیدم و با خود گفتم که بعد ازین کسی را با من طاقت مقابله نباشد بنا بر غرور رسید انچه بمن رسید و این واقعه در چهار صد و شصت
و پنج هجری اتفاق افتاد بالجمله یوسف کوتوال قاتل سلطان را فراشی بیخ کوب بر سرش زد و بکشت و بعد از سلطان
الب ارسلان پسرش سلطان ملک شاه سلجوقی بر تخت نشست و از کاشغر با بیت المقدس ضبط کرد و اصفهان
تختگاه کرد و در سایر بلاد اسلام بجز دیار مغرب و مصر خطبه و سکه بنام او خواندند و او بر بسیط رغبتی تمام داشت و هر نگاری
که بدست خود افگندی دیناری تصدق کردی عدد جانورانی که بدست خود افگنده بود از ده هزار زیاده بود و در عهد
فرخش بگرد مملکت برآمد و در راه ها منازل و رباطها بنا نهاد و در هر شهر حاکمی عادل فرستاد هر ساله املاک خاصهٔ او بیست
هزار تومان از رکنی بود و هر ساله بیست هزار دینار خرج داشت و چهل و هفت هزار سوار پیوسته ملازم رکاب او بودند
و عدد سایر سپاه را خداوند روزی براهی میرفت شخصی را دید که گریه میکرد از سبب آن سوال کرد گفت خربزه کباب است
من خربزه مدتی خربده بودم سه غلام ترک بیامدند و آن از من بستدند سلطان گفت صبر کن تا آن هزار سانم پس بفراشی
گفت مر این خربزه میل شده در لشکر نیگر اگر خربزه یابی بیاور فراش برفت و خربزه نزد غلامی دید صاحب غلام را که از امرا
بودند گفت سلطان را میل خربزه شده است او خربزه از غلام بگرفت و نزد سلطان برد گفت از کجا آوردی گفت غلامان
من آورده اند سلطان گفت ایشان را حاضر کن امیر غلامان گفت چنانکنم پس رفت و غلامان را پنهان کرد و باز آمد
و عرض رسانید که ایشان گریخته اند سلطان بصاحب خربزه گفت این امیر غلام من است او را عوض خربزه تو دادم
صاحب خربزه دست او بگرفت و بیرون آمد امیر خود را از و بسه صد دینار باز خرید صاحب خربزه بخدمت سلطان آمد و گفت
غلامی را که من بخشیدی بسه صد دینار بفروختم سلطان گفت اکنون راضی شدی گفت آری پس او را خلعت داد و رخصت نمود
و وقتی زنی مغنیه نزد او آوردند سلطان خواست که با او گرد آید او گفت ای سلطان مرا عار آید که روزی چنین را با خویش
در روز خ برم میان حلال و حرام بجز نکله تفاوت نیست پس سلطان او را خطبه کرد روزی بکنار رنده رود اصفهان شکار میکرد
زمانی بهر استراحت فرود آمد غلامی بدر یچی فرو رفت و گاوی بکشت عجوزه که صاحب گاو بود بر سر پل که در راه سلطان بود
ایستاد و چون سلطان از شکار باز گشت عنان مرکب او بگرفت و گفت اگر برین سر پل داد نمیدهی فردا بر ان پل از تو

داد ستانم اندیشه کن و ازین هر دو سه پیل یکے اختیار نمائی سلطان از مهابت این سخن از اسپ فرود آمد و گفت ای مادر مرا طاقت آن سه پیل نیست بجز زه غلام بسلطان نمود سلطان غلام را سیاست نمود و بفتاد گاو در عوض آن بعجوزه داد و بعد از فوت سلطان آن پیرزن شبے بر سر قبر سلطان رفت و گفت الهی آن بنده تو وقتے داد من داد و در ماندگے دست من بگرفت و اکنون او در ماندہ است او را دستگیرے کن یکے از اولیاء سلطان را بخواب دید گفت خدائے با تو چه کرد گفت اگر دعای پیرزن نبودے خلاصی دشوار بودی و در بعضے کتب این حکایت را بسلطان سنجر نسبت داده اند گویند قادر خلجو قی صاحب کرمان عم سلطان ملک شاه عزم رزم ملک شاه کرد ملک شاه بر و ظفر یافت و او را اسیر کرد خریطه مراسلات امرایان ملک شاه بقادر نوشته بودند در اسباب قادر و بدست آمده سلطان امرا را جمع آورد خریطه بخواجه نظام الملک وزیر داد تا بخواند خواجه آن خریطه را در مشقلے که پیش بود انداخت تا بسوخت سلطان در خلوت شب آن باز پرسید خواجه گفت سائر امرا القاب در نامها نوشته بودند اگر آنرا مطالعه میکردم از بیم مخالفت می ورزیدند لاجرم در حضور ایشان نسوختم تا در مخالفت دلیر نشوند آورده اند که برادرش شمس ابن الپ ارسلان در نیشاپور خروج کرد سلطان روی باو آورد و بطوس رفت بمشهد امام علی موسی رضا علیه السلام شفاعت نظام الملک بر غارتگری نمود سلطان بعد فراغ خواجه را گفت از خدا چه خواستے آنکه برابر برادرت ظفر دهد سلطان گفت من آن خواستم که حق سبحانه تعالی از مادو برادر هر کدام که از و مسلمانان را نفع و اصلح باشد ظفر دهد پس نیشاپور رسید بر شمس ظفر یافت گویند قیصر مخالفت ملک شاه کرد و روے بدیار اسلام آورد ملک شاه متوجه او شد و در ان اثنا با جمعے قلیل از غلام بشکار رفت و بر دست دیلمان گرفتار شد و با غلامان گفت مرا تواضع نکنید که اگر دیلمان مطلع شوند مرا زنده نگذارند نظام الملک وزیر سلطان آنجا گاه شد شب غلامے چند را بخشت در منزل سلطان فرود آورد و آوازه در انداخت که بادشاه نزول فرمود و برسم رسل نزد قیصر رفت قیصر طالب صلح شد نظام الملک بان رضا داد قیصر گفت طایفه از لشکریان شما گرفتار شده اند نظام الملک گفت بعضی را خواهند بود و این خرد را روے ما نبود قیصر ایشان را با و سپرد نظام الملک سلطان و غلامان را سخنان درشت گفت و چون از اردوی قیصر بگذشتند از اسپ فرود آمد و رکاب سلطان ببوسید و گفت اگر تندی نکردے شاید در میان حمل دیگر میکردند سلطان به لشکر پیوست و دیگر روز با قیصر مصاف داد و ظفر یافت و قیصر را اسیر کردند نزد سلطان آوردند قیصر سلطان را بگرفت و بشناخت و گفت اگر بادشاه بخشش و اگر بازرگانے بفروش و اگر قصاب بکش سلطان گفت بادشاهم پس او را امان داد و گفت از ان با تو محاربت کردم تا قوت و عجز خود دیدانے آنگاه او را بردم فرستاد و بسی بگذشت که قیصر بگذشت سلطان حکومت روم بسلیمان بن قتلمش و حکومت شام به برادر خویش شمس داد وقتے که سلطان ملک شاه خواجه نظام الملک را با صفهان فرستاد تا دویست هزار دینار فراهم آورد خواجه روی با صفهان آورد و شب بدیهی فرود آمد رئیس ده بخدمت آمد و از سبب سفر آگاهی یافت و گفت دویست هزار دینار فراهم آورده همین جا هم بشرط آنکه اذن دهند که پسر من علم سیاق آموزد چه سلطان ما را در نیکا رنمیکرده و از بیم او ما و ستاد نمیند هم خواجه همانجا بماند و نامه بسلطان نوشت سلطان در غضب شد و به او نوشت ندانی که ما را بمال دهقان احتیاج نیست تا از حرص مال او بستانم و پسرش را خصت تعلیم ندهم

روزگارهای ناپسندیده آید و مرا نکوهش کنند و از جمله سلاطین سلاجقه سلطان سنجر بن ملکشاه است که بعد از قضایای
برادر او برکیارق بن ملکشاه بر تخت متمکن شد اتابک ایاز وصیت بموجب وصیت برکیارق پسر او ملکشاه
برکیارق را در اصفهان بر تخت نشاندند سلطان غیاث الدین محمد روی بملکشاه آورد و در روز رزم بر سر ملکشاه
رج ابری بشکل اژدها پدید آمد و آتش از دهان باریدن گرفت لشکر ملکشاه از هول آن واقعه بهزیمت رفتند و ایاز
عده بقتل رسیدند سلطان غیاث الدین محمد بر ممالک برادر فرمان روا شد و در عهد او احمد بن عبد الملک عطاسی
رعاب اسمعیلیه چار نشان قلعه در کوه را بفریفت حارنشان بپیشش رفتند سلطان ازان آگاه شد و در کوه را محاصره کرد
تمام محاصره بطول شید و ذخایر قلعه به اتمام رسید احمد بن عبد الملک وزیر سلطان محمد که دوست او بود حال باز نمود
عبد الملک گفت هفته توقف کن که سلطان از بقتل رسانم گویند سلطان را حرارتی مفرط بود لاجرم در هر ماه یکبار فصد
رای سعد الملک هزار دینار بقضایا داد و سلطان را به نیش زهر آلود فصد کند حاجت وزیر از ان حال آگاه شد و حال باز
گفت زن را معشوقی بود با او تقریر نمود راز فاش شد و کسی سلطان رسید سلطان فصاد را بخواند تا فصد کند
فصاد خواست تا نیش زند سلطان بفرمود تا فصاد را همان نیش فصد کردند و ان دم در گذشت سلطان سعد الملک
را بر دار با فرزندان بکشت و زن حاجب را بمنوچهر او داد و هم دران هفته احمد قلعه بسپرد و سلطان امر کرد تا او را بر شتر
نشاندند و باصفهان بردند و آن روز زیاده از هزار کس به استقبالش تماشا آمده بودند و سرگین و خاکستر بر سرش
همی ریختند و یکی با او گفت تو منجمی ماهی و زایچهٔ طالع خود این حالت را دیده بودی گفت دیده بودم که در بن سال با خلقی
بسیار باصفهان در آیم لیکن باین کیفیت ندیده بودم و ازین قبیل مشهور است که منجمان حکم کردند که طوفان باد شود پس
امیر خان ظهور کرد و ایضاً حکم کردند که طوفان آتش بود پس تفنگ ظاهر شد بالجمله سلطان احمد را تشویح وجهی بکشت
در نگارستان مرقوم است که سلطان احمد بغزای هند رفت و بتی بزرگ بدست آورد و بنهود گفتند اگر باز دهی بعوض
آن مروارید باز دهم و وزن آن بت ده هزار من شرعی بود سلطان گفت چنین نکنم که بعد از من گویند که آذربت تراش
بود محمدبت فروش پس آن بت را باصفهان برد و در آستانهٔ مقبره پدرش انداخت بعد از و برادرش ابو الغانم محمد
بن محمد بن ملکشاه سلجوقی از اساطین سلاطین اسلام است ملکی باداد و دین بوده و بکرم و زهد اشتهار داشته و
فرزندان مملکت داشته که بعد از وفات او تا یکسال در اقاصی مملکتش خطبه بنام او میخواندند چون مادرش در گذشت و
عادات علامه بنماز جنازه اش حاضر آمدند سلطان گفت کسی از شما امامت کند که مدت العمر عمداً نماز قضا نکرده باشد
هیچ کس متصدی امامت نشد پس سلطان بیشتر رفت و نماز گذارد و ازان ظاهر شد که هرگز نماز عمداً قضا نکرده بود و وقتی
یک روزه بخشش او را حساب کردند هفت صد هزار دینار نقد بود و شمار اسب و خلعت خداوند گویند چندان شفقت داشت
که وقتی خیمه زده بود کبوتری بالای ستون خیمه آشیانه کرد سلطان هنگام کوچ واقف شد امر کرد تا خیمه را همانجا داشتند
تا جوان بچهای کبوتر بپر آورند و پرواز کردند تا خیمه را برکندند روزی سلطان برابری گرفت خرقه پوشی بر سر راه ایستاده
بود سلام کرد سلطان چیزی میخواند سر در جنبانند و جواب نداد درویش گفت سلام سنت است و جواب فرض من سنت را

بجا آوردم تو چرا ترک فرض کردی سلطان گفت بشکر مشغول بودم درویش گفت کرا شکر میکنی گفت خدای را گفت چگونه میگفتی گفت میگفتم الحمد لله رب العالمین درویش گفت شکر بقدر نعماے الٰهی باید هر چه که دارند محکری نماید بجا آورند سلطان گفت پس ما چگونه شکر سلطنت بر عالمیان عدل است و شکر فولاے مملکت طمع ناکردن در املاک رعیت است و شکر کثرت معمورے خزانه صدقه دادن است بمستحقان و شکر قوت و قدرت بر عاجزان بخشودن است و شکر کثرت معمورے خزانه و سپاه مساکین را از نزول حادثه چشم معاف داشتن سلطان را خوش آمد و خواست که از اسپ فرود آید چون نیک در نگریست درویش را ندید و قدمے بهره رسید و بر آب بروه بگذشت پس از مدتی باز بران نهر رسیده پیاده شد از پل بگذشت گفت خداوندا تو مرا بر آب ده سواره بودی مرا چرا پیاده کردی از پل بگذشت و گفت آن وقت جوان بودی دولت محافظت ناکردی و اکنون پیر شده ایم ما را محافظت دولت باید کرد و واقعات ملک ستانی سلطان بسیار و اکثر اوقات فتح و نصرت قرین حال بود و چون تخمه اقبالش بروی بهبوط آورده در سنه پانصد و شش هجرے کور خان بادشاه فراصاے منهزم گشت گویند که مقابله عظیم روی داد و سی هزار کس از سپاه سلطان بشهادت رسیدند تاج الدین ابو الفضل ولے سیستان سلطان را گفت جهد کن تا از معرکه بیرون روی سلطان با سه صد سوار بر صفهاے کفار که در میانش گرفته بودند روان پانزده تن نجات یافت و در آن معرکه ده هزار کس از معارف اصحاب سلطان بقتل رسیدند و برکان خاتون حرم سلطان و تاج الدین ابو الفضل اسیر شدند کورکان بعد یک سال ایشان را باغزان بخراسان فرستاد نقل است که ترکمانان ماغو قریب بچهل هزار تن جاندار حدود و جبلان و بلخ اقامت داشتند و هر سال بست و چهار هزار کوسپند بطنج سلطان میرسانیدند و تمغاے ایشان را میستدند خوانسالار سیان ایشان رفت و جور آغاز نهاد و غزان طاقت نیاوردند و او را بکشتند خوانسالار از بیم سلطان مدتے آن حال پنهان داشت و گوسپندان از خاصه خود قربان مینمود و چون والی بلخ ببرو آمد خوانسالار باو باز گفت اسیر تمغاج والی بلخ چون بلخ باز گشت از غزان گوسپندان طلبیدن گرفتند بآخر سلطان کس را نشناخت والی بلخ بر نجید و با غزان مصاف داد غزان او را بکشتند سلطان خبر یافت و از مرو بهرج شد غزان رسوے فرستادند و عذر خواستند و صد هزار غلام و صد هزار دینار بقبل کردند سلطان قبول نکرد و روے بمنازل ایشان آورد غزان نا چار فرزندان پیش راندند و زاری آغاز نهادند سلطان را رحم آمد و خواست که گناه ایشان بخشد امیر مؤید الدین انبیه میر زلفش سروری بسلطان گفتند اگر چنین کنے حمل بر ضعف سلطنت کنند سلطان ناچار در معرکه با مد غزان دست از جان بشستند و رزم کردند امیر مؤید و برلفس که با خود اتفاق داشتند در جنگ سستے کردند سپاه سلطان بهزیمت رفت و این واقعه در پانصد و چهل و هشت هجرے رو داد و بالجمله غزان معاقب سلطان پرداختند و سلطان را بدست آوردند و بر تخت نشاندند و پیش زین پوش گردند و در رکاب او بمردند و استیلا یافتند و دست بتاراج برگشادند و به نیشابور رفتند و آنجا دو بار بگذاشتند تمام خراسان از ظلم غزان خراب شده و سلطان چهار سال سیان ایشان بماند و روز افزون را بر تخت نشاندندی و شب در قفس آهنین کردندے کار سلطان دران اوان بجاے رسید که هر گاه چیزے یافتی قدرے خوردے و قدرے ذخیره نهادی چون حرمش سرکان خاتون با او بود خود را از ایشان خلاص کردن نتوانست و چون ترکان خاتون

درگذشت سلطان امیرے راکه بحافظتش مامور بود بفریفت تا او را بشکار برد سلطان شکارکنان بمجون رسید امیر احمد بن قماع که کشتے ها مرتب ساخته بود سلطان را در رود و از آب بگذشت و رو بمرو نهاد گویند سلطان را گفتند چرا سلطنت توشل شد گفت از انکه بزرگان را کارهاے خرد و خردان را کارهاے بزرگ فرمودم خوردان از عهدهٔ کار بزرگ بیرون نیامدند و بزرگان را از کارهاے خرد عار آمد و به آن التفات نکردند و هر دو تباه شدند و از سلطان ملکشاه باسلطان سنجر و دفع حسن صباح کوششها کردند و استیصالش میسر نشد چنانچه شمه ازان در ضمن قهستان در احوال حسن صباح مرقوم گردد بالجمله بعد از سلطان سنجر محمود خان خواهرزاده اش در خراسان بر تخت نشست و در عهد او دولت سلاجقه از خراسان سپری گشت و بخوارزمیان رسید و در خوارزم نوشته آمد و از جمله سلاجقه که در عراق عجم بسلطنت رسیدند یکی ابوالقاسم محمود بن محمد بن ملک شاه است و بشکار شیر بے عظم داشت چهار صد سگی تازے با قلاده ها مرصع و جل ها ے زربفت داشتے و اکثر بر اے زنان نشستے و بمعاشرت و مباشرت مشغول بودے و با وجود آن از حال ملک و سپاه غافل نبودے روزی در شکار پیرے ضعیف را دید که پشتاره هیزم بر دوش میداشت برو رحم آورد و گفت اگر خواهی هزار دینارے چند بدهم و باو از گوشی بارمه گو سپندی یا نانی رحمت رهائی یابے پیر گفت ای سلطان زر بده تا درسیان نبندم و بر دراز گوش سوار نشوم و گوسپندان پیش کنم و بباغ روم و ترا دعا گویم سلطان بخندید و چنانکرد و بعد از و چند نفر از سلاجقه بسلطنت رسیدند تا آنکه طغرل شاه بن ارسلان شاه بادشاه شد و در بالقصد و نود و یکے در معرکه بکس خان والی خوارزم بر دست قتلغ انباج که اعظم امراے طغرل بود موافق یکس بود کشته شد و دولت سلاجقه از عراق عجم بسرے گشت و خوارزم شاهیان بران مستولی شدند گویند که در عهد طغرل سبعه سیاره در اول درجهٔ میزان که برج هوائی ست در یک دقیقه قران کردند منجمان حکم کردند که ازین واقعه باد سخت کے هیجان الهی برکند و طوفانی عظیم از باد مثل طوفان نوح علیه السلام که از طغیانی آب بود روے دهد و درین باب انوری گوید که ندیم سلطان بود مبالغه بسیار میکرد و بحسب اتفاق در وقت حکم منجمان چندان باد نومیدکننده و بارکی از درخت نجنبید کذب منجمان بر خلایق ظاهر شد شاعرے گوید انوری ؎ گفت انوری که از سبب بادهاے سخت ✣ ویران شود عمارت کهسار بر سری ✣ در روز حکم او نوزیدست هیچ باد ✣ یا مرسل الریاح تو دانے و انوری ✣ اما انصاف اهل سیر در خلال این احوال چنگیز خان در ولایت ایران رسیده خلقے را قتل عام نموده هر سن زندگانی عالمیانرا باد نیستی و فنا در داد الغرض سلاجقه که بروم سلطنت میکردند اول ایشان سلیمان بن قتلمش بن اسرائیل بن سلجوقی ابن عم سلطان طغرلبک سلجوقی است که الپ ارسلان بن جغرابک چون بادشاه شد بنا بر سرکشی قتلمش که در حیات خود کرده بود خواست که اولادش را بقتل رساند خواجه نظام الملک شفاعت کرد گفت سزاوار نیست که نام شاهزادگی از ایشان برگیرند و ایشانرا بسپاه سالاری اطراف ممالک بفرستند سلطان را سے خواجه را پسندیده طلبید اشت و سلیمان بن قتلمش را بشحنگی بعض از شام فرستاد و او در چهار صد و هفتاد و هفت هجری انطاکیه را که پیش ازان فرنگیان گرفته بودند بگشود آورده اند که شرف الدین علے که از قتل سلطان ملک شاه سلجوقی والے حلب بود فرنگیان باو خراج میدادند از سلمان طلب آن وجه نمود سلمان گفت اکنون که ملک را مسلمانان میدارند خراج باید خواست و

آخرین ملوک از سلاجقه بروم کیقباد بن فلام است که بحکم قاآن والی روم شد و بغی کرد و بر دست لشکر غازان خان در جنگ کشته شد و بعد از وام اسے ہلکو خان بحکومت روم رسیدند و بسے بگذشت که ملوک عثمانیه بران دیار مستیلا یافتند و گروهے از سلاجقه بکرمان نیز حکومت کردند و اول آنطائفه عماد الدوله قاورد بن جغربک است که در چهارصد و سی و سه هجری بفرمان پدرش جغربک از خراسان متوجه کرمان شد و آن دیار را از بهرام که از قبل ملکا لنجار بن سلطان الدوله دیلمے آنجا بود انتزاع نمود و آخرین آن گروه محمد شاه بن بهرام شاه بلجوقے است که از مخالفت عران بخدمت سلطان شهاب الدین غوری پیوست و بود تا آنکه در پانصد و هشتاد و سه هجری درگذشت و بعد از و کسے از سلاجقه بحکومت کرمان نرسید نقل است که در عهد طغرل شاه بن محمد شاه بن ارسلان شاه بن قادر و سلجوقے که یکی از ملوک کرمان است در سنه پانصد و پنجاه و هفت هجری در برج ثور آفتاب را کسوف واقع شد و چندانکه تمام آفتاب منکسف شد و جهان تیره و تاریک گردید طغرل شاه از هول آن واقعه مریض شد و درگذشت راقم حروف گوید که در سنه هزار و یکصد و هفتاد و پنج هجری در برج جوزا سه چهار گهڑے روز مانده تمام آفتاب منکسف گشت و جرم ماه برجرم آفتاب از هر سو منطبق شد اما از هر طرف جرم آفتاب برابر یک جو و طول بروج مانده بود عجب هیئتے هست ازان حالت نمایان گشته و ازان دریافت شد که جرم آفتاب از جرم ماه زیاده تر است القصه جهان تاریک شد نه مثل شام ملک سیمگین که از مشاهده آن در ظل جوف می آمد و آن حالت اندک بماند پس ازان جرم آفتاب از زیر جرم ماه برآمدن گرفت و آن بتدریج زائل شد بیورد و دلدو نیز بش گویند آنشهر و ولایت خوار بوده و طعام باو ردے اختراع آنشهر است و آب و هوائے آنشهر بسیار بد است نسا بجب آب و هوا جاے باتره و لکشاست چه شهرت تمام دارد که در آنشهر و ولایت دوازده هزار چشمه و دوازده هزار چنار است و نیز مشهور است که در آن هزار ولے الله از آن ولایت برخاسته اند و بدین سبب نثار اشام خرد و خوانده اند سرجس مابین مرو هرات واقع است و امتفاعش نیک محصول مے پیوندد و قلاعش از قلاع معتبر خراسان است و وقتی که محمد خان سیستانی فتح خراسان نمود صد و هفتاد هزار خانه در سرجس بشمار آمدند و چون شاه اسمعیل ماضے بعزم مقابله او بجانب خراسان درحرکت آمد محمد خان مردم ننگ آن ولایت را کوچانیده بماوراء النهر فرستاد و بنا بران سرجس روی بویرانی نهاد و بست پنج سال خراب ماند و در زمانے که شاه طهماسپ والے ایران بر عبد الله خان والے توران چیره گردید در صدد معموری سرجس کوشید از انوقت تا حال آباد ان است تلخ از اینید کبومرت است اما کیکاوس کیانی آب بلخ زده و در زمان اسلام بدست اصفیا بن قیس خراب گردید تا الفرسیار بفرمان یکے از خلفاے بنی امیه کرت دیگر آن شهر را آباد ان کرد و چون قلعه آنشهر را غلامان نصیر تعمیر کردند هر آینه بقلعه هندوان موسوم گردید و از عمارات عالیه بلخ یکی نوبهار بوده گویند خلایق نام کعبه و عظمت آن شنیدند هر آنکه از روساے آن مملکت بود بتخانه مقابل آن بنا نمودند و بزر بر آن قبها بسته علم ها برافراختند گویند از قفل آن خانه صدارس بوده چون نوبت خلافت بعثمان رضی الله تعالے عنه رسید خالد که صاحب اهتمام آنخانه بود مسلمان گردید و خود را عبد الله نام نهاد و مردم را از عبادت ملانع آمد لاجرم

ملک ترخان ششم آمده لشکر بروے کشید داورا با فرزندان بکشت بکرک پسرش که برک نام داشت گریخته بکشمیر رفت و بعد
چند وقت آمده بجاے پدر بر نشست چنانچه بر یکیان منسوب باد اندود در جیب الیسر گوید که چون چنگیز خان بر بلخ آمد او فوت
بلخ در معموره بمنشا بوده که در شهر و قریه هزار و دو ولیست جا نماز جمعه میگذارند و هزار و دو ولیست حمام بانام داشت چنگیز خان
آن شهر را قتل عام نمود و باز بتدریج عمارت یافت و تا اکنون آباد ان است و قلعه در غایت حصانت دارد و میوه انگور
و خربزه و هندوانه آنجا نیک مے شود چه مشهور ست که چهار هندوانه آنجا یار یک فتر است و در هشت صد و هشتاد
و پنج هجرے که مرزا بانصر از جانب برادر خود سلطان حسین میرزا در بلخ اقامت داشت عزیزے شمس الدین محمد نام
کر نسب او به ابو یزید بسطامے میرسد از کابل بر بلخ شتافته تاریخے ظاهر کرد که آنرا در زمان سابق عهد سلطان سنجر
سلجوقی تصنیف نموده بودند و دران کتاب مسطور بوده که مرقد شاه اولیا علی مرتضے علیه السلام در قریه خواجه جران
در فلان موضع است بنا بران مرزا نا بفرمودند آنجا که از شهر سه فرسنج است شتافت و در انموضع چنانچه در کتاب
مرقوم بوده لعد کندن گنبدے و اندران قبرے پدید آمد چون اندکے دیگر حفر کردند لوحے از سنگ سفید ظاهر
گشت که بران منقوش بود هذا قبر اسد الله اخ رسول الله علی ولی الله مرزا السلطان حسین میرزا نوشت سلطان
از هرات بدانجانب شتافت و عمارتے در غایت وسعت طرح انداخت یکی از آنها که منبر شاهی منسوب است بران
مزار وقف کرد و بتدریج بجاے رسید که هر سال مردم قریب صد تومان کنکے از نقد و جنس نذرے آورده نذاعات
همچنان زیارتگاه است و سلاطین سامانیه از بلخ اند سامان موضعیست از اعمال بلخ مروے از آبای سامانیه
انجا نشستے و اورا سامان خداے خواندندے و مولف صبح صادق گوید کسانے که از سامانیان بسلطنت رسیده
اند حکیم عنصرے در ذکر اسامی ایشان گوید ؎ نه تن بودند از آل سامان مشهور ✤ هر یک بامارت خراسان مذکور ✤
اسمعیل و احمدی و نصرے ✤ دو نوح دو عبد الملک و دو منصور ✤ و نسب سامان به بهرام گورے پیوندد و سامانیان
بدو منسوب اند و در تاریخ روضة الصفا مرقوم است که بهرام چوبین میرسد بالجمله بعد از سامان پسرش اسد بجاے
پدر نشست و اسد چهار پسر داشت نوح و احمد و یحیے و الیاس و گفته که مامون عباسے بخراسان بود خدمات لایقه
کردند و بمرتبه اعلی رسیدند امیر ابو المظفر اسمعیل محمد بن احمد سامانے که اول سلاطین سامانیه شمار اند بر سایر ماوراء النهر
استیلا یافت و بخارا را تختگاه ساخت و در دو صد و هشتاد هجرے لشکر بترکستان کشید و منظفر باز گشت و دیگر عزیمت
را بگرفت چنانچه در اقلیم سوم در ضمن سیستان بگذشت آورده اند که اسمعیل بهرات رسید و از خراسان عمرو لیث
چیزے نیافت سپاهش بعسرت مبتلا شدند و اعیان دولت گفتند در هرات صد هزار کس باشند که هر یک دو دینار
توانند داد ایشانرا زیاده زمانے نرسد امیر گفت چون مسلمانان را داده ام خلاف نکنم و بسرعت از هرات روان
شد بزرگان دولت باز همان گفتند امیر اسمعیل گفت خداے که اسپ عمرو لیث را بمن داد اینرا بران قادر است که بی خلاف
جمعے مظلوم لشکریان ما را برگ دهد در خالت کنیزکے که از کنیزکان امیر اسمعیل حامل مرصع بقطعهاے لعل بر جاده نهاده
بنوضا رفت غلیوازان را گوشت پنداشت و برگرفت نزدیکان آگاه شدند و سواره از پے آن شتافتند غلیو از حمایل

از مجلب بیفکنند در چاه افتاد و یکی را بجاه فرستادند تا حاصل بیرون آرد و ازان بجاهی دیگر راه بود و دران خزانه عظیم
که سام آنرا پنهان کرده بود پس امیر اسمعیل بسبب نیک نیتی و دین چندان از انچه از مردم هرات طمع داشتند بدست آورد
وقتی عالمی پیش او رفت امیر اسمعیل در تنظیمش کوشید و هنگام وداع هفت قدم از پیش رفته او را رخصت کرد شب
رسول صلی الله علیه وسلم را بخواب دید که فرمود ای اسمعیل یکی از علمای امت مرا دوست داشتی و هفت قدم از پی
او رفتی تا بچه کردی هفت پشت از نسل تو بادشاهی کنند گویند که قبل از سلطنت تواضع دوستان مبالغه کردی
و هنگام سلطنت همچنان کردی و گفتند این نه لایق بادشاهان است گفت رعایت دوستان در دولت بهتر
است خدای درجه ما را بلندتر ساخت من نیز مرتبه ایشان بلند کنم تا شکر نعمت گذارده آمد و بعد از وفات او را بخانی
گفتند و بدستور پسرش امیر ابو نصر محمد بن اسمعیل سامانی را بعد از وفات امیر شهید میگفتند چه او را غلامان شهید کردند
پسرش امیر سعید ابو الحسن نصر بن احمد بسلطنت رسید و امیر کریم و عادل و عاقل بوده در ابتدای جوانی
از عدم تجربه و غرور سلطنت زود درخشم شدی و به اندک گناهی عقوبت بسیار کردی روزی وزیر خود را گفت
در من چه عیب می بینی گفت خشم و ستمگاری که خاندان بزرگ ازان برباد رود گفت راست گفتی پس امیر فرمود هر کرا
بسیاست فرمایم سه روز موقوف دارند و سه بار عرض کنند و هر جمعه را از گنهگاران که موجب عقوبت باشند شفاعت کنند
و دیگر ازان دودمان نوح بن منصور سامانی است که طالع عباسی خلیفه او را نواداد و بسلطنت رسید و این نوح دوم است
چه نوح اولین را امیر حمید لوخ نام نهاده بالجمله نوح بن منصور سامانی را ملک اسپنجاب امینی بنده فرستاد که دوسر دود
پاوود و برداشت و آن طران میکرد و پدر سلطان محمود غزنوی که ناصر الدین سبکتگین نام داشت درم خریده او بود
غلام امیر شهید احمد بن اسمعیل سامانی بوده بالجمله آخرین جماعه سامانیان ابراهیم بن نوح سامانی است و وقتی
که عبد الملک بن نوح سامانی در ویعهده سنه سه صد و هشتاد و نه هجری بر دست املک خان گرفتار شد املک خان
در بخارا مستقل گشت و عبد الملک با برادران محبوس با درکت فرستاد ابراهیم بن نوح سامانی که او را منصور نیز گویند
کشش و کوششی بسیار کرد و بالآخر در سنه صد و نود و پنج هجری بقتل رسید و بعد از ابراهیم کسی از سامانیان بدولت نرسید
و ببندی از احوال وزرای سامانیه ابو الفضل بلعمی وزیر امیر اسمعیل سامانی بود وقتی سهل مجندی را دیوانی
سمرقند داد سهیل بوداع او رفت و خلوت خواست و گفت چون بسمرقند رسیم من فرمانها بر سر خداوندان بندها نشان ندهم
که کدام فرمان درست باشد که پیش باید برد و کدام نباید برد ابو الفضل گفت نیک گفتی روزی چند توقف کن تا جواب
کنم سهیل بخانه رفت ابو الفضل سلیمان بن یحیی اصفهانی را دیوانی سمرقند داد و به آنجا فرستاد و سهیل را امر کرد که یکسال
از خانه خود بیرون نیاید سهیل یکسال در خانه بزندان بود ابو الفضل پس ازان او را بخواند گفت ما را چه وقت دیده
بودی بدو حکیم فرمان یکی راست و دیگری دروغ فرمان ما یکی باشد در ما چه چشمی دیده بودی که بجهت آن نافرمانی
آموزیم بفرمایم انچه بخواهیم و نفرمایم انچه نخواهیم که ما را ارکس بیم نیست و عاجز نیستیم دیگر امیر ابو علی محمد بن الیاس است
که حکومت کرمان داشته و در کرمان مرقوم است و ایضاً الپتکین و سبکتگین و پسرش سلطان محمود غازی است و ذکر ایشان

در غربین گذشت بجانب شمال و یمینه دو ناحیه معمور است و مرغزارهای باثره و طراوت و صحارے پر منفعت بسیار دارد و متوطنان آن صاحب رمه و قبیله و اکثر در صحرا البسرے برند اندر حدود ولایت پر منفعت است و هرات را ازان تمتع بسیار است و بعضے یمنه را داخل اند حدود دانند حصار کوهستان باثره است و انگور و انار آنجا نیک می شود و دار الملک حصار شادمان است و نهر سکاب از اعظم انهار آن دیار است بر یکطرف آن شهر جریان دارد و خطه مشتمل بر طاق بر آن آب بسته خیلان بوفور فواکه سکان بانام است و انتفاعش نیک بحصول مے آید و اسپان خیلے بین الجمهور مشهور اند و مردم اشهر پر نهر در شجاعت و پیکار ثالث رستم و اسپند یار و در الملک آن کوه لابست که حصارش در غایت استوارے است بدخشان بکثرت مزارعه و وفور مراتع و زیادتے انهار و بسیاری اشجار و افزونے اثمار رشک افزاے کشمیر و غیرت بخش قندهار است و اهل آن دیار اکثر لوس و احشام اند و بنابر لطافت آب و هوا و کثرت سبزه همیشه در صحرا البسرے بر ند و اسپان قوے قوایم فراخ کفل میان لاغر و رمیان ایشان بسیار هم میرسد و معاون بسیار از بسیار دران دیار باشد اما لاجورد لعل کانے آنجا بانام است در جمیع اقالیم آورده اند که شاه ناصر خسرو وقتے که در مکان از اعمال بدخشان بسفرے بود حمامی ساخت از عجائب عالم چنانکه جامه کن آن جامه مربعے بوده که بیست و چهار حلقه داشته و هر حلقه را که میکشید و اندوری باز میشده و قبه پیدا مے آمده بر شمال جامه خانه اول الا آنکه بر دیوار خانهاے این خانه هفت حلقه بوده و باز هر حلقه را که ازین هفت خانه غیر حمامی دیگر نبوده و اگر غیر حمامی دیگر ان صعب حلقه را میکشید خود را در جامه خانه اول میدید عجائب دیگر آنکه همه خانهاے این حمام بیک جام روشن مینموده گویند هنوز آثار آن عمارت باقیست و در هفت اقلیم مے نویسد که نسب سلطان سلاطین بدخشان باسکندر فیلقوس میرسد و سالها حکومت دران سلسله بوده و هیچ کس از سلاطین مزاحم احوال ایشان نمی شده اند و باندک خراج و باج از ایشان قانع گشته آن ولایت را بایشان مسلم نداشته اند چون سلطان ابوسعید گورکان بسلطنت رسید طمع در نزاهت و طراوت بدخشان کرد و در صدد استیصال نباهی شاهان بدخشان گردیده سلطان محمود را که آخرین سلاطین آن مملکت بود بدست آورده مع اولاد و اقربا بقتل رسانید و در همان نزدیکے بمکافات آن او نیز بقتل رسید ترمذ داخل ماوراء النهر است و دران طرف جیحون واقع است چون از مضافات این اقلیم است و بدین سمت واقع شده مرقوم گشته و ترمذ در زمان سابق شهرے بانام و نشان بوده چون چنگیز خان بران استیلا یافت آن شهر نوعے خراب گردید که دیگر بار برونق نرسید الحال بقدر شهرچه آبادانے دارد اما همواره مردم عالی همت و صاحب ثروت که از ترمذ برخاسته اند کابل از شهرهاے قدیم است مؤلف خلاصة التواریخ مینویسد که کابل بنا کرده پشنگ بن توربن فریدون است قلعه استوار دارد و کوه بنی که آنرا حصار عقابین مانند شرف القلعه است و در دامن آن باغهاے مطبوع است از انجمله باغ جهان آرا که بشاه لالان شهرت دارد و آنرا بابر بادشاه در نهصد و بیست و پنج هجری طرح انداخته و دیگر متصل آن باغ جهان آرا که جهانگیر بادشاه بنام اکبر بادشاه در سال هزار و شانزده هجری احداث نموده و آن در گذرگاه برلب جوی مقبره بابر بادشاه و پسرش هندال و میرزا محمد حکیم پسر همایون بادشاه واقع است و در حوالی آنشهر دو دریا اندیکی از کاندری آید و از میان هر دو باغ مذکور دو کوچه میگذرد و آنرا

بروے حصار سے نامند و دیگرے از جانب غزنین دلوہ کرہ آمدہ از تنگے درہ بشدت گذشتہ از پیش دروازۂ لاہورے میگذرد و آنرا جوی پل مستان می نامند آبش صاف و خوشگوار است بومان دامن کوہ کہ آنرا پنجاب نامند بہاری دلکشا و خرمے ہمتا دارد و خاصۂ کلمان و کاہ درہ و فیروزہ و اسمر فیخ و شتالف کہ ذکر این ہر دو بیاید اکثر سیر گاہ سلاطین است و بجانب بلخ تومان غور ہند واقع است ریاحین بسیار دے و سہ اقسام لالہ آنجا میروید و قسمے از لالۂ بوی گل سرخ میدہد و کان نقرہ و لاجورد نزدیک اوست اما بعمل نمے آرند و دیگر کوہ ریگ روان نزدیک است و آنرا خواجہ ریگ روان گویند و در تابستان آواز نقارہ و دہل ازین ریگ زار بے برآید و این تومان بر روی گذر لشکر توران و حدود بلخ سدے محکم است و دیگر تومان ضحاک و بامیان است و دوازدہ ہزار فرسخ دران تومان نشان میدہند کہ در میان کوہ جا بجا کندہ و پیچ اندودہ اما کن ساختہ در موسم زمستان مال و اثقال دران نگاہ میدارند در موضع سرخ قبریست گویند در عہد چنگیز خان شہید شدہ تا حال اعضاے او در تابوت درست است این تومان بر روے بدخشان الغایت استوار است و بجانب قندہار تومان غزنین آنرا زابل گویند در زمان سابق تختگاہ سلاطین خراسان بودہ خصوص پاے تخت ناصر الدین سبکتگین و پسرش سلطان محمود غازے و سلطان شہاب الدین غورے بودی و قبر حکیم سنائی در انجاست برف و شدت سرما در انجا بسیار مانند سمرقند میشود و در نزدیکی آن چشمہ ایست اکثر قارورات در و افتد حورش ابر و برف و باران پدید آید و این تومان بر روی قندہار است و آنرا ہزوارہ و ازان گویند دیگر تومان کہور اسرافان نشین است و نزدیک آن موضع مادہ حباب سرخ چشمہ ایست کہ آنرا گنگا گویند و در کتب ہنود آن آنرا تارکل گویند و باو اعتقاد دارند و دیگر تومان زمین دارد علی بیگ بر روی کافرستان بودہ و آنرا تومان کافر گویند و دیگر تومان ہزارچہ در کافرستان است و چلغوزۂ آنجا مشہور است و چراغ مردم آن ملوک از روغن چلغوزہ است کہ چون شمع روشنے میدہد و درین کوہستان روباہے است کہ میان ہر دو دست و ہر دو ران او پردہ ایست بشبیہ بال خب پرہ کہ از درختے بدرختی قریب بیک گز انداز میرسد و بے بر آنرا روباہ پران گویند و آنجا موش میشود از وی بوے مشک آید و دیگر تومان سنگمار در قدیم ہر جوے شاہی مشہور بودہ و بقول مؤلف ہفت اقلیم برنج گندم نارنج و کیلہ و لیمو و نیشکر در تومان خوب می شود و در عہد اکبر بادشاہ بر کنار دریاے نیلاب شہر جلال آباد است کہ نو ساختہ دو کروہی آن باغ صفاست کہ بچہار باغ اشتہار دارد و دیگر باغ وفا از آثار بابر بادشاہ است انار بیدانۂ آنجا مشہور است و درین حدود برف بارد و سرما بسیار می شود کافر درہ و کوہ کافران از انجا نزدیک است و دیگر تومان بحور جانب کاشغر است ہولے آن گرم است و سرد و ہمکی شدان نواح مسکن افغان است و در حواشے قلعۂ بجور مردم مسکن دارند و آنہا خود را از قوم عرت قرار دہند و گویند کہ در عہد سکندر رومی اسلاف با آنجا اقامت کردہ اند و آنجا عہ بر تماے افاغنہ غالب آند و این تومان بست و پنج کروہ طول و دہ کروہ عرض دارد و دیگر تومان سواد جانب کاشغر است و از تومان کربور تا حدود بجور و سواد رسم آنست کہ چون زنے بمیرد او را بالاے تختہ انداختہ از چہار طرف بر گیرند و اگر آن زن عمل بد نکردہ آنجا عہ بے سعی و خواہش در حرکت آیند و اگر عمل بد کردہ مردم حرکت نتوانند کرد دیگر بد شوارے بالجملہ کابل درہ بسیار دارد و گرما و سرما در انجا اکثر واقع شود برف و باران بارد و زیادہ از دو سہ ماہ روز نماند و در تومان

تمام سال بماند رستان وبهار وباران مانند هندوستان بود واکثر میوه وگیاه وبنفشه ونرگس خودرو بود وشفتالو وناشپاتی
بسیار میشود بازوچره نیز بهم رسد کان آهن آنجا باشد هیکل پور جائے است حاکم نشین واین تومان چهل کروه طول وبیست
کروه عرض دارد تمام یوسف زے در انجا سکونت دارند مکر تومان بکرام مشهور است نیشاپور برجانب هندوستان است
انگور وشفتالو وخربزه بسیار میشود وگرما وسرما وبارش مانند هند شود وبرنج سکهدرس که شبیه از برنج است بهتر از بنگاله
بود وغله افزون شود وتمام این تومان مسکن افغان مهمند وغیره است نیشاپور شهریست قدیم ودر کتب قدیم پشاور
پرشاور وفرشاور ونویسند تولدر اقسم حروف در عهد نظامت کابل که ببارز الملک سربلند خان بوده در شهر پشاور رسیده
یک ساله بود که سربلند خان ازان صوبه معزول شده بشاهجهان آباد رسید القصه متصل نیشاور کورکهه نام معموره معبدگاه
وگیان بود وآن در عهد شاهجهان بادشاه مهندم گشت اما هیچ جا نهود غسل میکنند وآنرا زمان ایشان تیرتهه میگویند وجوگی و
سنیاسی وبیراگی وغیرهم درون تیرتهها در حواشی تالاب که چشمه سار است عمارات ساخته سکونت میدارند
دیگر تومان نیکستان بجانب ملتان واقع است افغانان بسیار در انجا مقیم اند وزرع بسیار خصوص شالے وکان
آهن نمک آنجا بود زمستان در نیصوبه بشدت بود بدون پوشش نتوان بود وبرف بدستور توران بسیار بارد اما
نیک وپسندیده آب وهوائے آنجا بین میوه فراوان وانگور اقسام باشد اما صاحبے وچسپنے وقندهارے که اقسام انگور
از نهایت پسندیده بود گندم وجو زیاده پیدا شود ورسم مالگذارے آنجا در عهد جهانگیر بادشاه وشاهجهان بادشاه
وعالمگیر بادشاه چنان بوده که از زرع جو بیار سوم حصه وازنبات وهم حصه میداوند وازمیوه نقد داخل میکردند حاصل سرو حتی معاف نموده واز
گل عصفر چیزی نمیدانند مگر دانه عصفر را سوم حصه می دادند ودر نواح کابل بغول سکونت دارند وساکنان این صوبه یازده رئیس بشماری آمدند وبغول
وافغانی وترکی وتعانی وعربی وغیرهم رعیت گستری میکنند وعورات این قوم بر مردان غالب اند ودر وقت عقد بستن وکابین نوشتن امر محالی می نویسند
بعضے زمان ازشوهر طلاق گرفته شوهر دیگر میکنند مولف خلاصة التواریخ گوید که مشاهده رفته یکزن همچنین تا بست شوهر نموده ودر نیصوبه قوم
بزرگ هزاره وافغان است هزاره خودرا از نژاد چغتائے خان بن چنگیز خان میگویند واز غزنین تا قندهار واز
زمان سیدان تا حدود بلخ در محال جبال مشکلا سکونت دارند افغانان خودرا از اولاد بنے اسرائیل شمارند ومولف
خلاصه تاریخ فرشته گوید که ایشان از اولاد قبطے اند وهنگامیکه موسے علیه السلام فرعون را در رود نیل غرق کرد
بعضے از ایشان از مصر باین نواح افتادند وسکونت در کوزه سلیمان گزیدند ورفته رفته گروهی عظیم شدند بالجمله
افغان نام بزرگ ایشان بوده ودر باب اسم افغان وجهے دیگر نیز بنظر رسیده الغرض افغان سه پسر داشت
یکے مربنے ودوم غرغشت وسوم سهے وازین هر سه پسران بوجود آمدند وهریکے از قبیله بنام یکے از نیاکان خویش روشناس
والوس جداجدا گشت چون کاسنے وجوریکے ومهمند ویوسف زئی وآفریدے ولوهانے وغلزئے وخلیل مانندان بسیار
اند انیمه افغان از دریاے سند تا کابل یکصد کروه واز حدود قندهار وملتان تا توران سداد که بحدود
کافرستان وکاشغر موندو زیاده از سه صد کروه مسافت دارد وبتقویت کهسار وذره هاے دشوار گذار باطنم
صوبه مطیع نباشند وگماشتهٔ مالگذارے نگذارند چون شاه راه باختیار ایشان است سبلع خطیر بطریق انعام از صوبه دار

بصیغهٔ راهداری از تجار میگیرند و بعضے اوقات بزور و تعدے دست تطاول برمال کاروان و مسافران دراز میکنند و در زمان سلطنت محمد شاه بادشاه صوبهٔ کابل بمبارز الملک سربلند خان مفوض شد نواب به نیشاپور رفته استقامت گزید و پسر بزرگ خود خانزاد خان با فوجے سنگین سمت کابل فرستاد و افغانان گذر مبلغے که بطریق انعام از صوبه دار میگرفتند طلب داشتند عقل خان که مدار المهام صاحب زاده بود بآن راضے نشد چون خانه زاد خان اکثر دریا عبور کرده بود افغانان قابو یافتند خانزاد خان در کابل و غزنین رفت و سنجر ساخت هنگام مراجعت افغانان راه در هاراستند و بجنگ در پیوستند و در دزه کلدلک رزمے صعب اتفاق افتاد و فوج خانزاد خان بهزیمت رفته پناه گشت و بنگاه را افغانان غارت کردند و صاحب زاده با پانصد کس از روساے لشکر اسیر افاغنه شد افغانان او را بجراست و حرمت نگاه میداشتند چون این خبر بسربلند خان رسید آله یار والد رستم را بآن مهم تعین نموده والد رستم افغانان بیست نکررا مثل عبد الصمد خان با والد رستم دستار بدل بود ابو سعید خان و بزرگ ربیے وغیره روساے افاغنه را با خود رفیق ساخته باده پانزده هزار کس سوای فوج سربلند خان بدان سمت شتافت و بعد از کوششهاے بسیار و رزمهاے متواتر تا بدرهٔ کلدلک رسید و آنجا رزمے صعب اتفاق افتاد افغانان بعد از رزم منهزم رفتند و پیغام صلح دادند پنجهزار روپیه بطریق انعام بآنجاعه داده خانزاد خان را معه اسیران بدست آورد و به نیشاپور مراجعت نمود رستم گوید و قتیکه در عهد سلطنت عالمگیر ثانی احمد شاه ابدالے درآنی بشاه جهان آباد آمد و بے منازعے مسخر کرد عبد الصمد خانزاد در سرهند گذاشته متوجه قندهار و دیار خویش شد فقیر خواست که پیش عبد الصمد خان برود در خلال اینحال سکهان و دکنیان و غیرهما مفسده لاهور و عبد الصمد خان را بالقتل رسانیدند که در عزیمت توقف افتاد بعد از چند سال که دوباره شاه ابدالے بهندوستان آمد فیض طلبان پور عبد الصمد خان بعمدگے تمام همراه او بودند رستم رقمزن آن طرف خواست کرد که درین اثنا شاه ابدالے از عالمگیر ثانے هم لست برگشت و آن آرزو از قوه بفعل نیامد بالجمله از نیشاپور سر راه بکابل سه رود یکے راه کمیاب است مسافت بعید دارد و لشکر بسختی گذرد دوم راه کهره که جلال آباد بشاه راه راه مے پیوندد و این طریق نیز از تنگی درها و قلت آب و دست برد افاغنه صعوبتے دارد سوم راه دره علی است و خیر است و درین راه اردکه تا بکمه قریب سی کروه کوه و کریوه اضلا نیست و از بلمه تا کابل چهل کروه هر چند کتل دارد اما چندان دشوار نیست و کابل از نیشاپور پانزده روزه راه دارد و کابل از هر چهار طرف کریوه بلند دارد یکایک در آمد عساکر مخالف دشوار است و صوبهٔ کابل چندان حاصل ندارد و آنرا دروازهٔ هند قرار داده اند لهذا والے هند مبالغ بسیار بخرج سپاه آنجا میفرستاد تا حدود ایران و توران محافظت نمایند و از عهد نادر شاه آن صوبه از تصرف سلاطین دهلی بیرون رفت اکنون دران دیار تیمور شاه ابن احمد شاه ابدالی و درآنی متصرف گشت و کابل تختگاه اوست و تا دریاے اٹک در فرمان اوست از اتفاقات دهم صفر سنه یکهزار و یکصد و نود و پنج هجری مطابق پنجم ماه فروری انگریزی سنه یکهزار و هفت صد و هشتاد و یک عیسوی مغولان تجار از کابل آمده بودند در موضع بیسرے متعلقه سرکار روز مصاف صوبه اکبر آباد هنگام بودن

همراه کپتان جوناتهان اسکاٹ انگریز که برفاقت کاتل کمک متوجه مالوه بود بارا تفاق ملاقات افتاد از یوسف بیگ نامے استفسار احوال آنديار نمود گفت که حالا تیمور شاه والے قندهار بر صوبهٔ کابل فرمان روا است وخلایق بعدل و داد او بامنی میگذرانند وسکه اش این بیت است فرد خرج مے آرد طلا و نقره از خورشید و ماه ؛ ناکند بهره نقش سکهٔ تیمور شاه ؛ طرف دیگر جلوس سعنیت مانوس طرب دار السلطنت سنه سه بالجمله طول صوبه کابل از اٹک تا هند و کوه صد و پنجاه کروه و عرض از کره باغ باحسان سرا صد کروه شرقی کابل دریاے سند و غربی غور و شمال اندران و بدخشان و هند و کوه و جنوبے ولی و بر هر چهار طرف کوهستان اما همه حاضر دعوات است و هفت سرکار مشتمل برسے و شش و پنجاه و چهار تومان و دوازده کرور و شصت و پنج لک و هشت و نه هزار دام دخل آن صوبه است و صاحب هفت اقلیم گوید که شرقی کابل لمغانات و پسا ور و بعضے ولایت هند است و غربے او کوهستان است قوم و مکدزے و هزاره آنجا سکونت دارند و شمالے آن ولایت صدر و اندراب است و کوه هندوکش فاصله واقع شده و جنوبیش فرمل و بلغر افغانستان ست ولایت کابل طولانے افتاده و اطراف آن تمام کوه است و از کابل در یک روز بجاے توان رسید که هرگز آنجا برف نبارد و از آنجا بدو ساعت بجاے میتوان رسید که هیچ وقت برف از انجا خالے نباشد و کابل چهارده تومان دارد و پنج تومان داخل لمغانات است که سر فرو به کابل واقع شده سیزده فرسنگ و معظم ترین نواتات سکهار است برنج و گندم و تارنج و کیله و لبون و نیشکر در انجا خوب میشود و گذشت استالف و اشتر غنج که در لطافت ثانے دوم ندارند و میرزا نیع بیگ بن میرزا سلطان ابو سعید ابن دو موضع را سمرقند و خراسان میخواند و ازین دو موضع گذشته قریب یکفرسنگ دره است موسوم بخواجه سه ماران که از خانه نیک آنشهر است و محل خواجه سه یاران چشمه است که برابر آن بسیار انهار آمده و بر یمین و یسار آن چشمه درختان بلوط است و در پیش چشمهٔ ارغوان زار است زرد و سرخ که در یک وقت شگفته میشود و ابو حنیفه کوفی ازین شهر است کشمیر جنت نظیر از مشاهیر بلاد جهان است از لاهور بود و هفت کروه مسافت دارد و در ظفر نامه گوید کشمیر ولایتی است قریب بحاق وسط اقلیم چهارم و بعمارت صنع و انشا تبهار دا سپے سواری از ما سیاست حیل پیرامون آن کشیده که اهالے آنجا نسبت آن از تعرض اعدا فراغت دارند و تمام کشمیر حکم یک باغ دارد و بقول مؤلف هفت اقلیم آبادانے کشمیر منسوب بحضرت سلیمان علیه السلام است و در جهان کتاب است که برخی گویند که عابدے بود آکاش نام جهت عبادت کردن خود از خداے تعالے ملوکے طلبیده بحکم او سجانه فرشتهٔ زمین رمین کشمیر را از زیر آب برآورد و آن نسبت نام عابد کاشمیر موسوم گشت و آنکه تمام کشمیر حکم یک باغ دارد چه در الولایت جمعی باشند که ایشانرا ریشے گویند و کار انجماعت است که با اهل و عیال خود در محل ویرانے اقامت گیرند و اطراف خود را سخر میسازند و چون نو یا ده آنرا بکارے برند کوس رحلت کوفته بار اقامت بر زمین دیگرے کشایند بنا بران از بسیارے ریاض و حیاض و انهار و اشجار تمام کشمیر حکم یک باغ دارد و در اصل شهر دو هزار کارخانه شالبافے است که نهایت مهارت درین شیوه بکار می برند

واکثر مردم آنجا بنغمه وسرود مائل اند اما در خورش وپوشش نهایت بی تکلفی را بعمل آورند واکثرے از ایشان در سالے یک جامۂ شال قناعت کنند تا آنکه کهنه وپاره شود نمی شویند وچون در انجا همیشه تقاطر وبرودت ترشح میباشد سکنهٔ آنجا ملبس بلباس شال اند واکثر خوراک ایشان برنج خالص است وآن نیز تا تاغب باند نمیشود نمیخورند رقم حروف گوید که مردم کشمیر از زن ومرد سلیقه چنین طعام نیک میدانند ولغایت لذیذی پزند هرچه که پزند وبروایت مؤلف خلاصة التواریخ مرد وزن آنجا همه خوبصورت وصبیح باشند غنی کشمیری دنیاب گوید بیت حسن سیاه آنجا کرهست خال خال است ✣ کشمیر در صباحت روشنگر جمال ست ✣ وهنرمندان هر کسب وفضلا وعلما در انجا سکونت دارند وخانها وعمارات باهمه از چوب واز هر چهار منزل افزون سازند منزل پائین دواب ودر منزل دوم اسباب ودر سوم محل آسایش ودر چهارم زنوت خانه میدارند وعجب آنکه بر قراز سقف لاله وریاحین کارند وبار وکژدم در آنشهر نباشند وکیک وپشه در آنشهر بسیار بود ومگس وپشه همچنین ودر زمان پیشین دار الملک کشمیر سری نگر بوده که چهار فرسنگ تا دیر باز آباد وانے داشته دریاے بهت بارود نجمر از میانهٔ آن در گذرد ودیگر نزدیک شهر کولاب است بدرازی چند فرسخ وآب شیرین دارد ویکطرف آن پر گنه پهاک پیوسته مدار کاروبار مردم آنجا اکثر بر کشتی است وساکنان آن دیار را زبانے خاص است وخط بر برگ توز وبرگ بید نویسند وکتابهاے ایشان بزبان سنس کرت وترجمے تمام انگولایت پرستش گاه است القصه کشمیر ولایتے است دلکشا آب هوا خوشتر دارد وگلهاے روح افزا خاصه گل سرخ ونبفشه ونرگس خودرو صحرا بصحرا واکثر میوه ها فراوان دارد وبهار وخزان آنجا بسے شگرف باشد واکثر زمین آنجا از گل ورياحين سرسبز بود محمد شهباز خان که از طرف اعظم خان به نیابت صوبهٔ کشمیر مے پرداخت اکثر احوال کشمیر را بارا مم نقل میفرمود از انجمله است که مردم آنجا زمین باغ را بر روے آب تخته بندی کرده مے افزایند عجب تر آنکه آن زمین با درختان خود بدزدے می برند چه بشب از باغ آنرا بریده در باغ خود وصل مے نمایند آن چنانکه کمتر کسے آنرا تفرقه کند ودرین قضیایا دادرسے پیش حاکم برند میگفت روزے بنود که این قضیه بعد الت نمی آید ومردم کشمیر در قضایا وتنافره بسیار درست می باشند وقضایا بسیار نه ایشان تا ماهها وسالها فیصله نیابد بالجمله گندم آنجا ریزه وسیاه اندک حاصل مے شود ومشک کمتر خورند ونخود وجو نباشد وکاو سیاه رنگ بسیار وشیر وروغن شایسته دارد واسپان زور آور کریوه گذار بسیار وفیل وشتر آنجا نباشد ولقولے خورش مردم آنجا برنج وماهی است وآنجا موضعے است سندنام که سند برای زیرش گویند ودر انموضع حوضے است از سنگ بسته شده که اصلا سفیدے درخشندگی ازان معلوم نمیشود وچون آفتاب برج ثور آید هر روز پیش از طلوع صبح اثر تموجے ظاهر میشود وبتدریج غلیان کرده از زیر آن سیلان نماید وبعد ازان در پنج وشش ساعت در تخفیف کوشد تا وقتے که هیچ آب در ان حوض نماند بروایت خلاصة التواریخ نزدیک سند چشمه ایست خیرین که شش ماه خشک باشد ودر روز معهود کشاورزان گوسپندان بزقربان کنند آب در حوض آید مزروعات هیچ مواضع سیراب کند وچون طغیانے کند نیازمندیها نماند آب کم شود

و در موضع مین پور دوازده بیگهه زمین زعفران زار است آخر ماه فروردی که بهندی بیاکهه نامند باتمام ماه اردی بهشت که اول روز بهندی جیٹهه گویند قلبه رانده زمین نرم کنند و بیاز زعفران بخاک نشانند و در یک ماه نیز میشود و در آخر ماه الهی بکمال رسد و در ختش تا یکوجب رسته آن سپهر و تا هشت کل آردو شش ورق سوسنی و اکثر میان گل شش تار سه زرد و سه سرخ باشد و زعفران از تار سرخ بود و چون کل سرخ آخر شود تنه سبز گردد و از کاشت یکبار شش سال کل زعفران دهد و در سال اول تا هشت کل و در سال دوم از ده تا سی کل برآید و در سوم بکمال رسد و تا شش سال بیاروزمین بجا کنند و اکثر همان جایگاه دارند مایه روی کار دنبا بران آنرا برآورده بجای دیگر کارند گویند که هر سال چهار صد من بوزن هند زعفران حاصل میشود و در موضع دلون چشمهٔ است و حوضی آنرا هنود سے پرستند چه در آغاز کشتکار زعفران آنجا رفته پیمایش کنند و شیر دران ریزند و اگر شیر فرو نشیند فالی نیک دانند زعفران دلخواه شود و اگر شیر بر روی آب ماند فال بد دانند ایضاً و بوسر از محال معتبرهٔ آن کشور ست و آنجا چشمه است در غایت وسعت هر کرا مطلبے و مقصدے باشد پارچه برنج در ظرفی کرده و سر آنرا محکم بسته دران چشمه اندازد اگر مقصد حاصل است آنطرف بعد از چند روز برآید چنانچه قابل خوردن شود و اگر مقصد حاصل نیست برنج متعفن بیرون آمد و کاه باشد که بجاے برنج گل و لاے ظاهر گردد و همچنین جائے است موسوم بتله موله و دران حوالے قطع زمین است که هر جاے آنرا حفر کنند و بآب رسند و هر قدر که خواهند ماهے صید کنند کمر اج یکطرف آن بکاشغرے پیوندد و غرب رویه آن پگلی است آنجا در گندهاے آب پوست درخت بهستند و اطراف آن پارهاے سنگ گذارند تا آب راید و بعد از دو سه روز برداشته در آفتاب گذارند چون پوست ها خشک باشند برافشانند طلاے ریزه تا دو سه تولہ برآید ایضاً گره دیگر کلکنام دارد و آن نیز بکاشغر میرود و در انجا بخاک شوئی زر بدست آرند الحاصل صوبه کشمیر ازین قبیل خصوصیات بسیار دارد برین قدر اختصار رفت سرکار پگلی داخل این صوبه است سی و نیکروه عرض میدارد و مانند دیار توران در انجا برف بارد و سه ماه بیشتر بود و برسات مثل هندوستان بارد در موسم آنجا از سه دریا فیض میگیرند کشن گنگ و بهشت و سوم سند و زرد آلو و شفتالو و چهار مغز کوچک و کشمش بسیے میشود و گاؤ گاؤمیش میانه و سرو و خروش بسیار شد است و در کشمیر از هندوستان در بهشت و شش روز راه میروند لیکن راه بگلی خوش گذار است و گزیده که لشکر ازان گذرد و طول آن ولایت از ممر دریاے کشن گنگ صد و بیست کروه و عرض هشتاد کروه جنوب کشمیر لاهور و هندوستان واقع است و شرقیش ارائے تبت است و شمالی آن بدخشان و جانب خراسان و غربے آن بجائے ست که محل اقامت افاغنه است و تمام کشمیر چهل و شش محال مشتمل بر دوازده کرور و دو لک و هشتاد و پنجهزار دام دخل این صوبه است و بقولے مؤلف هفت اقلیم سے و دو پرگنه دارد و مال واجبے سه کرور و هفتاد و شش هزار روپیه است و نوشته نماند که سلطنت کشمیر در زمان سابق آفتاب پرستان را بود که ایشان را شماسین خوانند ی مقوله ایشان آنکه چون آفتاب ظاهر شود جنه صلاح و نیکوئی نشاید کرد و شب که آفتاب غائب شود هر چه کنند گناهے نبود و ازان کروه بود زینهه بهم دیو در پالنصد و سے و یک هجرے سلطنت آن مملکت داشت و گفته اند که او هندو بود و ابتداے اسلام در کشمیر در هفتصد و چهل و هفت هجری اتفاق افتاد و اول بادشاه اسلام در کشمیر شهمیر است که چون

ع میر خان افغان لو

او دن دیو والی کشمیر در هفتصد و چهل و دو هجری درگذشت و بعد چندے شهمیر والے ملک گردید و خطبه بنام خود و خود را سلطان شمس الدین خواند و مملکت که از امرائے مغول خراب شده بود سعے در آبادی آن نمود گویند که چون سلطان سکندر ربت شکن از اولاد شهمیر الملقب بشمس الدین بسلطنت رسید در عهد او امیر تیمور گورکان روے بهند نهاد و سکندر تحف و هدایا بصاحب قران امیر تیمور گورکان فرستاد او دفتی بتخانه عظیم در کشمیر بکند و بسوخت وحی از زیر آن ظاهر شد نوشته بود که بعد یکهزار و یکصد سال مردے سکندر نام پدید آید این را خراب کند معلوم راقم شد که هزار و یکصد سال را ابتدا ایش از کدام عهد در شمار است گویند یکی از امرا برادر سلطان را که سیبت خان نام داشت شبے بزهر هلاک کرد سلطان خواست که او را بقتل رساند گفت مرا بهبت فرست تا آن مملکت بهر تو فتح کنم و یا بقتل رسم سلطان او را بهبت فرستاد او برفت و بهبت را بگرفت و بغی اشکاره کرد سلطان روے باو نهاد و ظفر یافت و او را اسیر ساخت و مجوس کرد و او خود را بزهر هلاک کرد و در عهد سکندر میر سید بن میر سید علی همدانی بکشمیر آمد سلطان معتقد او شد و سلطان سکندر در شصت صد و نیزده هجری درگذشت و بعد از و پورش میر خان ملقب بعلی شاه بر تخت نشست و بعد چندی علی شاه برادر خود شاهی خان را سلطنت داد و عزیمت حج نمود و بجمبور رسید و باخوای راجه جمبو از ان عزیمت درگذشت و باتفاق او روی بکشمیر نهاد شاهی خان بگرفت علیشاه دیگر بار بسلطنت رسید شاهی خان ببیالکوت رفت و بحبرت برادر رسید آنجا که هر نیاه بر د علی شاه قصد ایشان کرد و بعد از زدم بهزیمت رفت پس از ان کس ندانست که چه شد شاهجهان بکشمیر رفت و بحکومت رسید و خود را سلطان زین العابدین خواند سپاه بمدد و صرت او فرستاد تا بمعاونت ایشان بر پنجاب استیلا یافت و لشکر به بهبت کشید و بگشود و هدایا بمیرزا شاهرخ ابن صاحب قران بخراسان فرستاد و چون میرزا ابو سعید گورکان در ماوراء النهر بسلطنت رسید با او دوستے آغاز نهاد و سلطان را عادات عجیب بود از انجمله آنکه بصحبت علما و فضلا پرداختے و ایشان را تربیت کردے و علماء هنود را نیز رعایت فرمودے و گاو کشی و جزیه از بهر رعایت خاطر ایشان منع کرد و فرمان داد تا بت خانها که در عهد پدر ش سلطان سکندر خراب کرده بودند میساختند و از ایشان عهد گرفت که بموجب دین خود عمل کنند و خلاف آن جائز ندارند کفت کسی را با کسے کاری نیست هر مذهبی که خواهد اختیار کنند بر همنان که بعهد پدر ش مسلمان شده بودند مرید ش کشتند و او بادشاهے رحیم بود هیچ جانور را نکشتے و گوشت کمتر تناول کردے و در ماه رمضان اصلا از ان نخوردے و امر فرموده بود که هیچ کس را هیچ گناه نکشند و اگر شخصے واجب القتل باشد و یا وزدے کند نزد یکتر ش کشند و بکارکل باز دارند و جانوری را که گوشت او نخورند بکشند و شکار نکنند و در زمان او بادشاه کاشغر لشکر به تبهت کشید سلطان با بیست هزار سوار و صد هزار پیاده با او رزم کرد و ظفر یافت و باز گشت و در هشتصد و چهل و شش هجری سلطان درگذشت و بعد از و پورش حاجے خان المخاطب بحیدر شاه و پس از و پسرش حسن خان المخاطب بسلطان حسن شاه و بعد از و پورش محمد شاه دخترزاده سید ناصر الدین بمیقے در سنه هشتصد و نود و سه هجری بحکومت رسید روزے که او را بر تخت می نشاندند سلطنت پیشش نهادند بدیگر چیزها التفات نکرد و کمان برگرفت گفتند از ین ظاهر می شود که دولتش امتداد یابد و همچنان شد او را با خویشان و کشمیریان محاربات و قضایا بسیار روی داد شد و چند بار از سلطنت منقاد و باز بسلطنت رسیده چنانچه مرتبه پنجمین در سنه نهصد و سی و پنج هجری بامداد بابر پادشاه

سلطنت رسید و سیاه باری را نواخته بهند باز گردانید در نهصد و سی و هشت هجری مرزا کامران که از لاهور بکشمیر
رغبت کرد مجرم بیگ و شیخ علی بیگ را در مقدمه لشکر بطرف کشمیر روان کرد محمود شاه از کشمیر بگوشه رفت مرزا کامران
مجرم بیگ و شیخ علی بیگ را در کشمیر گذاشت و خود بلاهور مراجعت نمود کشمیریان بهیئت اجماعی متوجه شهر شدند مجرم بیگ
و غیره را طاقت رزم نماند شهر بگذاشتند و بازگشتند محمود شاه ششم بار بسلطنت رسید و حکومت میکرد تا که سکندر خان بن سلطان سعید خان بادشاه
شغر بفرمان پدر لشکر بکشمیر کشید محمود شاه با او رزم کرد و بهزیمت رفت و بالآخر دختر محمود را بسکندر خان داد و صلح کرد و باز بسلطنت رسید و بعد از واقعه
کشمیریان که جماعه خیگان و ماکران و دیگران بودند با یکدیگر صلح کردند و در نهصد و چهل و چهار هجری محمود شاه درگذشت مدت ملکش با وجود اختلال
و هرج و مرج پنجاه و یکسال بود بعد از محمود شاه پسرش شمس خان و بچنین از اضافاتش هشت تن یکی بعد دیگری بسلطنت قیام نمودند و بمحافظت و فتوحات چنگا
کران ملک میراندند تا آنکه یوسف شاه بحکومت رسید و حکیم علی گیلانی بفرمان اکبر پادشاه برسالت بکشمیر آمد یوسف شاه استقبال کرد و خلعت اکبر پادشاه
هند در نهصد و نود و دو هجری بپسر خود یعقوب شاه را بدرگاه فرستاد و اکبر پادشاه غره بکشمیر کرد یعقوب شاه از راه دیگر بپنجاب بکشمیر رفت یوسف شاه خواست که بخدمت بادشاه
شتابد تا بابا جلیل و دیگر اسیران او مانع آمدند بادشاه در نهصد و نود و پنج هجری میرزا شاه رخ و راجه بهگوانداس و چندر بیگ و شاه
قلیخان مجرم را به بسخیر کشمیر فرستاد یوسف شاه بعهد و پیمان نزد راجه بهگوانداس آمد و هر ساله خراج پذیرفت راجه
صلح کرد و یوسف شاه را با خود گرفت و باز گشت بادشاه ازان صلح ابا نمود و قاسم خان میر بحر را بآن دیار فرستاد
یعقوب شاه که در کشمیر جانشین پدر بود و عزم رزم او کرد بعضی از کشمیریان که مخالف او بودند بقاسم خان پیوستند
یعقوب شاه بکوهستان کشمیر گریخت قاسم خان بسرے نگر که تختگاه کشمیر بود رفت و استیلا یافت یعقوب شاه
متوجه سرے نگر شد و با قاسم خان رزم کرد و بهزیمت رفت و دیگر بار با لشکر انبوه روے باو آورد و قاسم خان
در شهر متحصن شد اکبر پادشاه میرزا یوسف خان را با لشکرے عظیم بکمک فرستاد یعقوب شاه بکوهستان فرط
و بعد از دو سال به اما نزد یوسف خان آمد و بخدمت اکبر بادشاه شتافت و پدرش یوسف شاه در سلک امرا
اکبرے انتظام یافتند و دولت ملوک کشمیر سیری شد و کشمیر در تصرف بندگان اکبرے در آمد و آن تا عهد محمد شاه
و پسرش احمد شاه در تصرف سلاطین کورکانیه ماند و بعد ازان به تصرف احمد شاه ابدالے در آمد تبت ولایتیست
متصل بکشمیر و بطرف شرق کشمیر افتاده و آن معروف است به تبت کلان و تبت خرد در تبت غار یست و در آن
لنج پیکرے ایست امرناتهه نام نهنود آنرا معبد بزرگ دانند چون تخت الشعاع آخرے میشود آن پیکر بچ درون
غار غائب گردد و بار هر روز قدرے افزاید تا پانزده روز مقدار دو گز آلے برسد و چون ماه رو کمی نهد ان پیکر نیز کاهد
و تا آخر ماه اثرے نماند و همچنین در هر ماه پنهان و ظاهر شود آنرا پیکر مهادیو دانند و دیگر شنکر نام چشمه ایست که
تمام سال خشک باشد و در ماهے که غره اش روز جمعه باشد بر جوشد و صبح تا شام روان بود و مردم بران هجوم
آرند و دیگر بانهال بت خانه ایست منسوب مد کا از هر کس که مردم آنجا رفته از حال خود و دشمن آگاهے طلبد و آنجا
باشد که برنج در آورند ترسازندیکی بنام خود و دیگرے بنام مخالف و دران تنجانه سر بمهر کرده بنهند و در تنجانه
بنهند و در دیگر نیایش کنان در بکشایند آوندے که بکل وزعفران پر شود و شایستگے کار و ظفر مرد شمن را باشد

واگر نجس وخاشاک پرشود از دشمن رنج بیند واگر آوند دشمن گل وزعفران پرشود وشایستگی کار وظفر مردشمن را باشد وعجب تر آنکه وخصوصی حق از باطل شناخته نشود ودو مرغ باد وپر را چیزے از بیمات قتاله خوانیده بتمام هر دو کس مقرر کرده دران تنجانه بفرستند وروزدیگر هر کرا دست بر جانور خویش بالند جانور آنکس که حق بااوست اصلا فرری بدو نرسد واز دیگرے بیفتد وبمیرد ودر تبت خرد کولا بیست بزرگ مولیسزنام دارد ولبست وهشت کروه دریای تبت بدو آمیزد وختی ناپدید کردو کپتان جوناتهان اسکاٹ میفرمود که شهر لهاسه شهر پیرمش گویند تختگاه تبت است وشهرے بزرگ است وبو فور آبادانے معروف واکثر اشیا در انجا بافراط واحوال آنشهر بتقریبے در اقلیم سوم در ضمن شاهجهان آباد در تذکره دریاے جون مرقوم است بنابران تکرار نپرداخت دیگر کپتان موصوف بار اقم میگفت که اکثر پرستش ساکنان آنجا موافق هنود است وخطاب راجه ولایت تبت لامه است وساکنان آنجارا اعتقاد آن است که لامه نمی میرد چه روح لامه در حدود دیگر میرود میشود روزے که لامه یعنی راجه رائی میرد طفلان که آنروز بوجود مے آیند اعیان ملک رفته هر یک طفل راے میدهند وهر یکے ازان طفلان که بخدمت طبع وعلامت ها که مقرر است میدهند که روح لامه درین طفل آمده وحلول کرده اورا در تختگے بسلطنت برمیگیرند وپرستش او میکنند وبه آن طفل که لامه شده است اعتقاد وتمام میدارند حتی که برادر آنزا در طفلے وجوانے جنگ کرده بطریق ترک میخورند ودران نجات اخروے میدانند تاکه لامه بسن تمیز رسد اعیان مملکت بکارهاے پردازند ولامه حال از صاحب کلان کلکته مراسلات ورسم تحف دهدایا ازخانجا جاری بوده ووقت مردن از اعیان خویش گفت که بهشتن صاحب خواهند نوشت که حالا عنقریب روح من در بدن دیگر میرود امیدواریم که چنانچه درین بدن بر ما شفقت ومهربانے میفرمایند همچنان در بدن دیگر ما را نیز مهربانے میفرموده باشند ولایت تبت هند لامه یعنے چند راجه سے دارد اما لامه تبت کلان از همه بزرگتر است عرجستان ولایتے مشهور است وکوه هاے محکم وحصول استوار وعقبات ناهموار بسیار دارد وسیب دانیر وانار دران دیار نیک میشود مردم آنجا سخت جسان وسخت گو ودرشت خوی باشند غور در قدیم الایام معمور وآبادان بوده هرگز از انجا واهل وآندیار در خلافت علی علیه السلام بشرف اسلام مشرف شده اند واز عجایب غور چشمه ایست که آنرا چشمهٔ بانگ نماز گویند وآب او ایستاده است هرگاه که کسے بانگ نماز گوید آب ازان چشمه روان شود نزدیک بتکبیر نیز میرود وچون بانگ نماز تمام میشود آب باز می ایستد ودیگر سجدا ریاح سنت وعجایب آن آنکه از بیرون مسجد هر طرف دست مردم ببام میرسد واز درون پنج گز از تفاع ظاهر میشود وحال آنکه مسجد باز مین بیرون مساوی است وستون ها آنرا چندانکه میشمارند چهل عدد یکی کم ویازیاده می آید وباعانت عدد آن مشخص نشده راقم گوید که شماران چندان کار نبود چه بر هر یک ستون نشانها پارچه می بستند وتا بپای ستون یک کس ایستاده می کردند وآنمردم را میشمردند عجب آید از دانای مردم آنجا فی الجمله دریکی از مصافات غور چشمه ایست مردم دور وسایر یکبار ورانجا میروند ودر شب هر یک علامتی بر ترے بسته بجانب آن چشمه می اندازند وروز دیگر رفته میزهاے خود می بینند اگر مقصود حاصل خواهد بود البته بر سر بیکان نیز مرغے ویا ماهی وباحیوانے دیگر خسپیده است اگر مقصود حاصل نخواهد شد بر سر پیکان خسپیده نباشد وارتفاع منبع آندیار که بر جبال رفیع واقع است قلعه چنار

...ده و در تاریخ مبارک شاهی آمده که بعجز حضرت سلیمان علیه السلام هیچ صاحب سریری بفتح آن قلعه فایز نگشته
...ت آنکه راهے بغایت تنگ و تاریک دارد و غور مابین غزنین و خراسان واقع شده و آب و هوائے نیک میدارد
...فر و آکش نیک میشود و ملوک غور از مشاهیر سلاطین اسلام اند و نسب ایشان به نسب غوری میرسد و از اخفاد
...ک بوده و در خلافت علی علیه السلام حکومت بلاد غور داشت بخدمت آنجناب پیوست و مسلمان شد آنجناب منشوری
...خود نوشت و حکومت غور باو داد آن منشور تا عهد بهرام غزنوی در دست فرزندان او بود و از انطایفه قولادسے
...سلطان ابوسلم مروزی و یحیی که ششم پدر است بعهد هارون رشید و سوری بن محمد بن یحیی بعهد یعقوب بن لیث و محمد بن سوری در عهد سلطان محمود غزنوی
...مملکت بوده سلطان او را دست آورد و بند فرمود و پسرش ابوعلی حسن بهند گریخت و او را پسرے بوده سام نام و پسر سام حسین نام داشت و وقتے حسین
...کشتی بوده کشتے غرق شد حسین بن سام دست بر تخته زد خیرے در کشتی بود با او رفیق شد حسین و همراهی چنان سه روز
...روی آب ماند و چون بساحل رسید خیرے راه صحرا پیش گرفت حسین بشهرے که در اندیار بود رفت و بدکانچه بخفت عسس
...او را بگرفت و بزندان فرستاد هفت سال در زندان بماند بادشاه آن دیار رنجور شد و به اطلاق زندانیان فرمان
...حسین رهائی یافت و عزم غزنین کرد و در نزدیکی غزنین بدست قطاع الطریقان افتاد ایشان اسپ و سلاح داد ند
...با خود یار کردند همان شب فوجے از سلطان ابراهیم غزنوی بر دزدان ریختند و همه را گرفتند و
...سلطان بردند سلطان بقتل ایشان فرمان داد حسین روے بآسمان کرد و گفت الهی دانم که غلط بر تو روا نیست
...خون بیگناه مرا مے کشند جلاد از حالش پرسید حسین قضیه باز گفت سلطان بشنید و او را بخواند و نوازش کرد حسین
...خدمت او گزید و در عهد مملکت مسعود بن ابراهیم غزنوی بحکومت غور رسید و روایتے دیگر نیز گفته اند خوقالا طالبا
...گذشتم و ازان زمره است سلطان علاؤالدین حسین بن اعزالدین حسین بن قطب الدین حسین المعروف
...بجهانسوز که بحکومت غور رسید و بسبب عداوت و کین برادرش سیف الدین سوری که بر دست بهرام شاه والی غزنین
...در سنه پانصد و چهل و چهار هجری بقتل رسیده بود سپاه جمع آورد و قصد غزنین کرد و رباعی بگفت ازان است
...بیت گر غزنین را ز بیخ و بن نکنم ✣ پس من حسین بن حسین بن حسن نیم ✣ بهرام شاه متوجه او شد علاؤالدین قتال فاحش
...کرد و ظفر یافت گویند در روز رزم علاؤالدین قباے اطلس سرخ بر جوشن پوشیده بود از سبب آن سوال
...کردند گفت این ازان کردم که اگر زخمے بمن رسد و چون بر آید سپاه بحال اطلاع نیابند تا دل شکسته نشوند بار دیگر
...علاؤالدین با بهرام شاه رزم کرد و ظفر یافت بهرام شاه بهند گریخت و در لاهور نشیمن ساخت و بشرب خمر اشتغال
...نمود علاؤالدین غزنین را بسوخت و هفت روز شهر غزنین مے سوخت و هوا از دود چنان تیره بود که روز از شب
...تمیز نمیشد و شب از شعله هاے آتش بروز مے بالید چون غزنین تمام بسوخت علاؤالدین بفرمود تا قبور سلاطین
...غزنویه بجز قبر سلطان محمود بکندند و هر استخوانے که یافتند بسوختند پس علاؤالدین بجهانسوز اشتهار یافت و به انتقام
...سید مجدالدین نائب سوری که بفرمان بهرام شاه بقتل رسیده بود امر کرد تا سادات غزنین را تو به هاے
...خان گردن نهاده بفروز کوه غور بردند و ایشان را گردن زده خاکها را بخون آنها گل کردند و در برخے از قلعه

آن بکار بردند و عاقبت الامر سلطان علاؤالدین باتفاق امیر علی چنبرے والی هرات با بنجر سلجوقی عصیان ورزید
با او رزم کرد و اسیر گشت و پیغام داد که سلطان با من همان کند که من با او اندیشیده بودم سلطان گفت آن چه
بود گفت بندے از نقره ساخته بودم که اگر سلطان گرفتار شود بر پا یش می نهادم سلطان بفرمود تا آنرا بدست آورند
و بر پایش نهادند علاؤالدین محبوس بود تا آنکه یکی از مقربان سلطان اورا بدید پوستینے کهنه در بر و کلاهی چرگین بر سر
حال بسلطان باز گفت اورا بخواند و بآن حالت بدید گفت چرا غم سر خود نخوری و کلاهے چنین بران نهی گفتا آنرا
که سر من بود هزار کس غم او نخورند اکنون سلطان راست چنانچه داند آن را بدارد سلطان را خوش آمد باطلاق
آن فرماند او ندیم محفل خود گرداند وقتے سلطان تکیه کرده بود و پا بر کنار علاؤالدین نهاده علاؤالدین خالی بر گرفت
پاے سلطان بدید ببوسید و این رباعی بخواند رباعی ای خاک سم آبرش تو افسر من ✣ وی حلقه بندگیت
زیور من ✣ تا پاے کف حال ترا بوسه زدم ✣ اقبال همے بوسه زند بر سر من ✣ سلطان او را در بر گرفت و طبل
و علم داد و بحکومت غور فرستاد علاؤالدین دیگر بار بسلطنت غور رسید و در پانصد و پنجاه و شش هجری در گذشت
و بعد از و پسرش ملک سیف الدین محمد بن علاؤالدین جهانسوز و پس از و عم زاده اش غیاث الدین محمد
بن سام بسلطنت رسید و او را پیش از سلطنت معزالدین خواندند از بامیان با و پیوست غیاث الدین محمد بن
کرم میرو پادغیش و در پانصد و هشت هجرے لشکر بدر شاد باخ کشید و علی شاه بن بکس خان را محاصره کرد و
دران ایام روزے برابر برجے آمد و گفت ازین برج تا فلان برج بسنگ منجنیق رخنه توان کرد از اثر انداختن
آنقدر دیوار که گفته بود فی الحال بیفتاد و فرجه عظیم پدید آمد و شهر منخرق شد بموجب فرمان لشکریان شهر را غارت
کردند تا نیمروز بر آن اشتغال داشتند پس امر کرد که کس متعرض کس نشود گویند ضبط بر سپاه چندان بود که در قبض
هر کس هر چه در دست داشت بماند اخت و سال دیگر برو نگرفت و بر تمام خراسان استیلا یافت و بعد از و برادرش
سلطان ابو المظفر شهاب الدین محمد بن سام بسلطنت رسید خراسان و بسیاری از هند رسید و معزالدین
لقب یافت او بعهد برادر حاکم غزنین بود و در پانصد و هفتاد و یک هجرے ملتان بگرفت و در پانصد و هفتاد
و چهار هجرے از راه ریگستان از ملتان بگجرات شتافت و از راجه آنجا منهزم باز گشت و بغزنین شد و پیشاور
بگرفت و در پانصد و هشتاد و سه هجرے بر لاهور استیلا یافت و بروایت صبح صادق در پانصد و هشتاد و نه هجرے
دهلی بگشود و در پانصد و نود هجرے با راجه پتهورا که بزرگترین راجه هاے هند بود باتفاق راجه جی چند والی قنوج
با هزار هزار مرد و هفتصد فیل روے باو آورد و سوگند باو کرد که تا فارس هیچ جا نه ایستد سلطان بالور زمی صعب
کرد و ظفر یافت و سه صد و اند فیل غنیمت برد و غلام خود قطب الدین ایبک را در دهلی نائب گذاشت و بغزنین باز گشت
و بروایت مؤلف خلاصة التواریخ در پانصد و هشتاد و هشت هجرے پتهورا بکشت و قلعه ها بنسے و اجمیر که دار الملک
پتهورا بود بتصرف سلطان در آمد و چندے دران سرزمین استقامت نمود پس در قصبه کهرام هفتاد کروهے از
دهلی قطب الدین ایبک را نائب گذاشت و بعد یک سال ایبک دهلی را مسخر ساخت و شهاب الدین مرتبه دیگر در سنه

با قصد ولنود و شش هجرے از غزنین بهند آمد و قنوج بفتح ساخت و نه صد زنجیر فیل و غنایم بسیار گرفته بغزنین شتافت
و نزد برادرش غیاث الدین محمد بخراسان رفت و در فتح مملکت مساعی جمیله نمود چون غیاث الدین در گذشت او میان ترس
و طوس بود بباد عیش رفت و ماتم داشت و تخت فیروز کوه بعم زاده اش ضیاء الدین که داماد غیاث الدین بود داد
همچنین هر ملکے را با قربائے خویش داد و بغزنین رفت و با سپاه انبوه قصد خوارزم کرد و منهزم باز گشت و عزم
یورش ترکستان نمود و دران آوان شنید که ساکنان کوه جودے عصیان ورزید و بسیارے از ایشان را
بکشت و در راه بمنزل و مهک در شش صد و دو هجرے بر دست فدائے بقتل رسید چنانچه تقریر یافته از احوالش
در اقلیم سوم در ضمن شاهجهان آباد در فصل آخر اول سلطان هامر قوم است گویند سلطان شهاب الدین
را پسرے نبود و در جمع غلامان شهرهی عظیم داشت و دوازده هزار از ایشان فراهم آورده بود و میگفت که
دیگر بادشاهان را فرزندان معدود اند مرا چندین هزار فرزند است که بعد از من هریک ضبط ملکی توانند کرد
چنان شد که گفته بود چه از غلامان او تاج الدین یلدوز در غزنین و ناصر الدین قباچه در ملتان و بهاؤ الدین
طغرل در بکر و قطب الدین ایبک در دهلے سلطنت سالها کردند و بعد از شهاب الدین برادر زاده اش
سلطان غیاث الدین بن غیاث الدین محمد بن از و پسرش بهاؤ الدین سام و بعد از و البسر غورے بن
علاؤ الدین جهانسوز بفرمان خوارزم شاه بحکومت غور رسید و ازان گروه است علاؤ الدین محمد ابن عم البسر بحکومت فیروز کوه رسید و بعد از چندے
حکومت غور به امرائے خوارزم شاهیان رسید و از بقایائے غوریان ملوک کرت اند که در بعضے از خراسان حکومت کردند و همچنین ملوک بامیان از
بقایائے سلاطین غور اند که چند نفر از ایشان سلطنت کردند باد غیش ولایتی است وسیع مشتمل بر آبهائے فراوان و مزارع بے پایان
از جمله بیشه ایست و در دار محتوے بر اقسام اشجار میوه دار و خصوص بسته که از انجا بجمیع ایران و توران و هند
ے برند و در زمان سلطان حسین مرزا بغایت معموره بوده و قلعه بر تو به نواحے آنولایت بر قلهٔ کوهیست از سنگ خارا
در غایت محکمے و زیاده از یک راه تاریک ندارد و دیگر نخست ملک است که از مزارع لطیف آن ناحیه است و
همچنین بسیلاق هزار سنسی است که در فصل بهار آن لاله زارے میشود که گلشن گردون در مقابلهٔ آن تیره و دیده
کواکب در نظارهٔ آن خیره ے ماند در چهار مقاله گوید که باد غیس قریب هزار دشت دارد و مملو از اشجار و
انهار که هر دشتے لشکر را از بهیمه و علف و محل گستر ایدن خیمه و خرگاه و فاکند صاحب ماه نخشب کفایت کرش در السنه
انواه مذکور است از موضعے است کاریزه نام از اعمال باد غیس و نامش حکیم بن هاشم بوده و چند گاه وزارت
ابو مسلم مزورے داشته و در زمان مهدے با ملد در خراسان و ماوراء النهر خروج کرده خلق بسیار با و
جمع آمدند و چند قلعه از کس و دیگر از نسف که نخشب نیز مش خوانند گرفت و در نخشب چاهی ساخت که هر هشت ماه
نوری ازان بر آمده برروے هوا ایستاده اما آنکه در نخشب هر هشت ماه چیزے ساخت مؤلف صبح صادق نام
او را عطا بن مقنع خراسانے نوشته ذکرش در اقلیم پنجم در تحت نسف مرقوم است گویند که او صورت کریهے
داشت لهذا از طلا چیزے ساخته بر روے خود میکشید اسفزار در زمان سابق قلعه در آن ناحیه بوده موسوم بحصار

نظر کوه وکرسی آن قلعه تنگیست مدور که قلعه بالای آنست و بالای قلعه وسبان آن وبیرون آن زمین نرمی است که هرجای آنرا یک گز حفر کنند آب میرسد وبدین سبب گفت و توران قلعه ممتنع است صاحب تاریخ مبارکشاهی آورده که امیرخواجگی که از اصیل زادگان آنولایت است چندگاه در ویرانه های آنحصار ساکن گشته کلاغ را تربیت بجای رسانیده بود که کلانگ را شکار میکرده وگویند که آهو را نیز میگرفته در صبح صادق مے نویسد که در زمان چنگیز خان شخصے زنبورے را آموخت که کلانگ را شکار میکرد چه آن زنبور پرواز میکرد و پیش خود در چشمان کلانگ میزد کلانگ نابینا شده بزمین افتاد چنگیز خان او را طلبیده و امتحان نمود و آن چنان بود که گذشت بعد از کور شدن و افتادن کلانگ بزمین زنبور بیامد و بر دست صیاد نشست حضار برصیاد آفرین کردند چنگیز خان بفرمود تا زنبور را بکشتند و دست صیاد ببرند گفت جزاے خروے که بزرگے ستولی شود و سزاے کسے که دست وے قوی کند این است قوشنج از ابنیهٔ پشینگ بن افراسیاب است و رباطے و مسجدے دران قصبه است که آنرا ابنیهٔ ابراهیم علیه السلام میدانند و هر سال مردم بسیار از هرات و مضافات بزیارت آن مسجد و رباط میروند وکوهے برجوار رباط واقع است که دران کوه نشان قدم هاے آدم پیدا است و سنگریزه هاے آن کوه اکثر بهیئت طنبور است هرات در مفاخرت بلده و دیگر صفات ثانے ندارد و مؤلف هفت اقلیم از تاریخ قدیم هرات مینویسد که محمد صلی الله علیه وسلم فرموده که بهترین خراسان هرات است و بدترین بستان در میدان و نیاد اسم بانے آن بلده اختلاف بسیار است لهذا رقم حروف اکتفا باین رباعے مینماید رباعی هراسپ نهاد است هری را بنیاد کشتاسپ وکروران بنائے نهاد ✤ بهمن پس ازان عمارتے عالی کرد ✤ اسکندر و رویش همه داد بباد ✤ دشهر بندش مشتمل است بر پنج دروازه و دو فصیل و فاصله میان هر دو ده گز است و صد و چهل و نه برج دارد دورش را پیموده اند هفت هزار و سه صد قدم آمده و خندق کرده شهر بندیست گزعرض دارد و در درون شهر چهار بازار است که از هر دروازه تا بچهار سو یک بازار است که بنام آن دروازه منسوب است الا دروازهٔ قپچاق که تا بچهار سو بازار ندارد و مسجد جامع در دروازهٔ حضرش و قپچاق واقع شده و قطر شهر از درب ملک تا فیروزآباد و از درب جوش تا عراق هزار و نهصد قدم است الحاصل که آن شهر را بوضع عجیب و طرح غریب ساخته اند و طرح قلعه اختیار الدین بجانب شمال آن بلده است و از عمارات نفیسهٔ آنشهر مدرسه و خانقاهیست که سلطان حسین میرزا آنرا عمارت فرموده و دیگر خیابان گاه و رکاه است که مشهور جهانست صاحب تاریخ صبح صادق در احوال محمد خان المعروف بشنبک خان نبیرهٔ ابوالخیر خان از احفاد جوجے خان بن چنگیز خان که بخوارزم سلطنت کردند مینویسد که در شش صد و شانزده هجرے ضعیفه پسرے زاد که چهار چشم و دو بینی و دو دهان داشت و در دهان او دو دندان رسته و بر پشتش گوشت زیادتی بود صاحب حبیب السیر گوید که در مجلس شیخ الاسلام سیف الدین تفتازانے بودم آن بچه را دیدم و معتبر گشت و گفت این علامات انتقال ملک است بدیگرے و قضا باے قتل عام هرات که از دست چنگیز خان شده بود در اقلیم ششم در احوال چنگیز خان بیاید گویند که دران قتلعام شانزده نفر در الشهر زنده مانده

بودند و بعد چندے بیست و چهار نفر از نواح هرات بالیشان پیوستند و پانزده سال خزاین چهل من کسے در هرات نبوده و چند گاه از کنار جیحون تا آباد اگر کسے زنده بود بگوشت فاق مرده معیشت میکرد و بالجمله مهر هرات دار الملک سلطان حسین میرزا بود بافراغ قنوات و مزارع خوش و دلکش و آب و هوای خوش میدارد و اقسام غلات و انواع میوه دران خطه نیک بحصول میپیوندد و از مضافات آن یکی ماتیاد است که هر سال دو هزار من انگور دوشاب میشود دیگر کاریز است و جزیره اش بانام است خواف همیشه مشار سلاطین باد و دین و محل مشائخ و علما با آفرین و وزرا ے کفایت آئین بوده و در تاریخ هرات می نویسد که شیخ ملاحده حسن صباح پیش از ظهور عقیدهٔ نکوهیده بروزن که موضعست از خواف رسید خواست که از فراست مردم آنجا چیزے معلوم کند چون در روزن اشجار کم است از کنیزک پرسید که این اشجار کم کنیزک در جواب گفت رجان اشجار با نوع دیگر رسید و از کودکی پرسید که چهار اچه دارم نیخواهم که چیزے بخورم که چاشت من حاصل شود بقیه را بفروشم و چهار اچه خود حاصل کنم کودک گفت سکنه بجر دختوها را نخورد و باقے را بفروش حسن صباح بر دانش مردم آن دیار استدلال کرد و از انجا برگشت بالجمله در خواف ده هاے معتبر است مانند بر آباد و هندوان و خرفرد و در روزن مسجدے است و در پیش طاق آن سنگ کنده اند گویند وقتے هنگام ربیع بوفت کوفتن خرمن صاعقه پیدا شده و برف باریدن آغاز نهاد و هفتاد و هفت گاو که خرمن مے کوفتند از شدت سرما و برف مردند و روز دیگر حرارت به مرتبه غلبه کرد که همه مردکان متعفن اند و دیگر بیجان است و افراد طوائف ساکنان آن سرزمین در هر جاکه افتاده اند بعلو همت و سمو مرحمت ممتاز بوده اند از انجمله سلاطین آن مظفر اند که در عراق عجم سلطنت کردند جدشان غیاث الدین حاجے از سجاوند خواف بوده و جد عظیم و قوے صحیم داشت و شمیر او وزن بزوسته و نیم من بود از آسیب سپاه تاتار وطن بگذاشت و با سه پسر خود ابوبکر و محمد و منصور بروشتاف و پسرانش ملازم اتابک بن علاء الدین طغانشاه شدند و از دو پسر که ابوبکر و محمد بودند عقب نماند و منصور را سه پسر بودند امیر محمد و امیر علی و امیر مظفر و امیر مظفر را چهار پسر بود شاه شرف الدین مظفر و جلال الدین شاه شجاع و سلطان ابویزید و سلطان قطب الدین محمود شاه شرف الدین مظفر در عمر بیست و هشت سالگے برای راحت و سرور شتافت و چهار پسر گذاشت و شاه نصیر الدین یحیے و شاه منصور شاه حسین و شاه علی و اعلی را فرزند نبود و محمد یک پسر داشت موسوم بمدر الدین ابوبکر و او پدر شاه سلیمان است و شاه سلیمان مظفر بشجاعت مشهور بود و شبے در مرو بخواب دید که آفتاب از جامه اتابک بیرون آمد و برفت بعبرے تعبیر کرد که دولت اتابکان بتو رسد و چنان شد چه مظفر با ردوے ارغون خان شتافت و خدمت یساولے یافت و در عهد غازان خان معتبر شد و در شش صد و نود و چهار هجرے بفرمان غازان خان امیر هزاره صاحب طبل و علم گشت و بعهد الجایتو سلطان حکومت هند یافت و در هفتصد و نه هجرے با مارت نیز در رسید و تادیب حکام نگاه مامور شد و بر ایشان ظفر یافت و همانجا مریض شده در گذشت و از و یکدختر و یک پسر ماند و دختر زاده سلطان شاه است که در حبالهٔ برادر زاده اش بوده و بعد از وفات مظفر پسرش امیر مظفر مبارز الدین محمد

بن منظفر در سیزده سالگی باتفاق عمزادهٔ خود بدر الدین محمد ابو بکر بخدمت الجایتو سلطان رفت و حکومت مندو
یافت و در هفتصد و نوزده هجری بفرمان سلطان ابو سعید بهادر خان بحکومت نیز در رسید و در هفتصد و
سه هجری شاه شجاع از و متولد شده و مادر شاه شجاع مخدومه شاه بیت شاه جهان بن سیورغیتش بوده و در
هفتصد و سی و چهار امیر مبارز الدین به اردوی سلطان ابو سعید خان رفت و طبل و علم یافت و محمود از اکشت یکی از برس
سلطان رسانید که او عراره برگاه از نیزه بر میکرد و از پس سرمی افکند سلطان امر کرد تا عراره پر گاه کردند حاسدان
در عراره سندانی نهادند امیر محمد بنیزه عراره در ربود لیکن نیزه اش بشکست پس پیاده شد و بر فرس رسانید که دین
عراره بزرگ و چیزی دیگر است سلطان بفرمود با از عراره گاه بیرون آوردند سندان ظاهر شد سلطان تعجب نمود و هم
فرمود که او را امیر زاده محمد گویند پس نزدش بار کردانیدند آورده اند که امیر از کرمان عزم تسخیر قلعه یمر که آنرا هنوار
گویند کرد کوتوال انجا اردی شجاع الدین بعد از مقابلهٔ عظیم پناه بقلعه برد و امیر شهر مندو بگرفت کوتوال در قلعه
از قلت زاد بتنگ آمده پیغام داد که اگر دو منزل بار گردند قلعه تسلیم نمایم امیر بار پس نشست کوتوال از قلعه بیرون
آمد و انچه حاجت داشت بدست آورد و باز بقلعه رفت امیر محمد بکران باز گشت و دیگر بار روی بدانجانب نهاد و در تضییق حصار کوشید کوتوال
باتیغ و کفن نزد او آمد امیر محمد قلعه بمعتمدان سپرده بکران باز گشت و اخی شجاع الدین را بکشت و مهران آوان خبر یافت که ایزد تعالی پسر
شرف الدین مظفر را فرزندی کرامت کرده بهرنام او بقران تفاءل کرد این آیه بر آمد فبشرناک بغلام اسمه یحیی پس او را نصرت الدین بخطاب
خواندند امیر در تسخیر عراق عجم ساعی جمیله بظهور رسانیده از انجمله است که ابو الاسحاق انجو را در شیراز محاصره کرد و بکشود گویند که امیر در
اوایل دولت روزی بخضر خندق معبد مشغول بوده محمود حاجب شاه از صلحا مه روزگار بر امیر بگذشت و گفت
بجهت دفع دشمنان میبایست امیر محمد دست پسر خویش شاه شجاع که از مخدومهٔ شاه بنت شاه جهان ترک حکام اجداد
که حکومت کرمان میکردند بگرفت و پیش کشید و گفت نمیدانی که چون او باز بر سد ابن ترک بگیرد و چون شاه
شجاع بنیت ترک بود از انش او را نسبت ترک نمود پس چنان شد که گفته بود چه در سنه هفتصد و شصت هجری
شاه شجاع و برادر دیگر شاه محمود با هم در ساختند و پدر خود امیر محمد را در اصفهان بگرفتند و میل کشیدند خواجه حافظ
شیرازی در ان باب گوید بنظم دل منه بر دنیی و اسباب + زانکه از وی کس وفا داری ندید + هر که بر بالای
چرخی بر فروخت + چون تمام افروخت بادش در دمید + شاه غازی خسرو گیتی ستان + آنکه از شمشیر آن
خون میچکید + عاقبت بر زد و شیراز و عراق + چون سخن کردو قفش در رسید + آنکه روشن بد جهان بینش بدو + میل در چشم جهان بینش کشید
بالجمله امیر مبارز الدین محمد از ملاهی و مناهی محترز بوده و در تقویت دین و تعظیم سادات و علما میکوشید و در جستی و چالاکی نظیر نداشت و وقتی
باشوکت از بازار شیراز میگذشت بجایی نیک رسید که چند شتاره هیزم از سر راه افتاده بود جمعی که پیش پیش میرفتند بایستادند امیر محمد در غضب شد و از
اسپ فرود آمد و دامن بر کمر زد و شتاره های هیزم از سر راه برگرفت و بر دکانها نهاد و بهمراهیان گفت باین مردمی نان سپاهگری میخورند و
باین صفات بقساوت قلب و شرارت نفس خو نریزی و بد زبانی اتصاف داشت بسا بودی که در وقت تلاوت
قرآن گناهگاری را که پیش او می آوردند او ترک تلاوت کرده برخاستی و داد او را دادی یعنی بکشتی و باز آمده تلاوت

قول تندے بالجمله او در محبس پسرش شاه شجاع مریض شده درگذشت الحاصل بعد از محبس امیر مبارز پسرش
ل الدین شاه شجاع بادشاه شد و او خلاصهٔ آل مظفر است بفضل و دانش اتصاف داشته و حافظهٔ اش چندان
و کرفه آن در نه سالگی حفظ کرد و از محاسن او آن است که روزے پیرزنے باو رسید و گفت شوهرم مرد و دو دختر
و مانده شاه شجاع از اسپ فرود آمد و میگشت و ملازمان را گفت هر که مرا دوست دارد باید که متاعی نیاورد و دریک
طه صد هزار دینار حاصل شد شاه شجاع گفت کیست که آرزوی دامادے داشته باشد و جوان پیش آمد مرسوم
خان سفاعف ساخته و دختر آنرا بجوانمرد و از مال خود بهر یک پنجاه هزار دینار داد و آن صد هزار دینار پیرزن
و گذاشت و امر فرمود تا طوے عظیم کردند و خود در ان طوے حاضر آمد و دختر آنرا بجوانان داد روزے باشوکت تمام
ر شهر شیراز میرفت زنی را شنید که با دختر خود میگفت ای فاطمه خاتون اگر آرزوے دیدن بادشاه داری زود
یام در آئے شاه شجاع عنان باز کشیدند تا از سبب آن سوال کردند گفت مروت نباشد که فاطمه خاتون میل دیدن
داشته باشد و زود بگذریم نوبتے شاه یحیے برادر زاده اش شرف الدین مظفر که در تزدها او مخالفت ے ورزید
س شیراز فرستاد تا معلوم کند که آن سال شاه شجاع لشکر بزد خواهد کشید یا نه فرستاده بشیراز رسید و یکی را که برداو
وقف داشت تقاضا نمود شیرازے گفت تو بجاسوسے آنجا آمده رفتهٔ که پادشاه را خبر کنم جاسوس سبقت کرد و نزد شاه شجاع
رفت و گفت شاه یحیے مرا بجاسوسی فرستاد چون بر قول دیگران اعتماد نیست نخواهم که از لفظ بادشاه بشنوم که او شال
شکر بزد خواهد برد تا به شاه شجاع بخندید و گفت عزم آن داشتم لیکن بهر خاطر تو ازان درگذشتم جاسوس گفت
نزد فلان زرے دارم خواهم که مخلصے دهی تا زر بمن رساند شاه شجاع چنان کرد جاسوس قدمے چند برفت و باز گشت
و گفت مبادا که از قول خود برگردے و لشکر بزد کشیدے و مرا شرمنده سازی شاه شجاع بخندید و او را خلعت داد
صل است که کار یحیے بیشتر بر مکر و فریب بود و او مردے تشت و دختر شجاع را در حبالهٔ نکاح داشت وقتی لشکریان شاه
شجاع بزد رسیدند بحاصره پرداختند شاه یحیے بایشان پیغام داد که کس را بشیراز فرستاده ام تا جواب باز آمد و جنگ
توقف کنند ایشان باور کردند و از حزم و احتیاط غافل گردند ناگاه شاه یحیے بیرون آمد و بعد از محاربت ظفر یافت و
شیراز یان منهزم باز گشتند بالجمله شاه شجاع در هفتصد و هشتاد و یک هجرے بدفع عادل آقا والے سلطانیه که از امراء
سلطان حسین ایلکانے بود و بسارق عادل در حدود سلطانیه با او رزمے صعب کرد و ظفر یافت و شیراز یان متصرف
گشتند شاه شجاع از اسپ در افتاد مخالفان قصد او کردند باز ملک ماوریے است خود را باو داد باز ازان تهلکه بیرون آمد
و خواست که رو بفرار نهد اجے کوچک که از شجاعان زمان بود دست در عنان آورد و گفت بگذارم که بیرون روے
ناگاه فوجے از لشکریان شاه حسین امیر الامرا بنظر آمدند که با توغ و نقاره بهزیمت میرفتند اجے کوچک ایشان را نزد
شاه شجاع آورد و امر کرد تا کوس بشارت زدند کرنجگان آواز شنیده باز گشتند و بهیئت اجماعے بر سپاه سارق عادل
که بغارت تاراج مشغول بودند حمله بردند و ظفر یافتند راقم گوید فائدهٔ این حکایت آنست کارے که از دست رود در ان
استقلال از دست ندهد شاید برادر سد و قول دانایان است الشجاعت صبر ساعة و چون شاه شجاع بضرب مدام مریض شد

پسر خود زین العابدین را ولیعهد ساخت و سفارش او لسبا برخویشان امیر صاحب قران تیمور گورکان نوشت و برادر
سلطان عماد الدین احمد را بکرمان فرستاد و در گذشت حیف از شاه شجاع است و بعد از و شاه منصور در شیراز
عماد الدین احمد در کرمان بسلطنت رسیدند و اصفهانیان شاه یحیی را از یزد بخواندند و شهر باو سپردند سلطان
زین العابدین بن شاه شجاع در شیراز بجای پدر نشست و در هفتصد و هشتاد و هشت هجری امیر صاحب قران تیمور گورکان
بعراق عجم آمد آل مظفر بجز شاه منصور و زین العابدین همه بخدمت او رفتند صاحب قران عزیمت ماوراء النهر نمود
و کرمانرا السلطان احمد و شیرازرا بشاه یحیی و ترخانرا بابو اسحاق بن قطب الدین اویس بن شاه شجاع داد و
زین العابدین متوهم از صاحبقران بشتر رفت شاه منصور او را استقبال نمود و بالآخر بگرفت و محبوس کرد
از بند نجات داده مصدر امورش شد و باز اسیر گشته مکحول شد و شاه منصور روی بشیراز آورد و شاه یحیی که از
صاحب قران بحکومت شیراز رسیده بجنگ نیز در گریخت شاه منصور بن شرف الدین محمود بن امیرزاده
مبارز الدین امیر محمد مظفر بن منصور بن غیاث الدین حاجی سجاوندی الحوالی در شیراز بسلطنت رسید و با
اقربای خویش پیغام داد که شما در دفع امیر تیمور گورکان مرا امداد و شکر مدد کنند تا بکنار جیحون بردم و بگذارم
که از آب عبور نماید کسی جوابی بگفت و بسی بگذشت که صاحبقران متوجه عراق شد سلطان عماد الدین احمد بخدمت
پیوست شاه منصور در شیراز بعیش و عشرت پرداخت و صاحب قران بقلعه سپید رفت و بگشود و نایب شاه منصور
را با سائر اهالی قلعه بکشت و زین العابدین بحول را و بجوئی نمود و روی بشیراز نهاد شاه منصور سپاه خود را بغایت کم دیده خواست که بفرار
رود در راه زنی را شنید که میگفت آنانکه ترکش هفتده من و ساق دو من دارند اکنون چرا میگریزند شاه منصور با سپاه خود از غایت جمعیت بشیراز
باز گشت و با سه هزار سوار بنه فرسخ از شهر بیرون رفت و در برابر عساکر صاحب قران که زیاده از سی هزار بودند صف بیاراست و هزار سوار بمیمنه و هزار
سوار بمیسره فرستاد و با هزار سوار در قلب جای گرفت صاحب قران در جسارت او تعجب نمود و سپاه را بحرب
اشاره فرمود میمنه و میسره شاه منصور بهزیمت رفتند شاه منصور با هزار سوار بر قلب تاخته قشون خاص را بر هم زد
و با تیغی کشیده نزدیک صاحب قران رسید و تیغ حوالت او کرد عادل احسانی پیری پیش روی امیر صاحبقران
کشید شاه منصور گمان برد که صاحبقران در سون میرزا شاهرخ است پس روی بآنجانب آورد و جنگ میکرد
تا آنکه تمامی همراهانش بقتل رسیدند و ابزی بر شانه دشمشیری بر رو خورده متوجه شهر شد جمعی از ملازمان شاهرخی
باو رسیده بقتلش آوردند ملک هشت تاریخ قتل اوست بعد ازان تمام آل مظفر بار دو آمدند صاحبقران سایر
آل مظفر را محبوس کرد و فارس با امیرزاده عمر شیخ و دیگر بلاد بلازمان خود تفویض نمود سلطان شجاع و
سلطان زین العابدین پسران شاه شجاع را که مکحول بودند بسمرقند فرستاد و با صفهان شتافت و در موضع
شمس سلطان عماد الدین احمد و شاه یحیی و صغیر و کبیر آل مظفر را در هفتم رجب سنه هفتصد و نود و پنج هجری
بقتل رسانید جام سقام بانام است و خرپزه بابا سنخ آنچنانوعی خوب می شود که هر قدر که صفت پذیرد کند در
از کوههای او چشمه ایست که در تابستان یخ بندد و در زمستان آبش در غایت گرمی است تربت حصاری در غایت

ت وحکمی دارد ومضافات آن درغایت نکوئی است مثل راوه وچندکه همواره مردم نیک ازان دومکان
سته اند مشهد مقدس ازبزرگترین بقاع عالم وکعبهٔ حاجات بنی آدم است چه مزار باانوار امام علی موسے
درانجاست وآنولایت درزمان پیشین بطوس شهرت داشته باعث آبادانے آن طوس بن نوذر بود
نبه درشاهنامه فردوسے طوسے منظوم است ودر احادیث آمده هرکسے که بزیارت آنجا ازسر صدق رود
بهفت حج بابد ودرجوار شهر فرار علی هوست که هرکسی که دران مرقد سوگند بدروغ خورد البته هلاک گردد ومشهد مقدس منقسم بدوازده ملوک
ن یکی ازان ملوک جامع است وازخوان دره ایست که جائی بدان لطافت درخراسان نیست وبندطرق وبندگلستان هم ازجاهای معروف است
ن ولایتی است معمور ازاقسام میوه مثل خربزه وانگور وانار وزردآلو وشفتالو ولوت درانجا نیک بعمل مے آید ودرفصل بهاران هرروز
عده بره کشته میشود ودرلون بره رادرتراز ونهاده بوزن میفروشند وازاستخوان خرمانوعی فربه میسازند که زیاده هران
ور نباشد مبارزالملک دلاورجنگ سربلندخان بهادر باشندهٔ لون است راقم حروف که ازطفلے پرورش
ربیت یافته آنجناب است هرچند که ذکر جمیلش درین اوراق اکثر جا رقم زدهٔ کلک بیان گشیدا ما چون
دایش لون بوده آبا واجداد ش وزارت لون داشتند بنابران سطرے چند ازاحوالش درضمن لون مے نگارد
پدر او میرزا محمد رفیع نام داشته سید السند است وهلاف اودرعهد سلاطین صفویه وزارت لون سید اشتند پدرش
سید محمد افضل بیگ پسرش مرزا محمد رفیع درعهد عالمگیر بادشاه بهند آمده ملازم بادشاه شد وبا افضل خان مخاطب
شت وبعد چندے درگذشت مرزا محمد رفیع این افضل خان رفیق ودیوان سلطان عظیم الشان بن بهادرشاه
ن عالمگیر بادشاه شد چون عالمگیر درگذشت وبهادرشاه بابرادر خود اعظم شاه مصاف داد ودران معرکه
یل سوارے مرزا را ازپشت فیل بزمین انداخت که ریسمان بگلوی او افتاده کس ملازم مرزا بود دران معرکه زخمے گشت وچون
بهادرشاه بر اعظم شاه ظفر یافت میرزا به اضافهٔ منصب وخطاب سربلندخان سرفراز گشت ودرعهد محمد فرخ سیر
بادشاه ناظم صوبهٔ آله آباد گردید وبعد تغیرے میرجمله ترخان بایالت عظیم آباد پٹنه واستیصال راجه دهیر بهوج بوده
راسر حلقهٔ مفسدان بود مامور گشت چنانچه شمهٔ ازان درضمن عظیم آباد پٹنه مرقوم است ودرجلدوی استیصال
راجه دهیر بخطاب مبارزالملک دلاورجنگ ومنصب چهارهزارے سرافراز گشت وبعد ازان بایالت صوبهٔ اوده
رسید وهمچنین اقبال اورروز بروز درترقی بود تا آنکه درآخر سلطنت محمد فرخ سیر بادشاه هفت هزارے شد وناظم
صوبهٔ کابل گشت وپسرش خانزادخان تانعزین رفت وآن قضایا درضمن منشاپور مرقوم است واوفیروزجنگ
بوده بالجمله بعدازعزل صوبهٔ کابل بشاهجهان آباد آمد ودرعهد سلطنت محمد شاه پس ازچندے بایالت صوبهٔ احمد آباد
گجرات رسید ودرانجا کارهاے بانام کرد وبالآخر بغی کرد ومهاے راجه ابهی سنگه عرف دهوکل سنگه برادر
راجه بخت سنگه راٹهور اولاد اجداد راجه جسونت سنگه راٹهور که ازحضور محمد شاه ناظم گجرات شده بود رزم کرد
وظفر یافت واین حکایت درضمن احمد آباد گجرات در اقلیم دوم مرقوم است القصه سربلندخان ازگجرات
باکبرآباد آمد وبعتاب بادشاهے چند ماه درانجا ماند وبالآخر ناظم صوبه آله آباد گردید راقم حروف همراه بود

ویک دو سال آنجا بسر برد و حسب الحکم محمد شاه بادشاه بشاهجهان آباد شتافت و پسر خود شاه نواز خان را بنیابت
در آله آباد گذاشت و بعد چندے او را بشاهجهان آباد طلبید و محمد امین خان را هزار نوکران عمده بود صوبه اکبر آباد
تفویض نمود همین که محمد امین خان بآله آباد رسید و هنوز نفس راست نکرده بود که معزول گشت شاه نواز خان بنظامت
صوبه آله آباد مقرر شد راقم حروف را با دیگر افواج از سائر توپخانه از شاهجهان آباد همراه شاه نواز خان رخصت فرمود
و چون نادر شاه والی ایران بشاهجهان آباد قتل عام نمود سر بلند خان خانه نشین بوده او را محترم داشت
و بسبیل تحصیل زر مردم شهر که بطریق مصادره مقرر کرده بود با و حوالت رفت سر بلند خان چار ناچار آن خدمت
بر سر گرفت و بعد نهضت نادر شاه مطلق منزوی شده در یکهزار و یکصد و پنجاه هجرے در گذشت و او بغایت سپاه
دوست و در بذل و خوشخلقی ضرب المثل بوده و با هم چشمان متکبر و غیور تبهان الملک سعادتخان و دیگران چندے ملازم
او شده بتقریبے از و جدا گشته بخدمت محمد شاه رفته بر تبهٔ امارت رسید مذهب گاه که خوش می نشست می فرمود
کیست که گنجفه پالکی ما گرفته ندویده و وقتے که از صوبهٔ گجرات معزول شده بعتاب بادشاهے در اکبر آباد میگذرانید
امیر الامرا صمصام الدوله خاندوران خان چیزے با و نوشت سر بلند خان بر ظهران رقعه جواب بدستخط خاص نوشت
آقاے در میان هست شما مردم انچه میخواهید میکنید ما خود خاک شدیم هر کس که خواهد بر روے خود بمالد
در آله آباد نشسته بود راقم حروف و دیگران در خدمت نشسته و ایستاده از سر رستم علی داروغه جنسے فرمود که
چیزے بگو رستم علی عرض نمود که شنیده می شد که در تیارے قلعه آله آباد محمد اکبر پادشاه دو کرور روپیه نقد صرف نموده مسالح
خزانچے سرکار میگوید که از دست من در سرکار عالی پنجاه و چهار کرور روپیه بمردم سپاه رسیده اگر خداوند عوصله تعمیر قلعه میکرد بیست و شش قلعه مثل قلعه
آله آباد تعمیر میبافت منارام خزانچے حسب الحکم حاضر آمده از و فرمود که چه قدر روپیه از سرکار ما از دست تو بلشکر سپاه
رسیده عرض نمود که پنجاه و چهار کرور نقد بدست این ضعیف تقسیم یافته سر بلند خان شکر آلے گفت و او سته پسر داشت
دو از دختر که با خر نامش عایشه نام داشت و در حباله نکاح عظیم الشان ابن بهادر شاه بود و او دختر را بلفرزندی برگرفت
و تربیت نموده بعقد زوجیت سر بلند خان داد بالجمله پسر کلان سر بلند خان خانزاد خان نام داشته و دیگرے را شاه نواز خان
نام بود هنگام ایالت صوبهٔ کابل سر بلند خان خانزاد خان را از پشاور بکابل فرستاد و او تا غزنین رفت و مسخر ساخت و هنگام
مراجعت بر دست افاغنه دره اسیر گشت و انحکایت در ضمن کابل مرقوم است و در نظامت گجرات احمد آباد نشست سورمزاجی
سر بلند خان بنا بر تغافلی که در تعاقب دکنیان مثل جسونت سنگه و بیلا بمشورت سیف الدین علیخان و غیره سادات بارهه واقعه
بود و بشاهجهان آباد شتافت بخشی الملک صمصام الدوله خاندوران مقدم او را گرامے داشته رفیقش ساخت و او هنر تیر اندازی
نیکو میدانست حسب الامر محمد شاه بادشاه در وقت تیر اندازے حاضر شده تیرے انداخت و گاه گاه بانعامات شاهی
سرفراز میشد و در وقت احمد شاه و عالمگیر ثانی بعبرت میگذرانید چه بابناے جنس سر فرو نمی آورد و پسر دوے شاه
نواز خان ابن سر بلند خان سالها بنیابت پدر پیش سر بلند خان بنظامت صوبهٔ اله آباد و قیام سیداشته چنانچه شمه ازان در ضمن آله آباد گذشت
و پسر سومی میر حسن گجراتی بن سر بلند خان که در گجرات متولد شده بود و آخر باسم جد خود نیش افضل خان مخاطب شد و او را شاه محمد خان

غیرجنگ برادرزادۂ برہان الملک بجاے فرزند تعین نمود و دختر خود را باو منسوب کرد و بعد فوت شیرجنگ بحبالۂ نکاح او درآمد و اکنون بسیر حسن موصوف و در لکھنؤ اقامت میدارد و پسران شاہ نواز خان چندان بعرصہ نیامدند و یکے را سرفراز علی خان نام بودہ و در غازے پور بارا قسم ملاقات نمودہ بود و دیگر پسر خانزاد خان کہ ناشیج ہند بخان ہست چندے بوساطت منیر الدولہ وارد و غۂ خواص عالے گہر بادشاہ شد و ازان استعفا خواستہ کجا کجا رفت و چہا چہا کشید و چشید و اکنون شنیدہ میشود کہ از بنارس بلکھنؤ شتافت **نیشاپور از شہرہاے مشہور خراسان است** و در تعمیر آن خلاف نمودہ اند بعضے از انبیۂ طہمورث میدانند اما اصح آنست کہ نیشاپور من اردشیر آباد ان کردہ بے نام نہاد مردم آنرا نشاپور گفتندے تا بمرور ایام نیشاپور قرار گرفت و فی بزبان فرس شہر را گویند و در عجائب المخلوقات آمدہ کہ نیشاپور را ایران شہر ہا گویند و صاحب عجائب البلدان گوید کہ در زمان سابق آنرا امہات بلاد گفتندے چہ بحسب آب و ہوا کیفیت کوہ و صحرا در تمام خراسان جاے بدان نزہت نیست و این بلدۂ فاخرہ اکثر بسبب زلزلہ خراب گردیدہ و باز معمورے رسیدہ در پانصد و پنج ہجرے بواسطۂ استیلاے عران فتورے عظیم دران شہر راہ یافتہ و در غلبۂ جنود چنگیزیہ خراب گشتہ کہ تا مدتے نسایم راحت و شمایم عافیت بمشام ساکنان آنمقام نرسیدہ گویند دوازدہ روز شمار مقتولان آنشہر کردہ اند ہزار ہزار و ہفتصد و چہل و ہفت ہزار کس بشمار آمدند و گویند بر آبے کہ از سر کوہ بلند کہ بر دو فرسخ واقع است آسیاے آب ساختہ اند کہ بمقدار دو جوال گندم آرد میکردند و از نقایش آنشہر یکے کان فیروزہ است و در نواح بہتاسر کہ ریواس نیز ش گویند بدان لطافت و بزرگی در ہیچ ولایت نشان ندادہ چنانچہ معین استقرائے در تاریخ مبارکشاہی آوردہ کہ وقتی جہت خلفاے بنی عباس ریواج بردہ بودند بوزن ہفتصد من بودہ مخفی نماند اکثر اجادین اوراق بہ تقریبے گذارش احوال برہان الملک سید سعادتخان و ابو المنصور خان صفدر جنگ و اولادش مرقوم است اما چون مولد و منشاء ایشان از نیشاپور است بنا بران سطرے چند از احوال آن امیران عالے منش بقلم آرد برہان الملک سید سعادت خان و برادرش سعادت خان ساکن نیشاپور بودند بہند آمدہ ملازم مبارز الملک سید سرلبلند خان شدند روزے سرلبلند خان سعادتخان را گفت کہ خیمہ و خرگاہ بر سر کاریزے کہ متصل دہے در غایت طولانی و کلانے بودہ و گل نیلوفر و نسرین دران بکثرت تمام شگفتہ تماشا گاہے خوب داشت راست سعادتخان آنجا رفتہ بر ساحل کاریز تجویز خیمہ زدن کرد زمین دارد بانديشہ اندازے شکنے دہ بخدمتش آمد و مبلغے چند نذر گذرانید و ظاہر نمود کہ بر کنار کاریز مار و کژدم بسیار اند مبادا بخادمان سرکار ضرر سے از آنہا رسد خبر کردم بنا بر انکہ مبادا در اخفاء آن معایب شوم سعادت خان خیمہ را از کنار کاریز بفاصلۂ نیم کروہ برپا کرد چون سرلبلند خان باخدمۂ محل بسیر و تماشاے آن مقام رسید خیمہ را جاے کہ منظور بود و در تر یافت برنجید و سعادتخان را سعانت داشت سعادت خان اظہار زمیندار عرض داشت سرلبلند خان گفت بہمین عقل و دانش از ولایت ہند آمدہ میخواہے کہ بر بقیۂ امارت رسمی ہندیان مردم ولایت را بر فرنگ و صداے انگشتان مے پرانند حیف کہ از علماے جنگلی فریب خوردی سعادتخان خدمت

وگفت اکنون که از زبان مبارک بر آمده انشا الله تعالے به امارت میرسیم و رخصت شد و به شاهجهان اباد آمد
و بوسیله امیر الامرا سید حسین علیخان بهادر بار به ملازم فرخ سیر بادشاه شد و بعد چندے بفوجداری هندون
بیانه رسید و در ابتدائے سلطنت محمد شاه بادشاه برتبه اعلی رسید و در سنه ۱۱۱۱ ناظم اکبر آباد شد و برهان الملک خطاب
یافت و بتغیرے راجه گردهر بهادر ناگر بنظامت صوبه اوده سرافراز گشت و مفاسدان آنصوبه را استیصال نمود آندیار را
نیک ضبط کرد و فوج خود را در دوا دوش خوگر نمود و هیچ گاه از شکار رمنے آسود چنانچه چهل کروه در یک روز
رفتن با سپاه پیشش آسان بود و وقتے در عهد محمد شاه بادشاه در سنه یکهزار و چهل و هشت هجرے بیلاجے پسهید
باجے راو که امرائے راجه ساهو دکهنے خواست که عبور گنگ کرده بر صوبه اوده که بنظامت برهان الملک سید
سعادت خان بهادر بود متصرف شود با هشتاد و نود هزار متصل مانکپور عبور دریائے گنگ نموده مابین گنگ و
جمن آماده رزم نشست بیلاجے پایاب جمن یافته بگذشت و متصل جاج مؤتلاقے فریقین اتفاق افتاد دو سه روز
نایره قتال مشتعل ماند روز چهارم بیلاجے از اطراف و جوانب بقولے چپ و راست جنگ سواران گرفت رزمے
صعب کرد سعادت خان هم قتالے فاحش نمود و مردانه بکوشید بیلاجے تاب جنگ نیاورد و منهزم بسوے جمن
شتافت وقت فرار و در هنگام گریز و دار از فوج پیش نه ده هزار سوار از ساحل پایاب بمقاومت سعی خود را بر آب جمن
زدند آب بسیار بود اکثر غرق گشتند بیلاجے عزیمت دهلی نمود و نواح دهلے را بتاخت امرا محمد شاه مثل وزیر الملک
قمر الدین خان صمصام الامرا و اصف الدوله خانه دوران خان و دیگران که بتغلب و آسایش میگذرانیدند از دهلی بر آمدند و بر
در باے شهر پناه دهلی مورچال بستند دو سه روز در خود دارے خویش بخرابی بسر بردند برهان الملک
صفدر جنگ ابو المنصور خان بهادر را رخصت او فرمود و خود در شب و روز در تعاقب بیلاجی پاشنه کوب میرفت تا
متصل فرید آباد رسید بیلاجے خبر آمد برهان الملک شنیده دست و پا گم کرده بدکن گریخت برهان الملک ظفر یافت و
سرافراز خلعت پادشاهے گردید و رخصت انصراف حاصل کرده باوده مراجعت فرمود در اوائل سنه یکهزار و یکصد
پنجاه و یک هجرے که هنگامه نادر شاه بادشاه رو نمود حسب الحکم محمد شاه بر جناح استعجال در پانی پت کرنال پیشتر
محمد شاه رسیده بخلاع ملبوس خاص سرفراز گشت و همانساعت از حضور رخصت شده بزرم نادر شاه شتافت
هنگام گیر و دار رزم ناگاه فیل سوارے برادر زاده اش نثار محمد خان شیر جنگ بر فیل سوارے برهان الملک دویده حمله
آور و شورشے عظیم برپا شد تیر از دهٔ جمعیت فوج برهان الملک از هم گسیخت و سپاه نادر شاه باطراف فیل برهان الملک
در آمدند کلاه پوشے از انجماعه بر فیل برهان الملک بر آمد او را با فیل پیش شاه ایران بردند نادر شاه در اغوازش کوشید
و مقدم او را مقدمه نفرت خویش ساخت تا او بشاهجهان آباد آمد برهان الملک بعد از چند روز که از شیرینیهاے
سرطان داشت رحلت فرمود بالجمله برهان الملک سید سعادت خان سپهر جاه سرملند خان را بسیار ادب میکرد
چنانچه راقم حروف مشاهده نموده روزے هر دو باتفاق از دربار محمد شاه بادشاه بر آمده شدند سعادت خان
تکلیف خانه خودش کرد و در بالکی خود بطرف بالا نشانید و خود با همین نشست سرملند خان از راه اخلاق امر فرمود

بکیسه عقب پالکی را برداشتند هرگاه که بخانهٔ خویش میبرد همین پاس ادب مرعی میداشت والیقیناً روزے هر دو باتفاق از دربار محمد شاه
بادشاه برآمد شدند میر تورک سعادت خان سیف که بزبان هندے دهوب نامند بدست او داد عصا بردار سر بلند خان قدری چند
دور بود زود تر برسید سعادت خان ازدے تواضع باادب شده دهوب را بر هر دو دست گذاشته بطریق نذر گذرانید همینکه سر بلند خان
آنرا بگرفت سعادت خان قدمے چند پیشتر رفت و بشکرانه قبول نذر تسلیم خدمت نمود سر بلند خان دست او بگرفت و گفت از برای خدا
معاف دارند دست بکیسه برد و اشرفی عوض دهوب بدستش داد چه درین ولایت و نیز در ولایت رسم است که اگر دو
دوستے را از شمشیر و خنجر و مانند آن تواضع کند در عوض ان اشرفی و یا روپیه میدهند بالجمله سعادت خان سپاه بسیار
جمع میداشت و مواجب قلیل میکرد و شرح عام سی روپیه در ماهه بود و اما مساعده بسیار بمردم سپاه میداد چنانچه وقتی
که نوت شد دو کرور و چند لکهه روپیه بر ذمهٔ سپاه مساعده مانده بود و از ایک قلم ابو المنصور خان بمردم سپاه معاف نمود
و گفت آن دفتر گاو خورد و او همشیره زاده و داماد سعادت خان بوده صفدر جنگ ابو المنصور خان خطاب میرزا مقیم نام داشت
و چون سعادت خان پسرے نه داشت اورا تربیت کرد و بالآخر اقبالش بجائے رسید که وزیر احمد شاه بن محمد شاه گشت
و آخر الامر او بر نجیب و غازی الدین خان بیرهٔ نظام الملک و انتظام الدوله پسر قمر الدین خان و جمله لوزانیان و روهیله که گروه
جماعهٔ روهیله نجیب خان بودند باهم اتفاق نموده زر مهاے مردانه کردند ابو المنصور خان از شاهجهان آباد بصوبهٔ
اوده که نظامت انجا داشت آمد و بعد چندے از بیماری سقاقلوس که ورم و موی و صنفے از فلغمونے است دامنگیر
اجل را لبیک گفت مرد امیرے باوقار و تمکین و مودب و مهذب با اخلاق ستوده بود از انجمله آداب ادبی نشست برخاست که
سر بلند خان از حضور محمد شاه بادشاه بایالت صوبهٔ اکه آباد مامور شده در اکبر آباد متوجه آنصوب گشت راقم حروف در اوقات
بجاے والد خود بخدمت میر بخشی که بخشی اول باشد و مقدمة الجیشے که عبارت از هراول است در سرکار سر بلند خان
سرفرازے داشت چون دائرهٔ دولت به کانکر آباد که از اکه آباد چهارده کروه واقع است رسید ابو المنصور خان بموجب
حکم سعادت خان از اوده و لکنهو به مانکپور رسید و بر دریاے گنگ از کشتی پلی بسته بخدمت شتافت چون خبر عبور گنگ
بسر بلند خان رسید راقم حروف را امر فرمود تا لقا نویسد که حکم میکنم بران تجاوز نشود باید که باجماعهٔ برادران معتمد خویش
باستقبال ابو المنصور خان پیشتر از خیمه نقار خانه رفته شنیدند چون ابو المنصور خان بمفاصلهٔ یک تیر از خیمهٔ نقار خانه برسد
انجا صف رده سلام کن و او اکثر از فرط ادب آنجا از فیل فرود آید عرض باید کرد که خود بدولت بانقار خانه سوار بر فیل
روند اگر قبول نکنند بسیار مبالغه نباید کرد و چون بر پالکی سوار شود نذر باید گذرانید و او همچنان تا ڈیوڑهے اول بر پالکے
باید و از انجا بر اسپ نشسته صبحی دو خیمه را بسوارے اسپ طی مسافت نماید و صحن خیمهٔ سوئے را پیاده قطع کند بر ڈیوڑهے
چهارم خیمهٔ خاص که نشست باست برسد شما همه ها بران ڈیوڑهے بنشینند و او تنها اندرون آید این بفرمود و گفت اشرفے
بنابر تذرش داری چون آنوقت اشرفی پیش راقم حروف نبود عرض کردم که میطلبم دست بکیسه برد و اشرفی جهت نذرش داده
رخصت فرمود و راقم حروف حسب الامر دو سه جریب از نقار خانه بیشتر رفته نشستم ناگاه سوارے ابو المنصور خان با تحمل و استقبالے
تمام رسید تا مردم صف ها زده بسلام خدمت کردیم همانجا فیل را بنشاندند عرض کردم که تا نقار خانه بر فیل تشریف فرما شوند بنابر

پاس ادب قبول نکرد و بر پای لگشت در ینعرصه نذر گذرانیدم قبول فرمود و اندک پرسان احوال شد و منصل لقاخانه رسید و از پالکی فرود آمد و بر اسپ نشست و یکبار عرض کردم که تا ڈیوڑھے خیمهٔ اول بر پالکی باید رفت فرمود که از ادب بعید است حاصل که بر ڈیوڑھے خیمهٔ اول پیاده شد و صحن سه خیمه را که سراپها باطراف کشیده بودند مسافتی بعید داشت پیاده طے کرده بر ڈیوڑهی خیمهٔ چارمین رسید و تنها با یک دو خواص باندرون رفت و از سلام گاه تا نشست سربلند خان دو صد قدم پیشقدمی سلام کرد چون قریب بمسند رسید سربلند خان برخاست و بر مسند در کنارش گرفت بوسه بر پیشانیش داده بر پهلوی خویش بنشاند ابو المنصور خان با ادب تمام بر گوشهٔ مسند نشست تا دو پاس شب در حضور ماند هنگام رخصت خلعتی از دستار و گوشواره و سرپیچ و جیغهٔ مرصع و جامه و حمایل و کمربند و بندی و دوازده کشتی پارچه و سه کشتی جواهر نفیسه و شمشیر و جمدهر با قبضهٔ مرصع و پسر دوده اسپ عراقی با ساز طلائی یکے مینا کار و دیگرے مرصع بجواهر آیدار که در تیارے ان سه لک و چهل هزار و چند صد و اند روپیه صرف شده بود یاد و رنجیر فیل بخشید و رخصت فرمود پسر اوست وزیر الممالک شجاع الدوله بهادر ابن ابو المنصور خان که بعد وفات پدرش قائم مقام کردند و در عهد شاه عالم ثانی بمرتبهٔ وزارت رسید اکنون که بکهزار و یکصد و نود و هشت هجری است آصف الدوله بهادر بن شجاع الدوله بهادر بر مسند وزارت و نظامت صوبه اوده و آله آباد باشکوه تمام متمکن است و انگریزان با آصف الدوله بهادر بغایت مبسوط و مربوط اند و اکثر احوال او و اسلاف او از کارهاے بانام و برشد نجبا و شرفا بر سکنهٔ صوبهٔ اوده و آله آباد که در عهد نظامت خود یا و استیصال اکثر مفاسد چون بهگونت اڑاڑو از دست سعادت خان و استیصال و انهزام احمد شاه ابدالی در آخر عهد سلطنت محمد شاه بحسن تردد ابو المنصور خان و جماعهٔ دیگر چون حافظ رحمت خان و غیره بر دست شجاع الدوله ابو المنصور خان بهادر از قوه بفعل آمد برخے از ان بجاهاے خویش مرقوم است در اقسم حروف از سعادتخان تا شجاع الدوله همه را دیده و خدمت نموده و آصف الدوله بهادر را نیز دیده اما از ان اتفاق تمتع نیافته و همه ایشان بقدر دانے و بذل موصوف بوده اند وزیر الممالک آصف الدوله بهادر بکثرت و تعمیر عمارات و باغات شهر بے عظیم و اردبسزوار از افزونے عمارات و باغات و اشواق بهتر از دیگر شهر و دیار است و مبدأ آن سبزوار از جاهاے نیک آنشهر و مکان است چنانچه گفته اند که در بهشت در تحت ما فوق آنست و بیکار رستم با پسرش سهراب در سبزوار بوده و الحال آنموضع در تصرف سیدان دیو سپید اشتهار دارد و شب سبزوار از روز و صال دلدار حکایت میکنند و در تاریخ بارکشاهی مرقوم است که مردم آندیار بمذهب شیعی اشتهار میدارند و قتے سلطان ملک شاه سلجوقے و یا دیگرے متوطنان آنمکان را در رفض معاتب ساخت و ایشان انکار کردند سلطان گفت اگر راست میگوئید ابو بکر نامے از ولایت خود پیدا سازید ایشان بسیار تردد کردند کم یافتند و بالاخره ابو بکر نامے در غایت ضعیفے و نحیفے یافتند و در زنبیل نهاده پیش سلطان بردند سلطان در خشم شد گفت این چیست گفت نه زنده و نه مرده گفتند اے سلطان معذور دار که در ولایت با ابو بکر بهتر ازین نمیشود مولوے روم این حکایت را بعنوان پسندیده بنظم آورده الغرض آورده اند که سبزواری جهت خریدن هیمه بر سر راه هیمه کشان رفت اول کسے که آنجا رسید از و پرسید که چه نام دارے گفت ابو بکر برنجید و او را ایذا رسانید پس هیمه کش دیگر آمد از و پرسید او گفت عمر او را نیز بآزار تمام رد انکرد دیگرے رسید

از و پرسید گفت عثمان او را معذب ساخت و همچنین از چهارمین پرسید گفت علی سبزواری گفت ای پیشوای اهل اسلام در
میزم کشتی نیز پس مانده مرزا لیمین ترکمان بارا قسم نقل طریفانه کرد چه سبزواری شنیدند که در فلان منار در فلان روز علی
علیه السلام تشریف می آرد و تا نماز خفتن آنجا ماند سبزدارے آن روز وقت شام زیر منار رفت و آنجا نشست بعد نماز
خفتن شخصے از منار فرود آمد سبزدارے باحتیاق قدمبوسی برخاست و نامش پرسید گفت ابوبکر نام دارم سردارے
گفت لو ان کسے که خلافت حق علی بود از و گرفته ابوبکر لقلین چند بر سرش کوفت و برفت شخصے دیگر از منار فرود آمد و
سبزدارے پیش او دوید و نام پرسید گفت عمر سبزدارے گفت بلی تو ان هستے که حق علے تلف کردے عمر سیلے بر قفایش
زده برفت شخصے سوم ین در انجا رسید سبزدارے نامش پرسید گفت عثمان سبزدارے بدستور سخنان ناپسندیده گفت
عثمان او را جرکرد و برفت شخصے چهارمین در انجا رسید سبزدارے باستقبال شتافت نام پرسید گفت علی سبزدارے
بگریست و از اصحاب ثلثه شکوه آغاز کرد و ناسزا گفت علی کاردے بکشید و بینی او را برید و برفت سبزدارے بینی از دست
زاده بخانه باز آمد دوستان او آگاه شدند بر سیدند و پرسش آمدند سبزدارے گفتن گرفت که از ابوبکر و عمر و عثمان
چنین بر سرش رسید یکی از دوستان او گفت مگر علی آنجا نبود سبزدارے بینی خویش ما نمود گفت اینجا نه خرابے که کرد
یعنی علے کرد که بینی ما را برید انتهے کلامه ذکر ملوک سربدار که در سبزوار نیشاپور حکومت کردند خواجه عبدالرزاق ابن خواجه فضل الله
اول ملوک سربدار است بعهد سلطان ابوسعید بهادر خان به تبریز شد و تربیت یافت و تحصیل اموال نمود کران بار
والت رفت عبدالرزاق بکرمان رفت تمام آن اموال را صرف شاهد و شراب کرد چون وقت آن رسید که مال بخزانه
رساند روی بوطن نهاد تا املاک موروثی بفروشد و ادائے مال سلطان کند و در راه خبر وفات سلطان ابوسعید بهادر خان
شنید و چون بیاستین رسید افرباے او گفتند خواهرزاده خواجه علاء الدین وقوندے وزیر خراسان اینجا آمده
شراب و شاهد میخواهد عبدالرزاق گفت بادشاه نماند و دنیا بهم برآمد چرا اطاعت روستائی کنم پس همان شب
با یاران بخانهٔ او رفت و بقتلش رسانید و صبح در بیرون ده دار ها نصب کرد او یاران او مندیل هاے
خود بران نصب کردند و گفتند ما سربداریم هر که اطاعت ما نکند باید که به آن رضا دهد هفت صد مرد با و بار شدند و هر کدام
بهر خویش داری نصب کردند و خواجه علاء الدین وزیر خراسان آگاه شد و هزار سوار بدفع آنها فرستاد عبدالرزاق
با او رزم کرد و غالب آمد و روی بفریدنهاد و خواجه علاء الدین بگریخت و گویند که بقتل رسید فی الفور عبدالرزاق در سنه هفتصد و سی و هفت
هجری متوجه سبزوار شد و برگرفت و بر سفراین و جوین و خاجرم مستولی یافت خطبه و سکه بنام خود کرد او مردی فاسق و بدخوی بود خواست که دختر خواجه
علاء الدین را بخانه آورد او آگاه شد بگریخت عبدالرزاق برادر خود وجیه الدین را به تعاقب او فرستاد وجیه الدین در نیشاپور باو رسید خاتون گفت دانی که
برادرت فاسق و بی اعتدال است بران مباش که رسوا شویم وجیه الدین مردے باآزرم بود او را بگذاشت و باز گشت و نزد برادر آمد گفت او را نیافتم
عبدالرزاق زبان بدشنام گذاشت وجیه الدین نیز همچنان جوابے داد و عبدالرزاق خواست که حربے با و رند وجیه الدین تیغ برکشید
بر رو دوید عبدالرزاق خود را از دریچهٔ حصار بر انداخت و بخاک زیر آمده گردنش بشکست همدران ساعت در سنه هفتصد
و سی و هشت هجرے در گذشت و بعد از و برادرش وجیه الدین مسعود سبزوار بسلطنت رسید و او صاحب قران

سربداران است مردے شجاع و ستوده اخلاق بوده و بسیارے از خراسان بگرفت و دوازده هزار سوار و هفت صد غلام جمع آورد و او در ابتداے دولت متوجه نیشاپور شد و با امیران ارغون شاه والے آنجا رزم کرد و ظفر یافت ارغول شاه بلوس گریخت و جه الدین به نیشاپور آمد و استقلال یافت امیر ارغون در دفع سربداران ساعی شد و هفتاد هزار مرد جمع آورد و امیر محمود هفرائی را با بیست هزار مرد و امیر محمد توکل را با بیست و پنجهزار مرد و او را بجانب نیشاپور فرستاد و مقرر نمود که در روز معین دران حوالی جمع آیند تا او نیز با بیست و پنجهزار سوار با اسپان پیوندد و آنگاه بزرم پردازند امیر وجه الدین مسعود با هزار سوار و دو هزار پیاده از شهر بیرون آمد چون ساعتے از روز بگذشت امیر محمود در رسید و بکثرت سپاه مغرور شد پیش از انکه امیر محمد توکل و ارغون شاه بدانجا رسند روے بسربداران آورد پیادگان سربداران خواستند که بهزیمت روند امیر وجه الدین گفت هر کدام سه تیر بیندازید اگر خصم بهزیمت برود ایشان چنان وجه الدین با سواران حمله برد و ظفر یافت و غنیمت بسیار گرفت و همه را بر پیادگان بخشید و ایشان را بر اسپان غنیمت سوار ساخت و چون جاخشت شد امیر محمد توکل در رسید امیر وجه الدین نیز او را بشکست و هنگام ظهر امیر ارغون شاه نمایان گشت همر اهیان او خبر هزیمت یاران شنیده هراسان شدند و روے بگریز نهادند امیر وجه الدین بفتح و غنیمتے چنان مخصوص گشت و در هفت صد و چهل و هفت هجرے مازندران و رستمدار بگشود و هنگام مراجعت مازندران بر و شبخون آوردند و جه الدین با جمعے کثیر از سربداران بقتل رسید ملکش از حمام تاوه غان و از جنوبسان تا ترشز بوده و ازان گروه است خواجه شمس الدین که بعد از امیر وجه الدین پس از سه کس بحکومت رسید و او مردے دانا و مردانه و مدبر بود هرگز برات سوشے و در مجلس لقد شمردے و گناهکاران در میان هزار تن بشناختی و شبها تنها گرد محلات گشتی و اخبار معلوم کردے و در امر معروف و نهی و منکر مبالغه فرمودے و چندان سیاست داشت که هر کرا طلب کردی لفن ترتیب داده بخدمت وی فرستی یا لفد فاحشه را زنده در چاه انداخت و رسوم فسق و فجور برافگند سربداران از سیاست او متنفر شدند ناچیدار قصاب را بران دربستند تا در بزدار در سنه هفتصد و پنجاه و سه هجری بقتل رسانید و ازان زمره ست خواجه نجم الدین علی موید سردار که بعد از شش تن بحکومت رسید و او از جوانمردان جهان بوده در مذهب تشیع غلو داشته هر روز بهر صاحب الزمان اسپ کشیدی و از رعایا دوازده سه حصه گرفتے و دیگر بعرض رسانیدے و جاهاے بی تکلف پوشیدی و زیر قبا پیوسته جوشن داشتے و همیشه سفره اش افگنده بودے و خاص و عوام ازان بهره یافتندے هر روز در محلات بهوه زنانرا درم و طعام دادی و هر سال خانه خود را به نعما دادے و او از و امغان تا سرخس ضبط کرد و با امیر صاحب قران تیمور گورکان اساس دوستے نهاد و بالآخر مملکت خویش را بطوع و رغبت بصاحبقران باگذاشت صاحبقران در رعایت خاطرش بسیار کوشیدی و همیشه گفتے که چون خواجه علی مومد مردے ندیدم پس خواست که ایالت خراسان او را وهد قبول نکرد ملازم اردو بود تا انکه در خرم آباد اسنان زخمے شده در هفت صد و هفتاد و هشت هجرے درگذشت تاریخ برزال محمد چو جهے یک نقطه تاریخ وفات نجم دین خواجه علیست ✣ یعنے محمد هفت صد و هفتاد عدد دارد و بعد از وی سربداران بدولت رسید سفر این ولایتی ست در غایت وسعت و نزهت چه در تمام خراسان دوسر کار است

اسفراین و دیگرے فارین اما اسفراین بجسب آب و هوا و دیگر صفت با برفارین زمحان دارد و خواکه آن نیک میشود
صوص امرود که بطریق ارمغان بدیگر مکان مے برند و در اصل شهر درختان چنار و هر سال عجیب المثل است
از غایت گشنگے بجوف و میان تهے گردیده اما در سر سبز و خرم باشد گویند که در زمان نوشیروان آن درختان را
نشانیده اند حوبن در زمان سابق داخل بیهق بوده و اکنون بسرحد خود ولایتے است بجسب اشجار و اثمار و انهار
نبات جنت آثار بر بسیارے از شهر و دیار رجحان دارد جوشان از جاهاے نیک خراسان است
کوخان بنجدید در صدد آبادانے آن کوشیده و نمیده اش ارغون شاه نیز بران عمارت افزوده و
نزهة القلوب آورده که جوشان را در زمان سابق اسهوے خواندند آب و هوایش در غایت درستے
سازگاریست حاصل آن از قسم غله وغیره نیک مے آید نرشیز بکثرت خواکه و انواع محصولات آراسته
است از هیئه بهمن بن اسپندیار رسیده اند از مضافات آن یکے از قند ابست که انار و املے آن بانام
است و دیگر کشمیر است که در عهد پیشین سروے در انجا بود که بوقت طلوع و غروب آفتاب یک
رسنگ سایهٔ آن میرفته و در نزهة القلوب آورده که آن سرو را جاهاست حکیم نشانیده بود و دیگر
در کشمیر هرگز زلزله بوقوع نه پیوسته جنابادکه بعضے بجامد و برخے مکو نا باد اعتبار کرده اند از هیئهٔ پسر زردشت
است و اقسام میوه و غله در انجا خوب مے شود و یکی از مضافات آن کاریز است که از اول تا
فرسخه چار فرسنگ است و چاه نخستین آن مقصد در عهد است قهستان ولایتے است وسیع مطول
و عرض آن ولایت را چهار صد و چهار صد فرسنگ گرفته اند و مضافاتش بسیار کمیت که یکے
ازان طیش مناسب دویگرے پرصید است و ایضاً دشت بیاض و اصل شهر وے شهر فارین است
و فارین آن شهر بانام است و اکثر متوطنان آنجا صاحب فراست و نوشنده و حساب دان باشند
اگرچه بعضے بالحاد مشهور اند اما مردم نیک اند یار بغایت نیکو خصال باشند و در یکے از مواضع فارین کوهے
است و غارے که هیچ کس بغور آن نرسیده و در پیشگاه غار صفه ایست که در زمان گذشته چندی
از سادات را مقابله دست داده و در حین هزیمت دران غار مخفی شده اند و ازان زمان تاحال
همان نوع مانده اند که اصلا اثر بوسیدگی و ریختگی از ایشان مفهوم نمے شود چنانچه بعضے نشسته و
بعضے خوابیده و یکی ازان زخمے بر سر دارد که هرگاه دستار چه بران زخم که بسته اند باز کشد چون
در سیلان مے آید و الحال آن موضع بغار سادات مشهور است و جمعے از مجاوران در انجا سکونت میدارند
و در یک سال بکنار انهار الباس مے پوشانیده و مردم قهستان که بلاحده منسوب اند سبب آن آنکه چون
حسن صباح شیخ ملاحده قلعه الموت را بدست آورد چنانچه بیاید حسین قاسے را بقهستان فرستاد او
برفت و بسیارے از مردم انجا را بمذهب اسمعیلیه در آورد هرچند که حکایت حسن صباح طول و طویل
است اما مردم مکار و گریزرا در امورات دنیا دستور العمل است مخفی نماند حسن صباح اول طائفه

ملاحده است و اسمعیلیه او را سیدنا خوانند و بعضی نسب او بمحمد صباح حمیری میرسانند اما خواجه نظام در رد
قدح کرده شاید از روی تعصب باشد آورده اند که خواجه نظام الملک و حسن صباح و حکیم عمر خیام پیش اما
موفق نیشاپوری علم آموختندی روزی حسن صباح و عمر خیام با خواجه گفتند مشهور است که شاگردان امام موفق
بدولت رسند اکنون هر که از ما بدولت رسد باید که عهد کنم علی المسویه شریک باشم پس برین عهد روزگاری بگذشت
و خواجه نظام الملک را وزارت سلطان الپ ارسلان نصیب شد حکیم خیام نزد خواجه آمد و ایفاء وعده از خواجه
خواست و گفت آن خواهم که در گوشه بنشینم خواجه هر سال دویست مثقال طلا بر املاک نیشاپور نوشت حکیم بدان
گزیده و عمر بفراغت گذرانید و حسن صباح در زمان ملک شاه نزد خواجه آمد و خواجه را گفت دنیا متاع قلیل است
نباید که بهمران نقص میثاق کنی خواجه گفت حاشا حسن گفت عهد کرده بودی که دولت مالمسویه باشد اکنون
مرا تربیت کنی تا بدولت رسم خواجه او را نزد سلطان برد و چندان ستود که بدرجهٔ اعتماد رسید و در مزاج
سلطان تصرف کرد و هر سهوی و خطائی که در دیوان از خواجه واقع شدی بسلطان رسانیدی تا آنکه
سلطان را با غوای حسن از طرف نظام الملک غباری بر ضمیر نشست روزی سلطان با خواجه فرمود که مجلدگاه
دفتری مشتمل بر جمع و خرج ممالک تیار شود خواجه گفت در دو سال حسن گفت بچهل روز تمام کنم سلطان
نویسندگان را نزد او فرستاد حسن بوعده وفا کرد خواجه بشنید و مضطرب گشت و ببارگاه سلطان رفت و
رکابدار حسن صباح را دید که دفتر نزد او بوده و آن رکابدار پیش ازین ملازم خواجه بود و خواجه آنرا التفات
حسن صباح کرده بود و او در خدمت حسن صباح ماند گفت این اوراق بما بنمار کابدار حسن صباح دفتر بخواجه
داد و خواجه آنرا منقح ساخت همه را بزر زین زد و پراگنده ساخت راقم حروف گوید که آن وقت ورق دراج
نبود و گویند که در هند ورق داغ را جه لوڈرمل اختراع کرده است بالجمله خواجه آنکاغذ را دیده گفت مجلدی چند
نوشته آید رکابدار اوراق نامرتب جمع کرد و از بیم جان حال حسن بگفت حسن صباح هنگام عرض دفتر را بتر یافت
سلطان از جمع و خرج سوال کردن گرفت حسن از جواب عاجز شد سلطان متغیر گشت خواجه گفت در اتمام
امری که دانایان دو سال مهلت خواهند و جاهلی در چهل روز خواهد که باتمام رساند جز هان و هوس کردن
جواب نتواند داد و حسن شرمسار و آزرده خاطر بیرون آمد و برفت و باصفهان شتافت و بخانهٔ
رئیس ابو الفضل شد و چندی با او بسر برد و روزی او را گفت اگر دو یار موافق میداشتم سلطنت این ترک
و وزارت این روستای یعنی ملکشاه سلجوقی و خواجه نظام الملک برهم میزدم ابو الفضل دانست که این مرض مالیخولیا
عارض گشته لاجرم وقت طعام غذای مقوی دماغ حاضر کرد حسن نفراستی که داشت دریافت و ازو جدا شد پس وقتی که برالموت دست
یافت ابو الفضل ترد او رفت حسن گفت ای رئیس دماغ من مختل شده بود با دماغ تو چون دو یار موافق داشتم دیدی که چگونه بقول دفا کردم
الغرض حسن صباح از رئیس ابو الفضل جدا شده بمصر رفت و بخدمت مستنصر باللہ اسمعیلی پیوست و اعتباری عظیم یافت و خلق را بنابر میل
مذهب خود که نص اول بهتر است به بیعت المصطفی باللہ برادر مستنصر دعوت کردن گرفت امیر الجیوش که مردم به بیعت

مستعلی مستنصر بخواند بیان او و حسن و خست خاست امیر الجیوشش خواست که او را بقلعه و مناط حبس کند مختصر
رهانداد امیر الجیوش حسن را بر کشتی نشانده بمغرب روانکرد کشتی از باد مخالف تباه شد بشهری از شهرهای
نصارا از سید حسن از انجا بشام رحلت شد و ببغداد و خوزستان و یزد و کرمان شتافت و بدعوت پرداخت
و باصفهان رفت و سه سال آنجا بماند جمعی کثیر از اهالی آن دیار باو گرویدند پس بجرجان رفت و داعیان
بالموت فرستاد انگاه بساری و دیلمان و بهاوند شتافت و بقصبهٔ قریب الموت صومعه ساخت و بزهد و عبادت
پرداخت ساکنان الموت که دعوتش پذیرفته بودند نزد او آمدند و شبی او را بقلعه بردند مهدی علوی را
که بحکم ملک شاه کوتوال الموت بود اختیاری نماند و چون کار حسن برزه بینی بود مهدی را گفت زمینی که
پوست گاوی بر و محیط شود ازین قلعه بسه هزار دینار بمن بفروش مهدی قبول کرد حسن پوست
پوست گاو را مانند الیاف راست کرد و بر گرد قلعه کشید و بهای آنرا بر رئیس مظفر حاکم کردکوه که دعوتش را
پذیرفته بود تنخواه نمود و علوی را از قلعه اخراج کرد مهدی چون محتاج شد آن زر از رئیس مظفر بر طبق واقعه
حسن بگرفت القصه حسن صباح در حدود سنه اربعمائة و ثمانین و اربعمائة بود پس آن تاریخ استیلای حسن است بر ان
قلعه باجمله اهالی آن قلعه را امر فرمود که در بیرون قلعه زراعت نمایند هوای الموت که بیش ازین متعفن
بود خوش شد و موجب اعتقاد اهالی آنجا باو گشت حسن صباح حسین قائینی را بالبهستان فرستاد و او مردم
انجا را بمذهب اسمعیلیه درآورد الموتیان از هیبت سپاه سلطان ملک شاه خواستند که بجای دیگر روند
حسن گفت امام مستنصر مرا گفته بود که دران موضع اقبال بارد دهد الموتیان همانجا بماندند و الموت
را بلدهٔ اقبال خواندند و فدائیان اسمعیلیه دست بقتل جمعی که موافق ایشان نبودند دراز کردند این حدیث
سلطان ملک شاه رسید فرمان بحسن نوشت بدینموجب بدانکه بسمع ما رسانیده اند تو کی حسن صباحی و دین
ملت نو پیدا کردهٔ و مردم را بیغرضی و بعضی مردم جاهل کوهستان را جمع آورده سخنان ملایم طبع ایشان میگوئی و کار
بایشان میدهی مرد میکه نه بطور و روش تو اند میکشید و نیز بر خلفای اسلام که قوام ملک و ملت اند طعن میکنی تا
کسلمان شوی و از عقیدهٔ فاسد برگردی و بر خود و متابعان خود رحم کنی و بدانکه استحکام قلعهٔ الموت مغرور نشوی
و بیقین دانی که اگر آن قلعه برجی از برج آسمانی باشد آنرا بخاک برابر کنم و الله تعالی اعلم بالصواب حسن
جوابی طویل نوشت را قم حروف ازان سطری چند اقتباس کرده مینویسد زندگانی بندگان سلطان
جهانگیر دادگستری و رعیت پروری دلیری بادا نامه از درگاه سلطان بما رسانیدند مشتمل بر انکه بسمع همایون
ما رسیده که دین و ملت نو پیدا کرده مثال سلطان را بوسیدم و بر چشم نهادم اکنون شرحی از احوال خود بار نمایم
امیدوارم که سلطان اعتقاد فرماید و باخصان من خصوص نظام الملک مشورت بفرماید بعد ازان انچه رای
جهان آرای از سخنان من در دل فراگیرد بیان فرماید و ازان گریزی نباشد من کیستم چون از دین مسلمانی
برگشته باشم و در خدای و رسول او عاصی شده باشم بر مذهب شافعی بچهار سالگی رسیدم و تا پنجاه و سالگی

در علم قرآن وحدیث وانواع علوم ماهر گشتم ودر کتب شافعی در فضیلت فرزندان پیغمبر صلے الله علیه وسلم واهانت
ایشان بروایت بسیار یافتم خاطرم آن طرف میل کرد اما در دنیا القاء دم حق تعالے آن از من نه پسندیده
وخصمان چون نظام الملک وغیره برمن گماشت تا مرا باضطرار ازان کار بیرون آوردند من گریزان شهر
وبیابان ها بگشتم ومردانه بطلب دین برخاستم وبه بغداد شدم مدتے بماندم وتحقیق حال خلفاے عباسی
را دپیشوایان دین مسلمانے کردم خلفاے عباسے را از مروت وسلمانے بیرون یافتم پوشیده نیست
که منصور دوانقے بزرگے چون ابوحنیفه کوفے راکه از بزرگان مسلمانان بودند بفرمود تا چند گاز بانه زدند وقتے
عباسے بن منصور جلاج متقداے را بفرمود تا بر دار کشید ندازین قبیل بدتر ازان کردار هاے ایشان
بسیار است اگر یاد کنم دفتر ها شود بالجمله بمصر شدم خلیفه بحق امام مستنصر آنجا بود از خلافت واهانت
عباسیان اورا بسیار بهتر وبحق یافتم بدو اقرار آوردم امام مرا منشور داد که مسلمانان را از امامت من
خبر ده اگر سلطان را سعادت واطیعوا الله واطیعوا الرسول واولے الامر منکم در طالع باشد از سخنان در نگذرد
وبدفع عباسیان برخیزد لغو باالله من کرسم امرے صادر شود که خلاف رائے سلطان باشد
اما دشمنان در رنج نبده میکوشند بحیلتے این گوشه بدست آورده ام وپناه خود ساخته بعد ازانکه
فراغت از کار خصمان حاصل آید بدرگاه سلطان یم والسلام علی من اتبع الهدی چون نامه بسلطان رسید برخواند ودر غضب
شد ودر چهار صد وهشتاد وپنج هجرے ارسلان باش را بدفع او فرستاد ارسلان باش الموت
را محاصره کرد حسن باهفتاد مرد بنگاه داشت قلعه پرداخت وهدارا بوعلے که در نواحے قزوین مقام
داشت وباحسن موافق بود سه صد کس بمدد او فرستاد ایشان باتفاق جمعے از اهالے رودبار
برارسلان باش شبخون بردند او بهزیمت رفت سلطان قزل سارق را بدفع حسن فالی که در قهستان بود
فرستاد قزل سارق بدفع اشغال داشت که خبر فوت سلطان شنیده بازگشت وسلطان برکیارق
وسلطان محمد پسران ملک شاه سلجوقے درعهد سلطنت خود بدفع حسن صباح لشکرها تعین کردند وباندک
عرصه درگذشتند حسن قوت گرفت وقلعه لامسه وچند قلاع دیگر بساخت وچون سلطان سنجر بادشاه
شد لشکرها بدفع اسمعیلیهٔ قهستان فرستاد حسن صباح یکے از خدمهٔ سلطان را بفریفت تا شبے که
سلطان درخواب بود کاردے بالاے سر او درزمین فرو برد سلطان بیدار شد آنرا بدید و
اندیشناک گردید حسن بعد ازچند روز سلطان را پیغام داد که اگر نسبت بسلطان چیزے بدے درخاطر
میداشتم آن کاردراکه درزمین داشت نشانده بودند موکلان درسینه بزم سلطان می نشانیدند سلطان توهم نموده بمصالحت فرا
داد بشرط آنکه تجدید قلعه ننمایند وآلات حرب نخرند ودران ایام حسن فاے بقتل رسید جمعے تحقیق رسانیدند که اورا پسر حسن
کشته حسن پسر خود را بقصاص او بکشت وپسر دیگر خود را نیز که شراب خورده بود بقتل رسانید وحسن بالموت والی
بود تا آنکه در ربیع الاول بالنصد وهشتصد هجری مریض شد وپسر خود کیا بزرگ امید راکه در قلعه لامسه بود بخواند وبجای خود نشاند

وده دارا ابوعلی را وزارت داد و در گذشت و او بترویج شریعت کوشیدی و پیوسته بر صف پرداختی وقتی شنید که شخصی در الموت فی تواخت اورا از قلعه بیرون کرد و در عهد او پسرش کیا بزرگ امید و نبیرهٔ او محمد از اعیان عالم چون خواجه نظام الملک وزیر ستر شد و ارشد از خلفای بنی عباس وغیره که با اسمعیلیه عداوت داشتند زخم کارد فدائیان اسمعیلی بقتل رسیدند بالجمله کیا بزرگ امید بن حسن جانشین شد و قلاع حصین ساخت و در پانصد و بیست و سه هجری لشکر بقزوین کشید و چهار صد مرد را بکشت و باز گشت در عهد او قاضی ابوسعید هروی و سید دولت شاه رئیس اصفهان و بسه مستملی اسمعیلی و سلی مقرو و مستنصر صاحب مراغه و مسترشد خلیفه عباسی و حسن بن قاسم مفتی قزوین و بسیاری از اعیان بزخم کارد فدائیان بقتل رسیدند بعد از و پسرش محمد بن گیا بزرگ امید جانشین پدر در پانصد و سه هجری گشت و در بدو دولت او راشد عباسی خلیفه بغداد بر دست فدائیان بقتل رسید و از آن وقت خلفای عباسی بر سیدند و روی از مردم نهان کردند و در عهد او فدائیان اسمعیلی که ایشان را رفیقی گفتندی با ظراف تاختن بردند و او در اقامت رسوم اسلام سابقه نمود و بعد از و پسرش حسن بن محمد بن گیا بزرگ امید المشهور علی ذکره السلام جانشین شد و او را خداوند گفتندی بکثرت استعمال خداوند بخوندند مبدل گشت و ازان ایشان را خواندیان خواندند و او بعلم موصوف بوده چون بسلطنت رسید بشرب خمر پرداخت و در پانصد و پنجاه و شش هجری در هفتم رمضان در مصلی منبری روی بقبله نصب نمود و چهار رایت سرخ و سفید و زرد و سبز بر چهار طرف آن برپا کرد و بر منبر رفت و خطبه خواند و رسوم شرع برانداخت و خلق را در ضلالت افگند و از منبر فرود آمد دو رکعت نماز بگذارد و مایده نهاد و گفت افطار کنید و نمود که امروز قیامت است و رسول صلی الله علیه وسلم فرموده که بعد از قیامت بر مسلمانان تکلیفی نیست و نباشد امروز قیامت است و بهشت همین باید که پس ازین هرچه خواهند بکنند و ازان است که لاحده هفتم رمضان را عید قیام خواندند الحاصل در عهد او رسوم آشکارا گشت و او در پانصد و شصت و یک هجری بر دست برادران خود حسن مامور که از بقایای آل بویه بود بقتل رسید و بعد از و پسرش خوند محمد بن حسن علی ذکره السلام جانشین گشت و حسن مامور را بانتقام بکشت و در علوم معقول و منقول مهلات بسیار گفت و خدای تعالی امام فخر رازی فرستاد تا او را تنبیه نمود و آن در احوال فخر رازی بیاید و او چهل سال حکومت کرد و در ششصد و هفت هجری در گذشت و بعد از و پور او خوند جلال الدین محمد معروف بنو مسلمان بحکومت رسید و زبان بلعن و طعن آبا کشود و تصانیف حسن صباح را بسوخت و مادر را بحج فرستاد و بعد از و پسرش خوند علاء الدین محمد ملقب بن جلال الدین محمد بو مسلمان در نه سالگی بجای پدر نشست و رسم و آئین پدر بگذاشت و بدستور حد بالحاد فرستاد و چون زعم اسمعیلیه آن است که امام در کودکی و جوانی یکسان است هرچه که کند برحق است هر کس را

بر و انکار محال نباشد در عهد او ملاحده بر سه کار خود رفتند و او با وجود الحاد معتقد شیخ جلال الدین بود و هر سال پانصد دینار کنکی بهر شیخ فرستاد و شیخ آنرا ماکول و مشروب خود میکرد و میگفت خون و مال مسلمان نزد ایمهٔ دین حلال است و انچه باراده خود دهند بطریق اولی حلال خواهد بود و علاء الدین بر مردم قزوین منت می نهاد که اگر شیخ در میان شما نبودی خاک قزوین را در نوبره ها کرده بالموت رسیدی و او بظلم و ستم مشهور آفاق افتاده در ششصد و پنجاه و سه هجری بر دست حسن مازندرانی بقتل رسید و بعد از و پسر او خواندر رکن الدین بن علاء الدین جانشین شد و حسن مازندرانی را با فرزندان او بقصاص پدر کشت و اطاعت منکوقاآن نمود و برادر خود شاهنشاه را پیش هلاکو خان فرستاد هلاکو خان او را بدرگاه طلبید خورشاه اول اهمال و حیله بر انگیخت و آخر برفت و در سنه ششصد و پنجاه و چهار هجری محبوس گشت هلاکو خان در اندک زمان چهل و اند قلعه از ملاحده باخاک برابر ساخت و بحر الموت و لامسر و لقصرف ملاحده نماند و بالآخر آن نیز از دست رفت چه مغولان در الموت چند حوض سرکه وعسل یافتند که لشکریان دران غوطه ها کردند و اکثر آن ذخایر از عهد حسن صباح بود و دران تغیر راه نیافته و ملاحده آنرا برکرامات حسن عمل کردند بالجمله خورشاه محبوس بفرمان منکوقاآن بقتل رسید پس حکم قاآن بهلاکو خان رسید که در استیصال اسمعیلیه چنان سعی نماید که طفلان الیشان در گاهواره زنده نمانند هلاکو خان مجموعهٔ خدم و حشم خورشاه را بقتل رسانید پس لشکر بقهستان فرستاد تا دوازده هزار کس از اسمعیلیان آن دیار بقتل رسانیدند و قلیلی که از الیشان نجات یافتند بگوشه ها خزیدند و دولت ملاحده در سنه ششصد و پنجاه و پنج هجری منقرض گشت و در ششصد و هفتاد و چهار هجری بقایای ملاحده پسر خورشاه را که در گوشه پنهان بودند بدست آوردند و نور الدولة نام نهادند و بر الموت ستولی شدند آقاخان لشکری فرستاد تا تمامی الیشان را بکشتند و الموت را خراب کردند بسطام شهری کوچک است از خواص آن شهر یکی آنست که کسی در انجا عاشق نشود و در چشم نه بیند و دیگر در ان ولایت آب تلخ است که کندی ذهن را دفع کند و بوا سیر میفگند و از عجایب آنشهر است که همیشه بوی خوش بمشام رسد و چمن بسطام از جاهای با نام است و آن مرغزاری است در غایت لطافت و نزاهت و در یکی از مضافات بسطام اثرنام جایی است که اگر ناپاکی در انجا اندازند البته باد و طوفان آید تا که آنرا بنارند و و اسعان در جوار بسطام واقع است و در انجا چشمه ایست باد خانی نام که هرگاه رکوی را با خون حیض آلوده ساخته دران چشمه اندازند هوا در حرکت آمد و هر که ازان آب بخورد شکم متنفخ گردد و بعضی گفته اند چاهی است که این خاصیت ازان بعمل آید فصل در ذکر برخی از مشاهیر اقلیم چهارم عطا بن عبد الله خراسانی از علمای تابعین است از سخنان اوست که میل معتکف در مسجد مثل کسی است که خود را در استانهٔ بادشاه اندازد و گوید تا مقصود من حاصل نیکنی برنخیزم امام ابو عبد الله احمد بن محمد بن حنبل شیبانی بروری صاحب مذهب مستقل بوده و هزار هزار حدیث بیاد داشت معتصم خلیفهٔ عباسی او را تکلیف کرد که قرآن المخلوق گوید نگفت خلیفه فرمود تا او را دستها بر پشت بستند

از باز زدند ناگاه بندا ازارش بکشادند الغور دستهایش بکشتا تا ازار خویش به بست را صحاب او گو بند دستی از غیب
پیدا شده و دست او بکشود و دانیو افعه در دو صد و هشت حجرے اتفاق افتاد پس معتصم او را محبوس ساخت
در روز خلافت متوکل رهائے یافت و در دو صد و چهل و یک حجرے در گذشت و او را در قدم کلام ربانے
بالغه تمام بود و بعضے از اصحاب او مے گفتند که قرآن با جلد و کاغذ قدیمست ابو الحسن قوهجی
از اکابر صوفیه است از سخنان اوست مردم سه گروه اند اول اولیا که باطن ایشان بهتر از ظاهر
ایشان است دوم علما که ظاهر و باطن ایشان برابر است سوم جهلا که ظاهر ایشان از باطن بهتر است
ابو اسحاق ابراهیم ادهم از اکابر مشایخ صوفیه است و بلوے از ابناء ملوک بوده آورده
که روزے در بلخ بار داده بود که ناگاه مردے در آمد و هیچ کس را رائے آن نداشت که مانع او شود
تا آنکه نزدیک او رسید ابراهیم گفت تو کیستے و بچه کار آمده گفت آمده ام که درین رباط فرود آیم
گفت این رباط نیست بلکه خانهٔ من است گفت پیش از تو کرا بود گفت پدر مرا گفت پیش از و کرا بود گفت
پدر مرا گفت هر گاه یکے آید و دیگرے رود خانه نبود رباط باشد ابراهیم گفت تو کیستے گفت منم خضر و
ناپدید گشت ابراهیم را در وزیاده شد وقتے بنده بخرید گفت تو را چه نام نهم گفت هر چه مراد
خداوند است گفتا چه جامه دهم گفت هر چه مراد خداوند است گفت ترا چه غذا دهم گفت
هر چه مراد خداوند است گفت ترا هیچ مراد نیست گفت بنده بودن و مراد داشتن راست نیاید
ابراهیم متاثر شد و ازین قبیل حکایت افسردگے دل او از محبت دنیی است و از انجمله است
که وقتے بشکار رفت و آوازے شنید که ترا باین کار نیافریده اند او را آگاهے پدید آمد و از انجمله
دران بود بیرون آمد و سیاحت گزید و با بسیارے از مردان دین ملاقات کرد و خرقه از فضل
عباس پوشید و ملازمت امام محمد باقر دریافت و رسید بجائیکه رسید آورده اند که در چهار
سال بادیه قطع کرد چه در هر قدمے دو رکعت نماز میگزارد و چون بحرم نزدیک رسید بزرگان آنجا
باستقبال وے بیرون آمدند ابراهیم خود را پیش قافله انگند خادم حرم با و رسید ند و گفتند
ابراهیم ادهم را چنین میکوئے زندیق تو ئے گفت من نیز چنین میگویم و چون دانستند دیگر روز
بعذر خواهے آمدند ابراهیم گفت من هم نرو نجشیدم از سخنان ابراهیم است که کعبهٔ جوانمردان است
که سختی رنجانیدن را نرنجاند و آزاد آنکه از رنجانیدن کسے نرنجد ابراهیم ادهم وقتی شفیق بلخے را
گفت در معاش چه میکنے گفت اگر مے یابم ایثار و اگر نے یابم صبر کنم گفت فیکان خراسان نیز چنین
کنند شفیق گفت تو چه میکنی گفت اگر مے یابم ایثار و اگر نے یابم شکر میکنم و بعضے بر عکس این گفته اند
یعنی شفیق بلخے از ابراهیم پرسید بالجمله ازوے پرسیدند که تخصے که گرسنه بود و چیزے نداشته باشد
چه کند گفت صبر کند گفت تا سے گفت تا بمیرد گفتند دیت برکه بود گفت دیت برکشنده بود وقتی با عمی بابراهیم

پیر و مذ روزے خداوند باغ از دانا رشیرین خواست ابراہیم انار بیاورد و آن ترشش برآمد
خداوند گفت کہ انار شیرین بیار ابراہیم بیاورد آن نیز ترشش برآمد صاحب باغ گفت نشنیدہ
کہ در باغ میمانی و نمیدانے کہ انار شیرین کدام و انار ترش کدام است ابراہیم گفت تو مرا مہمان خواندی و نگفتے کہ انار
من چہ دانم کہ شیرین و یا ترش کدام است صاحب باغ دریافت کہ باین زہد ہمانا کہ ابراہیم ادہم است ابراہیم از انجا برفت ابو علی فضل
بن سعود اسمرقندی الکوفی از اکابر مشایخ صوفیہ بود در اوائل حال راہزنے کردے و از غایت مرد و گرد کاروان کہ در ان
زمان بودندے بگشتے و مال کسے بالتمام بردے یہر او را یہ بگذاشتے حال نزدیک است و توبہ کرد
و از مردان دین گشت از سخنان اوست کہ ابلیس لعین را بارے تعالے و سبحانہ گفت خلایق
ترا دوست دارند و فرمان ترا نمیبرند و مرا دشمن میدارند و فرمان بردار من ہستند حق تعالے
فرمود آمرزیدم تا فرمانے ایشان را بدوستے ایشان باش و فرمان بردارے ایشان بتو بدشمنان
گفت مرد و ستے بکمال رسد کہ منع و عطا و ذم و ثنا پر او یکسان باشد ابو علی شقیق بلخے از بزرگان
مشایخ صوفیہ است از سخنان اوست کہ مرگ را ساخت بود کہ چون بیاید بازنگردد و گفت از گناہ ناکردہ
پیش ازان ترسم کہ از گناہ کردہ چہ انچہ کردہ ام میدانم و نمیدانم کہ چہ خواہم کرد و گفت کہ ہلاک مردم در سہ چیز است گناہ
میکنند با میدِ توبہ و توبہ نمکنند با میدِ زندگانی و توبہ نکردہ مے مانند با میدِ رحمت ابو یزید بسطامے از مشایخ صوفیہ است
او را گفتند چہ بہتر گفت دولت نادر زاد گفتند اگر آن نبود گفت چشم بینا گفتند اگر آن نبود گفت گوش
شنوا گفتند اگر آن نبود گفت مرگ مفاجات وقتے از پے مردے نماز گذارد و چون فارغ شد ازو
گفت روزے تو از کجا است گفت باش تا از اول نماز خود را قضا کنم انگاہ جواب ترا گویم چہ
نماز در پے کسی گذاردہ ام کہ رزاق را نمے شناسد روزے در آئینہ نظر کرد و گفت ظاہر شد پیرے
و نرفت غیبت و نہ دریافتم آنرا کہ درخانہ است از سخنان اوست کہ شبے ایزد تعالے را بخواب
دیدم گفتم راہ تو چون است فرمود از خود گذشتے و بما رسیدے آوردہ اند کہ بایزید را پس
از مرگ بخواب دیدند پرسیدند حالت چون است گفت مرا گفتند اے پیر چہ آوردے گفتم چون در وقتے
بدرگاہ ملک آید و پیرانگو ید کہ چہ آوردے بلکہ بگو ید چہ خواہے لقطے موافق این حکایت زنے
ضعیفہ بود کہ از خدا سوال کردے چون از دنیا رحلت کردہ در خوابش دیدند کہ خوشحال بود گفتند با تو چہ کردند
گفت مرا گفتند چہ آوردے گفتم آہ عمرے مرا حوالت باین در میکردند کہ خدا بدہد اکنون کہ آمدہ ام
ہیچ نگو ید چہ آوردے بزنے بضاعتے من رحم کردند و دست از من باز داشتند ابو ذکریا یحیی
رازی واعظ از مردان دین بودہ است وقتے بہ بغداد در رفت مشایخ صوفیہ پیش او جمع آمدند و بہ استادند
تا وعظ گوید چون در سخن شروع کرد بنشید خواست کہ سخنے گوید یحیی گفت جائے کہ مردان سخن گویند
را رسد کہ سخن گفت بنشید عذر خواست از سخنان اوست کہ زہد سہ حرف است ترا ترک زینت

دنیا ترک هوا و دال ترک دنیا او را گفتند تو سے گویند که به آنجائے رسیده ام که مارا نشاید گفت رسیده اند اما بدو نرخ و وقتے با یکی برد سے بگذشت رفیق او گفت خوش دهی است یکے گفت خوشتر ازین ده دل کسے است که ازین ده فارغ است و گفت هر که از دوست غیر دوست بجوید گفت زاهدان غربائے دنیا اند و عارفان غربائے آخرت یکی او را گفت باکه صحبت دارم گفت بانگه چون نماز شوے بعیادت آید چون از تو جرے بیند او عذر خواهد او را گفتند مرد توکل کسے را گفت که بوکیلے حق تعالے رضا دهد ابو نصر پسر جافے گویند مروزے الاصل بود از جمله زهاد و صلحا بوده است و در بغداد سے نشسته و او را ازان جافے میگفتند سے که کفش در پا نکردے از سخنان اوست بدترین گناه یارے دادن ظالمان است و برنده ترین شمشیر ناله مظلومان گفت دلیل عقل کم گفتارے است و دلیل فضل بردبارے فاطمه نیشاپورے آزنار عابدان بوده و با بزید بسطامے او را ستوده و من کلامه من عمل الله علی المشاهدة فهو عارف یعنی کسے که عمل کند خدائے را بر دیت او پس آن شخص عارف است و من عمل علی مشاهدة الله اباه یعنے کسے که عمل کند بر دیدن الله یعنے الله او را بیند پس آنکس در عمل خود یگانه است ابو اسحق ابراهیم بن احمد المالی الاصل است از قرآن خیید و نورے بود با خضر علیه السلام را صحبت داشته وی گفته که وقتے در بادیه بیمار شدم کنیزکے را دیدم در غلیان شوق و وحدت برهنه گفتم اے کنیزک سر بپوش گفت اے ابراهیم چشم بپوش گفتم اے کنیزک من عاشق و عاشق چشم نپوشد گفت اے ابراهیم من ستم مستان سر نپوشند گفتم اے کنیزک مصاحبت من خواهے گفت اے ابراهیم خام طمع مباش من در راه او میروم و مرو هیچ دیو تو ان نه از ابراهیم منقول است که گفت در بادیه با نصرانے اتفاق افتاد و هفت شبانروز برفتم و هیچ جا نیافتم که بخورم راهب گفت خفیه انچه باشد بیار که جوع غالب شد و من هیچ نداشتم بخدا بنالیدم که مرا پیش این فضیحت مکن ناگاه طبقے دیدم که برنان و گوشت بریان و خرما و کوزه اب ظاهر شد هر دو سیر بخوردیم و هفت شبانروز دیگر برنخاستیم من با او گفتم یا راهب النصرانیه تو نیز انچه داری بیار که این بار نوبت تست او نگیه بر عصای خود کرد و دعائے ناگاه دو طبق ظاهر شد رحمت ان چیزے که در طبق من بود دران بود و من بغایت شوشش شدم و چیزے نخوردم او الحاح میکرد پس گفت که بخور که ترا دو بشارت دهم یکے اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا رسول الله و دیگر آنکه گفتم بارخدایا مرا در پیش آنکس شرمنده مگردان پس بخوردم و بمکه شدم چون طواف کردم نصرانے در گذشت او را در لطجا دفن کردم ابو تراب عسکر از جوانمردان مشایخ صوفیه و اکابر خراسان بوده از سخنان اوست که عارف آن بود که هیچ

چیز او را تیره نسازد همه چیز بر او روشن شود گفت هیچ چیز از عبادات نافع تر از اصلاح دلها نیست
ابو عبد الرحمان حاتم اصم از اکابر مشایخ صوفیه و اهالی بلخ است گویند او کر بود
وقتی زنی نزد او آمد تا مسئله پرسد با وی جدا شد حاتم بشنید و گفت سخن بلند کن
که نمی شنوم زن آواز بلند کرد حاتم همچنان میگفت تا زن را معلوم شد که او کر است و
ازان فعل باز آمد و تا سه سال دیگر زنده ماند و بود و حاتم دران مدت خود را کر می نمود و
از سخنان اوست که زینت عبادت خوف است و گفت باید که از خانهٔ خود بیرون نیائی
اگر مصاحب خواهی خدا کافی است و اگر رفیق خواهی کرامًا کاتبین و اگر انیس خواهی
قرآن و اگر وعظ خواهی ذکر موت بر رگی بهر او چیزی فرستاد حاتم او را قبول کرد گفتند چرا
گرفتی گفت در گرفتن ان عزا و ذل خود دیدم و در ناگرفتن عز خود و ذل او پس عز او بر عز خویش مقدم داشتم و ذل خود را بر ذل
اختیار کردم و گفت اگر عمل کنی یاد دار که خدا یتعالی جبل شانه مینگرد و میشنود و چون خاموش باشی یاد دار که خدا یتعالی میداند
که چه گونه باشی یکی نزد او آمد و گفت دخل ندارم بچه روزگار میگذرانی گفت از
خزانهٔ بخدا گفت آن از آسمان بهر تو می آید گفت اگر زمین او را نبودی از آسمان فرستادی
از و پرسیدند چه خواهی گفت آنکه یک روز بعافیت گذرد گفتند عافیت چه باشد گفت آنکه
روزی گذرد و دران عصیان بوجود نیامد وقتی بسفر میرفت زنی را گفت تا چهار ماه نفقه
تو چند گذرانم گفت چند انکه زندگانی خواهی گذاشت گفت زندگانی بدست من نیست
گفت روزی هم بدست تو نیست ما در قاضی بلخ درگذشت حاتم به تعزیت رفت و گفت سی سال
است که حکم میکنی هیچ حکم تر از دیگر و تو نیز یک حکم را قبول کن **ابو حفص حداد** نیشاپوری
سالوری پادشاه مشایخ بوده از سخنان اوست خوف چراغ دل است خیر و شر بدان
چراغ توان دید و گفت دعوی فقیر درست نیاید مادام دوست تر از گرفتن نداری
ابو عثمان حیری نیشاپوری از اکابر صوفیه بوده از سخنان اوست که مرد تمام نشود
تا در دل او چهار چیز برابر نگردد منع و عطا عز و ذل و گفت غافل آنست که از هر چه می ترسد
پیش از انکه دران افتد کار آن نساز د **ابو علی دقاق** نیشاپوری امام وقت خود بوده گویند که ابو علی
حاکم کرمان از وی پندی خواست گفت تو مال خود را دوست تر داری یا دشمن خود را گفت
مال را همه کس دوست میدارند شیخ گفت پس چرا مال خود را در دنیا گذاری و مظلمهٔ دشمن
با خود به آخرت می بری **حمدون قصار** او گفته که من نیکوئی را ندانم الا در سخاوت
و بدخوئی را نشناسم الا در بخل **ابو القاسم** نیشاپوری لقمه آبادی شیخ اهل حقایق
گویند که چهل حج بر توکل کرده بود در یک روز بمکه میرفت سگی را دید تشنه و گرسنه شیخ چیزی

داشت که بوسے دہد گفت کیست که بخرد چهل حج نیک کرده نان سیکے نیامد و یک کرده به آن بداد و چهل حج بخرید و گواه بگرفت شیخ آن نان پیش سگ بینداخت صاحب واقعه بدید از گوشه درآمد و گفت اے احمق پنداشتے که کارے کردی گفت بیت پدرم روضهٔ رضوان بدو گندم بفروخت + ما خلف باشم اگر من بجوے نفروشم + گفت هر که شکر نعمت کند نعمت او زیاده کند و هر که شکر منعم کند محبت و معرفت آن افزون کنند ابو یعقوب یوسف بن حسین رازے از اکابر مشائخ صوفیه است در تذکرة الاولیاے نویسد که تاجرے در نیشاپور کنیزکی بخرید و خواست که بسفر رود و بر کسے اعتماد نداشت نزد ابو عثمان چیزے بامانت بگذاشت و برفت ابو عثمان کنیزک را بدید و عاشق شد و حال را با ابو حفص حداد باز گفت ابو حفص گفت نزد یوسف بن حسین شو ابو عثمان برے رفت و بدر خانهٔ یوسف رسید پیرے دید با پسرے صاحب جمال نشسته و صراحی و پیاله پیش خود نهاده ابو عثمان درآمد و نشست یوسف سخن بسیار گفت ابو عثمان حیران بماند و گفت اے خواجه با این سخنان این چه حال است گفت این پسر فرزند من است قرآنش مے آموزم و این صراحے در گلخن افتاده بود چون کوزه نداشتم برگرفتم و بشستم و پر آب کردم و این ازان کردم که خلق بر من اعتماد نکنند و کنیزک من بسپارند ابو عثمان بپاے او افتاده به نیشاپور باز گشت گویند هنگام وفات میگفت الٰهی خلق را بجد و جهد بتو خواندم مرا یکے از ایشان بخش پس از مرگ بخوابش دیدند گفتند حالت چیست گفت ایزد تعالے مرا گفت آن سخن بارے دیگر بگو گفتم فرمود تا هزار بخشیدم شیخ ابو بکر وراق ترمذے بلخی شیخ صوفیه و بزرگ عهد بوده توریت و زبور و انجیل نیکو دانستے لاجرم بوراق اشتهار داشت آورده اند که او پیوسته آرزوے صحبت خضر کردے و باین نیت هر روز بگورستان رفتے و در آمد و شد جزوے از قرآن بر خواندے روزی بر درخانهٔ پیرے نورانے دید با او روان شد و در راه با یکدیگر سخنان گفتند تا بگورستان رسیدند و باز گشتند شیخ چون بدر خانه رسید پیر گفت عمرے در طلب من بودے منم خضر با تو صحبت داشتم فائده صحبت من آن بود که از ثواب خواندن جزو قرآن محروم ماندے از سخنان اوست که مردمان سه گروه اند علما و امرا و فقرا فساد علما بطمع و فساد امرا بظلم و فساد فقرا بریا بود و من کلامه من ارخے عنان الجوارح فی الشهوت فقد عرس فی قلبه فجرا لندامات کسے است سست کرد لجام اعضاے خود در شهوت ها پس به تحقیق کاشت در دل خود درخت شرمندگیها و گفت زهد سه حرف است ز ترک زینت دنیا ترک هوا و زوال ترک دنیا شیخ ابو عبد الله محمد بن علی حکیم ترمذے بلخی از اکابر مشائخ صوفیه است خضر علیه السلام اورا درس گفته و علم آموخته و ابو بکر وراق از مریدان اوست و من کلامه الیقین تقلب القلب علی الله و علی قوله و امره اورا گفتند ایثار چیست گفت الا بثار اختیار حظ غیرک علی حظ نفسک

وگفت تقوے آنست کہ ہرکس دامن تو بگیرد و جوانمردے انکہ تو دامن کسے نگیرے وگفت عزیزان آنست
کہ او را معصیت خوار نکردہ باشد و آزاد آنکہ او را طمع بندہ نساختہ وگفت فرخ آنکسے کہ سلطان
در دنیا برو خراج نبست و سجانزا در عقبے با او حساب نیست وگفت صاحب وقت آنست کہ تاسف
نخورد بر ماضے امید ندارد بر مستقبل تا حال را ضایع نکند یکے از و دعا خواست گفت حق تعالے ترا از
خود نگاہدارد ابو حمزہ خراسانے از جوانمردان مشایخ صوفیہ بودہ روزے جنید ابلیس را دید کہ
بر گردن مردم سبحت چند گفت اے ملعون از مردم شرم ندارے گفت مردم آنانند کہ در سوراخ
بخلوت نشستہ اند و جگرم سوختہ اند جنید بسوتریہ رفت ابو حمزہ آواز بر کشید وگفت کذب الملعون
اولیا خدا تعالے ازان نزدیک تراند کہ ابلیس را از حال ایشان اطلاع باشد و از سخنان او
است کہ توکل آنست کہ چون بامداد برخیزے از شب بادت نیامدہ و چون شب شود روز از یادت
رفتہ باشد عباس مروزے فاضلے تجرد و شاعرے خوش تقریر بودہ وگفتہ اند کہ اول کسے
است کہ بعد از بہرام کور بفارسے شعر گفتہ چون مامون عباسے بر در فت در مدح او قصیدہ بگفت
و بعرض رسانید ازان ست مطلع قصیدہ ؎ ای رسانیدہ بدولت فرق خود تا فرقدین ✣ گسترانیدہ
بجود و فضل در عالم یدین ✣ و این اول شعر فارسے بود کہ در زمان اسلام گفتہ شد مامون خلیفہ
پسندیدہ داشت و عباس بنواخت و صلہ جزیل داد و ندیم خویش گردانید ابو علی حسن بن علی
حورلے از بزرگان مشایخ جہان است از سخنان اوست مدبخت انکہ حق تعالے گناہ او را
بپوشاند و آو اظہار کند و من کلامہ الخلق کلہم فی مبادی الغفلات یرکضون و علی الظنون یعتمدون
و عندہم فی الحقیقۃ ینقال و عن المکاشفہ ینطفون یعنے جمیع خلق در ابتدائے غفلت پا میزنند و بر ظنہا
اعتمادے میکنند و نزدیک آن خلق این است کہ در حقیقت نقل میکنند و از مکاشفہ حق کوتاہی میکنند
و حال آنکہ این نیست ابو محمد عبد اللہ بن مبارک شاہ نیشاپورے و من کلامہ ترک الغضب راس
حسن الخلق امام اعظم ابو حنیفہ نعمان بن ثابت کابلی استرغنجی کوفے او صاحب مذہب مستقل است
و مذہب امام ابو حنیفہ در ہند بسیار شایع است نوبتے در حمام مردیرا ئے از دید چشم بر ہم نہاد
مرد گفت ای امام دشمنانی از تو کجا باز گرفتند گفت آنگاہ کہ ترا از تو بردا شتند شیخ عبد اللہ محمد بن حسین ملوسی از مشائخ صوفیہ است
از سخنان اوست ترک الدنیا لدنیا من الدنیا شیخ ابو علی احمد بن محمد رودباری از اکابر اولیا صوفیہ است از سخنان اوست ضیق السجن بعشر
الاضداد یعنی تنگ ترزندان نشستن با مخالفان است وقال علامۃ المرء ما یعنیہ یعنی علامت اعراض اللہ تعالے از بندہ آنست کہ غافل کند بندہ را از ان چیزیکہ نباشد دران نفع او شیخ ابو عبد اللہ
سنجری خراسانی از اکابر مشایخ صوفیہ است او را گفتند فتوت چیست گفت خلق را معذور داشتن و تقصیر
خود دیدن و شفقت بر نکوکاران و بدکاران کردن یکے گفت او را کہ دینارے ترا دہم گفت اگر دہے

نزا بهتر و اگر ندهی مرا بهتر شیخ الاسلام ابو اسمعیل خواجه عبد الله احرار در هرات بوده از سخنان اوست که
چون دوست خود را مصاحب دشمن بینی از و دلتنگ نشوی چه اگر محل اعتماد است بگذارد که از دشمن
ضرتی بتو رسد و اگر محل اعتماد نیست اینچنین دوست را گذاشتن اولی تر است گفت اگر بهوایی
کسی باشی و اگر بر آب روی خوشی باشی دل بدست آر تا کسی باشی شیخ ابو الحسن علی بن جعفر خرقانی خرقان موضعیست از بسطام شیخ
از اکابر اولیاست گویند چهل سال نماز خفتن بوضوی خفتن گذارد و شبی نماز میکرد آوازی
شنید که هان ابو الحسن خواهی که آنچه از تو میدانم با خلق بگویم تا سنگسارت بکنند گفت الهی خواهی
که آنچه از رحمت تو میدانم با خلق بگویم ظاهر کنم تا هیچ کس را سجده نکنند آواز آمد که نه از تو و نه
از ما شیخ ابو علی سینا به آوازه بجرقان شد و بخانه اش رسید شیخ بصحرا رفته بود گفت شیخ کجاست
رشش منکر او بود گفت آن زندیق کذاب را چه کنی ابو علی منجر بماند و بصحرا شد شیخ را دید خردار
درنده بر پشت شیری نهاده می آمد ابو علی گفت آنچه حالت ست شیخ گفت تا باز چنان کرکی که
زن است بکشی شیری چنین بار تو بکشد پس باو بوثاق رسید ابو علی بنشست و سخن آغاز نهاد
شیخ را دل بگرفت پس برخاست و گفت مرا معذور دار که دیوار خانهٔ خود را غارت میکنم چون بر سر
دیوار رفت تیشه از دست وی بیفتاد ابو علی برخاست که آنرا بدست وی دهد تیشه برجست و
بدست شیخ بازشد ابو علی متحیر بماند و برد دست شیخ توبه کرد وقتی سلطان محمود غزنوی از غزنین
بزیارت شیخ بجرقان رسید و رسول فرستاد تا او را گوید که سلطان بهر تو از غزنین بجرقان
آمد تو هزار خانقاه ببارگاه بیاد گفت اگر شیخ نه پذیرد این آیت بر خوان یعنی اطیعوا الله
واطیعوا الرسول واولی الامر منکم رسول برفت و پیغام بگذارد شیخ فرمود مرا معذور دار و بمحمود بگو که
ما اطیعوا الله چنان مستغرق ام که از اطیعوا الرسول مجالت مے برم با اولی الامر منکم کار ندارم
رسول باز گشت و حال بمحمود باز گفت محمود را رقت شد و گفت برخیزید که او نه آن مرد است که ما گمان
برده بودیم پس جامهٔ خود با باز پوشیده و کنیزک را جامهای غلامانه در بر کرد و خود حاجب شد و استمان
را روی بصومعه شیخ نهاد و بصومعه رسید و در آمد و سلام کرد شیخ جواب داد لیکن برنخاست و در ایاز بنگریست و
اورا بمحمودی کرد و محمود گفت بهر سلطان برنخاستی این هم وای بود شیخ گفت دام است اما مرغش
آن نیست محمود گفت سخن بگوی گفت تا محرمان را بیرون فرست کنیزکان بیرون شدند محمود گفت از بلندپایه
سخنی بگو گفت بایزید گفته هر که مرا دید از شقاوت ایمن شد محمود گفت ابو جهل و ابو لهب محمد را دیدند
و از شقاوت فرستند پیش قدر بایزید از محمد زیاده باشد شیخ فرمود ای محمود ادب
نگاهدار و تصرف در ولایت خود کن مصطفی را بدید مگر بعضی از اصحاب قال الله تعالی و تراهم
ینظرون الیک وهم لا یبصرون یعنی می بینی تو اے محمد ایشان را که بدیدهای ظاهر سے نگرند

بسوے تو و حال آنکه ایشان نے بینند تراچه بیمر حقیقت بینا هستند محمود از شیخ پرسید که سر این سخن چیست که بایزید فرموده که هرکه مرا دید آتش دوزخ بروحرام شد و رسول صلے الله علیه وسلم این سخن بگفت و او را کفار وغیره دیدند شیخ فرمود که این دیدن را حمل بر رویت ظاهر نمکن معلوم است که پیغمبر را چند کس دیده باشند در وقت بایزید هرچند کس بحال بینا شده باشند محمود وقت رخصت بدره زر پیش شیخ نهاد شیخ نان جوین پیش سلطان ازان لقمه در دهان انداخت و در کلوے او بگرفت شیخ گفت بدره تو همچنین در گلوے من بگیرد و این را بردار که من دل از محبت آن برگرفتم او را گفتند که صوفے کیست گفت صوفی بمرقع و سجاده صوفے نشود و صوفی برسوم و عادات صوفی نبود صوفی آن بود که نبود آنرا گفتند که صدق چیست گفت صدق آنست که دل سخن بگوید یعنے آن گوید که درویش بود و گفت همه چیز را غایت دانستم الا سه چیز را اول در جات محمد صلے الله علیه وسلم را دوم کیفیت نفس را سوم غایت معرفت را شبلے گفت آن خواهم که نخواهم شیخ گفت این هم خواست است از شیخ است رباعی بادل گفتم که اے دل بر جاش طلب در صومعه برسر مصلاش طلب + دل گفت که اول بخرابات بجوے + این جاے اگر نیابی آنجاش طلب + شیخ ابو درعه عبد الوهاب از وهلے عالمے زاهد و عابد و عارف بوده و شیخ عبد الله خفیف وقتے عزم سفر کرد و نزد او شد تا رخصت بگیرد ابو درع مقدارے گوشت بوے کرده بیاورد شیخ عبد الله خفیف بآن رغبت نکرد و به سفر شتافت و در بیابان راه گم کرد و چند روز گرسنه بماند ناگاه سگے پدید آمد آنرا بگرفتند و بکشتند و میان یکدیگر قسمت کردند سرش بشیخ رسید هرکس نصیبهٔ خود بخورد شیخ سر را پیش خود نهاد و بتفکر فرو رفت چون صبح شد سر سگ بسخن درآمد و گفت این سزای کسے است که گوشت بوے گرفته از سفرهٔ ابو درعه بخورده شیخ برخاست و اصحاب را بیدار کرد و گفت بیائید تا پیش ابو درعه رویم از وے عذر خواستند حرجه غلام یکی از اهالے هرات بوده خواجه اش همیشه در او آثار فلاح مشاهده کردے لاجرم آزادش کرد خواجه عبد الله انصارے او را بسیار ستوده از وحکایت نقل کرده گویند هرکه بیمار شدے حرجه بر او الحمد خواندے و بر او بدمیدے او شفا یافتے دانشمندے بیمار شد نزد او رفت حرجه بر او الحمد برخواند و بر او بدمید او شفا یافت دانشمند دید که الحمد را درست نمیخواند گفت الحمد را درست بخوان گفت نمیدانم آنرا بر تو است کنم حرجه گفت تو دل خود را راست کن از مناجات حرجه است که خدایا هرکه سیم ما ندسیم ده و هرکه زر خواهد زر ده هرکه هرچه خواهد او را همان ده حرجه را همین تو بس شیخ عبد الرحمان محمد بن عبد الله بن حسین بن محمد از وے نیشاپورے از اکابر مشایخ صوفیه است و پدر او حسین بن محمد از مشایخ بوده و او شبلے را دیده گویند چون پسرش عبد الله متولد شد هرچه داشت بفروخت

تصدق کرد گفتند ترا پسرے آمد هیچ بهرا و نگذاشتے گفت اگر صالح بوده و هو یتولی الصالحین یعنے
دوست دارد صالحان را و اگر مفسد بود باے من است فسادباو ندادہ باشم شیخ نعمان سرخسی از اکابر
زمان و عقلاے بجانین بوده و شیخ سعید ابو الخیر فرسوده که او در امر و نهے آزاد کردهٔ خداست و آزادی
و آن بوده که عقل از و باز گرفتند شیخ ابو سعید ابو الخیر فرماندشتے با پیر ابو الفضل سرخسے نشسته بود سخنے میرفت مسئلهٔ مشکل شد
همان را دیدم که از بام خانقاه بزیر آمده پیش ما نشست و آنرا حل کرد و بایزید فرار همان راه که آمده بود برفت پیر ابو الفضل
گفت مرتبهٔ آن مے بینے گفتم آرے گفت اقتدار آن شاید ازان که علم ندارد پیر ابو الفضل محمد بن حسین سرخسے از
اکابر اولیاء خداے است مرید ابو نصر سراج و پیر ابو الخیر بوده و من کلامه الماضی لا یذکر و بالمستقبل لا ینظر و باتے
وقت تقریراً هذا صفة العبود یه یعنے انچه گذشت ذکر نباید کرد و انچه آینده است دران نظر نباید کرد و انچه
در حال است بیان بدان باید کرد این است صفت بندگے قفال مروزی نامش ابو بکر عبد الله بن احمد گوید در صنعت
قفالے استاد بود روزے پیش امیر مروقفلے ببرد و بر پاے استاد ناگاه مردے بیامد امیر بر پاے خاست و او
را پهلوے خویشتین جاے داد قفال گفت که این کیست گفتند مردے عالمست ازان گاه قفالے ترک کرده بجد و جهد
علم آموخت و افضل علماء جهان گشت این خلکان گوید وقتے سلطان محمود سبکتگین اختیار مذهبے خواست قفال
مذهب شافعے با آب پاک وضو بترتیب نیت غسل نموده دو رکعت نماز در غایت خضوع و خشوع و رکوع و
سجود انچه بایست از فاتحه و دیگر سوره و اطمینان و تشهد و سلام ادا نمود و بمذهب حنفے بجاے آب
با دل بنبیذ خرما وضو کرد و پوست سگے که مدبوغ بود در فع آن بنجاست آلوده مصلے گردانید و بے نیت
و ترتیب وضو ساخت چنانچه اول پاشست و بعد ازان دست روی و بجاے سورهٔ فاتحه خداے بزرگ ترست گفت و آیتے قصیر
مثل مدهامتان ترجمه گفت و در رکوع و سجود اطمینان نکرده بے تشهد باوے رها کرد و برخاست و گفت این مذهب حنفی
و آن مذهب شافعے هر کدام که خواهے اختیار کن بادشاه مذهب شافعے اختیار نکرد و امام صبح صادق مے نویسد
که بعد وضوے منعکس روے بقبله آورد و احرام نماز بست و تکبیر بفارسے گفت و بعد از
فاتحه دو برگ سبز که ترجمهٔ مدهامتان است بر زبان راند و رکوع آورد و سجده کرد و بزانو
برخاست و چون از نماز فارغ شد باوے رها کرد و سلام نداد و گفت اینست نماز ابو حنیفهؒ
اصحاب امام ابو حنیفهؒ بر این معنے انکار کردند سلطان گفت اگر این نماز بر مذهب ابو حنیفه جائز
نباشد ترا بقتل رسانم قفال گفت تا کتب ایشان را حاضر سازند سلطان نفرانے را بفرمود
تا کتب هر دو مذهب را مطالعه نماید نفرانے بر صدق قول قفال گواهے داد سلطان
قفال را بنواخت و مذهب شافعے اختیار کرد و قفال در چهار صد و ده هجرے در گذشت
ابو الحسن قوشجی از جوانمردان خراسان بوده کسے ازوے پرسید چگونه گفت ندانم فرسوده
غد از نعمتهاے خداوند دانم از کار شد چند انکه از حق تعالے شکایت کردم ازوی پرسیدند

که مروت چیست گفت دست باز داشتن از انچه بر تو حرام است و گفت توبه آن بود که اگر ذکر گناه
کنی حلاوت نیابی گفتند توکل چیست گفت آنکه از پیش خود خوری و نعمت را نیک بخای و ندانی که انچه ترا است
پس او از تو شود ابو عبد الله مختار هراتی از بزرگان زمان بوده او گفته که طعام چنان خور که تو خورده او
باشی نه که او ترا چه اگر تو او را خوری همه نور شوی و اگر او ترا خورد همه دود گردد شیخ ابو النصر سراج
از اکابر مشایخ طوس و بزرگان صوفیه است شاگرد شیخ ابو القاسم گرکان و احمد غزالی
بوده است وقتی در میان مناجات گفت الهی الحکمة فی خلقک
روحتی فی مرآت روحک و مجی فی قلبک یعنی ای خدای تعالی چیست حکمت در پیدا کردن من
جواب آمد که حکمت در پیدا کردن تو دیدن من است در آئینهٔ روح تو و دوستی من در دل تو
از سخنان اوست که توکل آنست که منع عطا بجز از خدا نه بینی حجت الاسلام امام محمد غزالی
طوسی یگانهٔ فقهای شافعیه و علمای روزگار بوده است و بعد از سیر و سفر بطوس رفت و خانقاهی
جهت صوفیان بساخت و در گوشهٔ آن توطن گزید و بتدریس و تصنیف پرداخت مؤید الملک
بن نظام الملک او را بهر تدریس مدرسهٔ نظامیهٔ بغداد بخواند امام محمد این رقعه در جواب بنشت
الحمد لله رب العالمین و الصلوٰة و السلام علی محمد و آله و صحابه اجمعین اما بعد خواجه جهان و ملجأ جهانیان
متع الله المسلمین لبقایته این ضعیف را از حضیض بشری با وج مراتب ملکی دعوت نماید الغوث
از طوس به بغداد راه بخدا نزدیک است و یکسان الا از روح انسانی تا حضیض حیوانی تفاوت
بسیار است و التماس حضور این فقیر کرده است لاشک این حقیر را وقت فراق است
نه وقت سفر عراق ای عزیز فرض کن که غزالی بعراق رسید و متعاقب فرمان در رسید
فکر مدرس دیگر باید کرد ام روز را همان روز انکار و دست ازین بیچاره بردار و السلام من
کلامه لورای الغضبان فی الحال الغضب فتح صورته سکن غضبه حیاسن فتح و فتح باطنه اعظم من فتح
ظاهره لان الظاهر عنوان الباطن اگر بیند غضب در حال غضب کشادگی صورت خود را ساکن شود
غضب او کردن از کشادگی صورت خود کشادگی باطن اعظم است از کشادگی ظاهر
بدرستیکه ظاهر نشان باطن است و قال من جاوز الاربعین و من تقلب خیره علی شره فلیجهز الی
النار یعنی گفت امام غزالی کسی که تجاوز کند چهل سال را و نه غالب شد نیکوی او بر بدی
او پس بگو که سامان خود کند بسوی دوزخ و قال ان الحکما حصروا افراد مصایب العالم
و مجتمعها فی خمس المرض فی الغربة و الفقر فی الشیب و الموت فی الشباب و العمی بعد البصر
و الذکرت بعد المعرفت یعنی گفت امام غزالی بدرستیکه حکما احاطه کرده اند و احر از مصیبت عالم
در پنجهای او را در پنج اول بیماری در مسافرت دوم محتاج شدن در پیری سوم مردن

در بحر آنی چهارم تا بنیا شد بعد از بنیائے پنجم غیر معین دانستن بعد معین یعنے چیزیکه معین و مقدر دانسته است
ازان انحراف کند و قال الشکل شیئے اذا فارقته عوض ولیس الله ان فارقت من عوض یعنی گفت
امام غزالی وقتیکه جدا شدے لوازان چیز بدل هست و نیست خدائرا عوض و بدل اگر تو ازان جدا
شدے و قال فوت الوقت عند ارباب الحقیقة اشد من فوت الروح لان فوت الروح انقطاع
عن الخلق و فوت الوقت انقطاع عن الحق یعنے گفت امام غزالے که فوت شدن وقت
نزدیک صاحبان حقیقت سخت تر است از فوت روح چه جدا شدن روح فوت از خلق است و فوت وقت
جدا شدن از خدا است شیخ الاسلام ابو نصر زنده پیل احمد جام بن الحسن جامی بزرگ عهد بوده
خوارق عادات او بسیار واقع شده از سخنان اوست که مردم بد نفس چون خواهند که عیب
کسے بر شمارند اول بدیها که در ذات ایشان است بر زبان ایشان جاری گردد چه آن بفهم
ایشان نزدیکتر است عین القضات همدانے شاگرد حجت الاسلام بوده و خوارق عادات
او بسیار نقل کرده اند گویند او سخنان حکما را با سخنان صوفیه مختلط ساختے لاجرم فقهاے عصر
و ارباب ظاهر بر زندقه نسبت کردند و فتوے بقتلش دادند پس او را بکشتند و سن کلامه لسان
الحال انطق من لسان المقال یعنے زبان حال گویا تر است از زبان گویا یعنے روشن بهتر
او حاش میرسد راقم حروف گوید وقتے پیش مغل بهادر خواجه سرائے و دارونغهٔ دیوانخانهٔ
صمصام الدوله خانه و دیوانخان که در سرکار شجاع الدوله بعالم نوکرے میگذرانید نشسته بودم
درویشے مفلس آمد و سوال کرد و بران به افزود مغل بهادر برنجید گفت این فضولی چیست
احوال تو دلیل است بر افلاس تو و ندانی هیچ چیزیکه تو داری هیچ از سخنان عین القضات
است که هر چه هست او خدا ایتو گفت تا از خود پرستے فارغ نشوے خدا پرست نتوانے
شد و تا بنده نشوے آزاد نے فیابے تا پشت بهر دو عالم نکنے به آدمیت نرسے تا همه برهم نزنی
همه نشوے و همه نرسے و تا فقیر نشوے غنے نیابے و تا فانے نشوے باقی نتوانے شد و لفک
ندیم سلطان محمود سلجوقے بوده و بعضے اورا دلک و طلک نویسند حکایات او مشهور است روزی سلطان
از زنانهای خود پرسید و گفت که آن چیست که پارسال نرسید و امسال رسید و سال آینده نخواهد رسید
و لفک گفت که آن مرسوم سپاهست سلطان بخندید و اورا صله داد و وقتے سلطان بر و لفک غضب شد و
غلامانرا گفت چوب بیارند و اورا سزا دهند غلامان پے چوب رفتند و لفک بروزانشسته بود
و همے از عقب ایستاده گفت ای مردمان بیکار مباشید گردے میزده باشید تا چوب بیاورند
سلطان بخندید و گناهش بخشید غوث الثقلین شیخ محی الدین ابو محمد عبد القادر نسب بجناب
امام حسن بن علی علیه السلام میرسد لفظ عاشق تاریخ ولادت اوست او فرقه از دست

ابو سعید مبارک بن علی مخزومی پوشیده و سلسلهٔ او بشبلی میرسد گویند که نزد مادر آمد
و گفت مرا در کار خدای کن و اجازت ده که ببغداد روم مادر بگریست و برخاست و چهل
دینار زیر بغل جامهٔ من بدوخت و از من عهد بصدق در جمیع احوال گرفت پس مرا وداع
کرد من با قافله متوجه بغداد شدم در حدود همدان شصت سوار از حرامیان قافله را بگرفتند
و مرا تعرضی نرسانیدند یکی بن گذشت و گفت ای فقیر با خود چه داری گفتم چهل دینار گفت
کجاست گفت در جامهٔ من است گمان برد که استهزا میکنم برفت و دیگری بیامد و همان پرسید و همان
شنید مهتر ایشان آگاه شد و نزد من آمد همان شنید جامهٔ مرا بشگافت و آنچه گفته بودم یافت
و گفت ترا چه بر این داشت که اعتراف نمودی گفتم مادر مرا عهد داده که جز راست نگویم
مهتر دزدان بگریست و گفت چندین سال است که در عهد خداوند خیانت کرده ام پس بر دست
من با جماعهٔ خویش توبه کرد و آنچه از قافله برده بودند باز دادند و اول تائبان بر دست
من آنها بودند بالجمله عبد القادر رح ببغداد رسید و در فنون علم کامل گشت و مجلس وعظ نهاد و تاجری نزد
او آمد و گفت مرا مالی است که نذر کرده ام خواهم که بفقرا و مساکین رسانم لیکن مستحق از
غیر مستحق نشناسم گفت هر کرا خواهی از مستحق و غیر مستحق بده تا ترا خدای بدهد آنچه مستحق آن هستی
و میستی وقتی عجوزه پیش او آمد و پسر خود را همراه آورد و با و سپرد و باز گشت شیخ او را
ریاضت فرمود مادر پس از چند روز پیش پسر آمد دید که نان جو میخورد و زرد و لاغر شده بود
نزد شیخ رفت دید که مرغ بریان خورده و استخوانها را پیش خود نهاده عجوزه گفت روا باشد
که تو گوشت مرغ خوری و پسر من نان جوین شیخ رض دست بر استخوانها نهاد و گفت قم باذن الله
آن مرغ زنده شد پس بعجوزه گفت وقتی که فرزند تو چنین شود هر چه خواهد بخورد یکی از مریدان شیخ گوید
شیخ را دیدم که از خانه بیرون آمد و روی بدر مدرسه نهاد و در گشاده شد شیخ بیرون
رفت من نیز از عقب روان شدم چون بدر بغداد رسید در گشاده شد و بیرون رفت و
در باز فراهم آمد شیخ میرفت تا آنکه بشهری رسیدم و ندانستم که کجاست بر باطی در آمد آنجا شش
تن نشسته بودند بر و سلام کردند من پس ستونی روانشدم و از جانب یک رباط آواز ملامی آمد
در اندک زمانی ساکن شد ناگاه مردی بیامد و جایی که آواز نالهٔ می آمد رفت و بیرون آمد شخصی
بر دوش گرفته و دیگری در آمد سر برهنه و پیش شیخ نشست شیخ او را تعلیم شهادتین
کرد و طاقه در او پوشید و او را محمد نام نهاد و آن شش تن را گفت که مامور شدم که این را بدل آن
گردانیدیم گفتند سمعاً و طاعتاً پس شیخ بیرون آمد و ایشان را بگذاشت من عقب او آمدم تا ببغداد
رسیدم بدستور اول در گشاده شد پس بدر مدرسه رسیدم آن نیز گشاده گشت شیخ

بگانه آمد بامداد پیش او نشستم تا درس خواهم هیبت بر من مستولی شده بود نتوانستم خواندگفت
ای فرزند بخراسان اورا بجد اسوگند دادم که حال شب بیان فرماید گفت که آن شهر نهاوند بود
و آن شش تن ابدال بودند و آنکه بیرون آمد و شخصی بدوش داشت خضر علیه السلام بود که
مرده را بیرون آورد تا کاروبے بسازند و آن را شهادتین تعلیم کردم ترسا بے بود از
قسطنطنیه که مامور شده بودم که اورا ابدال آن مرده گردانم اورا بیاوردند تا بردست من
مسلمان شد و اکنون یکے از ایشان است روزے شیخ سخن میگفت ناگاه چند گام بهوا رفت
و گفت اے اسرائیل بایست کلام محمدے بشنو و بجاے خود باز آمد پرسیدند که چه بود
گفت خضر بود که بر مجلس ما گذشت اورا استقبال کردم کرامات و خوارق عادات از و بسیار
است این مختصر متحمل آن نباشد و عمهٔ آن ام محمد از نساء صالحات بوده نوبتے در
بلان خشک سالے شد مردم بدعا استسقا رفتند باران نبارید همه بدر خانه ام محمد
آمدند و دعاے باران خواستند ام محمد پیش خانهٔ خود رفت و گفت خداوندا من جار تو
کرده ام تو آب بپاشش بسے نه بر آمد که باران بریخت حمزهٔ اصفهانے از فضلاے مورخین
بوده از سخنان اوست که دنیا بسه چیز خوش گذرد اینے و تو انگرے و تندرستے و بسه چیز
ناخوش بالعکس این یعنے ترس و فقر و رنجورے شیخ ابو علے جرجانے
اشتر آبادے از بزرگان صوفیه بوده از سخنان اوست که بخل سر سه حرف ست بلا و بلا
فتنه ان و لام او لوم شیخ فرید الدین عطار بزرگ عهد بوده از بزرگے پرسیدند
که فرق میان عطار و مولوی معنوی چیست گفت مولوے روم شهباز ریست که بیک طرفة العین
بقلهٔ قاف حقیقت رسیده و عطار چون موریست که به آهستگی آنرا قطع کند و بر جزو جزو آن
اطلاع یافت مولوے روم در حق عطار گوید ۵ هفت شهر عشق را عطار گشت + تا هنوز
اندر خمے یک کوچه ایم + بالجمله پدر شیخ عطارے ذے القدر بوده و چون در گذشت
شیخ فرید الدین محمد عطارے میکرد روزے در دوکان نشسته بود درویشے بیامد
و نیشه تر و رو بنگریست شیخ گفت چه ے نگرے باید که در گذرے درویش گفت ای خواجه
چون من سبکبارم و بجز خرقه هیچ ندارم زورے تو انم گذشت و تو خرطهاے
گران قیر هنگام احمل چه تدبیر خواهے کرد عطار گفت چنانکه تو خواهے مردن نیز خواهیم
مرد گفت چون من نتوانے مرد پس کاسهٔ چوین که داشت زیر سر گذاشت و الله گفت
و در گذشت حالے بر عطار بگشت که دوکان برهم زد و بسلوک مشغول گشت و رسید بجائیکه
رسید منقول ست که چون چنگیز خان خراسان بگرفت یکی از مغول اورا بگرفت و خواست که

بقتل رساند یکی گفت این را بکش که چون بهای او هزار دینار رسد هم شیخ گفت مفروش که زیاده ازین بها ارزم دیگرے بیامد و گفت که این پیر را بکش که توبره کاهے خوبهاے او رسد هم شیخ گفت بفروش که بیش ازین نے ارزم نعل در خشم شد او را بقتل رسانید شیخ شمس الدین محمد تبریزے مرید بابا کمال جندے بود در خدمت او ریاضت شگرف کشید و بکمال رسید و بقریهٔ روم شتافت روزے مولانا جلال الدین رومے با جماعت فضلا در راه دوچار گشت شمس پیش آمد عنان مرکب مولانا گرفت و گفت یا امام المسلمین بایزید بسطامے بزرگتر یا محمد صلے الله علیه و سلم مولوے گفت محمد بزرگترین عالمیان است چه جاے بایزید شمس گفت پس چیست که محمد میفرماید ما عرفناک حق معرفتک یعنے نشناختم ترا چنانکه حق تراست و بایزید میگوید سبحانی ما اعظم شانی مولوی گفت تشنگے بایزید یک جرعه ساکن شد و دم از سیرابے داد محمد را تشنگے زیاده بود استدعاے زیادتے قربت کرد شمس لغزه و بیهوش افتاد مولوے فرود آمد و او را بمدرسه برد و با او صحبت داشت و یافت آنچه که یافت مولانا جلال الدین بلخے رومی وصفش از تعریف و توصیف بیرون است در طلب علم و ریاضت کشید و کامل گشت چون بهاؤ الدین ترندے از مریدان پدرش مولوے را گفت بلاشک کاملی و از باطن بهره نداری و آن از پدرت مرا رسیده اگر مرید شوی آنرا بابے مولوی بر بست تمام مرید او شد و چون او درگذشت بصحبت شمس تبریز رسیده چنانچه در احوال شمس گذشت روزے شمس او را گفت غرض از علم چیست گفت آداب شریعت شمس گفت علم آنست که معلوم رسے و این بیت بر خواند ؎ علم کز تو ترا نه بستاند ؎ جهل زان علم به بود بسیار ؎ مولوی از درس و بحث باز ماند و صحبت شمس گزید و بعد از و مصاحب صلاح الدین زرکوب شد و با فاضلهٔ حسام الدین چلبے که بزرگترین اصحاب پدرش بود مثنوے نظم آورد و مولوے جامی در توصیف مولوے روم گوید ؎ من چه گویم وصف آن عالے جناب ؎ نیست پیغمبر ولی دارد کتاب ؎ از مولوے پرسیدند که درویش کے گناه کند گفت آنگاه که طعام بے اشتها خورد چه طعام بے اشتها خوردن گناهے بزرگ است از سخنان مولوے است که چنانچه گدا طالب کرم است کرم کریم نیز طالب گدا است اگر گدا خیر کند کریم لطلب او رود اگر کریم خیر کند گدا طالب او نشود لیکن صبر کریم نقص کریم است و صبر گدا کمال گدا و گفت مرغے که از زمین بالاتر پرد اگرچه بآسمان رسد اما از دام دور باشد و همچنین درویش اگر بکمال نرسد از زمرهٔ خلق ممتاز بود گفت آزادمرد آنست که از رنجانیدن کسے نرنجد و جوانمرد آنکه مستحق رنجانیدن را برنجاند مولانا سراج الدین مولوی صدر زمان بوده و با مولوے سوء مزاجے داشت شنید که مولوے فرموده که من با هفتاد [illegible]

ملت یکی ام سراج الدین یکے را گفت نزد او رو دیگر کہ چنین گفتہ اگر اقرار کند و شناسش بدہ فرستادہ رفت و سوال کرد مولوے فرمودہ با این سر کہ بگوئے یکی ام فرستادہ مشغل گفت و باز شد گویند مولوے ہموارہ با خادم خود سوال کردے امروز در خانۂ ما چیزی ہست مشغل شدے و گفتے از بخانہ بوے خانۂ فرعون مے آید یکے از ارباب دینی نزد او رفت و عذر خواست کہ از خدمت مقصر ام فرمود کہ حاجت باعتذار نیست چنانکہ دیگران از آمدن تو منت دارند من از نیامدن تو منت دارم بمثل یکے بخدمت درویشے رفت و گفت چرا تنہا نشستہ گفت اکنون تنہا شدم کہ تو آمدے و مرا از یاد حق مانع گشتے من النصایح اوصیکم بتقوی اللہ فی السر والعلانیۃ و بقلۃ الطعام والمنام والکلام و ہجران المعاصی والاثام و مواظبۃ القیام و دوام الذکر و ترک الشہوات و احتمال الاذی من جمیع الانام و ترک مجالسۃ السفہاء والعوام و مصاحبۃ الصالحین ذوالکرام خیر الناس من ینفع الناس و خیر الکلام ما قل و دل و الحمد للہ وحدہ یعنے وصیت میکنم بعبادت خدا در ظاہر و باطن باندک طعام و خوابیدن و گفتن دورے گزینید از گناہ و ہمیشگی نماز و ذکر و ترک کنید شہوت را و بردارندۂ سختی باشید از جمیع مردم و نہ نشینید با کینگان و عوام الناس و مصاحبت کنید با صالحین و بزرگان و بہترین مردمان آن کسے است کہ نفع رسد از دبردم و بہترین آنکہ اندک باشد در گفتن و معنے بسیار داشتہ باشد و شکر است خدایرا کہ یگانہ است شیخ عالم قزوینے عالم و عارف بودہ از سخنان اوست چہار کردہ بہترین مردم اند عالم کامل و حکیم گویا و عابد مجرد و واعظ بے طمع امیر خسرو دہلوی از بلخ بودہ و عمرے دراز یافتہ و مرید شیخ نظام الدین اولیا بودہ و پنج نوبت رسول علیہ السلام را بخواب دیدہ و تمتے بخدمت شیخ نظام الدین اولیا بصحبت خضر علیہ السلام رسید و التماس کرد کہ آب دہان خود را در دہانش افگند خضر فرمود این سعادت نصیب سعدے شد شیخ نظام الدین اولیا آب دہان خود او را داد و ببرکت آن بود و نہ کتاب تصنیف کردہ او گفتہ کہ اشعار من زیادہ از چہار صد ہزار و کمتر از پانصد ہزار است و از سخنان اوست کہ انگشت ہنر کلید روزے است و بی ہنر طبق گدائی است عبید زاکانی قزوینے از مشاہیر ظرفاے شعراے عصر است ہزل و نوعے تمام داشتہ و در فنون علم ماہر بودہ نسخہ در غد بیت تصنیف کردہ و بشیراز شد و بدرگاہ بادشاہ شیخ ابو اسحق رفت تا بعرض رساند گفتند بار نیست پادشاہ منجرہ مشغول است عبید گفت ہرگاہ کہ صحبت ملوک ہزل میسر است چرا طلب علم کنند لاجرم بشاعرے پرداخت و این قطعہ انشاکرد قطعہ

اے خواجہ مکن تا نتوانی طلب علم کاندر طلب رایت دہ روز نمانے ۔ رو منجرہ گے پیشہ کن و مطربے آموز تا داد خود از کہتر و مہتر بستانے ۔ او را چند رسالہ است در ہزل و این چند کلمات

ازان است الکریم آنکه در جاه مردم طمع نکند الدنی آنکه جاه بهیچ آفریده را در او حاجت
آسایش نباشد العاقل آنکه بدهد و اهل آن نباشد المتفت نشود و غم و شادی سبب انفعال او نگردد
الآدمی آنکه نیکخواه مردم باشد المرد آنکه سخن بریا نگوید العاقل آنکه عقل معاش ندارد و العالم
دولت بار العالم بی دولت انجواد درویش النحیس مالدار کلیست الا گبر شبه المشرف زردا لمتحیر
دوزخی است التعس آنکه در شب راه زند و بیروراز بازار اجرت خواهد القاضی بیخ در کل نابیست
قاضی ایمان ندارد الوکیل آنکه حق را باطل کند الشت انچه بیند الحلال انچه بخورد حریص القانع
ظرفی که بهیچ چیز پر نشود الندیم خوش آمد گو الشاعر طامع خود پسند الکعاف خورده وزد القلاب
زرگر و العطار همه کس را بیمار خواهد الطبیب جلاد الدلال خراب بازار الشراب مایه آشوب الوجه
خراب ناشتا الفارغ مست موت الحاصل احتیاج المکر رجماع حلال البکارت اسمی که مسمی ندارد
الفکر مردم را بیمو جب بیمار دارد القایم اللیل مرد غریب الصایم الدهر فرج زن بی شوهر
الندامت حاصل کتخدائی الرشوت کار سار بیچارگان الواعظ آنکه نگوید و بکند الذات الخبیث
همسایه بد المشهور آنکه جماع بسیار دهد الصاحب خر آنکه با زن پیره جماع الریش در دست
آویزنشفاران و بدستور از هزلیات ملا دوپیازه در اقلیم دوم مسطور است شیخ عمر داغستانی
از بزرگان مشایخ عهد بوده یکی او را گفت همت چیست گفت بر سفره نان نهادن و در معرکه
جان دادن او را پسری بود ظهور نام در فصاحت او فرموده سه ملا مشو و شیخ مشو مسلمان مشو
مولانا مظفر هروی گفته اند که از قریه واب من اعمال هراف است ازان در بعضی تذکره
او را مظفر والی نوشته اند شاعری ماهر و برجسته بود و گویند بغایت بی تکلف بود و همیشه
رخت کهنه و جامه کثیف پوشیدی و گفتی بظاهر منگرید بمعنی بنگرید ملک معز الدین کرت روزی
بدریه او رفت و او را بر خاک نشسته دید گفت در صلهٔ قصیده که گفته هزار دینار ت دادم جواب
گفت سخنی که بر خاک نشستنی گفت این کلیم که گسترده ام بصد هزار دینار خریده ام پس بدست
خود خاک دور کرد و کلیم از زیر آن نمایان شد وقتی از غیاث الدین کرت برنجیده و بغیر از
شد و بخدمت شاه شجاع رفت بر کنار سند او بنشست شاه شجاع برنجید و گفت میان
خراسانی و خرچه فرق است گفت سند و پالکی شاه شجاع آنرا نشنیده انگاشت پس چون
طعام آوردند ظروف زرین و سیمین بسیار بود شاه شجاع گفت ملوک خراسان را تکلفات
نیست گفت کاسه و طبق زرین است لیکن در کاسه های ایشان آتش بیشتر باشد شاه شجاع
بهر آنکه رعایت حقوق ملوک خراسان کرد سخنی ازو پسندید و صلهٔ جزیل داد شاه وجیه الدین خلیل
اشرابادی جرجانی شیرازی از احفاد سید شریف جرجانی است بصفات حمیده موصوف و بجود و کرم

نشتهار داشته از وی سخنان نقل میکنند که دلالت بر سادگی او کند از جمله آنکه شبی فریاد برآورد
که دزد دزد جماعتی نشسته بودند گفتند چگونه معلوم شد که دزد آمد گفت از بد رشنیدم که گفت
دزد چنان آمد که او از پایش برنیاید هر چند گوش داشتم آوازی نشنیدم دانستم که
دزد آمده است روزی اشترش سرکشی کرد برنجید و گفت او را چو بدهید روزی دو نه
بگذشت سیر آخور گفت اشتر از گرسنگی خواهد مرد گفت او را چو بدهید و گو هند که شاه فرموده
روزی زنگریز را گفت که استر مرا رنگ کن گفت استر را در خم نتوانم کرد گفت هزار گز
پارچه در محلم توانی کرد و استر را دو گز است رنگ نتوانی کرد قاضی نظام الدین هراتی
از افاضل زمان بوده روزی دو کس دستاری بحکمیه او آوردند و هر کدام گفتند که از
من است قاضی بر یکی بدگمان شد و گفت برخیز و این دستار را به بند مرد برخاست و بر بست چیزی از ستر آن باقی ماند پس
دیگری را گفت به بند او دستار به بست ولی زیاده و نقصان درست آمد قاضی بآن نکته حکم کرد که او راست که درست آمده
بعد از تحقیق همچنان ظاهر شد معین الدین علی بن نصیر تبریزی معروف بشاه قاسم
انوار او در هدایت حال ریاضت صعب و مجاهده کشیدی و صاحب علوم ظاهری و باطنی
گردید چون بکمال رسید بمنعم پرداخت یکی او را گفت نشان عاشقی چیست گفت لاغر
جسم و زرد روی گفت شما را خلاف اینست گفت پیش ازین عاشق بودیم و اکنون
معشوقیم و این بیت برخواند ۵ من گدای بودم اندر خانقاه + شاه کشتم قصر باید
بهر شاه + درویش دهلی فردوسی از شعرای زمان بوده وقتی بهرات رفت سلطان حسین
ماند تا بباغ بود و درویش را آنجا راه ندادند زاه آب خود را سایغ انکند و پنهان بایستاد
میرزا گفت تو کیستی گفت آبم گفت آب متحرک باشد و لو ساکنی گفت شما را دیدم بیخ بستم میرزا
گفت بارے بگو که کیستی گفت پسر خدایم سلطان ندیے تنگ چشم داشت گفت اگر تو پسر خدای
چشم تنگ او را فراخ کن گفت پدر مرا بعالم سفلی فرستاده و مهام این عالم بن سپرده و عالم
علوی را مخصوص بخود داشته از کمر بالا برادر است و از سرین تا پا مرا اگر میخواهید هر چه
از و بمن تعلق دارد فراخ کنم میرزا بخندید و او را پیش خود خواند و دریافت که درویش دهلی
است در رعایت او کوشید مولانا حسن شاه هراتی از ظرفای شعرا بوده در نظیر ندا شته
و در خدمت سلطان محمد بن میرزا بایسنقر بسر برده است روزی در مجلس او را معایب
ملوک سخن میرفت مولانا هر یکی از ایشان را بعیبی نسبت کرد میرزا گفت اکنون بگوی که من
را چه عیب دارم گفت خرکاهلی در خداوندی نیست گفت این را چه معلوم شود گفت از انکه
نمی توانی گفت که مراده هزار دینار بدهند و نمی گوئی میرزا بخندید و امر کرد که او را هزار دینار بدهند

مولانا گفت این هنر کاهلے دیگر کرده که ده هزار نگفته مبرم سباح هروی شاعری ظریف
بوده بهزل نوعے تمام داشت وگفته اند که ازو اصلان خ بوده و بهرستر خال بگفتن اشعار
مبادرت میکرده و این چند بیت از هزلیات اوست ؎ گاه گون یابم وگاهی کس زشت
عسس رندان مکن اے زاهد پاکیزه سرشت + بکس انداخته بودم بغلط در کون رفت + همه جا خانه
عشقیست چه مسجد چه کنشت + مولانا کمال الدین حسین واعظ ببزوارے المتخلص بکاشفی از فضلای
آن دیار بوده تفسیر حسینے ورو فته العفا و دیگر کتب از تصنیف اوست و در جواهر التفسیر در تفسیر کریمه
الذین یومنون بالغیب ویقیمون الصلوٰة ومما رزقناهم ینفقون ذکر کرده که اظهر آنست که مراد انفاق
زکات باشد وزکات هر چیزے از جنس اوست زکات مال مواسات بوده و با درویشان زکات عزوجاه
تواضع و احسان وزکات دولت نصرت ضعیفان وزکات فرزندان نواختن یتیمان وزکوت خانه
آوردن مهمان وزکوت اختیار دستگیرے درماندگان وزکات علم تعلیم دیگران وزکوت
صحت پرهیز کردن از گناهان وزکوت قوت جهاد کردن با کافران وزکوت آواز خوش
خواندن قرآن وزکوت کوشش ناشنیدن عیب وبدگوئی وامثال آن وزکوت زنان ناگفتن غیبت ودروغ وبهتان وزکوت
دیده ننگریستن به بیگانگان وزکوت اسلام مخالفت شیطان علیه اللعن وزکوة زهد دور بودن از در سلطان وزکوة فقر استغناء
غیر حضرت سبحان وزکوة دل تعظیم اسلام وایمان وزکوت سر موافقت امر پروردگار جهان وزکوت زندگانی فدا کردن جان در راه
رضاے رحمٰن مولانا بدر الدین هلالی استرابادی از شعراء زمان بوده بهرات افتاد و بسلطان حسین میرزا پیوست روزے
در مجلس سلطان بر نرگسے شاعر تقدیم کرد نرگسے برنجید گفت ترا بر من تقدیم چرا شد
گفت مرا بر تو سه وجه تقدیم رسد اول آنکه نرگس از زمین میروید و هلال بر
آسمان است و دوم آنکه هلال نام غلام و نرگس نام کنیزک سوم آنکه نرگس مشابه چشم
است و هلال مشابه ابرو و ابرو از چشم بالاتر است و هلالے عمرے دراز یافت و
عبد الله خان چون هرات بگشود هلالے نجومست شتافت و معزز شد حاسدان
بر قصص او را بست کردند عبد الله خان بقتل وے فرمان داد گویند پس ازان
عبد الله خان پشیمان شد و دیوان تصنیف او را بگشود و این بیت بر آمد ؎ ما را بجفا
کشته پشیمان شده باشے + خون دل ما ریخته حیران شده باشے + ثنائی هراتے از
شعراے زمان بوده امیر علی شیر با و مزاج کردے وثنائے جواب هاے درست دادی
روزی امیر علی شیر بحمام رفت وهنگام بیرون آمدن از حوض فوطه از میانش جدا شد
مضطرب آنرا بر خود بپیچید وگفت اے ثنائے کون مرا دیدے گفت آرے اما درست نه
ودیگر مزاحها در احوال امیر علی شیر نوشته شد سید قاضی محمد رضا بلطف طبع موصوف بوده بخدمت

شاه طهماسپ پیوست و انیس محفل خاص او گشت شاه طهماسپ شبها بسیار نشستے و با بودی که تا صبح بیدار بودی مجلستان ازان درستوده بودند و چاره نداشتند شبی بی نشست و در اثنای راه سخن بگفت اپلچے که بروم رفته بود و برگرده که تا حال نیاده قاضے گفت نشسته ایم یا بیا مدشاه بخندید و او را صلای حنبل داد **شیخ بهاؤالدین محمد آملے** آملے از بزرگان مجتهدان امامیه است و در خدمت شاه عباس صفوے منزلتی عظیم داشته و علوم عربیه نیکو میدانسته و از مصنفات اوست کشکول و ازان کتاب است سئیل رجل حکیما کیف حال اخیک و قال مات فقال ما شیت قال حیاته یعنے سوال کرد شخصے از حکیم چون است حال برادر تو گفت مرد او پس گفت سبب موت چه بود گفت حیات او یعنے حیات سبب موت بود **میر حیدر معمائے** از مشاهیر شعراے زمان بوده و در فن معما مهارتے تمام داشته او بعضے از الفاظ را که در عدد جواب حمل سوء افتے دارند جمع کرده ازان جمله است

عالم[1] فانے[2] خواب[3] راحت[4] کاشان[5] عقرب[6] ساوجے[7] نیک[8] محجوب[9]

۱۴۱ ۱۴۱ ۶۰۹ ۶۰۹ ۳۷۲ ۳۷۲ ۸۰ ۸۰ ۵۸

ناز[11] شاه[12] قهار[13] طهماسپ[14] جهان پناه[15] شاه عباس[16] شاه نجف[17] مست[18] شیر

۳۰۰ ۳۰۶ ۳۰۶ ۱۱۷ ۱۱۷ ۴۳۹ ۵۲۹ ۵۰۰ ۵۰۰

عاق[19] عاصے[20] سفرے[21] شیطان[22] اصفهان[23] قلم زن[24] یزد[25] زوجه[26] کیلک[27] گودن[28]

۱۷۱ ۱۷۱ ۳۷۰ ۳۷۰ ۲۲۷ ۲۲۷ ۲۱ ۲۱ ۸۰ ۸۰

پوشیده نماند که همچنین مرزا سرخوش عرف محمد افضل چند الفاظ جمع کرده منظوم ساخته است ازینجاست مصرعه

بے عقل در از خفته و کوته قد

۲۱۲ | ۲۱۲ ۵۳۵ | ۵۳۵

اقلیم پنجم

صاحب این اقلیم زهره است وحدّ اولش آنجا بود که درازترین روزش چهارده ساعت ونصفی وربعی ودوسط آنجا که درازترین روزش تابلا دوازده ساعت رسد وحدّ دوم آنجا که ارتفاع قطب چهل ویکدرجه وربعی باشد وساکنان این اقلیم اکثر سپید پوست میباشند واین اقلیم از جانب مشرق امتداد یافته بر وسط بلاد ترکستان وماوراءالنهر گذرد وآنجا جیحون را قطع کند وبر شمال بلاد خراسان بجستان وکرمان وفارس وسط بلاد وری وشمال عراق وعجم وجنوب آذربایجان ودوسط بلاد ارمینه وبلاد روم وجزایر بومان گذرد پس بر جنوب بلاد هکل الزهره ومیان بلاد اندلس گذشته بحر وقیانوس منتهی شود ودرین اقلیم یکصد وشصت شهر وبقولی دویست و پانزده شهر است واز انجمله است **شروان** درزمان پیشین نام شهری بوده اکنون چند شهر بدآنجا ملحق گشته ونام ولایتست از کنار آب کر تا دربند باب الابواب ولایت شروان است باب الابواب را نوشیروان تعمیر نموده باعث آنکه مردم خزر همیشه بآنحدود وموصل وهمدان آمدندی وغارت کردندی چون نوشیروان پادشاه متدین بملک خزر فرستاده دختری بخواست وصلح بدان نسق اتفاق افتاد که یکدیگر را به بینند نوشیروان جماعتی از لشکر پنهان ساخت تا مردم خزر را غارت کردند خاقان گله نموده پیغام فرستادند نوشیروان ابا از نیمعنی نموده گفت مرا ازین قصه خبرے نیست بلکه مفسدان بیخواهند تابین الجانبین خصومت راست سازند هرآینه صواب چنان می نماید که دیواری وسدی در سر حد سازیم تا مخالفان انچه اندیشیده اند بران کامیاب نشوند پس خاقان رضا داد نوشیروان باب الابواب والبسنک رخام اقامت کرد وترا آهنین بران ترتیب داده محافظان بران گماشته ودر بعضی نسخه اصل شهر شروان انراکه ازابنیه نوشیروان است وتقرب باب الابواب واقع از اقلیم چهارم شمرده اند وباقی توابع را از اقلیم پنجم گرفته اند اکنون انچه ازان شهر شهرت دارد اینچند شهرا ست که باکوارش وشماخی وغیره ها نامند وهرابنیه شروان را از اقلیم پنجم می نویسد باکو از شهرهای شروان است برکنار دریای خزر واقعشده واز اطراف آن قریب دو فرسخ یک سفال خاک بهم نمیرسد گیاه ودرخت دران زمین نروید چون آن زمین را که براح سنگ وگل است ده کر حفر کندی تا بخاک رسد ودر انجا خاصیت است که سنگ آنرا بجای هیزم بکار برند واز مضافاتش **علیان** که قریب پانصد چاه دارد که لفظ سیاه وسپید حاصل میشود در همین موضع زمین است که هر جای آنرا بجهت طرح حفر کنند ودیگ بران گذارند بی هیزم وآتش بعد از ساعتی وکمتر ازان طعامے پخته بحصول می پیوندد **دارش** از ابنیه نوشیروان است وهوای آن بغایت گرم بود وقافه گلستان در غایت استحکام وارتفاع مالاکلام از قوابع انجاست شماخی

شهری مختصر است آباد در کمال معموری چنانکه آنیست هزار خروار ابریشم هر سال در انجا بیع و شری میشود و از میوه ها سیب و
انار و هندوانه در غایت خوبی بحصول می پیوندد **قبیله** از ابنیه قباد بن فیروز ساسان است و آب و هوای نیک میدارد
و از مضافات آن دره ایست در کمال خضرت و صیرابی دارد و در غایت حرارت که بخار آن مانند شعله آتش گداز نده و
سوزنده است چون قدمی چند جریان پذیرد و در مناخذ اشجار فرو رود و بمقدار یک تیر پرتاب پنهان گشته باز ظاهر میشود
و در نهایت خشکی و کوارندگی پوشیده نماند که پادشاه شروان را شروان شاه گویند و در نسب ایشان بعضی گویند که از نسل
بهرام چوبین اند و بقوتی بآرد شیر بابکان میرسد و مولف تاریخ صحیح صادق بجاماسپ نوشروان میرساند آورده اند که جلالت
ایالت اندیار داشت بعد از و اولادش آنجا سلطنت کرده اند تا انکه **ابو البجا منوچهر الملقب بخاقان** بادشاه
شد و خاقانی شاعر را ترتیب کرد و در تخلص بخود منسوب ساخت و چون سلطنت شروان بعد **سلطان خلیل** بپسرش
شروان شاه المشهور بفرخ بسیار رسید و شروان شاه تاریخ جلوس او ست و در زمان او سلطان حیدر صفوی
پدر شاه اسمعیل صفوی لشکر بشروان کشید و کشته شد پس چون شاه اسمعیل خروج کرد در سنه نهصد و هفت هجری در حوالی
شماخی و با شروان شاه فرخ بسیار رزمی صعب کرده او را بقصاص خون پدر بقتل رسانید و بالآخر روزگار شروان شاهیان
در نهصد و چهل و پنج هجری سپری گشت و آنمملکت در تصرف سلاطین صفویه ایران در آمد **ایران** ولایتیست مختصر و در برابر
موغان واقعشده و از کر و ارس سنگ بر سنگ تا کنار ارمین آب ولایت موغان است و هوای آن دو ناحیه بگرمی مایل است حدود
اقلیم گوید که دران گیاهی هست بشکل آدمی که گیسو ها دارد و حکما آنرا از سمیات میدانند و حدود ش تا ولایت ارمن و شروان
و آذربایجان و بحر خزر پیوسته و مولف مسالک سالک شروان آنجا را داخل ایران شمرده اند و دران چند شهر است مثل الفلیس
و سلطان و سائر آن و گنجه و شروع آباد ار الملکش شروع بود بر **بروع** از ابنیه اسکندر رومی است و قباد بن فیروز شاه
بتجدید آنرا تعمیر کرده **لقلیس** از شهرهای معروف ایران است و بانی آن نوشیروان بود و در آن چشمهای آب گرم بسیار
است و یکی از چشمها را خاصیت آنست که هیضه دراو گذارند هیضه پخته میشود و یکی معدوم میشود **گنجه** شهری جان فزاد خطه
شناست شاعری گوید **قطعه** چند شهر است اند ر ایران مرتفع تر از همه بهتر و سازنده تر از خوبی آب و هوا ۴ گنجه بر گنجه در ایران و
خاقان در عراق ۴ در خراسان مرو طوس و رو م باشد جان فزا **بیلقان** آباد کرده قباد بن فیروز است و قلعه مستحکم دارد چون
هلاکوخان بران دست یافت ساکنان آنجا را هلاک ساخت و سالها آباد ان نگشت مولف هفت اقلیم از صورا قالیم نقل میکند
که لشکر الیخان که هلاکوخان باشد مدتی بیلقان را محاصره نمود صورت فتحی نشد چه سنگ جهت منجنیق یافته نمی شد هلاکوخان
خواجه نصیر الدین طوسی که همواره در رکابش میبود پرسید خواجه فرمود تا در ختانرا بصورت سنگ تراشیده و در ون آنرا
پر کرده از ارزیز و سرب پرساخته بجای سنگ در منجنیق بنهند و بدرون افگنند چنان کردند قلعه مفتوح شد و در روضة الصفا
مسطور است که امیر تیمور گورکان بعد از مراجعت دوم در صدد آبادی بیلقان گردیده هر لاس را اخراج نمود و در خیبر الشهر
نوشته که میرزا شاهرخ خواست که شهر را عمارت کند بعضی مانع آمده نگذاشتند و وجوهات گفتند هر ابنیه بحضر جوی آبی اشارت
نمود که تا حال جاری است و آبادی بیلقان از ان بحصول پیوسته بهر تقدیر گویند که اکنون بقدر دو سه آبادی دارد

خوارزم اسم ولایتی است از آبادانی عظیم و اطراف آن بیابان است و باعث آبادانی آن چنین نوشته اند که یکی از ملوک پاستانی بر جمعی غضب کرده فرمود که آن جماعت را بمضوع ابقید ببرند که از آبادانی دور باشند فرمان بردار ایشان را بدین ولایت که الحال خوارزم است و در آنوقت مانند قفیزیه موسی علیه السلام از آبادانی دور بوده آورده گذاشتند آن جماعه در آنجا نزدیکم نقد عافیت را غنیمت شمرده دل را بر اقامت نهادند و غریبانه هر کس روی بکاری آوردند تا بعد از مدتی ملک از احوال ایشان پرسید **فرد** معلوم نباشد که سرانجام شان چه رفت * در بلخ و شور در قلج و جام شان چه شد * ملک را رحم آمد و کس به تفحص ایشان فرستاد آنشخص آنجا رفته دید که جهة خود خانه ها از چوب و کاه ساخته اند و هیزم بسیار جمع آورده اوقات بگوشت ماهی میگذرانند چون بران آنجماعه خورنام گوشت و رزم همیشه باشد بر آئینه بخوارزم اشتهار یافت پس ازان که ملک بر کیفیت ایشان مطلع گشت فرمود تا چار صد رن ترک برای ایشان فرستادند فآنجماعه چار صد نفر بودند و بعد ازان از توالد و تناسل ایشان سی هزار همراه وی شد و هوای خوارزم نوعی سرد هست که اگر هنگام صبح از شهر بیرون روند بیم آن بود که دست و پا بی ضبط گردد چون موسم کاسنی حریره شود هر کس پارچه زمین را که در سرخار دران باشد متصرف شود و به سر پونه سرخار را قلم کرده شبگیر گذارند بر اینه آن چیزها در غایت شیرینی و تازگی حاصل میشود و این نوع حریره به آب امتیاج ندارد و از مضافات خوارزم یکی **اورگنج کبری** است که دار الملک بود و الحال شهر خوارزم عبارت ازان است و دیگر **اورگنج صغری** که آنرا اجرجانیه خوانند و جرجانیه از انهات بلاد جیحون است و جیحون نهریست در خراسان مسعود از رسول صلی الله علیه وسلم نقل کنند که فرمود رسول صلی الله علیه وسلم که شب معراج جبرئیل گفت هر کس که در گرد جیحون به فراش هیزد در روز قیامت شهید برخیزد و دیگر کات در رعان و جنوق که مقام نجم الدین کبری بوده و هزار از ان جمله است **هزار اسپ** شهریست در غایت محکمی و آب انرا و را احاطه کرده و از یک راه بیش ندارد و خوارزم شاه عمر با آن حصن حصین با من خود ساخته با سلطان سنجر مخالفت ورزیده آورده اند که وقتی سلطان سنجر قلعه هزار اسپ را محاصره نموده انوری گوید که ملازم سنجر بود این رباعی بر سری بست و بدرون قلعه انداخت **رباعی** ای شاه همه ملک جهان حسب تراست * در دولت اقبال و جهان گشت تراست * امروز بیک حمله هزار اسپ بگیر * فردا خوارزم و هزار اسپ تراست * و رشید وطواط که درون قلعه بودی نیز این رباعی بگفت که بیت آخر او بین است **بیت** گر خصم تو ای شاه بود رستم گرد * یک جزو ز اسپ تو نتواند برد * و آن قلعه را لشکریان مغول نیز پنج ماه محاصره داشتند تا بران دست یافتند و در عجایب السیر گوید که لشکر مغول زیاده ببلست هزار بودند و چون فتح نمودند هر نفر به بلست و چهار کس از مردم شهر حصه رسیده بود که بقتل رسانیدند شیخ نجم الدین کبری در هنگام قتل خویش این رباعی گفته **قطعه** ای خالق مور و مار و زاغ و بلبل * نابود شدند دشمنانت بالکل * مشتی سگ را بهمانه ساخته * از تست تو میکنی چه تاتار و مغل * حکایت رحمت الله دختر ابراهیم هزار اسپی که از غرایب روزگار هست ابو العباس عیسی المروزی گوید که من قصه او شنیده بخوارزم رفتم و از اهل آنشهر پرسیدم گفتند که رحمت مذکور طعامی نخورده هست هر آئینه بزیارت او رفتم زنی خوبروی مشاهده کردم بعد از ساعتی از و استفسار کردم گفت من زن بخاری بودم وقتی پادشاه ترک حصار هزار اسپ را محاصره کرد اهل قلعه خواستند که بیرون روند و

محاربه کنند والی شهر مانع شد و گفت چندی صبر کنید تا ظاهر شود که والی خراسان است بعد از آن بیاید جمعی جوانان از شهر بیرون آمده بر ترکان حمله کردند کافران پشت دادند جوانان تعاقب نمودند چون ایشان را از دیوار پشت بصحرا کشیدند کافران برگشته چهار صد از مسلمانان را شهید کردند در آنمعرکه شوهر من نیز بشهادت رسید چون شوهر را کشته دیدم جزع و فزع بسیار کردم گفتم الشهد قوت من ارکب شوهر بوده اکنون باعث رزق من که خواهد شد درین اثنا بانگ نماز شنیدم نماز گذاردم و تضرع کنان سر بسجده نهادم خوابم دربود خود را در زمین درشتی دیدم که سنگ بسیار داشت من افتان و خیزان به تلاش شوهر بطی آن وادی می نمایم و شوهر را نمی بینم ناگاه منادی ندا کرد که ای زن چه می طلبی گویم شوهر خود را دست دراز کرد و گفت دست من بگیر و ما را بزمین پاکیزه رسانید که نهایت طی و پاکیزگی داشت قصرها دیدم که هرگز ندیده بودم و نهرهای آب شار بر زمین جریان بی آنکه کنده باشد و مردم حلقها دست بدست داشته بودند و جاهای سبز در بر پوشیده و صفره ها در پیش افگنده و طعام می خوردند چون نیک نظر کردم شوهر خود را در آن جماعه دیدم و از آواز شنیدم که ای رحمت پس شوهر مرده بمجلس کرد و گفت این عورت گرسنه است اگر رضا باشد قدری از این طعام دهم آنجماعه گفتند روا باشد مردی پارچه نان که در دست داشت بداد نانی دیدم در کمال سفیدی و نرمی آنرا بخوردم بطعم عسل شیرین تر و بچربی از مسکه چرب تر شوهرم گفت برو تا در دنیا باشی نیازت بخوردن نباشد چون بیدار شدم خود را سیر یافتم و تا امروز تا حال بآب و نان حاجت نشده و از بوی طعام آزرده میشوم مخفی نماند که از سلاطین خوارزم یکی **بکس خان** است که اجدادش پوستگین غرچه غلام ملکا کمین مملوک سلطان شاه سلجوقی بود و آخر الامر مرتبه اش بجای رسید که در پانصد و هشتاد و نه هجری بر مرو که بجنگ گاه سلاجقه بود دست یافت و تمامی خراسان را ضبط نمود و در پانصد و دو طغرل سلجوقی را بکشت و بر عراق مستولی شد و در ترجمه طغرل سلجوقی والی عراق و عجم گذشت بالجمله بعد از بکس خان **قطب الدین سلطان محمد خوارزم** بن بکس خان از پدر شیر بخوارزم آمد و بر تخت نشست و تمام خراسان و عراق عجم و والی بر غور و غزنین بگرفت او پادشاه در غایت شکوه و حشمت بوده و پدر جدش که تاج گذار گورخان فراختائی اول و ثانی بود در سیم خراج برداشت و با سکوطار سپهد گورخانی رزم کرد و ظفر یافت گویند دران آوان که میان خوارزم شاه و سلطان شهاب الدین غوری مصالحه اتفاق افتاد و شهاب الدین غوری برادر علیشاه بن بکس خان را که در حبس داشت بخوارزم فرستاد و علیشاه با برادر بود یا آنکه متوهم شده بگریخت سلطان محمود غوری پیوست محمود غوری او را کمال اعزاز نمود پس از چند روز محمود را کشته یافتند چون از اولاد ملوک غور کسی نمانده بود غوریان علیشاه را بالسلطنت برداشتند چون خوارزم شاه بر هرات رسید منشور سلطنت غور با تلعت مصحوب پسر و نامی نزد علیشاه فرستاد و علیشاه را بخلعت پوشانیدن بجلوت برد و بگشت غور و فیروزکوه خوارزم شاه را صافی نمود و در شش صد و پانصد هجری بعد از فوت تاج الدین ملدور صاحب غزنین عزم آنجا را کرد و بگرفت و در آن سفر بست و هفت فرزار طبل خرین ساخت و اول امر کرد که بست و هفت تن از شاهزادگان بجای نقاره چیان آنرا بنوازند و در آنوقت بست و پنج تن از امرا در رکاب بودند و بعد از کوس نوبت سلطانی بر در بارگاه ایشان کوس میزدند چون سلطان محمد خوارزم شاه غزنین بگرفت و بر خزاین سلطان شهاب الدین غوری دست یافت سنا شیر دار الخلافه که ناصر عباسی از بعداد بشهاب الدین غوری نوشته او را بر مخالفت خوارزم شاه تحریص نموده بودند بدست افتاد این معنی موجب از دیاد و حشت

از خلیفه گشت و در استیصال ناصر عباسی ساعی شد و از علماء مملکت فتوی حاصل کرد که اولاد علی علیه السلام را خلافت بالاستحقاق
پس محضری مملو از مهرها نموده ببیعت خویش تحریص کرد و باسه صد هزار سوار روی ببغداد نهاد و بهمدان رسید ناصر عباسی خلیفه از فوج کشی
خوارزم شاه عظیم نرسید و شیخ شهاب الدین سهروردی را بر سالت نزد خوارزم شاه فرستاد و آن در ضمن بغداد در احوال خلیفه
عباسی گذشت بالجمله چون سلطان از عزیمت بغداد ناچار شده بازگشت در شوکتش نقصان و بجانش وهمی تمام راه یافت
و پس ازان به اندک زمانی چنگیز خان روی باندیار نهاد که کرد انچه کرد و سبب توجه چنگیز خان باندیار آن بود که احمد خان محمدی
که از اعیان مارا ارکان بود بعهد خوارزم شاه نزد چنگیز خان شد و خوشنود باز گشت چنگیز خان امر کرد که هر یک شاهزادگان و
امرا دو کس از ملازمان خود را بمملکت خوارزم شاه فرستند و بالقابش و استمالهٔ آن دیار بیاورند چهار صد و پنجاه مرد مسلمان
جمع آمدند چنگیز خان بخوارزم شاه نوشت که چنانچه بازرگانان آندیار را خوشنود ساختم تو هم اینجماعه را خوشنود باز گردانی چون
آنطایفه بامرار رسیدند از انجمانند حاکم آنجا امیر اینانج الحق که غایر خان خطاب داشت رفتند یکی از اینجماعه که با میر سابقه معرفتی داشت
او را اینانج الحق خطاب کرد و غایر خان بر نجید و همه را موقوف داشت و بسلطان خوارزم نوشت که فرستادگان چنگیز خان با مالی فراوان
بر سم جاسوسی آمده اند سلطان بقتل ایشان فرمان داد غایر خان همه را بگشت چنگیز خان بشنید و بخوارزم شاه نوشت
که غایر خان را بمن گذار تا از و انتقام کشم خوارزم شاه ایلچی او را هم بگشت چنگیز خان باسپاه موفور که عشر لشکرش هشتاد هزار
سوار باشد و به ازین حساب هشت صد هزار سوار یعنی هشت لک سوار میشوند روی بدیار سلطان محمد خوارزم شاه نهاد
گویند که چون حادثهٔ قتل جماعهٔ بازرگانان واقع شد چنگیز خان در عزم مملکت خوارزم شاه متفکر و متردد بود که ناگاه فرستادهٔ
ناصر علی عباسی خلیفه که از خوارزم شاه متوهم بود به طلبش رسید شادمان گشت و در دانشد خوارزم شاه آنگاه در عراق بود
از انجا به نیشاپور و ماوراء النهر چند شتافت میرفت تا بجائی رسید که آنجا کشتگان بسیار بودند مردی زخمی یافت و از حال او سوال
کرد او گفت که شاه چنگیز خان اینجا به اتفاق لقا شاه رزم کردند و غالب آمدند و سلطان بی آن لشکر شتافت و دیگر روز به بلیشان
رسید امیر لشکر جوجی خان بود بسلطان پیغام داد که پدرم چنگیز خان ما را با تو بجنگ نفرمود سلطان سخن او را گوش نکرد و روی
بزرم آورد جوجی خان مقابلهٔ عظیم کرد و قلب سلطان پراگنده ساخت جلال الدین منکرنی پسر بزرگ که بر میمنه بود حمله آورد و
جمعی از منولا نرا بگشت پس چون شب شد جوجی خان آتش بسیار در پورب برافروخت و پیش چنگیز خان رفت چنگیز خان بر شفقت
و سلطان را توهمی عظیم از سپاه مغول بخاطر راه یافت و بسمرقند باز گشت و از چهار صد هزار سوار که بالو بودند باطراف ممالک جهت نگاهداشت فرستاد و پراگنده ساخت و خود را از محارب معاف داشت و بخراسان آمد و مادر خود و برکان خاتون
و سایر حرمها را از خوارزم نخواند چون به بلخ رسید پس پسرش جلال الدین منکرنی گفت سپاه مرا ده تا کنار جیحون نگاهدارم
و دشمنانرا از عبور مانع آیم نه نذیر رفت و متوجه عراق و عجم شد و در راه شنید که چنگیز خان بخارا را بگرفت و در صفر سنه ششصد
و هفده هجری سلطان به نیشاپور رسید و مجلس بزم آراست و هیچ وقت با صحاب حاجات نه پرداخت و بلهو و طرب
مشغول گشت درین اثنا جته یومان سویدای بهادر مقدمهٔ سپاه چنگیز خان از جیحون عبور کردند سلطان مادر را بقارن دژ
فرستاد چون سلطان مترلی چند از ری جته یومان سرابشهر استیلا یافت سلطان بقارن دژ و از انجا به استرآباد

دایل رفت و بجزیرة السکون پناه برد و سپاه مغول که جهة یومان بتعاقب او فرستاده بود بجد و جزیرة السکون رسیده
بازگشتند و قارن در را محاصره کردند اهالی قارن در که هرگز از تنگی آب هیچ گاه از راه برخ نکشیده بودند در آن زمان بر کهامای گشت
بر کاخاتون و ناصر الدین وزیر سلطانزاده چاره نماند از حصار بیرون آمدند و همانساعت باران عظیم بارید مغولان تمام اهالی
قلعه را بخدمت چنگیزخان فرستادند چنگیزخان همه مردمانرا غیر از نسوان بکشت این خبر در جزیرة السکون بسلطان
محمد خوارزم شاه رسید از غایت حزن رنجور گشت و در گذشت بهر او کفن نیافتند همانجامه که در بر داشت و فنش کردند این واقعه
در دی حجه سنه ششصد و هفده هجری اتفاق افتاد و بعضی غیر آن طرفین گویند که دران ایام که سلطان از سپاه مغول بگریخت
و پهلوتهی کرد پسرش جلال الدین منکبرنی گفت همه کس خداوندی دانند اگر گرد و بیدین گرفتن سزاوار نباشد گفت ای
فرزند انچه من شنوم تو نمیشنوی گفت آن چیست گفت از وزیری که باجوجی خان محاربه اتفاق افتاد از درد دیوار شنیدم آنها الکفرة
اقتلوا الفجرة یعنی ای کافران بکشید فاجران را پس ما فاجریم و مغولان کافر لاجرم بهراس بر من مستولی گشت و گفته اند
که خضر علیه السلام پیشه و سپاه چنگیزخان هرچه از مملکت خوارزم شاه بجنگ بکشود مردم آنشهر را قتل عام نمود و هر شهری
که بصلح و امان بگرفت بعضی از انرا از قتل عام نجات داد گویند که خوارزم شاه در سنه ششصد و یازده هجری جاسوسان
بلشکر چنگیزخان فرستاده بیامدند و گفتند سپاهش از مور و ملخ زیاده است و لشکریانش اگر سالها و ماهها مشغول جنگ باشند
بآن محتاج بشوند که چیزی ازان بیرون آرند و گوسپند و بز و اسپ و امثال آن با خود دارند و بشیر دوغ قناعت کنند و
چارپایان بسم خویش زمین را بکنند و بیخ های خورند و از علف و چوبی گاهی توجه نکنند و مطلق نخورند و آن گروه حلال و حرام نشناسند
و گوشت سگ و خوک و سایر حیوانات بخورند و عقد نکاح ندانند و با زنان پدر فساد کنند و چون بر خصم ظفر یابند خرد و
بزرگ را بقتل رسانند و اگر بآب بزرگ رسند کشتی نخواهند یو شب جانوران را بیکدیگر بدوزند و انچه گدارند در آن نهند
و بر دم اسپ بندند و سرش محکم سازند و از آب نگذارند خوارزم شاه عظیم متوهم شد بالجمله قتل و غارت چنگیزخان در ضمن
اقلیم ششم در تحت ترکستان مسطور است و بعد از سلطان خوارزم شاه پسرش **غیاث الدین شاه** بکرمان شد
والی انجا راه ندادنا چار بفارس شتافت و اتابک سعدی زنگی را بکشت و بری رفت و چندی بسر برد و مرتبهٔ دیگر که براق
حاجت بعهد و پیمان او را نزد خود خواند غیاث الدین بکرمان رفت و براق حاجت استقبال نمود و بشهرش در آورد
و با و شریک مسند نشست و غیاث الدین را بفرزندخطاب کرد روزی غیاث الدین او را گفت اینهمه نخوت تراکه داد
گفت آنکه از سامانیان بغلامان ایشان غزنویان و از سلجوقیان و بندگان ایشان خوارزم شاهیان داد پس طوعاً و کرهاً
غیاث الدین را بخواست و بالآخر غیاث الدین را هلاک کرد و با برادری زاری آغاز نهاد و براق او را در ششصد و هفده
هجری از پی پسرش فرستاد و دیگر از پسران خوارزم شاه **جلال الدین منکبرنی** او را زان منکبرنی گفتند که خالی
برنی داشت و او بعد از فوت پدر از جزیرة السکون بر آمد و عزم خوارزم کرد و برادرانش آقاسلطان از یراق تا امیر
که آنجا بودند بخدمت آمدند جلال الدین امیران را منافق یافت و بطایفهٔ اندک روی به نیشاپور نهاد و از ثر بسپاه مغول
رسید و همه روز رزم کرد و شب بدر رفت و برادران وی از پی بدآنجا رسیدند مغولان یکی را از انها زنده نگذاشتند

خوارزم شاه

جلال الدین منکبرنی

جلال الدین بغزنین که بعهد پدر او حکومت آنجا داشت رفت سیف الدین عراق که امرا بدرش با چهل هزار مرد بمین الملک
والی هرات بخدمت وی آمدند جلال الدین در غزنین استیصال یافت و روی بلشکر مغول نهاد و هزار کس از ایشان را بکشت
فیقور یوسان بحکم منکرخان با سی هزار سوار عزم رزم او کرد و جلال الدین بزیر سنگاه شتافت با دشاه پیاده شده بفر مود تا جمله
اسپان بر میان بندند و از صبح تا شام رزمی صعب کردند دیگر روز فیقور بفر مود تا هزار سواری از چوب و نمد مثال از عقب خویش
نصب کنند ایشان چنان کردند سپاه جلال الدین بگمان آنکه لشکری دیگر ست بمدد مغولان آمدند هزیمت خواسته رفتند جلال الدین
ایشانرا دل داد و روی برزم نهاد و جنگی صعب کرد و ظفر یافت در آن سال هفت بار با سپاه مغولان مصاف داد و منظفر گشت
چنگیزخان از طایفهٔ آن متوجه اندراب شد و قلعهٔ آنرا بگرفت و قتل عام نمود و بامیان شد و بکشود و هر کرا یافت بکشت و در ششصد
و نیزده هجری قصد غزنین کرد چون جلال الدین آگاهی یافت مجال توقف ندید و عزم هندوستان کرد چنگیزخان ازپی برآمد و بآب
سند که عبارت از آب اتک است با و رسید سلطان جلال الدین با سه هزار سوار برزم پیش آمد و سه صد سوار مقدمه را خاص
و هزار بمیمنه و هزار بمیسره گماشت و ششصد سوار در قلب بایستاد و سپاه چنگیزخان که زیاده از قطرات مطرات بودند یکحمله
از مقدمه و میمنه و میسره اش اثری نگذاشتند سلطان با آنکه در قلب بودند بمیدان شتافت و رزمی صعب کرد چنگیزخان
از غایت شجاعت او متعجب شد امر فرمود که زنده او را بدست آرند جلال الدین رزم میکرد تا آنکه زیاده کشی با او نمانده پس
بر لشکر دشمن حمله برد ایشانرا دور کرد و جوشن بینداخت و تیغ خویش برگرفت و بار بار بر اسپ زد و خود را بدریا افگند آنانکه مانده بودند
با او موافقت کردند چنگیزخان بکنار دریا آمد و امر کرد که به نیزه زنند آب سند بخون مبدل گشت و جلال الدین بنجات یافته
بساحل رسید و خبر به تره کرد و در سایهٔ آن بنشست چنگیزخان نامدبفرزندان گفت پسر چنین باید آوازی شنید که
ای شاهزاده قدری عناداری برخیز تا بنگرم جلال الدین برخاست چنگیزخان گفت بنشین که غرض من فریان بردن تو بود
اکنون بسلامتی برو پس امر کرد که اولاد ابنای او را انچه در قید داشت در برابرش بکشتند تا جلال الدین هفتاد کس از
لشکریان از آب گذشته بودند جلال الدین هنگام شام روی براه آورد و در ششصد و هفت هجری بطایفهٔ قاطعان طرق
رسید بهمراهیان که صلاح در آب انداخته بودند گفت ما از جنگل جوند شبها بریدند و بر ایشان شبخون زدند و اسلحهٔ ایشان
قطاع الطریق بدست آوردند پس پانصد مرد براو کرد آمدند و جلال الدین رزم چهار هزار مرد از هندو که در رب حد اقامت
داشتند رفت و بسیارے را بکشت و قریب شش هزار کس بانتقام روی باو آوردند جلال الدین بر ایشان نیز ظفر یافت
و لشکریانش بسه هزار رسیدند جلال الدین بسوی دهلی شد و از شمس الدین ایلتمش که در انهنگام سلطنت دهلی
داشت جاے خواست که حصه بسه بر د شمس الدین از شجاعت وی بتر سید و ایلچی ویرا نزد بهلاک کرد جلال الدین
از و نا امید شد و تاج الدین خلجی را بکوه جودی فرستاد و مانسی خواسته آورد پس ده هزار مرد کرد و چتر رای گهکهار سنگه
را بخواست ناصر الدین قباچه والی ملتان با هشت هزار سوار عزم دیار رای کرد جلال الدین شصت هزار مرد بمدد رای
فرستاد ایشان برفتند و با چه را بشکستند سلطان عزم ملتان کرد و قباچه ظفر یافت و شهر با چه بسوخت و لشکر از راه
سند بگجرات فرستاد در ان اثنا چتر مراجعت چنگیزخان و استیلا نمود بر برادر خویش غیاث الدین بعراق شنیده از راه

نجم دیگران بهرایران شتافت براق صاحب نبکش دو چیز بهرا و فرستاد و باستقبال آمد و ابشهر بردروزی سلطان بشکار
رفت براق در قلعه ببست و پیغام داد که این عرصه خشم سلطان بر نیاید و این قلعه را ناچار کوتوالی ماند و این خدمت را
زین کسی مناسب تر نمیست سلطان متوجه فارس شد اتابک سعد بن زنگی پسر خود سانغرشاه را باستقبال فرستاد و مسند
باستقبال نرسیدن خود کرد سلطان عذرش بپذیرفت و دخترش را بخواست و چندی در شیراز بماند و باصفهان شد اتابک
علاء الدین و اتابک سام صاحب نرد بخدمت آمد سلطان بنابر کبر سن او را پدر خواند و به پهلوی خود نشاند و امارت اصفهان
داد دبری رفت و در خانه برادرش غیاث الدین که آنجا بود نزول نمود نور الدین منشی در مدح او قصیده بگفت که مطلع آن
این است **فرد** بیا جانان که عالم شد دگر باره خوش و رنگین ❊ بغر خسرو عالم ابغ سلطان جلال الدین ❊ پس سلطان
متوجه سوتر شد و ناصر الدین عباسی و سمور را با هشت هزار سوار برزم او فرستاد کموتریا مانند ناریل روان کرد که مظفر الدین
کوکپوری با ده هزار کس باد شوند و فرسمور با غرور موفور پیش از رسیدن مظفر الدین برزمگاه شتافت و بقتل رسید سلطان
بنگ پت رفت و بر مظفر الدین کوکپوری ایلغار کرد او را اسیر ساخت و بعهد و پیمان بگذاشت و نیز بر شتافت اتابک اوزبک
بقلعه سحق پناه برد بلکه خاتون بنت سلطان طغرل سلجوقی سلطان را از باره مدید و عاشق شد و دعوی کرد که شوهرم مرا طلاق
داده سلطان بوساطت اغز الدین فروتنی او را بخواست و بر شهر استیلا یافت و عز الدین را قاضی ساخت اتابک ازین غصه
نمود آذربایجان سلطان را صاف شد پس بغزای غرجیان شتافت و در ششصد و هشت و دو هجری ظفر یافت دیگر بار
در ششصد و هشت و پنج هجری بغزای غرجیان رفت بنفس خویش مناشر رزم گشت و مردخواست و سه دلاور گرچیان را
پی یکدیگر گشت و بهور خازنین برزم او آمده بود اسپ سلطان از کوفتگی سستی میکرد سلطان از اسپ جسته به نیزه کار او
بساخت و با فوج خویش بسر تاریانه اشاره کرد تا سایر سپاه برزم پرداختند گرچیان بهزیمت رفتند و در ششصد و هشت هجری
اخلاط را قهراً قهراً بگشود و با دشاهان روم و شام متفق شده متوجه اخلاط شدند سلطان با وجود مرض به استقبال شتافت
نرسیده صف کرد و نزدیک بآن شد که سلطان ظفر یابد و در انحالت در محفه عیش کرد و خواصان محفه را دو سه قدم باز پس
بردند تا اندکی برآسایند رایات خاصه از حرکت کرد سایر سپاه بگمان آنکه بهزیمت میرود بگریختند سلطان ناچار با خلاط
بازگشت و چون شنیدند که فوج چنگیز خان بیامد برای خبر جاسوسان را بفرستاد ایشان خبر آوردند که فوج مغول
بازگشت سلطان شاد شد و بلهو و لعب پرداخت و بکناره از امور ملک غفلت ورزید و چون روزی چند بگذشت لشکر مغول
در رسیدند او را جان که رکن سلطنت بود سلطان را بیدار کرد و آبی سرد بر سرش ریخت تا سکرش کمتر شد و روی براه نهاد
او را جان ساعتی کوشش عاجزانه کرد و بهزیمت رفت و بعضی گویند که او طمع در اسپ و لباس وی کرده هلاک کردند
و نیز گفته اند که لباس صوفیان پوشیده و ساحت گیرندو از شیخ علاء الدین سمنانی منقولست که او یکی از مردان خدا شد

ذکر بعضی از وزرای خوارزم شاهیان

نظام الملک ناصر الدین محمد بن صالح خوارزمی وزیر خوارزم شاه بود
بالآخر از افراط طمع معزول گشت و بعد از عزل او سلطان منصب وزارت را بپنج شخص مقرر نمود نجم الملک کافی الدین
و تاج الدین نیشاپوری و ضیاء الملک رونزنی و نجم الدین کلاربادی و فرید الدین انشان بایکدیگر نفاق ورزیدند

رعایا منصرف شدند و شکایت نزد سلطان بردند همه را معزول فرمودند و بدر الدین عمید را وزارت دادند بدر الدین عمید از
بزرگان سلطان محمد خوارزم شاه بود و وزارت یافت و در آخر عمر داد تو هم نموده بگریخت و چنگیز خان نوشت چنگیز خان بر اشارهٔ امیر الله
همان دم نامه جواب نوشت بدر الدین آنرا بقاصدی داد و بلشکر خوارزم شاه فرستاد او را گفت چنان کن بر دست سلطان
گرفتار سوی قاصد بفرمود عمل کرد چون خوارزم شاه ناصها بدید از انرا متوهم شد و ازان بود که بچنگ بگریخت ماوراء النهر
ولایتی است در غایت معموری و آبادی شرقی آن فرغانه و غربی آن خوارزم و شمالش باسگند و جنوبی آن بلخ بخت کرت
وافر فوقی نعلات و بسیاری میوه جات و فور مراعی و مواشی ترجیح بر بسیارے ولایت دارد یکی از غلامان معمورے اند
مالا نیست که هرگز قحط نشود و اگر شود چندان نماند و مردمش از رعایا و غیر اصناف شجاع و سپاهی باشند و معدن بسیار
دارد و مابین بهر جیحون و سیحون اقعست منبع جیحون باعتقاد صاحب مسالک و ممالک کوهستان بدخشان است و بعقیدهٔ دیگران
خیال چغانیان و درمیان مغرب و شمال واقع شده بعد از مسافت بسیار آب خس برو خم گشته بولایت قباد بآن آمد در انجا
پنج آب دیگر دران داخل شده جیحون بحصول پیوندد آن موضع را پنجاب نامند بعد ازان کنار بلخ و هر نگاشته بحر خوارزم منتهی
میشود و در زمستان رود جیحون بمرتبه منجمد میشود و یخ بندد که چند ماه الوس و احشام مع کابه و قبله بزبران نشنیده که اصلا چیزی
نه بینند و در عجایب البلدان آمده که بدریای جیحون کوهی است و بران درختے است و در هر کان برگ آن فرو ریزد و روز سے
چند بر زمین بوده بعد آن مرئی شده طیران نماید و شخون بر رو دی عظیم است و منبع آب در ولایت ترکستان جائی است
که آنرا شخون خوانند و آن آب بریش ازان که بسیاری از ولایت را قطع کنند میخر خوارزم ریزد و شخون را بعضی صغان و
و برخی آب شهر شهر و حصه خوانند مؤلف مسالک مسالب آنرا آب حاج خوانده چون دار الملک ماوراء النهر سمرقند است ابتدا
ازان مینماید سمرقند از بلاد معظم توران است بر جنوب بغداد افتاده و در آثار البلاد گوید که اول آنشهر را کیکاؤس بن کیقباد
کیانے بنا نهاد پس ازان اسکندر ذو القرنین عمارت نمود مؤلف هفت اقلیم از خامتهٔ روضة الصفا میگوید که در زمان
سابق قلعه داشت که مسافت و درش پنجاه هزار گام بود و بمرور منهدم گشت و چون جهان پهلوان کرت شب که از اجداد رستم
بن زال در عهد ضحاک و فریدون بوده بدان جا رسیده گنجی یافت و فرمود تا ازان گنج قلعه را ساختند پس ازان گشتاسب بن
لهراسب کیانے آن قلعه را آبادان ساخت و دیواری میان ولایت ماوراء النهر و ترکستان کشید چون نوبت باسکندر ذو القرنین
رسید در وسعت آن افزود و آن بود تا اینکه سمر نامی از سلاطین یمن زاد فضا و هیچ از اکسران شهر زاد یرا نکرده و از آثار عمارت
اثری نگذاشت بنا بران بسمرقند اشتهار یافت عرب آن را مغرب شناخته سمرقند بگفت نبذی ازین حکایت در ضمن یمن
آمده احوال سلاطین آنجا گذشت و برخی بدین وجه توجیه کرده اند که چون ابو کرت سمر بن اقریس بادشاه یمن بجانب مشرق
نهضت نمود و هجرت بلده معده که در آن آوان آبادی تمام داشت امر فرمود و وزیر ایران شهری دیگر احداس نموده که
ترکان آن شهر را سمرقندی یعنی دهسمر چه کند برهان ترک نام ده است بعد ازان بمرور ایام بسمرقند مشهور گشت و در
حبیب السیر آمده که در زمان ولید بن عبد الملک قتیبه بن مسلم الباهلی از جانب حجاج سمرقند را محاصره کرده حاکم آنجا بعد از
پنج ماه طالب صلح شده خراج قبول نمود قتیبه بعد از صلح بسمرقند در آمد و مسجدی بساخت و هر بتے که یافت در آتش انداخت

ذکر ماوراء النهر

ذکر سمرقند

در واقعات بابری گوید که اهل سمرقند در عهد خلیفهٔ ثالث عثمان بن عفان مسلمان شده اند و از تابعین قثم بن عباس بران ولایت دست یافته بعضی او را داخل صحابه شمرده اند و قبرش در سمرقند است مشهور بمزار شاه سمرقند در زمان فرمانروائی صاحبقران تختگاهش بود و نوعی آبادی داشت که بر جمیع بلاد ایران و توران ترجیح داشته بعد ازان الغ بیگ گورکان در آبادانی آن کوشیده و در وسط آن شهر مدرسه رفیع و خانقاهی منیع بنا فرموده و در ظاهر بلده رنج بنیاد نهاد تا حال بقاید یم ازان رنج اخراج نموده چه قبل ازین رنج ایلچی که هلاکوخان بن تولیخان بن چنگیزخان باشد بشهر مسمول باشد و ایضاً در واقعات بابری است که ابتدای صدبستن از بطلیموس حکیم شده پس ازان در هندوستان راجه بکرماجیت در آوجین دربار انگری رصدی بسته که تا حال در مغول آن رنج است و در زمان اسلام اول رصدی که بسته شده است در عهد مامون عباسی بوده آن رنج مامونی گفته اند بعد ازان تا زمان هلاکوخان دیگر رصدی بسته نشده بود راقم حروف گوید که راجه جی سنگه سوای کهواهه در سلطنت محمد شاه بادشاه گورکانی در شهر چنگیز که ازابینه دلشین او بوده است و در شاهجهان آباد به تمام نماند وارجی نگه نیز گویند که به اتمام نرسید الحاصل در سمرقند جائی است که آنرا دشت جلوران گویند از حدیث رسول صلی الله علیه وسلم آورده اند که در روز قیامت هفتاد هزار شهید از انجا برخیزد که هر شهیدی هفتاد هزار کس را شفاعت کند چون در آن عرصه آنمکان مسکن کفار بوده حقیقت این حدیث برارباب کیاست پوشیده بود سلطان سیحر را ماکفار فراوانی محاربت دست داد خلقی کثیر از لشکر اسلام بدرجهٔ شهادت رسیدند و در زمان مغول نیز بسیاری از مسلمانان در آن مکان شهید شدند بر آئینهٔ معنی این حدیث بر همگنان روشن گشته و در اطراف سمرقند مزارهای نیک است که یکی ازان کال کل نام دارد که بجانب شرقی سمرقند واقع شده دیگر سیاه آب که آب رحمت میگذرد و در اطراف آن تمام انگیر است که سیاه آب ازوی گذشته کال کل میگذرد و اطراف آنرا چنان احاطه نموده که بعد از دو سه موضع جای عبور نیست و دیگر اولانگه غول و کول برس خوانند و آن صفائی است چه کوے یکطرف آن واقع شده اکثر میوه در سمرقند مخصوص سیب و بهی و امرود و انگور و انار و خربزه لبس خوب پیدا میشود که هر کدام پسندیده باشد **کش** در جنوب سمرقند واقع شده سمرقند از انجا بست فرسنگ است و بنا بر آنکه اطراف آن در غایت حضرت و سرسبزی میباشد هر آینه قبة الخضرا و سرسبزش نامند و فواکه اش در غایت خوبی میشود از جمله مصاف آن یکی **لکاب برکاهی** است که منقطع الراس امیر تیمور گورکان است و امیر تیمور هر چند سعی کرده که آن شهر را دار الملک سازد بنا بر قرب و جوار سمرقندان مطلب بحصول نپیوست پوشیده نماند که راقم حروف میخواست که بتدی از احوال صاحبقران تیمور گورکان و اولاد و احفادش در تحت کش سمرقند که دار الملکش بود بقلم آرد بنا بر آنکه هولیه انجناب در یکی از مضافات کش است چنانچه گذشت و نیز مزار صاحبقران بسیاری از اولادش در شهر مذکور است چه مادر صاحبقران هر که آنجا می مرد نعشش او را بکش آورده دفن می کرد اما چون سلطنت چنگیزخان بیش از سلطنت صاحبقران بوده بی سر و سامانی کمال واقع می شد از آنرو بمیت در گذشت در اقلیم ششم در ضمن ترکستان احوال بغداد چنگیزخان و صاحبقران که یکی اند مع احوال چنگیزخان و اولادش نوشته و بعد ازان تذکرهٔ امیر تیمور گورکان و اولاد و احفادش بر سبیل اختصار بیان خواهد کرد بالله التوفیق **بسعی لسف** در زمان گذشته معموری موفور داشته و چندی ویران و باز آباد گشته تا الکنون

موجود ست اورا قرشی و بجیت نیز گویند و چون بزبان مغولی قرشی بمعنی گورخانه ست و غالب که بعد از تسلط چنگیز خان بان موسوم گردیده اگرچه کم آب است اما بقاعش نیک بحصول میشوند و در فصل بهار بغایت سرسبز میشود و در ماوراالنهر طایفه ست که ترکان آنرا ماغزی فراگویند چون در قرشی آن مرغ بسیار پیدا شد هر آینه آنرا مرغک قرشی می نامند و قرشی بحدود سمرقند واقع شده سمرقند بشرده فرسنگ است که عطای بن مقنع افراسیابی ساحری ماهر بود و بتبا سنخ قابیل گشت و بماوراالنهر رفت و دعوی الوهیت کرد گفت حق تعالی در صورت آدم علیه السلام جلوه کرد ملائکه را بسجود او امر کرد و همچنین در صورت انبیا و اولیا و حکما حلول میکرد تا نوبت بالوسلم مروزی رسید اکنون در من حلول کرد او را گفتند پیش از تو کسان دعوی نبوت کرده اند و بقتل رسیده اند تو دعوی الوهیت میکنی ناچار بقتل رسی گفت نمیکوکردند که ایشان را بکشتند چه من آنها را بفرستاده بودم بالجمله عطا از عجایب و غرایب آنچه مینمود یکی آن بود که در تخت چاهی ساخت و از آن ماهی طلوع میکرد و چهار شهر از پرتو آن روشن میشد و آنرا ماه تخت و ماه مقنع و ماه سیام نیز گویند عوام بر پرستش آن قیام مینمودند و مسلمانان قصد او کردند و ماه مقنع بقلعه متحصن شد و چون بر هلاک خود متیقن گشت قدم را گفت من بآسمان خواهم رفت پس سرابی ساخت و خود در آن انداخت که همه اعضایش بگداخت و جز موی و سرش باقی نماند مسلمانان بقلعه در آمدند و اتباع او را بالقتل رسانیدند و از هریکی پرسیدند که خدای شما چه شد گفت بآسمان رفت پس کنیزکی ایشان را خبر داد که چون کار بر و تنگ شد اقربای خود را بزهر هلاک کرد و خود را هلاک ساخت معاذ بن مسلم سر او را که از گداخته نمانده بود در یکصد و شصت و نه هجری نزد مهدی عباسی ببغداد فرستاد و چون قلعهٔ قرشی را امیر تیمور صاحبقران گورکان بکمال پردلی بدست آورد چه وقتی که صاحبقران به سلطنت خود رسیده بود میان او امیر حسین که خواهرش در نکاح امیر تیمور بود مخالفت روی داد و در هفتصد و شصت هجری مصلحان مقرر بران نمودند که هریک با سه صد سوار از سپاه خود بیرون آیند و در فلان جا با یکدیگر ملاقات کنند صاحبقران با سه صد سوار متوجه اردوی امیر حسین شد گمان برد که او با شیخون است سه هزار سوار بر زم صاحبقران فرستاد ایشان در راه بصاحبقران رسیدند و بعد از زر زم صعب ظفر یافتند انیخ بقیهٔ سپاه صاحبقران رسید سپاه متفرق گشت صاحبقران بقرشی شتافت و اهل و عیال و سپاه خود بگرفت و از جیحون بگذشت و ماخان رفت امیر حسین بقرشی آمد و امیر موسی را امیر هندایالت آنجا داد صاحبقران ایلچیان نزد ملک حسین کرت والی هرات و محمد بیگلخان قرمانی حاکم طوس فرستاد تا متعلقان او را جای دهند و راه کاروانیان بگرفت و ایشان را از زمین ماوراالنهر مانع آمد تا آنکه جمعی کثیر از کاروانیان گرد آمدند پس آوازه در انداخت که بهرات میروم و به آن جانب روانشد و کاروانیان را راه کرد چون کاروانیان مسافتی راه رفتند و بازگشت در همان منزل افرودآمد کاروانیان بماوراالنهر رسیدند و گفتند که صاحبقران بهرات رفت و در آنوقت سه صد و چهل و سه سوار بودند امرای امیر حسین دوازده هزار سوار در حوالی و نواح قرشی اقامت داشتند و صاحبقران از جیحون بگذشت و روی بقرشی نهاد و هنگام شب به برکت که موضع است قریب بقرشی رفت سپاه را همانجا گذاشت و با دو کس کنار خندق قرشی شتافت و از معبری که آب بحصار میرفت تا بزانو در آب در آمد و بخاک نزدیک رسید در راههای قلعه را بدید و از محافظان و نگهبانی ایشان

آگاه شده و باز گشت و بسپاه پیوست و بایشان به تعجیل براند و نزدیک بقلعه رسید و چهل و سه نفر را پیش ایشان گذاشت
و صد نفر را از همان راه بقلعه در آورد و خود با دو صد نفر بر در بایستاد آنانکه بقلعه رفته بودند محافظان را که مست
خواب بودند بکشتند غلغله در حصار افتاد اهالی قلعه بیرون دویدند صاحبقران بر در ایستاده بود هر که آنجا میرسید
بقتل میرسانید چون در قلعه کسی نماند صاحبقران با همراهیان وزن و فرزند امیر خونی را بدست آورد امیر موسی ملک
بهادر با دوازده هزار سوار که بان حدود اقامت داشتند بمحاصرهٔ قلعه قرشی پرداختند صاحبقران دل شخص نهاد
و روزی با سه نفر از قلعه بیرون آمده رزمی صعب کرد شصت تن از مخالفان گرفته بقلعه در آمد و بعضی از مخالفان
جدا شده بقلعهٔ آمدند و بصاحب قران پیوستند و بالآخر امیر موسی از فتح قلعهٔ قرشی مایوس شده برخاسته رفت صاحبقران
بر قلعه مستولی شد بخارا از شهرهای معتبر تورانست در مغرب روی بسمرقند واقع است و از سمرقند بست و پنج فرسخ
است و بکثرت خلایق بسیاری غله و خوبی میوه خصوص خربزه بر تمام ماوراالنهر رجحان دارد و از حدیقة بن الیمان
نقل است که رسول صلی الله علیه وسلم فرمود زود باشد که دار الهجرة شهری مفتوح شود که مردمش مستغرق رحمت الهی باشند
و بخارا را از ان فاخره گویند که روز قیامت بکثرت شهدا فخر بدیگر شهرها کنند و از ان شهرها چندان اولیا و غیره برخاسته
اند که به تحریر در نمی آید و در خاتمة روضة الصفا گوید که در ظاهر آن شهر باغ و بستان فراوانست و مردم آنجا عمارت
را در غایت استحکام میسازند و در زمان سابق سوری بگرد بخارا کشیده بودند که قطران دوازده فرسنگ بود و چهار دروازه
مردم محلات آنجا بایکدیگر تهمتی در مقام جنگ و معارضه می آیند و سنگ و فلاخن سر و روی یکدیگر را خون آلوده
می سازند و آن حرکت را موجب افتخار و مباهات میدانند و آن شهر را چنگیز خان قتلغام نمود و بعد ازان مسعود
بلواج آنرا آباد آن ساخت آورده اند که در سنه ششصد و سی شش هجری در موضع نارات که سه فرسخ بخارا است
مردی محمود نام ظاهر شد گفت چنان مرد که از غیب مغیباست خبر میدهد و بسیاری باو بگروند شمس الدین محمد از
عمار بخارا باو پیوست پدر من در بعضی مصنفات ذکر کرده که عنقریب مردی ظاهر شود بر همه جهان مسوی گردد و
این ها است از ین سخن سایر اهالی بخارا معتقد محمود و اتفاق ایشان در بخارا بر تخت نشست و خطبه بنام او خواند
و داروغه بخارا از شهر بیرون رفت و با طائفهٔ مغول روی بشهر نهاد و محمود بازندرانی و شمس الدین محبوبی بر زم پیش
آمدند مغولان شنیده بودند تیری که بلشکر محمود اندازند باز میگردد مغولان خواستند که بهزیمت رفتند دو تن از مغولان
جرات کرده دو تیر انداختند و از عجایب اتفاقات هر دو بمحمود بازندرانی و شمس الدین محبوبی رسیدند ناگاه غباری عظیم ساطع
شد مغولان که از قتل محمود بازندرانی اطلاع نداشتند آن را بکرامات او حمل نموده بهزیمت رفتند بخاریان تعاقب مغولان
نموده بسی را بکشتند و از محمود بازندرانی نشانی نیافتند گفتند از غیب گردد و باز اندیشش برآورد آنش محمد علی را جانشین
ساختند او دست بفساد برداشتند فراخارلومان دو امیر را بفرستاد تا بایشان مصاف دادند محمد علی را با بست هزار
مرد بقتل رسانیدند فرغانه ولایتی است در کنارهٔ معمورهٔ عالم واقع شده شهر قبش کاشغر و غریش سمرقند جنوبش کوهستان
بدخشان و شمالش اگرچه پیش ازین آبادانی داشته مثل المالغ والمالون و بانکی که آنرا طراز میگویند اما اکنون همه

فرغانه

عبور جنود از یک خراب است مرزا عمر بن سلطان بوسعید باشد سلطان محمود بن محمد میرزا امیر انشاه بن امیر تیمور صاحبقران گورکان حکومت فرغانه و اندجان وغیره داشته او را سه پسر بوده از آن جمله است میرزا بابر که بیاد شاهی هندوستان رسید و در واقعات بابری آمده که سروج الفهم که آنرا مهر گیا خوانند و در فرغانه میباشد اما دیده نشد راقم حروف گوید که آن گیاه را در هندوی لکهنا کهنی گویند و بجای کاف جیم فارسی برآمده و آن در هندوستان در نواح بنارس اکثر پیدا میشود و آن پنج لفاح بریست بشکل دو انسان که روی بر روی یکدیگر داشته باشد و او را سنگ کن نیز نامند چه آن را از سنگ سکنا نند بطریق که اطراف آنرا حفر میکنند تا بیخش از زمین مکشوف شود و سه گره دو پس ریسمان در بنه آن پیچند و طرف دیگر ریسمان بر گردن سگ بندند از دو سه قدم پارهٔ نان به سگ بنمایند و میطلبند آنسگ در آمدن شتاب و قدری قوت کند بیخ آنگیاه از زمین کنده شود آنرا زمین برآید این تدبیر جهت آنست گویند که ایشان اگر آن را بکنند دستش خشک گردد و این اصلے ندارد و نزد راقم در بنیاب اشتباهیست عجب چه هر که گیاه انسانی را خراب و ضایع کند دستش خشک گردد پس آنکه انسانی اصلی را منهدم و خراب سازد و آنرا چه حال واقع شود آب شنجون بهاب فجند اشتهار دارد و از طرف مشرق و شمال آمده در میان آن و ولایت حریان می پذیرد و از جانب شمال فجند و قباک که حالا بشهر چه مشهور است گذشته بجانب ترکستان میرود و در رنگ جوب میشود و در فرغانه هفت شهر خرد و بزرگ است و از آنجمله پنج بجانب جنوب و دو طرف شمال دریا واقع شده و دو شهرهای جنوب یکے **اندجان** است که در وسط فرغانه واقع شده و حصارش در غایت حصانت محکم ست و چند جوی آب همیشه در درون قلعه جاریست و مرغ دشتی که ترکان قرعادل و فارسیان تدرو گویند در اندجان بسیار باشد و در واقعات بابری آمده که در آبدار اسکنه یکمرغ دشتی چنان میشود که قوی که او را شکار کنند چهار کس از خوردن او سیر شوند و عکه و میوهٔ اش خوب میشود اما آب و هوایش نیک نباشد و آشوب چشم در انملک بسیار باشد **اوس** مابین شرق و جنوب اندجان واقعست بالطافت آب و هوا اطرافش وقت بهار در غایت سبزیست **مرغیان** غربے اندجان واقع شده و اندجان هفت فرسنگ است و از فواکه آنجا زرد آلو خوب میشود سفر کوهستان است مابین مغرب و جنوب با فرغانه نه فرسنگ است و بو فور آبهای روان و کثرت باغ بوستان رجحان به اکثر جاها میدارد و در کوهستانش بجانب جنوب پارچه سنگ است دو گز عرض و دو گز طول که همه چیز با در و منعکس و منقش میگردد مانند آئینه بدین سبب آنرا سنگ آئینه میگویند **فجند** بجانب غربی اندجان واقع شده و از اندجان پنج فرسخ است انار آنجا خوب میشود و قلعهاش بغایت مستحکم و بر شمال رویه اش کوهست موسوم بملوغل که فیروزه و دیگر چیزها در انکوه یافت میشود و سرکارگاه نیک میدارد و آشوب چشم در انجا بغایت میشود حتی که کنجشکان را دران ولایت آشوب چشم میباشد و در میان فجند و کند تا دام که هم از توابع فجند ست دشتی است که همیشه دران دشتها باد بشدت میوزد گویند وقتی چند درویش بدان دشت رسیده اند و شدت باد بنوعی بود که ایشانرا پراگنده ساخت و بعد ازان بطلب یکدیگر دران دشت های درویش گفته تمامی هلاک شده اند و از آن زمان تا حال آن دشت را راهاے درویش مینامند **خنکبت** و **اخیلے** نیز گویند و بشمال رو بشنجون واقع است

و در تمام فرغانه بعد از اندجان ازان وسیع بر جائیست و تا اندجان نه فرسنگ است و قلعهٔ محکم دارد و در واقعات بابری نام آنرا خیلی نوشته و گفته که در رسیدن جزیره ایست منسوم میر تیموری که از بخارا اخریزه بجهت آنجا میشود **سباس** از شهرهای قدیم است و بنا کسب نیز اشتهار داشته و اکنون بیاسکند و ماشکسب معروف است اگرچه در عمارات و اشواق آن شهر چندان تکلفی بکار نبرده اند اما مضافاتش تخت گل و لاله و افر و فی آب و جلکا نهایت نظارت و طراوت را دارد خصوصاً لالهٔ هفت رنگ که خاصهٔ انوار این است چه لاله زار باسکند و گلرخ نجارا بین الجمهور معروف است در آنولایت چاهیست که بر کم آب آنرا بیاساید هر غلطی که فاسد که در معده داشته شد دفع گردد و اکثر آن آب را بجای دیگر برند چون گردد و اگر بمسافت بعید برند مجرگردد و اگر رکوار بخون حیض آلوده ساخته در انچاه افگند صاعقه پدید آید که دیوار ها بر افگند ناله بیرون بکند شل السوری صاعقه فرو نشود ایضاً چشمه ایست که همیشه مانند دیدهٔ ظالم بی آب است و چون اندک سحابی بر روی هوا ظاهر شود بر فور از ان چشمه آب در سیلاب آید و در انتهای آنولایت کوهست که آنرا عیال سفره گویند و در انکوه چشمه ایست که آب آن لفت باشد دران گوگرد آهن و فیروزه حاصل میشود و همچنین قریب آن کوه کوهی دیگر هست که سنگش چون انگشت آتش در خود گردد و بسوزد و بخاکستر آن هر چه بشویند سفید گردد و پاکیزه شود آورده اند که چون جهن بن افراسیاب فرزنگی از مغارک بقتل رسید بعد از و احفاد افراسیاب در ممالک توران متصرف شدند هر یک در گوشه بسلطنت رسیدند و از ایشان اندجان که سالها ماوراء النهر و ترکستان حکومت کردند اول ایشان **بغراخان** شهاب الدوله هارون بن سلیمان هست و از جانان ترکستان بوده و بجدود و کاشغری نشسته چون دولت سامانیان ضعیف شد ابو علی سمجور و فائق از امرای سامانیان باخداوندان خویش مخالفت آغاز نهادند و بغراخان را به تسخیر ماوراء النهر تحریص نمودند او بر اندیار استیلا یافت و در سنه سبعین و مائتین هجری در گذشت و بعد از و **طمغاج خان** که بقولی از خویشان بغراخان بوده و علی تگین نام داشته بحکومت نشست و بر بخارا استیلا یافت و باتفاق قدر خان صاحب ما سلطان محمود غازی فرغوی در نزدیکی بلخ رزمی صعب کرد و بهزیمت رفت و در چهار صد و بیست و سه هجری در گذشت و یکی از سلاطین ماوراء النهر طمغاج خان بن محمد خان از احفاد بغراخانست چون سلطان سنجر سلجوقی از گورخان دائی مرد خطای هزیمت یافت طمغاج خان در بعضی از ماوراء النهر بسری بر د چون گورخان بدیار خویش باز گشت طمغاج خان در سمرقند بحکومت نشست طمغاج لغت ملوک سمرقند است طمغاج خان بن محمد خان ملکی عادل و راندیار بود و نبوشتهٔ قرآن کتابت کردی و بفروختی و از وجه آن قوت حاصل کردی گویند و هقانی از و داد خواست او رنجه بود و گفت که در و نمانده و هقان گفت که داد ترا داد و را بداد و آخرین سلاطین آنطایفه **سلطان عثمان** است که در برابر بغراخان هست او را گورخان دائی والی نزاخنای دختر خواست گورخان مضایقه نمود سلطان محمد خوارزم شاه بر غم او دختر خود باو داد آخر الامر میان ایشان وحشت افتاد سلطان عثمان بگورخان متصل شده خوارزم شاه لشکر بسمرقند کشید و بگرفت و او را بدست آورد و سنه ششصد و نه هجری بقتل رسانید و بعد از و کسی از خانان بسلطنت نرسید و گماشتگان خوارزم شاه در ماوراء النهر حکومت

کردند بسی بگذشت که فوج چنگیز خان براندیار دست یافت **فصل** در ذکر بعضی از مشاهیر اقلیم پنجم **سلطان السوا ابوالحسن جعفر** بن محمد الرودکی اصل وی از رودک من اعمال بخارا بوده استاد شعرا عجم است و اول کسی است که دیوان شعر ترتیب داده گویند که سه شاعر در سلسله دولت آسایش کردند که دیگر انرا میسر نشد رودکی بعصر سامانیان و عنصری بدور غزنویان امیر مغزی در زمان سلجوقیان رودکی راست **رباعی** اے از گل مشک بوی تو رنگ از پے رخ ربوده تو از پے موی گل رنگ شود چو رخ بسوئے همه جو پے مشکین گردد چو موفشانی همه کو پے خوبی **عبد الخالق** بجد دانی سر دفتر خلیفه خواجگان چشت است آورده اند که چون خواجه یوسف همدانی ببخارا آمد باو پیوست رفته رفته کارش بجائے رسید که در هر وقت براے نماز بکعبه میرفت گویند روز عاشوره جمعی در خدمت خواجه عبد الخالق نشسته بودند در معرفت سخن میرفت جوانے در صورت زاهدان در آمد گفت رسول صلی الله علیه وسلم فرمود که اتقوا فرصة المومنین فانه ینظر بنور الله تعالی براین خدمت هست یعنی بر سر هر دانش مسلمانی بدرستی که آدمی بیند بنور خدای تعالے خواجه گفت که سر اینخدمت آنست که زنار ببری و ایمان آری جوان گفت نعوذ بالله که مرا زنار باشد خواجه بخادم اشاره کرد خادم خرقه از بر جوان بیرون کرد زنار پیدا شد جوان زنار ببرید و ایمان آورد خواجه گفت اے یاران بیائید تا ما سر بر موافقت این نو عهده زنار را قطع کنیم چنانچه او زنار ظاهر ببرید زنار باطن را که عجب است ببریم تا چنانچه او امرزنده باشد ما نیز امرزنده شویم تا یاران بپای خواجه افتادند و به تجدید توبه پرداختند از سخنان اوست که در رده وقت خود را نگاهدارند در وقت سخن گفتن و هنگام چیز خوردن و گفت مرشد چون سر شکار است می باید که بحوصله خود هر مرغی را دانسته طعمه در خوان میداده باشد **شیخ نجم الدین کبری خوارزمی** از اکابر اولیاست اورا ولی تراش گفتندی چون در حالت وجد بهر که نظر افگندی ولے شدی روزی صعوه را بدید و بازی واپس او بود صعوه بازگشت و باز را گرفت و پیش او فرود آورد و او در مدت عمر خود زیاده از دو دانه هرید قبول نکرد همه ایشان از اکابر اولیا بودند چون مجد الدین بغدادی و سعد الدین حموی وغیره هما آورده اند که چون سپاه چنگیز خان متوجه خوارزم شد پنج اصحاب خود رضی الدین اوعلی لالا و نجم الدین دایه و سعد الدین حمویرا گفت برخیزید و بگوشه روید که آتشی از مشرق افروخته تا مغرب خواهد سوخت و این فتنه ایست که در ین امت دیگر چنین واقع نشود گفت چه شده که بامانه آئے گفت ما را اذن نیست اصحاب تخت فرمان بخراسان شدند و چون لشکر مغول بخوارزم رسید کس نزد شیخ فرستادند که از میان اینجماعت بیرون شو شیخ گفت هفتاد سال در زمان خویشی مصاحب ایشان بودم اکنون تخلف مروت نباشد پس چون لشکر مغول بکنار شهر رسید شیخ خرقه در پوشید و میان به بست و لعل هزار سنگ کرد و نیزه بدست گرفت و بیرون آمد و سنگ بر ایشان انداخت مغولان تیر باران کردند شیخ دست پر پرچم کافری زد و آن را محکم بگرفت و نگذاشت تا که بشهادت رسید و بعد از شهادت هر چند که خواستند که پرچم را خلاص کنند نتوانستند ناچار پرچم را ببریدند **شیخ سعد الدین حموی** از مشایخ صوفیه و اصحاب نجم الدین کبری است از علوم ظاهری و باطنی بهره عظیم داشته روزی بر ودلابے رسید اسپ او از آب نمیگذشت گفت آب را تیر کنند و بگل آلوده سازند چنان کردند بگذشت شیخ فرمود

تا خود را میدید ازین وادی عبور نتوانستند کرد **شیخ مجدالدین مشرقی** بن موید بغدادی خوارزمی از اکابر اولیاست
بعضی بر آنند که پدر او موید بن ابوالفتح از اطبار بغداد بود خوارزم شاه از خلیفه طلبی خواست خلیفه او را بخوارزم فرستاد
مجدالدین بعد از پدر بخدمت شیخ نجم الدین کبری میگذرانید شیخ او را خدمت متوضیا فرمود و ما در شیخ پیغام داد که فرزند
من این کار نتواند فرمانی دهد تا غلام ترک این خدمت مامور کنم شیخ گفت از تو که در طب آگاهی این عجب نمود چه پسر را
غلبه صفراست این خدمت اگر بغلام ترک دهم او شفا نماید و گفته اند که اصل شیخ مجدالدین از خوارزم است و بغداد که
قریه است در خوارزم در جمادی الآخر سنه پانصد و پنجاه و شش هجری همانجا متولد شد و نشو و نما یافت و بخدمت خوارزم شاه
پیوست و معتبر گشت و مالی وافر بدست آورد ناگاه محبت الهی در دل وی جاگرفت همه را بگذاشت و خدمت نجم الدین
کبری گزید و ریاضت های شگرف کشید و در پانزده سال شیخ الشیوخ خوارزم شد و پانصد هزار دینار بر صوفیه وقف
کرد گویند هر سال اخراجات مایده خانقاه او دویست هزار دینار بود روزی گفت مایبضهٔ ط بودیم بر کناره دریا شیخ
نجم الدین ما را تنبیه کرد بیرون آمدیم انگاه در دریا رفتم شیخ بر کنار بماند و شیخ نجم الدین این سخن بشنید بخندید فرمود
که مجدالدین در دریا میرود مجدالدین بشنید نزد سعدالدین حموی رفت و تضرع نمود گفت روزی که شیخ را وقت
خوش باشد مرا خبر ده با نحضرت آیم وقتی که شیخ در سماع خانه خوش داشت سعدالدین او را خبر کرد مجدالدین پای
برهنه طشتی پر آرایش بر سر نهاد و پیش شیخ آمد بجای کفش بایستاد شیخ فرمود چون بطریق درویشان عزیز
میخواهی ایمان بسلامت بری لیکن تو هر دو در دریا بمیری ما در سر تو شویم و سرهای سرداران و ما در ملک خوارزم شاه
بوعظ رغبت داشت و گاهگاه بزیارت وی میرفت حاسدان بسمع سلطان رسانیدند که ما در تو بمذهب ابوحنیفه نیکا
شیخ در آمد و عظ شنیدن را بهانه ساخت سلطان مست بود گفت مجدالدین را در جیحون اندازند پس چنان کردند
و این واقعه در پیش اوایل در سنه ششصد و شانزده واقعه ای در ششصد و هفتده هجری اتفاق افتاد شیخ نجم الدین
آگاه شد و سر بسجده نهاد و بعد از زمانی بر داشت و گفت از حضرت عزت درخواستم تا خون بهای فرزندم مجدالدین
ملک از سلطان بستاند محمد خوارزم شاه خبر یافت و پیاده بخدمت شیخ آمد و سر بر هنه ساخت و طشتی پر از زر و شمشیر کفن
بیاورد و گفت اگر قصاص خواهی اینک ازین شمشیر سر من جدا کن و اگر دیت و خونبهای اینک زر شیخ گفت قریب
و جمله ملک تست سر تو برود و سر با خلایق و ما نیز در سر تو شویم سلطان خایف و خاسر باز گشت و عنقریب چنگیز خان
فرو رسید و کرد و آنچه کرد خوارزم شاه در ذی حجه سنه ششصد و هفتده هجری از چنگیز خان که بران در حریر السکون شده
در گذشت **خواجه قطب الدین بختیار کاکی** اوشی از اکابر خلفاء خواجه معین الدین چشتی است
او را سلطان العاشقین گفتندی و او را کاکی از ان گفتندی که زنش از همسایه گاه گاه دام گرفتی روزی همسایه
او را گفت اگر ما نباشم کار شما بهلاکت رسد زن خواجه قطب الدین بر نجید و سوگند یاد کرد که دیگر روز از و خبری
نخواهد بشنید گفت بعد ازین بسم الله بگوئی و دست بطاق خانه می بر چندانکه خواهی کرد های کاک بدست خواهد آمد
چنان شد و بکاکی اشتهار یافت گویند او نیز از دو ویست و پنجاه رکعت نماز ادا کردی و هر شب هزار بار درود

بر رسول صلی الله علیه وسلم فرستادی چون کرد خدا شد سه شب آنرا فراموش کرد یکی از مریدان وی رسول صلی الله علیه وسلم
را بخواب دید که فرمود قطب الدین را بگو که هر شب تحفه بهرامی فرستادی سه شب شد که نمیفرستی قطب الدین زنرا
طلاق داد و به بغداد شد و بصحبت شیخ شهاب الدین سهروردی رسید پس عزم ملاقات پیر خود معین الدین چشتی کرد
او بهند رفته بود لاجرم روی بهند باز نهاد و بملتان رسید و با شیخ بهاؤ الدین ذکریای ملتانی صحبت داشت قلعه دار
ملتان مرید او شد پس خواجه قطب الدین بدهلی شتافت در راه شیخ فرید شکر گنج با و پیوست خواجه بدهلی رسید خود چه
قطب الدین گوید که با عزیزان مسافر بودیم تا بکنار دریا رسیدیم دگر سنگی در ما اثر کرد و ناگاه گوسپندی دونان خشک در
دهن گرفته پیدا شد و پیش ما نهاد و رفت و هم برابر آن کژدمی نزدیک رسیده خود را در آب انداخت و گذشت و با
یکدیگر گفتم درین حکمتی خواهد بود بیامانیز از دنبال رویم دست بدعا برداریم بفرمان الهی دریا شق شد و زمین خشک
پیدا گشت بایان گذشتیم و در درختی مردیرا خفته دیدیم در آمد تا او را هلاک کند این گژدم از جای نرفت و آن مار را هلاک کرد
دراهی شد با نزدیک شدیم تا آن مرد را دریابیم البته کسی بزرگ خواهد بود دیدیم مشتی خراب بد بری که رده و افتاده
شرمنده شدیم که این مرد شراب خوار بلی فرمان او را خدای تعالی چنین نگاهداشت هاتفی آواز داد که عزیزان اگر
همین مصلحان و پارسایان را نگاه داریم مفسدان و گناهکاران را که نگاه خواهد داشت و همدرین بودیم که آن
مرد بیدار شد کیفیت با او گفتم یاد م شد و از ان فعل باز آمد و از و اصلان حق گشت بالجمله خواجه قطب الدین بدهلی رسید
و حمید الدین ناگوری که پیش ازین در بغداد او را دیده بود بملازمت وی آمد سلطان شمس الدین التمش صاحب
دهلی معتقد خواجه گشت خواجه معین الدین چشتی در اجمیر بود خبر قطب الدین شنیده آنجا آمد و هنگام مراجعت خواست
که او را به اجمیر برد اهالی دهلی چندان جزع کردند که او را انجا گذاشت باجمیر شتافت و در سیر اولیا آورده که از عید خواجه
قطب الدین از نماز باز گشت چون بدان مکان که الحال روضه ایست رسید و بایستاد و متامل شد و گفت من ازین
مکان بوی دل میشنودم و در زمان صاحب زمین را طلبداشت و قیمت آن زمین باو داد و فرمود که این موضع مدفن من
خواهد بود باید که صفه و میان حقیقی او بسازند پس بجایگاه شیخ علی سیکری آمد و در آنجا مجلس سماع بود و قوال این بیت
می خواند کما میر حسن دهلوی فرموده **بیت** کشتگان خنجر تسلیم را ✻ هر زمان از غیب جانی دیگر است ✻ خواجه را این مضمون
در گرفت و بخانه خود آمد بیهوش و متحیر شده و فرمود که همین هست بگویند قوالان همین میگفتند و او را تحیر بود تا چهار شانزده
بست پنجم در سنه ششصد هجری در گذشت و قبر ایشان در نواح دهلی کهنه از قلعه دهلی نو که شاهجهان آباد بود تمام
روز خلقی کثیر از شاهجهان آباد بزیارت مقدس میرفتند و پنج شبی بود که از شاهجهان آباد تا مقبره منوره اش
از امرا و اعیان شهر تا مزار شریف او میگردد و تمام شب مردم سوار و پیاده بزیارت وی میشتافتند چون در عهد عالمگیر ثانی
بشاهجهان آباد رفتم و از شهر تا مزارش خرابان راه میرفتند کسی را مقدور گذاره نبود که تا آنجا برود پشت کس از دست
حرامیان بسلامت برونند چه جای آن تا مزار شیخ نظام الدین اولیا که در شهر بود ایران وه پانزده کس متفق شده بهر

خواجه جلال الدین حسین معروف بخواجه نقشبند از اکابر اولیای عصر بوده وجه تسمیه او نقشبند در رساله بهاء

که در مقامات حضرت خواجه است حی نویسد که حضرت خواجه مودم پدر بصنعت کمخواب بافی و نقش بندی مشغول بودم
مردم از وطلب کرامات کردند گفت کدام کرامات زیاده برین است که باوجود چندین گناه بروی زمین حی توانم رفت

بیان سید جلال الدین حسین

سید جلال الدین حسین بن سید احمد بن سید جلال الدین بخاری معروف بمخدوم جهانیان از اکابر اولیای
جهان است در هفتصد و هفت هجری متولد شده و چون شش هفت ساله شد گفت چون شش روز از ولادت من بگذشت

بیان صدرالدین راجوقیان

عورتی مرا شست و شو کرد و رخت در من پوشید آن حالت مرا بیاد است بالجمله مخدوم جهانیان در علم ظاهری و باطنی سرآمد
عصر شد و از پدر خرقه یافت و بحجاز و مصر و روم و شام و عراق و خراسان ماوراء النهر رفت و بخدمت سید صدرالدین کاشی
از مشایخ رسید و چند حج بگذارد و آنگاه بمدینه شتافت و هنگام زیارت روضهٔ رسول صلی الله علیه وسلم گفت السلام علیک یا جدی
از روضه آواز برآمد وعلیک السلام یا ولدی بهند آمد و شیخ نصیر الدین چراغ دهلوی را دریافت و برادر او سید
صدرالدین راجوقیان نیز از اکابر بزرگان بوده و از علوم بهرهٔ تمام داشته و صفت جلال بر او غالب بود
و هر که بغضب نظر کردی او بمردی لاجرم او را قتال گفتندی و احوال شیره مخدوم جهانیان ابو محمد بدهان قطب الدین
شاه عالم بن محمود بن مخدوم جهانیان در اقلیم دوم مرقوم شد **خواجه شمس الدین محمد** بن محمود حافظی بخارائی
معروف بخواجه محمد پارسا از کبار اصحاب خواجه نقشبند است و از بزرگان اولیاء عهد بوده و او کلامه اینک اللسان
عن رائ الفضول الکلام نطق مع الله سبحانه وقتی که ساکت شد زبان از زیاده گوئی پس سخن میگوید از الله تعالی داد
نطق اللسان شکست یعنی وقتیکه بگویائی آمد زبان ساکت شد قاب **ابو القاسم** بن سماس از بزرگان
وقت خود بوده یکی گفت از وی که ادب چیست گفت آنست که خود را بشناسی

اقلیم ششم

تعلق از عطارد دارد و مروش اکثر زرد رنگ میباشند وجه اول این اقلیم از انجاکه روز دراز بیش پانزده ساعت و
نصفی بود و صد و دوم آنجاست که ارتفاع قطب چهل و پنج درجی باشد و مبدا آن در مشرق بوده و از شمال دیار یاجوج
و ماجوج و بلاد خاقان و کیمال و استفجات گذرد و پس بعضی از نواحی خوارزم و حوالی ختلان و بر جنوب بحر صفالیه و شمال بنگال
الزهره و اندلس گذشته به بحر اعظم منتهی شود و مساحت این اقلیم دویست و سی و پنجهزار فرسخ و ثلثان فرسخ است و در این اقلیم
بقولی صد و چهارده و بقولی دویست و چهل شهر است و دو کوه و چند شهر عظیم دارد و پوشیده نماند که اکثر ترکستان در این
اقلیم واقع شده **ترکستان** اسم جامعی است جمیع بلاد ترک را از اقلیم اول تا اقلیم هفتم و اکثر ترک اکثر ایشان صحرانشین اند
و از قبایل دیگر به بسیاری عدد و زیادتی شجاعت و جلادت ممتاز اند و بر جلادت و شجاعت ایشان دلیل ازین قوی نیست
که قول رسول صلی الله علیه وسلم بن نوح در باب ایشان جاری شد که الترک الترک ما ترکوکم یعنی قصد ترک مکنید باوایم که
او قصد شما نکنند و بزرگان را روی و بینی پهن و چشمان کوچک و تنگ و اندرو شیئه فراخ میباشد مؤرخان گویند که چون
نوح علیه السلام به کوه جودی قرار گرفت و باز مشرق و شمال به پسر خویش یافث علیه السلام داد و یافث از شوق الیما بین
عازم آنسر زمین شد و از نوح علیه السلام التماس کرد که دعای آموزد که هرگاه خواند باران ببارد نوح علیه السلام او را اسم اعظم
بیاموخت یافث آنرا بر سنگی نقش کرده بیر و آنرا حجر المطر خواند و ترکان خدمه باس عجمیان سبک بده خواند تا اکنون در میان
ترکان و از زبان آن عمل متعارف است یافث بقولی از ابنای مرسل است کنیتش ابو المرک و ترکان از اولاد اویند
بالجمله چون **یافث** بر زمین ترک رسید او را فرزندان پدید آمدند و آن زمین را آباد کردند و او بقولی پانزده پسر داشت
ترک و چین و سقلات و مسیح و کماری و خلج و خزر و روس و خزر و روس و غز و ملج و سدسان و کمار نی را پسری بود کرد نام
که وزن از اولاد اویند و هریکی بنام خویش شهری آباد کرده در آن سکونت گزیدند و گویند یاجوج و ماجوج از اولاد مسیح بن یافث
از و گفته اند که یافث هشت پسر داشت و از انجمله آنست لومان و اندلس و خراسان و افرنجه و غیره و هر کدام بانی شهریست که بنام
او مشهور است و جوهر و یاجوج بن یافث که یاجوج و ماجوج دو قبیل از نسل انسان اند و هریک باحتصار بجای خود بیاید باهم
بن یافث بقول **المولف** صبح صادق معاصر گبومرث و وهی پدر بوده و این قول صحیح ست اگر گویند که ترک بن یافث
که در دیار مشرق چون گبومرث بوده و در دیار بحشم مناسب است بالجمله ترکان او را یافث اعلان گویند و اعلان بنا

پسر را گویند یعنی پسر یافث او بعد از پدر قواعد بلگداری محمد ساخت و دو سلیکا از ممالک مشرق طرح اقامت انداخت و از چوب
دگیاه خانه ساخت پس خرگاه اختراع کرد و از پوست حیوانات لباس ترتیب داد و حمر المطر را که بعد از یافث بدست عمر من
یافث افتاده بود طلب نمود و عراجابت نکرد میان انسان محاربات اتفاق افتاد و بالا آخر بقرعه مقرر گشت و قرعه بنام
تیک برآمد عرستگی بهمان هیئت و رنگ پیدا کرد و نقشها که بر حجر المطر بود بران بکندو پیش ترک فرستاد ترک وقتی به باران محتاج
شد هر چند دعا کرد هیچ در بگرفت بر بحده و پسر خود مغور الحرب بر الفرستاد و مغور روست غین کشاد و لاد قتیل رسید و دشمنی میان
برادران و فرزندان ایشان بماند و ترک دو بست و چهل سال ملک رانده در گذشت و ترکان اصلی از ذات او نیند و در پسران
بودند لوذک و جنگل و بر سخار و املاق و بعد از و پسرش **خودک** بحکومت رسید و به ایلچه خان مخاطب گشت بقوسی در ان
نواح نمک در طعام او پدید آورد چه روزی در شکارگاه طعام میخورد و طعه از دستش بیفتاد و زمین شور بود آنرا برگرفت و بخورد
و خوش آمد حکم نمود تا آن خاک برداشتند و بکار بردند و بعد از و پسرش **دنبت باقوی خان** بن ایلچه خان پادشاه
شد لفظ دنبت بترکی بخت و جاه یا قوی بزرگ را خوانند و بعد از و پسرش **کیوک جان** آنکاه پسرش **علیجه خان** بسلطنت
نشست و در عهد او ترکان تمول و از دین خویش منحرف شدند و علیجه خان نژاد و دو پسر بنام شکم آمد یکی را تاتار اسپ و دیگری را
مغول اسپ نام نهاد چون بزرگ شدند علیجه خان مملکت خویش را قسمت نمود و در گذشت و دگر بره و بنیاد پوشیده ماند
که چون ملوک توران دو فرقه اند کرد هی از احصار بن نوح عرم و طایفه از اولاد یافث که ترکستان حکومت داشتند چنانچه
گذشت پس از مرور و هور اولاد شام مملکت ترکستان را از اولاد یافث انتزاع کردند تفصیلش آنکه چون فریدون که از اولاد
سام بن نوح عرم بود ضحاک باران را بقتل رسانید و بسلطنت رسید چنانچه در عراق عروات گذشت و فریدون سه
پسر داشت و مملکت را بر هر سه پسران خویش قسمت کرد یکی **تور** بن فریدون که تور آنرا بنام او خواندند و اوراخ نیز گویند و از
کنار جیحون با فضای مشرق با و داد بحدی که سنجر سازد و تور بآن دیار شتافت و استقلال یافت و باتفاق سوسخ خان در گذشت
و تور بر مملکت او نیز استیلا یافت و قوم تاتار ببلاد جیا دافتادند و بسلطنت آنجا رسیدند و آن در ضمن جا گفته اند بالجمله
بعد از و پسرش رر و سم و پس از و پسرش **پشنگ** بن زاد سم و بعد از و پسرش **افراسیاب** بن پشنگ بسلطنت
رسید محاربات او با سلاطین ایران که از احفاد ایرج بن فریدون اند از منوچهر با کیخسرو در شاهنامه فردوسی طوسی مرقوم است
از سخنان افراسیاب که بزرگ حریص باشد بازندگانی در اریابند و گفت شجاع را همه کس دوست دارند حتی که دشمن و بعد از
پسرش **جمن** بن افراسیاب بفرمان کیخسرو بسلطنت رسید و بعد از و پسرش **آرجاوست** بن جمن بادشاه شد و داد
آنست که دختران کشاسپ که خواهران اسفندیار بودند با نبری بردو اسفندیار بلباس بنجاران رفت محبوسان
از حبس نجات داد و بالجمله از حالت و رنگی از معارک بقتل رسید و بعد از ان احفاد افراسیاب در مملکت توران بهر
بگوشه بحکومت رسیدند و از ایشانند آل خاقان که سالها بماوراالنهر ترکستان ملک رانده اند و در ضمن ماوراالنهر بحثی از
از احوال ایشان نوشته اند بالجمله ایلچه خان بن کنوک خان به پسران خویش تاتار و مغول تقسیم نمود و هریک بر حصه خویش
بحکومت رسید قیام نمودند و پس از ایشان فرزندش بدوستی و اتحاد و میانه خود را امور ریاست را تجویز بین وجه

سرانجام میدادند تا آنکه **ماندوخان** هفتم بادشاه از ملوک تاتار بر سلطنت خویش مغرور گشته بجدد و الوس مغول لشکر کشید و مخالفت در بنی اعمام پدید آورد و ازو پسرش **سونج خان** بن ماندوخان که آخرین ملوک تاتار است و معاصر نوربن فریدون بوده نور با تفاق او با اهل خان بن منکرخان که از سلاطین مغول بود نرم کرده او را با سایر قوم مغول بکشت چنانچه گذشت **ذکر مغول ملوک بن لیجه خان** که ششم نسب ترک بن یافث بن نوح علیه السلام می پیوندد و جمله طایفهٔ مغول است او بفرمان پدر بعضی از دیار ترکستان وا می بود او چهار پسر داشت و بعد از و پسرش **فراخان** بن مغل ملوک جانشین شده و در حدود فراغرم نشیمن داشت و بعهد او مغولان در ترک مبالغه کردند و کراخان را پسری متولد شد و سه روز شیر نخورد و هر شب مادرش بخواب دیدی گفتی ای مادر مسلمان شو تا شیر خورم مادرش در خصیه ایمان آورد و نام پسر اعود بوده چون بزرگ گشت پدرش از وی آگاه گشت روی بوی آورد اعودخان در شکارگاه آگاه شده و پدر را بزخم کارد بکشت و بر تخت نشست **اعورخان** بن فراخان بن مغل خان او در ملوک ترک در حشمت و شوکت چون جمشید بوده و در ملوک عجم نامی خیل و حشم را از ظلمت شرک برآورد و بنور اسلام مشرف ساخت و مالک چنین مقابله کرد و نظر بر قفت و قصد ماوراءالنهر کرده و صافی ساخت و باز گشت و به اتراک لقب داد چون ما نقای العود و قبچاق و فاریق و خلج و امثال آن و اعودخان شش پسر داشت کون و ائی و بلدورکوک و باق منکر هر یک را چهار پسر بودند که مجموع بست و چهار باشد و بعد اعودخان پسر بزرگش **کون خان** بادشاه شد و باشانزده وزیر خود هر یک از فرزندان و برادرزادگان لقب داشت داد و بهر یک جای معین ساخت و ایشان را بست و چهار شعبه ساخت و میانهٔ ایشان اساس محبت متذکر دانند و بعد از و برادرش **ای خان** و پس از و **بلدورخان** و بعد از و پسرش **منگلی خان** بن بلدورخان انگاه پسرش **منکرخان** و بعد از و پسرش **ایل خان** بن منکرخان بادشاه شد و بعد از نور بن فریدون بفرمان پدر بحکومت توران رسید و سونج خان که آخرین ملوک تاتار است و ذکرش گذشت بیورموست نور متوجه ایل خان شد ایل خان با سایر قوم خویش در محاربه بقتل رسید و از ایشان حرفیان پسر ایل خان و بعد و پسر حال او با زنان خود از معرکه بر نیامدند و این واقعه بعد از اعودخان بهزار سال اتفاق افتاد و این چهار از بیم شاه نور و ما نگریزان شد صبح دیگر روز بجای رسیدند که کوه بسیار در اطراف آن بود و یک راه پیش بدو دست بزحمت هر چه بقلعه کوه رسیدند مرغزاری دیدند دارغایت سرسبزی و شادابی که آن را از کنه قون گفتندی یعنی کمربند و آنجا رحمت اقامت افگندند و از بیم نور و تاتار نتوانستندی آمد و پس از مرور و هور از نسل ایشان جمعی کثیر پدید آمدند و چند شعبه شدند اولاد فسان انسان و اولاد معودیه در لکهن مشهور گشتند چون بسیار شدند از کنه قون را تنگ یافتند و خواستند که بیرون آیند بر ممر کوه معادن آهن بود خمر و ج متعذر بود پس بزحمت جمع کردند و آتش زدند و از حرم گوزن و دهات ساختند چندان بدمیدند که بعضی از ان بگداخت و راه پدید آمد و بدره‌ها بر مغول که وطن اصلی ایشان بود شتافتند و با تاتار و دیگر قبایل که دران پورب بود و جنگها کردند و ظفر یافتند و بسیاری از ما انگه و بیرون بودند خود را از قوم مغول شمرده با ایشان پیوستند و آن طایفه بمعول مشهورند **ابیات** به پیش مغل باشد آن در حساب ✻ که دارد بیایی هر دو قوم انتساب ✻ نه آنکس که از راه تدبیر و فن ✻ بایشان کند نسبت خویشتن ✻

بالجمله مغول بر دیار خود استیلا یافتند و یکی از قوم قبال را بسلطنت برداشتند و بطناً بعد بطن سلطنت میکردند تا آنکه
بلدورخان بن تنکلی خواجه تمور بامر سلطنت رسید اهل الوس را باد ساخت و مقرر ساخت دو روز در روزی که اولاد خان و
دیگران از پوشیدن قول بیرون آمدند تمام مغولان جمع آیند و دم آتش در پیش نهند و بعیش و طرب مشغول شوند و بروات
نزدیک بعهد محمد صلی الله علیه وسلم بوده و دختر پسر اوست **الان قوا** و خان مغول از اضداد او بودند و الان قوا در عقد
ابن عم خود بود و از و دو پسر داشت للکدی و کجدی چون شوهرش در گذشت الان قوا بحکومت اهل الوس رسید شبی
خفته بود دید که پوری بخانه آمد و بدهان او فرو رفت و از آن آتشین شد اکابر مغول زبان تشنیع کشادند الان قوا ایشان را
جمع آورد و حال باز گفت و جمله را بحلال خرگاه به نشاند هنگام شب نوری که از روزن خرگاه بدرون میرفت و بیرون
می آمد ایشان قول او را تصدیق کردند و او را از ان نور سه پسر آمد اول **لومون** که فسقی و ازنوع و متعین از اولاد
او بند دوم **هوسن** که سالخی و قبیله بسالخوت از اولاد اویند سوم **نوربحرخان** که خان خانان مغول از اولاد او
مغولان او لاد پسران الا لقوا را که از شوهر پیشین بودند در لکمن خواندند و اولاد نوربحرخان و احفاد و برادران حقیقی
نوربحرخان را بیرون گفتند بالجمله بعد از الان قوا پسرش **نوربحرخان** ملقب بقا آن شده بادشاه شد و او معاصر
ابوسلم مروزی بوده آن هنگام که اتراک ملوک طوائف بودند همه ایشان را مطیع ساخت و بعد از و پسرش **لوفاخان**
و پس از او **دوبین خان** بن لوفان خان سلطنت بداد کردند و دوبین خان نه پسر داشت بعد از
دوبین خان زن از او **مغولون** بحکومت نشست بغداد و طایفه از قوم جلایر از بیم سپاه جای پناه باو آوردند
و آخر باو عذر کردند او را با هشت پسر بکشتند **قایدخان** بن دوستین خان که مرد عم خویش باختن بن لوفان خان
بدآمادی رفته بود نجات یافت باختن قوم جلایر را باز خواست نمود در سار ایشان هفتاد مرد را که در قتل مغولون
دخل داشتند بکشتند و اطاعت قایدخان کردند و قایدخان بسلطنت رسید و سه پسر داشت اول
تالعرخان و خانخانان مرک از اولاد او بیند دوم حرفه بسکوم و قبیله بایحوت فرزندان او بیند سیوم سمحارخان سحوب
از احفاد او بند سرو قد بزرگترین پسران حرفه بسکوم در صحرا با سپاه تاتارخان دوچار شده او را بگرفتند و نزد
الیاخان صاحب جای بزدند الیاخان بفرمود تا میر خرجونیش از بیخ آهن بدوختند بعد از قایدخان پسرش **بایسنغر**
خان پس از و پسرش **نومبه خان** بن بایسنغرخان بسلطنت نشست او نه پسر داشت و دو از دایشان نوام بودند
قتل خان که جد سوم چنگیزخان است و فاجوبی بهادر که جد هشتم امیر تیمور صاحبقران گورکان است بسی فاجوے
بهادر بخواب دید که از بخت قتل خان ستاره بر آمد بعد از و دیگری و همچنین بانوبت چهارم گرگ لغایت نوالے
ظاهر شد و آفاق را روشن کرد فاجوبی بهادر بیدار شد و باز بخواب رفت دید که از جنب او ستاره بر آمد و فرو رفت
و همچنین تا آنکه هشتم ستاره در غایت روشنی و بزرگی طلوع نمود فاجوبی بهادر دیگر روز احوال خواب با پدر گفت
بوقیه خان با قتل خان که چهارم پسر بود و هشتم پسر فاجوبی بهادر بدولت عظیم رسید و سالها ملک در فرزندان ایشان
بماند پس امر کرد تا برادران با یکدیگر عهد بستند که قتل خان پادشاه و فاجوبی بهادر سپه سالار باشد و بکتا بعد از بن

وصیت کنند تا همین شیوه منظور دارند پس دران باب عهد نامه بخط الغوری نوشتند و برادران و اعیان نامه ها
خود بر آن ثبت کردند و لومه خان آن تمغا بر آن نهاد آن کاغذ بود تا آنکه علی سلطان از احفاد اوکیای قاآن بن
چنگیز خان آن را پاره کرد بالجمله بعد لومه خان پسرش **قتل خان** بن نومیه خان بادشاه شد و بداد او چو مهر صفت
سر و سامان + هوش ۵ سردار قوم کنان ال خان والی فراخیل که دران آوان قتل خان و سایر ملوک ترک اطاعت
او کرده ندی او را نزد خود خواند قتل خان بحمای شتافت و اجرا یافت روزی مست شراب بمجلس ایشان خان رفت
و ریش او را که دراز بود بگرفت و دشنامش داد الناخان از حلم چیزی نگفت و خواص که قصد اذیت او داشتند مانع
آمد و روز دیگر قتل خان عذر خواهی نمود الیاخان او را مهمی نخواند و قتل خان متوهم گشت و انتقامی نکرد الناخان
در غضب شد و جمع را تجاقب او فرستاد و قتلخان بر استی خواند بر نخشست و خود را بیورب خویش رسانید سپاه الناخان
از غضب وی در رسیدند قتل خان باتفاق فاخوئی بهادر با ایشان رزم کرد و ظفر یافت و بعد از قتل خان
قوبله خان بن قتل خان باتفاق فاخوئی بهادر بصوابدید او بسلطنت نشست و بعد از و پسرش **سرتاخان**
بهادر بن قتلخان بحکومت نشست و بقولی او پسر قوبله خان بوده چون در شجاعت اشتهار داشت لفظ خانی را
بهادری تبدیل داد و بعد او فاخوئی بهادر و در گذشت برناخان بر وجی بن فاخوئی بهادر را سپه سالاری داده برلاس لقب نهاد و بعد از و
پسرش بهو کا بهادر بن بتان خان بهادر بسلطنت رسید و در عهد او بر وجی برلاس در گذشت و از و بسته نه پسرش ماندند بزرگترین ایشان سرعوجین بود
و معنی آن یگانه عاقل است و او سپه سالار گشت سوکا بهادر قصد تاتار کرد لیسای از قوم تاتار بکشت و بموختن و فرالوقار را که از رؤسای آنطایفه بود نزد او سپرد ساخت
دران آوان او را پسری آمد چون بموختن را اسیر کرده بود او را بموختن نام نهاد و چنگیز خان عبارت ازان بپیرست سوکا بهادر بلک میرانشاه در گذشت پس ازان
پسرش **بموختن** که چنگیز خان باشد بن سوکا بهادر بسلطنت نشست و او بزرگترین ملوک جهان بسفک دماسکی عظیم
داشته و بگناه یک تن خلقی را بکشتی و باندک جریمه جز بقتل فرمان ندادی و متابعت هیچ دین و ملت نکردی و باشیای
مقرر نموده ازان تجاوز نمی نمود و آن نوشته اند نام اصلی او نموختن است و در پانصد و چهل و نه هجری متولد شد
و دران وقت قدری چوب بسپرده در مست داشت و این معنی دال بوده بر شکل دمار و بموختن را برادری بود موسوم
بجوجی او را از غایت دلاوری جوجی فسار گفتندی و فسار بمعنی ختن باشد و او چون پهلوی ختنی گمان باره از زیر پهلو
بیرون رفتی که باو پر شدی و در پانصد و شصت و دو هجری که پدر چنگیز خان در گذشت آن سنوعوجین را سپه سالار
بوده بتر و فات یافت در سنه پانصد و شصت و سه هجری بموختن باتفاق قوم جانشین پدر گشت و فراخاریوتان
بن سوعوجین را سپه سالار کرد مخالفان بر نموختن هجوم آوردند آوازه دفع مخالفان ساجراند و باو نک خان که
خانان ترکستان بود پیوست قوم شالنجوب تاتار و دیگر مخالفان باتفاق یکدیگر روی به نموختن آوردند و بعد از
رزم بهزیمت رفتند باآلاخر او نک خان گفته ساعیان و غمازان از به نموختن دل دگرگون کردند نموختن در یافت
و باتفاق سپه سالار خود فراخاتونان بن سوعوجین رزم کنان منهزم با جماعه قلیل بگوشه رفت و ایشان را
بمناصب عالیه امیدوار ساخت دو کودک را که خبر قصد او بکسا باور سانیده بودند ترخان لقب نهاد و تفت ترخان

زان وقت ظاهر شد بالجمله پس بسر جد خیاب افتاد آنوقت همراهیانش چهار هزار و شش صد بودند و طایفه از قبیله فیضرات بروجمع آمدند بازمیان بموختن و ازبک خان محاربه اتفاق افتاد ازبک خان منهزم باجماعه قلیل ولایت مانانگ خان که والی بایمان که از خانان ترکستان بود افتاد امرای مانانگ خان او را بگرفتند و بگشتند و نوشت مانانگ خان سر او زبک خان را در رزم گرفت روزی بر سبیل تمسخر با او گفت چرا سخن موئی آن بیز چند نوبت زبان از دهان برون آورد و آنرا چیران بدیدند و تیر و وال دولتش متمکن نشد و در پانصد و نود و نه هجری نموختن بر تخت او نک خان نشست و نانانگ خان بدفع نموختن کوشید و مالالوس و اسے گشت نوشت ✍ کنون گر الانوس بازی کند + نموختن کجا شهریاری کند + و الالانوس او را جوانی نگفت و نموختن پیوست هر دو روی با مانانگ خان نهادند پادشاه مرد حاکم کردبیت خاموفه و دیگر خانان ترکستان به مانانگ خان پیوستند نموختن برادر خود جوجی بسیار را در قلب جای دارد و قوبلا نوبان وجه نو بال را منقلای ساخت و از صبح تا شام رزمے صعب کردند مانانگ خان از جراحت شست گشته بود برچاند اما جمعے قلیل فدائی او را بر صفت نموختن حمله آوردند چندان رزم کردند که بقتل رسیدند و مانانگ خان زخمها خورده در گذشت پسرش کفش تلک بگریخت و بروغس لوبروق خان رفت نموختن استقلال یافت و قبله خاموفه را نزد نموختن آوردند نموختن گفت ایشان باخداوند خود وفا نکردند باس نیز نکنند پس همه را بکشت خاموفه را بیدار بند جدا کرد و دران حالت او اضطراب نیکند و مفاصل خود با ایشان مینمود و میگفت میخواستم که شما را پاره پاره کنم اکنون که بر من دست یافتند هر انچه خواهند بکنند بالجمله نموختن بعد از استقبال مانانگ خان عزم رزم لوفیا بیکی مهتر قوم تکرب کرد لوفیا بیکے از مقابله بگریخت و نزد لوبروق خان رفت نموختن به نیک که آنرا فاسین نیز گویند لشکر کشید و سخ ساخت و بسیاری مخالفان را بکشت و در سنه شصت و دو هجری قرلمنای کرد و بر تخت نشست عابدی از مغولان که او را بت بکرے گفتندی و دعوی آن میکرد که خدائے باس سخنی میگوید و گاه گاه بآسمان میرود و در زمستان برف و یخ نشیند و برف از خرابیس بگداختی و مغولان بر بخواهش حمل کردندی نیز خود نموختن آمد گفت ✍ نهادیم نام تو چنگیز خان + و ران پس تو خود را نموختن مخوان + معنی چنگیز خان خانخانان باشد گویند بت بنکری را هوس ملک افتاد روزی با جوجی قسار در رامی بحث میکرد و حومی فساجلقش را چنان فسرد که بمرد پس ازان چنگیز خان قصد رزم تو بروق خان که برادر مانانگ خان کرد او را و شکار گاه بقتل رسانید کوسلک خان از خان عم آگاه شد باز دلش رفت چنگیز خان قسرا قر بکشود و روی باز دلش آورد و فوفیا نیکے در رزم کشته شد و کوسلک خان منهزم بکور خان حاکم فراخیای پناه برد چنگیز خان عزم خیای کرد و الناخان والی خبارا بشتابعت خواند الناخان بایار بر نجید و عزم رزم کرد چنگیز خان ظفر یافت الناخان بحال مالیغ رفت و دختر خود بچنگیز خان داد خیابیان از الناخان بر نجیدند و بچنگیز خان پیوستند چنگیز خان فوجی آراسته بحال مالیغ فرستاد تا سخ ساخت الناخان خبر یافت و زهر خورد و خود را بکشت چنگیز خان متوجه جنای شد و دو سال بسیاری از مملکت خبای سخر ساخت بعد از الناخان انکه معاصر چنگیز خان بوده باز دن

جودون نام داشته در خبا بسلطنت نشست چنگیز خان در شش صد و سیزده هجری معلی کو مانک نام را بالبغ
خبای فرستاد وجود استقلال تمام یافت و رسم قاعده حد که آن را نوره دیاسا گویند بر مقتضای رای خود
کرد و امر فرمود با اقوام مغول که از خط نوشتن عاری بودند خط الغوری او ختند وان قواعد نوشته در خزانه
مضبوط ساختند تا بهر وقت که حادثه روی دهد شاهزاده گان جمعیت کنند و آن طومار حاضر سازند و بآن عمل
نمایند و اگر خلاف کنند پشیمان شوند و از ماهیات او آنست بهر شهری که بر وز و جنگ دست یابد اهالی آن
قتلعام کنند و انواع خرابی بتقدیم رسانند نقاست که چون عار لغان و مشق بگرفت قتلغ لوبان گفت بحکم نباید
عمل باید کرد یعنی قتلعام باید نمود عار اخان رضا نداد پس چون باز گشت اهالی انجا باغی شدند و عار اخان
انچه کرده بود پشیمان گشت و از نابینای چنگیز خان است که در رد و قطاع الطریق را بهیچ جه زنده نگذارند و الیغ
بهر که چیزی نویسند او را باطاعت خوانند چنین نویسد که مطیع شوند بالحال امان یابند و اگر خلاف کنند ماچه دانیم
خدا داند و این قول کلان است ایضاً از قواعد انست که نامه بهر که نویسد که مطیع شوند فی الحال امان یابند و اگر
خلاف کنند ماچه دانیم در تعریف او و مبالغه نکنند وقتی چنگیز خان بمنشی گفت که بدرالدین لولو والی موصل را نامه
او را بمتابعت خوان ناحیه لوبان باتفاق او لشکر بشام کشیدی راچنانچه رسم است نامه نوشت چنگیز خان از
مضمونش آگاه شد گفت القاب او را ازان نوشته که چون بخواند و در باغی گری سعی کند همانا که باباغی اتفاق دارد
پس منشی بیچاره را بقتل رسانید و دیگر از ناسازی او آنست که چون شاهزاده گان مانع هیچ دین و ملت نیستند
شاید و باید که در تعظیم عظمی و زهاد و هر طایفه مبالغه نمایند و ازین قبیل از ابنای او بسیار است بالجمله چنگیز خان
بعد از مملکت ختای قصد استقبال کوسلک خان که در ختن و ملاساعون کاشغر استقلال داشت کوسلک منهزم
و گرفتار شده بقتل رسید و چنگیز خان ختن و کاشغر بالسب ساک که عبارت از رودیچون تسخیر ساخت پس وزیر خویش
محمود بلواج را بر سالت نزد سلطان محمد خوارزم شاه فرستاد و او را بسر خواند سلطان باچنگیز خان عهد بست که
با دوست دوست و با دشمن دشمن پس بگذشت که میان ایشان بتابر گشتن بازرگانان چنگیزی مخالف
دوست داد و آن بتقریبی در بغداد نوازم در ضمن احوال خلفای بغداد و سلطان محمد خوارزم شاه گذشت بالجمله
چنگیز خان با هشت صد هزار سوار قصد عراق عجم کرد و بهر شهری که از مملکت خوارزم شاه او و سپاهش رسید آنرا
بجنگ بگشود و قتلعام نمود و خراب ساخت ازان جمله است قتلعام سمرقند و طوس و اسفراین و دامغان
و مازندران و آمل و دری و ری و قزوین و خوارزم و مرو و بدخشان و بلخ و مرو و شاپور و طالقان
و هرات و بامیان و ریجان و اردبیل و مراغه و همدان و امثال آن در هر شهری بزرگ بجزده بست
کس باصد و دو صد کس نجات یافتند و اهالی شهری که متابعت او کردند از خان امان نیافتند اما مویها بر باد
و اموال بتاراج رفت و اهالی اکثر ازان بلاد هم باندک جریمه بقتل عام رسیدند چنانکه در محرم پیش شش صد
و هفتده هجری چنگیز خان بیچارا شتافت و اهالی شهر بخدمت آمدند و از قتل محفوظ ماندند چنگیز خان بشهر در آمد

مسجد جامع رفت تا مقصوره عیان باز نگشود و پرسید که سرای سلطان است گفتند نه خانه نبردان است
چنگیز خان از اسب پیاده شد بر میر رفت و گفت گاه در میانیست شکم اسپان سر سازند مغولان در انبار ها بگشادند
و علمای مدارس از کیسه پر داختند و آخر اسپان ساختند و اوراق مصاحف در میان قاروره ها انداختند
و شاربها پایان بدست علما دادند و بشراب خوردن مشغول شدند چنگیز خان سوار شد و به عیدگاه رفت و زبان
بعتاب مسلمانان گشود و گفت از شما یان گناه بزرگ صادر شده خدا مرا که جسم اویم بشما فرستاده اینچه دارید بدهید و
دیگر از شما نستانند هر کس هر چه داشت بداد چنگیز خان گفت باید که مردم خوارزم شاه را پنهان نکنند انگاه ظاهر شد
که طایفه از ایشان در موضعی مختفی اند چنگیز خان در غضب شد و امر فرمود که تا شهر را قتلعام کردند و بسوختند پس از
غبار خراب شد تا آنکه مسعود بلواج آنرا آباد ساخت و همچنین دیگر شهر ها قتل و غارت نمود گویند که مغولان بعد از
محاصره شش ماه بهرات دست یافتند و قتل عام کردند بجز شاهزاده نفر در هرات زنده نماندند بعد از مراجعت مغولان
یکی از مردم هرات بایشان بیرون آمد هیچکس را ندید و بر دوکان به نشست و گفت الحمد لله لحظه وحی بفراغت برآورد
پس بست چهار نفر از نواحی هرات با ایشان پیوستند و پانزده سال خزاین چهل کس کسے در هرات نبود مثل آن دیگر شهر ها
قیاس باید کرد و ایضاً چند گاه از کنار جیحون با آنرا یاد اگر کسی زنده بود بگوشت فاق بر دهه معیشت میکرد و بالجمله چنگیز خان
بدفع جلال الدین منکرنی ابن خوارزم متوجه غزنین شد و آن در ضمن خوارزم مرقوم است و دران دیار و بار بگذاشت
و سپاه چنگیز خان نموده تا ملتان تعاقب منکرنی نمود و ملتان را محاصره کرد چون هوای تابستان رسید باز گشت
قاضی غرجستان گوید روزی در ایام محاصرهٔ هرات پسر بر جے برآمد م واز اژدهام بچاگیر برافتاد م مغولان تیرے چند
بر من انداختند اما بمن نرسید مغولان مرا بگرفتند و نزد قول خان بردند گفت دیوی یا پری کز ادین آفت سالم ماند
گفتم چون منظور نظر بادشاه بودم نجات یافتم شاد شد و مرا تحسین کرد گفت قابل آنے که بملازمت چنگیز خان اشتغال
نمای پس مرا نزد چنگیز خان فرستاد خان با من عاطفت و احسان کرد که مرا بمجلس خاص راه داد روزی گفت از فیلے
که در ولایت سلطان محمد اغری یعنی خوارزم شاه کردم عجب بهتر من در میان مردم خواهد ماند روی بر خاک نهادم و
گفتم اگر امان یابم سخنے بعرض رسانم گفت بگوی گفتم چون همه مردم را هلاک سازند نام در میان کدام مردم خواهد ماند
در غضب شد و گفت نرا و از عقلا میدانستم لیکن آنکه ابله بود من و ربزمینی که سم اسپ سلطان محمد اغری رسیده قتل
و غارت میکنم و با دیگران کاری ندارم من تیر سیدم و بگوشه گریختم بالجمله چنگیز خان در بلاد ایران که در تصرف
خوارزم شاه بود آبادی نگذاشت و خواست که بهند در آید و به بنگاله برود از ان راه بدیار خویش باز گردد و بسا آنکه غافل
نمود و راه نیافت و ازان عزیمت در گذشت و بسر قند رفت قاضی شرف الدین را با یکے از واعظان نخوانده
و عقیده شما چیست گفتند خدا را یگانه میداند نیم چنگیز خان گفت چنین است گفتند او ایلچے بطرف بندگان فرستاد
تا بفرموده عمل کنند چنگیز خان این سخن بشنید و گفت بنده او یم هر روز ایلچیان میفرستم اگر او بفرستد و از بود
گفتند او پنج وقت نماز را فرمود گفت چنین باید منکه بنده او یم میخواهم که هر روز مردم بسلام می آیند اگر پنج وقت بسلام

خداوندزرندبعید بنود امر کرده سالی یکماه روزه دارند گفت چنین اسپ یازده ماه طعام میخورند یکماه هیچ نخورند
گفتند که فرموده سالی یکبار زکوت مال بدرویشان دهند گفت نیک کرده چه بآن ضعیفان آسوده کردند گفتند که
کرده که بندگان اگر استطاعت داشته باشند بخانه خداروند چنگیزخان گفت این خوب نیست زیرا که همه عالم خانه
از همه جا باو توان رسید پس هردو را بازگردانید قاضی اورا مسلمان گفت واعطا جهته انکار حج بکفر فرمود راقم حروف
گوید چنگیزخان را فهمید مطابق آیه فاینما تولوا فثم وجه الله بود پس چنگیزخان ایمهٔ قصبات ماوراء النهر را پریغ داد
از تکالیف دیوانی معاف باشد گفت سلطان محمد خوارزم شاه از شما طلب آن میکرد گفتند بلی گفت دعا چگونه
مستجاب شود که دعاگو بناز خواست گرفتار بآن پس چنگیزخان از سمرقند متوجه یورب اصلی شد چون یکبار
شیخون رسد حسای واکثامی امصار را قتل وغارت کرده باو پیوستند وجوجی از دست محاق در رسید واز جمله
سکهای جوجی صد هزار اسپ که دویست راست اسپ ازان جنگ یکرنگ بوده چنگیزخان همانجا قرلمناسی نمود
چندی از امرایان خود را بگشت جوجی خانرا بدست محاق بازگردانید ودر ذی حجه ششصد وهشت ویک هجری بیورب
اصلی رسید وبعد از هفت سال اهاورا بدید ودر صفرش سیصد ونوزده هجری که جهته یوسان وشوبدای بهادر بطرف
مراغه وغیره رفته بودند بمراغه وهمدان وامثال آن قتلعام نمودند ببرکیر وصیغر التفات نفرمودند وبسماجی شدند وهرکه را
یافتند بکشتند وبفرمان چنگیزخان ازراه دربند متوجه دربند یورب اصلی شدند از عهد اسکندر تا آن زمان هیچ لشکر
ازان نگذشته بود پس بمملکت ازآن رسیدند وهرکه را یافتند بکشتند وبپارس شتافتند وقتلی بافراط کردند ومظفر
ومنصور بچنگیزخان که دران ایام بطرف طرفته بود پیوستند وچون زمستان بگذشت سدرو خانصاحب بیکسفوشکه آن را
قاسمن نیز گویند پانصد هزار مرد جمع آورد وچنگیزخان متوجه او شد ودر میانه ایشان قتالی فاحش اتفاق افتاد
مغولان گویند صد هزار مرد کشته شدند لیکن بفرق سر انشد دران معرکه سه کس از مردمان فیلان لشکر سدرقوله ایستاده
بودند چون سه صد هزار کس از لشکر سدرقو بقتل رسید سدرقو نهزیمت رفت ودر صلح کوشند وگفت اگر امان یابم بخدمت
آیم چنگیزخان امان داد ودر خلال این احوال خوابی هولناک بدید واز آن رنجور شد واولاد واحفاد را نجواند وترک
از هرکش برآورد وبشکست ویکیک می افرود ومیشکست تا بجای رسید که آبش آنرا نتوان شکست آنگاه گفت این
مثال شماست اگر یکیک بدست دشمن افتند هلاک شوند واگر متفق باشید کسی بر شما دست نیابد پس که بظاهر اسم
سلطنت بر یکی باشد ودر حقیقته همه دران شریک باشد وانگاه حکومت حدود یورب خود وحکومت خیانی به برادر
خود جوجی قشار داد واذکیای قارل راولیعهد گردانید وفراخار لومان را مدار المهام ساخت وگفت من فراخار لومان
بر عهد نامهٔ قتلغخان وفاخوی بهادر در عمل کردیم باید که شما چنین کنید چون جلال الدین منکرنی که از هند آمده بود در
ایران گردوفر میکرد نوبهم داشت خود که فراخار لومان باچغتای خان بماوراء النهر رود وانگاه عهد نامه مذکور بچغتای خان
داد وگفت چون درگذرم مرکب مرا پنهان دارند باسدرقو انگاه او را بقتل رسانیدند پس در سیصد وبست وچهار
هجری درگذشت چنگیزخان چند اپاث وچند کنیزک از خدمهٔ مجلس بگسستند وبهر خدمت چنگیزخان دران عالم فرستادند

دیگر از پسران سوم که در مغلان بود بجا آورد ند او را دفن کردند چنگیز خان را از خاتون به جوجین چهار پسر بود ند اول جوجی دوم چغتای سوم بوئی امیر صید شکار که نزد اتراک کاری بزرگ است بجوجی متعلق بود و او حکومت خوارزم شاه و دشت خزر باقصای سقسین و یلغار داشت و بر عوبدسان و سیاست بچغتا متعلق بود او از لغور باسم قند و بخارا و کاشغر و بدخشان و بلخ و غزنین در تصرف داشت و پیش ازین بحدود المالیغ می نشست و تدبیر امور و رای ماوکیای مقرر بود و بعد از پدر جانشین گشت بر آپشت پناه و ملک سپاه و محافظت خزانه سپه سالاری تولوخان را بود و الغ بو مان خطاب داشته بعد از ماوکیای قاآن بسری میرود از دیگر خواتین پنج پسر داشته و اقطای ایشان بحدود حنای بود و آنها در رتبه نه مانند چهار بودند او کیای قاآن پسر سوم چنگیز خان است داد ملکی عادل و جواد بود و دین اسلام بر دیگران ترجیح داد یکے از کافران او را گفت چنگیز خان را بخواب دیدم مرا گفت که قاآنرا بگوئی که مسلمانانرا بقتل رساند قاآن تامل کرد و گفت لور ان مغولی دا سے گفت میگفت چنگیز خان خوارزبان مغول نمیدانست و ازین کذب فوال تو معلوم میشود پس بقتلش فرمان داد و ربدو دولت او بموجب باساق چنگیز خان کسی ظاهر کوسفند را ذبح نمیکرد و روی مسلمانے در خانه خود بشست و گوسفندی را پنهان ذبح نمود تو ترک آن نموده که از بام خانه آن در آمد پس بقتل قحاسے فرمان داد یکے کیسه پر زر از فراقوم کم کردند الموده که هر که آن را نیافته شد باو دید نصف آن باید مسلمانی آنرا یافته بود حاضر ساخت صاحب مال در تمام آن طمع کرد و گفت درین کیسه زر ازین بیسر بود اینچه گرفته دکافی است میان ایشان وجیب جاسپ اینحدیث بقا آن رسید بهر دو را بخواند تا بر طبق مدعای خود سوگند خورند پس گفت هر دو راست میگفتند که آن را که زر یافته بود فرمود که کیسه پر زر را برما صاحبش بهرسد که این کیسه زر این مرد نیست خداوند دیگر هر چند اضطراب کرد فایده ندانست و همچنین از سخاوتش بسیار حکایات است و ازان جمله است روزی بخزانه رفت بنشست هزار باش آنجا دید گفت از محافظت آنها خر شقت حاصلی نیست ندا کنند هر که باش خواهد بیاید خلایق روی بخزانه نهادند و همه را بر بودند وقتی هست بود یکی بهر طایفه آوردند بوجود باد و بیست باش باد و هند و یوانیان آن را از شکر نیستند دیگر روز حال بعرض رسانیدند گفت سه صد باش باد و هند ایشان موقوف داشتند و همچنین باشش صد سه پس ایشان را جمع آورد و گفت در و نباخر و که جمیل چیزے باقی نماند و شما نمیخواهید ایضاً بوسی درویشی را گفت صد باش دهند کتاب گفتند او باش نمیداند که چند است آن وجه را بر و عرض باید کرد تا بداند پس باشمار او راه بگستر انید قاآن دید و گفت چیست گفتند باش است که بفلان درویش سید هند گفت بسیار کم است پس آن را مضاعف ساخت یکے از شتر ابفراقرم رسید گفت از فارس باد از نو آمده بود دم و پانصد باش قرض دار بفرمود تا هزار باش او را دادند دیوانیان عرضه داشتند فرمود اگر باد و پانصد باش میداد م آنچنان که محرد م بازگشته باشد در روضة الصفا گوید که از هندوستان هر مردم آنجا رفته و از انعام او بهره مند شده بازگشتند گویند در سیزده سال که مدت سلطنت قاآن بود صد و شصت هزار باش زر بخلق بخشید و یک باش بقولے پانصد مثقال طلا و یا نقره است و ازین زیاده و کمتر نیز گفته اند گویند قاآن را با وجود این خود تمنای مال بود و غلب

که آن برای دشتش باشد تا آن در ایام سلطنت خویش دو کس را از بخشش محروم ساخت یکی گفتن گرفت که اجای گنج دیده ام و یکی نشان ندهم مگر آنکه آن ظاهر کنم تا آن پسندیده در طبله شهرت دجای گنج از دو پرسید او گفت بنا بر رسیدن خود بحضرت آن حیله کرده بودم تا رسیده عرض مدعای خود کنم و گنج جای ندیده ام و ندانم تا آن بر نجیده و او را هیچ نداد اکنون شمه از احوال سلطنت او بیان کنم چه او کنای تا آن بعد از انکه اول چنتای را تکلیف نکرد این امر را قبول نمود و بزرگان بر سم مغول کلاهها از سر برداشتند و کمرها بر دوش افگندند پس چنتای خان دست راست داد یکتن دست چپ تا آن گرفته بر تختش نشانیدند و لوغ لومان او را کاتبه داشت پس او را تا آن خواندند و شاهزاده گان بر سم خویش از دو بیرون رفتند و سه نوبت آفتاب را پرستیدند و باز گشتند و مجلس بزم بیاراستند او کنای تا آن در خزاین بزریکشاد و مجموع آنرا بجا مزان بخشید و چهل دختر باحلی و خلل بر اسپان سوار کرد و نزد روح چنگیز خان فرستاد یعنی بقتل شان فرمان داد و بر تخت نشست تا آن بعد از وفات چنگیز خان پس از دو سال اتفاق دا مکرد تا از زمان فوت چنگیز خان تا این وقت که شش صد و هشت و شش هجری است از هر کس گناهی سرزده باشد عفو کنند پس جز ماغو لومانزا باسی هزار سوار بدفع جلال الدین منکرنی که بر آذربایجان و عراق مستولی شده بود فرستاد تا او را متواصل ساخت و در شش صد و بست و نه هجری باتفاق چنتای خان و لویخان لشکر بچناب کشید و چند شهر بگشود و پسر خود کسوک خان را با ده هزار سوار از پیش فرستاد ناگاه صد هزار از ختایان در رسیدند تدکر و لویخان و چنتای خان حلقه زدند خواستند که همچنان شان بخدمت خان ختای می رسانند لویخان بعمل امر فرمود لشکر باران بارانی بر سر گرفته سه روز باران عظیم بارید پس شروع در برف نمود ختایان در نالیان آن حال دیده متحیر بماندند و دست شان از کار رفت لویخان حمله برد و ظفر یافت و بسیاری را اسیر کرد و امر فرمود تا بآن قوم عمل لفطا بجا آوردند خان ختای این خبر بشنیدند و آتشی افروخت و خود را با زن و فرزند بسوخت و موجو بسلطنت رسید و دو سال سلطنت کرد لشکر او کنای تا آن بر باختن که آنرا بنگ بس نیز خوانند استیلا یافتند سوجو اطاعت کرد و بخدمت تا آن بسرمے برد تا در گذشت تا آن بر جای نیز استیلا یافت و تا ان قصر قوشی در فراخرم و چار دیوارے آن دوازده روز راه بود که بچوب و گل بر آورده و در ریا بران نشانده چون سر کار خواستی کرد فرمانداری تا از یکماه شکار تا بجا آمدندی و تا آن دران شکار کردندی راقم حروف گوید همچنین قایم خان بن محمد خان نیکش با شکار سری عظیم داشت و در قصبه امیثی فرخ آباد چار دیواری شکارگاه چند فرسخ ساخته بود در آن تا نها شکار میکرد بالجمله تا آن در شش صد و دسی و شش هجری اسیران بلده هرات را بوطن ایشان فرستاد تا آن شهر را آباد ساختند و در شش صد و سی و نه هجری قرلنای عظیم کرد و در هشت سال پسرش کنوک خان و دیگر شاه زاده گان که در شش صد و سی و سه هجری تسخیر ولایت ارس و خرکس و بلغار رفته بودند مسخر ساخته باز آمدند و درین سال تا آن در گذشته بود بعد از منکوحه اش **توراکیان خاتون** بسلطنت نشست چه کنوک خان بنا بر تسخیر ولایتی رفته بود بالجمله فاطمه خاتون نام عورتے از طوس که با بیری افتاده بود بر دولت توراکیان خاتون مستولی شد و اکثر کار ها رو بخرابی نهاد بالآخر متهم بساحره کرده کنوک خان که بتسخیر بعضی ولایت بود در رسید و بر تخت نشست امرا که از فاطمه خاتون کینه در دل داشتند کنوک خان را برانگیختند

ملیات علوی وسفلی را دوخته در آتش انداختند **کیوک خان** بن اوکیای قاآن چون بسلطنت نشست ازاگاه مغول
ید وخط گرفت که بعد از و سلطنت ۞ گاه چنگیز خان ۞ برادران و فرزندان باشد وبعد ۞ کش نیز نشد چه حکومت تختگاه چنگیز خان
نکو قاآن پسر لوبجان بن چنگیز خان نشست و در ترتیب اصطبار اکوشید ترسایان بزرگ شدند وحکمی از و حاصل کردند
سلمانان را خصی کنند یکی از ایشان نشان بگرفت واز بارگاه برون آمد سگان شکاری بادشاه که با وخود همبگنید ندز نجیر
سلانید ند و در افتاوند و دو خصمین او را بر کندند مثل مشهور است چاه کنده را چاه در پیش است بالجمله ترسایان غریمت در
شتند بعد از کنوک خان حکومت تختگاه چنگیز خان بمنکو قاآن بن لوبجان بن چنگیز خان و برادران او رسید اکنون چند
اولاد قاآن که در بعضی از جهان سلطنت یافتند باز گوییم از ایشان است **قیدو خان** بن کاسین بن اوکنای قاآن
سلطنت نشست و در هفتصد و دو هجری در گذشت واو کوسه بود و بمکارم اخلاق اشتهار داشته واین رباعی
وراست **رباعی** اندر ره حق بنبع وشاه یکیست ۞ محبوب مقربان درگاه یکیست ۞ بتخانه شدم دوش تبی را دیدم
گشت برآور دکه اللہ یکیست ۞ واما واو به یکی از بزرگان میل کرد واین خبر فندوآگاه موی سر سو بگرفت وشقاوت آغاز
نهاد و مردلگدی بر و زد تا آنکه فرزند که در شکم داشت هلاک شد پدر و اما و پسر را دست در گردن بسته بدرگاه فندو فرستاد و
فرزندان فندو در قتل او الحاح کردند فندو گفت از قتل او نفعی نیست پس امر فرمود تا او را صد چوب زنند در خفیه اشاره
کرد که دو چوب بر هم بندند و دو بار آهسته باو زنند پس پسر آنرا گفت شرم ندارید که بیگانه بر فراش خواهر شما سمسد آنگاه دختر
را بگرفت و را با و داد و از احفاد اوکنای قاآن است **علی سلطان** که از سوتیمور خان نبیره چغتای خان مغلیت بر الوس
چغتای دست یافته و عهد نامه قتل خان و قاچولی بهادر که بتوقع لوسه خان بود پاره کرد و امرا مخالف او گشتند او را بگشتند
و از ایشان است **دانشمند چه اعلان** بن صدوخان که باشاره امیر قزغن بحکومت الوس چغتای رسید و پس
از و پسرش **سیور عتمش خان** در هفتصد و هفتاد و یک هجری بفرمان صاحب قران امیر تیمور گورکان بحکومت نشست
و بعد از و پسرش **محمود** بفرمان صاحب قران جانشین پدر گشت و در هشتصد و پنج هجری در گذشت و بعد از و کسی از
احفاد اوکنای تا آن بسلطنت نرسید **ذکر لویسنخان** پسر چهارم چنگیز خان است در سخاوت و مروت و فتوت
نظیر نداشته و نیز در جنگ با فرهنگ بوده بلنبابت دوستی تا اوکنای قاآن داشت وقتی قاآن بیمار شد ترکان بر عادت
خویش افسون خواندند و نرخ قاآن را در کاسه چوبین و شیشه آن را بر آب کردند و گفتند هر که از خود بگذرد واین آب بنوشد
این نمیرد و قاآن سنقا بیامد لویخان از غایت محبت که با قاآن داشت او را بنوشید و قاآن در ساعت شفا یافت و لوی
بعد از چند روز بمرد واین واقعه بر قاآن بغایت صعبی نمود فرمود که دیگر کسی لفظ لوی بر زبان نیارد و چون ابنه را بزبان مغول
لوی گویند بفرمود تا پس از ان ابنه را گورکے گویند و لوی چهار پسر داشت منکو قاآن و ملاکو خان و اریق بوقا هلاکو خان
و فرزندانش بمملکت ایران سلطنت کردند و آن سه دیگر به تختگاه چنگیز خان بحکومت رسیدند اول ایشان منکو قاآن
بن لوی خان باتفاق مالوخان بن جوجی خان صاحب دست قبچاق و اکثر بزرگان چنگیزی بادشاه شد
قبلاقاآن به تسخیر بعضی از جنای و برادر دیگر هلاکو خان را بعراق تعین فرمود امر کرد که از هیزده نفر دو نفر با آورند صد و بیست هزار

عزم برلاکوخان جمع آمد و ازین لشکر منکوقاآن قیاس باید کرد و خود و رشمش صد پنجاه و سه هجری با شصت تومان لشکر که شش صد هزار سوار باشد
نیکداس کرداچین و پری که چین نامند در حرکت آمد و به باچین رسیده حاصره قلاع انجا پرداخت و کاری نساخت و در لشکرش وبا افتاد و هر چند گفتند باز
نپذیرفت و در رشمش صد و پنجاه و پنج هجری بهانجا در گذشت کاو کیای قاآن را عظیم محترم داشتی یکی او را گفت چندین سابقه و تقدم
چیست گفت باوجود آن زنده باشی بینی که فرزندان مرا از وچه رسد و آنچنان شد که منکوقاآن و قتی بتسخیر چین و ماچین در حرکت آمد باید چوکا
بطاوعت جوابی باصواب گفت تا آن روی باو نهاد چنانچه گذشت هر دو خانه فرامرزان رسیده پرامون و پسران کبوک خان را در آب زدند
باجمله در عهد او مسلمانی در آمد باد شیعه ع یافت چه در ایام سلطنت او بدی قوت بت پرست و اباد چنگیز خان در پیش نالغ بام کشتان خ
در ساخت که در روز جمعه بنگام نماز مسجد بر هند و مسلمانان را نکشند بحدیث بمنکوقاآن رسید ایذی قوت را بخواند و بپیش نالغ باز گر
و امر کرد تا او را بقتل رسانیدند و تا آن مسلمان نبود ا سحاصل بعد از منکوقاآن برادر قوبلا قاآن بن تولیخان ابن چنگیز خان در
خود را پادشاه خواند و میان او و برادرش اریق لوکا سحار بات اتفاق افتاده بالآخر با ارشاه بنجدست قاآن شتافت قوبلا قاآن چار دیوار
از مغیلان ساخته و اریق لوکا را با خواص و خوانین آنجا فرستاد و در راه خروج و دخول مسدود و ساخت اریق لوکا آنجا بود تا آنکه در
ششصد و شش هجری او را گذشت پس قوبلا قاآن او تنخگاه چنان العشرت و طرب پرتو خشت کاز احاطه تحریر بیرون است او رده اند که او را دو پسر بود یکی جانمی و دیگر ایرا
نام داشت و برجای نجشد و خدا امیر احمد کرد و امیر احمد بپادشاه گفت تا آن او را البطلبید و زیر خانی از ترس لقبله از قلاع چین گریخت و
آنجا متوصل شد قاآن سپاه فرستاد تا آن قلعه را محاصره کردند و زیر خانی از درون قلعه پیام داد که اگر قاآن از گناه ما در گذرد چنا
کنم که قلعه بسخر شود و قاآن بپذیرفت و زیر خانی بحیلتی از امرای قاآن را بقلعه برد و او را قلعه بگریخت و قلعه بدست آمد گویند که در زمان او
یهودان ایران بعرض ابا قاخان بن هلاکوخان رسانیدند که مسلمان گویند که خدای و بود ه تقتلوا المشرکین کافة نیز خواستند که با آن امر
مسلمانان را بکشد ابا قاخان گفت قوبلا قاآن از من داناتر است پس حال با و عرضه داشت قاآن مولانای بهاء الدین ماوراء النهری را
بخواند و از ان سوال کرد مولانا معنی آن آیه بگفت قاآن گفت چرا شرکا نرا نمیکشند گفت مالا قدرتی ملیست اگر شمار امیت ما را هست پس
مولوی لا القبل رسانید و خواست که با جمیع مسلمانان همان کند بدر الدین بیهقی از علماء و حکما بود گفت مرا نزد قاآن ببرید جواب گویم پس نزد قاآن
رفت گفت قال الله تعالی تقتلوا المشرکین کافة خطاب بر رسول و اصحاب او ست که مشرکانرا بقتل رسانید چون چنگیز خان و اولاد او بر
مرایشان نام خدای مینویسند چگونه مشرک باشند قاآن از ان غرامت در گذشت و او پیوسته با علماء و فضلای هر طائفه صحبت داشتی بعهد خویش
امر کرد تا قاآن مجید و توریت و انجیل و زبور و کتاب ساکمونی را به معونی ترجمه کردند و بعد از و پسرش تیمور قاآن بحکومت نشست
و در عهد او بسیاری از مغولان مسلمان بود و بعد از و دو نفر دیگر آمدند بن بیقای بن قوبلا قاآن پادشاه شد و در عهد او مسلمانی
در آنجا یار امتیاز یافت گفته اند که او مسلمان بود و بعد از و قشلتی قاآن بن برنه بن حکیم بن قوبلا قاآن پادشاه شد و او نیز سب
نصاری داشت و بعد از و سه تن دیگر از ایشان سلطنت کردند آنگاه بادری قاآن پادشاه شد و آخر در تنخگاه چنگیز خان گرفتار
بود و بسلطنت نشست و او اخرین قاآنیان ست و بعد او بمفور در خانی خروج کرد و بران مملکت ستیلا یافت بادری قاآن بگریخت و
بنجدست امیر تیمور صاحبقران پیوست و مسلمان شد و صاحبقران خواست که او را بمملکت مورو ثش برساند لاجرم با شصت صد هزار سوار
روی بدانجانب آورده و در راه گذشت باز قاآن بقلاق رفت و بر فرامرز ستیلا یافت و در گذشت پس از اندک زمانی امرای

قوی الحال بوده شدند و جلاق را نیز از قاآنیان انتزاع نموده و منکوخان هر کدام را بیارتخت نشستی او را دیده سک خان گفتندی دیگر هلاکوخان بن تولیخان
بن چنگیزخان است که اولادش در ایران سلطنت کردند چون برادرش باکو قاآن هلاکوخان را با صد و شصت سوار بضبط آذربایجان فرستاد ملک شمس الدین
کرت والی هرات و دیگر والی خراسان در کس نیوستند و چون بر جون پل بسته بگذشت سلطان رکن الدین سلجوقی والی روم را تا یک سعد صاحب
فارس بملازمت رسیدند هلاکوخان اول خاندان ملاحدة الموت را برانداخت و از انجا عزیمت هر قدر که یافت بقتل رسانید چنانچه در میان گذشت
دوم چون از سر براه همدان مراجعت کرد ایلچی بر دو معصم عباسی خلیفه بغداد فرستاد او پیغامهای درشت داد هلاکوخان برنجید و با ستصواب خواجه
نصیر الدین طوسی بوی بتاخت و خلیفه را بقتل رسانید و کرد انچه خواست و رضمن بغداد گذشت هلاکوخان اکثر از بلاد شام نیز بگشود و
در شصت صد و پنجاه و نه هجری بیان هلاکوخان و ترکه خان جوجی خان بن چنگیزخان بادشاه دشت قبچاق وحشت خاست و اکثر لشکر ترکه خان
را ربوده و هلاکوخان برخویشش چون ماری پیچید اما فرصت نیافت که تلافی قیام نماید و او ملکی قاهر بود و در تعمیر عمارت و تعلیم کیمیا اموال و افر صرف
کرده و گنج الملحانی او بسته که بناسش مشهور گشته چه او را خطاب ایلخان بوده و در حیات خویش حکومت مازندران و خراسان با کنار جیحون
بآباقاخان داد و او را ولیعهد ساخت و بر دیگران پسران و امیران مملکت ایران و غیره تقسیم نموده در گذشت تاریخ نوتش خواجه
نصیر الدین طوسی گوید رباعی چون هلاکو نعراعه زمستان کرد شد ✤ کرد تقدیر ازل نوبت عمرش آخر ✤ سال بدشش صد و شصت و سه
تاریخ رسول ✤ که شب نوزدهم بدر ربیع آخر ✤ و بعد هلاکوخان پسرش **اباقاخان** بن هلاکوخان بسلطنت نشست و او ملکی بارای و داد
بوده خواجه نصیر الدین طوسی روز جلوس کلمه چند از وی نصیحت بعرض رسانید اباقاخان برادر خود بسموت را بدستور مدبر هند فرستاد و بر دو
دیگرش اغول را بحکومت مازندران و خراسان و ملکان و لونان و لومان بداد و سوغجان لوران که بدا تیر خوبان هست بردم و دریای لونان
را بدربار بکرد و بار سوم سراغون لونان را بگرجستان فرستاد و خواجه شمس الدین محمد صاحب دیوان را بدستور امارت و وزارت بغداد داد و
داماد از کرد و هرات و سیستان را بشمس الدین کرت و فارس با بانگ سامری و خواجه بهاء الدین بن شمس الدین صاحب دیوان را
باصفهان فرستاد و نیز برادر را الملک ساخت تکر که خان صاحب دست قبچاق با سه صد هزار سوار قصد او کرد اباقاخان متوجه شد از آب کر بگذشت
و خبر قطع کردن تکر که خان عبور مشکل دیده خواست که بفلس رود و آنجا از آب بگذرد و در راه مریض شده در گذشت و پسرش بدست باکشتند
و برادرش از سلطنت بایراق خان والی ماوراء النهر زمی صعب اتفاق افتاد و بالاخر ظفر با قاخان را بود و اباقاخان در شصت صد و
هشتاد از شجار ابغداد آمد و بهمدان شد و مریض شده در گذشت **قطعه** چو شصت روز برآمد ز ماه ذیحجه ✤ زند رجرح که هرکس نمیکند انصاف
بهار شنبه هنگام صبح در همدان ✤ بسال ششصد و هشتاد و دو گذشت القباد ✤ و بعد از و برادرش **احمد خان** متبنی خواجه شمس الدین صاحب
دیوان بادشاه شد و او مکو داز اغول نامیده باشت چون مسلمان شد بسلطان احمد خان ملقب شد و تجانها خراب ساخت و مساجد بنا نمود
و بعد از و **ارغوخان** بن اباقاخان بن هلاکوخان و پس از و برادرش **گنجاتوخان** بحکومت نشست و بروم شتافت و منصور باز گشت
در شصت صد و نود و یک هجری تمامی زندانیان را رها کرد و بالاخر امرا باتفاق یکدیگر بقتل رسانیدند و بعد از و **بایدوخان** بن طرغای
بن هلاکوخان چند ماه حکومت کرد و بر دست غازانخان بقتل رسید **غازان خان** بن ارغوخان بن اباقاخان بن هلاکوخان بن تولیخان
بن چنگیزخان بسلطنت نشست و امر کرد هر که را مقتول و المقتول مسلمان شود او را بقتل رسانید و بر سر مکتوبات بالله غازان نویسند و طائفه از
امرا که گنجاتو را بقتل رسانیده بودند بکشت گویند که تا زمان غازانخان هر فاجر مرتوط بتاریخ هجری بود و طلب حرام آن میگردید

و در هر سال بان سمت پای متوجه رعایا میشد و در سنه ششصد و شصت و نه هجری خواجه رشید طبیب و سعد الدین اوجی که بشرکت وزارت داشتند نمازرا بتاریخ شمشی سبدل ساختند بالجمله عاد انخان قصد دیار مصر کرد و بر پادشاه ظفر یافت و دران معرکه ده هزار مرد و بست هزار اسپ بدست معسکر افتاد فرقهٔ مغولان بسختی تمام از فرات بگذشتند عاد انخان در حدود وداخان امرای نهرم را چوب باساق زد و امیر خوبان را که گمان شجاعت

بظهور رسانیده بود خلعت داد جهت موافقت بزرگان سه چوب نزد متوجه قزوین شد و بحدود ان در گذشت و این یمین گوید **قطعه** بسال هفتصد و سه هجری از شوال ❊ بروز پانزدهم وقت عصر بگذشت ❊ شد از نواحی قزوین سه جهان عاران ❊ بسوی خلد که ماوا بجهان از بیش ❊ و بعد از و برادرش **التجانیو سلطان** که والی خراسان و مازندران بود بسلطنت نشست و سلطان محمد ندا نبده لقب یافت و امر کرد تا سر دراهم و دنانیر علی ولی الله و نیز لا اله الا الله محمد رسول الله ساختند و اسامی ائمه معصومین ثبت کردند حکایت بنای سلطانیه و فضیلت

کردن جمله افاضل و اکابر ممالک را در سلطانیه گذشت و از عجائبات التجانیو سلطان آن بود که دختری را بنکاح بلوغ در وزارت گرفت و بعد از چند روز آلت خصیتین از موضع مخصوصش پدید آمد تاریخ فوت التجانیو سلطان محمد الله مستوفی گوید فرد از هفتصد و شانزده چو نماه گذشت از کاه و کلاه سروری شاه گذشت ❊ بعد از و پسرش **ابو سعید خان** بن التجانیو سلطان بعمر دوازده سالگی در هفتصد و هفتده هجری بگرفت

سلطانرا امیر خوبان و دشت دیگر را امیر سوینج والی بغداد گرفته بر تخت نشاندند و دران آوان امرایان بار عایا شدید میکردند و سلطان ایشانرا گفت اگر مصلحت دانید همه رعایا را غارت کنید بشرط آنکه مرسوم از بدن نخواهند گفتند نی مرسوم شاه نماید و چه آن از عمارت و زراعت

ست اگر رعایا را غارت کنم عمارت و زراعت نماند سلطان گفت هرگاه چنین ست در رعایت رعیت سعی کنید و مملکت معمور گردانید و در عهد سلطنت ابو سعید بهادر خان تیمور باش بن امیر خوبان که حاکم روم بود بغی کرد و سکه و خطبه بنام خود نمود که من مهدی آخر الزمان هستم امیر خوبان با لشکر بسیار متوجه روم شد تیمور باش بعساکر بیمان نزدیک آمد امیر خوبان او را حبس کرد و بخدمت سلطان بیوست بر رعایت حرمت خوبان گناهش بخشید و بازپس ایالت روم داد و در هفتصد و بست و پنج هجری سلطان ابو سعید بهادر خان بغداد خاتون بنت امیر خوبان را که در حبالهٔ نکاح امیر شیخ حسن ایلکانی پسر عمهٔ سلطان ابو سعید صاحب روم که شیخ حسن بزرگ عبارت از دست آنرا بدید و عاشق شد

و چون در روزگار شاهی چنگیز خان مقرر بود که هر زنی را که پادشاه خواهد باید که شوهرش او را طلاق دهد امیر خوبان پدر بغداد خاتون را از خان آگاهی دادند خوبان در غضب شد و جوابی درشت گفت و سلطان بر نجید و بظاهر هیچ نتوانست گفت و آخر الامر خوبانیان را براندند

و در سال هفتصد و بست و شش هجری امیر شیخ حسن ایلکانی طوعاً و کرهاً بغداد خاتون را طلاق داد و سلطان او را بخواست و از کمال اختیار بغداد خاتون طائفه ز خوبان که مانده بودند باز بدولت رسیدند و تاریخ فوت سلطان این ابیات ست **قطعه** چون گذشت از سال هجری هفتصد و پاسی و شش ❊ از ربیع آخرین هم سیزده بگذشته بود ❊ در قراباغ از مر سلطان اعظم بو سعید ❊ دست تقدیر الهی از سر شاهی ربود ❊

و بعد از و **ازناجان** که از احفاد اربق نوکاین نویان بود بسلطنت نشست و مغر الدین لقب یافت و در بدو دولت خود بغداد خاتون را به تمت با نکه تا ملک دست تجاج و اسلات دارد و سلطان ابو سعید را بزهر هلاک کرد و می تقبل رسانید و در عهد او دولت آن چنگیز خان ضعیف شد و امیر علی پادشاه خان سلطان ابو سعید بهادر خان **موسی خان** بن علی خان بن باندو خان بن طرغای بن هلاکو را بسلطنت برداشت

و از دیار بکر قصد تبریز کرد و ارباخان رومی با لشکان آورد و در روز رزم از باخان دو غول تربیب داد و در یکی خود جای گرفت و دیگری خواجه غیاث الدین وزیر خویش را جای داد هر دو لشکر روی بزرم آوردند امیر علی پادشاه مکری ایلدشید چه سلوک خان نصیحت از باخان

و سواری بقول غیاث الدین که هر کدام از نظر و در بود فرستاد و با هر کدام او را برگشیدند که آن فوج دیگر بهر میت رفته سپاه از باخان آنرا باز کرده هر دو فوج
بمیت رفتند امیر علی پادشاه ظفر یافت و غیاث الدین وزیر را بگرفت و بشهادت رسانید پس ازان از باخان بدست آورد و بکشت و موسی خان بسلطنت
نشست و امیر علی پادشاه رنجیده مخالفت کرد و نزد شیخ حسن ایلکانی صاحب روم رفت امیر شیخ حسن **محمد خان** نبیره زاده هلاکو خان را بسلطنت برداشت
و اسلحه از سلاح ابه نیابت روم گذاشت و قصد تبریز کرد و تلاقی فریقین دست داد و امیر علی پادشاه خواست که حیلتی کند پس با امیر علی حسن شیخ ایلکانی نوشت
که نزاع درمیان دو پادشاه است همان بتر که در گوشه قرار گیریم تا آن هر دو با هم رزم کنند هر کرا ظفر باشد نجدمت او ستابیم امیر شیخ حسن قبول کرد با
دو هزار سوار جدا شده بگوشه بایستاد امیر علی پادشاه پر بالا از فوجی بگوشه رفت و قرار گرفت فوج موسی خان بر لشکریان محمد خان حمله برده و غالب آمدند
علی شاه پادشاه شد و خواست که تجدید وضو کند از اسپ فرود آمده بگوشه رفت امیر شیخ حسن ایلکانی آن بدید و فرصت یافت بر فوج علی پادشاه حمله برد
و کار او و همراهیانش بسباخت مظفر و منصور با محمد خان به تبریز رفت و دلشاد خاتون را که محبوبهٔ سلطان ابوسعید بهادر خان بود بخواست و حبال
بغداد خاتون را بآن مبدل ساخت رأقم گوید که کرد که نیافت و در سال هفتصد و سی و هشت هجری امیر شیخ حسن خوبانی المعروف بشیخ حسن بزرگ
منهزم به تبریز رفت و شیخ حسن کوچک ساقی بیگ بنت التجانیو سلطانزا بسلطنت برداشت و عزم رزم شیخ حسن بزرگ کرد و آخر مصالحه
روی داد و در آنوقت در هر سه سودای پدید آمد امیر حاجی طغای در دیار بکر و امیر ارسان در بعضی از بلاد روم و ملک اشرف بن تمورتاش
بن امیر شیخ حسن خوبان در برجی دیگر از روم استقلال یافتند و پسران امیر اکرانج بر کردمان و خورسان و اولاد امیر شاه رنجه بر فارس مستولی
شدند و سید جلال الدین میران و عماد الدین سنائی در اصفهان و امیر مبارز الدین محمد مظفر که ذکرش در جوانگذشته در هرمز و ملک قطب الدین
غوری در کرمان و ملک شجاع الدین در یمن و ملک معز الدین حسین کرت هرات قطعا تیمور خان در مازندران و بعضی از خراسان و امیر
ارغونشاه در غوش و سرمد ازان در سپرداز و امیر عبد الله بن امیر ملای در قهستان فرمان روا گشتند و ایشان همه از امرا یان اولاد
چنگیز خان بودند بالجمله امیر شیخ حسن کوچک و توقی نداشت طغا تیمور خان از مازندران بخواند بسلطنت برکرد و طغا تیمور خان با سپاه بسیار آمد
و امیر شیخ حسن بزرگ باو پیوست امیر شیخ حسن کوچک بطغا تیمور نوشت که اگر با پس اتفاق کنی ساقی بیگ را در حبالهٔ نکاح تو در آورم طغا تیمور خان
شاد شد و باو نوشت که من از تو ام باید که خوبانیان ایلکا سائر بقبل رسانید امیر شیخ حسن کوچک همان نامه را نزد شیخ حسن بزرگ فرستاده
پیغام داد که مراد شمن مپندار می و آنزا که مازندران میخوانی نامه چنین نمی نویسد امیر شیخ حسن بزرگ حیران بماند و آن نامه را نزد طغا تیمور خان
فرستاد و طغا تیمور خان از غایت انفعال راه مازندران پیش گرفت لشکریان از یک و یک جدا شده که چه نویسیم بر امیر شیخ حسن کوچک از هم بگریختند امیر شیخ حسن بزرگ
جهان تیمور خان نبیره زاده اباقا خان بسلطنت برداشت و شمس الدین دیگر بار باو زاد او امیر شیخ حسن کوچک دید که از ساقی بیگ
سلطنت نمی آید **سلیمان خان** بن سکی سموت بن هلاکو خان را بر تخت نشاند و ساقی بیگ را در سلک ازدواج او کشید و پیش از ین سیاقی بیگ
را زنا خان در نکاح داشت بالجمله سلیمان خان به ازان و سوعان و اوجان و آذربایجان و گرجستان استیلا یافت امیر شیخ حسن بزرگ با سپاه
عراق عرب و دیار بکر و خورسان با امیر شیخ حسن کوچک رزم کرده منهزم گشت امیر شیخ حسن کوچک ظفر یافت و در هفتصد و چهل و یک هجری با جمالی
بتبریز نزول کرد امیر سورغان ابن امیر شیخ حسن کوچک خوبانی بخدمت آمد و حکومت عراق عجم یافت و از اولاد هلاکو خان آخرین ملوک
انوشیروان خان است که ملک اشرف برادرش ملک قیصر او را بسلطنت نشاندند و گفتند که از اولاد هلاکو خان است و امرکرده‌اند
که او را انوشیروان عادل خوانند و خود ظلم و جور پیشه گرفت سورغان خوبانی بدیار بکر رفت و از انجا بر دست امیر ایلکان بن شیخ حسن

املاکاتی کشته شد و بعد از و نوشیروان خان از اتحاد با لاکو خان کسی لسلطنت نرسید **نوکر برجی خان** احفاد اوجی خان بن چنگیز خان بزرگترین برادران بوده الوسش خوجی که اکنون مالوس از یک مشهور ست باری میگویند و آورده اند که قوم مکریت منزل چنگیز خان که هنوز بدولت رسیده بود غارت کردند و خانونیسی را که حامله بود با سیری بردند پادشاه بگریب اورنگ خان نام آن زن را باحترام نزد چنگیز خان فرستاد و خاتون پسری آورد چنگیز خان اورا خوجی نام نهاد یعنی همان رسیده و دران در لسبت خوجی طعن کردندی با ایشان التفتی نداشت چون چنگیز خان دشت قبچاق مسخر ساخت حکومت آنجا باو داد بعد از فتح خوارزم خوجی خان از برادران رنجیده بدشت قبچاق رفت چون چنگیز خان از مملکت ایشان بازگشت بخدمت آمد صد هزار اسب پیشکش نمود و بدشت مراجعت کرد شش ماه پیش از پدر درگذشت و سه پسری در گذاشت و بعد از و پسرش **باتو خان** بحکومت دشت قبچاق و بلغار و الان رسیده او جودی مسفرط داشت نربانی که بدرگاهش آورندی پیش از انکه بخارا و سیاره دمبرد مخشیدی نا تقلید هیچ دین و ملت نکردی در عهد کیوک بن اوکتای قاآن متوجه ارمن و ژوبین شده بخجکس رفت و منهزم شد هزار کس بکشت و آن مملکت را بکشود و آنگاه روی بملکار و ماشقر که به فرنگ متصل ست آورد و نصاری باچهار صد هزار قصد او کردند باتو خان رزمی صعب کرد و ظفر یافت و بدشت قبچاق باز گشت و او آنست که منکوقاآن لولینیان را بعد فوت کیوک خان بن اوکتای قاآن بر تختگاه چنگیز خان نشاند و آن دو احوال منکوقاآن در گذشت و او شهر سرای بنا نهاد و بعد از و برادرش **ترکه خان** پادشاه شد او مسلمان متدین بود و بر افعال بلاکو خان اعتراض میکرد و میان ایشان وحشت خواست چنانچه گذشت و بعد از و پسرش **منکوتیمور** بحکومت رسید و بعد از و پسری نگذشت که در احفاد خوجی خان مخالفت خواست و بالآخر ملک بفرزندان اوردو بن خوجی خان رسید و ایشان دو فرقه شدند اول سلاطین دشت راست که ارس و بلغار در تصرف ایشان بوده و ایشانرا کول آوارد گویند و دوم سلاطین دشت چپ که از الغ بامر آن ایشانرا بوده و آنطائفه را آق آوردهٔ خوانند و در و گروهی کول آورده اول پادشاه **توقتای خان** بن تولوقوی بن خوجی خان ست از غاراخان اوزبانخان طلب داشت و در هفتصد و ده هجری درگذشت و بعد از و پسرش **طغرل خان** پس از و پسرش **اوزبک خان** بن طغرل خان بر تخت نشست و سائر الوس خوجی خان را مطیع ساخت و پس از اوزبک الوس خوجی بنام او اشتهار یافت چه ایشانرا اوزبک خوانند راقم گوید قوم اوزبک که مشهور اند ظاهر اعبارت از خوجی خان بن چنگیز خان ست القصه در عهد اوزبک خان اسلام در ان دیار بغایت قوی شد و بعد از و پسرش **جانی بیگ خان** بسلطنت نشست و حکمش بمرتبه بود که وقتی قاضی محیی الدین از ظلم ملک اشرف خوبان شکایت کرد و جانی بیگ خان بگریب و از شهر برای باصد هزار سوار متوجه آذربایجان شد و در ین یورش سیاه او را در دو نوبت برر اعات عبور افتاد کسی نگوشه ازان نشکست و بآذربایجان رسید و ملک اشرف را بکشت و بدیار خویش باز گشت و بعد از و پسرش **بردی بیگ خان** سه سال سلطنت کرد و در هفتصد و شصت هجری درگذشت و پس از و کسی از کوک آورده بسلطنت نرسید و دیگر در گروه آق آورده اول **توقتامش خان** بن الوخواجه اعلان که بامداد صاحبقران امیر تیمور گورکان حکومت دیار خویش یافت و آخر با صاحبقران مخالفت آغاز نهاد و مکرر با و رزم کرد و نیز مستاصل گشت تا آنکه در هشتصد و هفت هجری در غربت و سرگردانی وفات یافت و تنبری ازان در ترجمهٔ صاحبقران امیر تیمور بیاید و بعد از و توقتامش خان با پانزده کس دیگر یکی بعد دیگری بحکومت رسیدند و از انجماعه ست **براق خان** بن توبری اعلان بن ارس خان

که بر محمد خان بن لوقمیش خان خروج کرد و در شهر ۸۵۰ بسلطنت و در بحری ماوراء النهر رفت و از میرزا الغ بیگ بن میرزا شاهرخ تربیت یافت بامداد او بدشت قبچاق بازگشت و در شهر ۸۵۶ بسلطنت و شصت بحری با محمد خان مصاف داد و غالب آمد و بسلطنت نشست و کفران نعمت آشکارا کرد و روبه ماوراء النهر نهاد و در احوال سفتای با میرزا الغ بیگ مصاف داد و ظفر یافت و ماوراء النهر تاراج کرد و آخرین آن گرده **حسن نظر خان** بن قاسم خان بن سگ خان حاکی بیگجان بن یراق خان بسلطنت رسید و در زمان او احفاد شاه ابن خوجی خان بخوارزم و ماوراء النهر استیلا یافتند و سلطنت کردند و اول ایشان **ابو الخیر خان** است که بدو از ده نسب بخوجی جان بن چنگیز خان میرسد بدشت قبچاق نشیمن داشت و شصت و سی و نه بحری از مسکن خود بخوارزم آمد و ابراهیم بن امیر شاه ملک را که بفرمان شاهرخ ابن تیمور صاحبقران والی آنجا بود بشکست و استیلا یافت و سلطان ابو سعید گورکان را استمداد نمود و باز میرزا عبد الله والی سمرقند غالب آمد و بر ماوراء النهر مستولی گشت و ابو الخیر خان بخوارزم والی بوده تا در شهر ۸۵۷ و هفتاد و سه بحری در گذشت و بعد از و پسرش **شیخ صدر خان** بسلطنت رسید و پس از و برادرش محمد خان بن شاه رواق سلطان بن ابو الخیر خان المعروف بوسک خان که بخوارزم بر تخت نشست و او اول کسی است که از سلاطین اوزبکیه به امیر ماوراء النهر مستولی شد و با سلطان محمود خان بن لوقش خان صاحب الوس چغتای داد آغاز نهاد و بامداد او در نهصد و شش بحری بر سمرقند استیلا یافت و لکاک کل رفت و در رعیت او با سر باد شاه از اندجان در رسید و سمرقند بگرفت سگ خان بسمرقند شد و باز بران استیلا یافت و آورد و اند سلطان محمود خان صاحب بنغولستان و الوس چغتای را واقعه افتاد ملک بگذاشت و بحکم سابقه مودت باو پناه آورد سگ خان در بابر بنیکوی که باو کرده بود سلطان محمود خان را در کنار دریای خجند بقتل رسانید و خود در نهصد و شانزده بحری در خوارزم از دست شاه اسمعیل صفوی بقتل رسید و خوارزم از تصرف اولادش بدر رفت و ماوراء النهر متصرف ماند و از ان گرده است **عبد الله خان** دوم بن اسکندر خان که چون پدرش اسکندر خان بر بلخ مستولی شد و در نهصد و نود بحری در گذشت عبد الله خان بجای پدر در ماوراء النهر بسلطنت نشست و او ملکی عادل و مدبر و اقبال مند بوده پیوسته باعلما صحبت داشتی و در رعایت احرام ایشان مبالغه کردی و بعهد خویش ماوراء النهر و ترکستان با ماسکند و بلخ و بدخشان و خوارزم صافی ساخت به فرذ باغ لشکر کشید و بسخ ساخت و در نهصد و نود و پنج بحری لشکر بخراسان کشید و هرات را محاصره کرد و بعد یکسال قهرا قهرا بشود علی قلیخان شاملو والی آنجا را با جمعی کثیر از قزلباش بقتل رسانید و دیگر سال پسرش عبد المؤمن خان لشکر بمشهد مقدس کشید و بگرفت و حاکم آنجا امت خان اسباجلو را بگشت و در آشیانه رفته قلعه به قتلعام کرد و بسیاری از سادات و اکابر را بقتل رسانید و او متعصب و بحر موصوف بوده وقتی در شکار قصد پدر کرد و نزد عبد الله خان پیش از معدودی چند بیوند و ناچار روی گردان شد بشهر رفت و پسر را دعای بد کرد و گفت مدت العمر پشت بدشمن نموده بلوم امروز بشومی این پسر دران گرفتار خواهم کرد الحال خواهم که از دولت و سلطنت محروم ماند و بالآخر چنان شد که عبد المؤمن خان بعد از پدر نزیاده از چهار ماه عمر نیافت و عبد الله خان بعد از فتح مسجد بر نیشابور و سر دار و اکثر خراسان دست یافت و بماوراء النهر باز گشت و لشکر بر بدخشان کرد و متصرف پدر رفته بود کشید چه محمد زمان میرزا ابن میرزا شاهرخ بن میرزا ابراهیم بن میرزا سلیمان که آنجا خروج کرده بود بعد از بکابل گریخت و عبد الله خان بماوراء النهر مراجعت کرده بود تا آنکه بسمرقند در گذشت و در بین یکمیزار و شش بحری

قیامت قائم شد تاریخ ست و بعد از و لیسرش عبد المومن خان بجای پدر نشست و ظلم پیش گرفت و بسیاری از امرای پدر را بقتل رسانید
و بالآخر بعد از چهار ماه دو تن از ایشان هلاک گردیدند و بعد از پنج تن دیگر بعد دیگرے سلطنت کردند و ششمین انجماعه و آخرین
ایشان امام علیخان ست که بادشاه شد بلخ و بدخشان برادر پدر محمد خان بود و امام علیخان بجود و سخا اشتهار میداشت و
هر چه بدستش می آمد می بخشید چنانچه گویند هرگز در طویله اش زیاده از دو اسپ نمی ماند و بعضے اوقات ابراهیم می بخشید دیگر
از اولاد جوجی خان که ایشان نیز در خوارزم بحکومت رسیدند اول ایشان ایلیارس خان ست چه وقتی سنگ خان
بر دست شاه اسمعیل صفوی بقتل رسید شاه اسمعیل ایلیندی بیگ را ایالت خوارزم داد ایلیارسخان قبچاق نوری داشت
تعجیل خود را بخوارزم رسانیده استیلا یافت و بعد از و ده تن دیگر بطنا بعد بطن ریاست کردند می یازده همی آن کریمقلی خان
بن غرت خان ست که بسلطنت خوارزم رسید اطاعت شاه طهماسپ صفوی کرد ذکر چغتای خان و فرزندان او
چغتای خان پسر دوم چنگیز خان و الوس چغتای باو منسوب ست در سن ششصد و نوزده هجرے وقتیکه
چنگیز خان از کنار آب سند باز گشت حکومت ماوراء النهر و خوارزم و بلاد الغور و کاشغر و بدخشان و بلخ و غزنین او را
داد امر تورہ و یاساق باو تفویض فرمود چغتای خان تا آنکه برادر مهتر بود اما او کنای قاآن مرحمت بسیار میداشت
روزی هر دو برادر شراب میخوردند و بسیر رفتند و بایکدیگر اسپ بکرو باختند اسپ چغتای خان در گذشت پس هر دو بخانه باز
دیگر روز چغتای پایجان انجالت بیاد آورد گفت چگونه بودیم با قاآن گفت یکروز با دم اسپ من در گذرد و دگر بعد ازین چنین
گستاخی کنم تورہ و یاساق نماید پس سوار شد و برخلاف معهود از پس بارگاه قاآن آمده بنشست قاآن کسان بفرستاد و از آمدنش
سوال کرد چغتای خان گفت تن و سائر بزرگان مچلکا داده ام تا بیاساق روم قاآن خجل شد گفت او آقای بزرگ منست
چنین محقرات را چرا بدل آورد چغتای خان آنرا نپذیرفت و به سپه لشکرانه پیشکش کرد با قاآن گناه او بخشید و نیکجنان او را
که قاآن از هجرت چغتای در گذشت و نشست آن بزرگان مغول سر بر خط قاآن نهادند پس چغتای خان از برادر مرخص شد
و بدیار خود شتافت و بحکومت پرداخت قاآن که در معظمات امور ایلچیان فرستادی و با او مشورت کردی و گاه او را نزد خود
بفرا فرم خواندی و چغتای خان بحکم وصیت پدر را صواب دیدی فرا خار بومان تجاوز نمودی راقم حروف گوید که اکثر مردم هندوستان
صاحب قران امیر تیمور گورکان و اولادش را که تا اکنون بسلطنت هند قیام می دارند از عدم دریافت گویند که سلطنت
هندوستان در اولاد چغتای ست و با بر و امیر تیمور گورکان را از اولاد چغتای میدانند و حال آنکه در اجداد امیر تیمور
هیچکس نام چغتای نداشته و اصل این غلطی و اشتباه آنست که فرا خار بومان که جد امیر تیمور صاحب قران ست چنگیز خان
او را امدار المهام ساخته ردیف پسر خویش چغتای خان ساخت چنانچه در احوال چنگیز خان گذشت که جد صاحبقران
امیر تیمور گورکان و اولاد او در الوس چغتا بمدار المهامی بسر می بردند لهذا عام و خاص از راه عدم معرفت اولاد صاحبقران
را منسوب بآن میکنند و آن اصلے ندارد و بالجمله چغتای خان پادشاهی با صاحب فراست بوده و مشوکتے عظیم داشته و در امور
بوره و تاساسبالغه نمودی و بموجب آن فرمان داده بود که بر در دربار بیاید و خلط سبنے در آب بنگیرند و گوسفند بکشند
بلکه اشراحبه کنند مدتی در خراسان و ماوراء النهر بر علایه کسی گوسفند نتوانست کشت و او ملک میراند تا آنکه در ششصد

وچهل هجری الجتوئی درگذشت بعد ازو نبیره اش قرا هلاکو خان بن ناکان بن چغتای خان بسعی فرا خار یومان پادشاه شد و در ششصد وچهل و شش هجری کبوک خان بن ناکنای قاآن او را عزل کرد و گفت باوجود پسر هلاک بنبیره نرسد پس مونکو بن چغتای خان را حکومت آن الوس داد و در ششصد وچهل و نه هجری مونکو وفات یافت فرا خار یومان دیگر بار قرا هلاکو خان را السلطنت نشاند و او در ششصد و پنجاه و یک هجری و فرا خار یومان در ششصد و پنجاه و دو هجری درگذشتند و بعد از و پسرش مبارکشاه بن قرا هلاکو خان پادشاه شد و مسلمان گشت اولاً قاآن براق خان بنده زاده چغتای را که در غدتش بسر می برد حکم الوس چغتای داد براق خان در ششصد و هفت و سه هجری پادشاه الوس چغتای گشت و مبارکشاه را ملازم خود ساخت و لشکر بچین فرستاد و دست یافت و تجمیر و مکرر زید الحال بومان بن فرخار یومان از و بر نجید و به آذربایجان رفت و براق خان عزم تسخیر خراسان کرد و خواست که بهر ما یحتاج سپاه سمرقند و بخارا را غارت کند مسعود بن ملاح گفت هر مملکتی که در تصرف انیست ملک خود را خراب نتوان کرد و براق خان بر نجید و امر کرد با مسعود را هفت چوب زدند لیکن از ان عزیمت درگذشت و چون براق خان از اباقاآن منهزم بنجارا رسید مقلوج گشت و اسلام آورد و درگذشت و از انظالفه هست دواجین خان بن براق خان که بعد از و بفرمان قندوخان پادشاه شد و اسکر یومان بن انحل فرا خار یومان را مدار الملک و الوکسر چغتای را آباد کرد مکرر لشکر بهند فرستاد و در هفتصد و شش هجری درگذشت و بعد از و پسرش کنجک خان پادشاه شد چون فرزندان قندوخان که نبیره اوکنای قاآن بودند مکنتی بهم نداشتند کنجک خان مغولستان و سائر ولایت ایشان را بگرفت و بعد از و مالنقوخان از احفاد چغتای خان پادشاه شد و اسلام آورد و قصد اولاد دواجین خان کرد آتش لوفاین دواجین بهند بگریخت کنک خان بن دواجین دریا و را النهر بماند و بنجیل که دانست مالیقوخان را در سن هفتصد و بست هجری بقتل رسانید پس کنک خان برادر را از هند بخواند النس نوفا خان بن دواجین خان از هند در رسید و بر تخت نشست و کنک خان را مدار الملک ساخت پس از چندی درگذشت و بعد از و کنک خان بن دواجین خان پادشاه شد بلخ را که از عهد چنگیز خان خراب بود معمور ساخت و او پادشاهی عادل بود و در هفتصد و بست و یک هجری درگذشت گویند وقتی در صحرا استخوانی چند بدید تامل کرد و گفت این استخوان با من میگویند که مظلوم پس تحقیق حال نموده معلوم شد که جمع از قطاع الطریقان را آنجا کشته بودند پس انظالفه را بدست آورد و بکشت و انچه از اموال مقتولان نزد ایشان بود بگرفت و به ترکستان پوریه که بقوم فرستاد و برادر زاده کنک خان بست ترشیزی خان بن ایلچیکدای خان که بعد از ایلچیکدای خان پادشاه شد او مسلمان و متدین بود و لشکر بهند کشید و دهلی را محاصره کرد و سلطان محمد تغلق بهرا و تحائف و هدایا فرستاد تا از دهلی برخاست و متوجه گجرات شد زمانی وافر بدست آورد و بماوراء النهر باز گشت برادر زاده اش داود تیمور خان که حکومت خجند که شهر قبا گشت عبارت از و دست میداشت و کافر بود در سن هفتصد و بست و شش هجری برنتری را بقتل رسانید و بعد از و برادرش چغتای که پادشاه شد یکی در خجند و مغولستان و دیگری ماوراء النهر بسلطنت رسید اول انجمانه جنکوخان و بعد از و برادرش بسبوتیمور خان که دلوانه بود بحکومت نشست و بعد از و قولاد خان بسلطنت نشست و در عهد او غلسلطان از احفاد اوکنای قاآن بیعت برالوس چغتای دست یافت و عهدنامه قتلغان و ماجونی بهادر را پاره کرد و امرا و را بکشتند چنانچه در احوال اوکنای قاآن درگذشت و بعد از و پسرش محمد خان بن قولاد خان و پس از و قراسلطان خان در هفتصد و سی و سه بر تخت نشست و او متکبر و ظالم و سفاک بوده اگر پیش او دو نفر نشستی اکثر آن بودی که یکی را بکشتی و گاهی

بهرو در القتل رسانیدی وقتی امیر فرغن که از اکابر امرای الوس چغتای بود بخواند او تو هم نمود باتفاق امرا در سالی برای جمع آورد
دانشمند چه اعلان را که نسل او کنای قاآن بوده بسلطنت برداشت و در هفتصد و چهل و شش میان قزاسلطان و دانشمند چه
رزمی صعب اتفاق افتاد و دسری بر چشم امیر فرغن رسید و از لوز عاطل ماند لاجرم بهزیمت رفت قزاسلطان بقرتبی رفت و چهار سال
تغلق تیمور خان بن انسالوقاآن در اجیحون در خبه و مغولستان پادشاه شد و بعد از هشت سال مسلمان شد و بوجه شیخ جمال الدین
ترکستانی از اولیای زمان بود چون شهر کنک در رنگ پنهان شد و آن و شهر کنک مرقوم است شیخ جمال الدین پیش از انجا متوجه قزوین شد
بآنجا مقیم گشت و دران وقت تغلق تیمور خان بر افتوا قاآست داشت و بسلطنت نرسیده بود روزی در شکار شیخ را گذر افتاد
تغلق تیمور خان بر نجیده اشاره بسگی که بان شکار میکرد نمود شیخ را گفت تو بتبری باسگ شیخ گفت مرا اگر ایمان باشد من بتبرام
واگر نه سگ از من بهتر تغلق تیمور گفت ایمان چیست شیخ بیان نمود تغلق تیمور خان بگریست و گفت اگر خان یعنی پادشاه شوم نزد من
آئی تا مسلمان شوم پس شیخ از و جدا شد چون زمان وفات شیخ نزدیک رسید پسر خود مولانا ارشد الدین را وصیت کرد که چون
تغلق تیمور خان پادشاه شود نزد او رود که مسلمان شود چون او پادشاه شد مولانا بنزد او رفت ملاقات متعذر دید نیز نزدیک آرد
و بانگ بماند گفت روزی خان بستند و او را بخواند و باز خواست مولانا حال باز گفت تغلق تیمور خان گفت از انگاه که پادشاه
شده ام هر روز آن وعده بخاطر میرسد پس مسلمان شد و یک یک امرا را او زخفیه بخواند و گفت که اگر مسلمان نشوید بقتل رسانید بخست
امیر لولک و دعلات را که امیر الامرا لو بود بخواند امیر لولک بگریست و گفت سه سال ست که بر دست صلبی بر کاشغر شده ام و از
نرس ظاهر نمیتوانم کرد خان همه را مسلمان ساخت و در هفتصد و چهل و هفت هجری امیر فرغن از پریشانی قزاسلطان آگاه شده
روی بادونهاد و در حدود قرضی با و رزم کرد و او را بالقتل رسانید و در هفتصد و چهل و هشت هجری دانشمند چه اعلان را نیز بکشت
زیرا که او از برادر چغتا سوداران کسی متابعت او نمیکرد پس بیان قلیخان را بسلطنت برگرفت و ترکستان بعدل و داد
بیاراست قتلغ تیمور برادران امیر فرغن از و بالدی خواست امیر فرغن پذیرفت قتلغ تیمور آن کینه در دل داشت
و در شکارگاه در هفتصد و پنجاه و نه هجری امیر فرغن بالقتل رسانید پس از و پسرش امیر عبد الله بن امیر فرغن بجای پدر نشست
و در زمان وسیستان تبان قلیخان طمع کرد و بیچاره را بیگناه بکشت تیمور شاه اعلان را بجائی برداشت امیر بیان سلدوز
و امیر حوجی برلاس که از احفاد قراخار بوغان بود و دیگر امرا انجا لفت برخاستند و در هفت صد و شصت هجری بعد از زدم
امیر بیان سلدوز بسبعی و مکر امرای باغی تیمور شاه اعلان و سائر خویشان امیر فرغن را بکشت و بر ماوراء النهر استیلا یافت و بسر
مدام پرداخت امرا سر از اطاعت امیر بیان سلدوز بر تافتند و هر یک گوشه دعوی ریاست کردند امیر حسین که خواهرش در جبالکاح
امیر تیمور صاحب قران بوده بن قلای بن امیر فرغن در حدود و سالی امیر حاجی برلاس از اولاد قراخار بوغان و رکس و همچنین در بلخ
و خجند و سرخاب و ارسیاب و ختلان و بدخشان بحکومت نشستند و هیچکدام اطاعت دیگری نمیکردند و با خود دائمی جنگیدند تغلق
تیمور خان از مغولستان متوجه ماوراء النهر شد و بگرفت الکاه امیر حسین بن قلای امیر فرغن باتفاق امیر تیمور صاحب قران در
ماوراء النهر بحکومت رسیدند و در هفتصد و شصت و پنج هجری نبیره الیچکدای خان کامل خان نامی را بسلطنت برداشت
و بالآخر امیر حسین صاحب قران وحشت خاست و آن در ضمن احوال امیر تیمور بیاید دوازدهم رمضان سن هفتصد و هفتاد

...ی کامل شاه در بلخ بقتل رسانید ذکر جاده دوم از اخفاد چنتای که در ربقهٔ مغولستان کاشغر و افتو سلطنت کردند باز گوییم بتعلق تیمور خان
...وف نوسلم چون از قتل تیمور شاه اعلان و اختلال باو را الدهر خبر یافت و در هفتصد و شصت و یک هجری متوجه آن دیار شد
...ر ایزید جلایر باو پیوست و امیر حاجی برلاس والی کش نخراسان گریخت امیر تیمور صاحبقران گورکان اما در کش لبود و در ماوراء النهر خان
...ت و امارت کش یافت بتعلق تیمور خان آن سال سجین الکفا نموده تحته باز گشت امیر حسین بن امیر قلای بن امیر قزغن که بکابل رفته بود
...بود ماوراء النهر شد و عزم رزم سربیان سلدوز کرد امیر صاحب قران امیر خضر سوری باو یار شدند امیر سابان سلدوز بند جستان
...ت امیر حسین نجتلان رفت و امیر کیقباد برادر کیخسرو جیلانی را بکشت و در هفتصد و شصت هجری بتعلق تیمور خان دیگر باز قصد ماوراء النهر
...سید و امیر ایزید جلایر و امیر خان سلدوز بخدمت او رفتند امیر تیمور صاحب قران نیز بملازمتش پیوست بدستور امارت یافت
...تعلق تیمور خان سپاه بدفع امیر حسین فرستاد و کیخسرو جیلانی با تعلق تیمور سباز شد امیر حسین بکابل گریخت سپاه تعلق تیمور خان تا عرصهٔ
...دوکش بتعاقب نموده باز گشتند بتعلق تیمور خان امیر بیان سلدوز ریخته باز گشت نیکجنگ دست تظلم کشاد و امیر تیمور باز و جد شده
...ب امیر حسین شتافت و در هفتصد و شصت و پنج هجری بتعلق تیمور خان بمولستان در گذشت پسرش **الیاس خواجه خان**
...تعلق تیمور خان با امیر حسین و امیر تیمور رزم کرده گرفتار شد مغولان که باحفاد چنگیز خان عقیدتی عظیم داشتند او را شناختند
...لشکر بیرون کردند الیاس کردند الیاس خواجه خان بمولستان رفت و بادشاه شد و دیگر سال با امیر حسین و امیر تیمور در جوالی
...کندر رزمی صعب کرد و الیشا نزا العجل مد متهزم ساخت تا سمرقند بر آمد و محاصره کرد و باد در رستان افتاد ناچار بمغولستان
...مت نمود و بعد چندی در گذشت و بعد از و قمر الدین از اکابر امرا بود و رتبهٔ استقلال یافت و برادر امیر تولک علا النسب
...عد تیمور خان الوس بیگی بود چون تولک در گذشت راجدان و برادرش امیر تولاجی بفرمان تعلق تیمور آن منصب یافت
...گرفت و هنگام فرصت اهل و الوس را باخود متفق ساخت مستقل گشت و هزده و شانزده را یکروز بگشت با امیر تیمور رزم
...دو بزمیت رفت و بعد از و استقلال یافت قمر الدین **خضر خواجه خان** بن تعلق تیمور خان و رفته مغولستان بادشاه شد او را ند
...فرزند سال بود که پدرش در گذشت چون قمر الدین اسر خداداد خضر خواجه مادرش را بکوهستان میان کاشغر و بدخشان
...مادر قمر الدین آگاه شد قصد او کرد مادرش را بکوهستان چنین برد پس چون قمر الدین بماند امیر خداداد او را از چین بخواند
...بسلطنت نشاند و در آمادی ابل و الوس کوشید و لغرای حنا لسکر کشید و طرفان دوقراخواجه بگرفت و اما لی آن مملکت هذا
...سلان ساخت و سپاه امیر تیمور صاحب قران مکرر بمغولستان رفت و رزم نمود و بالآخر میانهٔ الشان مصالحه افتاد و مؤلف
...رشیدی گوید که چون لعیر تیمور قصد جنا کرد هشتصد هزار مرد را علوفه هفت ساله داد بخضر خواجه خان نوشت که آذوقه مهیا سازد
...مملکت تو بر سر راه ست گویند این نامه خضر خواجه جهان را وقتی رسید که امیر خداداد او را کاسهٔ شراب داده بود خان کاسه بگرفت
...و فرو رفت خداداد باو گفت کاسه بنوش و بنگر ما چه را بدستی چون بهوا انداز تیم تا فرو آمد خداداند که چه شود درین سخن بودند که
...کنارهٔ اردوی مردی با جامهٔ سفید و اسپ سیاه در رسید همچنان سوار و پیش خان مرکب بر آمد و آواز بر کشید و امیر او در گذشت
...رفت کس ندانست که او که بود و بعد از چهل و پنجروز خروجات امیر تیمور تحقیق پیوست و نزد بعضی این سخن درست نیست چه خضر

خواجه در شهر تصد و دو هجری فوت از لطائف هست اولیس خان پسر بزرگ خضر خواجه خان که پس از چهار کس بسلطنت نشست پدر قبل
سلطنت دو نوبت باو الی قلماق مصاف داد و گرفتار شد و نجات یافت بار سوم خواند خود را خدیو داد و اما در اسلام کرد و بعد از
بشیر محمد اغلان بسلطنت رسید و در عهد او خراج داد که نود سال امارت کرده بود تمام کاشغر و چین و افسو و غیره بامیر خراج داد
داشته و لیس خان را بدست خود بر تخت خود نشانده بحج رفت و بگذارد و چون منزل چند بار گشت گفت نشاید که زیارت مدینه منوره
روم پس جریده بمدینه شتافت بعد زیارت روضه منوره لغزی در حال او پیدا شد همان شب در گذشت بقیع مدفون گشت
زنش در پورت خود وفات یافت بالجمله بعد او لیس خان پسر کهترش لسالو فاخان بن او لسخان بالسلطنت نشانیدند
بزرگش یونس خان بر نجید و بماوراء النهر نزد میرزا الغ بیگ رفت السالو فاخان افشو تختگاه ساخت و باجانی بیگ خان
کوربخان او زبک که از بیم ابوالخیر خان گریخته بمغولستان آمده بودند دوستی آغاز نهاده و ایشانرا اقطاع داد بعد وفات ابوالخیر
بسیاری از الوس او زبک با ایشان پیوستند و لفظ او زبک فراق بران قوم اطلاق یافت و یونس خان بماوراء النهر بود تا آنکه
ابوسعید گورکان او را با لشکری عظیم بتسخیر مملکت موروثی فرستاد الیاس و فاخان در کاشغر برادر کاشغر را مصاف داد و ظفر یافت
مقتصد و شصت و شش هجری در گذشت و بعد از و پسرش دوست محمد خان بن السالو فاخان بسلطنت نشست آن
عمرش هفتاده سال بود برحرم پدر عاشق گشت و از علما فتوی خواست ندادند هفت تن از ایشان بکشت مولانا محمد عطا از بیم
فتوی داد دوست محمد خان حرم پدر را بخواست شب پدر را بخواب دید که گفت ای پسر بعد از سه سال از مسلمانی کافر شدی در
ساعتی دوست محمد خان از هول آن واقعه بیدار شد پشیمان گشت و غسل برآورد و دیگر روز بیمار شد و در گذشت بعد از و عمش یونس خان
بن اولیس خان بسلطنت نشست روح اغلان بن ابوالخیر خان که از احفاد جوجی خان بن چنگیز خان بود ده حدود ترکستان
داشت و با هشت هزار سوار ایلغار کرد و بر سر او دوی یونس خان آمد او بشکار رفته بود طائفه از مغولان که در از دو بودند
در کشیده و از خانها بیرون نیامدند روح اغلان بمنزل یونس در آمد و بر تخت نشست و ملازمانش هر کدام بخانه مغولان فرود
یونس خان خبر یافت با یلغار با شش هزار سوار یکبار بشبخون رسید و بفر لواخت زبان اردو آواز شنیدند و برادیکی که در خانه
یکی بمتدرو اعلان خواست که برابر کشیدند و بدر رود و کنیزکان یونس خان در او یختند و بگذاشتند تا آنکه یونس خان در رسید او را بقتل رسانید دانست
بست هزار مرد و جزه معدودی نجات نیافتند یونس خان دختر خود قتلغ نگار خانم را در شهر تصد و شصت و هجری بمیرزا عمر شیخ بن سلطان ابوسعید گورکان
والی فرغانه داد و از و با بر پادشاه متولد شد بالجمله آخر میان میرزا عمر شیخ و یونس خان محاربه اتفاق و او میرزا ظفر یافت و یونس خان
اسیر شد او را بشهر و عمر شیخ بردند از جای برخاست و استقبال کرد و بوسیله خواجه نصیر الدین عبد الله خان اخر از میان ایشان
دوستی اتفاق افتاد و احکام یافت و یونس خان بدیار خویش بود تا آنکه در گذشت و بعد از و پسرش سلطان محمود خان
بن یونس خان در شهر تصد و نود و دو هجری پادشاه شده و دو نوبت با وزبک فراق محاربه کرد و هر بار بهزیمت رفت و بعد
وفات خسرو سلطان احمد خان ابن سلطان ابوسعید در ماوراء النهر طمع کرد و با میرزا ابوسعید بن سلطان محمود میرزا بن سلطان
ابوسعید مصاف داد و منهزم بمغولستان رفت و محمد خان سالی المعروف بسسک خان که ذکرش گذشت و او در ان هنگام
با سلطان محمود بسر مے برد او را بسمرقند فرستاد او سمرقند و ماوراء النهر بگرفت و استقلال یافت و قصد مغولستان کرد

سلطان محمود به اتفاق برادر خود سلطان احمد خان در اجی مصاف داد پس هر دو گرفتار شدند سسک خان بنابر حقوق سوابق ایشان را
اغراز کرده به مغولستان فرستاد محمود خان بمغولستان که خرگاه او بود رسید اما او را چندان شوکتی نماند تا سکندر از دستش بیرون رفت
بامداد نزد سسک خان آمد سسک خان او را با سائر فرزندان بکنار آب خجند در نهصد و چهارده هجری بقتل رسانید و برادرش احمد خان
بن یونس خان در عهد پدر خویش مکرر با قلاق رزم کرد بسیاری از ایشان بکشت و به الاخی خان اشتهار یافت یعنی خان کنده و
در عهد برادرش سلطان محمود خان در سن نهصد و نود و دو هجری در گذشت و بعد از فوت سلطان احمد خان پسرش منصور خان
بن سلطان احمد خان در افسوباد شاه شد و چهل و سه سال ملک راند و در نهصد و پنجاه و دو هجری در گذشت و بعد از و پسرش
شاه خان چندی سلطنت کرد و پسر دیگر سلطان احمد خان سلطان سعید خان بن سلطان احمد خان در معرکه سسک خان
با پدر خود زخمی شده کنجکاو رفته و اسیر گشته رهائی یافته بالآخر عم زاده خود بابر پادشاه بکابل رفت و بعد از قتل سسک خان با بداد
بابر پادشاه به اندجان آمده متولی گشت میرزا ابا بکر بنده امیر خداداد والی کاشغر که از امرای اعظم خضر خواجه خان نود و نهم پادشاه
سوار روی باو آورد و سلطان سعید خان با هزار و پانصد سوار با و رزم کرده ظفر یافت و در نهصد و بیست هجری کاشغر بگرفت
و بار کند نیز مسخر ساخت و بعد از و پسرش عبد الرشید خان پادشاه شد او سیزده پسر داشت پس از و عبد الکریم خان
بن عبد الرشید خان و بعد از و اولادش در کاشغر و چین و مغولستان سلطنت کردند ذکر در احوال بعضی از و زراء و
امرای چنگیز خان و اولادش محمود بیگ ملواح خوارزمی وزیر چنگیز خان بوده در زمان او کنای قاآن بحکومت جبار سید
و همانجا در گذشت و پسر او ست برهان الدین مسعود بیگ که در عهد کیوک خان و منکوقاآن عامل ماوراء النهر و ترکستان
بوده چندان مال و جاه داشت که در شعبان سن ششصد و پنجاه و سه هجری هندکو خان را که با سه صد هزار سوار متوجه ایران بود
در کالکل چهار روز نگاهداشت و در ان ایام همه سپاه او را نزل داد الحاصل او چند کس را از اولاد چنگیز خان خدمت کرده و بر تبه
وزارت رسید از انجمله براق خان را وزیر بوده چون براق خان عزیمت خراسان کرد خواست که بهر فرسوخ سپاه سمرقند و
بخارا را غارت کند مسعود بیگ بخارا رسید و بخشش وسعی او سائر بلاد ماوراء النهر آباد گشت او در هفتصد و نود و یک هجری در گذشت
نوروز بیگ بن امیر ارغون آقا بعد عارلخان امیر الامرا بود بیم و هراس او چندان بر خراسانیان مستولی بوده اگر اسپ آب
نخوردی گفتندی مگر در آب عکس نوروز دیده خواجه شمس الدین محمد صاحب دیوان در ششصد و شصت و یک هجری وزارت
هلاکو خان یافت و در زمان اباقا خان عظیم معتبر گشت و برادرش عطا ملک حکومت بغداد و پسرش بهاء الدین محمد ایالت اصفهان
داشت او بغایت متکبر و متهور بود در ضبط ملک و سیاست جد بلیغ داشت روزی در اصفهان باتجمل تمام براهی میرفت
یکی بر عادت عوام در و همی نگریست بغیر جود تا چشمانش را برون آورند و گویند که او بسعی بهاء الدین محمد امارت اصفهان یافت
و بعد او بازاریان اصفهان شبها دکان خود را بانواع استغاثه و قسمشه بی محافظت بگذاشتندی و بخانه خود رفتندی
دکس را مجال نبوده که در آن تصرف کند عیسی مقداری خوردنی از دکان بگرفت و بهای آنرا در چند آنجا گذاشت و یکروز
صاحب دکان آگاه شد یاری آنهان داشتن انجال نداشت بخدمت بهاء الدین شد و باز گفت خواجه بهاء الدین بفرمود تا عیسی را
بجائق در آویختند چه سودای مالک چرا گذاشتی غلامی را فرستاد تا تفحص احوال عیسی نماید او برفت و باز آمد و گفت فلان

بیدار است و فلان در خواب دیگر روز امر کردند ایشانرا هفتاد چوب زدند شیخ الاسلام جمال الدین حاضر بود گفت آنکه بیدار بود چه گناه داشت گفت اگر بیدار بودی غلام که به تفحص احوال ایشان رفته بود بگرفتی بالجمله وقتی مجد الملک که از وزرازادگان اتابک ریبو دیستان شمس الدین به اباقاخان نمود اباقاخان صاحب دیوان را معاتب ساخت انچه که مجد الملک گفته بود انرو باز خواست کرد و صاحب دیوان گفت سر و مال دین و جان فدای خداوند باد الغرض پادشاه را بنهان نتوان داشت درین دولت من و برادران و فرزندان بندیم و دادیم و برو داشتیم و نهادیم و صرف کردیم انچه در تصرف تست تو الا از خداوند ست هرگاه فرمان شود و بهر که رود تسلیم کرد آمد اباقاخان شاد شد دیگر روز او را بوزارت رسانید گویند در ان آوان که مجد الملک بغایت او مشغول بود روزی صاحب دیوان وطوی سه نوبت پادشاه را کاسه داد و صاحب دیوان زمین ببوسید و آنرا بخورد اباقاخان جام از دست او بگرفت و گفت در دل داشتم که اگر از خوردن او باز نماید بقتلش فرمان دهم پس چون سعایت مجد الملک در حق صاحب دیوان کارگر نیامد بتقریر برادرش عطاملک پرداخت عطاملک نجواری افتاد تدبیر پالیش نهاد و از بغداد او بارد و آورده چندین اثنا اباقاخان در گذشت و برادرش احمد خان بسعی صاحب دیوان پادشاه شد و عطاملک را از حبس نجات داد امر کرد انچه از عطاملک در زمان اباقاخان گرفته اند باو باز دهند عطاملک آن وجه را هم در مجلس پادشاه کرد انبار کرد و پس مجد الملک بنجواری افتاد خانه اش بغارت رفت و در امتعه او مقداری از پوست پشم یافتند که بر عقران و شنجرف سطری چند بر آن نوشته بودند ترکمان چون از مجرم تمام دارند حالفت شدند مقرر نمودند که از ان آب آشته بخورد ان مجد الملک گمان برد که آن نوشته را شیخ عبد الرحمان رافع که دوست صاحب دیوان ست و امتناع او نهاد لاجرم از خوردن آن امتناع نمود احمد خان برنجید او را بعطاملک سپرد تا بقتل رساند و هر عضوی از اعضایش را بملکی فرستاد و سرش را ببغداد و پالیش را بفارس و دستش بعراق و عجم رسید عطاملک در قضا او این رباعی گفت رباعی روزی دو سه دفتر بر و بر بشدی ✻ جوینده و مال و ملک تو فر بشدی ✻ اعطای لوهریکے گرفت اقلیمی ✻ فی الجمله بیک هفته جهانگیر بشدی ✻ عطاملک دیگر بار بحکومت بغداد رسید و چهار ان سال در ششصد و هشتاد و یک هجری در گذشت او از علمای زمان و کرام جهان بوده بغداد که بعد از قتل معتصم عباسی خراب شده بود عمور کرد و حفر بحر نمود که آب فرات از ان بمشهد نجف آمد بالجمله خواجه شمس الدین صاحب دیوان در عهد احمد خان دیگر بار مستقل گشت چون احمد خان بقتل رسید خواجه در اصفهان بود خواست که بهندرود گفت که فرزندان را در دست کافران نتوان گذاشت پس در سن ششصد و هشتاد و سه هجری بار دوی از غون خان رفت از غون خان خواست که او را وزارت دهد لوفاکه اعظم امرا بود از راه حسد بعرض رسانید که صاحب دیوان اباقاخان را بزهر هلاک کرد ارغون خان باز خواست نمود صاحب دیوان ها گفت انچه از تصرف من در اموال سلطانی گفتند قبول ست لیکن از تهمت قصد ولی نعمت بری ام ارغون بقتلش فرمان داد صاحب دیوان غسل کرد و دو رکعت نماز گذارد و مصحف خواست و فال بگشود و این آیه بیرون آمد ان الذین قالوا ربنا الخ بانچه انتی کنتم توعدون پس کاغذ و قلم خواست این مکتوب بفرزندان نوشت جماعه اعزه و فرزندان حفظهم الله تعالے سلامهم و صحابا خواند ایشانرا بخدائے عزوجل و دیعت سپرده شد و بموجب ان الله لا یضیع اجر المحسنین واجبه و خاطر جمین بود که تلافے کرده آید چون روزی نبود تا بجهان افتاد باید که در مخالفت فرزندان تقصیر ننمایند و ایشانرا بوجهی تر عیب کنند و الا بگذارند و مکر و عمل گردند و انچه خدای عزوجل روزی کرده باشد نسازند اگر فرزند اتابک و والده اش

بوسک خاتون خوانند و بولایت رودنا اجازت باشد نوروز و مسعود با والده اش ملازم باشد اگر از املاک چیزی مرمت کنند بستانند و بآن قناعت کنند حرم کجا تواند رفت و هم آنجا بر سر مرمت دیگر مومنه خان نوهر کرا آسایشی دیده اگر خواهد شوهر کنند فرح الدوله اش با اتابک بهم باشد دیگر بار ما املاک پادشاهی با میر لوقان داده ام او را باز نمایند و دیگر املاک را عرضه دارند اگر چیزی رد کنند فبها و الا قناعت نمایند بار تعالی بر مارحمت و بر شما برکت کند درین زمان خاطرم با حضرت ایزدی بود و همین قدر پیش نتوانم نمود نقلست که گفت بنده آزاد را نیکو دارند و بر خانه نسبت عزیز ما را فراموش نکنند باسپه دست دهد والسلام آنگاه در روز دوشنبه چهارم شعبان ایشان در فراباغ اوشتهنا رسانیدند و پسر انش فرح الله و یحیی و مسعود را از پی روان کردند از مناقب آنست که روزی خواست که سوار شود در رکابش ناپینا باضطراب می آمد و میخواست که سخن بعرض رساند خواجه توقف کرد تا در رسید و ناداشته سر عصا و زبانش جا گرفت و بر زمین رسید پس او بر آورد و بخانه باز گشت و موزه دیگر پوشید و سوار شد و دیگر روز صاحب فراموش شد روزی در حوز آب نشسته بودند مزاج رقعه باو داد و این رباعی در ان نوشته بود رباعی عالم چو محیط است و کف خواجه نقطه ✤ پیوسته نکرده نقطهٔ سیکدرخط ✤ پرورده لوکه نه و مه دون دو شرط ✤ دولت ندهد خدای کس را بغلط ✤ خواجه و بدکیه این رباعی بگفت و در طهران نوشت رباعی سه صد بره سفید چون بیضهٔ بط ✤ بر وی زیبای نبود هیچ نقط ✤ از نکته خاص مانه از جای غلط ✤ چوپان بدهد بدست دارندهٔ خط ✤ بدر برفت و بر ما بگرفت وقتی خواجه دستاری با پانصد دینار مصحوب شمس الدین حسین بهر شیخ سعدی شیرازی فرستاد و صد و پنجاه دینار ازان صرف کرد شمه بشیخ رسانید شیخ قطعه بخواجه نوشت که آنست قطعه ای کز پسر بعم فرستادی و مال ✤ مالت افزون باد و دشمن پایمال ✤ هر چه دینارست سالت عمر باد ✤ تا بمالی سه صد و پنجاه سال ✤ صاحب دیوان از بند نابینی شمس الدین حسین آگاه شد لیکن بر روی او هیچ نگفت تا آنکه روزی صاحب دیوان را دعا کردند که پانصد سالت عمر باد خواجه بخندید و گفت اگر شمس الدین حسین صد و پنجاه را از میان ببرد شمس الدین منفعل گشت و توبه کرد خواجه تاج الدین علیشاه گیلانی بعد از بغدادیو سلطان بشراکت خواجه رشید الدین طبیب در تبریز بود و در عهد سلطان ابو سعید بهادر خان بعد از قتل خواجه رشید الدین طبیب باستقلال یافت و در گذشت از وزرای اولاد هلاکو خان خراسان کسی تا حال طبیب در گذشته چه دیگران همه بقبل رسیدند راقم حروف راز وشت حال شعری بیاد م آمد شعر دم پادشاهان امیدست و بیم ✤ گهی با سموم و گهی با سمور ✤ بهین نرمی بنیست شمشیر تیز ✤ کنارش مگر گاه خشم و ستیز ✤ طائفه که در زمان سلطنت چنگیز خان باطاعت این دودمان سلطنت رسیده اند در ضمن احوال سلاطین بعضی ازان باختصار تمام مرقوم گشته از انجمله اندلوک ایلکانیه ایشان باسر ایلکان جلایر منسوب اند و از اعظم امرای هلاکو خان بوده و بعد از و پسرش امیر نوقا امیر الامرای گیجانون بوده و پس از و پسرش امیر حسن داماد ارغون و حاکم خراسان بوده پسر اوست امیر شیخ حسن ایلکانی خواهرزاده ایجانیو سلطان و داماد امیر خوبان که بعد او خاتون دختر امیر خوبان در حبالهٔ نکاح او بوده اول کسی ست که از ملوک ایلکانیه اورا شیخ حسن بزرگ گویند شیخ حسن کوچک عبارت ست از شیخ خوبانی و ذکرش باید بالجمله شیخ حسن بزرگ در عهد سلطان ابو سعید بهادر خان حکومت روم یافته و بعد از وفات او سلطان محمد خانزاده السلطنت بر داشت و سید موسی خان و علی پادشاه ظفر یافت و بر آذربایجان و عراق و عرب و خوزستان مستولی شد و بغداد تخت گاه ساخت و بشباد خالون منکوحهٔ سلطان ابو سعید بهادر خان را بخواست چنانچه

گذشت و در عهد امیر شیخ حسن کوچک خروج کرد و آذربایجان بگرفت و جزء عراق و عرب در تصرف امیر شیخ حسن بزرگ نماند و بعد از و پسرش سلطان اویس ایلکانی در بغداد بر تخت نشست و او بلطف طبع موصوف بوده و بغایت ماهر بوده گویند بقلم و اسطی صورتها کشیدی که مصوران آنزمان حیران شدندی و بعد از و پسرش سلطان حسین ایلکانی بموجب وصیت بر تخت نشست او بکمال جمال موصوف بوده بر گاه مولد شدی خلائق تمام شهر بنظاره اش بسر راه رفتندی القصه بعد از سلطان حسین ایلکانی برادرش سلطان احمد ایلکانی در تبریز بر تخت نشست و بعد او در سنه هفتصد و هشتاد و هفت هجری تیمش خان پادشاه دشت قچاق بر تبریز لشکر کشید و زر اب و غارت کرد و باز گشت و پس از ان بسی در نگذشت که سپاه امیر تیمور صاحب قران بر بغداد استیلا یافتند گویند که سلطان احمد ایلکانی چون از سپاه صاحب قران منهزم بدمشق افتاد و دیگر بار بحکومت بغداد و غیره رسید و دران ایام از امرای خود متوهم گشت و یکیک را میطلبید و میکشت تا آنکه در یکهفته قریب ده هزار کس بکشت روزی سلطان احمد مجرمان را بدست خویش گردن بزد و فراشی باو رسید سلطان گفت فلان فلان را بکشتم فراش گفت نیکو کردی من و تو باید که زنده باشم سلطان بخندید و شمشیر از دست بینداخت پس بسیاری از اهل حرم را در آب غرق کرد و برود نزد قیصر رفت ایلدرم بایزید قیصر او را مغرور داشت و فرا یوسف تبریز بگرفت و قیصر او را نیز محترم داشت زاقم حروف مطابق این قضایا گوید وقتی ندیم امیری گشتم که قوت واهمه بر طبعش غالب بود در امارت خویش بسیاری از ملازمان را تخالف اندیشیده تهمتی بر گردنش نهاده بقتل رسانید چندانکه طبایع مردم از و بر مرس و متنفر گشتند چون از مرتبه عالی افتاد و امارت نماند هنگام فرصت که از گذشته عرض میمودم میگفت شما که از زمره ظن اویند خیر آید و خیر از ان شایع خود را باز میداشت و هر گاه که بمانعی رسید غلامان و خواجه سرایان امثال الیشان را بخیال آنکه مبادا آثار ما بر منحالفان کنند و بعضی را بقتل و بعضی را اسیر ساخت و بند فرمود روزی در ویشی از همسایش که بدانائی موصوف بوده بتقریبی سخن گفت حشم و خدم امارت سابقه روی با نحطاط نهاد و هواخواهان متفرق گشتند اکنون چندی که از گروه خدمه مانده اند هر یکی مقتول و جمعی محبوس باقیمانده ها در فکر گریز منتظر فرصت اند و ما شمار نده باشم و دیگران در آفرینش زایداند روی در هم کشیدند بدستور باندیشه فسق و فجور را کثر تر دیگیان را بر هر و ما را از روزگار برآورد و خود نیز بماند بالجمله سلطان احمد بعد از وفات صاحب قران باز بحکومت بغداد رسید بالآخر بدست فرا یوسف بقتل رسید و بعد از و برادرش سلطان محمد بن شاه ولد بن شیخ اویس ایلکانی بحکومت بغداد نشست شاه محمد بن میرزا یوسف او را محاصره کرد و سلطان محمد بشیراز گریخت پس از ان بروزگار سلطان اویس بن شاه دار بحکومت بشیراز نشست و بعد از و برادرش سلطان محمود و پس از و سلطان حسین بحکومت رسید و در هشتصد و سی و شش میرزا اسد بن فرا یوسف والی بغداد او را در حال محاصره کرد و بگرفت و بکشت و دولت ایلکانیان سپری گشت و کر ملوک خوبانیه که در زمان سلاطین چنگیزی رسیدند و الیشان بامیر بن خوبان سلدوز منسوب اند او از اعظم امرای غازان خان بوده و بغداد خاتون در حرمش بوده و در عهد انخانیو سلطان ابو سعید بهادر خان امیر الامرا گشت و او نه پسر داشت اول امیر حسن حاکم خراسان دوم تیمور باس حاکم روم سوم دمشق خواجه خوبدیکاه ابو سعید بهادر خان نائب پدر بود و دیگران هم بهمین سبیل مراتب عالی داشتند چون سلطان ابو سعید بهادر خان عظمای خوبانیان را برانداخت و بغداد خاتون منت امیر خوبان را که در حبالهٔ نکاح شیخ امیر حسن ایلکانی بود بخواست از غایت محبت که با و داشت بقایای

خوباسان را بنواخت و باز بامارت رسانید و از ایشان بود امیر شیخ حسن چوپانی بن تیمورباش بن امیر حوبان که شیخ حسن کوچک مشهور بست او در مقتصد وسی و بست هجری خروج کرد او را با امیر شیخ حسن بزرگ گاهی موافقت و گاهی مخالفت دست میداد و طغان تیمورخان را که امیر شیخ حسن بزرگ بمدد خویش طلبیده بود امیر شیخ حسن کوچک نیک فکران لشکر را کنده و ساخت چنانچه گذشت و آخرین طالفهٔ خوبانیان **ملک اشرف** ست که از ظلم او اکابر آذربایجان جلای وطن اختیار کردند و شمهٔ از احوالش در ضمن احوال عالی بیگیخان پادشاه دشت بتجاق مرقوم ست **ذکر ملوک طغاتیمورخان** از احفاد جوجی فسار برادر چنگیزخان ست چون سلطان ابوسعید بهادرخان درگذشت او بر جرجان مستولی شد و در مقتصد و چهار هجری خواجه یحیی سربدار او را بگرفت و بکشت و بعد از و امیر ولی بن شیخ علی قوشجی که در خدمت طغاتیمورخان مرتبهٔ عالی داشته با معدودی چند به نیشاپور رفت و در مقتصد و شصت و یکهجری ماسرآباد بجکو نشست و عدل پیش گرفت و ملک معمور ساخت و لقمان پسر طغاتیمورخان که در گوشهٔ استرآباد بنجوا اند تا بر تخت نشاند چون لقمان بنجد و استرآباد رسید امیر والی آن از کرده پشیمان گشت باو پیغام داد که بجای دیگر رو و پس گرد از خویشان طغاتیمورخان را که دانست از ملک براند و استقلال عظیم یافت و بسیاری از ملک مانند دامغان و لنظام و شمنان و فیروزکوه و غیره بگرفت و باری سنجر ساخت چون امیر صاحب قران تیمور کورکان بروی بآندیار باز نهاد و مخالفت کرد و بالاخر از اسپ سپاه صاحب قران اسرآباد بگذاشت و تبرنیشتافت لبسلطان احمد ایلکانی در مقتصد و هشتاد و شش هجری پیوست و امیر صاحب قران **لقمان** طغاتیمورخان را بنواخت و بالت استرآباد داد و امیر ولی با سلطان احمد ایلکانی بود تا بعد از زهر یابی بحجال افتاد خواجه محمود کلان سرانجا او را بگرفت و بفرمان صاحب قران بقتل رسانید و پس از لقمان حاکم استرآباد پسرش **میرک پادشاه** بن لقمان بن طغاتیمورخان بحکیم صاحب قران جانشین پدر گشت و در شصت و ده هجری با میرزا شاهرخ مخالفت آغاز نهاد و او در سر زخمی شده و در شصت و دو از ده هجری درگذشت و بعد از و کسی از اولاد طغاتیمورخان لسلطنت نرسید و دیگر **آل مظفر** که در زمان سلاطین چنگیزیه بحکومت عراق و عجم رسیده اند و آن در تحت اقلیم چهارم در ضمن خوان که مستقط الراس جد اول مظفر ست مرقوم ست و ایضاً **ملوک کرت** اند که در سلطنت اولاد چنگیزی بمبتا بعتبش بمرتبهٔ امارت رسیدند و کرت از فرزندان سنجر سلجوقی بوده و ملک **شمس الدین کرت** خواهرزادهٔ رکن الدین مرغی اول ملک کرت ست چون چنگیزخان خراسان بگرفت رکن الدین اطاعت چنگیزخان کرد او را پسری نبود رکن الدین که در شصت و چهل و شش هجری درگذشت **ملک شمس الدین محمد کرت** جانشین شد منکوقاآن او را امارت هرات و غور و غرجستان و اسفزار و فراه و سیستان داده خصت کرد استقلال یافت و از انطالفه ست **ملک معزالدین حسین کرت** که بعد از نیخ لنفر بحکومت نشست و او ملکی عادل و فاضل بود و در سن مقتصد وسی و شش هجری بعد فوت سلطان ابوسعید بهادرخان خطبه و سکه بنام خود کرد و داد آنست که سربدران را بعد از زرم هزیمت داد و بعد ازین فتح ملک چین مقرر شد و آمد خود سرخاران را غارت کرد و امرای از لات و غزه جمع آمدند و در باد عیش باو مصاف دادند ملک ظفر یافت و بسیاری از ایشان بکشت باز ماندگان بما وراء النهر نزد امیر فرغن رفتند و گفتند قطعه مگر نسل چنگیزخان برفتاد * که کس گوهر شاه نارد بیاد * چنان غزه شد غوری بدگهر * که جز خود نیارد کسی را بنظر * امیر فرغن در غضب شد باتفاق الجایتو سلطان متوجه هرات شد ملک حسین در ظاهر شهر باو مصاف داده منهزم بشهر متحصن گشت

وچهل روز مقابله کرد پس پیشکش بفرستاد وبا امیر فرغن وسلطان بازگشتند وملک حسین ملک میراند تا آنکه در هفتصد وهفتاد ویک هجری درگذشت بعد
از و پسر مهترش ملک غیاث الدین میر علی در هرات سلطنت یافته بموجب فتوای علما هرات عزم استیصال سرداران کرد وبهانه آنکه
در مذهب تشیع غلو میدانستند روی به نیشاپور آورد ومحاصره کرد کاری نساخته بازگشت ودیگر سال باز آمد واز باغات وعمارات اثر
نگذاشت واطرافش غارت کرد وبهرات مراجعت نمود ولسال سوم باز به نیشاپور آمد ودرخرابی کوشید روزی یکی از نیشاپوریان
را بدید چون میدانست که مذهب تشیع میدارند گفت یکوی که بنای مسلمان هرچند خواست نیشاپوری گفت ودر مذهب غیاث الدین
والی هرات برسپیر علات مسلمانان راچرا ایندان وکار بزها پاشتن ودرخت بریدن ملک غیاث الدین منفعل شد وبهرات بازگشت
وبالآخر در هفتصد وهفتاد وشش هجری باتفاق وسکندر پسر اوبسی نیشاپور استیلا یافت ملک غیاث الدین را اسکندر پسر اباالت
نیشاپور رواد وبهرات مراجعت نمود ودر هفتصد وهفتاد ویست هجری امیر صاحب قران تیمور گورکان ایلچی را بهرات فرستاد مقرر نمود
که سلوغ قتلغ آغا بست شیرین آغا را در سلک ازدواج ملک زاده پیر محمد بن غیاث الدین برعلی منکر وجهار گود رعایا از ظلمش بجان
آمدند وبنزد شیخ رکن الدین ابوبکر بنالیدند شیخ هرچند اورا نصیحت کرد ودرنگرفت مولانا ابرنجید وفرمود که ملک از ملک ظالم
بگرفتم ومتری را بخشیدم ولبسی بگذشت که صاحب قران بر هرات مستولی شد ذکر امیر غور صاحب قران گورکان ایشان
نماند انچه در اقلیم ششم بندی از احوال چنگیز خان واحد واولادش برخی از امرا ووزرای آن دودمان کسانیکه در زمان سلطنت
چنگیز خان بدولت وحکومت وسلطنت رسیدند بقلم آمد اکنون سطری چند از اخوان صاحب قران امیر تیمور گورکان بخریر
می آرد امیر صاحب قران قطب الدین امیر تیمور گورکان ابن طراغای لومان بن اسکر لومان بن امیر انجان لومان بن
امیر فراخار لومان بن سوغوجین بهادر بن ابزد فخی برلاس بن فاغونی بهادر بن نومیرخان بن بالیسنغرخان بن قندوخان بن
دومین خان بن لومانیان بن نوزبحرخان بن نالا لبقوا صاحب قران وچنگیز خان وربوسیه خان بهم پیوندد ونسب همه ایشان
بافت بن نوح علیه السلام میرسد وصاحب قران اعظم سلاطین جهانست دران باب شاعری گفته قطعه سلطان تیمور آنکه مثل او
شاه نبود + در هفتصد وسی وشش پیدا بوجود + در هفتصد وهفتاد ویکی کرد جلوس + در هشتصد وهفت کرد عالم بدرود
وگورکان تبرکی داماد را گویند چه او خواهرزاده امیر حسین بن امیر قزلای بن امیر فرغن در حبالهٔ نکاح داشت ودر الوقت عهده
امیر حسین از صاحب قران بزرگ وعالی بود ومخفی نماند که بوسیه خان وصیت کرده بود که بعد از و پسرش فیل خان که جنگیه خان
میشود پادشاه باشد وپسر دیگرش فاغونی بهادر که جد امیر تیمور است امیر الامرا باشد درین باب عهدنامه بدین موجب از ایشان گرفته
که همین طریقهٔ اولاد ایشان مستمر دارند ولو قبح خود بران نهاده چنانچه در احوال بوسیه خان گذشت بالجمله چنگیز خان بموجب آن
نوشته در عهد خویش فراخار لومان را سپه سالار ساخت وچون ترکستان وماوراء النهر به پسر خود چغتای خان داد فراخار لومان
سپه سالار الوس چغتای بود تا آنکه اسکر لومان بن الجبال لومان در عهد سلطنت قزوجن خان بن براق خان بن بوقرا بن الکای
بن چغتای خان امیر الامرا ومدار المهام گشت وبعد از و فرزندانش بامارت کس قناعت کردند وانجا اقامت نمودند ولادت
صاحب قران در هفتصد وسی وشش هجری در کس اتفاق افتاد ودرین سال سلطان ابوسعید بهادر خان که ذکرش گذشت
وفات یافت چون صاحب قران بست وپنج ساله شد مطابق سن هفتصد وشصت ویکم هجری پدرش امیر طرغای لومان درگذشت

دیم درین سال صاحب قران خواهر امیرحسین را بخواست و اکثر میان صاحب قران و امیرحسین بموافقت و مخالفت میگذشت که تفصیلش از مدعا باز میماند اما از جمله آن یکی انست که در گرفتن قلعهٔ قرشی در شهر نسف قرقوم ست و پس ازان میانه هر دو مصالحه دست داد کارهای بزرگ امیرحسین بحسن سعی و رزمهای صعب از دست صاحب قران برآمد صاحب قران را تا ارسیدن اجلو مرتبهٔ سلطنت بسیار حادثات واقع شده و از انجمله ست وقتی الیاس خواجه خان پادشاه جیه و مغولستان از احفاد چغتای ابن چنگیز خان روی بزرم خاقان آن و امیرحسین او را از صبح تا شام رزمی صعب اتفاق افتاد و روز دیگر سپاه جیه بده کرد ند باراني عظیم بارید و امیر شمس الدین از امرای جیه دران روز رزمی صعب کرد و به بیمه امیرحسین ظفر یافت چون شب شد الیاس خواجه خان بگریخت صبح دیگر او از لوق امیر شمس الدین در معرکه پدید آمد امیرحسین و صاحب قران روی برزم او نهادند امیر شمس الدین مقابله عظیم کرد لشکریان امیرحسین و صاحب قران باز الوند رکل فرو رفتند و ده هزار مرد از ایشان بقتل رسیدند امیرحسین و صاحب قران شکستی فاحش خوردند و دیگر دره بدخشان ست چه امیرحسین پسر خود جهان ملک و امیر تیمور را از پیش فرستاد و جهان ملک بعد از فتح از اتفاق منهزم شد صاحبقران خبر یافت و بر کوه رفت با سیزده کس بر سر راهی تنگ که ممر مخالفان بود بایستاد و رزمی صعب کرد و ایشان شش صد و سی کس را از سپاه جهان ملک که بدخشان بنا گرفته بازنشد از صاحب قران منقول ست که مدت العمر جنگی بآن صعوبت ندیدم بالجمله وقتی امیرحسین با صاحب قران اراده غدر کرد و صاحب قران دریافت و مخالفت آشکارا کرد و روی به بلخ نهاد و اکثر از امرای امیرحسین به صاحب قران موافق گشتند چون بجد و دیر مدر سید هر که از عظمای سادات مکه بود جمله او قاف خود را بتفویض فرمود میان سید و صاحبقران الفتی پدید آمد چنانچه بعد از وفات در یک مقبره آسودند بالجمله مقدمهٔ صاحبقران بر مقدمهٔ امیرحسین بعد از رزم ظفر یافت صاحب قران سورغمش بن دلشمند چه اعلان بن نوروخان بن ملک بن اوکتای قاآن را بجالی برگرفت و بسیاری از امرای امیرحسین نزد صاحب قران آمدند امیرحسین در بلخ بقلعه بند و آن محصر شد صاحب قران عهد کرده بمجامره پرداخت و بالاخر امیرحسین عاجز آمده و امان خواست تا بمکه رود صاحب قران عهد کرد که قصد او نکنند و کس را نیز نرنجانند پس چون شب شد امیرحسین با دو نوکر از قلعه بیرون آمد و راه گم کرده بشهر کهنه افتاد و نوکرانش از و جدا شدند امیرحسین ترسان بر منارهٔ مسجد جامع رفت و از غرایب اتفاق آنکه یکی اسپی گم کرده بود بر منارهٔ برآمد تا باطراف بنگرد و گمراز اسپ نشان ماند امیرحسین را بجا دید و بشناخت امیرحسین مشتی گوهر بدو داد تا آنکه سخن را پوشیده دارد مرد فرود صاحب قران رفت و حال باز گفت صاحب طالقه را بفرستاد امیرحسین الیشا را بدید از منارهٔ بزیر آمد و در سوراخ دیوار مسجد بگریخت مردم آنرا بدیدند و او را بگرفتند و نزد صاحبقران بردند صاحبقران گفت من مالو بعضی برسانم پس از مجلس بیرون بردند امیر کنجسیر و خلایقی که پیش ازین از امرای حسین بود آخر از و رنجیده رفیق صاحبقران شده بود گفت امیرحسین برادر من کیقباد را کشته ست او را بقتل رسانم دیگران بگوشهٔ چشم اشارت کردند که امیر کنجسیر و از پی امیرحسین شتافت او را جانی بیگ بقتل رسانید صاحبقران قلعه بند و ان خراب ساخت و خزاین و خواتین امیرحسین بدست آورد و در هفتصد و هفتاد و یک هجری روز چهارشنبه دوازدهم رمضان صاحبقران باتفاق بوبیان سائر امرا رسید بر که بحکومت بنشست

وبماوراءالنهر شده وبکبس شتافت وسمرقند تختگاه ساخت باستمداد لوقمیش خان خوجی برادر الوس خوجی لشکر کشید بالآخر او را بحکومت الوس تمکن گردانیده وصاحب قران در هفتصد وهفتاد هجری روی بچغته ومغولستان نهاد واز سیحون در گذشت کبک تیمور بخدمت او پیوست صاحبقران باز گشت کبک تیمور بخالفت آغاز نهاد وصاحبقران سپاه بدفع او فرستاد انساری کاری نساخته باز گشتند صاحبقران بنفس خویش حرکت کرده باسکر بغاج برفت وباز گشت ودر راه امیر موسی در بدخشان وبدیگران باتفاق یکدیگر عذر اندیشیدند صاحبقران دریافته زنده جسم را بگرفت وبکشت ودیگر آنرا بخشود وچون از ضبط ماوراءالنهر وبلخ والوس چغتای فراغت یافت علقه نوای را نزد حسین صوفی والی خوارزم فرستاد که کات خنوق مالوس چغتای متعلق ست آنرا باکدار حسین صوفی حوالی بگفت صاحبقران در هفتصد وهفتاد وسه هجری روی بخوارزم نهاد حسین صوفی بعد از رزم منهزم بشهر متحصن شد وبیمار گردیده در گذشت وبرادرش یوسف صوفی بجای او نشست واطاعت نمود وبعد چندی مخالف گشت صاحبقران در هفتصد وهفتاد وچهار متوجه خوارزم شد یوسف معذرت نمود تا باز گشت ودر شعبان سن هفتصد وهفتاد پنج نوبت سوم عزم مغولستان کرد مقدمهٔ صاحب قران باقمرالدین امرای جیه تمام روز رزم کرد وشب قمرالدین خان ببزمیت رفت سپاه صاحبقران الوس او را غارت کردند وخاتون امیر شمس الدین لوغان ودختر ش ولسادخاتون آغا را اسیر ساختند صاحبقران ولسادخاتون را بخواست وباورکندرفت ونجندشتافت ودر هفتصد وهفت دیگر بار متوجه خوارزم شد بعضی از امرای صاحبقران مثل سارلوغا وغیره یعنی کردند صاحبقران از خوارزم باز گشت مخالفان بعد از رزم منهزم بگریختند وآخر بقمرالدین پیوستند باتفاق ایشان به اندکان شتافت براره فراق از میرزا عمر شیخ والی فرغانه بود جدا شده باو پیوستند ومرزا عمر شیخ بکوه پناه برد صاحبقران آگاه شد وروی باندیار نهاد قمرالدین باز گشت صاحبقران او را تعاقب کرده باز گشت وهمچنین در هفتصد وهشتاد ولبست سپاه صاحبقران روی بیجه آوردند وباقمرالدین رزم کرده غالب آمدند ولسمرقند باز گشتند واین پنجم بار بود که سپاه صاحبقران بجیه رسید پس دیگر بار صاحبقران عزم مغولستان کردند ومحمد بیگ وغیره را بمقدمه روان کرد وقمرالدین باز بایشان مصاف داد وبنزمیت رفت صاحبقران در هفتصد وهشتاد واعزم لسمرقند رزم ونبیه یوسف صوفی که بنگام اقامت او بجرد وسفیاق برماوراءالنهر آورده بود شتافت یوسف صوفی متحصن شده ودر ایام محاصره در گذشت خواجه لاق صوفی از مانیق صوفی مغلوب شده گریخته بصاحبقران پناه آورده وصاحبقران روی بقلعه آورده قهراً بگرفت وساوات وبخبا ومشائخ وبازاریان خوارزم را کوچانیده بکبس فرستاد ودارو غگی خوارزم بشیخ علی بهادر داد وبکبس باز گشت ودر هفتصد ویک هجری ملک غیاث الدین کرت صاحب هرات را بقرملتای خواند او قبول نکرد بالآخر اهال نمود وعلی بیگ پسر امیرارغونشاه خالی فرمانی بخدمت صاحبقران پیوست ودر عهد کرت که در سفر هرات ملازم باشد پس بطوس باز گشت صاحبقران در هفتصد وهشتاد ودو هجری روی بخراسان نهاد ملک محمد برادر ملک غیاث الدین کرت والی میرحسین بخدمت پیوست وعلی بیگ حوالی صاحبقران از وعده فراموش کرد صاحبقران بکهو برسید وبیابید نزد مولانا زین الدین ابوبکر بانبادی رفت وگفت ملک خود یعنی ملک غیاث الدین را چرا از شرب خمر منع نمی کنی گفت کردم ونشنید ایزد تعالی ترا برو گمارد اگر تو نیز نشنوی دیگری بر تو گمارد وصاحب قران باز رفت تمام هرات خواست ومتوجه هرات شد ودر راه قلعه وسخ را قهراً بگشود وبهرات ملک غیاث الدین بشهر متحصن شد ورزمهای صعب کرد بالآخر آمالی شهر در رزم سستی کردند اسکندر سمنی

کرا زمازندران گریخته باو پناه آورده بود ملک را گفت که ای ملک امانی محالات بسخن لوکا زمیکنند یکی را بکش تا سخن بشنوند ملک گفت خون ناحق توان کرد اسکندر گفت پس سپر نگاه نتوان داشت بالآخر غیاث الدین مضطرب شده پسر خود میر محمد و اسکندر شیخی را بخدمت صاحبقران فرستاد و خود نیز بخدمت پیوست و افسر دیگر یافت صاحب قران خزاین غوریان بدست آورد حصار قدیم و جدید هرات را با زمین برابر ساخت و این واقعه در هفتصد و هشتاد و سه اتفاق افتاد پس فوجی بنیشاپور و سرواز فرستاد و خود متوجه طوس و کلات شد علی بیگ حاکی فرمانی از کرده استغفار کرد و بخدمت آمد خواجه نجم الدین علی محرم پیوند سردار صاحب سرواز به نیشاپور بخدمت آمد صاحب قران گفت چه مذهب داری گفت الناس علی دین ملوکهم خداوندرا در تعظیم سادات مبالغه است و مرا نیز با ایشان حسن اعتقاد هست پس صاحبقران به نیشاپور و از انجا به استقراین شتافت و سر سواری قلعه سنج ساخت و بسیاری از امانی استقراین بکشت امیر ولی صاحب استقراین و استرآباد اطاعت کرد و صاحب قران میرزا امیرانشاه را بسبزوار گذاشت و حکام خراسان را بمساکن ایشان رخصت فرمود و بسمرقند باز گشت و عنقریب نام علی پیوند سردار در رسید که علی بیگ جوبی فرمانی حاکم طوس و امیر ولی را استرآباد عزم سرواز دارند صاحب قران در زمستان آن سال از جیحون بگذشت و آوازهٔ عزیمت مازندران افگند و ناگاه بکلات تاخت برد و غنیمت بسیار گرفت آنجا میرزا امیرانشاه و ملک غیاث الدین از سرحسن و هرات بخدمت پیوستند صاحبقران بمحاصرهٔ کلان پرداخت علی بیگ جوبی فرمانی رزمهای صعب کرد و بالآخر یک روز محمد شیخ جومانی فرمانی را با دختر خود که نامزد شاهزاده محمد سلطان بود بیرون فرستاد و دیگر روز بخدمت آمد و راهی که بسبب آن امانی قلعه مضطرب شده بودند برآورد و بحصار رفت مخالفت از سر گذشت صاحبقران از در کلات برخاست و خواهرزاده خود امیر علی بن امیر مُوید از لاب را بمحاصرهٔ کلات باز داشت و لشکر قلعه قفقه که میان انبور و کلات هست فرمان داد و بقلعه بر سر رفت ملک علی سدیدی که از قتل ملک غیاث الدین کرت کوتوال بر سر لود اطاعت نمود و رزمی صعب نمود و بالآخر پایان بیرون آمد صاحب قران او را بنواخت و بمادراء النهر فرستاد و تا قلاع سرحد ترکستان می بماند پس سارق انگه را از قتل میرزا امیرانشاه ایالت بر سر داشت و پس متوجه استرآباد شد امیر ولی پشکیما فرستاد و تا سرحد ترکستان تاتار گشت امیر علی که بمحاصرهٔ کلات مشغول لود شبی از بهر تحقیق عرهای قلعه با چند کس نهفته بر سر کوه رفت امانی قلعه در رسیدند و او را بگرفتند نزد علی بیگ جولی فرمانی بردند علی بیگ او را شفیع آورد تا صاحب قران از سر خویش در گذشت امر کرد تا او را با سایر امرای جوبی فرمانی و ملک غیاث الدین کرت بسمرقند بردند پس حکومت هرات بملک غوری پسر ملک غیاث الدین کرت و بسمرقند باز گشت بالآخر ملک غوری را نیز حبس فرمود و باندجان فرستاد و ملک محمد بن فخر الدین کرت را که بقلاکت میگذرانید حکومت غور داد او مخالفت ورزید و در هفتصد و هشتاد و چهار با تفاق ابو سعید شهید غوری متوجه هرات شد و بسیاری از اوباش با و پیوستند ملک محمد بهرات مستولی شد و از مغول هر کرا یافت بکشت میرزاده میرانشاه و رکنار فرغات بولوشیخ داود امیر حاجی سیف الدین و میرافغوقا را بهرات فرستاد و مخالفان را منهزم ساختند و میرزا امیرانشاه از زابل بهرات رسید صاحبقران از ان واقعه خبر یافت فرمانداد و ملک غیاث الدین کرت و پسرانش میر محمد غوری و علی بیگ جوبی فرمانی و سایر امرای خراسان را که در سمرقند محبوس لودند بقتل رسانیدند صاحبقران در هفتصد و هشتاد و پنج هجری مغولستان فرستاد و ایشان از قمر الدین منهزم باز گشتند صاحبقران قوچی دیگر با تفاق یارفرستاد و ایشان قمر الدین را شکست عظیم دادند و در آخر این سال صاحبقران نوبت سوم متوجه میرجا کو بر لاس حاکم کابل در کنار فرغات

بخدمت پیوست صاحبقران متوجه هرات شد و باسفارشتافت قمرالقلعه بدر آباد را بگرفت و بسیاری از اهالی آنجا را بکشت
پس متوجه سیستان شد سیستانیان رزمی صعب کردند قطب الدین والی سیستان لبعد از رزم عاجز شد و بخدمت پیوست سیستانیان
با وجود آنکه پادشاه ایشان در لشکر لبو د از شهر بر آمده رزم کردند چند انکه زخمی ماست صاحبقران رسید و بالاخر منهزم شهر قندهار
صاحبقران شهر بگرفت و قتل عام نمود و قطب الدین را مقید لسمرقند فرستاد و به لبست شد و بگرفت و لقندهار شتافت و مسخر ساخت
و لعد ازان زابل را ضبط کرد و لسمرقند باز گشت و در سن مفتصد و هشتاد و شش عزم تسخیر مازندران کرد چون بجنگل مازندران
رسید هر روز نیم فرسنج جنگل می برید و میرفت تا آنکه بمازندران رسید و مسخر ساخت در ری نیکشود و بهادر را النهر مراجعت نمود
تالبستان در سمرقند و زمستان در زنجر سرای لسمرقند بود و در مفتصد و هشتاد و هفت هجری لوقمیش خان والی دشت قبچاق دو دختر
شاهزاده جوجی نژاد را باصد هزار سوار به تبریز فرستاد تا هر انچه خود شنیدند نکردند و باز گشتند صاحبقران در مفتصد و هشتاد
هجری لعزم یورش سه ساله روی بایران نهاد و دران لورش لبسیار فتوحات دیرا دست داد باگرجیان رزمی صعب کرد
و ظفر یافت لقتلش بگرفت و متوجه عراق عجم گشت و اهالی اصفهان از مفسدی خویش لقتل رسیدند صاحبقران متوجه شیراز شد
زین العابدین والی شیراز که از آل مظفر بود لبشستر گریخته و سلطان عماد الدین والی کرمان و شاه یحیی صاحب یزد و والی سرمان
و حکام لار بخدمت پیوستند در خلال این احوال لوقمیش خان والی دشت قبچاق باغوای قمرالدین باشاهزاده های جوجی نژاد
قمرالدین را باسپاهی گران بممالک صاحبقران فرستاد قمرالدین دران دیار خرابی لبسیار کرد و این خبر مدهده روز از قضا
بشیراز رسید صاحبقران فوجی لسمرقند فرستاد و ولایت فارس و کرمان برآل مظفر منقسم ساخت و لسمرقند شتافت و پیش از وصول
او مخالفان باز گشته بودند پس خبر رسید که طائفه از شاهزادگان جوجی نژاد هتوز در خوارزم اند صاحبقران در مفتصد و نود
متوجه خوارزم شد مخالفان بدشت گریختند صاحبقران خوارزم چنان ویران کرد که یک کس دران نماند و ان مملکت سه سال
همچنان خراب بود و انگاه آباد گشت و دران آوان محمد امیران سرترام که دختر صاحبقران را در حبالهٔ نکاح داشت و والی
ختلان بود عصیان ورزید میرزا عمر شیخ روی باو آورد او را بگرفت و بابرادرش ابوالفتح بقتل رسانید و درین سال تیمور
در گذشت صاحبقران لپسرش سلطان محمود خان را بجای او بجالی گرفت و در اواخر این سال لوقمیش خان باسپاه قبچاق و بلغار
و جرکس و سائر ممالک جوجی خان روی بماوراء النهر نهاد صاحبقران روباو آورد و بر مقدمه او بعد از رزم ظفر یافت و روی
به لوقمیش آورد لوقمیش بخنجک بدشت قبچاق گریخت و دران ایام حاجی بیگ ابن عم علی بیگ جوبی فرمانی بن امیر ارغونشاه جوجی
فرمانی والی طوس بگمان آنکه صاحبقران از لوقمیش خان منهزم شده در طوس بنام لوقمیش خان خطبه خواند و یوسف خواجه لپسر
قمرالدین را که آنجا محبوس لبود بیرون آورد و بامارت نشاند طائفه از سرداران باو پیوستند افیوط وغیره امرای صاحبقران
که در هرات لبودند طوس را محاصره کردند صاحبقران آگاه شد میرزا امیرانشاه را بخراسان باز گردانید میرزا به نیشاپور شتافت و
سرداران را بهزیمت داد و متوجه طوس گشت افیوط وغیره بخدمت پیوستند حاجی بیگ جوبی فرمانی از قلعه بگریخت و گرفتار شده
بقتلش رسیدند امیرزاده هزارکس از اهالی طوس بکشت و شهر را ویران کرد و در سن مفتصد و نود و دو هجری صاحبقران
لعزم رزم لوقمیش خان سپاه کرد و لبست هزار سوار ریخته فرستاد ایشان از اکالیغ بلد شتافتند و شنیدند که قمرالدین گریخته

بموضعی رفتند که از انجا سمور و قاقم می آرند امرا چندی را از آب بگذرانیدند تا ایشان داغ و تمغای بروز ختان صنوبر که در انمقام بودند
نهادند و بعد از شش ماه بسمرقند آمدند پس همدرین سال صاحبقران متوجه بوقیمش خان شد و امر فرمود که هر کس یک کمان و سی تیر با ترکش همراه دارد
و فرمان نیز همراه کردند و هم این حکم نمود که میان هر کس یک دیپ کوتل باشد و هر کس یک گلند و یک داس و یک آره و یک تیشه بروصد سوزن و یک درفش و
نیم من ریسمان و یک چرم درشت و یکیک برک با خود دارند پس بر آب خجند پل بست و بگذشت و زمستان در تاشکند سلاق در گرفت
در صفر مقتصد و نود و سه هجری روی بدشت قبچاق آورد و در راه ایلچیان بوقیمش خان رسیدند نه اسپه یک ستا راه آورد و ندوانه
جانب او معذرتها کردند هیچ در نگرفت صاحبقران یکجا طاق رسیدند و به الغ طاق رفت و آنجا مناره ساخت و سکر اسان تاریخ
وصول او را بران کنند صاحبقران متعرقب بآنکه چند ماه راه آبادی دور ماند و در لشکر قحط افتاد و بهای گوسفند بصد دینار
رسید و یکمن غله بسنگ کلان که ده من شرعیست بصد دینار کنگ رسید لشکریان در ان بیابان بشکار و علف روزگار میگذرانیدند
صاحبقران بفرمود تا شکار جمع آوردند و مدتی بآن قناعت کردند گویند در ان صحرا شبها موشان از سوراخ بیرون آمدندی و مانند
بلبل سرائیدندی پس صاحبقران از آب نوبل بگذشت و در ان بیابان هیچکس ندید شیخ داود ترکمان بر حسب فرمان با جمعی بحر کبری
رفت و چند جالوران دریا بدید آنها گرفته بخدمت رسانید صاحبقران از و اخبار بوقیمش خان پرسید و میرانند تا آنکه در بست و چهارم
جمادی الثانی بق رسید و بگذشت انجا خبر یافت که مخالفان نزدیک اند پس در غره رجب المنسال بکنار آب نیک رسید و آنجا شنید
که بوقیمش خان در فرق قول نشسته هست لشکر عظیم جمع آورده پس انکو تیمور بر لاس را بنجر گیری فرستاد و او لبسپاه بوقیمش خان
دوچار شده ناچار رزم کرد تا بر تملک بن یادگار بر لاس در رمضان خواجه ازلات لقتل رسیدند و دیگر همراهیانش گریختند و
صاحبقران را خبر کردند صاحبقران شش ماه بود که بجانب شمال میرفت لشکریان بموضعی رسیدند که قتل از غروب شفق اثر صبح
ظاهر میشد بالجمله در پانزدهم رجب المنسال صاحب قران در موضع مندرجه سر بست سپاه پرداخت و هفت غول مرتب ساخت
و بوقیمش خان با شاهزادگان جوجی نژاد چون باس تیمور اعلان سبک بارق و ایلیقشر اعلان و جیلاعلان و امرای ان الوس
چون سلیمان صوفی و نوروز فقیرات و عیسی بیگ فولفوری روی برزم گاه نهاد پس محاربه عظیم اتفاق افتاد بوقیمش روی
بمرز اعمر شیخ آورد و جزئی صعب کرد و صاحبقران خود متوجه او شد بوقیمش خان بگریخت و از شاهزادگان جوجی نژاد کبونجه اعلان
و قتلغ تیمور اعلان که از بیم بوقیمش خان در گوشه های لپسرمی بردند بخدمت پیوستند صاحبقران سپاه بتعاقب مخالفان فرستاد
بست شش روز در تختگاه جوجی خان گذرانیده باز گشت و در ذیقعده المنسال به ابیرار سید پس بسمرقند رفت و میرزا ابوبکر
و انجا سان فرستاد و در هفتصد و نود و چهار هجری حکومت شمائل و غزنین تا حدود هندبمیرزا امیر محمد جهانگیر تفویض نمود و در
رجب المنسال دیگر بار متوجه ایران شد مورخان ازان یورش بالجمله تعبیر میکنند بالجمله صاحبقران بمازندران رسید رسید
کمال الدین والی مازندران متحصن شد صاحبقران بمحاصره پرداخت و بالآخر سید کمال الدین و سید رضی الدین امان
خواستند و بخدمت پیوستند چون مذهب تشیع داشتند معاتب گشتند صاحبقران سید کمال الدین را بخوارزم فرستاد و بسیاری
از مازندرانیان بسبب بودن تشیع بقتل رسانید و در محرم هفتصد و نود و پنج هجری بسمنانیان کوه بستون و در قول شتر رفت
و محمود سبزواری را حکومت شتر داد و قلعه سفید بگشود و بشیراز رفت شاه منصور از اولاد مظفر والی شیراز بمقابله

پیش آمد و بقتل رسید صاحبقران تمامی آن مظفر جمع آورد و بکشت چنانچه در جواف گذشت پس صاحبقران باصفهان و بهدان
شد و قرا محمد ترکمان را که در کوهستان نشسته و راتیها بسته بود به تجمیل برسر او رفت و معه همراهیانش بقتل رسانید و در رمضا
آنسال ایلچی سلطان محمد ایلکانی صاحب بغداد و شد سلطان جسر ببریدو بگریخت صاحبقران کشتی بدست آورد و از آب بگذشت
سلطان احمد از راه کربلا بدشق رفت حافظ نورالدین عبدالله المشهور بحافظ ایزد گوید صاحبقران روزی مرا گفت در ا
از من تقصیر رفت اگر چنانچه بر دجله رسیده بودم به آب رود میگذشتم سلطان احمد را دستگیر میکردم بالجمله صاحبقران چندی
بسر برد و در آخر النسال قلعه نگریت را قهراً بگشود و در رمضان سنه اثنی و سبعین و سبعمائة هجری دیگر بار عزم رزم بوقمیش خان کرد و رو
بدشت قبچاق نهاد و عرض سپاه دیدار اب تیمور که در دامن کوه البرز است تا دریای قلزم که پنج فرسخ است سپاه بالیستاد و در
خلال این احوال سلطان احمد ایلکانی بر بغداد استیلا یافت بالجمله بوقمیش خان لشکر گرد کرد و رزمی صعب نمود بهزیمت رفت صاحبقران
او را تعاقب نمود لشکر صاحبقران با اطاعات غارت کردند صاحبقران قومری خان اعلان را که همراهش بود از اب اتل بگذ
و حکومت دشت قبچاق داد میرزا ابوبکر محمد بن میرزا عمر شیخ متوفی را بشیراز باز گردانید و شمس الدین عباس و غیره را بسمرقند
ایشان بشیروان آمدند و خبر یافتند که قرا یوسف با بسیاری از پی ایشان طاق آمده میرزا ابوبکر محمد بمقابله او شتافت قرا یوسف
منهزم گشت میرزا ابوبکر محمد بشیراز بشتافت صاحبقران متوجه بروس گشت و همت بر ضبط دشت قبچاق بست و مشکور را که از اعاظم بلاد
ست رسیده تاراج کردو بحصار ارزنق شد و بگرفت و متوجه کوه البرز شد و بسیاری از کافران آنجا را بکشت آنگاه بشهر سرای
رسید و خراب کرد و در دشت قبچاق فتوحات بسیار دست داد پس در بهار سن سبعین و سبعمائة هجری براه دربند مراجعت نمود
باستحکام قلعه دربند که از ان راه بدشت قبچاق رفته بود فرمان داد میرزا میرانشاه را تخت هلاکو خان داد و آن عبارتست از
دربند ماکور تا بغداد و از حد همدان تا سر حد روم پس میرزا میرانشاه را رخصت کرد و بسیاری از باعای آن مظفر
و رنزد و بگذشت و بهمدان شد و نهاوند بگرفت و بسیوخت و اخواجش بشیراز شدند تا بلاد سواحل و کرمرات بگشودند صاحبقران
ماوراءالنهر شد و بسمرقند رسید و خراج سه سالهٔ آن دیار بر عایا ببخشید و در سمرقند باغ سمال طرح انداخت
و عمارات آنرا در چهل و پنج روز باتمام رسانید و حکومت خراسان و سیستان و مازندران تا حدود ری بمیرزا شاهرخ تفویض فرمود
و درین سال ایلچیان مغوخان از حدود ختای نیامدند و رخصت آنطرف یافتند و درین سال پیر محمد جانگیر محاصره کرده صاحبقران
خبر یافت و با لشکر بسیار روی بهندنهاد و به اندراب رسید از هزاره هزار مرد برگزیده بکافران کبوتر و سیاه پوشان شتافت
ربموضع حادل رسید سواران پیاده شده بر کوه رفتند تا آنکه آفتاب در برج سرطان بود برف بسیار یافتند و زر قلیل جبال
بطناب فرو آمدند و بهر صاحبقران چرخی از چوب ساختند و طنابها بران بستند صاحبقران تا چندی دران نشسته فرود آمد
و یک فرسخ پیاده رفت پس چند اسپ را طنابها بر گردن و اعضا بسته از کوه بزیر آوردند و اسپ بسلامت بر سید صاحبقران
سوار شد و دیگران پیاده روان شدند و بکوه مخالفان رفتند کفار کتور بمقابلهٔ عظیم کردند بعد از سه روز امان خواستند
و بخدمت پیوستند و مسلمان شدند صاحبقران ایشانرا خلعت داد و باز گردانید مردانها عهد نبستند صاحبقران دیگر روز
روی بالیشان نهاد و بکوه رفت و هر کرا یافت بکشت و امر کرد تا کیفیت آن فتح را بر سنگ نقش کردند پس بکابل شد

ایلچیان حکام حیه و مغولستان و ماوراءالنهر بخدمت رسیدند صاحبقران سلطان محمود خان و میرزا رستم را با سپاه سرابلغار بهندوستان روان
کرد و با صد هزار سوار از پی متوجه شد و در شش صد و یک هجری بر کنار آب سند بموضع رسید که سلطان جلال الدین منکرنی با چنگیز خان
انجا رزم کرده بی کشتی بر آب رده گذشته بود پس پل بست و بگذشت و به بلخی شد و غارت کرد و پس بکنار آب سپاه رسید بضرب کمو گر
بعد از رزم منهزم گشت ایلچی سکندر شاه والی کشمیر بر کنار آب سند بخدمت رسیده بود چندی در اردو بماند میرزا پیر محمد جهانگیر ملتان
را محاصره کرده بود بعد از شش ماه بکشود و در کنار آب سپاه بخدمت پیوست صاحبقران چون اسپان لشکریان او تلف شده بودند
سی هزار اسپ در یک روز با ایشان بخشید پس به اجودهن رفت و قلعه را قهرا قهرا بکشود و با خاک برابر ساخت و ده هزار کس بکشت
پس سرسی و قلعه فتح آباد و اهروی بگرفت و بکنبل رسید و آنجا سلطان محمود خان که بیشتر تبار اج بعضی ازان دیار آمده بود بخدمت
پیوست صاحبقران بتربیت سپاه پرداخت و میمنه و میسره و قلبگاه و هراول چند اول بیاراست او را بکمر سپاه ماسر دیگر شش فرسخ
و دو میل بود و از اب جمن گذشت و روی بدهلی نهاد سلطان محمود بن سلطان فیروز صاحب دهلی و ملو اقبال خان عزم رزم
کردند طائفه از اهالی هند که در لشکر صاحبقران محبوس بودند گفتند انیک پادشاه تا قصد پادشاه شما کرده باشد که خلاص
شوم صاحبقران از انکه مبادا هنگام رزم وارد و فساد کنند صد هزار کس از محبوسان بکشت و دیگر روز سلطان محمود و ملو خان
با ده هزار سوار و چهل هزار پیاده و صد و بست فیل از دهلی برآمدند سپاه صاحبقرانی را از فیلان توهمی عظیم بود تا خندقی کندند
و در پیش ان گاومیشها پهلوی هم داشتند و پای های ایشان را بچرم گاو استوار بستند و خاری خشک در راه پیلان ریختند اگاه
مقابله عظیم اتفاق افتاده و بالآخر ملو اقبال خان با پیلان از قلبگاه حمله آورد و سپاه صاحبقران برهم آمده قبلباتان با بر خاک انداختند
ملو اقبال را زمی صعب کرد و با سلطان محمود منهزم بشهر گریخت و همان شب سر خود گرفت دیگر روز صاحبقران بشهر رفت و شهر
دهلی باسم سلطان محمود و صاحبقران و لیعهد میرزا محمد سلطان ترتیب یافت صاحبقران چند فیل بسمرقند و همچنین دیگر جاها بولایت
خویش فرستاد و از اهل صناعتها اهل حرفه هر کرا یافت از دهلی کوچانیده بسمرقند روان کرد و پانزده روز در دهلی بسر برد پس روی
بقلعه میرته نهاد قهرا قهرا بکشود و قتلعام نمود پس بکنار رود گنگ رفت و موضعه فتوح شد و بگرفت و بکنار دریای گنگ از طرفی
که دریای مذکور جرجان یافته بود میرفت تا بجای رسید که سنگ بشکل گاوی ساخته بودند راقم گوید هنود آن را کوتکه خوانند
که آب گنگ ازان بیرون می آید صاحبقران لشکرها بتاخت اطراف فرستاد پس ایشان را جمع آورده متوجه کوهستان سوالکه گشت رایان
آندیار بخیال سامحه پناه بردند صاحبقران در مدت یکماه در کوهستان سوالکه شصت نوبت با کفار مقابله کرد و غنایم موفور بدست
آورد و بسیاری ابگشت و متوجه جمبون شد و در آندیار دیار بگذاشت و خضر خانرا که از امرای هند بود و از بید سار نگ خان گریخته
بخدمت پیوسته ایالت ملتان داد پس روی بماوراءالنهر نهاده و در شعبان آنسال بسمرقند رسید و سار نگیان اسیر شده بود
نهاد و فیل نزد میرزا محمد سلطان که در حد مغولستان بود فرستاد و در سمرقند بعبارت مسجد جامع فرمان داد و در ششم محرم سنه ثمان تسعمائة
و دو هجری دیگر بار متوجه ایران شد منوچهر خان را از ان یورش و سی هفت سال التعبیر کنند و دران ایام خضر خواجه خان پادشاه مغولستان
در گذشت و میرزا اسکندر تا آنکه پانزده سال بود و با تفاق امرای صاحبقرانی روی بمغولستان آورده بجدود کاشغر رسید
و بیار کندن را غارت کرد و با فتوحات و استقلال یافت بسیاری از مغولستان بگرفت و عزیمت چین کرد و اهالی آنجا اطاعت

گردند شهر بسیر وند میرزا اسکندر چین ضبط کرده بکاشغر بازگشت و درین سال صاحبقران بگرجستان شتافت و در بسیاری ازان دیار
بگذاشت و دران ایام سلطان احمد ایلکانی که بارویگر بر بغداد مستولی شده بود از امرای خویش متوهم گشته یکیک از ایشان را طلب
میکرد و میکشت و متنبه شدن او از سخن فراش ست از فیل بازداشتن و بسیاری از اهل حرم را در آب غرق کردن امیره رضی بهن الطیبی
بعد از احوال چنگیزی و در ذکر ملوک ایلکانیه مرقوم ست بالجمله سلطان احمد از بغداد باستقبال سوار بیش قرا یوسف رفت و او را با تراکمه
بشهر در آورد از بیم صاحبقران انچه توانست بر گرفت و بروم شد و در راه میان او و قرا یوسف از و تخلف کرد سلطان احمد ایلکا
نزد قیصر روم ایلدرم تا تیز رفت و قیصر باستقبال او شتافت و از اسب پیاده شد امیر طهرین والی آذربایجان بخدمت پیوست
و کلاه و کمر مرصع و علم و لبوق و نقاره یافت و باز گشت صاحبقران از نهر بلوغ بگرجستان رفت پانزده قلعه بگرفت ملک گرگین
حاکم گرجستان بگریخت آخر بایان بخدمت آمد و دران ننا ایلدرم بایزید امیر طهرین والی آذربایجان را بمبالغت خود خواند و
نامه باد نوشت او را ازان منع کرد و قیصر نشنید و در مخالفت صاحبقران با لشکر فراوان روی بسواس نهاد و در راه امیر طهرین
بخدمت پیوست صاحبقران در محرم سن ثمانمائة و سه هجری قهرا قهرا سواس بگرفت و هزار مرد از رومیان زنده بگور کردند
حصار باخاک برابر ساخت و بلبطو الیستان بگرفت در ولیشام نهاد اما لی ثمانمائة قلعه بسپر وند و امان خواستند صاحبقران
نهم ربیع الاول بحدود حلب رسید سرون و تیمور باش با عساکر شام از شهر بیرون آمدند صاحبقران ترتیب سپاه کرد
و مقدمه را بفیلان کوه پیکر بیاراست و روی بزمگاه نهاد شامیان بعد از زرم بهزیمت رفتند صاحبقران شهر حلب بگرفت
سرون و تیمور باس بقلعه ال پناه بردند و بالآخر امان خواستند و قلعه بسپر وند صاحبقران ایشانرا حبس فرمود احمال و
اثقال را در قلعه حلب گذاشت و سید بدر الدین شاه شاهان سیستانی را بجای فظت آن تعین نمود و بکمار رفت و بکشود و پس بحمص
و بعلبک شتافت و مسخر ساخت و متوجه دمشق شد ملک فرج والی مصر از مصر بدمشق آمد و خدای را در صورت رسولان نزد
صاحبقران فرستاد تا فرصت یافته بزدی نماید صاحبقران را خواجه مسعود سمبالی ازان کید آگاه ساخت صاحبقران هر دو را بکشت
و بقتل سرون و تیمور باس بر سائر اسیران حلب فرمان داد و میرزا سلطان حسین دختر زاده صاحبقران باغوای مفسدان زاد و بمانده
بدمشق رفت شامیان او را مقدمه نظر الکاشتند صاحبقران بحدود دمشق رسید و در غربی ان نزول کرد و ده روز بماند چون
دران حدود از علف اثر نماند کوچ فرمود بالفوطه دمشق رود شامیان آنرا بر ضعف حمل کردند و از شهر بیرون آمده لعاقب کنند
صاحبقران باز گشت و رزمی صعب کردند شامیان منهزم بشهر باز گشتند میرزا سلطان حسین که سردار میسره شامیان بود بدست
سپاه شاهرخ گرفتار شد و بحکم صاحبقران محبوس گشت پس او را چوب باساق زدند و بگذاشتند صاحبقران دیگر روز روی
بقلعه دمشق نهاد و نیمگام شب ملک فرج صاحب مصر از دمشق بر آمده بمصر گریخت صاحبقران بر دمشق استیلا یافت و در روز جمعه
بر سر منبر امیه بنام او خطبه خواند مولانا ی جلال الدین و مولانا ی سلمان طبیب را با جمیع پیشه وران آنجا گوچانیده بسمرقند فرستاد
و دو قبه از سنگ سپید بر سر قبر امیر المومنین ام سلمه رضی الله عنها بساخت صاحبقران در شعبان آنسال بتاخت دمشق امر فرمود
لشکریان هر چه یافتند بگرفتند و هر کرا دیدند اسیری بردند و در دمشق خرچیک بگذاشتند پس آتش در شهر زدند همچنین طاکیه
و دیگر شهرهای شام را و حلب را غارت کرده از آب فرات بگذشت حکام اقطار اطاعت کردند صاحبقران بقلعه نصیبین شد

سوار انرا خراب ساخت و میرزا سلطان حسین و میرزا بیر محمد بن عمر شیخ و میرزا ابا بکر امیر شاهیمان را بتسخیر قلعه النجی فرستاد ایشان بر فتند و قلعه
بشوونده دیگر جنبان شدند ملک گرگین اطاعت کرد و تا بازگشتند صاحبقران بوصل شتافته و روی ببغداد نهاد و عراق را باامیرزا شاهرخ بتبریز
گرت و فرخ که بعد از رفتن سلطان احمد ببغداد مستولی شده بود تحصن گشت سپاه صاحبقران بحاصره پرداختند فرخ برکشتی نشست و دیگر جنبان
در راه غرق گشت صاحبقران ببغداد در گرفت و قتلعام نمود بر صغیر و کبیر و بر باد نیز الفا نفر مود و هیچ از مساجد جمیع عمارات را مندم ساخت
و اوایل سنه ثمان و ثمانمایه عزم تصد و دیار بکر و آذربایجان شد گوئیکه دران ایام صاحبقران ببغداد بود ایلدرم بایزید با تمام قلمرو روس
آذربایجان آمد قراقمر را گرفت و بشفاعت سلطان احمد ایلکانی امارت آنجا بدستور امیر طرخان را داد و زن و فرزندان او را نزد خود
فرستاد و خود عزم تسخیر آذربایجان کرد صاحبقران متوجه تبریز شد و از انجا ملحق شد و امیر طرخان از انجا بخدمت بیوست صاحبقران
متوجه صحرای نیکور گشت ملک گرگین والی گرجستان برادر خود را با تحف و هدایا بدرگاه فرستاد و میرزا محمد سلطان بموجب فرمان که از حضرت
متوجه باردو شده بر و جمع آمدند میرزا ابا بکر و امیر جهان شاه بموجب فرمان روی ببغداد نهادند ناگاه در رسیدند سلطان احمد
با پسرش سلطان طاهر بجله رفت و از انجا نیز بگریخت و در فراماغ ایلچیان قیصر روم در رسیدند و سخن از صلح گفتند صاحبقران گفت
قرا یوسف را از ملک براند و یا نزد ما فرستند و یا بقتل رسانند و گرنه رزم را آماده باشند پس بحضر هر لاس فرمان داد و در سیزدهم
رجب آنسال متوجه روم شد و بصحرای سکمور رسید و به الطاق شد لشکریان را از روم میان هراسی عظیم بود چه شنیدند که ایلدرم
بایزید دوازده هزار سنگ بان دارد و دیگر چیزها را باین قیاس میکردند بالجمله صاحبقران از الطاق ایلچی نزد ایلدرم بایزید
فرستاد و قلعه کماخ طلبد شحنه پیغام داد که چون قرا یوسف از روم گریخته بود فرزندان او را نزد من فرستاد هنوز ایلچی برنگشته بود
که صاحبقران بآذربایجان رسید و میرزا محمد سلطان بقلعه کماخ که هفت فرسخ آنست فرستاد و میرزا محمد سلطان قهرا قلعه مسخر
ساخت صاحبقران آن قلعه بامیر ظهیر الدین داد و بجد و دسمواس شد ایلچیان از روم در رسیدند و مخالفت قیصر عرض داشتند
صاحبقران عرض سپاه دید و ایلچیان قیصر را باز گردانیدند و چون شنیدند که قیصر با لشکری عظیم به بوقات آمده صاحبقران اراق را
عدول نمود و از سواس شش روزه بقیصریه رفت و از انجا بچهار روزه بشهر انکوریه رفت و قلعه مکویه را محاصره کرد
و هنوز مسخر نکرده بود که قیصر نزدیک رسید صاحبقران باز دو باز گشت و دیگر روز سوار شد و در قلب جای گرفت و میرزا شاهرخ
خلیل سلطان و امیر سلطان و امیر بهادر کابدخودی در ستم طغای طوغا و سونجک بهادر و دیگر امرا را بمیسره فرستاد و میرزا سلطان
و علی سلطان نواحی بود و میمنه به میرزا میران شاه و امیر نور الدین و امیر زندق بر لاس و علی قوچین امیر طرخان و شیخ ابراهیم میروانی
سپر دو قبل ایشان میرزا ابا بکر و امیر جهان شاه و فراغمان تا نبد بودند و نزدیک بقلب بدست راست ما سمور اعلان و شمس الدین
المالیقی و بر جانب چپ جلال اسلام و اسکندر یخی و شاه شامان سیستانی جای گرفت و در پیش امیر زاده محمد سلطان و میرزا پیر محمد
عمر شیخ و برادرش میرزا اسکندر و امیر شمس الدین عباس و امیر شاه ملک بودند قیصر نیز صفها یاراست و پسر خود سلمان جلبی را بر
میمنه و پسر دیگر را بر میسره گماشت و پسر دیگر محمد جلبی را با عطای امرا چون مال فوج با سپاه علی پاشا تیمور باش و خواجه فیروز عسس
پاشا و عیسی بیگ و خلیل پاشا و مراد پاشا و مرزا پاشا و ال بوبان و بیکری منش را پیش شاه باز داشته بود و پس لاس فرنجی
که برادر زانش بود با سی هزار سوار از مردم فرنجی پیش قول جای داد ایشان همه سپاه پوشیده بودند و بر عادت خود سرتا پا

ورجلبسای این نهان بودند وبرجسم عضوی ازایشان پیدا نبود وبیخلنا را برلشت پا بها بهم بسته بودند تا انکه بند بکشودی ان چلیپا از ایشان جدا
نشدی پس هر دو لشکر بزرگاه شدند ونخست مرزا سلطان حسین از قبل میمنه بحرکت آمد وبر سلمان جلبی رزمی صعب کرد وهمچنین امیر شاه جهان
وامیر فراغمان تا بندرودان معرکه مقابله عظیم کردند وآن روز چند بار طرفین را غلبه دست داد ویک دیگر را برانداندند وبالآخر صف پیادگان
قیصر بهم برآمد وبسیاری از ایشان بقتل رسیدند امیرزاده محمد سلطان برگرفت واز پلیدی سپاه خود را احتیاط کرد وبمیمنه ومیسره شتافت
شبگیر گشت صاحبقران روی باو آورده واز اطراف سپاه متوجه او شدند ایلدرم بایزید باشتام رزم کرد وشب بگریخت سلطان محمود خان
بتعاقب او رفت اورا دستگیر ساخته بخدمت آورد واین واقعه در اوایل سنه ثمانمائة هجری روی داد قوله تعالی الم غلبت الروم
اما آخره نکته ایست برموز که آن حادثه نشان میدهد چه اولی الارض ضاد ست وضاد ملفوظ هشتصد وپنج عدد بحساب جمل
میدارد وبالجمله چون قیصر راوست بسته بردصاحبقران بروباد سخنان درست گفت اورا مطمئن ساخت ونزد خود نشاند وبشهرهای روم
افواج فرستاد قیصر گفت پسر انم موسی ومصطفی باین بودند انم که کجا شدند صاحبقران کسان بفرستاد تا بعد از چند روز موسی را بدست
آورده بخدمت آوردند پس فخرخانها بنوشتند وبسمرقند نزد میرزا عمر ولکابل نزد میرزا محمد جهانگیر وبشیراز نزد میرزا رستم وهمچنین بجمیع
ممالک فرستادند وغنایم موفور بدست آوردند میرزا محمد سلطان سرسار شد وبی مالغی استیلا یافت ودختر قیصر را اسیر کرد علماء واکابر
راکه از شهر گریخته بودند رفته وغارت نموده باسپاه باطرافی فرستاد تا هر کرا یافتند بکشتند وباشیر بستند صاحبقران دختر قیصر را
بامیرزاده ابابکر داد امیر شیخ نورالدین دختر لاس فرنگی راکه زن قیصر بود بدست آورده بدرگاه رسانید صاحبقران اورا مسلمان
کرد ونزد شوهرش ایلدرم بایزید فرستاد صاحبقران شنیدکه دران حدود برکنار دریا قلعه ایست که هر دو را از میر خوانند یکی
از مسلمانان ویکی از کافران وپیوسته میان ایشان مخالفت است پنج کس از میر کافران بکشود صاحبقران متوجه اینجانب شد ولبعد از
محاصره بست روز از میر کافران راقهراً اگرفت قیصر که از حصانت القلعه مطلع بود متحیر گشت پس صاحبقران مسلمانان از میر خلعت
داد وملک فرخ صاحب مصر وماکوزه صاحب قسطنطنیه وحلب پسر ایلدرم که از معرکه گریخته بود بکران حصار رفته بودند تفویض فرمود
چهاردهم شعبان ایلدرم بایزید که دران شهر بود بضیق النفس درگذشت ودهم رمضان سال قراریوسف بر بغداد استیلا یافت ومیرزا ابابکر
با باداولی بغداد پرداخت صاحبقران متوجه گرجستان شد ملک گرگین باانکه مطلع بود هرچند التماس نمود که ازان عزیمت گذرد ودرنگرفت
وبسیار از بلاد گرجی تاراج رفت ودر محرم سنه ثمانمائة هجری صاحبقران بقلعه گرگین رسید والقلعه محکم بود ولبعد از محاصره
نه روز مسخر گشت پس ازان عازم انجانب که اقصای ممالک گرجستان ست گشت ولشکریان جنگل می بریدند ومیر فتند گریبان بدرها
وغارها متحصن شدند صاحبقران بفرمود تا صندوقها بر پسیمانها نهاده زنجیرها بستند واز بالای کوه آهسته آهسته بغارها ودرها فرو گذاشتند
وسپاهیان دران شسته بخالفان القبل رسانیدند صاحبقران از انجا باز گشت وبه تعمیر پیادگان امر فرمود پس متوجه بسمرقند گشت
وآذربایجان تا حدود روم بمیرزا عمر داد شاهزادگان عراقین وفارس را تابع او ساخت ومیر کنان هر ملک وشهری که در راه افتاد
گماشته وحکام تعیین فرموده ورسن هشتصد وهفت هجری صاحبقران بسمرقند رسید واز انجا الیچیان پادشاه دشت قبچاق ومنبد
پادشاه فرنگ باتحف وهدایا بخدمت پیوستند صاحبقران عزم تسخیر چنای کرد وقرلمانی فرمود ودر غره ربیع الاول انجا لکل رفت
وامیر فرمود ریاکردند از انجمله خیمه بود ظاهرش از سقرلاط هفت رنگ واندرونش محل فرنگ باطنابهای ابریشمی وقصرهای

زین کبسیاری از فرامشان در یکهفته آنرا برپای کردند و دوازده پایه داشت و چندان وسیع بود که در سایه اش دوازده هزار کس توانستند
نشست پس دران ملوک آفاق جمع آمدند و دران اوان والی سیصد تحف و هدایا بخدمت فرستاد و پیغام داد که سلطان احمد و قرایوسف آنجا اند
هرچه فرمان شهد با ایشان عمل کند صاحبقران ایلچیان سلاطین مصر و روم و شام و دشت قبچاق و هندرا باز گردانیده میرزا پیر محمد بن جهانگیر
و میرزا میرک احمد را بقندهار روان کرد و مکتوبی بعرض سه گز و طول مفتاد گز که آن بر آب زر نوشته بودند یا مولانای عبداللطیف کسی بمصر
فرستاد و پیغام داد که سلطان احمد جلایر را بدرگاه فرستند قرایوسف را بندانزند جدا گنتد الگاه حکومت با سکندر و سرام و حید یا جدود
حنای بمیرزا الغ بیگ و اندکان و زشکنت و طرز و کاشغر و نواحی چین بمیرزا ابراهیم سلطان تفویض فرمود و ایشانرا بآن دیار
فرستاد و فرماندا د که سپاه در سکنت جمع آیند پس طائفه را که در یورش گذشته همراه بودند سیصد و هشتاد و دو هزار و شصد و
دوازده و جرار بودند و در تاریخ رشیدی مسطور است که صاحبقران قصد حنای کرد و هشتصد هزار مرد را علوفه هفت ساله داد
و انچه بخضرخان نوشت و در احوال خضرخواجه خان گذشت القصه سپاه شاهزادگان و نبیره نبیره زادگان صاحبقران زیاده بر علوفه
خواران صاحبقران بوده اند بالجمله از غوغای شاه را در سمرقند گذاشت و بامداد باندی قاآن بادشاه حنای که از بمنور خان خروجی
منهزم شده بخدمت صاحبقران آمده مسلمان گشته بود چنانچه در ضمن فرزندان لولیخان گذشت و در جمادی الاول عزم حنای نمود
و از شنجون که پنج بسته بود بگذشت و دوازدهم ماه ابرار رسیده در شعبان مریض شد و چون دانست که مرض موت است فرزندان
و امیران را وصیتها کرد و از مخالفت اولاد خود تحذیر نمود و گفت از روی نمانم مگر ملاقات فرزندم شاهرخ که در خراسان است
پس گفت و لیعهد میرزا میر محمد بن جهانگیر است پس در مقدم شعبان آنسال در گذشت و در سمرقند مدفون گشت و سی و شش
پسر و نبیره و نبیره زاده بازماند او چهار پسر داشت اگر وقایع تمام اولاد و احفاد صاحبقران را بنویسد دفتری باید بنابران
ازان گذشته بذکر بعضی ازان باختصار می پردازد ذکر میرزا جهانگیر میرزا غیاث الدین جهانگیر بن امیر تیمور گورکان و لیعهد
و بزرگترین برادران بوده لعهد پدر درگذشت و پسر بزرگ او محمد سلطان و لیعهد گشت او نیز وفات یافت صاحبقران بعد ازو
برادرش میرزا پیر محمد بن جهانگیر را و لیعهد ساخته و درگذشت حکومت بلخ و قندهار و بغلان و کابل و غزنه و هندرسیداشت ذکر
میرزا عمر شیخ که پنجم پسر صاحبقران است بفرمان پدر ایالت فارس داشته از اولاد میرزا عمر شیخ سلطان حسین بالفر امیرزا بن میرزا
غیاث الدین بن میرزا بالقر ابن میرزا عمر شیخ از مشاهیر سلاطین روزگار است و بعد از و پسران او و بدیع الزمان و میرزا مظفر حسین
میرزا بالشراکت پادشاه شدند و در یک سکه اسامی هر دو نقش کردند و ولایات بالمناصفه قسمت پذیرفت هرچند امیران گفتند که دو
پادشاه در یک مملکت صورت نه بندد و هیچ در نه گرفت و مدتی سلطنت کردند و احفاد ایشان در آخر از آسیب سپاه قزلباش در عهد
همایون پادشاه به هند افتادند و بسر بردند و بسخاوت و شجاعت اشتهار یافتند ذکر میرزا میرانشاه پسر سوم صاحبقران است آوخت
باکو خان را که عبارت از عراقین و آذربایجان تا حدود روم و شام است در تصرف داشته و میرزا خلیل پسر میرزا میرانشاه است که بموجب
و سمرقند بر تخت نشست و دست بذل کشاد و خزاین صاحبقران را در اندک زمان بخلایق بخشید و چون میرزا شاهرخ بسمرقند مستولی
شد بحرانه رفت و آنرا بهی یافت ناگاه سر عصای او بدرمی رسید آنرا بگرفت و در جنب افگند و گفت همین یکدرم از گنج پدر یافتم و نبیره
میرانشاه سلطان ابوسعید میرزاست که از عمر شیخ میرزا از اسلاطین سلاطین روزگار است چون عبداللطیف میرزا ابن الغ بیگ

میرزا ابن شاهرخ ابن صاحبقران در خراسان پادشاه شد سلطان ابوسعید میرزا در آخر عهد عبداللطیف میرزا از سمرقند بجانب رفت و دار و گیر
گرفت و حبس کرد چون عبداللطیف میرزا بقتل رسید متوجه سمرقند گشت و با میرزا عبدالله بن میرزا ابراهیم سلطان بن میرزا شاهرخ مدام
آنجا رزم کرد و منهزم ترکستان افتاد قلعه در حدود دیار ماوراء النهر بدست آورد و فوجی از سپاه میرزا عبدالله را که بحرکت اردو
بجیلی تشکست میرزا عبدالله نفس خویش قصد او کرد سلطان ابوسعید از ابوالخیر خان او رنگ استمداد نمود ابوالخیر خان با بیست
سلطان ابوسعید از پا شکیب و مخبد لشکر جمع آورد و با میرزا عبدالله رزمی صعب کرد و ظفر یافت و او را بگرفت و بکشت و در
بر تخت نشست آورده اند که در عهد سلطان ابوسعید در خراسان خصوص هرات قحط افتاد سلطان سپاه از قلت سپاه
آگاه گشته باتفاق یکدیگر روی باو آوردند سلطان ابوسعید میان هر دو میر حسن باو مصاف داده و میمنه و میسره سلطان ابوسعید
ایستاده بود چون مخالفان بتاراج مشغول شدند حمله آورده و ظفر یافت و در شصد و هفتاد و یک هجری بدخشان را مسخر ساخت
سلطان محمود بدخشی را که از اولاد اسکندر رومی بود مع فرزندان بقتل رسانیده و آن در رحمن بدخشان گذشت لبسی بگذشت
که دولتش زایل شد چه در ماه شعبان سنه شصد و هفتاد و دو هجری هرگاه که ماه در عقرب بود متوجه عراق شد حسن بیگ آن تقویم
والی آنجا اظهار اطاعت کرد قبول نیفتاد حسن بیگ عرضداشت که هنوز آفتاب از مغرب نه برآمده و در توبه باز است اگر گناهی
کرده ام بخشند و چندان فرصت دهند که زمستان بگذرد و برفش کم گردد و راتها صاف شود تا نیز چون کرم سلطان قبول
نکرد و در جواب گفت که رایات عالیات متوجه آنصوب است هر چه صلاح باشد خواهد شد راقم حروف گوید از سخنان کنجینه وست
که بزرگترین خطاها آن است که کار زار کنی با کسی که صلح خواهد چنانچه شاه عالم ثانی پادشاه و شجاع الدوله وزیر یاد داده میر محمد قاسم
متوجه عظیم آباد شدند و انگریزیان هر چند صلح خواستند شجاع الدوله نپذیرفت بالآخره رزم منهزم گشت بالجمله حسن بیگ نامی
و تختی زرین نهاد و میرزا یادگار محمد نبیره زاده میرزا شاهرخ را بر تخت نشاند سلطان ابوسعید بجانب دوقرا بلاغ رسید و سیب قلت
خوردنی متوجه محمود آباد شد و در راه بصحرای رسید که علف آن زهر بود هر چهارپای که بخورد بمرد و سلطان ابوسعید بر
محمود آباد رسید مقام حسن بیگ براه نزدیک بود راه ها ضبط نموده و طالقه را که از فارس و عراق بار دوی سلطان میرفتند چنین
مانع آمد و همچنین روزی از شروان هر چند کسی خوردنی بار دوی میبردند شروانشاه را تهدید نوشت شروانشاه مخالفت سلطان
آشکارا کرد و از بردن خوردنی بار دوی سلطان ابوسعید مانع آمد و سپاه را از قلب زاد طاقت نماند و متوجه اردبیل شدند در
راه حسن بیگ با سه هزار سوار در رسید و پانصد کس از امرای چغتای را بکشت دیگران بهزیمت رفتند سلطان ابوسعید عاجز
آمد و صلح خواست و حسن بیگ شیراز صلح باز آورد و ایلچی باز گردانیده از پی آن لشکر حسن بیگ در رسید سلطان بهزیمت رفت
خواست که از آن مهلکه بیرون رود و پیش یاری نداد و سلطان آنروز بر اسپی سوار بود که چهل فرسخ در یک روز میرفت
و آن اسپ در زیر او سستی کرد یکی از آنش گفت این همان اسپ است که روزی چهل فرسخ میرود پس سپ خود را السلطان داد
سلطان بر نشست و خود بر اسپ سلطان سوار شد جان از آن مهلکه بیرون برد سلطان گرفتار گشت حسن بیگ اول شرائط
تعظیم سلطان بجا آورد پس شکایت آغاز نهاد و او را باز گردانیده خواست که اسپی باو برسانند اگر افتند اگر او خلاصی یابد
و بخراسان رود از و ایمن نتوان بود پس او را بمیرزا یادگار محمد سپردند او بقصاص جد خویش آماده شد و بقتل رسانید

داده پسر داشت و از انجمله است میرزا عمر شیخ که با بر پادشاه پسر او دست و میرزا عمر شیخ ابن سلطان ابوسعید حکومت فرغانه و اندجان
داشته آنولایت را بنوعی ضبط کرد که یونس خان صاحب مغولستان و دشت قبچاق از بیم او دست بر نکند و میرزا عمر شیخ سه پسر داشت میرزا بابر
و میرزا جهانگیر و میرزا ناصر میرزا بابر بسلطنت هند رسید و احوالش مع اولاد و احفاد در اقلیم سوم در ضمن شاهجهان آباد مرقوم است

ذکر میرزا شاهرخ معین الدنیا والدین میرزا شاهرخ پسر چهارم صاحبقران است و خورد ترین برادران و بزرگترین پادشاهان جهان
بوده و در سلطنت خویش کارهای بزرگ کرده و از روم تا ختای و از هند تا طبرستان نام او خطبه خواندندی و رایات عالی خضرخان
والی دهلی خطبه بنام او خواندی بعد پدر حکومت خراسان داشت و بعد از او در هرات در سنه ثمانمائة و هفت هجری بر تخت نشست و
ملک میراند تا در گذشت لفظ اشمیم تاریخ وفات اوست بعد از و پسرش میرزا الغ بیگ بسلطنت نشست و در صد بست و آن بر هیچ
گورکان و الغ بیگی مشهور است و بعضی از ارباب تاریخ الجانی ترجیح میدهند گویند که منجمان بمیرزا الغ بیگ گفته بودند که ترا از پسری عبد اللطیف
میرزا بد رشد و فغفرخان صاحب دیلمی نیز اینمعنی را از منجمان دریافته باو نوشته بود بالآخر از دست عبد اللطیف میرزا الغ بیگ
بدیار رسید و انجام انهمه آنکه او را بحج فرستاد تا بقتل رسانیدند در وسیاه ابدی گشت راقم را با
میرزا اسد الله خان عم زاده میر محمد قاسم خان که در فن تاریخ مهارتی تمام داشت در باب استخراج شوره حکایتی بمیان رفت چه گفتم که
در کتب طب مبنو لسید که شوره را سالوس حکیم صیقلی جهت تحریک اشیا القیا و تعمیر معادن استخراج کرده و هم شوره را بارود می نامند
شوره اسم اصطلاحی اهل عراق است اسد الله خان گفت بالفعل بارود مرکب است از شوره و گوگرد و زغال و بانی آن میرزا الغ بیگ
بن شاهرخ است که آنرا البساخت و ضبط کرد و فرنگیان از آن مطلع شدند و آن مرکب را بنوعیکه توانستند بدست آوردند و بعد چندی
بفکر خود تفنگ و پس از آن توپ ساختند و عالمی را از آن حربه زیر و زبر نمودند و کپتان جوناتهان اسکاٹ بارا قم حروف میفرمود که
از هزار سال زیاده گذشته که چینیان آنرا اختراع کرده اند و اکنون قریب دو صد سال میشود که فرنگ بجدت طبع آنرا اتحاد کرده و بسبب
اتحاد آن در کتب فرنگ مع سال و ماه مرقوم است یکی معروف و دیگر آنکه اگر توپ و تفنگ انداخته سر و هند او انه نکند و دیگری آتش متصل
شود و نفوذ آخرین راقم حروف پیش محمد امین رومی دیده که او میساخت العهدة الراوی باجمله میرزا الغ بیگ ملک میراند تا آنکه با شتاب و
پسرش میرزا عبد اللطیف رو سیاه عباس نامی بقصاص خون پدر خود در راه مکه بقتل رسانید بیت چو عباس کشتش بتیغ جفا
بود سال تاریخ عباس کشت ✻ او در فنون هندسه ماهر و هیئت را کامل عصر بوده و گفته اند فرد چون الغ بیگی بعلم هندسه ✻ نیافت بنود
و در هزاران مدرسه ✻ و بعد از و پسرش میرزا عبد اللطیف و عافیت در ماوراء النهر بر تخت نشست و در شصد و شصت هجری شهید
رفت و دران ایام اکثر به سیر میرفت و روزی در ولیشی زولیده موی ظاهر شد و ترجیعی خواندن گرفت که بدان آن بود میند
این همه طراق کن فیکون ✻ و همه بیت بر دل جنون ✻ بعد از خواندن این بیت غائب شد و میرزا از کثرت شراب مریض شد
و در شصد و شصت و یک هجری در گذشت او بسخاوت و شجاعت موصوف بوده هر چه بدستش آمدی بخشیدی از غایت جود او
قلندر گفتندی و آخرین پادشاه از احفاد میرزا شاهرخ **میرزا یادگار محمد** است که در هرات بر تخت نشست او آنست که چون
امیر حسین اق قویونلو سلطان ابوسعید را بگرفت او را بمیرزا یادگار محمد داد تا بقصاص جد خویش بقتل رسانید چنانچه عنقریب مرقوم گردد
و بعد از و کسی از احفاد میرزا شاهرخ بسلطنت نرسید و کان ذلک فی خمس وستین و ثمانمائة **ذکر طالفه و زراء و امرای**

امیر تیمور صاحبقران و فرزندانش جلال اسلام و زیر صاحبقران بود و وقتی معزول گشته بصاوره متبلا گشت محصلان تشکنچه کشیده از پشت
بگرفتند و باز شکنجه کردند او کاردی بگرفت و بر شکم خود زد و بمیوش افتاد بحکم صاحبقران جراحان بعلاج او را نیک کردند خواجه
عماد الدین مسعود بهمالی وزیر صاحبقران بوده وقتی ایلچی از مصر بیامد خواست که با صاحبقران مصافحه کند خواجه گفت که در مصر
خدای بسیار ست و دستور نیست که پادشاهان با ایلچی مصافحه کنند پس احتیاط کردند چرمی از آستین آن بیرون آمد صاحبقران بقبل
ایلچی فرماند او امیر علی کوکلتاش از امرای میرزا شاهرخ زر بقرض داد وی و مرگ میرزا شاه رخ میعاد کرد وی این حدیث بمیرزا رسید
او را عتاب کرد امیر گفت ایخداوند این ازان میکنم که قرضداران دوام عمر تو از خدا خواهند میرزا منتر لتش بفیرود راقم حروف گوید
امیر علی که در تواریخ این دانش را که از وزیر فریدون سرزده بود دیده بعجل آورده همچنین مطالعه تواریخ فائده بسیار دارد امیر علی
از مشاهیر زمان ست برادر رضاعی سلطان حسین میرزا بود و بالآخر امیر الامرا گشت او ظریف و خوش طبع بود فضلا و علما و شعرا را دوست
میداشت و الیشانرا بی نیاز ساخت آنگرده تصنیف و تالیف بنام او نوشته اند او مساجد و معابد و خوانق و مدارس و رباطات بسیار بنا
گذاشت وقتی باندیمان گفت سخنی گویند که مشتمل بر چهار معنی بود هر یک بالفکر رفتند ناگاه علی شیر مبارک نامی غلام را آواز داد ندیمی گفت
که سخنی بخاطر رسیده اگر امیر نرنجد بگویم گفت بگوئید یم گفت ریش مبارک شما در کون مبارک شما امیر بخندید او را صد جریل بحساب داد
روزی در حمام فوطه او از عقب گشاده شد مزودی ببست و پس نگریست ندیمی بر در حمام ایستاده بود امیر گفت کو نم دیده باشی
ندیم گفت درست امیر بخندید او را صله داد و از رسائل امیر علی شیر ست از زنی آید گند مش مهند بآتش فرستادم نخود بر آمده بر بخش
ندهند که جو جو حساب ست فاراب اسم ولایتی ست و مدینه آن گذر بام دارد صاحب مسالک ممالک آورده که طول و عرض ولایت
فاراب یکمنزل در یکمنزل ست و بعضی گفته اند که فاراب شهر نیست بالای ساس نزدیک بیلاد صاعون و مرو مش شافعی مذهب باشند
حبک الحال خراب ست کاشغر ولایت ست در غایت نضارت و زراعت حد شمالیش کوههای مغولستان ست و از ان جبال رود
خانها بجانب جنوب روان ست و حدی لبساس دارد و حدی لبطرفان گذشته بزمین قالماق و رسی آید و آنطرف را بغیر قالماق کس
ندیده و ارساس بلطرفان سماهه راه ست و حد غربیش هم کوهی ست طولانی که کوههای مغولستان ازین کوه منبعث میشود و از زیر کوه
نیز رود خانها از مشرق بمغرب روان ست و در خاتمه روضة الصفا مینویسد که کاشغر از بلاد شرقست و ابن سعید گوید که کاشغر
قاعده بلاد ترکستان ست و از سیاحان شنیده شد که کاشغر شهری مختصر ست و تمامی ولایت کاشغر و چین در دامن کوه مذکور
افتاده و حد شرقی و جنوبیش صحراست که تمام جنگل و بیابان و بشتهای رنگ روان ست و در زمان قدیم در ان بیابان شهرها بوده
که ازان جمله دو شهر را نام باقیست که یکی را لوپ و دیگری را کنک گویند و باقی در زیر ریگ پنهان گشته آورده اند که شیخ
جمال الدین ترکستانی از اولیای زمان بوده و در شهر کنک اقامت داشته روز جمعه بعد نماز وعظ گفت که حق تعالی بر ین
شهر بلای نازل فرموده و سی نفر ارماموراند پس فرود آمد موذن که معتقد او بود نزد شیخ که از شهر بیرون رفته بود رفت
و بنا بر کاری بشهر باز گشت خواست که باز نزد شیخ رود بمسجد رفت وقت نماز خفتن شده بود باخود گفت تر سم فریاد بانگ نماز
گویم پس بر مناره رفت و بانگ گفت دید که چیزی از آسمان سی بار درخواست که بزیر آید و راستوار شده بود باز بمناره رفت
و حال باز گفت و احتیاط کرد که رنگ مه بارد پس چون ساعتی بگذشت زمین را نزدیک دید خود را بزیر افگنده و ترسان

نزد شیخ رفت وحال باز گفت از مغضب الهی دوری شهر پس شیخ بافتو رفت وبقیم گشت وشهر کنکث بزیر ریگ نماند القصه دار الملک کاشغر
بر دامن کوه غربی افتاده آن کوه برآبی که فرود می آید تمام صرف زراعت وعمارت دانان انهایکی بمس نام وارد که در زمان سابق
درمیان شهر کاشغر میگذشته ومیرزا ابابکر یکی از سلاطین آنولایت بوده آنشهر را خراب ساخته بر یکجانب آن شهری بنا نهاده واین
وان آب الحال از کنار شهر جدیدان می پذیرد ودر شهر کاشغر قبری هست وسوراخی دران گذاشته که اهل آندیار صاحب قبر را
ملاحظه میفرمایند ودر جلد دوم آن اصلا قصوری راه نیافته میرزا حیدر در تاریخ خود آورده که علمای کاشغر را هرگاه مسئله
مشکل شود حقیقت را بر کاغذی نوشته دران سوراخ گذارند وروز دیگر کاغذ را بیرون آورند وجواب آن برخاسته باحسن
آن نوشته بیانند ودیگری بار کند هست آن نیز در زمان قدیم شهری عظیم بوده وگنجها ازان شهر یافته شده اما بتدریج رو
بخرابی نهاده که وحوش دران مسکن وآشیانه دارند میرزا ابابکر را آب وهوایش موافق طبع افتاده آنرا دار الملک ساخته وجویهای
آب جاری گردانیده چنین گویند که در زمان میرزا ابابکر در اصل شهر ومضافات آن دوازده هزار باغ احداث
شده ایضا حصاری دران شهر ساخته که ارتفاع دیوارش سی درعه هست ودر تمام کاشغر بحسب انهار واشجار وباغات بهتر
از بار کند جامی نیست وآبش بهتر از آبهای دریاست واز عجایب آن یکی آنست که اول بهار که وقت زیادتی دیگر آبهاست
قلت وکمی دارد وچون آفتاب بشدت می رسد غایب غلبکی را پیدا میکند وسنگ میشود ودرین آب بسیار یافته میشود وباوجود این
صفات همواره گذرهی وغبارهی بر هوای بار کند منسوب هست وممالک کاشغر آب وهوای نیک میدارد وبیماری دران دیار کم حصول
می پیوندد وسرد سیر است اگرچه فواکه ومیوه اش فراوان هست اما ارتفاعش ورخایت مشقت وزحمت بحصول می پیوندد ومردمش منقسم
بچهار قسم اند اول بوسمان که مراد از رعایا باشد ودوم قوچین که عبارت از سپاه باشد سوم الماق که بازرگانان واشتال آن باشد
چهارم منصب شرعیه ومتصدیان ابقاع خمسه از بار کند تا لاخوف که سه منزل هست انهار واشجار وبساتین ازان گذشته تا چین که دو روزه راه
هست بغیر از منازل معموده دیگر آبادی نیست پوشیده نماند که قبل ازین ملوک کاشغر از نسل افراسیاب بنیره بوزن بن فریدون بوده از انجمله
سالوق اغبر خان شهاب الدوله که در طفلی مسلمان شد چون بسلطنت رسید تمام ولایت کاشغر را مسلمان ساخت وچند نفر از اولاد او در
کاشغر وما وراء النهر سلطنت کردند چنانچه ذکرش در مخجد که از شهرهای ماوراء النهر هست گذشت از اولاد فراخان کورخان فرا خانی انملکت
را بگرفت وپیش از استیلای چنگیز خان کوسلک پسر ماتاق خان از چنگیز خان گریخته بانملک از اولاد گورخان فرا خانی انتزاع نموده وکوسلک
را چنگیز خان بکشت وآنولایت را متصرف گشت ودر اتلق تیمور پسرش خضر خواجه خان اولادش که از احفاد چغتای خان بن چنگیز خان بوده
ایالت کاشغر وبار کند واقسو وختن وغیره بامر عم زاده اش امیر محمد بنیره زاده اش امیر میر علی ومیرزا ابابکر وغیره بوده تا آنکه سعید خان
بن سلطان احمد خان چغتای میرزا ابابکر را بالقتل رسانیده ودراین دیار متصرف گشت چنانچه شمه ازان در احوال اولاد چغتای خان
گذشت ختن از جمله بلاد مشهوره بوده گویند که اکنون چندان آبادی ندارد ودر ختن دو رودخانه هست یکی بقدر افاس ودیگری
باورنگ باس موسوم هست سنگ لشیب ازین دو رود بحصول می پیوندد ودرمیان اهل ختن شود او معامله بجنس واکثر بکرباس وابریشم
دیگندم میشود وهر متاعی را کم زیاده این سه جنس برخی نهاده ودر روز جمعه قریب بست هزار مردم از اطراف بختن جمع گشته
بدین نهج سودا می نمایند بقول مؤلف هفت اقلیم در ختن عطسه نیست باشد اگر احیانا شود بفال بنسبت گیرند ودر زمان سابق از ختن

نانخنای در عرض چهار ده روز سیر فتة اند و این مابین نوعی آباد بود که مردم را احتیاج بهمراهی قافله نبوده الحال آن راه بواسطه حصار قلعه
بسته شده و راهی که الحال متعارف هست صد منزل هست متاع آنولایت یکسنگشیب هست که بغیر از ختن و کاشغر جای دیگر پیدا نمیشود و اقوام
حروف گویند شاید آن کجاوه باشد و ایضاً سگ نمسان هست از سپید و گلگون که هدیه باطراف می برند و از غرائب آنجا یکی شتر سحر امیت که آنرا
نوعی بقید آرند که آزاری باو نرسد بار بردار می شود و دیگر قوچ ماس هست که در کوههای آنولایت بسیار می باشند و ضرر او زیاده از حیوانات
ضاره است چه شاخ زدن و لگد زدن بسیدن او تمام ممالک هست میرزا حیدر در تاریخ رشیدی آورده که وقتی از بیست سد چنان میرفتم
بست و یک کس بودیم در راه قوباسی را بکشتم که چهار کس بسبع بسیار امعاء و شکنبه آنرا بیرون آوردند و بعد از ان آنجماعت جثه خود
چندانکه توانستند از گوشت آن برداشتند منور ثلث آن باقی مانده بود و مولانا قطب الدین در شرح کلیات قانون نقل میکند
که مولانای جلال الدین حفص با فرزندی بوجود آمد که سرش چون سر آدمی و بدنش چون مار بوده و دو ماه بنزیست و دران هنگام شیر مادر
خوردی بعد از سر کشتن خود را در حوض آبی که دران خانه بود انداختی و چون ماهی شناوری کردی و هرگاه گرسنه شدی تره مادر
آمدی و شیر خوردی و راقم حروف گوید که اکثر شیر خان افغان ساکن مراد آباد که شهر مذکور آراسته اوست و از بلگرام وطن راقم هفت کروه
بسمت مشرق واقع هست حیدر شیر خان و محبوب شیر خان از احفاد اکبر شیر خان که بارا قم حروف ملاقات میداشتند و میگفتند
که در ولایت زده جد ما را بسپری آمد تو ام که یکنیمکل آدم و دیگری بر صورت مار بود مادرش آنرا میان مونا نام کرده و هر دو را
شیر میداد تا مار در شش ماه بزرگ و قوی شد و با برادر خویش بازی میکرد و بغایت الفت داشت و هر جا که میخواست و بخانه و
بیرون خانه میرفت چون گرسنه میشد پیش مادر می آمد و شیر میخورد تا آنکه نه ده ماهه شده آنگاه او را شیر گوسفند و بز میداد و مذروز
هنگام شام پیش مادر نه آمد مادرش جستجو نمود و اضطراب کرد و شب خوابش نبرد و روز دیگر بر سبیل عادی نمود کنیزکی خاکستر از مور برآورده
که میان مونا در آتش تنور سوخته مثل خلخال پیچ پیچ شده مانده و ذهب خالص گشته چه علامت دهن و دم آنرا کنیزک مشاهده
کرده و برداشته پیش خاتون آورده گفت که میان مونا در تنور سوخته چون نیک نگر یستند از سر تا دم همه طلای خالص دیدند
مادرش دید و دیگر بیست و مردم را ازان عجب آمد که این مار از ان آتش اضطراب او حرکت نکرده و همچنان نشسته بسوخت و با آنکه بیشتر
از فروختن آتش باجل طبیعی مرده باشد و میگفتند که مادر مردم از اولاد آن گشتم که با مار متولد شده و مادر مردم را مار نه گزد اگر بگزد
هرگز اثر نه کند و آن طلا تا الکنون در میان ما موجود هست اما منقوش بنیلوفر ها و مایان را رسم هست که اگر زنی از قبائل غیر بکاح
آریم او را از ان حلقه بینی از ان طلا بسازیم که از گزیدن مار محفوظ باشد اگر زنی از خویش القبیله غیر بعروسی دهیم آنرا احتیاج
نباشد مخفی نماند که پیش ازین سلطنت ختن در نسل افراسیاب بیغلو بن فریدون بوده چون ارجان که لقب جغام فرخانی هست
و معنی آن بزرگترین خانان باشد اول کسی که از قوم فراخانی بسلطنت نشست و بان ملقب گشت و غنتر طالغو بود و او مذهب
مانی نقاش داشت فراخانیان از اناملی خطای بودند از وطن خویش بحدود فرغانه و ماوراء النهر آمدند و با صحرا نشینان آنجا منازعت آغاز نهادند
و به آمل در آمدند و شهری آباد کردند چهل هزار خانه دار از ایراک با ایشان پیوستند کور خان بریاست قوم رسید حاکم
ملاحاعون که از احفاد و خویشان افراسیاب بود زیاده شوکتی نداشت و قوم دشت قبچاق و قانقلی مملکت را غارت میکردند
ایلچی تنرو گور خان فرستاده التماس قدوم او نمود کور خان در پانصد و بست و دو هجری بسلماساعون رسید و نام حوالی از نیره

افراسیاب برگرفت وادراترکمان خوانند وآن بزرگ آن نواحی راسطیع ساخته روسای فرفر وبیش نالیغ اطاعت اوکردند وآخر لشکر لکاشغر کشیده وبکشود وبر محمود فاخان والی ماوراءالنهر ظفر یافت ودر پالصد وسی وشش هجری درحدود سمرقند باسلطان سنجر سلجوقی رزم کرد ومنظفر گشت وترکمان خاتون زوجهٔ سلطان را اسیر ساخت وبعد یک سال باجواز تمام نزد سلطان فرستاد وعزم خوارزم کرد ولیسر خوارزم شاه سی هزار دینار خراج بپذیرفت چون کورخان بمرد زوجهاش تونانگ بجکومت بنشست وسالها والی بود وبالآخر بناوفسق اقدام نمود امرا اورا بکشتند وکوچلان برادر کورخان را السلطنت برگرفتند وکورخان خواندند بعد ازتانی پادشاه شد قطب الدین سلطان محمد خوارزم شاه که اودپدرش باکاراربفرخراج بازگرفت کورخان بانیکوتر ارابجرب اوفرستاد وخوارزم شاه ظفر یافت ودرشش صد وده بحر کوسلک بن باماک خان حاکم قوم بایان ازاسپ چنگیزخان بادنپاه آورده کورخان اورا دختر داد وکوسلک خان خواند وبعد از کورخان کوشاک خان بن باماک بن انتایح خان درکاشغر وچین وبلاد وساغون استقلال یافت والی رالشکارگاه بقتل رسانید کوسلک خان بت پرست بود وزنش دین نصاری داشت هرچند خلق رابدین خود دعوت کردن گرفتند کوسلک خان بکاشغر شد ومسلمانان رابه بت پرستی امر کرد امام علاءالدین محمد جیبی درترجیح دین محمدی دلائل راسخ لبسیار گفت کوسلک وغضب شد وبه نسبت رسول اورا سخنان بدزبان آورد امام گفت خاک دردهان تو باد کوسلک اورا حبس کرد خواست که بت پرست شود امام قبول نکرد وبشهادت رسید وبعد ازین ازان دیار رسم بانگ ونماز برخواست وبسی بگذشت که چنگیزخان بدانجانب شتافت وکوسلک رابکشت اوواولادش بران دیار مسلط گردیدند آورده اند که چون حبیه لومان شهید شد چنگیزخان کوسلک رابکشت ومنادی کرد هرکس بدین که خواهد باشد طراز درعهد سابق شهری بانام بود وآنرا امایک نیز خوانند اکنون بنا برخود اورتنک خراب است چگل بکسر حم وکافی ازابنیهٔ اچگل بن برک بن یافث بن نوح علیه السلام ست ومسکن خوبرویان بوده وشکلش سهیل وجوزا وبنات النعش رابمعبودی می پرستیده اند وخواهر ودختر نزد ایشان حرام نبوده خنای ولایتی ست وسیع که اکثر شهرها آبادان دارد ودرشرقی این اقلیم واقع ست وازشهرهای ولایت خانیکو وقچور چندین مواست وبهمه آن بعمارات وباغات وکثرت خلائق وتجانهای عظیم آراسته وبتان زرین وسیمین وسه مین درغایت بزرگی که پنجاه گز وزیاده بران طول مناسب آن عرض میدارند به اشکال متنوعه درآنجا نهاده ودرشهر چندین بتی ست برنجی درغایت عظمت وگویند صد هزار خروار برنج دران صرف شده وآنرا مطلا ساخته وآنرا ایستاده گذاشته اند جگد وست درغایت آراستگی وکلانی وپیش ازین تختگاه سلاطین ختا بوده ونزدیک آن شهر قوبیلای قاآن شهر جدیدی که بجان نالیغ اشتهار دارد بنانموده تختگاه خویش ساخت چنانچه درشاهنامه ترکان گویند بیت بفرسی همی خواندند تختگاه ودرشاه قوبیلا چو برچرخ ماه والقصه مسکن قوم بانارست وتاتار درجلادت وخصومت وخونریزی درتمام عالم مشهور ومعروف اند بجلال وحرام چندان مقید نیستند وزبان مخالف ترک میدارند وآفتاب رانجدای می پرستیده اند واحوال تاتارخان ومغول ملوک پسران الیخ خان که نسبش به ترک بن یافث بن نوح عرم می پیوندد ودرضمن ترکستان گذشت وآنجا نیز مرقوم میشود ولیکن شنیده نماند که سوبح خان بانانار آخرین ملوک تاتارست او باتفاق بورین فریدون محمل ملوک را باقوم اوقتل رسانید وملکت اوراضبط کرد وبسی بگذشت که سوبح خان درگذشت بورین فریدون بر ملکت اونیز استیلا یافت چنانچه درترکستان مرقوم ست پس ازان قوم تاتار دیلاخنای افتادند وآنجا السلطنت رسیدند ولقب پادشاهان ختای التاخان ست وازایشان آنکه معاصر چنگیزخان بود و

تا بیرون خود نام داشته و آخرین پادشاهان آن ممالک سوخواست و برغم حنائیان در مدت چهل و دو هزار و شصت و هفتاد و پنج سال وی و خویش طبقه گذشته سیصد و پنجاه پادشاه در آمدند بار سلطنت کردند بالجمله چون سر خود دسال سلطنت کرد لشکر اوگتای قاآن مرقوم ست پس ازان اولاد لولیخان برحنای مستولی شدند چنانچه قویلاقاآن ابن لولیخان بن چنگیزخان آنجا تختگاه ساخت و بعد از و اولاد وی آنجا الطبنا بعد الطبن سلطنت کردند تا آنکه در عهد بایندری قاآن بمفورزمانی در حنای خروج کرد و بر روی مملکت استیلا یافت و بایندری قاآن منهزم نخجیرت چغتای امیر تیمور گورکان پیوست و مسلمان شد صاحبقران خواست که او را بملک موروث بازگرداند لاجرم با هشت صد هزار سوار روی بدانجانب آورد و در راه گذشت چنانچه شمه از احوال فرزندان لولیخان و صاحبقران مرقوم ست بالجمله بمقورخان در حنای مستقل گشت که بعد از و بر که برتخت نشستی و همه بیگ خان لقب یافتی و دی آورده اند که بمقورخان خواست که مسلمانان حنای را بقتل رساند از اتفاقات صاحبقران افتاد و بلبوخت بمقورخان متنبه شد و ازان عزیمت درگذشت و او آنست که میرزا شاهرخ این صاحبقران والی هرات و غیره ایلچی پیش او فرستادند آن حکایت را مؤلف روضة الصفا از تالیف شادی خواجه خان نقاش ایلچی مذکور نوشته و ایلچی موصوف مقرر نموده بود که ازان زمان که از هرات بیرون آید تا زمانیکه باز آمد انچه در اثنای راه و شهرها و در خدمت پادشاه حنای و مجلس او مشاهده رود از الطریق و قایع نویسد راقم حروف از خاتمهٔ مذکور اقتباس کرده بقلم می آرد شانزدهم ذیقعده سنه ثمان و ستین تصد و بست و دو هجری شادی مذکور از هرات عازم حنای شد و در راه با ایلچیان دیگر سلاطین که از اطراف و صاحبقران بودند بحنای میرفتند متفق شده و قطع منازل از آبادی و ویرانی و کوهها و بیابانها و صحرای سهناک و چی آن و در بعضی منازل شدت بارش و کثرت برف و تماشای شهرهای ولایت حنای مثل شنگرف و نخشتین شهر از شهرهای حنا ست و دیگر قمچو و چند سو و از دره های عظیم برگشتی و مل گشته بالهای دراز عجائب و غرائب بسیار دیده و در هر شهر بضیافت و مهمانی حکام از طرف پادشاه حنای بهره مند گشته هشتم ذی الحجه سال دیگر هنگام صبح بر دروازه خان مالیغ که دارالملک حنا بوده رسیده و شهری دید در غایت عظمت که دیوار یک طرف شهر یک فرسخ طول داشت و همه اطراف دیوار شهر از برج و کنگره و بیرون و بروازه که هنوز در یکشوده بود ده هزار مغنی و مطرب بر پا ایستاده بزبان حنای دعای و ثنای پادشاه در سرود و مبارکباد اسمان میکردند ده هزار مرد سپاهیان با جوشن و زرین و سرزین و نیزه و شمشیر و گرز و بعضی با دیرن های حنای در دست گرفته ایستاده بودند چون آفتاب طالع گشت آنانکه بر بالای کوشک بودند کوزکه دو نامه و دهل و نی و تاتوس و بفرمی نواختند و در یکساعت خلائق ما بیرون شهر بفتند ایلچیان بشهر در آمدند از سوره برزن دوکاکین و عمارات رفیع گذشته بر در پادشاه رفتند و قصای اول را طی مسافت نموده بر در قصای دوم که از اول وسیع تر بود در رسیدند و عمارتی عظیم در غایت لطافت و پاکیزگی دیدند و تختی مرصع و مرتفع که با طلس زر و بر لوشانی حنای منقش بصورتهای سیمرغ و ازدرهای بزرگ گرفته بوده و بالای آن تخت کرسی مقطع از زر نهاده و چپ و راست آن تخت امرایان حنای بمراتب خود ها ایستاده و در عقب ایشان حنائیان حبیه پوش افزون از تحسین شهر ها بعضی بعضی شمشیرهای برهنه در دست گرفته و صف زده و مجموع خان خاتوس که گویا نقش صلیب را مانند ایستاده بودند بعد از ساعتی پادشاه از حرم سرا برآمد و از نردبان نقره بالای تخت رفت و بر کرسی زرین نشست و چپ و راست باین تخت صوران حنائی ماه پیکر مرواریدهای خوشاب داده چنانچه شاعری گوید قرص بسم است مزین بصد و پنج مثاب * کرده داد و دست رایس آفتاب * و گردن و رخسار کشاده و مروارید های آبدار بر بر بقدار و گوش کرده ایستاده چون پادشاه بر کرسی نشست اول گنگاران را پیش خواند و از راه عدالت برآئین خویش بعضی ها را حبس و بعضی را

را قبول امر فرمود و بعد از ان ایلچیان را پانزده گز از دور ایستاده کردند مولانا حاجی یوسف قاضی که از امرای مقرب پادشاه جنای بود پیش ایلچیان آمد گفت بجهت قامت ختم کنید پس از ان سه بار سر بزمین نهند ایلچیان دو تا گشته سر فرود آوردند و سجده نکردند پیش رفته مکتوبات شاهرخ و دیگران که در پارچه پیچیده بودند بدست خواجه سرا که بالای تخت ایستاده بود دادند او مکتوب را بگشاد و بدست پادشاه داد مکتوبات را باز گرفته بودند بدیدند بخواجه سرا باز دادند و پس از ان سه هزار جامه و هزار رقبا بفرزندان و اقربایان خویش بخشش یعنی بخشش کرد و گفت کس از ایلچیان پیش خواند اول از ایلچی شاهرخ میرزا تندرستی میرزا پرسید و بعد از ان از نرخ غله و نعمت مملکت شاهرخ میرزا استفسار کرد شادی خواجه گفت غله و نعمت همه فراوان است فرمود چون پادشاه عادل و دلش با خدای آسمان راست باشد نعمت بسیار باشد پس از ان از دیگر ایلچیان پرسید بعد از ان فرمود اکنون شما از راه دور آمده اید استید جانیان ایلچیان را با جماعت ایشان که قریب دو هزار کس از خادم و مخدوم بودند و اقصای اول بر دند و پیش هر یک از مخدوم دو لیره و پیش خادم لیره نهادند و لبسه بزبان ایشان خوان باشد که بران طعام گذارند بالجمله بعد از طعام خوردن بموجب فرمان بیارخانه رفتند و انجا کوشکهائی مستعده در کمال آراستگی دیدند و در هر کوشک لبیری و باقتی و لباسی از پارچه نفیس و نقشی از مخمل زرکار و دیگر اسباب ضروری مطلوبه گسترده و نهاده انجا هر یک بیاسودند و بر روز دو کس را از خادم و خدمه کیراس گوسفند و یک قاز و دو مرغ و دو من ارد و بوزن سه من و یک کاسه بزرگ از ترنج و دو طرف یکی پر از حلوای مطبق بمشک حنای و دیگری از عسل مصفا و ایضا سیر و پیاز و بقول متنوعه معروف و نمک و یک کوزه شراب و سرکه و یک طبق نقل مقرر شد و روز دیگر نیز فرمود بهمین دستور هر روز حشمت و شوکت پادشاه زیاده بران مشاهده رفته چه قریب سه صد هزار کس از سپاه بازار استگی تمام صف بصف ایستاده و پادشاه با شکوه بر تخت نشسته و نخل بندی از کاغذ حنای و اوراق زر و سیم و مجرا و عود و سوزنا تمامی ان فضا را رونق بهشت می نمود و مغنیان و مطربان خوش الحان و لبسهای صاحب جمال از چپ و راست تخت پادشاه در رقص و سرود و در رقاصی از نازهای شگرف که عقل در ان خیره بماند مشاهده میرفت ششماه در انجا لبسها بردند و همه اسباب طوی و حشمت را هر روز زیادتر و بعنوان غیر مقرری می دیدند و هر چه در روز اول از طعام و شراب و لباس و غیره و طعمه بالیشان داده بودند بردند و دیگر بی نقصان می رسید روز دهم عید الضحی ایلچیان با جماعه مسلمانان در مسجدی که پیش ازین بموجب حکم پادشاه باهتمام قاضی موصوف نماز عید تعمیر یافته بود رفتند و نماز گذاردند بعد از ان روزی پادشاه بطریق سیر سوار شد و بهتگار چند روزه از شهر بیرون آمد و دخل اردو شد روز دیگر براسمی که میرزا شاهرخ هدیه فرستاده بود سوار شد اسپ تیزی کرد پادشاه پیغام داد و بر دستش ضربی سبک رسید پادشاه غضبناک گشت و امر فرمود که ایلچیان را بقتل رسانند بالآخر بگفته مولانا حاجی یوسف قاضی از ان عزیمت در گذشت و در جمادی الاول سال دیگر محبوبه ارخوانین پادشاه بمرد روز دیگر دفن کردند و از اتفاقات قریب انصاعقه از آسمان در قصر پادشاه که نو احداث بعامه طول و عریض و وسیع و بازنیت تمام بود و هر ستون آن در آغوش سه مرد بگیرند می افتاد و تمام لبسها سوخت و آنشب تا نماز دیگر هر چند که مردم انجا نها کوشش کردند آتش فرو نه نشست و خدمه پادشاه ملتفت بآن نشدند چه آن روز روز مذهب الیشان هیچ کاری مشغول نبودن منع بود پادشاه در تنها نه رفت و تضرع بر داخت و گفت خدای آسمان بر من غضب کرد و تحگاه هر البسه خت تا آنکه من کار بد کرده ام و پدر و مادر را بیازرده ام اما حصل مدعی هیچ معلوم نشد که خاتون متوفی را چگونه دفن کردند اما حنا تبان میگفتند که در حنا کوی معین بهت چون یکی از الیشان بمرد او را بدان کوه برند و چیمه لبسها پیش الیشان خاصه اش را دران کوه رها کنند تا لبسها خود بخرند و کسی متعرض الیشان نشود و دیگر اطراف آن و جمیع عمارت سازند و اندران لبسهای از دختران و خواجه سرایان را لوشته و خلیفه پنج سال زیاده بران داده

ساکن گردانیده وکسی از انجا باآبادانی بیاید چون اذوقه تمام شود از گرسنگی همانجا بمیرد القصه در نصف جمادی الاول بادشاه الیچیان را برای آوردایش فرستاده وقباهای اطلس زربفت امثال آن انعام وافر داد ودر یک از سلاطین تحفه هدیه بانجا نمی فرستند وسیفار جانور است پرنده وشکار کنند وکه کلنگ را صید میکنند واز هدایای عظیم آنولایت است داده رخصت انطرف دادالیچیان بادبرقه از خان بالیغ که بالیق نیز گویند بیرون آمدند وقطع مسافت از آبادی وصحرا وبیابانهای هولناک نموده نجم شعبان بقراموس رسیدند واز انجا الشهر فجوند پس از ان شهر سکور بعد از ان الشهر فراول واز انجا بمشقت تمام شروم ربیع الاول سال دیگر بالشهر جین رسیدند واز انجا بکاشغر واز کاشغر بست ویکم ماه رجب از عقبه اندکان گذشته جمعی براه سمرقند وزمره خراسان بلغره رمضان وربلخ رسیدند ودر اواخر ماه رمضان در سن شصت وبست وپنج هجری داخل هرات شدند چنانچه سه سال درآمد ورفت مع مقامات راه واستقامت در شهر نامای گذشته استیجات واسفحات بدرس خواندند واز شهرهای مشرق از بلور ترکستان است ودر الشهر طائفه از خداوندان عقل ودانش میباشند واین سرزمین مشتمل است بر آبهای روان وبساتین فراوان خزر شهر لیست از ابنیه خزر بن یافث بن نوح علیه السلام واو حلیم وکم آزار بوده گفتار بوده گویند که در مملکت مشرق بسر کنان بابا بل رسید وانموضع پسندافتاد وشهر خزر بنا نهاد وبحسب کار رش زراعت کرد ودشت خزر باو منسوب است ودر تاریخ صبح صادق گوید که چون خزر را پسری بمرد متحیر گشت که باو چکند چون دیده بود که پدرش یافث در دریا غرق شد آتش که خدا آنست برافروخت وجسد پسر را بسوخت واین رسم در بلاد خزر در غایت حسن وجمال مے باشد چون پادشاه الیشان از چهل سال از عمر بگذرد واورا عزل کنند ویا بکشند واعتقاد آن قوم آنست که روز وشب بازان وزمین وآسمان هریک را معبودی علاحده است اما معبودی آسمان از همه معبودان بزرگ است مخفی نماند که بحر ال معروف است بحر خزر انرا دریای طبرستان وگیلان وبحر گرگان نیز گویند وطول وعرضش در طبرستان مرقوم شد ودریای مذکور جزیره ها دارد واز انجمله جزیرهٔ قبرس است وبجاس قرمسی مشهور است که از انجا باطراف برند وکشتی از مرحله شام دو روزه بقبرس میرود واز قبرس بسه روز بروم رسد گنکان محرف آن جزیره بود ودیگر جزیرهٔ ختن است که از جمله جزائر دریای خزر است ودرین جزیره اصوات مهیب استماع میکنند وقائل صوت پیدا نیست وهیچکس نمی بیند لهذا آن جزیره را منسوب بجنبن میدارند وگویند سلیمان علیه السلام بعضے از دیو وشیاطین را حبس کرده روس گروهی عظیم اند اولاد روس بن یافث علیه السلام اند وروس مردمی بے آزرم واولادش سرخائی بودند چون یافث بر دروس بمملکت خزر شد ویورب یعنے جای استقامت خواست خزر بعضے از نواحی ملک خویش اورا داد روس انجا مقیم گشت واز موضع بنام او مشهور است ولشکر کشیدن اسکندر رومی وزرم کردن با آن طائفه در سکندر نامه ودیگر تواریخ مبرهن است اما در کتب فرنگیان هیچ ازین قضایا مرقوم نیست بالجمله اولاد روس جمله مرخ روی وبلند بالا وسپید اندام باشند وزبان آندیار بقدر رحالت مقدار خویش حقها از طلا ونقره وچوب سازند واز طفلے بر پستانها بندند تا بحال خود بمانند وکلان نشوند ودیگر رسم آن بلاد است هر که هزار دینار دارد رسن طوقے از طلا در گردن خود می افگند ودیگر بجای زر پوست سنجاب رایج است که بدان سود امیکنند وایضاً میزان دران دیار خرید وفروخت خوک می نمایند وگوشت خوک خورند وبغایت عزیز میدارند وجمعی از الیشان که میرین بلباس اسلام متبع آنها کرده گوشت خوک رغبت می نمایند وپادشاه الیشان همیشه در قصری که بغایت رفیع وبلند است بسر مے برد وچهار صد مرد لشکر پیوسته در ملازمت او می باشند وشبها در پایان شهر بر او نوبت میخوانند وباهر یک درین چهار صد مرد کنیزک مے می باشند که هرگاه میل جماع شود در حضور پادشاه کنیزک را خدمت کنند وپادشاه نیز چهار صد خازنه الیست که از اهل فراس اوند وبختی کلان میگل بجواهر

قبتی ساخته که بران بان چهار صد محبوبه می نشیند و در حضور اصحاب با ایشان مجامعت میکنند و این امر را قبیح نمیدانند و پادشاه ایشان هر گز از تخت
بپایان نمی آید هر گاه اراده سواری مینماید اسپ را پیش تخت کشند او از بالای تخت بر اسپ سوار شود و در وقت فرود آمدن بدستور بالای تخت
فرود آید و خود بغیر از صحبت داشتن و شراب خوردن و نشاط کردن کاری دیگر ندارد و مردم نیک ایشان بصنعت باعث اشتغال مینمایند و آن جنس
را کمتر وحشی شمارند و کتان آنها را مانند باشند خصوصا کتان و دار الملک روس در هفت اقلیم مینویسد که دار الملک آن کتان نام دارد و اکنون
شنیده میشود که مسکو دار الملک روس است معلوم نیست مسکو و کتاه یک شهر است یا علاحده و دیگر از شهرهای روس که بسیار مشهور است خرسک
و دیگری حرفه ست مؤلف هفت اقلیم می نویسد هر گه روسیان بیمار شوند او را از آبادانی بیرون می برند و قدری آب دهان پیش او میگذارند
اگر صحت یافت بخانه باز می آرند و اگر نوت شد سباع و وحوش او را بخورند و اگر شخصی عمده خویش و اقربا بسیار داشته باشد بدستور بیماران
بر دو سه چند روز مردم از دختر میگیرند و چون بمرد او را میسوزند بدین نوع که اول او را ده روز در قبر میگذارند و مال را بسهم منقسم
میسازند یک قسم از ان برای دختران و زنان و یک قسم برای جاسه ها که جهت پوشش ست بکار می برند و یک قسم برای شراب که درین
ده روز شراب میخورند و صحبت می دارند و کنیزکی که خود را خواهد سوخت درین ده روز شراب میخورد و عیش میکند و باز روز لیوه خود را
می آراید و باز ینت تمام بر مردم جلوه می دهد و روز ششم کشتی آورده در کنار دریا گاه نگاه دارند و در میان آن کشتی گنبدی از چوب
راست میسازند و آن قبه را با انواع اقمشه می پوشند و روز دهم آن مرده را از قبر بیرون آورده در میان ان قبه میگذارند و اقسام طعام
و ریاحین در پیش او می برند و خلائق بسیار از مرد و زن جمع میشوند و سازها نواز ند و هر یک از خویشان مرده در اطراف قبه وی
تهارا میکنند و کنیزکی که خود را آراسته ساخته ست اول بقبه های خویشان مرده میرود و صاحب هر قبه یکمرتبه بدان کنیزک صحبت مینمایند
و بعد از مباشرت با و آواز بلند میگویند که بصاحب خود خواهی گفت که من حق یاری و دوستی بجا آوردم و همچنین صاحب تمام قبه ها بعد
از فراغ جماع با و آواز بلند میگویند پس ازان سگ دو نصف کرده در میان کشتی و خروسی را دو پاره کرده بهمین ولیسار کشتی می اندازند و بعد ازان جمع
که با کنیزک صحبت داشته او دستهای خود را فرش کنیزک میسازد و با کنیزک پای خود را بر کف دست آنها نهاده بالای کشتی میرود و بعد ازان
مالکیانی بدست آن زن سپرده تا سر او را کنده در کشتی می افگنند و قدحی شراب خورده بخان میگوید و شمه مرتبه بایان می آید و همچنان پا بر کفد
انجماعت نهاده بر کشتی میرود و چیزی چند میخواند و دران قبه که شوهرش را گذاشته اند میرود و شش کس از خویشان متوفی نزدیک شوهرش
بدرون قبه رفته یکی بعد دیگری در حضور مرده با آن زن مجامعت میکنند و بعد ازان هر زنی که باعتقاد آن جماعه ملک الموت ست رفته
زن را پهلوی شوهرش میخوابانند و ازان شش نفر دو کس هر دو پای آن کنیزک را میگیرند و دو کس دیگر دو دست او را و پیر زال چادر را
باب داده در گردن او می افگنند و بدست دو نفر دیگر میدهند و ایشان آتاب میدهند که جان آن کنیزک از بدنش بیرون میرود و بعد
کشتن کنیزک دو کس آتشی در کشتی میدهند و کشتی همه سوخته و خاکستر گردد و اگر در آن وقت بادی پیدا شود که آتش را تیز کرده خاکستر را
پراگنده سازد آن مرده بهشتی ست و الا در گاه آمرزه را مقبول نمیدانند و از جمله اشقیا میشمارند و دیگر رسم در انجماعت ست که هر گاه
میان دو کس خصومت و نزاع قائم شود پادشاه ایشان از اصلاح عاجز آمد حکم میفرماید که بشمشیر با یکدیگر جنگ کنند هر که غالب آید حق بجانب
او بود کپتان جوناتهان اسکاٹ با راقم حروف میفرمود که این رسم و عادات مرقومه هیچگاه در روس نبود نمیدانم که مورخان
شما از کجا این را نوشته اند که اکنون که سن یکهزار و یکصد و نود و پنج هجریست در بلاد روس زنی پادشاه ست که بسیاری مملکت

روم را از تصرف سلطان سلیم عثمانیه که حالا پادشاه روم است غلبه کرده بحیطهٔ ضبط خویش درآورده خلیج اندک جماعتی است خواهر را زن میکنند از
زیاده از یک شوهر نمیکنند و مهر زن جمیع مملوکات شوهر بود و پادشاه ایشان را زن نبود اگر زن میکرده برتر را تقبل میرسید نفرات قوم
بزرگ اند و اصل ایشان نیز ترک است و اهل آن دیار را از پس و پشت نمیباشد و بلاد ایشان یکماهه راه است و آن گروهی را که
بود و از او لاد یحیی بن زیلکه تا حال او را پادشاه نامند و نهایت اعتقاد بدان سلسله دارند و علی علیه السلام را بخدائی می پرستند و علامت
پادشاه ایشانست که زلفش دراز و بینی کشیده و چشمهای کلان داشته باشد و از رعایا هر چه باشد خراج ده یک میگیرند و در ولایت نرخ گاو
نمیباشد کمالک و کماری و کماس و کمال نیز گویند قومی اند از ترک چه کماری پسر یافث عم است و او عیاش و شکار و دست و
وسعت ولایت ایشان از یکماهه راه زیاده است و او در دماه و شمور تجارات بدست آورده و از ان جلبوسات ساخت و بجاوه و بلغار
گشت و آن دیار را آباد کرده و مرطاس و بلغار از فرزندان او ند هر یک شهری بنا نهاده اند و بنام او مشهور گشت و لباس فرزندان
کماری از پوست است و علم بدن را خوب میدانند و طلا در آن دیار بسیار است و الماس نیز در رودخانهای آن ولایت بهم میرسد و ایشان را
امیدی نیست و پادشاهی در میان ایشان نمیباشد هر کس که از هشتاد سال در گذشت او را پیرو مرشد خود میدانند و او را می پرستند
وان بزرگ انجا گوشت حیوان ماده نخورد و در ولایت ایشان منفذ از انگور است که نصف آن سیاه و نصف سپید میباشد و نیز سنگی
که چون در آب اندازند البته باران آید و یکی از آبزن آنجا حفره است و مقدار یک وجب است میدارد و اگر لشکری از ان حفره آب
هیچ کم نشود قسطنطنیه دار الملک روم است و آن شهریست معروف بعظمت و شکوهی آن شهری در تمام روی زمین نیست در
اسپسون شهری دارد و انشهر را از روست فرنگیان سلطان محمد از سلاطین عثمانیه بگرفت و مولف صبح صادق قسطنطنیه رومی آنرا بنا
نهاده و دار الملک ساخته حالا دار الملک سلاطین عثمانیه است و بروایت صاحب هفت اقلیم از اولاد شام بن نوح است و انشهر را در
بنا نهاده اند و حصاری در غایت استواری و محکمی میدارد و چهار پاره هر روی یکدیگر گشیده اند و مابین آنرا از خاک انباشته که میچ
ثوب کشر است و ارتفاع پاره اش نیست و یکدرعست و عمارت از قیاس و حساب بیرون در انشهر ساخته اند و نزدیک دار الامارة
مسجدیست در غایت خوبی و بزرگی بنای آنرا از حضرت سلیمان علیه السلام میدانند و در اطراف آن مسجد نیز عمارت ساخته اند
که الحال موسوم به باباصوفیه گردیده و ایضاً مولف هفت اقلیم راست که عزیزی در ان ایام شهر و مقام آمده بود نقل میکرد که
در استنبول چهار مسجد است که در روزهای جمعه نماز بجماعت میگذارند و دیگر نصد مسجد احاد است انجا دارد و همچنین در دار الامارة
مابین های شهر بازار و دکاکین است که از انجمله هفت هزار دکان قهوه فروشی است که در هر دکان جوانان گل اندام شیرین کلام
مقناطیس محاورجذب دلها میکنند ایضاً هفتصد میخانه است که هر میخانه مشتمل بر چندین خم و پیمانه است و اهل شهر سی و شش محله است که یکی را
قلاط خوانند و در و شصت هزار خانه است و شهر مذکور بر کنار بحر اطلس واقع شده و این بحر را بحر طرابرون و بحر الروس نیز خوانند و
آن دریای بزرگ است و بزمین روس متصل شود و طول این دریا چهار صد و سی و نه فرسخ است و درین بحر جزائر بسیار است
و ان حیوانات غریب الاشکال میباشند و از جزائر آن بحر تجار بمنافع نمیرسند و درین بحر و شعبه خروست که یکی از ان نزدیک جزیره شتو
و آن رود و از ان صد جوی بزرگ بحصول می پیوندد و شعبه دوم را خلیج فرنگ گویند و بلاد سقلاب و کیمال ممتد شود و آراضی بلغا
از جمله سواحل این دریاست و در حدود قسطنطنیه قریه ایست که در ان قریه خانه از سنگ ساخته اند که در تمثال رجال و نسوان

افتاده ترکش را عضوی بدر و آید بدان خانه در آید و عضو موصوف بر صورتیکه مشاهده او باشد بالا بر فرق صحت یابد پوشیده نماند که مملکت روم در سوالق ایام ملوک عجم را بوده چه وقتی که فریدون بسلطنت رسید ایالت آنرا بپسر خود سلم ارزانی داشت چون او را منوچهر بکشت گلدانیان خروج کردند و بران مملکت استیلا یافتند و مدتها گذشت گلدانیان بوده و ذکر گلدانیان و لخت و بصره و غیره در ایالت قرن دوم گشته پس از گلدانیان اولاد عیص اسحق بن ابراهیم عم بسلطنت روم رسیدند و بروایتی پدر اسکندر از اعقاد عیص علیه السلام است و بعد از ایشان موبدان بحکومت آنجا رسیدند و بروایتی از ایشان بوده فیلقوس رومی پدر اسکندر رومی و بعد از فیلقوس پسرش اسکندر بادشاه شد و ذکرش در ایران گذشت و بعد از و طائفهٔ از امرای اسکندر در ان دیار بسلطنت رسیدند و الگاه قیاصره بران مملکت مستولی شدند و اول از ملوک قیاصره اغسطوس است و او اول کسیست که بقیصر ملقب گشت گویند که مادرش در حین گذشت شکمش را بشگافته باشند و او معاصر شالور بن اسک اسکانی بوده و عیسی عم در سال چهل و سوم از سلطنت او متولد شده تاریخ اغسطوس از زمان سلطنت او گرفته اند و از ان تا هجرت رسول صلی الله علیه وسلم شش صد و سی سال است گویند بر اغسطوس بت پرست بود و لشکر بمصر و شام کشید و بطالیه را نیز انداخت و قیصر و از آثار او ست و بعد از و طیبار لوس قیصر بادشاه و در عهد او عیسی علیه السلام خروج کرد و پس از و نفاوش از امرای آندیار بسلطنت نشست او در فسق افراط کرد و با دختر خواهر مباشرت نمود و طائفه بجوم آوردند او را بکشتند و پانزده سال بیک را بادشاهی برند اشتند پس فیلیو دلوس بقیصری رسید و بلغاز اشبانس بقیصری رسید قیطوس باب را بشکنجه هلاک کرد و عاقبت دیوانه گشت طیطوس امیر او بسلطنت نشست و پسرش طیطوس شصت هزار کس از انصاری بکشت چون پدرش بمرد طیطبوس بن هفیانس بادشاه شد و بعد از و برادر دیگرش دوسطار قیصر شد او حنا را که حواریان عیسی عم باجماعی کثیر از علمای نصاری از روم اخراج کرد و بعد از و باردان والی سرکسالی را که از علمای نصاری و وسطاس اخراج کرده بودند باز آوردند و پس از و نقلبوس قیصر شد او معاصر سالورس از سرویک بوده و او اول قیصری ست که دین عیسی عم کرد و بعد هفت سال رومیان که بی دین بودند بر و هجوم آوردند او را بکشتند و بعد از چند کس بقیصری رسیدند تا الگاه که قیانوس بادشاه شد و ملک اصحاب کهف چنان بوده که دقیانوس بشهر فوش که آنوقت دار الملک روم بود می نشست و اوراشش تن از اشراف اولاد آن دیار خدمت میکردند مخصوص و مقرب بحضرت گشتند و قیانوس دعوی الوهیت کرد و ایشانرا بتکلیف پرستش خویش ممنوع و ایشان باو نه کردند و از و بگریختند و در بیابان نسابی رسیدند سنان از احوال ایشان آگاه شد و ایمان بخدا آورده با ایشان روان گشت و سک سبان نیز همراه شد بر همه سبان بر بروغاری آمدند و در ان خزیدند و بخواندند پس ان سگ که دقیانوس بر در غار رسیدند کس درون غار فرستاد و ایشانرا دید و باز گشت و در خواب کران آمد گوئی مرده اند و قیانوس امر فرمود که در ان غار بسنگ و گچ محکم ببندند چون بیدار شود از غار بیرون خواهند آمد نمرود و قیانوس بعد از رفع عیسی بسالهای در ازشده و اصحاب الکهف و الرقیم که در قرآن مجید واقع ست رقیم نام قریهٔ اصحاب کهف بوده یا نام آن غار ست واضح آنست که رقیم آنجماعه بوده اند که چون بفرمان قیانوس در غار مسدود و گردیدند امامی و القاب و یارفجم از ایشان از و قیانوس بر سنگی نقش کرده بر در غار نصب کردند القصه بعد از و قیانوس دوتن دیگر بادشاه شدند الگاه قسطنطین رومی قیصر شد قسطنطنیه بنا نهاد و آنرا دار الملک ساخت و مبروص گشت اشفف باب او را

گفت بدین عیسی عرم در آی تا آن مرغ زایل شود و قسطنطین دین عیسی عرم قبول کرد و صحت یافت و بعد از و چند کسان دیگر بسلطنت رسیدند تا آنگاه
بوسطاس بادشاه شد و در سال دوم از جلوس او میلاد باسعادت رسول صلی الله علیه وسلم اتفاق افتاد و آن سال آتشی مشتعل در حوالی
قطب شمال ظاهر شد تا آخر آن سال بماند و عاقبت خالد عمران بمعجزه بعصای خویش فرو نشاند و این حکایت در ضمن شام و بیت المقدس گذشت
و این قضا ما پیش حکما از جمله کائنات بوده و در عهد بوسطاس نوشیروان سپاه به روم فرستاد تا او را نگاه گیرند و چون موزلفی
قیصر شد خسرو پرویز از بهرام چوبین منهزم باو پناه آورد و چون موزلفی کشته شد پیش از خسرو پرویز که از امداد موزلفی بهرام چوبین را منهزم
ساخته بسلطنت متمکن شده بود پناه آورد و بعد موزلفی قوباس قیصر شد و بعد بست سال امرا بر و خروج کردند و مقرر کردند هر که او را
بقتل رساند بادشاه شود هرقل که از روستای روم بود باو رسید و او را بکشت و بادشاه شد خسرو پرویز پسر موزلفی را با سپاه گران
بر سر هرقل فرستاد پسر موزلفی ظفر یافت از رومیان که از هرقل راضی بودند بادشاهی پسر موزلفی بن ندادند و هرقل سپاه بر گرفت
جمع کرده و ندر نمود که اگر بر سپاه عجم و پسر موزلفی ظفر یابد پیاده به بیت المقدس رود و در راه بساط انداخته تا پای بران
نهادی او بروی رسول صلی الله علیه وسلم وجه کله را بر سالت نزد او فرستاد و هرقل خواست که مسلمان شود رومیان گفتند
که اگر چنین کنی ترا بقتل رسانیم هرقل از این عزیمت در گذشت آورده اند که شام بن عاص را ابو بکر رضی الله عنه بر سالت پیش
هرقل فرستاد و سام گوید که روزی هرقل مرا بخواند و امر کرد تا صندوقی مذهب آوردند در ان خانه ای کوچک بود یکی را بکشاد
و جزیره پاره سیاه بیرون آورد بران صورت مردی سرخ و سفید بلند گردن و محاسن کنده بود و گیسو تا فته داشت گفت این مو
آدم عرم ست پس دیگر بر آورد و گفت صورت نوح عرم ست پس جزیره پاره سفید بر آورد بران صورت پیغمبر مالبود چون بدیدم
و بشناختم و بگریه افتادم و گفتم این صورت محمد ست صلی الله علیه وسلم هرقل گفت بخدا که این صورت اوست و این صندوق
بمغرب در خزینه آدم بود که ایزد تعالی باو فرستاد چون ذوالقرنین در انجا رسید بدست آورد و بعد از و بدست ایشان افتاد
و امرا بحریه رسید پس بخزانه سلاطین منتقل گشت و بما رسید بالجمله بعد از هرقل پسرش قسطنطین بادشاه شد و در سی و پنجم
سال هجری با هزار کشتی قصد مسلمانان کرده و در راه طوفان شد و بسیاری از سفاین غرق گشت او بجزیره صقلیه افتاد و رومیان
گفتند او شوم ست بکشتند قسطنطینه از آثار اوست هرقل بن هرقل را بقیصری نشاندند و در بدو دولتش مسلمانان اسکندریه
گرفتند رومیان گفتند که او نیز شوم ست پس بخلقش آویختند و بعد از نه شش تن بقسطنطیا بوس قیصر شد فرنگیان سه نوبت
او را زهر دادند و کارگر نیامد و چهارم مار شبی او را زهر دادند و یکروز زنده داشت لاجرم زهر کار کرد و بمرد پس از و
بادون و بعد از و طبالوس و بعد از و چهار کس دیگر الگاه قسطنطین بن ارون بادشاه شد با لشکری عظیم روی ببلاد
اسلام نهاد و ملیطه بگرفت و ویران کرد و صالح بن علی عباسی عم منصور و امقی که امارت بعضی از شام داشت با او رزم
کرد و ظفر یافت قسطنطین بروم باز گشت من بعد پسرش لادن بعد از و زوجه اش اعطر بادشاه شد و مهدی عباسی
پسر خود هارون رشید را بزعم او فرستاد اعطر صلح کرد و خراج پذیرفت و چون بعفور بقیصری رسید مخالفت هارون رشید
آشکارا کرد و خراج باز گرفت و با هارون رشید رزم کرد و منهزم گشت و بعد از و سه تن دیگر قیصر شدند و چون نوبت
بادشاه شد معتصم عباسی لشکر بروم کشید و عموریه بگرفت و بعد از و زلزله مدورة و همچنین هیکس دیگر یکی بعد دیگری

سلطنت رسیدند تا آنکه رومالس بسلطنت رسید و در سنه سه صد و پنجاه هجری دیگر نشت لیفور نصرانی که از اکابر امرا
و بیشتر ملت اسلام داشت به نیابت پسر انش لیسل بن رومالس و قسطنطین بن رومالس که یکی هفت ساله و یکی پنج ساله
بحکومت نشست و مستقل گشت و ماوراء النهر را تا طرطوه و کرمانجوا است و قصد بلاد اسلام کرده صد و هشت هزار سوار یعنی رومیه
رسید و آنشهر را بسوخت و بسیاری از مسلمانان در آن هنگامه از آتشگنگ هلاک شدند پس قریب پنجاه قلعه بگرفت و حلب بگشود و قلعه
بود جمعی قلیل در قلعه حلب متحصن شدند لیفور بر روم باز گشت و خواست که پسران رومالس را خصی کند و ماوراء النهر بالتفاق
بن اسمعیل که از اکابر امرا بود او را بقتل رسانید و بعد از او ابن اسمعیل به نیابت پسران رومالس بحکومت رسید و در سنه صد و شصت
هجری روی بلاد اسلام نهاد و لعلبک گرفت و بعد از و سبل بن رومالس استقلال یافت و ولایت روس بگشود و پس از و برادرش
قسطنطنیه و بعد از او مادش ارمالوس به نیابت زن حکومت یافت و زنش برلیسه صرافی منخایل نام عاشق شد و شوهر را بکشت
بعد منخایل در آمد منخایل به نیابت زن قیصر شد و بعد از و خواهر زاده اش که او نیز منخایل نام داشت پادشاه شد و بعد از و
مادش که از احفاد قیاصره بود قیصر شد و بعد از او ارمالوس قیصر شد و روی بلاد اسلام آورد سلطان الپ ارسلان سلجوقی
او مصاف داد و ظفر یافت قیصر اسیر شد و خراج پذیرفت و دیگر بار بسلطنت روم رسید و در چهار صد و شصت و چهار هجری
در گذشت و بعد از و منخایل قیصر شد و بعد او دولت قیاصره ضعیف شد و سلاحقه بر بسیاری از روم استیلا یافتند و بعد
از و کرامکس در بعضی آندیار بحکومت رسیده و در پانصد و یازده هجری در گذشت پس لیسرش لوحیا جانشین شد و بعد
از و سلاحقه بر سائر بلاد روم مستولی شدند و بعد از ان طائفه از قیاصره در فرنگ بسلطنت رسیدند و از ایشان بود
فریدیرون کوسن او در قسطنطنیه بسلطنت نشست و اراسطوس گفتندی ماب تاج بر سر نهادی و بعد از و لمس قیصر پادشاه شد
او امیر بولندیه بود و بر سائر بلاد فرنگ دست یافت و در عهد او لشکر مغول از زاه دشت قبچاق و بعضی از فرنگ در آمدند
قتل عظیم بکشتند و بعد از و رولفس قیصر شد و در عهد او سپاه اسلام عسکار و طراسس و اکثر بلاد و ساحل سام بگرفتند و بسیاری
از نصارا را بکشتند و بعد از و اطاعس قیصر شد که صدیه قیصر سبت اعطوس والی شد و دویست هزار مسلمانان را بمقام بکشت
او معاصر عارانخان بود و بعد از و برطولس قیصر پادشاه شد و او معاصر سلطان تنکوس ماب بود که در صد و دوم خلیفه است
از خلفای عیسی عرم سلاحقه که بروم سلطنت کردند جد ایشان شهاب الدوله قیلمش ابن اسرائیل ابن سلجوقی ابن سلطان
طغرلبک سلجوقی سبت چون یلنگ عراق عجم استیلا یافت قلعه کردکوه تقلیس تفویض نمود ارپ ارسلان چون پادشاه شد
خواست که اولاد قتلمش را بقتل رساند خواجه نظام الملک وزیر شفاعت کرد و گفت سزاوار انست که نام شاهزاده کی
از ایشان برگیرند و بسیه سالاری اطراف ولایت فرستند و سلطان رای خواجه را بپسندند و سلیمان بن قتلمش را
بشحنگی بعضی از بلاد شام فرستاد و او در چهار صد و هفتاد و هفت هجری آنطائفه را پیش ازین فرنگیان انطاکیه گرفته بودند
بگرفت شرف الدین علی که از قتل سلطان ملک شاه والی حلب بود و فرنگیان انطاکیه بر سه ساله باو خراج میدادند از سلیمان
طلب آن وجه نمود سلیمان گفت اکنون که مملکت را مسلمانان دارند خراج نباید خواست و بعد از و پسرش داود بحکم
سلطان ملک شاه بحکومت نشست و با قیصر روم که قصد او داشتند بداشت رزم کرد و ظفر یافت اقامیه از بلاد

روم بگرفت و آنجا بر تخت نشست و بعد از و برادرش قوبیخان جانشین شد و چهار صد و نود هجری که فرنگیان اناطکیه را
یافت و حران و سروج بگرفت و از انطائفه ست سلطان علاؤ الدین کیقباد و خلاصهٔ سلاطین آن بلده بوده و او آنست
که با سلطان جلال الدین منکبرنی رزم کرد و ظفر یافت چنانچه در ضمن خوارزم گذشت و پس از ان علاو الدین اطاعت او کرد
نمود و آخرین انطائفه کیقباد بن قلاوز است که بحکم غازان خان والی روم شد و لغی کرد غازان خان او را بگرفت و در رشش
نود و نه هجری بکشت و دولت سلاجقه از روم سیری گشت و بعد از و امرای احقاد بلاکو خان بحکومت روم رسید پس
که از ملوک عثمانیه بر آنند یاد استیلا یافتند ذکر سلاطین عثمانیه الیشان را از روی تعظیم جوانمرد کار خوانند اول انطائفه
عثمان بن امیر طول ست که او را عثمان حق گویند جالو سلیمان شاه از احفاد اغور خان بود در قرب مغول از زمین
رفت مدتی با کفاران دیار بجار به قیام نمود و در رفرات غرق گشت پسران و برادران او عزم وطن کردند و امیر طغرل
از برادران و اعمام جدا شده بروم باز گشت طائفه از قوم یاو مراجعت کردند سلطان علاو الدین کیقباد جلوتی و
وطو مالاغ به الیشان مسلاغ و فلان و او امیر طغرل آنجا اقامت کردند تا بعد پس پسر شدند و در تاریخ چهار آمد
که او شبی در موضع نزول کرد تخت نشست صاحب خانه بیامد و گفت تو ان پس ایشان آمد طغرل برخاست و بدو زانو شد
و تمام شب بعبادت گذرانید و در میان خواب و بیداری آوازی شنید که چون این ادب بجا آوردی سلطنت باو او
و اکثیم داد بالتوجه یافت و در ششصد و شصت و هفت هجری در گذشت پسرش عثمان بن امر طغرل بعد از پدر بطاعت
پیر خواست و فراحصار ستیلا یافت بدو عثمانیه تاریخ ست و پس ازان بر صاریستولی شد خطبه بنام خود خواند و لسپاری
روم ضبط کرد و در رسوم و قوانین نهاد و سر فرزندان وصیت کرد گویند تا اکنون سلاطین روم بر قوانین او عمل کنند
بعد ازان پسرش ارورخان سلطان عثمانیه پادشاه شد و لسپاری از روم بگشود و پس از و پسرش سلطان مراد غازی
پادشاه شد و غلامان را ینکری نام کرد و کلاه زرد و زی بر سر الیشان نهاد این رسم تا اکنون در ان دیار شایع ست
و حکایتی از اقبال او آنست که قلعه لولیت را که به ینکری باقدوعی مشهور ست محاصره کرد چون کاری از پیش نبرفت باز گشت
و در زیر درختی متفکر و از شسته بود که خبر رسید که یکی از حصار بیکبار فرود آمد سلطان آله شاهین را بالفرستاد تا آن حصار
را مسخر کرد تا آنکه در هفتصد و نود و یک هجری بحرب لاد و فرنگ رفت و غالب آمد بدو برگشته الیستاده نظاره میکرد یکی از
مجروحان فرنگ افتان و خیزان آنجا رسید خواص پادشاه خواستند که او را دور کنند سلطان گفت بگذارید که شاید
خبری داشته باشد پس او را پیش خواند فرنگ آن پادشاه را بیک ضرب بشهادت رسانید و بعد از و پسرش سلطان بایزید
بن سلطان مراد معروف به الهدرم بایزید پادشاه شد و برادر خود یعقوب چلبی را بکشت و دفتر و محاسبه که تا آن غایت
در میان الیشان معمول خود باشارهٔ و اخلیل و فرا رسم وضع کرد و او پادشاه بی عورت تمار بود تا عهد او اهل عثمان از ملاضط
علانا بطاهر شراب نخورند و لعلانیه مجلس بزم آراست و در زمان او ارباب دولت پسران امر علانیه همراه داشتندی
و پس ازان رفته رفته این رسم در اندیار شایع گشت بالجمله سلطان بایزید بلکن بدرجهٔ بلاد فرنگ گشت فرنگیان روی باد
آوردند سلطان ایلغار کرده با ده هزار سوار تا مسکر الیشان رسید لشکر الیشان از طغرل بالست هزار سوار با دو پیوست فرنگیان

زیاده از چهار صد هزار بوده سلطان بایزید پسر را در برابر ایشان بداشت و خود در کمینگاه قرار گرفت فرنگیان حمله آورده و امرطغرل را
از جای برداشتند سلطان بایزید از کمین گاه بیرون آمده و با تندی مردی و بادی خود را بایشان زده ظفر یافت پس ازان اورا ایلدرم بایزید
بگفت و ایلدرم تبر کی برق تند را گویند او در ایام دولت خویش بسیاری از بلاد بگشود چون دولتش بکمال رسید معزور گشت و در شصت و
پنج هجری با امیر تیمور گورکان مصاف داد و گرفتار شد چنانچه در احوال امیر تیمور صاحبقران گذشت فوت ایلدرم بایزید تاریخ وفات اوست
و بعد از وی چهار تن از پسران او در احفاد او بسلطنت رسیدند تا گاه سلطان محمد بن سلطان مراد بن سلطان محمد بن ایلدرم بایزید
پادشاه شد در جمادی الاولی سنه ثمانمائة و پنجاه و هفت هجری قسطنطنیه را که استنبول مشهور است تسخیر کرده از فرنگیان گرفت و
دار الملک ساخته و کپتان جوناتهان اسکاٹ میفرماید که در سال هزار و چهار صد و پنجاه و سه عیسوی مسلمانان قسطنطنیه را
از فرنگیان انتزاع کردند و آنزمان از طبقه و سلطنت فرنگیان دران شهر یکهزار و یکصد و بست و سه سال گذشته بود و بعد انو پسرش
سلطان بایزید پادشاه شد و برادرش سلطان از خشم از فرمان روی باو آوردند و منهزم هم گریخت و انجا بفرنگ افتاد
سلطان بایزید پادشاه شد و برادرش سلطان از خشم از فرمان روی باو آوردند و منهزم هم گریخت و انجا بفرنگ افتاد
سلطان بایزید جهانی را بفریب آنجا فرستاد تا به استره زهر آلود شش سرش تبر استید سلطان جم در گذشت و پس ازان قانون شد
هر که پادشاه شود برادران را بقتل رساند القصه سلطان بایزید بسیاری از ممالک فرنگ گرفت و بعد از و پسرش سلطان سلیم
در چهل سالگی پادشاه شد و سائر برادران و برادر زاده گان را بکشت و بعد خویش بسیاری از جهان بگشود و براکابر
سلاطین عصر غالب آمد و پادشاهی مدبر عاقل و شجاع و کریم بوده و در عهد خویش لشکر بایران کشیده و در موضع خالدران
با پادشاه اسمعیل صورت رزمی کرد و ظفر یافت باسر میآمد و باز گشت و در نهصد و بست و دو هجری بر شام استیلا یافت
و متوجه مصر شد و آنجا را از تصرف خزاکیه بیرون آورده خلفای مصر را که نام خلافت داشتند بر انداخت و در حرمین شریفین
بنام او خطبه خواندند و بعد از و پسرش سلطان سلمان پادشاه شد خلد الله ملکه سلمان تاریخ جلوس او است بعهد خویش بسیاری
از ممالک بگشود و از بلاد انگروس فتح کرد و در نهصد و چهل هجری شهر بگه احداث نمود و بعد از سه دین دیگر پادشاه شد در
هر سه را با سلاطین صفویه مصالحه بوده و بعد از و سلطان احمد برادر زاده سلطان سلمان در سنه هزار و چهل هجری پادشاه
روم شده بود و بعد از و معلوم راقم حروف نیست که کدام کس آنجا پادشاه شد تا در سنه هزار و یکصد و نود و چهار هجری
مستره الاصفات جوناتهان اسکاٹ انگریز در تقریبی بر راقم میفرماید که اکنون در بلاد روم سلطان سلیم نامی آن
عثمان پادشاه است و در دیار روس که زنی با مور سلطنت ملی پرداز د و بسیاری از مملکت روم را در تصرف خود آورده
جزیرهٔ ثورانیه جزائر دریای روم است و در ان صد فرسخ است ساکنان آنجا در علوم غریبه مثل طلسمات مهارتی عظیم
دارند جزیرة الطیور از جمله جزائر روم است و در آنجا طیور ساکن اند موی لغایت بارده و برم دارند و اصناف
طیور در انجا قریب صد و سی صنف باشد جزیرهٔ فالطیه نیز در بحر روم است و در ان جزیره غیر از گوسفند چیزی دیگر
نباشد و آن گوسفندان لغایت بزرگ اند و تجار را چون کشتی در انجا رسد و گوسفندان بسیار بی مانع بگیرند جزیرهٔ
ابیض نیز از جزائر بحر روم است و در وی معادن نقره باشد لهذا آنرا به بیاض نسبت کرده اند و منافع بسیار در ان
حاصل میشود انطاکیه شهر لیست از بلاد روم در غایت بزرگی و شکوه و شش هزار کرباند دارد و بازار مرغ فروشی

را یک فرسخ نوشته اند و اطرافش بقولی چهل فرسنگ و روایتی سیزده فرسخ و عرض باره اش شصت
ذرعه نهاده اند و دو دروازه که یکی را باب الذنب و دیگری را باب الملک گویند و مابین این دو در بازاری است که ستون های
آن همه از مس است و سقف آنرا از مس ساخته اند و بر بالای آن بازاری است که در زکاکنیش نهایت تکلف بکار رفته و از انجمله عمارتی است که هزار رو
دویست ستون از مس دارد که طول هر ستون پنجاه ذرعه است و هزار و دویست در از مس که اکثر آنرا به سکه طلا و نقره گرفته اند
و ابواب عاج و آبنوس و صندل و عود بسیار است و صد و سی زنجیر است از زر و نقره که قنادیل طلائی بر آن محکم گردانیده و طول
و عرض آن عمارت یک فرسخ است از ولید بن مسلم منقول است که در شهر انطاکیه ببازار بیطاران رسیدم نرد بانی ظاهر شد ببالا رفتم
بازاری دیدم عظیم طویل که صرافان نشسته بودند چون باره ازان سیر ده شد بازرینه پدید آمد فرود آمدم فضای دیدم قریب
بشش میل که مردم در وی بتیغ و تبری مشغولی داشتند لکن در میان آن قضا ساخته بود که دری بسوی مشرق و دری بطرف
مغرب داشت و درین ریا بناهای هفت رنگ است و زر بلفتهای مصور و فرنگ آویخته بودند و مؤلف صبح صادق مینویسد چون لوشیروان
بر بوقیطاس بادشاه روم ظفر یافت و به انطاکیه رفت و طرح آنشهر بنظر خویش در آمد و فرمود تا بصورت آنشهر در عراق شهری
بنا نهادند و رومیه نام کردند و انطاکیه را کوچانیده در آنجا آوردند نیز گویند که خانه های رومیه را چنان مشابه خانه های انطاکیه
ساخته بودند که از اهالی انطاکیه هر که بر رومیه بخانهٔ خود در رفت هیچ تفاوت نیافته گر کاری که دران انطاکیه بر در خانه در
درشت و در رومیه نبود شاید در انطاکیه همان یکدرخت بود بسیار درختان بوده باشد یکی را سهو کرده شلوی شهری
بزرگ است بعضی سلوقی و برخی سلیوق نیز خوانده و بر کنار قحطا واقع است و مردم آنجا نه بنسب نصاری دارند و در انجا نوعی
سرمه سازند که چون در چشم کشند سیاهی آن زائل نشود و بمذهب ایشان اختیار طلاق در دست زن باشد فرشیه از بلاد
فرنگ است و بعضی گرسیه گویند و در انجا صنفی از مردم که نصف روی ایشان در غایت سفیدی و نصف دیگر در نهایت سیاهی
است و رره سران و سمره سران ولایتی است در طرف باب الابواب که اهل آنرا در قامتهای طویل و دهنهای بین و
چشمهای کبود دارند بغیر از زره ساختن صنعت دیگر نمیدانند و بغایت غریب دوست می باشند چنانچه شخصی بخانهٔ شخصی مهمان شده
باشد پس از ده سال بدان ولایت وارد شده باشد و خواهد که جای دیگر منزل گزیده و میان مهر تابان بر سر مهمان جدال و قتال
می انجامد و پیش ازین ایشانرا مذهبی و ملتی نبوده که سمره گوشت او را طعمهٔ کلاغان ساخته استخوانش در سردابه میگذاشتند
اما الحال بشرف اسلام مشرف گشته مذهب شافعی میدارند

اقلیم هفتم

این اقلیم بقمر منسوب است و لون عامهٔ ساکنانش میان صفرت و بیاض باشد و جداول این اقلیم از انجاست که
دراز ترین روز پانزده ساعت و ربعی باشد و وسط آنجا که طول روز شانزده ساعت تمام باشد و حد دوم آنجا که ارتفاع
قطب چهل و هشت درجه و ثلثی رسد و بقولی آخرین این اقلیم آنجا که طول روز شانزده ساعت و ربعی باشد و ارتفاع
قطب پنجاه درجه و ثلثی برسد و ابتدای این اقلیم هم از مشرق است و بر بلاد یاجوج و ماجوج گذشته بر بلاد کیمال و
والان و شمالی بلاد خلیج گذرد و بر جنوب بلاد ترخان که عبارت از دریای خزر است رود و طول این اقلیم صد
هشتاد و هفت هزار و بست و یک فرسنج و ثلثان فرسخی است و در این اقلیم عمارت کمتر است و در تمام این اقلیم بست و شش شهر
و دو کوه و چهل رود باشد و بقولی پنجاه شهر بزرگ و هزار شهر کوچک و دو کوه عظیم باشد باطق بلده است از بلاد روم مردم
آنجا بیکدیگر مشفق و مهربان باشند و چون کسی بدزدی و یا اسیری دیگر متهم شود قدری آهن گرم کنند و چیزی از انجیل بخوانند و
متهم آن آهن را بر دارد و قدمی چند رود و بیندازد و روز دیگر اگر دستش آبله کرده گنهکار است والا بیگناه باطق الروم موضع است که
جمیع اهل نصاری انجا ستوطن باشند و با یکدیگر دوستی دارند و از ایشان هر که بگناهی متهم شود دست و پای او را بسته در آب اندازند
و اگر به آب فرو نرود گناه ندارد و اگر فرو رود گنهکار است او را بسزا رسانند و از شهرهای مسلمانان این اقلیم یکی بلغار است متصل رود اتل
و شهر ندکور از امنیه بلغار پسر کیمال بن یافث بست و در اقلیم ششم اشارتی بآن رفته و از غایت بر رودت دران موضع اشجار نرویند و شهر بلغار بعقاد
بعض در نهایت شمال واقعشده و باعتقاد مؤلف مجمع الانساب کابلین مغرب و شمال ست نزدیک تقطب شمالی و در اوایل فصل

تا بستان شفق در انجا غایب نمیشود و کوتاهی شب بچهار ساعت میرسد و روز به بست ساعت باشد و بازعکس میگردد یعنی روز بچهار ساعت
و شب به بست ساعت رسد و در ناحیه بلغار مرغیست که نصف منقار او غلای او شماه بجانب یمین مایل ست و شماه بجانب یسار مثل الف
و وقت اکل بهم و شامل میگردد و گوشت او اکثر امراض را نافع ست خصوصاً سنگ گرده و مثانه را و اگر بهیئه او بر برف گذارند گرم
شود از ابو حامد اندلسی مرویست که در بلاد بلغار شخصی دیدم از نسل عادیان که بغایت طویل القامت بود و در خدمت بادشاه بلغار
تقرب تمام داشت و در هر لشکری که او بودی فتح میسر شدی و اهل بلغار جمله مسلمانان اند و مذهب حنفی دارند و باعث این چنین گفته اند
که وقتی یکی از صلحای که در طبابت دست تمام داشت بدان دیار رود گشت قضارا بادشاه آن ناحیه را عارضه بیماری بوده و اطبای آن دیار
از معالجه آن بعجز معترف بوده اند آنمرد صالح گفت که اگر سلطان عهد نماید که بعد از صحت مسلمان شود من معالجه کنم بادشاه قبول کرد
و بعد از دوای آن شفا یافت و مسلمان شد و بتدریج مردمش نیز مسلمان گشتند سقلاب اقلیم ششم را نیز دارد و سقلاب از ابنیه سقلاب
بن یافث بوده چنانچه بعضی منسوب باو کرده اند اما بنیره سقلاب که نامش نیز سقلاب بوده آن شهر را ساخته و تفصیل این اجمال از تاریخ مجمع
صادقی آنکه چون سقلاب بن یافث را فرزندان بسیار شدند بعذاب کثرت اولاد و اعتقاد گرفتار شدی یکی از پسران که مادرش در طفلی فوت کرده
او را شیر سگ پرورید و میان مردم معیشت و او را پسری آمد سقلاب نام و آن پسر بعد از فوت پدر بجای ست قوم رسید پس سقلابیان که بسیار
بسیار شده بودند قصد دیار روس که در جوار حریر بود کردند و پورت یعنی مومنی جهت سکونت خود خواستند روسیان گفتند جای ما
تنگ است و شما جمعی کثیر چگونه جای اقامت بشما و هم ایشان از کمال حرز پورت خواستند و همان جواب شنیدند ناگاه مرزم
و بوم آمد و متهرم بجایی افتادند که آنجا رودت هوا در غایت شدت بود و در زیر زمین خانها ساخته اقامت کردند و
املاک بسقلاب موسوم گشت و بعضی از ایشان در آن طرف اقلیم هفتم یعنی بیرون از حدود و اقالیم توطن میدارند و سقلابیان
چند قوم اند از غایت صولت و تهور هر قوم را بادشاه علیحده ست و همواره میانه خود با قتال و جدال ست اگر اختلاف در میان ایشان نبودی
هیچکس طاقت مقاومت ایشان نداشتی و انجماعت بعضی مذهب نصاری دارند و بعضی آفتاب را بخدائی می پرستند و پسران ایشان چون بحد
بلوغ رسند تیر و کمان گرفته از پدر و خویشان رخصت خواهند تا بهر خویش معیشت بهم رسانند و دختران ایشان سر و پا برهنه بیرون می آیند
و در کوچه و بازار سیر میکنند هر کرا از مردان میلی بهم رسد مجرمی آورده بر سر دختر انداز د و نام زنی بر و گذارد از آن روز آن دختر از منزل
خویش بیرون نه آید و در مذهب ایشان تا بست پنج زن جایز ست و در نزدیکی ایشان موضعیست که قوم آن موضع از صلب یاجوج و ماجوج
اند چنانچه یک گوش را بجای فرش بزیر خود دارند و یکگوش دیگر خود را بپوشند و قد ایشان یکشبر و نیم ست و مانند سباع چنگالها دارند و چون سگ
کنند مخفی نماند که یاجوج و ماجوج باعتقاد بسیاری از اهل شهر از اولاد منسخ بن یافث بن نوح علیه السلام اند و بعضی گویند که از اولاد جوهر و باغوغ از
یافث بن نوح علیه السلام اند چنانچه در صفت ترکستان بتحقیق از ان گذشت و در عین المعالی گوید که آدم علیه السلام محتلم شد و منی او بخاک آلوده گشت
حق تعالی از ان یاجوج و ماجوج را بیافرید این روایت نزد راقم چندان اعتبار ندارد و بالجمله هر یک از نسل یافث قطری از اقطار زمین رفته و
سکونت نمودند و آغاز زراعت کردند یاجوج و ماجوج با قصای اراضی مشرق بجائیکه ذوالقرنین اکبر سد تعمیر نموده مقیم گشتند و از نسل ایشان خلقی
کثیر بوجود آمدند چنانچه عبد الله بن بحر گوید که بنی آدم ده جزاند از انجمله نه جزو یاجوج و ماجوج و یکجزو سایر اهل عالم باشند و بقول بعضی یاجوج و ماجوج دو طایفه
اند و هر طایفه بچهار صد قسم منقسم اند و یک نفر از ایشان نمیرد تا هزار کس از نسل خود نبیند و تمام طبقات یاجوج و ماجوج بحسب جهات منحصر در سه صنف اند اهل

ثانی اند که طول و قامت ایشان صد و بست گز بود و عرض بدن به آن مشابه باشد و صنف دوم را طول قامت و عرض بدن صد و
بست گز بوده باشد و صنف سوم را طول و قصر قامت از یک شبر تا چهل گز باشد و این صنف را حکیم کوس گویند و فیل و کرگدن
بطایفه مقاومت نتوانند کرد و از اجناس وحوش و سباع صناره هر چه بدیشان باز خورد بنجات نیابد همه را طعمه خویش سازند
هر کس که از ایشان بمیرد و گوشش را نخورند و دیگر طعام ایشان دانهٔ خرنوب است که در آن سرزمین بسیار پیدا می آید و راقم حروف
در کتاب عجائب المخلوقات دیده که همین جا نوریست که در خشکی پیدا شود و بزرگ گردد و حیوانات خشکی را خوردن گیرد و بغایت
عظیم الجثه شود چنانکه اگر در دریا فرو رود بغلط آب دریا فرسنگها بشورد و زیر و بالا شود حیوانات آبی در دفع آن بحضرت عزاسمه
تضرع نمایند رزاق مطلق آنرا به بحر نیله بر ساحل آن بلاد یاجوج و ماجوج واقع است براند و بیفکند و آن طایفه آن را شکار کنند و بخورند
هر روز در آنجا هزار ها بر سند و طعمهٔ یاجوج و ماجوج شوند کشتیان چنانستان اسکاٹ می نمودند که در بعضی شهرهای فرنگ که بر ساحل
دریای شور اند آنجا همین را فرنگیان شکار کنند و فی الواقع بغایت عظیم الجثه باشند و آن از جمله شلمست و گوشت آن بکار
نمی برند مگر وقتی که بسیار بکار آید بالجمله یاجوج و ماجوج را مذهبی و ملتی نباشد و مانند حیوانات معاش کنند و در تفسیر
حسینی این چند ابیات در صفت ایشان می نویسد شاید که از شاهنامهٔ ترکان باشد ابیات بجو تا چیشی سگ چیفه جوی ؎
بگوش در از انخدان برده گوی ؎ بهنگام فرصت بجنبند دیو ؎ یکی گوش بالا و دیگر بزیر ؎ تنکن برشکن باشد ابروی شان
گشان ریش تا زیر زانوی شان ؎ برون آمده انگ شان چون کزاز ؎ شکم پهن و پا خرد و گردن دراز ؎ چو یوزیکان
آمده در وجود ؎ مژه زرد و رخ سرخ و چشمان کبود ؎ ندارند و جز خواب خود هیچکار ؎ نمردیکی تا نزایند هزار احوال ذوالقرنین
و سد بستن او جمهور مورخان بر انند که شد یاجوج و ماجوج را ذوالقرنین اکبر بسته و برخی گویند که ذوالقرنین همعصر که عبارت از اسکندر
رومی است و از احفاد عیص بن اسحق بن ابراهیم علیه السلام و الاظهر هو الصحیح او معاصر و ارابن و ارادت ملک العجم و زمانهٔ او
بعید تر از طوفان نوح علیه السلام بوده و ذوالقرنین اکبر از اولاد بانث بن نوح علیه السلام ست و زمانهٔ اش قریب تر بعد از طوفان
نوح بوده چه پس از هود و صالح علیهما السلام ظاهر گشت و آنجناب از انبیای مرسل ست و از جملهٔ معجزاتش یکی آن بود که بزبان هر قوم عارف
بود و قصهٔ آن جناب در قرآن مجید در آخر سورهٔ کهف واقع ست و راقم حروف بالهام و مشاهده از آن آیات شریفه نسخه و صنع اکسیر
تاویل معه اجزا و اذدان برآورده در صحایف و ظایف که لوح محفوظ نیز نامند و آن مشتمل بر فواید کثیره ست تالیف کرده مشروحا بیان
نموده اما از اتفاقات و بدست نه آمدن بعضی نسخه مذکور بعمل نه آمد بالجمله چون ذوالقرنین از مشرق بمغرب مسافت و نا غایت بلاد ترک سید بجای
برآمدن آفتاب که طلوع می نمود بر سر گروهی که ایشان که هیچ پوششی و لباسی نداشتند و ایشان از او لاد متقلاب بودند که در ایجا اقامت
دانستند و زمین ایشان از غایت سستی و تری بنا نگاه نمیداشت و شدت برودت هوا بمرتبه بود که ایشان در سرداب ها بسر بردندی
ذوالقرنین در امضای ایشان شده نزدیک ساکن یاجوج و ماجوج بشهری رسید که دارالملک سقلابیان بوده بادشاه آنجا بخدمت آمد ذوالقرنین
شرایعت بدو عرض کرد و تیس سقلاب بپذیرفت و گفت که چون ما یان از دست بردیاجوج و ماجوج در معرض تلف ایم اگر میان ما و به آن کرده
سدی بندی که مانع خروج و دخول آنجماعه شود باعث مزید استحکام اطاعت باشد ذوالقرنین قبول کرد و طلب یاری ازان دو طایفه
نمود پس از آن بفرمود تا در میان دو کوه که ممر یاجوج و ماجوج بود حفر کردند چندانکه به آب رسیدند پس سنگهای

عظیم بنا نهادند و بازمین برابر ساختند و خشتهای آهن برابر یکدیگر چیدند و مرتفع ساختند گویند میان آن دو کوه فاصلهٔ چهار هزار قدم بوده که شد کشیدند و عرض شد شصت و پنج گز و بقولی پنج میل و طولش صد و پنجاه فرسخ و ارتفاعش دو هزار و شش صد ارش و زیاده بران آنقدر که برابر فاصلهٔ هر دو کوه گشته و از خشتهای آهن که برابر یکدیگر چیدند یکی بر دیگری نهاده مرتفع ساختند تا چون مساوی شد میان هر دو کوه پس بفرمودهٔ ذوالقرنین کوره ها در میان آن نهادند مردم در دمیدند چون آن خشتهای آهن بر هم گداخته سبز گردید بالای آن قطر الیعنی سفراای روی گداخته ریختند تا سوراخ ها که مانده بود و استحکام یافت فروبرد و بهر روی فرشی که انگیختند یا بر و روی حلکرده میریختند و بقول مؤلف هفت اقلیم ولدی دران سد ساخته اند دو لخت و دارد عرض هر لخت شصت گز و ارتفاع هفت گز و ضخامت هر دو پنج گز که از روی ریخته اند و قفلی بران در زده که طول آن هفت گز است و نیز لقبد رهفت گز یا آن آویخته و بست و چهار دندانه دارد و هر دو اندیک گز در خور و سنه تا دون و بادشاه آن حوالی هر روز جمعه قرار داده بست که جمعی کثیر از مردم بر آن در حاضر آیند و بیکبار کز رها بران در زنند تا دلالت بران کنند که این در پاسبانی دارد و پس نتوانند یاجوج ناجوج که بالا روند بر آن سد و یا آنرا سوراخ کنند پیش کپتان جونا تهان اسکاٹ این سخن ظلمات است بعد از ساختن آن سد سجده شکر کرد و گفت این شد بخشش است از پروردگار من پس چون بیاید وعدهٔ آفریدگار من گرداند این سد را باز مین همواره و سست وعدهٔ خدا درست و راست چنانچه در قرآن مجید از ان خبر داده و گویند که آن نزدیک قیامت خواهد شد که یاجوج و ماجوج سد را شگافند و بیرون آیند و عالم و عالمیان را خراب و ویران کنند و از کتاب مسالک مسالک نقل است که واثق خلیفه عباسی خواب دید که سد یاجوج و ماجوج گشاده گشت و بقول اتا آنکه بخواب بیند خواست که بر احوال سد مطلع شود بنابران سلام ترجمان را بانجا به کس فرستاد تا تحقیق سد نماید سلام از سامرین ارمنه و از انجا ببلاد ازان و از ان موضع بباب الابواب و از انجا بولایت خزر رفت و بادشاه خزر که ترخان نام داشت گسان همراه سلام گردانید سلام و بقیه از ولایت در آمده بست و هشت روزه راه رفتند تا بزمینی رسیدند که بوی ناخوش همیشه بمشام ایشان میرسید و ده روز دیگر قطع مسافت کردند تا بجائی رسیدند که کوهی بنظر در آمد و جماعت خصی در و بودند اما آبادی بنود سلام ازان منزل نیز در گذشت و هفت منزل دیگر رفت تا بعضی ازان حصون رسید که نزدیک آن کوه سد یاجوج و ماجوج در شعب آن بوده اگرچه ملاوش اندک بوده اما همه صحرا و اماکن سهمناک داشت و دران سد زمین خضی بود بغایت مستحکم که محافظان شد انجا ساکن بودند و دین اسلام داشتند و زبان عربی و فارسی میدانستند اما از ذریهٔ خلفای بنی عباس بیخبر بودند بهر تقدیر سلام را روز دیگر تر و یک سد بر و ند سلام کوهی دید و رو دی بزرگ که عرضش دو صد و پنجاه گز تخمیناً باشد آب نداشته و بران کوه هیچ رستنی از گیاه و هیچ ذی حیات نبوده و باره بنظرش در آمد که از خشت پخته و ران رو بر آورده که زیاده بران گنجایش نداشت بعد ازان سلام از انجا مراجعت کرده مدت رفتن و آمدنش از رسالهٔ که سلام از رو در روانگی از بغداد تا باز آمدن نزد خلیفه منزل بمنزل معه عجایب و غرایب راه که مشاهده کرده بتفصیل مرقوم نموده دو سال و چهار ماه بوده و بالجمله ذوالقرنین بعد از طواف جهان و بستن شد به اراضی اسکندریه رسیده و شهر مانند و بنیا عمارت کرده و دو صد و پنجاه سال عمارت الشهر

باتمام رسید ذوالقرنین فرمان داد که گرد آن شهر سوری از صار وج کشیدند و آنرا چنان شفاف و بیض ساختند که
گر ساکنانش جهت محافظت چشم مدتی نقاب مے بستند و در یک گوشه شهر مناری بود و شصت گز دران سوراخ ها
گذاشته و آبگینه ها در آن نصب کرده که ازان بر دریا نگاه میکردند هرگاه لشکری عازم آن شهر شدی اهالی آنجا مطلع شدند
سامان جنگ کردندے و آن شهر هزار و پانصد سال معمور بود و بعد از آن هر سال دیگر خراب ماند پس از آن سکندر رکه
عبارت از ذوالقرنین اصغر است هم بران صفت که از تواریخ پیشین معلوم کرده بود آنجا شهرے بنا نهاده و اسکندریه نام
کرد چنانچه در اسکندریه گذشت بالجمله ذوالقرنین بعد از فراغ این و آن سکونت اختیار نمود و سپاه را اجازت
انصراف بمساکن ایشان داد و بدو نه الجندل بعبادت پرداخت تا آنکه رحلت نمود و مدفنش بقولے جبال تهامه مدت
ملکش بقولی چهل سال و روایت اصح ششصد سال و او زنبیل یافتی و قوت خود ازان حاصل کردی و آنچه زیاده ماندی
تصدق کردے قسطرمز شهریست و قلعه متین برقرار کوهی دارد و وسعت آنکوه بمرتبه ایست که گنجایش تمام اهالے
آن نواح دارد و مردم دران نواح بسیار اند نزدیک آنقلعه کوهی دیگر است که سر و رو هوا کشیده و صعود بر قله آنکوه
بعبارت دست و هر و لباس قرمزی از ملبوسات معروف آن دیارست سنوا می مدینه عظیم ست و جانب شمال
تاتار واقع شده و بحر خزر که رود اتل نیز گویند در جانب شرقی جنوبی این شهر جریان میدارد و دیگر سرای ترسا بر ساحل
رود اتل از جانب شمال است و آن شهریست که تجار از طرف دریا تا رو بلاد تاتار آنجا بسیار میروند صواوق بضم صاد مهمله
شهریست که در دامن کوه واقع ست و زمین آنشهر سنگستان ست و بر ساحل بحر قلزم آبادی دارد و مردم آنجا مسلمان اند و تجاره مسافران
بدان سرزمین آیند و اکثر سکان آن شهر نصاری اند شقتا قومدینه ایست جلیله و میان آن شهر و بحر محیط یکروزه راه باشد
و دیگر از شهرهای این قلیم بلاد اندلس و مدینه و افریقیه و طرطبه و جزیره و غیره از بلاد مغرب اند آورده اند که چون سلاطین فارس
بر بلاد یونان دست یافتند اهالی آن دیار به اندلس که اعظم بلاد مغرب ست رفته اقامت گزیدند و دران قوم حکما بسیار
بودند حکمت دران مملکت شیوع یافت و ان بلاد آباد ست و در هر گوشه یکے دعوی سلطنت کرد از ایشان بادشاهی بود
که دختر جمیله داشت ملوک اطراف بخواستگاری او برخاستند پدر دختر گفت اما دختر ملکی حکیم نشاید و تن ازان جمله گفتند که ما حکیم ایم
ملک گفت هر یک از شما را بکاری امر کنم هر که اول از عهده برآمد بمصاهرت مقرر گردد و پس یکے را بفرمود تا آب از کوه
برآورد یا آن آشنا بگرداند و بدیگری گفت بر ربان بادیشان و شمن اند بر کنار بحر طلسمے بساز تا چون قصد آن دیار کنند مغلوب شوند پسر
هر دو بکار خود مشغول شدند آن یک آب بیرون آورد و آسیا بساخت و دختر را بخواست و آنکه ظلمی ساخت آگاه شد و خود را
هلاک ساخت انکه بکام رسیده بود بعد از پدر زمان بسلطنت نشست و طلیطله دارالملک ساخت و انجا خانه بنا نهاد و بهت بحکمت
نام کرد و حکما را جمع آورد تا دران طلسم ها ساختند و در خانه را بستند و قفلے بران زدند و بعد از و هر که از اولاد
بخت نشستی قفلی بران افزودی تا آنکه بست و شش قفل بران بزدند لرزق بادشاه بست و هفتم بود چون بر تخت نشست گفت اینجا
را نکشایم و بنگریم که دران چیست بزرگان عهد گفتند این موجب خرابی ملک و پادشاهی است لرزق الاتفاقی نکرد و قفلها
بگشود انجا جوانے مرصع بجواهر دید که بران نوشته بودند مائدة سلیمان بن داود و تابوتے از رخام یافت که

بر اطراف آن صورت جمعی از اعراب بر اسپان عربی سوار و عمامها بر سر و شمشیرها در دست کشیده بودند و این بعینه صورت مسلمانان بود که همدران ایام برآمد و بس مستولی شدند و عجب تر آنکه هما نروز که لرزق آن در بگشاد از نایبا و که و رند تر بودند در رسید که طایفه باین هیئت بملک در آمده اند و بسی نگذشت که موسی ابن نصر کمی بر آن دیار دست یافت چه عبد الرحمن موسی بن نصر کی که از اعیان تابعین و مردی عاقل و شجاع و فیروز جنگ و متقی بوده و پدر او نصر از سوالی بنی در عهد معاویه بن ابو سفیان ایالت خرنس داشت چون معاویه عزم ورزم علی علیه السلام کرد نصر از و تخلف نمود و گفت علی بخلافت احق است یا او حرب توان کرد و گفته اند این نصر همان است که نصریان بادنسوب اند موسی ابن نصر بعد از پدر پیش خلفای بنی امیه گشت در هشتاد و نه هجری ولید بن عبد الملک او را با پنجاه هزار سوار بفتح اندلس فرستاد موسی بخت افریقیه بگشود و شصت و پنج هزار اسیر بگرفت در آن ایام در افریقیه قحط افتاد موسی خلق را بنماز و روزه بخریص نموده و با سپاه خود و اهل افریقیه و اصناف حیوانات بصحرا رفت و بچه های جانوران از آنها جدا ساخت و با سپاه بگریه و زاری پرداخت و حیوانات نیز بفغان در آمدند و همچنان در تاریخ منقول است که چون یونس پیغمبر علیه السلام بنا بر توقف عذاب موعود از قوم خویش بحکم آله هجرت گزید حق تعالی او را در شکم ماهی محبوس ساخت او بحذر گرفت بعد از آن ایزد تعالی عذاب بر القوم فرستاد و با دشاه القوم مقدمه عذاب متزلزل دیده یونس را تفحص نمود تا با او ایمان آرد چون آن حضرت راه نیافت با جبرئیل بنوبه بصحرا رفت و بچه های حیوانات را از انها جدا ساخت و چند شبانه روز بگریه و زاری پرداخت حق تعالی برداشت العذاب را از القوم و بالآخر یونس علیه السلام از شکم ماهی بیرون آورد و با دشاه با قوم خود بر دست آنحضرت مسلمان شد الحاصل موسی تا هنگام استوا در صحرا ماند پس نماز گذارد و وظیفه و خطبه نتواند و نام ولید در خطبه نه برد گفتند ش چرا نام امیر المومنین نه بری گفت امروز روزی است که بجز خدا نام دیگری نتوان برد و هنوز در صحرا بود که بارانی عظیم بارید موسی لشکر کرد و بخت قصد بربر کرد و بگشود پس طنجه بگرفت و غلام خود طارق زیاده بربری را با طایفه از اعراب و نود هزار مرد بربریان که ایمان آورده بودند در طنجه گذاشت و با فریقیه باز گشت پس طارق را بفتح اندلس امر فرمود طارق با دوازده هزار سوار از دریا عبور نموده و بجزیره خضرا از اندلس رسید و در نود و دو هجری بگوهی که اکنون بخیال طارق مشهور است صعود کرد لرزق والی طلیطله با هفتاد هزار سوار رزم او شتافت موسی آگاه شد پسر خود عبد الله را در افریقیه گذاشت و متوجه آن دیار شد و پیش از انکه بطارق پیوندد و طارق سپاه خود را گفت پیش دشمن و پس دریاست گریختن صورت نبندد بکوشید تا ظفر یابند پس رزمی و صعب کرده ظفر یافت و لرزق بقتل رسید و موسی البطارق پیوست و بر تمامی بلاد اندلس استیلا یافت و تا ساحل بحر محیط براند و مایده سلیمان علیه السلام بدست آورد و آن خوانی زرین بود چنانچه گذشت و بزودی ان صد کس تو هشتادی نشست و چون ولید از فتح اندلس خبر یافت بموسی نوشت که در اندیار بفرمان سلیمان علیه السلام دیوا شهری از پس ساخته اند و آنرا مدینة الخاس خوانند و گفته اند که مالی آن ذو القرنین بوده باید که بدانجانب شتابی و انچه بینی اعلام نمائی موسی بر فت و چهل شبانه روز بیابان قطع کرد و بآن شهر رسید حصنی بی در و دیوار دید که دیوارش تمام از مس بود و گویند چهل و پنج چهار صد و هشتاد گز ارتفاع داشت گفتند تقب زنیم و در آییم پس چنان کردند دیدند که اساس بآب رسیده موسی امر کرد تا پهلوی آن برخی از ان دیوار ی بارتفاع سه صد گز بساختند

وبران نردبانی صد و هشتاد گز ترتیب داد و پس گفت هر که بالا رود و بشهر در نگرد و از حال اعلام نماید هزار مثقال طلا باید یکی
رفت و نظر کرد و قهقهه بزد و خود را بحصار افگند از حصار غوغائی عظیم برخاست و تا سه روز امتداد یافت چهارم روز موسی
دیگر را فرستاد و احوال او نیز بدستور گردید موسی گفت دیگری برود چون کسی نرفت مال را مضاعف کرد چون گرفته باکس نرفت
کرد و گفت ریسمانی بر میان من ببندید تا چون خواهم که خود را بحصار افگنم نگذارید پس چنان کردند مرد برفت و خود را حصار خود
کی بیفگند آنکه ریسمان بدست میداشتند بقوت تمام برکشیدند قامتش دو پاره شد نصفی برون ماند و نصفی بدرون حصار افتاد موسی
دانست که از حال درون حصار آگاه شدن متعذر ست لاجرم با سفر بست و در راه توهمی سنگ سفید بسیار دید که اسامی
انبیا و ملوک بران نوشته بود و از جمله بوحی براهیمی بدید که بران نوشته بودند از انجا در نگذری که هلاک شوی موسی را
عجب آمد و برای امتحان دو سوار به انجانب بشتافت ایشان چون اندک راهی فرشتند جانوران بر هیئت موران
از میان درختان برون آمدند و هر دو را با هبان پاره پاره کردند موسی متحیر بماند و مراجعت نمود و در نود و پنج هجری
در گذشت و بعد از و حکومت افریقیه و بلاد قرطبه و اندلس بآل بنی امیه رسید و آل آنطایفه اند پس ابو مطرف عبد الرحمان
از احفاد مروان بن حکم ست که در خدمت مروان خمار بسر بردی و چون مروان حمار بقتل رسید عبد الرحمان به اندلس بگریخت
امرای آن دیار اطاعتش کردند او سالها سلطنت آن دیار کرد و در یکصد و هفتاد و یک هجری در گذشت رصافیه در حوالی قرطبه
از آثار اوست و بعد از و اولادش یکی بعد دیگری در آن دیار حکومت کردند و آخرین آنطایفه امیه ست که در چهار صد و بست و
هشت هجری در گذشت و دولت بنی امیه از آن دیار سپری گشت و پس از و امرای بنی امیه ملوک الطوایف دران دیار پدید آمدند و
بعد از ایشان ادریس که نسبش بامام حسن بن علی علیهما السلام میرسد بحکومت اندلس رسیدند و اول آن گروه ابو عبد الله ادریس ست که در یک
صد و شصت و نه هجری بعد واقعه فخ اتفاق افتاد و در انواقعه بسیاری از اهل بیت رسول علیه السلام رسول علیه السلام بشهادت رسیدند و
ادریس با ندپس گریخت بمغرب رفت و بطنجه شتافت و خلق را دعوت کرد بسیاری از بربریان به او پیوستند و او بطنجه و الخذو و
مستقل گشت هارون رشید داؤد شماخ را بآن دیار فرستاد تا خدعت او کردند و منتظر فرصت می بود تا او را بقتل رساند روزی او بیمار
از درد دندان شکایت کرد شماخ او را چیزی داد که در دهان گیرد آن خود زهر بود پس بنیاد که ادریس در گذشت امرا تاج بر سر کنیزکی
که از و حامله بود نهادند بعد از چهار ماه پسری متولد شده و به ادریس موسوم گشت ادریس تن او ادریس اول کسی ست از
سلاطین اسلام که پیش از ولادت سلطنت یافت و بعد از و اولاد و احفاد او بحکومت نشستند و هم چنین طایفه از امرای بنی
عباس با فریقیه حکومت کردند و چون منصور ذوالعبی عباس بران دیار دست یافت غلبه بن سالم تمیمی را به انجا فرستاد و او غلبه با فریقیه رسید
و بر دست خوارج کشته شد آنگاه امیری دیگر ابو خالد برند نامی بفرمان منصور بحکومت افریقیه رسید و بسی
نگذشت که آل غالب بن سالم در افریقیه بحکومت نشستند و ابراهیم ثانی از ان طایفه ست که بسیاری از بلاد
جزیره صقلیه بگشود و آخرین انکه وفات یافت زیادة الله ست که در عهد او عبد الله مهدی اسمعیلی علوی با فریقیه خروج کرد و
افریقیه را از زیادة الله بگرفت و زیادة الله بمصر گریخت و بعد از خلفای اسمعیلیه بسلطنت آنجا رسیدند و اول ایشان زیری
بن مناد حمیری صاحب ست که از طرف اسمعیلیه حکومت افریقیه و مهدیه داشت و بعد از و پسرش ابو الفتح ملکین بسلطنت

نشست و او چهار صد مد خواه داشت و در یک روز از ایشان هفت ده فرزند بوجود آمده و از انطائفه ست تمیم بن مع
بنیز بوالفتح که بحکومت نشست و او یک صد پسر و شصت و خمر بیادگار گذاشت و بعد از و یحیی بن تمیم در افریقیه و بعهد سلطنت
کرد و در عهد او سته کس عمره بمهدیه آمدند و گفتند ما کیمیا میدانیم یحیی ایشان را بخواند و خلوت کرد و تمر و اجر شریف و قاید
نماند آن سته تن کار و ها بر کشیدند و یحیی را زخم زدند و شریف را بکشتند و قاید تنها با هر سه تن جنگ فاز نها و آزا
بلند کرد چنانکه بر و ربودند و در آمدند هر سه را بکشتند چون ایشان بر ری اهل اندلس بود یحیی بفرمود که هر کرا و ران
شهر ملبس بزبان ایشان یافتند بقتل رسانیدند و ران واقعه بسیاری از بیگناهان کشته شدند و یحیی نیز عنقریب
بشومی قتل بیگناهان بفجاءت در گذشت و در عهد نبیره یحیی آل ربحا فرنگی از اکابر ملوک فرنگ بود بجزیره سقلیه
نشست بر طرابلس غرب و مهدیه استیلا یافت و مستقل گشت و طرابلس را در پانصد و چهل و یک هجری قتلعام کرد
و باز آمد و ساخت و بعد از و پسرش تمیم بحکومت نشست و در رعایت مسلمانان کوشید پس از و یکی بعد دیگری
از اناث و ذکور روسای از فوش فرنگی بسلطنت رسیدند ذکر ملوک بنی حجم اول ایشان المؤید باللہ طاغ
کر نسبش بنعمان منذر آخرین ملوک حیره منتهی میشود و آبا و اجداد ش بحجاز و مصر و شام مقیم بودند بالآخره ماندس شد و بسیله
توطن گزیدند طارق بن اتفاق روسای شهر بر و شنجون بر دو اورا بکشتند و مردی را اظاهر کردند که این هشام بن حکم امو
صاحب اندلس ست پس او را بسلطنت برداشت و بکار ملک پرداخت و چون هشام جعلی در گذشت استقلال تمام یافت و خود را ابو
باللہ طاقر لقب نهاد و نبیره طاقرست المعتمد علی اللہ که در استیلا بر تخت نشست و بعد از چند سال از فوش فرنگی ملک
فرنگیان اندلس و صاحب صقلیه قوی شد و در چهار صد و هفتاد و هشت هجری قهرا قهرا علیه
را بگرفت و رسولی نزد معتمد فرستاد و بعضی از بلاد اسلام طلب نمود و معتمد رسول را بکشت از فوش سپاه
جمع آورد و روی بدیار اسلام نهاد معتمد از سایر ملوک آن دیار مدد خواست صاحب مریه و سخامه و مناد جیه
و تلمسیه با و پیوستند معتمد علی اللہ از یوسف بن یوسفین ملک ملثمین صاحب مراکش مدد خواست یوسف بمدد معتمد
رسید و هر دو لشکر در سطلیوس بهم رسیدند در چهار صد و هفتاد و نه هجری رزمی صعب کردند مسلمانان
ظفر یافتند از فوش بگریختند سال دیگر معتمد به اتفاق یوسف وی بدیار فرنگ نهاد و چهار شهر بگشود
و باز گشت یوسف از انکه مراکش از بلاد بربر بود و هوای ناخوش داشت و از شنیله از بلدان اندلس
و بعد و بت آب و لطافت هوا مشهور بود دران مملکت طمع نمود و چون بمراکش باز گشت سپاه بسیله فرستاد
و بگشود و معتمد را حبس کرد و او در حبس بمرد و گویند که معتمد از هشت صد مد خواه یک صد و هفتاد و سه فرزند داشت
و بعد از معتمد علی اللہ ملوک ملثمین بهاد شاهی آنها بار رسیدند ذکر ملوک ملثمین و ال ایشان امیر المسلمین و ملک الملثمین
ابو یعقوب یوسف بن ناسفین بود و او اول کسی است که به امیر المسلمین مخاطب گشت قبیله او الملثمین خواندندی چه تمام
و رعیت نقاب باشد ایشان با موسی بن نصیر بمغرب رفتند و بجزو آن توطن گزیدند و هر گاه مردان ان قوم بکاری
از قبیله بیرون فتندی طایفه از فنایل مغرب تاخت آوردندی و زنان ایشان را به اسیری بردندی ایشان چاره اندیشیدند و ماندند زنان نقاب بر رخ

انداختند و در خانها نشستند و او از بالا فگندند که بغلان شهر میرسید مردم مغربیان بخاطر جمع روی بمنزگاه ایشان آورده و لقاب دران
تیغها آختند و خاطر از دشمنان بپرداختند و لقاب را بر خود مبارک داشتند و آنرا التزام نمودند و باشین اشتهار یافتند یوسف بن سفیان
مردی شجاع و مدبر بود و برنان مغرب سخن گفتی و جز آن پنج زبان فصیحی دیگر دانستی و در حدود و زمانه شهر مراکس را بنا نهاد و دران
که اینجا بسیار بودند بقتل رسانید و بسیارے از بلاد مغرب بگشود و خطبه بنام عباسیان خواند و در چهار صد و هشتاد و چهار هجری
بر اسلبیه و قرطبه و مریه و ضاویه و سجاسه و معظم بلاد اندلس دغیره استیلا یافت و مستقل گشت و در محرم پانصد هجری درگذشت
واز محاسن او نقل میکنند که روزے سه تن در شهر مراکس با یکدیگر نشسته بودند یکے آرزو کرد که هزار دینار یابد و دیگرے
شغلے آرزو نمود و سومے گفت که زن امیر یوسف اجمل زنان عصر است و آرزوے من او دست انچه دیدیم یوسف رسید
هر سه را بخواند و آنرا که مال و شغل خواسته بودند بکام رسانید و انرا که طلاق دزنش کرده بود نزد زن فرستاد و گفت انچه
مناسب انی بمیل آرزن یوسف بفرمودتا او را حبس کردند سه روز او را بنوع طعام دادند پس او را بخواند و گفت که درین ایام چه خوردی گفت انچه
تو دادی گفت هر یک را مرد خاص بود یا نه گفت همه یک مرد داشت گفت زنان عالم نیز همه یکنوع اند مرا نیز چون زنان دیگر بدان داشت از آرزوی خود
برآر پس هزار دینار او را داد و طلاقش فرمود و بعد از یوسف پسرش ابو الحسن علی بحکومت نشست و در پانصد و پنج هجری فرنگیان که قصد او داشتند رنجے
صعب کردند و ظفر یافت و در عهد او عبد المومن خروج کرد و بعد از ابو الحسن برادرش اسحق بحکومت نشست و از دست عبد المومن بقتل رسید و ذکر حکام موحدین
عبد المومن و اولادش ایشان حکام موحدین گویند بنا بر آنکه در زهد و ورع مبالغه نمودے و دعوات ایشان این بود که بر هر که در جنگ ظفر یافتندے تمام
سپاه مخالف را بقتل رسانندے مولف تاریخ صحیح صادق گوید که پدر عبد المومن عبد المومن را بسیار دوست داشتی روزے دید که ابر سیاه
قصد خانه اش کرد و عبد المومن را که در گهوار خفته بود فرو گرفت و بعد از لحظه تابیدن گرفت پدر برسلامتی پسر شکر گفت
و دانست که کودک بدولتے عظیم رسد پس چون عبد المومن بسن تمیز رسید محمد تومری بیامد و او با خود بمراکس و از انجا بپلین بل
همراه برد و بسلطنت نشاند ابو عبد الله محمد بن عبد الله تومری بر عهد خسینے صاحب دعوے عبد المومن است و اول او را مهدے
گفتندے محمد تومری باقصاے مغرب متولد شد و همانجا نشو و نما یافت و لطلب علم بمشرق رفت و بصحبت امام محمد غزالی رسید
و حج گذارد و در سایر علوم خصوص در جفر ماهر گشت و از اسباب دنیا جز کوزه و بوریا و عصا با خود بر نداشتے از انکه بمصر
و اسکندریه شتافت و قصد بلاد خویش کرد و در کشتی نشست اهالے کشتی را بامر معروف و نهی منکر اشارة نمود و در پانصد
و پنج هجری ببجایه رسید و در مسجد بنزول کرد و هر روز در شارع منهی و آلات مناهی که دیدے شکستے و خلق را بعبادت تحریص
نمودے این خبر بوالے مهدیه یحیے ابن تمیم صباحے رسید او را بخواند و احترام کرد محمد تومری چندے آنجا بود و سفر گزیده تقویه
رسید آنجا عبد المومن را دید یا خود گرفت در طلب ملک ساعی گشت گویند که او را از حفر معلوم شده بود که در اقصاے
مغرب از اولاد محمد صلی الله علیه وآله وسلم مردے ظاهر شود که حروف نامش این بود م ح م و ت د م ر ت و او بدولت
رسد ما استقامت امرش موقوف بمردی باشد که متصف بصفات معهوده باشد و حروف نامش این بود ع ب د ال
م و م ن و اینحالت بعد از ثمانیه و خامسه اتفاق افتاد و محمد تومرے دانسته بود که مرد اول اوست لاجرم در طلب عبد المومن
مے بود چون او را بدید علامات معهوده در او مشاهده کرده او را با خود گرفت و رفیق خود ساخت چنانچه گذشت و از اصحاب

عبد المومن مردی بود فصیح و بلیغ او را عبد الله نشران گفتندی محمد تومرے او را از اراده خود مطلع ساخت و گفت خود را بخلق گنگ ظاهر کن و سخن مگوی تا انگاه که حاجت افتد نشران لب از سخن به بست و محمد تومرے با همراهان بمراکس رسید و بمهدیه نزول کرد و بر عادت خویش زمان بطین ملوک کشود که در رعایت صدور شرع مشاهده میکنند این حدیث به ابو الحسن علی بن یوسف بن سفیان صاحب مراکس رسید او را بجواب اندواز گفته باز خواست کرد قاضی مرید محمد تومری گفت که سخنان ناحق در باب ملوک بے سبب چرا میگوئی محمد تومرے گفت که افترا نمیکنم انچه راست است میگویم ملک چگونه عادل و عالم تواند گفت که در شهر او خمر در بازار ها میفروشند و خنازیر و سوس مسلمانان میگیرند و ازین نوع بسیار بشمرد و ابو الحسن علی از غایت حیا سر بزیر انداخت شخصی اندیشے که مردے عالم و دانا بود و در خدمت ابو الحسن اعتباری تمام داشت گفت ایملک اگر سخن من نشنوے پشیمان نشوی و آن اینست که این مرد را وظیفه مقرر کن تا در شهر تو باشد و بگوشه بنشیند و اگر نه چنان شود که خزینه هاے تو در پس کار او صرف شود ابو الحسن خواست چنان کند وزیرش گفت زشت باشد که گویند ملک از درویش تبرسید شرا فارا گفت که او را خراج از ملک خویش نمائے ابو الحسن چنان کرد محمد تومری باعمان رفت و آنجا دوستی داشت با وے در کار خویش مشورت کرد او گفت که به ملیلن باید رفت که اهالے آنجا رو بتوبه گروند محمد تومری بدانجانب شتافت اهالے جبال ملیلن بلی او را در لباس علما دیدند معزز داشتند مدتے آنجا بماند روزے ایشان را گفت ارزق نیستید فرزندان شما چرا ازرق چشم هستند ما رعایاے ابو الحسن علی بن یوسف بن سفیان ایم هر سال غلامان او بهر خواستن خراج می آیند و در خانه هاے ما نزول مے کنند و با زنان ما انچه خواهند بکنند ما را طاقت دفع ایشان نیست محمد تومری گفت ازین زندگانی که شما راست مرگ بهتر بود اگر ازین بلیه شما را نجات دهم مرا چه دهید گفتند مال و جان خود نثار کنم محمد گفت سلاح جمع آرید و چون غلامان بیایند ما را مطلع کنید بعد چندے غلامان بیامدند و هر کدام بخانه یکے رفتند و شراب خوردند و با زنان ایشان بفراغ بال بخفتند محمد تومرے با ایشان گفت که چون ساعتی از شب باقے ماند بر ایشان تاختن برید و همه را بقتل رسانید ایشان چنان کردند هر غلامان که از خود خبر نداشتند اکثری براه عدم رفتند و بعد ازین غلامان بمراکس گریختند و ابو الحسن را ازان حال اعلام دادند او سپاه بدفع القوم فرستاد محمد تومری گفت تنگی هاے کوه را محکم کنید و دل قوی دارید پس لشکر مراکس بکوه رسید کوهیان بمقابله پیش رفتند و لزری صعب کردند سپاه مراکس از تنگی راه کاری نکرده منهزم گشتند و انچه با ایشان بود بدست یاران محمد تومری افتاد ایشان بآن مغرور شدند محمد تومرے گفت که غنیمت جمع آرید کوهیان چنان کردند محمد بفر مود تا غنایم را بسوختند پس عبد الله نرمینی را که کنگ جبلے بود اشارت کرد که بسخن آید عبد الله نرمینی چون دیگر روز از خواب بیدار شد گفت بخواب دیدم که دو فرشته از آسمان بیامدند و دل مرا بر گرفتند و پر از علم کردند اهالے جبل که او را لنگ میدانستند این را حمل بر معجزه کردند محمد تومری گفت اکنون ما را از کار ما آگاه کن نرمینی گفت تو مهدی هستی و قایم بامر خدا هر که بیعت تو کند نیک بخت است و هر که مخالف تست بهلاکت قریب است پس گفت اصحاب خود را بمن عرض کن تا مطلع سازم که کدام بهشتی و کدام دوزخی است محمد تومری اهالی کوه را جمع آورد نرمینی هر کرا با دی مخالف داشت گفت از اهل نار است بقتلش فرمان داد دیگران بفرموده او عمل کردند

وایشان را بکشتند محمد را در یلین بل مخالفی نماند و عرض یاران ندیده ده هزار مرد بشمار آمدند پس خود آنجا بماند و عبد المومن و عبد الله نسر بنی را با سپاه جرار بمراکس فرستاد و در محاصرهٔ مراکس عبد الله نسر بنی بقتل رسید و عبد المومن بهزیمت رفت محمد تومرت در نماز بود چون ازین حالت خبر یافت گفت چون عبد المومن بیاید با او بگویند که عافیت ظفر تر است در طلب ملک سعی کن پس در همان دو سه روز که سی و نه سال از عمر محمد تومرت گذشته بود در پانصد و بست و چهار هجری وفات یافت و او مردی متقی بود و بمال دنیا رغبت نکردی و در سیمان با فیدسی و لفرد حتی و املک ازان بکار بردی و باقی را تصدق کردی بعد از وفات محمد تومرت عبد المومن به تین بل رسید و بموجب وصیت محمد تومرت اهالی یلین بل با و بیعت کردند عبد المومن با سپاه متوجه وهران شد و بگرفت و بر ملتمیان و فاش استیلا یافت و بمراکس رفت و بعد از یازده ماه قهراً شهر مراکس را از آل یوسف بن سفیان بگرفت و مستقل گشت بر افریقیه و اندلس و ما قصای مغرب فرمانفرما شد و در پانصد و چهل و دو هجری با امیر المومنین مخاطب گشت و بعد از و پسرش او یعقوب یوسف بسلطنت نشست و دنا سر یوسفیه با و منسوب است در پانصد و بست و شش هجری با صد هزار سوار بسبلیه رفت و والی آنجا اطاعت کرد امیر یوسف قصد طلیطله کرد ارقوس فرنگی والی آنجا متحصن شد امیر یوسف را کاری پیش نرفت بسبلیه باز گشت مادر سردلیس والی مرسیه و اسبلیه و اندلس با یکی از لشکریان بنشست بسعد و کار داشت از پسر تو هم نمود و او را بزهر هلاک کرد بعد ازین واقعه امیر یوسف بر مرسیه و غیره استیلا یافت و برادران مردلس را بنواخت و خواهر ایشان را بخواست و بسی نگذشت که دولت آل مردلس سپری گشت و بعد از امیر یوسف پسرش ابو یوسف یعقوب بن یوسف بسلطنت نشست و دنا سر یعقوبیه با و منسوب گشت و در عهد او علی بن اسحق از بقایای ملثمین قوی شد و سخامه بگرفت یعقوب بیست هزار سوار بزرم او فرستاد و در پانصد و هشتاد و سه هجری خود نیز روان شد و در پانصد و هشتاد و شش هجری بمراکس مراجعت نمود از قولش قصد دیار اسلام گردد و شهر شلب بگرفت یعقوب آن شهر از فرنگیان بگرفت و چهار شهر دیگر که پیش ازین پنجاه سال فرنگیان از مسلمانان گرفته بودند قهراً قهراً بگشود از قولش پنج ساله صلح کرد و چون مدت منقضی شد طایفه از فرنگیان رو بدیار اسلام آوردند یعقوب قصد رزم ایشان کرد و در راه مریض شده باز گشت و در پانصد و نود و سه هجری دیگر بار رو بفرنگیان آورد ایشان صلح کردند یعقوب بعد از وفات علی بن اسحق ملثمین با فریقیه شد و آنجا شهری بنا نهاد و رباط الفتح نام گذاشت و بمراکس رسید و در گذشت و او بادشاهی زاهد و عابد بود و در عهد خود به ترک فروع فقه امر کرد و فرمود که فقها تابع هیچ مذهبی نباشند و خبر کتاب مجید و سنت عمل نمایند لاجرم ازان دیار جمعی بر خاستند که تابع هیچ امامی نبودند چون ابو الخطاب ابن دحیه کلبی و برادرش عمر و شیخ محی الدین عربی و غیرهم پس از و عمر بن ابراهیم بن یوسف بحکومت نشست و ابو العلا ادریس بن عبد الله بن یوسف بن عبد المومن او را بهزیمت داده بر تخت نشست و در ششصد و هشت هجری مرین بر او خروج کرد ابو العلا در ظاهر مراکس با او مصاف داده بقتل رسید و دولت آل عبد المومن سپری گشت و در بنی مرین اول کسی که بسلطنت رسید سلطان یعقوب بن عبد الحق مرینی بود و در عهد ابو العلا ادریس بر و خروج کرد و ابو العلا را بقتل رسانید چنانچه گذشت و بر بلاد مغرب استیلا یافت و هفده سال ملک راند و در شش صد و هفتاد و پنج هجری نماند و هفتدهم کسست از اخفاد بنی مرین عثمان بن محمد

که آخرین حاکم مغرب گشت دهشتاد سال بزیست و در شصد و نود و سه هجری در گذشت کپتان جوناتهان اسکاث از نژاد فرنگ بارا قم میگفت که در سال هفتصد و سیزده از تولد عیسی علیه السلام مطابق نود و یک هجری که زمان خلافت عبد الملک مروانی بود مسلمانان بر ملک استنبول که اسپین سرش گویند از دیار مغرب و از ملکهای فرنگ مستولی شدند و در سال یک هزار و چار صد و نود عیسوی علیه السلام مطابق سن هشتصد و شصت و هشت هجری محمد صلی الله علیه و آله وسلم در آخر زمان احفاد ملوک بنی مرین فرنگیان اسپین متفق شده مسلمانان را از دیار اسپین برانند مسلمانان از انجا برخاسته بدیار افریقه سکونت گزیدند و انجا حاکم شدند اکنون که سن یکهزار و هفتصد و هشتاد و دو عیسوی مطابق یکهزار و یکصد و نود و شش هجری است مردم اسپین بدیار خویش باستقلال میگذرانند جا بلقا شهریست در نهایت مغرب و اهل آنشهر از اولاد عاد اند که بمرور دهور از حجاز و شام رفته بدانجا مقیم شدند و یهودان اعتقاد دارند که چون اولاد موسی علیه السلام از بیت المقدس هنگام نخبت نصر بگریختند حق تعالی ایشانرا بجانب جابلقا انداخت ایشان در انجا سکونت گزیدند جزیرة النار در اقلیم هفتم است و در انجا منارهٔ است از حجر خالص و از تفاش صد و گز و صعود بران میسر نشود و بر بالای آن صورت شخصی بطلسم ساخته اند که دست خود بجانب بحر مغرب دراز کرده گویی به بحر اشارت میکند و الیفنا در ان جزیره گنبد الیست از سنگ تراشیده و مسجدی مقابل آن ساخته اند و دعای در آنجا اگر مستجاب میشود و بر سر قبه اکثر صورت طلسم ساخته اند هر کسیکه بدانجا رسد آنصورت آواز دهد که مهمانی آمده است پس در انجا گنبد گشاده شود و طعامیکه محتاج او باشد از انجا بیرون آید و باز در رسد و شود و هر چند که مسافران در انجا رسند نه بفرنگ او از انصورت آواز میدهند و همانقدر طعام از گنبد بیرون من آید و پیوسته حال بر منوال باشد و کس سر آن ندانند و بعضے از عقلا در انچنین سخنان تامل دارند و ازین نوع عجایب و غرایب المخلوقات و غیره تواریخ خصوص در کتب هندیان اسلامیان و دیگران بسیار است مثل هفت طلسم در شهر بابل در عهد نمرود و اسیا و دیار چین که سنگ اعلی ساکن و سنگ اسفل متحرک که هیچ عاقل آنرا نه پسندد و خدا داند که مولفان تحقیق بلیغ کرده نوشته اند و یا بر گفته صباحان تالیفات را بعهد علی الراوی داشته تحریر کرده اند راقم حروف مطبع اسلاوی شده سطرے چند از کتب نقل نموده تا دانند که اسلاف انچنین حکایات در کتب خویش مرقوم ساخته اما نزد عارف محقق نظر بر قدرت قادر مختار هیچ عجب و محال نیست چه هر چه خواهد کند که حکم او راست + گویند که حق تعالے بر محال قادر نیست بدانکه ازین قبیل بتجلے اسم بدیع و ظاهر بر عرصه ظهور آوردن نزد او تعالے شانه غیر محال نیست اما محال آنست که ثانی و مثل خود پیدا کردن نمیتواند بزرگے گوید ۱۵ اول همه چیز را میسر کردم + دولت این است آخر همه را برگ بیکجا کردم + همت این است او هیچ خودے نکرد پیدا قابل + مقدور ندانشت + من چو سری ز خویش پیدا کردم + قدرت اینست جزیره برتانیه نیز در اقصاے مغرب ست و عمارات غربی بران جزیرة منتهی میشود و انرا برتانه نیز گویند و بطائر مهله نیز دیده شد کپتان جوناتهان اسکاث بارا قم فرمود که جزیره برتانیه مسکن فرنگیان انگریز است و ذکر ان در ضمن احوال دنیا به نوگفته آید۔

فصل در ذکر برخی از مشاهیر اقلیم هفتم

شیخ علے بن محمد معروف بابو الحسنین شیروانی از کبرائے بزرگان معروف و مشایخ زمان بوده و بدمناطے نشسته داد سالها

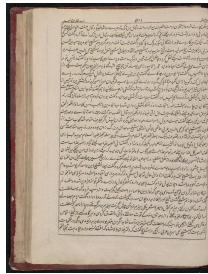

شوهرش بر بالش او بزد او در حالت نزع بود چشم باکشاد و بشیخ سلام کرد و گفت شیخ ترا هیچ باک نیست لیکن اینجا یک دقیقه
ایست آنکه ملک الموت که نازل میشود خالی باز نمیگردد و چاره نیست ازو دون تا ترا ازوے خلاص گردانم این زمان حق خود
از امیطلبد و باز بخواهد گشت مگر آنکه جانے قبض کند و در زندگانی تو مر خلق را فایده است و مراد خیر ایست که دوسترین
دختران منست آنرا فداے تو میکنم پس ازان روی بملک الموت کرد و گفت تا آنکه جانے نیری نزدیک پروردگار خود
نمیروی پس جان دختر مرا بگیر بدل وے که دیرا از حق تعالے باز خریدیم بعد ازان شیخ نزد دختر خود رفت و با او گفت
الیفرزند روح خود را بمن بخش زیرا که تو قایم مقام دختر بادشاه هستی در نفع بخلی رسانیدن گفت ای پدر جان من در
حکم تست پس ملک الموت را گفت جان این دختر که صحیح البدنست بگیر در حال دختر شیخ بیفتاد و بمرد پس شیخ میگوید
که نزدیک ما اینست از انکه چیزے بدهند و جان مریض را باز خرند چاره نیست و لازم اینست که در عوض جان جان دیگری
بدهند زیرا که با خود این مشاهده کرده ایم که جان کسے را که باز خریده ایم در هیچ جان در عوض نداده ایم راقم گوید شیخ
جاے دیگر چیزے داده جان مریض را خریده باشد اما درین حکایت عوض جان دختر بادشاه جان دختر خود داده جان
او را خریده چنانچه گذشت و کلام شیخ که چیزے بدهند و جان مریض باز خرند موافق حدیث شریف ست چه آنجناب
علیه السلام فرمود یاران خود را دوا کنید به صدقه پوشیده نیست که از شیخ محی الدین عربے سخنهاے بلند
واقعست که لفهم علماء در نیاید چه جاے دیگران بنابران از ان ننوشت مگر بضیافت طبع دانایان یک دو کلمه ایراد مینماید
چه شیخ محی الدین عربے قدس سره حق تعالے را وجود مطلق گفت علماء آن شهر او را بخطیه گرفتند و تکفیر نمودند و بعضے
گفته اند که بخطیه و تکفیر راجع بدان معنی ست و شیخ علاء الدوله از کلام شیخ فهم کرده و بآن معنی که مرا بسخت و همچنین بسیاری
از علماء تر اتکفیر نموده اند و بعضے مصلحتا بظاهر مثل شیخ عبد السلام و مشقی رحمة الله علیه او را رفیق گفتے روزی یارانش
گفتندے خواهم که قطب را ببینیم عبد السلام اشاره بشیخ ابن عربے کرد گفتندے که تو او را زندیق میخوانے گفت
بهر نگاه داشت ظاهر شرع است و شیخ در فصوص الحکم و فصوص هودے گفته اند العالم صورت الحق و هو روح العالم
المدبر له فهو انسان الکبیر یعنے عالم صورت حق تعالے است روح عالم است و حق تعالے مدبر عالم مدبر صورت خود است پس حق تعالے
مدبر صورت خود باشد که عالم است پس حق تعالے انسان کبیر است که شامل است و محیط مر عالم صغیر و کبیر را
مانند دریا احاطهٔ سیاطرت را بکوزهٔ آب و انسان کبیر را اسم کل موجود است و انسان عالم صغیر بظاهر و در معنے
کبیر است و مراد ازان انسان کامل است و نیز او قدس سره گفته مات فرعون ظاهرا و مظهر آظهارة دایمان فرعون
را ازانیکه متکلمان کفر فرعون ثابت نمیکنند و این آیته نیست فلم یک ینفع ایمانهم لما رأوا بأسنا یعنے نباشد انیکه سوگند
ایشان را ایمان و گردیدن ایشان بهنگام که دیدند عذاب ما را و هاس بمعنی عذا لبسب د شیخ میگوید که ایمان هنگام
عذا بست نفع نکند آنکس را معنی چنین است یعنی ازان شخص در دنیا این عذاب را بر نمیدارد و دور نمیکنند تا انکه در آخرت
فایده ندهد چه میفرماید که ایمان مثل چراغیست و کار چراغ آنست که هرگاه در خانه تاریک گذارند آنخانه را روشن میکند
پس همچنان کار ایمان مظهر گردانیدن کافر است از انجاست کفر هرگاه که بر زبان راندند و برداشتن عذاب در دنیا شرط

نیست چنانچه گذشت راقم گوید که در عهد پیغمبر صلی الله علیه وسلم بسیار کسان از ترس جان وجلای اوطان واکثرے بطمع اخذ غنایم ایمان آوردند واز ایشان مؤلفة قلوب گویا نیدند ودرونیا وعقبی ناجی گشتند هرچند که ایمان بطمع وخوف شمشیر بود اما نتیجهٔ نجات داد بعضے گویند که ایمان منافی برد رشت نیست این را از حکایت عبد الله ابن ابے مبلول منافق که در زمن اقلیم دوم در وقایع سال نهم از هجرت شقشقهاے بحضرت صلی الله علیه وسلم در بارهٔ او مبذولست فهم کند ودیگر موافق کلام شیخ ابن عربے اکثر احادیث واقعست واز انجمله قسمت من قال لا اله الا الله محمد رسول الله فدخل الجنة بلا حسنات یعنی هر کسیکه گفت لا اله الا الله محمد رسول الله پس داخل بهشت است بے محاسبه وحساب وایضا در شکوه از عثمان رضی الله عنه بن عفان مسلم روایت میکند قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من مات وهو یعلم انه لا اله الا الله دخل الجنة یعنی از عثمان رض روایت میکند که فرمود رسول صلی الله علیه وآله وسلم کسیکه مرد حال انکه او میداند بتحقیق آنکه نیست سزاوار بندگی مگر خدا تعالے داخل بشود آنکس بهشت نظر کند در معنی آیهٔ شریفه که در حق پیغمبر ما صلی الله علیه وآله وسلم وارد است وما ارسلناک الا رحمة للعالمین الحمد لله والمنة که بمساعدت توفیق ازلی ومعاونت سعادت لم یزلی احوال هفت اقلیم مشتمل بر تقسیم قدیم در کتاب حدیقة الاقالیم بر سبیل اختصار در سلک تحریر کشیده آمد والحال صحایف اوراق را باحوال تقسیم جدید هفت اقلیم معه امرقه که دانایان فرنگ چهار قسمت مقرر کرده اند مے آراید ولسان خامه را ببندے از احوال امرقه که عبارت از دنیاے نو است وفرنگیان حال آنرا ظاهر وپیدا ساخته اند ودر حیطهٔ تصرف مے دارند میکشاید با الله التوفیق بر ضمایر ارباب بصایر مخفی نماند که چون کتاب حدیقة الاقالیم پیرایهٔ اختتام پوشید بنظر کیمیا اثر کپتان جوناتهان اسکاٹ که در فتوت ومروت ودانش وبینش بر اکثر مردم عصر رجحان مے دارد ودر فن سیر وتواریخ فارسی سرآمد روزگار هست گذشت بعد از تحسین بلیغ فرموده هرچند این نسخه از عجایب وغرایب امصار وحکایت سلاطین روزگار ومشاهیر هر دیار مشحون ومملوست اما از احوال دنیاے نو عاری وعاطل است گفتم که در تاریخ اسلامیان احوال دنیاے نو بر سبیل اجمال چنانچه فرستادن کشتی جهت دریافت عمارات ماسوائے معدوده در اخبار اسکندر رومی بغیر از شهرهاے بزرگ وکوچک در اقالیم سبعه اشارتے رفته ومورخان کمتر ازان بیان کرده اند واکثر را فروگذاشته اما شرح وبسط این خصوص احوال دنیاے نو در کتب فرنگ سیر است اگر ترجمهٔ این پردازند مناسب این کتاب یادگار آنجناب بماند پس بر حسب آن آرزوے راقم از کتاب فیضمیم که بزبان ایشان بود اقتباس شایسته بطریق اجمال بزبان فارسی ترجمه نمود چنانچه فصلے که می آید بنام نامی اوست بدانکه اکنون دانایان فرنگ برطبق تفهیم خود تقسیم اقالیم سبعه بر چهار بخش نموده اند واین پس از بیان سبعهٔ سیاره نموده اند نوشته مے شود آنفهرست هر چهار بخش وامصار این است **بخش اول** پورپ نام دارد امصار پورپ ملک الیمان ملک اسپین ملک فرانس وملک پرتگال ملک بدرک که عوام دنیا مارگویند وباروی ملک سویدن ملک روس وملک پولاند ملک پلس ملکه خلیفه ماباکره اسیلے عبارت از دست ملک ولندیز ملک سوله لاند ملک قطیعه ملک انکری جزیرهٔ انگلند جزیرهٔ ایرلند ویپ منار جزیرهٔ کارسیکه جزیرهٔ سار دینا جزیرهٔ سیسلے **بخش دوم** ایشیا وآن عبارت از ایران وتوران وهندوستان بلکه اکثر از امصار هفت اقلیم کهنه است چون احوال امصار هفت اقلیم قدیم در حدیقة الاقالیم نوشته شده

بنابران ازان درگذشته بخش سوم افریقیه مصار افریقیه ملک مراقه ملک الخیر ملک توس ملک نربی لوسبی ملک بارکه
ملک بلاد الجرید ملک زاره وملک سنکره ولید ملک کنتی ملک لوانکو ملک زنگبار ملک مولو موتا به ملک سفله ملک موتی موی
ملک تراونات ملک کفاریه جزیره باب البدل جزیره زنگیره حارد ین جزیره مدکسکر جزیره یورپن جزیره سنبلیه جزیره کنبر
جزیره مدیری که شراب آنجا را مدبره نامند بخش چهارم امصار بخش چهارم امرقه جنوبی ملک کسکو ملک بره فره ملک پسر
ملک خیبر ملک لیلانه جزیره اسپاهوله جزیره پوتوریکو جزیره مارکارینا جزیره حوان فرنادیر ملک برازل امرقه شمالی ملک کشاده
ملک اسکاتلاند ملک نوانگلاند ملک نوبارک نیاوینیافری لاند لجینا کارولینا قوریدا جزیره حمیکه جزیره برماد در اوصاف
وحدود امرقه ملک انگلاند که جزیره ایست وسکن اصلی انگریزان وشهر لندن پای تخت بادشاه انگریز است امان
برزمین عمارات وآبادی آن شهر وضوابط بادشاه انگریز واحوال سلاطین انگریز وشاها ان ایشان تاسن یکهزار
وهفتصد عیسوی مطابق سن یکهزار ویکصد ونود وشش هجری احوال کیتی اکاف تازی برانکه کیتان چونا تهان اسکاتلاند
میگویند که بقول بطلیموس حکیم بیان میکنیم احوال این دنیا را که عبارت از هفت اقلیم کهنه است چه حکیم موصوف این دنیا
را هفت بخش نهاده وهر بخش را موسوم باقلیمی ساخته چنانچه درمیان مردم بهفت اقلیم مشهور است واحوال هر
هفت اقلیم بر طریق دانایان سلف یازوفادار شیخ آله یار بلگرامی وبر صفحه بیان نگاشته اما دنیای نو ملکیست
وسیع وآبادی بسیار وزراعت بیشمار دارد چنانچه در اکثر خبر تست از ملکهای هفت اقلیم قدیم ترجیح دارد واین ملک
یعنی دنیای نو بیرون از هفت اقلیم کهنه معروفه است واصلا مردم پیشین بآن سرزمین نرسیده اند ملک اوزان خبر نداشتند
چه اطلاع بران ورسیدن بان دیار وتسخیر نمودن این از فرنگیان شده چنانچه بیان کرده خواهد شد باید دانست که
دانایان حال از فرنگ ویونان بعد از فکر بسیار چنین نوشته اند که این دنیا یعنی مسکن ایشان وغیره را که کوه ارض یافتند
یکی از سیارهای سیاره ایست ومثل سیاره های سیاره بر دایره خود میگردد واز انجا که این قول خلاف حکمای
سلف واسلامیان است لهذا این خاکسار سراپا انکسار بندهٔ خدا جونا تهان اسکاٹ فرنگی از قوم انگریز چند سخن از کتب
فرنگی درباب حرکات آسمانی وترکیبات آن وتقسیم کرهٔ ارض برای تفرج خاطر عاطر دوست یکرنگ ورفیق بیدل
شیخ آله یار بلگرامی مینویسد امید که ازدوستان قبول فرمایند تا مقصود دوستدار حاصل شود چه نشان دوستی مسلمان
وفرنگی تا یوم ماند معلوم باد اول کسیکه کتب درباب ادوار آسمانی وترکیبات این دنیا نوشت حکیم تالیوس وپاتالیس
یونانی بود واول کسیست که حقیقت وسبب کسوف وخسوف دریافت کرده بود وبعد ازو پس از پنجاه سال
حکیم فیثاغورس پیدا شد واز همه اسلاف در قول خود تفرقه میدارد وفیثاغورس اول کسی هست که قایل گردش
کرهٔ ارض وثابت شدن آفتاب گشت لیکن کتب فیثاغورس سابع نشدند لهذا قول او درینباب درمیان حکماء
جهان چندان رواج نیافت وبعد از فیثاغورس یکصد وسی سال قبل از تولد عیسی علیه السلام در شهر اسکندریه
حکیم بطلیموس که تولیموس نیز ش گویند احوال دنیا وادوار آسمانی بطوریکه تا حال در کتب واقوال دانایان
فرنگ وغیره نوشته مشهود شایع آنست ودر سال یکهزار ودویست ونصد وسی از تولد عیسی علیه السلام حکیم کوپریکوش فرنگی

در ملک پولاند کتابے در باب مذکورات نوشت و اقوال او با ختمان فیثاغورس بسیار موافق اند و چون اقوال کوپرنکوس شایع گردید حکمای فرنگ اقوال مذکور را اقوال کوپرنکوس نامیدند معلوم باد که بقول کوپرنکوس آفتاب در وسط همه سیارات بر مرکز خود نشانیده شد و همه سیارات گرد او میگردند حالا بموجب قول حکیم مذکور اوصاف و حرکات هر یک سیارات و گردش آنها گرد آفتاب بیان کرده میشود تا اهل دانش تفرقه از قول بطلیموس و کوپرنکوس معلوم شود اگر حالا بفهم خوانندگان نرسد باید وقتے یاد خواهند کرد و این فاکسار قولهاے نویسد اما دلیل درستی آن آوردن در اراده نبود که طویل بود و اینقدر برای تفرج دوست یکرنگ مرقوم گشته تا دانسته شود که حکمای یونان و فرنگ و هند در اقوال خود هاچنین و چنان تفرقه میدارند و اقوال راست و دروغ هر کس بروجه او و بدلیل رسانیدن انها بر عهدهٔ کوشش کنندگان نجومیان و اهل علم هیئت و صد و غیره میگذارد و باید دانست بقول کوپرنکوس کرهٔ آفتاب روشنی بخشنده و تاب دهندهٔ همه سیاره ها است لهذا در وسط آنها نصب کرده شد و آن همه گرد آفتاب میگردند و آفتاب از کرهٔ ارض در طول و عرض در پرده کرور دو لکهه درجه کلان تر است و یک حرکت بر مرکز خود از مشرق تا مغرب مے دارد و انچه حکمای سلف گفته اند که آفتاب در فلان و فلان برج میرود محض خیال است چه این کرهٔ ارض از برج تا برج گردیده و قتیکه برابر یک برج میرود بنظر آنکه میان برج هد آفتاب ایم چنان مے نماید که آفتاب در میان آن برج میگردد چنانکه اگر کسی بر کشتی نشسته در وقت جلد روی نظر بر ساحل و زمین بندد چنان مینماید که کنارهٔ زمین اورمی دود و این سخن نزد دانایان دلیل قویست که آفتاب ثابت است و کرهٔ ارض و دیگر سیارات گرد آفتاب مے گردند و الله اعلم کسے بر آسمان نرفته که سگ انسان راحل کردن تواند کرهٔ زهره بقول کوپرنکوس از همه سیارات با آفتاب نزدیک تر است و بعد ازان عطارد و این کره ارض و ماه و مریخ مشتری و زحل در رجه بدرجه دور تر از یکدیگر گرد آفتاب میگردند چنانچه زحل از بالا و ماه از پائین به سبب دیگر سیارات از آفتاب دور تر اند و کرهٔ زهره از کرهٔ ارض هفت درجه خرد تر است و یکبار در هفتاد و هفت روز و بست و سه ساعت و شانزده دقیقه بخومی کرد آفتاب میگردند و کرهٔ عطارد در دو صد و بست چهار روز و هفده ساعت بخومی کرد آفتاب میگردد و دوری آواز آفتاب سی و چهار ده لکهن کروه هندی خواهد بود و کرهٔ زهره از کرهٔ دنیا قدرے خرد تر خواهد بود و کرهٔ ارض یعنی این دنیا در طول و عرض از آفتاب خرد تر خواهد بود چنانچه گذشت و دوری آن از آفتاب نود و سه ده لکهن یعنی نهصد و سه لکهه ای هفتصد لکهه کم هزار لکهه و هفتصد و بست و شش هزار و نهصد میل و یک میل نیگردد هندی نزد اهل فرنگ باشد و میل نزد اهل سیان یک گرده مقرر است که دو میل اهل فرنگ باشد و کرهٔ ارض در سه صد و شصت و پنجروز و پنج ساعت و پنجاه و پنج پل بخومی گرد آفتاب یکبار میگردد و دو صد و بست و چهار ساعت یکبار در مرکز خود میگردد و پس از گردش کرهٔ ارض گرد آفتاب سال و فصل و از گردش بر مرکز خود تفاوت روز و شب حاصل میشود کرهٔ ماه از کرهٔ ارض یعنے دنیا بسیار خرد تر است و دوری ماه از دنیا شش صد و بست هزار کرده خواهد بود کره ماه سه حرکت دارد یکے بر مرکز خود و دیگر گرد این دنیا کره ارض نامند و دیگر گرد آفتاب یعنی همراه دنیا گرد آفتاب میگردد کرهٔ مریخ هشت آثار خرد تر از کرهٔ ارض بوده باشد و از آفتاب یکصد و چهل و سه ده لکهن و شش صد و بیست و سه هزار میل دور خواهد بود و در سه صد و بست و یکروز چند ساعت

گرد آفتاب میگردد کرهٔ مشتری از کرهٔ دنیا دوازده صد درجه کلان تر خواهد بود و یکبار دوازده سال گرد آفتاب میگ
و دوری آواز آفتاب چهار صد و چهل و هفده للکهن و چهار صد و هفتاد و دو هزار میل خواهد بود و مشتری چهار ستار
خود میدارد که بخو میان آنرا قندیل مے خوانند و ستارهاے مذکور همراه او گرد آفتاب میگردند کرهٔ زحل از همه سیار
دیگر کلان تر است و یکبار در سی سال گرد آفتاب میگردد و قندیل او از پنج ستاره است که همراه گرد آفتاب میگ
معلوم باد که سوا ے این سیارات مذکوره سیاره هاے گردنده دیگر هستند که گاه ها در نظر ما مردم تا دم آلستین نمانده
مذکوره همین دین گردش اند اما سر ایشان گرد آفتاب مقرر است و بخو میان و ذوصد بندان جهان مے نویسند اگر گرد آفتاب
کرده ستارهٔ دام دار کرهٔ ارض یعنے دنیا یا گرد دیگر ستاره در گردش برسد و بخسپد پرس بسیار است که کوه آخر
از کوه اولین سوخته شود چرا که کرهٔ ستارهٔ دم دار که بسیار نزدیک با فتاب میگردد خصلت آتش پرستیگیرد پ
هرچند بآن چند سوخته خواهد شد اما حافظ حقیقی مالطوهیمه گردها را در حدود خود نگاهداشته است که مرضی خود آفرینش
را نگاه خواهد داشت دیگر معلوم باد که ستاره هاے ثوابت بیشمار اند اگرچه بخو میان سلف برا ے حساب خود چند
را نام و نشان میدهند اما از روزیکه دوربین هاے فلک سیر در فرنگ اختراع شده اند شبے گذشته است که دقیقه بینا
از دوربین مذکور ستاره هاے نو یافته اند و نمے یابند و ستاره هاے ثوابت از ما چنان دور اند که دوری این در حسا
نمے آید دیگر معلوم باد کرد چنانچه انسان بر زمین و فرع در هوا و ماهی در آب زندگانی میدارند یک چیزے است با
طبیعت که از قوت و زور این آفتاب و ماهتاب و آب و زمین و سیارات و ثوابت و ستاره هاے دم دار و تمام آفرینش
بجا هاے خود بے امداد و بے قصوری نماند و علما درین باب جلد ها نوشته اند اما هر قدر غور و در یافت این بکار برده ا
زیاده ازین گفتن نتوانستند که فلان چیز فلان طبیعت میدارد چنانچه سنگ زمین قایم ماندن و حیوان آب از دانستن
عاجز نموده اند و گویند که در بدن هو طبیعت میدارد پس تمام آفرینش همین طور کار خود را مے کند و طبیعت برا ے هر کار میدار
واللہ اعلم بالصواب باید دانست که کرهٔ ارض بصورت گوے مدور است اما بطرف هر دو قطب اندک سطح دبین
و مدور شدن کوه دنیا ے سبک مقرر شده چه در سال یک هزار و پانصد و نوزده عیسوی یعنے از تولد عیسی علیه السلا
جهازے از بندر فرنگ بطرف مشرق روانه شد و مایل بطرف شمال و هیچ طرف نشد همین کنار زمین گرفته میرفت
در یکهزار و یکصد و بست چهار روز بعد از سه تمام دنیا باز بهمان بندر رسید پیش دانایان این دلیل قویست که
مدور باشد دلیل دیگر آنکه دنیا یعنے کرهٔ ارض پانهند سیارات گرد آفتاب میگردد و پوشیده نماند که چون قدرے از
اقوال حکماے فرنگ در باب کل آفرینش بیان کردم اکنون تفصیل ارض را بطوریکه ایشان دنیا را تقسیم کرده اند
مینویسم تا معلوم کنند که این کرهٔ ارض یعنے مسکن ایشان و مخلوقات که هست یکے از سیارات که مقرر کرده بودم حالا
تفصیل اجزاے دنیا را بیان میکنم باید دانست که حکماے فرنگ اول تمام دنیا را دو بخش کرده اند یکے از ان آب و دیگ
زمین و هر بخش را در بخش هاے دیگر تقسیم میکنند چنانچه هر یک را بیان کرده خواهد شد اما اول در تفصیل بخش هاے آب
مے پردازم آب که تمام دنیا را فرو گرفته او را دقیانوس مے نامند و شاخی ازان که یک ملک از ملک دیگر جدا کنند آن را

نامیده اند و شاخی ازان که اندرون ایک ملک میریزد آنرا دریاے نامند و برآ شاخها خرد خرد مانند نالہ که اینجا و آنجا می روند
ہاے جدا جدا بوجب جا و مکان بودن انہا میدارند اما بنا کردن آن ضرور ندارد چہ نام ہریکے در ملکہا متفرقہ میخواہد آمد
اجزاے زمین عبارت از کوہہیست لکاف فارسی بواو زدہ و فتح نون بنون زدہ و فتح باے نیز منقوط باشد و جزایر او
س و کوہ ہاے باشد اما اول باید دانست کہ کونتینت عبارت از حصۂ زمین کہ دران ملکہاے گلان گلان و پادشاہیہاے
اجدا مے باشد و پارہ گلان از بحر اوقیانوس یعنے بحر محیط و رمیان انہا ریزد و براے رفتن از ملکے بملکے دیگر راہ خشکی
باشد و سفر بحر ضرور نبود جزیرہ عبارت است از زمین کہ ہر چہار طرف آن آب باشد و انرا دیپ گویند و بے کشتی در آنجا
وان رسید و نتوان برایدو آتش عبارت است از قدرے زمین کہ درمیان دو کونتنت میباشد و یکے را با دیگری
وست میکند بدین مانند معلوم باید کہ برین کرۂ ارض دو کونتنت ہستند و در یک کونتنت سہ بخش کرۂ ارض واقع
شدہ کہ آنرا حکمار سلف ہفت اقلیم مے نامند و در دیگر کونتنت یک بخش از کرۂ زمین واقعست و آن عبارت از
ک امرقہ است کہ امریقہ نیز ش گویند و آن عبارت از دنیا نو است کہ بروم سلف معلوم نبود و این ہر دو کونتنت را
شرقیہ و غربیہ نیز نامند و حکمار حال این ہر دو کونتنت را چہار بخش مقرر کردہ اند نام بخش اول یورپ دوم ایشیا
سیوم افریقہ چہارم امریقہ و امریقہ را دنیا نو نیز ش خواہند چہ حالا آنرا دریافتہ آنجا رسیدہ اند و اکنون ہر یک
زین بخشہاے چہارگانہ بیان مے نمایم **اول بخش** یورپ و آن عبارت از تمام فرنگ و بعضے از قوابع روم است
ول تفصیل ملک فرنگ مرقوم میشود ملک المال طولش سہ صد کروہ و عرضش دو صد گروہ و دار الخلافتش شہر
و آن شہریست در غایت خوبے و آبادی موفور و ہمہ چیز در آنجا موجود است و سواے این شہر ہا گلان گلان بسیار اند و
بادشاہ الیمان را دیگر بادشاہان فرنگ در مرتبہ از خود بزرگ میشمارند او را جانشین بادشاہ روم قدیم میدانند کہ پیش
زین ہمہ فرنگ و اکثر از ملک افریقہ و ایشیا در تصرف او بودہ اما حالا بر ملک موروثی قایم است و عظمت او ہمین است
کہ اگر چند بادشاہ از مملکت فرنگ در مجلسی جمع آیند او از ہمہ بادشاہان بالا و بلند تر بنشیند و مردم الیمان اکثر عالم
و فاضل و بفراغبالی می باشند و بادشاہان الیمان صد ہزار سوار و پیادہ میدارند کہ در ہر وقت موجود و حاضری باشند
و ہنگام رزم زیادہ از دو صد ہزار سوار و پیادہ فراہم کردن میتوانند ملک سپین طولش سہ صد گز و پنجاہ کروہ و عرضش
دو صد و پنجاہ کروہ و دار الخلافتش شہر مادرشت فرمان روا، اسپین ہم از بادشاہان گلان است در ہر وقت ہفتاد
ہزار سوار و پیادہ موجود میدارد و در ہنگام رزم یک لکھ و دہ ہزار سوار و پیادہ جمع کردن میتوانند و سواے این جملہ
جنگی بسیار دارد و بسیاری از ملک دنیا نو کہ امرقہ نامند و ذکرش خواہد آمد در تصرف بادشاہ اسپین است ملک فرانس
در طول سہ صد کروہ و در عرضش دو صد و پنجاہ کروہ و دار السلطنتش شہر پارس است و آن شہریست در غایت لطافت
و نزاہت و در نہایت آبادانی و فراوانی اشیا و اجناس ممتاز از اکثر امصار است شراب انگوری آنجا فراوان پیدا
میشود و سپاہش در ہمہ وقت دو لکھ سوار و پیادہ حاضر الخدمت باشند و در بعضے اوقات چہار صد ہزار سوار و پیادہ
در میدان رزم فراہم آورده و سواے آن جہاز جنگی بسیار میدارد **ملک پرتگال** ساکنان آنجا را پرتگیرے نامند طولش

یکصد و پنجاه کروه و عرضش پنجاه کروه و دار الخلافتش لشبن بن بگیرم نام دارد و همیشه بیست و هشت هزار سوار و پیاده مدام
ملازم او هستند و چند جهاز جنگی نیز مے دارد و در امر قه ملک بسیار میدارد و اول فرنگیان که بر جزایر مملکت هندوستان دست
یافتند پرتگالیان بودند **ملک اسویدن** طولش چهار صد کروه و عرضش دو صد و پنجاه کروه و دار الخلافتش استکلمست و اشهر لیست
در غایت آبادانی و کلانی با رونق تمام و بادشاه آنجا پنجاه هزار سوار و پیاده مدام و چهل جهاز جنگی میدارد و دیگر ایام
جنگ سپاه فراهم کردن میتواند **ملک دیمرک و ناروی** طولش شش صد و بست کروه و عرضش دو صد و چهل کروه و آن
دو ملک اند که بادشاه آن یکے باشد و دار الخلافتش آن کوبن همکن نام دارد و آن شهر لیست بسیار خوب و آباوان و بعضے
ازان ملک بسیار سرو سبز است اما آبادی بسیار میدارد و بادشاه آنجا همیشه سی هزار سوار و پیاده سوائے جهاز ات
ملازم میدارد **ملک روس** در هفت اقلیم کهنه مرقوم است طولش هفتصد و پنجاه کروه و عرضش پانصد و پنجاه کروه و دار الخلافتش
آن الکنون ملینبرزک نام دارد بهاے فارسی مکسور شهرے بسیار آباد است و بادشاه آنجا بسیار از ملک توران و دیگر
توابع ایشیا نیز در تصرف میدارد و الکنون بادشاه روس ازان است و مذهب نصاری میدارد اما در دلاوری از مردان
فوقیت دارد و از بادشاه قسطنطنیه آل عثمان سالها رزم نمود و بسیاری از مملکت از تو ابع روم متصرف خود آورده چنانچه
مولف حدیقة الاقالیم در بیان روس در ضمن اقلیم ششم مرقوم نموده و الکنون از بادشاه روم صلحست و انچه از دیار روم گرفته بود
هیچ ازان به بادشاه روم باز پس نداد بلکه در رزم از و خرج شده بود همه از بادشاه روم بگرفت گوی صلح بر
قرار داد و واقع شده و سپاه مدامی بادشاه روس دو صد هزار سوار و پیاده است و در هنگام رزم آنقدر مردم از قوزاق
و تاتار و دیگ دقلماق و کرد و لزکے و قذاک وغیره که در تو ابع اوست جمع میکند که در حساب نے آید **ملک لولاند** که پولیند نیز ش
گویند طولش سه صد و پنجاه کروه و عرضش سه صد و چهل کروه و دار الخلافت آن ورشا نام دارد و آنشهر لیست که تماشاے
هر کس در آنجا موجود است و بادشاه هست آنجا در خاندان یک کس نیست و نمی ماند چه وقتیکه بادشاه آنجاے مرد
بادشاه فرنگ سواے پسر کلان خود ها یکے را آنجا به دیگ و دول میفرستد امراے آنملک جمع شده یکے را ازان شاهزادگان
فرنگ تجویز کرده بر تخت مے نشانند و او آنجا سلطنت میکند و دیگران مراجعت با وطان و دیار خویش میکنند و هرگاه
که آن بادشاه مے میرد و باز بدستور سابق شاهزادگان فرنگ میروند و ارکان سلطنت آنجا یکے را ازان میان
بیادشاهیت مے نشانند و در آنجا بادشاه متوفی مع اجمال و اثقال خویش کوچیده بوطن خود میرود الحاصل گوئی
انجا امراے حاکم اند و هر کس را از امراے آنجا رشال راجه ها ے هندوستان ملک را در تصرف خود ها میدارند و سپاه این
ملک یک لکهه و هفتاد هزار سوار و پیاده است باید دانست که تمام سپاه سلاطین فرنگ از الیمان تا پولاند هفت لکهه و چهل
و هشت هزار سوار و پیاده حاضر الوقت و ملازم اند و کسانیکه بر جهازات ماموراند خارج از حساب اند و نیز سپاه بعضے از بادشاهان
داخل حساب نیست چنانکه بادشاه ولندیز که سپاه خشکی کمتر و جهاز جنگی بسیار میدارد و جمله سلاطین فرنگ در وقت جنگ ده بیست
لکهه سوار و پیاده بلکه زیاده بران فراهم کردن مے تواند **ملک سلیس** طولش یکصد و چهل کروه و عرضش صد کروه و بادشاه آنجا
پسر دوم بادشاه اسپین مے باشد گوئی ملک مذکور مطیع بادشاه اسپین است **ملک خلافت پاپا** طولش یکصد و بست کروه و عرضش

بگیرد و پای تخت آن شهر روم قدیم است که سابق در ایام سلطنت دار الخلافت سلاطین روم بوده و پیش ازین پاپا جانشین خلفای بغداد و همه بادشاهان اسلام را منصور و سند خلافت سلطنت میداد ند همچنان پاپا که خلیفهٔ عیسی علیه السلام است همه بادشاهان فرنگ را که عیسوی اند سند بادشاهی میداد و باج و خراج بابت قسام دین عیسوی از بادشاهان فرنگ میگرفت و دران زمان هرگاه که یکی از بادشاهان فرنگ قریب بمردن میرسید پاپا را امید نجات اخروی و آنکه از دعای او بهشت خواهم رفت یکدو صوبه از ملک خود بطریق نیاز به پاپا میداد ازین جهت بسیار ملک و صوبجات در تصرف پاپا بوده و پادریان که عبارت از مردم فقها و مشرعان دین عیسوی که دایر و سایر در همه بادشاهیست فرنگ اند تا بیان پاپا اند و ایشان نیز گروه نصارے ظاهر کرده بودند که پاپا نایب خدا است پس هر گاه گناه میکرد و در عاقبت معذب خواهد شد و هر کس را که معاف کند به بهشت خواهد رفت پس تمام مردم اکبر بادشاه خود را در هر عملی که خلاف مرضی پاپاست شریک شوند از دعاے بد او بدوزخ خواهند رفت پس مردم هر بادشاهے را اینچنین نرسانند و قتیکه یکی از بادشاهان حکم پاپا قبول نمیکرد یک لعنت غلیظ و سخت و آنکه این بادشاه دوزخیست معرفت پادریان مملکت او و دیگر آن شهرت میداد این بادشاه چارو ناچار از خوف عاقبت و رسوائے در خلق نرسید بمتابعت پاپا می پرداخت اگر برین هم نافرمانے پاپا میکرد مردم ملک او از و میبریدند و فرمان بادشاه نمی بردند پس همین آئین رفته رفته حکم پاپا در تمام فرنگ نافذ بود اما همه سلاطین فرنگ در باطن از دست پاپا برنج اندر بودند و ایضا پاپا حکم داده بود که کسے کتاب حکمت و تواریخ مطالعه نکند و غیر از فقه و مسایل دین عیسوی و معجزات و مانند آن چیزے نخواند و اگر چنین نکنند در عذاب ابدی گرفتار خواهند شد و در دنیا آنکس را در آتش میاندا ختند الحاصل مردم فرنگ مثل شتران مهار پاپا در بینی انداخته شتر قطار کورانه را میرفتند تا آنکه در سن یکهزار و پانصد و بست و هفت عیسوی بادشاه انگریز در متانت راے ممتاز عصر خویش بود امرا و دانایان مملکت خود را گفت که پاپا در لباس شرع غیر از حکم رانی خویش نمیخواهد اگر شما ها با ما اتفاق کنید دنیا و بالها که آبا و اجداد شما سپر دپادریان کرده اند من ازایشان مستر د ساخته بشما ها میدهم و ظاهر است که پاپا بر نوشتهٔ آنجناب خویش میرود اما اختلاف بسیار در دین پیدا کرده است مردم بطمع استرداد زمین و مال با بادشاه متفق گشتند و عهد بستند بادشاه پیک ناکام نام خلیفه یعنے پاپا از خطبه بیفگند و خود را رئیس دین عیسوی در گروه انگریز مقرر کرد و حکم نمود که در تمام قلمرو انگریز در یکروز و یک وقت همه مردم امصار بر پادریان تاختن کنند پس بموجب حکم مال و اسباب ایشان ضبط گردید و در گرجه ها که عبارت از پرستش خانهٔ نصارے است و دران تصاویر عیسی علیه السلام و مریم و دیگر بزرگان دین عیسوی که پادریان بخلاف شرع آنرا بجواهر در و لباس نفیسه آراسته در محراب نصب کرده بودند و کسان را به پرستش تصاویر که نوعی از بت پرستی است امر فرموده بودند همه آنرا برانداختند و زر و جواهر آنرا کنده بدرگاه بادشاه رسانیدند و اکثر پادریان که متابعت حکم نکردند و در دادن اموال و غیره توقف نمودند کسان بادشاه خانهاے ایشان را ضبط کرده مفلس و اربر جهاز نشانیده نزد پاپا فرستادند پس ازان بادشاه موجب قرارداد خود زمین و اسباب ضبطی پادریان را سه حصه کرد یکے جهت خود و دیگر بامیران و سپاهیان خویش و سوم بپادریان و اهل دین عیسوی داد و از مردم

شرع سوگند گرفت که نام پاپا و خطبه نگیرند و تصویرات که در معنی بصورت بتان باشند در گرچه نهند و دیگر حکم فرمود انجیل که اصلش بزبان یونانی و توریت که بزبان عربست در انگریزی ترجمه کنند تا همه مردم ازین و آئین عیسوی باخبر شده چندان محتاج پاپا و پادریان نشوند و از رسم های یونس و ازلام نواحداث که پاپا بیان نهاده بودند دست ازان بازدارند از حسن تدبیر آن بادشاه اینکار ساخته آمد و رونق سلطنت انگریز روز افزون گشت و قتیکه پاپا این قضایا بشنید بر بخید و بر دست معتمدے از پادریان مکتوبے بمشتمل بر لعنت و نصیحت پیش بادشاه انگریز فرستاد بادشاه نامه خط را زیر پاے خود بمالید و معتمد را ذلیل گردو پیش پاپا فرستاد پاپا از بیمغنے چون بار بر خود پیچید و بدیگر بادشاهان فرنگ نامه نوشت که بادشاه انگریز کافر شده از دین برگشته شما همراه من شده با او غزا کنند والا از ثمرهٔ افعال بادشاه انگریز آتش از آسمان خواهد بارید یعنی بادشاهان مثل بادشاه اسپین و یرمنے و دیگران با پاپا رفیق شدند و اکثر دریا جها ز فرستادند و جنگ کردند و کار از پیش نبردند حریف مردمیدان نشدند چه مقدور نداشتند و دیگر بادشاهان فرنگ مثل دینمرک و روس وغیره ترقی سلطنت انگریز دیدند و انیکه بموجب گفته پاپا نه از آسمان آتش بارید نه عذاب الیم رسید سر از اطاعت پاپا باز زدند و پادریان را از ملک های خویش بدستور انگریز بیرون کرده مفلس کرده برآمدند و برآئین انگریز آبادی ملک و متانت دین عیسوی کوشیدند و شریک انگریز شدند و ملوک که رفیق پاپا شده یا بادشاه انگریز رزم کرده بودند بتدریج ملکها که پاپا یان از آباو اجداد ایشان یافته بودند بتصرف خود ها آوردند یک چیزے وظیفهٔ مقرر به پاپا و پادریان مقرر کرده داوند چنانچه اکنون کار پاپا غیر از تعویذ و نقوش نویسی و دعاے از دیاد عمر و جاه و در طلب فرزندان و مانندان هر کسیکه ازوی دعا کند چیزے دیگر نیست چه بدستور سابق دخل در مملکت فرنگ نمی کنند اما در ملک اصلی خود که عبارت از شهر روم قدیم و توابع آنست ریاست و سلطنت میکنند و آنجا خطبهٔ پاپا خوانده میشود و رسم و آئین لعن و دشنام آنهمه موقوف گردید مگر بر السنهٔ بعضے جهان که مفتون عجایب و غرایب بیرون از قیاس و عقل اند هست اما اینقدر آئین تا هنوز درمیان پاپا مهست که در سالے یکروز معهود به پرستش خانه میروند و تمام مردم از خرد و بزرگ آنجا جمع آیند و برآئین عیسی علیه السلام نماز و پرستش میکنند پاپا دست بدعا برداشته میگوید که لعنت باد برآنها که در دین عیسی و روش او آئین او نیستند از یهودان و مسلمانان و بت پرستان وغیره و بعد ازان فی الفور که لعنت بر زبان راند است بدعا میگوید که معاف کرده شد و حالا خدا این کردهها ے مختلف را بر راه راست بیارد و اما روش ریاست پاپا و بخلافت نشستن او چنان است که هفتاد و دو امیر کلان هستند که ایشانرا بزبان فرنگ کاردونال بکاف تازی مے نامند و ایشان برگزیدهٔ گروه متفرقهٔ پادریان هستند و هر گاه یکے از ایشان بمیرد پاپا یک کس دیگر را بجاے موتا مقرر میکند پس در هر وقت و هر زمان هفتاد و دو امیر قایم و برقرار میمانند و قتیکه پاپا میرد این هفتاد و دو کاردونال بعد از تجهیز و تکفین پاپا در یک عمارت بزرگ که هفتاد و دو کوچه میدارد و در آنجا رفته خدا خدا در هر یک کوٹهری مے نشینند و تا که کسے پاپا مقرر شود حکومت آن شهر باختیار چهار امیر که ازین هفتاد و دو کس نباشند مقرر میباشد و این چهار امیر کلید هاے کوٹهری نزد خود میدارند و پاسبانان از طرف خود بر دریک کوٹهری مے نشانند و همه پاسبانان طعام و شراب آن هفتاد و دو کس را از راه دریچه و سوراخے در شبانروزے یکمرتبه میرسانند و شرط است که هیچکس سخنے با ساکنان کوٹهری از پاسبانان نگوید و اگر بگویند مجرم باشند پس

بعد از چند روز همان جهاز امیر بدر رهرگونه رفته از هر یک کس ازان هفتاد و دو تن یکیک کاغذ بران نام آنکس از گروه خود نوشته
که آنکس پاپا باشد می ستاند و نادیده در یک صندوق مے اندازند پس وقتیکه کواغذ از همه گرفتند ان جهاز امیر می نشیند و آن صندوق
را میکشایند و شخص را که نام او زیاده برین کواغذ دیگران نوشته شده انرا خلیفه و پاپا قرار میدهند و تعین مدت نشستن
کاردینالان در کوشهر هیا مقرر است وقتی تا ده ماه و هفتاد روز و گاهے کمتر از دو ماه میباشد چه ایشان میگویند وقتیکه ما هستم
میشوم که نام فلان در کاغذ بنویسیم آنزمان بدنویسیم تا ملهم شدن همه کسان هر وقت که حاصل شود در کوشهری نشسته مے مانند
پس آن چهار امیر بر کوشهری آنکس که پاپا اقرار یافته میروند و دروازه را مے شکنند و سجدهٔ تهنیت میکنند و میگویند که عمر خلیفه
دراز باد و بعد ازان دیگر کاردینالان را از کوشهری ها مے برآرند و همه ایشان خلیفه نو را سجدهٔ تهنیت کرده او را بر تخت نشانیده
برد و شها خود گرفته بدار الخلافت میرسانند و بر تخت خلافت می نشانند و مردم از اطراف و جوانب بزیارت خلیفه نو می آیند
و ندورات مے گذرانند و پاپا را احتیاج فوج نیست چرا که کسے بر فوج کشے نمیکند اما سه چهار هزار کس بهته تحمل نگاه میدارد
و اگر مال خود را در زینت و آرایش شهر روم قدیم که تخت گاه اوست و دیگر در آراستگی گرچه باخرچ میکنند و پاپا دریان مذهب
پاپائے خلافت رسم پادریان انگریز و نحوه زن نمیگیرند و اگر زن کنند و ظاهر شود همانوقت در آتش انداخته میسوزند و بالا مرقوم
شده که پاپا و هفتاد و دو کاردینال موصوف از کرده متفرقهٔ پادریان برگزیده هستند اگر شاهزادگان فرنگ سوائے پسر کلان
که بولیعهدی مقرر است و دیگر پسران امیران همچنین از ارزل داهل حرفه هر کس که خواهد خود را از دنیا کشیده بطمع آن خدمت
و مرتبه یعنے کاردینالی و پاپا شدن در سلک پادریان کشیده اوقات میگذرانند پس گاه باشد که یکی از شاهزادگان پاپا
میشود و گاه یکے از مردم کمتر که بدانائی خود را بهر تبه کاردینالی رسانیده رفته رفته آنکس پاپا میشود چنانچه دو سال است که بعد
از فوت پاپا بسر ماهیگیر بدرجهٔ پاپائے رسیده و در متانت رای و تقوے و علم مثل آن کسے نبوده و او را تمام فرنگ دوست
میداشتند حتی که انگریزان هم بر خوبے و دانائے او تحسین میکردند بعد فوت او دیگرے پاپا شد و اکنون همانکس بر جادهٔ خلافت
عیسوی قیام میدارد و نام و نسب و معلوم نیست شهر ولندیز و حکومت او در طول هفتاد و پنج و عرض پنجاه کروه دار الملکش امیر دام
نام دارد و آن شهر بغایت آباد ان و در تمام شهر نهرهاے آب جاریست و نهرها را القدر عمیق ساخته اند که جهاز دران نهر شده
بر دروازه هاے سود اگران آنشهر میرسد و هر گاهکه اسباب از جهاز ها بر میگیرند آنزمان جهاز ها را بجائیکه برای ایستادن مقرر است
میفرستند و هر اطراف انها فرودختان کلان میوه دار سایه دار نشو و نما دارند و دیگر عمارات عالیه بسیار دارد و همه ساکنان آنجا
و شهر تجارت میکنند حتی که امیر انجا علانیه بتجارت قیام مینماید و فخر خود میداند ملک ایشان در طول و عرض از دیگر مملکت
فرنگ کمتر است اما بر تجارت و آبادی و دولت ترجیح بر بسیارے از ملکهاے فرنگ میدارد و طریق ریاست و حکومت
ایشان چنین است که بادشاه نمیدارند و ملک ایشان هفت حصه است و در هر حصه مردم مملکت یک امیر معتبر و دانشمند
هر سال برائے ریاست خود مقرر میکنند و این هفت کس جمع شده در شهر دار الحکومت که شهر امیر دام است می نشینند و بشورت
یکدیگر بکار و بار ملکے می پردازند تا که همه ایشان بر یک حکم متفق نمیشوند ان حکم جاری نمیگردد و سوائے این هفت کس یک امیر
دیگر است از همه بزرگتر که در مجلس با آن هفت کس امیر مے نشیند اما دخل در کار نمیکند و بزرگے آن امیر چنانست که در زمان گذشته

اجداد او کارها بانام کرده چه وقتے این مملکت را از تصرف بادشاه آنجین برآورده لهذا تا اکنون مردم آنجا اولاد و احفاد او را در مرتبهٔ بزرگی میدارند و وظیفهٔ مقرر داشته اند تا بفرا غبال و عمدگی مانند سلاطین اما در مرتبه اندک کمتر از بادشاهت میگذراند و آن هر هفت امرا را در آخر سال مردم مملکت یا معزول میکنند و دیگران را بجاے ایشان مے نشانند اما آن یک امیر عظیم ایشان که مذکور شد بحال و برقرار میماند و ملک ولندیز بسیار بر زمین پست است چنانچه دریاے سمندر در اول و دوم و سوم هر ماه بعد ازان بتاریخ سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم هر ماه طغیانی میکند و قبل ازین اکثر پرگنات که بر سواحل دریا بود در آب غرق مے شدند و آبادی خراب میشد و سکنهٔ آنجا میگریختند بالآخر برای دفع طغیانی آب یک بند در عرض قریب نیم کروه و در طول آنقدر که آن آب پرگنات و آبادی ساحل سمندر را محافظ باشد بر بستند چه آترین را صد گز خاک کردند و آنرا از آهن و سنگ و گچ و چوب وغیره انباشتند و بنای مستحکم بارتفاع صد گز تخمیناً بنیاد نهادند و بر بن بند اکثر عمارت معماران و مزدوران هزاران هزار تعمیر یافته انمردم در حال و هر وقت و محافظت آن بند مینمایند و هیچگاه ازان کار غافل نمیشوند تا آن بند استوار بماند و ملک را از آب سمندر و طغیانی آن آسیبے نرسد و لندیز را سپاه جنگی کمتر و جهاز جنگی بیشتر است کلنل بکربل مسکن کلنل سولبر است و لفظ کلنل بکربل معروفست و او اکنون در لکنو بادمن قناعت کشیده بخوبی میگذراند و آنملک در طول یکصد و سی و در عرض پنجاه کروه است و دار الحکومت آن بزن نام دارد و بغایت آباد است و همگی چهار و پرگنه دارد و مردم آنجا رئیس مانند و لندیز مے دارند شبیش آنکه در زمان سابق ملک سولبر لاند در تصرف بادشاه الیمان بود و سکنهٔ آنجا فرمان بردار او بودند بعد مرور دهور در ملک الیمان شخصے از خاندان او سر به یکے از امراء خرد آنملک بود اما اجداد ش از قدیم امارت آنجا رسیده اشتند اقبالش روے به تراجع نهاد چندانکه بمرتبهٔ سلطنت رسید و تمام الیمان متصرف گشت و بالآخر دست تعدی بر رعایاے آنمرز و بوم دراز کرد ساکنان ملک سولبر لاند از جور ش بجان آمدند و در دفع آن ساعی شدند و راے میزدند در خلال این احوال حاکم شهر آلطدف بفتح لام زده طاء مهمله برائے مهمله زده و ضم فا مردی سفاک و بے باک بود روزے در قضاے وسیع بر چوبی دراز کلاه خود را بعینه نمود و امر کرد هر کسیکه باین چوب بگذرد آداب باین کلاه بجا آورد روزے ویلم تل نامے که در شجاعت و تیر اندازی سر آمد زمانه بود بران کلاه و چوب یکدست و آداب بجا آورد مردم بسمع حاکم رسانیدند حاکم برنجید و ویلم تل را ازین خبر نمود و گفت این را زیر تسمه کشند حاضران گفتند که او مردے تیر انداز و صاحب هنر است انچنین کس را رایگان نباید گشت حاکم گفت اگر انچنین است پس بر سر پسر او بر نجی نهند و او آنرا به تیر زند ویلم تل قبول نکرد حاکم درخشم شد گفت که پدر و پسر هر دو را بکشند مردم بویلم تل فهمیدند که آخر کشته میشوی پس انچه حاکم مے گوید باید کرد و اگر تیر بر هدف مراد ش نرسد شاید حسنود شده از سر خون شما در گذرد ویلم تل تیر در کمان کرد و بکشید و ترنج را از سر پسر به تیر زد نظارگیان حیران ماندند آفرین خواندند ویلم تل سواے آن تیر تیرے دیگر در دست داشت حاکم از و پرسید تو حکم اندازی چرا تیر دیگر میداری ویلم تل گفت باندیشه اگر بر من از ترنج خطا کند و به پسر من رسد و او کشته شود آنزمان تیر را بر سینهٔ پر کینه تو بزنم و قصاص خون پسر خود بستانم حاکم ازین سخن در غضب شد و بهم برآمد و امر بزندان ویلم تل قرار داد و جاے محکم برائے حبس او مقرر نمود چه یک قلعچه در میان جهیل که هشت کروه تخمیناً طول و دو کروه

عرض میدهشت برای حبس او مقرر نمود و از راه حزم و بدگمانی که کسی او را در راه بندرها کند با او در کسی نیست و بسوی قلعچه روان
شد چون مبلغی راه قطع کرد ناگاه بادی تند و طوفان عظیم از برق و صاعقه برخاست و بارش بزرگ قطره باریدن گرفت و قریب
بود که کشتی غرق شود و مردم کشتی با حاکم گفتند که ویلم تل مردی قوی هیکل و زورآور است اگر او را از بندرها کنی شاید چیزی بنزد
شما یان گردد که باعث نجات و حیات تا مردم از این طوفان شود حاکم که دست از جان شسته بود دست و پای ویلم تل بگشاد
و رها کرد و ویلم تل بشجاعت و بیدلی که داشت از کشتی خود را در آب انداخت و تمام کشتی را بگرفت و تکیه بر خدا کرد و آنرا کشان کشان
بمامنی رسانید و خود را از انجا بگریخت و دسی آن شد که حاکم ظالم را از میان بردارد چون مردم از ظلم حاکم بجان آمده بودند گروهی
با ویلم تل بگرویدند و ویلم تل با حاکم رزم کرد و ظفر یافت و او را هزیمت داد و همچنین رفته رفته اجتماع خلایق بر ویلم تل شد چون شورش
ویلم تل بسمع پادشاه الیمان رسید سپاه بسیار بدفع او فرستاد و ویلم تل با فوج شاهی رزمی صعب کرد و ظفر یافت سپاه
پادشاه الیمان با قبح وجهی منهزم گشت پادشاه الیمان مکرر بر مردم سولیسر لاند افواج بی شمار فرستاد و مردم سولیسر لاند مردانه
بکوشیدند و رزمهای صعب و قتالهای فاحش کردند هر بار سپاه الیمان را هزیمت دادند و این قضایا بطول انجامید تا چهل و
پنجاه سال کشید چه هر پادشاه که بر تخت الیمان می نشست فوجی کشی بر ملک سولیسر لاند میکرد و مردم سولیسر لاند مردانه میکوشیدند
و رزمهای رستمانه مینمودند تا آنکه تمام دیار سولیسر لاند از تصرف پادشاه الیمان برآورند و مطمئن نشستند چنانچه از ان زمان حاکم
و رئیس و ملک سولیسر لاند مقرر نیست و کثرت سپاه آنجا بیشتر است تا آنکه ایشانرا از کسی جنگ نیست و بر ملک دیگری
بعزم ملک ستانی نمیروند و هر رعیت آنملک در هر وقت بکار سپاهیست که در حفاظت ملک کوشش میکوشند و بر اندک مملکت
قناعت نموده اوقات بمیانه روی میگذرانند و نزد پادشاهان هریک میطلبند سپاه خود را بکرایه میبرند و بعد از دو سه
سال طلب میدارند و عوض آن فوجی دیگر تعیین میکنند تا سپاه اولین بملک خود بیاساید و بیشتر ایشان را ضابطه است
جائیکه بکرایه میروند تنخواه خود بموجب قرار ماه بماه میگیرند و اگر اندک خلاف قرار و تغافل بمیان آید همانوقت از و جدا میشوند و
هرگز نمی باشند و در وفاداری و دلاوری چنان ثابت قدم اند که اگر بهر دو طرف مردم سولیسر لاند باشند هنگام رزم نخالفان
رزم میکنند و مردانه میکوشند و دیگر خطه بعضی بزرگ که از انجمله نیمان و مسرت و میل و مودینه و مسوه و دیس و جنوه و
لشکنی اینهمه از خطه های کلان اند و دیگر کوچک و خرد و این جمله را ویله پوریب الفاظیکه ترجمه آن بزبان فارسی بایه تخت
مے نامند همه آن آبادی و شهرهای بسیار خوب و آراسته میدارند و در سایه آنجا خود را پادشاه میگویانند و بتابعت
کسے پادشاه نمیکنند اما سکه بنام خود میزنند و بطور پادشاهان میگذرانند دیگر در یورپ ملک بگری است تو الین و گاوفوبومان
که همه در تصرف عثمانیه بود و اکنون بسیارے ازان در تصرف اوهست و بعضے ازان را پادشاه روس متصرف شده
و این ملک ها بسیار آباد اند و در همه این ملک مسلمانان و یهود و ان و نصاری سکن دارند اما از انجا که پادشاه این دیار
مسلمان است بسیار سکونت میدارند و دیگر ملک انگری است طولش یکصد و پنجاه کروه و عرضش صد کروه و پایه تخت
او یوده نام دارد و این ملک در تصرف پادشاه الیمان است پس همه مملکت فرنگ را تفصیل بیان کردم الیون طول عرض
و صدود آنرا باجمال میگویم بدانکه طول مملکت فرنگ دو هزار و پانصد کروه است و عرضش یکهزار و دو صد و پنجاه کروه و سر حد

این سمندریج بسته است وسر حد شرقی آن بخش اشیاست وسر حد جنوبی آن سمندر مختصر است که آن سمندر بخش افریقه را از پور
یعنی فرنگ جدا میکنند و بطرف مغرب دریای سمندر کلان است که آن سمندر موصوف مابین فرنگ و امریقه که دنیای نو عبارت
از وست حدی فاصل است پوشیده نماند که در پورب جزایر بسیار هستند از انجمله جزایر انگلند بلکاف فارسی و آنرا بریتان
و برطانیهٔ کلان نیز نامند و جزیره مذکور در طول سه صد و سی کروه و در عرض دو صد و پنجاه کروه و پای تخت این جزیره
شهر لندن است و بادشاهت آن جزیره انگلستان یعنی انگریزان میدارند و مرقوم خواهد شد و دیگر جزیره ایران است
که طولش یکصد و چهل و دو نیمکروه و عرضش یکصد کروه است و پای تخت این جزیره شهر ولین است و در آنجا نایب
بادشاه انگریز میباشد و دیگر در دریای شمالی فرنگ بعضی جزایر هستند که در تصرف بادشاه دیمرک اند و دیگر مابین مشرق و شمال
ملک یورپ جزیره های ویلند و دیگر جزیره های در تصرف بادشاه دیمرک است و متصل این جزیره ایلند و الند در وحی هم
دیگر جزایر در حکومت بادشاه سویدن اند و درمیان سمندر بطرف جنوب که ملک فرنگ را از بخش افریقه جدا کنند جزیره ایست
و محارکه بلکاف های فارسی و این در تصرف بادشاه اسپین اند و دیگر دیت لیبارد در تصرف انگریز است جزیره کارسیکه در حکومت
فرانسیس است جزیره سارونیا آنجا بادشاه علاحده است و ان را بادشاه سارونیا نامند جزیره نبلی نکرسین اول در تصرف
بادشاه نبلس است جزیره بوسینه و کرفو و سفایونیا و زیت و لوکادیه بلکاف تازی مجموع پنج جزیره در تصرف مردم ونیس است
و دیگر جزیره کندیه بلکاف تازی دروس و کنبس و تندس و مکبن و سیودت و ساموس و چیس و پارس و سرکودسی برس که
درخت سرو بسیار پیدا میشود و شیرین وغیره که همه آنرا ملک لوبان میگویند انجمله در تصرف سلاطین عثمانیه اند و مردم این جزایر
لوبانی اند همه مذهب نصاری دارند و جزیه بسلاطین عثمانیه میدهند امصار جزایر فرنگ که پورب است تمام بخش دوم اشیاست
که عبارت از ایران و توران و دیار هند وستان و ملک کرجهان دار منی و بعضی ملک روس ملک تمام هفت اقلیم کهنه است چه
اکثر امصار هفت اقلیم کهنه را یاد و فادار مولف حدیقة الاقالیم از کتب متعدده مثل کتاب هفت اقلیم وغیره نوشته بنابران
در گذشته بخش سومی می پردازد بخش سوم افریقه که مشتمل است بر ملکهای بزرگ و اکنون آنرا بتفصیل بیان میکنم ملک مراقه که مر
نیز ش گویند طولش دو صد و پنجاه کروه و عرضش دو صد و چهل کرده و دار الریاست این شهر فس و بادشاه اینجا مسلمان است از
خلفای مصر و دیگر انچیز که طولش دو صد و چهل کروه و عرضش پنجاه کروه و دار الخلافت این ملک هم انچیز نام دارد و حاکم اینجا مسلمان
از طرف سلاطین عثمانیه بود و اکنون برآخود است اما حصه بنام عثمانیه میخواند و باج و خراج هیچ نمی دهد و ساکنان اینجا مسلمان اند ملک
یونس طولش یکصد و دو گروه و عرضش هشتاد و پنج کروه و دار الریاس نیز یونس نام دارد و پیش ازین اینجا از طرف عثمانیه حاکم می گشت
اکنون بسر خود است ملک تری پولی سه صد و پنجاه و عرضش یکصد و بیست کروه و دار الخلافتش نیز تری پولی نام دارد و حاکم اینجا فقط خطبه بنام
سلاطین عثمانیه میخواند ملک بارکه طولش دو صد کروه و عرضش دو صد و پنج کروه و دار الخلافتش تولی نامی دارد و آن شهر بیست بزرگ رئیس
اینجا بلطایف خطبه و سکه سلاطین عثمانیه میدارد این هر پنج ملک از مراقه تا تارکه از ملک بربر میخواند و دیگر بخش افریقه ملک مطرا است و طول
این سه صد و عرضش یکصد و بیست پنجگروه و دار الخلافتش را قاهره می نامند و این شهر بر ساحل دریای نیل واقع است و احوال مصر مولف
حدیقة الاقالیم در ضمن اقلیم سوم نوشته است و اکنون دران دیار از طرف سلاطین عثمانیه والی روم با سپاهی نشیند بالفعل عمل سلاطین

عثمانیه آنجا ضعیف هست دست چهار کس از اولاد غلامان خلفای علوی که در مصر خلیفه بودند از چند سال المملک ریهست و چهار حصه کرده میان خود بالتقسیم نموده متصرف اند و گاهے سلاطین عثمانیه روم را خراج باتحایف میدهند و گاهے نمے دهند و اگر از بادشاه ناخوش مے شوند از شهر آنرا میر امیر اند دبباد شاه روم مینویسند که بادشاه دیگر بفرستید پس بادشاه بموجب التماس شان بادشاهے دیگر میفرستد ملک بلاد الخزید طولش یکهزار و دو صد و پنجاه و عرضش یکصد بست پنج کروه و پاے تخت اشهر دارست و بادشاه و مردم آن ملک همه بت پرست اند ملک زاره طولش یکهزار و دو صد و عرضش سه صد و سی کروه و پاے تختش شهر تسے بفتح تای فوقانی و فتح کاف فارسی و بین مهمله مشدده بیازرده هست و بادشاه و مردم آنجا همه بت پرست اند ملک بیکرو لند بکسر نون بیاے تحتانی زده و فتح کاف فارسی و ضم راے مهمله و واو زده هست طول او یکهزار و یکصد کروه و عرضش چهار صد بست کروه پاے تخت این شهر مدکیه بکاف فارسی و بادشاه و ساکنان آنجا همه بت پرست اند گندینه بالکاف و نون فارسی طولش نهصد و عرضش یکصد سی کروه و پاے تختش سینیه بکسر کاف تحتانی دو نون و بیاے تحتانی زده و فتح نون آخر بستور شاه و مردم آنجا همه بت پرست اند و دیگر سنبه کلان که نام ان لونیه و الی سینیه و ابر که له این هر سه امصار نقش نامنه و طول هر سه ملک یکهزار و دو صد و بست و دو و نیکرده و عرض ان هفتصد و چهل و پنج کروه و پاے تخت ان گوندار هست بکاف فارسی و بادشاه آندیار دین عیسوی میدارد و ساکنان آنجا بت پرستان و مسلمانان و عیسویان هستند و دیگر وسط افریقه را حبش ریزی نامند اما اطلاعان هیچ معلوم نیست گندهرپ بکاف فارسی گگاس بکاف اول تازی و دوم فارسی طول انجمله دو هزار و هفتصد و عرضش یکهزار و یکصد و پنجاه کروه و پاے تختش لونکو هست و بادشاه انجا عیسوی و ساکنانش عیسویان و مسلمانان و بیهودان هستند و این امصار را گبی ریزی بکاف فارسی مے نامند و اکثر از کنار دریاے آن در تصرف مردم پرتکیه هست معاهد طولش هفتصد و عرضش یکصد و هفتاد و دو کروه هست و پاے تخت ان میکنده و موزم میک هست و بادشاه انجا بت پرسته هست و بعضے هندرهاے این ملک در تصرف فرنگیان پرتکیه هست و رسم آندیار چنانست که مردم آنجا طفلان و خویشان خود را می فروشند حتے که بادشاه آنجا نیز و اکثر فرنگیان و اطفال ایشان را خریده بملک امرقه مے برند و آنجا کشتکارے کنانند گشیلا بالکاف فارسی طولش چهار صد و پنجاه و عرضش سه صد و سی کروه و پاے تخت انملک جنکوه هست و بادشاه و ساکنان آنجا بت پرست اند سفله طولش دو صد و چهل و عرضش یک صد و پنجاه کروه هست و پاے تخت ان ملک نیز سفله نام دارد و بادشاه و مردم آنملک بت پرست اند مالکو طولش سه صد و عرضش یکصد و هفتاد کروه هست اکثر جاریگستان و کمتر شهر آباد ان میدارد و رئیس و مردم آنجا همه بت پرست اند علیان طول آن سه صد و نود و عرضش سه صد و سی کروه هست انجا ملوک الطوایف اند و همه ایشان بتانرا پرستش میکنند و اکثر جاے آنملک در تصرف فرنگیان و لندیز هست و اکثر امصار دیار مذکور در آبادی و زراعت و لطافت هوا بر تمام ملک افریقه ترجیح میدارد و میوهٔ هر جنس که در دنیا پیدا هست در آنملک پیدا مے شود و سر شمالی افریقه یوریپ یعنے فرنگ و سر حد شرقی آن ایشیا که عبارت از هفت اقلیم کهنه هست و حد غربے آن سمناد کلان مغربے که فاصله هست میان افریقه و امرقه و حد جنوبے ان سمندر کلان جنوبے تا آنجا که خط استوا در عین وسط ملک افریقه مے گذرد و مملکت افریقه از دیگر ملک ها، دنیا بسیار گرم هست و اکثر جاها ملک مذکور ریگ روان و سراپا ویران هست اما زمین کنار هاے دریاهاے بزرگ چون رود نیل وغیره تر و تازه و بسیار آباد ان و همه چیز آنجا

پیدا می شود پس چنانچه جزایر یورپ ذکر کرده شد اکنون جزایر افریقه بیان کرده میشود شمالی مستعمل بحر احمر است و آن در تصرف گروه های مقرقه است و ساکنان آنجا دین و ملت بطریق متنوعه میدارند و پای تخت آن کلتره بادشاه آنجا مسلمانست این جا بر دیپ آنرا گروه تیرزی مندو پای تخت آن شهر جوبه است و بادشاه و ساکنان آنجا مسلمان این جا ردیب از دیگر جزایر آباد است بسیار میدارد و جهازها که از فرنگ هندوستان می آیند چند سے آنجا بجهت ضروریات مثل آب تازه و اشیاء خوردنی مقام میکنند و آنجا ذخیره میگیرند گمبیر بکاف اول فارسی پای تخت آن شهر اینین نام دارد و بادشاه آنجا مسلمانست پورپن پای تخت آن نیز پورپن نام دارد و آن در تصرف فرنگیان فراسیس است ویلے ویپای تخت آن ولی تصرف فرنگیان انگریز است یلمه ویپای تخت آن ملمه و تصرف فرنگیان اسپین است شروان و بای تخت آن نجالی است و در تصرف فرنگیان پرتگیز است و شراب مدبره در آنجا پیدا میشود که با قطار عالم می برند و دیگر چند جزیره ها که آنرا درے می نامند و پای تخت انگره بکاف فارسیست و آن در تصرف فرنگیان پرتگیز است اکثر بلکه همه این جزیره ها آبادی تمام و هوا خورم و دارد و بیملکت امرقه که آنرا افریقه نیز نامند بر عاقلان پوشیده نیست که حکما و دانایان سلف در کتب خویش نوشته اند که احتمال دارد چنانچه بطرف مشرق و شمال زمین است همچنین بطرف مغرب و جنوب بر زمین وسیع و کلان خواهد بود بعضے دانایان در بنیاد خیالهاے دور و دراز بسته اند اما از گفته و نوشته ایشان حل این مشکل نشد پس از مرور دهور اهل فرنگ خراب کرده و توکل بر حافظ حقیقی نموده آنزمین را که پیش ازین مردم هند و روم و شام بلکه تمام هفت اقلیم ازان واقف نبودند پیدا کردند و گوی معرفت و تحقیق بچوگان جرأت از عالمیان ربودند چنانچه بتفصیل مرقوم قلم میگردد و پیش ازین قریب بسه صد سال فرنگیان آمد و شد هندوستان از راه دریاے عمان که اکنون مسلوک است واقف نبودند اما فرنگیان سودا گر از راه خشکی مابین اسکندریه و معمر تا بسویز که بر ساحل دریاے احمر است رسیده و زر و تحایف فرنگ همراه آورده تجاران عرب که در انوقت سوداگری هندوستان بدست ایشان بود خرید و فروخت می نمودند چنانچه در هر یک سال بماه معهوده اجتماع سوداگران فرنگ با تجاران عرب بنا بر آوردن اشیاء که طرفین را مطلوب می بود فیمابین خود قول و قرارے می نمودند و از طرف فرنگیان ساکنان دو شهر یکی ونیس و دیگر جنوه که ذکر آن در یورپ گذشت همه کار تجارت را در دست خود داشتند و دیگر گروه فرنگیان را دخل در امر تجارت خصوص در هندوستان نمیدادند چه هر شیئ هندیه بقیمت مناسب از هندیان میگرفتند و بهر قیمت که میخواستند میفروختند منفعت او چندان و زیاده بران میگرفتند چنانچه در انوقت یک آثار ابریشم خام هم وزن زر میفروختند و سالهاے دراز بر نیمنوال یکدست ازین جهت ایشان بسیار متمول و مالدار شدند و فرنگیان دیگر بر ترفع و ترقی احوال ایشان حسدها می بردند و حسرت می خوردند تا وقتیکه در سن یکهزار و چهار صد و هشتاد و سه عیسوے کلمبس نامی بکاف تازی و کلمش بهیم هم مینویسد ساکنان جنوه که عالم و فاضل بود از علم نجوم و هیئت و هندسه و احوال دنیاے نو ساکن و قومے تمام داشت و گویند که او اول کسیست که بر احوال سنگ مقناطیس و زمره نصاری واقف شد و قطب نما بسیاحت دور دریا جهات چهارگانه را در روز و شب و ابر و تاریکی شناسا گشت و راه رفتن جهات مذکورے تواند و این اسرار چندے پوشیده داشت و قوی دل شده قیاس کرد که البته راهے

بوده باشد تا از طرف مغرب بسوی اروپا جهاز بخوب شده بهندوستان میتوان رفت و قول اصح آنست که قطب نما اختراع شخصی دیگر است و آنکه آنرا ساخته زمانه او و کلنس ازان کار گرفت چه کلنس منصوبات خود را با دلایل قوی بر اثبات دعوی خویش بر کاغذی نوشته بنظر سرداران چیوه گذرانید و درخواست چند جهاز مدد و خرج برای رفتن خود بهندوستان نمود سرداران موصوف نا فهمیده از انچه گاهی نشنیده بودند متنفر شدند و آنرا خیال باطل و دیوانگی اندیشیده بچشم حقارت و تسخیر بر کلنس نگریستند و بکلی ترین وجه درخواست او را رد کردند کلنس برنا دانی قوم خود گریست و گفت که شما دولتی عظیم از دست دادید و من انیک از شما جدا میشوم تا بادشاهی زیرک بدست آرم و این دولت نصیب او گردد و پس او پیش بادشاه فرانسیس رفت و مانی الضمیر عرضه اشت و روی نیافت از انجا نزد بادشاه انگلیز رفت او بخیل بود بنابران التماس او را قبول نکرد بعد ازان پیش والی پرتگال رفت و بی نیل مقصود باز گشت کلنس انچه که داشت در خراج آمد و رفت و نذر سلاطین صرف کرد و عاقبت کارش بعسرت کشید و بالآخر نزد بادشاه زنی عاقله بود احوال او بشنید و او را پیش خود طلبید و همه منصوبات و دلایل او بشنید و بپسندید و از شوهر خویش اجازت گرفته قلیلی از جواهر خود فروخته سه جهاز مع اسباب و مردم کارآمدنی بکلنس بخشید و رخصت فرمود و کلنس در سال یکهزار و چهار صد و نود و دو عیسوی بر جهاز سوار شد و در پی مقصود برآند و چند روز مردم همراهی او که گاهی کنارهٔ زمین را از نظر نگذاشته بودند و جهاز را از کنارهٔ دریا دور تر بردن نمیتوانستند چه تا آنوقت سیر و سفر دریا بهمین طور بوده چون یکبار خود را درمیان سمندر که زیرش آب و بالا آسمان باشد بدیدند و ساحل و زمین از نظر ایشان ناپدید گشت چون از جهات خبر نداشتند که درین بحر بی پایان کجا و کدام سمت میروند و دیگر باد های تند و طلاطم امواج که هویدا میشد بیدل و خراسان گشته دست از جان شسته و از کلنس بی ادبانه گفتند که ما مردم را بازبملک ما برسانید والا شما را بدریا خواهیم انداخت کلنس با ایشان گفت از مرگ نمیترسم اگر چنین کنید کیست که شما را بوطن رساند باید که روزے چند صبر کنید پس اگر بساحل نرسید هر چه خواهید بکنید مردم او گفتند که اگر این را هلاک میکنیم گوئی در هلاک خود کوشیدیم پس طوعاً و کرهاً روانه بیشتر شدند و بعد از سی و سه روز زمین بنظر ایشان در آمد و آن یکے از جزیرهٔ های ماهنیه بود کلنس از کشتی فرود آمد و تماشا را بشهر نمود و حیران شده با خود گفت که این آن هندوستان نیست که در پی تجسس آن این همه محنت ها کشیدم و ساکنان آن جزیره همه سیاه رنگ و عریان بودند از اکل و شرب هر چه داشتند بتواضع پیش آمدند کلنس مختصرے از تحایف فرنگ بایشان داد و چندے در انجا استقامت گزید باز بار سفر بر جهاز کشید و از مغرب پاره راه بطرف جنوب رفت و بجزیره کلان رسید و همه اسباب ضروری از ماکول و مشروب و ملبوس ترتیب داد ساکنان آن جزیره بسیار خوشخوے و خلیق و نرم گوی بودند بجا حفر متواضع شدند و تحایف انجا چون مروارید و ریزه های یاقوت سرخ گذرانیدند و کلنس بسیار راضی و خوشنود گشت و دانست که تقریب سرشتهٔ مقصود یعنی سیر و تماشای هندوستان میسر خواهد آمد چند کسان خود را در ان جزیره گذاشت و بملک خویش عزیمت خواست کرد و دو سه کس از ساکنان آنجا را همراه گرفت و از زند و مروارید و اسلحه آمده باز دیگر کارخانجات و زیور آلات و میوه جات و انچه دران جزیره پیدا میشد اندک اندک همه ازان با خود گرفت و باینسان آمد

وبخدمت بادشاه پیوست وانچه آورده بود بنظر بادشاه درآورد واحترام یافت وبعد ازدو ماه هفتصد وچهار ده یک هزار پانصد مرد
درانمیان بعضے ازصاحبان عالیمرتبه دمتمول بودند از بادشاه رخصت شده برجهاز نشست وبجزیره اسپانبوله رسید
وسه صد کس انجا گذاشت وآن ملک را بای جنگ بتصرف بادشاه اسپین درآورد وچند قلعه برای استقامت ومحافظت
مردم عمارت فرمود پس ازان بطرف جنوب شده بجزیرهٔ کلاف انکان تازی رسید وآن جزیره را بسیار آباد یافت و
معدن زر در آنجا بسیار بوفور دید سکنهٔ آنجا بے جنگ محکوم ومطیع اوشدند وآن جزیره را باسم ازبله بیگم یعنے باغ بیگم
موسوم ساخت وچند کسان خود را درانجا گذاشته باز باسپانبوله شتافت درخلال این احوال بعضے ازدشمنان که
ازاقبالش حیرت میخوردند درحضرت اورانجود رائے وخیال ریاست متوهم ساختند بادشاه جاسوسان پیش او
فرستاد کلنش ازیمنے خبر یافت ومزاج بادشاه را ازخود مطمئن ساخت وبدستور مقرب آنحضرت گشت وحسب الحکم
بادشاه باسپانبوله شتافت ودو رسال دیگر درجهاز ها سوار شد وهفتده شبانروز راست سمت مغرب رفت
بر ساحل رسید آن از جزیره بامرقه جنوبیست اقدرے دیگر بطرف مغرب رفته دو جزیره دیگر یافت وباز بسمت
مغرب روان شد وبالاخر بکنار ملک امرقه رسید واز جهاز فرود آمد آن جزیره بسیار آباد یافت ومردم سفید
پوست مایل بسرخی خوبصورت بودند وکلاه ها از پرهاے رنگین برسر داشتند ولباس مکلف ساخته دربر کشیده وبه
عورت کرده بودند وحلقه زرین بروارید دهر دو گوش پیوسته داشتند وزبان آنجا حلقه زرین بامروارید درهر دو گوش وبینی کشیده بودند
باادب وتواضع تمام بازر ومروارید پیش کلنس آمدند کلنس نیز بیشتر تحایف فرنگ بایشان تواضع نمود وفیمابین رابطهٔ دوستی
استحکام یافت کلنس بعد چندے باسپانبوله مراجعت نمود ومهدرین اثناد یگر بادشاهان فرنگ احوال کلنس شنیده سردار
خودرا سه جهاز با تبلاش زمین نو فرستادند مردم پرتگال مملکت که یکی ازملکهاے امرقه است دریافتند واگر بزیان پیدا کردند
وامریکس نام شخصے سوداگر شهر فلارس دیگر دیار بسیار ملک پیدا کرد وآنملکت بنام امریکس بامریکه موسوم گشت ازعجایب
روزگار آنکه کلنس درتلاش ملکهاے تواریخ ولغت کشید وهیچ یک ازملکها بنام او مشهور نشد نتیجهٔ آن همه محن وخرابی وبدحالے
نصیب او گردید چه مخالفان ازبازبحضرت بادشاه اورا بهوس ریاست وشل ان متهم ساختند ودران باب غلو کردند بادشاه
اورا طلبیده بزندان فرستاد کلنش درسن یکهزار دپانصد وشش عیسوی درحبس بمرد واو به تدبیر صایب وخوش خلقی وشیرین
زبانی این همه ملکها رابے جنگ درتصرف بادشاه اسپین درآورده بود بعد ازاو ناظمان وحاکمان دست تعدی وتظلم بطمع
رزوجاه برسکنهٔ اسپانبوله دراز کردند ودر اندک سال قریب شش لکهه کس را بکشتند ومردم آنجا را ازشکار کنان درنده شکارگاه ساختند
تا آنکه ازساکنان اسپانبوله کسے درآنجا نماند ونیک پرداخته شد بعد ازین قضایا پس ازیکدو سال ازطرف بادشاه اسپین حاکمی
مسمے بفرماندوکارتر باششصد پیاده وهیژده سوار وچند ضرب توپ خرد بدانسمت نامزد شد وبا این فوج قلیل عزیمت تسخیر
هر دو کاف تازی که بادشاهیست بسیار کلان وآباد ازمملکت امرقه کرد انا الامریکه بیشتر شش خواهند نمود وپاے تخت کمکو شهرے
بود بغایت وسیع وبزرگ درد وسط گوالای عظیم وماه آمد وشد دران شهر بران گوالاب که هرچهار طرف ان گوالاب صراطهاے
سنگین درغایت متانت ساخته بودند وعمارات آنشهر همه سنگین ورفیع ودوکانین آراسته وچهار سوی بازار ترتیب دار

تمام تعمیر یافته و تمام شهر معمور از زر و نقره و جواهر و لآلی آبدار بیشمار و تمنای هر کس در آنشهر در هر وقت باندک تردد موجود و سکنان آنجا بکثرت و اژدهام تمام در غایت جمعیت و فراغبالی بی زحمت در عیش و کامرانی شب و روز میگذرانیدند بهشت آنجا که از دوی بنا شده کسی یا بکسی کاری بنا شد و در حاق وسط شهر عمارت بادشاه در غایت متانت و آراستگی تعمیر یافته چه ستونهای آن همه از سنگ بسیم گوناگون بپرداخته و گنبدها و منارهای باکارهای طلا و نقشهای رنگارنگ و تصاویر غریب و عجیب زینت یافته و بادشاه آنملک کنامش موتی رومه بود بادشاهی بود بحشمت و شوکت بنهایت که صد هزار پیاده هر وقت به پاسداری و حراست او قیام داشتند و هنگام سواری بر تخت مرصع کارے سوار شده و امیران عالیقدر آزاد وش خود با میکشیدند و فخر خود میدانستند و او بعلو همت و سخاوت و عدالت و انصاف و است و در سخاوت و شجاعت گوے از بادشاهان عصر خویش ربوده و اکثر ملکهای اطراف را از دور و نزدیک تسخیر کرده خلایق در ظل عاطفت آن بادشاه بآسودگی و رفاه میگذرانیدند و اسلحه سپاه آنملک تیر و کمان که پیکان تیر از سنگ چقماق و یا استخوان و خارماهی که در تیر تقینه میکردند و دیگر نیزه خرد که بر جبه باشد از نے و چوب که سر آنرا بر سنگ باریک میکردند و هنگام رزم آنرا بر مخالف ے انداختند و از آهن چون شمشیر و دیگر اسلحه ساختن نمیدانستند و از بارود و گوله و توپ و تفنگ مطلق خبر نداشتند و اسپ در اندیار سرگز نبود و گاهے نظر آن کرده نه در آمده و ندیده القصه فرماید و کار نیز با فوج قلیل که بسبب حربه توپ و تفنگ با وجود کثرت یکیک کس فرنگی صد چندان بودند در تو ابع مکسو رسید اول چند کس از باشندگان آنجا بتواضع و خلق پیش آمدند و اسباب ضروریات از ماکول و مشروب و ملبوس و غیره حاضر آوردند رئیس فرنگی نیز با آنها تواضع و مدارا کرد و چندی آنجا سکونت ورزیده با آن جماعه اختلاط پیدا نمود چنانکه فی الجمله بزبان ایشان آشنا گشت و احوال ملک ملک پرسید کسان آنجا کیفیت ملک مکسو و شهر آنرا از آبادی و وسعت و لطافت و نزهت و وفور زر و اسباب بیان کردند باستماع آن فرماید و کار سرماخوش سیر و تسخیر آن در دل از یکی مدشد و کسان آنجا از آمدن مردم نوسفید پوست بگرد بوس که در دل خود یک جانور مهیب الشکل قیاس میکردند به بادشاه مکسو خبر دادند هزار الطاف و اخلاق فرنگیان که درباره خود مشاهده میکردند به بادشاه گفته فرستادند و آنکه در کتب ما و سیب بسینه مایان از سلف بخلف شنیده ایم که این مملکت بروست کسانیکه پیران آفتاب خواهند بود و مسخر خواهد شد همانا که این مردم پیران آفتاب اند که باین شکل و صورت و اخلاق پسندیده متصف اند و چون مردم آنملک گاهے جهاز و صورت این مردم ندیده بودند بقیاس خویش میگفتند که جهاز جانور زنده بر روی آب روان و انیکرده یعنی مردم از شکم این جانور بانصورت مهیب برآمده اند و وقت سر دادن توپ که هنگام صبح و شام موافق ضابطه بر جهاز سر میدادند بزعم خویش میگفتند که این جانور یعنی جهاز جانوری عجیب است که در سر جهار پاس انس و شعله از شکم خود بیرون میدهد و دیگر چون اسپ ندیده بودند هرگاه سوار اسپ دیدندی گفتندے که این عجب آدمی است که مثل دیو چهار پا و دیگر اعضا میدارد چه آنجماعه اسپ و سوار را یکے میدانستند و همچنین از دیگر حرکات فرنگیان متعجب میشدند و همه کیفیت به بادشاه خویش میرسانیدند فرمانروا هر چندی و تو ابع مکسو مانده پیش بادشاه آنجا که مولے رونیه نام داشت شتافت و با او ملاقات کرد و برد و دوستی در باخت و بالآخر هوس تسخیر مملکت در دماغش جای گرفت بادشاه را بدغا قید کرد

ساکنان ملک از دغاراو وحبس بادشاه خویش خبر یافته بجنگ پیش آمدند وبرای خلاصی بادشاه سعی بسیار کردند اما بادست
آن مطلوبان جزیه سر دسنگ بنود پس جنگ کردن وجان دادن واز گله توپ صدها پریدن واز تفنگ وسنگین هزار کشته
وخسته شدن همان بود درین گیرودار بادشاه آلقوم که بربام زرآن خانه مقام میداشت وبصحن بام استاده تماشا رزم میکرد
ناگاه سنگی برسراو رسید واز ان کشته شد وبسیارے ازان قوم بقتل رسیدند وبقیة السیف منهزم گشتند ومابه وکا فظفر یافت
وخویشان وفرزندان مولے رونیه را از سلطنت بے دخل کرد تمام ملکو بتصرف خود درآورد وبا ندیشه آنکه ساکنان آنملک
سرکشی نکنند همه ازمرد وزن وبچه که بدست آمدند بظلم تمام بکشت کسانیکه خبردار شدند گریخته بجاهاے دور ودراز وجنگلها
وبیشه ها وکوه ها پناه جستند چنانچه بعضے تاحال ازاولاد ایشان درکوه ها وجنگلهاے باشند وچون ماندوکا رنزد دیگر سرداران
اسپین مملکت راازساکنان اصلی خالی کردند زمان وبچگان ومردان کشاورزورعایا راهل حرفه از اسپین طلبیده
شهرها وآبادیها بطور خود ساخته آنجا مقیم گشتند وبمرور ایام درهمه ملک ملکو آباد شدند وملک دیگر که نام آن ببرده است
نیز گرفتند واکنون اسپانیان برتمام امرقه جنوبی مستولی اند وامرقه جنوبی که عبارت است ازملک وسیع وزرخیز وامصار
آن ملکو وببردوتره فرما وحصلی ولیلابه وجزایر آن ملک کوپا واستانبوله ولولورکو ویرینیدار ومارکارینا وجوان فرناندیز
وغیره اندپوشیده نماند که ملکو درطول یک هزار کروه وعرضش سه صد کروه وملکی است خوش آب وهوا لایق زراعت
که تخم هاے فرنگ وهند درآنجا بخوبی میکارند وانار وانناس وترنج ولیمو وسنگتره وخوبانی وسیب ونارجیل خوب میشود ومشکر
آنجا بسیار کلان ورس دار وبغایت نرم وشیرین مے باشد ومعدنهاء زرونقره درآنجا بسیار چنانچه هرسال زرونقره
بیشمار ازآنجا بپادشاه اسپین میرسد ودرآندیار ادویات نباتی وحیوانی ومعدنی چون برگ وگل وثمروحب وصمغ مانند
آن وازعنبر ومشک ولادن ودیگر زمرد ویاقوت ولولوو زهرمهره پیدا میشود که تمام فرنگ ازان مستغنا است القصه ملک
ملکو درهمه بعضے فواید ازدیگر ملکها دنیا برتری میدارد وساکنان آنجا که اکنون عبارت ازمردم اسپین است همیشه در
کمال عیش وعشرت میگذرانند ملک تره ومادرطول هفتصد ودرعرض سه صد وپنجاه کروه بغایت خوش آب وهوا ومزروع
ملک پیرو طولش نهصد وعرضش دوصد وپنجاه کروه ودرینملک معدن نقره بسیار وکشتکار ازهرجنس بخوبی تمام میشود ودرینملک
امصار بزینت وآراستگی تمام وآبادی لاکلام اند ملک چیلی درطول ششصد ودرعرض دوصد پنجاه کروه وآب وهوایش
بملک پیرو مشابهت تمام دارد وملک لپلانه درطول هفتصد وپنجاه ودرعرض پانصد کروه باید دانست که قدرمرقومه درطول
وعرض عبارت ازآبادیست ودرباقی جاها مردم اسپین نرفته اند وحد الملک تاحال نمیدانند که تابکجاست وانچه که آباد کرده اند
سکونت میدارند آب وهواے نیک میدارد لایق زراعت وتمام خوب درآنجا میشود چنانچه هرسال بسیار بسیار ازآنجا
بفرنگ جهة فروخت میفرستند اما جزایر آنملک یکے وکونپیدس گویند طولش سه صد وپنجاه وعرضش سی ونیم کروه بوفور
آبادانی معروفست فلفل کرد مرچ دراز مشکر تمبا کو آنجا بسیار خوب وفراوان میشود ودیگر هرچه لایق عیش و
زندگانی انسانست دران جزیره حاصلست اسپانیولیه سازی آن دوصد وبست وپنج کروه ونهنای آن هفتاد وپنج
کروه ودران جزیره شهرها بغایت آباد وبارونق تمام اند وآب وهوای آنجا بغایت سازگار ابدان انسان ست نیشکر

دوسمه گنیل نامند و تنباکو و اقسام خورش از نباتات بقول جهوب در آنجا بخوبی پیدا میشود بوتور یکو طولش پنجاه و عرضش
بست کروه است هرچند که خرد است اما همه آباد است و بردیگر جزایر آبادی رجحان دارد و ترسندا و در طول چهل و پنج در
عرض سی کروه در آبادی از دیگر جزایر کم نیست مارکارناطولش بست و عرضش یازده کروه اگرچه خرد است لیکن همه
آباد و ساکنان آنجا از دریا شور صدف مروارید رسمے یابند و میفروشند جوان فرمانذیز بسیار کلان و لایق تر زراعت است اما
مردم اسپین آنرا یاد نکرده اند لیکن هر سال کاوان بنگلی هزاران هزار از آنجا گرفته مے آرند و سوائے جزایر مرقومه
دیگر جزایر بسیار اند و مردم بسیار اسپین بدان رسیده و دیده اند اما تا حال دران آباد نشده اند لیکن آن همه وجوه
قابل کشتکار و آبادی را هستند معلوم باد که چون دیگر فرنگیان دریافت کردند که مردم اسپین ملکهاے وسیع در امرقه
پیدا کردند و حاکم بران گشتند و زر و نقره و جواهر از معدنیات آنجا بدست آوردند و دیگر قواید بسیار ازان ملک و دیار
باجتماعه رسیده هوا سر امرقه در سر هر قوم فرنگ جاے گرفت فرنگیان پرتگیز و انگریز و فرانسیس و ملاند برکه ولندیز گویند
فوجها و جهازها برتلاش ملک و جزایر امرقه فرستادند فرنگیان پرتگیز برازل پیدا کردند و متصرف گشتند و ملک مذکور بسیار
آباد است پرتگیز طولش یکهزار و دو صد پنجاه و عرضش سه صد پنجاه کروه میگویند و سر حدا و و طرف شمال و شرق
سمند و سمت مغرب ملک لیلانه و جانب جنوب دریاے امارن جریان میدارد و اهل پرتگیز با ساکنان اصلی آنجا موافقت
کلی کرده اوقات بخوبی میگذرانند چه با یکدیگر نسبت دختر و پسر نموده نکاح و شادی میکنند اما ریاست و سلطنت
آنجا بدست پرتگیز است و بادشاه پرتگیز را که پرتگال نیز ش گویند هر سال از اندیارفایدهٔ جزیل میرسد و کان الماس
آنجا هست اهل پرتگیز در سن یکهزار و پانصد و چهل و نه از تولد عیسے علیه السلام از فرنگ دران ملک رسیده اند و با بادشاه آنجا
زد و ها کردند آخر و سار برازل باج و خراج به بادشاه پرتگال پذیرفتند پرتگیزیان با ایشان صلح کردند ازان تا اکنون که
قریب دو صد و چند سال میشود فیما بین بنا مصالح قایمست و هر دو فرقه دران ملک وسیع با عیش و عشرت میگذرانند
انگریزان در سن یکهزار و پانصد و هفتاد و سه عیسوی با فوجے شایسته و چند جهاز آراسته بسمت امرقه روان شدند
و بملکے رسیدند که از ملکسو و غیره بسیار ایل بشمال واقعست لهذا از اکناف دانا مند و امرقه شمالے با امرقه جنوبے پیوستگی دارد
تبصل یک اسثمس یعنے پاره زمین که در طول زیاده و در عرض اندک مانند پل در میان هر دو امرقه که شمالی و جنوبے باشد
واسطه و برزخ است که از امرقه شمالی با مرقه جنوبی براه خشکی میتوان راه یافت و اسثمس مذکور را اسثمس وارین می نامند
بالجمله انگریزان بصلح و جنگ اکثر از دیار و امصار امرقه شمالے را متصرف خود آوردند و شهرها و آبادیها بر طریق
خویش ساختند و مسکن گزیدند و اکنون انگریزان امرقه شمالے دم همسری با انگریزان فرنگ میزنند و از بادشاه
باغی شده آتش پیکار با انگریزان فرنگ مشتعل میدارند و ملکهاے امرقه شمالے یکے کشاد است طولش چهار صد
و عرضش صد کروه و هوایش بسیار خوش و دلکش و اقسام فواکه در ملک گرم سیر و سرد سیر حاصل میشود و در آنجا
پیدا ے میدارد و حبوب و غله از هر جنس در آنجا کشتکار میکنند و امصار بسیار آباد دان و دران ملکست و هر چه برا ے
عیش و آرام انسان ضرور است در آنملک موجود است و پیش ازین گناوا در تصرف فرانسیسان بود انگریزان

از فراسیسان بجنگ بگرفتند ملک بوسکات لاند طولش یکصد و هفتاد و پنج و عرضش یکصد و بست و پنجگروه است و هوایش آن در خوبی از هوای کناداکمتر است و نیز چندان آبادان نیست و آنجا یک نبات در کلانی مثل درخت پنبه می باشد که ازان پارچه بسیار خوب و باریک می بافند و تجارت مردم اینملک ازین پارچه است ملک نودر طول دوصد و هفتاد و پنج و در عرض یکصد گروه هوایش بغایت خوب و آبادی بسیار دارد و اسباب خورش و پوشش در آنجا بخوبی و ارزانی بدست می آید ملک قدیم طولش یکصد و پنجاه و عرضش هفتاد و پنجگروه و هوای خوش و شهرها آباد دارد و حبوب ماکوله و بقول و درختان و نباتات مفیده و کارآمدنی دران دیار فراوان میباشد قاره در طول یکصد و پنجاه و عرضش یکصد و بست کرده است و آن از دیگر ملکها بسیار بسیار آباد است و اسباب طرب و نشاط در آنجا نیک بحصول می پیوندد سیر لاند طولش یکصد و بست عرضش یکصد و پانزده کرده است هوایش خوش و آبادی بسیار میدارد مقدشو در طول سه صد و پنج و در عرض یکصد و بست کرده بدستور سیری لاند هوایش نیک و آبادی بسیار میدارد تکرور در طول سه صد و پنجاه و در عرض یکصد و چهل کرده آب و هوای سازگار و آبادی بسیار میدارد جزیره لانسا صید و هشتاد و صد و بست کرده است اینملک قابل زراعت است اما چندان آباد نشده است باید دانست که سوای اینملک ها جزایر بسیار متصل امرقه در تصرف انگریزان است ازانجمله جزیره سلطمانشه طول او هفتاد و عرضش شصت کرده است نشیمگر آنجا بوفور پیدا میشود و ساکنان آنجا از فرقه شکر بردم انگریز و فرنگ بسیار متمول میباشند سقالیته در طول بست و یک و در عرض چهارده کرده است آنجا نشیمگر و نیل و نخیل و دمنه بسیار میشود و مردم آن جزیره با آن چیزها تجارت بسیار میکنند و سوای آن جزایر بسیار از جمله تصرفات انگریز سبزده جزیره مثل بربادوس بسیار آباد اند و باقی چندان آبادی ندارند و باید دانست که سیر فراسیسان و بلاطیران ازین ملکها و جزیره برامرقه تصرف میداشتند اما چند سال است که اکثر تصرفات ایشان بدست انگریزان ماند و اکنون چند جزیره خرد تصرف اوشان هستند پوشیده نماند که ملکهای امرقه و جزایران در کل بتفصیل مرقوم شده اکنون بطریق اجمال بعضی اوصاف امرقه و حدود او این قلم می آرد و مخفی نماند که ابتدای امرقه بطرف شمال نهر اتل است و شهر مذکور دیار امرقه را از مملکت فرنگ و افرلقیه جدا می کنند و ابتدای امرقه طرف مغرب آب باسفکه است یعنی دیار امرقه بر ساحل غربی یعنی الطرف دریای باسفکه واقع است و انطرف دریای مذکور مملکت اسپاسپ کوی دریای باسفکه میان امرقه و سیاحدی فاصل است و بطرف جنوبی امرقه دریای جنوبی است و ابتدای امرقه که بر ساحل شمالی نهر اتل است انهار آن بسمت شمال تا حال معلوم نیست که تا کجاست اهل فرنگ هر قدر که بطرف شمال رفته اند سر حد آن نیافته اند اما تا هنوز دست از تلاش برنداشته و قیاس آنست که امرقه بطرف شمال از ملک روس و باچین اتصال دارد و هر سال جهازها بنابر دریافتن این راه روانه می شوند لیکن تاب و توان شدت سرما که بطرف شمال می شود ندارند بنابران مراجعت می نمایند جهاز در یخ بسته شود و همانطور بماند و نیز متردد این براه خشکی روانه می شوند اما اوشان هم وقتیکه طرف شمال می روند از شدت سرما و هیشه دوشت سهناک بی نیل مقصود باز میگردند اما آمید میدارند که راه یافته شود بر آنکه مملکت امرقه بسیار دراز و کلان است هرجا که دور و نزدیک از خط استوا واقع شده است درازی روز و شب و فصول و پیدایش نباتات و حیوانات تفرقه میدارد و گرم سه

واعتدال همه دران می شود وامرقه در کثرت وکلانی نهرهای شیرین وخوشگوار ودرختان کارآمدنی برای ساخت عمارات وشجرهای دوانجش ونباتات خوش مزه وگلهای رنگین وخوش منظر وخوشبو ومعدنیات ازجواهر ونقره ودیگر مملو ودیگر متصرفات مثل سیماب وکبریت وزنجفر وغیره بر ملکهای دنیا ی کهنه که مهتت اقلیم پیشینان هست امتیاز وبرتری میدارد الکنون بفنیافت طبع سامعان وخوانندگان بندی ازاحوال ساکنان اصلی امرقه می نویسد چه وقتیکه مردم اسپین اول بامرقه رسیدند در ملک مکسکو ویزو آبادی بسیار دیدند ودر هر دو ملک بادشاه علیحده باشوکت وحشمت تمام بوده وهمه ایشان آفتاب پرست بودند وبعضی ازمردم دشتی وشهری بتان بشکل های عجیب وغریب ساخته نیز می پرستیدند ودرمیان ایشان کتب وکتابت نبود اما کتب بتصاویر بسیار میدانستند وهرچه میخواستند درتصویر تحریر میکردند چه اگر میخواستند که چیزی بنویسند پس تصویر ونقشه همه احوال برتخته میکشیدند وبجای رنگ پرهای رنگارنگ زدکرده ازگوند برتخته می چسپاندند ولون اکثر مردم ملک مکسکو دیرد گندم گون مایل بسرخی بود ودر اخلاق بغایت متواضع ولباس ایشان ازپارچه پنبه وغیره وچیرمهای نفیسه دربرهای خوش رنگ که بازر وجواهر برپارچه مثل کاپچوب وزرد وزمیچپانیدند وغذای ایشان ازگوشت جانوران هرجنس وحبوب مالوله بود وازخواندن ونوشتن عاری بودند اما بطور خود بخوبی تمام میکدرانیدند فرنگیان انچه کثرت واژدهام مردم درشهر مکسکو دیدند ودر دیگر ممالک امرقه مشاهده نکردند ویافتند وساکنان اکثر جاهای ایملک مثل مردم دست غرب وتاتار دریکجا قایم نمانده گاه دراینجا درست وصحراسیکنان خانه بردوش بسری برند ورنگ ایشان ازمردم شهر مکسکو بسیار تیره وسیاه وعلم درمیان ایشان مطلق نه دبت پرست بوده وبت ها بشکل قبیح بنا که ازمالک شرقی نامیدند می پرستیدند ومیگفتند که حق تعالی مالک نیکی است وپرستش نمیخواهد چه ازپرستش مستغنی هست اما ازمالک شرقی ترسم واورا ازچاپلوسی پرستش میکنم تا اورا ازضرر رسانیدن بازدارم ولباس این مردم صحرای ودشتی ازپوست جانوران شکاری که گوشت انرا میخورند وپوست انرا لباس میکردند وشراب ایشان آب شیرین وکشمکار گندم میکردند وخانهای ایشان ازچوب دنی بوده ومردم صحرای ودشتی چنانچه بودند حالا نیز هستند چون تواریخ درمیان ایشان نبود هیچ احوال مردم امرقه از اصل ونسل معلوم نیست اما هیچقدر معلوم نیست که مردم مکسکو وپیرو ازدیگر ملک امرقه بلندتر بودند در اخلاق واطوار میگفتند که اجداد ما ازمشرق زمین آمده بودند وانایان قیاس میکنند که این زمین فراخ ومملکت وسیع که الکنون پیدا شده است واین درفهم وقیاس حکمای سلف ودانایان پیشین نبوده احتمال میدارد که بطرف جنوب کرهٔ ارض زمین بسیار خواهد بود که ما حالا ازان خبر نداریم اما هرکسیکه برکوه وشکل کوه ارضی نظر خواهد کرد خواهد دید وانان برهین است ودیگر دلیل بربودن زمین دیگر بطرف جنوب آنست که هرسال جزایر نو دربحر جنوب یافته میشود ودران جزایر مردم اباد اند وایشان میگویند که اجداد ما ازجنوب ومغرب آمده اند وصورت شکل این مردم ازدیگر مردم تفرقه میدارد چه بغایت سیاه فام وکریه منظر اند واطوار ایشان که ازاطوار ورسوم دیگر مردم جدا گردیده اخلاق وخورش ایشان بخوبی میباشد وعاقلان ناظر باخلاق است نه بر منظر ورسوم چه هر رسم خطست ازقلم تقدیر بالجمله پنج سال می شود که فرنگیان جزیرهٔ دیگر بطرف جنوب پیدا کرده اند وساکنان اینجا اززن ومرد در طفلی روی خود پلک تمام چشم را ازکاردوسوزن ریش کرده رنگ سرخ ونیلگون ومانند این دران تعبیه می کنند وبعلاج بسیار چنانچه درهند هم زنان ارازل درروی ودست وپا ازسوزن ریش کرده وسمه دران بعینه میکنند وچون بشود آن اغما مینمایند وآنرا موجب آرایش میدانند ودرهند آنرا گودنه بخفای دادی نامند ودران جزیره همه را این آرایش باشد واحوال این جزیره حالی درین کتاب که بفارسی ترجمه کرده

نبوده چه این نسخه مشتمل بر پیدا کردن جزایر پیشین است که کلفس فرماندو کاترد دیگران پیدا کرده اند اما اکنون که کتاب مرتب خواهد نمود در آن جزیره و هر چیکه دیگر خواهند یافت خواهد نوشت مخفی نماند که بعد تحریر حقیقت چهار بخش دینا بخاطر این احقر العباد گذشت که بندی از احوال ملک انگریز نوشتن خالی از فائده نخواهد بود و پیش دوست یکرنگ یعنی مؤلف حدیقة الاقالیم و دیگر اهل هند پذیرا و پسند خواهد افتاد چرا که اکنون در هندوستان فرنگیان انگریز بر بعضی صوبجات متصرف شده و در معنی حکمرانی می کنند البته در دل دانشمندان هند احوال انگریزان دریافتن خواهش بود بنابران بضیافت طبع طالبان سخنهای راست ساده از الفاظ اعلاق می نویسد چه این کم پایه شکسته قلم و گسسته رقم بعبارت رنگین و الفاظ دقیق مشقت اندر که شیوه نویسندگان شیرین بیان هند و ایران است سخنان خود را پیرایهٔ الفاظ دقیق و لباس رنگین نمیتواند پوشانید اما وعده میکند که سخن خالی از راستی و قوع نخواهد نوشت و اغلب که نزد دانشمندان مدعا فهم سخن راست و صاف از بهر جهانی بهتر خواهد بود بسکارکن کار بگزار از گفتار باید دانست که ملک انگلاند یعنی مسکن انگریز جزیره ایست از جزایر فرنگ و آن را پرمانیه و پرتانیه کلان نیز نامند چنانچه جزیره برتانیه مؤلف حدیقة الاقالیم در ضمن آخر اقلیم هفتم مرقوم نموده است چه جزیره مذکور مسکن اصلی انگریزان است و آن در طول یکصد و شصتاد کروه و در عرض یکصد و پنجاه کروه است و اطراف این بسمندر است لهذا جزیره نامید شد چه بی سواری جهاز از انجا بر آمدن و باید انجا رسیدن میسر نیست و این جزیره تا اکنون از حوادث و انقلاب زمانه محفوظ مانده است و در دولت و جمعیت بر اکثر ملکهای جهان بمرتبه افزون تر است و جزیره مذکور از فرنگ نیست اما چون متصل ملکهای فرنگ واقع است لهذا آنرا از اضلاع فرنگ میشمارند و دراز ترین روز در جزیرهٔ انگلاند هفده ساعت و سی و قیقه بخوبی میشود و هوای این جزیره گاهی سرد و گاهی گرم اما هر دو به نسبت دیگر ملکهای شمالی مایل باعتدال است و فصل بهار اینجا از داخل شدن آفتاب در برج حوت تا آخر جوزا و تابستان از تحویل آفتاب به برج سرطان تا آخر سنبله و فصل خزان از داخل شدن آفتاب در برج میزان تا آخر عقرب و فصل زمستان از وقت رسیدن آفتاب به برج قوس تا آخر دلو میباشد و در هر چهار فصل اوی میشود چه اکثر بعد سه چهار روز دو سه کهری می بارد ازین سبب همین زمین سرسبز و هوا خورم می ماند و در زمستان برف می بارد و یخ بستے شود و سردی بسیار می شود و در تابستان اگرچه گرمے می شود اما احتیاج دور کردن لباس و باد کش نیست تابستان اینجا مثل آخر زمستان و اول بهار هندوستان میباشد و در انگلاند و اضلاع آن چند نهر آب شیرین بروز می دارند و آن باعث وفور زراعت و آبادانی آن ملک است و دیگر نهرهای خرد بسیار اند که صرف زراعت و شرب حیوان مے شوند و اکثر کشتکارها اینجا گندم و جو میباشد و فواکه هر قسم چون شفتالو و زردالو و سیب و ناسپاتی بکثرت و بهتر میشود و سوای این میوه جات گوناگون و نباتات مفیده چند در چند که نام و نشان آن در هند ندیده و ندانم که در هندوستان انها را چه می نامند تفصیل و تشریح این از عقد و راین عاجز با صلاح و زبان هند بیرون است و دیگر از اختراع صاحبان باریک بین جهت پیدا کردن میوه های گرم سیرے در انملک آنست که در باغات سردابها میسازند و اندران آتش مے افروزند میگذارند و بر سقف سردابه فواکه و نباتات گرم سیرے میکارند و باغبانان آگهی گرمی و زیاده موجب طبیعت این کاشت می دهند تا ان نیک بالیده و نیک پخته می شود و همین طور میوه تابستان در زمستان بحصول می پیوندد و در انگلاند هر چه از نباتات و حیوان و گل و ریاحین که سبب پرورش و تفریح انسان دران است بخوبے و کثرت پیدائی میدارد و اشیاء متنوعه هند و امرقه و روم و شام و چین و ایران و دیگر ملکهای جهان که تجاران هر دیار و هر قوم بر جهاز ها بار کرده بسیاری می آرند همین بارزانی و آسانی بدست می آید و مردم انگلاند از کثرت

تجارت و بیع و شری اشیا، ملک خود و امصار و دیگر اکثر متمول و صاحب دولت میباشند و اکثر چیزهای ملک انگلاند نایافت خصوص بانات از
هر رنگ و آمشه ریشمی و ساده و زرد و توپ و تفنگ و شمشیر و امثال این آلجنیه های کلان و قصاویر از قلم سیاه و رنگ آمیزی گوناگون و نظر و بها
شیشه های و بلور و دوربین خورد و بزرگ و ساعت فرنگی که عوام گهری نامند آنچه بخوبترین وجه میسازند و در تمام ممالک میفروشند و زر و
اشیای مطلوبهٔ هر ملک عوض آن می ستانند و در ملک انگلاند اسپ و گاؤ خوب بیشود و بز و میش و آهو و دیگر جانوران چرند و پرند بسیار است
باوجود پیدایش گاؤ قلبه رانی و کشتکار را از اسپان میکنند و در انجا از حیوان ضاره از جنس سباع و دوبایش هرگز نیست گویند در زمان
گذشته گرگان بسیار بوده آن همه را شکار بکشتند و از حشرات ارض انجا هیچ نیست و از هوام مگس هم آنجا کم است و ملک انگلاند بطوری
آبادی است که اگر بتفصیل پردازد دفاتر مرتب شود می ترسد که مردم هند وغیره اعتبار نکنند بنابران از تفصیل احوال ملک انگلاند درگذشته
عنان خامه در بیان احوال بکر و شهرکلان معطوف میسازد بعد ازان ابتدای احوال انگریزان و سلطنت ایشان خواهد نوشت
بکنه دارالخلافت و مستقر السلطنت انگریز است و این شهریست بر ساحل نهر تیمز و که در عرض برابر گنگ که در بنگال متصل چنار گذه میشود
و آبادی این شهر هر دو ساحل نهر است و برای آمدن مترددین سه صراط از سنگ سفید ساخته اند که نهایت عمارت این قسمت بخشی
بینندگان است و طول این آبادی از هر دو طرف دره زیاده از چهار کروه و دو یعنی گرد آن قریب ده کروه و درین شهر سه صد و پنجاه و
دو گرجا یعنی عبادت خانه از سنگهای سرخ و سفید که با سنگ مرمر و پشم و عقیق و غیران آراسته اند و مدرسه شفاخانه بسیار و بیشمار و دیگر عمارات
بادشاه و ارکان دولت بارونق و آراستگی تمام است و همه عمارات این شهر از خورد و بزرگ از خشت است و فرش راه این شهر
در هر کوچه و بازار از سنگ سفید است و هر دو طرف راه برای پیادگان جدا مقرر است و گاؤ ی و بهل و اسپ ما بین می دوند تا ایذا
و آفت پیادگان نرسد راه سواران از راه پیادگان جدا باشد و نهر آب دران شهر همین جاری است و حکم است هر کس که قاذورات
و نجاسات و گل و لای و خس پیش دروازه خود ها سیدارند آنرا در نهر با فگنند و در دریا انداخته شود و آب نهر محض برای صاف داشتن شهر ساخته اند
و نهر دیگر جهت آنبوس و غیره اختراع است چنانچه در هندوستان آب از خزانه برای فواره بحوض میرسانند همچنین از دریا پوشیده
شاخهای سرب که زیر زمین تا نهر یک خانه شهری رود و آن آب از دریا بخانه های هر یک ساکنان شهر میرسد و در حیاض میرود و این
آب که در غلافهای شاخ سرب میرود از نجاسات صاف می ماند و آب اندرین شاخها همین جاریست و برای ساخت و مرمت این
بکپنی ساکنان شهر موافق قدر و طاقت هر سال بدارو غگان نهر نقد میرسانند و برای صاف داشتن راه های شهر در وقت شب و روز جارو بکشان مقرر اند که سر روز از میدان
صبح هر نجاست که در راه افتاده باشد انرا برگاؤ ی باز کرده ببرون شهری برند و دیگر برای روشن داشتن راه های شهر در وقت شب فانوس های آلجنیه بر ستونهای مرتفع قریب
یکدیگر نصب کرده اند و در هر فانوس دو چراغ دان کلان نهاده اند و هر شب از شام تا صبح چراغها افروخته میباشد و جهت صاف کردن فانوس و چراغها هر یکی از نهر مشعلچیان مقرر اند
و خرچ ایشان مثل خرچ سائر شهر از نهر دلان شهر مقرر است و برای کار زیر دار و غه مقرر است که مشعلچیان تابع حکم او بند و بلا شک اگر کسے بیگانه که ازین سه دهم
واقف نیست دارو غه آنشهر شود از دیدن رونق چشمها روشن افروزے قیاس کند که سبب این غیر از جشن نخواهد بود و این
روشنی هر شب که میباشد کسی را مشعلچے همراه سواری بردن احتیاج نباشد و کسی نمی برد و سواری دران شهر بر گاؤ ی و بهل و پالکے
که بوجه می نامندی شود بعضے کسان آنرا از خود میدارند و کسانیکه ندارند بکرایه بآسانی بدست می آرند و در ملک انگلاند پنجاه و دو پرگنه است
که آنرا کوهی نامند و در هر یک ازین کوتهی شهرهای کلان شهرهای خورد قصبات و دیهات بسیار و همه آن بانهایت تمام آباد اند و تحصیل انگلاند سال

بسال هنگام صبح هفت کرور و نهتاد و پنج لک روپیهٔ هند میباشد از انجمله یک کرور و بست لک روپیه صرف خاص بادشاه مقرر است
و دیگر خرچ برای حفاظت ملک و اجرای کار قواعد سلطنت مقرر است و بادشاه بے مشورت مشیران سلطنت زیاده از صرف خاص
خرچ کردن نمیتواند و دیگر در وقت کار هر قدر زیاده از تحصیلات مقرری برای خرچ سپاه و جهازهای جنگی در کار می شود تحصیل میکنند
اما بطور یک هیچ ایذا بر ملک نرسد چنانچه درین سال که یکهزار و هفتصد و هشتاد و دو عیسوی علیه السلام مطابق یکهزار و یکصد و نود و شش
هجریست برای خرچ جنگ که اکنون انگریزان با فراهیسان محاربه دارند سی کرور روپیه تحصیل شده است و تحصیل باین نوع مقرر است
در سال آینده که جنگ واقع خواهد شد خرچ آنرا در آمدنی آخر سال حال مشخص و تجویز کرده تحصیل میکنند بنا بر انکه بسبب زیادتی تحصیل
بر رعایا تصدیع نه شود بادشاه و مشیران ملک مبلغ مشخص شده را در شروع سال از مهاجنان بطریق قرض میگیرند و چون قواعد
سلطنت بنهایت درست است مهاجنان بخوشی خویش زر بقرض می دهند و نفع مهاجنان از انچه که داده اند صد پنجرو پیه در ماهه
مقرر است زر باسانی از رعایا تحصیل کرده میشود و دیگر در سال جنگ و یا سواری این اگر بادشاه خرچ زیاده از صرف
حاضر خود میکند بمشیران ملک حساب میدهد اگر چیزی خرچ غیر موقع باشند که پسند مشیران نباشد در سال آینده بتحصیل صرف خاص
کم میدهد برای دریافتن ضوابط سلطنت انگریز از بسیار اندک که خلاف سلطنت هند است بلکه اکثر ملک جهانست نوشته اند
دیگر باید دانست که پسران کلان بادشاه ولیعهد میشود و هرگاه که بادشاه فوت گردد او بسلطنت می نشیند و اگر از اتفاقات
پسر کلان در زندگانی پدر بمیرد و او را پسران بوند پسر کلان او یعنی نبیرهٔ کلان بادشاه بعد از مردن بادشاه فرمان روا میشود
و این برای درستی نسل و نسب و رفع خونریزی مقرر کرده اند چنانچه یکی از پسران خورد بادشاه متوفی دعوی سلطنت کند
یک کس از سپاه و رعایا موافق با و نخواهد شد پس مملکت از فتنه و فساد شاهزادگان محفوظ میماند و برای خرچ شاهزادگان ذکور
فراخور حال ایشان مقرر است بخوبی میگذارند و آن از تحصیل ملک بادشاه بایشان میرسد تا انکه مردم شاهزادگان بر مواضع
رفته تحصیل کند شاهزاده های خورد را هرگز با حکومت سلطنت کار نیست و اگر خواهد حد متے عمده و رفیع بادشاه بگیرد و الا در خانهٔ خود
بعدگی نشسته و دو وجه مقرری بگذراند و اگر بادشاه را پسر نباشد دختر کلان بادشاه بعد از فوت پدر جانشین میشود و اگر آن
دختر با کسے بادشاهزاده نکاح کند شوهر او را در سلطنت هیچ تصرف نیست و بسلطنت ملک انگلاند رسیدن نمیتواند اما پسر
کلان او که از شکم آن دختر پیدا شده است بعد از فوت بابا دشاهت میرسد و بادشاه انگریز زیاده از یک زن که بادشاهزادی
باشد نکاح کردن نمیتواند و اگر از سریه اولاد باشد او را اعتبار نیست و این قاعده برای آن مقرر شده است که نسل و نسب
سلطان خراب نشود و در صورت نبودن پسر و یا دختر از زن منکوحه بادشاه متوفی برادر دوم بادشاه متوفی اگر در حیات
باشد بادشاه میشود و بعد از و پسر کلان او و اگر برادر بادشاه که بادشاه شده است و او را فرزند نباشد برادر سوم بادشاه بعد
فوت او بادشاه میشود و بدستور پسران او شان بموجب ضابطهٔ مرقومه بسلطنت میرسند و باید دانست که سلطنت انگریز
عبارت از سه حاکم است یکے بادشاه دوم مجلس امیران معظم و سوم مجلس مردم رعایا و عمده که عمدة الرعایا مند پس بادشاه
انگریز بے مشورت امیران و عمدة الرعایا حاکم خود جاری کردن نمیتواند لهذا ملک و آبادی آن در امن میماند و اگر یک کس
ازین هر سه که بادشاه مجلس امیران و عمدة الرعایا باشند خواهند که زیادتی و ظلم بر زیردستان کنند نمیتوانند کرد و اگر جبراً کنند پیش

نمیرود و اگر از اتفاقات بادشاه ظالم باشد از سبب ان در مجلس کاریکه خلاف ضابطهٔ ملک و موجب سبکی باشد کردن نمیتواند
و اگر بادشاه خواهد که مبلغ زیاده از وجه مقرری از ملک تحصیل کند و دران باب استرضای هر دو مجلس بطلبند و آن هر دو
بحکم بادشاه راضی بشوند حکم بادشاه جاری نشود و ضابطهٔ مجلس امیران چنان باشد وقتیکه کار عمده در پیش آید همه
امیران در دربار خود جمع آیند و در باب نیکی و بدی کار مذکور با یکدیگر مباحثه کنند و هر چه در دل آید میگویند و یک امیر برای
اینکار مقرر است که با هر یک امیر مے باشد که تو ازین کار راضی هستی یا نه اگر راضی است میگویند که راضی هستم و اگر
راضی نیست گوید راضی نیستم و امیر پرسنده نام هر یک امیر جدا جدا در کتابے مع جواب مینویسد و چون از پرسیدن و
نوشتن فارغ میشود آن کتاب را می بیند اگر نامهای امیران راضی شده زیاده از نامهای امیران ناراضی شده در کتاب می آید
انکار در انمجلس در تحت جاری شدن باشد پس چند امیر معظم برای اینکار مقرر اند که بحضور بادشاه رفته عرض دارند که
برای اخیذاے فلان کار مجلس امیران راضی شده اند و دیگر باید دانست چنانچه مرضی بادشاه و امیران برای
اجراے کار ضرور است همچنین مجلس عمدة الرعایا نیز ضرور است چه بے مرضی ایشان جاری نمیشود و مجلس عمدة الرعایا
عبارتست از پانصد و پنجاه و هشت صاحبان نجیب الاجداد مالک المال که رعایاے هر پرگنه و هر شهر و هر قصبه بکنار دو هفت
سال از طرف خود برای نشستن در مجلس و نگاهداشتن آبروے سلطنت تجویز میکنند و طریق تجویز کردن ایشان
چنین است که رعایا و ساکنان شهر و پرگنه در یک مجلس جمع آیند و صاحبان که داعیهٔ اینخدمت دارند حاضر مے آیند
بعد ازان یک کس که برای اینکار حاضر و مقرر است از رعیت میگوید که فلان و فلان صاحب میخواهد که وکالت شما
در مجلس عمدة الرعایا بگیرد بس تو ازو وکالت کدام صاحب راضی هستی آنکس جواب میدهد که برای وکیل بودن فلان
صاحب راضی هستم بس نام آنکس زیر نام آنصاحب که قبول کرده است مینویسند و وقتیکه نام همه رعایا نوشته شود
پس آنصاحب در وکالت او مقرر میشود و تا هفت سال آنصاحب در وکالت او مقرر میشود و تا هفت سال آنصاحب
وکالت او مینماید و این صاحب را عمدة الرعایا نامند و اگر کسے از عمدة الرعایا پیش از تمام شدن هفت سال بمیرد رعایا
جهت تجویز کردن دیگر عمدة الرعایا برای هر قدر روز و ماه که در هفت سال باقی مانده است جمع میشوند و بطریق مرقومه یکی را وکیل
میکنند باید دانست که طریق مباحثه کردن و صلاح کردن و رضا طلبیدن در مجلس عمدة الرعایا همان نهج است که در مجلس امیران
مذکور شد و دیگر باید دانست که سه ماه در سال این مجلسها هر روز برای اجزا دادن کار سلطنت و در دربارهای خود در شهر لندن
جمع میشوند و هر یک ازین در دربار در عمارت عالی که متصل دربار بادشاه است انجا جمع آیند و گاه باشد که تمام سال می نشینند
تا حکم رجسته در باب اجزا دادن کار سلطنت مقرر کنند پس وقتیکه بادشاه خواهد که حکم تو جاری کند یکی از امیران خانگی و نزدیکی را
پیش مجلس عمدة الرعایا برای اجزاے حکم بادشاه راضی اند چند صاحبانرا از مجلس خود بمجلس امیران میفرستند و ایشان از امیران
میگویند که بادشاه از نامردم در فلان کار رضامی خواهد و ما برای جاری شدن آن راضی ایم پس مجلس امیران چنانچه مذکور
شده مشورت میکنند و رضا یکدیگر می جویند اگر مجلس امیران هم راضی شدند بباد شاه میگویند که مبارکست پس بادشاه آن
کار جاری مینماید والا فلا باید دانست که از بودن اختیار در دست هر سه فایده ظاهر است چه اگر هر سه متفق نشوند کار جاری نشود

و در وقت مشورت هر سه بنا بر پاس مرتبهٔ خود در باب حق از باطل جدا کردن بجلم و دور اندیشی سخن میگویند باندیشهٔ یکدیگر میباد اکه از سخن نالایق از مرتبهٔ خویش بخشم مردم هیچمان حقیر نشوم و دیگر باید دانست که خلاف شرع عیسوی و قواعد سلطنت نمیتوانند کرد چه شرع و قواعد سلطنت در قیاس مردم و ملک از حکم بادشاه هر دو مجلس بزرگتر است بنا بران کار لاابالی از خیال خود نمیتوانند کرد و بادشاه امیر و فقیر همه در قید قواعد سلطنت و شرع می نامند و برون نمیتوانند رفت و دیگر باید دانست که سوای بادشاه کسی از شاهزادگان و وزیر و بخشی و امیران بزرگ و خورد و مرد سپاهی و سلاحدار نوکر داشتن نمیتوانند مگر معدودی چند برای خدمت نگاه میدارند لهذا از وزیر و امیر و همه کسان در قید حکم بادشاه میمانند و قواعد ملک بحال و برقراری میماند دیگر همه سپاه در حکم بادشاه اند اگر بادشاه سپاهی کار خلاف شرع و قواعد سلطنت فرماید کسی قبول نمیکند ازین سبب آئین ملک دوین درست می ماند چنانچه در ملک انگلاند کسی زیر دست را چه مقدور دارد که یک پرکاه از زیر دست بگیرد القصه ملک انگلاند در غایت رونق و کمال آبادیست چه هیچکس از خورد و بزرگ پای از حد خود بیرون نمی نهند اکثر انگریزان بسیار خداترس و رحم دل اند و کمتر نتیجهٔ خداپرستی آنست که اکثر ایشان بملهای دوروست مظفر و منصور میشوند و معروفست که مردم انگلاند دین نصاری میدارند و شرع ایشان از کتاب توریت و انجیل ست و اگر در بعضے چیزها از مسلمانان خلاف اند اما در جزا و سزا دادن بندوبست دنیا مشابهت میدارند چنانچه برای هر یک بدی حد است و برای قتل قصاص مقرر است و برای اکثر کار طریق و بندوبست چنانچه اسلامیان دارند آنجا هم نمایانست و تفصیل مسایل و غیره از کتب فقه عیسوی فرصت بنود حالا بموجب وعده در بیان ابتداء آبادی جزیرهٔ انگلاند و بادشاهان آنجا که در زمرهٔ انگریزاست سطری چند تحریر می آرد بدانکه در باب ابتداء آبادی جزیرهٔ انگلاند اقوال مختلف اند و در هر یک قول فقرات غریب و عجیب منقول اند که از بیان کردن آن از مطلب باز میمانند اکنون سلاطین آنجا را مع بندی احوال ایشان مینویسد که بر تواریخ اعتبار تواند شد باید دانست که پنجاه و دو سال پیش از تولد عیسے علیه السلام جولس قیصر بادشاه روم قدیم که در انوقت همه فرنگ و روم و شام و اکثر از ملک افریقه در تصرف او بوده چند جهاز با فوج جنگی بنا بر تسخیر انگلاند تعین کرد و مردم انگلاند در انوقت بت پرست بودند و رئیس بادشاه درمیان خود نمیداشتند اما از علم و رسمیات دنیوی چندان واقف نبودند و اکثر شغل و کار ایشان شکار بوده و مثل صحرائیان عرب تجارت و دیگر معاملات نمے پرداختند لباس ایشان پوست جانوران و خانها ایشان از سنگ بے گچ و اوضاع و اطوار بی پروائے و عدم تربیت اخلاق بود و قتیکه سپاه قیصر روم در ملک انگلاند رسید اگرچه بر انگریزان ظفر یافتند اما ماندن ایشان دران ملک مقدور و یارا نبود بعد از چندے از بادشاه انگریز صلح کرده بروم مراجعت کردند از وقت رفتن آنفوج تا سال پنجاهم پس از تولد عیسی علیه السلام کسی از بادشاهان روم بر ملک انگلاند لشکر نفرستاد و در سال پنجاه و یک عیسوی کلادیوس قیصر یکے از سپهسالاران را با فوج بسیار جهت تسخیر انگلاند تعین کرد آن سپهبد و اکثر از اضلاع و نواح و مملکت انگلاند بدست اورد و رومیان در انجا قلاع و امصار تعمیر کردند و استقامت گزیدند پس از انوقت تا سال چهارصد و چهل و هفت عیسوی ملک انگلاند در تصرف قیاصرهٔ روم ماند و در عرصه ملک بغایت آباد شد و انگریزان و رومیان با یکدیگر آمیخته شدند پس ازان بادشاهت روم قدیم از انقلاب زمانه خراب شد و در تمام فرنگ ملوک طوایف گردیدند و همچنین

در انگلاند هفت پادشاه شدند و سالها همین طور بماند تا آنکه در سال هفتصد و هشتاد و هفت عیسوی یکی از پادشاهان هفتگانه انگلاند در هفت صد و هشتاد و هفت عیسوی مطابق یکصد و شصت و پنج هجری پانزده سال از خلافت مهدی عباسی باشد منصور دوانقی عباسی گذشته بود هرشس سلاطین انگلاند را برانداخت و بر تمام مملکت انگلاند متصرف گشت و خود را پادشاه انگلاند خواند و با شکوه و رونق تمام تا سی سال راند و در سن هشتصد و بست سه عیسوی درگذشت و بعد از و پسر کلانش بن اکبرت پادشاه شد و نوزده سال سلطنت کرد بعد فوت او پسر کلانش بن ایلولف بسلطنت رسید و پنج سال ملک راند و بماند و او را هم پسر نبود برادر دیگرش جانشین شد و در هشتصد و چهل و هفت عیسوی درگذشت و بعد از و پسر کلانش بن آلرد پنجاه و یک سال با رونق تمام سلطنت نمود و اکثر قواعد ملک که تا اکنون جاری اند اختراع کردهٔ اوست و بعد از و پسر کلانش در هشتصد و نود و هشت عیسوی پادشاه شد و بست چهار سال ملک راند و نماند و بعد از و بر تخت نشست و پس از و یکی بعد دیگری سلطنت کردند و درگذشتند و پس اوقلنز بر تخت نشست و بعد از و کنوت پادشاه شد و بمرک برو لشکر کشید و او را از ملک براند و خود بر تخت انگلاند بنشست و بادشاه گشت او با اولاد و قبایل خویش بر جهاز سوار شده بملک دانش پناه گرفت و همانجا درگذشت و ملک انگلاند از سن یکهزار و هفت عیسوی در تصرف کنوت و اولادش ماند تا آنکه در سن یکهزار و چهل عیسوی ۱۴ و درین بادمید مملکت انگلاند را از بادشاه و ترک باز گرفت و بادشاه شد و بعد از و پسر کلانش و پس از و پسر شش الکه آخرین ملوک این طبقه است بادشاه شد و در عهد او در سن یکهزار و شصت و شش عیسوی مخصی رئیس و حاکم بار ماندی بر و خروج کرد و بر او ظفر یافت و باستقلال بست و یک سال ملک راند و بمرد و بعد از و پسر کلانش که نام داشت بحکومت نشست و سیزده سال سلطنت کرد و در شکار بر خم تیر یکی از امرای خویش که بر او انداخته بود خطا کرد و بر چشم او رسید و از ان زخم بعد از یکدو ساعت درگذشت و او اولاد نداشت برادر خورد ش بسلطنت نشست و سی و شش سال ملک راند و او نیز اولاد نداشت بعد از و همشیره زاده اش نوزده سال سلطنت کرد پس از و دوم از خویشان او بسلطنت نشست و سی و پنج سال ملک راند و نماند و برادر دیگری بر تخت نشست و او خیرات سخاوت هم داشت و فوجی برای دفع مسلمانان به بیت المقدس و نواح شام برد با صلاح الدین رزمهای صعب کرده و جاهای بسیار از و بگرفت و آخر صلاح الدین از و صلح نمود و در سن یکهزار و یکصد و نود و دو عیسوی از دیار شام بملک خود مراجعت نمود و پنج سال دیگر با رونق تمام سلطنت کرد و درگذشت ذکر شروت و فتوت او در بعضی تاریخ عربی در ضمن احوال صلاح الدین دیده ام و بعد از فوت او برادر خورد ش بسلطنت رسید و او بغایت زاهد خشک بود چه خود را غلام پاپا میخواند و جاگیرات سیر حاصل بسیار بپاپائیان پاپاداد و بنابران امرا از و رنجیده سرکش شدند و بادشاه ترسیده پاپیان پاپا را از ملک خویش بیرون کرد و انچه امیران خواستند قبول نمود و هیزده سال ملک راند و درگذشت و بعد از و پسرش سوم بسلطنت نشست و او اخلاق حمیده داشت و با رونق تمام پنجاه سال ملک راند و نماند و بعد از و پسرش بر تخت نشست و سی و پنج سال سلطنت کرد و درگذشت و او مردانه و عالم و فاضل بود و در عهد او رعایا بآرام تمام زندگانی کردند و پس از و پسرش ثانی بسلطنت نشست و بعد از چندی طبعش از راستی و انصاف برگشت امرا و رعایا او را

از سلطنت خلع کردند پسرش را طفل بود بجای پدرش نشانیدند و پنجاه و یک سال پادشاهت کرد و ملک بسیار از فرانسیسیان بگرفت و در تمام بادشاهان فرنگ مشهور و نام او را بود و بعد از و نبیره اش صاحب تخت گردید اما مثل پدر و جد خویش نبود یکی از خویشان او بر و خروج کرد ظفر یافت و او را از سر کرد و هفت سال سلطنت کرد و در گذشت و بعد از و پسرش ده سال سلطنت نمود و کارهای نام کرد که دیگران بسالهای دراز نتوانستند کرد چه دمار فرانسیس تمام در تصرف خود آورد و بعد از و پسرش که طفل شیر خوار بود در عمر نه ماه بگهوارهٔ سلطنت آرام گرفت و آنچه گفته اند که افسوس بران ملک که طفل باشد بظهور آمد چه خویشان بادشاه برای نیابت سلطنت در میان خود فساد انگیختند و با یکدیگر رزم نمودند و بادشاه گاه در دست هم و گاه در دست عم افتاد و درین قضایا ملک فرانسیسیان از دست رفت و در ملک انگلاند فساد عظیم پدید آمد اما با انهمه شورش هنری سی و هفت سال سلطنت کرد و در خلال این حال یکی از خویشان ابدور نام بر و خروج کرد و او را اسیر ساخت و بر تخت نشست و خود را هنری چهارم لقب نهاد و بست سال بادشاهی کرد و بمرد و بس از و پسر کلانش که طفل هفت ساله بود بر تخت نشست و بعد از چند ماه از مخالفت عم خویش بقتل رسید و عم او بسلطنت نشست امیران ملک از و رنجیده بیش هنری که با دختر بادشاه ابدرود مرحوم منسوب بود پناه جستند و او با آن قابل جنگ کرد و او را بگشت و بجای او بیادشاهی نشست و خود را هنری هفتم خواند بست و چهار سال ملک راند و در سن یکهزار و پانصد و نه عیسوی در گذشت و بعد از و پسرش بادشاه شد و خود را هنری هشتم خواند و آنست که خود را از مکر و فریب پاپا و پادریان رهانید و سر از اطاعت ایشان باز زد و ریاست پاپا بر انداخت و تفصیل این قضایا در بیان احوال پاپا در ضمن روم کهنه گذشت هنری هشتم سی و شش سال بارونق و عدالت حکومت کرد و در گذشت و بعد از و پسرش به سلطنت نشست و هفده سال ملک راند و نماند و او فرزندے نداشت خواهرش مری نام بر تخت نشست و شش سال بریاست پرداخت و بسوی عدم شتافت و چون سر را پسر و دختر نبود خواهرش بسلطنت نشست و چهل و هفت سال بادادو دهش و رعیت پروری سلطنت کرد و در عهد او انگریزان اول برای تجارت به هند آمدند و در بندر سورت مسکن گرفتند و او زنے عاقله و فاضله بود چند کتب مشتمل بر قواعد سلطنت و جهانداری تصنیف نمود و او را هر چند که امیران ملک بنا بر حصول فرزند جبته روح گرفتن عرض کردند تا با یکی از بادشاهان فرنگ مناکحت کند قبول نکرد و گفت که ملک من شوهر منست پس چگونه شوهر کنم و دیگر آنکه اگر شادی کنم فرصت برای انتظام امور سلطنت کجا خواهد بود ایلیزابت در عمر مقتاد سال که از انجمله چهل و هفت سال سلطنت کرد و در گذشت و بعد از و خاص دختر زادهٔ هنری هفتم بود بر تخت نشست و او نه نیک بود نه بد با آرام بست و سال بادشاهت کرد و ایلچی پیش جهانگیر بادشاه هند با تحف و هدایا فرستاد و در خطوط درخواست مکان برای عمارت کوٹهی تجاران انگریز نمود جهانگیر التماس او را قبول کرد و جاے در شهر سورت برای سکونت انگریزان بداد چنانچه ذکر آن در تاریخ محمد قاسم فرشته در ضمن بیان مسطور است و بعد از فوت حامض پسرش جانشین پدر گشت و بست و چار سال بادشاهت کرد در سال اخر از جلوس او اکثر امراء نمک حرام در میان

احیا الهابسته میگفتند کلام مردم در فرمان یک کس بودن خلاف حق است پس خروج کردند و بادشاه را گرفته بکشتند و
اطفال وعیال آن شهید را از ملک بیرون کردند و خود مستولی شدند و اطفال شاه مظلوم در ملک فرانسیس پناه
برفتند تا بعد ازده سال مردم ملک از ظلم امرا بتنگ آمده بر و خروج کردند و اطفال بادشاه مقتول را طلبیده
دپسر کلانش را بر تخت نشانیدند و امرا را بتنگ آمده بعضے کشته شدند و برخے بملک دیگر گریختند و او بادشاه نیک
نهاد و عیاش و طرب دوست بود سی و پنج سال سلطنت کرد و در گذشت و پسران بسیار از و باقے ماندند
اما هیچ یکے از بطن بادشاه پیگم نبود لهذا بموجب ضابطه سلطنت انگریز برادر خورد ش بسلطنت نشست و
او خوب سیرت بود اما عیبی در شت که از ارتکاب آن سلطنت از دست داد چه پیش ازین مرقوم شده
که پاپاے روم سلف در اکثر ملک فرنگ بنا برانکه مردم او را پیش رو دین عیسے شمرند حتے که او را از کسی بادشاه
ناخوش میشد رعایاے ملک جهته پاس خاطر پاپا آن بادشاه بد دشاکے میگردیدند چون هنری هشتم بادشاه
انگریز همت بر دفع استیلا و ظلم نابایسته بود و پادریان پاپا را از ملک اخراج کرده خود را خلیفهٔ دین عیسوے
در قلمرو خود مقرر نموده بود و این قضایا بگذشت چون تمام سلطنت هنری هشتم در جنگ و جدل پاپا و بادشاهان
که رفیق پاپا بودند گذشت و بدستور ایام سلطنت هر دو دختر او در دفع سر پاپا صرف شد چه در هر جنگ رفقاے
پاپا خراب و پامال گردیدند و آخر از شرارت خود باز آمده در ایام سلطنت حامض اول و حاریص اول و حاریص
دوم مقدور نبود که سر بفساد بردارند اما وقتیکه حامض ثانی که ذکر او حالا بیان کرده میشود بر تخت برادر مرحوم
جلوس کرد امیدهاے پاپا و رفیقان او باز از سد نو سر سبز شد چه حامض ثانی در ایام شاهزادگے خود از پادریان
فریب خورده در مذهب پاپا گردید ازین سبب امرا و ملک با خود مصلحت کرده پیش برادر او حاریص بادشاه فریاد
بردند که حامض حالا مذهب پاپا گزیده و فکر اجراے آن در تمام ملک میدارد و چون حضرت بادشاه پسر شرعے
ندارند که بعد از حضرت بر تخت نشیند پس حامض وارث ملکست خدا داند که سلطنت او چه فساد خواهد خاست و مردم
پاپا از روز بادشاه هم دین خود و مذهب پاپا جاری کرده سر غرور خواهند برد اشت اگر بادشاه او شانرا حمایت کند همه
قواعد سلطنت اتبر گردد و مملکت بظلم پاپا باز گرفتار شود لهذا انگریز فرماید حاریص بادشاه براحوال برادر
خورد بگریست و گفت هرچه شما گفتید پسندیده است اما حامض برادر منست و بعد از من بجز او اولادش کسے دیگر
وارث تخت و تاج نباشد و دل نمیخواهد که بنا بر متابعت پاپا او را از ملک بیرون کنم اما تدبیرے اندیشیم که او هم بادشاه
شود و قواعد سلطنت نیز از سر پاپا محفوظ ماند چه اولاد حامض را تربیت خود بگیرم تا که دین پدر خراب نشود و دیگر از
خامض سوگند بگیرم که اگر بعد از من بادشاه شود متعرض دین کسے نگردد و خدمات عمده بکسے که دین پاپا دارند دهد چون
حامض این را قبول کند و خود تنها بر مذهب پاپا ماند از دین یک کس قواعد سلطنت اتبر نمیشود و بعد او که اولادش
بسلطنت خواهند رسید بطریق ما خواهند بود امر اتدبیر حاریص پسندیدند و اولاد حامض را بطور دین مملکت
تربیت دادند و نیز حامض سوگند خورد که من تنها بر دین پاپا پرستش کنم و در باب دین و آئین کسے متعرض نشوم چون

حاریض درگذشت حامض برتخت نشست دوده سال برقرار خود قایم ماند وکسی را در باب تبدیل دین وآئین ستعرض نشد ودر سال سوم از جلوس خود بگفتهٔ پاپا دپادریان فریب خورده ومزاجش بنوعی دیگر متغیر گشت ودر خلال این احوال ازالبطن بادشاه بیگم پسرے متولد شد وسوائے این طفل اورا پسر دیگر درحیات نماند مگر دو دختر بودند که بموجب قرار برخلاف دین پدر تربیت یافته بودند وهرگاه که شاهزاده پیدا شد امرا از حامض گفتند که شاهزاده را برطریق وآئین ملک تربیت کنیم بما تسلیم فرمایند حامض برنجید وقبول نکرد وخدمات عمده مثل وزارت وغیره از اوشان انتزاع نمود وبه بندیمان وهم مذهبان خویش تفویض نمود وفرمود که حالا بجز همدین ما کسے دیگر درخدمت مانباید ونیز درمفصلات غیر از همدین خود دیگرے را نخواهیم فرستاد امرا چون این سخن بشنیدند متفکر گشتند ودل برهلاک نهادند وبرائے دفع شه بادشاه باتفاق یکدیگر کمر بستند چه خواستند که ولیام داماد بادشاه حامض را برتخت نشانیده وشاهزاده نوپیدا را بدست آرند وبمردم متدین ملک بسپارند تا تربیت کنند وهرگاه شاهزاده بسن تمیز رسید اورا بادشاه کنند ولیام شوهر دختر کلان حامض باشارهٔ امرا برحامض خروج کرد ودران هنگام حامض خواست که با امرا باغے درسازد والتماس آنها قبول کند امیران قبول نکردند حامض ناچار شده پسر خود را همراه گرفته بے جنگ برجهاز سوار شده بملک فراسیسیان گریخت داماد ش ولیام نام بجایش نشست حامض مکرر جهازهای بے شمار باسپاه بسیار ازبادشاه فراسیس گرفته بجنگ داماد خویش آمد ومنهزم بازگشت وبالآخر لباس زهد پوشید ودر ملک فراسیس گوشهٔ عزلت گزید ویازده سال بسر برد ودرگذشت القصه بعد از حامض داماد ش ولیام به نیابت زوجهٔ خویش که دختر حامض بود بسلطنت نشست واو بادشاه باهمت وشوکت ودر قواعد ملک داری وپرورش رعایا سرآمد روزگار بود وبرونق تمام سیزده سال سلطنت کرد واورا اکثر فتوحات برفراسیسیان دست داد ودر سال یکهزار وهفتصد ویک عیسوی درگذشت وچون اورا پسرے نبود وزوجه اش پیش ازو فوت شده بود خواهر اوکه دختر خورد حامض بود برتخت نشست واو زنے عاقله ونیک خصلت بود ودرعهد او ملک رونق بسیار رشد وعالمان وفاضلان را بسیار پرورش میکرد وسیزده سال سلطنت نمود ودر هزار وهفتصد وچهارده عیسوی درگذشت بعد از وجارج که دخترزادهٔ حامض اولین برتخت نشست ودر ابتدائے سلطنت پسر حامض افواجے که پدرش همراه خود بملک فراسیس برده بود وبردین وآئین پاپا تربیت کرده بود خروج کرد وبے نیل مقصود ماند وحامض در سلطنت مستقل گشت ودر سن یکهزار وهفتصد وهشت وشش عیسوی که دوازده سال از سلطنتش گذشته بود درگذشت بعد از و پسر کلانش جارج ثانی سی وچهار سال باستقلال سلطنت کرد ودر سال یکهزار هفتصد وشصت عیسوی درگذشت وبعد از و نبیره اش که پسر کلان بود وپدرش مرده بود برتخت جد خویش نشست وملقب بجارج ثالث گردید واو بادشاه صاحب عدل وداد ورعیت پرور بوده واکنونکه یکهزار وهفتصد وهشتاد ودو عیسوی مطابق سن یکهزار ویکصد ونود وشش هجری باشد بست ودو سال از جلوس جارج ثالث گذشته ودر تصرف این بادشاه سوای جزیره انگلاند که ملک اصلی وسکن انگریزان است ملکهاے وسیع وبسیار آباد در هر بخش زمین است چنانچه

ذکر امصاریکه در امریقه هستند بیان کرده شد و انچه در هندوستان است بیان آن نیز بجاهای خویش گذشت امید از جناب
خدای عزوجل آن دارد که بادشاه عادل باذل دوست نواز دشمن گداز را بارونق و شوکت تمام تا سالهای دراز در حفظ
امان خویش نگاهدار و پوشیده نماند که دوست یکرنگ شیخ آله یار بلگرامی از من پرسید که کینی چه معنی دارد و بنابر ضیافت
طبعش سطری چند دران باب مینویسد که لفظ کینی بزبان انگریز عبارت از جماعه مردمست و آن خواه دو نفر باشند و یا
صد کس از تجار باشند و کینی انگریز که اکثر بلاد هند حکومت میدارند عبارت از گروه تجاران ست و اصل کینی همین ست
که گذشت پس چند سوداگران کلان اموال و خزاین خود را بدست چند کس گزیده و از زمره خویش که از بیع و شری هندوستان
واقف اند سپرند و از بادشاه انگریز فرمان گرفتند و بخزاوشان کسی دیگر انگریز بطرف هندوستان برای تجارت نرود
و جهة حصول فرمان چند لکهه روپیه سالیانه بپادشاه انگریز میرساند و نیز رخصت یافته اند که در هند هر جا که خواهند قلاع سازند
و سپاه برای حفاظت آن نگاهدارند و هر قدر ملک از هند که تصرف خود دارند مبلغ معهوده بخزانه بادشاه انگریز میرسانند
چنانچه کینی انگریز یعنی سوداگران انگریز الکنون کم سن یکهزار و یکصد و نود و شش بحریست از بنبئی و مندراج و ارکاتهه
و بنگاله و بهار و پتنه وغیره دیار هند را از بادشاه انگریز بعوض مبلغ سی و شش لکهه روپیه سالیانه اجاره گرفته و زر معهوده
بخزانه بادشاه انگریز میرسانند و دیگر از مال تجارت هند از هر جنس فی صد چهار روپیه بطریق محصول بپادشاه میدهند
بالجمله کینی تجاران فرنگ گماشته های خود را جهازات مع مال فرنگ و زر نقد برای خرید و فروخت بهندوستان میفرستادند و کینی انگریز
در وقت سلطنت نورالدین محمد جهانگیر بادشاه در هندوستان مقرر شده و ازان بادشاه چند عمارات برای
سکونت گماشتگان خود در بندر سورت یافتند و بعد چندی بفرمان جهانگیر بادشاه چند مکان از فرنگیان پس گرفتند و رفت رفته در بنئی و مندراج و دیگر بنادر هند کوتاهی ها ساختند و در عهد سلطنت اورنگ زیب عالمگیر بادشاه
رخصت تعمیر کوشی در بنگاله یافتند چنانچه کلکته نانهادند تا که ناظمان هند با ایشان متعرض نشدند گماشتهای
کینی مثل دیگر سوداگران مبلغ محصولات بخزانه بادشاه هند میرسانیدند هنگامیکه صاحب ناظم ارکاتهه سراج الدوله
بمیرة مهابت جنگ آله وردی خان ناظم بنگاله براوشان ظلم کردند تجاران استغاثه بپادشاه انگریز بردند و بامداد
فوج شاهی مستظهر شده بر ارکاتهه و کلکته متصرف شدند و رفته رفته بر بنگاله و بهار نیز استیلا یافته قدم جرات پیشتر نهادند

فصل در رویهمنی که از برای خدای بود هر که مطیعان او دوست دارد برای خدای تعالی جل شانه بضرورت کفار
و فساق و ظلمه را دشمن دارد از برای خدای تعالی که هر که کسی را دوست دارد و دوست وی را نیز دوست دارد
و دشمن وی را دشمن دارد اگر مسلمان باشد برای مسلمانی وی را دوست دارد و اگر فاسق ست برای فسق وی را
دشمن دارد و میان دوستی و دشمنی جمع تا مقدار معصیت مخالفت و دشمنی نماید و مقدار طاعت دوست دارد و
چنانکه کسی که سه فرزندان دارد یکی زیرک و فرمان بردار و دوم ابله و نافرمان بردار یکی ابله و نافرمان بردار
اول را دوست دارد و دوم را دشمن و سوم را از وجهی دوست دارد و از وجهی دشمن و اثر این در مقابله پیدا شود
با یکی اکرام کند و دیگر را اهانت کند و اعراض و در حق ظالم متابعت پیش کند مگر سلطنی

که ظلم خاص در حق ما توکند از و عفو و احتمال نیکوتر بود و سیرت سلف مختلف بوده است گروهی متابعت کرده اند
در دوستی برای صلابت دین و سیاست شرع و گروهی وی را بچشم رحمت دیده اند و نظر ایشان از توحید
بود و همه را در قبضهٔ ربوبیت مضطر بینند بضرورت همه را بچشم رحمت نگرند و نشان توحید آن بود
که بتر دین و مال بردن و اهانت کردن خشم نگیرد و هم بچشم شفقت نگرد و چنانکه رسول علیه السلام را دندان
مبارک شکستند و خون بروی فرو میدوید می فرمود اللهم اهد قومی فانهم لا یعلمون نقلست که
درویشی را ظالمی منت زد و درویش گفت ترا کلفت رسیده باشد معذوری گفت من ترا
منت زدم و تو اعتذار میکنی گفت از حاکم رسیده که ظلم و غلط را بآنجناب راه نیست و تو در میان از
فرمان برداری بیش نیستی و چون در حق خود متغیر گردد و در حق خدای تعالی خاموش بود این نفاق
و حماقت بود و لیاقت توحید ندارد و هر که فسق فاسق را دشمن نگیرد دلیل ضعف و سستی ایمان وی بود
چنانکه اگر کسی دوست ترا بد گوید و تو خشم نگیری دلیل آن بود که دوستی اصل ندارد و بدانکه درجهٔ مخالفت
حق تعالی متفاوت است خشم و تشدید با ایشان باید که همچنان متفاوت بود درجهٔ اول کفار اند اگر از اهل حرب
باشند دشمنی با ایشان فریضه است و معامله با ایشان کشتن و بند گرفتن است درجهٔ دوم اهل ذمه اند
دشمنی با ایشان نیز فریضه است و معامله با ایشان آنست که ایشان را حقیر دارند و اکرام نکنند و راه
بر ایشان تنگ دارند در رفتن و دوستی با ایشان بغایت مکروه است که رسول صلے الله علیه وسلم فرموده
است هر که بخدای تعالے و بروز قیامت ایمان دارد با دشمنان خدای تعالی دشمن باشد اما ایشان را
عمل فرمودن و بر ایشان اعتماد کردن و بر مسلمانان مسلط کردن استخفاف مسلمانی بود و این جمله کبایر است
درجهٔ سوم اهل بدعت است که خلق را بدعت دعوت کنند دشمنی وی نیز مهم باشد تا خلق را
از وی نفرت افتد و اولی تر آن بود که وی را سلام نگویند و سلام وی را جواب ندهند درجهٔ چهارم
معصیتے بود که دران رنج خلق باشد چون ظلم و گواهی بدروغ و هیچا کردن در شعر و غیبت کردن ازین قوم
و اعراض کردن و با ایشان درشتی نمودن سخت نیکو بود و دوستی با ایشان مکروه است لیکن بدرجهٔ
حرام نرسد در ظاهر فتوی درجهٔ پنجم آنکه کسے بود که خمر خورد و فسق کند و کسے را از وی رنجے نباشد
کار وے سهل تر باشد و با وی تلطف و نصیحت اولتر اگر امید قبول بود و گرنه اعراض باید کرد
اما جواب سلام باز باید داد و لعنت نشاید کرد **فصل** در آنکه دوستی را شاید انگاه برای دین گفته اند
با کسے چون دوستی خواهی کرد او را بچشم آور انگاه کسے را پنهان بوے بفرست تا حدیث تو کند
اگر هیچ سر تو آشکارا کرد وی دوستی را نشاید و گفته اند صحبت با کسے کن که هر چه حق سبحانه تعالے
از تو بهنت داند و چنانکه خدای تعالی بر تو پوشانیده است سرت بپوشاند بر تو و **عباس**
به پسر خویش عبد الله رضی الله عنهما را گفت که عمر را خطاب ترا بخواند بنجو و نزدیک مید ارد

پیران تقدیم میکند زنهار تا هیچ نگاهداری هیچ سرّوی آشکارا نکنی دوم درویش وے کسی را غیبت نکنی و باوی هیچ
نکنی و هرچه فرماید خلاف نکنی و باید که هرگز از تو خیانت نه بیند و بزرگان گفته اند که چون برادر خویش را گوئی برخیز گوید
جاوے صحبت را نشاید بلکه باید که برخیزد و نپرسد آنکس قوام صحبت موافقت است در هرچه موافقت توان کرد
صحبت با آن کسی باید داشت که وے را از تو فائده دین بود یا ترا از وے و هر کس صحبت و دوستی را نشاید بلکه
صحبت باکسی باید کرد که در وے شش خصلت بود اول عقل که صحبت احمق فائده ندهد و آخر بوحشت کشد که احمق
منفعتی خواهد که با تو نیکی کند باشد که کارے کند حماقت که زیان تو دران باشد و او خود نداند سفیان
ثوری رحمة الله علیه گفته که در دوے سے احمق نگریستن خطیئه است و شیخ حسن بصری رحمة الله علیه فرموده که بریدن
و احمق پیوستن باحق ست و احمق آن بود که حقیقت کار نداند و چون باوے گویند فهم نکند خصلت دوم
رفیق نیک که از بدخوئی سلامتی نبود چون خوی بد بروے بیخهد حق تو فرو نهد و باک ندارد خصلت سوم آنکه
صلاح باشد هر که بر معصیت مقر باشد از خدای تعالے نه ترصد هر که از و ترسد اعتماد را نشاید چنانچه قوله تعالے
لا تطع من اغفلنا قلبه عن ذکرنا و اتبع هواه یعنی اطاعت مدار کسے را که از ذکر خود و یرا غافل کرده ایم و در پس هوا
خویش اوست از مبتدع دور باید بود که بدعت وے سرایت کند و چون صاحب شرع مومن را با هانت مبتدع
فرموده است چگونه صحبت را شاید و هیچ بدعت ازین عظیم تر نیست که اکنون پیدا شده است که گروهی میگویند
با خلق خدای و اورے نباید کرد و هیچکس را از فسق و معصیت باز نباید داشت که ما را بخلق خصوصیت نیست
و در ایشان تصرف نیست و این سخن تخم اباحت است البته باین قوم مخالطت نباید کرد و امام جعفر صادق رضی الله
عنه فرموده که با پنج کس صحبت ندارید اول با دروغ گوی که دروغ گو چون سرایت است که چیزے مینماید و ترا
بدان میفریبد و در حقیقت هیچ نیست دوم با احمق که از و ضرر است سوم بخیل که اگر سالها بدو پیوندے در حال
احتیاج روی از تو بگرداند چهارم ضربزوال که در حال حاجت خلاص خود ترا بدشمن سپارد پنجم فاسق
طامع که ترا بلقمه فروشد و نزدیک تحقیق محبت حقیقی آنست که مقرون بنصیحت و تقوے بود و هر محبت که بتقوی
مقرون نباشد آخر سر بعداوت کشد که الاخلاء یومئذ بعضهم لبعض عدو الا المتقین و حاصل مصاحبت اشرار در قیامت
فخار در موقف فزع اکبر بهر جب و یالیت بینی و بینک بعد المشرقین نخواهد بود و در محشر قیامت حسرت و ندامت
یا لیتنی لم اتخذ فلانا خلیلا فائده ندهد و گفته اند که خلق سه جنس اند بعضی چون غذا اند که از صحبت ایشان چاره نیست
و آن ارباب قلوب اند که وجود شریف ایشان مجموعهٔ علم و تقوے است و دل غافلان که مرده است بصحبت
ایشان زنده شود و بعضے چون دارو اند که در بعضے حال با ایشان حاجت افتد و بعضے چون علت اند که هیچ وقت
با ایشان حاجت نیست و نبود و چون صحبت اشرار دوا گر با ایشان مبتلا میشود تحمل و مدارا کند با بر هد و مشافهه
دوستی نکند که ابن عباس رضی الله عنهما میگوید در معنی این آیت ویدرون بالحسنة السیئة که فحش را
بمدارا و سلام مقابله کنند و عائشه رضی الله عنها میگوید که مردے دستوری خواست تا نزدیک رسول

علیه الصلوة والسلام آید فرمود دستوری دهید که او بدمرد است در قوم خویش چون در آمد چندان مراعات
مردمی کرد که پنداشتم که وی را از نزدیک منزلتی ست چون بیرون شد گفتم فرمودی که بدمرد ست و مراعات
فرمودیا عایشه بدترین مردمان نزد حق تعالی در قیامت کسی ست که بیم شر وی مراعات کنند و در خبر
که هر چه بدان عرض خویش از زبان بدگویان نگه داری آن صدقه بنا شد عایشه رضی الله عنها می فرماید بسی
کسی اندکه مادر روی می خندیم و دل بروی لعنت میکند و فرمود عقد اخوت و دوستی را حقوق قسم
که معرفت آن شیوه به اهل وفا و قیام باداء آن نتیجهٔ اهل صفاست درین بعضی فصول ذکر کرده آید
در تقدیم حاجت دوستان و بذل مال بر ایشان بدانکه درجهٔ بزرگترین آنست که حق دوست را تقدیم کند
و مهم او را بر مهم خویش مقدم دارد قال الله تعالی ویؤثرون علی انفسهم ولو کان بهم خصاصة حق
میگوید بر آن کسان که باوجود احتیاج انچه دارند ایثار میکنند بر برادران دینی قال رسول علیه السلام مثل
دو برادر مسلمان مثل دو دست که یکدیگر را میشویند و اگر حق وی تقدیم کمند باید که وی را هیچ خویشتن
دارد و مال میان خود و میان وی مشترک شمارد و درجهٔ باز پسین آنکه وی را چون غلام و خادم خود
اندر انجام حاجت وی سعی بلیغ کند پیش آنکه وی را باید خواست و چون بخواست گفتار حاجت
وی کند این از درجهٔ دوستی بیرون باشد که اندیشه و بیماری از دلش برخاست این صحبت عادت
این قدر نباشد عتبه رضی الله عنه را دوستی بود گفت مرا پنجاه هزار درم از تو حاجت ست گفت بیا
دو هزار درم بستان از وی اعراض کرد و گفت شرم نداری که دعوی میکنی و در مال خست می ورزی
و فتح موصلی در خانه دوستی شد وی حاضر نبود و کنیزک را گفت تا مره بروی آورد و هر چه خواست برگرفت
چون باز آمد و بنشست شاد شد و از شادی کنیزک را آزاد کرد ابن عمر رضی الله عنهما گوید یکی از
صحابه را سر ے بریان فرستادند گفت فلان برادر من بدان اولے ترست و بوی فرستاد آنکس نیز به برادر
دیگر فرستاد همچنین بگشت بعافیت باز اول رسید و امیر المومنین عمر رضی الله عنه میگوید که سی صد درم
بدرویشان بیم و بیست درم در حق برادری صرف کنم این بیست درم دوست تر دارم از ان سیصد درم
و میان مشروق و خشمهٔ دوستی بود و هر یکے وام کران داشتند این وام او ادا کرد چنانکه او نداشت و یکی
نزدیک ابو هریره رضی الله عنه آمد و گفت میخواهم که با تو عقد برادری کنم گفت دانی که حق برادری چیست
گفت نه گفت آنکه بر زر و سیم خود را از من اولی تر نشناسی گفت بدین درجه نرسیده ام گفت پس برو که
این کار تو نیست و رسول صلی الله علیه وسلم در پیشه شد و دو مسواک راست کرد یکی راست و یکی کج
و یکی از صحابه رضی الله عنهم که با وی بود آن راست بوی داد کج خود گرفت گفت یا رسول الله این نیکوتر
است و تو بدین اولے تری فرمودند که هیچکس یکساعت با دیگر صحبت نکند که نه دیر مسواک کنند از حق
صحبت که نگاه داشت ست یا ضایع کرده است و این اشارتے است بران که حق صحبت ایثار است

در مثل گفته اند مقادیر النفقة موازین المحبة یعنی بذل کردن مال خود را در رضاء محبوب میزان محبت اوست زیرا که حق تعالے مال را محبوب خلق گردانیده است و آدمی با این علایقه فدای دعوی محبت می آید میکند پس نشان صدق محبت آنست که محبوبات فانی را فدای محبوب باقی گرداند نقل است که سفیان بن عتبه رحمت الله علیه را از پدر خود پنجاه هزار دینار میراث رسید همه را بدوستان و برادران دینی نفقه کرد و گفتند چرا بجهت عیال چیزے ازان ذخیره نکردی گفت من از حق جل و علا از برادران بهشت میخواستم محقر دنیا را چگونه از ایشان دریغ دارم این نشانے صدق و محبت ست و باید که قیام نماید بمهمات دوست بدل خوش و پیشانی گشاده و مسلک چنین بوده اند که بر در سرای دوست هر روز میایستند و از احوال اهل خانه می پرسیدند و از هیزم و نان و نمک و روغن و آنچه در کار باشد خبر دار می بودند و کار ایشان از کار خود مهم میدانستند و چون بدان قیام میکردند منت نمیداشتند حسن بصری رحمت الله علیه میگفت برادران بر ما عزیز تر اند از اهل و فرزند که ایشان دین بیاد ما دهند و زن و فرزند دنیا بیاد ما میدهند و بعضی از علمای سلف بعد از وفات برادر دین چهل سال بر در خانه برادر دین تردد کردندے و تعهد اهل و اولاد بر خود واجب دانستندی نگاهداشت حق صحبت را باید که مقصود تو از صحبت آن باشد تا خلق خود را مهذب کنی باحتمال کردن از برادران دینی نه آنکه نیکوی از ایشان چشم داری ابو علی رباطی گفت یا عبد الله الداری انباز شدم در باویه گفت امیر من باشم با تو درین راه گفتم تو باشی گفت باید که هرچه من گویم آنرا رد نکنی و اطاعت من واری گفت سمعاً و طاعتاً پس زاد و راحله و جامه هر دو چه داشتیم برگرفت سمعاً و برپشت آدیخت و می برد هر چند گفتم مراده که مانده شدی گفت نگفتی که امیر تو ئی تو فرمان بردار باش و دیگر شب باران آمد و تا روز بر پای ایستاد و گلیمی بر سر من میداشت تا باران بر من نبارد و چون حدیث کرد می گفتی امیر مهم تو طاعت دار تا با خویشتن گفتم کاشکے ویرا امیر نکردی و تعلیم و ارشاد برادر دینی و دنیوی بر خود لازم داند که وے را از آتش نگه داشتن اولی ترست از انکه از برای وے رنج دنیا کشیدن پس در تعلیم علم دین سعی بیشتر نماید اگر بیاموخت و بدان کار نکرد باید که نصیحت کند و بند دهد او را از خدای عز و جل بترساند و لیکن باید که این نصیحت در خلوت کند تا از شفقت بود که نصیحت در ملا فضیحت بود و آنچه گویند بلطف گویند نه بعنف **فصل در ستر عیوب** برادران دینی و اجتناب از غیبت ایشان بدانکه بی عیب خدا ست و در سرشت آدمی عیبهاست اگر دوستی طلب کند که در وے هیچ تقصیرے نبود هرگز نیابد و از صحبت خلق بیفتد و نوع انسان را در اکتساب مطالب و اجتلاب مارب و استیفا لذات و استفاضه خیرات از مصاحبت چاره نیست و در خبر است که مومن همه عیب جوید و منافق همه عیب و باید که بیک نکوئی باده تقصیر بپوشند رسول علیه السلام و الصلوة فرمود نخواهید از یار بد که شرے بینند آشکارا کند و چون خیری بینند بپوشند پس باید که راز دوستان افشا نکند و عیوب ایشان پوشیده دارد و در خبر است که هر که

در جهان ستر کند بر مسلمانان حق تعالی در قیامت گناهان او را ستر کند و اگر خواهید که خدای تعالی گناهان شما پوشد
شما نیز گناهان مردمان بپوشید مصرع پرده کس را مدر ای تا کس ندرد پرده تو ❊ چون پیش سلطان برسد چاره نباشد
از اقامت صدور رسول علیه الصلوة والسلام فرمود هر که گوش دارد تا سخن مردمان که پیوی میگویند بشنود پس
روز قیامت سرب گداخته در گوش وی ریزند و اگر کسی دوست را مدح کند پوی نگوید که او رنج وی را رسانیا
بود و چون نیکوی کند از وی پنهان ندارد که آن از حسد بود و اگر در حق وی تقصیر کند گله نکند و معذورش دارد که
باز اندیشد که در اطاعت حق تعالی میکند و هر تقصیری را که عذر توان نهاد عذر نهد و بر وجه نیکو حمل کند
و گمان بد نکند که رسول علیه الصلوة والسلام فرمود که حق تعالی از مومن چهار چیز حرام کرده است مال
و خون و غیبت حق و آنکه بروی گمان بد نکند که چون اطلاع داون دوستان را بر عیوب و در معنی ستر عیوب
باید که دوستان را از عیوب نفسانی آگاه گرداند و از قول سیئه و افعال قبیحه باز دارد و از اکتساب مخالفان
و از نکبات شهوات مهلکات منع کند در حالت نصیحت و ارشاد وظیفه اسرار و تلطف را رعایت کند
امیر المومنین عمر رضی الله عنه گفتی رحمت خدای بران باد که عیب من در پیش من آرد و چون
سلیمان در پیش وی آمد گفت یا سلیمان راست گوی تا چه دیدی و چه شنیدی و از احوال من آن را
آگاهی ده گفت شنیدم که بر خوان تو دو نان خورش بود بیکبار دو پیراهن داری یکی شب را و دوم روز را
گفت این نیز هر دو نباشد هیچ دیگر شنیدی گفت نه و اینچنین دوستان و برادران دینی که عیب این کس را
بر شایبه غرض و حسد کما هو حقه ادا کنند کم یافت و نادرست و باید که نقائص دین خود را از زبان
اعدای باز یابد که نظر دوست عیب پوشد و دیده دشمن در عیب کوشد و امروز نوبت باستال ما هوا
پرستان تیره روزگار رسیده است که دشمن ترین نزدما آنست که ما را به عیوب ما بینا گرداند و خواهد که
ما را از گرفتاری ابدی باز رهاند و چون برادر مشفقت عیب تو در خلوت با تو گفت باید که منت داری و
خشم نگیری که همچنین بود که کسی ترا خبر دراندرون جامه تو مارے یا کژدمے است ازین خشم نگیری و منت
داری همچنین عیوب در آدمی مار و کژدم است ولیکن رقم آن در گور پدید آید و بر روح بود و آن صعب
تر از مار و کژدم این جهانست که رقم وی بر تن بود و هر مومنی که از برادر عیبے بیند که آن عیب بدین تعلق دارد
او را ازان آگاه نکند در دین خود او خیانت کرده باشد و هر که ناصح را دوست ندارد رعونت و کبر بر دین و عقل او
غلبه دارد و اگر عیب پاک بود که در حق تو تقصیر کرده باشد او لے تر پوشیدن بود و ناداستن انکاشتن
بشرط آنکه دل متغیر نشود در دوستی و اگر شود عتاب کردن در سر او لے تر ست تا صفای خاطر شود
و هیچ چیز دوستی را تباه نکند مگر مناظره و خلاف کردن در هر حدیث و معنی رد کردن سخن بر دوست
خویش آن بود که وے را احمق و جاهل گفته باشی و خود عاقل و فاضل و بروی تکبیر کرده باشی و
بچشم حقارت در وی دیده باشی و این همه نزدیک ست که اگر کسے غیبت دوست کند جواب ندهد و چنان انکارد

کو وی در پس دیوار میشنود و در غیبت و حضور یکسان باشد و خلل و خطا که در سخن برادر واقع شود و عبارات و مجادله
پیش نماید و علامت صحت محبت دینی و مودت حقیقی آنست که مومن لا یزال مراقب و مراعی عیب برادر
دینی باشد چون جمعی قصد غیبت او کند بدانچه ممکن بود از تقریض و تصریح و تغلیظ منع کند و در مخالفت او
تقصیر نکند و سکوت و تحمل روا ندارد قتاده رضی الله عنه گوید عذاب قبر سه قسم است یکی از غیبت و دیگر از سخن
چینی و دیگر جامه را از بول نگاه نداشتن و در خبر است که عیسی صلوات الله علی نبینا علیه فرمود
چون برادر شما خفته باشد و ببینید که باد جامهٔ او را میکشد و عورت او را میکشاید چکنید گفتند باز پوشیم
و لکن بی نکد و عورت وی را کشف کنید گفتند یا روح الله این چگونه بود گفتند چون از شما عیبی
از برادر می بینید یا بشنود و آن را آشکارا کند این زشت ست و مثال کسی که غیبت برادر دینی میشنود
و دیگر خاموشی می باشد همچنانست که یکی برادر دینی را می بیند که در میان سگان آدمی خوار افتاده
است و سگان او را میخایند و پوست و گوشت او را می درند و او را آدمی می بیند و هیچ شفقت برادری
باعث او نمی شود که آن مضرت از ان برادر دفع کند و شک نیست که تمزیق عرض و آبروی بر نفس
و شوارتر است از تمزیق گوشت و پوست و از نجاست که حق جل و غلا غیبت را با کل میت تشبیه کرده
آنست که فرمود ایحب احدکم ان یاکل لحم اخیه میتا و در خبر ست که غیبت از زنا سخت تر است
و این بچند وجه است اول آنکه زنا کناه پنهان است و غیبت آشکارا دوم آنکه زنا قلیل الوقوع
است بسیار کس از وی سالم باشند و غیبت کثیر الوقوع است کم باشد که از وی کسی سالم ما
سوم آنکه زنا بداعیهٔ شهوت بر آدمی غالب آید و غیبت بیداعیهٔ شهوت واقع می شود چهارم
آنکه آلت زنا بزنی میسر و دو زنی بر زنی واقع نشود و آلت غیبت بغیبت فتور نپذیرد و
غیبت بر غیبت واقع شود پنجم آنکه ساعت زنا در دل مومن و کافر و صالح و فاسق متمکن است
و از استحلال و استحقاق بعید است بخلاف غیبت که بر وجه حکایت در مجلس واقع شود و بعضی
مردم او را تشنیع نه انکارند معاذ الله در معرض استحقاق افتد و استحقاق معصیت کفر ست و رسول
علیه الصلوة و السلام فرمود هر چه گوئی کسی را اگر آن نشنود و کراهیتش آید غیبت است اگر چه راست
بود و اگر دروغ گوئی بهتان باشد و هر چه دلالت نقصان کسی کند غیبت است اگر چه در نسبت و جامه
و تن و سیرت و فعل بود در نسبت چنانکه گوئی هند و بچه است یا حجام ست و مانند آن و در جامه چون
دراز آستین و دراز دامن و در تن چون دراز بالا و یا کر به چشم یا احول و سیرت چون متکبر و بدخو و زبان
دراز و عزل و فعل چون دزد و بی نماز و جامه پلید و حرام خوار بسیار خوار و سجود تمام نمیکند و قرآن
بخطا میخواند و غیبت همه بزبان بود بلکه بدست و بچشم و باشارت همه حرام بود و عایشه رضی الله
عنها گوید که بدست اشارت کردم که زنا کوتاه است رسول علیه السلام و الصلوة فرمود

غیبت کردی و گر نام بر و غیبت نبود مگر انکه حاضران دانند که گرا میگویند و اگر بذل کاره بنود و بزبان گوید
خاموش هم نفاقست و هم غیبت زیرا که سامع شریک ست و بداند که بهر غیبت حسنات وی باد یوان
او نقل کنند تا او مفلس ماند **فصل** در اظهار محبت بدوستان و عفو از تقصیر و قلت ایشان بدانکه شفقت
و دوستی اظهار کند رسول علیه الصلوة والسلام فرمود اذا احب احدکم فلینجبر حین دوست دارد یکی از
شما کسی را وی را خبر دهید و برای آن فرمود تا دوستی در دل وی نیز پدید آید و مودت مضاعف شود پس باید که
از همه احوال بزبان بپرسد و اندوه و شادی بوی نماید که با وی شریک است و اندوه و شادی وی چون
اندوه و شادی خود داند و چون وی را آواز دهد بنام نیکو خواند و عمر بن خطاب رضی الله عنه گفت دوستی برادر
سه چیز صافی شود آنکه وی را بنام نیکو خواند و سلام ابتدا کند و در نشست وی را تقدیم کند و ازین جمله آن بود
که در غیبت بروی ثنا گوید و بر جای که وی دوست دارد نه نشیند همچنین بر اهل و فرزند و اخوان وی
و هر چه تعلق بوی دارد ثنا گوید که این در دوستی اثر عظیم دارد و در غیبت وی را نصرت کند و سخن متعنت
بروی رد کند و جفار عظیم باشد که در پیش کسی که بسخن وی بر نشستی گویند آنکس خاموش بود که زخم سخن عظیم تر
است **بیت** انچه زخم زبان کند بامرد ✻ زخم شمشیر جان ستان نکند ✻ یکی میگوید هرگز از دوست
سخن نگفتم که نه تقدیر کردم که وی حاضر ست وی بشنود یا آن گفتم که خواستم که وی بشنود و گر در برادر زلت و تقصیری
و معصیت از وی پدید آید وی را ملطف و بصحبت کند تا دست از وی بدارد و اگر باز نایستد نادیده انگارد و اگر اصرار
و مداومت نماید صحابه را درین مسئله خلاف ست که چه باید کرد مذهب بوذر رضی الله عنه آنست که از وی باید برید
و بگوید که برای خدای تعالی وی را دشمن دارم و امیر المومنین عمر رضی الله و علی رضی الله عنه و ابو الدرداء و جماعتی
از صحابه رضوان الله علیهم اجمعین بر انند که قطیعت نباید کرد و که امید آن باشد که از ان بگردد و اما در ابتدا بچنین عقد
اخوت نباید بست و چون بسته شد قطع نباید کرد و که برادری ناکردن خیانت نیست اما قطع محبت خیانت ست
و ابراهیم نخعی میگوید رحمت الله بگناهی که برادرت بکند وی را معذور دار مگر که امروز کند و فردا توبه کند و دوست از وی بدارد
درخبر ست که رسول صلی الله علیه وسلم فرمود که حذر کنید از ذلت عالم و از وی مبرید و چشم میدارید که زود
ازان باز گردد **حکایت** دو برادر بودند در دین از بزرگان یکی بر هوای دل بر مخلوقی مبتلا شد و آن دیگر برادر را گفت
که دل من بیمار شد اگر خواهی که عقد برادری قطع کن گفت معاذ الله یک گناه از تو منقطع کنم با خویش عهد کرده ام
که هیچ طعام و شراب نخورم تا آنکه حق تعالی وی را از ان عافیت دهد تا چهل روز هیچ نخورد و پس پرسید که
حال تو چیست گفت همچنان آن برادر بران صبر کرد و گرسنگی میکشید و میگداخت تا آنگاه که بمرد پس گفت
خدای تعالی کفایت کرد و دلمن از ان عشق سرد گردید پس وی طعام بخورد و **ابو الدرداء** را گفتند برادری
که معصیت کرد چرا وی را دشمن بداری گفت معصیت وی را دشمن دارم اما وی برادر منست و یکی را گفتند که برادر تو از راه
دین برگشته ست و در معصیتی افتاده دست از وی بدار گفت دست از وی چون بدارم که دست گیرم تا وی را

بتلطف از دوزخ برهانم پس طریقت بود ربسلامت نزدیک ترست اما این طریقت لطیف ترست بیرا که بسبب استمالت بشفقت و رفق و بصحبت برآوری غالبا اورا بنجالت و حیا و توبه آرد و تقاطعت او بسبب احراز او گردد و به هلاک انجامد اما در فقه آنست که عقد اخوت قرابت معنویست و نشاید قطع رحم کردن بسبب معصیت و برای این فرمود حق سبحانه تعالی فان عصوک فقل انی بری مما تعملون اگر عشیرت و خویشاوندان تو عاجز شوند در تو گویند بیزارم از عمل شما گفت بیزارم از شما و باید تقصیری که در حق تو کند عفو کنی و چون عذر کند اگرچه داند که دروغ میگوید باید پذیرفت رسول علیه السلام فرمود هر که برادر دینی عذر خواهد وی بپذیرد و بره وی هیچ باشد که کسی که در راه از مسلمانان باج ستاند و در خبرست هر که برادری را عفو کند جز عزیزی و بزرگی ویرا نیفزاید رسول صلی الله علیه وسلم فرمود که مومن زود بخشم گردد و زود خوشنود شود ابو سلیمان دارانی بمرید خویش گفت چون از دوست جفا بینی عتاب مکن که در بنیاد سختی شنوی که از جفا عظیم تر بود گفت چون بیازمودم همچنین دیدم فصل در حقوق مسلمانان بدانکه حق هر کسی هر قدر نزدیکی وی بود و نزدیکی را درجات است و رابطه قوی تر برادری خدای ست یعنی برای دین و حقوق آن مذکور شد و با کسی که دوستی نبود و لیکن قرابت اسلام باشد این نیز حقوق ست حق اول آنکه هر چه بر خویشتن نه پسندد بهیچ مسلمان نه پسندد که رسول علیه السلام فرموده اند مثل مومن جمله چون یکی تن ست که اگر عضوی را رنجی رسد عضوهای دیگر آگاهی یابند و همه رسول شوند رسول صلی الله علیه وسلم فرمود هر که خواهد از دوزخ خلاص یابد باید که چون مرگ وی را در یابد بر کلمه شهادت در یابد و هر چه نه پسندد که با وی کنند وی نیز بهیچ مسلمانی نکند و موسی صلوات الله علی نبینا و علیه گفت یارب از بندگان تو که عادل تر فرمود آنکه انصاف خویشتن بدهد حق دوم آنکه بهیچ مسلمان از دست و زبان وی نرنجد که رسول صلی الله علیه وسلم فرمود مسلمان است که از دست و زبان وی سلامت و ایمن باشند و مهاجر آنست که از کار بد بریده باشد و رسول صلی الله تعالی علیه و آله وسلم فرمود حلال نیست کسی را که بیک نظرت اشارت کند که مسلمانی برنجد و حلال که چیزی کند که مسلمانی بهر رسد و مجاهد رحمة الله میگوید که خدای تعالی خازنش و کربراهل دوزخ مسلط کند تا خویشتن را همی خارند چنانکه استخوان ایشان پدید آیند و منادی ندا کند این رنج چگونه ست گویند عظیم صعب ست گویند این بدانست که در دنیا مسلمانان را میرنجانید ند حق سوم آنکه بر هیچ کس تکبر نکند که متکبر انرا دشمن دارد و رسول صلی الله علیه وسلم فرمود که وحی آمد بمن که تواضع کنید و هیچکس بر هیچکس فخر نکند و ازین بود که رسول صلی الله علیه وسلم از زن بیوه و مسکین میرفتی تا آنکه حاجت ایشان روا کردی و نباید که در هیچکس بچشم حقارت نگرد باشد که آنکس ولی خدای تعالی باشد و وی نداند که خدای تعالی اولیای خود را پنهان کرده است تا کسی راه بایشان نبرد حق چهارم آنکه سخن تمام بر هیچ مسلمانی نشنود که سخن از عدل باید شنید و تمام فاسق ست و در خبر است که هیچ تمام در بهشت نشود و باید دانست هر کس را که پیش تو بد گوید همچنین بدی ترا پیش دیگران گوید از وی دور باید بود و ورا

دروغ گوید دانست حق پنجم آنکه بهیچ مسلمان وعده خلاف نکند **بیت** دست وفا در کمر عهد کن ❊ تا نشوی عهد شکن جهد کن ❊ **ور خبر ست** از رسول صلی الله علیه وسلم که سه چیز در هر کس که بود منافق ست اگرچه نماز گذارد و روزه دارست اول در سخن دروغ گوید دوم وعده خلاف کند سوم امانت را خیانت کند حق ششم آنکه حرمت هر کس بدرجه وی دارد هر که عزیز تر بود میان مردمان ویرا حرمت بیشتر دارد **نقلست** که عایشه رضی الله عنها در سفر بود و سفره نهاد درویشی گذشت گفت قرصی بوی بدهند وسواره گذشت گفت ویرا بنجوانید گفت تو درویشی را بقرصی گذاشتی و تونگرے را خواندی گفت حق عزوجل هریکی را درجه داده ست و ما را نیز از حق آن درجه نگاه باید داشت درویشی بقرصی شاد شود و زشت بود که با تونگرے چنان کنند بلکه آن باید کرد که وی نیز شاد شود و **درخبر ست** که چون عزیز قومی نزدیک شما آید ایشان را عزیز دارید و پیر از حرمت دهید و بر کودکان رحمت کنید و **رسول** صلی الله علیه وسلم فرمود موسی سفید اجلال خدای تعالے ست عزوجل و **فرمود** صلی الله علیه وسلم هیچ جوان پیری را حرمت نداشت الا بسحق سبحانه تعالے جوانی را بنیکی زود در وقت پیری تا ویرا حرمت دارد و این بشارت بعمر دراز که هر که توفیق یافت پیر مشایخ یابد آن بود که به پیری خواهد رسید تا مکافات این بیند **حق هفتم** آنکه چون میان مسلمانان وحشت باشد جهد کند تا میان ایشان صلح دهد که **رسول** صلی الله علیه وسلم فرمود بگویم شما را که چیست که از نماز و روزه و صدقه و حج و زکوة افضل ست نزد خدا و رسول او و آن صلح افگندن میان مسلمانانست و **انس** گوید رضی الله عنه که رسول صلی الله علیه وسلم روزے نشسته بودند بخندید عمر رضی الله عنه گفت پدر و مادر ما فدای تو باد از چه خندیدی فرمود دو مرد از امت من نزد پیش رب العزت در افتند یکی گفت بار خدایا بر من ظلم کرده است انصاف من از وی بستان خدای تعالے فرماید که حق وی بده گوید بار خدایا حسنات من همچنان بر وند مرا هیچ چیز نماند پس خدای تعالے متظلم را فرماید که چندانکه هیچ چیز از حسنات نماند ست گوید بار خدایا معصیتهای من همه با وی حوالت فرمائی پس معصیت وے همه بر وی نهند هنوز متظلمی بماند ناگاه حق جل و علا متظلم را فرماید در نگر تا چه بینی گوید بار خدایا شهرها بینم از زر و مرصع بجواهر و مروارید آیا این کدام پیغامبر راست یا کدام صدیق راست یا کدام شهید را حق سبحانه تعالے فرماید این کسے راست که بخرد و بها دهد گوید بها را این که تواند داد فرماید که تو گوید بار خدایا بچه فرماید با آنکه از برادر خشنود و بیشوی و عفو کنی گوید بار خدایا عفو کردم فرماید که برخیز و دست وے گیر هر دو در بهشت شوند حق هشتم آنکه از راه تهمت دور باشد تا دل مسلمانان از گمان بد وزیان ایشان از غیبت صیانت کرده باشد هر که سبب معصیت دیگری باشد دران معصیت هر یک بود که **رسول** صلی الله علیه وسلم میفرماید چگونه باشد کسے که مادر و پدر خویش را دشنام دهد گفتند این که کند یا رسول الله فرمود کسی مادر و پدر دیگری را دشنام دهد گو که با وے داده باشد فرمود صلی الله علیه وسلم در آخر ماه رمضان با صفیه سخن میگفت در مسجد و مردی بر وی بگذشتند و هر یک از ایشان میگفتی که این زن منست صفیه گفت یا رسول الله اگر بکسے گمان بد برند تو نبرند فرمود ند شیطان در تن آدمی روانست چون خون در وے عمر رضی الله عنه مرویرا دید که با زنے در راه سخن میگفت ویرا پرّه زد و گفت این زن

منست گفت چرا سخن جائی نگوئی که کسے نه بیند حق نهم آنکه اگر ویرا جاهی باشد شفاعت دریغ ندارد و در حق
هیچکس که رسول صلی الله علیه وسلم صحابه را میفرمود که از من حاجت خواهید که در دل دارم که بدهم و تاخیر
میکنم تا کسے شفاعت کند از شما تا وی را ثروه بود شفاعت کنید تا ثواب یابید و میفرمود صلی الله علیه وسلم
هیچ صدقه فاضلتر از صدقه زبان نیست گفتند چگونه یا رسول الله فرمود سخن کنی منفعت بکسے رسد بار نیج از وی
دفع گردد حق دهم آنکه چون بشنود که کسے در مسلمانی زبان دراز میکند یا بمال وی قصد میکند و وی غایب است
نائب آن غائب باشد و در جواب و رفع ظلم از وی که رسول صلی الله علیه وسلم فرمود هیچ مسلمانی نیست که
نصرت کند مسلمانے را جائز که سخن بزشتی گوید و حرمت وے فرو نهند که نه حق تعالے ویرا نصرت کند آنجا که
حاجت مند تر بود و حق یازدهم آنکه جهد کند تا شادی بدل مسلمانی رسد و حاجت وی قضا کند که رسول صلی الله
علیه وسلم فرمود هر که حاجت مسلمانی روا کند چنان باشد که همه عمر حق تعالے را خدمت کرده باشد فرمود
صلی الله علیه وسلم هر گه در حاجت مسلمانے یک شب بگذراند از روز از باست حاجت وی برآید یا نه وی را
بهتر ازان باشد که در مسجد دو ماه معتکف نشیند و فرمود صلی الله علیه وسلم که برادر خویش را نصرت کنید اگر ظالم بود
یا مظلوم گفتند یا رسول الله اگر ظالم بود چگونه کنیم فرمود که باز داشتن از ظلم نصرت وی باشد فرمود صلی الله
علیه وسلم که دو خصلت است که هیچ سترگ از وی نیست یکے شرک آوردن بخدای تعالے دوم خلق را رنجانیدن
و دو خصلت ست که هیچ عبادت ورای آن نیست یکی ایمان آوردن بخدای تعالی دوم راحت رسانیدن
بخلق الله تعالے فرمود صلی الله علیه وسلم هر که اندوه بر مسلمانان بست از ایشان نیست حق دوازدهم
آنست بهر که رسد سلام ابتدا کند پیش از سخن وی نزد رسول صلی الله علیه وسلم شخصے آمد و سلام نکرد فرمود که بیرون شو
و باز در آے و سلام کن انس میگوید رضی الله عنه که رسول صلی الله علیه وسلم فرمود یا انس طهارت تمام کن
تا عمرت دراز شود و بهر که رسی سلام کن تا خیر در خانهٔ تو بسیار شود و مبتدی سلام را ثواب بیشتر است حق
سیزدهم آنست نشست و خاست با درویشان دارد و از مجالست توانگران حذر کند که رسول صلی الله علیه وسلم
فرمود که با مردگان نشینید گفتند آن کیانند یا رسول الله فرمود توانگران و سلیمان صلوات الله علی نبینا و علیه
در مملکت هر جا که مسکینے را دیدی با وے بنشستی و فرمودی مسکینے با مسکینی نشستے و عیسی صلوات الله علی نبینا و علیه
هیچ دوست تر ازان نداشتی که گفتندے یا مسکین امی رسول صلی الله علیه وسلم گفتی بار خدایا تا زنده داری مرا مسکین دار
و چون بمیرانی مسکین بمیرانے چون حشر کنی با مسکینان کنی و موسی صلوات الله علی نبینا و علیه گفت بار خدایا ترا
کجا طلب کنم فرمود نزد یک شکسته دلان حق چهاردهم آنست اگر کسے را عطسه آید الحمد لله رب العالمین گوید
و ابن مسعود رضی الله عنه گوید که فرمود صلی الله علیه وسلم ما را بیاموخت که کسے را که عطسه آید باید که بگوید الحمد لله
رب العالمین و شنونده گوید یرحمک الله چون بگفت وی گوید یغفر الله لے و لکم و اگر کسے نگوید مستحق
یرحمک الله نباشد فرمود صلی الله علیه وسلم را چون عطسه آمدی آواز فرو داشتی و دست بر روی نهادے

واگر کسے را در میان قضا حاجت عطسه آید بدل گوید الحمد لله و ابراهیم نخعی رحمه الله علیه گفت بزبان نیز گوید اما کلی نباشد حق پانزدهم آنست که عیادت بیمار آشنا کند اگرچه دوست نباشد و ادب عیادت آنست که بسیار ننشیند و بسیار نپرسد و دعا بعافیت کند و چشم از خانها و دریچها که در سرای باشد نگهدارد و چون بدر سرای رسد دستوری خواهد حق شانزدهم آنکه کس جنازه رود و بعبرت مشغول باشد و خاموش بود و نخندد و از مرگ خود اندیشه کند و اعمش رضی الله عنه گوید که پس جنازه رفتمی و در راه شنیدمی که کراتعزیت کنم که همه از یکدیگر اند همگنین تر بود و ند حق هفدهم آنست که بزیارت گورها شود و دعا گوید و بداند که ایشان از پیش رفتند و وی نیز برود بر رود و جای وی بمیچون جای ایشان باشد و سفیان ثوری رحمة الله علیه گوید هر که از گور بسیار یاد کند گور خود را روضه خود یابد از روضهای بهشت و هر که گور را فراموش کند غاری یابد از غارهای دوزخ و عمر رضی الله عنه خطاب گوید که رسول صلی الله علیه و آله وسلم بگورستان شد و بر سر گور بنشست و بسیار بگریست گفتم یا رسول الله چرا گریستی فرمود این گور مادر منست از حق تعالی دستوری طلبتم تا زیارت کنم و وی را آمرزش خواهم در زیارت و مشوری فرمود و دعا نفرمود و ازین سبب شفقت فرزندی در دل من جنبید و بگریستم **فصل در حقوق استادان و مرشدان** بدانکه وصول معلم و انتفاع باو بتعظیم اوستاد و توقیر اوست و گفته اند هر که رسید آخر براه حرمت رسید و هر که افتاد به ترک حرمت افتاد و حرمت به از طاعت ست چه که ایشان بسبب معصیت کافر نگردد و بترک حرمت کافر گردد و رسول صلی الله علیه وسلم فرمود هر که تعلیم کند یکے را آیتی از کتاب خدای وی مولای اوست و امیر المومنین علی رضی الله عنه گفت من بنده کسے ام که یک حرف مرا تعلیم کرد و شعر

لقد احق ان یهدی الیکم کرامة ❊ لتعلم حرف واحد الف درهم ❊ و هر که حرفے تعلیم کند از یک کلمه که محتاج الیهاست در دین او بدرست که رسول صلی الله علیه وسلم فرمود سه پدر است یکے آنکه او را زاده ست تر اد دوم آنکه دختر داده است ترا سوم آنکه تعلیم کرده است ترا و بهترین پدران آن معلمست چه که پدر از آفات دنیا نگاه میدارد و استاد از آفات آخرت و از توقیر معلم آنست که بپیش او نرود و بجای او نه نشیند و ابتدا بکلام نکند مگر باذن او و نزد او سخن بسیار نکند و سخن او بر در نگذارد و وقت سبق قریب او نه نشیند و مقدار قوس فاصله دارد که این بتعظیم قریب است و وقت ملالت چیزے نپرسد و او را نگوید بلکه صبر کند تا بیرون آید و اصل آنست که طلب رضای او کند و از سخط او مجتنب باشد و امتثال امر او کند در غیر معصیت و تعظیم اولاد او و قبیلان او تعظیم اوست و یکی از کبار آیمهٔ بخارا در سن هیفت و در اثناء درس احیانا می ایستاد و گفتی پسر استاد من با کودکان بازی میکند و احیانا در مسجد میرسد چون او را من می بینم برای تعظیم او می ایستم و کسے که استاد را ایذا کند از برکت علم محروم ماند و منتفع بدو نشود و مگر قلیل **تفلست** که هارون رشید پسر خود را پیش اصمعی فرستاد تا تعلیم ادب کند روزی اصمعی را دید که وضو میکند و پای می شوید و پسر او آب میریزد و با اصمعی عتاب کرد که پسر را پیش تو فرستادم تا ادب آموزد باید که یک دست آب ریزد و بدست دیگر پای شوید باید که علم و حکمت بحرمت نشنود و بفکر و رای خود

شروع در عملی نکند و تفویض این امر باستاد کند که وی داناست بطبع او و طالب علم از اخلاق ذمیمہ اجتناب کند
که اخلاق ذمیمہ کلاب معنویہ اند و فرشتہ رحمت بخانہ که کلاب است نزول نفرماید و تعلیم ایشان نباشد فرشتہ
است و هر که خواهد که پسر او عالم گردد باید که رعایت غذا و طعام و لباس کند اگر پسر او عالم نگردد و حافد او گردد و
حق عالم بر جاہل همچنانست که حق استاد بر شاگرد و تقدیم بر کبیر و مشی مورث فقر است و تملق پسندیدہ نیست مگر
برای معلم و مؤید در علم و برای معلم پنهان و آشکارا دعا کند و خادم و نام او باشد و شعیب رضی اللہ عنہ گفت
کسے که من چار حدیث از وے نویسم بندۂ او یم تا بمیرم و مشائخ گفته اند که توبہ عقوق والدین را محو کند و عقوق
استاد دین توبہ محو نشود یعنی استاد شریعت و استاد طریقت بدانکہ فرمان شرع امت عوام را فاسئلوا اہل
الذکر ان کنتم لا تعلمون و چون کار بفرمان عالمان شریعت و سالکان کنند هر چند خطا بود ماجور و مثاب باشند
و اگر بفرمان خویش کنند هر چند صورت بود آثم و معاقب گردند و هر چه کند بفرمان پیر کند که در شرع وقتی بود که
واجب حرام گردد وقتی بود که حرام واجب گردد و یعنی که مردار حرام است وقتی بود که خوردن وی واجب گردد و روزۂ ماہ رمضان
فرض است وقتی بود که داشتن وی حرام گردد و اگر غالب کمال نماند که بروزه داشتن هلاک شود و هر چه
از اصحاب قلوب حرکات و سکنات مختلف بینی باید که تنزل دران هیچ انکار نبود و بدانی که همه راست است
و همه صواب و اگر نفس پیش آید و شیطان وسوسه کند قصۂ موسی و خضر صلوات اللہ علی نبینا و علیہما یاد
کنی عجب یکے سیر خورد و خوش بخسپید و یکے روزه دارد و شب نخسپد یکے با همه در آویزد و یکے از همه
بگریزد یکے حال بپوشد و یکے آشکارا کند و یکے از خلق چیزے خواهد و یکے چیزے نخواهد همچنین همه
افعال از صاحبدلان همه صوابست و اگر کسے بخود کند همه خطا و معصیت است از ینجا معلوم شود که پیر
شرط راه است و اگر پیر چیزے فرماید که خلاف دین نماید نگوید که این خلاف دین است چون کشم
و اعتقاد او دران چنان باید که وحی منزل داند و گرنه مرید مراد خود بود نه مرید پیر مریض را کے رسد که
که طبیب را گوید که این دوا نخورم و آن نخورم زیرا که مهلک است بسا علت بود که طبیب فرا در کار بندد و علتے
که بداروی حلال صحت نه پذیرد و معالجه کردن آن بداروی حرام بضرورت مباح ست طبیب دارو در خور بیمار
کند بعضے را تلخ و بعضے را شیرین و مثال اولیا مثال طبیبان ست و مثال خلق مثال بیمار انست و مرید آن بود که
خود را در پیر باز دود یگر پیرا برو اختیار نکند و ترک اعتراض کند و اقوال و افعال او را بوجه نیکو حمل کند و اراوت او
ترک ارادت نگردد باشد مرید پیر پرست باید تا خدا پرست تواند بود من یطع الرسول فقد اطاع اللہ اشارت
برین ست مرید صادق و مخلص باید صدق اینست که مستقیم باشد بخدای تعالے ظاهر و باطن و پنهان و آشکارا
و به تن و نفس و دل طالب حق باشد و اخلاص آنست که بجمیع حرکات و سکنات و قیام و قعود و افعال و اقوال
وی از برای خدا بود و رسول صلی اللہ علیہ وسلم فرمود که خدای تعالے میفرماید من طلبنی وجدنی و من طلب
غیرے لم یجدنی و طالبان را درین حدیث رجا عظیم ست بدانکه خرقۂ مشائخ از لوازم طریق نیست بلکه

از استحسانست و اعتبار صحبت و اقتباس علوم ست و از جناب عالی عالم شریعت مسالک طریقت مرشد حقیقت
شیخ ابو اسحاق ادام الله ظلاله علینا و علی رؤس الطالبین روزے پرسیدم که نسبت خرقه مشایخ چه صورت دارد
فرمود از لوازم طریقت نیست معرفت ظرف سلوک و اقتباس علوم از صحبت مشائخ اعتبار تمام دارد و شیخ مذکور
کرامات ظاهره و احوال فاخره و کمال تصرف دارد و بیان فضایل و مناقب او متعذر است و برای افاده طلبه مقید باعطاء
خرقه نیست بلکه طلبه از صحبت آنحضرت مستفید میگردند **فصل** در حقوق همسایگان و اهل قرابت رسول صلی الله علیه وسلم فرمود که همسایه
همست که وی را یک حق ست و آن همسایه کافرست و همسایه است که او را دو حق است و آن
مسلمان ست همسایه ست که وی را سه حق ست و آن مسلمان خویشاوند است و رسول صلی الله علیه
وسلم فرمود که جبرئیل همیشه مرا در حق همسایه وصیت میکرد تا پنداشتم که وی را میراث خواهد رسید و گفت هر که بخدای
و قیامت ایمان آرد و گوید همسایه خود را گرامی دارد و فرمود صلی الله علیه وسلم مومن بود کسی که همسایه وی از
رنج ایمن بود و رسول صلی الله علیه وسلم فرمود که فلان کس بروز روزه دارد و شب بنماز گذارد و لیکن
همسایه را برنجاند فرمود جای وی در دوزخ است و هر که سنگ در سنگ همسایه انداخت وی را برنجانید و
چهل خانه نزدیک بهمسایه باشند و زهرا رضی الله عنها گفت که چهل از راست و چهل از چپ و چهل از پیش و
چهل از پس و بدانکه حق همسایه نه آن بود که وی را برنجانی و بس بلکه با وی نیکوئی کنی که در خبر است در قیامت
همسایه درویش در همسایه تونگر آویزد و گوید بار خدایا ازین بپرس که چرا من نکوئی نکرد و در سرای بر من ببست یکی
از بزرگان از موش در رنج بود و گفتند چرا گربه نداری گفت ترسم که موش آواز گربه بشنود و برنجانه همسایه من رود
آنکه چیزے بر خود نه پسندم وی را پسندیده باشم و رسول صلی الله علیه وسلم فرمود حق همسایه آنست اگر از تو یاری
خواهد یاری دهی و اگر وام خواهد وام دهی و اگر درویش باشد مدد کنی و اگر بیمار باشد عیادت کنی و اگر اندوهی
رسد تعزیت کنی و اگر بمیرد بجنازه روی و اگر شادی بود تهنیت کنی و دیوار خانه خویش را بلند مبر تا بادی از وی بسته گردد و چون میوه خوری وی را فرستی و اگر نتوانی فرستاد پنهان خوری و نه پسندی که فرزند تو
دست گرفته بیرون رود تا فرزند وی به بیند و بد و چشم دوزد و بدان خدای که جان محمد بید قدرت اوست
که بحق همسایه نرسد الا کسی که حق تعالے بروی رحمت کرده باشد و از جمله حقوق وی آنست که از بام خانه
خود بخانه وی نگری و اگر چوب بر دیوار تو نهد منع نکنی و راه نادان وی نه بندی و اگر خاک پیش در سرای
تو افگند جنگ نکنی و هر چه از عیبها خبر یابی پوشیده داری و چشم از جرم او نگهداری بو ذر رضی الله
عنه میگوید که دوست من رسول صلی الله علیه وسلم مرا وصیت کرده است که چون طبخی کنی آب بسیار در
کنی و همسایه را ازان بفرست و یکے از عبد الله بن المبارک پرسید که همسایه من از غلام من شکایت کند
و اگر وی را بے حجتی بزنم بزه کار شوم و اگر نزنم در حق همسایه چه کنم گفت وقتی که علامت
بخشم وی کند که مستوجب ادب باشد آن ادب را تاخیر کن تا همسایه گله کند پس انگاه

وے را ادب کن تا حق ہر دو نگاہ داشتہ باشی حق اہل قرابت آنست کہ خدای تعالی میفرماید ہر کہ خویشی پیوستہ دارد
بوی پیوندم و ہر کہ ببریدہ دارد ازوے ببرم و رسول صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ہر کہ خواہد کہ عمر وی و رازوروزی وے
فراخ گردد و گوید کہ با خویشاوندان نیک باشد و باشد کہ اہل بیت بفسق و فجور مشہور بود چون صلۂ رحم کند مال و فرزندان
ایشان از برکت آن افزاید و رسول صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ہیچ فاضل تر ازان نبود کہ بخویشاوندی وہی کہ با تو
بخصومت باشند و پیوستن رحم آن باشد کہ چون ایشان قطع کنند تو بہ پیوندی و در خبرست کہ حق برادر کلان بحق
پدر نزدیکست فصل در حقوق والدین و اولاد بدانکہ حقوق مادر و پدر عظیم است کہ حق تعالی آنرا بعبادت خود برابر
فرمودہ است و قضی ربک ان لا تعبدوا الا ایاہ و بالوالدین احسانا حضرت جل جلالہ میفرماید ما کہ خداوند و پروردگار
شما ایم حکم کردم کہ بندگانید کہ بغیر جناب کبریای ما را بندگی نکنید و در حق مادر و پدر نیکوی کنید و بعد از شکر نعمت آنحضرت
شکر ایشانرا بر فرزندان واجب گردانید کہ اشکر لی و لوالدیک فرمود و ابو الدرداء رضی اللہ عنہ گفت از رسول صلی اللہ
علیہ وسلم شنیدم کہ میگفت رضاء پدر بزرگ ترین درہای بہشت ست میخواہی کہ بدین در محافظت نمائی و رسول
صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ دعای مادر زود تر مستجاب میگردد از پدر گفتند چرا گفت زیرا کہ مادر مہربان ترست و دعای مہربان
رد نمیشود و یکے نزد یک رسول صلی اللہ علیہ وسلم آمد و گفت یا رسول اللہ ہیچ حق مادر و پدر بر من مانده ست بعد از انکہ
وفات یافتہ اند فرمود رسول علیہ السلام بی دعا خیر بر ایشان و آمرزش خواستن ایشانرا و وصیت ایشان بجای آوردن
دوستان ایشانرا گرامی داشتن فقلست کہ ماضیہ در مصر عادت بود کہ ہر بادشاہی کہ بجہت احترام کسے برخاستی
گفتندی کہ او از سر ملک برخاست و او را از سلطنت عزل کردندی چون یعقوب صلوات اللہ علی نبینا و علیہ بدیدن
یوسف علیہ السلام آمد یوسف خواست کہ برخیزد نگذاشتند و گفتند درین برخاستن خطر ملک ست یوسف علیہ السلام
برخاست حق تعالی جل جلالہ بیوسف وحی فرستاد کہ ای یوسف بجہت مصلحت ملک فانی حرمت پدر فروگذاشتی
بعزت و جلال ما کہ بعد ازین از پشت تو ہیچ پیغامبری بیرون نیاریم رسول فرمود صلی اللہ علیہ وسلم کہ بوے
بہشت از پانصد سال راہ آید و عاق و قاطع رحم نشمیند یعنی عاق مادر و پدر چنان از رحمت حق دور باشد در قیامت
کہ از پانصد سال راہ بہ پیرامن بہشت راہ نیابد و بیشتر علماء بر انند کہ طعامی کہ از شبہ باشد او محض حرام باشد اگر مادر
و پدر بخوردن آن فرمایند اطاعت باید داشت و باید خورد کہ خشنودی ایشان بہم ترست از شبہہ حذر کردن و سفر
بیدستوری ایشان نشاید مگر آنکہ فرض عینی بود چون علم نماز و روزہ چون آنجا کسی نیاید و ہیچ نباید شد بی دستوری ایشان
کہ تاخیر آن مباح ست اگرچہ اصل فریضہ ست و حق تعالی وحی فرستاد بموسی علیہ السلام ہر کہ فرمان مادر و پدر بر و فرمان من نبرد
و بر افرمان بنویسم و ہر کہ حقوق بزرگی من بجا آرد و در حقوق مادر و پدر تقصیر کند او را در بد کاران بنویسم و گر از فرزندی فعلے
صادر شود کہ سبب ایذای ایشان گردد چنانکہ عود در رباب و آلات مناہی بشکند و یا خمر ایشان بریزد و یا جامۂ حرام از ایشان
کشد و بخداوندش دہد یا مال غصب از خانۂ ایشان بیرون آرد و بمستحق رساند اگرچہ ایشان بدین افعال خشمگین شوند صحیح آنست
کہ فرزند بدین افعال عاق نشود و چشم ایشانرا اعتبار نماند زیرا کہ او از حقوق فرمان حضرت جل و علا بر حقوق ایشان مقدمست

واز اینجاست که در قرآن مجید حضرت حق جل وعلا میفرماید یا ایها الذین آمنوا لاتتخذوا آبائکم واخوانکم اولیاء ان استحبوا الکفر علی الایمان یعنی ای آنکسانی که ایمان آورده اید بدوستی نگیرید پدران وبرادران خود را چون باطل راه بر حق اختیار کنند واز فرمان حق گردن پیچند این حرام رضی الله عنه گفت که از رسول الله صلی الله علیه وسلم پرسیدم که باکه نیکی کنم گفت مادر گفتم پس ازان باکه گفت باز مادر گفتم پس ازان گفت مادر گفتم پس ازان گفت باید چون با وجود ضعف وعجز والده ومشقت حمل ورضاعت وتربیت ومشقت ومحبت از جهت او بیشتر ست بر آئینه حقوق او بر حقوق والده متضاعف بود وحق فرزندان بر پدران نیز ست که یکی از رسول صلی الله علیه وسلم پرسید که نیکوی باکه کنم فرمود با مادر ودیگر گفت باز فرمود با مادر ودیگر گفت باز فرمود با پدر گفت باز مرده اند فرمود با فرزندان که همچنان که حق پدر راست بر فرزند را نیز حق ست ورسول صلی الله علیه وسلم فرمود رحمت کند بر پدری که پسر خویش را بنا فرمانی نیارد ومیان فرزندان در عطا وشفقت ودر همه نیکوی برابر دارد وکودک خود را نواخت وبوسه دادن سنت ست ورسول صلی الله علیه وسلم حسین رضی الله عنه را بوسه داد ی واقرع بن حابس رضی الله عنه گفت یا رسول الله مرا ده فرزند ست کسی را بوسه نداده ام فرمود هر که رحمت نکند بروی رحمت نکنند ویکبار رسول صلی الله علیه وسلم نماز میگذارد چون بسجود شدند حسین رضی الله عنه پای بگردن مبارک در آورد ورسول صلی الله علیه وسلم چندان توقف فرمود تا صحابه پنداشتند که مگر وحی آمده ست که بسجود دراز کرد وچون سلام داد پرسیدند که وحی آمده ست در سجود فرمود نه لیکن حسین مرا شتر خود ساخته بود ونخواستم که بروی بریده کنم انس بن مالک رضی الله عنه روایت کرد که رسول صلی الله علیه وسلم فرمود فرزند را روز هفتم عقیقه کنید وموی او را پاک کنید وچون به شش سالگی رسد او را ادب کنید وچون هفت ساله شود جای خواب او جدا کنید وچون نه ساله شود برای او زن خواهید پس بدست او بگیرد وبگوید ترا ادب کردم وتعلیم کردم وترویج کردم پناه میگیرم بخدای عز وجل از فتنه تو در دنیا واز عذاب تو در آخرت **فصل در حقوق زوجه بر زوج وحقوق زوج بر زوجه** بدانکه نکاح از محاسن امور دین ومصالح جمله شیاطین وسبب ابقاء وجود انام ست وبر جمیع مسلمانان معرفت شرایط وحقوق آن واجب ست رسول صلی الله علیه وسلم فرمود کسی که بر دین وامانت وی مر شما را اعتماد بود واز شما طلب نکاح کند قبول کنید یعنی اگر همچنین کس در ولایش بود واز در ویشی ننگ مدارید وتقوی بود دیانت او را غنیمت شمارید وآنچه طالب حق را در رعایت حقوق نکاح از دانستن وعمل کردن بدان چاره نیست هفت شرط ست که شرط اول معاشرت ست قال الله تعالی وعاشروهن بالمعروف یعنی با زنان زندگانی کنید به نیکی وخلق خوش وآخرین وصیتی که رسول صلی الله علیه وسلم فرمود در حالت وفات این بود که بر شما باد که نماز بر پای دارید وبر بندگان شفقت کنند واز خدای تعالی بترسید وحقوق زنان رعایت کنید که ایشان اسیر اند در دست شما از حقوق معاشرت اهل بر مرد است که اهل خود را بخشونت قول وفعل ایذا نرساند بلکه بدخوی وسبکی واز افعال ناقصهٔ ایشان از القوت حلم وصبر تحمل کند وترش روی نباشد ودر روایت ست که رسول صلی الله علیه وسلم عایشه را گفت ای عایشه من رضاء ترا از غضب میدانم عایشه گفت از کجا میدانید رسول فرمود صلی الله علیه وسلم هرگاه که از من خشنم میباشی میگوئی نجدای ابراهیم عایشه بخندید وگفت راست گفتی ودر خبر ست که عایشه رضی الله عنها یکبار در خشم شد دست بر سینهٔ مبارک رسول صلی الله علیه وسلم زد وگفت تو منی او دعوی میکنی که من پیغامبر خدای ام رسول صلی الله علیه وسلم تبسم کرد واز غایت کرم ورحمت انرا تحمل کرد پس مومن را باید که در معاشرت ومؤانست با اهل اقتدا بدان حضرت کند وبملاعبه ومزاح خاطر ایشان را خوش گرداند

فائده

پوشیده نماند که چون کتاب حدیقة الاقالیم از تحریر و تقریر رقم حروف و صاحب والا مناقب کپتان خوتهان اسکاط بانجام رسید خواهش که اصرار و جزابر که اکنون اهل فرنگ یافته اند و آنرا دنیای نو قرار داده اند در کتب پیشینیان بایدجست پس در شیخوخیت پس از هفتاد سالگی مطابق سن یک هزار و دو صد و دو هجری محمدی در ماه ربیع الاولی بسیر کتب پرداختم مافی الضمیر جلوه نمود چه در ربع مسکون ازان آثارے بیافت خواهد که از اندوخته اقتباسی که عرض ازان بحر از تذکره عجایب و غرایب قدرت قادر مختار نیست در حدیقة الاقالیم در ضمن هر اقلیم تحریر آرد چون کتاب حدیقة الاقالیم متعدد مجلد شده اکثر جا رسیده بود متوانست ردیف هر اقلیم ساخت بنابران در آخر حدیقة الاقالیم پس از تقریر و گفتهای صاحب موصوف که مناسب انجا نمود مرقوم ساخت باالله التوفیق

بعد انکه حکمای دقیقه شناس خط استوا را در ملک مجاری روی زمین از مشرق تا مغرب فرض کرده اند و ابتدا ے آن از شهر قے جزیرهٔ یاقوت و جنوبے ارضی است پس بر جنوب بلاد چین و جزیرهٔ سراندیب و شمال جزیرهٔ سنگلدیپ و جزیرهٔ سیرن و جبال القمر گذرد و بر جنوب بلاد مغرب گذشته بحر اوقیانوس منتهی شود و دیگر خط معدل النهار اعتبار کرده اند و آن از جانب شمال مرور کرده در خاق وسط خط استوا گذشته بجانب جنوب می رود و بر هر دو کناره خط معدل النهار قطبین که از قطب شمالی و قطب جنوبی است واقع اند و باتفاق حکما کرهٔ ارض حماست پس از قطبین مذکورین تقاطع روے مے دهد ارض و سما بر ابر چهار بخش از فوق تا تحت الثری شود اما النصفے ازان کره در بحر اوقیانوس مستور است و نصف دیگر در عالم نمایش مظهر بصورت بیضه که در آب افگند پس نصف کرهٔ ارض مستور بخشانی و شمالے و جنوبے از

مشرق تا مغرب مقاطر نصف کرهٔ ارض مکشوف فوقانی شمالی وجنوبی از مغرب تا مشرق باشد و این نصف کرهٔ ارض فوقانی که مکشوف است نصفی از ان در جانب جنوب خط استوا افتاده زیرا ان ست المقبول بطلیموس در ربع غربی آن اندک عمارت ست چه در جغرافیای گوید که در پس خط استوا در اطراف زنج و حبشه تا مسافت شانزده درجه ولیست و فیقه عمارت یافتم و در ربع شرقی پس خط استوا جزیرهٔ یاقوت است پس نصف کرهٔ ارض که جانب شمال خط استوا افتاده است آن معمور است و در ان کوه ها و بیابانها و دریاها و نهرها هم بسیار است و نهایت بجانب شمال آن تیراب دارد و آنجا برودت هوا بغایت است که حیوان در و زندگانی نتواند کرد و نباتات نروید و عادت چنان رفته است که این قطعهٔ ربعی نصفی که جانب شمال خط استوا است آنرا ربع مسکون مے گویند و ابتدای ربع مسکون از جانب شمال خط استوا است و انتهای آن در نهایت طرف شمال بجائیکه قطب شمالی آنجا بر سمت الراس بود و در ان موضع شش ماه آفتاب بر روی زمین و شش ماه در زیر زمین باشد یعنی تمام سال آنجا یک روز و یک شب باشد اما نهایت عمارت موضعیست که عرض شمالی آن شصت و شش درجه و نیم باشد و روز در آنجا بیست و چهار ساعت بود و در ان موضع شش موضع که از اول حمل تا آخر سنبله است یک بار طلوع کند و شش بروج دیگر که از اول میزان تا آخر حوت است بطریق باقی معموره معهوده طلوع و غروب کند و باین نهایت عمارت تا نهایت ربع مسکون بروج هر چهار قسم شود یک قسم ابدے بطهور که همیشه ظاهر شوند و قسم دیگر ابدی الخفا که هرگز ظاهر نشوند و آنجا گردش فلک رجوی باشد یعنے آنجا آسمان مانند آسیا بگردد و قسم سوم بطریق معهوده طلوع کند و قسم چهارم معکوس طلوع کند مثلا آخر حمل اول طلوع کند و همچنان است تا آنجا باشد که قطب شمالی بر سمت الراس بود و آنجا یک شبانروز یک سال تمام باشد چنانچه گذشت و جائی که قطب شمالی بر سمت الراس بود درجه از کرهٔ ارض فوقانی بطرف خط استوا که عبارت از ربع مسکون ست منتهی شود و دیگر بود درجهٔ کرهٔ ارض فوقانی جانب راست جنوب خط استوا است و انتهای آن موضعیست که قطب جنوبی آنجا سمت الراس باشد این جمله یک صد و هشتاد درجه کرهٔ ارض باشد این مکشوف که فوقانی نیز نامند نیست و همچنین بود درجه کرهٔ ارض بجانب شمال خط استوا است و نود درجه کرهٔ ارض بجانب جنوب خط استوا است که جمله یک صد و هشتاد درجه باشد این نصف کرهٔ ارض و آب معمور است که آنرا ارض مقاطر نامند تحتانی نیز شش گویند پس مجموع کرهٔ ارض از مکشوف که فوقانی نیست ارض معمور که تحتانی ست سه صد و شصت درجه باشد اگر کسی مثلا بر زمین مقاطر بایستد و یا بر زمین مکشوف نسیم ما بین قدم ما و قدم آن کس زمین بر یخ او حایل باشد و نیز آنکس و سر ما بسوی آسمان بود و وقتے که آفتاب از نامردم که خود را بر زمین مکشوف فوقانی شمار یم پنهان شود یعنے زیر زمین رود ما را شب بود و آنجا یعنے بر زمین مقاطر که تحتانی نامند روز شود پس ثابت است مانند ما بر ارض تحتانی اند و ما بر ارض فوقانی ایم و همچنان نسبت او شانرا ما بر ارض تحتانی ایم و او شان بر ارض فوقانی اند و نزد بطلیموس یکصد و چهل درجه ولیست و دو فرسخ و دو تسع فرسخ مقرر است و بقولے یکصد و چهل و نوزده فرسخ است و طول معمورهٔ عالم از مشرق تا مغرب تا چند ایر خالدات یک صد و هشتاد درجه فوق را ارض است و همین قدر تحت الارض قیاس باید کرد و در جغرافیر حالات بر سمت ارامنی نشسته است و آن پیش ازین معمور بوده و اکنون در آب غرقست و عرض معموره عبارت است از بعد دوری هر بقاع که از ابتدای خط استوا بجانب شمال باشد و عرض معموره بقولے شصت و شش و نیم درجه است

متفق اند بر انکه هر شهر ناحیه بر خط استوا و قریب تر بآن بود آنجا شب و روز مساوی باشد اما در اقصاص آورده است که عرض عمارت نزدیک سن هشتاد و درجه و بست و پنج دقیقه است بدین نوع که تا عرض چهل و هفت درجه بقولی یا عرض پنجاه و درجه و کسرے عمارت هفت اقلیم می شمارند و بعد ازان عمارتی که بهت آنرا ماسوی الاقالیم و الدنیا گویند و از بلاد مشهوره ماسوای الاقالیم یکے شهر استوا است اهل بلغار و بنجار آنجا روند و دیگر بوره است که ساکنان آنجا نیے آدم اند اما وحشی صفت باشند و با مردم الفت نگیرند چون بنجار بنجار روند و بدیع و شرسلان بر طریق بلاد پونه می شود و آن حدیقة الاقالیم و اقلیم اول و ضمن بلاد پونه گذشت و کلای شهر استوا و بوره سیحات و سمور بود و این همه در عرض پنجاه و چهار درجه باشد و بروایتے بانصف و یک درجه بود و روز دران درجه موضع به نهزده و نوزده ساعت رسد و دیگر در عرض شصت و سه درجه عمارت بزرگست از تواریخ بلغار لیکن خارج از اقلیم هفتم و داخل عمارت ماسوای الدنیا شمرند آنرا اما ورای بلغار تا سه ماه مسافت از بلغار راه رود و آنجا هم تجار میروند و بدیع و شرسی بدستور شهر بوره کنند و ساکنان آنجا از شدت سرما شش ماه در خانها بسر برند و روز دران ایشان بیست ساعت رسد و در عرض شصت و چهار قومی باشند که هیچ چیز ندانند کسی را شناسند و از جمله صفاليه باشند و روز دران ایشان بست و یک ساعت بود و در عرض شصت و پنج و کسرے عمارتے عظیم باشد و اهل آن موضع را قامت پنج شتر و روی ایشان سیاه باشد و دران نقطه ها ے زرد و سیاه بود و جمعے دیگر از ایشان جناح دارند که بدان طیران کنند اما از مقام خود بیرون نتوانند آمد اگر بیرون آیند فی الحال بمیرند و روز دران موضع بیست و دو ساعت باشد و در عرض شصت و شش درجه و کسرے نیز قومی باشند که در طبیعت مانند وحوش اند و هرگز تمیزے در میان ایشان نباشد چه خورد و زیدن مثل حیوانات باشد و مانند حیوان معاش کنند و روز دراز آنجا را نیست و سه ساعت رسد مخفی نماند که نزد مولف بدیع الآثار ابتدای عمارت از طرف شمال خط استوا تا انتهای ماورا الاقالیم شصت و شش درجه و نیم تمام است و خاتمه رقمته الصفامی نویسد که در عرض شصت و هفت درجه و ربعے یک روز برابر یک ماه باشد و همچنین رفته رفته در عرض هفتاد و هشت و نصف درجه یک روز برابر چهار ماه باشد و یا بعرض هشتاد و نیم درجه جرم مولف اقصاص جانب شمال خط استوا عمارتی عظیم و غیر عظیم است و بعد ازان عمارت نیست و چون عرض ربع مسکون هشتاد و پنج درجه رسد یک روز آنجا برابر پنج ماه باشد در عرض درجه یک و ذره و شش ماه بود در شب شش ماه باشد یعنی شبانروزی آنجا یک سال تمام باشد و قطب شمالے آنجا بست الراس نود و نود درجه کره ارض فوقانی جانب شمال خط استوا باتمام رسد و بقول بطلیموس از کتاب جغرافیا عمارتے که جانب جنوب خط استوا است و آنرا اهل هیت خط استوا گویند تا آن در ربع غربے فوقانی منوطی خط استوا قریب شانزده درجه و کسرے عمارت هست و از شهرهاے معروفه این بدیع سیره است که معدن کافور آنجا بوفور است و دیگر کوکرد عقلا به وسوق الاکتم و غیره خزینه لیک پایوس که اهل خزینه مردم خوارند و تجار خود اسلحه کرده نزدیک آن خزینه روند و این بدان ایشان فروشند خریداری کنند و دیگر خزینه سنگلدیپ که پدر ماوت دختر راجه آنجا بود و راجه رتن سین و اے چیتور از تواریخ امیر خسرو سلطان علاو الدین خلجی دهلی در اوایل سیر بر جهانیست و دیگر سیالن که بجزیره مشهور است

وبراه دریا بجن تمام بسنگلدیپ رفت و بدمادوت راسخواست و بشد اید بسیار بچتور آمد این حکایت را ملک محمد جائسی بزبان هندی بعنوان شایسته نظم درآورده و دیگر بر جبال القمر که قماری در انجا بسیار است و انجنان منبع رود نیلست از جبال القمر برآید و از جنوب بسجانب شمال گذرد و نهری بزرگ از رود نیل نهری دیگر در معموره عالم نیست اول به بیابانهای مغرب مرور کند و تا صدود زنگبار رسد و از انجا به بیابانها وصحاری یونه ممتد شود و از انجا بدریای مصر رسد تا آنکه بدریای روم بریزد و ایضاً جزیره قمراست و در انجا جماعتی باشند که آدمی را صید کنند و معاش ایشان بدان گذرد و دیگر ناحیه ایست که اهل ناحیه مسخر نوربکان اند و خراج به نوربکان گذارند چه هر روز ببلغی معین بجهت طعام ها کنند و مهیا دارند تا ایشان بیایند و بخورند و اگر در راه نوربکان یک روز تاخیر شود مضرت رسانند در قصبه گویا مئو از توابع اوده سر روضه لعل پیر که متصل شهر است دو سه گهری روز مانده هر روز نوربکان جمع آیند حاکم انجا چند من بخود به نوربکان دهد و اگر در آن قصور شود نوربکان ازمام خانه مردم متهر اپارچه انچه بیابند ضایع کنند و بطفلان آزار دهند الکنون شنیده می شود که از چند سال حاکم انجا بوربکان را چند روز متواتر به تیر و تفنگ بردند تا بگریختند و دیگر شهر حافظ و سیلاب و جزایر خون و رعایا و برعایا وغیره و ذکر هر یک ازین بلاد و جزایر مرقوم مشتمل ست بر قصبات و دیهات و این امصار از شهرهای بزرگ ربع غربی جنوبی خط استوا ست پس دو ربع کره ارض فوقانی جانب شمال خط استوا ست از مشرق تا مغرب و یک ربع فوقانی غربی جانب جنوب خط استوا امصار ست و دارد و ربع چهارم فوقانی جنوبی خط استوا که طرف مشرقست مشتمل ست بر جزیره یاقوت و آن بر جنوب خط استوا واقعست و جزیره سراندیب بطرف شمال خط مذکور افتاده پس خط استوا ما بین این هر دو جزیره می گذرد و جزیره یاقوت و آن بر جنوب و اکثر ازان در میان بحر مظلم افتاده و در وی انواع یاقوت زرد و سرخ توان یافت و درین جزیره نوعی از جواهر است که آنرا در بلاد مشرق از یاقوت بهتری دهند و گران بها باشد مورخین گویند وقتی که حق سبحانه تعالی آدم را بیافرید و ملائکه را السجده او امر فرمود ابلیس از تکبر سجده نکرد و بلعنت ابدی گرفتار گشت حق تعالی آدم را بهشت جاید او و آن بقولی جنت الماوا و بروایتی بوستانی بوده بر کوه جزیره یاقوت و ارتفاعش چندانکه بصعود بر آن ممکن نیست آدم آنجا سکونت گزید و با کل شجره منهیه عاصی گشت و از انجا بکوه سراندیب که جانب شمال خط استوا و متصل جزیره یاقوت است نزول نمود پس درین صورت در هر دو بخش فوقانی کره ارض جنوبی خط استوا ست مسکن ایشان شده و هست و اهل فرنگ که الکنون امصار و جزایر یافته اند و آنرا دنیای نو نامیده اند و امرقه پیرش گویند و امصار امرقه شمالی را انگریزان یافتند و امرقه جنوبی را امریکیین بهت آورد نر و همچنین دیگران گویند که آن ارض وسیع و برابر دنیای کهنه است که ما بدانجا رسیده ایم چنانچه گذشت تلخیصی که در فن جیست مهارتی داشت گفت که شاید فرنگیان در نصف کره ارض سختانی که مقاطر فوقانی است یافته باشند اگر گویند که در ربع جنوبی خط استوا جانب غربی امصار و جزایر یافتندی تواند شد اما امرقه شمالی در ارض فوقانی یافته می شود چه احوال کره ارض فوقانی جانب شمال و جنوبی خط استوا از ابتدای تا انتها از روی کتب سلاف مرقوم شد الحمد لله که احوال کره ارض فوقانی و تحتانی که مکشوف و مستور عبارت از دست مع بعضی امصار و جزایر ما سوای الاقالیم که جانب نهایت اقلیم هفتم آید و بدستور بر سخی امصار و جزایر جنوبی خط استوا که آنرا ما ورای خط استوا نامند مرقوم نمود و

کنون بعضے از مواضع که مابین خط استوا است و اقلیم اول آمد و امصار و جزایر که در اقلیم هفتگانه واقع اند و پیش ازین درین کتاب بنا بر عدم تسامح مرقوم نگشته اینجا اندک از بسیار بقلمے آرد بدانکه از خط استوا تا انتهای یازده درجه که مبدا ازان مبدا اقالیم اولست آن قطعه را مابین خط استوا و اقلیم اول مے نامند و در ان قطعه حدت و حرارت آفتاب بمرتبه ایست که در روز اینجا در سر گرمیهای سال بے برند لهذا آن قطعه آبادی کمتر دارد و از ابتدای درجه دوازدهم مبدا اقلیم اول می شمارند و اقالیم مساوی هستند چه هر اقلیم که بخط استوا قریب است طول او زیاده از اقلیم العدالت و طرف جنوبے هر اقلیم دراز است از طرف شمالی اولیکن طرف شرقے غربی هر اقلیم برابر است و طول هر اقلیم از مشرق تا مغرب است و عرض هر اقلیم نهر هفت آن مقدار از مبدا جنوبی هر اقلیم تا نهایت شمالی او هم ساعت در درازی روزگار تفاوت کند و چون کواکب سیاره و هفت اند اقالیم نیز هفت قرار داده شوند زیرا که بر هر اقلیم آثار یکی از سبعه سیاره از اخلاق مردم و الوان وغیره یافته اند چنانچه درین کتاب در ضمن هر اقلیم بقلم آورده و عمارت مابین خط استوا را مانع اقلیم دوم و معموره شمالی خط استوا سوای هفت اقلیم که ماسوای ایشان نامند آنرا تابع اقلیم هفتم شمرده اند و معلوم رقم شد که عمارت پس خط که آنرا ماورای خط استوا نامند بکدام کواکب مقرر داشته اند شاید آنرا نیز بدستور جهت اتصال ضمیمه اقلیم اول شمرده باشند و الله اعلم بالصواب

معرفت مابین خط استوا و اقلیم اول

بدانکه جانب جنوب این قطعه خط استوا است چه جنوبی این قطعه ملصق است بخط استوا و آن از مشرق تا مغرب چهار هزار فرسخ طول مے دارد و جانب شمال خط مذکور پیوسته است بمبدا اقلیم اول و آن سه هزار و نهصد و سه فرسخ و سه ربع فرسخست و هر یک از طرف شرقی و غربی آن دو صد و هشتاد و یک و نیم فرسخست و مساحت سطح این قطعه بسیار است و در خط استوا همیشه شب و روز برابر باشد چون اکثر امصار قطعه مذکور در حدیقة الاقالیم در ضمن اقلیم اول مرقوم شده مانند ارم شداد و بلاد دبلا در زنج و غیره ایشان وجه بریه سر انداخت و بعضے از بلاد مین چون صنعا بنا بر ان اینجا تکرار نپرداخت و انچه از شهرهای این قطعه بالا مرقوم نشده بعضے از ان ابر ادمی نماید **بر ایات** شهر بست و آن میان حضرموت و بلدهٔ عمان واقعست لوبان که نوعے از کندر است ازانجا به بلاد برند و غیرت در مردم آن شهر نباشد چه هر شب زنان ایشان در بیرون شهر با مردم بیگانه سر بر برند و ازواج ایشان با وجود مشاهدهٔ آنحال مانع نمے شوند و با زنان اجنبی صحبت مے دارند و در قطعه مذکور و بعضے از بلاد مین که خارج از اقلیم اول و داخل این قطعه اند انجا در سالے دو ربیع و دو تابستان و دو خریف و دو زمستان واقع شود **مقدشو** شهرے بزرگ است مابین زنج و حبشه و انجا سهیل نیک مرتفع شود و قطب جنوبی ظاهر شود۔

اقلیم اول

مبدا او آن موضعیست از مشرق تا شمال جزیرهٔ یاقوت و عرض دوازده درجه و چهل دقیقه باشد یعنی بعد دوری مبدا از اقلیم اول از طرف شمال خط استوا دوازده درجه و چهل دقیقه است و درازی روز در مبدا اقلیم اول دوازده ساعت و چهل و پنج دقیقه است و جای جنوبی اقلیم اول یعنی طولش از مشرق تا مغرب سه هزار و نهصد و سه فرسخ و سه ربع فرسخست و جانب شمال از سه هزار و نهصد و چهل و شش و سدس فرسخست و هر یک از طرف شرقی و غربی دو صد و هشتاد و سه فرسخست و ساحت سطح این اقلیم شش صد و شصت و دو هزار و چهل و چهار فرسخ و نصف فرسخست —

بکیل شهریست از نواحی یمن و آنجا درختیست که از آن زهر قاتل می گیرند و ضبط می نمایند و در هیچ موضع آن درخت نیست چنانچه درخت تاسان در دیار مصر —

مقاره شهریست نزدیک بحر محیط سوار آن شهر و دیوار خانهای ساکنان آنجا همه از نمکست و در های ایشان نیز از قطعه های بزرگ نمکست و اراضی آن همه شوره زارست و باغ و زراعت آنجا نباشد و عجب آنکه آب چاه های آنجا همه شیرین است و نمک از آنجا بشهر سودان برند و بقیمت تمام فروشند —

تکرور شهریست بزرگ از بلاد سودان و مردم آن شهر بعضی کافرند و اندکی مسلمان و کفار آنجا همه از مرد و زن برهنه باشند و مسلمانان آنجا جامهای دراز پوشند بر وجهی که خادمان دواخی نامی ایشان گرفته همراه روند و آنجا حیوانیست که از پوست او سپر سازند خاصیتش آنست که آهن بر آن گذارند رقم حروف این چنین سیر در سلاخ خانه عمدة الملک امیر خان دیده —

جزیرة النسا در بحر چین است آنجا همه زنان باشند و مرد نباشد و گویند که زنان آنجا از باد آبستن شوند و بقولی

آنجا درختی است که چون از میوه آن بخورند بدخو نشنوند و بروایتی آنجا چشمه است که چون زن از طهر در آن غسل کند اکثر اشتبن بخته شوند

سلماسه شهریست بزرگ در جنوب مغرب نزدیک بلاد سودان و نهری عظیم دارد و بر کنار آن نهر ساطین و نخل بسیار است و اراضی که دران زراعت می شود از هر جانبی دوازده فرسخت و در هر سال خمسی ازان زراعت شود و اگر زیاده از خمس زراعت کنند محصولات آنرا کسی نمی خورد و اکثر مردم آنجا متمول باشند

سقالیه شهریست در نهایت بلاد زنج و آن غیر سقلاب است مردم آنجا تگس نگویند و گویند کیدا و است بران اند رسد

سندریل از بلاد چین است مستقر مال و آنجاست قطر آن مسافت یک روزه راه است و ارتفاع سور آن فزون از دراع است و عجب آنکه بر سر نهر شهر عظیم ست و آن شصت نجش می شود هر نجشی ازان از بالای یک دروازه میریزد و نصفی ازان آب در خارج شهر صرف زراعت و باغات می شود و نصف دیگر در شوارع شهر درمی آید و هیچ خانه نیست که در آن آب روان نیست و آنجا فواکه و انواع طیب و جواهر بسیار می باشد استانه خانه های آنجا همه از چوب آبنوس است و اکثر ساکنان آنجا کافرند و گویند که غلامان خرند و بر لفظیان وقف کنند و آزاد اهل سخاوت و امثال

شمنیج قریه ایست بزرین بین از عجائب آنجا شجری است ناقد هر کس که والد الزنا باشد نتواند که ازان شق بگذرد

شیلا از بلاد چین است آب و هوای نیک دارد و مرض کم باشد و اگر بیمار در آنجا آید صحت یابد چون آب بر زمین آنجا ریزند بوی عنبر آید مردم خوبصورت در آنجاست و تگس و زنبور و سایر هوام آنجا کمتر باشند

جدول اختراع راقم حروف در معرفت اسامی و عمر آدم علیه السلام و اولادش تا شام بن نوح و تولد شدن پسران و عمر پدران و همه عمر آدم علیه السلام در تولد شیث و دیگران و بعثت و ایام دعوت و نزول صحایف و مضمون آن و شریعت و اختراع معجزات و قوم و نسب و مدفن هریک

جدول اقلیم اول

شام و حام و یافث	نوح	ملک	متوسلخ	ادریس	برد	مهلئیل	فان	انوس	شیث	آدم علیه السلام	اسامی
نوح	ملک	متوسلخ	ادریس	برد	مهلئیل	فان	انوس	شیث	آدم علیه السلام	خاک	ابن
عمر شام پانصد سال	یک هزار چهار صد و نیجاه سال	هفت صد و هفتاد و پنج سال	نهصد و شصت و نه سال	نهصد و شصت و پنج سال	نهصد و شصت و دو سال	نهصد و شصت و شش سال	هشتصد و دوازده سال	نهصد و دوازده سال	نهصد و سی سال	هزار سال	سنون عمر
	بعد یکصد و شصت و دو سال از عمر ملک کذشته نوح متولد شد	بعد یکصد و شصت و پنج سال	بعد شصت و پنج سال	بعد یکصد و شصت و دو سال	بعد شصت و پنج سال	بعد شصت و پنج سال	بعد نود سال	بعد یکصد و پنج سال	تولد پسران در عمر پدران		
		چهل و چهار سال بعد از فوت آدم ملک متولد شد	یکصد و چهل و پنج سال از عمر آدم باقی بود و در عمر او متولد شد	دو صد و شصت و شش سال	چهار صد و پنج سال	سه صد و هفتاد و پنج سال	پانصد سال	پانصد و نود سال	عمر آدم در نوح شیث و دیگران		
	ذکر عمر یکصد و پنجاه سال گذکی			بعد گذشت سه صد سال از عمر				بعد فوت آدم	در عمر پانصد سال	بعثت	
	نهصد و پنجاه سال قبل از طوفان			یکصد و پنج سال بعد آن عروج باسمان					ایام دعوت پانصد سال		
	باتفاق شریعت قبل از نوح قبول بدیرد			مشتمل بر سی صحایف و تعلیم و حکایات و موعظ و امثال مروج					نفع مضمون صحایف		
				آدم						آدم علیه السلام	سنه لیت
	سفینه			طول هزار و سیصد ذراع و عرض سیصد ذراع و ارتفاع سی ذراع							اختراعها
	طوفان دریا بیابان گندم بریان شده									سجکم او	معجزات
یمن	مجموعه اولاد آدم و اولاد قابیل			اولاد قابیل						جن و انس	قوم
یمن	عبد طوفان الوق الثمانین			صعده مصر						نکه وشام	نشست
										دربیت المقدس	مدفن

* این جدول در نسخه مسوده اول کتاب بجز ترجمه و اسامی و عمر آدم علیه السلام نبود و بعد از آن مکرر بر آن افزوده شد

اقلیم دوم

بمشتری منسوب ست وحد اولش از انجا است که دراز ترین روز بسیزده ساعت ونصفی رسد وحد دوم آنجا که ارتفاع قطب بیست وچهار درجه ونصف وسدس بود تقریبًا وابتدای این اقلیم از مشرق بود پس بر وسط بلاد چین وشمال سراندیب وبلاد هند وقندهار ورود وسط بلاد کابل و جنوب بلاد کرمان گذرد ولعد ازان بحر فارس را قطع کند وبر وسط بلاد رفته وافریقیه وشمال بربر ذ جنوب قردان ووسط بلاد برنانیه گذشته بحر اوقیانوس منتهی شود ومسافت سطح این اقلیم پانصد وهفتاد ودو هزار وشصت وشش فرسخ است وهفتاد وهفت شهر ✤ وبقولی سه صد شهر دارد وزان جمله بچند شهر که داخل دیار عرب وهند است اکتفا کرده میشود ودیار عرب مکه ومدینه ویمامه وبادیهٔ شام ومصر است وازانکه معظمه تا نجف اشرف که دویست وسی فرسنگ گرفته اند جزیره عرب است والیقًا مابین بحر فارس وبحر حبشه ودجله وفرات نیز داخل جزیرهٔ عرب است واین مسافت نبی تعلق باقلیم دوم ونیمی باقلیم سوم میدارد وچون کسی بحجاز نامه است وفائهٔ خدا درست هر آینه بشروع ازان شهر بنماید مکه معظمه که تمیم عبارت ازان بلده است وآن شهر سقط الرأس محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم وابوبکر وعثمان وعمر وعلی رضی الله عنهم واکثر صحابه کرام رضی الله عنهم است واخبار انجناب وخلفای راشدین دوازده امام در مدینهٔ منوره مرقوم قلم گردد ومکه بنای موحده موضع خانه کعبه راگویند واطراف مکه تمام کوه است شل اخشان داخشب وبلغ وابوقبیس ازعبد الله بن عباس مرویست که اول کوهی که بر روی زمین مخلوق گشته ابوقبیس است وقبر آدم صفی علیه السلام بقولی دران کوه است وشق قمر نیز درانکوه واقع شده بود گویند هرگه دوگله گوسفند بر سر ابوقبیس خورد مادام الحیات ازدو سر اینن باشد وعقب ابوقبیس جبل خندمه است که درانجا قبر هفتاد نبی است والیقًا صفا ومروه است آورده اند که صفا ومروه دو زن اند که درخانهٔ کعبه بامر زنا سیادت نموده بودند حق تعالی ایشان را سنگ گردانید مردم جهه عبرت هریکی برکوهی نهاده بودند وآن دو کوه بنام ایشان موصوف گردید وصورت ایشان ازمان محمد صلی الله علیه وسلم بوده در وقتی که بشکستن بتان مامور گشته وآنها را سر شکسته ودیگر گونه خرز است که محمد صلعم پیش ازوحی درانجا بخلوت می نشست وجبرئیل علم درانجا وارد میشد ودیگر جبل ثور است که محمد صلعم از غاران کوه بمدینهٔ طیبه هجرت نموده وبدایت جبل ثور ازسیان مکه ومدینه معظمه است وتا شام ممتد شود وبجد ود وحمص رسد وازانجا به انطاکیه کشیده بر دریای طرستان گذرد وبر نواحی دیار دیالمه وگیلان قزوین دری وجرجان ودامغان وطوس ونیشاپور عبور کرده تا حدود وغور وغرجستان وبلخ گذرد وازانجا بجزیرهٔ سراندیب رفته به بحر محیط منتهی شود

وبعضے را اعتقاد آنست که کوه قاف عبارت ازین کوه است وخانهٔ کعبه ده نوبت بنا شده اول ملائکه زمین بفرمودهٔ حضرت رب العالمین در
بیت المعمور خانه ساختند که هرگاه ملایک آسمان بیت المعمور را طواف کنند ملایک زمین در بیت الحرام سبع طواف بجای آورند ودت بنا
بیت الحرام بعد از بنای بیت المعمور چهل سال بوده وبنای دوم بنای آدم علیه السلام است که بتعلیم جبرئیل آدم وحوا زمین را سیر کرده در
از گل خانه ساختند وفاصله میان این عمارت تا زمان بناے ملایک دوازده هزار سال بوده سوم بنای اولاد آدم که در زمان شیث
علیه السلام خانه از گل وسنگ ساختند که تا طوفان نوح علیه السلام باقی بوده چهارم بنای حضرت ابراهیم علیه السلام پنجم وششم بنای
وعمالقه است هفتم بنای قصی وکلابست هشتم بنای قریش است وقریش ارتفاع خانه را نه گز از بنای ابراهیم بلند گردانیده بیست وهشت در
ساخته بودند ودر الوقت محمد صلعم بیست وپنج ویقولے سی وپنج سال عمر داشت نهم بنای عبد الله زبیر است که چون هنگام محاصره نمودن حصین
نمیر سکوتی در عهد یزید بن معاویه بواسطهٔ سنگ منجنیق خللی به ارکان خانه راه یافته بود هر آئینه عبد الله زبیر بعد از فوت یزید خانه را ویران
بر طریق بنای حضرت ابراهیم بنا نهاد ودهم بنای حجاج است آورده اند حجاج ابن زبیر را بقتل رسانید وبعد الملک مروان نوشت که ابن زبیر
چیزی در بنای کعبه افزوده که در زمان رسول صلی الله علیه وآله وسلم نبوده عبد الملک در جواب نوشت هر نوع که در وقت جاهلیت بوده آن
چنان بساز حجاج در سنه هفتاد وچهار هجری انچه ابن زبیر در اخل کرده بود بیرون نموده باقی را چنانچه بود بگذاشت وخانهٔ کعبه مربعة الشکل
شده وطولش هشت وچهار ویا هفت گز ودوازده رسن وشبری است وعرضش بیست وسه درعه وشبری وارتفاع بیت دهفتد رعه بود
ودوازده رسن جانب مشرق است وحجر الاسود که استیلام آن از جمله مناسک حج است بر رکن شرقی است بر در خانه موضوع ودر عجائب البلدان
از عبد الله عباس منقولست که هیچ چیز از بهشت بر زمین نیست مگر حجر الاسود ومقام ابراهیم سنگیست که ابراهیم علیه السلام در وقتی که بر
را بحج میخوانده بران می ایستاده واثر عمق قدم آن جناب دران سنگ بهشت اصبع است ودیگر چاه زمزم است که از برکت قدم اسمعیل علیه
ابن ابراهیم علیه السلام پیدا شده وانچاه هم محاذی درخانهٔ کعبه است وآب آن تشنه را سیراب سازد وگرسنه را از جوع اطمینان دهد وهر
که بردارند کم نشود وخوردن وغسل کردن آن فائده دهد والیقاً مسجد الحرام است که طولش را بعضے سه صد وبرخی سه صد وهفتاد در
گفته اند وعرضش را سه صد وپنجاه درعه وچهار صد وسی وچهار ستون دارد وخانهٔ کعبه در وسط مسجد واقع ست از عبد الله عباس منقول است
که نذر است ام که شهری را که یک نیکی را در وی صد حساب کنند مگر مکه وگفته اند که داخل حرم جهت ادای حج وعمره امین است که از عقوبات حرامے
که قبل از حج کرده باشند والقول اصح منقور است واولیا هر شب در حوالی آن خانه حاضر شوند وجنیان نیز هم طواف بجا آرند وهیچ پرنده
بر بام خانه کعبه ننشیند وبر بالای خانه طران نکند وآن همه کبوتر که در حرم باشند هرگز بیخال در انجا نه اندازند وسلطان سلمان ابن
سلطان سلیم والی روم در نهصد وچهل هجری نهرے بمکه احداث نموده این مصرعه تاریخ ست ع گفتم سوی مکه آمد آب عذرات
واخراجات مکهٔ معظمه از بادشاه روم تعلق میدارد ودر تاریخ ثبت است که اسمعیل ذبیح الله ابن ابراهیم خلیل الله جد پیغمبر محمد صلی الله علیه
وسلم بجدود شام متولد شد ودر طفلی ببلای هجرت مبتلا گشت چه ابراهیم علیه السلام اورا با مادرش هاجره بنا بر رشک بردن سارهٔ زوجهٔ
خویش باشارهٔ او در بیابانی آب برزمینے خراب که پیش از طوفان نوح دران موضع خانهٔ کعبه بود بگذاشت وبرفت ودر انجا از زمین قدم اسمعیل
علیه السلام چشمهٔ آب که زمزم نامند پیدا شد وطائفه از قبیله جرهم وقبیله قطور ساکنان مین انجا به اجازت هاجره مقیم گشتند وآن موضع را
به آبادانی نهاد واسمعیل در قبیله جرهم نشو ونما یافت ولقبیهٔ عربی بیاموخت ودر سالی یکبار ابراهیم علیه السلام بدیدنش آمدی وهمچنان

سواره ساعتی توقف نموده باز گشتی چه از طرف ساره با مور فرود آمدن نبود و اسمعیل بعد فوت مادر دختری از قبیلهٔ جرهمیان بخواست و آخر او را
لفظ ابراهیم طلاق داد و زنی دیگر از آن قبیله بنکاح اورد و بخانهٔ خویش جا داد و ابراهیم علیه السلام بامر رب المنان خانهٔ کعبه بنا نهاد و مناسک
حج از پدر بیاموخت و ابراهیم علیه السلام تولیت آنخانه با اسمعیل داد اسمعیل علیه السلام بریاست مکه رسید و ابراهیم علیه السلام بشام
باز گشت و بعد چندی در گذشت اسمعیل بزیارت مرقد پدر بشام رفت و بعد ازان بدعوت عمالقه مبعوث گشت و صنعت وی تیر تراشیدن
بوده و بشکار رشحه تمام داشته و او را دوازده پسر بوده بعد از فوت او پسر ارشد قیدار بوثابت بحرم اقامت کردند و دیگران در دیگر بلاد
عرب توطن گزیدند قیدار بعد از اسمعیل در مکه بریاست قوم رسید و نور محمد صلی الله علیه وسلم از اسمعیل به قیدار انتقال کرد و بعد از قیدار
پسرش حمل بجای او نشست و همچنین ریاست از سلف بخلف میرسید تا آنکه عدنان رئیس شد و اولاد قیدار و ثابت بسیار شدند و مکه
گنجایش نماند لاجرم طائفه از حرم بیرون آمدند و هر که از ایشان سفر گزیدی سنگی از سنگهای حرم با خود بردی و بزیارتش پرستیدی تا آنکه با غوای
شیطان رفته رفته آن کار به بت پرستی کشید و ایشان با وجود آن در تعظیم حرم و مناسک حج دقیقه مهمل نگذاشتندی بالجمله عدنان از اجداد
محمد صلی الله علیه وسلم است و آن جناب چون نسبت خود را بعدنان رسانیدی فرمودی که کذب النسابون من فوق عدنان و نسبت عدنان
به فالغ پسر بزرگ هود علیه السلام می پیوندد و بعد عدنان پسرش معید بن عدنان بریاست قوم رسید و همچنین از سلف تا بخلف امور
ریاست رسیده تا آنکه نضر بن کنعان از اولاد معد جانشین گشت لقب او قریش است و قریش دانه ایست بحر مکه مستولی است تردد است
بحر چون او بر سایه عرب استیلا داشت لهذا او را قریش گفتندی و بعد از و پسرش مالک بن نضر و پس از و پسرش فهر بن مالک بریاست
رسیدند تا آنکه عبد مناف بن قصی بن کلاب رئیس قوم شد و نور محمد صلعم به عبد مناف انتقال کرد و عبد مناف را دو پسر توام آمدند هاشم
و عبد الشمس که پیشانی ایشان بهم چسپیده بود آن را بشمشیر جدا کردند حاضران گفتند این علامت آنست که اولاد ایشان با یکدیگر عداوت ورزند
و میان ایشان خونهای ناحق ریخته شود بالآخر چنان شد و عبد مناف را دو پسر دیگر بودند مطلب و نوفل و بعد از عبد مناف پسرش هاشم
بن عبد مناف بریاست قوم قریش رسید و هاشم عمر نام داشت و هاشم لقب او ست وقتی در سال قحط از مکه بشام رفت و از انجا مال بسیار
بمکه آورد و نان خشک می شکست و عرب را به یزید ضیافت میکرد از ان بهاشم اشتهار یافت و هاشم در لغت شکستن نان باشد و اول کسی ست
که نان در اسکنه شکست و بنو هاشم با و منسوب اند و برادرش عبد الشمس که توام بوده جد ابی سفیان و معاویه است بالجمله هاشم وقتی جوانی دید
و سلمی را که از اشراف مدینه بود بنکاح در آورد و پدر سلمی عهد کرد که هرگاه او حامله شود بمدینه نزد اش فرستند تا فرزند آنجا متولد شود و نشو و نما یابد
پس چون سلمی حامله شد بمدینه رفت عبد المطلب آنجا متولد گشت و هاشم در آخر عز بشام افتاد و در گذشت و وصیت کرد که کمان و علم اسمعیل علیه السلام
که از آبا و اجداد بمیراث رسیده برادرش مطلب نگاهدارد و چون پسرش از سلمی متولد شود آنرا باو رساند و هاشم شش پسر داشت و از ایشان
است اسید پدر و مادر علی علیه السلام بالجمله بعد از هاشم برادرش مطلب بن عبد مناف بریاست قریش رسید و پسر هاشم که از سلمی بوجود
آمد ابو الحارث عبد المطلب بن هاشم موسوم گشت و او بمدینه نشو و نما یافت و می بود تا آنکه یکی از قریش مدینه رفت او را که خرد بود دید که تیر
می انداخت و میگفت که اما ابی هاشم آن مرد بمکه باز گشت و بمطلب گفت که برادر زاده آنرا به مدینه دیدم پریشان حال بود مطلب از مکه
سوار شد و بمدینه رفت و بی وقوف مادر و خویشان او ابو الحارث عبد المطلب را در لیف خویش ساخت و روی بمکه نهاد چون ابو الحارث
جامه های نامناسب داشت هر که از مطلب بپرسیدی گفت که این غلام من است لاجرم لعبد المطلب شهار یافت و بعد از عم ابو الحارث

عبد المطلب بن هاشم بر است قوم رسید طائفه از علمای او را بت پرست شمارند و امامیه گویند آبای انبیا کافر نباشند و در ذیل و نخل
مسطور است که او مبعاد قابل بوده و از آثار او ست حفر چاه زمزم چه در وقت لغه بن کنعان و یا مالک بن نضر قبیله جرهمیان از راه
حسد چاه زمزم را انپاشتند و باز من هموار ساختند و آن ناپدید بود و عبد المطلبه بر طبق رویا آن را حفر کرد تا آنجاه پدید آمد منقول ست که چون
ابرهه والی یمن بعزم هدم خانه کعبه با فیلان کوه پیکر بدان حدود رسید عبد المطلب نزد او رفت ابرهه او را اعزاز کرد و به پهلوی خویش جا داد
عبد الملک گفت شتران مر العشکریان تو گرفته اند بفرمای که باز دهند ابرهه بر نجید و گفت تو سید قریشی و شرف ایشان بکعبه است و من بویران
کعبه آمده ام از تو سخن نگفتم و شتری چند که قیمتش معلوم است و خواستی آنخانه را پروردگاریست و تا او توانا که محافظت آن نماید من خداوند
شترانم مرا از آن سخن باید گفت ابرهه بفرمود تا شتران او را باز دادند عبد المطلب باز گشت ابرهه و لشکریانش بزخم سنگ طیر ابابیل هلاک
شدند و عبد المطلب در سال هشتم از ولادت رسول صلعم وفات یافت و او بقولی ده پسر داشته دیگی از ایشان عبد الله پدر محمد رسول
صلے الله علیه وسلم است و او قبل از تولد محمد صلعم در گذشت و دیگران پیش از بعثت رسول صلعم در گذشتند مگر چهار کس که زنده ماندند ابو طالب
که پدر علی علیه السلام است و ابو لهب و حمزه و عباس و از این چهار کس دو کس حمزه و عباس و بقول امامیه ابو طالب ایمان آوردند و ابو لهب
ضلالت کفر بمرد و دیگر عبد المطلب را چهار دختر بوده و از ان جمله است صفیه گویند که صفیه روزی نزد رسول صلعم رفت و بگفت که دعا کن تا بهشت
بروم رسول فرمود که زنان پیر به بهشت نروند صفیه بگریست رسول فرمود تا همین مباشش که زنان پیر اول جوان شوند آنگاه به بهشت روند قال الله
تعالی انا انشاناهن انشاء فجعلناهن ابکارا اخالد بن سنان النبی بروایت مؤلف صحیح صادق از اولاد اسمعیل و از انبیا مرسل ست دختر او محمد صلی الله علیه وسلم از
اسمعیل کسی پیغمبری برنخاسته او در زمان فترت که عبارت از عهد عیسی علیه السلام الی ظهور محمد صلعم است مبعوث گشته و معاصر نوشیروان بوده و حبشی عظیم که از چندباد در دریا عرب مشتعل بوده
بعد از رفع دولت تا سه روزه راه در روشنائی آن مردم شتران را می چرانیدند و بروز سواد دو چیزی از آن نمودی بالتماس قوم آنجناب آنجا
رفت و آن آتش را بعصای خویش زد و آن خاموش شد پس گفت اجل من نزدیک رسیده بعد از مرگ من پس از سه شب گور خری بر قبه من آمد و
بانگ کند باید که آن را بکشند و شکمش شکافته بر قبر من زنند تا از خاک برآیم و شما را از حال دنیا و آخرت خبر دهم و این حکایت را شیخ محب الله
آله آبادی در شرح فصوص الحکم شیخ محی الدین عربی در فص خالدی به عنوان خوب شرح کرده بالجمله موجب گفته او گور خر آمد و بانگ کرد خویشان
خالد بالغ قوم شدند بنا بران که اکثر از قبر پیرون باید این مار ارننگ و عار باشد و گویند دختر خالد علیه السلام در کبر سن نزد محمد صلعم آمد آنجناب ردای
مبارک خود بگستر د و او را بر آب نشانید او گفت مرحبا و سورهٔ اخلاص از محمد صلعم شنید گفت پدر من این را بسیار قرأت میکرد مدینه منوره
در از منه سابق یثرب نام داشته چه یثرب بن قاهر آن را بنا نهاده و رسول صلعم آن را مدینه خوانده هر ائینه بمدینه اشتهار یافت گلستان فواکه
دارد و هوایش بسیار گرم است و آب روان دران شهر توان یافت آورده اند که در میان مرقد و منبر محمد صلعم قطعه ایست از قطعه های جنت
و بر شمال مدینه کوه احد است و بر جنوب آن جبل بیره و بیر بعبانه که در باب آن احادیث وارد گردیده در اصل بلده واقع است و هر مریض
و علیل که از ان آب بخورد و غسل کند البته شفا یابد و دیگر بیر المسک چاهیست که محمد صلعم آب دهان خود را در ان چاه افگنده و بیماران آن شهر را تا
اکنون از استعمال آن آب شفای کلی حاصل است و ایضاً مسجد رسول صلعم هم آنجاست و قتیکه آنجناب از مکه بهجرت فرموده بمدینه طیبه رفت و مشغول
که اکنون مسجد است زمینی ساده بود رسول آنمکان را بخرید و مسجد و خانه ساخت از چوب خرما و خشت خام بعد ازان عثمان بن عفان بران چیزی
بیفزود و دیوارش از سقف برآورد و سقف را از چوب شاخ ساخت و ولید بن عبد الملک مروان در عهد خلافت خویش عمارتی دیگر ختم کرد

دهدے خلیفهٔ عباسے آن را وسیع گردانید و مامون عباسے در عصر خویش متصدے احیاے آن
بقعه گشت و امیر حوبان در عهد خویش کسان بمدینه فرستاد تا در جنوبے مسجد و مدرسه و حمام ساختند
و پیش ازان دران بلده حمام نبود بالجمله در فضیلت مسجد رسول صلے الله علیه وآله وسلم احادیث بسیار واقع
است و گورستان بقیعه در شرقی شهر واقع است و ابراهیم ولد آنحضرت و بنات آنحضرت و عباس و
ابن عبد الملک و امام حسن و امام زین العابدین و امام محمد باقر و امام جعفر صادق و بسیارے از صحابه
رضی الله عنهم اجمعین دران مقام مدفون اند و ازجمله خواص مدینه آنست که هر که آنجا رسد بوے خوش
شنود و عطسه در آن شهر بیشتر از موضع دیگر بوے دهد و هرگز بدانجا طاعون نباشد و دیگر از ائمه
معصومین بغیر از امام موسیٰ کاظم که در منزل الواکه میان مکه و مدینه واقع شده و امام محمد مهدے
که در سامره متولد گردیده جمله دران بلده بوجود آمده اند از ابو شیبه روایتست که در مدینه طیبه در سنه
شش صد و چهل و نه هجرے آوازے عظیم برمثال رعد که از دور آید ظاهر شد و آن گاهے کم و گاهی
زیاده مے شد و دو روز بدین طریق گذشت و از عقب آن زلزلهٔ عظیم آمد و آن شب زلزله مکرر شد
و سه شبانروز برین منوال ماند و بعد ازان هنگام چاشت از ذخیره آتشی ظاهر شد که از ارتفاعش
سه ستاره و طولش مقدار چهل فرسنگ و عرضش یک فرسنگ و ازان دودی سفید برخاست
و بر مثال ابر سفید بر آسمان تخته بست و کوه کوه زبانه میزد و اشتعال آن بر پشته بود گویا درخانه
از بیوت مدینه شعلے افروخته اند چند روز برین منوال ماند بعد ازان چون سیل روان شد و بهر سنگے
که مے رسید آن سنگ چون سرب میگداخت و مادام که گرم بود سرخ مے نمود و چون سرد می شد
مانند فحم سیاه بود و ام النار که این اشتها ازان منبعث می شد در فریقه بود و او سرچون رود دران
روان شد خلایق را گمان آنکه مقدمهٔ عذاب مردان و زنان و صبیان غسل کردند و استغفار خواندند
و بخیرات مبادرت جستند آنست بدینگونه گذشت و چون سیل آتش روان شد زلزله با دستاد برراے
مطالعه کننده گان پوشیده نماند که چون پاره از احوال آشفته نوشته آمد الحال از اخبار محمد صلی الله
علیه وآله وسلم که دران شهر استقامت داشته و هما نجا رحلت فرموده نوشته می شود و اخبار
سرور انبیا محمد صلی الله علیه وسلم در ولادت آنحضرت اقوال بسیار است راقم حروف ازان بیک روایت
اکتفا میکند که آن جناب بعد از گذشتن چهل سال از سلطنت نوشیروان عادل در مکه معظمه متولد شد
و از زمان بعثت عیسیٰ علیه السلام تا زمان ولادت آنحضرت بروایت ابن عباس ازسیر ملا معین ششصد سال
گذشته در سال عام الفیل که عبارت از سالیست که ابرهه والے یمن بتخریب خانهٔ کعبه آمده بود بروایت
ابو المعین روز دوشنبه دوازدهم ماه ربیع الاول مطابق بیستم ماه نیسان اتفاق افتاد و وقتیکه محمد صلعم نزاد
چهارده کنگره از سرقاب ایوان نوشیروان بافتاد و آتشکده فارس سرد شد و رود ساوه خشک گردید

و آنجناب ختنه کرده و ناف بریده بوجود آمد جدش عبد المطلب او را محمدؐ نام کرد و مصطفی لقب او ست و بقولی محمد نام پیش از انحضرت زیاده برشنده تن نبوده بالجمله آن حضرت خاتم انبیا است و خاتم از اولی العزم احسن باشد القصه آنجناب را اول مادرش آمنه شیر داد و چند روز ثویبه کنیز ک ابی لهب و بعد از و حلیمه تا مدت رضاع شیر داد و در سال ششم از ولادت آنحضرت آمنه مادر آن جناب وفات یافت و در سال هشتم از ولادت آنحضرت عبد المطلب و نوشیروان عادل و حاتم طائی که در سخاوت با وشل زنند بمردند و در سال سیزدهم از ولادت آنحضرت ابو طالب عزم تجارت شام کرد و آن جناب را بسبب استدعایش بشام برد و در سال هفتدهم از ولادت آنحضرت زبیر بن عبد المطلب همراه خود بین برد و در راه خوارق عادات از ان جناب بسیار مشاهده کرد و در سال بستم از ولادت ملائکه بر انحضرت ظاهر شدند و در سال بیست و پنجم آن حضرت از طرف خدیجه تجارت شام رفت و باز آمد و همدران سال خدیجهؓ را که چهل ساله عمر داشت بخواست و آن جناب اول با در سید و ابو طالب بیست سه مائیه و بقولے پانصد درم و بروایتی چهار صد مثقال طلا مهر او کرد و در سال سی و پنجم از ولادت آنحضرت خباب روسای مکه خانه کعبه را از سر نو بنیاد نهادند و همدرین سال بروایتے فاطمهؓ بهر از خدیجهؓ متولد شد و در سال سی و هشتم از ولادت آنحضرت از غیب آوازها می شنید و روشنائی میدید و در اوایل سال چهل و یکم از ولادت مطابق سال بیست و هم و یا نوزدهم از سلطنت خسرو پرویز نزول وحی اتفاق افتاد از ان جمله شش ماه وحی بخواب می آمد بعضے از محققان در تاویل رویای صالحه جزو من ستة واربعین جزو من النبوت گفته اند چه مدت وحی بیست و سه سال بود چنانچه گذشت پس خواب صالحه برین حساب یک جزو باشد از چهل و شش جزو نبوت چرا که بیست و سه سال چهل و شش حصه باشد بهر حصه شش ماه است و بعد ازان بوسیلهٔ جبرئیل علیه السلام نزول وحی در بیدارے میشد و اول روز یکه وحی در بیدارے فرود آمد روز دوشنبه ماه رمضان بود که بر سر کوه حرا جبرئیل علیه السلام آمد و بآن جناب گفت اقرا آنحضرت فرمود که من امی ام جبرئیل آنجناب را بفشرد و گفت اقرا باسم ربک الذی لم یعلم پس جبرئیل پاشنه بر زمین زد چشمهٔ آبی ظاهر شد خود و ضو کرد و محمد صلی الله علیه وسلم را بتعلیم نمود و پیش رفت و آن جناب با و اقتدا کرد و دو رکعت نماز گذارد و پس تا آنکه نماز پنجگانه فرض شد گاه گاه دو رکعت نماز گذاردے بالجمله آنجناب به نبوت و خضرت مبعوث گشت و از بعثت تا سه سال خلق را خفیه دعوت میکرد پس باظهار آن مامور گشت و اول کسے که بر رسول ایمان آورد خدیجهؓ کبرے بود و بعد از و علیؓ و زید بن حارث و بعد از و ابو بکرؓ بتصدیق کرد و ایمان آورد و گفته اند که در ایمان آوردن خدیجهؓ اول زنان و علیؓ اول صبیان و زید بن حارث اول موالی و ابو بکرؓ اول رجال احرار اند و بعد از ایشان عثمانؓ بن عفان و زبیر بن العوام پسر صفیه بنت عبد المطلب که ذکرش گذشت و عبد الرحمن بن عوف و سعد بن ابی وقاص و طلحه بن عبید الله که از جمله عشره مبشره اند و دیگران بعد ایشان ایمان آوردند و همدرین ایام اخبه و شیاطین از صعود آسمان ممنوع شدند و در سال پنجم از بعثت یازده مرد و چهار زن از مومنان مکه بنا بر شدائد اضرار کفار به حبشه هجرت کردند و عثمانؓ بن عفان با زوجهٔ

خود رفته بنت رسول صلعم از انجمله بوده و در سال ششم از بعثت حمزه بن عبد المطلب و عمر فاروق بن الخطاب
ایمان آوردند و در اوائل سال دهم از بعثت ابو طالب عم رسول صلعم در گذشت اما سیه گویند که او به ایمان مرد و بعضی
علما گویند که کفر بر چهار نوع است اول کفر انکار که حق تعالی و محمد صلعم را نشناسد نه بدل و نه بزبان دوم کفر جحود که
حق تعالی و محمد صلعم را بدل نشناسد اما بزبان اقرار بکند چنانچه کافران یهود به محمد صلعم سوم کفر نفاق آنکه بزبان
اقرار کند اما بدل اعتقاد نکند چهارم کفر عناد که بدل خدا و رسول صلعم را شناسد و بزبان اقرار کند اما منقاد
نشود مانند ابی طالب و مقرر است هر که متصف به یکی ازین انواع اربع باشد از مغفرت الهی خارج است بالجمله
بقولی بعد از سی و پنج روز از فوت ابی طالب خدیجهٔ کبری در گذشت او افضل امهات مومنین بوده است
تا او زنده بود محمد صلعم زنی نخواست بعد فوت او همدرین سال عایشهٔ بنت ابو بکر و سوده را بخواست و عایشه
در الوقت شش ساله عمر داشت و زفاف او بعد از سه سال اتفاق افتاد و در سال یازدهم از بعثت برقول
مؤلف سیر معارج النبوت معراج روی نمود و در رویت حق تعالی که بمحمد صلے الله علیه وآله وسلم شده اختلافست
که بچشم سر دید و یا بچشم دل دید از امام حسن و مالک و عکرم نه روایت ست که به چشم سر دید و شیخ سعید
گوید که محمد صلعم را با روح و جسد در بیداری بآسمان بردند و حق تعالی را به چشم سر دید و امام ابو الملک
در تاج المذکرین گوید که حق تعالی جمیع احساسات از محمد صلعم سلب ساخت و از چشم مبارکش نور
کیفیت را برداشت و بعد ازان در کسوت نور بر دل آنحضرت ظهور فرمود تا از نور دل آن نور مطلق را مشاهده
کرد و سه مدد در ویش از گروه صوفیان گوید ۵ هر کس که سر حقیقش باور شد ۵ جود پهن هزار سر
پیدا ور شد ۵ تا گوید که بر فلک شد احمد ۵ سر مد گوید فلک باحمد ور شد ۵ بالجمله در معراج به اشارهٔ موسی
علیه السلام پنجاه وقتی پنج وقت نماز رسید که فجر و ظهر و عصر و مغرب و عشا باشد همدرین
سال فارسیان بر وایتی در سال دهم بر روم غالب شدند درین باب کفار هر مسلمانان طعن کردند
و بگفتند بر رومیان که صاحب کتاب انجیل اند فارسیان که صاحب کتاب نیستند غالب آمدند ما نیز کتاب
داریم بر شما که صاحب کتاب یعنی قرآن هستیم ما غالب آییم درین باب نزول سورهٔ الم غلبت الروم و گردیدن
بسنن ابو بکر با کفار هر انگه در سال بضع سنین که عبارت از سه یا نه سال باشد رومیان که صاحب کتاب
انجیل اند بر فارسیان غالب آیند و دیگر ایمان آوردن جنیان در تواریخ بشرح و بسط ثبت است
همدرین سال بقول ملا معین که مؤلف معارج النبوة است در سال دوازدهم از بعثت شش نفر
از اهل مدینه که از قبیله خزرج بودند بموضع عقبت بخدمت رسول صلے الله علیه وسلم آمدند و ایمان آوردند
و بروایت مؤلف تاریخ صبیح صادق در سال دوازدهم از بعثت دوازده کس از مدینه بطواف کعبه
آمدند و ایمان آوردند و همدرین سال بغواد در آخر سال سیزدهم از بعثت مسلمانان نبا بر شدت اضرار
کفار بموجب امر آنحضرت از مکه متعاقب یکدیگر بمدینه هجرت کردند تا آنکه با محمد صلی الله علیه وآله وسلم جز ابو بکر و

علی عرم در مکه کسے از اصحاب نماند و بروایت مولف صبح صادق در بست و ششم صفر سال چهار دهم از
بعثت محمد صلعم ابی بکر از مکه ببدینه هجرت کردند و در ماه ربیع الاول ببدینه رسیدند پس از سه روز علی علیه السلام
که بموجب امر آن جناب صلعم بنا بر مصلحتے نفس خود را فدای محمد صلی الله علیه وسلم نموده بعد ده از مکه ببدینه هجرت
کرد بخدمت آن جناب پیوست و کپتان جوناتهان اسکاٹ از کتب فرنگ بار اقسم میگفت که در سال
شش صد و بیست و دو که از تولد عیسے علیه السلام گذشته بود محمد صلعم از مکه ببدینه هجرت فرمود
وقایع هاے سنون هجرت رسول صلے الله علیه وسلم **وقایع سال اول** در سال اول از
هجرت آن حضرت علیه السلام در محله قبا مسجد قبا بنا نهاد و درین سال نماز ظهر و عصر و عشا که دو رکعت
بود بچهار رکعت مقرر شد و اذان بتعین فرمود بلال بموذنے مامور گشت و او قدرے گرفتگی زبان هم داشت درین
سال فاطمه زهرا ام کلثوم دام المومنین سوده را از مکه ببدینه طلب نمود پس ازان عبد الله بن ابی بکر
بمکه رفت و عایشه و اتباع پدر را ببدینه آورد و همدرین سال آنحضرت میان مهاجر که عبارت از کسانیست
که از مکه ببدینه هجرت کردند و انصار که عبارت از مومنان ساکنان مدینه است عقد مواخات نمود که یکدیگر
را معاونت کنند و میراث برند و این مستمر بوده تا آنکه در غزوه بدر بموجب آیت منسوخ کردند و درین سال
سلمان فارسے بخدمت آمده مسلمان شد **وقایع سال دوم** درین سال تحویل قبله از بیت المقدس بطرف
کعبه و فرض شدن روزه ماه رمضان و تغییر دادن مسجد قبا بطرف کعبه و عقد فاطمه زهرا با علی علیه السلام
بر صداق چهار صد مثقال بغزوه و آمره بجهاد و قتال با کفار شد و آن جناب اول تیر به هشتاد کس
بر ابو سفیان که بادو لیست کس که از مکه بیرون آمده بود با علم سفید فرستاد و سریه آنست که اصحاب
موجب حکم متوجه قومے شوند و غروه آنکه محمد صلعم بنفس خویش در سپاه بود بالجمله ابو عبیده بن
عبد المطلب رئیس سریه با فوج خود بکفار رسید و یک کس را بالقتل رسانید ابو سفیان بمکه
گریخت درین سال غزوه بدر کزے اتفاق افتاد و اندران غزوه سه صد و سیزده مرد با محمد صلعم
بودند و هشتاد شتر و دو اسپ و سه سپر و هشت شمشیر و شش زره دران لشکر بوده و بقولے کم و بیش دران نیز
واقع است و در لشکر کفار از نهصد زیاده و از هزار کم مرد جنگے و هفت صد سپر و صد اسپ و سواران همه زره پوش
بودند دران رزم ابے چهل با هفتاد کس از کفار بقتل رسید و محمد صلے الله علیه وسلم ظفر یافت
و عباس عم رسول صلعم و عقیل ابن ابی طالب در جماعه اسیران به دست مسلمانان افتادند
و دو کس از اسیران بموجب حکم محمد صلعم بقتل رسیدند عباس مسلمان شد از دیگران فدیه
گرفته نجات داد و از مسلمانان شش نفر از مهاجرین و هشت نفر از انصار دران معرکه
شهید شدند محمد صلعم از غنایم غزوه بدر خمس را برگرفت و بر شتر سواری ابو جهل و شمشیر
بسته ابن الحجاج که آن را ذو الفقار نامند رقم اختصاص کشند و آن شمشیر را در غزوه احد وقتے که شمشیر

ی عرم شکست و باز در غزوه خندق به علی عرم داد و ان پیش علی و اولادش بود و بروایت مؤلف صبح صادق رفته رفته آن ذو الفقار
هادی و هارون رشید خلفای عباسی رسیده هارون یزید بن سربسنبای را بخشید بعد ازان معلوم نشد که بدست کدام افتاد و
جمله باقی غنایم را بر اصحاب قسمت نمود و گویند که ورنه شهد از مدرر انیز از ان غنایم نصیبه داد و آنانکه بنابر عارضه در مدینه
نده بودند از ان جمله عثمان بن عفان بود که بعارضه بیماری زوجه خود رقیه بنت محمد در مدینه رفته در چند روز از ان مرض در گذشت
قصه آنهمه را از ان غنایم قسمت و بهره داد و همدرین سال در غزوه بنی قینقاع پانزده شبان روز حصار های یهودان را محاصره
رد و یهودان اموال و اسلحه در قلاع گذاشته سجده و شام رفتند و محمد صلعم از ان غنایم دو کمان و سر نیزه و دو زره بر چیده و
مس جدا کرد و باقی را بر اصحاب قسمت ساخت و در غزوه سولق ابی سفیان بی جنگ گریخت و محمد صلعم او را تعاقب
نمود ابو سفیان جهت سهولت رفتار انبان های سویق را که ما جود داشت بیفگند و مسلمانان آنرا برداشتند و آن غزوه را
غزوه سویق خواندند

وقایع سال سوم از هجرت

درین سال غزوه قرقرة الکدر و غزوه ذی امر انمار اتفاق افتاد و ایضا گشته شدن دست یهودی بر دست قبیله بنی
و ابو رافع یهودی بر بست خزرجیان که چند کس بر سم فرای در حصار آنها رفته به قتل رسانیدند و همدرین سال محمد صلعم
کلثوم دختر دیگر خود را که پیش ازین در زوجیت عتیبه بن ابو لهب بود و او را طلاق داده بود بعد فوت رقیه بنکاح عثمان بن
عفان داد و از آنروز عثمان رضی الله عنه ذی النورین ملقب گشت و همدرین سال شتربه قرقره بوده که صد هزار درم از کفار بدست آید بن
حارث رئیس جماعه مشتربه که صد نفر بودند افتاد محمد صلعم بست هزار درم در وجه خمس ازان جدا کرد و باقی را بر ایشان صد نفر
قسمت کرد و همدرین سال زینب بنت خدیجه و حفصه بنت عمر فاروق بنکاح است و همدرین سال در نصف رمضان امام حسن
عرم از فاطمه زهرا در مدینه متولد گشت و همدرین سال غزوه احد اتفاق افتاد چه ابی سفیان با سه هزار مرد و هفت صد کس ازان
زره پوش بودند و سه هزار شتر و دویست اسپ از مکه بر آمد و قصد مدینه کرد و اما یان محمد صلعم گفتند که در مدینه جنگ کنیم مجده بسنده
جوانان بغرور رجوابی عرض کردند که کفار حمل بر ضعف ما خواهند کرد محمد صلعم بر که اهبت سلاح بر تن راست کرد و بیرون آمد جوانان
ازان متفعل گشتند محمد صلعم فرمود که آن وقت شمار گفتم از مدینه بیرون رفتن صلاح نیست قبول نکردید اکنون بر او نیست که چون
پیغمبر سلاح پوشد و بار بیرون آمد پس بیک رسخ از مدینه فرود آمد و در لشکر هزار مرد که چندان زره پوش بودند و دو
اسپ بوده بنای عرصه رزمگاه بیاراست مومنان با کفار یکه ابو سفیان پدر معاویه رئیس القوم بوده بحرب پرداختند و آنها را
بشکستند و دست بتاراج دراز کردند بمقدمه بعکس گردیده و نزد محمد جز علی و ابو دجانه انصاری و سهل بن حنیف و طلحه بن عبید الله
هیچ کس از اصحاب نماند گویند که علی ابو بکر و عبد الرحمن بن عوف سعد بن ابی وقاص و ابو عبیده زبیر بن العوام و طلحه بن عبید الله
بن الجراح این هفت نفر از مهاجرین و حباب بن المنذر و ابو دجانه انصاری و سهل بن حنیف و رشید بن نصر و سعد بن معاذ
و سعد بن سجاد و حارث بن حسم از انصار این جمله چهارده اصحاب با محمد صلی الله علیه وسلم در انمعرکه ثابت قدم

بیان وقایع غزوات حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم

ماندند و شصت کس از انصار و چهار از مهاجر که حمزة بن عبد المطلب عم محمد صلعم و ازین جمله بوده این هفتاد و تن از اصحاب محمد بشهادت رسیدند و در آن معرکه و ندان مبارک زخم سنگ کفار شکست و قریب سی کس از کفار بقتل رسیدند محمد بمدینه باز گشت و ابو سفیان با گروه کفار بمکه شتافت کافران از مراجعت خویش پشیمان شدند و گفتند کار محمد را تمام نساختیم همان بهتر که باز گردیم و خاطر از فارغ کنیم صفوان بن امیه گفت که اصحاب محمد کمیت اند و کسانی که در ین جنگ بمدینه مانده اند منفق شوند بیاد و امقدمه دگر گون گردد و این اخبار بمدینه رسید محمد صلعم باصحابی که در جنگ رفته بودند بمجالیه از مدینه بر آمد و کافران را باحمر الاسد تعاقب نمود ابو سفیان این خبر شنیده تعجیل بمکه رفت

وقایع سال چهارم از هجرت

در ین سال شتر به صد و پنجاه کس با ابو عبیده بن الجراح و سعد بن ابی وقاص بسر ابو سلمه ابن عبد الله شد محرم فرستاد ایشان سالم و غانم بمدینه باز آمدند و ذکر واقع بر جمیع انفاق افتاد و اندران واقعه عاصم بن ثابت انصاری با نه مهاجر از قرب سفیان بن خالد بن نبیل بشهادت رسیدند و آخر خالد هم بر دست عبد الله بن انیس که محمد صلعم بر و تعین نموده بود بقتل رسید ند و دیگر واقعه شرسویه بوده که بر دست قبیله بحد جماعتی از زور و ایشان صحابه بشهادت رسیدند ایضاً غزوه بنی نضیر یهودی بوده که با محمد صلعم اراده غدر کردند و آنجناب دریافت و ایشان را از ان دیار بدر و ضیاع و عقار ایشان را بجز اسلحه اخلاص و او و همدرین سال عشره بدر اتفاق افتاد چه در غزوهٔ احد ابو سفیان بآنجا نه آمد صلعم بمدینه مراجعت نمود و درین سال آیه تحریم خمر نازل شد و همدرین سال محمد صلعم ام سلمه را که پیش ازین در حبالهٔ نکاح ابو سلمه عبد الله برادر رضاعی محمد صلعم بوده چون ابو سلمه در گذشت محمد صلعم او را بخواست و همدرین سال امام حسین عم از فاطمه زهرا متولد شد

وقایع سال پنجم از هجرت

درین سال غزوهٔ ذات الرقاع اتفاق افتاد چه بسمع محمد صلعم رسید که بنی انمار و بنی ثعلب قصد نارج مدینه دارند محمد صلعم با چهار صد مرد متوجه ایشان شدند و آنجا جز زنان کسے را ندیدند چه مردمان بکوه رفته بودند اصحاب توهم کمین آنها نکرده چیزی غنیمت نکردند و محمد صلعم در آن موضع نماز خوف بگذارد و این اول نماز خوف بود که گذارده شد و درین سال حج فرض شد و آیهٔ حجاب نازل گشت یعنی زنان از مردان بیگانه پرده کنند و دیگر غزوه دومة الجندل واقع شد و آن موضعیست ذو منزل از کوفه والی آن قلعه اکیدر بن عبد الملک نصرانی از تابعان قیصر روم بوده بسمع محمد رسید که بعزم تاخت مدینه سپاه فراهم می کند محمد با هزار سوار بیک فرسخی آنجا رسید و مواشی آنجا را غارت کرد و رعایا بحصن پناه بردند محمد چند روز آنجا ماند و سرایا باطراف فرستاد سالم و غانم بمدینه آمد و همدرین سال امام حلیمه بنت مطلقه زید بن حارثه را می خواست و دیگر درین سال غزوه بنی مصطلق بوده که آنرا غزوه مریسع خوانند و مریسع جائیست که بنی مصطلق بن سعد بن عمر بن ربیعه بن حارث و بنی عرابیه در آنجا اقامت داشتند جارب بن ضرار رئیس آنگروه بوده و درین سفر اصحاب بجائی رسیدند که آب آنجا نه بود و یتیم نازل گشت کفار رزمی صعب

زده بزیست رفتند و بسیاری اسیر گشتند جویریه بنت حارث و رسم ثابت بن قیس انصاری افتاد و ثابت او را به محمد داد محمد صلعم
را بخواست اصحاب گفتند که شاید اقربای خود محمد اسیر باشند پس همه را باز گردند و همه درین سال گم شدن کردن بنده عایشه رض
بود که جهت آن منافقان بر وی بهتان بسته سخنان زشت گفتند و آخر در پاکی و عصمت عایشه رض آیتها نازل شد خاطر محمد از ان مطمئن
گشت و منافقان که چهار صد بودند یکی از انها عبد الله بن ابی سلول منافق بود و محمد هر یک را شتاد تازیانه حد قذف بزد و در
سال غزوهٔ خندق اتفاق افتاد چه ابو سفیان با چهار هزار مرد و هزار و پانصد شتر و سه صد اسپ از مکه روی بمدینه نهاد و چون دست
رابطه که با محمد عهد داشتند عهد نامه پاره کرده با ابو سفیان متفق شدند محمد با سه هزار مرد از مدینه بیرون آمد و در دامن کوه لشکر گاه
ساخت و بصلاح سلمان فارسی بخندق امر فرمود ابو سفیان و لشکریان او انجا رسیدند و خندق را دیدند و تعجب کردند
و در محاصرهٔ آن پرداختند و کار بر مسلمانان تنگ شد روزی عمر بن عبدود که او را در قبائل عرب در شجاعت وقوف برابر هزار
کس شمردند از خندق بگذشت و مبارز خواست و ابو سفیان و دیگران بکنار خندق آمد ایستادند محمد چون دید که کسی برزم او نمیرود
فرمود که یا کسی هست که شر این را کفایت کند علی ع رم اجازت خواست و بعد سه مرتبه حکم یافت و تنز داو رفت و بگفت که مسلمان شو داد
باکرد و دیگر بار فرمود که دست از مجارب مسلمانان باز دار قبول نکرد و دیگر گفت که پیاده شو تا با تو جنگ کنم بخندید و گفت که من باز ان عرب
کسے اندا نم که چنین التماس کنند باز کرد که خود نهالی دوست همیدانم که بر دست من کشته شود می علی گفت من دوست می دارم که بر دست
من بقتل رسی عمر بر شفت و از اسپ فرود آمد و اسپ را پی کرد و تیغے بر فرق علی زد و سرش شق شده و سر علی مجروح گشت آنگاه
علی بیک ضرب ذو الفقار او را بینداخت فرستاد و روز دیگر کفار با تفاق یهودان بنی قریظه روی برزم مسلمانان آوردند و تا شام
جنگ کردند و حسین مقابله نعیم بن مسعود بن عامر عطفانی نزد محمد صلعم آمد و ایمان آورد و گفت اگر فرمائے بنا بر تفرقه کفار بپردخواهم
با نها بگویم محمد صلعم رضا داد و فرمود الحرب خدعة نعیم بتفریب دیگر سنگ تفرقه در میان بنی قریظه و ابو سفیان انداخت کفار
بمسکن های خود رفتند و محمد صلعم بعد از انهزام کفار بمدینه آمد و نماز ظهر بخواند و همدران ساعت بموجب وحی به قلاع بنی قریظه رفت
و نماز عصر انجا بخواند و بمحاصره حصار پرداخت یهودان گفتند که ما نیز چون بنی نضیر جلائی وطن اختیار کنیم محمد صلعم بهیچ وجه ایشان را
امان نداد چون در قلعه عاجز آمدند بفرمان محمد صلعم از قلعه بیست شتافتند و آن هفت صد کس بودند محمد بفرمود تا دست های
همه را بستند و ضبط نساء و صبیان و اموال ایشان کرده بمدینه برد و نزد آن هفت صد کس را بقتل رسانیدند و در دیجه بنت سال محمد صلعم
ابو لبیده بن سموأل را با طائفه بجانب سیف البحر فرستاد و در ان سفر زاد اصحاب خرما بود و کار ایشان در ان سفر بجای رسید
که بر کدام روزی نیم خرمائے خوردند انگه تعالے ماهی از دریا بساحل انداخت که صد نفر یکماه گوشت آن خوردند

وقایع سال ششم از هجرت

درین سال محمد صلعم سریه بجرب بنی کلاب و طائفه بجد فرستاد ایشان مظفر و منصور با غنایم بمدینه آمدند و درین سال غزوه
بنی لحیان واقع و بنی لحیان بگبر نخشتند محمد صلعم بمدینه مراجعت فرمودند و همدرین سال غزوه ذی قرده اتفاق افتاد و همدرین سال
بمدینه قحط افتاد محمد علیه السلام با جامه های کهنه بصحرا رفت و بے اذان و اقامت دو رکعت نماز گذارد و دعا باران بخواهم

درساعت ابری برخاست وباران باریدن گرفت ودرین سال آیه واتموا الحج والعمرة لله نازل گشت ومحمد صلعم نیت عمر گذاردن متوجه مکه شد وفرمود که هیچکس سلاح با خود نگیرد وقاروق گفت از ابوسفیان امین ستم سلاح باید گرفت آنجناب فرمود لست احب ان احمل السلاح معی آنگاه روی بمکه نهاد ونزدیک خدمه رسید واتجا فرود آمد وعثمان بن عفان را بمکه فرستاد تا از ابوسفیان رخصت دخول مکه حاصل کند ببیر شد وعثمان در مکه موقوف داشتند ودر معسکر شهرت یافت که عثمان را کشتند گردند محمد صلعم زبروزخمی نشسته بود پشت بان داد واصحاب را بیعت دعوت فرمود ایشان بفرموده عمل کردند واین بیعت بیعت الرضوان نامند واصحاب آن بقول اصح هزار وپانصد تن بودند پس چندی از قریش سجد ولشکر محمد صلعم آمدند ناگاه از اصحاب بدست آرند محمد بن سلمه طلایه بود ایشان را بگرفت وبنزد محمد صلعم آورد وبقرباشیش محبوس گشتند سهل بن عمر از نزد قریش برسالت آمد وآن حمامه را خلاص کرد عثمان را که باده تن در مکه محبوس بودند فرستادند وبالآخر میان محمد صلعم وقریش مصالحه اتفاق افتاد ومقرر گشت که آن سال رسول باز گردد ودوسال نزاع درمیان نباشد وپس از صلح که سال دیگر صلعم بمکه آیند کسی مزاحم ایشان نشود وزیاده از سه روز در مکه نمانند بالجمله صلحنامه معهود ومشروط چند که در کتب تواریخ مرقوم است نوشته شد محمد صلعم درهمان موضع شتران را قربان کرد ودران موضع سوره انا فتحنا لک فتحا مبینا نازل گشت ورسول صلعم بمدینه مراجعت نمود

وقایع سال هفتم از هجرت

درین سال محمد صلعم بملوک عصر نامها نوشت وباسلام دعوت فرمود اصحاب گفتند که ملوک نامه بی مهر را اعتنا نکنند پس نگارنده را از نقره بساختند وبران محمد رسول الله نقش کردند وبرنامها مهر کردند وآن نگارنده یا خلفاء واصحاب بودتا آنگه در عهد عثمان بن عفان از دستش بچاه افتاد وهر چند که جستند کمتر یافتند بالجمله آن هفت نامه بودند یکی بخسرو پرویز بادشاه ایران دوم به نجاشی والی حبش سوم به هرقل ملک روم چهارم المقوقس سلطان اسکندریه پنجم به حارث صاحب شام ششم به جوده حاکم الحامیه هفتم به منذر فرمانروای سدویه خسرو پرویز نامه نام محمد صلعم را بالای نام خود دید برشفت ونامه را پاره کرد وجواب ننوشت محمد صلعم فرمود که بدرید کتابت من بدرد الله تعالی ملک او را وخسرو به یاران والی یمن نوشت که جمعی بمدینه فرست تا آنرا که دعوی نبوت می کند بسته نزد من آرند یاران دو کس را بمدینه فرستادند ایشان محمد صلعم گفته که خسرو ترا خواند محمد صلعم گفت که فردا آنچه که مصلحت است گفته وگروه آیند دیگر روز آنجناب بایشان فرمود که خدای من خسرو پرویز را بدست پسرش شیرویه داد یقین را بدانید برود وبه یاران بگوئید دیگری از زردشیم بایشان بخشید ایشان پیش یاران آمدند باران گفت آنچه او گفته راست است وخلال این حال نامه رسید که محمد بعرض رسانید یاران ایمان آورد وآبای فرس وآبالی یمن ایمان آوردند ونجاشی مع مردمان حبش نیز ایمان آوردند وهرقل ملک روم در جواب گفت که اگر بیم زوال مملکت نبودی ایمان آوردمی چه ابای وجدم بسوزند وقصد قتل من کنند ومشقوقش حاکم اسکندریه جواب مکتوب باین شاکله نوشت وچهار کنیز وهزار مثقال طلا واشتری که از او دلدل خواندندی وگویند اجناس دیگ خواجه سرای

بجای نسخت مرقوم گردیده

و در از گوش که آوازه بعفور گفتندی برسم هدیه ارسال داشت و صد مثقال طلا و نیم جامه به حاطب گرنامه رسول برده بود داد و ازان چهار کنیزک یکی بار قبطیه مادر ابراهیم ابن محمد مصطفی صلعم و مارث و ابی شام آماده حرب رسول شد و هرقل بادشاه روم اورا ناخ آمد حارث صد مثقال طلا بشجاع که نامه رسول آورده بود داد و جوده و الی الامیه در جواب نوشت که زمام حل و عقد بعضی از دیار خود بمن گذار تا اطاعت کنم محمد فرمود که یک خوزه خرما که بر زمین افتاده باشد و از دو خواهد اورا و امتهم و مندر والی بحران ایمان آورد و در ین سال فتح خیبر کرد یهودان انجا ده هزار مرد مقابل جمع آمده بودند اتفاق افتاد در دیوان علی عرم نبوسیدند که خیبر موضعی ست بحجاز که میان او و مدینه از طرف شام هشت برید مسافت دارد و بر بر بید چهار فرسخ ست پس مجموعه سی و دو فرسخ که نود و شش سال تعینی کرده باشد و خیبر هفت قلعه است آورده اند که محمد با هزار و چهار صد مرد از مدینه بخیبر توجه نمود رو بطاب و سق از قلعه به خیبر مفتوح ساخت و قلعه قموس که محکم ترین قلاع خیبر بود بر دست علی مفتوح گشت گویند که علی را نزدیک حصار بقوض بر یهودان از قلعه برآمدند و چندی از مسلمانان را شهید ساختند و قصد علی کردند و علی با ایشان رزم کرد و هزیمت داد ایشان متوجه قلعه شدند علی متعاقب ایشان پرداخت یکی از یهودان باز گشت و ضربتی بر دست علی زد که سپر از دستش بافتاد یهودی سپر برگرفت و بگرسخت علی خشمناک خود را بدر حصار رسانید و در این حصار بقوض را بقولی سر هزار تن بود بر کند و پس خویش ساخت از علی الاسلام مرویست که فرمود آنرا بقوت روحانی گندم نه بقوت جسمانی بعد ازان که برزم فرغت کرد و آن در از پس پشت خود سقدار هشتاد دست دور افگند و بعد از فتح بقوض اهالی دیگر قلاع خیبر امان یافتند محمد با بن شرط آنان داد که یک آثار طعام هر مردی از ان دیار برداشته بیرون روند و خیر آن هرچه باشد باز گذارند علی پس بلشکر باز گشت محمد اورا استقبال نمود و در کنار گرفت و صفیه زوجه کنان یهودی والی انجا را رسول بخواست بموجب و حی زین فلک را به فاطمه داد و دیگر فتوح و غنیمت بسیار ازان دیار بدست آمد همدرین سال عمره بقضا اتفاق افتاد و آورده اند که چون محمد بمدینه آمد بموجب امر اصحاب بیعت الرضوان و شش صد تن دیگر که مجموعه دو هزار و یک صد کس باشند روایت است که صد سپاه بحبیب بحمد بن مسلمه و اسلحه بشیر ابن سعد داده با طائفه از پیش روان ساخت اصحاب گفتند که یا رسول الله از شروط صلح این بوده که باسلاح بمکه بنای نکرد شمشیر در غلاف فرموده آنها را بحرم نمی برم و بنا بر احتیاط است که اگر مخالفان عهد شکنند اسلحه با ما باشد پس بمکه آمد و بر ناقه قصوری سوار شده بمسجد الحرام در آمد و سوار طواف بجا آورد و آنوقت مشرکان بر قلل جبال رفته بودند و مکه را خالی گذاشتند بلال بر حسب فرمان بر بام کعبه شد و بانگ نماز گفت و محمد بعد سه روز بموجب عهدی که در صلحنامه مدینه کرده بود متوجه مدینه شد و مذر در راه که پیچلس از اصحاب در مکه نماند همدرین سال آنجناب نامه بنجله بن ابهم غسانی حاکم شام نوشت و او مسلمان شد و همدرین سال عروه شمر بن عمر که از طرف هرقل والی بلقا بود مسلمان شد و هردو را بمدینه فرستاد

وقایع سال هشتم از هجرت

در اوائل این سال خالد بن ولید و عمرو عاص با جماعه مسلمانان سالم و غانم از انجا بمدینه آمد نقل است که محمد رسانیدند که در ان سفر عمر عاص روزی نماز بامداد به خیانت گذارد محمد از و باز خواست کرد او گفت که آنروز سرما بسیار بود از هلاک خود

رسیدم وغسل نکردم قال الله تعالی لاتقنطوا یایدیکم الی التهلکة یعنی گفته است خدا یتعالی که میندازید دستهای خود را
در تهلکه محمد تبسم نمود و فرمود در گذرید که بهر خود مخلص پیدا کرده و همدرین سال غزوه تبویه اتفاق افتاد و آن قریه از بلغار است بحدود
شام که از انجا بیت المقدس دو مراحله است گویند که سرخیل والی آنجا نامه بر آنجناب را بگرفت و بگسست و گفته اند که از نسل
انبیا خبر او کسی نکشته محمد باستماع این خبر سه هزار مرد بدان صوب تعین فرمود و زید بن حارث را امیر ساخت و گفت که اگر او کشته شود
جعفر بن ابی طالب و اگر او کشته شود عبد الله بن رواح امیر باشد و اگر او کشته شود مسلمانان هر کرا خواهند امیر گردانند یهودی
دران مجلس حاضر بود گفت ای محمد اگر در دعوی نبوت صادقی و هر کرا نام بری کشته شوند زیرا که انبیای بنی اسرائیل اگر
صد کس را نام بردندی آنها بقتل رسیدندی باجمله رسول بود و اصحاب رفت و زید سپاه براند و بحدود موته رسید سه خیل
با لشکر عظیم با مسلمانان رزمی خلعت کرد و برادرش بقتل رسید و او در قلعه متحصن شد و بسیاری از مشرکان عرب بمدد او
رسیدند سه خیل با لشکر عظیم از قلعه بیرون آمد و رزمی صعب کرد و آن هر سه اصحاب یکی بعد دیگری علم گرفته شهید شدند
بعد ازان خالد ولید را مسلمانان امیر ساختند اما نه بهمت رفتند خالد ایشان را بجنگ خواند فائده نکرد و کافران تعاقب
کرده بسیاری را کشتند یکی از مومنان گفت در معرکه کشته شدن بهتر است که در گریز مسلمانان باز گشتند تا شب جنگ میکردند
دیگر روز خالد او ضاع سپاه را تغییر داده به استیاد مخالفان گمان بردند که لشکر بمدد ایشان رسیده تبر سیدند و دیگر نجنگیدند خالد
بسیاری را بگسست و ظفر یافت مورخان این را غزوه نوشته اند با آنکه محمد در ان جنگ حاضر نبود اما از اغزوه برای آن
نوشته اند که چون مومنان با مخالفان در معرکه موته برزم پرداختند ایزد تعالی حجاب برگرفت و انچه در ان رزم می گذشت
رسول آنرا میدید و یاران را مفصل از احوال در مدینه آگاهی می داد پس گویا که بنفس خویش انجا حاضر بود و همدرین سال فتح
مکه اتفاق شد آورده اند که در صلحنامه خدمه یک شرط آن بود که تهوجیت که در امان محمد اند و تهونکر که در پناه قبائل قریش اند
اگر با خود ها بجنگند کسی از دوستان انها مدد ایشان نکند روزی در مکه یکی از تهونکر زبان بیجو رسول برکشاد و چراغی سرودی او
نشکست دیگری بانتقام او برخاستند و از قریش استمداد خواستند بکر تهن ابی جهل و دیگر قریش پیمان شکستند و نقابها بر رو گرفته
بمدد مکریان پرداختند و بسیاری از ازبوجراعه را بقتل رسانیدند ابو سفیان از حال آگاه شد و به مکه مود دیگران ملامت کرد
و بعد آن چند روز روی بمدینه نهاد و در مدت صلح بیفزاید اما پیش از ابو سفیان چند کس از بنو جراعه بمدینه رفته صورت حال را
بعرض آنحضرت رسانیده بودند سخن ابو سفیان را آنحضرت کسی از اصحاب جواب دنمی دادند و او را توقیری نکردند ابو سفیان بیرنجید
بمکه آمد محمد صلعم چند روز تغافل نموده محافظت طرق مکه کرد خبر بوجه بکفار مکه نرسد امر فرمود و با هفت صد مرد از مهاجر که در میان ایشان
سه صد اسپ بودند و از انصار چهار هزار مرد که با پانصد اسپ داشتند و همچنین از هر قبائل فوجی آراسته از مدینه برآمد و تا بمر الظهران
در سه روز ده و دوازده هزار مرد و اسپان بسیار و اصلحه بیشمار در معسکر بودند انجا نزول فرموده و حکم فرمود که کسی که آتشی افروزند قبر شد
که از انجناب خبر ندانند بدیدند و عظیم بترسیدند ابو سفیان از که تجسس گیری برآمد و عباس از لشکر بیرون برآمده بود ابو سفیان را
دید و بر اشتر خویش سوار کرده نزد محمد صلعم آورد و محمد گفت که ایمان از او امتناع نمود عباس گفت اگر ایمان بیاری فلاق ترا بقتل رساند
ابو سفیان ترسید و ایمان آورد و محمد او را نفرمود و قریش را ایمان خواند عباس گفت که او بمکه رود مرتد گردد و اموال افواج

مسلمانان بروعرض کن تا ازهم مرید نشود پس عباس اورا بموضعی که مرفوج بود باز داشت چندانکه طبقات چشم از پیش او گذشتند ابوسفیان نتیجه نماند دیگه آمد اهالی مکه ازو پرسیدند که ازپی تو این غبار چیست گفت وای بر شما محمد است قریش چون از رسیدن محمد آگاه گشتند عکرمه بن ابوجهل و دیگران روی برزم نهادند خالد ولید مقدمهٔ اسلام بود با ایشان مصاف داد و رزم کنان بدر مسجد حرام رسید مخالفان به قتل جبال گرختند خالد هفتاد تن از گریختگان بکشت گفته اند که خالد را آنجناب از قتل بنی کرده فرستاد پیام ما بر و رسانید که محمد صلعم میفرماید که کافران را به قتل رسان خالد هفتاد تن بکشت چنانچه گذشت پس نزد رسول آمد آنجناب از خالد پرسید که چرا بفرموده عمل نکردی گفت که فرستاده نچنین گفت آنجناب از دیار خویش کردگفت که یا رسول الله خواستم که بفرموده عمل کنم شخصی را دیدم که سرش بآسمان و پایش بر زمین بود حربه بر سینهٔ من نهاد و گفت که خالد را به قتل امر کرد والامن ترا به قتل رسانم آنجناب امر دانرا خدای رحمت کرد پس مسجد الحرام در آمد و علی را بفرمود تا بتان را بشکست و تان که بر بلندی بودند و دست بآنها نمی رسید علی عم را بفرمود تا مای بر کتف آن جناب نهاده بتان را بر زمین زد و کلیه خانهٔ کعبه بطلبید و درگشود و اندرون رفت و دو رکعت نماز گذارد و پس اهالی مکه طوعا و کرها ایمان آوردند و محمد صلعم بفرمود که پانزده مرد و شش زن هر کجا که بیابند به قتل رسانید و ازان جمله هر کس به قتل رسیدند و بشفاعت نفر بشفاعت اصحاب امان یافتند و ایمان آوردند و ازان جمله بود عکرمه بن ابوجهل که بجدت آمد و ایمان آورد و دیگر وحشی غلام قاتل حمزه بن عبد المطلب که بگریخت و آخر ایمان آورد و او آنست که در عهد خلافت ابوبکر کاری بزرگ کرد چه مسیلمهٔ کذاب که دعوی نبوت کرده بود در رزم بقتل رسانید و ازان شش زن یکی هنده زوجهٔ ابوسفیان بود و یکی دیگر که ایمان آوردند و دیگر چهار که بقتل رسیدند و همدرین سال غزوهٔ حنین اتفاق افتاد آورده اند که بعد فتح مکه معلمه اشراف موران و ثقیف گفتند که اکنون محمد بجا پا آورد همان بهتر که پیش دستی کنیم پس مالک بن عوف رئیس موران و کنان بن عبد و عره امرای ثقیف باشی بالاخرد بجنگ چنین نهادند محمد صلعم با پانزده مرد متوجه حنین گشت ابوبکر انبوه لشکر اسلام دیده گفت باین کثرت سپاه مغلوب نشویم محمد آنرا بشنید و نکره دانست بران سبب حق تعالی بحسب اسلامیان را نهزم ساخت و بالآخر مظفر داد شش هزار استر و بست چهار هزار شتر و چهل هزار اوقیه نقره و چهل هزار گوسفند دران معرکه غنیمت بدست آمد مالک بن عوف بقلعه طائف پناه برد رسول غنائم را در موضع جعرانه نگاهداشته بطایف شتافت و قلعه را محاصره کرد در روزهای حصب اتفاق افتاد و بقولی بعد از هیزده روز بفتح قلعه مقید نشده کوچ نمود و بموضع جعرانه رسید و دست عطا برگشاد و طائفهٔ از مسلمان که بتألیف القلوب مشهورند عطای وافر بایشان فرستاد چنانچه چهل اوقیه نقره و صد شتر بابوسفیان داد ابوسفیان گفت پسر من یزید را چیزی نداده آنجناب همان قدر را بدو باز داد و باز گفت که پسر دیگر معاویه را بی نصیب مگردان رسولی چند ان اورا داد ابوسفیان گفت تنجد احر گند که کریم بهم در جنگ و هم در صلح و بهمین سبیل دیگران را عطا فرمود نقل است که امروز عباس بن مرداس را چهار شتر داد عباس محروم شد و تنی چند از روی غضب بگفت محمد گفت برخیز و زبان او را قطع کن علی دست او را بگرفت و بچهار شتران آورد و گفت از نها شتر بگیر که رسول بقطع زبان تو بدین وجه حکم فرمود عباس گفت پدر و مادرم فدای شما با دو چه گویم و چه سم آید علی گفت که رسول ترا چهار شتر داد که مهاجرین و انصار نداشت اگر خواهی از مؤلف القلوب تا صد شتر بگیر عباس

همان چهار شتر بگرفت آورده اند که آن روز از انصار گفتند چون محمد بقوم خویش رسید از ما فراموش کرد و خبر ایشان را نجوا هد و مال خبر بایشان ندهد محمد بشنید و انصار را جمع آورد و گفت که کدام یک میخواهد از مؤلفة القلوب باشید و با مال شتر از بخانه روید و بار رسول خدا مر محبت نمائید انصار بگریستند و عذر خواستند و دران منزل جمعی از قبیله سور و ان نجد بدست آمدند و ایمان آوردند و اطلاق اسیران خود خواستند رسول آنها را آزاد کرد و مالک بن عوف آگهی یافت و از حصار طائف نجد بدست پیوست و ایمان آورد آنجناب اموال و عیال او را باز داد و صد شتر دیگر او را عطا فرمود و در دوازدهم ذی قعده از قصران احرام عمره پشت بکعبه شد و عتاب بن اسید را امارت مکه داد و ابو سفیان بن حرب را بهجران از بلاد یمن والی ساخت و مهاجران مر محبت نمود و بقیه غنائم را قسمت فرمود و در آخر ذی قعده بمدینه رسید و درین سال ابراهیم ابن رسول از مایه قبطیه متولد شد

وقایع سال ششم از هجرت

درین سال بعضی راهبان براکنده زکات بقبائل عرب فرستاد و علی را بقبیله طی فرستاد و علی تخانهای آنجا را خراب ساخت و دختر حاتم طائی را با سیری گرفته بمدینه آورد رسول او را نجات داد و عدی بن حاتم طائی کذا شام گریخته بمدینه آمد و مسلمان شد و در سال رحیم سلیقه عامر که زه گرده بود نمود و بمدرین سال غزوهٔ تبوک افتاد و تبوک موضعی و قلعه و چشمه ایست بشام بسمع محمد رسید که ملک شام قصد مدینه دارد و مقدمهٔ لشکر او به بلقا رسیده و دران سال هر یک از مهاجر و انصار زمانهای خود را براه خدا حسب الامر رسول در ساختگی مهمات آن غزوه صرف کردند چنانچه ابو بکر شتاب مال خود را پیش محمد آورد و محمد فرمود که برای اطفال چه داشتی گفت خدا و رسول او و ان سهمدست علی را در مدینه خلیفه ساخت سپاهی هزار مرد و بقولی هشتاد هزار مرد که ازان جمله ده هزار سوار دو آزده هزار شتر سوار بودند بتبوک رسید و دو ماه آنجا بماند و ازان غزوه مسلمانان را از طرف زاد و توشه و شدت گرمی هوا و بی آبی عرب بسیار رسید که گویند آب بمرتبه کمیاب بود که مردم شتران را زرمی کشتند و از رطوبت امعا و حشای آن دهن های خود را ترمی ساختند چون از مخالفان دران مدت اثری نیافتند آنجناب بمدینه مراجعت نمود و بمدرین سال در ماه ذی قعده آنجناب قصد حج کرد و چون شنید که مشرکان برسم جاهلیت عریان و برهنه طواف خانه کعبه می نمایند از کراهیت اختلاط با ایشان صفوف فرمود و اول ابو بکر و عقب او بموجب وصیت علی را بمکه فرستاد که بقوم رساند هر که ایمان آرد نیک و شبه و مثبت در آید و دیگر برهنه هیچکس حج نکنند و ایضاً بعد ازین سال هیچکس از کافران و مشرکان حج بگذارد و دیگر آنکه بعد ازین کافر که مسلمان نشود خویش بدر باشد ابو بکر و علی بمکه آمدند ابو بکر شناسا حج بمردم آموخت و علی نیز از نیام برکشید و تبلیغ رسالت نمود تمام بجا آورد و پس هر دو بمدینه بازگشته و همدرین سال عبد الله بن ابی سلول منافق نمازش محمد بعیادت او رفت و بحسب التماس او پیراهن خود را که ملصق بدن شریف بود بجهت کفن او را داد و گفت که بعد مرگ بر من نماز گذارد و دعای استغفار بهر او خواند آنجناب قبول فرمود و در روضة الاحباب بنظر راقم رسیده که بعد از دفن او را از گور برون آورد و سرش در کنار نهاد و آب دهان مبارک از انگشت خود در دهان او کرد منافقان دیگر عجز نیاز مندی

عبد الله منافق که در حالت نزع بارسول نبوده بود تفحصات های آنحضرت درباره او پس از مرگ مشاهده کردند همه منافقان بصدق دل وخلوص نیت ایمان آوردند وبعد ازین سال قبائل عرب گروه گروه بمدینه آمدند وایمان آوردند۔

وقایع سال دهم از هجرت

دربن سال گروه نامحمد در مدینه آمدند وایمان آوردند وبعد ازین سال رسول علیه السلام همه ترسایان نجران کوشش واشان را باسلام دعوت فرمود چهارده کس از روسای ترسایان بمدینه آمدند وگفتند که درشان عیسی علیه السلام چه گوئی گفت که بنده خدا وپیغمبر او بود گفتند که پدر او که بود فرمود که او را پدر نبود گفتند پس چگونه بنده مخلوق باشد رسول گفت که جواب این فردا بگویم پس دیگر روز این آیت نازل شد ان مثل عیسی عند الله کمثل آدم خلقه من تراب ثم قال الکن فیکون رسول این آیت بجبرائیل برخواند اشان بیذیرفتند وسخنان گفتند رسول گفت بیائید تا مباهله کنیم یعنی بایک دیگر سوگند کنیم وگوئیم که لعنت خدا بر اهل کذب ترسایان از سوگند اندیشه کردند ورسیدند رسول اشان را باز دعوت کرد اباز نمودند فرمود که محاربه را آماده باشید گفتند صلح کنیم وهر سال دوهزار حله که هر یک بقیمت چهل درم شاهد بدهیم رسول عرض قبول کرد باسقف که از جمله روسای ترسایان بود فرمود گوئی که ما بینم پالان شتر داژگون نهاده اسقف روز کوچ از روی غفلت پالان شتر دار کون نهاده چون آگاه شد بسخنان رسول آمد وایمان آورد ودر آخر این سال رسول صلعم حج گذاردن کرد خلایق روی بمدینه نهادند آنحضرت در مدینه غسل کرد وفاطمه زهرا امهات مومنان را اورهودج ها نشانیده همراه گرفت وبایک لک وهشتاد هزار مرد از مدینه بیرون آمد ومکه رسید ومناسک حج بجا آورد ورسول صلعم شصت وسه شتر بعدد سالهای عمر خود قربان فرمود وبعد از حج عزیمت مدینه نمود وبغدیر خم رسید وبفرمان آنجناب از پالانهای شتران منبری ساختند رسول بران شد وفرمود که گویا من العالم قدس میخوانند وزود باشد که ازمیان شما بیرون روم ودو چیز درمیان شما میگذارم وآن قرآن واهل بیت من است باید که با بنها بر کنار حوض کوثر با من ملاقات کنند پس دست علی بگرفت واورا برداشت چنانچه قدم او بر سر زانوی آنحضرت رسید وگفت من کنت مولاه فعلی مولاه تا آخر حدیث پس فرود آمد واصحاب را بتهنیت علی امر فرمود پس بمدینه رسید وابراهیم بن رسول که از ماریه قبطیه متولد شده بود چند ماهه شده درگذشت۔

وقایع سال یازدهم از هجرت

در اوایل آن سال محمد صلعم مریض شد وصحت یافت در روز چهارشنبه بیست وهشتم صفر باز بیمار شد وهر روز مرض در تزاید بود وقتی در شدت مرض با اصحاب فرمود که دوات وکاغذ وقلم بیارید تا وصیتی بنویسم که شما بعد از من گمراه نشوید فاروق گفت رسول را غلبه مرض فراگرفته وقرآن در میان ما بسنده است بعضی گفتند که قلم ودوات وکاغذ باید داد ودرین گفتگو آواز ها بلند شد رسول چون بهوش آمد گفت نشاید که پیش پیغمبر نزاع کنند از نزد ما برخیزید این اول اختلافست که در اسلام پدید آمد بروایت سمیر ملا معین بعد از ان آنحضرت را اندکی تخفیف شد وبکر رمهاجرین وانصار را در موافقت

یک دیگر و فاطمه و علی عرم را وصیتها نمود و باز مرض اشتداد یافت عباس با علی گفت بیا تا پیش محمد رویم و در امر خلافت استفسار کنیم اگر
از ما باشد فبها والا التماس کنیم تا ما را وصیت و سفارش کند علی قبول نکرد عباس گفت اگر حالا درین محل مدخل نکنیم دیگر هرگز خلافت بما نرسد
علی گفت که من هرگز از ان حضرت سوال نکنم و دنیا نطلبم بالجمله شدت مرض با نحضرت بسیار شد و آخرین سخن این بود
الصلوات الصلوات و حال بران حضرت متغیر گشت و رحلت فرمود علی و عباس و قثم و فضل و اسامه بن زید و
صالح مولای آنحضرت آنجناب را غسل دادند و تکفین کرده بر سریر نهاده بیرون آمدند اول ملایکه بر انحضرت نماز گذاردند
و بعد از ان مردان صحابه بی امامت و پس از ان زنان بدستور نماز گذاردند و در همانجا که قبض روح پر فتوح شده بود یعنی
در حجرهٔ عایشه رضی الله عنها دفن کردند رحلت محمد بر قول اکثر دوازدهم ربیع الاول آن سال بود و سن شریف شصت و سه سال از انجمله
چون چهل سال شد به نبوت و دعوت مبعوث گشت و سیزده سال در مکه بماند پس بمدینه هجرت فرمود و ده سال در مدینه بسر برد
و در ان ده سال که در مدینه بود پنجاه و شش سپر به بر سر دشمن فرستاد و بست و هفت بار با مخالفان دین غزا کرد و در نه
غزوه نفس نفیس خویش مقابله فرمود و معجزات از انحضرت بسیار است از انجمله یکی شق القمر است و اقوال از ان جناب نیز بسیار
است و آنرا احادیث نامند از انجمله است من لم یقدر علی کتب الفضائل فلیکتب قصیدة ترک الرذائل و قال ملاک امتی فی ثلثین ترک العلم
و جمع المال و بر قولی پسران رسول چهار تن بودند قاسم و ابراهیم و طیب و طاهر ایشان از خدیجه رضی الله عنها بودند و پیش از بلوغ بمکه در گذشتند و ابراهیم
از ماریهٔ قبطیه بود و بمدینه در خردی فوت کرده و بروایتی دو پسر بودند که طیب و طاهر کنیت ایشانست و چهار دختر بودند و هر چهار از خدیجه رضی الله عنها متولد شده بودند
زینب و رقیه و فاطمه و ام کلثوم زینب رضی الله عنها را ابوالعاص ابن ربیع بود و از و پسری و دختری آمد پسر فوت کرد و دخترش را علی عرم بعد فوت
فاطمه بموجب وصیت او بنکاح آورد ام کلثوم در نکاح عتبه بن ابی لهب بوده عتبه و ابا غوای کافران طلاق داد و رقیه را رسول صلعم
بعثمان بن عفان داده بود و او در گذشت رسول عرم ام کلثوم را عثمان بن عفان داد و از ان هنگام عثمان ذی النورین ملقب گشته
و عثمان را از رقیه پسری بوجود آمده بود عبدالله نام چون دو ساله شد در گذشت و بعد از و رقیه را دیگر فرزندی نیامد و ام کلثوم نیز فرزندی
بوجود نیاورد و امامیه گویند که رقیه و ام کلثوم دختران رسول نبودند و پدر ایشان شوهر پیشین خدیجه رضی الله عنها بود و صاحب روضة الاحباب گوید که ایشان
هر دو از صلب محمد صلعم بوجود آمدند و دختر چارمی فاطمه زهرا رضی الله عنها بنکاح علی علیه السلام بود و فاطمه را پسر داشت و سه دختر پسرانش
حسن حسین و محسن و محسن در خردی فوت کرد و دختران رقیه و زینب و ام کلثوم رقیه بطفولیت در گذشت زینب در حبالهٔ نکاح عبدالله
آمد ام کلثوم را عمر فاروق بخواست و بعد او عون بن محمد بن جعفر طیار را و را خطبه کرد و در ازدواج رسول روایات مختلفه رفته است
که چند نکاح کرده بعضی را طلاق داده انچه که بودند اشانند اول خدیجه کبری زینب بنت خزیمه این هر سه در زمان رسول فوت کردند و هنگام رحلت
محمد نه زن بود سه از سه ری کران بقولی چهار اند و حیات بودند و اسامی ایشان نیست عایشه بنت ابی بکر که با کره و دوشیزه بود و دیگر همه صبیه چون
سوده و حفصه بنت عمر فاروق و ام حبیبه بنت ابوسفیان خواهر معاویه و ام سلمه و ام حلیمه و جویریه و صفیه زوجهٔ والی خیبر و میمونه از سخنان عایشه
است او را گفتند که کس بی نیکو باشد گفت انگاه که پندار و بد کار است گفتند که کی بد کار باشد گفت انگاه که پندارد که نیکو کار است بالجمله بعد از
رسول علیه السلام ابی بکر بن ابی قحافه تمیمی القریشی بخلافت نشست لقب او صدیق است و نسب او با محمد در مره بن کعب
بهم می پیوندد و ابوبکر اول کسی است از رجال احرار که ایمان آورده و اول کسی ست که او را خلیفه خواندند و اول کسی ست در

اسلام کرا و را صدیق خواندند و او دو خلافت خود یازده امیر و سپهدیازده جانب فرستاد تا اعدا را قهر کردند و از ایشان یکی
خالد ولید بود و در خلافت او مسیلمهٔ کذاب که در یمامه دعوی نبوت میکرد و خلقی کثیر با و بگرویدند و بعد از زحمت بسیار بدست وحشی غلام
بقتل رسید و خالد ظفر یافت و بسیاری از لشکر مخالفان عراق و عجم و شام بخلافت ابوبکر منهزم و شکسته شدند و او مریض شده و درگذشت
و گویند که او را زهر دادند و از پسران او بنید محمد بن ابی بکر و عبدالرحمن و از سخنان اوست که سه چیز یافته نمیشود در سه چیز دولت نه آرزوی
و جوانی بخضاب و صحت با دویه و گویند که علی عرم بعد از چهل روز و قولی پس از شش ماه بعد از فوت فاطمه با ابوبکر بیعت
کرد و امامیه گویند او بیعت نکرد و بعد از و عمر[۲] ابن الخطاب عدوی القرشی بخلافت نشست و لقب او فاروق است و
نسبش بمجدد کعب بن لوی بهم میپیوندد و بعد ایمان او عدد مسلمانان بچهل رسید و او اول کسی ست که او را امیر المومنین خواندند
و او اول کسی ست که بتاریخ اشکست و او ل کسیست که باشارهٔ علی تاریخ هجری وضع کرد و او را امتفاح الامصار گفتندی چه در خلافت او
شهرهای بسیار مفتوح شد و از ان جمله ست اکثر بلاد شام چون دمشق و طبریه و فلسطین و عسقلان و بعلبک و حمص و حلب و قیصریه و
قنسرین و انطاکیه و بیت المقدس این جمله بر دست ابی عبیده بن الجراح و سائر عراق عرب بر دست سعد بن ابی وقاص و اهواز
بر دست موسی اشعری و اسکندریه و مصر و طرابلس عرب بر دست عمر و عاص و اصطخر و اصفهان و رنیو اور و طبرستان و کرمان تا حدود
دیگران بر دست دیگران و گویند که در عهد خلافت فاروق نهزار و سی و شش شهر با توابع مفتوح شد و چهار نهزار مسجد ساخته آمد و او را ابولولو غلام
مغیره ابن شعبه بقتل رسانید و او بعدالت موصوف بوده وقتی پسرش عبدالرحمن خمر خورد عمر بر و حد زدن فرمود و هنوز حد تمام نشده بود
که عبدالرحمن بمرد عمر نفرمود تا بر میتش زدند چندانکه حد تمام شد و عمر را شش پسر بودند و از ان عبدالله بن عمر و عاصم بن عمر در قید حیات
ماندند و از سخنان عمر ست که ندامت چهار نوع ست اول ندامت روزه و آن چنانست که کسی ناهار و نا خورده از خانه بیرون
می آید و ندامت سال آنکه ترک زراعت کند و قت آن و ندامت عمر آنکه زن وحشی غیر موافق باشد و ندامت ابد آنکه ترک کند حق تعالی را یعنی
فراموش کند پروردگار را و گویند که علی عرم با او بیعت کرد و بعد از و عثمان[۳] بن عفان بن ابی العاص بن امیه بن عبد شمس بن عبد مناف الاموی
القرشی در اول محرم سال بست و چهارم هجری بخلافت نشست و او بحلم و حیا معروف بوده و جامع آیات قرآن شریف بوده و ذی النورین
لقب او ست چه دو دختر محمد یکی بعد فوت دیگری بعقد نکاح در آورد و معاویه بن ابوسفیان را که در خلافت عمر بدمشق عامل بود بدستور او را
بر ملک شام بحال داشت و اکثر از عمال عمر را عزل کرده دیگر امرا نصب نموده و عهد خلافت عثمان گنجور برده و خراسان و بیلقان و شروان و
ملوس و ارمینیه و سجستان و نیشابور و مرو و طالقان و فاریاب و بلخ مفتوح گشت و یزدجرد شهریار عجم از سپاه او بخراسان گریخت و بمرو افتاد و بخلاف
و گذشت و قسطنطین بن هرقل ولی روم از لشکر اسلام منهزم بخبر برده افتاد و آنجا بر دست سپاه خود بقتل رسید و بسیار از ملوک اطراف که بعضی
از ان ایمان آوردند و برخی جزیه قبول کردند و در زمان او فتوحات بسیار دست داد و مال بسیار شد و او در خلافت حجاب نبود
بر و زنداند تا خلق را از دخول بیجا مانع آمدند و انگشتری رسول که بر نامها و سنا شیر شیخین که عبارت از ابوبکر و عمر[۴] ست مهری نهادند
بجاه افتاد و هر چند که آنرا جستند کمتر یافتند و در آخر خلافت او میان او و اصحاب رسول مخالفت افتاد و خلقی کثیر بقتل او فراهم آمدند
و خانهٔ او را محاصره کردند و در حین محاصره علی[۵] چند مشک بر آب یکی شش بسیار بخانهٔ او فرستاد و بالآخر مخالفان بخانهٔ او در آمدند و
آنروز جمعه دوازدهم ذیحجه سال سی و پنجم هجری که بود او را شهید کردند و او آنوقت تلاوت قرآن شریف میکرد و خونش بر این آیت

افتاد فسیکفیکم اللہ وہو السمیع العلیم و راسپہ ان بودند غیر از بنات رسول چون خالد بن عثمان جد راقم حروف است و عبد الرحمن عثمانی از اولاد اوست و ذکرش در اقلیم سوم در ضمن بلگرام مرقوم است و بعد از عثمان علی بن ابی طالب بن عبد المطلب بن ہاشم الہاشمی القرشی بن عبد مناف بخلافت نشست و لقبش اسد اللہ و مرتضی علی است از بسا قبتش کتابہا مملو است و علی عرم را در خلافت خود بسہ طائفہ اتفاق محاربہ افتاد اول با اصحاب جمال کہ ام المومنین عائشہ سرگروہ آن جماعت بود و جنبش آنکہ چون محمد بن ابی بکر و دیگر رفیقان علی عرم در قتل عثمان شریک بودند عائشہؓ بنا بر سوء مزاجی با علی از عہد رسول مسیدہ شت و دیگر انگیختہ طلحہ و زبیر وغیرہ مخالفان علیؓ دعوی خون عثمانؓ از علیؓ کرد و ہم بجارہ انجا میدہ و عائشہ برشتر سوار شدہ با علیؓ رزم کرد و آخر بہ تہدید علیؓ بمدینہ نشست و دران حرب ہیزدہ ہزار کس از سپاہ عائشہؓ و نہصد کس از لشکر علیؓ کشتہ شدند و دوم محاربہ با معاویہ بن ابی سفیان بود کہ علیؓ خواست کہ معاویہ را از حکومت عزل کند عباسؓ گفت اگر چنین کنی او ترا بقتل عثمان متہم سازد و علیؓ نشنید و معاویہ را بیعت خواند و ہمان پیش آمد کہ عباسؓ گفتہ بود معاویہ برزم پیش آمد یازدہ ماہ میان فریقین ہنگامہ رزم بودہ و در غرہ ماہ ہای حرام کہ ذی قعدہ و ذی حجہ و محرم و رجب اند مقابلہ ے کردند بجنگ سلطانی بنا بر خوف استیصال رضا نمیدادند لیکن بسا بودی کہ ہر دو جانب جمعے بمیدان شتافتندی و چندان رزم کردندی کہ یک کس از ایشان باز نگشتندی و گفتہ اند کہ دران معرکہ شصت ہزار و بقولے ہشتاد ہزار کس بہ قتل رسیدند و ہفتاد تن از اصحاب بدریان کہ در فوج علی بودند بہ قتل رسیدند بالآخر علیؓ بر طبق استرضای معاویہ و دیگران بہ اکراہ راضی بصلح شد و ہم مصالحہ را بر حکم ایشان رضا داد و ہنگام صلح مردے از بنی امیہ از سپاہ علیؓ بسیرعت تمام بر لشکر معاویہ حملہ کرد و چندین کس را کشت و باز گشت و چندی از اصحاب علی را بہ قتل رسانید و گفت کہ من از علیؓ معاویہ بیزارم کہ بحکم رضا دادند پس آمد در ابکشتند او اول خارجے بود کہ بہ قتل رسید و خوارج عبارت ازان جماعت آمد کہ از ہر دو بیزار اند و آن گروہ بسیار شدند و ذکر ایشان بیاید بالجملہ بعد از تحریر صلحنامہ علیہ السلام بکوفہ و معاویہ بشام مراجعت نمودند و صلحیان بدومۃ الجندل شدند تا آنجا حکم کنند بالجملہ عمر عاص کہ از طرف معاویہ امین بود موسی اشعریہ را کہ از جانب علیؓ حکم بود بفریفت چہ موسے اشعری گفت کہ مصلحت آنست مایان بخلع ہر دو اتفاق نمائیم و امر خلافت را باشتراے اندازیم و بعد ازان روز دیگر بہ صلاح یک دیگر یکے را شایستہ خلافت دانیم حکم کنیم موسی بپسندید عمر عاص او را اول بہ منبر فرستاد تا حکم کند موسی اشعری بر منبر برفت و از مکر عمر عاص علیؓ را از خلافت خلع کرد و فرود آمد پس عمر عاص بر منبر رفت و گفت کہ موسے اشعری امین علی صاحب خود را از خلافت خلع کرد و ما کہ از طرف معاویہ امین و حکم ایم معاویہ را بخلافت مقرر داشتیم ازان امر شوری عظیم در خلایق پدید آمد جمعے از حاضران گفتند لا حکم الا اللہ و منکر اقوال ہمہ شدند عمر عاص پس ازان بدمشق رفت و بخلافت معاویہ سلام کرد اہالی عراق زبان طعن و لعن بر معاویہ و عمر عاص و تابعان او بکشادند معاویہ بشنید و امر کرد کہ علیؓ و حسنین و ابن عباس و دیگر شیعان علی را بر منابر ناسزا گویند و ابتدای سب گفتن ازسال سی و ہفتم ہجرے پدید آمد علی عرم بزم شام بجہت لشکر فرمان داد و در خلال این احوال ہم خوارج پیش آمد و بآن پرداخت گروہ خوارج چہار ہزار و بقولے ہشت ہزار مرد بودند و ہمہ بہ قتل رسیدند مگر شش کس ازان بقتل نرسیدند و بیرون رفتند یکے ازان بخجیرہ و دو تن بسیستان و دو کس بعمان و چہار کس بجاہای دیگر افتادند

خوارج تخلکت باشان منسوب اند خارجیان این قوم باشند وهمچنین رضیان آنند که وقتے تابعان زید شهید بن امام زین العابدین بن امام حسین
بن علے عرم درعین روم اورا گفتند که از ابوبکر وعمر بتبرا کن والا از تو جدا شویم زید شهید ابا کرد پس از وجد اشوند زید گفت فضوفے
پس آنقوم را رفضی خواندند واین واقعه دریک صد ودوازده هجرے که زید شهید بر هشام بن عبدالملک مروان خروج کرده بود اتفاق
افتاد باجمله چون آنجا عه از زید جدا شدند زید جنگ میکرد تا آنکه بشصت وشش نفر بشهادت رسید القصه علے بعد از قتل خوارج
خواست که لشکر بشام کشد دران دو سه روز عبدالرحمن بن ملجم در نوزدهم رمضان سال چهلم هجرے تیغے بر فرق علی زد وبست ویکم
رمضان همانسال ازان زخم رحلت نمود از سخنان علی است که عاجز ترین خلایق کسی است که دوستی بدست آرد واز دوعاجز
تر این که چون بدست آرد اورا بداند که لائقی بگذارد منقول است که اعرابی روزی بمسجد رسول آمد وبه تعجیل تمام نماز گذارد ورعایت
ارکان نماز بجا نه آورد وچون خواست که بیرون رود علی عرم بانگ بر آورد ونعلین برداشت که براورند وگفت آن نماز محسوب نیست
اعرابے نماز از سر گرفت وبخشوع وخضوع تمام بگذارد علی فرمود که الکنون بگوی که آن نماز بهتر بود یا این اعرابی گفت زیرا که
آنرا از ترس خدای تعالے کرده بودم واین را از بیم تعلین علی علی بخندید واورا نوازش فرمود فرزندان علی علیه السلام بیست و
ن بودند پانزده از اناث ودوازده از ذکور واز جمله ذکور حسن وحسین از فاطمه زهرا ومحمد که صنفیه مادر او بود واو محمد بن حنیف
معروف ومشهور بوده واو بقوت بازو وبعلم ودرع معروف بوده نقل است که وقتے ملک روم دوتن نزد معاویه فرستاد ونوشت
که مانند آن بهمرسان یکے بثجابت بلند بالا ودیگرے در قوت بازو نظیر ندارد معاویه محمد حنیف را بخواند او بیامد گفت رومے
اگر بخواهد بنشیند من اورا دست گرفته برخیزانم ویا من بنشینم واورا برخیزاند رومے جلوس اختیار کرد محمد دست اورا گرفته
برخیزانید ودیگر قیس که بثجابت بلند بود حاضر آمد وبا معاویه گفت که مرا بالستادن برابر رومی خوب نیک می آید ازار خود با و
دهم تا پوشد ازار بستند رومی رسیده بود از سخنان محمد حنیف است هر که غرت نفس خواهد دنیا در نظرش خوار گردد ودیگر از
فرزندان علی عرم عمر است که بانتخارین عبدة الثقفی خروج کرد وبر دست سپاه عبدالملک مروان شهید شد وایضاً از فرزندان
علے عرم عباس است که در کربلا همراه امام حسین شهید شد ودیگر عثمان وجعفر وغیره وهر کرا از سیادات نسب باین کسان میرسد
از سید علوی گویند وهر که نسب به امام حسین وامام حسن میرسد ایشان را مطلق سیدی نامند حسینے باشند ویا حسنے باجمله
بعد از علی علیه السلام **امام حسن** بن علے عرم بخلافت نشست واول کسی است که باین نام موسوم گشت زکے لقب
اوست واو شبیه ترین خلایق به رسول بوده بعد علی عرم شش ماه بخلافت نشست واثر کراهیت حرب در یاران خود مشاهده
کرد واصح آنکه رسول صلعم فرموده بود که بعد من سی سال خلافت بر خلفاء عادل خواهد ماند وپس از ان ظالمان وستمگاران
خلیفه خواهند شد چون ایام معهود آخر شد امام حسن بعبدالله عامر امیر معاویه پیغام داد که خلافت بمعاویه بازمے گذارم
بشرط آنکه اموالے عراق وثیقه علی از و در امان باشند وترک سب علے کنند وبے مشورت من ولے عهد نکنند وبنی هاشم
را بر خود ترجیح نهند وهر ساله دو صد هزار درم نقد ومال دار ابجرد اهواز بمن فرستند معاویه همه قبول کرد ومگر ترک سب علے
نکرد ولیکن گفت که علے را در حضور امام حسن ناسزا نگویند رقعه مروف گوید ناسزا وسب گفتن از ان هنگام تا سال نود و نه
هجری درمیان خلفاے بنی امیه شائع بوده چون عمر عبدالعزیز بن مروان بن حکم بخلافت نشست آن رسم نکوهیده را

برانداخت و امر فرمود که هیچ کس بر اهل بیت طاهرین بدزبانی ناسزا نگوید و از آن وقت بالکل موقوف شد اینست مذهب اهل سنت و جماعت که کسی را ناسزا نگویند و علی عرم و اهل بیت رسول صلعم و اصحاب او را حرمت کنند و امام خود را پیشوای خود دانند امارو افض و گروه شیعه که تا اکنون زبان بدشنام اصحاب ثلاثه و تابعان ایشان و ام المومنین عایشه رضی می کشایند و رمیان ایشان حاکی صاحب ضبط برنخواست و یا آنکه روا ندانست که ان رسم نکوهیده برطرف شود از ان است که تا حال جاری است خصوص در زمره شیعیان اوباش و ممالک ایران و اکثر از بلاد هندوستان که از غره محرم تا عشر اول آن هر سال دران غلو زیاده از حد بکنند و نزد ایشان اصحاب وغیره را ناسزا گفتن از جمله عبادات حسنه و رکنی از ارکان مذهب ایشان است بالجمله از امام حسن عرم معاویه بمکر و فریب بیعت گرفت و امام باکراه بیعتش پذیرفت چنانچه در تواریخ مرقوم است بعد ازان معاویه با امام حسن گفت که حسین نیز با من بیعت بگیر و امام حسن گفت که او را بتکلیف مکن او بیعت نخواهد کرد معاویه ازان در گذشت و ازان است که چون یزید بن معاویه بخلافت نشست از امام مظلوم بیعت خواست و او اباد کرد سپاه یزید که رئیس انجماعه عبد الله بن زیاد بود امام حسین را در کربلا باخویشان و افربا و رفقا شهید ساخت و باید دانست اهل بیت طاهر گوشید گویند که چون معاویه خواست که بعد خود یزید را ولیعهد کند با خود گفت تا حسن زنده است این امر صورت نه بندد چه با وعهد بسته بودم که بی مشورت امام حسن ولیعهد نکنم پس امام حسن را بفریب مسموم ساخت و فرزندان امام حسن علیه السلام از ذکور و اناث بودند و ایشان اند زید بن حسن و حسن مثنی و دیگر امام زاده قاسم و عبد الله که در کربلا بر کاب عم خود امام مظلوم حسین علیه السلام شهادت یافتند و دیگران در کربلا نبودند بعد از امام حسن علیه السلام امر خلافت بر معاویه ابن ابی سفیان و احفادش بالاستقلال مقرر گشت احوالش بر سبیل اختصار در ضمن دمشق که تخت گاه سلاطین بنی امیه است نوشته آید اما اینجا شمه از فضل و علو مراتب و رحلت دوازده امام علیه السلام و نبذی از احوال اولاد و احفاد ایشان بقلمی آرد از تاریخ صبح صادق روایت است که علی علیه السلام بر قلب عیسی عرم بوده و عبد الرحمن بن ملجم اورا بشهادت رسانید چنانچه گذشت امام حسن علیه السلام بر قلب رسول صلعم بود معاویه بن ابی سفیان اورا بمکر مسموم ساخت **امام حسین** علیه السلام بن علی عرم زمان حملش شش ماه بود و خضر اویس بن ذکریا علیه السلام هیچ فرزندی شش ماهه زین نیامده او اول کسی است که باسم حسین موسوم گشت و پیش ازین آزاد مرد تا این وقت کسی را این اسم نبوده و او بر قلب اسمعیل علیه السلام بود ایزد تعالی عوض اسمعیل عرم او را بقربانی بپذیرفت و فدیناه بذبح عظیم مراد اوست نه گوسفند و او را ابن زیاد بفرمان یزید بن معاویه در کربلا بشهادت رسانید

جدول کنیت و نام و اشکال نقش نگین انگشتری و مدت خلافت و ایام عمر از محمد صلعم تا امام حسن علیهم السلام

کنیت ها	نام ها	اشکال	نقش نگین انگشتری	الوزیر	مدت خلافت	مدت عمر
ابوالقاسم	محمد	سفید رنگ گندم گون اهل کشاده پیشانی باریک و چشمان سیاه بلند بینی گرد ریش کشاده و دندان هر دو دست دراز باریک انگشتان راست قد در بدن او موی نبود مگر خطی از موا ز سینه تا ناف	محمد رسول الله	ابوبکر بن ابی قحافه و عمر بن الخطاب رضی الله عنهما	بست و یک سال و یازده ماه و بیست روز	شصت و سه سال
ابوبکر	عبد الله	سفید محاسن نیکو روی	بالله نعم القادر	عثمان بن عفان	دو سال و سه ماه و دهت روز	شصت و شصت
ابوحفص	عمر	سرخ و سفید	کفی بالموت واعظا یا عمر	زید بن حارث	ده سال و پنج ماه و بیست روز	شصت و پنج سال
ابومحمد	عثمان	میانه قد بینی نه کوتاه و نه دراز	بالله امت	مروان حکم	دوازده سال و پانزده ماه و بیست روز	هشتاد و دو سال
ابوالحسنین	علی	چشم فراخ گندم گون	الملک لله	حسن بن سعید بهبهانی	چهار سال و نه ماه	شصت و سه سال
ابومحمد	حسن	گندم گون	اسد رسول الله	عبد الله بن رافع	شش ماه و پنج روز	چهل و شش سال

امام زین العابدین علیه السلام بن امام حسین عرم بر قلب شیخ عرم بود و بمرگ طبیعی درگذشت

امام محمد باقر علیه السلام بن امام زین العابدین عرم بر قلب شیخ پیغمبر عرم بود و او را بقولی ابراهیم بن ولید بن عبد الملک مروان بفرمان پدرش زهر داد

امام محمد جعفر صادق ابن امام محمد باقر بر قلب نوح عرم بود و بمرگ طبیعی درگذشت

امام موسی کاظم ابن امام محمد جعفر صادق بر قلب موسی عرم بود و هارون رشید خلیفه عباسی آنجناب را مسموم ساخت

حضرت امام ضامن ثامن علی رضا بن امام موسی کاظم بر قلب یوسف عرم بود و مامون ابن هارون رشید آنحضرت را در انگور زهر داد امام **علی نقی** ابن امام موسی رضا بر قلب صالح پیغمبر عرم بود و باجل طبیعی درگذشت پسرش امام **علی نقی** بر قلب ادریس بود و بمرگ طبیعی درگذشت و آن حضرت مے فرمود که اسم اعظم هفتاد و سه حرف است و یکے ازان نزد آصف بن برخیا وزیر سلیمان عرم بود و هفتاد و یک حرف ازان نزد من است و یکے ازان حرف خدای تعالے نداند آنرا حروف گوید که حروف تهجے بست و هشت حرف باشد شاید همه هفتاد و سه حروف زبانهای دیگر را شامل باشند امام **حسن عسکری** ابن امام علی نقی عرم بر قلب ابراهیم عرم بود و در سال دویست و هشت هجرے بمرگ طبیعے بر درسامره درگذشت و از و جز امام مهدی علیه السلام صاحب الزمان فرزندے نماند امام **محمد مهدی** ابن امام حسن عسکری بر قلب شیث و بقولی بر قلب محمد بوده پوشیده نماند که مراد ازین که فلان بر قلب و یا بر قدم فلان است آنست که فیض حق تعالے بر هر دو از یک جنس است و امام مهدی امام دوازدهم است ولادت آنحضرت در سال دویست و پنجاه و پنج هجرے از نصف شعبان و بر آخر خلافت معتز بالله محمد بن متوکل عباسے اتفاق افتاد و به قول امامیه در سه و ابسامره در سال دویست و شصت و پنج هجری در خلافت معتمد علی الله احمد بن متوکل عباسے غائب شد گویند که آنحضرت دو غیبت داشت صغرے و کبرے در غیب صغری سفیران بودند که حاجات و سوالات شیعه را باو ے بردند و آن سفارت بر علے ابن محمد ختم شد و وفات علی ابن محمد در سال سه صد و بست و شش هجری اتفاق افتاد و اخبار آنجناب منقطع شد و شیخ علاء الدوله همنامی گفته که امام محمد مهدی بن عسکرے عرم در وقت احتفا از ابدالان بوده چون قطب آنزمان درگذشت قطب شد و نوزده سال قطب بود و بمدینه وفات یافت و اهل سنت و جماعت گویند مهدی که رسول صلعم باو بشارت داده هنوز نزاده و چون قیامت نزدیک آید مهدی پیدا شود و عیسے عرم از آسمان فرود آید و دجال و دیگر اعدای دین محمدی را هر دو باتفاق بکشند چنانچه شمه ازان در اخبار عیسے در اقلیم سوم در ذکر شام مرقوم است و کسانیکه به امامت محمد حنیف قایل اند گویند که مهدی موعود او است و او زنده است و بکوه رضوی مقیم است و در آخر زمان ظهور کند و همچنین هر کسیکه به اولاد علی اعتقادے دارند از احفاد دوازده امام دیگر پسران علی عرم را مهدی موعود می دانند و هر یک ازان گروه بنام آن امام منسوب است و ازان جمله است زیدیه که منسوب اند بزید بن امام زین العابدین که زید به او منسوب است و در زمن هشام بن عبد الملک رفت و سلام گفت السلام علیک زید گفت ارحق الله هشام گفت تو مرا امرے کنی زید گفت کسیکه بتقوی امرے کند از و زبرگترین نباشد هشام گفت که گمان برم که خیال خلافت داری و مادر تو کنیزک دانم که مادر درم خریده باشد شایسته خلافت نبود و زید گفت آن عیسے نیست مادر اسمعیل عرم نیز کنیزک بود هشام بر خشید و او را از مجلس بیرون گردانید زیدیه بکوه یشکافت و در سال یک صد و دوازده هجری خروج کرد و یوسف بن عمر ثقفی امیر عراقین نائب

هشام رومی روی باو نهاد و گفتند که از ابوبکر و عمر تبرا کن زید ابا کرد و گفت رفضولی گویند از و بعد شد غدر زید
بجمعی قلیل با و سخت رزم کرد و شهید شد چنانچه شمه از ان تبقریب در ضمن احوال علی علیه السلام گفته شد و پسرش یحیی بن زید
بعد پدر رو باستبداد حکومت و لید خروج کرد و شهادت یافت زیدیه گویند که فرقه شیعه اند به امامت امام زید قایل اند و اولی گویند
از امام حسین فرزندی نماند و از فرقه شیعه مگر از پسرش امام حسین زین العابدین و او فرزندی نداشت مگر از دختر عم خود امام حسن
عم که نامش امام محمد باقر بود با جماعه چنین نزد بعضی مهدی موعود اسمعیل بن امام جعفر است و آن گروه را اسمعیلیه گویند و اولاد اسمعیل
بسلطنت مصر رسیدند اول آنها عبید الله مهدیست در ضمن سلاطین مصر مرقوم است و همچنین بسیاری از اولاد علی عم و پسر انش
حسین عم سوای نه تن از دوازده امام از امام زین العابدین تا امام محمد مهدی بفتوای امام چهارگانه عصر چون امام مالک
و امام اعظم حنفی کوفی در زمان خلفای بنی امیه و بنی عباس خروج کردند و باتفاق دیگر اهل خروج مثل مختار عبده بعضی که از دعات
امام محمد حنیف بود و او بنجاه هزار کس بقولی هشتاد هزار نفر از بنی امیه در ابتدای خلافت عبد الملک بن مروان با آن کسانیکه
در کربلا امام حسین عم را شهید کرده بودند بقتل رسانید و همچنین دیگر از احفاد علی عم بعضی بیعضی باتفاق اعانت دیگران
خروج کردند و بشهادت رسیدند از ان جماعه واقع فتخ است و آنچنان بوده که حسن بن علی بن امام حسن بن علی عم المعروف
بشیخ فتخ بنی هاشم بوده در عهد هادی عباسی خروج کرد و والی مدینه او را کشت و مکه بشتافت هادی محمد بن سلیمان عباسی را
با لشکر عظیم بدفع او فرستاد حسن بموضع فتخ از مضافات مکه با و رزم کرد تا بسیاری از علویه بشهادت رسیدند سر او را نزد هادی
فرستادند و بقولی شهادت او بعهد مهدی بن هادی اتفاق افتاد و از امام محمد نفس مرد یست که بعد از و واقعه کربلا بیچ واقعه بر
اهل بیت سخت تر از و اقع فتخ نگذشته با جماعه چنین از اولاد و احفاد علی عم در هر عهدی که خروج کردند بی نیل مقصود و بشهادت رسیدند
و بسیاری در حبس خلفای بنی امیه و بنی عباسی گرفتار ماند و کسری از ان نجات یافتند و اکثر در حبس بمردند و گروهی با قطار عالم
پراگنده شدند و برخی از انها بحکومت بعضی دیار مثل مصر و غیره رسیدند چون احوال فرزندان حضرت عباس عم بسیار است
و این اوراق متحمل تفصیل آن نمیشود بنابران در رعایت اختصار سطری چند بقلم آمد —

یمامیه ولایتیست منسوب بیمامه بنت مره و آن بلدی بحجر بن وصی بسلیمان وصی بجبر دارد و سکانش در
غایت حسن و ملاحت می باشند و خدمتگاران و آن دیار بصد هزار دینار ربیع و شری میشوند و دیگر کنند حصیت طاسارے
که آنرا بفتح المامیه خوانند و از غایت شنگرفی او را بعودی فروشند و خرما آنمقام نیز بنام است و از مردم یمامیه یکے

مسیلمه کذاب داد در سال دوم از هجرت بخدمت محمد صلعم آمد و ایمان آورده و چون باز گشت دعوی نبوت کرد و او
در صبده و نیز بنجات ماهر بود از ان جمله است که تخم مرغ را در حل خمیر کهنه نهادی تا نرم شدی و آنرا چون ریسمان کشیدی و در شیشه
افگندی و گفتی معجزه من است و دیگر در برابر آیات بینات و زخرفات ترتیب می داد از ان جمله است که در برابر سوره فیل گفته انفل
ما انفل له ذنب طویل و خرطوم طویل و ان دانگ من ربنا بعلیل با جمله بعد از رحلت محمد صلعم کارش بزرگ شده و بقولے
صد هزار کس اعرابی با و پیوستند و در ان آوان سجاح بنت عارث نصر الله دعوی نبوت کرد و
حج کثیر با دیگر دید مسیب بن الربیع موذن او در بانگ نمازی گفت شهید ان سجاحا رسول الله شجاع بعزم رزم مسیلمه متوجه

یمامیه شد وچون بآن حدود رسید میان ایشان بمصالحه اتفاق افتاد و بالآخر بعقد مسیلمه درآمد مردم گفتند مهر توجه مقرر کرده شجاع گفت هیچ نگفتند زشت باشد که زن بی مهر شوهر کند شجاع مسیلمه حال باز گفت امر کرد تا ندا در دادند که مسیلمه رسول نماز هر دو عید را بر مهر شجاع از توابع برداشت و مسیب بن الربیع در لشکرگاه شجاع برهمان ندا در داد یاران شجاع از ان منکر آمدند شجاع توهم نمود و بموجب رفت و گویند که مسلمان شد و کار مسیلمه بعد از مراجعت شجاع بزرگ شد خالد بن ولید بفرمان ابوبکر روی باو نهاد و مسیلمه از یمامه بیرون آمد و صف قتال بیاراست خالد با او رزمی صعب کرد و شب نیز در معرکه گذشت و یک روز خالد مسلمانان را آخر بصدر آورده و ظفر یافت مسیلمه بگریخت و وحشی قاتل شهید احمر رضی الله عنه باو رسید و او را بقتل رسانید مهر هرمز از امهات جزایر بحر فارس است از دو شیر بالکان بر ساحل دریا شهری بساخت و به هرمز موسوم گردانید چون از مرورزدان و مفسدان ایمن شد بران راه می یافت هرآئنه ملک قطب الدین نامی که حاکم انجا بود و بندر خردن که الحال هرمز عبارت اوست رفته متوطن گردد و در مجمع الانساب می نویسد که ایاز نام ترکی از غلامان امیر محمود قلالی بندر خردن را در دار الملک ساخت و چون سلطان شهاب الدین بر مسند حکومت نشست و ظلم آغاز نهاد در پیش نور الدین مکرر و بر نصیحت کرد موثر نیفتاد لاجرم نور الدین جنگ را نزد فرنگیان کوه فرستاد و ایشان را در گرفتن بندر خردن اغوا نمود فرنگیان این معنی را غنیمت دانسته با وجود موفور بر کنار دریای خردن آمده در یک روز قلعه بنا نهادند و اهل هرمز چند کرت جنگها کردند کاری از پیش نتوانستند برد لاجرم قطع نظر کرده به بندر گسم گریختند فرنگیان بر بندر هرمز مستولی گشته بنا بر مصالحه وقت بادشاه هرمز طلب داشته شب بلیکه حاصل آمد ۳ سه حصه فرنگیان و یک حصه هرمز یانرا باشد بادشاه از رضای ایشان به تجارت نمی نماید بعد ازان هرمز یان سلطان محمد بن سلطان سیف الدین بن سلطان لولانشان را که در ان زمان به سلطنت برداشته بودند در هرمز سکونت نمودند و از ان زمان فرنگیان انجا متصرف شدند و ملوک آن دیار را بحر نامی از سلطنت نماند و مولف صبح صادق گوید که در سوابق ایام جزیره هرمز محکوم فرس را بود چون اتابک سلجوق شاه سامری صاحب فارس درگذشت -

سلجوق شاه که اول ملوک هرمز است و پدران او در ان دیار اعتباری عظیم داشتند در شش صد و هفتاد و یک هجری محمود **قلالی** که قبل از سلجوق شاه ایالت هرمز داشت خروج کرد و سلجوق شاه را بگرفت و استیلا یافت و بعد از و برادرش نصیر شاه والی شد و برادر دیگرش رکن الدین مسعود نصیر شاه را به قتل رسانید و بحکومت نشست شهاب الدین دیار غلام سلجوق شاه بر مسعود خروج نموده او را بکشت و تمام خزینه خردن را از تکفان بنی قیس که والی انجا بودند تحریر و در هفت صد و یازده هجری درگذشت و بعد از و گردان شاه که نسبتش از بدریه نبود غرم و از مادریه اشکانیان می پیوست و بعد از و پسرش قطب الدین بهمن بسلطنت رسید و بعد از و پسرش نور الدین شاه جانشین شد و بر سم ملوک تاج بر سر نهاد و چتر بر سر گرفت و بابادشاه شجاع والی فارس که از ان مطوبود دوستی گردانید و بعد از و برادرش محمد شاه والی گشت و اطاعت امیر تیمور کورکان نمود پس از و پسرش فیروز شاه و سیف الدین ابن فیروز شاه و برادرش توران شاه و شهاب الدین بن نور شاه و سلجوق شاه بن شهاب الدین و توران بن سلجوق شاه فرنگیان در منصه و سیزده هجری بر خردن استیلا یافت و بعد از سلوشاه پسرش توران شاه حاکم شد و در زمان او فرنگیان مستقل شدند و جز بنام سلطنت باو

نگذاشتند و بعد از و فرنگیان محمد شاه را که از ان دور بان بود حاکم کردند و بعد از و پسرش فرخشاه نام حکومت یافت و در هزار و
دو هجری در گذشت و بعد از و فرنگیان نام سلطنت بر دیگری نهادند و آن جزیره در تصرف فرنگیان بود تا آنکه شاه عباس صفوی
در هزار و سی هجری آن جزیره را بگرفت و با دشاه انجا را اسیر ساخت و آن دیار در تصرف کاستهای صوبه در آمد کپتان جونا تهان اسکاٹ از
کتب فرنگ بارا رقم حروف گفت که شاه عباس بعد و انگریزان آن جزیره هرمز را از فرنگیان برنکال بگرفت و محصول انجا را با نگریزان داد
و حاصل گفتگو بجرا به شاه عباس میرسید و دکن مملکتی است که در حیطه و لاتش از هر جهت و بنا بر مسرات و در دکن سیصد و شصت قلعه رفیع
است و هر کدام سر بر اوج فلک کشیده اند و مملکت دکن عبارت است از صوبجات هندوستان که بسمت جنوب دریای نربده واقعست
و بر بدن حدی حاصل است باین صوبجات از صوبجات شمال هندوستان چه مالوه و احمد ابا د گجرات که بر طرف نربده
سمت شمال واقع است خارج از دیار دکن است بمعنی غلط مالوه و احمد آباد گجرات را از امصار دکن شمرده اند و نه چنان است
چرا که گجرات هم این طرف نربده است و دکن شش صوبه دارد صوبه دولت ابا د که متصل شهر اورنگ آباد از بنیه عالمگیر پادشاه
است دوم صوبه گلکنده که در حوالی آن شهر حیدر ابا د عرف بهاگ نگر تعمیر یافته سوم صوبه کرناتک که سنرار کانهه حاکم نشین
آن صوبه است چهارم صوبه برار و دیگر محمد ابا د بندر و ششم خاندیس و برهان پور و این صوبه شهر تو احد است مخفی نماند که
ملک هندوستان مشترک است با قلیم اول و دوم و سوم و چهارم و در اقلیم اول انهند جزیره سراندیپ است و ذکر ان در گذشت
و چون دکن و گجرات و دیگر ولایات داخل اقلیم دوم است و مبتدا از دکن کرده شد باقی امصار هندوستان را در تحت هر اقلیمی
که تعلق بران اقلیم دارند ذکر خواهد ساخت مولف صبح صادق می نویسد که تمامی ساکنان مملکت دکن از اولاد هندبن بهام بن
نوح عرم اند چه هندبن حام چهار پسر داشت اول را نام یورث و او ولی عهد پدر بوده و دوم عبید که مملکت نیک نام او بوده سوم دکن
و چهارم نهروان و اکنون این شهرها بنام ایشان منسوب اند احوال نیک همدرین اقلیم در مملکت بنگاله و احوال یورپ در اقلیم
سوم اندر دهلی گفته آید پسر سوم دکن بن هند را سه پسر بوده مرهٹ و تلنگ و کرناٹک اما لی دکن از اولاد ایشان اند و هر او ال
بن هند نیز سه پسر داشت نهروج و کنهانب و مهاراج هر یک بنام خویش نهری به نهروالا ساختند و در انجا استقامت گزیدند و اول
کسیکه از سلاطین دهلی بر ولایت دکن دست یافت سلطان علا والدین خلجی بود اول بر دیوگیر که عبارت از دولت آباد است
تاخت برد و در آخر عهد سلطان محمد شاه بن تغلق شاه بر مملکت دکن که متصرف شده حسن کانگویه است که از جمله ملازمان سلطان
محمد شاه در زمره امرای عمده بوده باتفاق امرای چنده دکن خروج کرد و بران استیلا یافت و ایشان را سلاطین گلبرگه و بیدر
نیز گویند و او خود را از اولاد بهمن بن اسفندیار بن کشتاسپ شمرده لهذا ایشان را بهمنی گفتندی و گفته آمد بهمن بر بهمن بهمن
که تحریف یافته و حسن کانگو به بهمنی بعهد تغلق شاه صاحب دهلی کے کانگوی برهمن منجم سلطان محمد شاه بن تغلق شاه
سبه بردی روزی نزد کانگوی رفت و از قلب حال شکایت کرد کانگوی مزرعه و خفت کاوی با و داد حسن انجا قلبه بر اند
روزے قلبه بر زمین مستحکم شد حسن زمین بکند و ظرفی پر از زر یافت و مشتے از ان نزد کانگوی برد و حال باز گفت کانگوے
برهمن بر دیانت او آفرین کرد و آن سخن بسلطان محمد رسانید و او به پدر باز گفت بادشاه او را نیوخت و امیر چنده ساخت
روزے کانگوی او را گفت که از نجوم معلوم میشود که عنقریب بسلطنت رسی با من عهد کنے که وزارت بمن و اولاد من دهی

و دفاتر بخویشان من باز گذاری و نام من و نام خود کنی حسن باو می عهد کرد و همان روز خود را حسن کانگوی بهمنی خواند
پس روی سلطان المشایخ نظام الدین اولیا رفت نظام الدین اولیا رفت همان لحظه سلطان محمد شاه بن تغلق شاه از
خدمت بیرون آمد شیخ گفت سلطانی رفت و سلطانی می دید پس بانیکه بهر اقطار خویش نهاده بودند انگشت نهاده و
بحسن داد و بآن بصورت چیره نمود شیخ فرمود که این چیریست که ترا بدکن رسد حسن دل بر سلطنت نهاد بعد فوت تغلق شاه پسر
محمد شاه پیوست و سلطان محمد شاه چون بدکن رسید قتلغ خان از حکومت دولت اباد داد و حسن را باد گیر امرای چنیده باو
بگذاشت و در ان ایام که سلطان محمد شاه ایراج پنده بگرانی را به قتل رسانید و امرای چنیده دکن را بلشکر خواند حسن
کانگوی و دیگر امرای چنیده از بیم جان احمد لاچین را که بفرمان سلطان ایشان را بگجرات نامزد بر دو درهم راه یکشتند و بدولت آباد
باز گشتند بسیاری از اهالی دکن از بیم سیاست سلطان بحسن پیوستند عماد الملک سپهبر ترکمان که داماد سلطان
بود و حاکم برار و خاندیس قصد ایشان کرد سپاهش که از سلطان و بهر اس بودند با امرای چنیده دیار شدند عماد الملک
سلطان پور باز رفت لشکریان عماد الملک سلطان پور را غارت کردند و بحسن پیوستند عالم الملک حاکم دولت آباد
در قلعه متحصن شد امرای قلعه عالم الملک را بگرفتند و بیرون آمدند و با امیران چنیده اتفاق کردند پس اسمعیل شیخ افغان را که از
امرای چنیده بود و برادرش ملک بل که بفرمان سلطان ایالت مالوه داشت بسلطنت برگرفتند و مملکت را میان یک دیگر
قسمت کردند حسن کانگو به گلبرگه اقطاع یافت سلطان محمد شاه از گجرات قصد ایشان کرد ملک بل افغان والی مالوه و عماد الملک
سپهبر خدمت بجوشتند امرای چنیده با سلطان رزم کرده هزیمت می پیوستند حسن کانگو به گلبرگه و اسمعیل به دولت آباد گریختند سلطان دولت
آباد را محاصره کرد و عماد الملک را بگلبرگه فرستاد و بالاخر فوجی را بمحاصره قلعه دولت گذاشته بگجرات مراجعت نمود و عماد الملک
بجدود بندر رسید حسن کانگوی از راجه تلنگ مدد خواست راجه با بیست هزار سوار کوکلس نزد او فرستاد حسن با عماد الملک
رزم کرد و ظفر یافت و او را بگشت و ملک سیف الدین غوری را بمحاصره قلعه بندر و قندهار که تبرت کاسته های سلطان محمد
شاه بود باز داشت و بدولت آباد فرستاد امرای سلطان که دولت آباد را محاصره کرده بودند نزد سلطان بگجرات رفتند اسمعیل
شیخ که سلطان ناصر الدین شده بود حسن را استقبال کرد و امراج آورد و گفت که شایسته سلطنت حسن گشت ایشان نیز بآن رضا دادند و در هفتصد و
چهل و هشت هجری تاج بر سر نهاد و چتر سیاه برسم بنی عباس بر افراخت و خطبه و سکه و طغرای خویش را بر آن موجب نوشت مکرمین بنده
حضرت سبحانی علاء الدین کانگوری بهمن و بگلبرگه رسید و از انجا گاه ساخت و حسن آباد نام کرد وزارت و دفاتر به کانگوی برهمن و خویشان
او حواله کرد از ان هنگام تا اکنون دفاتر دکن بر خلاف دیگر بادشاهان هند بر برهمنه تعلق دارد و اسمعیل افغان را بسبب
غدری که ملک سیف الدین غوری خسر سلطان محمد شاه بن حسن کانگوی اندیشیده بود بکشت و پسرش بهادر خان را بجای
او نصب کرد و مبارک خان بودی را به کرناتک و تلنگ و تریچناپلی علاوه از دو بیست هزار تولا طلا و دو بیست فیل و هزار کنیز ک
رقاص گرفته باز گشت و در هفت صد و پنجاه و بست هجری از گلبرگه دولت آباد شد و با پنجاه هزار سوار عزم گجرات کرد و از راه
باز گشت و از سناپه توبه کرد و حسن آباد گلبرگه را بملک سیف الدین غوری و دولت اباد و برار و خرد جاه محمد بن علی شاه
و بندر و قندهار و گولکنده را بسلطان اعظم همایون بن سیف الملک لاهوری و بگر بعضدر خان سیستانی سپرد و شاهزاده محمد شاه را

ولی عهد کرد و در غرهٔ ربیع الاول هفت صد و پنجاه و نه هجری در گذشت و بعد از و پسرش سلطان محمد شاه بهمنی بر تخت نشست و او
عادل و شجاع و جواد بود و در زمان خویش قواعد و آئین نهاد و ملازمان را بخطاب ها و نام ها مخصوص ساخت و چون بار دار
و سلاحدار و خاصهٔ فیل و امثال آن و حاکم دولت آباد را مسند عالی و والی هزار را مجلس عالی و امیر الملک و بندر را اعظم
همایون و نائب گلبرگه بیجاپور را ملک نائب خطاب داد و امر کرد که پانج نوبت زنند و چون در ان ملک صرافان زر را سکهٔ
کفار روان همیدادند و بسیاری از ایشان را بکشت و آن رسم برانداخت و پس از ان مدتها در دکن از اسلامیان رواج
بود تا آنکه در عهد محمود بهمنی دیگر بار رهون بخطای داد که مسلوک بنام رایان بیجانگر است رواج یافت بالجمله چون محمد شاه بهمنی
بادشاه شد امر کرد که هر چه در خزانه است بکله بزند و بهر تزویج زوج مدرنش مستحقان دهند پس چهار صد من طلا و هفت صد من
نقره بوزن در آمد امرا گفتند خزانه تهی نباید کرد سلطان درین باب از ملک سیف الدین که خسرش بود مشورت خواست ملک
سیف الدین گفت که خزانه شهی نباید کرد اما مالیکه از خزانه بنیت مستحقان بر آمده باز نباید گردانید سلطان گفت رهت گفتی
پس آن مال با مادر خویش ملکه جهان بکله فرستاد و بکله برفت و باز گشت در خلال این احوال رایان ملک بیجاپور باغوای امرای
سلطان برخی از مملکت او را در خواسته سلطان مدتی رهولان را انجمن باز داشت و در ان ایام امرای منافق را بکشت و
موقفان را بنوخت پس رهولان رایان گفت خرابه را حالے کردن لازم باید که پیشکش های لایق بفرستند رای بلیگ پسر خود
ماکد کوبند و بجل بتسخیر کولاس فرستاد و رای بیجانگر بست هزار سوار بمدد او روان کرد سلطان محمد شاه امیر الامرا بهادر خان
بن اسمعیل بن شیخ افغان و اعظم همایون بن سیف الدین غوری و مجلس عالی صفدر خان سیستانی را بر زم ایشان فرستاد بهادر خان
با ماکد اند مقابله کرد و ظفر یافت و تا در بجل بر آمد و یک لک هون و بست و پنج فیل پیشکش گرفت و باز گشت گویند که
جمعے از تجار بخدمت آمده عرض کردند که اول مال مایان را ماکد بود در دیلم پتن از ما گرفت سلطان همان روز سراپرده بیرون
فرستاد و روی بدیلم پتن نهاد روزی بر فیل سوار می میرفت یکے از ندیمان رگفت بعد از چند روز بدیلم پتن رسم ندیم گفت اگر
چنین رویم سال دیگر انجا باشم سلطان بخندید روز دیگر برا سپ نشست و پانصد هزار سوار انتخاب کرد و با هزار سوار بدیلم پتن
رسید خود را بشهر افگند و ماکد بور ا بگرفت و آتشے عظیم برافروخت و او را بتنبیهی نهاده در آتش افگند و دیلم را بسوخت و باز گشت
رایان بلیک راه بر و گرفتند سلطان جنگ کنان متوجه تخت گاه شد و در نگے در بعارک زنے گذشت و مظفر و منصور به
گلبرگه رسید رای بلینک به کین پدر سلطان فیروز والی دهلی را به تسخیر دکن تحریص کرد سلطان محمد شاه آگاه گشت و روی
به بلینک اورد و اعظم همایون را به کاکنده و هندو خان سیستانی را به دترکل فرستاد رای بلیک سیزده لک هون و سه صد
فیل و دویست اسپ پیشکش نمود و شهر گلکنده را اجلاز نمان سلطان سپرده و تخت مرصع که برای سلطان دهلی ساخته بود
بفرستاد سلطان باز گشت و آن تخت را تخت فیروزه نام نهاد و در هفت صد و شصت و هفت رای بیجانگر قصد دیار
اسلامیان کرد قلعه مدکل بگشود و هشت صد تن از مسلمانان بگشت سلطان بشنید و روی برزم رای نهاد و از ربکبار
بگذشت و ناگاه بار دوی رای رسید رای که غافل بود بهزیمت رفت و هفتاد هزار کس از همراهیانش به قتل رسیدند
سلطان دو هزار فیل و سه صد ضرب توپ و هفت صد اسپ غنیمت یافت و برسات در مدکل گذرانیده روی به بیجاپور

نهاد پس رای ولی بیجانگر سوج مل رای با چهل هزار سوار و پنج لک پیاده برزم سلطان فرستاد و مقدمهٔ سلطان با و رزم صعب
کرد و سلطان از عقب لشکر رسید بهوج مل رای زخمی شده بنگر بخت پس رای به بیجانگر پناه برد سلطان بمحاصره پرداخت چون
فتح دشوار بود خدعه کرد و چه از پای قلعه برخاست رای او را تعاقب کرد سلطان بازگشت و بعد از زرم ظفر یافت کشن رای
بنگر بخت و عاصر آمد تاج و خراج پذیرفت سلطان به بنگر که مراجعت نمود درین اثنا بهرام خان مازندرانی پسر خواندهٔ سلطان
علاء الدین حسن کانگوی قلعهٔ دارد ولت آباد بنا کرد سلطان متوجه دولت آباد شد مقدمهٔ سلطان در حدود دیپن با بهرام
رزم کرد و ظفر یافت بهرام خان بدولت آباد گریخت و از شیخ زین الدین دولت آبادی مشورت خواست شیخ گفت با عیال
و اطفال ازین شهر بیرون رو بهرام خان چنین کرد سلطان بدولت آباد رسید و این حدیث شنید برنجید و با و پیغام داد شنیده ام
که مرا بشب خمر نسبت میکنی اکنون باید که در مجالس من حاضر شوی و با من بیعت کنی که شایخ دکن با من بیعت کرده اند شیخ فرمود
که سیدی و عالمی و محتشمی بدست کافران اسیر شدند کافران هر سه را بتخانه بردند گفتند بت را سجده کنید و گرنه شما را بقتل
رسانم عالم گفت قال الله تعالی لا تلقوا بایدیکم الی التهلکة پس بت را سجده کرد رسید شایعت او نمود محتسب گفت
نه علم دارم و نه سیادت تا در پناه آن گریزم و بت را سجده نکرد و به شهادت رسید اکنون مثل من مثل همان محتسب است بمجلس
تو حاضر نشوم و با تو بیعت نکنم سلطان گفت که از شهر من بیرون رو شیخ بر تربت برهان الدین عرب دهلوی رفت و نشست
و گفت اکنون مرد باید که مرا ازینجا برخیزاند سلطان پشیمان شد و این مصرعه به سیج نوشت ؎ من زان توام توزان من باش
شیخ فرمود که اگر محمد شاه غازی در حفاظت شرع کوشد او را از من دوستی نرسد نباشد و این رباعی در جواب نوشت رباعی
تا من نفریم بیجر نگوئی نکنم ✣ خرنیک ولے و نیک جوئی نکنم ✣ آنها که بجای من بدی ها کردند ✣ گر دست رسد بجز نکوئی نکنم
سلطان شاد شد و لفظ غازی که بر زبان شیخ رفته بود بر القاب خویش بیفزود و در هفت صد و هفتاد و هفت هجری در گذشت
او بزرگترین سلاطین بهمنیه بود بعد از و پسرش مجاهد شاه بهمنی در نوزده سالگی بادشاه شد و گفت که روی به بیجانگر نهاد
و کشن رای را طاقت رزم او نماند و به بیجانگر پناه برد سلطان بنگر را بعیر رسید و مسجدی را که سلطان علاء الدین خلجی صاحب
دهلی آنجا ساخته بود تعمیر کرد و به بیجانگر شد و بمحاصره پرداخت رای از شهر بیرون آمد و زمے صعب کرد و منهزم به قلعه بازگشت
رای سیلان و رای بلیبا که اطاعت را سے بیجانگر مے کردند به مدد او سپاه فرستادند سلطان فتح قلعه متعذر دیده از
اطراف شهر کوچ کرد و هفتاد و هزار کس از کافران اسیر گشت و چون بجدود مدکل رسید باد او و جان که عم سلطان بود و دیگر
امرا بشکار رفت داؤد خان بسبب آنکه روزی او را سلطان فرستاده بود و شبے بخرگاهش در آمد و سلطان را بگشت صفدر خان
سیستانی و اعظم همایون بدولت آباد و برادرکه انطاع ایشان بود رفتند و چون مجاهد شاه را فرزندے نبود و دیگر امرا بخدمت
داؤد خان پیوسته و او را به هفت صد و هفتاد و دو هجرے بادشاه خواندند و بعد از و در اول محرم سن هفت صد و هشتاد و
هجرے سلطان محمود شاه بن سلطان علاء الدین حسن کانگوی بهمنے را سلطنت نشاند او بسلامت نفس خلق و لطف طبع
موصوف بوده از هیچ واقعه غمگین نگشتے و خط نیکو نوشتی و قرآن بآواز خوش خواندی و فارسی و عربی فصیح گفتے و به عیش و
طرب پرداختے هیچ جانب لشکری نکشیدی پس فطفر او را به ارسطو تغییر کردندے و او بیش از سلطنت در لباس تکلف کردے

و در ایام سلطنت جز لباس سفید نپوشیدی و گفتی پادشاه این خزانه آنهی است زیاده تر احتیاج خود صرف نتواند کرد در عهد
او میر فضل الله انجو تلامذهٔ مولانای سعد الدین تفتازانی خواجه حافظ شیراز را بدکن خواند خواجه بکشتی نشست و در راه
بادی مخالف وزید خواجه هرمسان گشت و شیراز باز گشت و عربی بمیر فضل الله فرستاد از انجمله است ۵ پس سان می نمود
اول غم دریا بودی در غلطه کردم که موحش یک بصد تن رسمی آزرده میر فضل الله خان پسلطان عرضداشت سلطان گفت
که نشاید که بی نصیب بماند پس هزار تولهٔ طلا انجواجه فرستاد باجمله محمود شاه قاتلان محمد شاه را بکشت و رای بیجانگر اطاعت
او کرد سلطان بربنای مسجد و مدارس و خوانق و عمارتی ملک پرداخت بعد از و غیاث الدین و پس از و شمس الدین
و بعد از ابو مظفر فیروز شاه روز افزون پیشد سلطان داود شاه بن حسن کانگوی بهمنی بسلطنت نشست و او کالیر
تو و دمان است و از رای بیجانگر دختر گرفت و تاج مرصع بصورت دستار ساخته بر سر نهاد در هفته روز شنبه و دوشنبه
و چهارشنبه شرح مقاصد و تفلیس و دیگر کتب ادرس کردی و از منهیات بجز شرب خمر و استماع اطان اجتناب نمودی
و گفتی که نغمه مرا بدکرخی مشغول می سازد و شراب در نفس من فتنه نمی انگیزد و او مجمع زمان شرحی عظیم داشت روزی گفت
که در شرع زیاده از چهار زن حایز نیست اگر پیش ازین خواهم چاره چیست میر فضل الله انجو که او ستاد و وکیل او بود ملک تاج
خطاب داشت گفت مقلد مذهب امامیه حلال است و آن در عهد پیغمبر صلعم رو ابو دسلطان در یک روز سه صد ان را متعه کرد
و شهر فیروز آباد را بنا نهاد و کوشکهای عالی ساخت و هر کوشک را مخصوص بیکی از ازواج گردانید و امر فرمود که هر کدام
بزبان خویش خویش سخن گوید و خود زبان عربی و فارسی و ترکی و دکنی و پراچیناهی و فرنگی و خطائی و افغانی و بنگالی و
گجراتی و ملنگی و کشمیری مرتبی نیک دانستی و با هر کدام زن بزبان او سخن گفتی و در شهت صد و یک هجری دیوراری و اسع
بیجانگر با سی هزار سوار و نه لک پیاده عزم تسخیر مدکل کرد و بر سنگه رای والی قلعه کهر به باغوای حکام خاندیس و مالوه
تاصد و دناهور تاخت آورد سلطان اکفر سپاه بضبط آن دیار فرستاد و خود با دو هزار سوار متوجه دیوراری شد و یک بار
آب رسید چون دیواری آن طرف بود عبور متعذر بنمود قاضی سراج که از امرای چنده بود گفت که اگر مرا اجازت دهی از آب
بگذرم و دست بردی نمایان اجازت داد قاضی با هفت کس در لباس فقرا از آب گذشته و بلشکر دیواری رسید
و با مطربه اظهار عاشقی کرد روزی مطربه خواست که نزد پسر دیواری که ولیعهد بود رود قاضی گفت مرا بپسر باخود گفت تو آنجا
راه نیابی گفت از موسیقی آگاهم و مندل خوب می نوازم مطربه او را باخود برد قاضی سراج در مجلس رای سرود گفت
و مندل نواخت دست فرصت یافته رای برا دره را بکشت و بیرون آمد و همراهیانش که بیرون بودند چندکسان را بکشتند و
با او بگوشه رفتند دیوراری بهم برآمد و آوازه در افتاد که سلطان از آب گذشته و شبخون آورده سلطان فرصت یافت
و با سپاه نرسیده ها که در وقت گاه گرفته بودند از آب بگذشته دیوراری را محال اقامت نبر بمت رفت سلطان تا صد و
بیجانگر تعاقب نمود و یازده لک هون پیشکش گرفت و بگلبرگه باز گشت و بلزم گوشمال بر سنگه رای والی کهر له متوجه هزار
سه بر سنگه رای بلشکر کنده واره بر مقدمهٔ سلطان غالب آمد میر فضل الله بعد از نهر بمت پیش صف آمد و آوازه افگند که
سلطان در رسید برهمنان بالتفاق حمله نمودند هر سنگه رای نهر بمت رفت و در قلعه کهر که متحصن شد و ده هزار مرد از لشکر با نشر

گشته شدند و پسرش اسیر گشت میر فضل الله بجانب قلعهٔ کهرله پرداخت سرسنگه رای معسکر سلطان که در راه بود رفت و استقبال کرد و دختر باو داد و چهل فیل و پنج من طلا و پنجاه من نقره پیشکش نمود سلطان او را نوخت و مدار المهام ملک بازگشت و در شصت و چهار هجری میر فضل الله شد انجو دامادِ میر فضل الله از راه دریا با تحف و هدایا نزد امیر تیمور صاحبقران فرستاد صاحبقران او را فرزند خواند و در جواب نوشت که سلطنت دکن و گجرات و مالوه بتوارزانی داشتم و کمر و شمشیر مرصع و چهار اسپ سیاه بهزاد فرستاد سلاطین گجرات وغیره از حال آگاه شدند و متوهم شدند و دیورای و رائے بیجانگر را فرستادند تا بادی مخالفت آغاز نهاد و دران آوان محبوبے از اهالی مدکل دختری داشت پرتهان نام که در حسن نظیر نداشت پدر بهر چند خواست که او را بشوهر دهد دختر قبول نکرد این حدیث بدیواری رسید برهمنے با مالی و افر فرستاد تا او را بدست آرد دختر بهیچ وجه راضی نشد برهمن بے مقصود بازگشت دیورای با سپاه روی بدکل نهاد و پنج هزار سوار از پیش فرستاد تا او را بدست آرد پیش از رسیدن ایشان پدر پرتهان او را گرفت و بگریخت لشکریان حدود مملکت سلطانی را تاخته بازگشتند سلطان آگاه شد و روی به بیجانگر نهاد رای بقلعه پناه برد و بالآخره بشفاعت میر فضل علے دولکهه هون و پنج من مروارید و پنجاه فیل و دو هزار کنیزک متعینه پیشکش کرد و دختر به سلطان داد سلطان چهل روز بیجانگر بشور پرداخت و متوجه تخت گاه شد و پرتهان را بدست آورد و در حسن او حیران بماند و گفت من پیرام و او جوان پس به شاهزاده حسن خان داد و شصت صد و یازده لشکر بکنده وارگشید و سه صد فیل غنیمت گرفت و در شصت صد و یازده هجری سلطان فیروز شاه شاهزاده حسن خان را که مردی عیاش صاحب عقل بود ولایت عبد دارد و عزم تسخیر بالکل که گلکندره شهورست کرد چون بمقصد رسید در لشکرش وبا افتاده دیورای فرصت یافت باغبوے انبوه روی باو آورد میر فضل الله سلطان را بر جهت اشاره کرد سلطان به پذیرفت و رزمے صعب کرد میر فضل الله شهادت یافت سلطان منهزم بازگشت دیورای از مملکتش را بر گرفت سلطان به بندر رسید و رنجور شده غلامان خود بشیار عین الملک و سید از نظام الملک را مدار المهام ساخت و وصیت نمود که بعد از حسن خان را به سلطنت گمانند ایشان گفتند تا که احمد خان باشد اینکار پیش نرود سلطان خواست که احمد خان را میل کشند او در یافت و با پسر خود علاو الدین نزد سید محمد کیسو دراز رفت و حال باز گفت سید محمد دستار خود را دو پاره کرد و بر سر ایشان بست و هر دو را نوید سلطنت داد احمد خان همان شب با چهار صد مرد بروی نوادی فراز نهاد خلف حسن بصرے با خراور را و راه دید و همراهی او گزید و دیگر روز فیروز شاه از کار برادر آگاه شد عین الملک و نظام الملک را با چهار هزار سوار بتعاقب او فرستاد احمد خان در راه بقافله رسید که سه صد اسپ و دوازده هزار گاو و غله و اسپند با شاره خلف حسن بآخر ایشان را بگرفت و پیادگان را سوار ساخت و بر هر گاوے علمے نصب کرد و روی برزم عین الملک و نظام الملک نهاد و در سایهٔ درختے بخواب رفت و در رویش را دید که تاج سرد و از ده برگ در دست دارد احمد خان او را استقبال کرد در رویش تاج بر سر نهاد و گفت که تاج سلطنت است بهر تو فرستاده اند احمد خان بیدار گشت و شاد شد و بر زم گاه شتافت جمعے از لشکر یانش بموجب موضعه با گاوان از گوشه پدید آمدند و آوازه در انداختند که فلان فلان که با ما اتفاق داشتند رسیدند و عین الملک و نظام الملک علمها بدیدند و هزیمت رفتند احمد خان ظفر یافت و سجده و شکر بجا آورد و بندر رفت فیروز شاه که مریض بود بر پالکی سوار شد و بیرون آمد ناگاه

فیروزشش شهرت یافت اکثر مردم با احمد خان پیوستند وطائفه دیگر فیروزشاه را که از هوشش رفته بود بقلعه بردند احمد خان برغایت ادب تعاقب نمود فیروزشاه متحصن شد وحسن خان را بخواند وگفت که سلطنت باتفاق سپاه توان کرد وایشان بزعم تو متفق اند بهمان بهتر که ملک با دلگذاری آنگاه بنظر مودکه درهای قلعه باز کردند واحمد خان را بخواندند احمد خان بیالین برادر آمد و بگریست فیروزشاه گفت شکر خداوند که در زندگی ترا بادشاه دیدم نسبت بپدری عهدت آن بود که فرزند را وعده کنم اکنون ترا بخداوندی وفرزند حسن خان را بپسر دوم سلطان شهاب الدین احمدشاه بهمنی در هشت صد وبست وپنج هجری بسلطنت نشست وبعد از نازده روز فیروزشاه درگذشت احمدشاه در اعزاز سید محمد گیسو دراز کوشید ودر تعظیم سادات وعلما مبالغه کرد وخلف حسن ایلدانی القاب نهاد وهوشیار عین الملک را امیر الامرا ساخت وقطام الملک را حکومت دولت آباد داد وبرادر خود حسن خان را فیروزآباد افضلی داده مقرر نمود که تا چهار گروهی آن بنگاه بر آید حسن خان آنجا رفت وبعیش مشغول شد احمدشاه متوجه بیجانگر شد ورا جه دزنگل بدیوارهای نبوشت سلطان ایلغار کرد وناگاه بایشان رسید رای دزنگل بگریخت دیوراے نزدیک نیکرز از خفته بود سپاه سلطانی نیکرز را غارت کردند وا ورا بدست آوردند وگمان لشکریان آن بود که فراغ است پس پشتاره نیکرز بر سرش نهادند وپیش خود بدوانیدند دیواری ایشان را غافل کرد وبگریخت وسپاه خویش پیوست و بیجانگر بر بخت سلطان بملک اودر آمد وسپاه بغارت وتاراج باطراف فرستاد وبقتل عام فرمان داد هرگاه عدد کشتگان بست هزار رسیدی در نمزلے که رسیده بودند سه روز توقف کردے ونقاره بشاشت نبوختی اهالی بیجانگر بجان رسیدند پنج هزار کس بایک دگر بمرگ عهد بستند وقصد سلطان کردند واورا با طائفه قلیل در شکارگاه یافتند سلطان به محوطه پناه برد ایشان بحاصره پرداختند ونزدیک بآن شد که آنرا بتگاه فتند ودران در آنیدند ناگاه عبد القادر بیره دمادل الملک سر تبر که از امرای سلطان بود بسه هزار مرد در رسید وبر آن جماعه حمله آورد وظفر یافت سلطان همان روز عبد القادر را برادر جان بخش ویار حق گذار وجانبخان خطاب داد وحکومت برار تفویض فرمود وبرادرش عبد اللطیف خان را اعظم همایون لقب خواند وامارت تلنگ داد خان جهان عمرے دراز یافت وچهل سال دربرار حکومت کرد عمادشاه صاحب برار از غلام زادگان اوست بالجمله سلطان از ان تهلکه بنجات یافت وشهر بیجانگر را محاصره کرد ودیواری صلح خواست سلطان گفت خراج چندین ساز بر فیلبان بارکن وبا نقاره وقرنای ونفیر سپه خود ده تا بدرگاه آورد دیواری چنان کرد سلطان سپاه را در برگرفت وغلبت وکمر وخنجر مرصع داد وبتخت گاه بازگشت ودران سال قحط غله پدید آمد وباران نبارید مشایخ بدعاے استسقار فتند ونومید بازگشتند وخلق سلطان را شوم خواندند سلطان بشنید وتنها بصحرا رفت وروی بر خاک نهاد وتضرع کرد تا آنکه ابرے پدید آمد وبسے ببارید سلطان گفت از رحمت الهی نگریزم وهمچنان استاده رشد خلایق فریاد برآوردند که اے احمدشاه آبی ولایت تو مارا معلوم شد اکنون بازگرد سلطان بازگشت وپس ازان وزیر احمد ولی استمتار یافت و در هشت صد وبست وهشت هجری رای دزنگل را در رزم بقتل رسانید وبدزنگل آمد وخزائن رایان آنجا بدست آورده مراجعت نمود ولبال دیگر بماهور وکلم شد وکان الماس را که در تصرف والی گندواره بود بدست آورده وخواست که مالوه وگجرات بگشاید سلطان هوشنگ والی مالوه آگاه شد ودومرتبه لشکر به برار فرستاد هردو نوبت منهزم باز

گشتند و هوشنگ در هشت صد و سی و دو هجری قصد کهرله کرد و نرسنگه صاحب کهرله از سلطان مدد و خواست سلطان باج پور
آمد و هوشنگ نوشت که ما و تو هر دو مسلمانم و نرسنگه مطیع است بهر او میان ما و تو محاربه سزاوار است بدیار خویش باز گرد
که ما باز گشتیم پس از ان باج پور متوجه گلبرگه شد هوشنگ جواب ننوشت و سلطان را تعاقب نمود سلطان باز
گشت و رزمے صعب نمود و ظفر یافت و هوشنگ بمالوه گریخت و نرسنگه گرفتار گشت سلطان باعزاز خویش او را دستاد و مولف
هفت اقلیم مے نویسد که نرسنگ مطیع هوشنگ بود و سلطان بر و لشکر کشید نرسنگه راجه کهرله هوشنگ را بمدد خود طلبید نتوانست
هر زور سر لک تنگه جهت خرج او بدهد سلطان باجمله کهرله رفت نرسنگه یک من جواهر نذر کرد سلطان بهار الملک مراجعت
نمود آورده اند که روزی سلطان بشکار رفت در صحرا روباهے پدید آمد سگان روی با و نهادند روباه باز گشت و بر سگان حمله
آورد سلطان متحیر بماند و گفت این تاثیر این زمین است آنجا شهرے سازم و دار الملک کنم پس نزدیک بموضعی که در ایام قلعه بدر آنجا بود شهرے طرح انداخت و احمد اباد پدر نام نهاد و در موضعی که حصار بود دار الایالت ساخت و در کتب
هنود مشهور است که مدر تخنگاه ملک دکن بود راجه نل در پے مالوه بر دختر راجه آنجا مهم شد که دمن نام دختر عاشق شد
و او را بخواست و قصه ایشان شیخ فیضے بنظم آورده و آن در احوال راجه نل در ضمن مالوه مرقوم است و آنجوره و
کتوره و دیگر ظروف بدری منسوب بان شهر اند و بنایت پسندیده بود عدد و در دیگر شهرهاے نیز تتبع کرده اند اما بخوبی ساخت
بدر نمی رسند باجمله احمد شاه بهمنی پسر خویش علاء الدین را ولیعهد ساخت و دختر گل و ماهور پسر دیگر محمود خان و ملنگ پسر
دیگر داود خان و ملک التجار ملک نائب را ایالت دولت اباد داد و باکوکن و سواحل عمان بکشاد و جزیره مهایم از گجراتیان
بگرفت ظفر خان پسر احمد شاه گجراتی ملک التجار را هزیمت داد و جزیره بگرفت احمد شاه بهمنی بانتقام رو کمورت نهاد احمد شاه
گجراتی با و رزمے صعب کرد احمد شاه بهمنی منهزم باز گشت و در سی صد و سی و هشت هجری در گذشت و بعد از و پسرش سلطان
علاء الدین بن احمد شاه بهمنی بادشاه شد و لشکر بیجانگر فرستاد ایشان هشت لک هن و بست فیل بدست آوردند و
باز گشتند و در هشت صد و چهل هجرے دلاور خان را بکوکن فرستاد او بر اجهای آنجا مظفر باز گشت و در هشت صد و چهل و یک
هجرے نصیر خان والی خاندیس لشکر به برار کشید خانجهان حاکم برار در قلعه برناله برو نیز گریخته متحصن شد سلطان ملک التجار
والی دولت آباد را بر زم او فرستاد ملک التجار گفت من بعهد سلطان احمد شاه در مهایم از اتفاق دکنیان و حبشیان هزیمت
یافتم اکنون امرای مغول همراه کنید سلطان قاسم بیگ صف شکن و مردمان او و احمد بیگ نگه باز و علی خان سبستانے
و دیگران را باو فرستاد ملک التجار با نصیر خان رزم کرد و ظفر یافت و باز گشت سلطان مغولان را بنوخت او مقرر نمود که
مبعد سپاه مغلان را باشد و میسره دکنیان را و حبشیان ایشان حسد بردند و کینه مغلان در دل گرفتند و تا حال در میان ایشان
عداوت یافت و در عهد علاء الدین دیوراے راجه بیجانگر مستقل عظیم گشت و مسلمانان را که در حدود مملکت او اقامت
داشتند بخواند و بر نوخت و قران را بر کرسے نهاد و وجود پهلوے کرسی بر زمین نشست و گفت محمد دم شما قران است هر گاه
پیش من بیاید قران را سلام و تعظیم کنید بسیاری از مسلمانان بروی گرد آمدند دیواراے روی بدیار اسلام نهاد و در هشت صد
و چهل و هفت هجرے قلعه مدکل بکشود و سپاهش تا شاغر و بیجاپور باخت آورده اند سلطان با او رزم کرد و ظفر یافت

ولیسر دیورای بردست خانزمان حاکم بیجاپور فتیل رسید دیورای چهل فیل و مال وافر پیشکش فرستاد و سلطان باز گشت
و در شهور صد و پنجاه و هجری ملک انجار والی دولت اباد بموجب فرمان روی باستقبال رایان کوکن نهاد یکی از ایشان نزد او
آمد و سلطان شد ملک انجار او را دلیل ساخت و می رفت تا بعد از سه روز بجنگل هولناک رسید و عنان بگردانید و رای سنگدیو را
خبر کرد و او با سیله های بسیار بیامد و ملک انجار را با پانصد تن از سپاه او و بسیاری از مسلمانان بکشت و کمتر از سپاه رهائی
یافتند امرای دکنی که ملک انجار بجنگل در نیامده بودند سلطان نوشتند که ملک انجار باتفاق مغلان سر خلافت داشت
لاجرم از وجد شدیم و باو نرسید اینچه رسید اکنون بعینیکه از ان مملکه نجات یافتند مرحمت دارند سلطان مشیر الملک و دکنی
و نظام الملک غوری را بدفع ایشان فرستاد مغلان ناچار در قلعه چاکنه متحصن شدند مشیر الملک و نظام الملک دو ماه
بمحاصره پرداختند پس نامه نوشتند که شما را امان ست هر جا که خواهید بروید ایشان از قلعه بر آمدند مشیر الملک و نظام الملک ایشان
را بضیافت خواندند سابر آن قوم که اکثر دران جماعت سادات بودند بجز قاسم بیگ و صف شکن خان و فرزان خان کرد احمد بیگ
یکه تاز نزد دکنیان رفتند دکنیان همه را بگشتند قاسم بیگ وغیره را احمد اباد فرستادند مخالفان تعاقب قاسم بیگ وغیره جنگ
کنان بے رفتند تا به بدر رسیدند و خدمت سلطان دریافتند و حال باز گفتند سلطان گفت تا حال چه اعرض قرا شت نکردند گفتند
نکته نوشته بودیم بزرگان درگاه که دکنیے اندر رسانیده سلطان مبطنے دکنی را که عرایض ایشان ظاهر نکرده بودند بکشت و قاسم بیگ
را ملک انجار نام نهاده به ایالت دولت آباد فرستاد و اکثر ے از وزرای دکنے را که باعث این فتنه بودند بکشت و خانه شیر الملک
و نظام الملک را غارت کرد و عنقریب ایش

سلطان محمود خلجی بدر را محاصره کرد و بسیاری از دکهن بگرفت بزرگان دکهن از سلطان محمود بنگره بگرانی مدد خواستند سلطان محمود بنگره بگرانی مدد خواستند سلطان محمود بنگره با هشتاد سوار روی بدکهن نهاد سلطان محمود خلجی بمالوه باز گشت و در هشتصد و شصت و هفت هجری سلطان محمود خلجی دیگر بار با نود هزار روی بدکهن نهاد سلطان محمود بگرانی وعدد دکهنیان برخاست و او بمالوه باز گشت و در نوزدهم آن سال نظام شاه در عمر ده سالگی در گذشت بعد از و برادرش محمد شاه شکری بن همایون شاه بهمنی در نه سالگی بادشاه شد مادرش مخدومه جهان از خواجه جهان ترک متوهم گشت و او را بکشت و بعد از و ملک التجار خواجه محمود کاروان خواجه جهان لقب یافت در ان وقت خواجه جهان لقب نهاد ند گفت این خطاب درین و دودمان یمن ندارد اول کسی که خواجه جهان شد مظفر حسین علی استر آبادی بود و بعد از و خواجه جهان ترک آن هر دو بقتل رسید ند و اکنون من شدم بدانم که بر سر من چه آید و بالآخر چنان شد که اندیشیده و گفته بود بالجمله محمد شاه شکری نظام الملک ترک را حکومت برار داد و او تسخیر قلعه کهرله از گماشتگان محمود خلجی مالوی که متصرف شده بود ند نمود ساکنان قلعه را که مالویان بود ند بیرون کرد و هلاک کهنیان به آن قوم سخنان نامناسب گفتند و در جنوب از ایشان هم برآمد ند و نظام الملک گفتند که مثل تو بهادری ندیده ام اجازت ده تا پای ترا ببوسم و از قلعه بیرون روم نظام الملک با ایشان سلاح ندید هر دو پیش خواند یکی خنجر دکنی از کمر برآورد و در شکم نظام الملک نهاد و او را بگشت و حاضران هر دو را به قتل رسانید ند و خواجه جهان محمود گاوان در شهور صد و هفتاد و سوم هجری بموجب فرمان محمد شاه شکری سواحل دریای عمان و جزیره کوه را مسخر ساخت و بعد از نه سال باحمد آباد پدر باز گشت و مخدومه جهان او را برادر خواند و سلطان یک هفته بخانه او بماند گویند چون سلطان از خانه او بیرون آمد خواجه جهان خلعتهای سلطان را بکشید و جامه سفید بپوشید و فضلا را بخواند و آنچه در ایام تجارت و امارت اندوخته بود بخرکتاب و اسپ و فیل بر مستحقان قسمت کرد و گفت منت خدایی را که از تسلط نفس امارة رستم آن گاهی که مخدومه جهان مرا برادر خود خواند و سلطان بخانه من آمد عجب دگرگشتی روی بمن نهاد و اسباب تجمل را که موجب آن بود از خود دور کردیم و کتاب و قف علماست و اسپ و فیل بادشاه را ست امران بکسی نتوانم داد پس از ان شب های جمعه صره های را بر گرفته و گرد شهر گشتی و همچنان جان دادی سلطان باستصواب خواجه حسن محمود گاوان راجه اوڑیسه را که قوت کرده بود و پسر خوانده راجه متوفی سنگل اخ نامی جانشین شده نظام الملک بحری را بمدد فرستاد تا سنگل اخ را بر آمد نظام الملک بحری راجمندری و کندیل مسخر ساخت و بخدمت آمد و حکومت ملیک یافت و دیگر سلطان یوسف عادل خان را که صد عادل شاهیان است امارت دولت آباد و دار و انتوار که در تصرف مرتضی بود بکشود و بخدمت آمد همدرین ثنا کیسو رای راجه قلعه ملکوان بفرمان احمد رای راجه بیجانگر عزم تسخیر جزیره کوه کرد سلطان به ملکوان آمد ند و سه سی خواجه جهان حصار بیرون بکشود برکنت رای نجه مت آمد و نوازش یافت و از امرای کبار گشت و روی ملکوان با قطاع خواجه جهان داد سلطان محمد شاه اعظم خان بن اسکندر خان بن جلال خان بن پیره زاده احمد شاه بهمنی را در تحمل گماشت نظام الملک را از شرکت اعظم خان بر نجید و پسر خود ملک احمد را در اراجمندری گذاشته بدرگاه آمد و سلطان بنا بر تسخیر ولایت نرسنگه که مابین ملیک و کرناتک تا مچلی پتن در تصرف او بود شتافت خواجه جهان در ان سفر ساعتی حمله نمود سلطان در پاره ای بی عواطف فرمود و جامه خود را در پوشید و جامه او را در بر خود افگند و چون بکندپور رسید شاهزاده محمود خان

وخواجه جهان را آنجا گذاشت وبولایت نرسنگه آمد وخرابی بسیار کرد و در سنه شصت صد وهشتاد وپنج هجری مراجعت نمود و در پنجم صفر
در سنه هشت صد وهشتاد وشش هجری خواجه جهان را به قتل رسانید تفصیلش آنکه خواجه جهان محمود کاوان بعهد امارت خویش در
فوانین حسن کانگو بهمنی تصرفات کرده بود از ان جمله آنکه حسن کانکو به چهار صد شکر داشت والی دولت اباد مرهته وحاکم هزار و نهاب
گلبرکه ویجاپور و والی بلیناک وخواجه جهان مملکت را بهشت قسم کرد از برار ناکا پهل بفتح الله عماد الملک وماهور را بخواجه اونه خان
جهشی سپرد و مرهته دولت آباد را به توابع یوسف عادل خان وبشیر وملکوان را بفخر الملک که از خویشان خواجه جهان ترک بود
داد و از گلبرکه ویجاپور مار انجور و مدکل به گماشتگان خویش حواله نمود و گلبرکه وساغر و سولاپور بدستور بدیانا خواجه سرای حبشی
داد و از بلیناک تا دهنبدری و گلکنده بنظام الملک بحری و ورنگل به اعظم خان سپرد و دیگر انکه بیشتر قلاع در تصرف سرشکران
بود خواجه جهان امر کرد که خزینه پیشان نه گذارند وحکام دیگر قلاع از درگاه روند نظام الملک بحری چون با اعظم خان
بیدر و بلیناک سرنگ امر شده بود کمر عداوت خواجه جهان بربیان بست و بمقتل حبشی وظریف الملک باو یار نشدند و با غلام
حبشی که مهر و از خواجه بود و رسانیدند و در مجلس بسراب او را بغر نیستند با مهر خواجه برکاغذ سفید نهاد و ظریف الملک و مسلح حبشی
آمزا نزد نظام الملک بحری بردند نظام الملک از زبان خواجه جهان بران کاغذ نامه برانچه او نبشته نوشت که روی براه مندرسی
از که بتو پیوندم و سلطان را به قتل رسانم و مملکت میانه خود قسمت کنیم پس در وقتیکه سلطان بست بود ظریف الملک و مفتاح
حبشی آن نامه با و دادند نظام الملک بعوضانه سخنان گفت تا سلطان خواجه جهان را بخواند نزد خواجه آمد و حال با گفت
و سخنان خواجه گفتند که سلطان مست است درین وقت نباید رفت خواجه گفت از تمت نمی ترسم پس نزد سلطان شد سلطان گفت
زیرا که قصد ولی نعمت کند چه باید کرد گفت بقتلش باید رسانید سلطان نامه با و نمود گفت این مهر من است لیکن خط من نیست سلطان
گفت که اکنون انکار سود ندارد پس بحرم سرای رفت و جوهر حبشی را به قتل او اشاره کرد حبشیان او را با سه خان گیلانی که از
خویشان بود بگشتند سلطان روز دیگر نظام الدین حسن گیلانی را که خازن و محرم اسرار خواجه جهان بود بخواند و مال او خواست
نظام الدین حسن گفت خداوند مراد و خزانه است یکی خزانه سلطان گفتند و دیگری را خزانه دروشیان نامندی خرج سپاه و قبل را
اسپ و سلیح و مایحتاج از خزانه سلطان شدی و دران سه هزار لاری و سه هزار من ست و خزانه دروشیان خاصه ایشان
بوده و دران سه صد لاری مهر او ست پس ضبط اموال خواجه جهان گردید غیر آن وجه دسی هزار کتاب و اندکی فراشخانه و
آلات سلیح چیزی نیافتند نظام الدین آه برکشید و گفت ای سلطان صد چون خواجه جهان گاوان خدای تو باد اکنون ترا با
حقوق او را منظور نداری و حامل نوشته او را که آنرا تو در ای او نبشته می برد بخوانی تا گواهی دهد و کفران نعمت او خلق را
معلوم شود و نزد اعظم نسبت نکنند سلطان از کشتن خواجه پشیمان شد و از مجلس برخاست و ایل نامه ارسا عمان در خواست
لرزان لرزان بگذر بحرم سرای رفت و روز سوم شاهزاده محمود خان را از بیارت مرقد خواجه جهان فرستاد و بعد از و سلطنت سلطان
در زلزل افتاد و امرا اندیشناک گشتند و در سفر با بیرون آرد و قرار بگرفتند سلطان بعد از شش ماه از غایت غم مرفیس گشت
و در گذشت مخفی نماند که خواجه جهان نجم الدین محمود کاوان گیلانی الاصل از قریه کاوان گیلان است از آنجا خواجه گاوان
گفتند اجداد وی از سلاطین گیلان بودند و یکی از ایشان ولایت رست داشت او در عهد سلطان علاء الدین بهمنی

دکن آمد وجای بماند ودر عهد همایون شاه امارت ملیک وخطاب ملک التجار یافت ودر عهد محمد شاه لشکری بخواجه جهان مخاطب گشت وبالآخر بموجب حکم محمد شاه لشکری به قتل رسید چنانچه گذشت مصرع بیگنه محمود گاه ان شه شهید ✻ این مصرعه تاریخ قتل اوست بالجمله بعد از محمد شاه لشکری پسرش محمود شاه بهمنی بادشاه شد وباوجود نزلزل سی وهفت سال سلطنت کرد وچهار صد ونود ونهم هجری یوسف عادل خان وفتح الله عماد الملک وملک احمد بن نظام الملک بحری باتفاق یکدیگر نام سلطان را در خطبه بیفگندند ودر ممالک خویش برسنا بر خویش اعادل شاه وعماد الملک ونظام شاه خواندند ودر نهصد وهفده هجری قطب الملک والی بلیک نام سلطان را خطبه بیفگند وخود در خطبه شاه خواند وملک قاسم یزید بر سلطنت محمود شاه بهمنی مستولی شد وسلطان محمود شاه شراب خوردی وزار سلطنت باقی خوشنود بودی ودر نهصد وبست وچهار هجری درگذشت ملک قاسم یزید بعد فوت او بر رسم ملوک باطراف تمام سلطنت بر خود متوانست نهاد وسلطان احمد شاه بن محمود شاه بهمنی را بر تخت نشاند ودر قصر سلطنت موقوف داشت واسباب عیش او را مهیا کرد وجمعی را بر ابواب گذاشت تا مردم را از رفتن آنجا مانع آیند وبعد از و بستور نیز سلطان علاء الدین بهمنی وبعد از و سلطان ولی الله بن احمد شاه بهمنی نام سلطنت نهاد وپس از ان سلطان کلیم الله را از سلطنت برداشت او بنان وجامه قناعت کرد ودر نهصد وسی ودو هجری که بابر بادشاه بر هندوستان استیلا یافت اسمعیل عادل شاه وبرهان نظام شاه وسلطان قطب شاه به بابر بادشاه نوشتند سلطان حکیم الله نیز نامه نوشت ملک قاسم یزید آگاه شد وبر نجید حکیم الله بر سید ودر نهصد وسی وچهار هجری بیجاپور پیش عادل شاه که خال او بود رفت عادل شاه قصد گرفتن کرد حکیم الله بگریخت ونزد برهان شاه رفت وعنقریب با احمد نگر درگذشت وبعد از وکسی از بهمنیه سلطنت نیافت ودر دکن هیچ کس سبه وری رسیدند عادل شاه در بیجاپور ونظام شاه در دولت آباد وقطب شاه در ولیک وعماد شاه در هزار ویزید شاه در بیدر وشرح احوال هر یک بیاید

ذکر ملوک عادل شاهیه که در بیجاپور سلطنت کردند اول ایشان یوسف عادل شاه واو غلام سلطان محمد شاه لشکری بهمنی بوده بعون عنایت خواجه کاوان بمراتب دولت رسید وعادل خان خطاب یافت وبعد از قتل خواجه کاوان بحکومت بیجاپور رسید ودر نهصد وپانزده هجری خطبه وسکه بنام خود کرد وخویشتن را عادل شاه سوائی خواند وسوائی بهندی ربع را گویند که بر عددی بیفزایند چون مملکت او از ملک نظام شاه وعماد شاه آن قدر زیاده بود بان مشهور شد واو در بیجاپور وگلبرگه ومرج وکلیان وگلبرگه ودیگر محال در تصرف داشت واو در روزی که نهصد وهشت هجری در مملکت خویش خطبه بنام ائمه اثنا عشری خواند و در نهصد وپانزده هجری بر حدود کوه فرنگیان استیلا یافتند عادل شاه متوجه ایشان شد وبسیاری بکشت بیجاپور باز گشت و بعد از و پسرش اسمعیل بن عادل شاه در عمر دوازده سالگی در نهصد وشانزده هجری بادشاه شد وکلمان مدار الملکش با فرنگیان کوه صلح کرد ودر نهصد وبست وپنج هجری شاه اسمعیل صفوی ایلچی با شمشیر مرصع وفرمان بهزاد فرستاد اسمعیل عادل شاه را خوش شد وامر کرد که سایر لشکریان بدستور قزلباش کلاه بر سر نهند وهر که ابا نماید او را از مملکت دیار بیرون کنم وامر فرمود که بر سنا بر بنام شاه اسمعیل صفوی خطبه خواندند واین حکم تا عهد علی عادل شاه روان بود واو بادشاهی حلیم وکریم بود ودر شش صد وچهل ویک هجری درگذشت بعد از و پسرش ابراهیم عادل شاه بادشاه شد وشب بدام پرداخت وکارها بقطبه پیش گرفت

برادرش ابراهیم عادل شاه اورا گرفت وسیل کشید ابراهیم عادل شاه بن اسمعیل عادل شاه بادشاه شد اول کسی است از ازا
دودمان که قوانین پدر وجد عدول نمود ونام ائمه اثنا عشر از خطبه بیفگند ومذهب امام ابوحنیفه را رواج داد ودفترهای فارسی بسوخت
وبرهمنان را تربیت کرد وامر فرمود تا بدستور عهد سلاطین بهمنیه دفتر هندی ترتیب دهند وشجاعت خان وچهار صد
تن دیگر نگاه داشت وهمه مغلان را اخراج نمود وحبشیان ودکهنیان را نوخت رام راج صاحب بیجانگر مغلان را بخواند ومصحفی
نزد یک خود برکرسی نهاد وگفت چون مسلمان هستند شایسته است پرسش من فرود آرید مصحف پیش خود ازان نهادیم که آداب
دربار ابران بجا آرند مغلان شاد شدند وبا پیوستند ابراهیم عادل شاه از اعیان متوهم شده بایک صد ودو کس از مسلمانان
وبرهمنان معتبر رنگاشت ودیگران متوهم شده خواستند که برادرش عبد الله را بسلطنت برگزینند ابراهیم عادل شاه آگاه شد و
سپاهی بگشت عبد الله بکوه گریخت وبقرنگیان پناه برد ابراهیم عادل شاه اسد خان متوهم گشت ودر راه از ملکوان بخواند
منوز اسد خان بیجاپور نرسیده بود که عبد الله از نظام شاه وقطب شاه وسلاطین دولت آباد وبیدک استمداد نمود ایشان
از دو جانب روی بیجاپور نهادند وفرنگیان چیرپرسه عبد الله برافراشته ودر حرکت آمدند ونظام شاه کمان داشت که اسد خان
با وخواهد پیوست ازان ناامید گشت ومراجعت نمود قطب شاه وفرنگیان نیز باز گشتند ودر نهصد وپنجاه وشش هجری سلطان
درگذشت امیرے کاروان وضابطه وبلند همت بود اول کسی است که ازین بر پشت فیل نهاد ولی نعمت کلک تجربک انگشت پا
اورا مطیع ساخت رایان بیجانگر وسلاطین دکهن با وملامیت کردندے هر روز صد من برنج وپنجاه گوسفند وپانصد مرغ در
مطبخ او صرف شدی وحادثات زمان او غیر از محاربات میان او ونظام شاه وقطب شاه ودیگران قلیت ودر همه نهریت
اورا بود مگر در تن رزم که برهان نظام شاه تجربک رزم رام راج عزم تسخیر گلبرگه کرد ابراهیم عادل شاه با وصاف دارد وظفر یافت و
بعد از و پسرش علی عادل شاه بن ابراهیم عادل شاه در نهصد وشصت وپنج هجرے بادشاه شد از مذهب پدر بر انمود ودین
صد گزید ومذهب تشیع سیاق ساخت وخطبه بنام اثنے عشر خواند وامر فرمود که دربازار ها رقص کنند ودر اندک زمان خزانه پدر را
بمردم بخشید علما وفضلا وسادات را وظائف مقرر نمود ودر انجو ومدکل وکلیان وشولاپور که از تصرف پدرش برون رفته بود
از والی بیجانگر ودیگران بدست آورد ودیگر از مملکت بیجانگر بکاپور داد ولے وچند رکولے ودر دار مسخر ساخت وبا نظام شاه
وقطب شاه مقرر نمود که باتفاق یک دیگر بدفع رام راج پردازند پس حسین بطعام شاه دختر خود چاند بی بی را بعلی عادل شاه
داد ودخواهر علی عادل شاه از بهر پسر خود مرتضے بخواست ودر نهصد وهفتاد ودو هجری علی عادل شاه وحسین نظام شاه وابراهیم
قطب شاه ویریدشاه والی بیدر ودر حوالی بیجاپور جمع آمدند وروی به بیجانگر نهادند رام راج والی بیجانگر ایشان را با هفتاد
هزار سوار ودو لک پیاده استقبال کرد نظام شاه در قلب جای گرفت وعلی عادل شاه را بمیمنه فرستاد
وقطب شاه ویریدشاه بمیسره فرستاد رام راج برسنگماسن متوجه میدان شد اورا گفتند روز جنگ برسپ بایکدست از
غایت غرور نشیند پس مقابله عظیم اتفاق افتاد میمنه ومیسره سپاه اسلام بهزیمت رفتند نظام شاه همچنان در قلب ایستاده بود
توپ ملک میدان برابر پیل سیاه یعنے فلوهماس وریزه های آهن پرکرده سر داد ند نزدیک عظیم در سپاه مخالفان افتاد گویند
رام راج دران معرکه از سنگماسن فرود آمد وبرکرسے مرصع نشسته شاهانه تحمل زردوزی که اطراف آن گوشهاے زرین عنبر گونه

داشت و سلسله های آن از مروارید بود بر پای کرده چون توپ ملک میدان را سر داد ندر امراج برخاست و بر سنگها نشست
حسین نظام شاه برا و حمله برد حمالان سنگها سر انگذاشته بگریختند رام رای اسیر گشت و بقتل رسید و در تواریخ آن واقعه
گفته اند بی نهایت خوب واقع گشت قتل رام رای چه نهایت نقطه قتل رامراج جیم است اگر حذف کنند مطلب بحصول پیوندد
و باجمله سلاطین اسلام تا سجد و دیجانگر را مدند برا در رام رای اطاعت کرد پس از ان به بیجانگر هر سال پیشکش آمد در امان بخود و دیانند
و دیگر سرکشان بر بلاد اسلام تسلط سلاطین اسلام باغنایم بسیار ببلاد خود ها باز گشتند و چندی بیاسودند و در نهصد و هفتاد
و چهار هجری علی عادل شاه باتفاق مرتضی نظام شاه لشکر به برار کشید و خرابی بسیار کرد و باز گشت و بردوشیر بیجاپور مصارے
بنا نهادند و در نهصد و هفتاد و هفت هجری کشور جان ببست مرتضی نظام شاه به قتل رسید و نظام شاه بردها روز استیلا یافت
و بالآخر میان هر دو بادشاه صلح شد و در نهصد و هشتاد و یک هجری عادل شاه روی بیجانگر نهاد و قلعه پورکل را بیجاپور محاصره
کرد و نگشود و قلعه دهارور بیکانور قهرا قهرا بگشود و منجر ساخت و بسال دیگر مصطفی خان را بحیدر کوی گذاشت و بر بیجانگر باز
گشت مصطفی خان هفت و پنج هزار تن از ناباب بیجانگر پیشکش و مقرر نمود و هر سال سه لک و پنجاه هزار هن بخزانه
رسانید علی عادل شاه دیگر بار متوجه بیجانگر شد ایان آنجا بخدمت آمدند چند کس از حکام آن دیار را امان بودند علی عادل شاه
امر فرمود که همه خلعت پوشند امر اخواستند که لباس زنان پوشند ایشان گفتند که ملک بشمشیر گرفته ایم شاید که خلعت زنانه
علی عادل شاه بر ایشان آفرین کرد و بخلعت شمشیر همه را نبوخت گونید اکنون سر در ان دیار زمان و ای اندوشوهر ایشان چون
سایر امر اخدمت بکنند بالجمله چون علی شاه رافرزندے نبود برادر زاده خود ابراهیم ملهاپ را بوعهد ساخت و در گذشت و بقولی از خواجه
سرا میل بابا بت کرد او کار دی با خود داشت بر علی عادل شاه زد و در نهصد و هشتاد و هشت هجری در گذشت و او بادشاهی خلیق و نجیب
طبع موصوف بود و خط نسخ و نستعلیق و رقاع خوب نوشتی و در روی مقطعات نام خود را بدینموجب نوشته که علی صوفی قلندر در عهد
علی عادل شاه و نوبت بایلچیان محمد اکبر بادشاه بیجانگر آمدند بعد از و برادر زاده اش ابراهیم عادل شاه در نه سالگی بر تخت نشست
و کامل خان بر امور ملک مستولی گشت و بردشمن او را بیجاپور بی زوجه عادل شاه باز گذاشت و ابراهیم عادل شاه است که بر
خلاف عم و پدر از تشیع تبرا نمود و اطاعت شاهزاده دانیال و شاهزاده محمد مراد بن محمد اکبر بادشاه نمود و در عهد سلطنت شاهجهان
بادشاه عرائض بخدمت او نوشت و پیشکشهای لایق فرستاد و در سنه هزار و سی و سه هجری در گذشت و پسرش سلطان محمود
عادل شاه بحکومت نشست بدستور پدر متابعت شاهجهان بادشاه نمود و آخرین بادشاه از عادل شاهیان سکندر شاه است
که از سپاه اورنگ زیب عالمگیر در قلعه بیجاپور محاصره کرد بالآخر و بریک هزار و نود و هفت هجری پیغام صلح داد و بخدمت عالمگیر
بادشاه آمد و سورد مراحم بادشاهی گردید و بخطاب سکندر خان ممتاز گشت و قلعه بیجاپور وغیره در تصرف اورنگ زیب عالمگیر
در آمد مخفی نماند که از مضافات بیجاپور میسور نام ملکی است سرد سیر از خبر میسور کیستان جوانان اسکاط بار اقم حروف می گفت
که میسور در کرناتک بالا کجا است و ارکاٹه در کرناتک پایین نشین گاه حکام آنجا است و در ایام سوالق زمیندار آنجا
بنا نام گلهنده را که در حوالی بهاگ نگر مشهور بحیدر آباد شهر یست مطبوع از ولایت خود خراج می داد و در عهد عالمگیر بادشاهزاده
اعظم بخانه لک روپیه پیشکش گذرانید سوره عنایات بادشاهی شد تا آخر سلطنت نظام الملک آصف جاه مطیع ماند و بعد فوت

آصف جاه در سر اکثر روسای دکن هوای پیشوائی همچو همدرین اثنا ملک منشور تصرف حیدر علی المشهور بحیدر نایک در آمد و ابتدای احوال حیدر نایک اینست که پدرش فتح نایک سرهنگی کم مایه از دوهائین بیجاپور بود و نایک در اصطلاح آن دیار رقومیست از ارذل ترین مسلمانان که جاهل باشند و بزرگترین آنجا به بردرکاپ سپاهگری اعتبار دارند باکمله فتح نایک مدتی ملازم سعادت الله خان ناظم ارکاٹ بود بعد انقضای دولتش در کوئله بوعن گزیده تبلاش روزگار بادو پسر خود سانبار و حیدر علی برآمده در سرداران ملازم راجه مندراج زمیندار میسور شد و بعد چندی همچو اسپ صد پیاده گشت و پس از چند سال در گذشت پسر کلانش شهمار بجای پدر نشست حیدر نایک حسد برده از برادر جدا شده ملازم مرتضی خان جاگیردار بکور شد چون شهمار خان نایک در گذشت حیدر نایک بطمع ریاست موروثی بشیرک پٹن آمد براجه آنجا بر حقوق پدر و برادرش کرده از معتمدان خویش گردانید هنگامی که در سر هزار و یک صد و شصت و شش دیوان کلاجوربن بهنایت راجه میسور در جنبابلی نکونک محمد علی خان ابن نور الدین علی خان گوپاموی آمده بود حیدر نایک همراه دیوان بود چون دیوان موصوف از جنبابلی مراجعت شریک پٹن نمود مردم سپاه بنا بر تنخواه شورش کردند حیدر نایک که آنوقت سردار هزار پیاده بود فقیه سپاه را ابر نصف تنخواه انفصال داد ازان روز اعتبارش افزود گشت حیدر نایک مردم سپاه را باخود متفق ساخته وقت فرصت دیوان کلاجورین را گرفت و حبس کرد راجه را بطریق نظربند بر سند ریاست گذاشت و در اندک فرصت بر تمامی دفاین و خزائن راجه متصرف شد و بتالیف قلوب سپاه و رعایا پرداخت در اندک ایام در خدمت و جوانمردی همرو آفاق گشت اما صفاتش را کسانیکه همراو بودند می گویند

حیدر نایک مردیست امی پرشد و سینه خوشه و جوان بظاهر مسلمان و بباطن شیطان هیچ نماز و روزه ندارد جنوبی شریک پٹن ملکیست وسیع بنهایت آبادانی آنجا زنی هست ملقب به نکتی رانی دوران ملک بتخانه ایست کلان و افضلترین نذر آن بت نبی مرد انست که بدانجا نیاز کنند چنانچه جلادان از طرف رانی هنوز بلکارانند تا از وارد و صادر و باشنده آنجا بنی را بقدر معین بدعا و فریب حاصل کرده و بچیل تکارے کنند و در عوض آن انعام و افر از زنی می گیرند حیدر نایک باز رانی آنجا اتحادی بهم رسانید و مشارکت و معاودت آورده این شرط معهوده سبب بهبود خود دانست عالمے را مقطوع الالف ساخت چه کفاره پرگناه بینی بریدن قرار داده بودند شکر نیش از تکلیف مالا یطاق بتنگ آمده راه فرار گرفتند و گرفتار شده منجر بقتش آمد بینی های ایشان را بکیسه بریدن فرمود و رساله بینی بریدگان علیحده قائم نمود و خشم بی نوشی بغایت رواج داد و محسن زنانرا از جمله سنه ضروریه انگاشت و رسم نکاح درمیان برداشت و از اذیل را بظلم گرفته ازاله بکارت ے کرد و اعتدال فرماجش آنجا نیکه سنین عمرش از شصت در گذشته در قوی فتوری نرفته بود و از جمله خیتیار اوست سترون سوی تمامی بدن چشم و ابرو دو مژه هر روز مقرر داشته و دیگر اشتران که در رزم بدست آمدند مردان جوان متعینه باز یگران اسطبل و زنان پاکیزه تا ازاله بکارت داخل محل و صبیان حوالهٔ تالیق در زمره چیله ها و از جمله عصمتیان رو کرده اوکسانی را که فرقه سپاه برگزینند و نسبت ایشان چیزی مقرر و تنخواه ایشان قطع می کرد و انچه از شمیران کسے نمی گرفت موقوف و لالان فروخته از داخل خزانه نمود و انکار را بعد ازاله بکر با چیله های هم سن قطع نظر از کفو و نسب و ملت حرفه جفت ے کرده و مکالمه کرد با مخلوق اندبرای مضاجعت و خبر رسی فراج آن قدر که تاب و زیمان کهنه از اسطبل وغیره را بخشو و بدزین و پالان بکار

مے برد و یا بدست کاغذ بان مے فروخت و ملازمان خود را رخصت نمی داد و مراد ش رکنداری نهاد و می گفت که اهل خانه بطلبند و همین جا کتخدا نمونند و خط فرستادن باقطان و خرچ این همه مقصود بوده ازین قبیل بسیار ست اما در جوانمردی و شجاعت و لشکر کشی و قواعد رزم جوئی و ملک داری و رعیت پروری و عدالت سرآمد روزگار بوده بر سپاه و رعایا حکم نافذی داشت بالجمله چون از نظم و نسق نشور وغیره مطمئن شد بملک بدنور که ملکیست وسیع و زرخیز ملاصق حدود میسور که ریاست آنجا بر نے مشترک مسلم بود حیدر نایک الملک را به تدبیر صائب از و انتزاع نمود و از غنائم آنجا مرفه و مسرور گشت در خلال این احوال محمد محفوظ خان برادر کلان محمد علی خان گوپاموی خفیه با حیدر نایک دوستی بهم رسانید و بحیله عزیمت طواف بیت الله محمد علی خان رخصت گرفته براهنکی روانه گردید و بنواح سرینگپتن رسید حیدر نایک باستقبال شتافت و ضیافت نمود و در روز فرنگیان انگریز که از کرناتک با محمد علی خان متفق بودند مشورت خواست محمد محفوظ خان که اول نظام الدوله بن نظام الملک را بهم کرناتک تحریص داده باتفاق یکدیگر لشکر کشی نموده آید چندر نایک محمد محفوظ خان را جاگیرے لک روپیه داد و از طرف خود با تحف و هدایا پیش نظام الدوله فرستاد محمد محفوظ خان در حیدرآباد پیش نظام الدوله رسیده در خلوت عرض نمود چه انگیزان که در ملک کرناتک محمد علی خان را باغ سبز نمود از کشتے مے نماید صلاح دولت آنست که باتفاق دولتخواهان مثل حیدر نایک و مرهٹه ملک کرناتک را متصرف باید بود نظام الدوله در الفور خیمه بیرون کرده مرهٹه را طلب نمود محمد محفوظ خان را سه خلعت ماهی و مراتب و خطاب فتح جنگ برای حیدر نایک رخصت آن طرف دارد و در سن یک هزار و یک صد و هشتاد و هجرے نظام الدوله باتفاق مرهٹه و حیدر نایک متوجه ارکاٹه گردید محمد علی خان باتفاق انگریزان در سیدان برتامل رزمی صعب نمود نظام الدوله مثبات ورزید حیدر نایک سپاه را شکسته دید نظام الدوله را از رزمگاه برآورد و خود به حفاظت هزیمتیان پرداخت محمد علی خان ظفر یافت نظام الدوله بحیدرآباد رسید بعد چندی محمد علی خان و انگریزان بر شهر یک بتن غرامت کردند و اکثر قلاع شمل کشن گڈه و بریل وغیره تصرف در آوردند همدرین اثنا محمد علی خان بیمار شد و بخانه مراجعت نمود حیدر نایک سے و پنج لک روپیه نذرانه قبول نمود با انگریزان صلح کرد انگریزان قلاع اورابا و داوندرو داخل سیلاپور شد حیدر نایک تعاقب انگریزان به ارکاٹه شتافت و در راه بازماندگان و قلاع هیچکس متعرض نشده راه راست تمیل و رسیدان فرنگی گڈه در خورد بنا بر هیبت دست بغارت اطراف دراز کرد و بملک خویش مراجعت نمود و محمد علی خان بفراغ خاطر در سیلاپور گذرانیده و تمام فوج خود را بطرف نمود این همه پیش حیدر نایک رفتند و نوکر شدند و در خلال الدین احوال در سال دوم از صلحنامه در صدد شریک بتن مرهٹه تاخت آورد حیدر نایک بر طبق صلحنامه استدعا ملک از انگریزان نمود ایشان انتظار کوسل نمودند حیدر نایک ناچار بامر مرهٹه صلح مستمره کرد و در سنه یک هزار و یک صد و نود و یک هجری فرانسیسیان از دست انگریزان و محمد علی خان پناه به پهلوے بندر که قلعه استوار دارد بردند و از ترس مهاقر انسیسیان بامان برآمدند و قلعه و شهر را انگریزان خراب کردند بعد خرابی پهلوے موسی لانے فرانسیس رفاقت صلابت جنگ بن نظام الملک آصف جاه اختیار کرد و بعد چندی حیدر نایک پیوست حیدر نایک ابواب رسل و رسائل با بادشاه فرانسیس معرفت او مفتوح ساخت و فوجے از بادشاه فرانسیس بامداد حیدر نایک تعین شد حیدر نایک با انگریز مستعد بدرس که گورنر خطاب داشت پیغام جنگ فرستاد گورنر وکیل خود را مع نقل صلحنامه شریک بتن فرستاد حیدر نایک

حکم نمود که وکیل با جماعه خود بیرون شهر خیمه زند و مردم این جانب با بخناج آذوقه بسیار رسانیده باشند و در ملاقات وکیل مذکور مکتوب
گورنر و حیدر نایک رسانید مشتمل بر آنکه اینک سبقت جنگ و شکست پیمان درست از چه راه است حیدر نایک در جواب گفت که پیشتر گمان
من آن بود که راستی و وفای عهد بر انگریزان ختم است اکنون برخلاف آن مشاهده رفت چه در جنگ مرهته که طلب کمک نمود بلیت هیچ
گذرانیده مدتها انکه ناچار شده از مرهته صلح کردم و مارا از معاسحه شما چه حاصل چرا که کار هرگاه کمک خواهیم بغیر از فتوی و حکم کوسل
قدمے پیش نهند و بر تقدیر بحکم کوسل بقافیے خرج از محمد علی خان بے شوند او وکیل پر زاخته آخر بعد منازلی بسیار اجناس و جواهر خود را
بحسارت تمام فروخته بشماے دیگر زمان تیاری اسباب روزها صرف نموده خیمه بیرون زنند و هفته هشته یک کوچ دو مقام
تا صدود این جانب رسید این دار و گیر را مدتی طویل باید و ما که فوج سواره داریم که تا ده فرسنگ تاختن و باز آمدن میعاد
دارند و خزانه و سامان بسیار داریم که مهمات سالها کفایت کند پس موافقت بینما بین نمی تواند شد این بگفت و جواب مکتوب
نبوشت و وکیل را رخصت نمود و در سنه هزار و یک صد و نود و چهار هجری حیدر نایک با سے هزار سوار و چهل هزار پیاده متوجه
کرناتک شد و هم درین سنه مذکور بالای گهات عبور کرده اکثر قلاع توابع ارکاٹ را متصرف شد و نصیر الدوله برادر محمد علی خان
متحصن قلعه چتور بود با عیال و اطفال گرفتار آمد و محبوس گشت گورنر مدارس این خبر شنیده کلنل سیکی را روانه آن سمت نمود کلنل
بیلے را روانه آن سمت نمود کلنل در میدان بلول خیمه زد حیدر نایک با تمام سپاه خویش و فرانسیس با او رزمے صعب کردند گاه
از زبان حیدر نایک آتش ریاردو خانه انگریز افتاد و شیرازه جمعیت ایشان از هم گسیخت سواران حیدر نایک از اطراف و جوانب
حمله آوردند و بسیاری از سپاه انگریز بقتل رسیدند کلنل بیلی اسیر گشت حیدر نایک ظفر یافت و روز سوم متوجه ارکاٹ شد و هم
پناه ارکاٹ را محاصره کرد راجه سریرنیا محمد علی خان در ارکاٹ متحصن شد و کمک از محمد علی خان نرسیده راجه مسطور بعد دو ماه
با حیدر نایک صلح کرد حیدر نایک بقلعه در آمد و هر چه یافت ضبط کرد و ناموس سکنه انجا را تلف نمود و لاله چیلی رام را با ده
هزار سوار بتاخت اطراف و ستاد او دران دیار دیار رنگ گذاشت و عمارت را بسوخت قول حیدر نایک راست گشت که میگفت
من قهر خدایم که تبهذیب مردم کرناتک نازل شده هم بعد ازین قضایا محمد علی خان مع اجمال و اثقال و متعلقان خویش بمدارس
آمده اقامت گزید و چون طریق آمد و شد در خشکی از تاخت فوج سواره حیدر نایک منقطع شد و در تری از مخالف هوا که
آن وقت بجهاز موافق نبود ممنوع گشت رسای کوسل بهوب غله را از فروختن فرق و منع نمودند و بلتوسلان کمپنی از ذخیره
سه کار بر نج رتب فے تفریک آثار مجرا سے وفی روپیه دوازده آثار مقدر نمودند دران قحط عالمے هلاک شد بعد چند ماه
غله بسیار بر جهازات شرقی از بنگاله متواتر رسیدن گرفت و در آخر شوال سنه یک هزار و یک صد و نود و چهار هجری جنرل براپر کوٹ
که پیش ازین در کرناتک کارهای بانام کرده بود بحکم پیٹن گورنر صاحب کلان کلکته براه دریا بد انجا رسید و قریب چهار هزار
تلنگه بحفاظت شهر پناه مدارس گذاشته با دوازده هزار تلنگه و چهار هزار ترک سوار در آخر محرم سنه هزار و یک صد و نود و پنج
هجرے که از فرنگی گده کوچ نموده متوجه شد سپاه چندر نایک که قلعه دیواسی را محاصره داشت بجنگ برخاسته رفت جنرل کوٹ
با نتظار فوج بنگاله و جهازات و لاب در جنگ متوقف بود و باستحکام فلاح دنیا در مقبوضه خویش مے گذرانید روزے
از محمود بندر کوچ نموده متوجه سلیمگر گردید حیدر نایک با تمام فوج خویش تعجیل مقابل خبر شد و بارش کوله و بان چون

تلنگ نموده سپاه جنرل مردانه نکوشیدند قتالی خاص و نمود حیدر نایک منهزم با لشکر خود آمد جنرل کوٹ ظفر یافت و داخل سلیم شد و در آخر سال کور قریب شش هزار پیاده لب گردگی کلنل تامس دین برس از بنگاله براه خشکی روانه شده در بالا چلکا عبور کرده و مردم تهانجات شمل گنجام مچهلی بندر وغیره براه گرفته یازدهم شعبان سنه مذکور با جنرل کوٹ ملاقات کرد و بصلاح یک دیگر در عرصه فرنگی کوٹ لشکرگاه ساخت آن وقت هشت هزار تلنگه همراه جنرل کوٹ کلنل تامس بود جنرل متوجه قلعه پرتاپور شد و آنرا قهراً گرفته اگر بشود و بست دوم شعبان سنه مذکور سپاه کوچ بیشتر نمود ٹیپو سلطان خلف حیدر نایک با هزار سوار بطریق قراولی بمقابله رسیده پیش فوج حیدر تا یک منزل رفت تا انگریز بمیدان کول که پیش ازین جنگ آنجا شده بود رسید حیدر نایک آنرا ببارک دانسته صف قتال بیاراست انگریزان رزمے مصنب کردند موسی لانی فرانسیس هزیمت رفت و حیدر نایک عقب او بگرفت انگریزان ظفر یافتند و دیگر روز رسد بمدارس رسانیدند و همچنین در اوایل شوال سنه مذکور سپاه حیدر نایک هزیمت داده بسر در قلعه ویلور رسانیدند بمدارس باز آمدند و همچنین در دو هزار جمول دار از ولایت انگریز به بندر بنیغ گر سنه بامسرداران خسرپوره حیدر نایک که از مدت قلعه یلوری را که از مدت صدو شریک بتر بود محاصره داشت رزم کرده بقتل رسانیدند سپاهش منهزم رفت و قریب هزار اسپ بدست تلنگه های انگریز افتاد۔

ذکر بریدشاهیه

که به پدر حکومت کردند اول ایشان قاسم بریدست و او غلامان سلطان بهمنیه است و در عهد محمد شاه لشکری به انجانب کشید و بر کفار مرهٹه ظفر یافت و در عهد سلطان محمود بهمنی بر امور سلطنت مستولی گشت و خبر نامے بر محمود نگذاشته بالاخر در قلعه اودگیر و قندهار به تجویز عادل شاه و نظام شاه بنام خود خطبه خواند و بعد از و پسرش امیر بریدبن محمد قاسم جانشین شد گویند که او شبے در زرستان شراب مے خورد آواز شغال شنید گفت که شبها چرا شغالان فریاد مے آمد گفتند از سرما بسلطان تظلم مے نمایند امیر برید حکم کرد تا سه هزار غلاف پر از پنبه در صحراها و باغها بر افگنند تا شغالان زیر آن روند و از سرما امین باشند و بعد ازین دیگر آواز نشنید گفت که حالا چرا آواز مے کنند گفتند که شکر نعمت می کنند امیر بخندید بعد از و پسرش علے بریدشاه بحکومت نشست اول کسی است که خود را بریدشاه خواند نظام شاه در عهد او قلعه کلیان و اودگیر و قندهار را از و بگرفت و بحر بندر و نواحے آن که حاصلش زیاده از چهار لک هون نبود با و گذاشت بریدشاه را خوشوقتے نماند و در سن هزار هجری در گذشت آفرین آن طائفه امیر بریدشاه در هزار و بیست و دو هجرے والی شد و بسی نگذشت که بندر تبصرف عادل شاهیان در آمد ٭

احمد نگر

از ابنیه احمد نظام شاه بحریست که در حدود دولتباغ نظام شهرے بنا نهاد و تخت آن شهر لطافت آب و هوا و کوه و صحرا و بنی اشجار از جمیع شهرهاے دکن نیکوتر است و در ظاهر شهر صدقات حارپه پیوسته حرمان دار و دو از باغات آنجا یکے باغ دلکشا فرح بخش است و در وسط باغ حوضے ساخته اند در کمال وسعت و در درون آن ترکه عمارتے رفیع بنا نهاده اند و بریک موضع شهر قلعه در غایت حصانت است و بروایت مؤلف صبح صادق ملوک نظام شاهیه در احمد نگر و مرهٹ و دولت آباد حکومت کرده اند و اول آن گروه نظام الملک حسن بحریست بهر یونام دانست چرا از اعیان بیجانگر بود چون احمد شاه بهمنی لشکر بیجاپور کشید او را اسیر ساخت و حسن نام نهاد او حسن شهر نو شهرت یافت بحرے بهر نوست که تحریف یافته و گویند که

که محمد شاه لشکری بهمنی بحری خاص خود با او بسپرده بود از ان او را بحری گفتندی و محمد شاه بسیاری در عهد خویش او را اشرف الملک همایون نظام الملک بحری لقب نهاده و بایالت بیدر و نواحی آن سرافراز ساخته بعد از قتل خواجه کاوان اعتباری عظیم یافت به ملک نائب مخاطب گشت و هشت صد و نود و یک هجری در عهد سلطان محمود بهمنی بر دست سبندخان به قتل رسید و بعد از و پسرش ملک احمد نظام شاه خود را نظام الملک خواند و دعوی استقلال کرد و چتر برگرفت و نام سلطان بهمنی از خطبه بیفگند و نام خود خواند و خواجه جهان دکنی و دیگر امرا بدو پیوستند نظام الملک نام خود را از خطبه بیفگند و بدستور چتر برگرفت و گفت این بعلامت سلطنت است ملک بهر دفع حرارت آفتاب است امر گفتند که اگر چنین است هر که خواهد چتر برگیرد نظام الملک بان رضا داد پس هر که خواست بهر خویش چتری بخواست و در تمام دکن آن شایع شد رقم حروف گوید اکنون روسای دکنی که صعبدار سی و پنجاه کس هستند از طرف خداوندان خویش سهر انداختند و آن مشهور به آفتابی است بالآخر باستصواب خطبه بنام خود خواند و خود را نظام شاه بحری لقب نهاد و دختر خود بملک وجیه دانی قلعه دولت آباد داد و او را بسپری آمد ملک اشرف برادر وجیه از راه حسد آن زن را با پسرش و برادر خود بکشت و بر دولت آباد و اسور استیلا یافت و اطاعت محمود بنگره گجراتی نمود نظام شاه در هشت صد و نود و نه هجری دولت آباد را محاصره کرد چون فتح متعذر دید باز گشت و در صدود باغ نظام شهری بنا نهاد تا انجا سکونت کند و پیوسته بر دولت آباد تاخت بردی پس آن شهر را احمد نگر نام نهاد و از مرهٔ استقلال یافت ملک اشرف سلطان محمود بنگره گجراتی را به تسخیر دکن تحریص نمود و والی گجرات قصد دیار نظام شاه کرد با تفاق عماد الملک عماد شاه عادل شاه خاندیسی عزم رزم او کردند و اهالیان گجرات را اجمالی بفریفت ناشبی فیل را که نزدیک سراپرده شاسته بود رها کردند شورشی عظیم در لشکر گجرات افتاد و گمان بردند که نظام شاه شبخون آورده سلطان محمود گجراتی از راه دو برون رفت چون لشکر متفرق شده بود با مخالفان صلح نمود و بگجرات باز گشت و بسی نگذشت که ملک اشرف در گذشت نظام شاه بر دولت آباد و اسور استیلا یافت و در نهصد و چهارده در گذشت او بصفات حمیده موصوف بوده هرگاه که سوار شدی سر بزیر انداخته رفتی و گفتی ملوک چون سوار شوند عوام الناس بدیدنش رغبت کنند ترسم که اگر نظر بر عین و یسار بر نامحرمی افتد و این نکوهیده بود و با وجود این صفات شیعی بود و در ست آید چون در شمشیر باری ماهر بود خلق را با نکار ترغیب مے نمود تا آنکه بسبب آن میان جوانان نزاع پدید آمد و ایشان هر گاه بیک دیگر برتری جستندی نزد او فیصلی تا میان ایشان حکم کند او در حضور خویش هر دو را بشمشیر باری فرمودندی و هیچ روز نبودی که در بارگاهش چند کس به قتل نرسیدی و از قبائل هیچ کس باز خواست نکردی و رفته رفته انکار جهان شایع گشت که هر کوچه و بازار از هر که خواستی بان استیصال نمودی و هیچ کس مانع نیامدی و اکنون گویند که آن عمل نزدیک دکنیان بعضے جا شایع است و از ایک رنگ گویند و بعد از و پسرش برهان نظام شاه در هفت سالگی جانشین گشت فیض جاوید تاریخ جلوس اوست و بیدر دولتش تکمل خان بر امور ملک و مال مستولی گشت و در نهصد و چهار هجری برهان نظام شاه بر بانوے امیه عاشق شد تکمل خان مهر و کالت پیش پادشاه نهاد و گفت ناخداوند خورد سال بود بیرد اختم اکنون جوان شد بکار ملک تواند پرداخت برهان نظام شاه هر چند گفت قبول نکرد شیخ جعفر دکنے بوکالت رسید و در نهصد و بیست هجری شاه طاهر با احمد نگر آمد و اعزاز یافت چون برهان نظام شاه از سلطان بهادر گجراتی متنفر گشت در نهصد و سی و شش خطبه

بنام سلطان بهادر گجراتی خواند تا او بگجرات باز گشت دیگر سال برهان نظام شاه طاهر را با تحف و هدایا بگجرات فرستاد و سلطان بهادر از فصلش آگاه شده و بر جمیع امرا او را تقدیم داد و شاه طاهر با عساکر گجرات مناظره کرد و غالب آمد و خصمت آن طرف یافت و چون در سنه دوسی و هفت که سلطان بهادر بر مالوه استیلا یافت برهان نظام شاه دیگر بار شاه طاهر را بسالت فرستاد و بوساطت او محمد شاه خاندیسی بران مقر گشت و برهان نظام شاه ببرهان پور آمد و سلطان بهادر را ملامت کرد پس برهان نظام شاه ببرهان پور شد محمد شاه باستقبال او شتافت برهان نظام شاه طاهر را گفت چون سلطان بهادر رسم ناچار بپای باید ایستاد و زیادتر از تعظیم من نکند چه چاره باید کرد شاه طاهر گفت حیلتی اندیشیده ام که چون ترا بنشیند ناچار از تخت برخیزد و فرود آید پس مصحف که بدست علی علیه السلام بود بر سر نهاد و ببارگاه سلطان بهادر آمد سلطان از خداوندخان گجراتی پرسید که این چیست که شاه طاهر بر سر گرفته گفت مصحف بخط علی عم سلطان از تخت فرود آمد و استقبال کرد و مصحف بوسید و بر سر نهاد و برهان نظام شرایط سلطان بجا آورد سلطان بر تخت نشست و نشیت برهان نظام شاه و محمد شاه و شاه طاهر ایستاده بودند سلطان شاه طاهر را امر بجلوس فرمود او معذرت نمود سلطان دیگر بار او را بجلوس اشاره کرد طاهر گفت سر طه ادب نباشد که خداوندمن بر پای بود و من بنشینم سلطان فرمود که او نیز بنشیند پس برهان نظام شاه و محمد شاه و شاه طاهر بنشستند سلطان بشاه طاهر گفت بعد ازین ترا با برهان نباید آمد تا تعظیمت قوت نشود آنگاه بشمشیر کمر خود را به کمر برهان نظام شاه بست و او را که با برهان بخواندند نظام شاه خطاب کرد و سراپرده و سرخ تفویض فرمود و چتر سفید که از سلطان مالوه گرفته بود بفرمود تا بر سرش افراختند و دیگر اسپ و فیل و خلعت خاص داده رخصت فرمود برهان نظام شاه باحمد نگر رسید و در سنه دو چهل و چهار برهان نظام شاه باحمد نگر رسید و در سنه دو چهل و چهار برهان نظام شاه بر هنوز شاه طاهر نام اصحاب کرام از خطبه بیفگند و بنام اثنی عشر خطبه خواند و دختر خود را که سفید بود سبز ساخت و امر کرد تا در مساجد رقص کنند و با آشکارا مذهب امامیه پیش نهاد ساخت سلطان محمود گجراتی بعد از سلطان بهادر گجراتی بادشاه شده بود و ابراهیم عادل شاه والی بیجاپور و مبارک شاه خاندیسی و عماد شاه والی برار ازین معنی برنجیدند و خواستند که او را استیصال سازند برهان نظام شاه بتحف و هدایا محمود و مبارک شاه را راضی ساخت و لشکر بر عادل شاه والی بیجاپور کشید و بصلح باز گشت و بعد از چهل سال شاه طهماسپ صفوی از ایران جهت برهان نظام شاه کشید و تحف و هدایا فرستاد و از ان جمله غلامی بود شاه قلی نام که دران دولت سلامت خان خطاب یافت و برهان نظام شاه در سنه دو شصت و یک در گذشت و همدران سال اسلام شاه والی دهلی و سلطان محمود گجراتی برادرزاده سلطان بهادر گجراتی در گذشتند غلام علی هندو شاه گوید سه خسرو از زوال آید بیک سال که هند از عدل شان دار الامان بود یکی محمود شاه نشاه گجرات که همچون دولت خود نوجوان بود دوم اسلام شاه سلطان دهلی که در هندوستان صاحب قران بود سوم آمد نظام الملک بحری که در ملک دکن سلطان نشان بود هذا من تاریخ فوت این سه خسرو چه پیرست زوال خسروان بود بعد از و پسر بزرگش حسین نظام شاه بادشاه شد و در عهد او سیف عین الملک گجراتی که از امرای سلطان بهادر گجراتی بود و بعد فوت او بدکن دیده در خدمت حسن نظام شاه بسری برد توهم نموده به برار رفت و فوج

اندرز با و پیوست سیف الملک حسین نظام شاه در آمد حسین نظام شاه قاسم بیگ حکیم را نزد او فرستاد و او را بخواند سیف
عین الملک گفت که بشرط سخن درست آیم اوّل آنکه حسین نظام شاه مرا استقبال کند دوّم آنکه وقت ملاقات از اسپ فرود نیایم
و سوم آنکه باز من باز کردم تو در اردوی من باشی یا اگر حسین نظام شاه غدر اندیشد یاران من ترا هلاک کنند قاسم بیگ بپذیرفت و
نزد حسین نظام شاه رفت و بلادر در خود مالید تا سر و ریش آماس کرد و بخانه بخفت عین الملک او را بخواند تا او را در دے
خود باز دارد و پیش نظام شاه برود فرستاده او را بدان حالت بدید و حال بعین الملک باز گفت عین الملک را اجل مهلت
رسیده بود آن شرط بگذاشت و روی بقلعهٔ احمد نگر بنهاد حسین نظام شاه باستقبال شتافت عین الملک دستگیر شد و با
خواهرزاده اش صلابت خان بقتل رسید حسین نظام شاه در نهصد و هفتاد و دو هجری با تفاق سلاطین دکن متوجه بیجانگر
شد و رام راج و اسے بیجانگر را کشت چنانچه در ضمن احوال عادل شاهیان گذشت و در بیجانگر نیز باید باجمله بعد از فتنه
برام راج حسین نظام شاه باحمد نگر رسیده و در همان سال بگذشت آفتاب دکن شد تاریخ است و او دو پسر داشته مرتضے
و برهان بعد از و پسر کلانش مرتضے نظام شاه بادشاه شد و در عهد او فرنگیان رهگذیده مسلمانان را ایذا می رسانیدند قصد ایشان
کرد و محاصره نمود و اخلاص و فرهاد خان حبشے از فرنگیان رشوتها گرفتند و آنچه خواستند بقلعه فرستادند ناگاه کشتی مسلمانان بدانجا
رسید فرنگیان آنرا بگرفتند دو جوان غریب در کشتی بودند رستم خان و شمشیر خان نام فرنگیان آثار شجاعت در ایشان دیده
بقلعه بردند و بزم سپاه مرتضے نظام شاه امر کردند ایشان در یافتند که حبشیان و سایر امرا با فرنگیان متفق اند پس نبوشتند
بر سر تیری بستند و بعسکر مرتضے نظام انداختند و مرقوم نمودند که از سپاه اسلام برک و ترک سمجد تمام حرکت کنند پس هنگام شب
برستم خان گریخته نزد مرتضے نظام شاه ماندند و مرتضے نظام شاه دهاد و اخلاص جان را حبس نمود و برگ و ترک را چنگیز خان
خطاب داد و پیشوا ساخت و باحمد نگر باز گشت و در نهصد و شصت و دو مرتضے نظام شاه برهان عماد و عادلخان و سے
عماد را با پسرش شمشیر الملک کشت و بر پسری صاحب خان نامے عاشق شد و صاحب خان با چنگیز خان عداوت گرفت
و بمرتضے نظام شاه گفت که او را سلطنت هست و دران ایام چنگیز خان بیمار شد مرتضے نظام شاه شربت مسموم با علیم محمد
مصرے پیش او فرستاد چنگیز او را بخورد و از حال آگاه شد و در حالت نزع این عریضه نوشته بنظام شاه فرستاد و در گذشت
مخلص دولت خواه سپهر گشت بمرگ شد که آفتاب عرش شصت درجه طے کرده معروض مے دارد شه بتی که با تاب حیات سرشته
بود و رشید و چشم از مشاهده اعتبار به پوشید چند انکه مرا فنا گشت شاه را بقا باد و التماس آنکه مرا حبا و مهیا از دولتخواهان
شمرده استخوانهان مار اکبر بلاے علی نظر بیندو سید مرتضے سبزواری و شاه قلی صلابت خان غلام مرسلشاه طهماسب
صفوے و مرزا تقے نظری و امین الملک نیشاپوری و قاضے بیگ طبرانی را از نوکران کار آمدنی شمرده نفرت خاطر بکوشند
و آن قدر خلل که در سرکار من اندیشان صلاح و ایشان جمع نمایند مرتضے نظام شاه رقعه برخواند و از کرده پشیمان شد و بر بیجل
خویش نفرین کرد و سید مرتضے را حکومت برار داد و حکیم محمد مصرے را که پیشوا ساخته بود عزل کرد و قاضے بیگ را پیشوا
ساخت و گفت که فرزند رسول خدا است و او را وکیل خویش ساختم اگر در قیامت ازین پرسند که چرا در ملک تو کسے بر
کسے ظلم کرد گویم از قاضے بیگ پرسید پس ازان عزلت گزید و در قلعه احمد نگر منزوی گشت و پاسبانی خود شاه قلی صلابت خان

سپرد و حکم کرد که خبر صاحب خان بمعشوق کسے پیش او نیاید دستانزده سال منزوی بماند خلق او را دیوانه گفتندے و در ان مدت جز یک دو تن کسے پیش او نرفتے بزرگان دولت را چون کاری بزرگ پیش آمدی عریضه نوشتندے و انچه در جواب نوشتی بدان عمل کردندی محمد اکبر بادشاه از حال او آگاه شد و بحید و دمالوه آمد قاضے بیگ رقعه نبوشت مرتضے نظام شاه در ساعت پالکی خواست و سوار شد و امر کرد تا اطراف او را بپوشند پس روی بخاندیس نهاد و اکبر بادشاه به اکبرآباد باز گشته بود مرتضے نظام شاه بدولت آباد رفت و جامهٔ درویشانه پوشیده بقصد زیارت مشهد رضویه از غرب سرابرده بیرون رفت چنانچه صاحب خان نیز اطلاع بیافت اعیان دولت آگاه شدند و بجستجوی شتافتند و او را بهشت آوردند و بسیالغه تمام باز گردانیدند مرتضے نظام شاه باحمد نگر شد و در باغ بهشت بهشت منزوی گشت صاحب خان بسیارے از خویشان خود را به امارت رسانید و همه روز با تمین و بسیار دو سه هزار مردم جماعه خویش در کوچه و بازار میگشت و زنان و پسران مردم را بر وزمی کشتند امرا از ان حالت به تنگ آمدند صاحب خان که بتیز حسین خان سخت گمان برسری که امرای برار بود پیغام فرستاد که نام خود را تغیر ده حسین خان بآن رضا نداد و صاحب خان با یاران خود بخانهٔ او رفت و منهزم باز گشت و نزد مرتضے نظام شاه بیرون آمد و گفت فرمان بادشاه است که مغلان را بقتل رسانید و کمینان و حبشیان خواستند که بفرموده عمل نمایند امرای معقول جمع شدند و عزم رزم کردند صاحب خان مرتضے نظام شاه را گفت مغلان مے خواهند که ترا بقتل رسانند مرتضے نظام شاه پیاده از باغ بیرون آمد و چون مغلان را بدید بر فیل سوار و کمینان و حبشیان بمقابله امر فرمود سید مرتضی سپهر سوار و قاضے بیگ طهرانی با امرای معقول پیغام دادند که با خداوند خود حرب متوان کرد چنگیای خان و بهای جان اوزبک و حسین خان سخت کمان برسری و تیر اندازان خان از اسپ فرود آمدند و از دور بپیش بادشاه سر فرود آوردند و با لشکریان راه ممالک عادل شاه و قطب شاه پیش گرفتند صاحب خان با یاران بشهرے رفت و هر کرا از مغلان یافت بکشت قاضے بیگ رقعه بپادشاه نوشت و صلابت خان حال عرضه داشت بادشاه گفت بشهر رود صاحب خان را باز گردان صلابت خان اجرا طوعاً و کرهاً باز گردانید صاحب خان قصد صلابت کرد صلابت خان بگریخت مرتضے نظام شاه خبر یافت و او را بخواند و دلدارے نمود و در ان ایام قاضے بیگ بجنابت منسوب شد ساعیان از بادشاه اجازت خواستند که از و باز خواست نمایند بادشاه در جواب گفت و نوشت که هرگاه سید محمد چیزے از خزانهٔ ما تبه کند مروت نباشد از و باز خواستن و گرفتن او را با عیال و اطفال برکشتی نشانید و طلش بفرستید چنان کردند صاحب خان از مرتضے نظام شاه جهت آنکه صلابت خان را دلدارے کرده بود بر بنجید و بغدر شتافت اهالے بندر چند ضرب توپ رها کردند و چندے از همراهیان او را بکشتند بادشاه در بالگی سوار شد و از پی صاحب خان روان شد چون بجدوه آمد بار رسید او را پیش خود خواند صاحب خان گفت صلابت خان را از پیش خود بران و پدر را بگیر و با قطاع سی ده تا نزد تو آم بادشاه صلابت خان را به برکه قطاع او بود فرستاد و بدر را محاصره کرد و در ان اثنا شنید که برادرش برهان که در قلعه چیر لو دخیره کرده متوجه احمد نگر است بادشاه باحمد نگر شد و صلابت خان را بخواند صاحب خان دیگر بار بر بنجید و بادشاه توجهے نکرد و باحمد آباد بشتافت و در بازار بد کان عطاری رسید و گفت داروی داری که دیوانه را سود دهد گفت اجزای جلاب موجود است بادشاه گفت ندانم که من دیوانه ام که تمام ادار سلطنت می خواهم و با برادرم

که بے موجب لشکر بی کشد عطا گرفت او دیوانه است که قدر خون تو برادر بهی داند بادشاه بخندید را و زنهار هون باد بخشید و
اسد خان ابرزم برهان فرستاد برهان منهزم گشت و برسم ماشتافت یکراب افتاد و بخدمت اکبر بادشاه شتافت
مرتضے نظام شاه سید مرتضے و الی برار را امر فرمود که صاحب خان را بدست آرد و بخدمت فرستد و اگر مازران ابا نماید به قتلش
رساند سید مرتضے بفرمان او صاحب خان را بگشت و صلابت خان در امور ملک استقلال یافته مملکت را ضبط کرد و اکبر بادشاه
مشروحان را برسالت نزد مرتضے نظام شاه فرستاد مرتضے نظام شاه بار داد و اورا نزد خود خواند مشروحان گفت که مرا
بادشاه ازان فرستاده که سبب آبروی شما معلوم کنم مرتضے نظام شاه گفت سپاه برمن بسیار جمع شده و قبایل ولایت
بخرج ایشان وفا نکنند لاجرم از شرم کمتر بیرون مے آیم و در مقصد و نود و دو هجرے از پیش اکبر بادشاه خان اعظم را با تفاق
برهان برادر مرتضے شاه قصد دکهن کرد صلابت خان و میرزا محمد نظرے قصد او کردند خان اعظم منهزم بگجرات افتاد و میرزا محمد نقے
نظری با حمد نگر شتافت و دران فتح شاه لولی که بجاے صلابت خان خدمت مرتضے نظام شاهی کرد مرتضے نظام شاه شیفته
او بود بعرض رسانید که امرا از آبروی تو بیجان رسیده اند می خواهند که بپسرت حسن را سلطنت برگزینند مرتضے نظام شاه بر قتل پسر
ساعی شد و دران ایام سپاه عادل شاه بحدود مملکت او رسید مرتضے نظام شاه آنرا بخریک صلابت خان دانست پس
اورا بخواند و گفت مے خواهم که ترا بحبس کنم بر انقدر ندارم صلابت خان گفت قلعه را تعین ما باید نمود باحجار روم مرتضے نظام
شاه گفت قلعه و مدرج پوری صلابت خان بخانه رفت در بحر بناے خود نهاد بر بالکنی نشست و راه قلعه مذکور پیش گرفت
هوا خواهان هر چند مانع آمدند هیچ در نگرفت گفت انچه بکردم بهر ضد اوند بود اکنون که شنوا اهد مرا با فضولی چه کار مرتضے نظام شاه
قاسم بیگ را پیشوا ساخت و میرزا محمد تقے نظری را وزارت داد و بعادل شاه صلح کرد و دیگر بار قصد قتل پسر نمود و اورا
بخواند و نزد خود در حجره جاے داد شبے او را در نهانی بپیچیده در ان زد شاهزاده حسین بر خاست و بگریخت مرتضے نظام شاه
دیگر روز بحجره رفت و او را نیافت فتح شاه تولی را گفت حسین چه شد گفت بمرد گفت استخوانهاے چه شد گفت خاک شد گفت
باد مدک آتش چگونه استخوانهاے آدمی خاک شود فتح شاه را تهدید کرد فتح شاه گفت که او بگریخت و اکنون نزد قاسم بیگ رفت چکیم
و میرزا محمد تقے نظری است مرتضے نظام شاه او را از ایشان درخواست هر دو انکار کردند و محبوس گشتند و امور ملک بمرزا صادق
و بهزاد الملک تفویض شد ایشان نیز چون در باب قتل شاهزاده اطاعت نکردند محبوس شدند و بعد از ایشان سلطان حسین
بن سلطان حسن سبزواری که در دکهن متولد شده بود میرزا خان خطاب یافت و پیشوا شد و لاور خان عادل شاهے
لشکر بمملکت مرتضے نظام شاه کشید میرزا خان بهانه وقع او از شهر بیرون آمد و بدولت آباد شد و خواست که شاهزاده
حسین را که انجا محبوس بود بدست آرد و بسلطنت نشاند مرتضے نظام شاه آگاه شد صلابت خان و قاسم بیگ چکیم
و میرزا محمد تقے و چکیم محمد مصری را احبس نجات داد و بدرگاه خواند میرزا خان تجهیل تمام شاهزاده حسین را برگرفت و متوجه
احمد نگر شد و مرتضے نظام شاه را در حامی کرم باز داشت و زر گلخن چندان آتش افروخت که از حرارت آن در ستیزدهم رجب
سنه شش صد و نود و شش هجری در گذشت مدت ملکش بست و چهار سال و دران جمله قریب شانزده سال متروی بود
و او بادشاهی با شجاعت بوده و او در بضعه و هفتاد و هفت هجرے زمام کشور خان عادل شاهی کرد و کشور خان و قلعهٔ دهارور

متحصن شد مرتضی نظام شاه سوگند باو کرد که از اسپ فرود نیاید تا قلعه نگشاید پس با سپاه یورش کرد جمعی از لشکر بانش به تیر و تفنگ و توپ هلاک شدند و چند تفنگ بجوش بادشاه رسید و کور خان برخم تبر در ما در آمد مرتضی نظام شاه قلعه بگرفت بانجا بعد از و پسرش حسین نظام شاه بن مرتضی نظام شاه بادشاه شد و جمعی از سفله گان را امارت داد و رسوم نکوهیده پیش گرفت شبهای در کوچها بگشتی و هر که را یافتی بکشتی میرزا خان او را بگرفت و ابراهیم و اسمعیل پسران برهان بن حسین نظام بن برهان نظام شاه را بخواند و اسمعیل را که کهتر بود بسلطنت برداشت جمال خان و جمعی کثیر از دکهنیان و حبشیان بر بن سخن انکار کردند و بدر قلعه احمد نگر شدند و گفتند حسین نظام شاه کجاست میرزا خان گفت او قابل سلطنت نیست و بادشاه اسمعیل است جمال خان گفت بادشاه را بگذار مرزا خان حسین نظام شاه را بگشت و سرش بنیزه کرد و بر برجی داشت و گفت که اگر جنگ بهر اوست اینک به قتل رسید جمال خان وغیره چون این حال بدیدند پیش از پیش در کشود قلعه کوشیدند و هنگام شام قهرا قهرا را بگشودند مرتضی خان و مهابت خان و این اهلک را بگشتند و به قتل مقلان فرمان دادند میرزا خان بگریخت و میرزا محمد تقی نظری و مرزا صادق و دیگران گرفتار شده به قتل رسیدند و دیگر روز جمال خان اسمعیل نظام شاه را بر تخت نشاند و میرزا خان بعد از چهار روز گرفتار شده به قتل رسید و جمال خان بود دولت اسمعیل نظام شاه مستولی شد و او مهدوی بود و اسمعیل نظام شاه را مهدوی ساخت و در نهصد و نود و بست صلابت خان که بفرمان میرزا خان در کهرله محبوس بود خروج کرد و روی باحمد نگر نهاد و عادل شاه نیز از بیجاپور قصد اهلک کرد جمال خان با صلابت خان رزم کرد و ظفر یافت و صلابت خان از و امان خواست و همان سال در گذشت و جمال خان با عادل شاه صلح کرد و برهان که در خدمت اکبر شاه بود عرض کرد که در کهن بادشاهی صاحب جود است اگر تجدد دشوم شاید بدولت رسم اکبر بادشاه او را اجازت داد برهان به برهان پور شد و با تفاق راجه علی خان و الی خاندیس روی باحمد نگر نهاد و بسیاری از امرای برار با و پیوستند جمال خان در نهصد و نود و نه هجری با برهان راجه علی خان رزم کرد و باخداوند خان مهدوی به قتل رسید اسمعیل نظام شاه اسیر شد و او را نزد پدرش آوردند و برهان سر از بنو خت راجه علی خان را با تحایف بخاندیس باز گردانید و برهان نظام شاه بعد از و پسر خود اسمعیل شاه بادشاه شد و هر کجا مهدوی یافت بکشت و خطبه بنام آئمه اثنی عشر خواندو در هزار و یک لشکر بر نگدیده فرستاده بسیاری از فرنگیان بکشت و دیگر سال فرنگیان غالب آمدند و بسیاری را از مسلمانان بکشتند و بعد از و پسرش ابراهیم نظام شاه چند ماه حکومت کرد و بعد از و احمد نظام شاه بحری بسی میان منجهو بادشاه شد و در عهد او سپاه نظام شاهیان چهار کروه شدند و هیچ اطاعت نمی کردند اول میان منجهو او با احمد نظام شاه در قلعه او سه خطبه بنام آومے خواندند دوم چاند بی بی و شمشیر خان در قلعه احمد نگر بنام بهادر خطبه مے خواندند صلابتجان در صدود و دولت اباد موتے نام طفلے را نظام شاه می خواند چهارم اینک خان حبشے داد در صدود نزیده بود شاه علی بن برهان نظام شاه بحری را که قریب هفتاد سال عمر داشت و از بیجاپور خوانده بود خطبه بنام اومے خواندو همدران آوان سلطان مراد ابن اکبر بادشاه و خان خانان عبد الرحیم خان سپهسالار احمد نگر را محاصره کردند و چند جا نقب کرده هر چه زر بزرگ بدید آوردند چاند بی بی بر قعه بر سر افگنده و سلاح در دست گرفته بر رخنه آمد احمد نظام شاه هشت ماه بود و بعد از و بهادر نظام شاه بسی چاند بی بی در احمد نگر بادشاه شد و در هزار و

ششصد هجری اکبر بادشاه شاهزاده دانیال را بجای شاهزاده مراد که فوت شده بود باحمان خانان عبدالرحیم به تسخیر دکن فرستاد و
وزیر بیگ خان حبشی که قلعه احمدنگر را محاصره داشت پیشتر رفت و شاهزاده دانیال بجا مره احمدنگر پرداخت حامد سلطان پسر قطب خان خواجه سرا
که از امرای او بود گفت قلعه را بایشان باید داد و بدولت آباد رفت باامر گفت که حامد سلطان با مخالفان متفق شده قصد قتل
شما دارد پس باتفاق یک دیگر در غره محرم یک هزار و نه هجری آن بیشه زن را کشت بعد از چند روز شاهزاده دانیال قلعه را قهراً
بگرفت وحبیب خان وغیره را به قتل رسانید وبهادر نظام شاه را بخدمت اکبر بادشاه فرستاد وبهادر محبوس گشت وبمرور بعد از
فتح احمدنگر امرای نظام شاهی مرتضی نظام شاه بن شاه علی را در دولت اباد بادشاه خواندند وملک عنبر حبشی غلام مبرک ومرگ
المخاطب بچنگیز خان عظیم مستقل گشت ومملکت نظام شاهی از سرکشان صافی ساخت وشهر کهرکے درشش کروهی دولت آباد
بنانهاد وبعد از نظام پسرش برهان نظام شاه را بسلطنت نشاند ودر هزار و بست و نه هجری امرای اکبر شاهی را از بالاگهات
برآمد نور الدین محمد چنانکه بادشاه شاهزاده جهان شاه را بقلع وجمع او فرمان داد و لشکر به بالاگهات فرستاد وملک عنبر نهزمیت
رفت وخراج بپذیرفت وچون عنبر درگذشت پسرش فتح خان بن ملک عنبر را برهان نظام شاه خواست که در امور ملک دخل
بدهد فتح خان برنجید و در هزار و سی و نه هجری برهان نظام شاه را به قتل رسانید و پسر شش که خورد سال بود نظام شاه خواند
خانجهان ومهابت خان در هزار و چهل و سه از برهان پور روی بدولت آباد نهاد و فتح خان در قلعه متحصن شد مهابت خان بر شهر
دولت آباد استیلا یافت و در تضییق حصار کوشید یاقوت حبشی با لشکر انبوه قصد مهابت خان کرد مهابت خان
طائفه را بضبطه دولت آباد باز گذاشت و از شهر بیرون آمد و با یاقوت خان رزمی صعب نمود و ظفر یافت یاقوت خان
به قتل رسید مهابت خان بدولت آباد باز گشت وقهراً قلعه را بگشود و فتح خان ونظام شاه وتمامی اولاد نظام شاهیان
را بدست آورد و مظفر ومنصور به برهان پور باز گشت وفتح خان ونظام شاه را بدرگاه والا فرستاد نظام شاه وغیره
محبوس گشته صوبهٔ دولت آباد که مربط عبارت از وست ومرتع ساکنان آنجا باشند در زمان سابق بدیوگر شهرت داشتند
وپیش از ظهور اسلام همیشه دار الملک بوده ومردمش لشکر اند و ان من را نیک ورزیده اند وکاغذ آن مقام بانام است
چه بعد از روم وخطا بدان لطافت وصفا تتبع آن نمیوده وقلعه اش از امهات حصان است وچند طبقه دارد مؤلف خلاصه
تاریخ گوید که در زمان شهرمند کور بدیهار انگری موسوم بوده وبعد ازان بدیوگر معروف شد چون سلطان فخر الدین جونا المخاطب
سلطان محمد شاه بن تغلق شاه والی دهلی تمام مملکت را ضبط نمود قلعه دیوگر را دولت اباد نام نهاد و دار السلطنت ساخت
وبعد او آن ولایت بالکل از تصرف حاکمان دهلی بدر رفت و بعد از سه صد سال در عهد شاه جهان بادشاه بحسن سعی
مهابت خان خانخانان به تسخیر قلعه مذکور به تسخیر در آمد وچون اورنگ زیب عالمگیر در ایام شاهزادگی بصوب مملکت دکن
تعین گردید در پیشگی قلعه مذبور جاے که قصبه کهرکے بود شهر خجسته بنهاد اورنگ اباد طرح انداخت آن نشیمن گاه حکام گردید
پیش ازین در ملک نظام الملک والی دکن کهرکے نام داشت وپیش از موضع ویرانه نبوده غیر جنسے صاحب مدار دولتش بنا بر
اوجاے بنانهاد وبسبب قلت آب نهر از رود خانه برسول در حویلی خود آورده با و تالاب عالی متصل شهر ساخت و اکنون
اورنگ اباد شهر لبست وسیع وهوایش معتدل وهفت منزل از انجا شهر برهان پور است ودران شهر بدستور دیگر شهر هاے هند

چهار ماه بارش می شود و اقسام میوه در کمال خوبی پیدا می دارد از خطوط میر غلام علی آزاد بلگرامی که انجا اقامت دارد معلوم شده که درخت انبه دو فصل بار می دهد و غله همیشه ارزان و انواع اقمشه و جواهر نفیسه و زیبا از آن شهر فراوان می آید ساکنانش حسین و خوش شکل و نیکو معاش می باشند طول آن صوبه یک صد و پنجاه کروه و عرضش صد کروه است و هشت سرکار مشتمل بر هشتاد و محال و محال بمعنی پرگنه باشد تابع این صوبه است و بموجب جمعبندی راجه ٹودرمل رحمه الله تحصیل تمام صوبهای مملکت سنه احدی و نود و شش کرور و شصت و دو لک و هشتاد هزار دام مدخل این صوبه است و چهل دام را یک روپیه رایج الوقت مقرر است پس یک کرور و شصت و نه لک و هفت هزار روپیه می شود بالجمله اورنگ آباد در عهد سلطنت محمد شاه بادشاه هنگام نظامت نظام الملک آصف جاه و پسرش ناصر جنگ کمال رونق داشته و اکنون که سنه یک هزار و یک صد و نود و پنج هجری است نظام الدوله ابن نظام الملک آصف جاه بر مسند امارت آنمقام قیام می دارد و بر اکثر ممالک دکن متصرف است اما نشیمن گاهش حیدرآباد شنیده می شود چون شهر بست مشتمل بر آبهای خوشگوار و آثار و علامات آثار قلعه بغایت متین دارد و سوال بر ساحل دریای عمان که بسمت دریای عمان نامند واقع است و از بنا دشهوره و کن است و قلعه ریگدیده در صدود آن از بنیه فرنگیان پر تگال است و تلنگانه نیز بهند و راهت تلنگانه به تلنگ بن دکن بن هند بن حام بن نوح علم منسوب است و آن ولایتی است مشتمل مضافات بسیار و بغایت آبادان و در زمان سلف همیشه یکی از ایالان معتبره هندوستان بران مملکت فرمان روا بوده اند و هزار و یک هجری دارالملکش گلکنده بوده که بسبب افزونی باغات و عمارات و پاکیزگی بمرزبان مستغنی از دیگر ولایات هند است و ساکنانش همه ملیح و نمکین باشند کپتان جوناتهان هکاک بارقسم حروف می گفت که در صوبه گلکنده کان الماس است که در راب و تا بساحل خلیج بر همه کا نهای الماس دارد مولف صبح صادق گوید اول از ملوک گلکنده سلطان قطب شاه است و او بخدمت محمد شاه بادشاه شکری بهمنی نموشت و خاصخان لقب یافت و به بلیک شد و بسیاری از اهالی انجا را بکشت و در عهد سلطان محمود بهمنی قطب الملک خطاب یافت و به امارت تلنگ رسید و در نهصد و نیز دو هجری نام سلطان محمود بهمنی از خطبه بیفکندند و بنام اسمعیل عشر خطبه خواندند اما حقوق سلطان محمود منظور داشته پیوسته مهر او تحایف می فرستادند چون شنید که شاه اسمعیل صفوی در ایران استقلال یافت خطبه بنام او خواندند و بعد از و فرزندانش بر سنت او عمل می کردند بعد از ان پسرش جمشید قطب شاه و پس از و برادرش قطب که دختر نظام شاه در نکاح او بوده بر علو مرتبت نشست و با تفاق نظام و عادل شاه و بریدشاه را مزاج والی بیجانگر را در زعم بکشت چنانچه گذشت و بعد از و پسرش محمد علی قطب شاه بادشاه شد گویند روزی بر فیل سوار بر اهیسی می رفت درویشی باو رسید و گفت ترا بایه اسمعیل عشر سوگند است که این فیل مرا دهی قطب شاه فرود آمد و آن فیل را با یک فوجیر طلا و پوچه بر و بو دبدرویش داد بهاگ نگر که بحیدرآباد مشهور است از انجهت اوست گویند در به دولت سلطنت خویش بر سولی بهاگ متی نام عاشق شد بنام او آن شهر در حوالی گلکنده بنا نهاد و بعد از و بر ادرش محمد امین قطب شاه بسلطنت نشست و در عهد او شاهجهان بادشاه از دکن متوجه بنگاله شد و از میان مملکت او گذشت قطب شاه خدمات پسندیده بجا آورد و آخرین بادشاه از قطب شاهیان ابوالحسن است که بتاناشاه مشهور بوده است و از اولاد امجاد قطب الملک بوده در سن یک هزار و نود و هشت هجری مطابق سال سی و یکم جلوس عالمگیری قلعه حیدرآباد که در حوالی گلکنده است بر دست سپاه اورنگ زیب عالمگیر بادشاه مفتوح شد و آن مصرعه تاریخ است فتح الثانی زبادشاهی کردی

وآن مملکت بخوصه تسخیر عالمگیر در آمد و ابوالحسن بر رگاه آمد و در حبس بعیش مے گذرانید تا آنکه در گذشت یلبار و یلیوار و یلیار نیز نامنه و
آن ولایتے است مطبوع و مساکنانش همه خوش روی و خوشخوی اند اما در بعضے اکنه چندان جمالے ندارند کپتان چوناتهان اسکاٹ
بارا قم حروف می فرمود که در یلیوار اکثر جاها زنان برهنه که هیچ لباس ندارند مطلق برهنه مے گردند و هر قدر که خواهند مردم را بشوهری گیرند
و رسم آنجاست که اگر یکے بخانهٔ هر کسیکه خواهد رفته بازنے مباشرت کند و کفش خود را بر در گذارد و اگر مردے دیگر آید و کفش بر در بیند
باز گردد و اگر نه بیند بخانه در آید و جماع کند برایت مولف صبح صادق حکام مینوار در ایام سابق رایان بیجانگر را اطاعت کردند
و از چندگاه حاکم علیحده دارد و بر بسیاری از بنادر آن فرنگیان مستولی اند و بطور اسلام در ان دیار در سن دو صد هجرے اتفاق
افتاده و در تاریخ مذکور مے گوید وقتی طائفه از مسلمانان بسیر اینجا مے رفتند کشتی ایشان بلد یکلو که قاعده یلیوار است افتاد و بے
آنجا مردے دانا بود و سامری نام داشت ایشان را بخواند و از دین سوال کرد گفتند است محمد صلعم گفت او را معجزها بود گفتند آرے
و چندی از ان شمردند چون بمعجزه شق القمر رسید سامری گفت این معجزه قوی ست اگر شجر نباشد شاید اهالی ربع مسکون آنحالت را
مشاهده کرده باشند پس گفت رسم ما چنین ست که هرگاه واقعه غریب اتفاق افتد آنرا در دفاتر ثبت کنند اگر این واقعه صحیح است در
دفتر ثبت باشد پس دفاتر آبا و اجداد را تفحص مے کرد تا در موضعے نوشته دید که در فلان سال ماه دو بار گشت و با یک دگر نبشت
و از ما پیش از زمان دولت او بدو بیست سال نوشته بود سامری گفت از عهد پیغمبر شما چند سال گذشته گفتند دو بیست سال سامری
تصدیق کرده ایمان آورد کپتان چوناتهان اسکاٹ قایل این مراتب نیست بالجمله چون خواست که بجزیره واز اعیان مملکت که ثبت پرست
بودند به بیست و سے اند رسید و گفت که آنرا و اگذاریم و بعد ازین شما را بخوانیم و بدیس عهد نامه نوشت و از همه همان گرفت که از
مضمون آن عدول نکنند آنگاه مملکت را بر امرا قسمت کرد و گفت که بر ولایت یک دیگر تصرف نکنند اگر احیانًا در میان مخاصمه افتد
بخرابے مملکت یکدیگر قانع شوند بالجمله چون سامری از قسمت مملکت باز پرداخت یکے از امرا که حاضر نبود بیامد سامری را چیزی نمانده بود
شمشیر خود با و بخشد و گفت باین هر قدر که توانے از مملکت بگیر پس او را سامری لقب نهاد و گفت باید که بعد از تو هر که از اعقاد
تو بسلطنت رسد همین نام بر خود نهند آنگاه بکوشه رفت و آنجا بعبادت مشغول شد و گفت باید که کسے نزد من بیاید سامری خود را
بکشتی مسلمانان رسانید و با ایشان متوجه حجاز شد و چون هفته بگذشت اطلاعیت و رفتند و از و نشانی نیافتند گفتند او با آسمان
رفته زود باشد که باز آید سامری به بندر سحر رسید و مرتضے شد و از مسلمانان چون کرد گفت خواهم که پیوسته بملیار روید تا
بسے شما کافران آنجا مسلمان شوند پس نامه به یلیاریان نوشت که بامر خدا از شما عهد آشده ایم باید که از عهد نامه و پیمان من تجاوز
نکنید و مالک بن حسنت فلان فلان را چون آنجا آیند رعایت کنند و بگذارند بهر وجه که خواهند سیر بندر و بسی نگذشت که سامری
در گذشت و به بندر شهر هرفون گشت و هرگاه که مالک بن حسنت بملیار رفت و نامهٔ سامری بلیاریان و سلیه کرد یکلو رسانید بلیاریان
مالک و رفقاے او را اکرام کردند و مالک در کنار یکلو مسجد بنا نهاد و جمعے کثیر از اهالے آن دیار مسلمان شدند و مذهب شافعی
گزیدند امرای سامری بطناً بعد بطن حکومت می کردند تا آنکه فرنگیان بدیار تنکال استیلا یافتند چه در نهصد و چهار هجری که سلاطین همیشه
دکن ضعیف شدند فرنگیان دست بستند که از ایشان بملباریان مدد نخواهد رسید لاجرم غرض تسخیر آن مملکت کردند پس در نهصد و نه هجرے کشتی فرنگ
به بندر کالنکوت رسید و مسلمانان بستم آغاز نهادند سامری صاحب ملبار فوجے بدفع ایشان فرستاد و فرنگیان منهزم بیکے از

حکام نواحی که با سامری مخالفت داشت متوصل شدند و او ایشان را بکوهی متوطن ساخت آن طائفه آنجا قلعه و کلیسا ساخته
و این اول قلعه بود که فرنگیان بنا کردند پس صاحب پرتکال کشتی بسیار بکوچی فرستاد تا آن حصار را محکم نماید کوچی کشتی د
سه تن از ملوک احمد و دراکه دوست فرنگیان بودند باز گشتند و بمجاصره کوچی پرداخت و کاری نساخت و باز گشت و بملوک آفاق نامه نوشت
که فرنگیان درین دیار ربا بندم مسلمان مشغول اند مراسد و نامحمد پس چون نامیسامری بقالصوی و والی مصر رسید سیزده عراب بساحل دریای
هند فرستاد سلطان محمود بنگره و والی گجرات و سلطان محمود بهمنی و والی دکن از تبادر ممالک خود عرابی چند نمود انها فرستادند فرنگیان سجد و د
سعوال جمع شده بودند افواج سامری در آنجا رسید و با فرنگیان رزمی صعب کردند فرنگیان ظفر یافتند و مصریان به بندر دیو گشتا فتند
و چون ملک اشرف قالصوی زائل کردند و سلطان سلیم صاحب روم بر مصر استیلا یافتند فرنگیان بساحل دریای هند مستقل گشتند
و در رمضان شش صد و یازده بکالنکوت آمدند و مسجد جامع بسوختند بلیاران روی باشان نهادند و پانصد کس را بکشتند فرنگیان به بندر
کوکم گریختند و بار اجه آنجا در ساختند و در ان سال بر کوه استیلا یافتند سامری از غایت اندوه بیمار گشت و نهصد و بست و یک
و گذشت برادرش نشین شد و با فرنگیان صلح کرد و بالآخر میان ایشان و خشت خاست و مکرر محاربات اتفاق افتاد و شش صد و
سی و هشت هجری قلعه حالیات را در دو فرسخی کالنکوت ساختند و قلعه ریکذیده در صدد و حاول بنا نهادند و شش صد و چهل و یک
هجری بیدر رسی و در نهصد و چهل و سه بعد فوت سلطان بهادر والی گجرات احمد اباد و دیب و دمن از بهادر گجرات بگرفتند و در کدیکلو
قلعه ساختند و استقلال عظیم یافتند سلطان سلیم بن سلطان سلیم صاحب روم در نهصد و چهل و چهار هجری سلیمان پاشا را نامزد گشت
بقلع و جمع ایشان فرستاد او قلعه دیب را محاصره کرد و کاری نساخته باز گشت و در نهصد و شصت و شش فرنگیان بر بندر هرمز استیلا
یافتند چنانچه در اقلیم اول در ضمن احوال بندر هرمز گذشت و در همان سال بر بندر سلت که مسقط بتازی ماند و سمطره و سیلا پور و پاک پتن و
شکلو و سیلان هر استیلا یافتند باحدود اجمیر جلوها ساختند و بنگاله اشتافتند و طائفه از ایشان بندر و بیوکلی متوطن شدند سلطان علاء
والی اجمیر قلعه سمطره را قهرا قهرا از دست فرنگیان بگرفت و سامری والی بلیار عادل شاه و نظام شاه بقلع و قمع تخریص نمود
و در نهصد و نود و نه هجری قلعه محاصرت را محاصره کرد و بگرفت و عادل شاه متوجه کوه گشت و نظام شاه روی بر بگدیده نهاد و هر دو کار
ناخته باز گشتند فرنگیان در ایذای مسلمانان کوشیدند و کشتی چند از بهادر احمد اباد گجرات بمکه می رفت غارت کردند و مسلمانان را
امانت رسانیدند و بر سم تجارت در اکثر بنادر الملک ساکن گشتند و هزار و بست هجری جهانگیر بادشاه ابن محمد اکبر بادشاه کورکانی
ایشان را از بندر صورت براند و طائفه انگریز را که دشمن فرنگیان پرتکال اند آنجا جای داد و در سن هزار و سی و پنج هجری شاه
عباس صفوی امام قلی خان بن الله وردیسجان را فرمان داد تا سپاه بر قرقرستاد و آن بندر را از فرنگیان پرتکال انتزع نمود
و هزار و دو در حکم شاهجهان بادشاه ابن جهانگیر بادشاه قاسم خان صاحب بنگاله قصد تسخیر هگلی کرد فرنگیان پرتکال را که فساد
بسیار کردند از انجا براندند و هگلی را از فرنگیان پرتکال بگرفت و مکرر بنادر که گذارش رفته در تصرف فرنگیان پرتکال بماند راقم حروف
بنابر دریافت احوال فرنگیان پرتکال در حین تحریر این اوراق بتر دد بوده چه بالفعل که نه هزار و یک صد و نود و دو هجری است پرتکالیان
هر کدام نهاد و امصار استیلا دارند در خلال این احوال مستر حونا تهان اسکاث از غالکالون بکینو گانه پور رسید راقم حروف سنجد بتش
رفت روزی استفسار احوال فرنگیان پرتکال کرد فرمود اکنون که نه هزار و یک صد و نود و سه هجری است زیاده از دو سه بندر بتصرف

فرنگیان پرتگال ست و انگریزان راجهت آخراج پرتگالیان ازان بنادر محاربه درمیان است و فراسیس غیر ازین نگاه خویش هیچ بندر ندارند اکنون تمام بنادر هند و غیره در قبضه تصرف انگریزان است راقم حروف گوید درین وقت انگریزان بر اکثر شهرهای هند رسیده اند و در لباس ریاست می کنند ضرور افتاد که از واردات وقوعی ایشان اعراض و اغماض نکنند پوشیده نماند که درین ولا از بنگاله و پٹنه و اوڑیسه و اوده و فرخ اباد تا نجیب گده که از تبعه نجیب خان المخاطب بنجیب الدوله و از دهلی متصل در منعنے برهمه آن دیار متصرف اند اهل دانش و بینش را دران نظراست و تفصیل این اجمال ناقل دول آنکه

احوال مهابت جنگ و سراج الدوله چون مهابت جنگ علی وردیخان ناظم بنگاله فوت کردند سراج الدوله پسر دختراد که دلسپهد شر بود در سنه یک هزار و شصت و نه هجری بر کلکته که مسکن و ماوای انگریزان بود لشکر کشید و انگریزان را از انجا بر اندند و متصرف گشت سال دیگر انگریزان کشتیها بکلکته آوردند و آنرا از گماشتگان او انتزاع نمودند و آماده حرب سراج الدوله شدند میر الدوله با فوجے شایسته از بنگاله برآمد و مدت قتال بسیار است انگریزان با میر محمد جعفر خان که از اعظم رؤسای سراج الدوله بود در ساختند سراج الدوله شکستے فاحش خورد و بالآخر بعد چندے بر دست میر محمد جعفر خان گرفتار شده بحکم پسرش صادق خان عرف میران به قتل رسید صاحبان انگریز میر محمد جعفر را بر امارت و ایالت مقصود آباد بنگاله نشاندند چون دو سال بر آن بگذشت میر محمد قاسم خان داماد میر محمد جعفر خان بطمع ریاست بنگاله با صاحبان انگریز رسم اتحاد پیش نهاد و باعانت ایشان با دای مبلغ بر ریاست بنگاله و پٹنه رسید و میر محمد جعفر خان همراه انگریزان به کلکته شتافت میر محمد قاسم خان اطاعت شاهزاده عالی گهر این غریب الدین محمد عالمگیر ثانے که از چند سال به تسخیر عظیم اباد می کوشند نمود و او را در عظیم اباد بر تخت نشاندند چنانچه در ضمن شاهجهان آباد در احوال عالی گهر بیاید بالآخر بعد از سه سال میان میر محمد قاسم خان و صاحبان انگریز مخالفت رو بداد آخر کار بجدال و قتال کشید تفصیلش آنکه چون میر قاسم خان مستقل گشت بنا بر حرکتے از انگریزان اندیشه ناک گردید و منکر استقامت گزید از جمله اسباب مخالفت یکے سوال جواب معافی محصول بال یک کوتی که نه لایق دوستی بود میان آمد چه انگریزان معافی آنرا خواستند میر محمد قاسم خان بنا بر صعوبت کوه و گهاٹے های دشوار گذار در انجا بنکر مراجعت کرد و از دل انگریزان صولتش بر رفت میر نا امیدے که از جانب میر محمد قاسم خان ایالت پٹنه داشت و صاحبان انگریز در کوٹی باتے پور که دو کروه از پٹنه بود اقامت داشتند هر روز از طرفین فوجها ارسته بیرون شهر در برابر می ایستادند و هنگام شب بمسکن خود ها مے رفتند شبی انگریزان بران شهر شبخون آوردند چه همه سلح بنای دیوار شهر پناه بیامدند و چند کس را بر دیوار شهر پناه متصل دروازه شهر فرستادند ایشان از دیوار فرود آمده بر در شهر پناه آمدند و مخالفان در را که معدودی چند بخواب غفلت خفته بودند بکشتند و در را باز کردند و انگریزان با جمعیت خویش و ضرب توپ بشهر پناه در آمدند و دست به قتل و غارت دراز کردند میر نا امیدی بے جنگ بهزیمت رفت و راه بنگه پیش گرفت و در راه شهر پٹنه که قلعه دیگر حاکم نشین بود یک هزار سی با جماعه خویش بمخالفت آن کوشیدند و برزم پای ثبات و رزیدند

انگریزان بآن ملتفت نشده دست تاراج بسکنه دراز کردند و متفرق گشتند نیز از مهدی دوسته کرده اینجا نه رفته بود انجا با ماکار و شمر و ذوالنون نصاری که میر محمد قاسم خان عباکر بسیار بامداد او فرستاده بود ملاقی شد و با تفاق یکدیگر متوجه پتنه شدند و آن طرف در یچه شهر پناه که مشرف بدریا بود در آمدند هزاری ایشان را بانه رون گرفت مرزا با فوج بارده از قلعه بیرون آمد و با انگریزان مصاف داد و ظفر یافت و بسیاری از ایشان را کشت و بسیاری را اسیر ساخت و منکبر پیش محمد قاسم خان فرستاد او همه را بقتل رسانید و آن باعث از دیاد خصومت گشت انگریزان در ابتدای موسم برشگال میر محمد جعفر خان را با مارات برداشته از کلکته بر آمدند و میر محمد تقی خان حاکم پیرتهم را در رزم بکشتند میر محمد قاسم خان از منکبر میرزا اسد الله خان را که راقم حروف بخشی و داروغه داغ مجمله او بود و بر فاقت ذوالنون و شمر و ماکار نصاری با فوجی ارسته بر انگریزان تعین فرمود ملاقی فریقین بر رود دستونی دست داد و رزمی صعب اتفاق افتاد انگریزان ظفر یافتند اسد الله خان و غیره منهزم بر ناله اودهور که متصل سراج محل ست آمدند و پناه دیواری که از ساحل گنگ تا دامن کوه از شمال تا جنوب کشیده بودند چنانچه نیز بهاری درمیان آن واقع شده بود قیام نمودند میر محمد جعفر خان و انگریزان انجا رسیدند و بمورچال سلامت کوچه پرداختند یکنیم ماه رزم توپخانه درمیان ماند شبی انگریزان بر فوج میرزا شبخون زدند و بسیاری از لشکریان میرزا قتل کردند و بهنگام بخورنا له و کارتر ها غریق گشتند و میرزا و دیگر روسای لشکر منهزم متصل منگیر پیش محمد قاسم خان که مجهولانه از منگیر بر آمده بود آمدند میر محمد قاسم خان منکبر مراجعت نمود و بعد از چند روز از صمامت و ناطق و تصرف خودی داشت باجری انبوه از منگیر بر آمد رقم حروف درین قضایا حاضر بود بالجمله میر قاسم خان بتوقع امداد پیش شاه عالم ثانی عالی گهر بادشاه وزیر الممالک شجاع الدوله بهادر ناظم اوده و آله اباد شتافت شاه وزیر باماد او برخاستند و بعد از رزمهای متواتر که در عظیم آباد کردند منهزم و یکسر بر ساحل دریای گنگ چهاؤنی نمودند شجاع الدوله از میر محمد قاسم خان سومزاج گشته او را حبس کرد و انچه داشت از و گشید و بعد چندے نجات داد میر محمد قاسم خان بعد ازین قضایا روزے بار راقم در رهتل کمندو بریلی و آنولی گفت که منجمله اسباب غارتے که شجاع الدوله از ما بگرفت سی و شش زنار بیج الوقت جواهر نفیسه بود بالجمله انگریزان در آخر برشگال آن سال که هزار و یک صد و هفتاد و هشت هجری بود بکسر آمده رزمے صعب کردند وزیر الممالک منهزم بلکهنو آمد انگریزان تا آله اباد آمدند و قلعه آله اباد را قهرا قهرا بگشودند چنانچه در ضمن آله اباد مرقوم است در صوبه اوده بی منازعتے متصرف گشتند و شجاع الدوله را از دیار او برآمدند و از سکنه آن ممالک قتل غارت احدی از نجانیدند و بلکه باتباع و اران و وظیفه خواران هر دو صوبه را تعرض نشد و وزیر الممالک پیش احمد خان بن محمد بنگش حاکم فرخ آباد و حافظ رحمت خان و دوندیخان روسای روهیله ببریلی رفت و کسے با و پرداخت و بکالپی رفت انگریزان او را انجا نیز مجال اقامت ندادند و همدرین انتهای بادشاه انگریزان بپوست انگریزان آله اباد را بحمایت استقامت بادشاه مع بداخل آن و جهان آباد دادند و از مداخل بنگاله وغیره بست و پنج لک روپیه پیشکش هر ساله نمودند و از انجا که بادشاه در آله بود ملتمسے رسانیدند و چون بادشاه بریلی نهضت فرمود ان رسوم موقوف کردند بالجمله شجاع الدوله صلح کرد بر مصوبهای خود از طرف انگریزان بشرط موافقت و دوستی استقلال یافت و شوکتی عظیم بهم رسانید چند انکه بعد از چند سال که احمد خان بنگش و دوندیخان و دیگر روسای روهیله باجل طبیعی در گذشتند و غیر از حافظ رحمت به قتل رسید و شجاع الدوله ظفر یافت و در معنی این تصرف

نصاری کردند شجاع الدوله بر ملک روهیله مستولی شد و خرابی بسیار در ان دیار نمود پس از ان مریض شد و بستصواب صاحبان
انگریز با فیض الله خان ابن علے محمد علی خان ن روهیله صلح کرد و سکن او را که رام پور بود بنام او بحال داشت و بهمان حالت بیمار
از لال دانگ کوچ کرد بادوده رسید و در گذشت پسرش مرزا امانی الخاطب بآصف الدوله وزیر الممالک بحکومت نشست و
بامر سلطنت پرداخت اکنون که یک هزار و یک صد و نود و چهار هجری است صاحبان انگریز از کلکته بلکه از سورت تا بنگاله تا بنجیت گده
که متصل شاهجهان اباد است کوٹهی ها ساخته محیط دوایر اند و کلنل کادرکه با کنتو که بزبان انگریز عبارت است از لشکر در یکهزار
و یک صد و نود و دو هجری لعبد فوت کلنل بیلے رئیس لکهنو شده از راه برنا و چرگده مملکت پسران تیپو سال دلکه متوجه مندراج
و بمبئی که کوٹهی انگریزان است گردید و تا کهمانے کول گنج رسیده پیش ازین بر گهنا تهه راو ابن باجے راو دکنے رئیس پونا که سکر
احفاد باجے راو است نزاین راو را که اولاد نانها ابن باجے راو بوده بفریب و غدر بکشت رؤسای دکهنیان با او مخالف شده
رزم کردند گهنا تهه راو منهزم پیش انگریزان سورت رفت و بصوابدید ایشان به بمبئی شتافت انگریزان از بمبئی که چهل کروه از پونا
مسافت دارد با جمعیت شش پلٹن و پنجاه ضرب توپ بامداد گهنا تهه راو متوجه پونا شدند و در آخر ذی قعده سن هزار و
یک صد و نود و دو هجری در کوئل که مابین بنبئی و پونا واقع است انجا را از جنگ بریده حصاری چوبین بستند سپاه رام بابو رکن دولت
دکهنیان و بابا بهر نوس که نیز بزبان انسان دیوان را گویند و سید احمد عرب و مهاجے سیندیه و بکوجے هولکر و دیگر رؤسای
مرهته با پنجاه هزار سوار از پونا برآمده با انگریزان هنگامه رام ٹریا کردند از بیت توپخانه انگریز نزدیک حصار چوبین رفتن توانستند
انگریزان دو پلٹن که عبارت از دو هزار تلنگے تفنگچی تخمیناً باشد در حصار گذاشته یک گروه از حصار برآمدند و ما موضع سرکالور رسیدند
دکهنیان بهمت اجماع حمله آوردند و زمے صعب کردند و اکثر از آلات حرب غنیمت بدست دکهنیان افتاد انگریزان دیگر روز
صلح کردند و قلاع ساسی وغیره را که بالفعل از دکهنیان گرفته بودند باز دادند و بست هجم ذی حجه ایشان به بنبئی باز گشتند و اکنون
شنیده می شد که کلمل کادر به بنبئی رسید و در یک هزار و یک صد و نود و سه هجری کنپ و دیگر که رئیس انجا مه کپتان مایم و مصاحب
مستر چونا تهان اسکاٹ صاحب راقم حروف و کامران دره است قصد آن طرف مے دارد چنانچه در شروع گوالیار و کوبر رقمزده
کلک بیان گردد و اکنون یک هزار و یک صد و نود و پنج هجری است جنرل هسٹن المعروف به بیٹن صاحب کلان کلکته از مشرق
به بنارس آمده بگفته او شان سود و دیگران که مخالف راجه جیت سنگه ابن راجه بلوند سنگه راجه بنارس بودند بهره لعینے چوکے
سر اول فرستاد و طلب مبالغ وسیعی گده کرد سپاهیان بروشنے می کردند مردمان راجه مردم بهره را بجان کشتند و راجه را برکشتے
نشانیده به رام نگر بردند و بست ششم شعبان امسال بعد از سه چهار روز این واقعه صاحب کلان یک پلٹن پیاده نگر فرستاد و
ایشان در شهر داخل شدند مردم راجه از اطراف وجوانب بالای نام و برزن برآمده سپاهیان پلٹن را بر در تیر و تفنگ گرفته
بسیاری را کشتند و بقیه السیف بر گشته به بنارس آمدند راقم حروف درین وقت بچنار با جمال و فیال صاحب خویشی بر در مقبره
شاه قاسم سلیمانی استقامت می داشت باقی احوال در ضمن بنارس مرقوم خواهد شد چون برخے از احوال وقوع انگریزان
مرقوم قلم شده اکنون سطرے چند مشتمل بر سخنانیکه بر سبیل حکایات راقم از سته چونا تهان اسکاٹ بمیان آمده بقلم آرد چه روزے
پیش ازین مستر چونا تهان اسکاٹ از راقم پرسید که در هندوستان کدام شهر آباد است گفتم که بالفعل او ده و لکهنو کمال آبادے دارد گفت

ویران مطلق اند گفتم که احمد آباد و گجرات بسیار آباد است زیرا که مردم آنجا در غایت افزونی مال و منال زندگانی کنند گفت این نیز
ویران عامر مردم آن شهر را آباد گویم که آوازگدا و فقیر بطریق سوال بسمع نرسد و مصارو دیار ما که شهر لندن نخست گاه انگریز است
و دیگر نواح همچنین باشند گفتم بچه سبب فقرا و گدا در انجا نباشند فرمود که دانایان پیشین ما رسم و آئین نهاده اند که بر اهل
خرقه و سپاهیی هر چه در روز پیدا کنند از ان حصه تعین که مردم بادشاهی دران باشند ببرند و بادشاه و امرا نیز هر چه در ملک
حاصل کنند حصهٔ معهوده آنجا نفرستند همچنین هر گاه یکه تجاران از راه دور و دراز بیایند از مال خود آنچه که مقرر گشته اند ادای مرسوم
نمایند و چون سال آغاز شود فقرا و گدا بر سنادی جمع آیند ملاحظه کنیم شخصی که چون تندرست و قوی الحال باشد او را ازان جماعه برانم و
بر کسب و مزدوری اشاره کنم و آنکه از مرد و زن پیر ضعیف و کور شل و لنگ و گنگ که قابل محنت نباشد او را بپرسم که چند کس ضعفا
در خانه داری قوت هر روزه ایشان را بحساب یکسال هر چه شود ازان مال که جمع کرده ایم تسلیم او کنیم باش یکسال بعلاقه
سوال از خانه بیرون نیاید و در شهر و قصبه همین زمین مقرر باشد و رسم دروغ گوئی در شهر ما نیست که کسی بدروغ گوئی حصهٔ زیاده برد
و اگر چنین کند بعد اظهار عقوبت سخت بر او کنیم که دیگران عبرت برند گفتم که اندرین باب پیغمبر ما محمد صلعم فرموده که هر کس بعد فراغ از دین
مدیون در چهل روپیه یک روپیه زکات برآرد و بآن دستگیری مماحجان نماید اما اکنون در میان ما و صاحبان فرق است چه خلیفه
و بادشاه صاحب ضبط ندارند که مردم را از جاده شریعت بیرون شدن ندهند و قحش خوش گشت روزی گفت ایشان را
هر چه هست دل است که محل اندیشه و خیال های متنوعه است پس هر چه در دل گذارد بی محابا باید گردد و مانع دل خود باید ماند از انفاقات
در بیان تزویر یکی افعالی عم خود را بطمع مال گشته بر باش متصرف گشته بود و خدمتگار منوفی پیش کلنل اسپرت که رئیس لکهنو ما بین بلگرام
و ملانوه بود باجرای گشته شدن خداوند خویش بدست برادرزاده بگفت مردم کلنل برفتند و قاتل را از سرای ملانوه مع اموال مقتول
حاضر آوردند کلنل قاتل را حبس کرد و مال را امانت نگاه داشت و بمرتضی خان رساله دار ملازم صمصام الدوله که قاتل و مقتول در رساله او
نوکر بودند بلکنهو خبر فرستاد و بطلبش قاتل را با مال مقتول پیش او فرستاد رقسم این روئداد و فوع را تقریر کردم و گفتم که افغان
موصوف را آنچه در دل گذشت سطح و مانع آن شدم عم خویش را بقتل رسانید پس همچنین هر کس که طالب لذت جماع باشد
و دختر هر کس را که از مغلوبان دلش بخواهد و با غالب را بحیله و یا بشتن و دفع نموده و یا نذری بر مال کسی متصرف شود چرا که مناسبت
دل خویش کرده این افعال بعمل آورده طرفه فتوری در عالم روی دهد باید دانست که چون دل ایشان جای ظهور نیکی و بدی و دروغ
و راستی است لهذا حق تعالی پیغمبران و حکیمان و دانایان و بادشاه و خلیفه و قاضی تعین فرموده که ایشان مردم را از انچه که منجر
بفساد باشد باز دارند که در حقیقت ضرر این کس دران متصور است و مدار تربیت آموزندو بعدل و داد پردازند و معاش تامین پسندیده
کنند تا از فتنه و بلا محفوظ باشند و در عالم و عالمیان رونق بدید آید پسند مدروزی گفتم که انجیل سطور است کتابی مختصر بر سم بر آورد
و بر سم داد و فرمود که این انجیل است گفتم که معنی این را صاحب مے فهمند فرمود که این همه ترجمهٔ انجیل است گفتم که پاتن است گفت
که متن انجیل درمیان نیست چه دانایان فقط معنی آنرا بزبان انگریز نوشته اند پرسیدم که ترجمه چه بیانست گفت که تعریف گاه و بزبان
ایشان را خدا را نامند و احوال عیسی عم گفتم که نسق و شرایع از کجا بعمل می آرند فرمود که سنچه دانایان سلف گفته اند بران مے روم
گرناٹک ولایتی است وسیع لیکن معلوم نشد که در کدام اقلیم است چون مملکت و کهن پیوسته است و اکثر سلاطین دکن

بران دیار غزا کرده اند بنا بران در ولایت دکن نوشته می آید ولایت کرناتک به کرناتک بن دکن بن هندبن جام بن نوح علیه السلام منسوب است مسطر حوناتهان اسکاٹ بار قسم حروف مے فرمود که کرناتک دو اند یکے در بالاگهات که بیجاپور و میسور در کرناتک بالاگهاٹ است و در ضمن سلاطین بیجاپور که عادل شاهیه اند مرقوم شده و کرناتک دیگر در مابین گهاٹ که بیجانگر و وارکاٹهه در مابین کرناتک و گهات است و آن مرقوم شود و گویند که پیش ازین بیجانگر دار الملک کرناتک بوده اما ارکاٹهه نشیمن گاه آن ولایت است ـ

بیجانگر هوائے معتدل دارد و گل میوه فراوان بود و بادشاه آنجا را رای گویند و او بوفور خزاین معروف است میر محمد خان تهوکیدار دکنے وقتے بار قسم می گفت که راجه آنجا را رسم است که هر روز صبح و شام دو بدره از داخل خزانه می کند و نام آن خزانه جور او بهور ابشد و این رسم از عهد بکرماجیت شیوع یافته بالجمله در خانه روضه الصفا می نویسد که قسمت ولایت کرناتک از سر حد سرانديپ تا ولایت گلبرگه و از ناحیه ملیار تا حدود بنگاله زیاده از هزار فرسنگ باشد و اکثر آبادانی سه فرسخ تخمیناً دارد و وضع عمارت آن شهر چنان است که هفت شهر بند حصار بدور بالای کوه از سنگ و بن کی پیرامون یک دیگر کشیده اند میان حصار اول و دوم باسوم ساتین هزار خانه و باغات و کمتر عمارت است و در حصار چهارم باشصم و فوز عمارت مردم اهل حرفه و در کاکین برابر یکدیگر در غایت عرض و طول واقع شده و قصر رای در حصار هفتم است با کمال فرحت و زینت وزیر و دیوان آن ملک را خطاب نایک باشد که بمهمات تمامے ملک مے پردازد و در سالی رای آن دیار را با لی آن سکنه یکنوبت عید کنند و بزم خسروانه در غایت خوشی ترتیب دهند و اعیان تمامے قلمرو دران جشن با فیلان آراسته و تجمل شایسته از جاهاے دور و دراز در بارگاه رای حاضر آیند و تا سه روز هنگامه حسن را برپا دارند بعد ازان بانعامات رای سرفراز گذشته باطراف ممالک خویش روند و دیگر در شهر بیجانگر خراب خانه ایست وسیع در غایت ارستگی بکوشکها و کاخها متعلقه و اینجا بعید نماز صبح محاسبان خود را بلباسهاے رنگا رنگ و زیورهاے متنوعه و گلهاے خوشبو آراسته بردرهاے گرسے انداخته می نشیند هر که طالب ایشان باشد آنجا رود و هر که خوش کند اجرت مقرری از ابد هد دست پا او سپرد و صبح بکار خویش رود و در قسم حروف گوید کسانی که با احمد آباد گجرات رفته بودند می گفتند که دران شهر نیز چنین رسم است و آن جاے و مقام را رجواره گویند و اکنون در لکهنو نشکه انگریز جائیکه لولیان مسکن و مقام دارند از انجمله پل که از انها نهود سیت بندر میسور نامند و از اراجه رام چند المشهور بر ام والی اودهه که برادرش لچهمن است و در تریتا جگ بوده بر دریای عمان بسته دران گذشته ملیکار رفته زوجه خود سیتا را از دست راون مرزبان لنکا خلاص کرده آورد و هنگام مراجعت چند طاق از انرا پل بگوشه کمال رسید و از انجا شکست در کتب هند بتفصیل مرقوم است و پل مذکور در اقاصے کرناتک است و بروایت سلیم صحیح صادق و تاریخ محمد قاسم فرشته در اقصای کرناتک که آنجا تا آنزمان صعب اسلام رسیده بود سلطان علاو الدین خلجی در هفت صد و دو هجری مسجد مختصر تعمیر نمود و بانگ محمدی آنجا بگفت و خطبه بنام خویش خواند و آن مسجد را تا هنوز کافران آن دیار بنا بر سیبے هیچنان مسلم گذشته اند چه وقتے که در عمارت مسجد شکستی رسید او و همدران ایام در آندیار وبا پدید و خلقی کثیر هلاک گشتند اهالے شهر از افسون و افسانه در دفع و باحیله ها کردند هیچ در نگرفت لاجرم مضطرب گشته دانا سے به تعمیر شکستگی ها

مسجد پرداخت مندی الفور دبابر طرف شد ازان زمان هرگاه در مسجد شستی رومی مے دهد ساکنان آنجا آنرا عمارت می کنند
وچون در هفت صد و هفتاد هجری مجاهد شاه بهمنی در ایام سلطنت خویش از گلبرگه برخاسته رای والی بیجانگر لشکر کشید و بسمت بندر سر
رسید آن مسجد را مرمت کرده و از انجا متوجه بیجانگر شد و بحاصره آن پرداخت چنانچه گذشت بالجمله در بیجانگر رایان رفیع حکومت
مے داشتند اول آن جماعه راجه بیجے چندر است که شهر بیجانگر از آثار اوست و بعد از و اولادش بطنا بعد بطن دران دیار حکومت
مے کردند تا نوبت بشیورایی رسید و او معاصر سلاطین بهمنی دکن بوده بعد از و دو پسر او را ے یکدیگر بریاست پرداختند و
پس از ایشان بمزید امیر الامرا گشت و بر رای مرے که از ان خود بان بود نام سلطنت نهاد و بالاخره او بر گشت و خود را
راجه خواند و بر سایر ممالک بیجانگر استیلا یافت و آرایش صد و نود و شش هجری تا شصد سی و پنج با قتدار گذرانید
و بعد از و پسرش رامراج والی شد و در زمان او سلاطین دکن اتفاق یکدیگر متوجه بیجانگر شدند رامراج با هفتاد هزار
سوار و نه لک پیاده با ایشان مصاف داد و در نهصد و هفتاد و دو با صد هزار کس بقتل رسید چنانچه در ضمن اخبار عادل شاه
و اے بیجاپور و نظام شاه صاحب احمد نگر مرقوم است —

صوبه ارکاٹهه در دیار بیجانگر اکنون نشیمن گاه حکام آنولایت است پوشیده نماند که چون نادرشاه والی ایران
در عهد محمد شاه حاضر ماند و چون نادرشاه شاهجهان اباد قتل عام نموده و خزائن بسیار از انجا گرفته و محمد شاه را بدستور بر سلطنت
نشانده بایران مراجعت نمود نظام الملک در سنه یک هزار و یک صد و پنجاه و سه از محمد شاه رخصت دکن شد و به برهان پور
رسید پسرش ناصر جنگ باغوای مغویان بارادهٔ تاصواب در عین برسات با هفت هزار سوار به اورنگ آباد آمد آصف جاه
بدفع او قیام نمود بستم جمادی الاول سنه یک هزار و یک صد پنجاه و چهار جنگ قایم شد بالآخر ناصر جنگ با سعدودی چند فیل
خود را تا فته قریب قیل نظام الملک رسید و زخمی شده گرفتار گشت نظام الملک عزم تسخیر کرناتک بائین گهاٹ نمود اول
قلعه برچناپلی را محاصره کرده از دست مرهٹه مفتوح ساخت و بعد ازان ملک ارکاٹهه را از قوم نوایت که در تصرف و شمندان آنجا
نمود و حکومت آنجا به انور الدین خان شهامت جنگ گوپاموی داد و به اورنگ آباد مراجعت نمود و در سن یک هزار و یک صد
شصت و یک هجری آمد آمد احمد شاه ابدالی از جانب کابل شاه جهان آباد گرم شد نظام الملک از اورنگ اباد بر برهان پور
نهضت نمود خبر رسید که احمد شاه ابدالی از احمد شاه بن محمد شاه منهزم بکابل رفت همدرین اثنا نظام الملک بیمار شد و طریت
اورنگ اباد نمود چهارم جمادی الآخر سنه هزار و یک صد شصت و یک در گذشت غلام اورا بلگرامے رحلتش را متوجه بهشت
یافته بعد از و پسرش نظام الدوله ناصر جنگ رسید بجای پدر بر مسند ایالت و دین نشست او امیرے دیندار و صاحب عزم
بود وقتے بگفتهٔ مغویان از پدر مخالف گشته آخر کارش بدست پدر اسیر گشت چنانچه گذشت و در هزار و یک صد و پنجاه و پنج
آصف جاه اورا از عتاب بر آورده در سنه هزار و یک صد پنجاه و هشت در حیدر آباد نوازشش فرمود و نظامت اورنگ آباد
با و داده رخصت آن بلاد نمود و در سن هزار و یک صد و پنجاه و نه آصف جاه از حیدر آباد بدیدار و رسید ناصر جنگ حسب الطلب
پدر پیش بخدمت پیوست و نظام الملک اورا از دکن بطرف میسور فرستاد و خود با اورنگ آباد شتافت ناصر جنگ و پسرے
رنگ بٹن که مجال اقامت را در میسور است رسیده از انجا پیشکش گرفته با اورنگ آباد رسید و عنقریب آن نظام الملک

آصف جاه درگذشت پسرش ناصر جنگ بر مسند امارت و ایالت دکن نشست همدرین اثنا احمد شاه بادشاه ابن محمد شاه
اورنجوانده ناصر جنگ باوصف سوانح مفاسد خصوص یعنی هدایت محی الدین خان دختر زاده نظام الملک که در عهد نظام الملک
سنجلوست رانجورداود لی می پرداخت بموجب حکم عازم هندوستان شد و تا دریای بریدخود را رسانید درین ضمن شقه احمد شاه
مشتمل بر منع آمدن و رود نمود ناصر جنگ مراجعت باورنگ آباد نمود و برسالت انجا گذرانید درین صورت حسین دوست بتصرف
چند از نواب ارکاٹه بهدایت محی الدین خان پیوسته اورا بگرفتن ارکاٹه تحریص نمود و بوساطت چند افوجے او فرنگیان فرانسیس
ساکن بهلوے بندر رفتن هدایت محی الدین خان شدند هدایت محی الدین خان بانور الدین خان گویاموی که از دولت نظام الملک
در ارکاٹه لوای ریاست می افراخت شانزدهم شعبان سنه هزار و یک صد و شصت و دو رزمے صعب کرده اورا شهید ساخت
ناصر جنگ باستماع این سانحه با هفتاد هزار سوار و توپخانه بسیار و یک لک پیاده تا بهلوے بندر که یا نصد گروه جریب از
اورنگ آباد است شتافت و بستم ربیع الآخر سنه هزار و یک صد شصت و سه هجری سه پاس کامل آتشخانه فرنگ گرم بود
بالآخر فرنگیان فرانسیس نهزیمت فرستند و هدایت محی الدین خان به کبر آمد و محبوس شد ناصر جنگ متوجه ارکاٹه گردید فوجے
بدفع فرانسیس تنهرم تعین نمود از اتفاقات بر فوج گربوچشم زخم از دست فرانسیسیان رسید و قلعه نصرت گڈه چنجے که پاے
تخت کرناٹک است بتصرف فرانسیسیان در آمد ناصر جنگ باز دهم شوال سنه هزار و شصت و سه ارکاٹه کوچ نموده سرداران
افاغنه کرناٹک مثل همت خان بینی وغیره که همراه بودند باعلناً با فرانسیسیان در ساختند و جواسیس خود در ستاد فرانسیسیان
که در زیر قلعه چنجے اجتماع داشتند بقصد شبخون طلبیده در هفتدهم محرم سنه هزار و یک صد و شصت و چهار هجری آخر شب رسید
یکبارگی جنگ انداختند ناصر جنگ در عین گیرودار فیل سواری خود را جانب افاغنه براند تا باتفاق زنبها فرنگیان را
بشکند همین که فیل سواری ناصر جنگ قریب قتل همت خان رسید همت خان نمکحرام تفنگی بروسه دارد و آن بسینه ناصر جنگ رسید
و او ازان درگذشت بعد شهادت او افاغنه و نصاری همت خان را بر ریاست برداشتند هدایت محی الدین با فرانسیسیان
عزیمت آباد و بر سر ارکاٹه مجبور نمود و در ملک افاغنه در آمد تا خوشے هدایت محی الدین و افاغنه که از چندگاه مضمر بود علانیه شد
طرفین قتالی فاحش نمودند همت خان و دیگر روسای افاغنه به قتل رسیدند و هدایت محی الدین خان نیز به قتل رسید و این واقعه
در هفتدهم ربیع الاول سنه هزار و یکصد و شصت و چهار هجری واقع شده و بعد ازان سرداران لشکر صلابت جنگ ابن نظام الملک
را بر ریاست رسانیدند و آخر کار چند اتیر بدستور دیگر قاتلان ناصر جنگ به قتل رسید چه محمد علی خان ابن انور الدین خان
گویاموی بعد شهادت پدرش نور الدین خان قلعه برجا بلے را که نشیمن گاه او بود قائم کرد و چون ناصر جنگ بارکاٹه آمده بود
محمد علی خان بخدمت پیوست و اعزاز یافت و بعد شهادت ناصر جنگ بقلعه برجا بلے تباه کرد و درین وقت ریاست ارکاٹه
بچند اکه به بهلوے بندر نشسته بود عاید گشت و باعمامه فرانسیس به برجا بلے رفت و محاصره کرد و محمد علی خان متحصن شد و مکرر
طلب مدد از صلابت جنگ نمود میسر نشد محمد علی خان ناچار بفرنگیان انگریز ساکن چنتاپٹن درساخت و باشان بمقابله
چند ابر آمد و رزمے صعب نمود چند او دستگیر شده بفرنگیان سنه هزار و یک صد و شصت هجری مذبوح شد و قریب
یک هزار و پانصد فرانسیس کار دے نزد محمد علی خان اسیر آمدند محمد علی خان ارکاٹه مستقل گشت آنزمان ایالت

دکهن بنظام الدوله بن آصف جاه رسیده بود و در سنه هزار و یک صد و هشتاد هجری نظام الدوله بامرهٹه و چندر بانک که ذکرش در میسور گذشت در ضمن احوال بیجاپور بعد احوال سکندر شاه گذشت برسر ارکاٹه لشکر کشید محمد علی خان باتفاق انگریزان با او رزم کرده نظام الدوله و چندر بانک و مرهٹه منهزم گشتند محمد علی خان ظفر یافت و عزم مستقل گشت و دیگر بار چندر بانک با سے هزار سوار و چهار هزار پیاده آمد و در سنه هزار و یک صد و نود و چهار هجرے شهر پناه ارکاٹه محاصره کرد راجه میسر برنائب محمد علے خان و دو ماه متحصن شده جنگ نمود و کمک از محمد علی خان نرسید ناچار صلح کرد و چندر بانک قلعه و شهر بگرفت و هر چه یافت ضبط نمود نواح ارکاٹه بے چراغ نمود ناموس عالمے بباد رفت و عنقریب آن در سال مذکور جنرل کوٹ و صاحب کلان کلکته بدانجا رسید و با صیدر نایک رزمے صعب نمود حیدر نایک منهزم گشت چنانچه در میسور نوشته شده مولف هفت اقلیم بذکر آن نپرداخته ظاهرا بر دکهن که نام محمود علاے است اکتفا کرده در آئین اکبرے و خلاصه تاریخ می نویسد هزار صوبه وسیع است میان دو کوه جنوبے آب و هوا نیک سے دارد و در صحراے آن فیلان بسیارے باشند و درین صوبه شمار گده قلعه سنگین برپشته رفیع واقع است و سه طرف آنرا دور دو گرفته و ایضا حصار بر نالے که برله نیز گویند حصاریست سنگین بر روی زمین مسطح و درمیان کوهے که بدو سه دروازه دارد بنا کرده اند و در چهار گز دهنے آن چاه است بر استخوان که در و افتد سنگ گردد و بدستور چشمه است که هر چه در وے افتد سنگ مے شود و در ان صوبه معدن الماس است و اهل حرفه آنجا پارچه نیک یافتند و در آمد و بریل کان فولاد است و آوند سنگین ازانجا نیک می تراشند و خروس آنجا را گوشت و استخوان سیاه باشد و در ان جا شیش کیانام جایی است معبد گاه هندوان و آن چشمه است عمیق و بدر ازی پنهای یک کروه و اطرافش بلند چون کوبه و آب شورے دارد و مایه آبگینه و صابون و شوره از انجا بدیر مے آید و در ان نواح میمون و بوزنه بسیار می باشد و درین صوبه بنرها و رودها بسیار ان انجا گنگ گویند که بنام گویم عابد مشهور است و آنرا گودا دری گویند و از کوه ها نزدیکتر مے جوشد و از ولایت احمد نگر گذشته بصوبه برار تلنگانه رود و بر دو طرف بدر یاے عمان فرو ریزد و طول آن صوبه از بیانه تا بیر گنده دو صد کروه و عرضش از بدر تا هنه نه صد و هشتاد کروه شرقے بیر گنده و شمالے بدر و غربے بیانه و جنوبے بلکانه و ده سرکار مشتمل دو صد پرگنه تابع این صوبه است و مدخلش صد کرور و هفتاد و دو لک و هفتاد و پنج هزار است و سلاطین هزار املوک عادل شاهیه نامند و اول ایشان فتح الله عماد است و او از اماثل بیجانگر بود بطلبے افتاد و در سلک غلامان خانجهان که قبل از سلطان بهمنیه حکومت برار داشت منخصر گشت و بعد فوت خان جهان در خدمت سلاطین بهمنیه مقرر و معتبر گشت و در عهد محمد شاه لشکرے بعون عنایت خواجه جهان گاوان حکومت برار و خطاب عماد الملک یافت و هشت صد و نود و پنج هجرے خطبه و سکه بنام خود کرده و خود را عماد شاه خواند و پس از و پسرش دریا بن علاو الدین عماد شاه و بعد از و نقا لخان دکهنے که از غلامانش بود برهان عماد شاه بن دریا عماد شاه را در طفلے بر تخت نشاند و با لاخره با ابراهیم قطب شاه والے خاندیس اتفاق کرد و نام برهان عماد شاه را از خطبه بیفگندند و بنام خود خطبه خوانده و در نهصد و هشتاد و هشت هجرے نقا لخان و پسرش شمشیر خان و برهان عماد شاه بر دست نظام شاه بحرے والی احمد نگر و دولت آباد و مرهٹه به قتل رسیدند و دولت عماد شاهیان بسر ی گشت

صوبه خاندیس صوبه مختصر است و برهان پور در ان شهر نونه باد است و ملک نصیر خان ابن ملک ارجا آنرا تعمیر نموده

از اورنگ آباد هفت منزل مسافت دارد و از اکبرآباد تا برهان پور دو صد و بست و هفت کروه جریبی به پیمایش آمده در خلاصه
تواریخ مے نویسد که شهر مذکور بر ساحل دریای تپی واقع است و مردم اهل هنر دران شهر آباد اند و در حوالی آن شهر باغات فراوانست
و درختان صندل و عود بی شمار باشند و کسب کار آنجا اکثر مجواران در بعضے جاها لی نیک و نمول بسیار باشد و پارچهیرے صاف و
راد بانگری و سالو برهان پور بهترے شود و نهرهاے آن شهر دریاے و بوریا و کوپے و بینے و طول این صوبه و نور کا نوکه
مینے یه پیوسته است تا ایلک که متصل ولایت احمد نگر گجرات است هفتاد و پنج کروه و عرضش از جانبو که بالوه
سمال دارد پنجاه کرور و شرقی آن برار و شمالے آن مالوه و جنوبے خاندیس و پنج سرکار مشتمل بر دوازده محال تابع
آن صوبه است و مد خلش چهل و چهار کرور و شش لک نوزده هزار دام است و بروایت مولف
صحیح صادق ملوک خاندیس فاروقے اند و اول آن طائفه ملک راجاست و نسبتش بقولے
به برهان العارفین ابراهیم ادهم املخ پیوسته بفاروق عمر ابن الخطاب مے رسد باجمله
ملک ارجا بن خان جهان که پدرش از امراے سلاطین دهلے بود بعد پدر بمذلت
افتاد و بالآخر در لشکریان فیروز شاه دهلوے منخرط شد و او بشکار میل تمام داشت و هر روز سگے با خود گرفته و بشکار
رفته روزے فیروز شاه در شکارگاه از سپاه دور افتاد و گرسنه گشت ملک ارجا را از دور بدید که شکار یکدر پیش او رفت
و گفت گرسنه ام ملک ارجا انچه داشت پیش آورد سلطان درحالش پرسید ملک ارجا حال باز گفت سلطان فرمود که
بدار الامارت پیش من آئے دیگر روز ملک ارجا بدرگاه او آمد سفان بلده تهانیسر از بلاد خاندیس باقطاع او داد و ملک ارجا
در هفت صد و هفتاد هجرے به تهانیسر رسید و رای تلنگانه و رایان انجدود از مطلع ساخت و برگویده واره تاخت برد
تا کره کنکه برانده پیشکش گرفت و تحف و هدایا بسلطان فرستاد سلطان او را اقطاع غیرود و عادل خان لقب نهاد و ملک ارجا
دختر خود به پسر هوشنگ والی مالوه و دختر او را بهر خویش ملک ناصیر بخواست و او را ولی عهد ساخت بعد از ملک ارجا پسرش
ملک ناصیر خان فاروقی جانشین گشت و خطبه بنام خود کرد و از سلطان احمد گجراتے ناصیر خان خطاب یافت و چتر برگرفت و سراپرده
شنج کرد و شهر برهان پور بنا نهاد و قلعه اسیر بکشود و در زمان او آن ولایت بخاندیس معروف شد یعنے ولایت خان گویند قلعه
اسیر در تصرف شاهیر از بگذران دیار بوده و آن قلعه بنام او مشهور است اجداد او انحصار برای محافظت کله و رمه ساخته
بود چون شاجانشین پدر شد آنرا از گچ و سنگ ساخت و پنج هزار کاوُ و پنجهزار گاوُمیش و شصت هزار گوسفند جمع آورد و بگذشت
مال از سایر زمینداران آن مملک ممتاز گشت ناصیر خان خواست که آن قلعه را بدست آرد پاسخ نوشت که راجه بگلانه و غیره
عزم رزم دارند و قلعه تهانیسر در تصرف برآورم ملک افتخار است و قلعه النگ بدشمنان متصل است خواهم که اطفال مرا در قلعه
جاد هلی سایبان برضا داد ناصیر خان دو صد محفه ترتیب داد و دو بیست مرد دران نشاند و به قلعه فرستاد و باشنید که مادر ناصیر خان
آمده لاجرم باستقبال شتافت مردان محفه بیرون آمدند و او را بکشتند و بر قلعه استیلا یافتند ناصیر خان و بعد از و فرزندانش
در اموال یعنے استا تصرف بکردند و آن اموال بود تا آنکه اکبر بادشاه قلعه اسیر بکشود باجمله بعد از ناصیر خان پسرش میران
عادل شاه در قلعه ایلک بجاے پدر نشست و بعد از و پسرش میران مبارک شاه دلش از و میران عیسا بن مبارک بحکومت

نشست وخود بعادل شاه خواند ورایان گوندرا را مطیع ساخت وشکر بیجاپور کشید وظفر بازگشت از بگراتیان مخالفت آغاز نهاد وخراج باز گرفت وباز ارکرده استقرار کرد وپیشکش چند ساله درنیصد وچهار به سلطان محمد بنگره بگراتی که متوجه خاندیس بود فرستاد وبعد ازو میران داور شاه برادر میران عیسان مبارک شاه بحکومت نشست وچون درگذشت پسرش غزنین خان وعالم خان دختر زادگان نظام شاه که از اعتماد نصیر خان بودند چند روز بادیگر بحکومت نشستند وبعد ازین اشنا عادل خان بن نصیر خان که دختر زاده سلطان محمود بنگره بگراتی بود از سلطان خاندیس خواست سلطان محمود بنگره بخاندیس آمد واستیلا یافت امرای خاندیس بخدمت پیوستند سلطان محمود بنگره دختر پسر خود سلطان مظفر العادل خان داد واورا اعظم همایون لقب نهاد وسلطنت خاندیس بآرن ازرانی داشت عادل خان اعظم همایون قصد قلعه کالیسه کرد واز وانی آنجا پیشکش گرفت واز و پسر دختر زاده سلطان محمد بگراتی محمد شاه بادشاه شد وچون همایون بادشاه گورکانیه بر سلطان بهادر بگراتی ظفر یافت بعد از فتح عزم تسخیر خاندیس کرد نظام شاه وعادل شاه وعماد شاه وقطب شاه خواستند که بمدد محمد شاه برهانپور آیند همایون بادشاه ازان عزیمت درگذشت وبقلع وقمع سیر شاه افغان روی به بنگاله آورد محمد شاه باتفاق قادر شاه مالوی مالوه را از تصرف سپاهیان همایونی برون آورد وبعد ازو برادرش مبارک شاه وپیش ازو پسرش میران محمد شاه وپیش ازین پسرش حسن خان که خورد سال بود بحکومت نشست راجه علی خان بن مبارک شاه که بدرگاه اکبر بادشاه در عهد برادر رفته بود بخاندیس آمد وبه سلطنت نشست واو عاقل وشجاع وعالم بود وهدایا بدرگاه اکبر شاه می فرستاد وبعد ازو پسرش خضر خان بن راجه علی خان در برهان پور بسلطنت رسید وخود را بهادر شاه خواند وبعیش پرداخت وچون شاهزاده دانیال بن اکبر بادشاه بدکن آمد مخالفت ورزید اکبر بادشاه متوجه خاندیس گشت بهادر شاه با شیر خان متحصن گشت وبالآخر قلعه بسپرد وبخدمت اکبر بادشاه شتافت ودر هزار وبست هجری دولت فاروقیه بسر آمد وبهادر شاه درحبس بمرد -

سرگذشت دکهنیان

پوشیده نماند که در باب حسب ونسب فرمان روایان ممالک دکهن از تواریخ پیشینین روایات بسیار است ونبذی ازان درین اوراق مرقوم شده اکنون کسانی که درین زمان در ملک دکن متصرف اند برسخی از انها بقلمی آرد که بعضی از مملکت دکن در عهد محمد اکبر بادشاه بپسرش نور الدین محمد جهانگیر بادشاه وخلف ارشدش شهاب الدین بادشاه سلاطین گورکانیه متصرف در آمد ما بقی آنرا محمد اورنگ زیب عالمگیر بادشاه بن شاهجهان در عهد خویش در مدت بست ودو سال بحیطه ضبطه آورد وآن سرزمین را از خاشاک دمقاسید ومقاهیر مثل سبور وپسرش سمها وغیره صافی گشت وچون عالمگیر درگذشت راجه ساهو این سمها که در عهد عالمگیر اسیر شده بود وبالآخر حواله نصرت جنگ ذوالفقار خان شده علانیه خلاصی اورا اصلاح ندیده باشاره شاهزاده محمد اعظم شاه این عالمگیر گریزانیدند راجه ساهو راه دکن پیش گرفت راقم حروف نبذی از احوال راجه ساهو وامرای او بقلمی آرد راجه ساهو قوش راجپوت است ورانا اودی پور همقوم اوست چون راجه ساهو از قندگر رخنه بدکن آمد جمعیت کثیر بهم رسانید وغارت گری پیش گرفت وبالآخر ستاره گدی بحکومت نشست وسمهاجی

برادر زاده راجه ساهو فرمانروای مملکت برنالکه آبروی دریای کشتا سب بوده و بالاجی پیشوا یکی از نوکران عمده راجه ساهو از جمله است بروهان بوده است برادران ایشان اینست و برادران امرای عمده راگویند چون راؤ ساهو در گذشت و او پسر نداشت که ولیعهد شود امرای عظام مملکت راسیانه خود با تفاق کرده گرفتند زوجه راجه ساهو شخصی راجارام نامی را از اقربای خویش و بقولی بچولی را انبلاش بدست آورده از اقربای مادری خود قرار داده بجای راجه ساهو نشانیده و امر استقلال بخش کردند او مجهولانه در ستاره گذه بعیش پرداخت بالاجی پیشوا که ذکرش گذشت دو پسر داشت پسر بزرگش بالاجی راؤ و دیگر چمانچی اپا نام چون بالاجی در گذشت پسرش باجی راؤ بجای او نشست و بونا نشین گاه ساخت و در عهد محمد شاه بفرمان راجه ساهو که آنوقت در قید حیات بود لشکر بهند وستان کشید و تاخت و غارت پرداخت و از اکثر ناظمان صوبجات چوتهه بطریق نعلبندی گرفت و بر بعضی صوبه مثل مالوه بانعام متصرف شد راؤ دو پسر داشت یکی رگهناتهه راؤ نانا کنون که سنه هزار و یک صد و نوزده هجری است بقید است و با خلیل گاذر متفق شده با برادرزاده های خود متفق گشته باعانت انگریزی جنگد و دیگر برانام بالاجی بنام نهاد مشهور بوده و بریاست پونا قیام داشته و هنگام امارت و فکومت بر سر هفت امرای عظام غالب اند و بر مملکت های ایشان مستولی شد و قلیلی بایشان گذاشت و رام راجا را که بجای راجه ساهو در ستاره گذه بر مسند ریاست قیام مینمود بطریق نظر بند با فتیار خود داشت چنانچه تا اکنون پیش راجه رام سیاه او لاد و بالاجی در خدمت مے نامند بالجمله با نها رتن باجی راؤ سر برآورد یکی رگهوبا نام بوده و او نیست که بهالو جمعیت کثیر او را بنا بر نشانیدن بر تخت دهلی از دکهن آورده بود از احمد شاه ابدالی در اثنای مع نهاد ابن چمانچی اپا در آخر عهد سلطنت عالمگیر غازی باتفاق احمد خان بنگش فرخ اباوی و دوندیخان و حافظ رحمت روسای روهیله و شجاع الدوله ابن وزیر الممالک ابو المنصور خان بهادر وغیره امرای هندوستان رزمے صعب کرده بقتل رسانید تفصیلش آنکه بسوباس راؤ نواسه راؤ دکن آمده بود ندانست که از انجا موضع مالی بنشانست بنا او بعضو ابدید یعنے دانایان از بیت احمد شاه ابدالی که سکر عبارت از حضار چوبین بست نشست و با سپاه دران استقامت گزید احمد شاه ده دوازده کروه اطراف حصار را گذاشته تاختن گرفت و رسد غله بند نمود گویند پیشوا حاکم کوه مهابان اباد بارشد هوفور از غله وغیره بجمعیت دوازده هزار سوار عزیمت لشکر بهاو نمود احمد شاه از جاسوسان این خبر شنیده بگذشته قرب خود که فریب پنج شش هزار سوار باشند بر گونبند پیشوا تعین نمود ایشان بر جناح استعجال شبگیر زده هفتاد و شتاد کروه قطع مسافت کرده قدرے روز بر آمده بر گونبند پیشوا چون بلای ناگهانے رسیدند پیشوا که ازین دست برد غافل بود مضطرب گشته روی بهزیمت نهاد ابدالیان سرسنگها تعاقب کرده همه را الا معدودے تیغ بیدریغ ساختند و سر گونبند پیشوا سه بریده مظفر و منصور داخل لشکر احمد شاه شدند سر او را بامرای هند نمودند ایشان تحقیق کرده عرض نمودند که سر گونبند پیشوا است بالجمله چون رسد از بیرون بلشکر رسیدن متعذر شد سپاهیان وغیره در آب لاغر و ناتوان و مردم از بے قوتی ضعف و ناتوانی گشتند اما بامطار سر گونبند پیشوا بگشت اسپ و شتر او فات لشکر بے برند چون خبر کشته شدن پیشوا و تاراج رفتن لشکر بسمع دکهنیان رسید مالوس مضطرب الحال شدند ملهار راؤ با نها مصالحه شد و گفت مصلحت نیست که از حصار چوبین بر آیم و از رزم گریز کنان بدکن برگشتا یم بهاو بے پسند بد و گفت که بسوباس راؤ را بر اے نشانیدن بر تخت دهلی آورده ام حالا بثبات قدمے رزم باید کرد دیگر اسپان و سپاهیان مراطاقت گریز و جنگ گریز نیست

پس ابراهیم خان کاردی را با توپخانه سنگین در حصار گذاشته خود با فوج برآمد و صف قتال بیاراست احمد شاه ابدالی امرای هندرا مقدم ساخت افغانان و رهیله ها متواتر رزمے صعب کردند و کمینیان بخروش آمده قتالی فاحش نموده چندگام ایشان را پسپا بردند افاغنه و رهیله بحمیت و غضب ریشهاے خود را بدندان گرفته شمشیرها کشیده محکم سخت آوردند کمینیان ثبات ورزیده رزمے صعب نمودند قریب بود که در فوج هندوستان تسلکه افتد و هزیمت در وبد احمد شاه ابدالی با فوج خود ایستاده تماشا میکرد یمنه و میسره خویش را باشاره حکم قتل فرمود و از قلب گاه بفوج خویش هشتاد هزار سوار و پیاده حرکت آمد و تقویت ده هندیان گردید و از هجوم و یورش لشکر خونخوار دران را رگیرودار شکستگی فاحش بر کمینیان افتاد و بیک چشم زدن از کشته ها پشته ها گردید بسوس او به فیل رسید و بها و سلوم نشد که چه شد و تمام روساے لشکر به قتل رسیدند احمد شاه ابدالی ظفر یافت و این واقعه در هزار و یکصد و هفتاد و دو هجرے اتفاق افتاد و علایق مشهور است و معروف که بها و دران معرکه زخمی شده خود را در زیر مردها پنهان کرد و هنگام فرصت راه دکن پیش گرفت و بقدر طاقت قطع مسافت کرده در ردت بعید بدکن رسید و به پونا رفت کسی او را نشناخت خصوصاً بر اوضاع او و فعل ندادند و او هر گونه علامات و نشانها داد فائده نکرد و ملک سبیس افتاد و سنجات یافت و کجا کجا که نرفت تا آنکه در بنارس آمد و از روی اسناد قلیلے مبالغ از مهاجن بنارس بگرفت و در هزار و یکصد و نود و چهار سیاه فراهم کردن گرفت بیست سنگه راجه بنارس او را بگرفت و بانگریزان سپرد انگریزان او را در قلعه چنار حبس کردند اکنون که هزار و یکصد و نود و پنج هجری ست بها در قلعه چنار محبوس است و مردم دیده مے آید پیش ازین وقتے از امیر خان بمیو گفته که از امرای متقدمین باشے را بود از مرگ و حیات بها در پرسیدم او نخندید چون او بدهلی ماند دیوان و در رزم بها در حاضر بود زبانے ملهار راؤ که در ان معرکه حاضر بوده و حال بسلامت برده بارها حروف بیان کرده که بها و بقتل رسید و می گفت که دران لشکر سوار بوده و اهل حرفه و خدمه بیرون از شمار بودند افواج ابدالی تا متمر اتعاقب ایشان نمودند و درین اثنا هر کرا یافتند بقتل رسانیدند از ان لشکر قریب سه چهار هزار کس از عرصه گاه که نمونه محشر بود بیرون بردند و در دکن با سالهاے دراز نمونه لشکر و سپاهے نبوده اکنون که دوازده سال از ان گذشته این قدر سپاه که حالاے بیند فراهم آمده که والے پونا از طرف خود را م چند کنبیتی پیشوا نموده با اشاجے پندت دیوان و شمدنکوجی هلکر و سیندیه پیشوا و دیگر روساے هندوستان فرستاده و درهمان ایام رقم حروف آن لشکر را دیده بود قریب پنجاه هزار سوار به جمعیت پنجهزار پیاده باشد و قریب شش صد ضرب توپ از خود پراگ دار و باز ارش بکثرت موفور بستور اردوے بادشاه و شاهزادگان و اندرون اردو و جولانگاه که پارچه ے یافتند و کلال که ظروف گلے می ساختند و روغن فروش که تیلی باشد اینها همه اسباب و آلات حرفه خود را برادی داشتند دوکان بقول فروشان بکثرت بوده و هزاران سفال کلے از گل اینها شبه بکشتیر در ان زمان عرض کرده بودند و آن سر سبز شده شاخ و برگ برآورده و هنگام کوچ فرورا ن بر سر گرفته همراه مے بردند کمینیان را مصالح پیچیدنے است که برا ے نان خوردش بکارے برند و دیگر از اتزدهام و کثرت صرافه و بزازه و عطاران و بقالان و غیره اهل حرفه چگویم هر کس هر چیزے را که تمنا کند دران اردو موجود بود بالجمله پسر دوم نانا مادهو را و سوم نارائن را و نام داشتند چون باینها خبر قتل بها و غارت شدن لشکر رسید از غم مریض شد و در گذشت پسرش مادهو را و این نانها در پونا سیند حکومت داشت و

بعد نه سال درگذشت و بعد از و نراین راو ابن نانها بحکومت نشست و یک سال حکومت کرد گنانته راو ابن باجے راو
و برادر او نرادهٔ خود نراین راو را به چیل و قرب بگشت و اعیان ملک از و منفر شدند و بر باستش راضی نگشتند و در خلال این احوال
زوجهٔ نراین راو پسری را بهند و مادهو را و نام نهاد اعیان ملک مادهو را و ابن نراین راو ابن نانها ابن باجے راو را بر باستش نشاندند
اکنون که هزار و یک صد و نود و پنج هجری است عمرش به نه ده سال رسیده بر باست پونا قیام دارد و در گنانته زادبطن ریاست
بانگر بزان درساخته صد و شصت و شش است چنانچه رام های سبیا ریان گنانته راو و افواج مادهو راو واقع شده و می شود
چنانچه در هزار و یک صد و نود و چهار گنانته راو با تفاق خیل گاذر که اکنون بخطاب جنرل مخاطب گشته احمد آباد و گجرات از دست
مهاجے سندیه و بکوجے هلکر وغیره رو ساے عجما کرماد هو راو بر زمهای متواتر انتزاع نموده بنابر تسخیر دیگر جاها فیما بین رگنانته راو
و لشکر بان مادهو راو مائده حرب و قتال اشتعال ے دارد و در گنانته راو را یک پسر صلبے بوده است که باجے راو
نام دارد و دیگر پسرے که پسر خوانده گویند و آنرا امرت راو نام داشت و جمنا جے اپا برادر باجے راو کلان را یک پسر بوده که بهاد
نام داشته و او نشست که در زم ابدالی سنه سبوسس او به قتل رسید چنانچه گذشت مخفی نماند احفاد باجے راو در پونا نشیمن
میدارند و در اکثر ممالک و لکن متصرف اند و بسیارے از مملکت هندوستان بنابر ضعف سلطنت و عهد محمد شاه مستولی شده بودند
چنانچه تا جنوبے کنار گنگ فتح و لشور و کوره و اٹاوه و بطرف مشرق صوبه اورسیه را که کنک نامند و آنرا اهمات جنگ علی و دیگر
ناظم بنگاله را گهوے بهوسله دکنی را که از برادران و همقدم راجه ساهو بود و در جوٹه نگاله بعد از زمهای بسیار داده
بودند و بطرف مغرب و جنوب شاهجهان آباد و اکبرآباد و تمام راجپوتانه شل راٹهور و کچهواهه و رانای اودے پور مسلط بودند
و ملکه ایشان را آدو بخش کرده یکی ازان برا جپوتان داده بودند و دیگر خود متصرف شده بودند احمد شاه ابدالی آنرا
برانده چه ملک مابین گنگ و جمن ازان هنگام بیرون رفت ازان جمله کور بوزیر الممالک شجاع الدوله بهادر و اٹاوه سجا قطع
رحمت خان روهیله و دیگر به بخشی الممالک احمد خان بنگش که پیشتر در تصرف ایشان بود تفویض نمود اکنون ارتحاصل جنوبے
جمن که قلعهٔ گوالیار است و بروز انگریزان ایشان را برده اند اما در نواح نبرور باسپاه انگریزان که رئیس انجماعه کلنل گاذر نام
دارد هنگامه رزم برپاے دارند رقم حروف نیز در ان فضا یا حاضر بوده چنانچه این قضایا در ضمن او جین و سروج مرقوم
است و اکنون که هزار و یک صد و نود و پنج هجرے است از مملکت هندوستان صوبه اوجین در تصرف مهاجی سندیه است
و گویند که مهاجے سندیه غلام و غلام زاده احفاد باجے راو است و بکوجے هولکر راگویند که برادر زاده ملهار هلکر است پوشیده
اند که اکنون در دکن هندیان برهمن که از گروه باجے راو اند و دیگر خویشان راجه ساهو که بهوسله اند اکثر جاها ریاست سیدارند
شل سودهاجے ابن خانوجے ابن راگهوجے بهوسله که در ناگ پور علم ریاست بے افراز داوریب تبر در تصرف او است به مالوه
اوجین نامند داخل هندوستان است از و یار دکن تعلق سیه ارد چه این طرف نزدیده واقع است بدستور احمد آباد گجرات
و دریاے نربده حدی فاصل است درمیان هندوستان و دکن و ساحل جنوبے آنرا دور دکن بے شمارند بالجمله اوجین بروایت
مؤلف خلاصة التاریخ شهریست قدیم که در زمان سابق تخت گاه راجه بکرماجیت است برادر شش راجه بهرتهری و نیز راجه نل
آنجا حکومت کرده و راجه نل آنست که بر دمن دختر بهیم سین والی بدر عاشق شد و او را بخواهست و قصهٔ ایشان را

شیخ فیضی فیاضی نظم آورده هنودان گویند که تخت گاه راجه کرن مزور بوده رقم حروف احوال قلعه مزور را در ضمن گجرات نوشته است ومؤلف صبح صادق گوید که ایجین از ابنیهٔ بکرماجیت است وقصهٔ تولد او چون عجیب است در ضمن دهلی مرقوم نموده وبکرماجیت در اوجین رصدی بسته که معمول هندیان بران ریج است وحالا سابر بریج جیسلکه سوائی است که درجے نگر تعمیر یافته بوده باشد اما چون رقم حروف بعد تتبع این اوراق تحقیق نمود معلوم شد که ریج جیسلکه سوائی نانخام ماند چه اورا دست اجل فرصت نداد که باتمام رساند مؤلف خلاصهٔ تاریخ گوید رودے شور بانان ایجین گذرد وشگفت آنکه گاه بمرور دهور موجه سبز شیرین ازان رود برآید ومردم ازان سبز صرفها برسازند وبکار برند۔

سرکار چندیرے

شهر بست قدیم وقلعه سنگین دارد وزمان پیشین سه صد وهشتاد چهار بازار در وبوده اکنون چندان آبادے ندارد پارچه مقید محمودے وهال آنجا بانام است پیون قصبه ایست وتخانه در آنجاست که اگر نقاره در دولت زند از بیرون هیچکس آواز آن نشنود ومؤلف تاریخ صبح صادق گوید که بدان تخانه راجها کال نام بوده واز ابنیهٔ بکرماجیت است مندسور شهر بست بزرگ ودوازده کروه دور آن قلعه بود در ایام سابق راجه هاے آنجا ودران ملک بوده واکثر سلاطین خلد آشیانی که سلطنت آنجا کرده اند در آنجا وقع است وهارکه پیران مشهور است شهر بست مختصر ودر تاریخ صبح صادق می نویسد که از ابنیهٔ بکرماجیت است وآن تخت گاه راجه بهوج وغیره نوشته است وشهر مرقوم بسیار عمارات ودوکاکین سنگین وآبادے نیک دارد ودر زمان پیشین شهر مذکور جام عیدگاه است والحال اثرے ازو پیدا نیست اکثر اقامنه در آنجا سکونت مے دارند وجهت خام ودستار باندهنون بانام است رقم حروف بهمه اینها انگیزان آن شهر را تماشا کرده تفصیل این مانشے راند بعد از سلاطین سلف نوشته بود باجمله آب وهوای صوبهٔ ایجین معتدل است بارش آنجا چهار ماه باشد وزمین این صوبه بنسبت هر نوعات دیگر جا کشت زار فصلین نیک مے شود وخشخاش وگندم وشکر وانبه وخربزه وانگور بهتر مے شود وسالی دو فصل وتنبول بغایت پاکیزه وخوشبو وبلهره محصول مے پیوندد ودر اکثر این صوبه فیل سیار راند ومردم آنجا پیشه کشاورزی وبقال واهل حرفه باشند واز جمله دریاے این صوبه نربده ومنور است وطول این صوبه از پایان کده تا پایان بانسواره دویست وچهل کروه وعرضش از چندیرے تا نربدا دو صد مے کروه وشرقے آن باندهو وغربے آن احمد آباد گجرات واجمیر وشمالے آن نرور وجنوبے آن بجلا به از ناسیک ونرنگ پیوسته است واز شهر بانگ بوناسب درمیان راه است باجمله سرکار این صوبه دراین وچندیرے وسانگ پور وکوٹهٔ مدینه وغیره دوازده سرکار مشتمل بر سه صد ونه محال ومداخلش سے وشش کرور ونود لک وهفتاد وهزار دام است ودر تاریخ صبح صادق گوید اول کسیکه از سلاطین اسلام بر مملکت مالوه واین دست یافت شمس الدین التمش بود اما بعد او کسیکه از امرا سپرد وبدهلی بازگشت وبعد ازان دیگر بار رفتند سلطان ناصر الدین محمود بن التمش دیگر بار آن دیار را مسخر ساخت وسلطان علاؤ الدین خلجے آنرا صاف ساخت پس ازان از قبل سلاطین امیرو بے سکوست

آن دیار پرداختے چون سلطان محمد شاہ بن فیروز شاہ در دہلی بتخت نشست حسین غوری را کہ از اعقاد سلاطین غور بود و بہ نجابت
با او بسر بردے نبوخت و دلاور خان لقب نہاد و بحکومت مالوہ فرستاد و دلاور خان غوری بمالوہ رسید و در دیار تو طن گزید و مستقل گشت
و در ہشت صد و یک ہجری سلطان محمود دہلی کہ از دست سپاہ صاحبقران امیر تیمور کورکان باو پناہ اورد و دلاور خان با حترامش
کوشید و سلطان چندی در آنجا بماند و بدہلی باز گشت و در گذشت پسرش سلطان ہوشنگ مخاطب شدہ بادشاہ شد و او را لکشہ با
سلطان مظفر گجراتی و پسرش زرم و صلح رومی او و در ہشت صد و سی و دو ہجری احمد شاہ بہمنے والی دکن روی بکہرلہ آورد ہوشنگ
با او رزم کرد و منہزم باز گشت و در شش اسیر گشت سلطان باعزاز تمام ببند و فرستاد و ہوشنگ در آخر عمر لشکر بگوہ جاگیر کشیدہ و
دمالزان بر آورد و ہوشنگ آبا کہ از ابینہ او بود اقامت گزید و در گذشت قبرش در مند و است و ہمیشہ آب ازان می چکد
و ساکنان آنجا از کرامات او می دانند و بعد از و پسرش محمود شاہ غوری پس از و محمود خلجے بن ملک سنبٹ از اولاد دلاور خان
غوری بادشاہ شد و مدارس و خوانق بنا نہاد و متوجہ چیتور شد و قلعہ کومبلمیر مکشود و ببلانہ منجر ساخت و با صد ہزار سوار عزم
تسخیر گجرات کرد و در راہ خبر فوت سلطان محمد شاہ گجراتی شنید با وجود عداوت تعزیت داخلت و رسولے بہ پرسش نزد سلطان
قطب الدین گجراتی فرستاد با وجود آن بروده زد غارت ساخت و روی برام آورد و میان ہر دو بادشاہ مقابلہ عظیم اتفاق
افتاد و مالویان ہزیمت رفتند و زیادہ از دو صد سوار سلطان محمد خلجے نماندند او از معرکہ برون آمد و خود را بلشکرگاہ سلطان
قطب الدین گجراتے رساند و سپاہ پردہ خاص درون رفت و تاج و کمر مرصع سلطان قطب الدین بر گرفت و بہ اردوے
خود باز گشت و او آزردہ انداخت کہ در گجراتیان شجون ہے برہم سپاہ گجرات در تو ہم تعاقب او نکردند سلطان محمود ہمان شب راہ
مند و پیش گرفت و مبارک خان فاروقی والی خاندیس را گشت و ببرہانا لشکر کشید و او را پیشکش و سلطان در ان مان
اصلا التفات نہ نمود او بر نجید و پیشکش باز گردانید و در حرکت آمد رانا عجز کرد و مالے و افر بہراو فرستاد نا باز گشت و با ہمیہ
شد و الی آنجا گجا دہر را در زم بکشت و اجمیر را بسیف خان داد و بار دیگر عزم مملکت رانا کرد و مانڈل را قہراً قہراً بگرفت و
تخانہ خراب ساخت و عزم تسخیر دکن کرد نظام شاہ بہمنے با و رزمے صعب کرد مالویان ہزیمت رفتند دکمینان بغارت مشغول
شدند سلطان محمود خلجے کہ ثبات و رزیدہ بود بر قلب نظام شاہ حملہ برد و ظفر یافت دکمینان بہ بدر رفتند سلطان بدر را
محاصرہ کرد چون شنید کہ سلطان محمود بنگرہ گجراتے بامداد دکمینان متوجہ است از راہ کوہستان گوندوارہ بمالوہ مراجعت نمود
و بمند و رسید و متوجہ کچھوارہ شد و دران دیار قلعہ جلال پور بنا نہاد و ببند و باز گشت و در ہشت صد و ہفتاد و سہ ہجری در گذشت
و او ہمیشہ شنیدن اخبار سلاطین سلف اشتغال نمودی و از آثار ایشان قواعد جہانداری و رزمی آموختی و ہر کرا مال تلف شدے
از خزانہ خویش دادی و آن وجہ را از نگاہبانان طرق باز یافت کردی روزی شہریے یکی را گشت امر کرد کہ ہر کجا در ملک من بسبے
بہ بینید حاکم آن موضع را بالفعل بسیاست حکام ممالک او بشکار سباع قیام نمودند و از انہا اثر نگذاشتند چنانچہ بعد از فوت او سالہا
در مالوہ کسے شیر و گرگ ندید و بعد از و پسرش غیاث الدین خلجے بادشاہ شد او کریم و عیاش بود با امر گفت کہ در عہد پدر
بسیار لشکر کشی کردم اکنون ترک آن کنم و بر آسایم پس آنچہ در تصرف داشت بآن قناعت کرد و مندو را شادی آباد نام نہاد
و پانزدہ ہزار ان در شبستان جمع آورد و میان ایشان امیر و وزیر و عارض و دبیر و صدر و مدرس و حکیم و ندیم و قاضی و محتسب

وسوزن وحافظ وامثال آن تعین نمود و پانصد کنیزک را تیراندازی وتیره بازی آنوقت وبرسینه جامی داد و پانصد کنیزک را شمشیر بازی تعلیم کرد وبرسیره گماشت ودرحرم بازار ساخت وعلوفه کنیزکان دو تنکه نقره که هر تنکه بهشت آنه باشد ودو تنکه یک روپیه می شود ودو من گیتی دو آنار برنج مقرر نمود هر جانوریکه درحرم او باشد چندین علوفه روزمره یابد چنانچه طوطی وشارک وامثال آنرا همان علوفه باشد روزی موشی درخانه دید بفرمود ودو من غله ودو تنکه نقره نزدیک سوراخ او نهاده باشند وامر کرد هرگاه خدای را شکر گوییم بنجاه تنکه بمستحقان رسانند وباهر که سخن گوییم هزار تنکه باو بدهند واو بغایت صالح وپرهیزگار بود در مدت آن عمر نماز تهجد او فوت نشد ومکرات نخوردیکی سم خری پیش او بُرد وگفت که خر عیسی است سلطان پنجاه هزار تنکه باو داد پس سه تن دیگر بزنگ آن بیامدند وگفتند سم خر عیسی است سلطان هر سه را بی نیاز کرد بعد چندی دیگرے بیامد وسمی بیاورد که سم خر عیسی است سلطان گفت او را پنجاه هزار تنکه نقره بدهند تا گفتند مگر خر عیسی را پنج سم بوده که خداوند تعالی هریکرا ازان پنج تن که سم آورده چندین نان داده سلطان بخندید گفت تواند بود که یکے ازان پیشتر آورده دروغ گفته باشد باجمله شانزده سال ازسلطنتش بگذشت وحرکتے نکرد سلطان بهلول لودی والے دہلی طمع درمالوه کرد ودر هشت صد وهشتاد ونه هجرے سجدود زمتهور رسید سلطان شمس خان حاکم چندیری را بدفع او تعین نمود بهلول لودی بازگشت وسلطان غیاث الدین درنه صد شش هجرے درگذشت بعد ازو پسرش ناصر الدین بلقب شهاب الدین بادشاه شد وخونریزی وشرب خمر پیش گرفت وبکچهواره شتافت وخرابی بسیار کرد وشکر بجنور کشید وزنانی را ازخویشان را تاراج خواست وبمبند وبازگشت وآخر از ملاهی ومناهی توبه کرد ودر نهصد وبیست وده هجری درگذشت بعد ازو پسرش سلطان محمود بادشاه شد ودر اخر عمر خویش از تغلب سیدنے رای که ازبرگزیدگان او بود عاجز آمد چنانکه بگجرات رفت سلطان محمود بازگشت سید نے رای را بسیاری ازحرم اورا راجپوتان متصرف شدند وخواستند که سیدنی رای را سلطنت برگیرند سلطان آگاه شد وبهانه شکار بگرفتن رفت وبگجرات رفت سلطان مظفر بگجراتی اورا اعزاز کرد وباخود برتخت نشاند وبه امداد او بمالوه رسید ونوزده هزار راجپوت بکشت سیدنی را باتفاق رانا سانگا سلطان رزم کرد واکثر امرای سلطان بقتل رسیدند سلطان بنفس خویش آماده قتال شد قریب صد زخم باو رسید راجپوتان ازشجاعت سلطان بحیرت ماندند وبفرمان رانا زنده بگنگش آوردند رانا اورا چون بدید دست بسینه پیش ایستاد وبه معالجهٔ جراحت او پرداخت وچون نیک شد باهزار سوار بمیدنے فرستاد سلطان دیگر بار بسلطنت رسید لیکن کارش رارونق نماند پسکندر خان ذرهنده به سیدنی رای درچندیری وسلهدی ازخویشان سیدنی را درسارنگ پور استقلال داشتند سلطان بسلهدی رزم کرد وظفر یافت وصد پیل بدست آورد وسلهدی اطاعت کرد ودر نهصد سے ودو حامد خان برادر سلطان بهادر والے گجرات باو پناه برد وبهادر اورا طلب نمود سلطان جوابی بگفت که چون رانا سانگا درگذشت درعهد پسرش بتی لرزه خان بفرمان سلطان تاصد ودو چتور غارت کرد بهوپت وله سلهدی وغیره ازسلطان منهزم بگجرات نزد سلطان بهادر رفتند سلطان درکار خویش حیران گشت ونامه بسلطان بهادر نوشت که تربیت یافتگان آن خان دانم خواهم که بجد ست آیم وبمرادرسم سلطان بهادر اورا نزد خود خواند سلطان محمود بخلیج توجه نمود وران غربت درگذشت سلطان بهادر بر سجید وشکر بمبند وشید محمود شاه متحصن شد ودر قلعه بعیش پرداخت امرا گفتند که هنگام عیش نیست سلطان گفت دانم که دولتم

سر آمده بنا بران زندگی چند روز بشادی گذرانم پس در نهصد و سی و هفت سلطان بهادر بر قلعه استیلا یافت جاند خان برادر سلطان بهادر بدکن گریخت و سلطان محمود خلجی تا جار بزد بهادر شد بهادر را و را تکریم کرد پس چون در سخن درشتی کرد محبوس و مقتول گشت مملکت مالوه بسلطان بهادر گجراتی رسید سلطان سلهدی را اجین و سارنگ پور اقطاع داد و بگجرات بازگشت و دیگر بار بمالوه آمد و او را با قوم و اتباعش بکشت و اجین بدریا خان مالوی و مندو بافتیار خان داد این بسلطان عالم حاکم کالپی داد و بگجرات بازگشت روز نهصد و چهل و دو هجری بلوخان بن ملوخان که از غلامزادگان سلاطین مالوه بود و بفرمان سلطان بهادر گجراتی حکومت سارنگ پور داشت چون همایون شاه ببنگاله شتافت از سپاه گورکانیه آنملک را بگرفت و خود را ملوقادر خان خواند و خطبه بنام خود کرد چون شیرشاه آن ملک را بگرفت شجاع خان که از امرای بزرگ شیرشاه بود و بسخا و سخن اشتهار داشت شیرشاه حکومت اجین باو داد و چون سلطان محمد عدلی بسلطنت رسید شجاع خان بر مالوه مستقل گشت و خواست که خطبه و سکه بنام خود کند اما جلش امان ندا و قصبه سجادل از آثار او ست و بعد از و پسرش میان بازید بن شجاع خان معروف بسخاوت خان بجای پدر نشست و از هندیه که نشیمنش بود بسارنگ پور رسید و برادر خود دولت خان را که بفرمان پدر حاکم اجین بود بقتل رسانید و بملک مالوه استیلا یافت در نهصد و شصت و سه هجری خطبه و سکه بنام خود کرد و خود را بازبهادر شاه خواند و متوجه ملک الین و بیلسه شد و برادر دیگر خود مصطفی خان والی آنجا را بهزیمت داد و استیلا یافت و با دوام عیش و شرب مدام پرداخت و او در موسیقی مهارت تمام داشته و برانی روپ متی که در حسن نظیر نداشته عاشق شد و شب و روز با و بعیش و طرب بسر بردی و بکار دیگر نه پرداختی و در نهصد و هشت او هم خان و پیر محمد خان شروانی بفرمان محمد اکبر بادشاه بتسخیر مالوه شتافتند و بجدود سارنگ پور رسیدند باز بهادر از مجلس بزم برخاست و بمیدان رزم شتافت و منهزم نخاندیس گریخت او هم خان بر سارنگ پور استیلا یافت و روپ متی را بدست آورد و خواست که با او مباشرت کند روپ متی زهر خورد و بمرد و گویند که باز بهادر در مقام فرار امر کرد تا او را بکشند و تا خر که باز بهادر بامان نزد اکبر بادشاه آمد و در سلک امرای دو هزاری منسلک گشت و بود تا آنکه در گذشت و دولت و مملکت مالوه بگماشتگان سلاطین گورکانیه رسید و در عهد محمد شاه گورکانیه راجه گردهر بنا نگر بصوبه داری مالوه قیام و شهت و کهنیان غالب آمده در رزم او را بکشتند و بر مالوه متصرف گشتند اکنون احیاجی سیندیه مل غلام زاده احفاد باجی راو دکنی بصوبه داری مالوه قیام میدارد پوشیده نماند که در شهر صفر سنه یکهزار و یکصد و نود و پنج هجری کلنل کلمک که بندی از احوال او در گوالیار مرقوم است بحکم نسطن گورنر صاحب کلان کلکته بعزم تسخیر صوبه مالوه به نزور رسیدند و کپتان جوناتهان اسکات صاحب راقم حروف که در همان ایام از حضور صاحب کلان بخطاب کپتان سرفراز شده بود از گوالیار بهمراهیش تعین گردید کامرن گڈه کپتان و چند صاحب دیگر مقدمهٔ فوج انگریز شیوپوری از توابع رودرکه در تصرف کهنیان بود رسیده طرفین از حصار انر البضرب توپ مسمار ساخته قهر آقهر آ قلعه را بگرفتند کلنل از نزور شیوپوری آمده قدم جرات تسخیر اوجین پیش نهاد و قابه بودها دیگر جا رسید صاحب بمشورت راقم از کلنل ظاهر ساخت که دیهات تمامی اطراف این ضلع را که در تصرف کهنیان است انتزاع نمودن صلاح است قبول نه افتاد در سر مسارعت کرده از پندارهای کهنیان جنگ کنان بشهر سرونج رسید و بست و سه روز آنجا بیفائده

رخت اقامت افگند و پیش ازین که امام علی ولد مصطفے حسین پسر خوانده والد راقم گردیده نیپال نوکر فیض الدوله حیات محمد خان والی نیپال بود و راقم حروف تبدیری از کوهاوار قایم نوشته از حسن مروت و اخلاق ستوده صاحب خویش و دیگر انگریزان اصطلاح ساخت چندانکه بسمع محمد حیات خان رسانید و علاوه برین پیش ازین همراه کرنل کاو رکپتان بایم که حالا میجر شده است بنیپال فتنه بود یکنوع شناسای با حیات محمد خان میداشت اکنون ابواب مراسل فیمابین حیات محمد خان و میجر بایم و کپتان جوناتهان اسکاٹ مفتوح گشت چون میجر بایم در قلعهٔ گوالیار مقیم شد و کرنل کمک تبخیر اوجین مامور گردید حیات محمد خان بدستور سابق بطریق متضمن بر طلب فوج انگریز بحسن سعی صاحب ما با کرنل کمک مربوط داشته وکیل خود را با تحایف در مقامات نزدیک پیش از تبخیر اوجین در خدمت فرستاد دیگر دو بار طلب کرنل قایم نوشت چون کرنل بسرونج رسید هرچند صاحب راقم حروف و وکیل حیات محمد خان بنا بر پیش رفتن بعجلت سعی موفوره نمودند مقبول نه افتاد و به صلاح مردم گندم نمای جوفروش مائل گردیده پشت بشهر داده زمستان در سرونج مقرر نمود و مردم شهر از تاخت دکنیان ترسیده هیچ یک از بازاریان درین بست و سه روز در بازار دکان نکشودند کار بر لشکریان از طرف غله شوار شده چه بنا بر تاخت و تاراج دکنیان آمد و شد از بیرون دشوار شد ناچار از سکنهٔ شهر جبراً و قهراً هرچه یافتند غذای خویش میساختند و در خلال این احوال پیش ازین در هر منزل و مقام مکرر خطوط والی نیپال بکرنل کمک متضمن بر عزیمت نیپال میرسید و هرچند بکرنل کمک عرض نموده میشد که در شیر سارعت فرماید و استقامت سرونج موجب خللهاست و چند وکیل جانسین صاحب که در نیپال بود او نیز در بیان جرس جنبانی کرد و مکرر نوشت که در رسیدن نیپال والی امکان ما اتفاق کمک حاضر است و مخالف را دل سست می شود آخر کرنل با کپتان جوناتهان اسکاٹ صاحب در جواب همه آن گفت که ما را از اطراف والی نیپال اطمینان کلی نیست و میدانم که مخالف ماست هرچند که باستمالت گفته شد گوش شنوا نگردید و کوشش بجای نرسید در خلال این احوال سیندیه بپیشوا والی مالوه از اوجین با فوج و توپخانه بسیار ایلغار کرده با سپاه خود که پیش ازین در سرونج بمقابله انگریز در تاخت اطراف بود ملحق گردید هر روز چنگ توپخانه در میان بود کار بر لشکر انگریز از طرف غذا تنگ گردید بحصول غله بر سکنهٔ شهر ظلم رفت چندانکه لشکریان نان گرم را پیش تنبک می زدند و لقمهٔ از دهان مردم شهر می ربودند غربا و فقرا از جان از غالب برآمد چون غله شهر آخر شد رای برخاستن بر نشستن غالب نشست کرنل از غایت بزدل دو پا یکموه کشید و از شهر سرونج طبل بازگشی کوفت و از نواح شهر و نیمشت کوچ کرد و کنیان همانوقت اطراف و جوانب لشکر انگریز را چون احاله ها البدر و میان گرفتند و از وقت کوچ تا رسیدن منزلگاه هر روز بازار کارزار گرم بود و شورش عظیم برپا بود و هر روز بنگاه انگریز بدست مخالفان غنیمت میرفت و اکثر از سپاهیان لشکر طرفین زخمی و کشته میشدند فیل سواری راقم حروف که از سرکار کپتان جوناتهان اسکاٹ بود داد بن تدبیرات جنگ با طایفهٔ انگریزان پیاده تردد میکرد و راقم بران سوار میشد بضرب بان مجروح گشت اما زخمی سهل برداشت بالجمله انگریزان بشجاعت تمام رزم میکردند. بعد سه روز بموضع مهیب پور رسیدند روزی در شهر پناه مهیب پور بنگاه را گذاشته جرعه رزم دکنیان کردند و بر سر انها رسیدند مخالفان دو گروه شدند پندار ها با فوجی از دکنیان قریب بنجهزار سوار از شهر پناه مهیب پور محاصره کردند و متواتر بران هاسر دادند و از انطرف توپ و جزائر سر میدادند بسیار قتیل و زخمی گشتند و کاری پیش نبردند جماعتی دیگر یعنی مهاجی سیندیه که با فوجی کثیر قریب هشت هزار سوار بمقابلهٔ انگریزان پای ثبات ورزیدند و در هنگامه

رزم چندان بآنها سرداوند که گوئی بارش باران ست انگریزان مخالفان را منهزم ساخته متصل لشکرگاه آنها که بنگاه را گرفته بودند
زده ساعتی بالیستادند وچون برگشتند مخالفان بدستور اطراف وجوانب را از دور گرفته می آمدند چندانکه انگریزان داخل خیمه شدند مخالفان
همچنان محاصره داشتند بدینوع بست وسوم ربیع الاول هزار ویکصد ونود ونهم هجری بکلارس کوشش کرده ازسیری وپیشرده کرده
مز در بطرف جنوب واقع است رسیدند قحط غله بنابر عدم رسد همچنان تاخت مخالفان بدستور که اگر کسی بنابر کهی ویا کاری از لشکر
بیرون رود ودست آنها گرفتار شده هرچه درکمر ودر بر داشته باشد از دست وهر روز سے انگریزان از محاصره وکمینیان ملول
گشته در آخر ماه ربیع الاول هنگام نماز مغرب بنگاه در قلعه کلارس گذاشته جریده بر فوج وبنگاه مهاجی سیندهیه که امنیطرف بود با
دو بکمر وما بین بهدرداس دو سه جا افتاده بودند تاختند سندهیه پیش از رسیدن ایشان منهزم رفته بود انگریزان بتعاقب
پرداختند وشبگیر زده در بودها دو بهدرداس رسیدند ویک ضرب وقلیلے ازپس مانده های بنگاه وکمینیان بدست آمد کرنل
کمک از غایت حزم بران اکتفا کرد وبیشتر رفتن را مانع نمود اما اکثر صاحبان مثل صاحب راقم وبروس وکامرن همتے کرده
قدم جرأت بیشتر نهادند هنگام طلوع آفتاب بر نهر سندهیه رسیدند چون آبش تا بزانو بود کمینیان معه نبه ازان عبور
کرده بودند اندک از اجمال واثقال آنها چنانچه ذره ضرب توپ ودو زنجیر فیل با یک نشان وپنجاه شتر با یک نقاره وشتری
ودیگر اشیای متفرقه از ظروف مس وبرنج وقلیلے از نقره آلات وبنده وقماش چقمانی وپارچه های ملبوسات ومثل آن بدست
انگریزان دیده شجاعان لشکر بازحوصله تعاقب هزیمتیان نمودند وخواستند که تا بسرای نوبه نه کرنل نگذاشت که کسی شبیخون
رود آنروز را بر کنار دریا بسر بردند هنگام شب کوچیده مابین بهدرداس ولودها ودیگر استقامت نمودند وشب دوم غنایم
موفوره در سیر مسارعت کرده یکپاس روز برآمده بکلارس رسیدند سیندهیه قلیلی بنگاه خود را بشاه وهورا دسه فوج وشلو
ولشکر منهزم را جمع ساخته بدستور اطراف لشکر انگریز را دور دور فروگرفت درخلال اینحال از طرف صاحب کلان کلکته
کرنل منور به تسخیر صوبه اجین مامور شده وکرنل کمک معزول شده بفرخ آباد رفت چنانچه اکنون کرنل مزبور در دکمے
رسیده با دکمینیان مقابله نمود وبالآخر بعد چندی بصلح انجامید وپیش ازین از آنجا کپتان جونا تهان اسکاٹ بگوالیار
نزد سیندهیه پایم آمد وبچار شتافت وحالا باشوب آنجا گرفتاریم وآن قضایا در ضمن احوال بنارس مرقوم ست اجمیر شهرے
قدیم ست وبروایت مولف هفت اقلیم راجه پتهورا آنجا والی بوده که برادر پتے هلی متصرف گشته احوالش در ضمن دهلی
مرقوم ست ومتصل اجمیر قلعه تپلی از بنیه راجه رانا سانگا ست ومزار سراپا انوار خواجه معین الدین چشتی در شهر اجمیر
برتالاب جهارده زیارت گاه خاص وعام ست ومحمد اکبر بادشاه را بآن جناب عقیدتی تمام بوده چون شاهزاده سلیم نورالدین
محمد جهانگیر متولد شد اکبر بادشاه از اکبرآباد بسبب نذری که کرده بود پیاده بزیارت مرقد آنحضرت باجمیر شتافت گویند منارها
وزراه از اکبرآباد تا اجمیر تعمیر یافته از آثار محمد اکبر ست در صوبه اجمیر قوم مینا بسیار اند وآن در زدی معروف اند ودیگر قوم جنبه
که زنان ایشان را چنی نامند وآن در شکل وشمایل بی نظیر اند ودر صوبه اجمیر اکثر ریگستان ست وآب جاه دولتر برآید مزروعات
آنجا مدار بر باران ست جوار وباجره وموٹھ آنجا فراوان میشود وهفتم وهشتم حصه غله آنجا بجا کم ومحصول سلطانی سبد بهند تقدیم
رواج میدارد وفصل ربیع کمتر میشود زمستان باعتدال وتابستان بسیار گرم بود واکثر جاها سمت جنوب آن کوه های دشوار گذار

واقع است و راناتهور و دیگر راجپوتان درین صوبه بسکن میدارند و نسبت قلت آب عساکر بادشاهی دار الملک نتواند رسید طول
این صوبه از انبرتا سالکانیر پنجاه یکصد و شصت و هشت کروه و عرضش از اجمیر تا بانسواره یکصد و پنجاه کروه شرقی این صوبه اکبرآباد
و غربی دیبال پور از توابع ملتان و شمالی پرگنات شاهجهان آباد و جنوبی احمدآباد گجرات سرکارش رنتهور و چتور و جوده پور
و سرذهی و سالکانیر و ناگور مشتمل بر یکصد و بست محال است مدخلش پنجاه و پنجکرور و سه لک و شصت هزار دام است سانهر
از توابع اجمیر و جای خوبست و نمک سانبهر آنجا پیدا می شود ناگور شهری مختصر و معروف است سکانش سفرات تبیغ نمود
از دیگر شهرهای هند میسازند و شاه ابل تصوف شیخ حمید الدین ناگوری ازان شهرست و دیگر از توابع اجمیر قلعه چتور
است که در حصانت و متانت نظیر ندارد و کان جست در کوگده و معدن الماس در سین پور عمله ماندن واقع است و راجهای آنجا
خود را از اولاد نوشیروان عادل و بقولی از برادرش میشمارند و خود را رانا لقب می نمند حکایت اتن سین رجه چتور روز دوشنبه
پدماوت که اورا از سنگلدیپ که جزیره ایست جانب جنوب خط استوا انجمن بسیار آورده و او که در حسن و ناز کی نظیر نداشت
و لشکر کشی سلطان علاؤ الدین خلجی والی دهلی از طول زمان محاصره قلعه چتور بتنگ آمد و راجه نیز عاجز گشت طرفین بمصالحه
راضی شدند بشرط آنکه با یکدیگر ملاقات کنند و مهمان یکدیگر شوند اول سلطان بقلعه رفت و رتن سین در خدمتش بمهاندار گی کمر بست
روز دیگر راجه بمهمانی سلطان بلشکر شتافت سلطان اورا اسیر کرده دهلی مراجعت کرد و مخلصی او را آبرآمدن پدماوت
موقوف داشت پدماوت بشنید و در باب مخلصی شوهر فکری اندیشید آنکه سلطان را شربتی داد و هزار محافه زنانه
ترتیب نمود و در هر محافه بجای مسلح بنشاند و دو نفر ولاور بطریق خدمتگار و دو هزار سوار شجاعت شعار همراه محافه ها کرد و کورا
بادل از سپهداران خویش را برانجماعه امیر ساخت و یک محافه را رعایت تکلف کرسواری پدماوت دران تصور تواند نمود
و در میان محافه ها کرده روانه دهلی ساخت او را القا کنند که پدماوت پیش سلطان می آید سلطان بانتظار پدماوت میگذارنید چون
انجماعه بنواح دهلی رسیدند و نزول کردند امیر لشکر بموجب تعلیم پدماوت بسلطان پیغام کرد که چون این ضعیفه از بیشتر در عقد زوجیت
رتن سین بست الحال سلطان خواستگاری این کمینه مینماید بلی اجازت شوهر بموجب حکم شرع بر سلطان حلال نمی شوم اگر رتن سین را
اینجا بفرستید تا اجازت از و گرفته بسرای بادشاه بیایم سلطان از غایت اشتیاق پدماوت بلا توقف رتن سین را باکسان
خویش اینجا فرستاد چون رتن سین در گرده خویش رسید کسانیکه در محفه ها همراه او بودند کسان سلطان را برانداند و رتن
سین را گرفته متوجه چتور شدند سلطان متعاقبش فوجی سنگین تعین نمود چون لشکریان سلطان نزدیک رسیده ندیکی ازان
سپهدار بمقابله و مقاتله سپاه سلطان پیرداخت و رزمی صعب کرد و به قتل رسید و دیگری بار رتن سین بایلغار متوجه چتور شده
و راجه بسلامت داخل چتور شد و چندی زندگانی کرد و بالآخر در جنگ با نای خویش به قتل رسید و پدماوت ستی شده
یعنی خود را بسوخت سلطان خلجی دیگر بار روی باینجانب نهاد و در محرم سنه هفت صد و سه هجری قهرا قهرا قلعه چتور را گشود
و بر پسر خود خضر خان داد و آنرا خضرآباد نام نهاد و با دیگر یان و با راجه ها متوکل شدند و سالها حکومت کردند و اکثر سلاطین
مالوه احمدآباد گجرات را با ایشان محاربات واقع شده چنانچه در ضمن احوال مالوه و سلاطین گجرات مرقوم است و در نصد
و هفتاد و دو محمد اکبر بادشاه روی برانا او در سکه نهاد و در انا در قلعه چتور متحصن شد محمد اکبر بادشاه بمحاصره پرداخت و قهرا

دای بر او و مخالصی او را آنست که چون سلطان علاؤ الدین خلجی بهای دهلی

قهراً گرفت و از راجه های راٹهور دختر بگرفت و هم نسبت گردید و این رسم تا محمد فرخ سیر بادشاه این عظیم الشان این بهادر شاه این عالمگیر مستمر ماند بعد ازان بنا بر ضعف سلطنت از عهد محمد شاه نبیرهٔ بهادر شاه موقوف گشت و شیمن راجهای راٹهور در جودهپور سیر ٹهه از توابع اجمیر ست پوشیده نماند که راجه اودیپور را که از قوم سسودیه ست رانا گویند و راجه جودهپور را که از قوم راٹهور ست آنرا مهاراجه و راجه امیر را که از قوم کچهواسه ست آنرا میرزا راجه نامند و در هندوستان این سه گروه را راجه عظیم الشان و جلیل القدر اند و در بزرگی کلدنی مانند ایشان در هندوستان راجه نیست و مهاراجه ابهی سنگه عرف دیسو کل سنگه و نیز برادرش بخت سنگه راٹهور والی جودهپور اتانند که در گجرات با مبارز الملک سربلند خان رزمی مصاف کرده او منهزم گشتند چنانچه این حکایت در ضمن احمد آباد گجرات مرقوم ست **احمد گجرات** بقول مؤلف هفت اقلیم سجسب لطافت آب و هوا و کیفیت آبادانی بر تمام شهرهای هند رجحان دارد و بازارش بر خلاف دیگر شهرهای هند نهایت وسعت و پاکیزگی دارد و کانیش دو منزله و سه منزله در کمال تکلف و زینت ساخته شده و سکانش از گوناگون اناث همه نازنین باشند و احمد آباد از شهرهای جدید ست و سلطان احمد شاه بن سلطان محمد بن مظفر شاه همت بر آبادانی آن گماشت گویند که چون سلطان احمد آب و هوای قصبهٔ بساول را موافق مزاج خود یافت بمستصواب حقایق پناه شیخ احمد کهنوی که از کبار مشائخ آن روزگار بود در ۸۱۳ یقعده سنه ثلث عشر و ثمانمائه هجری بر ساحل آب سابرمتی خشت تعمیر شهر احمد آباد را بر زمین نهاد و قلعه و مسجد و بازارها طرح انداخت و بیرون شهر سر صد شوست پوره مشتمل بازارها و مسجد و دیوار بند آباد ان ساخت چون نوبت بسلطان محمود ثانی رسید در دوازده کروهی احمد آباد شهری بنهاد و محمود آباد نام نهاد از احمد آباد تا انجا بازار آراسته و مردم را فرمودند تا بر اطراف آن عمارت ساختند که در حقیقت آن هر دو کشهر شده بود و تاریخ بنای شهر احمد آباد را در لفظ باغبر یافته اند در خلاصة التاریخ از تاریخ گجرات نیز لید که در زمان سابق تختگاه این ولایت شهر پٹن و چندی جا نیز بوده چون سلطان احمد در هشتصد و دوازده هجری به سلطنت رسید شهر احمد آباد طرح انداخت و آنرا تختگاه ساخت و چون سی و دو سال از سلطنت او بگذشت معه سه صد پوره شهری عظیم گشت و ساکنان آنجا اکثر زیر خانه راه پنهان گذارند که در مزوار ان راه بدر رود و بعضی از ارباب تمول در حویلی سردابه از گچ و صاروج ساخته اطراف سردابه را بعمارات مطبوع مزین نموده و عمارات و صحن خانه و جدار و سقف آنرا از گچ مصفا کرده اند تا آب باران از سقف و جدار و صحن خانه پاک و صاف در صحن سردابه که مانند حوض از خشت و گچ ساخته اند جمع شود و آن آب تا یک سال ذخیره باشد و از ان خرج کنند و آن سردابه را بر ان الملک تا کهنه نامند و اهل حرفه آنجا قلمدان و صندوقچه و پارچه فرزناوکر بندوکتاب و زربفت و مشروقاقنه و مخمل بغایت نیک بافند و میسازند و شمشیر جوهر دار کمان آنشهر بنام بوده راقم حروف این همه را بچشم دیده فی الواقع هر جنس بی نظیر بود و رودهای گجرات سایر منی و نربده و سرستی و بران و هندوی ست طول این صوبه از برهان پور تا دار کاسه صد کروه و عرضش از هانور تا بندر و بن دو صد و شصت کروه شرقی خاندیس و غربی دوار کا بر ساحل دریای عمان ست و شمالی جالور و جنوبی بندر و بن دکن یت و سرکارهای آن پٹن و ناودت و جانپیر دکر و هرسور ٹهه و سرورهی و غیره نه سرکار مشتمل بر یک صد و هشتاد و هشت محال و سبزده بندر و مدار خلش پنجاه و هشت کروهی و هفت لک نود هزار دام ست پوشیده نماند

که در سوابق ایام پایان گجرات از بسیاری خزانه و سپاه و علوفه و جاه از اکثر پایان هند ممتاز بودند و از ایشان بود
بهیم دیو که در پانصد و هفتاد و چهار با سلطان شهاب الدین غوری والی غزنین رزم کرد و ظفر یافت و بعد از بهیم دیو
فرزندانش لطنا بعد بطن حکومت میکردند تا نوبت برای کرن رسید و در عهد سلطان علاؤالدین خلجی صاحب دهلی الغ خان
و نصرت خان را به تسخیر گجرات فرستاد رای کرن در هفتصد و نود و هفت هجری در حدود پتن با ایشان مصاف داد و منهزم
بدکن گریخت پس ازان امرای علاؤالدین و پسرش مبارک شاه و دیگر سلاطین دهلی دران دیار حکومت میکردند تا در
عهد سلطان فیروز شاه فرحت الملک راستی خان بایالت گجرات رسید و ظلم آغاز نهاد و سلطان محمد شاه بن فیروز شاه در
عهد خویش بر طبق تظلم گجراتیان ایالت گجرات باعظم همایون ظفر خان تفویض فرمود و چتر سفید و بارگاه سرخ که خلاصه
سلاطین بود او را داد و یک منزل بمتابعتش از دهلی بیرون آمد در منشور حکومت گجرات القاب او بخط خاص برنیمو جب
نوشت برادرم مجلس اعلی خان معظم عادل باذل مجاهد عضد السلطنت یمین الملک سعد الملة والدین ظهیر الاسلام والمسلمین
قامع الکفره والمشرکین قاطع الفجره والمتمردین قطب سماء المعالی نجم فلک المعالی صفدر روزگار تهتن قلعه گشا کشور گیر
آصف تدبیر ضابط امور ناظم مصالح جمهور ذی المیامن والسعادت صاحب الرای والکفایة ناشر العدل والاحسان
دستور صاحب قران الغ قتلغ اعظم همایون ظفر خان بالجمله ظفر خان متوجه گجرات شد و در حدود پتن در هفتصد و نود و
چهار راستی خان با او رزم کرد و منهزم شد و بقبل رسید ظفر خان به پتن شتافت و عدل داد آغاز نهاد و به کفایت رفت و
باز گشت و از راجه اندر باج گرفت و عزم ملک راجا عادل خان فاروقی والی خاندیس که سلطان پور بدر بازمر احبت رسایند
بود نمود و ملک راجا در قلعه تهانیسر متحصن شد و عظما و فضلا و حکمار اشفیع آورد و هدایا بخدمت فرستاد ظفر خان باز گشت
و بسومنات شتافت و بسیاری از کافران آنجا را بکشت و بقلع و قمع راجپوتان بهنل گذه رفت رای دوارکا امان خواست
ظفر خان برو نه نجشود و بزیارت خواجه معین الدین چشتی باجمیر شتافت و از راه جلواره و ملواره متوجه تخت گاه شد و بسیاری
از کافران آنجا را بکشت و در هشتصد هجری پسرش تاتار خان که در دهلی بسر می برد از ملوا قبالخان منهزم بگجرات آمد و
پدر را به تسخیر دهلی تحریص نمود و همدران زمان امیر تیمور صاحبقران گورکان روی بآن جانب نهاد و لاجرم ازان عزیمت درگذشت
و قریب آن سلطان محمود صاحب دهلی با و پناه آورد و در رعایت نیافت و رنجیده بمالوه پیش دلاور خان غوری رفت مظفر خان
در هشتصد و سه هجری قلعه اندر بگرفت راجه رتن والی اندر بگریخت و در هشتصد و چهار هجری متوجه سومنات شد و با کفار آندیار
که دران ایام بر سپاه اسلام ظفر یافته بودند رزمی صعب کرد و راجه ایشانرا با عیان آنقوم بدست آورد و همه را بر پای
فیل هلاک کرد و بعد ازان در هشتصد و شش هجری پسر خود تاتار خان را غیاث الدین لقب نهاد و خواست که قصد دهلی
کند و از انجا بر تخت نشاند همدران ایام تاتار خان در گذشت و گفته اند که تاتار خان پدر را بگرفت و حبس کرد و عم خود شمس خان
را نصرت خان لقب نهاد و کالت داد ظفر خان معتمدی را نزد برادر فرستاد تا تاتار خان را ستور بزهر هلاک کرد ظفر خان حبس بیرون
آمد و بجای پسر بر تخت نشست و خود را مظفر شاه خواند و بروایتی در سالی که باجمیر رفت خود را سلطان خواند بالجمله لشکر بمالوه
کشید و مالوه از هوشنگ بگرفت و به برادر خود نصرت خان سپرد و بگجرات باز گشت مالویان بغی کردند نصرت خان را مجال

اقامت نماند مظفرشاه مالوه را بدستور بهوشنگ داد و باز گشت و در هشتصد و چهارده در گذشت و او را بعد از وفات خدایگان
کبیر نوشتند و بعد انا و نمیره اش ابوالفتح ناصرالدین سلطان احمدشاه بن محمدشاه بن مظفرشاه بر تخت نشست و او عادل
و باذل و با مروت بود گجراتیان در عهد او بآسایش گزایندی سلطان در هشتصد و پانزده هجری بهتصواب شیخ احمد
کنبو بر کنار رنهر سابرمتی شهر احمدآباد بنا نهاد و دیگر بنا که حالا بجونگر معروف است شتافت راجه آنجا برای رزم نهاد باج فرستاد و
در هشتصد و نوزده هجری عزم دهلی کرد و بناکور رسید رایات اعلی خضرخان صاحب دهلی روی باو آورد سلطان باز گشت و متوجه
خاندیس شد ملک نصیر بر سریر سلطنت سلطان هوشنگ مالوی باغوای راجه اندر و راجه جانیی و راجه نندل گده و راجه نادوت عزم
تسخیر گجرات کرد سلطان بایلغار و ریک هفته از بدر بار بمهراسه رسید هوشنگ بی جنگ باز گشت سلطان در هشتصد و بست
و دو هجری عزم تسخیر مالوه کرد سلطان هوشنگ والی مالوه روی برزم نهاد سپاه گجرات بهم برآمدند و نزدیک بود که بهزیمت
روند عمادالملک از میسره سلطان احمدشاه در پی هوشنگ در آمد و ظفر یافت احمدشاه در هشتصد و بست و سه بهیجانیر شتافت
راجه آنجا بر سالار خمسراج چندیر فت سلطان احمدشاه در سارنگ پور هوشنگ مالوی را محاصره کرد شبی هوشنگ با لشکر سلطان احمد
شبخون برد و بسیاری از لشکریانش را بکشت احمدشاه از معرکه بیرون رفت و در صحرا بایستاد جمعی بر و گرد آمدند و چون
صبح طلوع کرد خبر یافت که سپاه مالوه بغارت مشغول اند و هوشنگ بمعدودی چند در میان ایستاده پس با هزار سوار روی
نهاد و مقابله عظیم اتفاق افتاد و هر دو با دشاه زخمی شدند در اثنای رزم فیلبانی از گجراتیان که بر دست مالویان اسیر شده فیلیان
فیل را جانب هوشنگ راند و بهزیمت رفت و بقلعه سارنگ پور متحصن شد سلطان بمحاصره پرداخت و کاری نساخت و متوجه
گجرات شد هوشنگ تعاقب نمود سلطان باز گشت و دیگر بار مصاف داد و ظفر یافت و پنجهزار مرد از مالویان بکشت هوشنگ
بقلعه پناه برد سلطان بگجرات شتافت و سه سال حرکت نکرد تا سپاهش بیاسودند و در هشتصد و بست و نه هجری باندرشتافت
و در اندک مدت قصبه احمدنگر بنا نهاد و مصر جامع کرد و دیگر سال باز روی بدانجانب نهاد و راجه اندر بگریخت و از اسیر و افتادگان
شد پسرش بر سالار سه لک تنکه خمسراج چندیر فت سلطان صفدر جنگ را در احمدنگر گذاشت و بابدر شد و بسی قلاع بگشود و تنجانها
بکند و مساجد بنا نهاد و در سال هشتصد سی و سه هجری جزیره مهایم که بتصرف ملک التجار امیر سلاطین دکن رفته بود بگرفت و
چون او در گذشت او را خدایگان مغفور نوشتند و بعد از و پسرش سلطان محمدشاه بادشاه شد و لشکر بابدر کشید و راجه آنجا
دختر با داد و در هشتصد و پنجاه و چهار متوجه جانیر شد راجه آنجا از سلطان محمود خلجی والی مالوه مدد خواست و مقرر نمود که هر سال
را یک لک تنکه بخزانه او رساند سلطان محمود روی بگجرات نهاد و هر اسی عظیم بر محمدشاه مستولی شد احمال و اثقال بسبورت
و نا احمدآباد بشتافت و از بقالی که در خدمتش تقرب داشت مشورت خواست بقال گفت بسبورت باید گریخت امرا هر چند
خواستند که سلطان عزم رزم کند هیچ در نگرفت ناچار بزنش در ساختند و او را بزهر هلاک کردند و بقال را معاتبه داشتند
گفت مرا گناهی نیست اگر سلطان را عزم برزم بودی از شما مشورت خواستی چون از من رای جست دانستیم که او را گریز
است امر انجنبیدند و او را بگذاشتند از اینجاست که دانایان گفته اند هر کاری و هر مردی با بجمله بعد فوت او خدایگان کریم
نوشتند مطابق اینوا قعه انچه راقم حروف مشاهده کرده هست که چون راجه نول رای نائب صوبه اوده از طرف خداوند خیر

وزیر الممالک ابو المنصور خان بر مملکت احمد خان نبکش فرخ آبادی متصرف گشت بقنوج اقامت گزید احمد خان باتفاق رستم خان
افغان ساکن مؤ متوجه او شد و راجه که در سوسم بر سات از قنوج برآمد و بر نهر کالپی از گشتیهای پل بسته عبور نمود و دو کروه بالاتر
رفته لشکرگاه ساخت دران هنگام بالعل جی نامی پیشکار دیوان که کلید عقلش بود مشورت کرد او گفت که سپاه بیدل و ناخوشنود
است و اکثر سادات و شیوخ انداز سوء مزاجی و بیدلی تن بمحاصره نخواهند داد پس صلاح آنست که گرد لشکر خندق کشید و لشکریان بر سر
خندق خیمه زده محافظ باشند و امر شود که کسی زین بر اسپ ننهد و اگر نافرمانی کند بسزا رسد و هنگام زدن پل را بشکنند مشهور است که
بجای هندوستان طاقت رفتن پیاده پای چنان ندارند و دیگر وقت هزیمت اندیشه افتادن در خندق و علاوه بران شکست
پل که راه گریز هم نخواهد ماند چار ناچار خواهند جنگید راقم گوید که چون آن ناکرده کار شنیده بود که سپاه هند خصوص بجفاهر گاه یکه
در رزم پیاده شوند خوب می جنگند باین تدبیر جنگیدن بار اجه گفت و ندانست که پیاده شدن بجامه هندوستان وابسته بخوشنودی دلها
و موقوف بر تعظیم و اعزاز ایشان است نه بچیز و فریب آنجا بچیز متی نجبا و نشست و برخاست و غیره تمام بوده بالجمله راجه نول رای
بمشورت او کار کرد سپاهش از سوار و پیاده حوالی خندق کفایت نکرد و کمتر آمد و صد و صد سوار متصدیان مثل لال جی و غیره از هر
دفتر که سلاحش غیر از کارد و خنجر هندوان با خود نداشتند همراه فیل راجه اطراف خندق را طواف میکرد و در روزی احمد خان بر طبق خبر
جاسوسان از عقب لشکر که آنطرف خندق کمتر بود و عمیق نبود بر لشکر حمله آورد راجه باهمان جماعه اهل قلمان سوار شده بر پشت جماعتی
که بقبا بلهٔ احمد خان بر سر خندق بودند بایستاد و بجا و شان دلقیبان حکم فرمود که در لشکر ندا کنند که بر اسپ کسی زین نه بندد و از
جای خود حرکت ننماید احمد خان بر سر خندق رسید در زم کرد و جماعه مقابل را هزیمت داد و بر سر راجه رسید باندک زد و خورد ظفر یافت
راجه تا اگر متصدیان بقتل رسید سپاهش پیاده از حوالی خندق برخاستند و اکثری اسیان را فقط بجام بر سر کشیده قبیح ترین وجهی منهزم
گردیدند و بسیاری در نهر کالپی که بنا بر موسم بر سات آب بسیار داشت غریق بحر فنا گشتند راقم نیز دران بلیه گرفتار بود بالجمله
بعد سلطان محمد شاه پسرش سلطان قطب الدین بن محمد شاه بن احمد شاه گجراتی در بست سالگی بادشاه شد در روی سلطان
محمود خلجی که قلعه سلطان پور بدربار از گجراتیان بامان گرفته بود آورد و هر دو بادشاه بزرم گاه شتافتند سلطان محمود
بانفس خویش مباشر حرب گشت و چندان تیر که در ترکش بود بینداخت بالآخر لشکرش بهزیمت رفت و سلطان قطب الدین
ظفر یافت محمود با سیزده مرد از معرکه بیرون آمد و باردوی گجراتیان شده بسر اپرده سلطانی رفت و تاج مرصع را از تخت برگرفت
و بجالوه شتافت سلطان قطب الدین هشتاد و یک فیل غنیمت یافت و بازگشت و آخر در میان آن هر دو بادشاه بمصاط اتفاقات
افتاد گویند که در هشتصد و شصت هجری فیروز خان بن شمس خان در گذشت و تا یالت ناگور و اشت برادرش مجاهد خان بجای او
نشست شمس خان بن فیروز خان از عهد بگریخت و نزد رانا کوهبا والی چیور رفت رانا کوهبن گفت این حصار بکشایم و تراسپارم
بشرط آنکه سه کنگره از آن ویران سازی شمس خان بپذیرفت و با او متوجه ناگور شد مجاهد خان بگریخت شمس خان بر قلعه ناگور گرفت
و خواست که وعده وفا کند یکی از اهالی اینجا گفت کاشکی فیروز خان را بجای این دختر بودی تا ناموس پدر ببر باد ندادی
شمس خان را حمیت ازان مانع آمد و قلعه را محکم کرد و برانا پیغام داد که در ناموس من نگنجد که کنگره های قلعه را منهزم سازم رانا
در غضب شد و بازگشت و با سپاه موفور روی بناگور با نتقام نهاد شمس خان قلعه معتبران سپرد و بگجرات شد سلطان

قطب الدین او را بنواخت و دخترش را بخواست و لشکر بناگور فرستاد رانا بآن سپاه رزم کرد و ظفر یافت سلطان بر آشفت
و با سپاه انبوه روی برانا نهاد و عماد الملک منهزم بازگشت غضب سلطان زیاده گشت و بهروهی رسید و با خویشان رانا
رزم کرد و بسیاری از ایشان بکشت و روی بگوسلمر نهاد و رانا دران حدود با او مصاف داد و بهزیمت رفت و پیشکش فرستاد
و سلطان بازگشت و دران ایام تاج خان وزیر سلطان محمود خلجی به فرمان مخدوم خود از مالوه بیامد و مقرر نمود که باتفاق
یکدیگر از دو جانب بملک رانا در آیند و آنرا مستاصل سازند و در ۷۰۰ قصد و شصت و یک هجری ببدر بار نهاد و در رانا با سلطان قطب الدین رزم
کرد و بهزیمت رفت و دیگر بار بمقابله پیش آمد و بگریخت و چهار من طلا بسخدست فرستاد و سلطان بازگشت و دیگر سال رانا با پنجهزار
سوار متوجه ناگور شد سلطان بسروهی شتافت و خرابی بسیار کرد و بازگشت و در ۷۰۲ قصد و شصت و سه در گذشت و او
بادشاهی قهار بوده و پیوسته شراب خوردی و بقتل بیگناهان فرمان دادی بعد از وفات او را خدایگان غازی کوشتند
و بعد از و عمش سلطان داؤد بر تخت نشست و فراشی را که همسایه اش بود وزیر کرد امرا بر نجیدند و بعد از هفت روز عزل کردند
و محمود خان را که چهارده ساله بود بر تخت نشاندند سلطان محمود شاه بن محمد شاه بن احمد شاه مشهور بسلطان بنکره بادشاهی
سخی و مهربان و رهبت گود سخی دربار بود از غایت حیا در خلوت سرپای خویش از نامحرمان پوشیدی و هرگز کس را دشنام
ندادی و او را ازان بنکره گفتندی که بنکره گاو را گویند که شاخهای پیچیده داشته بود و سبلت بآن مشابهت داشت و گفته اند که بے
بگجراتی دو رسته و گذاه بکاف فارسی قلعه بود چون قلعه جونا گذه و جانیرا از بیشتر از سلاطین اسلام هیچ کس بران دست
نیافته بود بکشود و بآن اشتهار یافت و در ۷۰۳ قصد و شصت و نه بنادر و بندرون که میان گجرات و کرکن بهت شتافت و ظفر یافت
و در ۷۰۴ قصد و هفتاد با حمد نگر رفت بهاد الملک بن الغ خان که از اکابر امرا بود یکی را بے موجب بگشت و از بیم قصاص با بدر
گریخت سلطان ملک محمد حاجی عماد الملک و ملک کالو عضد الملک را بتعاقب او فرستاد و ایشان او را بگرفتند و بنابر دوستے
که با و داشتند دو تن از نوکران اش را بفریفتند تا زهر بسلطان اقرار کردند که مقتول را ما کشته ایم سلطان بموجب فتوای علماء هر دو
بیگناه را بگشت و چون از حال آگاه شد و غضب رفت و عماد الملک و عضد الملک را بقتل رسانید و در ۷۰۷ قصد و هفتاد و
دو بخواب دید که رسول صلعم دو طبق میوه با و داد و آنرا نقل مبارک دانست و درهمان اثنا قصد قلعه کرنال که بجونا گذه مشهور است
کرد و بسیاری از کافران بکشت و شنید که راجه مندلیک صاحب کرنال جواهر نیمتی دارد و بر دست و گردن می بندد و بآن آئین
باز نمیدهد سلطان از و بخواست رای که بتنوه آمده بود آنرا فرستاد سلطان همه را دران مجلس بمطربان بخشید و با احمد آباد
بازگشت و در ۷۱۰ قصد و هشتاد و چهار دیگر بار متوجه کرنال شد و محاصره کرد بسال دیگر قهرا قهرا بکشود رای مندلیک صاحب
کرنال بخدمت پیوست و ایمان آورد و خانجهان خطاب یافت و از کنار امرا گشت و سلطان در ۷۱۱ کرنال شهر مصطفی آباد
بنا نهاد و تو طن گزید و بر قوم بلوچ که در حدود سند اقامت داشتند و از انجا به بندر جگت معبد براهمه ست لشکر کشید و مظفر
با احمد آباد بازگشت قصد تسخیر قلعه جانیر کرد و بعد از محاصره بکشود و بسیاری از راجپوتان بکشت و آنقلعه را محمد آباد نام نهاد و
در ۷۱۲ قصد و شانزده هجری سلطان سکندر بودی صاحب دهلی برادر تحفه فرستاد و پیش ازان هیچ یک از سلاطین دهلی بهرشاه
گجرات تحفه نفرستاده بود و همدران ایام شنیدند که بابو کارتو لباش بفرمان شاه اسمعیل صفوی برسالت می آید گفت که خدایا

روی بلاشان نمای که سب صحابه میکنند پس چنان شد که گفته بود چه پیش از رسیدن ایشان در گذشت بعد از وفات او او را خدایگان جلیم و نیتند
پس از و سلطان مظفر شاه بن محمود شاه در محمد آباد جانیر بر تخت نشست و او بادشاهی محدث و زاهد و خوش نویس بود پیوسته قرآن کتابت
کردی و چون تمام شدی باما فی وافر بجرمین شریفین فرستادی و در عهد او بسیاری ار علماء و فضلاء و هنرمندان از ایران بگجرات آمدند و
مظفر شاه در نهصد و سیزده باد ایمین الملک والی پتن که از راجه اندر منهزم گشته بود لشکر کشید راجه بست لک روپیه پیش کش فرستاد سلطان
مراجعت نمود و عزم تسخیر مالوه کرد و دیار بگرفت و باز گشت و در نهصد بیست و یک راجه اندر در گذشت در ای مل از خویشان باد با شارت
رانا ساگر بحکومت اندر تشست سلطان باندر شتافت و او را برابر بهارا بل پسر راجه اندر را بجای پدرش نشاند و نظام الملک را حکومت
احمد نگر داد و به احمد آباد شد و جشنی عظیم کرد و شاهزادگان سکندر خان و بهادر خان و لطیف خان را گنجاسا ساخت و نصرت الملک را بحکومت
احمد نگر فرستاد و نظام الملک حاکم سابق احمد نگر و ظهیر الملک را با صد سوار آنجا گذاشت و متوجه درگاه شد رای مل بر ظهیر الملک تباحت
و او را با بست و هفت تن بقتل رسانید و در این اثنا سلطان محمود مالوی از تسلط میدنی رای مهتر راجپوتان پوربیه بسلطان چیاه او
سلطان او را استقبال نمود و متوجه مالوه شد میدنی رای راجپوتان پوربیه او را قلعه مندو بگذاشت و با ده هزار سوار ربهارا شتافت و با سلطان
مصاف داد و منهزم عزم رانا سالکا رفت سلطان قلعه مندو را محاصره کرد رانا سالکا با سپاهی انبوه بمدد میدنی رای بجدود اجین
رسید سلطان مظفر شاه عادل خان خاندیسی را که خواهرزاده و داماد سلطان بود با قوام الملک سلطانی بجرب رانا فرستاد و خود در قریه حصار
کوشید در چهاردهم صفر سنه نهصد و بست و چهار قهراً قهراً بگشود بقتلعام فرمان داد راجپوتان رزمی صعب کردند نوزده هزار تن بقتل رسیدند
محمود مالوی بخدمت آمد و گفت خداوندا بنده راچه فرماید سلطان گفت آن میفرمایم که بر تخت مالوه نشینی پس قلعه مندو او را داد و بار دوی
خود رفت عزم رزم رانا کرد یکی از راجپوتان که در راهش تاخیر بود بگرنجیت و نزد رانا رفت و حال باز گفت و در همان مجلس از غایت هراس
که بر وستولی شده بود بمرد رانا بی جنگ بچتور گرنجیت عادل خان او را تعاقب کرد و بسیاری از لشکریانش بکشت و باز گشت و سلطان
مهان سلطان مالوی شده بگجرات باز گشت و باندر رفت و نصرت الملک را عزل نمود و مبارز الملک را حکومت اندر داد و مراجعت نمود
مبارز الملک در اندر روزی بار داده بود باد فروشی بیاید و سمنه از شجاعت رانا گفت مبارز الملک برنجید و سگی را بنام نهاد و بر در قلعه بست
باد فروش نزد رانا شد و حال باز گفت رانا در غضب رفت و تا حدود اندر رسید مبارز الملک خواست که از قلعه بیرون آید و در میدان با رانا
عرضه داشت چون وزرا را با و مخالفت بود جوابی نیافت رانا بحدود اندر رسید مبارز الملک خواست که از قلعه بیرون آید و در میدان با رانا
رزم کند همراهیان گفتند سپاه ما عشر عشیر سپاه او نیست بهتر که بقلعه احمد نگر برویم پس او را مشاوران باحمد نگر بردند رانا باندر رسید و
مبارز الملک را ندید چونکه از شجاعت مبارز الملک آگاه بودند گفتند او آن نیست که بگریزد همانا که باحمد نگر رفته باشد بنا متوجه احمد نگر
شد همان باد فروش باشاره رانا نزد مبارز الملک آمد و گفت اگر با رانا در میدان رزم کنی ناچار بقتل رسی همان بهتر که در قلعه متحصن
شوی تا رانا نیاید و اسپ خود را در جویکه نزدیک قلعه است آب دهد و همین انتظار نماید و باز گردد و مبارز الملک گفت نگذارم که بکنار جوی
آید پس بر اسپ بر نشست و با اتفاق اسد خان و صفدر خان و سپاهی اندک از قلعه بیرون آمد در صف رانا حمله برد و مقابله عظیم کرد
و اسد خان و بسیاری از همراهیان مبارز الملک بقتل رسیدند و مبارز الملک و صفدر خان را زیاده از صد زخم رسید بقیه مردم سپاه آن مرد و
را که از جراحت بی شعور شده بودند بگرفتند و به احمد آباد گجرات بردند رانا باحمد نگر مستولی شد و باز گشت سلطان آگاهی یافت مبارز الملک قیصر خان را

با سپاهی انبوه بدفع او فرستاد و خود نیز متوجه شد در محرم سنه نهصد و بست و هفت هجری باحمد نگر رسید و ملک ایاز خاص سلطانی را با چندین هزار سوار و جمعیت بیشمار از پی او قوام الملک با هشت هزار سوار بملک رانا مستاد ایشان دران دیار خرابی بسیار کردند و رانا را در مندسور محاصره کردند چون فسیح قلعه نزدیک رسید امرای گجرات با یکدیگر مخالفت و نفاق آغاز نهادند ملک انا را برنجید و با رانا صلح کرد و بازگشت سلطان او را معاتب داشت و باحمد آباد مراجعت نمود و دیگر بار روی به رانا نهاد و رانا تحف و هدایا فرستاد سلطان بازگشت و در نهصد و سی عالم خان بن سکندر خان لودی صاحب دهلی که باو پناه آورده بود بمدد ستظهر ساخت و برزم برادرش ابراهیم خان لودی بدهلی فرستاد و بسال دیگر بهادر خان از پدر برنجید و نزد رانا رفت رانا او را استقبال کرد و پیشکشها گذرانید بهادر خان هیچ نگرفت و به اجمیر رفت و از انجا به بیوانه و از انجا بدهلی شتافت سلطان ابراهیم لودی او را اغزا کرد امرای ابراهیم که از و متنفر بودند خواستند که بهادر خان را به سلطنت برگزیند ابراهیم دریافت قصد قتلش کرد بهادر خان آگاه شد و بگریخت و بجونپور رفت سلطان مظفر در نهصد و سی و سه درگذشت بعد از و پسرش سکندر شاه در محمد آباد جانشین بر تخت نشست و نوکران خود را ترتیب کرد و از امرای پدر حسابی برنگرفت امرای پدر بعد یکماه او را بقتل رسانیدند و نصیر خان بن مظفر شاه را سلطان محمود لقب نهاده بر تخت نشاندند بهادر خان بن مظفر شاه خبر فوت پدر شنیده از جونپور به گجرات رسیده در دار السلطنت احمد آباد بر تخت نشست و سلطان شاه بهادر مخاطب گشت قاتلان سکندر شاه را بقتل رسانید و به محمد آباد گجرات جانشین گردان آوان دار الملک گجرات بود دیگر بار بر تخت نشست و کارهای بانام کرد و در نهصد و سی و پنج با صد و بیست هزار سوار قصد تسخیر دکن نمود عماد شاه در برار بنام او خطبه خواند و برهان شاه والی احمد نگر در نهصد و سی و شش نیز خطبه و سکه بنام او کرد سلطان بازگشت و در نهصد و سی و هشت متوجه دیار شد و سلهدی پوربیه را از ممالکه رانا مسلمانان و سلاطین مالوه را در حرم خود جای داده مرید کرده بود حبس کرد عماد الملک را به رزم پسر او بهوپت که در چندیری بود فرستاد و خود باجین شد و دریا خان مالوی را حکومت آندیار داد و به هلسه رفت بیست و ده سال بود که راجپوتان پوربیه بر آندیار دستیلا داشتند و قهار اسلام برانداخته بهنوت پسر سلهدی چیتور رفت تا رانا را بمدد و لکمن برادر سلهدی در قلعه اوسیتن متحصن شد سلطان بر اوسیتن شتافت راجپوتان از شهر برآمده رزمی صعب کردند و منهزم به قلعه پناه بردند سلهدی دران ایام ایمان آورد سلطان او را اطلاق نمود و به قلعه فرستاد تا برادران را بایمان بیارد او برفت و برنیامد و بدفع الوقتی مشغول گشت و منظر رانا می بود پس روزی بفرمان سلطان نزدیک قلعه رفت و در پای برجی شکسته ایستاد تا برادران نصیحت آغاز نهاد و گفت قلعه را بسپارند و اگرنه سلطان بهمین راه به قلعه درآید و به قتل رساند و غرضش آن بود که رخنه را مسدود کند سلطان از خدع سلهدی آگاه شد و حبس فرمود و سپاه بفرستاد تا پسرش را که برای آوردن رانا متوجه چیتور بود بقتل رسانیدند گویند که دران زمان سلطان را لشکری زیاده نبود رانا و بهوپت پسر سلهدی باغرور موفور روی به سلطان آوردند سلطان محمد شاه خاندیسی عماد الملک را بدفع ایشان فرستاد پورنمل ولد سلهدی با دو هزار سوار از قلعه بیرون آمده بر رانا بپیوست رانا رسولان بفرستاد و از گناهان استغفار کرد و غرضش آن بود که از عدد سپاه سلطان آگاه شود سلطان دریافت و گفت اکنون سپاه را رویش از سپاه ماست و این خیال او را در غرور افگند بعد از جنگ اگر استغفار کند گناهش به بخشم رسول رانا بازگشت منهزم رزم اتفاق نه افتاده بود که خبر رسید که الغ خان با سی هزار سوار و فیلخانه و توپخانه گجرات در رسید رانا و بهوپت بی جنگ بگریختند سلطان منقاد کرده ایشان را تعاقب کرد و بازگشت و در رفیق راپتین کوشید لکمن برادر سلهدی عاجز آمد و التماس کرد که سلهدی بفرستند

تا بجدست آیم سلطان سلهدی را به قلعه فرستاد رانی در گاوتی بنت راتا سالکا که زن سلهدی بود او را گفت که عمر ها ست که درین دیار سلطنت
کرده ایم اکنون ذلت نتوان کشید شجاعت و جرودی آن بود که جوهر کنند یعنی اشیا بسوزند و عیال و اطفال را بقتل رسانند و چندان
جنگ بکنند که کشته شوند ملک علی شیراز امرای سلطان باسلهدی که در قلعه رفته بود گفت که ای سلهدی این زن دیوانه شده است
و تو مسلمان شده انچه گوید بپسند سلهدی گفت او راست میگوید چه هر روز یک کروبان را که پنجاه هزار دهولی باشد و هر دهولی دو صد بان
می شود و چندین روغن و کافور و عطریات در خانه من صرف میشد و هر روز سه صد جامه نومی پوشیدند زن دیگر میسر نخواهد آمد تا چنان باید بود
یا نباید بود پس آتشی عظیم برافروختند زن رانی در گاوتی طفل شیر خوارهٔ خود را در برگرفته خود را و مال خود را و هفتصد زن بسوخت
سلهدی با لکهمن و برادران و فرزندان و یاران و خویشان آن دیار بر داشتند و بمیدان شتافتند و چندان رزم کردند که به قتل رسیدند
و این واقعه در نهصد و سی و نه رویداد و درین سال سلطان عالم والی کالپی از آسیب سپاه همایون بادشاه به سلطان بهادر پناه آورد
در اسیر و چندیری انقطاع یافت سلطان روی به قلعه کاکرون نهاد و بگرفت و بر قلعه رنتهور که در تصرف رانا بود استیلا یافت و بگجرات
باز گشت و در نهصد و چهل متوجه چیتور شد محمد زمان میرزا که از حبس همایون بادشاه گریخته بود پناه آورد همایون شاه به سلطان بهادر نوشت
که او را از مملکت بیرون کن بهادر نشنید و متوجه چیتور شد رانا در قلعه متحصن شد و پیشکش هر ساله بپذیرفت سلطان باز گشت پس
سلطان علاء الدین بن سلطان بهلول لودی را که از همایون بادشاه گریخته بود پناه آورده بود به سلطنت دهلی بر داشت نام خان را که
بشجاعت معروف بود بمدد و ممالک همایون بادشاه فرستاد و محمد زمان میرزا را به پنجاب روان کرد تا دران دیار رفته فتنه برانگیزد تاتار خان به یاری
رسید و قهراً قهراً آنرا بگرفت و تا حدود آگره تاخت نمود همایون بادشاه میرزا هندال را بحرب او فرستاد تاتار خان رزمی صعب کرده به قتل رسید
سلطان بهادر دیگر بار متوجه چیتور شد و محاصره نمود همایون بادشاه با سپاهی عظیم قصد او کرد سلطان بهادر شاه از امر اشورت خواست
صدر خان که بزرگترین امرا بود گفت که کافران را محاصره کرده ایم بادشاه مسلمان اگر بحرب ما آید همین بدنامی او را بس بود صورت آنست
که در فتح قلعه سعی نکنیم سلطان نپسندید و در تضییق حصار کوشید و بخدمتگری سازنگ پور همایون بادشاه رسید او همانجا توقف کرد سلطان بهادر
قلعه چیتور را که از قلاع محکم هندوستان است قهراً قهراً بگشود و بسیاری از راجپوتان بکشت پس روی بزرم همایون بادشاه کرد و در نواح
مندسور رسید علیخان و سارنگخان که بر مقدمه بودند به قلب سپوستند سلطان در جنگ زرمی خواست صدر خان گفت فردا جنگ باید کرد و میخان
و اروغهٔ توپخانه که ضمنا با همایون بادشاه اتفاق داشت گفت که توپ و تفنگ بسیار است صواب آنست که بر دور سپاه خندق کنیم و ایشان بزرم
آیند عرف توپ و تفنگ شوند دولت سلطان بهادر که بکمال رسیده بود میل زوال داشت این رای بپسندید و چنان کردند آن دو لشکر
دو ماه برابر یکدیگر بنشستند و سپاه همایون اطراف اردوی ما خفتن گرفتند گجراتیان از فقدان قوت بجان رسیدند سلطان توقف را صواب
گرفتاری دانست شبی با پنج تن که محمد شاه خاندیسی و سلطان عالم والی کالپی و صدر خان و ملوخان بن بلوخان از ایشان بودند از عقب سراپرده
بیرون گریخت و بمندو رفت و از انجا بگجرات شتافت و خزانه از جنابز بندر دیو بمستاد و بکنانت رفت صدر خان و سلطان عالم والی
کالپی بر دست سپاه همایون بادشاه اسیر شدند همایون بادشاه به احمد آباد شتافت آنشهر بمرزا عسکری و دیو بیاد گار ناصر میرزا در جاگیر
بامیری سپرده به برهان پور رفت و از انجا بمندو رشید غضنفر خان از امرای عسکری مرزا به احمد آباد گریخت و به سلطان بهادر پیوست سلطان متوجه
احمد آباد شد مرزا عسکری و ناصر میرزا از گجرات بگذشتند و بگمبایت سلطان دیگر بسلطنت گجرات رسید و چون پیش بازان از فرنگیان کوه دریکدیده

وصول مدد خواسته بود توهم نمود که اگر ایشان بیایند برنیا در گجرات دست نیابند لاجرم به دیپ رفت شش هزار فرنگی آنجا آمدند و خواستند که بجلبلی دیپ را بدست آرند مهتر فرنگیان تعارض کرده سلطان را گفت تو توهم نمود و نتوانی داده سلطان برخواست و با معدودی چند کشتی اورفت و آثار غدر شما بعد ظهور خواهد رسید کشتی خود رود فرنگیان کشتی خود را از کشتی او جدا کردند سلطان در آب افتاد و فرنگیان نیزه ها بر وزدند تا غریق بحر فنا گشت و این واقعه در نهصد و چهل اتفاق افتاد و بعد از قتل او گجراتیان قلعه دیپ را بگذاشتند و بگریختند فرنگیان بران مستولی شدند چنانچه در همین اقلیم در بحث ملیبار گذشت مخدوم جهان نادر سلطان متوجه احمد آباد شد و در راه شنید که محمد زمان مرزا که بفرمان سلطان بهادر به پنجاب رفته بود و با سپاه خود در بیعت سلطان لباس سیاه پوشیده بود به تعزیت آمد مخدوم جهان امرا را باستقبال فرستاد و او را ضیافت کرد و لباس او را که سیاه بود او را تغیر داد دیگر روز هنگام کوچ محمد زمان مرزا بر خزانه رفت و مقصد و منصد و قبض گرفت و برفت و امرای گجرات محمد شاه فاروقی خاندیسی را که ولیعهد و خواهر زاده سلطان بود در احمد آباد بر تخت نشاندند و عنقریب آن برادر زاده سلطان بهادر محمود خان بن لطیف خان بن مظفر خان در ذی حجه سنه نهصد و چهل و چهار هجری بر تخت نشست و به سلطان محمود شاه مخاطب گشت و ایران مخالف را برانداپس شمل دریا خان و عالم خان گریخته نزد شیر شاه رفتند سلطان محمود شاه استقلال یافته تا ملک گجرات را که خراب شده بود بحالت اصلی آورد و محمود آباد بر دوازده گروهی بناها داد و چون فرنگیان بمسلمانان مزاحمت میرسانیدند آقا حداد مهندس بفرمود تا قلعه مصورت بنا نهاد پس ازان بعیش و طرب کوشید و زنان صاحب جمال جمع آورده آهو خانه که دور آن هفت گروه بود بساخت و در انجا چند جا عمارت عالی بساخت و پیوسته با زنان آنجا بسر بردی و با ایشان شکار کردی و بر اعتماد خان اعتماد عظیم داشت و او را بر اهل حرم گماشته بود و امر کرده هر زنی که حامله شود حمل او اسقاط کند و اعتماد خان رجولیت خود را ساقط کرده بود لاجرم از سلطان فرزندی نماند گویند که سلطان محمود شاه بیشتر بصحبت علما و فضلا گذرانیدی و در ماهی چند بار فقرا را سفره نهادی و خود طعام بپیش ایشان گذاشتی و سفره پارچه بوده که چون طعام برچیدی آنرا بشستندی و سلطان لباس خاص ازان ترتیب دادی او بگجرات پادشاه بود تا آنکه در نهصد و شصت و یک هجرت برهان که از مقربان او بود با جمعی در ساخت و بشی آن پادشاه را هلاک کرد و همدرین سال اسلام شاه بن شیر شاه صاحب دهلی و نظام شاه بحری والی دکن درگذشتند و چه پیرسی زوال خسروان بود تاریخ ست چنانچه در احوال ملوک دکن مرقوم است بالجمله برهان نیز بدست اعتماد خان و امرای سلطان به قتل رسید اعتماد خان طفلی را اظهار کرد که از اولاد محمود شاه است و او را بر تخت نشاندند و احمد شاه خواندند بجز نام سلطنت با و نگذاشت و بالآخر بر دست اعتماد خان به قتل رسید پس اعتماد خان طفلی نهونام را آورد و در مجلس امرا سوگند یاد کرد که ما در این از سلطان محمود حامل بود و او را در این سپرد نا حمل او ساقط کنم چون بخیمه شده بود به آن راضی نشدم و چون تمام شد نیز بپیش پرداختم پس او را بر تخت نشاندم و سلطان مظفر شاه خواندم و بدستور وکیل گشت امرای مملکت گجرات را در میان یکدیگر قسمت کردند کنبی و پتن بموسی خان و برادرش شیر خان فولادی در اذهن و نوروان نواحی برنج بلوچ و سورت و بادوت جانیر به چنگیز خان عماد الملک ترک و بر قبع رستم خان خواهر زاده چنگیز خان و دولقه و دندیه به سید میران مبارک بخاری و چونگده و سورت به امین خان غوری رسید و در میان اعتماد خان و فولاد خان و غیره محاربه و مصالحه واقع شده در نهصد و هفتاد و چهار هجری محمد حسین مرزا و مسعود حسین مرزا و ابراهیم حسین مرزا و غافل حسین مرزا و بالغ میرزا و اولاد سلطان محمد مرزا از اخفاد عمر شیخ میرزا ابن امیر صاحبقران تیمور گورکان که ایشان را میرزایان گویند و گجراتیان پنج برادر خوانند از بیم محمد اکبر بادشاه چنگیز خان پناه آوردند بالآخر کرده مخالف با لوه شتافتند و بر قلعه مندو استیلا یافتند

واز آنجا سپاه اکبری قلعه سندور را بگذاشتند وجنانیر وسورت وبروج نگرفتند این مصرعه از جمله تاریخ فتح بروج است تاریخ شد انکه فتح بروج کردند و درین اثنا سلطان مظفر شاه از استیلاء اعتماد خان عاجز شد وشبی بگریخت وبه شیر خان فولادی پیوست شیر خان اعتماد خان را در احمد آباد محاصره کرد اعتماد خان بستوه آمد وبجلال الدین محمد اکبر بادشاه عرایض نوشت واورا به تسخیر گجرات تحریص نمود اکبر بادشاه قصد وهشتاد وهجری به ناگور واز انجا به پٹن رسید شیر خان از در احمد آباد برخاست وبگوشه گریخت واعتماد خان ودیگر امرای گجرات بخدمت اکبر بادشاه شتافتند سلطان مظفر شاه بیشتر از شیر خان جدا شده بخدمت اکبر بادشاه آمد مملکت گجرات به گماشتگان اکبر بادشاه متعلق شد ومظفر شاه را بمنعم خان خانخانان سپرده به بنگاله فرستاد پس باز خواند وبعد چندے بحبس فرمان داد مظفر بگریخت وبگجرات رسید جمعی گشیر با پیوستند مظفر بروج محاصره کرد وبگرفت وبر احمد آباد استیلا یافت وخطبه بنام خود خواند بادشاه میرزا خان خانخانان را برزم او فرستاد خانخانان بظاهر احمد آباد با او رزم کرد ومظفر یافت مظفر بجونگده گریخت ودر هزار ویک هجری بردست خان اعظم گرفتار شد ودر راه خود را باستیر فکشت ودولت سلاطین گجرات بسر آمد پس ازان امرای سلاطین غوریه دران مملکت بایالت حکومت کردند تا آنکه در عهد محمد شاه بادشاه تیره بهادر شاه ابن اورنگ زیب عالمگیر بتغیری چاندخان عالمگیر وزیر الممالک نظام الدوله آصف جاه ببارز الملک لاوجنگ سربلند خان امالت آنجا تفویض شد والدراقم حروف بعلاقه نوکری ومنصب توجی باشی که بزبان هندنخشی گویند همراهش بود سربلند خان اورا از مقام جانور که ده منزل از گجرات است با هفت هزار سوار معه روسای دیگر مثل خواجه امان نورانی ورای راجه برکرن ومرزا غلام علی بیگ داروغه توپخانه وهمت دل خان وغیره در مقدمه روان ساخت والدراقم آلدیار نام ده روزه راه در دوسه روز شبگیر زده ایلغار کرده پنج چهار کروهی متصل گجرات رسید آنجا عرایض صلابت خان مالوی واسد خان غورانی ورو سای شهر که با سربلند خان اتفاق داشتند رسید اکنون رسیدن فوج وفرستادن آن فائده ندارد چراکه حامد خان با شصت هزار سوار ورو کمنیان باستماع فوج مقدمه جهت محافظت شهر از سورت امروز یکپاس روز برآمده براه گذر دهلی پشت بقلعه وشهر داده لشکرگاه ساخت وفردا ساعت داخله او بشهر اندراست والدراقم برمضمون خط آگاه شد دوسه گهری روز که باقی بود توقف نموده هنگام شب برسبیل استعجال برنشست وبا هفتصد ویا هزار سوار که مرگ را بقرار قرار داده بودند ایلغار کرده وبراهبرے هرکاره های پاسبان لشکر حامد خان را دست راست گذاشته سنکر زده از طرف دروازه پشت شهر داخل شهر گردید وبا رؤسای شهر بر دروازه گذر دهلی آمده استادند ودیگر دربارا محکم بسته ومحافظت شهر پناه کوشید روز دیگر حامد خان قصد شهر کرد واحوال دگرگون یافت درغضب رفت وبر جماعه عقب مانده ها بسیخت خواجه امان ورائی زاده هرکرن رزمے صعب کرده به قتل رسیدند حامد خان پیش نظام الملک بدکن شتافت ورو کمنیان را تباخت مملکت گجرات تعین نمود والدراقم حسب الحکم ببارز الملک چندسال بمقابله رو کمنیان پرداخت وایشانرا تا نزدیک برانپور آنروی آب کرد چون محمد شاه هفتاد ودو لک روپیه بنابر اخراجات سپاه هرسال ببارز الملک بطریق انعام وامداد قرار کرده بود یک سال بآن وفا کرد وبعد ازان موقوف نمود ببارز الملک از عهده ادای تنخواه سپاه عاجز آمد چون ملک گجرات از تاخت رو کمنیان خراب شده وزر محصول بعرض وصول نمی آمد ببارز الملک ناچار شده بردادن چوتهه صوبه گجرات از رو کمنیان صلح کرد ودوسال عساکر بنواح گجرات کشید وبحسن سعی والدراقم قلاع بیل بندر ورانا بانو وجهانیان بندر وامثال آن مفتوح گشت پس ازان بگنج بیجه شتافت وآنرا محاصره کرد پیش ازین ببارز الملک بزعم آنکه کسے ایالت این صوبه را قبول نخواهد کرد مکرر استیفاء صوبه بدرگاه بادشاه فرستاده بود بالآخر معرفت صمصام الدوله خاندوران خان صوبه گجرات

از درگاه محمد شاه بنام راجه ابهی سنگه عرف دهوکل سنگه راٹهور تفویض شد ابهی سنگه با فوج راجپوتیه قریب سی هزار سوار و پیاده بی شمار
که مردم صوبه گجرات و رؤسای شهر با او متفق بودند متصل گجرات رسید مبارز الملک بغی کرده والده رقم را جمعت محافظت خدمه محل نزد پسر خود
شاهنواز خان عرف میر محمود گذاشت و از شهر برون آمد و پشت بشهر و دریای سابرمتی داده صف قتال بیاراست و زرمی صعب کرد میمنه
و میسره بمبارز الملک هم آمد و از هر دو جانب بقلب گاه پیوست سپاه هراول ستر زلزل گشت سربلند خان پیش قدمی کرده بایشان پیوست
و با سه چهار صد سوار در میدان پای ثبات افشرده مخالفان از سه طرف محاصره کردند رزمی عظیم در میان بود و در شهر خبر قتل مبارز الملک
شایع گشت والده راقم با جمائه خویش و آقا محمد امین بیگ خلف از شهر برآمد آقا پیش مبارز الملک رفت والده راقم بر بخت سنگه برادر خورد راجه
دهوکل سنگه با ده هزار سوار از دست چپ مبارز الملک فوج میسره را تباه ساخته رو بهزیمی عظیم داشت خود را بهزو و قتالی فاحش کرد و او را بر انداخت
بخت سنگه هزیمت خورد با فوجیکه از هراول مبارز الملک معامله و مقابله میداشت رو به پیوست غازیان بران حمله آورده مبارز الملک از قلب گاه
نیز حرکت کرد راجپوتان رزمی عظیم نمودند و در همان گیرودار و اشتغال نایزه قتال والده راقم بقرب کالکه تفنگ که یکی بر سینه و دومی بر پهلوی او رسیده بود شهید
شد و در گجرات برابر قبر رستم علیخان بادیگر شهدا از اقربای خویش مدفون گردید و از عجائب اتفاقات آنکه انیطرف والده راقم حروف بر فوج
فیل بے جان شده غلطید و آنطرف سپاه مخالف عنان بهزیمت پیچید و گویند که راجه و برادرش از فیلبان فرود آمده برساندنی که عبارت
از ناقه تیز رفتار است سوار شده از میدان رزم بدر رفتند مبارز الملک ظفر یافت و تماسه کرده جریی سپاه مخالف را تعاقب نمود و بعضی بخشگری
والده راقم را بود و نربانی اهل کاران است که میگفتند که آنوقت هشت هزار سوار و پانزده هزار پیاده بکسر یه ملازمی مبارز الملک بود و از الجمله دو هزار سوار
دو سپه بودند بالجمله روز دیگر مهاراجه صلح کرد و زاد راه و بار بردار پیشکش کرد مبارز الملک متوجه اکبر آباد شد و یک سال آنجا در اعتراضی
محمد شاه بسر برد راقم حروف را که نه ده ساله بود از بلگرام طلب نموده بخطاب و خدمات پدر سرافراز گردانیده تربیت فرمود از انچه که از صفاست
و ناطق پدرم بود عطا نمود بالجمله صوبه گجرات را مهاراجه ابهی سنگه در تصرف داشت اما بندوبست نتوانست کرد و رفته رفته از دست او بعد از و
دکنیان بران متصرف شدند و ناظم مجهول از طرف محمد شاه می ماند برسے نام و آخر الامر دکنیان مسلط گشتند و کامرانی کردند اکنون که هزار
و یکصد و نود و چهار هجری است احمد آباد گجرات را جنرل گاردر فرنگی باتفاق رگهناتهداو ابن باجی راو دکنی از گماشتگان والی یوناشل مهاجی
سندیه و بگوجی هولکر و غیره رزم های صعب کرده آنها را هزم ساخته متصرف شده است چنانیر بروایت مؤلف خلاصۀ تاریخ بهریست
پسندیده بر کوهچه که ارتفاع عیمکر ذوارد و واقع ست و آنشهر چندگاه دار الملک گجرات بوده پٹن شهریست قدیم در سابق ایام تختگاه سلاطین
گجرات بوده و در قلعه استوار و رکی سنگین و دیگرے خشتی گاه آنجا بغایت بهتر بود مؤلف هفت اقلیم پٹن را در تحت احمد نگر نوشته شاید ان
دیگر باشد بهروچ در خلاصۀ تاریخ سیوید که قلعه متین دارد و دریای نربده پایان آن در گذشته بدریای شور ریزد و آن شهر بندگاه
دار الملک حکام بوده و چند بنا در از بهروچ تعلق میدارد و پارچه اچه آنجا مشهور ست راقم حروف پارچه سفید از قسم تافته که بافته بهروچ
مشهور ست بسیار در لباس استعمال کرده و رصافی و لطافت بی نظیر بود و از ان اچه در سرکار مبارز الملک خرچ میشد قیمت یک تهان ماند
و صد و صد روپیه زیاده بران بوده اکنون ندانم که چگونه باشد سرکار سورٹهه ملکی ست وسیع هوایش سازگار مردم و جمله حیوانات است
و گل سرخ و میوه آنجا از قسم انگور و خربزه بسیار بهتری شود و طول اینملک از بندر او امیر یکصد و بیست کوچ گروه و عرضش از سرحد دیار تا
بندر دیو نی هفتاد و دو کروه گویند که مزبان آنجا یک لک پیاده و پنجاه هزار سوار ملازم داشت و با حاکم گجرات مطیع نبود عبد الرحیم خان

خانخانان اکبر شاهی آن ملک را بکشود چونا گڈه قلعه سنگین دارد سلطان محمود بنکره گجراتی بجاره آنرا گرفت و نزدیک آن دیگر قلعه نباشد اردوارکا در خلاصة تاریخ مینویسد معبد هندوان است که از قدیم چون کشن از مترا برآمد انجا توطن گزید و نزدیک آن قبیله کاشی است مسکن قوم اهیران و ایشان ارگنیش هنود خارج اندچه پخته همه کس پنجوزند و حسن فراوان دارد و مشهور است که کنیها یعنی کشن بقصد گوپی یعنی زن داشت و کولی کاف عجمی مضموم لفظ هندیست و آنجا رسم است که چون حاکم تواند انجا برسد اهیران از و پنهان میگیرند که از پارسائی زنان مواخذه نکنند و اگر چنان کنند ترک وطن کنیم بنابران آنجا زنان ایشان بعشق و زنا گذرانند و بعشق و عاشقی و معشوقی صبر برند و متصل دوارکا زمینی است به طول زیاده از صد کروه پیش از موسم برسات دریای عمان بجوشد و آن زمین را فروگیرد و آنرا بزبان هندی زن می گویند و چون باران شروع شود آن زمین خشک گردد و نمک هم از وان ازان حاصل آید کچهه بروایت خلاصة تاریخ ولایتی علیحده است طول و عرض او دو صد و پنجاه کروه غربی آن سند و در اکثر جا ریگستان ست و شتر و اسپ تازی آنولایت را کمی نامند در جلدی و چالاکی بی نظیر بود وقت نظامت مبارز الملک بسیار کسان را همان آسان بوده اکثر در اکبر آباد به قیمت دو هزار تا سه هزار و سه چهار هزار و پنج هزار روپیه یک راس اسپ فروخته شده کمتر ازان بهزار روپیه یک اسپ کمی باکره نام در خانه راقم حروف از جمله اسپان طویله بوده به قیمت چهار هزار و دو صد هی و یک روپیه بخرج فروخته شده و آنرا راجه بهد و به خریداری نمود بالجمله هوایے دیار کچهه قریب باعتدال است اکثر کشتکار آنجا جوار و باجرا است ربیع کمتر شود گندم و دیگر غلات از اجمیر و مالوه و برنج از دکن انجامی آید و درختان انبه افزون تر از دیگر اشجار است چنانکه از پتن تا بردوه و صد گروه درخت انبه زار است و نزدیک آن دیار درین دیار تا پانصد روپیه قیمت میدارد مبارز الملک بعد صلح از دکنیان به تسخیر آنولایت شتافت و به قتل و غارت دیهات راه پرداخت و به کچهه رسید راجه آنجا متحصن شد مبارز الملک بحاصره پرداخت لشکریان چند روز معامله بازار لشکر گذرانیدند و پس ازان بحسب رسد برآمدند و دیهات قریب را چند روز کمیتی کرده خوردند چون دیهات قریب خراب شدند رعایا کشمر جبوبات را سوخته گرختند لشکریان از قلت زاد اندک عاجز آمدند و مردم شکر را با فوج جهت آوردن رسد به دیهات بعید بمسافت شب و میان روز شتاند بیاه بروز دوم بدیهات رسیده غله وافر بدست آوردند و بار کرده روان شدند در اثنای راه افواج راجه کچهه سد راه شدند و زرم کردند و تمام کمیتی را غارت نمودند شتران و گاوان را کشتند و مجروح ساختند فوج خالی دست بروز پنجم در لشکر رسید زبانی مردم آنوقت است که ارزوگندم یک آثار به قیمت پانزده روپیه و همچنین نرخ هر چیز بگرانی تمام بر زبانها بوده و جوینده راهیدانه و دیگر میگفتند که بچشم دیده که گاوی دم گاوی ارگر سنگ نجرد و مبارز الملک ازپای قلعه برخاست آخر همان سال معزول شد چنانچه در ضمن احمد آباد گذشت و به صعوبت و سختی تمام به گجرات رسید کهنیایت و بندر سورت بروایت مؤلف هفت اقلیم از مضافات این اقلیم است در خوبی و معموری مانند دارو و بندر سورت قلعه بغایت متین دارد و در خلاصة تاریخ مینویسد که چند بندر دیگر تابع اوست و دریای نهنی نزدیک او گذرد و هفت کروه جاری شده بدریای شور ریزد و از میوه های آنجا انناس فراوان باشد گویند صنعر افغانی نام غلام سلطان محمود گجراتی که خداوندخان خطاب داشت در سال نهصد و چهل و هفت سورت را حاصل دریای عمان جهت مملکت یورش فرنگیان پرتگال ساخته و پیش از انکه قلعه تعمیر یابد فرنگیان انولع ایذا بسکنه آنجا رسانیدند و دران ایام که خداوندخان بعمارت آن پرداخت فرنگیان چند نوبت کشتیهای جنگ سامان نموده بقصد ممانعت اندپیش رفت نشد و چون باتمام رسید لتعمیر چوکنڈی بر در قلعه خواستند فرنگیان گفتند که مبلغهای کلی ازین بگیرند و چوکنڈی بسازند صورت نیافت و چوکنڈی ساخته شد عرض آن پانزده درعه و ارتفاعش بست درعه است و در شهر سورت

فارسیان آتش پرست که دین مجوسی دارند سکن میدارند وجهانگیر بادشاه ابن محمد اکبر بادشاه فرنگیان پرتگال را ازانجا اخراج کرده طایفه انگریز را مقام داده واکنون انگریزان بران بلاد متصرف اند مولف تاریخ صبح صادق گوید که محمد اکبر بادشاه قلعه سورت را بامان بگرفت اشرف خان منشی در تاریخ فتح القلعه گفته ازان حمله است ✤ تاریخ فتح شد که عجب قلعه گرفت ✤ درنیولا ازافراد وقایع دریافت شد که در اواخر جمادی الاول سنه یکهزار ونود وشش هجری طوفانی عظیم از باد مواج سورت ومنی ودیگر جا بارو داد ودر دریای شور بسیاری از جهازات تباه وشکسته گردیده درآب غرق گشتند ودر شهر سورت زلزله وباد سخت واقع شد ودران حادثه بسیاری از عمارات شهر وطرفی از قلعه سورت ازپا افتاد وبعضی ازان بزمین فرورفت وقریب پنجاه هزار خانه ازآتش زدگی بسوخت ومردم بسیار دران حادثه هلاک شدند وآب دریای سمندر بسیار طغیانی کرده اکثر جزائر سمعه عمارات وخلایق کثیر دراب فرورفتند که نشانی ازان پیدا نشد بکلانه درمیان سورت وبندر مارکوستان است آباد که آنرا بکلانه مانند بکلانه ولایتی است معمور وخوش آب وهوا ومنقا لودیب وانار وانگور وبرنج وانبه آنجا خوب می شود وهفت قلعه مامور میدارد ازانجمله سالیهر ومولیهر مشهور است وزمیدار آنجا را قوم راٹهور است واز هزار وچهار صد سال راٹهوران بریاست آنجا قیام میداشتند وطول ولایت بکلانه صد وغبشش هفتاد کروه شمالا بسی وچهار گز وعرض هزار ویک قریه ومحاصل چهار لاک روپیه دارد صاحب تاریخ صبح صادق گوید وقتی که محمد اکبر بادشاه قلعه سورت را گرفت درجان یام اشرف خان منشی بادشاه مرزا شرف الدین حسین را بدست آورده بحبوس بدرگاه فرستاد ودر عهد سلطنت شاهجهان درسنه هزار وچهل وهشت هجری شاهزاده اورنگ زیب به تسخیر آنولایت شتافت هرچی زمیدار آنجا بملازمت آمد وقلعه بکلانه بتفویض شاهزاده نمود سومنات بروایت مولف هفت اقلیم شهریست برساحل دریای عمان ودربت خانهای آن شهر بت های زرین بسیار بود وبت بزرگ را مناسات گفته اند ودرزمان پیغمبر ما علیه السلام آن بت را ازخانه کعبه برآورده بدست اهل هند برابر جواهر درهندوستان بدست راجهای آن دیار فروختند واینشان بتخانه جهت او ساخته سومنات نام کردند وباعتقاد بعضی آن بت ازدریا برآمده وبرخی گویند که ازآسمان فرود آمده فرخی گوید ✤ منات ولات وغزی درمکه سه بودند ✤ زدست بربت آرای آنزمان آذر ✤ دوزن بیمرپشکست وهرزو راامروز ✤ فگنده اند بتان پیش کعبه بی سروبر ✤ منات رازمیان کافران بدوزدیدند ✤ بکشور درگراندافتندزان کشور ✤ خبرگفتند براندرجهان که ازدریا ✤ ببتی برآمده زینگونه وبرین پیگر ✤ مدبرهمه خلق است درکارجهان ✤ عنادا بهنده شمس است ونوبخش قمر ✤ کروه دیگر گفتند ازکه این بت را ✤ برآسمان برین بود خایگاه آور ✤ کسی نیاوراد این مقام که این ✤ ازآسمان بخدای خود آمد ایدر ✤ بدین بگوید روز وبدین بگوید شب ✤ بدین بگوید بحر وبدین بگوید بر ✤ وازکتب هنود معلوم می شود که این بت اززمان کشن که چهار هزار سال می شود معبود هنود است وبقول ایشان کشن آنجا غیب کرده ودر تاریخ حبیب السیر مذکور آمده که سومنات باتفاق ارباب بینش بتیست که هنود آنرا اعظم اصنام دانند وساکنان سومنات ودیگر هنود جمع مردم هندوستان محجاب ولواب این نسته اند وهرشب آن بت را باب تازه گنگ غسل میدهند وازسومنات تا گنگ زیاده ازدویست کروه ودرین مابین مردم نشسته می بودند هر روز آب تازه می آوردند وهزار قریه بمعموره وقف آن بتخانه در بحر ۱۱ طلا بوزن دویست من هند درانجا آویخته بودند ودران زنجیر زنگوله ها بقیمه کرده بودند وهروقت که آن زنجیر بحرکت می آورده بودند براهمه براواز آن شروع درعبادت میکردند وسه صد کس بواسطه سرتراشی مقرر بوده وسه صد سازنده وبانصد کنیزک رقاص داشته واکثر ایشان دختران خود را نذر آن بتخانه میکردند ودر خلاصة تاریخ از تاریخهای

هنود مینویسد که سومنات پرستش گاه هنود از قدیم است و از انجا سه کروه دریای عمانست و پنج بندر از سومنات تعلق دارد و چشمه سرستی از نزدیک سومنات برآمد و مشهور است که پیش ازین قریب پنج هزار سال بیگذرد که پنجاه و شش کروه آدم میان دو دریا که سرستی و بهرت است افتاده غرق گشتند اما سبب آنرا نوشتند و در نیم کروهی سومنات بهاکا بهکا بیست که کشتی را از دست صیادماهی گیر تیری برپاشنه رسید و برکنار دریای سرستی زیر درخت پیپل ازان خسم درگذشت و آن درخت را پیپل سرنامند و نواح سومنات مولسر نام قصبه ایست و آنجا معبد بیست مشهور بدیو هر مهادیو هر سال پیش از برسات جانوریکه اورا مردم آنجا سنگه گویند و در انجا پدید آید خرد تر از کبوتر و درس سفید و سیاه و بوی آن گنده برفراز سقف معبدی نشیند و تفرج کند و بال و پر بیفشاند مردم آنجا خوشبویها بسوزند و از مقدار سیاهی و سفیدی رنگ او اندازه کمی و بیشی باران بیگیرند از سیاهی بارندگی و از سفیدی خشکسالی تعبیر کنند پوشیده نماند که سلطان اعظم مرحوم غازی غزنوی در سنه چهار صد شانزده هجری بعزم اندام بتخانه سومنات از غزنین در حرکت آمد و در وقت محاصره بین الجانبین رزمی صعب اتفاق افتاد بالآخر قهراً قهراً بگشود و پنجاه هزار کس را همه بقتل رسیدند و سلطان بعد از فتح بدرون بتخانه در آمد منزلی دید بغایت طویل و رفیع و عریض مشتمل بر پنجاه و شش ستون که هریک ازان ستونها بانواع جواهر نفیسه ترصیع یافته بود و نات ضخمی بود از سنگ مقدار پنج گز آنرا در زمین فرو برده بودند سلطان بگزری که در دست داشت او را درهم شکست و قطعه ازان سنگ بغزنین برده در آستانه جامع غزنین فرش کرد و آن تا حال موجود است گویند که سلطان خواست که آن بت را بشکند براهمه باو حسن میمندی درساختند که ملک روپیه نقد میدهم اگر بت نشکند حسن بسلطان گفت که مبالغ باید گرفت و بت را نباید شکست سلطان گفت مضایقه ندارم اگر بروپیه میدارم آنکه روز محشر مرا محمود بت فروش خوانند و اگر امروز بت بشکنم فردا محمود بت شکن مذاکر ده شوم بالآخر سلطان آن بت را بشکست و قریب سه کرور روپیه راجواهر نفیسه از شکم آن بت برآمد سلطان شاد شد و بعد از فتح سومنات خواست که کسی را بضبط آنمالک گذارد گفتند از سلاطین این دیار دابشلیمان از سائر ملوک اطراف ممتاز اند و یکی از ایشان مدتی است بی صاحب میگذراند سلطان اورا بخواند و سلطنت داد دابشلیم مرتاض گفت از خویشان ما دابشلیمی است که با من مخالف است اگر سر او را از تن رفع کند برابر خراسان مال بغزنین فرستم سلطان دابشلیم را بدست آورد و بدابشلیم مرتاض سپرد دابشلیم مرتاض گفت کشتن ملوک نزد ما عیبی است بزرگ و آنرا که این کار کند لشکریان اطاعت او نکنند و مقرر است که چون دشمن بدست آید بادشاه زیر تخت خود خانه سازد و در آنرا مسدود کند و جز سوراخی دران نگذارد که آب و نان بدان راه فرستند تا باشد چنان باشد اکنون مرا قوت آن نیست که او را چنین محبوس دارم پس سلطان را باید که او را بغزنین همراه برد و چون ملک را ضبط کنم نزد من فرستد سلطان چنان کرد و دابشلیم مرتاض استقبال یافت و مالی وافر بغزنین فرستاد و او را طلبداشت چون حقوق خدمت و دانش و رسوخ عقیدت این دابشلیم در دل سلطان متمکن شده بود بخواست که او را رخصت انصراف دهد اما بنا بر عهد و پیمان نتوانست نگاه داشتن طوعاً و کرهاً آن را بسومنات فرستاد و در حق او دعا کرد دابشلیم مرتاض بدستور رسم خود با استقبال شتافت چه رسم آن بود که چون دشمن را به جنگ آرند ملک سوار شده او را استقبال کند و چون باو رسد و او را در یابد طشت دابریق بر سر خصم نهد و پیاده پیش مرکب خود بداند و چون بخانه آید او را بدستور یکه مقرر است حبس نماید پس چون از شهر بیرون رفت بشکار پرداخت و چون هوا گرم شد هر کس بگوشه فرود آمد دابشلیم مرتاض نیز زیر درختی بخفت و رومال سرخ بر روی افگند غلبوانی به گمان گوشت از هوا در آمد و چنگ بران زده منقار فرو برد

ازان نصیب یک چشم و اقلیم مرتاض کور گشت در بنگالت و اقلیم مسافر حاضر آمد اعیان ملک و اقلیم مرتاض را کور دیده بمقتضای قانون خود
که معیوب را بر گزشاهی ندهند او را اخراج کردند و بر ولی اقلیم که حبس او مقرر بود آنرا به سلطنت بر گزفتند و چندے را که مخالفت نمودند بکشتند و همان
طشت و ابریق را بر سر دو اقلیم مرتاض نهادند و تا بارگاه بدوانیدند و بزندانبکه بهر خصم ساخته بودند فرستادند و این از عجائب اتفاق است
صوبه ٹھٹھه شهریست قدیم از ائمینه بن سند بن حام بن نوح عرم مؤلف هفت اقلیم ٹھٹھه را در هیچ اقلیم ننوشته و همچنین تبان راو
راقم حروف خواست که در اقلیم چهارم بعد از کابل و کشمیر بنا بر قربت مرقوم سازد مورخے گفت که هر دو شهر در اقلیم دویم باشند لهذا موافق
خلاصة التاریخ بعد از ولایت احمد آباد گجرات مرقوم ساخت نپوشیده نماند که ٹھٹھه سند نامند و در زمان قدیم برهمن آباد نام شهرے بزرگ تختگاه
حکام آن دیار بوده و قلعه آن هزار و چهار صد برج داشته هر یک بمقابله یک طناب و پس ازان او پور تختگاه و بعد ازان دیول و ٹھٹھه
دو میل دار الحکومت است و آن جامع جمیع اشیا خاصه مروارید که از بنادر آرند و درین ایام حصه ارکسادر بیگرند دکان نمک لبن بسیار
محصول و بدو شش کروه آن کان سنگ زرد است و بکار عمارت برند و اکثر بدار بر کشتی است که آمد رفت بران کنند و شکار گور خر خرگوش
و خوک انجا بسیار است و خورش ساکنان آنجا برنج و جزات ماهی ست ماهی ها را خشک ساخته بر کشتی ها بار کرده به بنادر می برند و مزه دوغ آنجا
تا چهار راه برنگردد و آزمیوا با نبه خوب می شود و زنان افسون گر آنجا طفلان را بدین جگر می ربایند و هفتاد کروه از ٹھٹھه هنسکلاج
مکانے ست منسوب بدرگا مهادیشمال و غرب آن دریای شور است از بے آبی و بسیاری پایان راه دشوار است فقرایان سختی روند
سرکار سیوستان تابع این صوبه است و بر کنار دریای سند واقع شده و درین حدود کولاب بزرگ است دو روزه راه و آنرا
بجر نامند و بر سختی ماهی گیران بر فراز آب زمین سطح ساخته سکونت میدارند چنانچه در کشمیر نیز بر روی آب زمین میسازند و در نیصوبه
از حدود ملتان از اچ تا کچ دیگران بطرف شمال کوههای خارا بلند سر کشیده و در انجا قوم افغان و بلوچ سکونت دارند جانب جنوب
از اچ تا گجرات کوههای ریگ مساکن قوم بهٹی که سابق ایام رئیس آنها جلبر بوده دو دیگر قوم راجپوت نیز سکن دارند و از بهگر تا
نصیر پور و امرکوٹ مردم سومره و دیگران مقیم اند و بزرگترین دریاے اینولایت دریای شور است و تجاران ملتان بهگیر و الوال
را بر کشتیها نهاده در ٹھٹھه می آرند بلک مسافران و قطاع الطریق بر کشتی نزدیکی کنند کمتر و قتے باشد که براه خشکی شکر رود طول اینصوبه
از بهگیر تا کچ دیگر آن دو صد پنجاه کروه و عرضش از قصبه مدین تا بندر لاهری صد کروه شرقی آن گجرات و غربی آن کچ دیگران و شمالی
بهگیر و جنوبی دریاے شور و سرکارش ٹھٹھه و سیوستان و نصیر پور گجرات و امرکوٹ انجمار سه کار شتمل بر پنجاه و هفت محال و پنج بندر
است و جمله دو لک و هفتاد هزار دام داخل اینصوبه است از عجائب اتفاقات در عهد محمد فرخ سیر بادشاه دران دیار در مقدار نیم صد
تا هزار جریب ریزهای قند و نبات از آسمان بارید میر عبد الجلیل بلگرامی وقائع نگارے اند باز داشت این رباعی در وقائع نگاشت
سه روز سیر ان شهنشه با برکات ۔ فرخ از اوب او شده شیرین حرکات ۔ در سال هزار و یکصد و بست چهار ۔ باران بارید ریزهٔ قند و نبات چون
وقائع بنظر بادشاه گذشت بر اداعتراض فرمود و معروضش کرد میر عبد الجلیل مخبرے در باب باریدن ریزهای قند و نبات
بمهر و دستخط خدا یار خان لئی ناظم صوبه آنجا و دیگر روسای معتبر و قاضی و غیره ارباب شرع آن شهر درست کرده و بمقدار که شتر بار ریزهای
قند و نبات آسمانی از انجا بار نموده بشاهجهان آباد آمد و معرفت حسین علیخان سادات بارهه بخدمت بادشاه رفت و چند خریطه از دارائے
بر از ریزه های قند و نبات به نذر پادشاه گذرانید بادشاه او را بوقائع نگاری آنجا فرستاد ریزه های قند و نبات بسیار در یکدام آنده بود

وتا سالها ماند و در رنگ و صافی و براقی چون ژاله و نمک سنگ و قوامش بانچنان سخت بود که در هاون دسته آهنی بسختی می شکسته می شد
و خواهش آن بود هر کسے که چندروز در چشم کشیدی ناخنه و جاله و مانده و گل چشم و امثال آن که مانع ابصار میشد بر طرف میکرد و دیدهٔ صحیح
چشمان را روشنائی چشم ے افزود و داشتن او در چشم باشتغال رفع میشود در تاریخ صحیح صادق ے نویسد اول کسی که بر مملکت سید
در سلطانان دست یافت عماد الدین محمد قاسم بن عقیل داماد حجاج بن یوسف ثقفی بود و بعهد خلافت ولید بن عبد الملک باشش هزار
مرد پسند آمد و در سنه نود و سه هجری شهر دنبل بکشود و بلدهٔ ترون به امان بگرفت و ستان رفت رای واهیر صاحب شد پانجاه هزار
سوار مضاف داد بقتل رسید محمد قاسم بکتان رفت و بکشود و دختران رای واهیر را نزد حجاج فرستاد چون فوت کرده جوید بنشش نزد
ولید بن عبد الملک بردند او بر یکی عاشق شد و بشبستان خویش خواند دختر گفت من خلیفه را نشایم چه عماد الدین محمد قاسم در من تصرف
کرده ولید بر نجید و به محمد قاسم نوشت که خود را در پوست گاو کرده بدار الخلافت شتاب او چنان کرد و در راه هلاک شد ولید بدختر گفت
بدیدی که محمد قاسم را بانچه کرده بود بچه عقوبت هلاک کردم دختر گفت او را بے گناه کشتی و از عقل بهره نداری و بقوت طالع ملک
میرانی من نگین پدر را در انتهم ساختم تا به قتل رسید ولید از مکر او تعجب کرد و منفعل گشت بالجمله بعد از محمد قاسم چندی از احفاد و بعد انصار
دران دیار حکومت کردند پس ازان رسیدا ران آنجا که ایشان را سومره گفتندی متصرف شدند و در عهد ایشان سلطان شهاب الدین
غوری متصرف شد و بسی گذشت که شمس الدین ایلتمش صاحب دهلی بران مملکت استیلا یافت و پس از چندے سومران دیگر بار بگرفتند
و سالها حکومت کردند و در عهد سومران طائفهٔ ازابالی سند که ایشان شمسه گفتندی و خود را از اولاد جمشید شمردندے خروج کردند
و مملکت بگرفتند و خود را جام لقب نهادند اول ایشان جام انر بود و آخر آن طائفه جام فیروز است و در نصد و بست و هفت شاه بیگ
بن امیر ذوالنون بیگ ارغون حاکم قندهار که ذکرش معه ترخانیه گذشت از جام فیروز گرفت و استقلال
یافت خرابی سند باو بحبت و بعد ازان جام فیروز چند سال سرگردان تا آنکه در نصد و چهل و دو بر دست سپاه همایون بادشاه بقتل رسید
و در خلاصه تاریخ ے نویسد که جام فیروز ملازم بهادر شاه ابن مظفر شاه گجراتی و خسته خود را نکاح بهادر شاه داد و همانجا در گذشت و در
عهد اکبر شاه بادشاه آن ولایت بر دست او مفتوح شد و آن دیار تا عهد محمد شاه در تصرف سلاطین آسیه تیموریه گورکانی ماند و هم در عهد او تنکیه
نادر شاه از هندوستان مراجعت کرد خدا یار خان لغی حاکم سند بخدمت شتافت و مطمئن باز گشت ازان زمان آن ملک از تصرف سلاطین
غوریه بدر رفت و اکنون که هزار و یکصد و نود و پنج هجری است دران دیار دمنان تیمور شاه ابن احمد شاه ابدالی بادشاه کابل و قندهار متصرف
است **صوبهٔ ملتان** شهرے قدیم است و از ابنیهٔ ملتان بن سند بن حام بن نوح عم است ستان آنجا باعتدال و تابستان بافراط باران
کمتر بود و چت و شطرنج انجا نکو افتد و نیکو میسازند و مزار اکبر اولیا در انجا است چنانچه تبرکا شیخ بهاء الدین ذکریا اندرون قلعه واقع است
و آن طرف دریای سند قبر سلطان سدوزی است و در قصبهٔ اچ قبهٔ شیخ جلال بنیره بخارے مشهور بمخدوم جهانیان است سرکار دیالپور
انجا میران پتن نیز امسند و طرف مشرق ملتان است و مزار شیخ فرید گنج شکر که از نژاد فرخ شاه کابلیست در انجا است و درین سرکار گورخر بود و گرگ
دیو سکونت دارند و هر سال در برسات از دریای ستلج و بیاه و درین سرکار طوفان آب می شود و در خریف غله خوار و در ربیع گندم پیدا می شود
و چهل کروه سمت غربی ملتان در دامن کوه بلوچان مقیم اند و سمت جنوب ملتان بهکر قلعه ایست متین و در دریای سند بالچ رود پنجاب یکی شده
بحوالے آن قلعه میرسد و دو شعبه شده یک شعبه بجنوب و دیگر سال بقلعهٔ مذکور میگذرد و دران دیار ملتان بسیار و بارش کمتر بود و میوه نیشکر خوب

می شود و بهکر دستے فراخ است و زمستان آنجا باد سموم تند و چون دریای سند از جنوب به شمال میل کند آبادی دیهات را خراب
سازد لهذا اکثر عمارت آنجا از کاه و چوب سازند طول این صوبه از فیروز پور تا سیوستان چهار صد کروه و عرضش از جیسلمیر یکصد و بست و پنج
کروه شرقی پیوسته بسرکار سرهند غربی کچ و دیگران و شمالی سورکوٹ و جنوبی صوبه اجمیر و سرکارش ملتان و دیالپور و بهکر این سه سرکار
مشتمل بر نود و شش محال است و داخلش بست و چهار کرور و چهل و شش لک و پنجاه هزار دام است و ظهور اسلام از ملتان بسعے
عماد الدین محمد قاسم داماد حجاج بن یوسف ثقفی چنانچه در تحفه گذشت و گویند که بعد از محمد قاسم ملاحده بران دیار دست یافتند
و سلطان محمود غزنوی ایشان را دفع کرد و آنجا نایب گذاشت و چند کس از فرزندان سلطان دران دیار حکومت کردند پس دیگر بار
ملاحده مستولی شدند و سلطان شهاب الدین غوری آن دیار بگرفت و بناصر الدین قباچه که از اکابران امرای غلامان سلطان بود
بسپرد و شمس الدین ایلتمش در عهد خویش قصد ملتان کرد چنانچه طاقت رزم نداشت و به قلعه بهکر رفت نظام الملک وزیر ایلتمش اج
بگرفت و روی به بهکر آورد چنانچه بر کشتی نشست و خود در میانهٔ رساند ناگاه بادے سخت وزید و کشتی غرق شد و این واقعه در شش صد
و بست چهار اتفاق افتاد و ایلتمش گر ملتان نایب گذاشت و همچنین امیرے از امرای ملوک دہلی حکومت ملتان میکردند تا آنکه سلطان
محمد شاه نیر رایات عالی مرزا خان بحکومت آن دیار رسید و چون کار بادشاهی ضعیف گشت و حاکمے در ملتان از آسیب سپاه
شاهرخی بجان آمدند بمقتضاے عقیدتیکه با شیخ بهاؤ الدین زکریای ملتانی و اشتند شیخ یوسف را که نبیرهٔ شیخ داشت بسلطنت نشاندند
رائے سهره که اسیر نگاه بود بخدمت نبوشت شیخ یوسف بر سم ملوک دختر و پسر انجواست و او را بعد ودے چند بشهر راه داد رائے سهره
خود را بیمار انداخت و کاسهٔ پر خون بخود زد و قی کرد و خود را بمردن افگند و گفت قوم حرا که بیرون شهر اند بخوانند تا وصیت کنم جمعے کثیر
از ایشان به شهر در آمدند رائے سهره برخاست و شیخ یوسف را بگرفت و حبس کرد بالآخر نزد سلطان بهلول لودے والی دہلی فرستاد
سلطان شیخ را اعزاز کرد و دختر خود را به پسر او داد بالجمله رائے سهره خود را به قطب الدین لنگاه ملقب ساخت و در هشت صد و چهل و نه
هجری خطبه بنام خود خواند و بعد از و پسرش سلطان حسین لنگاه بحکومت نشست درین اثنا سلطان بهلول لودی پسر خود را بارک شاه
با تاتار خان بتسخیر ملتان فرستاد و هر دو بمحاصرهٔ ملتان پرداختند سلطان حسین لنگاه برادر خود شهاب الدین را که بغی کرده بود گرفته
حبس کرد و بملتان شتافت و خود را بشهر افگند روز دیگر باد و ازده هزار مردم بزرگاه شتافت و امر کرد تا تمامی سپاه پیاده شدند
و هر کدام سه تیر افگنند بارک شاه و تاتار خان بهزیمت رفتند سلطان حسین ظفر یافت گویند وقتے یکی را بر سالت نزد سلطان مظفر
گجراتی فرستاد و گفت که طرح قصر گجراتیان را بر کاغذ نقش کرده بیارے تا آنچنان بسازم رسول برفت و باز گشت سلطان از قصر
گجراتیان پرسید رسول گفت ای سلطان اگر حاصل همه مملکت خویش صرف کنی یک قصر آنچنان ساختن نتوانی سلطان غمگین گشت
عماد الملک وزیر گفت سبب غم چیست گفت من بادشاهم و در قیامت حشر من با بادشاهان خواهد بود از سلطنت بی نصیب ام چه
قدرت ساختن قصرے ندارم وزیر گفت ازین رنجه مباش پرملکتی را از خیرے شرفی است شرف گجرات همان است و شرف ملتان آنا معلم
اینجا علما اند بسیار که یکی مثل ایشان در گجرات هست یکی از ایشان شیخ یوسف بوده به دہلی رفت و سلطان بهلول لودے دختر پسر او را
داد و سلطان شاد شد و وزیر را نواخت بالجمله آخرین آن طائفه سلطان حسین لنگاه این سلطان محمود لنگاه است که در عهد مرزا شاه بیگ
ارغون والی قندهار رسند که ذکرش در قندهار مرقوم است شهر قندهار را قهراً گرفت و لشکر ایشان بر کرانهٔ قصبهٔ سیری گرفتند و با تمنایان [illegible]

خواستند کرد و ندیس شاه حسین ارغون لشکر خان و شمس الدین را بملتان گذاشته بسند باز گشت لشکر خان باتفاق ملتانیان شمس الدین را
براند و مستقل گشت و در عهد همایون بادشاه ملتان را بمرزا کامران سپرد و چون شیر شاه دهلی بگرفت آن ولایت را نیز متصرف گشت
و در عهد محمد اکبر بادشاه تودرمل آنولایت را بر ملوخان مسلم داشت و در میان هند و خراسان ترک مقرر داشت و در حدود هر دو کشور شهر استوار
بنا نهاد و اکنون که یک هزار و یکصد و نود و پنج هجری است تیمور شاه بن احمد شاه ابدالی والی قندهار بر ان دیار استیلا سیدار د و اورلیسه
از کنک نیز تا سند و آن مملکت سمت مشرق و بنگاله مائل بجنوب است سی و چهار لک روپیه جمعدار را و صوبه اورلیسه مشتمل بر دو پرگنه
سرکار است و در خلاصة التاریخ نوشته که شهر ده سرکار دارد و اهل آنجا را رنگ خدا زبرگ انار و قلم آنچنین سرتیز بود که از ان بر برگ
مار نویسند پیچ و تاب آن زائل نشود و اورلیسه راج بنی نیز نامند و در موضع پرسوتم پور از اعمال کلچ بتی تجانه ایست عظیم که جگنناتهه نام پیکر
یعنی بلهدر و جواهر از صندل ساخته تفصیل این اجمال آنکه بنوبی بدارای پنجاه و دو انگشت بعض یکنیم دست از عجائبات قدرت
در نظر آورده آنملک که آنجا در و من نام داشت و سابق ازین آنرا ظهر نامیدی اشارت شده که بساحل دریا در آمد راجه آنرا از دریا
برآورده در جوف قالب بلهدر نهاده بجگنناتهه موسوم ساخت کالاپهار نوکر سلیمان گجراتی چون برین دیار چیره دستی یافت آن چوب را
در آتش انداخت بسوخت پس در دریا بشور افگند باز مردمان آنرا برآورده بدستور در جوف قالب نهادند نمایش گاه بر کرده بودند همچنان
سگرف برگذارند طول آنصوبه بست یکروه و عرضش صد کروه و سرکار آن سیدنی حسیلمیر و بیدرک و گنگ و کلنگ و راجمندر
وغیره سیزده سرکار شتمل بر دو صد و شش و دو محال از کرور روپیه ایزاد باشد و مداخلش چهل و چهار کروه و یک لک و پنج هزار دام است
مؤلف هفت اقلیم مینویسد که در زمان سابق قبل از استیلای مسلمانان راجه اورلیسه بوده کمند دیو نام و او را چهار صد زن بوده و
جهت هر یک خانه علحده ساخته و یک دست رخت پوشیدنی در هر منزل ترتیب داده و حجامی وظیفه خوار تعین ساخته که اگر عروسی وارد
شود آن حجام آنرا غسل دهد و رخت پوشاند و بران منزل برود آن شخص باز آن منزل شرط خلوت بجا آرد و روز دوم خرج راه یافته
رخصت شود و این را از جمله خیرات اخروی سید انست و شوکت آنرا چه بر تبه بود که در حین سواری او چهار هزار کس با تخته ها و سبدهای
پر از گل و ریاحین بر سر و دوش گرفته برهمین دیسار آوبر فتند و چون بمنزل میرسید در فور بیلداران باغچه در کمال لطافت ترتیب میدادند
و گویند در سابق ایام گاه گاه از رایان بنگاله چون لکهمن وغیره بران دیار متصرف بودند هرگاه داؤد خان کراتی از امرای شیر شاه افغان
بنگاله استیلا یافت و به سلطنت نشست بفرمان محمد اکبر بادشاه منعم خان خانخانان بجنگ و صلح او امطیع ساخت و بنگاله از و گرفت
و اورلیسه را با و باز گذاشت و بعد از و قتلو خان افغان برادر اورلیسه استیلا یافت و پس از ان اکبر بادشاه منهزم به سلهٹ رفت و استیلا یافت
و راجه پجیمار را که قصد سلهٹ داشت بشکست و چهار صد فیل بدست آورد و باز بمندان بنگاله محاربات کرد و چون اسلام خان حبشی بفرمان
جهانگیر بادشاه والی بنگاله شد شجاعت خان وغیره امرای را بزرم او فرستاد و عثمان خان سپاهش بسیار اندک بود زمی صعب کرد و ظفر
یافت و بسیاری از امرای جهانگیر بقتل رسید شجاعت خان حیران بامعدودی چند در سیدان ایستاده بود ناگاه تفنگی به عثمان خان رسید
و در گذشت افغانان که ظفر یافته بودند در هزار و بست و یک پیل بمت رفتند و بعد از و روزگار افاغنه ازان دیار سپری شد و از عهد
جهانگیر بادشاه تا زمان محمد شاه بنیروی بهادر شاه بن اورنگ زیب بادشاه عالمگیر از طرف ناظم بنگاله بران مملکت نائب می نشست تا آنکه
در عهد محمد شاه مهابت جنگ علی وردی خان ناظم بنگاله بعد از محاربات بسیار از دکنیان عاجز گشته آندیار را در بست سوای سرکار سیدنی پور

بر جوئه مملکت بنگاله برر گهوجی بهوسله دکهنی که از نژدیکان راجه ساهو بود داد و بعد از و پسرش جانوجی بن رگهوجی بهوسله که ناگ پور تیز در تصرف داشت مستولی شد و بعد از و اکنون دو هزار و یک صد و نوزده بجری است پسرش سودا جی بن جانوجی بن رگهوجی بهوسله دکهنی مرهته بران دیار متصرف است درینولا شنیده می شود که جنا پسر سودا جی با سپاه بسیار بعزم کلکته و بنگاله از ناگ پور تا بته تالیسر بندر رسید جنرل بیٹن گورنر صاحب کلان کلکته که روی عافیت اندیش است قریب چهل لک روپیه او را تواضع کرد تا راضی گشت و کلاے سودا جی از راه قسم حروف در چپا بیٹن صاحب کلان جاه دیده و صاحب کلان ایشان را بسیار خاطر میکردند نرمارا ج به نزدیک اوریسه ملکے ست که زنان آنجا ریاست کنند و مردان آنها مانند زنان زیور بر خود بندند و زنان جز ستر عورت پنوشند و اکثر پوشش از برگ درختان بود و زنان چون مردان کار کنند و شغل کشت کار و حرب وغیره و مردان کار منزل و سرائے و خانه کنند و هنگام مجامعت زنان بر مردان شوند و مردان را بزیر افگنند بنک و بنگاله مؤلف تاریخ صبح صادق گوید که بنک بن بهمن بن حام بن نوح را فرزندان بسیار شدند و بنگاله آباد کردند و بقول مؤلف هفت اقلیم بنگاله ملکے ست در غایت وسعت و هوائے آنجا نهایت اعتدال دارد و به قولی قریب به اعتدال و زمستان میانه و حاصلش برنج و فوفل و فلفل دراز و آبریشم است و انجا ضبط غله بخشی نیست رعایا الوجه نقد موجب اقساط ماهواری داخل خزانه بادشاهی میکنند و از میوه ها انبه و اناناس و کیله و کٹهل بسیار بود و دیگر در حدود بنگاله درخت که انبه و انگور بار می آورد اما اکنون کسے ازان نشان نداده و ایضا لکن میوه ایست برابر کراکان دار و طعم انار مفهوم می شود و سکار شاجی را نیک بیع کرده اند چه خاصه و ململ و دیگر اقسام پارچه آنملک بانام بوده چنانچه در ضمن هر شهر مرقوم شود و گویند که تاج خان کرانی برادر سلیمان خان افغان حاکم بنگاله از امرائے شهر شاه جیب مولانا غزالی مندلی فرستاده بود که بست و هفت درعه طول و یکنیم درعه عرضداشت و هر گاه درشت گر فتندے همه پنهان بندی و طول مملکت بنگاله بروایت مؤلف هفت اقلیم سه صد کروه و عرضش دو صد و هفتاد کروه و هر کروه یک میل است شرقیش متصل آب شور و غربیش پرگنه سورج گڈه و شمالش بولایت کوچ فتهی شود و جنوبش پرگنه جسوه است که بامین اوریسه و بنگاله واقع شده و از متعلقات بنگاله است و مجموع ولایت بنگاله منقسم بیست و دو تومان از انجمله است او سر و سالکا پوکه جالکا تومانمند و مالده و سری و کوچ و بروایت مؤلف خلاصة التاریخ طول انصوبه از بندر حالکا تا ملیا گڈهی چهار صد کروه و عرضش از شمال تا سرکار مدارن دو صد کروه شرق رویه دریای شور است و غرب صوبه بهار و سرکارهای انصوبه بکلانه و سلیم آباد و تاج پور و بنجره و نارنگ آباد و مارو مهه و سلمت و فتح آباد و ناندڑه و حبیب آباد و ستارگانون و چاٹ گانون و شریف آباد و مدارن دکهواره گهاٹ وغیره بست و هفت سرکار مشتمل بر یکهزار و یکصد و نود محال و مداخلش صد کرور و بست و نه لک دام و چهار هزار و دو صد توپ و چهار هزار و چهار صد کشتی است وجه تسمیه بنگاله بر غم مردم آنجا بر آنکه در موسم برشگال شش ماه آنجا باران می بارد و فرمارواپان سابق آنجا را بنا بر کثرت طغیانی آب در سائر الکاخیا با نهایت العرض نسبت گنج و زیاده بران بار تفاع ده گز بسته اند و از زبان آنجا را آله گویند لفظ آله در آخر لفظ نیک در آورده بنگاله نامند بالجمله در برسات زمین در آب فرو شود و آن بسته و خیابانها بیرون باشد و اما ے آنجا را مدار اکثر مدار بر کشتی باشد و غذاے مردم آنجا شیر برنج و ماهی است و برنج را پخته در آب سرد نگاه دارند و روز دوم غذا کنند و بقول شرنی بیشتر خورند مخفے نماند وقتیکه صوبه بنگاله در عهد شاه عالم بهادر شاه ابن اورنگ زیب عالمگیر بجاگیر شاهزاده عظیم الشان خلف

بہادر شاہ مقرر بود از طرف شاہزادۂ مبارز الملک سربلند خان آنجا حاکم بود کسانیکہ ہمراہ والد راقم حروف ملازم سربلند خان بود
می گفتند کہ سربلند خان جائیکہ اکنون مہاجن ٹولی قسمت عمارتے عالی جہت استقامت خویش و اطراف آن جہاونی لشکر بادشاہی
معتبر مقصود بنک نامی طرح انداخت و آن بہ مقصود آباد معروف گردید و بعد سربلند خان رفتہ رفتہ شہرے عظیم گشت چون مرشد قلیخان
ناظم آن دیار شد سعی موفورہ در آبادی آن نمود و مرشد آباد نام نہاد و ہاکہ موسوم بجہانگیر نگر شہر لیست و در غایت خوبی عمارات
و باغات کہ ثانی آن ندارد گویند کہ نان و پنیر و حاضری آنجا بنام است و ظروف مس آنجا خوب می سازند در زمان سابق دار السلطنت
مملکت بنگالہ بودہ و جہانگیر بادشاہ آنرا موسوم بجہانگیر نگر گردانید چاٹ گانون کہ سالکانونیز نامند از بنادر مشہور است و در آنجا
خاصہ و الچہ و صحن و دیگر اقمشۂ نیک و فیل بسیار پیدائی دارد و فیل سفید نیز بدست می آید اما کمتر و اسپ و شتر و خر گران و بزو گاو و گاومیش
اندک باشد و در ہزار و یکصد و نوہ ہجری چہاونی کنپو انگریز متصل بلگرام بود مردم چاٹ کانون مے گفتند کہ گاؤ و گاومیش آنجا بسیار
مے شود و شاید کہ در وقت مؤلف خلاصۂ تاریخ گاؤ و گاومیش آنجا پیدائی نداشتہ باشد لیکن گاومیش ارنہ صحرائی آنجا باشد
واز گاومیش خانگی عظیم الجثہ بود و با شیر و فیل مقاومت کند و اکثر مردم آندیار سیاہ فام و کوسہ باشند و در دینداری
و مسلمانی بغایت مستعد باشند و حصر آنجا کہ سیتل پاٹی نامند پسندیدہ بود و از جملہ عجائبات چاٹ گانون یکی آنست کہ وقتے
راقم حروف خطی مشتمل بر عجائب و غرائب چند از ہر دیار بخدمت کپتان جوناتھان اسکاٹ نوشتہ بچاٹ گانون فرستاد صاحب
در جواب آن بر قسم نوشت کہ چون آنمہربان برلے تفرج خاطر اینجانب سعی و تردد کردند و ستدار نیز برای مطالعۂ آنمہربان
یکی از غرائب چاٹ گانون مینویسد کہ میان دو کوہ رفیع چاہ ایست و دران شعلۂ آتش در کمال جوشش غلغلہ بر می آید اما آب
آن چاہ چندان گرم نیست جماعۂ ہنود آنجا کہ نادان اند آنرا معجزہ پنداشتہ بر اطراف آن چاہ عبادت خانہا از خشت و گچ
ساختہ اند مہربان من سبب آبش ظاہر است کہ خاک چاٹ گانون اکثر جا از نقب و گوگرد است بہم آمیختہ و ہوائے گرم
منفوش اندآن ہر دو کہ در زمین بہ جنبش ایدبآن آب میرسد و ازین سبب بآمیزش آن آتش افروختہ می شود و گاہ باشد
کہ ازین سبب زلزلہ نیز حادث شود گویند کہ اگر کشتی در دریای عمان تباہ شود در بندر چاٹ گانون برآید وقتی شیخ محمد فاخر شانخ
ساکن آباد کہ راقم نیز با او ملاقات داشت بعزم حج در ہگلی بندر بکشتی نشست و دو روزہ روز برفت باد مخالف کشتی را برد
و تباہ گردانید کشتی بہ چاٹ گانون رسید محمد فاخر از راہ خشکی تا آگرہ آباد آمد و چندے بماند و باز بہ حج شتافت و دریای چاٹ گانون
یکی گنگ است و دوم برمہ ہر کہ از خشکے بکوہ می آید و کارندہ ہا سراب سازد و بشورہ دریا در شود مؤلف خلاصۂ تاریخ گوید کہ
بسر حد چاٹ گانون سلکے ست کہ آنرا ارجنگ و برجنگ نامند و معدن الماس و یاقوت و زر و نقرہ و مس و لفت و کبریت
در انجا بود و ساکنان دیار کمہہ را با مردم برجنگ مخاصمت باشد و زبانی ساکنان کمہہ دریافت شد کہ ارجنگ و کمہہ نام یک ملک
واحد است نہ آنکہ ارجنگ و لایتی جدا ست و کمہہ ملکی دیگر است بالجملہ کمہہ کہ از جنگ گویند از چاٹ گانون راست بطرف مشرق
افتادہ و سترجوناتھان اسکاٹ کہ در چاٹ گانون بود بسیار مردم کمہہ در چاٹ گانون آمد رفت میداشت زبانی ایشان بار راقم
مے فرمود کہ چون شاہزادہ محمد شجاع ابن شاہجہان بادشاہ از برادر خود محمد اورنگ زیب عالمگیر منہزم بکمہہ رفت راجۂ
آنجا مقدم او را مقرر داشت محمد شجاع آنجا بیاسود و بعد چندے راجہ آنجا بشنید کہ در سیستان شاہزادہ او دختر ے ماہ روی است

هوس آن کرد و اندیشید که تا محمد شجاع زنده است تواصلت دست نمی دهد پس با عیان مملکت خویش گفت که محمد شجاع را خیال
ریاست این دیار در سر پیدا شده صلاح چنین افتاده که شجاع را از میان بردارید راجه فوجی بر سر خانه شجاع فرستاد و شاهزاده
با سپاه راجه رزم کرد و چند کس از رفیقان شاهزاده کشته شدند شاهزاده بر کشتی نشست ملاحان کشتی که از ملک راجه بودند کشتی را
سوراخ کردند آب در کشتی آمد و کشتی غرق شد محمد شجاع شناوری بسیار دانست شناوری کردن گرفت و چون نزدیک کنار رود رسید
مردم راجه که بر ساحل ایستاده بودند به تیر و سنگ و نیزه زدن گرفتند تا محمد شجاع مجروح و ناتوان شد و غرق گشت و هلاک گردید
راجه مکبه بر دختر آن دختر را برسم هنود بعقد خویش درآورد و هنگام زفاف آن دختر خود را دیوانه کرد و پارچه خویش و راجه بندان گرفت
و پاره کرد و دیگر حرکات دیوانگان و المخولیان ظاهر نمود و تن بمباشرت نداد راجه برنجید و او را در یک خانه حبس کرد و هیچ چیز از اسلحه
و آهن و سنگ و چوب پیش او نگذاشت و دختر چون دید که مردم ما را تنها درین خانه گذاشته بیرون رفتند و در را به بستند بعد ساعتی
برخاست و سر خود را چند نوبت بدیوار زد و جان داد دیگر روز که خبر از وگرفتند او را مرده یافتند پس از تاسف کردن چون خبر تمت بستن راجه بر
محمد شجاع و کشتن او را جهت گرفتن دختر و دختر و جان دادن دختر این همه با عیان ممالک و شهر شایع شد مردم مملکت بر راجه
بشوریدند و او را از مسند ریاست خلع نمودند و دیگری را بر مسند راجه نشاندند و کفش های محمد شجاع را بر سند آویختند چنانچه وقتیکه بر مسند
بنشینند آن کفش و نعلین مثل چتر بر سر او باشد و رفته رفته آن نعلین را مثل درفش کاویانی بجواهر نفیسه ترتیب کردند و تا اکنون
آن نعلین موجود است و هر کسیکه بر مسند راجه بنشیند آن نعلین بر سرش بجای چتر باشد و ارجنگ مملکتی وسیع است مؤلف صبح صادق
گوید که فقیر خان ازامرا بار یک بادشاه از خلیفه آباد که بستمش بود روی به ارجنگ آورد و استیلا یافت و در آن دیار نایب گذاشت
و باز گشت چنانچه در احوال ملوک بنگاله بنا بر لکنوتی بروایت مؤلف خلاصة تاریخ شهریست قدیم و در زمان سابق دار الملک بنگاله
بود همایون بادشاه هوای آنجا خوش یافته به جنت آباد موسوم گردانید و صاحب تاریخ صبح صادق گوید که کور را جنت آباد نامند
بالجمله لکنوتی قلعه استوار دارد و در شرقی آن کولابی است اگر در بند آن شکستی رود شهر در آب غرق شود و مؤلف هفت اقلیم گوید
که آن کولابی بسر خود است و جوتار سوتی که قسمی از پارچه است درین توبان نیک می شود سلهٹ لکهیم آباد نیز گویند سرکار سلهٹ در آن
کهسار است و سپاری آنجا مشهور است و میوه سنکره که نارنگی خام و ازان بزرگتر است آنجا بسیار شیرین پیدا می شود و چوب چینی و درخت
عود افزون تر میباشد و در یکی از مضافات او محمود آباد نام فلفل دراز پیدا میکارند و اگر بدست کارند درشت و صیم شود و فیل در آنجا
بسیار می شود و با واجب ان پنج لک و نود و هفت هزار و پانصد و هفتاد روپیه است و در بعضی پرگنات آن توبان ابریشم
حاصل می شود شریف آباد در بعضی مواضع آن عورات برابر ذکر آدمی چیزی از گل و سفال ساخته بعد از فراغت استخوان سفال
بر فیل اشتغال کرده رفع آلودگی مینمایند و هر چند حکام سعی کردند که این شیوه را برطرف سازند صورت نیافت مداران در یکی
از سوباتش سر پوزنام کان الماس می باشد و در بعضی مضافات آن بومان نیک راوکاه آنرا که شود سرسبزی دارد می سوزانند
و خاکستر آنرا در دیگ چندان می جوشانند که نمک حاصل سے شود سنار گانون سه لک و سی هزار روپیه حاصل میدارد و بجز نمک
چیزی حاصل نمی شود و از اقسام پارچه خاصه و ململ و نین سکه و کفاچل آنمقام بانام است سیری ساکنان آنجا اکثر اولاد خود را
خواجه سرا می سازند و در دیگر بومان بنگاله نیز خواجه سرا می کنند و آن سه قسم می باشد اول صندلی که آلت و خصیتین را در خردسالی

از پسح برند و اطلسی نیز گویند و دوم بادامی که قدری آلت فصلی داشته باشد سوم کافوری که خفتبین را در خورد بالی نمایش نابود
کرده باشند مالده پارچه مالدهی آنجا با نام است کور در زمان سابق دار الملک بنگاله بود و همایون بادشاه آن را بخت آباد موسوم ساخته
وقلعه کور از ابنیهٔ علاء الدین حسین شاه شریف در ۱۰ زمنهٔ سابق از قلعه معتبر هندوستان بوده غربی آن قلعه آب گنگ است و سه طرف
دیگر آن هفت خندق داشته و فاصله مابین دو خندق تخمیناً سه طبقات بوده و عمقش آنقدر دارد که فیل از عبور آن عاجز آید و الکنون
آن قلعه خراب است و بسیاری از سکنای آنجا انگریزان برکشتی گذاشته بکلکته بردند راج محل مابین شهر عظیم آباد و شهر مرشد آباد واقع
است شهرے مطبوع بر ساحل دریای گنگ که دریا از طرف شمال آن گذرد و واقع ست سه کروهی آن برطرف مشرق شهر بنالهٔ رود
هوا از کنار گنگ تا کوه سمت جنوب بمسافت نیمکروه تخمیناً از سر تپاری بوده باشد دیوار گلی ساخته و دروازه دران نصب کرده اند
افواج میر محمد قاسم خان از مقام سوفی منهرم از انگریزان شده در انجا بکنیم ماه بامیر محمد جعفر خان وانگریزان بجنگ توپ و تفنگ
پرداخته بالآخر انگریزان بر ایشان شب خون زده شکستے فاحش داده ندراقم حروف در فوج میر محمد قاسم خان حاضر بوده هر چند بعضے
تدبیرات جنگ را بامیر اسد الله خان و دیگران گفت نشنیدند و بروز بدگرفتار شدند راقم حروف از اتفاقات پایندگی عیبی از شاهد رها
که تفصیلش در نسخهٔ لوح محفوظ رقم نموده چه دور و زبیش از شنجون دیده بود تدبیری اندیشید و آن مطابق تقدیر آمد و ازان حادثه بسعی
احمال و اقبال خویش نجات یافت بارنگ آباد را بنیهٔ بارنگ شاه بن ناصر شاه است نیشکر و فلفل گردد فلفل دراز پارچه خاصهٔ موی
وغیره آنجا نیک میشود و خاصه استیار پوری بهترین خاصه آن توان است سرکار بکلانه این بکلانه دیگر است بروایت خلاصهٔ تاریخ
بر دریاے شور واقع است و در حواشی قلعه آن درخت زاریست و در آغاز برماه الهی دریا تموج خیز برآید و مواج بسان کوه برخیزد
واز یازدهم تا آخر ماه مرتبه مرتبه بکاهد چنانچه نور ماه کمتر شود آن نیز کم شود و این را مد و خرد دریا گویند و نزدیک آن دریا کامروت است که
آنرا کامرو گویند حسن ظاهری آنجا و جادوگری و طلسم سازی بسیار بود هر کرا خواهند تسخیر قلوب کرده مطیع سازند و دیگر با فسون گرے
وسحر از گردش فلکی و حادثات آینده و گرانی و ارزانی غلات و درازی و کوتاهی عمر خبر دهند و زن آبستنی را بعد گذشتن ایام معهوده
شکم دریده بچه بیرون آرند و معالجه شکم زن کرده درست سازند و مؤلف تاریخ صبح صادق گوید مملکت کامروت بعد از عبور شهر لست
که گرشست از اجداد رستم بن زال در عهد ضحاک باری بران بل بسته سرکار کوره گهاٹ پارچه ابریشمی و بانات هندو اسپ کوٹ انجا
می شود و میوه هندی بسیار بود و خواجه سرائے آنجا افزون شود و بقیمت سهل و اندک بدست آید کوچ مابین شرقی و شمالی بنگاله
واقع شده و یک حد او بولایت خطا منتهی شود و حد دیگرش کوره گهاٹ است و از سر حد خطا که آن موضع اسام خوانند تا ولایت کوچ
بست روزه راه است پس مابین کوچ و ولایت خطا ملک اسام واقع است مابین نوخ که سر حد کوچ پیوسته است بملک اسام و سر حد
اسام پیوسته است بسر حد خطا و همیشه مردم خطا در ملک اسام شده بکوچ آمد و رفت می دارند و بروایت مؤلف خلاصه تاریخ اسام
ولایت وسیع است فرمان روای انجا راجون روزگار پیرے شد اعیان ملک همه مال او مدفون کنند و حاصل کوچ آبریشم و فلفل و
اسپ نانگن است مؤلف هفت اقلیم گوید که در ولایت کوچ غار لیست که به عقیده اهالی آن ولایت المنزل دیو است و نام آن هی
است و مردم آن دیار را بانی اعتقاد تمام است و در سالی یکروز عید کنند و در انروز هر قسم جانور در ولایت ایشان می باشند می کشند
و ثواب ان بتے آید میسازند و هم چنین دران دیار یهو کیان جماعتے اند که خان خود را فداے راه آن بتے مے کنند و می گویند

که ما را انبی طلب کرده است و دران روز یکه ایشان بهوکی می شوند هر چه بیخواهند میکنند و بازن و دختر هر که خواهند صحبت می دارند و بعد از یکسال دران روز عید گشته می شوند و در مآثر عالمگیری نویسند که در سال هزار و شصت و هفت در عهد سلطنت شاهجهان بادشاه پیم نرائن راجه کوچ خبر بیماری شاه جهان شنیده بعضی از ممالک پادشاهی حدود را خود را متصرف گشته و همدرین ایام راجه اشام بجی سنگه نام لشکرے عظیم از راه خشکی جهت تسخیر ولایت کامروپ تعین نموده چون اورنگ زیب عالمگیر ابن شاه جهان بسلطنت هند رسید هیزدهم ربیع الاول سال چهارم جلوس عالمگیری مطابق سنه هزار و هفتاد و یک هجری خانخانان حسب الحکم عالمگیر از خضر پور روانه آنصمت گردید و شهر کوچ را فتح کرده بعالمگیر نگر موسوم ساخت و فی الفور از راه کوره گهاٹ بجانب ولایت اشام شتافت و خطه لکر کانوکه دار الملک اشام است در مدت پنج ماه ششم آن سال مفتوح ساخت و غنائم موفور بدست آورد و چون ایام برسات رسید خانخانان در تهانه پور استقامت گزید و تمام روی زمین را آب گرفت آشامیان شورش انگیخته از کرگانو و دیگر مواضع کسان خانخانان را براندند و متصرف شدند و همچنین پیم نرائن کوچ را از مردم خانخانان انتزاع نمود چون برسات آخر شد و آب روی کمی آورد و زمین نمودار شد افواج خانخانان از هر سو تاخت و تاراج پرداختند و خلقے کثیر به قتل رسیدند راجه بکوهستان گریخت و التماس مصالحه نمود خانخانان قبول نکرد و در خلال این احوال خانخانان بمرض شدید گرفتار شد لشکریان از خوف بر آمدن حیات او در جان سکان متزلزل شده جدائی از و خواستند خانخانان از وقوف آنیعنی چهارم جمادی الآخر سنه هفتاد و هزار و دو مطابق جلوس عالمگیری یک منزل بیشتر رفته و بنا بر ضرورت راضی صلح شد و راجه بتوسل دلیر خان بست هزار تولچه طلا و یک لک و هشت هزار تولچه نقره و چهل بخیر فیل پیشکش داد خانخانان از دیهه کوهستان کامروپ کوچ کرده عزیمت بنگاله نمود و بکجلی رسید و از انجا بموضع باندو که مقابل کواتی آنروے آب واقع است نزول نمود و رشید خان را بفوجداری کامروپ فرستاد و عسکر خان را به تسخیر کوچ کپیم نرائن باز بران مستولی شده بود تعین نمود و خود بجانب خضر پور روان شد و دهم رمضان ششم سال جلوس مطابق سنه هزار و هفتاد و سه هجری در دو کروهی خضر پور در گذشت و در تاریخ صبح صادق ست و سه سنه یا لفصد هجری در دیار بنگاله راجه بود که او را لکهمن گفتندی و میندو نشینان رایان ممالک نیک اطاعتش کردندی و در سنه یا لفصد و دوازده همسری فوت کرد رنش که حامله بود بر تخت نشاندند و چون ایام وضع حمل نزدیک رسید منجمان گفتند که اگر بعد ازین بدو ساعت مولود متولد شود هشتاد سال بادشاهی بعدل کند زن فرمود تا پای های او را بسته نکونسار آویختند و چون ساعت موعود رسید فرو گرفتند پسرے زائید مادرش از شدت الم در گذشت و پسرش را رای لکهمیر خواندند چون بسن تمیز رسید بعدل و داد سلطنت کرد و کسی را از ملک روپیه کم نه بخشید و چون عمرش بهشتاد سال رسید منجمان گفتند نزدیک رسیده این مملکت بصرف مسلمانان در آید و آنکه برین دیار مستولی شود مردے بود که چون بر پای ایستد دو دست با فرو گذارد و از زانوی او بگذرد راجه کسان به بهار و آنحدود فرستاد فرستادگان تفحص کردند و این علامات در محمد بختیار خلجی یافتند و دیگر سال محمد بختیار براندبار استیلا یافت آورده اند که محمد بختیار خلجی مردے جلد و فرزانه بود و در غرجستان بدرگاه سلطان شهاب الدین غوری پیوست و خواست که چاکر شود عارض سپاه بسبب کوتاهی قد و قامت و ضعف تن قبول نکرد او بهندوستان افتاد عمش محمد بن محمود در خدمت علی ناکورے بسر بردی علی ناگوری از امرائے قطب الدین ایبک بود و فتوح اقطاع دشت کمندے را بجاگیر محمد بن محمود داد محمد بختیار ربیع پیوست و با او بود تا که محمد بن محمود در معرکه کفار بشهادت رسید محمد بختیار جانشین عم گشت و با کافران آن حدود زر مها کرد و براوده استیلا یافت و به بهار تاخت برد غنیمت بسیار آورد و ذکر شجاعت او منتشر گشت و به قطب الدین ایبک رسید

این خانه چنین است اگر خون ناحق نریزد و دست و گریبان بیدادان نشوید و فریاد مظلومان نشنود

قطب الدین بهر او خلعت فرستاد محمد بختیار مستظهر شد و لشکر به بهار کشید و بگرفت و باز گشت و نزد قطب الدین ایبک بدهلی رفت و اعزاز یافت
بزرگان درگاه بر و حسد بردند و قطب الدین گفتند او را عزم جنگ فیل است قطب الدین او را ازان سوال کرد محمد بختیار بران بابه نمود و روزی
بر زم فیل آورد و بیک گرز که خرطوم فیل زد فیل به هزیمت رفت و قطب الدین او را خلعت خاص داد و امر کرد که امرای خود را علی قدر مراتبهم
صله و هند مالی وافر بادر سید تمامی آنرا هم در مجلس ایثار کرد و با تشریف سلطانی باز گشت و به بهار شد و رعب او در دل کافران بنگاله
جا گرفت محمد بختیار در افغنی و تسعین و خمس مائة با لیغار قصد هندو کرد و با یازده هزار سوار ناگاه در رسید و هجوم سرای راسی لکهنر رفت
رای از پس سرای بگریخت سپاه محمد بختیار از پی در رسیدند راجه بجگناته گریخت و در همان سال در گذشت محمد بختیار هندو یه خراب کرد
و لکهنوتی آباد ساخت و چتر بر گرفت و خطبه و سکه قایم کرد و مال بسیار در خدمت قطب الدین ایبک فرستاد و در بالفصد و نود و هفت هجری
سائر بنگاله ضبط کرد و خواست که ترکستان و تبت را بصرف آرد لاجرم با ده هزار سوار از راه کوچ متوجه آن دیار شد یکی از رؤسای کوهستانان
که میان کوچ و تبت است بخدمت آمده مسلمان شد و او را علی شیخ گفتندی وکیل محمد بختیار گشت محمد بختیار بشهرے رسید که آنرا مرین کوت
گفتندی و پیش ازان آبی بود و غرضش سه بر ابر گنگ و بالای آن آب پلی بسته بودند و رندطاق که در عهد ضحاک یا فریدون
چون گرشسب از اجداد رستم بن زال از ضعف باز گشت و با نجا رسید آنشهر و آن پل بنا نهاد و ازهمان راه بسیستان آمد بالجمله محمد بختیار
از آب بگذشت راجه کامروب با دگفته فرستاد که امسال باز گردی دیگر سال بشیر و باشم محمد بختیار بشنید و شانزده روز در جبل رفت
و بقلعه رسید و محاصره کرد جمعی کثیر از طرفین به قتل رسیدند و چندے از اهالی آن دیار اسیر گشتند گفتند در پنج فرسخی ازینجا شهریست
که آنرا کم پتی گویند پنجاه هزار سوار آنجا موجود اند هر روز در بازار آن شهر هزار و پانصد اسپ فروخته می شود و محمد بختیار از انجا باز گشت و
در اثنای راه آذوقه نایاب بود لشکر یانش اسپ میکشتند و میخوردند چون به پل رسیدند دو طاق ازان ویران دیدند محمد بختیار هنگام
رفتن آنجا دو اسپر گذاشته بود ایشان با گمید یگر مخالفت کرده ترک محافظت نموده بودند اهالی کامروب آمده آنرا خراب ساختند چون
عبور از اب متعذر نمود محمد بختیار به تجنانه که در ان نزدیکی بود پناه برد راجه کامروب در ضعف سپاه او آگاه شد و با لشکر عظیم گرد تجنانه فرو
گرفت محمد بختیار یکبار حمله آورد و ایشان را بگشت و بکنار آب آمد سواری یک تیر پرتاب در آب رفت دیگران در آب رفتند دانستند
که پایاب است یکبار در آمدند و چون بیشتر رفتند آب بیشتر بود اکثر غرق گشتند و محمد بختیار با معدودے چند نجات یافت و بدیو کوٹ آمد
و از غایت اندوه مریض شد علی مردانخان از امرای او بخدمت محمد بختیار رفت و چادر از روی او برگرفت و بر خم کار او آنرا در سنه ششصد
و دو هجری هلاک ساخت و بعد از و غیاث الدین محمد سران خلجی از اقربای محمد بختیار که در لکهنوتی نیابت داشت به سلطنت رسید و علیمردان
را حبس نمود علی مردان از حبس بگریخت و بدهلی نزد قطب الدین ایبک رفت و بمدد ستظهر گشت و به بنگاله آمد و غیاث الدین محمد را بکشت و علیمردان
بجای او نشست و خطبه بنام قطب الدین ایبک خواند و بعد از و پسرش علاؤ الدین خلجی بحکومت نشست و بعد از فوت ایبک خطبه خود
خواند و او مردی شجاع و جلد بود اما از عقل بهره نداشت نقل است که تاجرے را در بنگاله بعهد او مال تلف شد علاء الدین بشنید و گفت
او از کدام شهر است گفتند از اصفهان گفت منشور حکومت اصفهان بنام او نویسند کسی را قدرت نبود که سخن گوید یکی گفت والی اصفهان
را مالی باید که لشکر سپاه کند و آنجا رود و دام کرد تا مال وافر تا جرد هند او بی موجب بسیاری از امرای خلج را بکشت باز ماندگان به قتالش بر انگیختند
و بعد از و حسام الدین خلجی باتفاق امرا بر مسند سلطنت نشست او مردی تاجر بود از غور که مسکن خلجیان است بترکستان افتاد آنجا دو خرقه پوش بود

حسام الدین دری چند بایشان داد ایشان آنرا طعامی نخشیدند بر رغبت تمام بخوردند و گفتند تر ابهند باید رفت که سلطنت ملکی ازان نبود شد
حسام الدین به هند شد و به بنگاله اقتدا و در خدمت محمد بختیار اختیار یافته بود تا آنکه بسلطنت رسید و خود را سلطان شمس الدین و یا غیاث الدنیا
خواند و رست بخیرات برکشاد و با سپاه شمس الدین ایلتمش صلح نمود و پشکش بدهلی فرستاد چون در سنه شش صد و نسبت و چهار هجری بنیاد
صلح منهدم شد ایلتمش پسر بزرگ خود ناصر الدین محمود را برزم او فرستاد حسام الدین با او رزم کرد و به قتل رسید پس ازان امیری از امرای
سلطانان دهلی بحکومت بنگاله قیام نمودی و چون غیاث الدین بلبن بادشاه شد طغرل را حکومت بنگاله داد طغرل در شششد هفتاد و هشت
هجری لشکر بجیاجنگر کشید و رای آنجا را منهزم ساخت و غنیمت بسیار بدست آورد و بغی ورزید بلبن به بنگاله آمد و او را بگرفت و بکشت و پسر خود
ناصر الدین بقراخان را حکومت لکهنوتی داد و او آنست که امیر خسرو دهلوی قران السعدین در ذکر ملاقات او و پسرش معز الدین کیقباد صاحب
دهلی بنظم آورده بالجمله ناصر الدین بقراخان سالهای دراز در بنگاله سلطنت کرد و در هفتصد و بست و چهار هجری که سلطان تغلق شاه
دهلوی متوجه بنگاله شد و بخدمت پیوست تغلق شاه او را اجزا داد و بلکهنوتی باز گردانید و چون ناصر الدین در گذشت دیگر بار بنگاله به تصرف
سلاطین دهلی آمد و از قبل ایشان امیرے آنجا حکومت کردی و در آخر عهد سلطان محمد تغلق شاه قدر خان خلجی با یالت بنگاله رسید فخر الدین
سلاحدار که از مقربانش بود او را ببندر بکشت و بعد ازو ملک فخر الدین به سلطنت نشست و خطبه و سکه بنام خود کرد ملک علی عارض قدر خان
در هفتصد و چهل و یک هجری لشکر بلکهنوتی کشید و ملک فخر الدین را بگرفت و بکشت و خود را سلطان علاء الدین خواند و ملک حاجی الیاس
را در لکهنوتی نایب گذاشت بستارگانو رفت ملک الیاس لشکریان لکهنوتی را با خود یار ساخت و بغی کرد علاء الدین را در رزم بکشت و خود را در
هفتصد و پنجاه سه هجری سلطان شمس الدین بنگره خواند و به سلطنت نشست و بجیاجیگر شتافت و مظفر باز گشت و فیل بسیار بدست آورد
و با سلطان فیروز شاه والی دهلی در ظاهر لکهنوتی رزم کرد و منهزم به قلعه بکدله متحصن شد چون برشکال در رسید فیروز شاه بدهلی رفت سال دیگر
شمس الدین تحف و هدایا بخدمت او فرستاد و همدران اثنا در گذشت مسجد جامع پندوه از آثار اوست و بعد ازو پسرش سکندر شاه
و پس ازو پسرش سلطان شمس الدین بن سلطان اسلاطین بحکومت نشست و به لهو لعب پرداخت و در هفتصد و هفتاد و هشت
هجری در گذشت بعد ازو راجه کانس که از زمیداران بنگاله بود بلکهنوتی استیلا یافت و در ترویج رسوم کفر کوشید سلمانان خواستند
که خروج کنند ایزد تعالی در سنه هفتصد و نود و پنج هجری شر او را کفایت کرد و بعد ازو پسرش جانشین شد و خود را سلطان جلال الدین
خواند و عدل کرد و انچه پدرش رواج داده بود برانداخت و هفتده سال ملک راند و بعد ازو پسرش سلطان احمد والی شد و در هشتصد
و سی وفات یافت و از و عقب نماند غلامش ناصر خود را سلطان ناصر الدین خواند امرا بعد هفت روز بقتلش رسانیدند و یکی از امحفاد
سلطان شمس الدین بنگره را بدست آورد و به سلطنت نشاندند و او را ناصر شاه خواندند و او در هشتصد و شصت و دو هجری در گذشت بعد ازو
پورش باربک شاه بجای پدر نشست و باربک آبادنیها و خلایق در عهد او رفاهیتی عظیم داشتند در عهد او قیصر خان که از اکابر امرا بود
خانجهان لقب یافت و از خلیفه اباد که نشیمنش بود بدربار جنگ شتافت و استیلا یافت و آنجا نایب گذاشته بازگشت و در گذشت چنانچه
در جاجنگانو مرقوم است و او را اهالی بنگاله از اولیا شمارند و پسر خانجهان را گو بندکه هشتاد هزار بیلدار داشت و بهر منزلی که فرود آمدے
مسجدی بنا نهادی آثار او در جاجنگانو بسیار است راقم حروف گوید که تا عصر شاه جهان بادشاه آثارش اکثر بحال بوده که مولف صحایف
بیان نموده اما اکنون که هزار و یکصد و نود و پنج هجری ست از مردم تحقیق کردم گفتند که هیچ آثارے ازان باقی نمانده که دیده شود

مدفن پسر خانجهان خلیفه آباد بود در آنوقت آن شهرے عظیم بوده چنانچه هزار مسجد داشت و باربک شاه در هشت صد و هفتاد و نه
درگذشت و بعد از و پسرش یوسف شاه و پس از و سکندر شاه و بعد از و فتح شاه یکی بعد دیگرے بحکومت رسیدند و فتح شاه
را خواجه سرای او بقتل رسانید و خود را باریک شاه خواند و بر تخت نشست و گفته اند که بسلطان شاهزاده مخاطب گشت و ملک
ابدل حبشی راکه از امراے کبار بود نخواند و بقرآن کریم سوگند داد که قصد او نکند ملک ابدل سوگند یاد کرد و گفت تا بر تخت باشی
از من تبو ضررے نرسد پس بخانه باز گشت و با دیگران بساخت و شبے آنکار فرنعمت شراب خورده بر تخت خفته بود خود را با ورسانید
و از سوگند یاد کردن ناگاه آن مخذول بغلطید و از تخت بزیر افتاد ملک ابدل او را بکشت و بادشاه شد و خود را سلطان فیروز شاه خواند
و در هشتصد و نود و نه هجری درگذشت بعد از و پسرش سلطان محمود بحکومت رسید و بر دست سیدی بدرویانه به قتل رسید سیدی
بدر خود را سلطان مظفر شاه حبشی خواند و بسیاری از امرا و صلحا را بکشت دیگران از و متنفر شدند شریف حسین مکی که از بزرگترین امرا
بود در نهصد و سی هجری خروج کرد مظفر شاه در کور متحصن شد چون کار بر او تنگ شد از قلعه بمیدان شتافت و رزمی صعب نمود و بقتل
رسید و بعد از و سلطان علاء الدین حسین شاه شریف مکی بحکومت بنگاله رسید و بالکان را از حراست منع کرد و خویشان را اخراج
نمود و بعدل پرداخت و قلعه کورنیا نهاد و در عهد او بنگاله چنان آباد شد که بگفته زمین نامزروعه نماند و او بست و هفت سال
ملک راند و نهصد و بست و نه هجری درگذشت بعد از و پسرش سلطان نصیب شاه بادشاه شد و خود را لقرت شاه خواند و برادران
خود را که هفده تن بودند اقطاع لایق داد و هیچ یک را نیازرده و چون بابر بادشاه دهلی بکشود بسیاری از افاغنه بادشاه آوردند و شایسته
اقطاع داد و در نهصد و سی و هفت هدیه بدرگاه بابر بادشاه فرستاد و همچنین نفایس بنگاله جهت سلطان بهادر گجراتی بمند وارسال
داشت و در آخر عمر بظلم و جور برعیت کرد و در نهصد و چهل و سه هجری درگذشت بعد از و پسرش سلطان محمود بقولی از امراے
نصیب شاه بود بحکومت رسید و چون دو سال حکومت کرد شیر شاه از بنه و بهار روی باو نهاد سلطان محمود با او مصاف داد و
زخمی شده بگرنجپت و همایون بادشاه در نهصد و چهل و پنج هجری پناه برد و دران سال همایون بادشاه به بنگاله شتافت و استیلا
یافت و کور را جنت آباد نام نهاد و چندے آنجا بسر برد و چون خواست که باز گردد جهانگیر قلی بیگ را دران دیار گذاشت شیر شاه
در حدود خوسار بر همایون بادشاه ظفر یافت و به بنگاله شتافت و جهانگیر قلی بیگ را بعد از رزم به قتل رسانید و بر بنگاله متصرف گشت
و پس ازان امراے شیر شاه و پسرش اسلام شاه دران دیار حکومت کردند و چون اسلام شاه فوت کرد محمد خان سور حاکم بنگاله خطبه
و سکه بنام خود کرد و به جلال محمد شاه مخاطب گشت و لشکر به هند کشید و با سلطان محمد عدلی رزم کرد و به قتل رسید بعد از و پسرش بهادر شاه
سور در بنگاله بحکومت نشست و با تمام بدر لشکر بخیار کشید و سلطان محمد عدلی در رزم گشت و بهادر شاه سور بر دست برادر خود مبارز خان
به قتل رسید و بعد از و سکندر شاه سور از آسیب سپاه محمد اکبر بادشاه به بنگاله افتاد و مستولی شد و عنقریب درگذشت و بعد از و خانجهان کرانی
که از اکابر امراے شیر شاه و اسلام شاه بود در حدود بهار بسر می برد بر بهار و بنگاله مستولی شد بعد از و برادرش سلیمان جانشین شد
و خود را حضرت اعلی خواند لیکن سکه و خطبه بنام خود نکرد و لفظ شاهی بر هم خود نقر نمود و او را گفتند چرا خطبه و سکه بنام خود نکنی گفت بادشاهی
چون جلال الدین محمد اکبر بادشاه در آگره است مرا نرسد که خطبه بنام خود خوانم لاجرم بفراغ بالی سلطنت کرد و بعد از و پسرش بایزید کرانی
بحکومت نشست و او جرع مفرط داشت که بچوکان باری بر دو جانب بمیدان خوانهای جلوا و سبوسه نهادندی و او را در اثنای بازی زدن

بخوردی و بعد سیزده روز به قتل رسید بعد از و برادرش داؤد شاه کرانی بن سلیمان کرانی که در بنگاله بود خطبه و سکه بنام خود کرد و خود را داؤد شاه خواند و با اکبر بادشاه مخالفت گشت لودیخان که در پٹنه و بهار بود از و توهم نمود و بخانخانان منعم خان که در جونپور بود صلح کرد داؤد شاه باغوای قتلو خان متوجه پٹنه شد تا لودیان را به قتل رساند لودی منعم خان را از جونپور بخواند منعم خان متوجه آن جانب شد لودی از کرده خود پشیمان گشت درین اثنا داؤد به پٹنه رسید لودی باستقبال او رفت داؤد امر کرد که او را حبس کنند قتلو خان خواست مراورا بگیرد یکی از نوکران لودی تیغی بر گردن قتلو خان زد و کار گر نیامد پس ازان نوکران لودی را گرفتند و لودی را حبس کردند لودی گفت قتلو از ین زخم جان به سلامت نخواهد برد گفتند آنکار گر نیاید گفت زود باشد که به سلطنت رسد و همچنان شد که گفته بود بالجمله چون لودی مشوش گشت و منعم خان بجدود پٹنه رسید داؤد شاه لودی را بخواند و مشورت خواست لودی گفت من از قوم افغان ام هرگز نخواهم که ملک از افغانان بدیگرے رسد لاجرم از طلب منعم خان پشیمان شده نجدست تو آمدم سزاوار نبود که مرا حبس کنی اکنون که کردی سزاوار اینست که مرا به قتل رسانی و در میدان با منعم خان خانخانان رزم کنی و باید که بعهد و قول مغولان مغرور نشوی که ایشان فرصت را از دست ندهند داؤد او را بگشت و همان صلح که لودی با خانخانان کرده بود اعتماد نمود منعم خان در رسید داؤد به پٹنه متحصن شد و عنقریب اکبر بادشاه به پٹنه رسید داؤد بر کشتی نشست و راه بنگاله پیش گرفت اکبر بادشاه منعم خان را به بنگاله فرستاد داؤد باو محاربات کرد منعم خان زخمی گشت داؤد خان منهزم به اوڑیسه گریخت و همدران سال بمصالحه اتفاق افتاد داؤد بعد صلح پیش منعم خان آمد شمشیر را از کمر واکرد و پیش او نهاد و گفت شمشیر یکه بدان خون عزیزان را ریخته بر میان بندد بست منعم خان شگون دانست و شمشیر او را بگرفت و هنگام وداع شمشیر مرصع برمیان او بست و گفت اکنون که مطیع بادشاه شدی شمشیر بمیان بند پس منعم خان از اوڑیسه باو باز گذاشت و چون خانخانان منعم خان فوت کرد داؤد یغی کرد و باز بر بنگاله مستولی شد خانجهان بفرمان اکبر بادشاه ایالت بنگاله یافت و داؤد را در هفصد و هشتاد و سه میان گڑهی و مانده در رزم به قتل رسانید و دولت افاغنه از بنگاله بسرے گشت و پس از چندے قتلو خان که ذکرش گذشت برادر اوڑیسه استیلا یافت و احوالش در اوڑیسه مرقوم است بالجمله بنگاله بتصرف سلاطین تیموریه گورکانیه در آمد و امیرے از قبل ایشان بایالت بنگاله می پرداخت چنانچه در عهد جهانگیر بادشاه تا عهد محمد شاه نبیره بهادر شاه اسلام خان حبشی که ذکرش در ضمن اوڑیسه گذشت و اسلام خان حبشی و دیگر آن و سیف خان برادر عمدة الملک امیر خان و غیره مبارز الملک سربلند خان که از قبل شاهزاده عظیم الشان این بهادر شاه که بنگاله جاگیرش بود و جعفر خان المخاطب بمرشد قلیخان که شمه از ذکر هر دو در ضمن بنگاله مرقوم گشت ایالت آنجا سید اشتند و بعد از مرشد قلیخان داماد ش شجاعت خان و بعد از و سرفراز خان از پی یکدیگر بایالت بنگاله و علی وردی خان و برادرش حاجی احمد که هر دو اعظم شاهی بودند بنا بر نوکری پیش مرشد قلیخان آمدند مرشد قلیخان چون ایشانرا بدید گفت نطفهٔ خاطر آنست که خاندان ارادت ایشان گزندے رسد و آخر چنان شد بالجمله چون مرشد قلیخان ایشان را نوکر داشت ایشان بر فاقت شجاعتخان داماد مرشد قلیخان قیام نمودند و چون شجاعتخان بریاست بنگاله رسید علی وردی خان را بعد چندے نظامت پٹنه داد علی وردیخان به پٹنه شتافت و باستقلال یافت برادرش حاجی احمد در بنگاله پیش شجاعتخان ماند و مقرب آنحضرت گردید و اعتبارے بهم رسانید و چون شجاعت خان در گذشت و پسرش سرفراز خان بجای او نشست حاجی احمد بغایت متغیر شد علی وردی خان خیال یعنی بخاطر آورد و برادر خود حاجی احمد را از مکنون خاطر خویش آگاه ساخت گویند که حاجی احمد سرفراز خان را عیاش شهوت پرست دانسته به برادر خود علی وردی خان نوشت

بنا او هوس ریاست بنگاله بخاطر آورد و متوجه بنگاله شد حاجی محمد رسوخ وفد و دیعت علی وردی خان عرض میداشت و گفت که
علی وردی خان بنخواهد که سعادت قدمبوس حاصل نماید و بسیاری ازین نوع سخنان رسوخ آمیز بزبان میراند و هر روز از طرف
علی وردی خان تحف و هدایا بنظر میگذرانید و او را بکار فریب غافل ساخت علی وردی خان از شکرے کلی عبور نمود حاجی احمد سرفراز خان
را از مرشد آباد برآورد و برسوتی شکرگاه ساخت علی وردی خان نیز در انجا رسید دیگر روز با سپاه خویش سوار شد و عزم رزم کرد
سرفراز خان چهار پنج سوار شد اکثر سپاهش را که حاجی احمد با خود متفق ساخته بود در جنگ حرکت ندبوجی کرده پراگنده شدند سرفراز خان
بقتل رسانید سید دلیر علی از روسای بلگرا نوکه دلیر گنج در مرشد آباد از انیئه اوست و دیگر محمد غوث که ایشان هر دو جمعداران عمده ملازم
پدرش شجاعت خان بودند آماده رزم گشتند علی وردی خان که سرفراز خان کشته بود گفت که اکنون جنگ برای چیست دمن در برابر خود
شما یان را در حشمت و شوکت خواهم داشت گفتند که خداوند کشته شد زندگانی به بدنامی نخواهیم و حمله آوردند سید دلیر علی با سی و چهل
کس شهید شد مهابت جنگ علی وردی خان در هزار و یکصد و پنجاه و دو بر بنگاله مستیلا یافت میر محمد باقر خان که پسرش از طرف
مادر به سلاطین صفویه می پیوندد و قتیکه در ایران سلطان محمد افغان غازی قندهاری مستیلا یافت اولاد سلاطین صفویه را بدست
آورد و بکشت میر محمد باقر خان از راه دریا به بنگاله آمد شجاعت خان او را معتبر داشت و دختر خود را بعقدش داد و ایالت اوڑیسه
باو تفویض نمود چون سرافراز خان کشته شد میر محمد باقر خان موصوف و میر حبیب که از اکابر رفقای شجاعت خان و پسرش سرافراز خان
بودند باتفاق دکنیان لشکر با علی وردی خان محاربات کردند و منهزم بازگشتند آخر الامر میر محمد باقر خان از حبیب جدا شد و کجا گجارت
و قتیکه شاهزاده عالی گهر عظیم ابادر امحاصره داشت میر محمد باقر خان بغازیپور آمد دران هنگام رقم حروف در غازی پور بوده او تکلیف
رفاقت کرد بعذر موقوف ماندم و او پیش عالی گهر آمد و بخشی سوم شد و چون شاهزاده در پٹنه جلوس نمود و تخت نشست همراهش باکه آباد
آمد و بیمار شد و در گذشت و چون میر حبیب فوت کرد در گهوجی بهوسله بفرمان راجه ساهو والی ستاره گذره بر بنگاله تاختن گرفت علی وردی خان
باو لشکر مصاف داد و ظفر یافت و نوبتی اکثر روسای دکنیان را بنابر مصالحه در لشکر طلبید و بغدر بکشت و سپاه منهزم بازگشت سال دیگر
دکنیان باز بورش آوردند و همچنین هر سال میساختند تا آنکه علی وردی خان از دست دکنیان عاجز آمد و بار گهوجی صلح کرد و اوڑیسه
و جوٹهه بنگاله باو داد چندی مطمئن نشست و در گذشت و بعد از و سراج الدوله ابن زین الدین احمد ابن حاجی احمد که از بطن آمنه بیگم
بنت علی وردی خان متولد شده بود و علی وردی خان پسر نداشت و او را ولیعهد خویش گردانیده بود بجاے او نشست گویند که
علی وردی خان هنگام رحلت سراج الدوله را وصیت کرد که زنهار با انگریزان مخالفت نکنی و ایشان را بجان مال ایشان گذاری و دیگر
آنکه مخالف نگذاشتم میر محمد جعفر خان شوهر همشیره من هر چند گفت که اکنون بخالف نمی بینم اما از و هوشیار باشی بالجمله سراج الدوله در
ایالت خویش لشکر به کلکته کشید و انگریزان را از انجا براندند و دران شهر گماشته خویش بگذاشت و میر شد آباد مراجعت نمود سال دیگر
انگریزان کشتی های خود را به کلکته آوردند و گماشته های سراج الدوله را از کلکته براندند سراج الدوله متوجه کلکته شد انگریزان آماده
حرب گشتند و با میر جعفر خان در ساختند سراج الدوله رزم کرد و منهزم بازگشت و بجال اقامت در مرشد آباد ندید و آواره گشت
بالآخر بدست میر محمد جعفر خان گرفتار شده به قتل رسید انگریزان میر محمد جعفر خان را بحکومت بنگاله و عظیم آباد نشانیدند میر محمد جعفر خان
بر ریاست رسید و همدرین اثنا شاهزاده عالی گهر که رام نراین ناظم پٹنه را از مرتبه دوم در پٹنه محاصره داشت میر محمد جعفر خان پسر خود

صادق علیخان عرف میران را با فوج کثیر و جماعهٔ انگریزان بعظیم آباد فرستاده میران باعلی گهرزم کرده ظفر یافت شاهزاده بشوبت کامران خان
راجه پٹن از راه چارکنڈه به بنگاله شتافت تا میر محمد جعفر خان الکه در بنگاله باندک سپاه استقامت میدارد بدست آرد میران به تعاقب
شاهزاده پرداخت چنانچه یک منزل پشتر نمیرفت میر محمد جعفر خان باستماع توجه شاهزاده از مرشد آباد برآمده بمنگل کوٹ رفت عالی گهر
به بردوان شتافت میران بمیر محمد جعفر خان پیوست شاهزاده عالی گهر باز از راه چارکنڈه مراجعت به پٹنه کرد در خلال این احوال
خادم حسین خان که از قتل میر محمد جعفر خان دریوزینه بحکومت می پرداخت بغی کرد میران عبور گنگ نمود و خادم حسین را از بوزینه
براند و بتعاقبش پرداخت و نخواست که خادم حسین خان الکه او پیر کرده بجانب پٹنه شتابد قریب رسیده بود که او را اسیر کند درین اثنا بر میران صاعقه
افتاد و هلاکش کرد سپاه میران از تعاقب خادم حسین خان برگشت در غضون شمس الدوله انگریز صاحب کلان کلکته که با میر محمد قاسم خان داماد میر محمد جعفر خان
دوستی میداشت بصوابدید میر محمد جعفر خان را از حکومت بنگاله عزل کرد و میر محمد قاسم خان را بحکومت آنجا نشاند و احوال میر محمد قاسم خان در ضمن ملبار
گذشت و چون میر محمد قاسم خان از ریاست بنگاله برخاست انگریزان دیگر باره میر محمد جعفر خان را بریاست بنگاله نشاندند و بعد از دو نام ریاست بر پسرش
نجم الدوله گذاشتند و همچنین بعد از و بر برادرش سیف الدوله ابن میر محمد جعفر خان نام ریاست نهادند داود و سال حکومت کرد و بمرض چیک در گذشت و اکنون کم
هزار و یکصد و نوزده عیسوی است مبارک الدوله ابن میر محمد جعفر خان بریاست بنگاله متمکن است و صاحبان انگریز شاتزده لک روپیه سالیانه بخزانه خود جمع میدهند
و منصب دیوانی بنگاله از طرف عالی گهر بنام کمپنی است کلکته بندر شهریست بسمت مشرق بنگاله مایل بجنوب واز مرشد آباد هشت و نه منزل میانه مسافت دارد
و اکنون آن شهریست در غایت وسعت و آبادی و عمارت عالیه و قلاعه استوار میدارد و همه اشیای جهان در انجا موجود بالفعل
در بندی تختگاه هندوستان و مسکن انگریزان است و صاحب کلان کلکته برتمامی صاحبان انگریز تا بنگاله و ماتهر گڈه و نجیب گڈه
که متصل شاه جهان آباد است فرمان رواست و پیش ازین کلکته آبادی مختصر داشته سراج الدوله نبیرهٔ علی وردی خان در عهد نشاط
خویش انگریزان را از انجا راند و باز انگریزان بران مستولی شدند چنانچه در ضمن ملبار و بنگاله گذشت ازان زمان آبادی و رونق آنجا
روی بترافع دارد و پٹنه که عظیم آباد نامند چون بعهد شاه عالم بهادر شاه ابن عالمگیر صوبهٔ مذکور بجاگیر واقطاع شاهزادهٔ عظیم الشان بوده بعظیم آباد
مسمی گردانید اکنون دار الحکومت است که در زمان پیشین بهار دار الحکومت بود چنانچه در دفاتر پٹنه را صوبهٔ بهار می نویسند بالجمله
پٹنه شهریست بزرگ که بر شمال آن دریای گنگ برتصل بگذر در قسم حروف از بهار مراجعت بوطن کرده به پٹنه رسید و با شاه منعم
درویش که دران عصر مانند نداشت ملاقات کرد و مسئله چند از التصوف و طریق برزخ پرسید شیخ فرمود که چگونه برزخ میکنند گفتم به شغل
صورت مرشد را گاه گاه بر دست راست خیال میکنم فرمود که خود را بمنزلهٔ بر صورت مرشد اندیشه باید کرد و خود باقی بماند انیست فنافی الشیخ
والرسول و فنافی الله الحق که راست فرمود شاعر گوید ؎ گر در دل تو کل گذر د کل باشی ٭ در بلبل بی قرار بلبل باشی ٭ تو جزوی
و حق کل است اگر روزی چند ٭ اندیشه کل پیشه کنی کل باشی ٭ وسعی کرده از پٹنه جانب جنوب در دامن کوه گیانام جائیست
که سبد هنود انست آبادی مختصر دارد و حسن اناث در انجا زیاده از ذکور است و در عظیم آباد تا بستان بسیار گرم در ستان قریب باعتدال
باشد و کساری نام غله تیر انجا بسیار بود و این بلاد اکثر از کثرت دریا سرسبز و شاداب باشد و باد تند کمتر وزد و غله شالی خوب پیدا
میشود و آبتاری و نیشکر و برگ تنبول خصوصاً کهی و میوه کتهل بغایت بزرگ کدو کس آنقدر بردارند آنجا فراوان پیدائی می دارد و در یاهای
این بلاد گنگ بود و سون از جانب آمد و دجله و نربده از یک بوته نزدیک گڈه خوش میریزد نربده بجانب دکن میرود و سون دجله

جانب شمال آمده بگنگ داخل شود و سر جوار کوهسار آمده نزدیک شهر اگنگ می پیوندد و گندک نیز از کوه شمال می آید و متصل حاجی پور داخل گنگ می شود و گویند که تا جیل کروه گندک سنگ سالک رام برمی آمد که هنود را بآن سنگ اعتقاد سے تمام است و نزد راقم حروف سالک رام سنگ موسی است و یا سنگ محک که هر دو سیاه میباشند و گویند که چون سالک رام را بشکنند مقدار طلا ازان برمی آید و آن سنگ اکثر شکسته بدست می آید چه طلا ازان گرفته باشند و سنگ سالک رام مختلف الشکل و متنوع الاوضاع بسیار ازان پیدا می شوند و در بعضے سوراخهای و در اندرونی خانهای ستون دار و در اکثرے دائرهٔ تو بر تو که آنرا در هندی چکر نامند و آنکه ازان طلا برآید باعتقاد هنود انرا نرمان لچهمی نراین خوانند لیکن ازین قسم کمتر بدست آید و دیگران باسامی های مشهوره اعتقاد به هنود به بسیار پیدائی دارند و دیگر کرم ناسا از کوه جنوب آمده و در گذر جوساگنگ ملحق شود و پن پن نیز از جنوبی کوه لا آمده در پٹنه بگنگ داخل شود حاصل آنکه هفتاد و دو دریای خورد و بزرگ از جنوب و شمال بگنگ اتصال یافته دریای کلان می شود و دیگر رودهای خورد و بزرگ را شماری هست طول انصوبه از گڈهی تا راجمهل بست کروه و عرضش بترتیب تا کهسار جنوبی دو صد کروه شرقی آن بنگاله و غربی ان آله آباد و از شمال و جنوب آن کوه بزرگ سرکار شهر بهار و حاجی پور و منگیر و حسارن و سارن و ترهت و رهتاس وغیره مشتمل بر صد و چهل محال سے و هشت کروڑ و هفت لک و سی هزار دام بود و منگیر شهر مختصر است در عهد محمد اکبر بادشاه راجه ٹوڈرمل آنجا قلعهٔ گلی ساخته بود شاهزادهٔ محمد شجاع ابن شاه جهان بادشاه بر دریای گنگ سمت جنوب قلعه سنگین باکارخهای کهین عمارت نمود در نظامت میر محمد قاسم خان شهر مذکور کمال آبادی سید اشت و بطرف مشرق آن شهر بفاصلهٔ قلیل از دریای گنگ تا کوه سمت جنوب دیواری کشیده اند و درے دران نهاده و آنرا تیلیا گڑهے می نامند و سر حد بنگاله می شمارند و درون قلعه چاه هست که در قلعه در یک سال یکبار تغیر بوقت تالقین از ته آب آوار سار و سرد بگوش ساکنان میرسد هر چند انگریزان و دیگر دانایان در حل این معاتر دد مینمایند حاصلی خرد برانے نمی شود و باعتقاد آنشهر آسایش گاه فهمد هست و بحوالی چاه مسطور مقابر بسیار است الغیب عند الله و از سرکار مذکور در دامن کوه چهار کنند مقامی است منسوب بمهادیو و مشهور به بیجناتهه زیارتگاه هنودان و در هر سال روزی معین برهمنان و دیگر اقوام مختلفهٔ هنود از هر دوار آب گنگ می آرند و ازان آب اورا غسل سید هند و مجاوران انجا برائے گرم بازاری از خود خطے نوشته و آنرا مالی بیجناتهه نامیده بر هر یکیکه از هنودان معتمدان مالی یعنے دستک بزند آن بیچاره بهر طوریکه باشد آن مبلغ را ادا نماید سرکار ترهت از دربار دار العلم کتب هندی بوده آب و هوا نیک می دارد و طرف شمال عظیم آباد واقع است و جغرات آنجا نیک از مزه و موافقه نامند و رسم است که آنجا آب را در شیر بیاندازند و اگر چنین کنند مضرتے عظیم بدیشان رسد و گاومیش آنجا قوی الحال بود که شیر آنرا شکار نتواند کرد و هنگام برسگال آهو و گوزن و شیر بسبب کثرت بارش از جنگل و دشت بآبادی درآیند و مردم آنرا شکار کنند جارن و سارن دو سرکار نزدیک بطرف شمال دریای گنگ در جوار تخم ماش راو رزمین قلیه نارانده برنیزند و بی زحمت کشتکار بر آید و در جنگل آن فاغل دراز بسیار بود و سرکار سارن قصبه ایست سیوان نام و بر اتصال آن آبادی کنج علی گنج از انبیهٔ راجه علی بخش فاروقی است که دران مجمع فضلا و علماء عصر و زمتبی بوده و اقامشه بادا طعمه و استعفه و یار شرقی و شمالی خصوص اجساد و متفرقات مانند مس که از نیپال آرند و دیگر رصاص و آهن وغیره متفرقات چون زرنیخ اصفر و احمر و کبریت وغیره بغایت پسندیده و ازانجا بمانند و مشترا ازانجا هفت منزل سے کوبند و اکثر مردم آن نواح بدانجا آمد و شد میدارند راقم حروف یکدو سال پیش راجه علی بخش بسر برده اوقات شبانروزی او به کرد و فکر و اشتغال بدرس مثنوی مولوی روم و تلاوت

قرآن مجید و صوم و صلوٰة معمور دیده و از فقر و تصوف حالتی داشت و از شجاعت و همت دران ضلع نظیر او نبوده و اکثر به تفصیل آن پرداز
از مطلب باز می ماند بر یک احوال اکتفا رفت چه در موسم برسات از یک تا صد و از صد تا هزار سوار و پیاده بی روزگار در انجا می آمدند و می گفتند
خواهیم که برسات اینجا بسر بریم قبول میداشت و کاه و بالس وغیره اسباب چهاروئی بآنها می بخشید و وظیفه هر روزه سر سوار چهار آنه و
پیاده یک آنه از بقال جنس مقرر کرده میداد تا آخر برسات آن جا بی بود و طرفه آن که ده و دوازده هزار سالتمام او را محاصل بود و خراج
بغایت مختصر داشت و همیشه مقروض می ماند از آنجا است که گفته اند همت بدل است نه بمال رهتاس قلعه بر فراز کوه رفیع دارد که گذاره
بران دشوار بود در کمال وسعت و استحکام که در هند مثل آن نباشد و آن از بنیه راجه رهت بن سنکل است و سنکل معامر یکا آوس
کیانی بوده و احوال سنکل در شاهنامه فردوسی مرقوم است و افراسیاب والی توران او را مطیع ساخته بمنگ کوه همایون فرستاد
و بروایتی بر دست رستم بن زال قدمعرکه به قتل رسید بالجمله هر جا که دران قلعه حفره چهار در عه کند آب خوش طعم ازان برآید انگیزان
که در قلعه کشائی سر آمد روزگار اند چون آن قلعه رهتاس را دیدند گفتند که این قلعه از جنگ بدست نه آید مگر بفریب و صلح و در تاریخ صبح صادق
گوید که همایون بادشاه جهت استقبال شیر شاه افغان که بر بنگاله و عظیم آباد مستولی شده بود عازم بنگاله گشت شیر شاه شهر کور بگذاشت
و از راه چهار کهنده به بهار آمد و نامه براجه رگهبیس صاحب رهتاس نوشت که خزاین و عورات مارا در قلعه جاده تا بخاطر جمع بدفع مغلولان
پردازم راجه در خزاین او طمع کرد و بآن رضا داد شیر شاه هزار محفه ترتیب داده در هر یک مردی با سلاح نشاند و در محافه چند که پیش می بردند
زنی چند را جا داد و پانصد مرد را بدره های زر بر سر نهاد و هر یک را چوبی بجای عصا بدست داد و بقلعه فرستاد و مردمان راجه چند محفه را
گرانبار پیش می بردند تفحص کردند زنان و بندگان شیر شاه باکسان راجه گفتند که لایق نباشد که بیگانگان زنان خداوندان ما را ببینند
راجه ملازمان خود را از تفحص مانع آمد محفه های مردوزن چون به قلعه در آمدند مردان از محفه با شمشیرهای کشیده بر آمدند و مزدوران با چوبدستی ها
با ایشان یار شدند و روی بسرای راجه نهادند راجه بگریخت و از قلعه بیرون رفت و قلعه بدست کسان شیر شاه آمد کپتان جونا تهان
اسکاث احوال تسخیر قلعه را از شیر شاه نامه که در عهد محمد اکبر بادشاه عباس بن شیر علی شروانی تالیف کرد بارا قم می فرمود که شیر شاه قلعه
رهتاس را بوسیله برهمنی که پیش راجه رهتاس معتبر بود مبلغ داد و بگرفت بشرط آنکه چند کسان راجه هم در قلعه باشند عیال و اموال
شیر شاه بخوشی راجه داخل رهتاس شدند مردم راجه چندی موالفت گذرانیدند و بالآخر قضیه شد مردم شیر شاه کسان راجه را از قلعه برآرند
و در تسخیر قلعه روایت اول از محفه وغیره فرستادن مرقوم است غلط است و رهتاس دیگر در صوبه لاهور است سرکار رهتاس شهریست بغایت
خوش آب و هوا و سه منزل از عظیم آباد بسمت جنوب واقع است و سیوه چرونجی و نار جیل دران ضلع از زان باشد و دو منزل بهار بسمت جنوب
کوه برجو لست و دران کوه معدن طلق سفید است که از انجا می آرند و ازان فرو شند و راجه آنجا کاسکار خان نمی گذاشت سپاه دوست بوده
در مسوده و نواده می نشسته و او آنست که بخدمت شاهزاده عالی گوهر هنگام شاهزادگی اعتباری عظیم داشت و در محاربات عظیم آباد و غیره
کوشش های بلیغ نموده میر محمد قاسم خان در نظامت خویش او را اخراج کرده و آن ضلع را بغم زلوه خویش ابو علیخان داد بعد از
یک سال او را عزل کرده بغزاده دیگر مرزا اسد الله خان ابن محمد حسین خان تفویض نمود او را بارده هزار سوار بدانجا فرستاد و راقم حروف
را بخشی او ساخت راجه کاسکار خان نسبت جنوب برام گذه و از انجا به ناگ پور رفت مرزا اسد الله خان در نواده و سهسوه مستقل
گشت و بتعاقب او شتافت و بعد از یک ماه بقطع مسافت کوه ها و بیشه های سهمناک متصل کذر نجیت رسیده برام گذه باز گشت

وچون بدانجا رسید شهری مختصر دید که اطراف آن کوهستان و بامین آن قطع زمین وسیع و مقطع دران آبادی رام گڈه بود فوربا غات از نبه و نارنج و مانند آن و قلعه از سنگ و گچ بغایت استوار برافراشته و دری از هفت جوشن با آسمانه روئین در آنجا گذاشته و بالای آن چوکهنڈی مختصر ساخته و آن قلعه چهار برج داشته مرزا اسد الله خان بجاگیره آن پرداخت ساکنان قلعه توهمی بدل خود راه داده روز دیگر هنگام شب بگریختند مراد رانجا محافظان گذاشت و تا یکماه به تاخت و تاراج و بیبات آن نواح پرداخت درخلال این احوال بر چهار برج و دروازه قلعه مجموعه نج جا نقب زده و باروت دران انباشته آتش داد و همه را برانداخت و آن مشل تلی خراب شده بود و چون غله روئیدنی نهاد از انجا مراجعت کرد و از راه گهاٹی اندریه حربه و کرزمه درشش روز نبوده آمد و ازینطرف گهاٹی اندره صربه پرکنه آنجا را از راجه رام گڈه انتزاع نموده متصرف گشت و در انجا قلعهٔ خام بغایت استحکام احداث کرده نام آنرا اش مالکٹر بگذاشت و انابان بقال بدگفته عنقریب آن میر محمد قاسم خان از انگریزان شهزم شده و اش مالکٹر کمنام گرگسان و زاغان نمود و بعد از هزیمت میر محمد قاسم خان راجه کامگار خان از ناگپور برآمده بر ملک خود استقلال یافت میر محمد قاسم خان موقع کمک پیش وزیر الممالک نواب شجاع الدوله شتافت و راقم حروف بعارضهٔ بیماری در بهار ماند بعد از اعتدال مزاج بر طبق معرفت سابق و سلوکی که والد راقم با نامدار خان برادر کامگار خان بعهد فرخ سیر بادشاه در وقت نظامت پٹنه کیمبار الملک سربلند خان کرده بود با راجه کامگار خان ملازمت کرد و او عنقریب بمرض اسهال درگذشت راجه دارث علی خان ابن نامدار خان برادر کامگار خان بجایش نشست او سلوکی شایسته با راقم الحروف نمود یکسیم سال آنجا اتفاق اقامت افتاد و اش علیخان راکار اکشمکش انگریزان رونق نگرفت مسودهٔ اوراق بغربیت بلگرام و بعظیم آباد رسید نور الحسن خان ابن روشن خان بلگرامی ملازمت کرد برفاقت راجه شتاب رای آنجا اقامت کنم بتدبیر فقیر از پٹنه سطی مسافت کرده بر دولی دریا آباد عملهٔ صوبه اوده آمدیم و با صحب یکرنگ مرزا نوید صاحب برادر حیدر بیگ خان که از جانب وزیر الممالک شجاع الدوله بهادر از بارهٔ بنکی تا اکبر پور سرحد پور عامل بود ملاقات نمودم مرزای موصوف سلوکی مناسب نمود اسپان را در انجا گذاشته به آنوله و اثر جدی نزد محمد قاسم خان رسیدم و زیاده از سابق مغزرو گشتم بالجمله برسم اجره در ملک بهار بغایت پسندیده مشاهده و ملاحظه رفته و آنچنان است که زمین را مثل تالاب فرسنگها حفر کنند و بارتفاع یک قد آدم برسم اجره در ملک بهار بغایت پسندیده مشاهده و ملاحظه رفته و آنچنان است که زمین را مثل تالاب فرسنگها حفر کنند و بارتفاع یک قد آدم و زیاده بران بعرض پنج شش گز که راه گذار بران باشد بشته و مانده می بندند هنگام برشگال آب از کوهسار و صحاری آنجا جمع شود و آن آب در فصل ربیع و یا در سالیکه بارش کمتر بود صرف زراعت کنند سهسرام اون شهریست مختصر و بقعهٔ شیر شاه افغان که مملکت هندوستان از همایون بادشاه انتزاع نموده بود آنجا واقع است درمیان تلالی فراخ که آبش بغایت عمیق است و جهت آمد و شد مسافران بسته بودند وقت نظامت میر محمد قاسم خان بسکنهٔ شهر بدعتی رفته ایشان نقود و خود را در مقبره گذاشتند و دو طاق ازان پل شکستند و اکنون مردم آنجا گرشتی نشسته می روند رقم حروف آن شهر را بسیار تماشا کرده و همدران اثنا خبرے از قوم افغان لودی ساکن سهسرام اون بنگاله در آورده و در بلگرام اون از و لیغره مشوال پیش از طلوع آفتاب دهزار و یکصد و نود و هجری پسرے متولد شد و بر طبق مشاهده رویا فبشره بغلام سمیه یحیی نامش محمد یحیی ذیقعدان تاریخ تولدش یافته هر چند این حکایات از سیاق تاریخ بیرون است اما اکثر از واقعات حالی مرقوم ست ازان قبیل است القصه در سهسرام اون از قدیم قوم بهوج پور یه مفسد بند چنانچه در عهد فرخ سیر بادشاه نظامت عظیم آباد به تغیری میر جمله ترخان بشرط استیصال راجه دیهر بهوج پوریه که سرحلقهٔ متمردان و بکثرت خزاین و عساکر معروف و مغرور بوده میارز الملک سربلند خان مقرر شد سربلند خان که نظامت آره آباد داشت از انجا معزول شده بدان جانب شتافت و برشگال در پٹنه گذرانید و بعد انقضای برسات باده هزار سوار الله یار والد راقم حروف شیخ عبد الله غازی پوری در مقدمه روان ساخت ایشان که باتفاق یکدیگر دو سه منزل پیش پیش میرفتند با راجه

دبیر محاربات کردند و او را بهزیمت دادند و آخرین هزیمت او در جنگل پدرونه واقع شده چه از بیسر وغیره جا با وقایعات هزیمت خورده با جمعیت
سی هزار سوار و پیاده در جنگل بدرونه اقامت کردند مقدمهٔ سربلندخان چون اینجا رسید راجه نایره جدال و قتال برافروخت چون یکپاس
روز باقی مانده بود سپاه راجه تفنگ ها بدست گرفته صف بصف از جنگل برآمده بر والد راقم و شیخ عبدالله که در میان ایشان یک تیر پرتاب
مفاصله بود حمله آوردند سپاه سرداران ارگله های تفنگ بسیار خسته و شکسته شدند تاب یورش گنواران نیاورده هزیمت خوردند
سرداران با معدودی چند ثبات ورزیدند یک ضرب توپ در غول والد راقم و ضربی دیگر در غول شیخ عبدالله پراگنده شدند و ریزه های
آهنین تیار همینکه آتش دادن باقی بود گوله اندازان آنرا در میان گذاشته گریخته بودند یک دو کس از سواران تفنگ انداز قوی دل
بران یقین شده انتظار وقت می نمودند تا گنواران با راجه دهیر شادان و فرحان نیز رسیده بودند آنگاه سپاهیان آن هر دو توپ را
سرداده میدان رزم از سپاه راجه از کشته ها پشته ها گشت و بقیة السیف بجنگل خزیدند از اتفاقات یک فلوس بر سینهٔ راجه دهیر رسید
رؤسای مقدمة الجیوش فتح را مغتنم انگاشته بتعاقبش نپرداختند و شب را آنجا بسر بردند چه مردم آن وقت نقل میکردند
که هنگام شب از جنگل کرم شب تاب که می درخشید مردم را گمان بود که جا بجا تفنگ است که سر خشید و اینک بر سر تعاقب می آیند چون
دم صبح شد شیخ عبدالله و شیخ آله یار بجنگل درآمدند مردم و اسپان بسیار زخمی افتاده دیدند از ایشان تفحص احوال راجه دهیر نقل کردند
یکی گفت که او بر سینه زخم کاری از گولی سیسار دو یک ماه در تعاقبش پرداختند و او را به قتل رسانیدند و غنایم موفور را صاحب غنایم
بدست آوردند و اکنون در وقت انگریزان سید نورالحسن خان بلگرامی پرگنه سهسرانون را ناچار گرفت و تمام بهوج پوریه را استیلا
ساخت آله آباد کتب هنودان پیاک و پیراک نامند و راجه فوراز خویشان راجه کمایون که بر قنوج استیلا داشت پیاک دارالملک او بوده و
در عهد اوسکند رروی متوجه هند شد او در حدود سرهند با او مصاف داد و اسیر شد سکندر ظفر یافت و پس ازان سکندر از راه بنگاله
بچین شتافت چنانچه در سکندر نامه گوید ؎ جو فارغ شد از کینهٔ فوریان ؎ کمر بست بر کین فغفوریان ؎ بالجمله تمام صوبهٔ آله آباد
آب و هوای خوش دارد و گل میوه فراوان مے شود و زراعت نیک و نرخ غله و دیگر اجناس ارزان باشد و پارچه جونه آنجا بافند
طول آنصوبه از جنوب تا کوچ یک صد و شصت کروه و عرضش از گذر دریای جوسا که گنگ است تا گهاٹم پور یکصد و بست کروه و شرقی
آنصوبهٔ بهار و غربی ان اکبرآباد و شمالی اوده و جنوبی ماندو گڈه و سرکار ش غازی پور و رابنیه و چنار و بنارس و جونپور و کانجر
و اربل و کنوار و مانک پور و شاهزاد پور وغیره شانزده سرکار مشتمل بر صد و چهل و هفت محال و مداخلش سی و هفت کروڑ و هفت هزار دام
است و قلعه آله آباد از قلاع صفیر هند است از بنیهٔ محمد اکبر بادشاه که در میان گنگ و جمن قلعه سنگین مثلث الشکل با کاخهای رفیع
بساخت و صراط عام که بزبان هندی مانده گویند بر ساحل گنگ به بست تا آب طغیانی کرده شهر را مضرت نرساند و بر مانده مذکور شهرے
طرح انداخت و آله اباس موسوم ساخت و شاهجهان بادشاه بنیرهٔ محمد اکبر بادشاه در عهد سلطنت خویش آن شهر را باله آباد
موسوم نمود و قتیکه پیش راجه تودل راے نائب صوبه اوده و آله آباد کاغذ نقشه قلعهٔ آله آباد معه عمارات وغیره از انچه دران قلعه
تعمیر رفته در عهد محمد اکبر بادشاه کشیده بودند آوردند راقم حروف دران مجلس حاضر بود دران نوشته بود که مبلغ دو کروڑ و
چند لک و هزار و صد روپیه که تعداد هر یک اکنون بنا بر مرور دهور از یاد راقم رفته و عدد دو کروڑ و سه آنه بیاد مانده در تعمیر آن خرج شده
و نیز مرقوم بود که دران وقت فی روپیه پنجاه و دو تنکه خام ازین رائج بوده بالجمله دریای جمن از جنوب قلعه پر متصل بدیوار او میگذرد

و دریای گنگ از جنوب بموضع پهاپهاگو و شمال قلعه بمسافت دو کروه میماند و میل کلی بطرف جنوب کرده است بمسافت نیم کروه تخمینا
از دیوار شرقی قلعه واقع است و در موسم برشگال آب گنگ طغیانی کند و بپای قلعه رسیده می آید چنانچه آنروی آب جانب شرقی آباد
جوسی درگاه شاه تقی پهلوان است و انطرف مغرب شهر کهنه آله آباد واقع است و دریای گنگ متصل دروازه ترپنی که یکی از دروازهای
جنوبی قلعه است بدریای جمن میرود و گویند که از قلعه چشمه برآمده درمیان هردو دریا میگذرد و آثار سرستی می نامند و ترپنی بزبان گویا
۱۱ در کتب هنود آن برآمدن سرستی از انجا مذکور نیست مگر در زبان عوام و دیگر در قلعه سرداب است که پنبال پوری نامند شخصیکه برای تماشا
انجا میرود زن برهمنی چراغ بدست گرفته او را دران سرداب می برد هردو طرف آن عمارت سنگین سیدارد و تا جای می برد که انجا یک
درخت برگ خشک است بی شاخ و بی برگ و بر متصل آن دریچه است که آدمی بدشواری دران تواند رفت زن برهمن او را تا انجا برده
سخنان چند پریشان گفته برمیگرداند چه گویند پیش ازین درویشی جوگی با مشعل در عوض بسیار دران دریچه رفته بود باز نگردید راقم حروف
شهر آله آباد را کرر دیده اول در سن پانزده سالگی همراه مبارز الملک سربلند خان که دران هنگام جاگیر دار خان
و به سال دیگر در باغ سلطان خسرو بوده بعد ازان در نظامت پسرش شاه نواز خان که از طرف پدر نائب آله آباد بود هفت سال
انجا بسر برده و بعد ازان همراه راجه نول رای ۷ و دیگر بعد از کشته شدن راجه نول رای در انجا بود و قتیکه احمد خان بنگش فرخ آباد و
وزیر الممالک صفدر جنگ نواب منصور خان را بعد قتل راجه نول رای تربیت داد و تا آله آباد آمد بقا الله خان و رای پرتاب سنگه
وزیر علی قلی خان المخاطب بحیدر قلی خان دران قلعه متحصن شدند احمد خان بجامره قلعه پرداخت و پرتهی سنگه راجه پرتابگڈه باحمد خان
متفق گشت و احمد خان چون شنید که وزیر الممالک با ملهار راو و کنهی با هشتاد هزار سوار متوجه فرخ آباد گشته و عنقریب رسیده بعد پنجاه
و چهار روز از پای قلعه کار تا کرده بفرخ آباد شتافت راقم حروف رفاقت بقاء الله خان و دیوان موصوف در قلعه متحصن بوده آنوقت
قلعه را بسیار سیر کرده قلعه مذکور را از اطراف چهار طبقه دارد عمارت سه طبقه ازان منازل و سقوف پیدا و عمارت طبقه چهارمی ناپیدا است
بسبب آنکه از مدت ها بر و رباهای آن عمارت گل و خاک چندان افتاده دازهر سو پوشیده و پنهان گشته و مانند زمین گشته و گیاه بران
رسته روزی از یکی ساکنان منازل دوم که بر سقف عمارت دوم بود یعنی در انجائی مانند طعام پخت و خاکستر با انگر آغشته و سوراخی که زیر آن
عمارت بود بر پخت و بدانست خود آنرا دتا بدان بروتی طرف دریای جمن انداخت روز دوم هنگام شب آن آتش قوی گشت چه
انجا ذخیره هیزم بود و آن بسوخت و زبانه شعله زدن گرفت و ازروزن ها و نیز کشتیهای قلعه سمت دیوار جنوب که بر ساحل آن بود
شعله ها مانند مشعل برآمدن گرفت و دو سه شبانروز همچنان بماند که بشب چراغان عجیب بصری نمود و بروز غیر از دود چیزی مرئی نمی بود
بعد ازانکه نیک سرد شد زمین انجا را حفر کردند در ها بآستان سنگین برآمد که زیر خاک پنهان گشته بودند مردم اندرون قلعه منازل
باسقف های سنگین دیدند در یافتند که اطراف قلعه همچنین عمارات دارد چند جا پهلوی آن حفر کردند هر جا دری برآمد و اندرون غیر
از ذخیره هیزم نبود بغایت بوسیده و کرم خورده بعد پنج شش کوشک و ایوان دیوارهای دیدند و آنطرف دیوار هم بدستور ایوان دیگر بود
بنابران هیزم یک ایوان که در طول مقدار میل یا پنجاه درعه بود سخت و باقی ایوان طرفین بسبب انسداد دیوار از سوختن محفوظ ماندند
روزی دیگر جا حفر کردند و دران ایوان دو ضرب توپ میانه و سی جزایر را همچنگی و یک جزی مثل توپ از پوت خام گاومیش و باغت تا کرده
توپ توانسته نشانده و طول هفت درعه برآمد و آن در صحن دروازه ترپنی افتاده ماند کسی ندانست که آن چیست و برای چکار ساخته اند

اما وقتیکه راقم حروف در خدمت کپتان جوناتهان اسکاٹ رسید روزی از توپ پوست خام نقل کردم فرمود که اختراع توپ اول از هندوستان است که نبود در زمان پیشین از پوست حیوانات میساختند و آنرا از سه چهار مرتبه برسیداوند بعد ازان از کار میرفت و از ثقه مسموع شده که از چوب درخت الی توپ ساخته اند و آنرا زیاده از دو مرتبه سر نتوان داد چه سوخته و شکسته می شود بالجمله بدستور راجهای بارود بخود را برآمد مانند خاک و آنرا باز مصالحه داده بکار برند الحاصل قلعه عجیب و لبنایت متین است اما اعتبار حصانت و استواری آنرا انگریزان برآب زدند چه وقتیکه شجاع الدوله را انگریزان از بکسر نهزمیت دادند باله آباد رسیده قلعه را محاصره کردند و در چند روز از ضرب گوله توپها در عرض و طول پانزده درعه دیوار قلعه را از پا درافگندند حاکم قلعه ابانگریزان تسلیم نمود و بیرون رفت چنانچه درضمن طیار تعمیری سمت ازان گذشت و نیز در یکی از حمام های قلعه درختی برگذ بوده از قدیم که سقف حمام را شگافته سر بالا زد و آنرا هندوان اکهی برنهنه یعنی پایدار و در کتب هنود آنرا درخت دایمی پیش از ظهور آدم پیش می نویسند جانگیر بادشاه آمد درخت را از بیخ بکندند و تا یه آهن گرم کرده بر جای بیخ آن گذاشت و بران حمام بساخت بعد چندی آن درخت تا به شگافته سر برآورد و بزرگ شد و سقف حمام را شگافته سر بآسمان کشید و شاخ و برگ برآورد و قتی راقم آنرا در سنه هزار و یکصد و شصت و سه هجری مشاهده کرده بود اما وقتیکه در سنه هزار و یکصد و نود و شش هجری همراه کپتان جوناتهان اسکاٹ تماشای قلعه رفتم آن حمام را از سابق ویران و خراب دیدم و آن درخت را ندیدم القصه در زمان پیشین بعضی هنود بقصد رستگاری آخرت و یا به نیت رواج و بادشاهی و امثال آن در جنم دیگر که عبارت از تناسخ است هرچه در دل از رواج و پادشاهی اراده داشته باشند شوند خود را بساحل گنگ جائی که اتصال جمن است آرزه بدنیم می زدند شاهجهان بادشاه در عهد خویش آن آرزه و غیره آلات دونیم زدن را دور کرده و اکثر کسان دور کردن آنرا بنسبت باکبر بادشاه کنند هندوی لقه کمن سال که بالجمله در تواریخ هندی مهارتے سید اشت بارا قم نقل میکرد که اکبر بادشاه در زمان سابق درویشی هندو بوده کمند نام داشته دو ربرابر جهوسی آن روی جمن مے نشسته و سه چیله معتبر داشته بآزروی سلطنت در جنم دیگر خود را هوم کرد یعنی اعضای خود را بریده در آتش انداخت و فرزر البوخت هر سه چیله اورزندگانی نخواستند به پای اره آمدند و به نیت آنکه در جنم دیگر همراه گرد مکند باشم خود را باره دونیم زدند و بمرور ایام مکند در خانه همایون بادشاه جنم گرفت یعنی پیدا شد و بحمد اکبر موسوم گردید و بسلطنت رسید و رفته رفته از هر سه چیله اش که بیربرو ٹوڈرمل و تان سین و بقولی خانخانان بودند بخدمت اکبر بادشاه آمدند روزی محمد اکبر با این هر سه چیله صحبت فرمود که هرکی از شما دایک یک مصرعه هندی بگوئیم تا چار مصرعه شده یک بیت شود و خوبتین انداخت و مصرعه بگفت تا آنکه مصرعه چهارم بیربر بشنکرد راقم حروف را سه مصرعه از یاد نشسته و مصرعه چارمین نیست مصرع مکل درت ہارے بھجای مکندہ یعنی بالجمله محمد اکبر دانست که ایشان از قضایای ماضی باخبر اند محمد اکبر از ایشان سوال نمود از ان میان بیربر بحقیقت هوم دوفن صفحه پس زمین که آتش هوم ازان افروخته است رتی که گذشت همه بیان نمود محمد اکبر صفحه پس مدفون را از انجا طلب داشت و آن اره و آلات دو خیمه را که در ترمنی یعنی جائیکه اتصال گنگ جمن است بود شکست جهت آنکه بلاشک هرکس که خواهد تمنای چیزے کرده خود را بکشتن دهد در جنم دیگر بر تمنای خویش ظهور کند پس بنابران آنرا دفع کردند گویند که آن اره نبود چیزی از آهن میخے مثل و اسل بغایت آبدار و تیز بوده که آنرا بفارسی کرکات تازی میگفتند و طرفین آن حلقه داشته و ریسمانی در نگذاشته بر چوبی استوار بسته بودند و هرکسیکه میخواست کردن خود را بران مے نهاد و باندک حرکت سر از بریده می شد پوشیده نماناد که راقم حروف را تلاش آن سه مصرعه بندی بود از اتفاقات از پنڈتان یعنی علمای هنود تا هنوز این حکایت کردیشان و هم تمنای یعنی تناسخ

آورده اند و ازان طول و طویل بخواندند و بیان کرده اند از گفتگوی ایشان اقتباس کرده سطری چند مرقوم ساخت راست و کذب بگردن اوست
چه محمد اکبر بادشاه در زمان سابق درویشی مستغنی بوده مکنده نام و یک چیله یعنی مرید برجسته داشت که بیرن نام داشت بیرن را بالآخر در حجم یعنی پندار
دیگر که تناسخ نامند بیرون بزنام شد بالجمله مکنده بر صفحه پس اشلوک به کیفیت مشتمل بر وقت و روز و تاریخ و ماه و سال و نیت و خواهش آن چیز که خود را برای آن
هوم کرد یعنی بسوخت منیوشت و نقش کرد و آنرا در مکان خود دفن کرد و بران آتش افروخت و هوم کرد چنانچه گذشت بعد ازان بیرن مرید او نیز خود را بهمین
بکشت چه نفس دوم را چندان ضبط کرد و بند نمود که نفس زور کرده قحف دماغ را شکسته بیرون رفت و بیرن بمرد پس مکنده بخانه همایون بادشاه جنم
گرفت و محمد اکبر سوم گشت و همچنین بیرن در خانه برهمن متولد شد و نامش بیربر گذاشتند محمد اکبر چون به سن تمیز رسید مصرعه چارمین اشلوک اکثر بر زبانش
میرفت روزی بیربر حاضر بود بادشاه این مصرع بر خواند ✤ سکل درت هاری بیچاری ✤ مکنده بیربر مصرعه اول رابع مصرعه چارمین فی الفور بر خواند
و آن این است اشلوک بس نده بان چندر تیرتهه راجب پریاگی ✤ مگر بهل بچی داودشی پورب جامی ✤ مکنه سکمه تن هومی سرب بمیا مده تی ✤ سکل درت
هاری بیچاری مکنده ✤ بادشاه دانست که بیربر از احوال ماضیه خبر دارد و این همان بیرن مرید من است پس او را بفرستاد و او بار یل آمد و ازان
مکان آن صفحه پس منقوشه که هنگام هوم اشلوک مذکور بران منقوش بود برآورده بخدمت محمد اکبر به پیوست و اشلوک و ترجمه اش این است (پس)
یعنی هشت است و ازان مراد هشت عدد است (رندر) یعنی نه و ازان مراد نود است (بان) یعنی پنج و ازان مراد پانصد است (چندر) یعنی
یک و ازان مراد یک هزار است (تیرتهه) دریاگه هنود آنرا پرستش کنند مثل گنگ و جمن و غیر ها (راجب) یعنی راجه (پریاگی) ای بیراگ یعنی در آله آباد
حاصل معنی مصرعه اول آنکه در سنه یکهزار و پانصد و نود و هشت سمت یعنی سنه بکرماجیت در آله آباد که راجه و بادشاه یعنی افضل و بزرگ تر از همه
پرستش گاه هنود است مصرعه دوم (بکر) یعنی ماگه بهل یعنی روزهای افزونی نور ماه (بچی) یعنی پاگه باید دانست که در هر یک ماه بحساب هنود
دو پاگه می شود یعنی یک ماه را دو بخش میکنند پاگه اول یعنی بخش اول از روزی که ماه از برج آفتاب و قران آن برآید و جدا شود تا آن
روزی که بدر میشود یعنی نور ماه تمام شود آن یک پاگه باشد و پاگه دوم از روزی که نور ماه نقصان پذیرد تا آنکه تحت الشعاع گردد و دانشی جانچه
داود هم بندو ان دهم مسلمانان باشد چرا که بندو آن روزی که ماه از آفتاب جدا میشود آنروز را تاریخ اول گویند و تاریخ مسلمانان فیتکه هلال ماه
را ببینند صبح آن غره و تاریخ اول حساب کنند پس باین حساب غره مسلمانان تاریخ سوم هنود باشد (پورب) یعنی اول (جامی) یعنی یکپاس حاصل معنی مصرعه دوم
آنکه در ماه ماگه یعنی وقت تحویل آفتاب به برج جدی که هندی مکر گویند در تاریخ دوازدهم آن ماه اول پاس از مصرعه سوم مکنه (یعنی ناحس) سکمه (یعنی سرین) تن (یعنی جسم)
ای همه بدان (هومی) یعنی بندبند جدا کرده در آتش بسوختن (سرب) یعنی تمام و (بمیا) یعنی نوشتن می آید یا ما هنود در خواندن سرب را سبی خوانند و (مده) یعنی بگذاشتن
بمیانده (یعنی زمین تی) یعنی راجه و بادشاه حاصل معنی مصرعه سوم چنین باشد از آخر پاس هوم یعنی تمام بدان را بندبند جدا کرده در آتش بسوختند بحدی که جسم دیگر
گذارند زمین یعنی یک بخش زمین که عبارت از هندوستان است راجه و بادشاه ختوم مصرعه چهارم سکل یعنی همه درت هاری (گذاشتن اجناس حبوب) که توشه سفر است (بچاری) یعنی
درویش و بیچاری گرو هیست از درویشان که جوگی و سنیاسی و مانند آن عقاید بیچاری است که همه اوست داد (یعنی قایل وحدت وجود باشد) مکنده چهارم درویش حاضر
مصرعه چهارم چنین باشد یعنی طعام اگذاشته فقط بر میوه میگذارند بیچاری مکنده (یعنی درویش کمندی در حالت گرسنگی اندکی از میوه جات و شیر و خشخاش میخورد پس حاصل معنی اشلوک آنست که در
یکهزار و پانصد و نود و هشت راجه بکرماجیت در آله آباد تاریخ دوازدهم روزهای شب متعاقب اول پاس روز مطابق سنه مصدد و پنجاه و پنج هجری قمری نخجیر شاه راج هندوستان بیچاری
گذارنده از سر تا پا تمام بدان خود را بریده در آتش بسوخت و تولد اکبر بادشاه روز یکشنبه پنجم رجب در سنه مصدد و چهل و نه هجری مورخان می نویسند پس فقیکه بیچاری مکنده خود را
هوم کرد در اندک عرصه در خانه همایون بادشاه جنم گرفت یعنی آنجا مکنده بسوخت و در آنجا در خانه همایون بادشاه حمل شد یعنی (مطابق سمت شمسی بکرماجیت سنه هجری قمری واضح میشود

بمفاوت اندک و باید کہ سنہ ہجری قمری بحساب سنہ ہای شمسے کنند بغیب عندالہ نیست تذہیب تناسخیان و نزد اسلامیان مردود است بالجملہ الہ آباد را
ہنود معبد قدیم دبا دشاہ جمیع معبود امنند و وقتیکہ آفتاب بہ برج جدی رسد و آنرا ہندی ماہ ماگہہ نامند کہ ابتدائے فصل زمستان است
خلقی کثیر از ہند او ان دور و دراز از مرد و زن در انجا جمع آیند و تا یک اہ بغسل گنگ و جمن و خیرات و موی سر و ریش تراشی پردازند و
مبلغ کثیر ازان ہجوم بصیغۂ محصول در سرکار ناظم صوبۂ الہ آباد می آید و شہر نوالہ آباد در آخر عہد محمد اکبر بادشاہ و جہانگیر بادشاہ تعمیر یافتہ
اما معلوم نشد کہ از انبیۂ کیست گویند وقتیکہ آب گنگ طغیانی کرد و بانده ازین طرف بشکست و اکثر عمارات شہر خراب گردید اہالی شہر
متفق شدہ بمسافت دو کروہ ازان سمت مغرب سکونت اختیار کردند و آن بمرور دہور شہرے کلان شد و بشہر نو اشتہار یافت
و شہر قدیم بشہر کہنہ موسوم گردید و عمارات شہر کہنہ را انگریزان در وقت خویش براندافتند تا پیش قلعہ میدان باشد نقل کنند کہ وقتی
محمد اکبر بادشاہ بایسر برفرمود کہ احمق بیارید تا احمق چگونہ باشد پیر برگفت کہ یک کس چہ اگر حکم شود یک شہر احمق بیارم اکبر گفت چگونہ و بجا
بیست بعرض کرد کہ جملہ ساکنان شہر کہنہ آلہ آباد احمق اند بادشاہ پرسید کہ چگونہ گفت کہ ہر سال در موسم برسات از طغیانی آب دریا
ایشان را کم و بیش اذیت و رنج برسد در انوقت گویند کہ اگر برسات بگذرد جائی دیگر سکن گیریم و چون برشگال بگذرد و ازان یاد نہ آرند و
شکست و ریخت انجا را بسازند و ہر سال بہمین گذرانند اکبر بخندید و گفت فی الواقع این علامات احمق است در ابتدای سلطنت محمد شاہ
نظامت آلہ آباد بقفقر خان محمد خان بنکش فرخ آبادی بوده و او بر چہار سال و کیہ مہم نمود و او را عاجز ساخت و بالآخر چہر سال بادا باجی
و کہنی بر محمد خان بنکش ظفر یافت چنانچہ در ضمن فرخ آباد مرقوم است و چون او معزول شد سربلند خان بایالت انجا رسید و پسرش
شاہ نواز خان بجا بت پیر داخت آن وقت شہر بویرانی داشت اما در وقت نظامت امیر خان و راجہ نول رائے و محمد قلیخان میرزا کوچک
آبادیش روی بہ ترقی آورد و بعد از انکہ شاہ عالم گیر بادشاہ چند سال در انجا قیام نمود آبادی شہر آلہ آباد در کمال افزونی و رونق
بود و چون بادشاہ بشاہ جہان آباد شتافت در آلہ آباد آن آبادی و رونق نماند و اکنون آبادیش روی بتنزل سیارد در قسم حروف
آن شہر را اکثر اوقات تماشا کرد سرکار اریل سمت جنوب شہر آلہ آباد و بر ساحل جنوبی جمن واقع است و شہر اریل آبادی مختصر
داود و در عہد نظامت و نیابت شاہنواز خان ابن سربلند خان سید محمد خان کہ برادرش ابوالفتح خان داماد سربلند خان بود
حکومت انجا داشت و دران ہنگام آبادی اریل رونقی تمام داشت چہ اکثر ایران صاحب منش عمدہ روزگار عمارات عالیہ در انجا
تعمیر نموده زینت بخش آن مکان شده بودند و دران سہ کار اکثر راجہا از راہ سرکشی مصدر فساد و شورش اند محمد شجاع جدر قسم حروف
و عمزادہ اش محمد اسحاق در وقت ایالت سپہدار خان ابن خان جہان بہادر گوگہ عالمگیر بادشاہ حاکم اریل بودند و در رزم راجہ
انباگڈہ کہ دران ہنگام سر حلقۂ مفسدان آن ضلع بود شہید شدند و علم و نقاره و شمشیر بغارت رفت نعش ہا را در آلہ آباد آوردند و
بریل لابہی سمت شمال ہمہ را دفن کردند روح الامین خان داماد محمد شجاع خان در تاریخ شہادت قطعہ گفتہ این مصرعہ از انست
مصرع از ہجرہ ہزار یکصد و ہفت بدان ✣ و چون در عہد محمد فرخ سیر بادشاہ سربلند خان بایالت آلہ آباد رسید و الد راقم حروف
حکومت اریل تمنا کرد و سربلند باو تفویض نمود او فوجے فراہم آورد و بہ اریل شتافت و انباگڈہ را محاصرہ نمود و در پانزده روز بر قلعے
از بروج قلعہ را نقب زده از باروت انباشتہ بر انداخت و یورش کرد مخالفان بران رخنہ جمع شدند تا شام رزمے صعب کردند آلاخر
قلعہ گرفتند لشکریان بتعاقب شتافتند و قتل عام نمودند و قلعہ فتح شد و روز دیگر تاخت دیہات او پرداخت و چند روزہ بین منوال بگذشت راجہ انباگڈہ

که بیرون قلعه بود عاجز شده بخدمت آمد و پیشکش گذرانید والد راقم اسباب غارتی پدر خویش طلب داشت راجه بهان بخشیر تقاره و علم تسلیم
نمود و دوستار بدل شد و آن نقاره فیلی بوده بغایت بلند آواز راقم آنرا بنظر راجه نول رائے داد و چون در عهد محمد شاه دیگر بار نظامت
آله آباد بمعزولی محمد خان بنکش فرخ آبادی پسر بلند خان رسید پسران راجه انبا گذه بر قسم تواضع آوردند و اتحاد سابق را تازه کردند
دیگی از سر کشی راجه اریل تمکه شاه نواز خان که از طرف پدرش سر بلند خان حکومت آله آباد داشت از درگاه محمد شاه ایالت آله آباد بنام
محمد خان بنکش فرخ آبادی مقرر گشت سر بلند خان از شاهجهان آباد به پسر خود شاهنواز خان نوشت که دخل ندهد چه بنت سنگه راجه سرمالی
ضلع بهندوی که پیش ازین هنگام نظامت محمد خان بنکش دختر خود را بعقد محمد خان بنکش داده بود داوخسر محمد خان بنکش مے شد
باستاریه محمد خان از بندگی بنواح اریل رفت و دو هزار سوار و بست هزار پیاده و تفنگچی فراهم آورد و بعل بکر ماجیت این جو کمراج کهلوار راجه
سنجی پور و کنست وغیره از سرکار اریل با و متفق شده با سید محمد خان حاکم اریل آماده رزم شدند شاه نواز خان آگاه شد و از گذری
لال حالوه برگشته سی کرور با هزار سوار الیغار کرد محمد خالق داد خان این زمینداران افغان ترین را با شش صد سوار در لشکر گذاشت راقم
حروف را مقدمهٔ اکر منوده دستگیر زده از کهاٹ کسوتمن عبور گنگ نمود جبونت سنگه پیش دستی کرده با سید محمد خان مصاف داد
فوج خان موصوف به هزیمت رفت و غود جماعهٔ قلیل از خزاران دران ثبات ورزیده ناگاه راقم حروف بر سر مخالفان رسید و بالا توقف
با ایشان رزمے صعب کرد و شاهنواز خان از دست چپ بر مخالفان حمله آورد و راجه و بابوان که قبل ازین پیاده شده تماشای
نبرد بیتیان سید محمد خان میکردند و اسپان که بدست سائیسان عقب محول بودند از آمد آمد شاه نواز خان سائیسان مع اسپان گریختند
راجه و بابوان قتالے فاحش کردند و آخر بهزیمت رفتند شاه نواز خان ظفر یافت روز دیگر هزار و هفت صد و بست کس از مخالفان
مقتول بشمار آمدند و از لشکریان شاه نواز خان سه چهار و سه کس زخمی و هفت کس گمنام کشته شدند مرزا پور که در کنپ است از بندر
هاشمی قریب تر است آبادی مختصر دارد و اکثر آنجا تجاران و بیوپاریان مال و اجناس خود را از شهر هاے دور و دراز خصوص شال
کشمیر و نمدی تال و کمایون و لهاسه و مشرق مے آرند و می فروشند و از انجا بجاے دیگری برند اکثر چیزها آنجا بسبب تمنا ارزان بدست
می آید خصوص اقمشهٔ ریشمی و پارچه سفید پوربی بازنزاز هاکه خواهند خرید کنند همچنین اشیاء بقول شال کیاه وغیره مرزا پور از حمله اریک است و اریک
آنرا گویند که جمله اشیا آنجا خرید و فروخت میشود و شمال مرزا پور بتخانه ایست مسمی به بند باتهنے دیبی و از عجائب آن بتخانه که هندوان
دران سکان رفته زبان خود را از کار بریده نذر آن بت می کنند بعضے را فی الفور بعد الرابعه چهار روز زبان بدستور درست می شود
راقم این را از معتبران شنیده اما چون شنیده بود مانند دیده ما بالجمله در وقت نظامت مبارز الملک سر بلند خان جوگراج و پسرش بعل
بکر ماجیت کهلوار که ذکرش گذشت راجه آنجا دیجی پور وغیره بود از چندگاه گویند جیت بن بکر ماجیت اخراج شده بناهی سیگذرا نید
و بلوند سنگه راجه بنارس آن مکانات را متصرف خود سید اشت و مالگذار شجاع الدوله بود آصف الدوله بنارس وغیره بانگریزان
تواضع نمود و سالی دو بران برآمد و در سنه یکهزار و یکصد و نود و پنج هجری بیجاپایم و جوناتهان اسکاٹ صاحب راقم حروف حسب الحکم
صاحب کلان کلکته از قلعه گوالیار بمرزا پور رسیده چاونی نمود و مخواه به بنارس و چنارشتافتند درین اثنا با صاحب کلان کلکته
و راجه جیت سنگه کمال رنجیدگی بمیان آمد و آن در ضمن بنارس مرقوم است کالنجر قلعهٔ بغایت متین دارد بر کوه رفیع انتهٔ راجه کیدار
است و او اطاعت کیکاؤس کیانی ابن کیقباد بادشاه ایران مے کرد و دران قلعه معبد کال بیرون مشهور است و آن قلعه را

رام چند بعد از فوت سلیم شاه بن شیر شاه گرفته بود و در منصد و هفتاد و هفت هجری پیشکش محمد اکبر بادشاه نمود و بتصرف سلاطین تیموریه گورکانیه ماند تا آنکه در عهد سلطنت محمد شاه بنابر ضعف سلطنت اولاد چهرمال ڈنکه از قلعه دار کالنجر که میر مونگا و میر موتی نام داشتند و ایشان از برادرزادگان عمدة الملک امیر خان بودند تواضع و سلوک بگرفت میر مونگا و میر موتی از انجا برخاسته در آله آباد آمدند بالجمله اکنون راجه هندوپت ڈنکه دیپرش در تصرف دارد و در جنگل آن آنبوس و درختان میوه خودرو بسیار است و فیل صحرائی از ان جنگل آرند و نزدیک آن کان آهن و از بعضی جا الماس ریزه بدست می آید برنا شهریست متوسط از ابنیه شرسال که چهت سال نیز ش نامند و اکنون نشیمن راجه هندوپت از اضعاف چهرسال ڈنکه است راقم حروف را میر محمد قاسم خان از اتر پهندی و آنوله آنجا فرستاده بود بکوره جهان آباد شده سر گردوه سمت جنوب قطع مسافت نموده عبور جمن کرده منزل بدینا منزل نموده و از انجا براه جاری جورهی در چهار پنج روز بموضع سنگ گڈه که زیر گهاتی برنا واقع است رسید متصل آن در کوهی کان آهن است آهنگران از انجا سنگها نخلوط از آهن آورده در سنگ گڈه می گذرانند تا بنظر فهاسازند و آن باطراف و اکناف می رود و قلعه سنگین بر فراز کوه رفیع در غایت استواری مانند قلعه کالنجر مودف بموضع سنگ گڈه که اجے گڈه نامند روز دیگر راقم حروف از سنگ گڈه بر گهاتی رفت سه چهار کروه برارتفاع کوه مسافت بصعوبت میدارد و در حاق وسط مسافت گهاتی عمارتے مختصر و حوضی میانه از سنگ بغایت مقطع ساخته اند و اشجار متنوعه در انجا نشو و نما دارند و صادر و وارد انجا ساعتے می آساید بالجمله از گهاتی گذشته بمعدن الماس رسیدم مردم بسیار جابجا بجفر و کندن سنگها و برآوردن الماس مشغول بودند از انجا بشهر بنارس رسید شهرے دید مختصر که اکثر عمارت از سنگ سیدا شت و اناث و ذکور آنجا اکثر در حسن و ملاحت بی نظیر و مشهور است چترپی که از جمله چهار اقسام اناث است و آن از پدمنی فروتر و از سنکهنی و هستنی در حسن و سیرت افزون تر باشند آنجا پیدا می شود و در پرنا جا ئمیت با تکلف و آراستگی تمام با عمارات مطبوع و صحن مقطع و در وسط آن عمارتے بهیئت کورسے گنبدے که آنرا چهپر کهٹ نامند مذهب و مرصع بجواهر ساخته اند و فرش زرتار بران گسترده و آنرا نشست گاه پران نامند درویش میگوید یک طرف آن بر کرسی قرآن شریف نهاده و بطرف دیگر بر کرسی پران که کتاب هنود است مانند قرآن مجید و سمت قرآن علما و فضلاے دین محمدی و بسوی پران هندو آن بید خوان نشسته با خود باسباخته علمی میدارند و هر کس که انجا رود از دین و آئین سخنے پرسد جواب آن بصواب دهند و اکثر سخنهای ایشان مشتمل بر توحید بود و احوال پران نامه چنین گویند در وقتے از مسلمانان در لباس هنود با فقیری هندو بتحقق و عارف که در وقت راجه چترسال ڈنکه در انجا وارد شد و چترسال را معتقد خویش گرداند و معدن الماس در کوه برنا بتصرف خویش نشان داد و آن برنا برا زدیاد اعتقاد چترسال گشت چترسال شهر برنا برنام آن درویش طرح انداخت و پران نامه طبع چترسال را بطرف دین محمدی مائل ساخت و میخواست که جمله سکنه آن دیار را از ضلالت کفر و کافری برآورده براه اسلام آرد اما از دست برد اجل فرصت نیافت که مانی الضمیر را بالکل از قوه بفعل آرد و چترسال اکثر تعریف رسول بزبان هندی کبت بسیار گفته از انجمله ست کبت چترسال لولاک لما کل ما ان رحوت نوربنی کو ستوجو بسلم + ران جارا جا کی توال تهی بهرا جهی بهین هین کهدیچه کی بلم + لجائی جنهاته صورت کی سین لوک کنولک بلم + محبوب نبی رب اللہ کی صلی اللہ علیه وسلم بالجمله چون در مجلس راجه هندوپت رسیدم دیدم که مردم مسلمان از اعیان راجه اکثر در حکایت ساعت بساعت می گفتند یا محمدای رسول اللہ و گاه اوقات راجه بموافقت آنها تیرمی گفت راقم حروف از راه استعجاب تفحص نمود مردم احوال پران نامه و چترسال بیان کردند که اکنون یاد آنحضرت بر زبان این راجه کمتر است چه هندوان مزاج راجه را منحرف کرده اند اما چیزے بظاهر نمی توانند گفت پوشیده نماند که ملک

ڈنکھائی بالکل در صوبہ آلہ آباد است راجہ نرسنگہ کہ احوالش در دیباچہ از توابع اکبر آباد مرقوم است آن ملک را تاخت و تاراج بدست آورد و بنابران آنملک بڈنکھائی معروف گشت و برادر زادہ خود چیت رائے تفویض نمود چیت رائے و ڈنکھائی مستقل گشت حدود ملک ڈنکھائی بدینگونہ است سمت مشرق تا موضع برگدیہ کہ از آلہ آباد بست کروہ است و آلہ آباد از ہمو موضع مائل بشمال افتادہ و بطرف مغرب تا پرگنہ کنار بہ سہ صد زور و کرولے و عمل راجہ ہربنس سنگھ گوجر کہ در سبز نشین وارد پیوستہ است جانب شمال ڈنکھائی دریاے جمن است کہ ما حل جنوبی جمن و ملک ڈنکھائے و ساحل شمالی در چکلہ کورہ جہان آباد مبدانند و سر حد جنوبی ڈنکھائی دریاے نربدہ است کہ آزا دریاے رواینز نامند و دریاے مذکور از مشرق تا بمغرب بخلاف آبہاے دیگر جریان ے دارد اما دریاے مشہورہ ڈنکھائی یکی کہ بین است کہ مابین شہر برنا و راج گڈہ بمقاصلہ یک و نیم کروہ از راج گڈہ و متصل از برنا مسافت چہار کروہ میگذرد و دوم دریاے دبنماد است کہ از مابین مغرب و جنوب می آید و بمقاصلہ یک و نیم کروہ از کوٹلہ مساوات گذشتہ مابین موضع کمنا و کنہار نہر بیت دیتی میریزد و از انجا تا شہر بیت دیتی باشد و نہر دہماند سمت مغرب ڈنکھائی سر حد ملک ڈنکھائی است و آن روے نہر مذکور ملک اورچہ است سوم نہر بیت دیتی است و آن نیز بجمن میریزد و در تابستان کشتی مطلوب نیست و از جملہ شہر ہاے مشہورہ ڈنکھائی یکی برنا است از ابتداے چتر سال ابن چیت رائے و آن گذشت و از چیت رائے کہ احوالش در ضلع اکبر آباد مرقوم است پسرش چتر سال بحکومت در ڈنکھائے قیام نمود و او در ابتداے چند ان حشمت نداشت ہرگاہ کہ پران ناتھ درویش با او ملاقات نمود و معدن الماس در کوہ برنا نشان داد ستارۂ اقبالش روی بعروج نہاد و او چند پسر داشت اما نامور از انہا ہردی شاہ و جگت راج بودند در عہد سلطنت محمد شاہ بعد شہادت سید حسین علی خان و عبد اللہ خان سادات بارہہ غضنفر جنگ محمد خان بنکش فرخ آبادی کہ بنظامت صوبۂ آلہ آباد رسیدہ بود با فوجی از افاغنہ بار اجہ چتر سال ڈنکھ رزم ہاے صعب کرد و او را مغلوب ساخت چتر سال بظاہر تمہید صلح و آشتی آوردہ و در خفیہ باجی رائے دکھنی را بمدد خویش طلبید باجی راو با عساکر موفور از دکن با عانت چتر سال رسید محمد خان بنکش با او رزم ہاے صعب کرد و بالآخر قلعہ چیت پور پناہ برد و متحصن گشت باجے راؤ بمحاصرہ پرداخت و بہ اندک اوسد غلہ کار ساکنان قلعہ تنگ شد و بمرتبہ کہ سہ ہر کاہ دیدہ زنان بودی ہوس قرص خور بر آسمان دیدی و بس ٭ در خلال این احوال پسرش قائم خان بنکش کہ قائم جنگ خطاب داشت با الوس افاغنہ بمدد محمد خان بنکش رسید و پیش ازین محمد خان پیغام صلح داده بود چون موسم برسات نزدیک رسیدہ بود دکنیان بصلح رضا دادند و بدکن شتافتند محمد خان بنکش از قلعہ برآمد و در آلہ آباد محمد اکبر خان را نائب گذاشتہ بہ فرخ آباد شتافت و چتر سال در سوائی مستقل گشت و بعد از چتر سال پسر انش ملک ڈنکھائی دو حصہ بہ کم و بیش اندک کردند پسر کلانش ہردی شاہ ابن چتر سال بر حصہ سوائی متصرف گشت و پسر دیگرش جگت راج بر حصۂ دوم مستقل گشت و چون ہردے شاہ در گذشت پسرش سبھا سنگہ بجاے او نشست و گڈہ کالنجر از دست میر مونگا و میر موتی قلعہ دار بادشاہی بصلح و رعایت موفورہ بگرفت و بعد از و پسرش مان سنگہ ابن سبھا سنگہ بر مسند ریاست نشست او جود بسیار داشت برادرش ہندوپت با او رزم کرد و ظفر یافت و او را بہ قتل رسانید و بحکومت مستقل گردید رقسم حروف ہندوپت را دیدہ بود و آن در برنا بگذشت مردی سبک رنگ خوش و شنگ با مروت و خوش خلق بود او سہ پسر داشت سرہت سنگہ و ارنت سنگہ و دہوکل سنگہ بعد فوت ہندوپت میان سرہت سنگہ

دارنت سنگه محاربات بسیار واقع شده آخر بحسن سعی بنیے حضوری ریاست برامرت سنگه قرار گرفت چنانچه اکنون که سنه هزار و یکصد و نوزدهم هجری ست امرت سنگه در بر ما بحکومت قیام میدارد و جگت راج پسر دوم چهرسال که برحصه دوم ریاست میکرد و پسر میداشت گمان سنگه و کهان سنگه بعد فوت جگت راج پسرانش مملکت مقبوضه اورا دو بخش کردند هر دو برادر تا اکنون متصرف اند چون هردی شاه بگذشت و باجی راو و ملهار راو دکنی با لشکر موفور رو بمملکت ڈنکهائے آوردند مجموعه اولاد چهرسال باتفاق یکدیگر تا سه سال با دکنیان محاربات کردند بنا بر ضعف سلطنت کسی به آنها نه پرداخت بالآخر میان فریقین بمصالحه اتفاق افتاد هنگام ملاقات باجی راو با جگت راج گفت وقتیکه راجه چهرسال مارا طلبیده محمد خان بنگش را در قلعه جیت پور محاصره نمود گفت که شما مارا مثل هردی پرشاد و جگت راج پسر بدیس پسر سومی چهرسال و برادر شما من باشم و حصه خود را از شما نیز هم آنزمان جگت راج یک حصه از ملک خود و بدستور از مملکت هردی شاه متوفی جدا کرد یعنی ملک ڈنکهائی را حصه نموده و بخش سومی به باجی راو داد چنانچه تا اکنون که هزار و یکصد و نوزدهم هجریست دکنیان انحفاد چهرسال بران حصه ها مستقل اند و معدن الماس نیز بدستور میان هر سه شرکت است اما هیچ یک از قلاع نامی ڈنکهائی مثل لبجے گڈه جیت پور و کالنجر وغیره به باجی راؤ نه داده اند شورام و سکرور و سکندره هر سه محال از توابع آله آباد آن روی آب گنگ سمت شمال واقع اند و در سکندره مقبره شاه معصوم سرکاهے شایسته است و شورام از آله آباد پنج کروه سمت شمال مسافت میدارد در رقم حروف در عهد ایالت سربلند خان و پیش شاه نواز خان هر سه محال در تنخواه خویش و اشتی شیخ مجاهد بمعدار عمده ملازم سربلند خان آورده والد راقم حروف بوده و در موسم طغیان سیلاب از توابع شورام توطن داشته بندی از احوالش در ضمن سبل مراد آباد بیاید پیش از نظامت سربلند خان این هر سه محال را راجه جی سنگه سوم تتی بصیغه اجاره در تصرف خود میداشت سربلند خان ازو انتزاع نموده در تنخواه راقم داد حکایتی عبرت انگیز راقم حروف در وقت فوجداری خود بسن دوازده سالگی قلعه موضع مرؤن عمله پرگنه شورام را محاصره نمود چون تسخیرش در توقف دید یک قرب توپ از شاه نواز خان استدعا نمود توپ از آله آباد بمرؤن رسید دو گهڑی روز مانده به نزدیک قلعه گذاشتند زمیندار قلعه از اندرون پیغام داد که قلعه بگیرند و ما را از جان امان دهند کار پردازان قبول نکردند و کمر بر قتل شان بستند و آن توپ را لبسر دادند آواز شر خورد تر از رعد کله اندازش غضب کردند کله انداز بار وت زیاده داده و کله گذاشته آتش داد و آوازے سخت تر آنچنانکه زمین در لرزه آمد و گوش سامعان ساعتے کر گشت و آن توپ بشکست و پارها بسیار باطراف آن پریده جا بجا افتاد و کله اندک و سه چهار کس دیگر عقب توپ ایستاده بودند زخم کاری برداشته جان دادند برادرم ایزد بخش مردی ظریف بود چون توپ بشکست و پارهای آن بعقب در ترفت و کسان را زخمے ساخت بشنیدند و بخندیدند و گفت که اگر بامید نشستم که توپ خواهد شکست و اعقب کار خواهد کرد بشت توپ را بطرف قلعه میکردیم تا همه اندرون قلعه میریخت و مخالفان را ضائع میکرد بالجمله راقم حروف را بعد چهل و چند سال ازین واقعه همراه مکرن انگریز بآله آباد رفتن شد چون کشتی مکرن صاحب بگهاٹ بهاپهاموٴ مشتمل دیهی بود ندرانم حروف برکنار آن دره زیر درخت املے فرود آمد و از کسے پرسید که این دیهه چه نام دارد گفت مراؤن حکایت محاصره آن بیادم آمد برائے سیر دیهه و قلعه رفتم دیهه پاره آبادی نمیداشت و قلعه ویران مطلق بود اما آثار آن از برج و خندق باقی بود سور چال جاے ایستادن خود همه نشانها نمودم و بر انقلاب زمانه حیران شدیم ساعتی انجا ایستاده بخاطرم گذشت که سبحان الله که قوی در همین مکان این کس با سواری فیل و کثرت سپاه حاکم آن قلعه را محاصره داشت و اکنون از یکدیگر نشان و از ان هیچ و بجای آن

همه با یک اسپ و یک نفر غریب زیر درختے بخاک می غلطم خنده بے اختیار بر بے ثباتی کارہاے روزگار دست داده شکر گویان بمکان
گذشته آمدم و گفتم مصرع که میباد ازین بدتر گوید + و خواستم که سال خورده از دیهه طلبیده گذشته احوال گذشته را ازو بپرسم برهمنی جوان که خانه اش
قریب بود از دور برون آمد پرسیدم که این دیهه چه نام دارد گفت مروون و گفتم چرا ویران است گفت این دیهه چهار رئیس داشته و
اکنون سه ازان ویران اند و یکی آباد است گفتم که قلعه چرا خراب است و از کدام وقت چنان شده گفت بیا دم نیست مگر از پدر خود شنیده
ام که میگفت حاکمی این را محاصره کرده بود و اینجا توپ شکسته شده پس ازین قلعه فتح شد و ویران و خراب گشت ازان زمان ویران است
گفتم در انوقت چند کس در قلعه بود ند که جنگ میکرد ند گفت که بست و چهار نفر و پنجے بدرین و ششے زمیندار رئیس که فلان نام داشت
این مجموعه بست و شش کس بود ند پرتاب گڈه از عمله شورام جائے خوش و دلپذیر بود شهنپاهش از گل خام که از بیرون
هر چهار طرف دو سه کروه جنگل مغیلان خصوص سه طرف آن بمرتبه بود که سواران را مجال رفتن اندرون نبوده و یکطرف اندک و کمتر بود
و بعد ازان حصار دوم مستحکم از گل خام کشیده و دران حصار معتبران و متصدیان راجه استقامت میداشتند بعد ازان حصار سوم در
غایت متانت تعمیر نموده و اندران عمارت پخته از خشت و گچ برائے اقربا و اولاد و احفاد و محل سرائے راجه و دیوان خانه هاے متعدد در
غایت وسعت و آبادی و تعمیرش دو منزله سه منزله کرسی بلندی کشیده مسکن و نشیمن گاه راجه بوده و اکنون در کمال خرابی و ویرانی است
راجه پرتاب سنگه سوم تنی در حکومت خویش بنام خود آنرا بنا کرده پرتاب گڈه نام گذاشت و چون او در گذشت پسرانش با خود ها
در باب ریاست مناقشه و جدال داشتند در خلال این احوال روح الامین خان علم راقم حروف که از قبل سپه دار خان ناظم آله آباد
بحکومت آله آباد و سکندره می پرداخت جی سنگه ابن راجه پرتاب سنگه بخدمتش آمد و مخالفت برادران ظاهر ساخت
روح الامین خان باتفاق او با برادرانش رزم کرد و ظفر یافت و جی سنگه را بریاست نشانید جی سنگه بچد قلاع اندرونی
پرتاب گڈه عمارات رفیع تعمیر نمود و چون در عهد محمد شاه نظامت آله آباد بسربلند خان تفویض شد جی سنگه معرفت راقم حروف
بخدمت سربلند خان آمد و پیشکش بست و پنج زنجیر فیل بنظر گذرانید و رخصت آنطرف نیافت و یک سال درگذشت و او
در حیات علی علیه السلام اعتقادی تمام داشت و بر دستار سفید قطعه از پارچه بنرمی بست و در محرم هر سال چهار پنج مهدی ساخت
و بر در عشره خود عقب مهدها میرفت و تعزیه میکرد و خیرات بسیاری نمود بالجمله بعد ازو پسرش چترو هارے بخطاب راجه چتر سنگه
سرفراز شد اکثر بخدمت شاه نواز خان پسر سربلند خان که نائب صوبه آله آباد بودے ماند و چترو هارے را دو پسر بود ند از زنے
اولین میدنی سنگه و بوده سنگه و میدنی سنگه از پدر یکه راج گرفته بود و بعد از چندے راجه چتر سنگه رانی دیگر مسمے بسجان کنور که
بغایت حسن و جمال داشت در عقد ازدواج کشید و ازو دو پسر بوجود آمد ند کلانش پرتهی پت و دیگر برامبند و پت نام بوده راجه شیفته
سجان کنور بود و تمامی اختیار ملکی باو داد و چشم ریاست بر پسر خود پرتهی پت نهاد میدنی سنگه از استیلای سجان کنور رنجیده از
پرتاب گڈه برآمده فساد انگیزے شعار خود ساخت راجه چتر سنگه اکثر در باب تنبیه و اخراج از شاه نواز خان می طلبید و راقم حروف بآن امور
میشد چنانچه با میدنی سنگه اکثر زورها اتفاق افتاد و در همه آن جنگها ظفر رقم را بوده و قتیکه میدنی سنگه پانصد سوار و قریب شش هزار
پیاده فراهم آورد و سنگڈه را که آنوقت از قلاع معتبره انفصال بوده متصرف گشت و فساد انگیخت شاه نواز خان بر طبق عرایض
راجه چتر سنگه راقم حروف را با دو هزار سوار از مردم برادری آورده بآن سمت رخصت نمود و در سنسنگه پسر راجه چتر سنگه که از غوغا

باسه هزار پیاده با راقم مخی شده با سیدنی سنگه هنگامه آرای رزم شد سیدنی سنگه رزمی صعب کرد و با آخر منهزم تقدیر پشگده پناه برد راقم حروف
ورین سنگه بتعاقبش پرداخت سیدنی سنگه مجال توقف در قلعه ندیده کسان در قلعه گذاشته روی بهزیمت نهاد و موقف نام قلعه را فتوح
ساخته و شیخ قرین حال گردید سبحان کنور تکلیف ضیافت راقم باسپاه کرده که در قلعه پرتاب گده آمده ضیافت خورند دو سه گهری فرمانده سوار شده هنگام
شام بشهر پناه اولین پرتاب گده در آمدیم و در عرصه چهار گهری شب گذشته برور قلعه سوی رسیدیم و بر دیوار دروازه قلعه بمسافت
دو سه جریب تفاوت یکنیم گز مشعلها بران نصب کرده و آن روشنی تا برآمدن بچنان مشتعل بود بالجمله حصار سوی راحل کرده برور عمارت
رسیدیم و پیاده شده اندرون رفتیم صحنی وسیع دیدیم و سه طرف آن ایوان و کوشک های آن همه دو منزل بوده و سایر دیوار بالاخانه همه
سنگین و شبک بوده و آن صحن و کوشکها همه فرش سفید و چاندنی داشته و بر بام خانه ها رانی ها و انجا تشتی مع چراغ افروخته از سنگه های دیوار
تماشای مردم میکردند و اطراف صحن را با درختان دهه بست ساخته آهنی با پهل و سه شاخه روشن کرده بودند و بر فرش چاندنی
شمعدان دو رویه افروخته چون بر سر فرش رسیدیم و بیشتر رسیده بر مسند نشستم بالفصل کس از برادران و همراهیان همراه بودند همه
صف راه نشستند رین سنگه و الکاران و دیگر رفقای معتبره راجه از هنود و سلمان آمده در خدمت حاضر شدند و دستارخوان کشیدند
و چهار چلچی واقتابه که یکی از نقره بود فراشان برای شوئیدن دست آوردند و بعد ازان در صحنک های سین قلعی دار و چندی ازان
نقره همه مملو از طعام های متنوعه از قلیه و دوپیازه و پلاؤ و نمکین و شیرین و نقول های گوناگون و نان های شیرمال و باقرخانی
و اغذیه هندی چون پوری و کچوری که هر یک پوری مقدار سیر کلانی بوده و دهی بڑه و اقسام غیر نی رنگ برنگ و اچار ها و ترعق لغناع
و سرکه پیش نهادند برادران راقم از گوشت پرند و چرند پرسیدند که چگونه است مردم راجه گفتند که مهاراجه چهار مطبخ دارد و برای خلیل سلمانان
سیدار دو قطع نظر ازین ملکر ماحیلی بوجه بردین سلمان ستعمل است حاصل که ازان طعام تناول کرده شد چون فراغت نموده شد تکلیف
برخاستن از انجا نموده بصحن سرای دیگر که ازان بزرگتر و صاف تر بوده آورده نشاندند و برهمان دستارخوان الخدمه را بر طعام نشاندند
و کسانیکه در لشکر مانده بودند در خیمه اینها دیگهای طعام بر هنگی و میانه ها بار کرده باشکر فرستادند که در مکان دیگر چون نشستن اتفاق افتاد
پان و تماکو در صحنهای کوچک با قوفل یعنی سپاری و الایچی و لونگ مجوز بویه پسته و بادام پیش آوردند چون اهل خدمه فراغت از طعام کرده خاص
شدند رای برخاستن برخاستن غالب آمد و دیگر بار یک پاندان نقره پر از باسول و چوگهڑه با نوابل و عطر آوردند و آن چلچی و اقتابه
نقره و ظروف نقره بابت اغذیه که پیشتر گذاشته بودند سه پاندان خالی و هزار روپیه نقد و یک صد و یک اشرفی در کیسه دارای سرخ
و دو راس اسپ یکی از ترکی برنگ ابلق صندلی و دومی تازی سمند سیه زانو که هر یک تخمیناً بقیمت پانصد و شش صد روپیه باشند
به نذر گذرانید و گفتند که شطرنجی و چاندنی با سه سند و لوازمه آن که بران نشسته طعام خورده اند همه آنرا فراشان صاحب برداشته
بسرکار ببرید آن زمان راجه چتر سنگه پیش شاه نواز خان بود و قسمت سبحان کنور غدر تصدیع نمودن راقم که از لشکر تا به قلعه آمده بود نمود
یکنیم پاس شب مانده با لشکر خود رسیدیم بالجمله راجه چتر سنگه در آخر عمر مفلوج گشت و سه سال در آن حالت زندگانی کرد سیدنی سنگه
را با لموای سبحان کنور از ریاست راج بی نصیب گردانید و پسر خود پرتهی پت را کار سبحان کنور متولد شده بود و لیعهد خویش گردانید
پرتهی پت این راجه چتر سنگه هم سن راقم بوده بریاست پرتاب گده نشست چندان جمال زیبا داشت که از تعریف و توصیف بیرون
بوده استادان هنرمند نوکر داشته در فنون کامل شد و بزبان ترکی و عربی و فارسی و افغانی و دیگر هنرها مثل تیراندازی و نیزه بازی

واسپ تاختن وچوگان باختن وغیره هنر سپاهگری وعلم مجالس یگانه عصر شد ودر علم تواریخ مهارتے کلی حاصل کرده
وروزمره فارسی آنچنان درست داشت که اگر پس پرده سخن میگفت کسی در سخن گوئی از لهجه مغول ولایت را فرق نمیکرد وبصفات
اخلاق پسندیده از حلم وتواضع وسخاوت وشجاعت موصوف بوده وبطریق اسلامیان موصوف بوده ومعاش نیز بطور ایشان بود
وبند جامه بدست راست چنانچه مسلمانان دارند میداشت ومجلس بطریق ایران تا مدار میداشت واز مطیعان وزیر الممالک
ابو المنصور خان بود هنگامیکه ابو المنصور خان از احمد خان بنکش فرخ آبادی هزیمت خورد واحمد خان تا آله آباد در رسید از پرتاب گنگ
دیوان ابو المنصور خان وعلی قلیخان نائب آله آباد که حمید قلیخان خطاب یافته بود وخان عالم بقاء الله خان این هر سه قلعه
آله آباد متحصن شدند احمد خان بحاصره قلعه پرداخت پرتهی پت با احمد خان موافق گردید وبحاصره قلعه کوشید چون ابو المنصور خان
بامداد ملهار راو وکهنی احمد خان وسعد الله خان روهیله را بعد از رزم منهزم ساخته بکوه کماون در لال ڈانک محاصره کرد وبالآخر صلح
نمود وبصوبه خود آله آباد داده مراجعت نمود پرتهی پت حسب الفرمان نجدت نشانت ابو المنصور خان او را بمکر وفریب بر دست
علی بیگخان خارجی به قتل رسانید وخان مذکور را مخاطب بشتاب جنگ ساخت وبعد از پورش دیناپت در دوازده سالگی بحکومت
پرتاب گڈه نشست واو در حسن وجمال از پدر خود بوده وبعد از چندے او نیز بر دست شجاع الدوله ابن ابو المنصور خان
آواره شده به قتل رسید وضلع پرتاب گڈه را چندین عمالان شجاع الدوله متصرف شدند ویس ازان هندوپت برادر پرتهی پت ابن چترسنگه از پیش
شجاع الدوله بحکومت پرتاب گڈه رسید وچون از عهده مالگذاری برنیامد باز گماشتگان شجاع الدوله متصرف شدند هندوپت بخدمت شجاع الدوله رفت
بطمع ریاست آبائی مسلمان شد ودر زمره چیله های شجاع الدوله انسلاک گشت وبحکومت پرتاب گڈه رسید چون شجاع الدوله در گذشت خلف الرشید ش
آصف الدوله میرزا امانی بر ضلع پرتاب گڈه مست گماشتگان خویش گماشت واکنون شنیده میشود که اکنون هندوپت نوسلم از طرف آصف الدوله بر مسند نی گنج
که متصل پرتاب گڈه است وآبادی مختصر دارد قیام میدارد چنار شهرے است مختصر وقلعه سنگین برقرار کوچه مشرق بدریای گنگ بسمت
شمال آن قلعه برمتصل مے گذرد وآن قلعه را در نه صد وهفتاد ویک هجری فتونام غلام عدلی پیشکش محمد اکبر بادشاه نمود وآن همه گاه
از دست سلاطین تیموریه بیرون نرفت واکنون انگریزان آن قلعه را از مردم شجاع الدوله برزم بگرفتند وبران متصرف اند ومابین
قلعه ومقبره شاه قاسم سلیمانی وپورش شاه واصل نام جای وسیع وسیرگاه پسندیده است وقلعه مذکور در متانت نظیر ندارد ومقبره
پسر دوم بالا پر نام در قنوج مکانے بانام است وفقیران مقبره شاه قاسم گویند که ایشان در عهد محمد اکبر بادشاه بوده ودر عهد
جهانگیر بادشاه فوت کرده واو از افغانان منی راے خود را سید میگویند واین حکایت دراز است بنارس سے وچهل کروه از الآباد
بسمت مغرب شهریست از عمارات سنگین بازیب وآئین شایسته آراسته وهندوان آنرا از انبیه مهادیو میدانند واعتقاد ایشان بر ستشگاه
قدیم است گویند هرکه در انجا بمیرد از آمد رفت یعنی تناسخ از ماند وبرین اعتقاد اکبر هندو از دور دراز در انجا رخت اقامت می انداز ند
ومعاش میکنند تا آنکه بمیرند وآن شهر معدن حسن ودلفریب است بعضی مردم در انجا مدام دوانه زلف وخال محبوبان ولب و
رخسار معشوقان گرفتار شده ترک خانمان کرده بمرض عشق مبتلا گشته می گذرانند وبنارس را کاشی نامند وعالمگیر نام آنرا محمد آباد
گذاشته وچنانچه برسکه محمد آباد بنارس منقوش است وشهر مذکور بر ساحل گنگ سمت شمال واقع است ودریا بطرف جنوب متصل آن
میگذرد وتمولان آنجا در اکثر حویلی خود ها تا دریا نردبان های سنگین ساخته اند ودر وقت خوشی راجه بنود سنگه بطرف جنوب بر ساحل گنگ

عمارت عالی ساخته و آن نیز شهرے میانه شده برام نگر موسوم گشته بنارس و رام نگر هر دو شهر بر ساحل جنوب و شمال دریای گنگ
واقع شده اند دریا از بین انها میگذرد و بنارس معدن فضیلت و مدرسهٔ علم اهل هند است و صاحب تاریخ مبهج صادق گوید راجه سوج
که از بزرگان هند بفرمان رستم بن زال بسلطنته هند رسید و قنوج آباد کرد و دار السلطنت ساخت و آبادی بنارس را تمام گذاشته بمرد
پیش بهر انچ که شهر بهر انچ از بنیهٔ اوست آبادی بنارس را باتمام رسانید و از اجهای بنارس انچه که رقم دیده اول منارام برهمن مندار چند موضع بود رستم علیخان
که از طرف ابو المنصور خان یاست بنارس داشت او را بمرتبهٔ اعلی رسانید و بخطاب راجگی موسوم گردانید چون رستم علیخان از وقایع ابو المنصور خان گذاشته از طرف
عمدة الملک امیر خان نایب صوبهٔ آله آباد گشت محمد علیخان رساله دار ابو المنصور خان بطریق سزاول بنارس بتحصیل زر منارام تعین شد منارام دختر خود را بعقد
محمد علیخان داد و معتبر گشت چندانکه بے سزاول زر معهوده سرکار را قسط بقسط ماهوارے میفرستاد و بعد ازو پسرش بلوند سنگه در بنارس بحکومت نشست و در راستی و
درستی معاملات و زر رسانی سرکار نشانی نداشت او را ابو المنصور خان و پسرش شجاع الدوله خوانند که بخدمت آید و در خلال این احوال ابو المنصور خان پرتهی پت را
پرتاب گڈه را بفریب بقتل رسانیده بلوند سنگه را روقوع اینمعنی تر سید و بخدمت نیامد و یا خود عهد کرد که بخدمت بیکلس از امر نیابم ابو المنصور خان و شجاع الدوله
بسیار خواستند صورت نه بست و بلوند سنگه چندین مرتبه بنابر همین اخراج شد و بمکری کموه گریخت و میگفت که جناب خداوند گیتیبان خداست و کسی که
پیش خدا مبرود باز می آید منکه بخدمت نمی آیم میدانم که باز نخواهم آمد در مبالغ معهوده معه اصل و معهود و اضافه هر سال میرسانم دیگر از آمدن من
خداوند چه میخواهد شهر رام نگر از بنیهٔ اوست و او در حکومت خویش پیچ گذه که محکمتر ین قلعه بر قسر زکهی رفیع واقع است و
صعوبت راج چندانکه پیاده بعسرت تمام بران قلعه رفتن تواند بوا ز نان آن قلعه مبالغ خطیر داده آنرا بتصرف خود در آورد و خزاین خود را
در آنجا گذاشت و در رام نگر مطمین نشست اما آب و هوائے آنقلعه بغایت بد است و سازگار ابدان انسان نیست بعد شش ماه
مردم اولین آنجا بیایند و دیگران بجائے ایشان روند و بعد از و پرتهی جیت سنگه پسر بلوند سنگه بر سند حکومت نشست آصف الدوله مرزا
امانی خواست که او را از بنارس طلبیده اخراج کند جنرل هشمن صاحب کلان کلکته او را در ظل حمایت خویش گرفت آصف الدوله
ازان عزیمت درگذشت و ملک بنارس را بصاحب کلان در جلدوی خدمت تواضع نمود راجه چیت سنگه در بنارس مستقل شده مبالغ ده خود بصاحب
کلان میرسانید لیکن آخر الامر کفران نعمت کرد و احسانهائے صاحب کلان را فراموش کرد و در باطن با صاحبان کونسل در ساخت
و دیگر حرکات خلاف مزاج صاحب کلان از و در خفیه بوقوع آمد صاحب کلان آنرا بتغافل میگذرانید و سالے چند برین آمد که آخر
شعبان سنه هزار و یکصد و نود و پنج هجری عزیمت لکهنؤ کرده متصل بنارس رسید راجه چیت سنگه در ظاهر باستقبال تا بکسر رفت
صاحب کلان خواست که او را بجلس راه ندهد اما بمقتضای مروت صورت نه بست راجه با صاحب کلان در بنارس آمد صاحب کلان
بصلاح بعضے بنابر سرانجام زر باقیات و دیگر معاملات سزاول و بهره بر راجه فرستاد و نزاولان او را تنگ گرفتند و خواستند که پیش صاحب
کلان ببرند مردم راجه دست بشمشیر بردند و دو سه صاحبان را که بسزاولے آمده بودند با چند کس از سپاهیان بکشتند و راجه از کشتی نشانده بزمام نگر
بردند راجه از انجا هراس نموده باستعلقان خود بلطیف گذه رفت و رام نگر خالی گذاشت انگریزان تحیر در بنارس نشستند چون راجه
دید که کسے به رام نگر نمی آید بعد سه چار روز همچنان سنگه برادر راجه برام نگر آمد و آنرا محکم ساخت و بنای قلعه از سر عمارت کرد و
در موضع سهرام جیاون با فوجی از سوار و پیاده قریب شش و هفت هزار کس گذاشت بعد سه چار روز مسافر صاحب با چند
ضرب توپ و کپنی بابرام نگر رفت و کله بازدو اندرون قلعه و شهر در آمد چون سپاه انگریزان داخل شهر شدند تفنگ اندازان

راجه ادیام حویلیهاے اطراف وجوانب که کمین نشسته بودند بسیاری را کشتند سیاه فرصاحب و رئیس فرانسیسیان تا پنجاه شصت
فرانسیس و بسیاری از ملکتیهاے جوان کشته شدند سپاه انگریز منهزم برگشتند اقبال در کار انگریزان راه یافت بعد دو سه روز صاحب کلان با جماعه
انگریز که همراهش بودند اقامت خود در بنارس مصلحت ندیده بنگاه خود را در باغ مادهو داس که فرود آمده بودند گذاشته بنگام شب
درکمال سراسیمگی از انجاے که اکثرے ازان سواری نداشتند وازانجا برآمدند و بر آب گنگ رسیده عبور دریا کرده داخل چنار شدند صاحب
راقم که دران محن گرفتار بود رفتم که پیش ازین در چنار رسیده بود بخدمت رفت و قریب هزار روپیه از سرکارش همراه داشت
ازان خبر داد صاحب موصوف آنرا باکثر صاحبان که ازان حادثه تهی دست شده بودند داد و بعد چند روز صاحب کلان بیجرپایم را جهت استیصال
راجه چیت سنگه تعین نموده فرمود که ساخته و پرداخته شما همه وجوه پذیرا است وانچه بعد فتح قلعه بجے گذه از نقد و جنس بدست آید
کسانیکه در جنگ قلعه باشند نصیبه آنها است وایستاده خاص و عام بکمان سلفے ایالت بنارس بیجرپایم شهرت یافت و بعد از فتح از توجه
بفضل خواهد آمد و کپتان جوناتهان اسکاٹ صاحب را قسم راما به خدمت ترجمه نویسی و مصاحبت بیجرپایم موصوف مقرر کرده بیجرپایم با دو پلٹن خیمه از خیمه
بیرون آورده بر ساحل رود حرکو علم اقامت برافراشت بشبی دو سه صاحب را با پنج شش کپتنی که قریب چهار صد و پانصد کس سپاهی تلنگه
باشند باسه ضرب توپ بر سر فوج راجه چیت سنگه که قریب پنج شش هزار سوار پیاده متصل سمه بهراه رام جیاون بوده و دویم
کروه از لشکر انگریز مسافت داشت تاختن آورد و فوج انگریزان نیز قتالی فاحش کردند سپاه راجه منهزم بجنگل ٹھٹھه پناه بردند انگریزان
ظفر یافتند و دو سه ضرب توپ غنیمت آوردند ازان روز سپاه انگریز قوے دل شده بعد ازین قضایای اصف الدوله میرزا امانی
باسالار جنگ و حیدر بیگ خان و الماس علیخان خواجه سرا از لکهنؤ رسیدند صاحب کلان از ایشان یارے بخواست سپاه انگریز
جوق جوق از کانپور و آله آباد و دیگر جاها از شرق و مغرب و چنار پیش صاحب کلان فراهم شده و در خلال این احوال بیجرپایم بٹھٹھه شتافت
رام جیاون در قلعه ٹھٹھه متحصن شد بیجر بجاهره آن پرداخت رام جیاون رزم کرد بعد سه روز هزیمت رفت چه قلعه ٹھٹھه روز عید الفطر
اقبال منحر گشت سجان سنگه برادر راجه چیت سنگه دو سه روز پیش ازین باهمان روز دوازده نفر فرانسیس که اسیر شده محبوس بودند
به قتل رسانید و در معنی خلل میر محمد قاسم خان بناے دولت خود را بر کند راجه چیت سنگه در لطیف گذه استقامت داشته پیش ازین فوجی
بر سر او از انگریز عقب لطیف گذه که راه برآمد چیت سنگه بود رسید چیت سنگه خوبے بمقابله ایشان تعین نمود ایشان در موضع نهر دیا
با سپاه انگریز رزم کرده منهزم رفتند و چیت سنگه پس از فرستادن فوج روز یکه رام جیاون از ٹھٹھه برآمده بود از لطیف گذه بجے گذه
شتافت و چند روز انجا بماند و مادر خود را نے ماتا را با زوجه خویش و تمامی عیال و اطفال را سمه خزاین و دفاین که در بجے گذه بود بمعتمدان
و سپاهیان خود سپرد و قلیل از زر و جواهر گرفته بموضع رکهری رفت عوام میگویند که اشرفی یک کرور روپیه بر فیلان و شتران بار کرده
همراه خود برد و در رکهری نیز تخوف تعاقب انگریز مجال اقامت نیافت و بنواح بلدی شتافت و ازانجا نیز آوازه دشت او بار گردید
بالآخر بنواح دیتیا و گوالیار پیش مهاجی سیندهیه که بر سر قلعه گوالیار با راجه رانا چر سنگه راجه کوهپر خاش داشت رفت صاحب کلان
ریاست بنارس و راج آنجا بمهپت نراین داد و او را اعزاز و احترام کرد و او سان سنگه یکی از عمده هاے بلوند سنگه را که در
آخر مخالف چیت سنگه شده بود و بالطاف صاحب کلان مے گذرانید مدار المهام رئیس کار او ساخت اگرچه بعد از چند روز
او کناره گرفت و در پیچید بهتری که مسکن داشت رفته بنشست مهپت نراین بخلاع اسپ و شمشیر سرفراز گردیدند کمان بیجرپایم که در لشکر

خاص و عام بود نظر بزر رسید و مارکم صاحب ناگهار ا مامور گشت بالجمله بیجا یم از ٹھٹھه به لطیف گڈه و از انجا به بجے گڈه رسید رانی ثانے و
دهوندا مل دیوان راجه چیت سنگه در قلعهٔ بجے گڈه متحصن شدند بیجا یم روز یکشنبه یازدهم شوال سنه یکهزار و یکصد و نود و پنج هجری بحاصره
بجے گڈه پرداخت کپتان جوناتهان اسکاٹ صاحب بلا راقم فرمود که توپے باید اندیشید تا جان و آبروے متحصنان قلعه برباد ندود و این قلعه مسخر شود
راقم بوسیلهٔ معرفت سابق که هنگام نظامت آله آباد بسر بلند خان باراجه منسا رام و پسرش بلوند سنگه میداشت و ازان وزیرتین کار
راجه چیت سنگه در درستی کارے موفور کرد در ینولا پیش ازین باراجه چیت سنگه مراسلات میداشت اما راجه موصوف از غرور تکبر
و فتح قتل رام نگر که بر سیاه انگریز یافته بود و دیگر بد مدسخنان ناآزموده کاران نصیحت راقم نشنید و از لطیف گڈه به بجی گڈه رسیده
آواره گشت چنانچه گذشت و خطوط راجه که قبل ازین بارا قم آمده بودند در قلعه بجے گڈه پیش مادرش رانی ماتا فرستاد و دستے
والله محمد یم خود را نشان داد و رانی معتمدان خود را پیش راقم فرستاد راقم با کپتان موصوف ایشان را پیش بیجا یم برد و قرار برانیمے استحکام یافت
که رانی ماتا هرگاه از قلعه برآید تلاشی نخواهم گرفت و انچه از نقد و جنس از قلعه بدست آید نصف آن صد پانزده روپیه برانی داده شود و برائے
استقامت او مصرف او بر زا پور گشت که دولک و پنجاه محاصل سیدار د بدهم و هرگاه رانی موصوف ارادهٔ رفتن پیش پسر خود چیت سنگه
نماید کسان کپتان جوناتهان اسکاٹ تا بسر حد خود که کنارهٔ آب جون است عبور کنانیده بدهند چون این همه درست شده و دستخط
بیجا یم باقی ماند که تا استحکام پذیرد یعنی رابیجا یم بصاحب کلان نوشت صاحب کلان قبول نکرد و در جواب نوشت که
رانی باستقلال جنگ میکرده باشد اگر عاجز شده بر استانه ما افتد اگر بخاطر ما خواهد آمد چیزی خواهم داد یا نخواهم داد ساخته و پرداخته
بیجا یم برابر رفت و باز جنگ از سر شروع شد بعد چند روز اقرار برانکه اگر صاحب کلان چیزے وظایف دهد بهتر والا کپتان
جوناتهان اسکاٹ مارا نزد چیت سنگه رسانیده و هر بست دوم ذیقعده سنه هزار و یکصد و نود هجری رانی او قلعه برآمد
و قلعه مفتوح شد و غنیمت قلعه بصاحبان و سپاه که قلعه را محاصره داشتند علی قدر مراتبهم رسید و بجمله آن بیجا یم فی صد پنجاه و سه
بقولے پانزده روپیه برانی ماتا داد و کپتان موصوف اورا سه اسباب تا به نبارس رسانید و صاحب کلان رانی را انجا گذاشته
نداده به کلکته شتافت رانی دل تنگ شده به کپتان پیغام داد که مارا نزد چیت سنگه رسانید کپتان بکلکته رفت صاحب کلان نوشت و
درخواست راستے نمود صاحب کلان بمارکم حکم داد که از نبارس چند تلنگه همراه رانی تعین نمود و بآله آباد رسانید و رانی از
آله آباد نزد چیت سنگه که همراه مهاجی سیندیه بود در تعلقهٔ گوالیار بوقت سرکار جونپور بر ساحل نهر گومتی شهر لیست از انجا
فیروز شاه شکاری والی دهلی گویند که چون فیروز شاه شهر جونپور بنا نهاد خواست که فیروز آباد نام نهد شبے عم خود سلطان
یوسف شاه را که جونا نام داشت بخواب دید که گفت که این شهر بنام من کن سلطان آنرا جونپور نام کرد و سنعم خان که بعهد
همایون بادشاه در نهصد و شصت و یک هجری ایالت کابل داشت و بعهد محمد اکبر بادشاه خانخانان خطاب داشت و بعد از قتل
خانزمان با ایالت جونپور رسید و لشکر به پٹنه و بنگاله کشید و آنجا را صافی ساخت و همانجا در نهصد و هشتاد و سه هجری در گذشت
پل جونپور و عیدگاه آنشهر از آثار اوست تاریخ تعمیر پل در طاق شرقی و جنوبی بود لفظ صراط المستقیم سرسنگی منقوش است راقم حروف مکرر آنشهر را تماشا کرده و
پل مذکور از سنگ سرخ است و عرض پوست دارد چنانکه باطراف دکاکین تعمیر یافته مردم اندران نشسته بیع و شری میکنند و روغن خوشبوی بیله
آنشهر و دیگر روغن سوگنداری که ادویه معطر و ماشه بآن میسایند از تحائف روزگار است دو لون آن بغایت معطر و مقوی ابدان است و آنشهر از قدیم

سعدان علما و فضلاست و مردم نامی ازان دیار بسیار برخاسته اند و بجای آنخطه در استقامت مزاجی و سلیم طبعی مشهور اند مولوی روشن علی ساکن آنجا
مروی بامروت و فقیر دوست و خوشنا پرورست و برادرش درویش علی جوانی شایسته بزیور علم و ادب آراسته و پیراسته است و مولوی علی اعلی مردی
حلیم و متواضع از زمرهٔ اهل دانش است و دیگر مولوی باسط علی و رمضان علی در حسن اخلاق و تواضع از انبای روزگار رجحان دارند و در زمرهٔ سپاهیان
شیر زمانخان آن ملازم سربلندخان بود و هفتصد شتر نال آهنی همراه او میرفت و دیگر در زمان سابق مردم معروف ازان دیار بسیار برخاسته اند و هیچ گاه
آنخطه از وجود مردم مشهور خالی نبوده فحصلے در نمیغی گفته ؎ سواد جونپور باسواد دیده تشبیه است ؎ که ازوی بر نمیخیزد غیر از مردم بینا ؎ و مخفی نماند که بلوک
جونپور را سلاطین شرقی گویند و ایشان بملک الشرق ملک سرور منسوب اند و او از خواجه ایاز فیروز شاه شکاری صاحب دهلی بوده چون سلطان محمد بن تغلق شاه
شکاری در عهد خویش او را وزارت داد و خواجه جهان لقب نهاد و در هفتصد و نود و شش هجری ملک الشرق خطاب او بحکومت قنوج و جونپور و بهار و ستاد
ملک الشرق در ضبط ملک آبادی بدیع فضا نمود و از احکام بنگاله باج گرفت و ارکهلکانون باریری ضبط کرد و چون سلاطین دهلی را شوکتی نماند خود را سلطان الشرق
خواند بعده پسر خوانده اش ملک مبارک قرنفل جانشین شد و خود را مبارک شاه شرقی خواند و چتر بر گرفت و سکه و خطبه بنام خود کرد و بعد از و برادرش سلطان
ابراهیم شرقی بادشاه شد و او عالم و فاضل بود علما و فضلا را محترم داشتی و از احوال فقرا و مساکین خبر گرفتی قاضی شهاب الدین ملک العلما جونپوری تفسیر بحر
المواج و فتاوای ابراهیم شاهی و دیگر کتب بنام او نوشته گویند وقتی سلطان ابراهیم قصری خست چون باتمام رسید شبی شنید که یکی میگفت قصر سلطان
تمام شد بزوال رحیلی نمانده معاش از کجا بدست خواهم آورد دیگر روز سلطان امر کرد تا آن قصر را خراب کردند و دیگر بار بنا ننهادند بعد از و پسر شاه سلطان محمود
شرقی بحکومت رسید و بعد از و کوشید و لشکر به اوریسه کشید و بسیار ے از کفره آن دیار بکشت و مظفر بازگشت و بهلول لودی بادشاه دهلی را تا قضایا بسیار واقع شد
و آن در ضمن سلاطین دهلی در احوال بهلول لودی بیاید و بعد از و پسرش سیکندر خان را امر السلطنت برداشتند و محمد شاه شرقی تمام نهاد و نداوظام استمگار بود و قضیه
از بزرگان برنجیدند و باتفاق دارش بی بی راجی برادرش سلطان حسین را در جونپور بر تخت نشاندند سلطان حسین شرقی مستقل گشت و با سلطان بهلول لودی
چهار سال صلح کرد و در آبادی ملک کوشید و سه لک سوار و هزار و چهار صد فیل جمع آورد و لشکر به اوریسه کشید و از ای آنجا صد و سی فیل پیشکش گرفت و مظفر
بازگشت و بگو الیار شتافت و از ایالت آنجا باج گرفت در هفتصد و هفتاد و یک هجری با خوای زوجهٔ خود ملکه جهان بنت علاء الدین که از اولاد رایات عالی خضر خان بود
و خود را از عهد صاحبقران تیمور گورکان وارث ملک دهلی میدانست تا صد و چهل هزار سوار و بهلی آورد و بسیار ے از ملکت سلطان بهلول لودی بگرفت
بهلول از بسیاری لشکرش توهم نمود و الی و مستولی عرض نمود که سلطان اگر دهلی بگیرد ناچار با سیری سپارد کار ایشان باشد مرا نیز همان انکار دو پانزده کروهی من
مسلم دارد سلطان حسین این قبول آن را نموده بهلول ناچار با پانزده هزار سوار عزم رزم کرد سپاه سلطان حسین را از عبور جمن مانع آمدند منتظر فرصت بودند
سلاطین معظم شاه سلطان تبلخت قضیه بود نا گاه از آب گذشت و ظفر یافت سلطان حسین بجونپور رفت و ملکه جهان کرایهٔ فساد بود گرفتار گشت بهلول او را باعزاز تمام چونپور
سلطان فرستاد سلطان حسین بار دیگر با لشکر ے ازن لشکر دهلی کشید بهلول بعد از عجز و زاری بر زم شتافت و ظفر یافت و همچنین دیگر بار بهلول مصاف داد و هزیمت گشت
و بالآخر بهلول بر جونپور و اکثر بلاد او مستولی گشت سلطان حسین در هشتصد و نود و یک هجری بار بخت و بانصاف ملک در گذشت و بکهلکانون اندک لاتی که در تصرف
او در صدود بنگاله بود قناعت کرده بهلول پسر خود را بر بکشاه را حکومت آنجا داد و در روزگار سلاطین شرقیه پیری گشت غازی پور شهریست قدیم بر ساحل شمالی دریاے
گنگ و بر ساحل جنوبی گنگ آبادی زمانیه واقع است و غازی پور کل رخ جهانی میدارد و گلاب و عطر آن شهر بغایت خوب مشهور شیخ عبد الله ساکن عظیم آباد را شهرهٔ غازی پوری
حاکم غازی پور خواست که عطر کره از گلاب بگیرد میسر نشد و آن غیر از کابل بشمیر نباشد و الدر اقم حروف از کابل عطر کره اورده بود و آن خوشبوی بیرون
از حد توصیف بوده عطاران جهان آبادیک تولهٔ را بچهل روپیه میگفتند و الدر اقم تبسم نموده گفت که این برای استعمال است بجهت فروختن و عجب آنکه کسون

سغول تجار از کابل آمدند و عطر و اشتند رقسم یک تولهٔ بقیمت بست روپیه گرفت و امتحان کرد پیاده بود نه کره امیر ابتا از عطر مندوستان پسندیده بود
به غازی پور در حویلی شیخ عبدالله غازی پوری عمارت چهل ستون که زیاده از شتاد ستون میدارد از ابنیهٔ اولغایت پسندیده است و بمراتب
چهل ستون که زیاده از شتاد ستون میدارد از ابنیهٔ اولغایت پسندیده است و بمراتب از چهل ستون قلعه آله آباد بهتر است و از عجایب عمارت آنکه
فواره بالای سقف چهل ستون برده اند و نهرها در اطراف ستون جاری کرده راقم حروف در حکومت پسرش فضل علیخان ابن شیخ عبدالله
بعلاقه نوکری پسر خود غلام رسول چند سال در غازی پور بسر برده وقتی آنجا بحسن سعی برادرش شیخ حمیدالدین درویشی بسن نوزده یا بست
ساله دو چار گشت دیده از روی کار برداشت و علی از کیمیا بر دست رقم کنانید که دران شانزده از غریب نمود و آن واقعی مثبت چنانچه از نمودهای آنها
در از آیات قرآن مجید بتاویل تطبیق داده و آن در کتاب فوج محفوظ که تالیف راقم است مرقوم گشته و ابتدای آن بسجه از آیت بسکه من فی السموات
والارض از سورهٔ رحمن نموده و آن عمل دهی است و طرفه آنکه با وجود مشاهده و عمل که از دست خود کرده بار بار بست بعمل برده و نیافت النصب النصب
حسرت آنکه در حضور عامل مکرر نکر دمانک پور شهر لیست بر ساحل دریای گنگ سمت شمال واقع است و آنطرف دریا شهر کره بسمت جنوب دریا
از مانک پور مائل بطرف مغرب ابادی دارد و در مانک پور سادات کروبری بسیار سکونت دارند و مقبرهٔ حضرت پیر نصیرالدین
که بروح بزرگ بنا بر برآمدن حاجات بر سر خرمره و یاسه فلوس مس و یا سه روپیه یا اشرفی فاتحه کنند در مانک پور است از ان
دریافت می شود که آن بزرگ صاحب مقام تثلیث بوده راقم حروف تحقیق ایمنعنی کرده که نصیرالدین چراغ دهلی دیگر است که مزارش
در دهلی است و در کره مزار بالنوار شاه کرک مجذوب است از کرامات نقلهای عجیب مشهور است و از انجمله وقتیکه علاء الدین خلجی
حاکم کره جهت ملاقات خسرو خویش سلطان جلال الدین خلجی اماده عذر شد متوجه آنصوب گردید و از شاه کرک التماس اعانت
بزر بالغ گذشت فرموده که هر که بیاید با تو بجنگ ✤ تن در کشتی سر در گنگ ✤ همچنان شد و تفصیل اینواقعه در ضمن دهلی در فصل
احوال سلاطین اسلام در اخبار علاؤالدین خلجی مرقوم شود نیز کرده تخمیناً از مانک پور سمت جنوب بر ساحل جنوبی شهر گنگ شاه زاد پور
است چیمٹ و گرهی آنجا پسندیده بود و در زمان سابق تیاری خیمه های سلاطین و امرای دران شهر میشد از شاه زاد پور پانزده
شانزده کروه تخمیناً شهر آله آباد سمت شرق واقع است کوڑه جهان آباد دو شهر است چه جهان آباد شهری دیگر متصل
کوڑه است و کوڑه را از چکله نامند و حاکم علیحده در انجا می نشست و از آله آباد و اکبر آباد علاقه ندارد بست و پنج لک یاسی لک
روپیه در وقت نظامت برهان الملک سید سعادت خان شیخ عبدالله غازی پوری تحصیل کرده و نهر بد متصل کوره میگذرد
و مهاجن فتح چند نام بران صراطے از خشت و گچ بسته وقتیکه مبارز الملک سربلند خان از اکبر آباد ناظم صوبه آله آباد شده از راه
کوره و اٹاوه بدانصوب می آید راقم حروف بسن یازده سالگی همراه رکاب بود در انوقت آن صراط نو احداث بوده بالجمله
مهاجنان هندی وال انجا استقامت میدارند و عمارت عالیه دو کاکین و باغات مطبوع و بازار فراخ و کشاده دارد و سمت
جنوب کوره مسافت سه چهار کروه دریاے جمن است و آن طرف زمینداری چهر سال و نکهه است نه کروه سمت شمال کوره رودخانه
گنگ می گذرد و بر ساحل جنوبی گنگ کانپور نام جائیست که اکنون چهاؤنی انگریزان متصل آنجاست و کوره از آله آباد سمت
مغرب شش منزل میانه مسافت میدارد شهر اٹاوه جانب مغرب کوره است وقتیکه مبارز الملک در اکبر آباد ناظم صوبه آله آباد
رشد بدانجا رسید جان نثار خان برادر زن قمرالدین خان وزیر که ایالت کوڑه داشت جهت ملاقات مبارز الملک سربلند خان

باشکوه خویش که پانزده زنجیر فیل ماهی و مراتب و علم داشته شتافت و ازان تمرد بهگونت ابن اژاژ زمیندار کوره شکایت کرد
و اعانت خواست سبارز الملک چیزے ازو نبا برخرج طلبید اشت جان نثار خان سرانجام نمداد سبارز الملک به پشت گانون رسید
بهگونت زمیندار سعرفت راقم حروف و دیگر رؤسائے لشکر نجدمت سبارز الملک آمد و سه لک روپیه پیشکش نمود و رخصت انصراف
یافت سبارز الملک به اله آباد رسید دیگر سال بهگونت در بیخبری ناگاه خود را با شکر جان نثار خان زد و او را به قتل رسانید و لشکرش
تاراج نمود و غنیمت بسیار بدست آورد یکے از محفل نشینان سرایش با پیرے بردوان پرده نشین عصمت و عفت با لقلاب خ دوا
همخوابه پسرش روپ سنگه بن بهگونت گشت قمر الدین خان وزیر از قتل جان نثار خان آگاه شد بعساکر بادشاهی که عبارت از
پانسی ست از شاهجهان آباد متوجه او شد بهگونت در قلعه غازی پور عمله کوره متحصن شد وزیر بحاصره پرداخت در خلال این احوال
امیر الدوله صمصام الملک خاندوران خان متوهم شده باندیشید آنکه قمر الدین خان وزیر در نواح چکله کوره است و سبارز الملک
ناظم آله آباد و سید سعادت خان حاکم اوده که هر یک متصل اند با یکدیگر متفق شده با وزیر درسازند و بر با شورند کار بطول رسد
از راه دور اندیشی سبارز الملک را امیدوار منصب وزارت ساخته در طلبش شقه با دستخط خاص محمد شاه حاصل کرده فرستاد و سبارز الملک
از آله آباد در موسم برسات بر خباح استعجال بدهلی شتافت قمر الدین خان وزیر بدریافت این خبر محمد خان بنگش را بجا مره قلعه
غازی پور باز داشته خود متوجه شاهجهان آباد شد محمد خان بنگش با بهگونت دامدار کرده بفرخ آباد مراجعت نمود بهگونت
بر چکله کوه مسلط گشت بعد از چند سال محمد شاه ایالت کوره ببرهان الملک سید سعادت خان تفویض نمود برهان الملک بنواح کوره
رسید بهگونت از راه تهور و مردانگی با سه هزار سوار از قلعه غازی پور بهنگام فرود آمدن لشکرگاه بر سر برهان الملک که قریب سی هزار
سوار و توپخانه بسیار داشت برخیث وزمی صعب کرد بسیاری از سپاه بهگونت بضرب گلوله توپ به قتل رسیدند بهگونت از توپخانه
گذشته صفوف مقدمه را که سالارش ابو تراب خان بود بر هم زد و ابو تراب خان را بالقتل رسانید و متوجه برهان الملک شد
میر خدایار خان با شش هزار سوار شتربچه با و با یکی تفنگ انداز که پیش روے برهان الملک ایستاده بود بزخم پیش آمد بهگونت
دست بردی عظیم کرد و او را هزیمت داد و متوجه غول برهان الملک شد شیخ روح الامین خان علم راقم و شیخ عبد الله غازی پوری
در جن سنگه چودهری کوره ازمینه و دلاور خان و عظمة الله خان افغان پنج بیه از میسره برهان الملک حمله آورده بهگونت متوجه ایشان شد قتالی فاحش کرد و بدست
کسان جن سنگه چودهری به قتل رسید و برهان الملک ظفر یافت سرش بریده بدهلی فرستاد و ایالت چکله کوره از طرف خویش بشیخ عبد الله غازی پوری تفویض فرمود و خود بلکنو
مراجعت نمود فصل دوم ذکر برخی از نشانهای قیامت که در قسم دوم پوشیده نماند که اصحاب رسول عم عبارت است از آنانکه بایمان مشرف شده و شرف مجالس رسول عم دریافته اند و بالعین
آن کسانیکه بمجالس اصحاب رسیده اند و تبع تابعین آنکه در مجالس تابعین تفیض شده باشند حمزه بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف عم رسول
و برادر رضاعے آن جناب بود در سال ششم از بعثت رسول ایمان آورد و بعد از هجرت بمدینه رفت و به رسول پیوست
و در غزوه بدر اولے حاضر آمد و در غزوهٔ احد بر دست وحشی غلام خیبر بن مطعم شهادت یافت و چون حمزه از رخم وحشی کشته شد وحشی
شکمش بشگافت و جگرش بیرون آورد و نزد هند زوجهٔ ابو سفیان که مادر معاویه بود و دران رزم حاضر بود و نزد هنده از نهایت بغض
و غصه آنرا بمکید لاجرم بجگر خوار اشتهار یافت عباس بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف عم رسول ما عم است آنجناب
اورا بمنزله پدر دانستی گویند بغایت جسیم الخلقت عظیم الصوت بود روزی از خواب برخاست و صحیفه زد اکثر زنان حامله که آن آواز

شنیدند شکم بنپداختند بعضے برانند که عباس قبل از غزوهٔ بدر ایمان آورده بود و گفته اند که چون عباس در بدر گرفتار شد ایمان آورد و رسول عزم چون بمکه رسید و بکشود حکایت عزم او را داد و او را داده پسر بود ند خلفاے عباسی که در بغداد بحکومت رسیدند از اولاد عباس اند عبد الله ابن عباس از اشراف صحابه ملازم رکاب علی عزم بوده و بفرمان علی عزم چندے امارت یمن و چندا مارت حج داشت و در جود و سخاوت باد شمل زنند هر روز جمعے کثیر از خوان احسانش بهره می اندوختی طایفه خواستند که باو ظرافت کنند و او را خجل سازند پس کسان نجانهاے اعیان فرستادند و از جانب او پیغام دادند که فردا برهمایده حاضر شوند دیگر روز عبد الله نشسته بود قوم در آمدند بنشستند عبد الله از کار آگاه شد مطبخ و غلامان را به ترتیب طعام فرمان داد ایشان در اندک زمانی چندان طعام حاضر آوردند که پسند بود انگاه امر کرد که هر روز چندان طعام بسازند و هر روز چندان کس بر مایده اش حاضر آیند عبد الله صفوان امیه روزے با ابن زبیر امیه مکه گفت که دعوی خلافت میکنی و پسران عباس در تو بهیچ فضیلتے نمانده اشتند ابن زبیر بعبد الله گفته شد تا که از ین شهر بیرون رو عبد الله ابن عباس گفت انچه تو گفته اند امر است بجزوه سه کس که از من فقه می آموزند و چند در دیگر که در خانهٔ برادرم می باشند کسی از ما بهره نے یابد و او بعد از علی عزم بخدمت امام حسن عزم بسر بردی چون معاویه بن ابو سفیان قصد عراق کرد او را در مقدمه روان ساخت معاویه عبد الله را بفریفت و هزار درم بهر او فرستاد و عبد الله شب بلشکر معاویه رفت ابو جعفر عبد الصمد بن جعفر طیار به جود و سخا ممتاز بود و قتیکه او را بسیاری عطا عتاب کردند گفت جمعی با انعام من خوگرده اند می ترسم که اگر انعام خود را از ایشان قطع کنم حق تعالے عطای خود از من قطع کند ابو ذر جندب غفاری از بزرگان صحابه و تابعین اولین است محمد عزم در باب او فرموده که ابو ذر در امت من در رتبه شبیه است بعیسے عزم وقتے غلام را گفت چرا گوسفندان را رها کردے که علف اسپ بخورد گفت میخواستم که ترا بغضب آرم گفت من بغضب تو در هم شیطان و تو بغضب در هم و اکنون بدین راسے ترا آزاد کردم قربت اے الله ابو یحیے صهیب بن سنان رومی از بزرگان صحابه بوده محمد عزم با او مزاح کردی و او نیز سخنها گفتے روزے پیش رسول عزم شد و یک چشمش رمد داشت نزد رسول عزم خرما نهاده بود صهیب پرهیز نمیکرد رسول عزم فرمود که خرماے خوری و چشم تو درد میکند گفت از جائی میخورم که درد نمیکند رسول بخندید و او را نوازش فرمود گویند صهیب از موصل بود و بدست رومیان اسیر شد خداوندش بمکه آورد و به عبد الله بن جدعان سے بفروخت بنابران در اقلیم دوم مرقوم شد ابو عبد الله خواط بن جبیر انصارے از بزرگان صحابه بود بشجاعت اشتهار داشته از و منقولست که با رسول الله در منزل مر الظهران نزدیک مکه فرود آمده بودم از خیمه بیرون شدم زنے چند صاحب جمال دیدم پیش ایشان بنشستم رسول عزم از خیمه بیرون آمد و فرمود یا ابا عبد الله چرا نزد ایشان نشسته نجل شدم و گفتم یا رسول الله شتر سے بفرو رفته دارم میخواهم که این زمان بهر ادرسی جبانم پس از ان رسول عزم هرگاه که بمن رسیدے فرمودی السلام علیکم یا ابا عبد الله شتر بفرو رفته توجه شد و من نجل میشدم تا آنکه ترک صحبت آن کردم و نزد او کمتر میرفتم روزی در مسجد در آمدم خلوت بود بنماز در ایستادم رسول عزم از حجره بیرون آمد و در رکعت نماز بگذارد و بنشست من نماز را زکردم بخیال آنکه آنجناب ملول شود و خبر نه و فرمود هر چند که نماز دراز کنی ملول نشوم پس چون سلام دادم گفت السلام علیک یا ابا عبد الله شتر بفرو رفته توجه شد گفتم یا رسول الله یا تخلف او از براے آن شتر از انگاه که ایمان آورده بودم بفرو رفت و مطیع است فرمود که یرحمک الله پس دیگر بار از ان سخن نگفت ابو ظرف عدی من حاتم طائے از اکابر صحابه است او را جواد بن جواد طائی گفتندی

ورسال ہفتم از ہجرت بخدمت رسول عزم پیوست وایمان آورد وآنحضرت ردای مبارک خود بگسترد تا بران بنشست واو در عہد خلافت علی
عزم بخدمت علی مصر بردی ودر واقعہ جمل یک چشمش از نوز عاطل ماند بعد از علی عزم روزے بمجلس معاویہ رفت عبد اللہ بن زبیر آنجا
بود خواست کہ با او مزاح کند گفت کدام روز چشم ترا آفت رسیدہ گفت آنروز کہ پدر تو از معرکہ گریخت وبہ قتل رسید معاویہ گفت پسران تو
ظراف وظریف وظرفہ چہ شدند گفت در راہ علی شہادت یافتند معاویہ گفت علی با تو انصاف نورزید کہ پسران خود را سلامت داشت
وپسران ترا بکشتن داد جواب داد کہ من با او انصاف نورزیدم کہ او شہادت یافت نعمان بن عمر انصاری از اصحاب بدر بود
در محشرے گفتہ کہ مزاح بر وے غالب بود نزد پیغمبر آمدی وبا صحابہ مزاح کردی وآنجناب او را فرمودہ کہ نعمان بہشت رود وہمچنین
چندان نوبتے اعرابی نزد رسول عرم آمد وناقۂ خود را نزدیک مسجد خوابانید ودرون رفت نعمان باتفاق جمعے ناقہ را بکشت وبر
فضلہ ازان پرند اعرابی بیرون آمد وناقہ را کشتہ دید فریاد برکشید رسول بشنید نعمان از بیم بخانۂ یکی در زیر علف پنہان شد رسول
بدانجا رسید واو را از زیر علف بیرون آورد وفرمود آنچہ کار است گفت یا رسول اللہ واللہ آنکہ ترا بین دلالت کردہ مرا این
فعل فرمودہ رسول تبسم نمود وہبہائے ناقۂ اعرابی را داد وگفت در سخن نعمان نکتۂ بدیع است محرقہ بن نوفل زبیرے پیری بود از
مہاجرین صد وپانزدہ سال از عمرش بگذشتہ نابینا شدہ روزے بقضا از مسجد برخاست نعمان او را دست گرفتہ ہر طرف بگردانید
وبالآخر نزدیک مردم مسجد بنشاند بقضاے حاجت مشغول شد مردم زبان بملامتش کشادند گفت واللہ آنکہ دست مرا گرفتہ اینجا بنشاند
وگفت این موضع خالی است ہمانا کہ با ما ظرافت کردہ اگر او را بیابم این عصا بر سرش بشکنم گفتند آن نعمان بود پس روزے چند بگذشت عثمان
کہ خلیفہ بود در پیش محراب بہ نماز ایستاد نعمان محرقہ آمد وآواز خود تغییر داد وگفت اینک نعمان نماز میگذارد گفت ای فرزند مرا
باور سان نعمان دست او بگرفت ونزدیک بمحراب برد وبگریخت محرقہ عصا برگشید وبر عثمان زد مردمان بدیدند وتحیر بماندند وگفتند
ای محرقہ چہ کردی گفت نعمان را زدم گفتند این خلیفہ بود خویشان محرقہ بمعذرت نزد عثمان رفتند وگفتند اگر فرمائے نعمان را زجر کنیم
عثمان گفت او را بگذارید کہ از بدریانست ورسول عرم بر او عنایتے خاص داشت ابو نعیم در ربیع بن خثیم لوری از اکابر تابعین
بودہ او را گفتند ہر گز کسے را عیب نمیکنی گفت اگر از عیب خود رہائی یابم بعیب دیگر پردازم ابو عبد اللہ وقیل ابو محمد سعد بن جبیر
از اکابر تابعین بودہ در تاریخ ابن خلکان مسطور است کہ او شطرنج نمایا بہ میباخت وازین ظاہر میشود کہ شطرنج باختن حلال است
واو را حجاج بن یوسف ثقفی در شعبان سنہ نود ونہ ہجری بشہادت رسانید سوال وجواب او در وقت کشتن با حجاج بسیار است
از انجملہ کہ بعد از سوال وجواب حجاج گفت کہ او را پیش من بکشند چون جلاد بیامد سعید گفت کل نفس ذائقۃ الموت یعنی ہر ذے
جان را مرگ است پس روی بقبلہ آورد وگفت وجہی للذی فطر السموات والارض حنیفا وما انا من المشرکین حجاج بفرمود تا
روے او را از قبلہ بگردانند سعید گفت اینما تولوا فثم وجہ اللہ ہر طرف کہ روے آرند ہمانطرف روی خدا است حجاج گفت او را فگنند
سعید گفت اشہد ان لا الہ الا اللہ وحدہ لا شریک لہ واشہد ان محمدا عبدہ ورسولہ پس سر او را از تن جدا کردند عمران بن حطان
سدوسی خارجی صفتے خان بیان وزاہد وشاعر ایشان بود گویند بکرامیت منظر معروف بود وزنی جمیلہ داشتہ روزی بر نشست گفت ہیچ شک
نیست کہ من دو تو ہر دو در بہشت خواہیم بود گفت چگونہ گفت ہر روز نو مرا می بینے وشکر میکنی کہ مرا زنے جمیلہ دارم ومن بدست چو مفلس
گرفتارم وصبر میکنم ایزد تعالے فرمودہ کہ شاکران وصابران از اہل جنت اند ابو حازم یکے از بزرگان تابعین است وسخنان

اورا کلید مشکلها گفتندے از سخنان اوست که اندکے از دنیا تر اشغول دارد از بسیار چیز آخرت عمر بن عثمان البصری استاد منصور حلاج بود از سخنان اوست که صبر استادن باشد با خدا در کفتن بلا بخوشی و آسانی محمد بن اسحاق اول کسی که تصعدی تالیف میرگشته سلیمه کذاب در یمامه گذشت فرزدق شاعر شیرین کلام است در مدح امام زین العابدین علیه السلام قصیده در زبان عربی گفته مرجمه مطلع اش اینست ۵ بیوته باغ احمد مختار + لاله باغ حیدر کرار + گویند که فرزدق روزے پر شکنج میشد و قتی شخصے از روے هزل اورا گفت که شکنج هاے رو تو مانند فرجهاے عورات مینماید گفت فرج مادرت را ملاحظه نماکه کدام است ابو تولامه زید و ابو دلامه بزرش گویند از شعراے عرب و صاحب نوادر اخبار بوده روزی ابو دلامه قصیده در مدح خلیفه مهدی عباسی گفته بود بر خواند مهدی شاد شد و گفت چه میخواهی گفت سگی شکاری مهدی در غضب رفت و گفت تو مرا به بخل نسبت میکنی که از من چیزے محقر میطلبی گفت حاجت مراست نه تر ا انچه میخواهم مراد و مهدی سگے شکاری باو داد ابو دلامه گفت سگ پیاده بشکار نتوان برد مهدے اسپی اورا داد ابو دلامه گفت سگ چون شکار کند ناچار من از اسپ فرود آیم تا آنرا فرج کنم اسپ که نگاه دارد مهدی غلامی باو داد ابو دلامه گفت چون با غلام و اسپ و شکار از صید گاه باز آیم گوشت صید را که پزد مهدی کنیزکے اورا بخشید ابو دلامه گفت تنها بودم اکنون صاحب غلام و اسپ و کنیزک شدم خانه باید که با ایشان دران بگنجم مهدی خانه باو داد ابو دلامه گفت قوت ایشان از کجا خواهد بود مهدی گفت هزار جریب عامر و هزار جریب غیر عامر تر ا دادم ابو دلامه گفت عامر را دانم که مزروع و معمور بود و غیر عامر چیست گفت غیر عامر زمین خراب بود که دران هیچ نباشد گفت زمین خراب بخشیدن فضلے نبود سخن صد هزار جریب در بیابان امیر المؤمنین را بخشیدم مهدی گفت دو هزار جریب عامر باو دهند ابو دلامه گفت این دو هزار زمین عامر را بیکجریب عامر مصالح و عوض کنم مهدی گفت آن جریب عامر کدام است ابو دلامه گفت بیت المال مهدی گفت خزانه را از انجا بجاے دیگر نقل کنید و یک جریب ازان باو دهید ابو دلامه گفت هرگاه خزانه را ازان نقل کنند غیر عامر باشد نه عامر مهدے بخندید و او را صله جزیل داد وقتے روح بن مهلب والی بصره بقمع و قلع طائفه از خراسانیان که عصیان ورزیده بود ندروی بایشان آورد یکی از خراسانیان بمیدان آمد و تنی چند از سپاه روح را بکشت و دیگر بار مبارز خواست روح ابو دلامه به قتل او فرمان داد ابو دلامه هر چند عذر خواست هیچ در نگرفت چاره ندید گفت ایها الامیر الامر آمر و زاول آخرت است این را نوشته میباید روح گفت انچه خواهد باو دهند ابو دلامه نان و کباب و صراحی شراب با خود برد و تیغ برکشید و بر خراسانی حمله آورد و چون خراسانی قصد او کرد ابو دلامه تیغ فرو نیام نمود و گفت شتاب مکن و سخنی چند از من بشنو خراسانی گفت بگو گفت من ابو دلامه ام مرا نشناسی گفت نام تر اشنیده ام و دیده که چندین از یاران تر ا بکشم تو چرا بجنگ من آمدی گفت بهر جنگ نیامده ام شجاعت تر ا خواستم که با تو بارے کنم و سخنی چند تر ا بگویم که از جنگ بهتر است خراسانی گفت بگو گفت دیدم که محنت بسیار کشیدی دانستم که گرسنه باشی نان و کباب بهر تو آورده ام بیا تا بگوشه رویم و با تو خود بخوریم پس از جنگگاه بیرون آمدند و بگوشه رفتند خراسانی چون مست شد ابو دلامه گفت روح از بزرگ زادگان است و به سخاوت شهرت دارد بهر تو اسپی نامے با زین زرین و کنیزکے جمیله تیار ساخته میاتا نزد او رویم خراسانی گفت اهل و عیال را چکنم گفت هر کجا که باشی اهل و عیال هم بسد پس باتفاق بلشکر نزد روح آمدند ابو دلامه نزد روح رفت و گفت خراسانی ممکن نبود از قتل تو چنان و چنین گفتم و او را بخدمت آوردم روح بخندید و خراسانی را بخواند ابو دلامه انچه پذیرفته بود باو بخشید ابو العلای اشعث بن حمیر طباع از شاکر

جهان است پدر او مولی مصعب بن زبیر بود و اشعث بزهد و علم و فضل اشتهار داشته و از غایت ظرافت خود را بطماع شهرت
سیدار و او را گفتند از صحابه کرا دوست تر سیداری گفت علی را از آنکه اول آن عین است و آن زر باشد و بعد ازان ی یعنی مراست
از سخنان اوست که هرگز دو دهی ندیدم که از خانه برآید و گمان ببرم که اهل آنجا نه بهر من طعام میفرستند او را دیدند که دامن بدست
گرفته بصحرا میدوید حال پرسیدند گفت دو مرغابی دیدم که باهم جفت شده می پریدند در شانه مرغابی باده میبردم که اگر بیفیه از و جدا شود
در دو هم افتد او را گفتند از خود طماع تر کسی را دیده گفت آری زن من از من طماع تر است روزی قوس قزح را دید گمان برد که طناب
رنگین است که از آسمان فرو هشته اند قصد گرفتن او کرد چشم و دیده بدان بدوخت ناگاه از بام بافتاد و گردنش بشکست ابو المعیث
جی از بنی فزاره است اعراب در حق باو مثل زنند و او مردی ظریف بوده و گفته اند که از غایت لطف طبع سخنان بر خود می بست
تا او را احمق خوانند موسی بن عیسی هاشمی روزی بر دیگدشت دید که در صحرا زنی حفر میکند گفت چه میکنی گفت زرین صحرا در سی چند
دفن کرده ام می جویم دنی یابم گفت بایستی علامتی بران می نهادی گفت نهاده بودم گفت آنچه بود گفت ابری سیاه
برسرش سایه افگنده بود اکنون اثری ازان نمی بینم او را گفتند خواهی که پدرت نمیرد گفت لا والله خواهم که او را بکشند تا
میراث و دیت هر دو بستانم در خانهٔ او را میدیدند برفت و در مسجد بکنند گفتند چرا چنین کردی گفت در خانه او را زیده اند و خدا
وزر را میداند او را این نماید و در خانهٔ خود بستاند او در کودکی شاگرد سی خیاط کرد روزی خیاط قدری عسل بخانهٔ خود برد
و خواست که بکاری رود گفت ای پسر این زهر است زنهار که نخوری پس برفت چیزی و صلهٔ جامه بر دجیاری هر دو ان
بگرفت و با عسل تمام بخورد و خیاط باز آمد و صلهٔ جامه نخواست و با او عتاب نمود گفت مرا فرمان و سخن راست از من نشنود گفت
بگو گفت غافل شدم یکی و صلهٔ جامه را در بود بر سیدم و با خود گفتم که در کاسه زهر است بخورم تا تو تباهی مرده باشم همه را بخورد و
نمرد م خیاط بخندید و او را براند خالد یزید بن هارون بن راوان واسطی از علمای اصحاب حدیث بوده از و منقولست که در بغداد یکی
از تابعین را دیدم گفتم مرا حدیثی بیاموز آن گفت حدیثی انس بن مالک عن رسول صلی الله علیه وسلم ابتلاء الله ببلائی فلیصبر
الصبر یعنی گفت آن تابعین که گفت از من انس بن مالک از رسول آنکه اگر مبتلا کرد الله تعالی بلائی پس صبر کند بران پس
باز گشتم و بواسط رفتم و هنگام شب بدر خانه رسیدم کراهت داشتم در خانه کوفتن بو عیکه تو انستم در خانه بگشودم و بخانه در شدم
زن من بر بام خانه بود و من نیز بر بام شدم او را با جوانی امرد خفته یافتم غیرت در من آویخت سنگی گران برداشتم خواستم
که بر سر جوان بکوبم آن حدیث بیادم آمد و نه زدم دوم بار نیز قصد کردم و همان حدیث مرا مانع آمد پس زن مجرد را بیدار کردم
زن مرا بدید و خورم شد و خوان را گفت برخیز و پدر خود را بین و حال آن بود که من زن خود را حامله گذاشته بودم و بسفر رفته
و بعد از بست سال باز آمدم سجدهٔ شکر کردم که متابعت نفس نمودم و این از برکت آن حدیث بود امام مالک بن انس
مدنی از اعلام مجتهدین و صاحب مذهب مستقل است و امام شافعی شاگرد او بوده و مالک با شکوه عظیم بود و در حدیث دستگاهی
عظیم داشته و با این همه ترا شیدن شارب نکرده ثمری در پیش سفید و دراز داشته که بناف میرسیده و بقولی گوسپند بوده
واقدی گوید بمسجد آمدی و بر جنازه حاضر شدی که بعیادت مریضان رفتی و در اواخر عمر همه ترک کرد و به نماز جمعه و عیدین هم نمیرفت
و از سخنان اوست هر که اشصت هزار درم دینار نباشد او را فقیر نتوان گفت ابو عبد الله محمد معروف بابو الغنا از مشاهیر ظرفای

جهان بوده اصلش از نمانیه است ماهوار متولد شد مولف هفت اقلیم در اقلیم سوم در بصره نوشته چه انجا نشو و نما یافته او در جوانی نابینا گشته نوادر اخبار او بسیار است از انجمله آنکه وقتی متوکل عباسی عمارت عالی ساخت ابو العتاهیه نزد او رفت متوکل گفت خانه تو ساخت در باب آن سخنی بگو گفت جهانیان خانه در جهان سازند و تو جهان در خانه ساخته متوکل را خوش آمد و او را تکلیف ملازمت نمود گفت هر که در مجالس تو آید باید که خدمت تو کند و من صریرام و دیگر تر اباید تا خدمت من کنند خدمت تو چگونه توانم نمود روزی در سرمای سخت بدیدن عبد الرحمان خاقان رفت عبد الرحمان گفت با سرما چگونه گفت کثرت ضعف تو نمیگذارد که اثر سرما بسر ما رسد روزی بعیادت وزیر رفت و از غلام او پرسید که وزیر چگونه است غلام گفت چنانکه تو میخواهی پس گفت چرا آواز گریه نمی آید روزی دیر تر نزد وزیر عصر رفت گفت چرا دیر آمدی از انکه مرکب مرا زد بر دوده گفت چگونه بر دگفت با او همراه نبود م مرتا دانم که چگونه برد روزی با یکی سرگوشی ے کرد وزیر گفت با یکدگر چه دروغ ے سازند گفت مدح شما میگوییم وقتی بر لبے میرفت مردی ایستاده بود گفت تو کیستی گفت مردے ام از بنی آدم گفت خدای ترا دیر دارد که گمان من آن بود که نسل آدم منقطع شده الحمد لله که چیزے باقیست روزی یکے را گفت که زنی بخواهم گفت مشتاق مرگ او باشی گفت لا والله نخواهم که بمیرد گفت چرا گفت ترسم از بسیاری شادی نمیرم وقتی نزد عبد الله بن سلیمان بن وهب رفت و از قلت حال شکایت کرد گفت من بهر تو بفلان نوشته بودم گفت آرے لیکن بحال من نه پرداخت گفت تو او را اختیار کرده بودی گفت چنین است آما بر من ملامت نیست چه موسے علیه السلام هفتاد تن از قوم خود اختیار کرد در آن میان یکی رسید و نبود و رسول عرم عبد الله بن معین ابی سرح را بر کتاب وے اختیار کرد او مرتد شد و میان کافران رفت و علی عرم ابو موسے اشعری را بر حکم ساخت و او بعزل آنجناب فتوے داد عبد الله بن سلیمان بخندید و او را صله جزیل بخشید و از و منقولست که از هیچ کس چنان منفعل نشدم که از کودک خورد سال چه او انگفتم که مثل تو پسرک میخواهم آما پدر تو ترا نفروشد گفت اگر چون من پسرے میخواهی پدر مرا پیش زن خود ببر تا خون من پسری ترا حاصل آید و هم از و منقولست که زنی بود او را طلیه فواره گفتندے در طفلی که بمکتب رفتی قلم و دوات طفلان دزدیدی و چون بالغ شد بزنا مشغول گشت و چون کهولت رسید قبادہ میکرد و چون پیر شد و از رفتار باز ماند فوجی بخرید و بکرایه میداد تا بر گوسفندان میکشیدند و هم از و منقولست که روزی فجاس رقیم کنیزکے دیدم که سوگند میخورد که دیگر بخانه این سید نروم گفتم چرا چنین مبالغه میکنی گفت سید من طریقه عجب دارد و من طاقت تحمل آن ندارم گفتم آن چیست گفت جماع ایستاده میکند و نماز نشسته میگذارد و دشنام بجهر بر لفظ میگوید و قرآن بلحن میخواند و دوشنبه و پنجشنبه روزه میدارد و در رمضان افطار میکند و نماز صبح نمی گذارد و تا چاشت گاه خفته میماند و چون برخاست نماز چاشت میگذارد ابو یعقوب اسحق بن محمد بهر جوزی از علماء صوفیه بوده و با جنید و عمر بن عثمان مکی صحبت داشته و سالها بمکه مجاورت کرده و من کلامه الدنیا نهر و الآخرة ساحل و المرکب النفوس و الناس علی سفر یعنی دنیا بهریست و آخرت کناره آن و مرکب نفوس ما و مردمان مسافر اند و قال عرف الناس ما لله اند هم تحیرا فیه یعنی گفت هر کسیکه بشناخت حق تعالے از زیاده شد او را بحیرت در ان شیخ بهاء الدین ذکریا ملتانی از اکابر اولیا و علماے عصر بوده او مرید شیخ شهاب الدین سهروردیست و من کلامه سلامتی بدن در اندک خوردن و سلامتی روح در ترک خوردن و سلامتی دین در فرستادن صلوة بر رسول صلی الله علیه وسلم است خواجه معین الدین حسن چشتی سنجری سجستانی مرید خواجه عثمان هارونی است در علوم ظاهرے

وباطنے یگانۂ زمان بودہ از سیستان بہند آمدو در اجمیر تعیم گشت واکنون مزارش در اجمیر زیارت گاہ خاص وعام است گویند کہ
چون او فوت نمود بر پیشانیش نوشتہ یافتند کہ مات حبیب اللہ فی حب اللہ سلطان التارکین شیخ حمید الدین ناگوری بسوائے
از اکابر مشایخ ہند است و مرید خواجہ معین الدین چشتی بود از سخنان اوست کہ نام معشوق نتوان گرفت چہ اگر عاشق او را حاضر
داند در حضور نام بردن بے ادبی است واگر غایب شمارد عاشق نباشد شیخ حسن افغان از مشایخ ہندوستان و مرید بہاء الدین
ذکریاے ملتانی است شیخ در باب او گفتہ اگر در قیامت مرا پرسند کہ چہ آوردی گویم حسن افغان را گویند او امی بود لیکن
ہرگاہ سطری از قرآن مجید یا حدیث یا قول مشایخ نوشتہ باو دادند گفتی کلام خدا است وآن حدیث رسول عرم والقول مشایخ
روزی برابے میرفت بمسجدے رسید جمعی نماز میگذاردند یکی امام بود شیخ حسن با او اقتدا کرد وچون از نماز فارغ شد شیخ با امام گفت
بہ بنگالہ رفتی وبردہ خریدے وبملتان بردی بس بغرنین شتافتی ومن بے تو حیران وسرگردان شدم امام بپاے او افتاد ومرید شد
شیخ او حید الدین عبد اللہ ملتانی شیخ عہد بود یکی از یاران او در غارے منزوی بود ماری دید دست بران دراز کرد مارش
بگزید نزد شیخ آورد ند شیخ گفت چرا دست بآن در ازکردے کہ ترا زخم زد گفت نہ تو گفتی کہ جز خدا نبود من آنرا جز خدا ندیدم گفت
چون خدا را در لباس قہر بینی از و بگریز پس دعا بر خواند وبرود میدتا شفا یافت از سخنان اوست کہ خدا ے را باشی واگر خدا را
نیاشی خود را مباش وچون خود را نباشی خدا ے را باشی گفت درویشی آن بود کہ از کس رنجی وچون اینجا حاصل کنی واصل
گردی شیخ شرف الدین یحیے منیرے از اکابر عرفاے ہند بود او اول کسی است از مشایخ کہ بر زبان اہل توحید سخن گفتہ
در ریاضت شاقہ کشیدہ از سخنان اوست چون مطلوب را نہایت نیست طالب ہر چہ یافتہ است نیافتہ است وگفت اخلاص آنست
کہ خلق را از میان برگیرے وصدق آنکہ خود را از میان بر دارے گفت عارف ہر چہ کہ بیند نظر بر حقیقت او اندازد لاجرم معدوم نماند
لہذا اول بران بند د شیخ احمد معشوق از اکابر اولیاے ہند بودہ نقل است کہ روزے بنہر غسل بہ آبی در آمد وگفت آلہے
بادشاہی واز اطاعت بندگان بے نیازی تا مرتبہ خود در خدمت تو ندانم از آب بیرون نہ آیم ندا رسید کہ بسیار بیر انتفاعت
تو از آتش دوزخ نجات وہم گفت الٰہی رحمت ونعمت ترا نہایت نیست باین اکتفا بکنم ندا رسید کہ من ترا معشوق خود میدانم
تو طالبان را عاشق کن شیخ از آب بیرون آمد وروی بخانہ نہاد ودر راہ از در ودیوار می شنید کہ شیخ احمد معشوق می آید در آخر
حال او را جذبہ رسید کہ از نماز باز ماند علماے ظاہر بتکلیف بہ نماز ش کردند گفت نماز کنم لیکن فاتحہ نمیتوانم خواند گفتند نماز
بی فاتحہ درست نبود گفت فاتحہ بخوانم لیک ایاک نعبد وایاک نستعین نگویم گفتند فاتحہ بے آن درست نبود پس بتکلیف بسیار
نماز بایستاد وچون بایاک نعبد وایاک نستعین رسید از ہر تن مویش قطرۂ خون چکید وخرقہ خونین شد نماز قطع کرد وگفت ای
بزرگان من زن حائض ام نماز درست نباشد ملا دوپیازہ از ظرفاے زمانہ بود قبرش در ہنڈیہ از توابع مالوہ است گویند وقتی
کہ بموضع ہنڈیہ رسید پرسید کہ نام این شہر چیست گفتند ہنڈیہ گفت اکنون دو پیازہ از ہانڈی بیکبار رود واز جملہ ہزلیات اوست ✣
الرسول خیر خواہ خلایق ✣ الفیل اول معشوق خدا ✣ الفرشتہ چغل مخفے ✣ الیاد شاہ شاہ کاہل زبان ✣ الوکیل محمل دروغ ✣ السردار
رسمان جاروب ✣ الکوتوال نمونۂ ملک الموت الدولے ہاون شہوت ✣ الزفدیر شہوت ✣ الکوکہ گوسالۂ شیر است کہ بر دوش بچہ می چسپند
السپاہی ہمیشہ سرگردان الخواجہ سرائے داہ بے کس ✣ الکزناکوز حکومت ✣ الکروری تیغ زخم گوش دزبر ✣ الجبش آمد کوتاہ روزگار

المستوفی مرده شود در دروغ گو ✣ القانو گوجفل سورسے ✣ البهادر واقع طلب ✣ المدرسه محاله ملقیان ✣ الزیارت گاه تماشه دار فسق ✣ المسجد خوابگاه یتیمان ✣ المفلس کان تصوف ✣ الشاب از لذت جهان محروم ✣ التواضع ریا د علامت بخیل ✣ المخلال پاسبان کس ✣ المجرد امید وار کون ✣ البیوقوف کروری دیانت دار ✣ القدیمی یا بوی کهنه پس طویله ✣ المحتسب آلت قاضی ✣ الهادم اللذات یوم ماه رمضان ✣ الخانه بنج رشیں ✣ الخالقاه گوزگاه مسافران ✣ القاضی بنج در گل ✣ المتفکر فحبه تنها ✣ العاشق پاک انکه گاید و نگوید ✣ الداماد بوسل مادرزن ✣ الخانه خراب زن خوش طبع درخانه ✣ الدیوان نشانه براه بیکاران ✣ البخشی ماهمه کس در تلخی ✣ الکرباخایه از ریش درازتر ✣ السرما بے از مقعد غایط ✣ البرشکال ساسل بول خدا

وهمچنین سطرے چند در هر لیات از کلام عبید راکانے در ضمن اقلیم چهارم مرقوم است ابو محمد برهان الدین قطب عالم بن شاه محمود بن مخدوم جهانیان از بزرگان زمان بوده بگجرات در گذشت و ولد ارشد او شاه عالم نیز از اولیا بود بگجرات می گشت و اکنون اولاد ایشان دران دیار بر سنه ارشاد متمکن اند ✣ ✣

وبدانکه آن اقلیم دوم سبد اران مضعیست که عرض آن بیست و نیم درجه باشد و غایت درازی روز سیزده ساعت و ربع و طرف جنوبی او سه هزار و هشت صد و چهل و هشت فرسخ و سدس فرسخ ست و طرف شمالی آن سه هزار هشت صد و چهل و هشت فرسخ و سدس فرسخ ست و طرف شمالے آن سه هزار و یا نصد و چهل و هشت فرسخ و نصف عشر فرسخ ست و از طرف شرقی و غربے او یکصد و پنجاه فرسخ ست و مساحت سطح این اقلیم پانصد و هفتاد و دو هزار و شش صد و شصت فرسخ و مدس فرسخ ست و ویلمه از بلاد افریقه است و افریقه دوازده شهر عظیم دارد و اهل رویله در معرفت اقدام مهارت تمام ست بمرتبه که میان اثر قدم غریب و شهر طن و مرد و زن و ذرد و بنده گرگیخته فرق کنند حماس شهرے بزرگست در بلاد بربر و بلاد بربر شهر است باین سودان و حبشه و شهر محاس سیزده دروازه دارد و بر جانب غربی آن نهریست که بران سه هزار طاحونه است و در داخل شهر شش صد و شصت چشمه است و در هر نهرے جوی آب بلستانیست در شرق و غرب شل آن شهر نیست جزیره معاینه در بحر هند است مردم آنجا روی بر سینه دارند نزدیک آن جزیره کوه است که نشیب آتش عظیم نماید و در روز بخرد و بسیار چیزے بنظر نه آید و هیچکس نزدیک نتواند شد جزیره سقوطر در بحر مغرب ست صبر دوم الاخوین از انجا آورند جمعے از حکماے یونان در آن جزیره ساکن اند و از نسل ایشان آنجا مردم اند که با غیر خود مواصلت نکنند ✣

اقلیم سوم

مبدا آن موضعیست که عروض آن بیست و هفت و نیم درجه باشد و غایت درازی روزینزده ساعت و سدس ساعت و طول جنوبی آن سه هزار و یکصد و چهل و هشت فرسخ و نصف عشر فرسخ است طرف شمالی آنشهر سه صد و شش و دو فرسخ و سدس فرسخ است و هر یک از طرف شرقی و غربی یکصد و سی و شش فرسخ و عشر فرسخ است و مساحت سطح این اقلیم چهار صد و شصت و هشت هزار و چهار صد و نود و یک فرسخ و دو خمس فرسخست ایضاً شهریست قدیم از دیار مصر بر شرقی رود نیل و بلاد مصر بیست و هفت شهرست و بسبب اعمال بد حق سبحانه تعالی همه ساکنان انقصار اسنگ ساخته و حالا مشاهده کنند صورت زن که با زوج خفته و قصاب که گوشت پاره می کند و طفل در گهواره و نان در تنور و مانند آن همه سنگ شده اند رقم حروف بزبان سیاحان شنیده که در وک جایست آنگورده نام آنجا تمام سکنهٔ شهر در زمان سابق سنگ شده اند بلهرم شهریست در مغرب قبر ارسطو حکیم و انجاست و نصاری از زیارت کنند بیت اللحم قریه ایست بر دو فرسخ از بیت المقدس تولد عیسی علیه السلام آنجا بوده است و آب معموریه که نصاری بآن آب فرزندان خود را غسل میدهند و اعتقاد دارند که تا بآن نشویند نصرانی نشود در انجاست جیفص از بلاد کرمانست اندرون آن شهریاران تبار دو بیرون آن بارد و مندان از بلاد کرمان است در کوه آن غاریست که از درون آن آواز آب برمی آید و بخار مثل دود از انجا برمی آید و با حوالی در غار متکاشف شود و چون بسیار شود مردم آنرا جمع کنند و آن نوشادر خالص است سنون از دیهات کرمانست و در وسط آن حصاریست که دران موش نباشد اگر موشی را بدانجا برند چون بزمین او رسد بمیرد و صعبد ناحیه ایست در ولایت مصر و در کوه آن غاریست که دران موتی اندازه آدمی و مرغ و سگ و گربه و مثل آن همه بکفن بکفن کنان و همه بر حال خود و هیچ تغیر دران ظاهر نیست و آنجا سنگهای خورد است بر شکل درم و دینار گویند که دراهم و دنانیر قوم فرعون که بدعای موسی همه سنگ شده جزیره از دیار مصر ست مدینه پادشاه ریان بوده در حایط آنشهر غرفه ایست شرقی و دیگر بر دیوار اشرف

رود نیل و بر دیوار آن غرفه مکتوبست که سخن یوسف علیه السلام صعلبیه از جزائر مغرب ست در مقابل افریقه در بلاد و دیهات آن
جزیره معدن احساو سبعه منطرفه چون زرد عنبر منطرفه چون شب دراج و نشادر و سیماب است و در صحرای آن زعفران بسیار است
و آنجا کوهیست که آنرا جبل النار گویند هنگام شب دران کوه آتش بسیار مشتعل شود و بروز دود سیاه نماید و عجب تر آنکه قلعه
آن کوه هیچ گاه از برف خالی نباشد طبریه شهریست نزدیک دمشق و در آنجا نهریست عظیم که آب آن نصف گرم و نصف سرد
است و بیکدیگر آمیخته شود قرقطان حکیم در طبریه است و آنجا هفت چشمه اند که در هفت سال ازان آب بسیار برآید و هفت
سال دیگر خشک گردد کدوال ولایتیست در جبال افریقه آنجا یکمن گندم که زراعت کنند یا نصد من حاصل آید کواره
قلعه ایست بطبرستان بقفے اهل تواریخ گفته اند که بلندی آن برتبه ایست که مرغ ازان بلندتر نپرد و ابر در کمر قلعه باشد
چه گاهے بر قلعه باران نبارد و این از مزخرفاتست چه ارتفاع ابر تا هفتاد فرسخ میرسد چنانچه در کتب هیئت مرقوم است
و ارتفاع دیوار هفتاد فرسخ بیرون از قیاس است موقه در صدود شام است زمین آن یهود را قبول نکند اگر یهودے
را دران موضع در قبر کنند از قبر بیرون مے افتد و از عجائب آنجا آنست که زنان بعد از ترائیدن بکارت خود کنند ناصره
قریه ایست بقرب طبریه و اشتقاق نصارے از انست و اهل آن قریه مریم را متهم کرده بودند بشوهر آن دختر سے که
آنجا متولد شود بکر نباشد ÷

اقلیم چهارم

مبدا آن موضعیست که عروض آن سی و سه درجه و ثلثان درجه باشد و غایت درازی روز چهارده ساعت دریعی باشد و طرف جنوبی آن سه هزار و سه صد و سی و دو و سدس فرسخ ست و طرف شمالی سه هزار و یک صد و چهارده فرسخ و هر یک از طرف شرقی و غربی آن یک صد و هفتده فرسخ و خمس فرسخ است و مساحت سطح این اقلیم سه صد و هفتاد و هشت هزار و سی و هشت فرسخ و ربع فرسخست بکتر ناحیه ایست میان شام و عمان و مدن و قریه بسیار دارد و از عجائب آن چشمه ایست و آنرا بسنگ و ارزیز محکم کرده اند و یک نقبه دران گذاشته اند و ازان آب بسیار بیرون می آید و اگر آن نقبه کشاده تر شود آنشهر از آب خراب گردد و شهر زور موضع ایست نزدیک همدان اهل آن اکثر اکراد و قطاع الطریق اند و طالوت ملک بنی اسرائیل ازانجا بوده و جب الزلم که ازادویه بابیه است بجز آن موضع جای دیگر نباشد شبین در ولایت آذربایجان است و از عجایب آنجا آنکه هر سنگ رعد که بجانب آنشهر اندازند در انشهر نه افتد هر چند که نزدیک بسورن باشد و زردشت آتش پرست ازانشهر بوده و آنجا آتشکده ایست که دایم آتش دران میکند اصلا خاکستر جمع نشود طمغاج شهری بزرگ است از بلاد ترک و دیهات بسیار دارد و زنان و مردان آنجا موی بر بدن ندارند و از غرائب آنست که زنان آنجا بعد از مباشرت هر نوبت بکارت عود نماید فرسین میان همدان و حلوان است مورخان گویند که قباد بن فیروز آنجا تختی از سنگ ساخته صد دراع در صد دراع و ارتفاع ان بیست دراع و سنگهارا بشمیر آهنی نوعی فصل کرده اند که مفاصل آن مرئی نمیشود و در زمان کسرے و خسرو ملوک روی زمین بجهت ملازمت او جمع آمدندے و بران تخت نشستندی مثل فغفور پادشاه چین و خاقان ملک ترکستان و داهیر فرمانروائے هندوستان و قیصر سلطان روم و گفته اند که از مطبخ کسرے تا این موضع چهار فرسخ بوده است غلامان او از مطبخ تا اینموضع صف کشیده طبق هاے طعام بدست یکدیگر تا بآنموضع میرسانیدند

کزان شهرے است از زمین ترک از ماحیهٔ تبت و دران چشمه ایست که هر اجساد متطرقه چون دران اندازند بگداز د و ماد شان
موضعی است نزدیک حلوان و آنجا ایوان عظیم ست و در پیش آن ایوان اثر باغ عظیم ست گویند که آن باغ بهرام گور بوده و
از عجایب آن ایوان آنکه یک نصف که بجانب کوه دارد و بران برف می افتد و بر نصف دیگر می نی افتد نهاوند شهریست
بهمدان از ابنیهٔ نوحؑ و آنجا چشمه ایست در شعب کوهی چون کسے محتاج آب باشد در شعب آن کوه در آید و بآواز بلند
گوید که محتاج آب ایم و بعد ازان بجانب زراعت خود روان شود آب از عقب او جاری شده گشت آرزویش را
سیراب سازد چون گوهر آماش پر آب گردد یعنی زراعت او بقدر خواهش سیراب شود بار دیگر نزدیک آن شعب و د
و بزور پاے بر زمین زده بدستور بگوید که آب کفایت است فی الفور آب منقطع گردد مینوے شهریست بر شرقی دجله
نزدیک موصل یونسؑ آنجاے بوده و آنجا تلے است که دعاے قوم یونس بیران تل مستجاب شده و آنرا تل توبه گویند
و شب جمعه مردم بزیارت ان تل روند صاحب تحفة الغرایب گوید که آنجا طاحونه ایست که همه آلات آن از سنگ است
و چون آسیابان خواهد که ساکن شود گوید اسکن بحق یونس پیغمبر سنگ آسیا ساکن شود و چون فارغ شود گوید از خود فارغ
شدم سنگ در حرکت آید واسط شهریست میان کوفه و بصره در سنه هشتاد و چهار هجرے حجاج بن یوسف نقفی آنجا
تعمیر ساخته و بنا نهاده و آن زندان مظلم بوده و بعد از مرگ او در انشهر جمعی کثیر از ارباب علم و فضل پیدا شدند ÷

اقلیم پنجم

ابتدائے آن موضعیست که عروض آن سی و نه درجه باشد و غایت درازی روز چهارده ساعت و ربع ساعتی و طرف جنوبی
آن سه هزار و یکصد و چهارده فرسخست و طرف شمالی آن دو هزار و نهصد و بست و هشت فرسخ و نصف فرسخ است و هریک از
طرف شرقی و غربی آن نود و نه فرسخ و نصف فرسخی و مساحت سطح این اقلیم دویست و نود و نه هزار و چهارصد و نود و سه فرسخ
و سه عشره فرسخ است ارمینیه ناحیه ایست مابین آذربایجان و روم صاحب تحفه آنغرایب گوید که آنجا آتش خانه ایست که سطح آن
از صاروخ است و میزاب از نحاس دارد و در محت میزاب حوضیست از رخام چون آتش در آتش خانه برافروزند و آب بر سطح بزنند
تا از میزاب آب سطح بیرون آید و در حوض رود باران چندان آید که سطح آن شسته گردد و آن حوض پر آب شود دارزن الروم
آنجا چشمه ایست که آنرا عین الفرات گویند هر سر در بهار ازان آب غسل کنند دران سال بیمار نگردد استونه شهریست در اندرس
بر کنار دریا و در آنجا کوهیست و دران سنگهاست که در شب چون چراغ روشنائی دهد افیوس شهریست از بلاد روم و آن
آنجا گاه دقیانوس بوده و اصحاب کهف از آنشهر فرار نموده بودند و مابین شهر و کهف دو فرسخست و در کهف بجانب بنات النعش
است آفتاب دران کهف در نیاید و بر در کهف مسجدیست که دعا دران مستجاب شود و آن مسجد از شهر مرئی میشود و بستم
موضعیست نباتیه فرغانه معدن زر و نقره دارد و در کوهی از کوههای آنجا غاریست و ازان بخار بجوالی در آن غار متحجر
میشود و آن نشادر است بهترین شهریست باندلس بر ساحل بحر مدسویل عنبر شهب از آنجا آورند و بعضی اوقات دریا آنرا
بساحل اندازد و دیگر حیوانی ازان بحر بیرون می آید و خود را بر سنگها مالد و پشمی از وجدا شود بغایت نرم و برنگ زر سرخ و
مردم آنرا جمع کنند و ازان جامه بسازند در غایت حسن و آنجامه را از انشهر بیرون نبرند طرشه شهریست قدیم از بلاد اندلس
و در نزدیکی آنشهر غاریست و دران هیچ آتش ظاهر نمیشود و هر چیزکه در الغار افتد مشتعل شود و بسوزد طلیطله شهریست بزرگ

از بلاد اندلس آب وهوای نیک دارد و در نزدی آن شهر سنگیست که چون آنرا قائم سازند باران پیدا شود و چون آنرا بیندازند
باران بایستد قیره شهریست قدیم از بلاد اندلس و در انجا غاریست چون جامه یا چیزی در آن فریستند باد آنرا بیرون اندازد
و بجانب علو بالا نزدیکی از ملوک بنی امیه بفرموده تفاریر کاه کردند و مردم بر در آن غار نشستند باد و دود بران کاه کرد و هیچکس را
معلوم نشد که آنگاه بکدام جانب رفت قسطلونه شهریست قدیم ست باندلس در کوه آن غاریست و در آن غار میت است
که هیچ تغیر دران پیدا نشده و معلوم نیست که آن کیست قیصریه شهریست عظیم ست از بلاد روم و در انجا حمامیست از ابنیه
بلیناس حکیم که بجهة قیصر ساخته از عجائب دنیاست اگر بیکه در زیر آن روشن کنند گرم می شود لورقه شهر بزرگ است
باندلس و در انجا یک دانه گندم بوزن صد دانگ م متعارف حاصل میشود سنبیله از بلاد روم است و انجا نوعی از پوستین
است که ببیش دران پیدا نمی شود بلیطه از بلاد روم ست در کوه آن چشمه ایست چون حیوانات ازان آب خورند متغیر شوند
و چون آن آب اندک مسافت از چشمه جاری دشنگ گردد یونان ولایتی است بقول مورخان اسلام اینهمه دیار
در آب غرق است و بروایت اهل فرنگ بعضی از بقاع یونان در آب معمور ست و بسیاری ازان اکنون آباد است چنانچه
در ضمن فصل گفتهای صاحب والامناقب کپتان جوناتهان سکاٹ گذشت +

اقلیم ششم

مبدا ر آن موضعیست که عروض آن جبل وسه ونیم رجه بود وغایت درسے روز پانزده ساعت وربعی وطرف جنوبے آن
دو هزار وهفصد وهشت ونصف فرسخت وطرف شمالے آن دو هزار وهفصد وپانزده فرسخ وخمس فرسخت وهریک ازطرف
شرقی وغربی او هشتاد وثلث فرسخت ومساحت سطح این اقلیم دولیست ای وپنجهزار وسے وچهار فرسخ وثلثان فرسخ است البوماد
شهرے بزرگست در بلاد فرنگ ودنباهاے آن ازسنگست وبانی آن وصیت کرده است که زنان در آنشهر درنیایند نبابران
زنان آنجا نرزند وآنجا زر سرخ ونقره بسیار است واکثر سکنه آنجا ازطلا ونقره است اشت ازبلاد فرنگ است چون
ساکنان آنجا متاعی نخرند قیمت انرا بران نویسند خریدار آن قیمت انجا بگذارد وآن متاع برگیرد امطرخنه شهری عظیم است
ازبلاد فرنگ آنجا هیزم نباشد لکن آنجا مرغزاریست که چون درتابستان آب آن کم شود ازگل برشکل طوق قرصها سازند وخشک
کنند در آفتاب وآنرا بعوض هیزم بسوزند وآنهمه خاکستر شود واشت ازان حاصل نشود شابر شهریست درنواحے
باب الابواب وآنجا چاهے عمیق است که آنرا چاه سرن گویند وفراسیاب پسرن را درانجا بند کرده وسنگے عظیم برسر آن
چاه گذاشته ورستم بن زال برسر آن چاه رسیده وآن سنگ را ازسر آن چاه دور ساخته وسرن را بیرون آورده
واین داستان رافردوسی درشاهنامه بیان کرده وآن سنگ درانجا افتاده است هرکس که درآنجا میرسد تعجب میکند
که رستم این سنگ راچگونه برگرفته مدینهٔ لسنا شهریست غایت بزرگ درجزیرهٔ بحرمغرب آنجا همه زنان باشند وهیچ مرد برایشان
جاری نیست برآسپ سوارے کنند وجنگ محکم نمایند وغلمان مملوک دارند چون شب درآید غلامان نزدیک سیده
خود با موجب طلب پنهان روند وخدمت کنند وپیش ازطلوع بیرون آیند واگر پسر بزایند اورا باشند
واگر دختر زاینگاه دارند ✣

اقلیم هفتم

مبدا اول آن موضع است که عروض آن چهل و ست درجه و ربعی باشد و روز در انجا پانزده ساعت و سه ربع و طرف جنوبی دو هزار و هفتصد و پانزده فرسخ و خمس فرسخ و طرف شمالی دو هزار و پانصد و پنجاه و سه فرسخ و هر یک از طرف شرقی و غربی شصت و نه فرسخ و ثلثان فرسخ و مساحت سطح این اقلیم یکصد و هفتاد و هفت هزار و هفتصد و بیست و یک فرسخ و ثلثان فرسخ و در این اقلیم عمارات کمتر است بجهت موضعیت طاو ترگ و انجا کوهیست و بر قله کوه چشمه خرهی از سنگست و در دخل خرگاه چشمه است که از خرگاه می ریزد و از کوه بزر زمین می آید و آن بوی خوش می دارد بلغار و سقلاب درین کتب در ضمن اقلیم هفتم گذشت معیقه شهرے وسیع است از بلاد سقلاب بر کنار دریا بیشهای سهناک بسیار دارد و لشکر دران گذر متوار گردد و مهر زنان انجا بسیار بود و فرزندای مهر پدران از زواج حلال هر کرا پسران متعدد باشند در ریش شود و آنکه دختران بسیار دارد تونگر گردد طربرون قلعه محکمست بر زمین سقلاب و انجا چشمه است که آنرا چشمه شهد گویند چه طعم آب آن چشمه مانند شهد شیرین است و چون چشمه قدی بر رود طعم او متغیر شود بسبب عروق اشجار که بر کنار آن است هر قلعه شهریست از بلاد روم و در شرقی اصحاب کهف و رقیمست و بدون رشید خلیفه عباسی آنرا ویران کرده بحول و قوت الهی معرفت اقالیم سبع و بنا بسهام انجام رسید اکنون مبدا عمارت جانب شمال خارج اقالیم سبع که ماسوای الاقالیم و الدنیا گویند تا آخر عمارت در اخر عمارات تا انتهای ربع مسکون می نویسد پوشیده نماند که مبدا عمارت خارج از اقالیم سبع در جانب شمال موضعیست که عروض آن پنجاه درجه و ثلثی باشد و غایت درازی روز شانزده ساعت و ربعی انتهاے آن موضعے بود که عروض آن شصت و شش درجه و نیم درجه باشد و روز دراز آنجا بست و چهار ساعت و طرف جنوبی آن دو هزار و پانصد و پنجاه و سه فرسخ و طرف شمالی آن یکهزار و پانصد و هشتاد و دو فرسخ است و هر یک از طرف شرقی و غربی آن سه صد و پنجاه و پنج فرسخ و ربع و مساحت سطح آن هفتصد و پنجاه هزار و سی و دو فرسخ و ربع فرسخ صدوبیق و صواقع نیز نامند از بلاد قلم است و آن بر ساحل بحر قلزم آبادی دارد و ساکنان انجا همه مسلمان اند و

نصاری نیز سکونت دارند و دیگر جزیرهٔ برطانیه و برطانه تباے فوقانی نیز شش خوانند و آن در بحر محیط است و بقولے در بحر یست
که متصل بحر محیط است جزیرهٔ صوامق و برتانیه درین کتاب در ضمن اقلیم هفتم مرقوم شد جزیرهٔ برتانیه بقول کپتان جوناتان اسکاٹ
سکن اصلی انگریزان است و آنرا جزیره انکلاند نیز کویند و دران جزیره شهر لندن تختگاه بادشاه انگریزان است و روز دراز
در جزیرهٔ مذکور هفتده ساعت و سی و دقیقه بحوے میشود و خرد ترین روز نه ساعت باشد و بیان آن در آخر این کتاب اندر فصلے
که از کپتان موصوف ست و ضمن انکلاند مرقوم است جزائر بلغار که وراے بلاد بلغار است و میان آن و بلغار سه ماهه راه مسافت
دارد اهل بلغار و بازرگانان تجارت آنجا روند و هر کس متاع خود را نشان کرده در موضع نهند فریدو فروخت مانند شهر بویه کنند
و ساکنان اکثر مواضع آنجا در زمستان از شدت سرما در حمام ها بسر برند چنانچه گذشت و همدرین قطع موضعیست که در اوایل تابستان
چون آفتاب غروب کند هنوز تمام شفق غروب نا شده انرے از صبح صادق ظاهر شود و بقول مؤلف تاریخ صبح صادق اینجا دیر تر
صاحبقران گورکان در تعاقب یقیش خان جوجی نژاد بسوی شمال بجائی رسیده بود که قبل از غیبت شفق صبح ظاهر شد چنانچه
اندرین کتاب در اقلیم هفتم در ضمن احوال امیر تیمور کورکان مرقوم است معرفت آخر عمارت که خارج از اقالیم شبعه ست تا آخر
ربع مسکون یعنے تا آنجا که قطب شمالی بر سمت الراس باشد طرف جنوبی این قطعه چنانچه مذکور شد یکهزار و پانصد و هشتاد و دو
فرسخ و شمالی این قطعه یکهزار و چهل و چهار فرسخ و چهار تسع فرسخت و مساحت سطح این قطعه چهار صد و بیست و دو هزار و چهار صد
و هفت فرسخ و خمس فرسخت و اکثر اهل هیئت گفته اند که درین قطعه اصلا عمارت نیست و بقولے در قطع مذکور یورا شهریست نزدیک
بظلمات و روز دراز انجا چهل شبانروز انجا بکه روز آنجا باشد و درین درعرض شصت تا نه درجه بلکه تا هفتاد و نود درجه است و بقول مؤلف
اقصاص تا بعرض هشتاد و نیم درجه جانب شمال خط استوا عمارات عظیم و غیر عظیم هست چنانچه سابق ازین مرقوم شده یکروز آنجا
برابر چهار ماه بلکه از چهار ماه هم ترقی کند و بعد ازان عمارت نیست پس بقول مؤلف اقصاص تا هشتاد و نیم درجه عمارت هست
و نه نیم درجه باقیمانده آن عمارت ندارد چه از شدت آب و برف و سرمای سخت نبات آنجا نروید و حیوان زندگانی نتواند کرد
پوشیده نماناد انجمله که بعرض تحریر آمد اندران دیار امر قه که عبارت از دنیای نو است و اکنون اهل فرنگ بدانجا رسیده اند پیدا است
مگر امصار و جزائر جانب جنوبی خط استوا از قطعهٔ غربی شاید امر قهٔ جنوبی باشد و در جانب شمال خط استوا که عمارت از ربع مسکون است
دران امر قه شمالی یافته نمی شود بنابران گفته می شود که شاید بر نصف کرهٔ ارض بحالے که مقاطر عبارت ازو ست بوده باشد که سیده
اند الغیب عند الله حکایتے در عجایب البلدان بنظر راقم رسیده که سکندر ذوالقرنین جماعهٔ تجار را که ماهر اکثر لغات و السنه بودند
فرمود که در کشتیها نشینند و از طرف مشرق تا محاذی طلوع کواکب بروند و ما را از معموره خبر کنند جماعهٔ بازرگانان بعد از یکسال
و نیم بساحل بحر محیط رسیدند و جمیع انجا ساکن دیدند گفتند شی چه مردمان اید انجماعه متحیر ماندند تجاران برگردیدند و نزد سکندر رسیدند
و تمام احوال عرض کردند کسانیکه از اوضاع افلاک و زمین واقف بودند باذوالقرنین گفتند سخن تجاران راست است چه آب
احاطه زمین کرده و ایشان از جهت مشرق رفتند تا آنکه از زیر زمین متوجه بساحل مغرب گردیدند و الله اعلم بالصواب و کتب
منهو و مسطور است که بدستور انجا در پاتال یعنے زیر زمین ... از ارض مقاطر تختانی است عمارت است و فرمان روایان با شند

خاتمۃ الطبع

تمام زیبای سرخن حمد شاہنشاہیست کہ دو جہان را بیک امر کن از پردۂ عدم بجلوہ گاہ ظہور آوردہ و در رونق و آرایش کلام اوای نعت خیر الانام جناب حضرت محمد مصطفے صلی اللہ علیہ و آلہ و اصحابہ وسلم کہ نظم و نسق عالم بقضۂ اقتدار شرعیتش دادہ ابد بعد بر روشن سواد ان ارباب بصیرت و ذکاوت و شائقین دریافت سوانح سنین سابقہ و وقائع اللہین جویای وقائع مبادلہ فی نفس الامر علم تاریخ علمی است کہ فراوان سوانح عجیبہ و نسبا وقائع غریبہ پیشینیان و بازماندگان بلوک و کملا بوسیلۂ آن مفہوم ضمیر گردد کہ دل را از قید غم برہاند و بجادۂ راحت راہ نماید ہنگام است تازہ باد کہ درین نزدیکی فرخ کتابے و خجستہ صحیفۂ بل گلدستہ ایست کہ باد خ گردیدہ متضمن حالات عمدہ تاریخ قابل قبول فطرت سلیم مسمی بہ حدیقۃ انقلابات روزگار نمود کہن چہرہ آرای حسن کلام نسخہ بہرے صحیفۂ ایام نقش مرتضی حسین المخاطب بہ الدیار عثمانی بلگرامے کہ در سرکار شاہان ہند و کپتان مسٹر جونا تہان اسکاٹ صاحب بہادر ممتاز گردید و بہان اخبار و انبیاے کبار و سلاطین روزگار و برخے از احوال کرہ ارض و واہتمار و جبال و قلاع و نامی از عمارتہا واقع شدہ حالات بناے زیب رقم یافتہ ملخص مرام اینکہ این تاریخیست لب لباب کتب تاریخ مانند دہلی و لاہور و لکھنؤ زیادہ مرتفع بخش است کہ حالات جزئیات ہر واقعہ بمعاینہ می آید الحاصل ہرگاہ این کتاب قبلے بہم رسید بر منافع و فوائدش ناظرین آگاہ یافتند و بار رطبعش پرداختند لاجرم نظر باشاعت علوم و نفع عام ببذل ہمت بلند و نہمت ارجمند سرچشمۂ دانش و فتوت جناب منشی نولکشور صاحب دام اقبالہ مالک مطبع در مطبع امی گرامی واقع لکھنؤ حضرت گنج کہ محل خاص مالک مطبع بماہ جنوری شروع مطابق ۱۲۹۶ھ با رایول از رنگ بلین برآراستہ شد و ارائے جہان قبول عالم فرماید

بالوف منہ وکمال کرمہ

آمین

2001-287270

أشعة اللمعات

في شرح [illegible]